S. A. E. Hagen.

EX LIBRIS

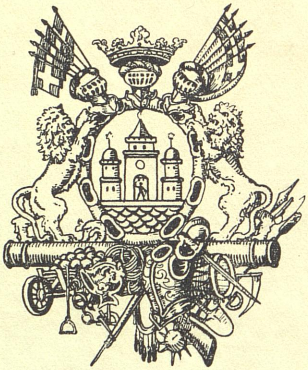

KØBENHAVNS
RAADHUS-
BIBLIOTEK

EH

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Udgivet af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Fem og Fyrretyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1826.
Trykt paa S. Soldins Forlag, hos L. J. Jacobsen.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 1.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 3 Januari 1826.

Nytaars Morgen.

"Hvem vor Gud har givet
"Sand Fortrøst til sig,
"Gjennemvandrer Livet
"Tryg og lykkelig.
"Jorden og dens Vrimmel
"Agter han ei meer,
"Naar til Herrens Himmel
"Han med Tillid seer."

K. L. Rahbek.

Jeg skuer Dig, Du Aarets første Morgen
Saa skjøn og trøstende Du vinker mig:
Du byder mig at kaste bort al Sorgen
Og haabe fast paa Gud i Himmerig!
Han tæller Aar — Han veier Daad og Dage:
Held den, som ikke funden er for let!
Han vandrer uden Frygt igjennem Livet
Ved Ham, som har os Aar og Dage givet.

Tak Herre! for det Aar, som nu er svundet,
Tak for hver Fryd, hver Styrke Du mig gav!
For hver en Sorg — ved Dig er overvunden,
Giv og i dette mig min Støttestav.

O Du, som Himlens Fugl sin Føde giver,
Som klæder Jorden udi Blomsterpragt:
De Venner Du mig gav, Du og betrygge,
De hvile under Dine Vingers Skygge!

Din Sandheds Aand lad vandre ved min Side
I dette nye Aar Du sender mig.
Din Søn — vor Frelser! — hjelpe mig at stride,
Da vorder jeg vist ogsaa seierrig.
I Nøisomhed Du daglig Brød mig give:
Da ved Din Naade er jeg stedse riig.
Min Hu, min Tanke stunde mod det Fjerne,
Hvor huld os lyser Evighedens Stjerne.

I Jesu Navn vi vandre Aarets Dage:
I Tro, i Haab, og udi Kjerlighed!
Da Troen Sorgerne skal huld bortjage,
Og Haabet smile trindt om vore Fjed.
I Kjerlighed vi vandre med vor Næste
Og ham tilgive som Du os tilgav!
Da her vor Aand alt smager Himmelfreden,
Som Du forjætter os udi Dit Eden.

E. Mülertz.

(Meddeelt.)

Om Tilbagefald,

oplyst ved tre mærkværdige Retssager.

"En Lovgiver maa ihukomme den menneskelige Svaghed og kjende de Dødeliges Natur. Vil Du fordømme et Menneske, saa husk paa, at Du selv er Menneske."

Hommel.

"Lovenes Hensigt med at straffe Forbrydelser, siger Filangieri, kan ikke være andet, end at afholde Forbryderen fra, fremdeles at forurolige Selskabet, og afskrække Andre fra at følge hans Exempel, ved det Indtryk, den paa ham fuldbyrdede Straf gjør paa dem." Men skal denne Hensigt virkeligen opnaaes, saa maa den Straffede ogsaa befinde sig i en saadan physisk og oeconomisk Stilling, at Straffen fornuftigviis er anvendelig paa ham; thi ellers er og bliver den kun hensigtsløs. Der gives f. Ex. Naturtrang, som gaae over alle Straffelove, og det vilde være aldeles unyttigt, blot ved Straffe at ville afholde den Hungrige fra at stjele Brød eller den Tørstige fra at stjele en Lædskedrik. Det er altsaa ikke nok, at Lovgiveren straffer; han maa ogsaa beregne, om den Gjerning, han fastsætter Straf for, lader sig derved afværge i Fremtiden, eller om den Straffedes Exempel kan, i lignende Tilfælde, afskrække Andre. At dette ikke altid noksom betænkes, er maaskee den første Aarsag, hvorfor der stedse findes nye Tyve, uagtet man dagligen straffer udøvet Tyverie, og at saa Mangfoldige, der det ene Aar have forladt Straffeanstalter, det næste maa bringes did igjen.

Ved Straffens Skjærpelse troer man at forebygge Tilbagefald, men er det sandt, at lige Aarsag frembringer lige Virkning, saa gad jeg nok vidst, om den, der stjeler af virkelig Trang, har efter udstaaet skjærpet Straf, noget andet Valg tilbage, end enten at lide paa ny Trang, eller atter at stjele, for at afhjelpe denne Trang? Gönner har meget Ret, naar han paastaaer, at det er en skadelig Forblindelse, at ville ved strænge Straffe fremtvinge, hvad derved ikke lader sig fremtvinge. Tusinde Kjendsgjerninger bevise ogsaa, at Straffenes større Skjærpelse langtfra ikke virker saa meget til at forebygge Tilbagefald, som man ofte troer. Det gaaer Lovgiveren med saadanne Straffe, som det i Almindelighed gaaer Huusfaderen. Den alt for strænge Revselse virker stundom mere til Forværrelse end til Forbedring. Vist nok vilde det maaskee lede til større Vidtløftighed, at opsøge de hemmelige Aarsager til Forbrydelserne, og at lede ved mildere Midler Forbryderen paa rette Vei. Lettere er det med eet Snit at afskjære den tilsyneladende skadelige, men i Grunden kun syge Green, end at udfinde Aarsagen til dens Sygdom — lettere at afsætte et Lem, der er Koldfyr i, end ved Lægemidler at bortskaffe Koldfyren; men vi holde os her til Hommels Ord, som vi have valgt til Motto for disse Betragtninger, og lade efterfølgende tre mærkværdige Retssager, fortalte af Statsraad Gönner, tale istedetfor videre Bevisgrunde.

I.

Therese B. var hendes bemidlede Forældres eneste Datter; hun ægtede en Skræder, som hine overlode deres Haandtering; hendes Mand forstod kun lidt af sin Profession, mistede efter-

haanden sine Kunder, og hans eneste Indkomst bestod i hvad han, som Maalviser ved Flekkens Skydeselskab og ved at gaae Ærinder, fortjente, og neppe beløb sig til tolv Kreuzer dagligen. Han havde tre Børn, og hans Kone, sysselsat med deres Pleje, kunde intet fortjene. Snart var Forældrenes Formue, under disse Omstændigheder, fortæret, og Konen vidste kun at afhjelpe sin Nød ved smaa Tyverier; i alle Huse, hvor hun kom hen, rapsede hun Smaating: en Sax, en Kniv, en Nøgle, et gammelt Klædebon, kort, hvad hun kunde tage, for at kjøbe Brød for sig og sine Børn; dette var bekjendt i hele Byen, og man lod hende stjele, fordi hun kun tog Smaating og Folkene kjendte hendes Nød; endeligen stjal hun, for at dække hendes Børns Blottethed, et sex Alen langt Stykke grovt Lærred, der var henlagt bag en Lo, for at bleges. Hun blev greben i frisk Gjerning, og, endskjønt Lærredet kun var 2 Fl. værdt, blev hun, efter Straffeloven Art. 2, 8, dømt til et Aars Arbeidshuusstraf, men dog ansøgtes for hende paa Naadens Vei om Formildelse i Straffen. Ved Huusvisitationen fandt man, som Protocollen sagde, intet Spor til Forbrydelse, men vel Billedet paa den højeste Elendighed, og det Onde var allerede kommet saavidt, at den ældste Søn paa 9 Aar begyndte at stjele, "fordi Moder ogsaa gjorde det." — Troer man for Alvor, at her en Advarsel for Tilbagefald havde frugtet? — Familien blev reddet; i Benaadelsesrescriptet, hvori Straffen blev nedsat til nogle Dages Fængsel, fik Landretten Befaling at træffe Politie-Forholdsregler, og mig lykkedes det, fra høje Vedkommende at faae for den nødlidende Familie Understøttelse, som jeg, i Følge Ordren, tilstillede med en Privatskrivelse Landsdommeren; deraf

skulde Børnene klædes og de yderligste Fornødenheder afhjelpes, men Ægtemanden med største Alvor holdes til at drive sin Profession; i Fald at videre Understøttelse skulde være nødvendig, kunde efter sex Maaneders Forløb skee Anmeldelse. Udfaldet overtraf al Forventning; den værdige Landsdommer lod kalde adskillige værdige Lemmer af Menigheden, overvejede med dem, hvorledes Pengene skulde anvendes, at Familien igjen kunde bringes i Orden; forestillede Ægtemanden Følgerne af hans hidtilværende Tilstand og formanede ham eftertrykkeligen til at drive sin Profession. Snart vaagnede ædel Kappelyst i Menigheden; brave Mænd toge to Børn til sig, Moderen havde Møje ved at beholde et tredie, som endnu diede; de besluttede igjen at lade arbeide hos Manden, og allerede efter tre Maaneders Forløb modtog jeg fra den værdige Landsdommer B. den Beretning, at der herskede Orden og Arbeidsomhed i Familien; at ingen videre Understøttelse var nødvendig og Familien reddet. Med blot Advarsel for Tilbagefald var Konen med hendes Børn, og sandsynligviis hendes Mand, falden fra eet Tilbagefald i et andet. — Man benytte det gjenopvakte Almeensind i Almeenvæsenet; store Summer udkræves ikke dertil; hver Menighed har de dertil fornødne Midler og med en god Villie kan man med ringe Midler udrette meget."

II.

En meget agtbar Landmand af uplettet Rygte, Michael H., blev i en Undersøgelse med sin Nabo, formedelst en Strid med Retsbetjenter, som Vidne edeligen afhørt, og søgte at unddrage sig Vidnesbyrdet ved det Foregivende, at

han den Gang ikke havde været hjemme. Andre Vidner og selv Medskyldige forklarede, Michael H. havde, da Slagsmaalet forefaldt, arbeidet i Haven og seet den hele Tildragelse. Efter det første Møde blev han atter indkaldt til et nyt Vidneforhør; ved hans Møde paa ny erindret om sin Vidneed og derpaa som Vidne afhørt. Protocollen blev forsynet med den Overskrift: "Michael H's vidneedelige Forhør angaaende Retsbetjent H's Mishandling". Paa Spørgsmaalet, om han intet havde at forandre eller tilføje i sin forrige Forklaring, erklærede han: — i Egenskab af et atter edeligen afhørt Vidne — i det første Forhør havde han, i den gode Mening, at hans Tilbageholdelse ingen skadede og den hele Omstændighed var ubetydelig, ikke sagt Sandheden, men strax derefter, af Samvittighedsangest, raadspurgt derom sin Broder, en som Slotscapellan i Nærheden boende Geistlig, og havde paa hans Raad allerede været besluttet, frivilligen at møde for Retten og angive Alt, da han havde faaet Stevningen til videre Forhør. Derpaa deponerede han som Vidne, ved en fuldstændig Fortælling om det Forefaldne. Uden Afbrydelse ansaae Inqvirenten sig beføjet, at behandle Vidnet saa at sige brevi manu, som Inquisit, der endnu stedse stod for Retten som Vidne, og troede at besvare hvert Spørgsmaal under Eed. Inquirenten tillod sig endog at gjøre, i een og samme Protocol, tillige et fortsat Vidneforhør og en Inquisitionsprotocol ved en Scriptura interlinearis, i det han mellem Linierne af den ovennævnte Overskrift indskjød de Ord: respective Første Forhør puncto periurii. Imidlertid blev Michael H. af sin Defensor slet forsvaret, hvilket vil skee saalænge som vore Advocater maa bearbeide Criminaldefensioner som Hoverie; det

Heles Intethed undgik ogsaa den første Instanz og Inquisiten blev dømt til 4 Aars Arbeidshuus med offentlig Udstilling. Defensoren betjente sig ikke af Retsmidlet mod denne Dom, fordi Retten havde besluttet et officielt Andragende angaaende Straffens Formildelse; derfor blev den Domfældte førend endnu Benaadelsesforslaget var indløbet, strax efter forkyndt Dom, som Forbryder offentligen udstillet og afleveret til Straffearbeidshuset; saaledes ankom med Benaadelsesforstillingen Acterne hos Justitsministeriet. Overappellationsretten blev opfordret til at afgive en Rets-Betænkning. Denne erklærede sig da derhen: at Michael H. ikke burde været dømt for Meeneed, og at derfor ikke allene Straffen burde ganske eftergives ham, men at ogsaa Afværgelsen af den af ham ved den offentlige Udstilling lidte Skade var at tage i Betænkning. Paa Grund af denne den højeste Domstols Erklæring fuldbyrdede Hs. Majestæt Kongen d. 12te April 1815 det af mig andragne og af Hr. Justitsministeren samtykkede Rescript, hvori a) i Indledningen Overappellationsrettens Kjendelse udtrykkeligen bemærkes, derpaa b) Retsgrunden, hvorfor ved dette Tilfælde, hvor det andet Vidneforhør kun var foretaget og at betragte som en Fortsættelse af det første, efter Bestemmelserne i Straffeloven Th. II Art. 215 og 216 aldeles ingen Tale kunde være om Meeneed, blev udviklet, i Følge hvilket c) ikke allene Straffen ganske skulde eftergives, men ogsaa d) den Domfældte sættes i samme Stand igjen, som om aldrig nogen Straf var bleven ham tilkjendt og e) for at afværge den for ham af den offentlige Udstilling fulgte Skade, efter Overappellationsrettens Kjendelse blev befalet, at denne Beslutning skulde ved Undersøgelsesretten tilkjende-

gives samtlige Medlemmer af Menigheden i Michael H's Opholdsted og dernæst Landrettens Overforstandere.

III.

En meget bemidlet Kone, 41 Aar gammel, befandt sig i den syvende Maaned af sit første Svangerskab, medens hvilket hun i en lang Tid intet kunde nyde af sine egne Spiser, og kun den Føde, hun fik af andre Folk, bekom hende vel. I en barsk Septembernat kom hun paa det Indfald, hun vilde have Æbler fra Landsbyen P., hendes Fødested, der laae en halv Miil fra hendes Bopæl; hun yttrede om Aftenen Kl. 9 Attraa til saadanne Æbler og hendes Forehavende, desformedelst at ville gaae til P., for at hente saadanne fra hendes Fetters Mark; hendes Svigerforældre og hendes Mand gjorde hende, i Forening, alle muelige Modforestillinger, sagde hende, at der var jo andre Æbler i Huset, lovede hende, strax den næste Dag at kjøbe hende saadanne Æbler fra Landsbyen P. og forestillede hende Farerne ved en saadan Nattevandring for hendes Livsfrugt. Men Alting forgjeves, hun vedblev sin Paastand, endog da hendes Mand vægrede sig ved at ledsage hende, og belavede sig til at gaae. Først nu, da alle Forestillinger vare frugtesløse, og Familien (af bedste Rygte) saae, at hun ikke mere kunde bringes til at afstaae fra sit Forsæt, sagde Svigerfaderen til sin Søn, at han dog ikke kunde lade sin frugtsommelige Kone gaae den farlige Vei allene; denne besluttede endeligen at følge hende, men dog med den bestemte Erklæring, at han ikke vilde røre ved eller bære noget Æble; dermed var hans Kone tilfreds, og begge begave sig paa

Vejen. Konen opsamlede, da de vare ankomne til Stedet, adskillige paa Jorden liggende Æbler, men Manden hjalp hende, paa det hun ikke i Svangerskabet skulde lide Skade ved den megen Bukken, at lede dem op og trak nogle Grene ned for hende, saa at hun kunde plukke Æblerne; for Ejeren, som just kom til, gav hun sig tilkjende med den Yttring, han vil dog vel ikke gjøre hende Fortræd; denne svarede det var det samme; han vilde nok næste Dag komme til hende; hun beholdt altsaa Æblerne og bragte dem, med Ejerens Tilladelse, hjem. Æblernes Værdie blev anslaaet til 1 Gylden, og den tilføjede Skade (men som her ikke var iberegnet) vurderedes for 2 Gylden. Ejeren var nederdrægtig nok til næste Dag at begjere derfor tredive Gylden, og da hans overspændte, til en Udsuelse grændsende, Fordring ikke blev opfyldt, blev Sagen angiven for Retten. Denne begyndte en Criminalundersøgelse, fordi den Gang Marktyverie om Natten, efter Straffelovens Art. 218 endnu blev straffet, uden Hensyn til Beløb, med 1—3 Aars Arbeidshuus. Criminalrettens første Instanz dømte begge Ægtefolk til 1 Aars Arbeidshuus. Den anden Instanz stadfæstede Dommen i Henseende til Konen, men formildede den i Henseende til Manden, som Medhjelper, til 6 Maaneder, og forbandt dermed, førend Dommens Forkyndelse, Forestillingen om Benaadelse med 24 Timers Fængsel for begge Ægtefolkene. — I alle Forhørene havde Konen beraabt sig paa hendes Lystenhed, og hendes Tro, at turde i sit Svangerskab tilfredsstille sin Begjerlighed efter Æbler, men Undersøgelsesdommen undlod, nøjere at efterforske denne Forsvarsgrund; først til Slutningen blev, efter Defensors Forlangende, affordret Retslægen et Parere, som han udfær-

digede saaledes, at Frugtsommeliges besynderligste Lyster ere en, alle medicinske Forfattere bekjendt, Sygdom, men om Konen paa hiin Tid havde havt denne Sygdom, det lod sig for Tiden ikke mere medicinsk godtgjøre. Justitsministeriet meddeelte Retten Medicinalcommitteens affordrede Parere, som bestemt erklærede, at Konen havde udøvet Gjerningen i en al Tilregnelse udelukkende Tilstand, som et til Undersøgelsens Foretagelse paa ny begrundet Bevismiddel, og ved et Kgl. Rescript af 30 Mai 1815 overlodes Retten dens Vurdering, men derhos bleve al Straf og Undersøgelsesomkostninger i Forvejen eftergivne, fordi begge Ægtefolkene, efter dette Parere og Art. 120 af Straffeloven, selv var med Rette at betragte som undskyldte for Straf.

Disse tre Retssagers Udfald er det skjønneste Bevis paa den bayerske Regjerings menneskekjerlige Tænkemaade, som fortjener, endog uden for Bayern, hver Menneskevens Paaskjønnelse. De lede Anmelderen paa det Ønske, at den beskikkede Defensor maatte blive salareret af det Offentlige i alle befalede Sager; thi uagtet man i Almindelighed vel kan antage, at den menneskeligsindede og retfærdighedselskende Sagfører altid vilde gjøre sig ligesaa megen Umage for den befalede, som for den salarerede Sag, saa kunde det dog ogsaa tænkes muesligt, at saadanne Procedurer af Enkelte ikke førtes med den tilbørlige Flid og Agtsomhed. Der kan iøvrigt ikke være nogen Tvivl om, at netop de dygtigste Sagførere altid burde vælges til at forsvare de Sager, hvor det gjelder om Liv, Ære og Frihed.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 30 Decbr. I Onsdags hensov den blide Olding, Kammerherre og Generalkrigskommissair v. Driberg, Storkors af Dannebrog. Han var en sjelden virksom og samvittighedsfuld Embedsmand, en ædel deeltagende Menneskeven. Denne simple Lovtale har saa meget større Værd, som den aldrig med mere Sandhed tilkom Nogen. Som han var en ægte Prydelse for vor Bye, er og Sorgen over hans Bortgang almindelig. Tabet lader sig ikke skildre med Ord; men tolkes bedst ved Armodens Taarer, som i ham mistede en Fader, en Ven og en Støtte.

Thisted, den 20de December. Fra Agger skrives: at den 13de Dennes fangedes en stor Torsk udenfor Agger, paa 11 Favnes Dybde i Havet, som havde en stor Aborre i Munden, hvilket maa være en Følge af Fjordens Overgang i Havet; ligeledes omvendt er Natten til den 17de Dennes fanget 10 Torsk i Aggerboernes Heltgarn. — De arme Harboeørebeboere trues ei allene af Havet med Undergang, men østlige Stormvinde skal have gjort Fjorden saa brusende og bragt den til at stige til en saadan Højde, at flere Huse paa den østlige Deel af Harboeøre, ere blevne bortskyllede.

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Til de største Sjeldenheder regner et fransk Blad Følgende: "Et tydsk Drama, uden Overdrivelse; et fransk Sørgespil, uden Usandsynlighed; en Roman af Walter Scott, uden Vidtløftighed; en Side i Virgil, uden skjønne Steder og en Avis, uden forslidte Ting. Fremdeles et Minut, uden Daab, uden Begravelse, uden Kjerlighedserklæring, uden Ægteskabsbrud, uden en slet eller ogsaa en god Handling.

Om den engelske Præst Whitefield hedte det blandt Almuen, at han prækede som en Løve! — saa kraftigt et Foredrag havde han. — Franklin havde beregnet, at han kunde gjøre sig forstaaelig for 20,000 Personer, af hvilken Aarsag hans Stemme ogsaa var for stærk for et indsluttet Rum; han kunde derfor kun præke under fri Himmel.

Oppebørselsmand Tolhuys har i sin Have et Oliventræ, som en af hans Stamfædre, en hollandsk Søecapitain, i Aaret 1520 bragte fra Omegnen af Jerusalem til Holland, hvor det godt trivedes og nu holder 65 Fod i Høiden og 3½ Fod i Omfang.

En rig böhmisk Banquier fra Kröspach har i den derværende Tidende ladet indrykke en Opfordring, hvori han opfordrer de dueligste Trictracspillere i Europa og America til at spille om Kap med ham. Opfordreren betaler Rejseomkostningerne, og holder ham fri, saalænge han opholder sig i Kröspach; ja lover endog at han, i Fald han selv bliver den Seirende, vil forære den Nyankomne en Jordejendom, hvor han roligen kan ende sine Dage.

I næste Aar udkommer hos Brockhaus i Leipzig et Rimlexicon, som skal indeholde 30,000 Riim. Hvilken herlig Nød- og Hjelpebog for Tydsklands Rimerhær!

Ogsaa i Tydskland gjøre Vaudeviller i denne Tid Furore. Die Wiener in Berlin have avlet die Berliner in Wien og die Schneidermamsel.

Den største Billedstøtte i Europa er Carlo Barromeos's, som 1538 blev canoniseret for 1,100,000 Livre og staaer paa Veien til Mailand fra Lago magiore. Den er 66 Fod høi og staaer paa en 46 Fod høi Piedestal. Ligesom i Herkules paa Wilhelmshøien, kan man her stige op i Helgenens Bug indtil Næseborene og see ud igjennem samme.

Det største Laurbærtræ i Europa findes paa Isolabella; dens Stamme kan neppe omfavnes med udstrakte Arme, og høit i Luften udspreder den sine Grene; Napoleon besøgte den fire Dage førend Slaget ved Marengo, og skar Ordet Battaglia i den.

To af de frugtbareste Dyr ere: Duen og Caninen. Af et Par Duer kan man i fire Aar faae 14,760 Unger og af et Par Caniner i samme Tidsløb 274,840. Kjendte disse Skabninger deres Formerelsesævne, saa kunde de erobre Verden.

Walter Scott, den berømte Romandigter, var nyligen i Besøg hos sin Søn, Capitain Scott, i Dublin. Han var der overalt næsten den eneste Gjenstand for den offentlige Opmærksomhed. Allevegne blev han modtagen med største Henrykkelse. Da man allerede nogle Dage i Forveien vidste, at han vilde komme i Theatret, saa var Huset, kort efter dets Aabning, propfuldt af Mennesker; man gav et Stykke af Shakespear og et Melodram af Clari. Under begge de to første Optoge var Alles Oine henvendte paa den store Ubekjendte. Pludseligen hørtes i Slutningen af andet Optog det Skrig: Walter Scott! med en bedøvende Magt. Digteren vilde trække sig tilbage i Baggrunden af Logen, hvori hans Søn og nogle Damer sadde foran. Han vidste i Begyndelsen ikke hvad den stærke Klappen skulde betyde, og klappede selv med. Derpaa fordoblede Publikum sit jublende Frydeskrig; enhver tager Hatten af, reiser sig og vender sig mod Logen. Forgjeves gaaer Dækket op; forgjeves søge de meest yndede Skuespillere at tilveiebringe Taushed og Opmærksomhed. Efter at alle deres Bestræbelser havde været frugtesløse, forlade de igjen Skuepladsen. Endeligen fremtraadte Skuespil-Directeuren og spurgte Tilskuerne: "mine Herrer, tør jeg spørge om Aarsagen til denne Uorden og Forstyrrelse?" Sir Walter Scott! Sir Walter Scott! tilraaber man ham fra alle Sider. Derpaa reiste Scott sig, midt under den meest larmende Begeistring, og sagde smilende: Mine Herrer! jeg takker Dem; jeg troede ikke at fortjene saa megen God-

hed, og først i dette Øjeblik bliver jeg vaer, at jeg er Gjenstanden for Deres velvillige Opmærksomhed. De være forsikkrede paa, at jeg aldrig skal glemme den Ære, De har bevist mig og som jeg saa lidet fortjener. Svingende med Lommetørklæder og Hatte udbrød Publicum igjen i et enthusiastisk Welcome! Welcome! Nu først kunde Skuespillet atter fortsættes.

Skuespiller Kemble, der for ikke længe siden bereiste Tydskland, har nyligen været i Paris, for at engagere Sangere. Han medbringer Partiturerne til ældre tydske Operaer til Engelland og vil med det første give paa Coventgardentheatret en ny Opera af Weber, Oberon kaldet, der i Værd endnu skal overgaae Friskytten (Jægerbruden).

Ludvig den XIV. Ridderstatue er nu bleven bragt fra Paris til Lyon paa en Vogn med 22 Heste for. Hestens og Rytterens hele Høide er 18 Fod og Vægten af Bronzen 26,000 Pd.

I Connecticut, i de forenede nordamericanske Stater, er en ung Dame bleven dræbt af Lynild. Straalens Spor viste tydeligen, at den electriske Materie er bleven tiltrukken af Staalblanchetten i Snørlivet.

Grev M. har i sin smukke Hauge i Paris ladet sætte en musicalsk Meridian. Naar Solen viser paa Middag, saa foranledige Straalerne, at en Fjer gaaer løs og lader en dejlig Musik høre, der er anbragt i Fodstykket af Meridianen og giver Tegn til Frokosten.

En Mand mistede nyligen i Skuespilhuset i Paris sit Uhr. Neppe blev han det vaer, førend han raabte: Klokken er netop syv; om nogle faa Minuter vil mit Uhr repetere; det har et stærkt Slag og vil nok sige mig hvor det stikker. Ganske forskrækket søgte Tyven at liste sig bort, og blev netop derved opdaget.

Kjøbenhavns Børs, den 3 Januari 1826.

Hamburg 2 M. a vista 207		à
Species 209		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 8½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189	189½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	77½	78 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	105½	106 i Sedler.
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	— L. Sterl.

I L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nedsat Priis paa Bladet
Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Fra Nytaar 1826 af bliver Prisen paa ovennævnte Blad nedsat fra 15 Mark til 12 Mark Qvartalet. Ugentligen udgaae i det mindste to Ark. Subscriptionen modtages saavel paa Bogtrykkeriet, i store Helliggeiststrædet No. 144, som hos Forlæggeren, i Frederiksberggaden No. 33, 1ste Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 2.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 7 Januari 1826.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

I.

Harzen og dens mærkeligste Steder.

Uagtet langt større og højere Bjergkjeder gjennemstryge det sydlige Tydskland, saa har dog vel Harzen, der i Midten af det nordlige Tydskland enkelt hæver sig over Omegnene, vist nok tildraget sig, fra Fortiden af, lige, ja vel end større Berømmelse, og, saasnart den mildere Aarstid begynder, besøges det af utallige Reisende fra alle Kanter. Det er nævnt af de gamle Skribenter, Aristoteles, Eratosthenes, Cæsar, Ptolomæus, Strabo, Tacitus, Plinius og Pomponius Mela. Ved Brokken deles det i Over- og Under-Harzen, og man forstaaer ved hint den vestlige Deel, ved Underharzen den østlige, ligesom man endnu dertil regner Forharzen, eller de tilstødende Egne.

Grundfladen af Overharzen udgjør 13, og Underharzen 23 geogr. Qvadratmile; Overharzen har i det Hele et raaere Clima, kortere Sommer, strængere Vinter end Underharzen; har ingen Agerdyrkning, og paa sine Højder kun Granskove, fulde af Moser og Dybder.

Underharzen har paa sin største Høide paa Sydsiden vel ligesaa raat Veirligt; men har ellers noget Agerbrug, og anseelige Strækninger af Løvskove. For Bjergbruget er Underharzen ei saa vigtig som Overharzen; sidstnævnte har, uagtet sit haardere Clima, dog større Befolkning. Paa det ligger 7 Bjergstæder, 2 Flækker, 11 Byer, og sammes Folkemængde udgjør i det ringeste 25000 Mennesker. Underharzen har og 7 Stæder, 2 Flækker, derimod over 60 Byer og Hyttesteder, og imod 31000 Mennesker. Paa en geographisk Miil af Overharzen lever overhovedet 1950, og paa Underharzen 1406 Mennesker. Harzen beboes saaledes af 56000 Mennesker, og naar man medregner de umiddelbar til samme stødende Egne, eller Forharzen, beløber Tallet sig til over 100,000 Mennesker.

Underharzen overgaaer Overharzen i Naturskjønheder og i historisk-mærkværdige Steder.

Ingen anden nordlig tydsk Provinds er for Historien af 10de, 11te og 12te Aarhundrede vigtigere end Underharzen, hvor man overalt seer ærværdige Spor fra Fortiden.

Her havde de tydske Konger og Keisere fra Henrik 1ste til Henrik 4de deres kjereste og længste Opholdssteder. Her grundede de, eller deres Gemalinder og Døttre, enten af deres Stamgodser, eller af de Lande, som de erobrede fra de omboende Slaver eller Wender, de berømteste Stifter og Bispedømmer. Ogsaa have blodige Krige, mærkelige Feldslag, og Beleiringer deres Erindring i Harzens Historie.

Jo ubetydeligere Landbruget er paa Harzen desto vigtigere er Fædrivten, især af Hornqvæget; i de romantiske Bjerggræsgange gaae Hjorderne, for største Delen sig selv overladte, følgende Bjeldeqvæget. I Bjergegnene ere og smaa Majerier; og den Reisende, der ikke kan komme til de Sveitserske Senner eller Norges og Sverrigs Sætere, kan paa Harzen modtage temmeligen lignende Erfaringer om Hyrdelivet i Bjergegne. Faareavlen finder aldeles ikke Sted paa Overharzen, derimod noget paa Underharzen. I mange Egne har man og mange Geder.

Næsten den hele Harz er, paa Fjeldgræsgangene og enkelte Steder nær, en sammenhængende Skov. Paa Overharzen er Fyrreskov, enkelte Lærker, og paa dens lavere Dele Eeg, Bøg, Elle, Birke og flere Løvtræer. Paa Underharzen afvexle Naale- og Løvtræer, og jo længere man kommer, saasom i det Stolbergske, findes blot Løvtræer.

I Henseende til Højden hører Harzen til Mellembjergene i Tydskland. De tydske Alper

ere to til tre Gange saa høie; Riesenbjerget vel en halv Gang saa højt. Erzgebirge, Fichtelbjerget, Thüringer- og Böhmerwald ere af omtrent lige Høide som Harzen.

Sølv, Blye og Jern udgjøre Harzens fornemste Rigdom; Men der udvirkes og andre Metaller og Mineralprodukter: Kobber, Spidsglas, Brunsteen, Flusspath, Kobolt, Zink, Galmeje, Nikel, Arsenik, Svovl, Vitriol, Farvejorder; ogsaa findes mineralske Sjeldenheder saasom: flere Arter Zeolith, og Korskrystaller fra St. Andreasbjerget.

Jernproduktionen paa Harzen er overordentlig stor, og ingensteds i Tydskland finder man paa saa lidet Distrikt saa mange Jernhytter som her. I en Længde af 7, og Brede af to Mile, tælles 23 Marsovne, 35 Jernhærder, 10 til 12 Stangjernshamre, 5 Sort- og 2 Hvid-Blikhamre, 46 Traadtænger, og 2 Staalhamre. Jernproduktionen gaaer aarligen til 217000 Centner.

Sproget paa Harzen tales i tre Hoveddialekter, Plattydsk, Høitydsk, og det til Høitydsk grændsende Frankiske.

Harzens Besiddelse er deelt mellem Preussen, Hannover, Brunswig, Anhalt-Bernburg, Stolberg og Wernigerode.

Midsommerstiden bør ej vælges til at bereise Harzen, deels formedelst den større Varme, men især fordi Udsigterne tabes formedelst skyet og taaget Luft (Heiderauch). Best reiser man før St. Hansdag, eller i Slutningen af August. Luften er da renere, og mere taagefrie, især i Eftersommerstiden, Heden taalelig og

Uvejr sjeldnere. For at berejse den hele Harz med Fordeel behøver man let 14 Dage. Blotte Toure til Brokken og enkelte af de mærkeligste Steder kan man gjøre paa to, tre til fire Dage.

Hvad man har at iagttage paa saadan en Rejse finder man sig vel oplyst om i Gottschalcks og Niemanns med Karter ledsagede Haandbøger.

Brokken (mons bructerus), ofte i almindelig Tale kaldet Bloksberg, er den højeste Bjergspids af det hele Harzbjerg. Det ligger i Grevskabet Wernigerode, 51° 48′ 11″ N. Br. og 28° 17′ 0″ L. fra Ferro. Højden er 3590 franske eller 3722 rhinl. Fod over Middelhavet, og 3489 fr. eller 3618 rhinl. Fod over Østersøen. Aar 1800 lod Greven af Wernigerode her bygge et rummeligt Vertshuus, kaldet Friederichshöhe, (dog almindeligst: das Brockenhaus), som ikke om Vinteren forlades af Gjestgiverens Familie, og er vel det højeste (?) i Tydskland om Vinteren beboede Sted. Bygningen er 130 Fod lang og 30 Fod dyb. Murene 5 Fod tykke; der kan man faa et godt Natteleje.

Udsigten fra Brokken er stor og viid, men sjelden nydes den i sin hele Skjønhed og Klarhed. Almindeligen vælger man Morgentiden, men om Middagen er Horizonten klarere, og mere skyefrie. Er man heldig nok til at see Solen klar opgaae, da er det herfra et end mere skjønt Syn end saadant i sig selv er.

Man kan oversee 1 Grad 10 Minuter af Centralvinkelen af et Segment af Jordperipherien. Regner man nu paa en Grad 15 Mile, saa overseer man 17½ Mile rundt omkring, følgelig et Segment af Jordkuglen, hvis Diameter er 35 Mile. Og saaledes kaster man sit Blik over

en Jordflade, der beboes af mere end 5 Millioner Mennesker, over den 200de Deel af Europa, og den 11000 Deel af Jorden. (Gottschalck. cf. Freisleben). Foruden den skjønne Udsigt bliver man her gjort opmærksom paa det saakaldte Hexe-Alter, en 6 Fod høj rundet Granitmasse, paa Dievelsstolen (Teufelskanzel) 10 Fod høj, paa Hexe-Dands-Pladsen, og paa Sneehullet, der næsten stedse er fyldt med Iis og Snee. Ved Bortgangen fra Brokken indtegner man sit Navn i den i Brokkenhuset dertil liggende Bog (Brockenbuch), som det er interessant at gjennemblade. Mennesker fra alle Verdens Hjørner have her tegnet deres Navne, og de fleste derved en Sentenz, et Vers eller sligt, som gjør Bogen til en Samling af de meest heterogene Ideer.

Baumanshulen er en af Under-Harzens Naturmærkværdigheder. Den ligger nær ved Byen og Hyttestedet Rübeland paa venstre Side af Floden Bode. Den bestaaer af sex store og mange smaa Huler. Hovedstenen er en sortagtig Marmor, men Hulens Mærkværdighed ligger deels i de forunderlige Naturspil som Drypstenen (Stalaktit) her viser, og deels i de der fundne calcineerte Been og Tænder. For at see Hulen maae man melde sig hos en privilegeret Fører i Rübeland, hvis Huus er betegnet med Skildt og Indskrivt. Der aflægger man sine Klæder, faaer en Bergmandskittel, og en Lampe eller et Grubelys. Føreren aabner Toget med en poetisk Tale, hvori Hulens Natur-Under anprises. For Hulen er en Dør og igjennem en smal Gang kommer man derefter ind i første Hule. Man seer her, som i de andre Huler, Loftet og Væggene beklædte, med Figurer, som Iistakker og smaae Rør, ligesom man og seer paa Gulvet

mange af Drypstenen dannede Figurer, som have faaet Navn efter den Lighed, hvortil en stærk Indbildningskraft vil have dem henført. Saaledes seer man i den tredie Hule: det store Orgel med 4 Rader hule Piber. I fjerde Hule er en 8 Fod høj og to Spand tyk klingende Stytte, som, naar man slaaer paa den med Træe eller Steen, giver en Klokkeklang, der er forskjellig efter Stedet, hvor Slaget skeer. I den femte Hule benævnes nogle Figurer saaledes: Olieberget, Staden Jerusalem, Prædikestolen, Positivet, Uglen o. s. v. De 6 Huler holde tilsammen en Længde af 758 Brunsvigske Fod (til 12 Tomer). Indgangen ligger 126 Fod over Bodedalens Grund. Den første Hule er 31 Fod høj, er den største og rædsomste. En Time hengaaer med nøje at besee Hulerne.

Bielshulen ligger omtrent ¼ Miil fra Baumanshulen, men paa den anden Side af Bode-Floden paa en Bjerghøjde som heder Bielstein. Den blev opdaget 1762, men ikke førend 1788 gjort istand til at kunne med Beqvemmelighed besees. Bielshulen har 12 Hovedafdelinger, som i alt i sammenlagt Længde udgjør 646¾ Brunsvigske Fod til 12 Tommer. Indgangen ligger 101 Fod over Dalens Bund. Mærkeligt er det, at oven over og langs med Taget af 4de, 5te og 6te Hule stryge andre Huler, der ligesom danne en Etage over Hule-Bygningen.

(Fortsættes.)

Noticer om det danske Sprog.

(Fortsættelse; see f. A. No. 102.)

Bachkeger, H. Sørensen, udgav Matras

franske Grammatik fordansket. Khavn 1663 — franske Samtaler ibid. 1660.

Baden, Torkild. Var Rector ved Holbeks latinske Skole. Udgav: Roma Danica, sive Harmonia & affinitas lingvæ danicæ cum lingua romana. Havn. 1699. — Parentalia Grammatica. ibid. 1715. — Condimenta Latinitatis. ibid. 1717.

Baden, Jacob, Sidstnævntes Søn. Udgav: Disp. de quatuor lingvæ latinæ ætatibus. Havn. 1726. 4. — Fortsættelse 1727.

Baden, Jacob, Professor. Ved en i Aaret 1766 udgiven Afhandling "om Sprogets Berigelse ved nye Ord og Vendinger", som han, der da var Conrector i Helsingøer, føjede til sit "Forsøg til en Oversættelse af Tacitus", Khavn 1766. 8. — og ved sin 1767 udgivne "Anweisung zur Dänischen Sprache", 212 S. 8. (eftertrykt 1773 i Hamburg und Glückstadt, "til Brug for den danske Armee"), begyndte han at vise sig som undersøgende Sproggrandsker. I bemeldte Afhandling foreslaaer han at skrive "Skalusie" og "skalu" istedetfor jalousie og jaloux. I Anvisningen undersøger han det Spørgsmaal, om man i Skrivning meest skal tage Hensyn til Udtalen eller Etymologien — og hans Raad bliver: uden al Pønsen og Grublen at vælge sig en vis classisk dansk Skribent til Mynster at rette sig efter, hvortil han foreslog: Snedorfs patriotiske Tilskuer, med hvilket Skrivt han satte en Periode i Sprogets Historie. (See Fortalen til 1ste Udgave af hans Forelæsninger.) Siden bidrog han ved sin fra 1768 til 1779 udgivne "critiske Journal" særdeles meget til Modersmaalets Dannelse; 1778—1780 gjorde han, som Rector ved Helsingøers lærde Skole, Sprogets Berigelse ved Optagelse af Ord af gamle Skribenter, til Gjenstand for Skoleprogrammer, under Titel: Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias e Saxonis Grammatici interpretatione Danica. Havn. 1778 & sequ. 4. De bleve samlede udgivne 1780. 4. — Indledningen eller den korte Afhandling, forfattet paa Latin, de augenda lingua vernacula ex antiquioribus

linguæ nostræ scriptoribus er optaget blandt Forfatterens opuscula. Større og mere udbredt blev hans Indflydelse paa Sproget, og især sammes orthographiske Deel ved de Forelæsninger han i de to Vintere 1782 og 83 holdt over samme for et talrigt Auditorium af alle Stænder, hvoriblandt Mænd i Værdigheder og Embeder, som beærede hans Forelæsninger med en uafbrudt Flid og Opmærksomhed. De bleve derefter trykte. Første Gang udkom de 1785. — 2det forbedrede og formerede Oplag 1792 (recens. af Abrahamson i Lærde Efterr. 1793, No. 9, 12, 15, 16, 19 og 22.) — 3die Oplag 1801. — Et fjerde Oplag efter Badens Død udkom 1812, 319 S. 8., paa Brummers Forlag; det kaldes vel og forbedret og formeret, men det er egentligen kun et nyt Titelblad, med nogle faa Forandringer i de første 2½ Ark. Fortalen er dat. Juli 1801; det er nemlig den samme som staaer i 3die Oplag; blot omtrykt, saaledes at Benævnelsen tredie Oplag er forandret til fjerde. — Et Udtog af hans Grammatik, forfærdiget af ham selv, og forøget med et Tillæg om Ordenes Orden og Følge i en Sætning. Khavn 1798, 93 Sid. 8, foruden Fortale. — Andet af Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse samtykte Oplag, samme Aar, er saaledes nævnt i Liter. Lexic. — Tredie Oplag, paa Brummers Forlag, 1810, 94 S. 8. — Dansk ortografisk Ordbog, ibid. 1799. 8., rec. af R. Nyerup i Lærde Efterr. 1799 No 47. Supplementer til denne Ordbog leverede han i Universitets Journ. 1800. S. 92 o. f. — Om Badens Fortjenester af det danske Sprog see Nyrups Skrivt om Retskrivningstheorierne S. 36 o. f.

I øvrigt udgav Baden: Anvisning til det tydske Sprog ɔc., Khavn 1773. — 6te Oplag forsynet med en nye Chrestomathie, af Sander 1814. — En latinsk Grammatik, som første Gang udkom 1782, var i mange Aar den almindeligen brugte, og er det endnu i sine fildigere Udgaver. — Ligesaa hans latinsk-danske og dansk-latinske Ordbog, som udkom 1786—88 i 3de Dele. (Nyt Oplag af de to første Dele, besørget af hans Søn, T. Baden, udkom 1815.) Ogsaa havde han 1764 udgivet en græsk Grammatik, Khavn. 8. — Samme paa tydsk, ibid. 1768. 8.

Om Badens tydske Forelæsninger over det danske Sprog sagde afdøde Abrahamson i sin fortreffelige Recension, der højligen fortjener at mindes: "at hele Bogen er af umiskjendelig Værdie. Vel siger han paa mange Steder, at han har især fulgt Højsgaard, samt brugt Pontoppidan og Peder Syv, men naar man kjender disse Sproglærere, saa vil man skjønne paa, hvor uundværligt et Arbeide det var, at ordne, drøvte, rette, udvikle deres Samlinger, for at gjøre dem brugbare. Disse hans Forgjengeres Flid og Forsken betager da intet af den Roes, som med Rette tilkommer Professor Baden, for at have været den første, der har givet os en brugbar Sproglære. Især af Læren om Konjugationerne har han gjort sig høiligen fortjent, og bragt saare meget Lys i den, ved et usigeligt møisommeligt Arbeide." Recensenten afholder sig fra hvad der vilde medføre for megen Vidtløftighed, "at omtale udførligen hvert af de Steder, hvor en Sprogelsker finder udmærket Fornøjelse ved enten Klarhed, Udførlighed, Fiinhed i Distinctioner, eller Nyhed." — "Syntaxen, som er udarbeidet med Flid, viser hvor stærk Forfatteren er i Sproget, og det er nok ogsaa Mærket paa, om en Sproglærer er sit Arbeide voxen. Den orthographiske og etymologiske Deel af en Sproglære udfordrer kun Hukommelse, og nogen Indbildningskraft, men den syntaktiske kræver hos sin Forfatter, foruden disse, ogsaa moden Bedømmelse og vel fordøjet Læsning."

Vi hensætte nogle af Badens Regler og Meninger om enkelte tildeels controverse Punkter:

Om Diftonger, dem han, som non-entia i vort Sprog, aldeles havde forbigaaet i de to første Udgaver, siger han i tredie Udgave S. 32: "Egentlige Dobbeltlydende eller Diftonger har det danske Sprog ikke. De man har anseet derfor, nemlig aa, æ, ø ere Selvlydende, og ej, aj, oj, ew (eu), av (au), ov (ou) ere virkelige Stavelser, sammensatte af en Selvlydende og en Med-

lydende, hvilke man, af Mangel paa at udtale og skrive dem rigtigen, har anseet for Grækernes Diftonger." Dette er ogsaa optaget i Udtoget af Grammatiken?

Vocalerne E, I, O, U lærer han, at man gjør rettest i, ingensteds at fordoble, uden i de saa Ord, som ellers lettelig kunde blandes med andre; saasom veed med ved, viist med vist, huul med Hul o. s. v.

Æ og Ø bør ansees, ikke som Diftonger, men som virkelige Vocaler. De burde alletider i Ordbøger have deres eget Rum eller Bogstav, og den første ikke anføres under Ae, den anden anden ikke under Oe, eller, som Nogle gjøre, strax efter O.

Aa "bør ansees som en virkelig Vocal, og det var at ønske, at vi havde en egen Figur til at udtrykke den, som de Svenskes å."

Consonanterne C, X, Z kunde næsten ganske undværes, — og blot beholdes i fremmede Egennavne (nomina propria). Om Q heder det, (S. 41 i 3die Udgave): "Det har altid v efter sig, udtales som k. og kunde gjerne skrives saaledes. Men da det er saa faa Ord, som begynde med dette Bogstav, og ingen Brug endnu har indført k i disse Ord, saa er det bedst at skrive de Ord med Q, som hidindtil ere skrevne saaledes. Mærkeligt er det ogsaa, vedbliver han, at der aldrig, saavidt jeg mindes, har været Uvished om, hvad Ord der skulde skrives med Q, men disse ere og have været de samme fra utænkelige Tider af. Og da denne Figur ikke bruges uden i de Ord hvor v følger efter, saa synes det at den letter Læsningen. Jeg kan derfor ikke billige, at man har afskaffet den i nogle Almueskrifter, saasom Politievennen, og derfor indført k." *)

---

*) Man kunde sige at just den Omstændighed at det er saa faa Ord, som begynde med dette Bogstav, er en Grund derimod, saavelsom den etymologiske Sammen-

Vi have, siger Baden, en Consonant Jod, som altid burde skrives og trykkes anderledes end i. I hans Forelæsninger brugte han dog ikke Jod. Fjende er hos ham Trestavelsesord. Han skriver: gift, Skrift, Drift, stift o. s. fr. "Her at sige og skrive Skrivt, Drivt o. s. v., som nogle, vilde ganske forandre Udtalen af disse Ord."

Hjelpeverberne vil, kan og skal giver han i Pluralis i Indic. og Conj.! "ville eller vil, skal eller skulle, kan eller kunne."

Hvad han siger om fremmede Ords Retskrivning, nemlig at skrive: Filosofi, Salme ꝛc. om den Endelse der bør gives fremmede Ord, om deres Declination ꝛc., derom henvise vi til den 3die Udgave, S. 52 og 69 o. f.

Om sammensatte Substantiver siger han (3die Udg. S. 56) blandt mere: "I forrige Tider adskilte man saadanne Ord ved at sætte tvende Streger (=) imellem, som Gaards=Rummet o. s. v. Men de nyere Skribentere have ladet deslige Ord trykke i eet; hvilket er det retteste, med mindre man vilde adskille de meget lange, som Generalkrigskommissairskarakter, men da behøvede Stregen ikkun at sættes foran det sidste Substantiv."

(Fortsættes.)

---

hæng med Ord, der have k, f. E. Kvinde med Kone, bekvem med kommer! I alt Fald er det nu meget almindeligt at skrive Kv, hvilket bruges f. Ex. i Telegrafen, i Kæmpehistorierne, i Sagabibliotheket og i Prof. Blochs danske Sproglære af 1817 og flere betydelige Verker i vor nyere Litteratur. Ogsaa Hollænderne have bortkastet dette unyttige Bogstav og skrive f. E. bekwaam, bekwaamheit, kwaalm o. s. v.

Indenlandske Efterretninger.

Ved Aarets Begyndelse var Antallet af de tjenstgjørende Kongel. Danske Søeofficierer:

1 Admiral, 2 Viceadmiraler, 2 Contre-Admiraler, 8 Commandeurer, 7 Commandeur-Capitainer, 25 Capitainer, 25 Capitain-Lieutenanter, 41 Premierleutenanter, 39 Second-Lieutenanter.

Søe Cadet-Corpset har sin Chef, 4 Subalterne-Officierer, 1 Auditeur, 1 Læge, samt 18 Lærere i de forskjellige Videnskaber og Sprog, og bestaaer af 10 Cadetter (af hvilke 6 ere Underofficerer) med 100 Rbd. Gage, 30 Cadetter med 50 Rbd. Gage, 7 uden Gage og 52 Indskrevne.

De under Admiralitets- og Commissariats-Collegium sorterende civile Kongel. Betjente bestaae, foruden 4 Justitsbetjente, af 13 Contoir-Chefer og Forvaltere ved Magazinerne o. s. v., 21 Fuldmægtige og 29 Copister.

Ved de Kongelige Værfter ere ansatte: 20 Mestere og Mestersvende og 3 Skippere.

Ved Søe-Etaten er ansat: 2 Over-Læger, 2 Divisions-Chirurger, 2 Reserve-Chirurger og 3 Under-Chirurger.

I Søe-Etatens Hospital i Nyboder have i afvigte Aar 1154 Personer været indlagte til Cuur og Pleje; af disse ere 1053 udgaaede som restituerede og 58 Døde, altsaa tilbage ved Aarets Udgang 43 Syge. I Stiftelsen er født 4 Børn.

Odense, d. 3 Januari. Det gamle Aar endtes skident, det nye begyndte kun lidet bedre. Det var ellers et Særsyn, paa Nytaarsaften at see Lynglimt. I mere end 8 Dage har ogsaa Barometret staaet uforandret, som gjerne er Tilfældet, naar der er Torden i Luften, som ogsaa næsten hver Aftens Regnskyl vidnede om. Forrige Nat, efter Maanens sidste Qvarteer, har det frossen Iis af en Knivsrygs Tykkelse, som Dagmilden neppe formaaede at tøe.

I Altonaer Merkur læses nu den 5te offentlige Kundgjørelse om Fattigcolonien Frederiksgave, hvoraf sees, at dens Indvaaneres Tal nu er 105; Ingen er død i afvigte Aar, derimod 8 Børn fødte; den har 35 Skolebørn. Af Creature eies 190 Faar, 21 Køer, 2 Tyre, 6 Heste, 3 Gjeder og 18 Sviin. Den omliggende Hede bliver efterhaanden opdyrket.

Blandede Efterretninger.

(Meddeelte.)

Hertugen af Rivoli er den anden Søn af Massena; den ældste Broder, der var meget sindssvag, døde strax efter Faderen og Marchallens hele uhyre Formue tilfaldt derfor den yngre Broder og hans Søster, som er gift med General Ney, og naar Marschallens Enke engang er død, vil denne Rigdom endnu forøges meget. Hertugen, som bærer en levende Forkjerlighed for Naturhistorien, eier i Paris en Samling af Conchylier, der ikke allene ansees for den første i Frankrige, men ogsaa for een af de fortrinligste i Europa. Allene i forrige Aar har sammes Forøgelse koste. 100,000 Fr. Han skal have i Sinde at bereise alle Verdensdele, for selv at opsøge de sjeldneste Exemplarer. Han var allerede kommen til Mexico, men han vendte igjen tilbage til Paris, hvor han giftede sig med en ubemidlet Generals Datter, som han har meddeelt sin Tilbøjelighed for Conchyliesamlen. Hun eier et Cabinet, der hører til Paris's Seeværdigheder.

Ogsaa i Wien er Byggesygen i denne Tid mageløs, fordi faste Eiendomme ere uhyre dyre, og en Grund i een af Forstæderne betaltes nyligen med 100 Fl. C. M. hver □ Alen. Den ene overbyder den anden. Ikke sjeldent eier en Borger 5—6 Steder og een af de rigeste Mænd i Hovedstaden, en Græker, kjøber hvad der er at faae.

Prof. Brønsted har bekjendtgjort, at han agter at udgive Zoega's efterladte Papirer, angaaende det gamle Roms Topographie, paa en værdig Maade.

---

* * *

I det jeg herved bringer til offentlig Kundskab, at jeg, for det Kongelige Danske Cancellie, har documenteret og godtgjort, at de nye Beskyldninger, som Kammerherre Wedel Jarlsberg har behaget at paavælte mig i sit sidste Tillæg til hans Skriftemaal, ere ligesaa løgnagtige og skammelige, som hans øvrige Fortællinger om mig, m. m., finder jeg mig tillige foranlediget til at bekjendtgjøre, at jeg ei agter at indlade mig i nogen Avisfeide, denne Sag betræffende, og saaledes ikke besvarer de Udfald, som i de offentlige Blade ere eller blive gjorte mod mig, enten af Kammerherren selv, under Anonymitetens Maske, eller af hans pseudonyme Venner; men skal derimod, i et Anhang til min i Trykken udgivne Gjendrivelse af ovennævnte Pasquil, meddele hans Høivelbaarenhed skyldigst Svar paa hans sidste Proclamation, saasnart jeg erholder nogle til Cancelliet indsendte Bilage tilbage, ligesom ogsaa drage hine hans Venner til Ansvar for Domstolene, hvor deres Udsagn maatte være af den Beskaffenhed, at jeg i nogen Maade maatte kunne ansees fornærmet derved — overbeviist om, at Lands Lov og Ret vil beskytte Sandheden.

Ved denne Leilighed aflægger jeg derhos Indsenderen af den til mig i Vest Sjællandske Avis No. 102 adresserede Indrykkelse min forbindligste Taksigelse for den mig deri givne Advarsel, med Forsikkring, at Vedkommende, med al den Umage de gjøre dem for at bringe mig ud af Tacten, deels ved pøbelagtige Grovheder og slaue Vittigheder, og deels ved de mangfoldige Kunster de anvende paa at gjøre mig mistænkt for et uredeligt Forhold, ere ganske spildte, da jeg, suldkommen underrettet om deres Anslag, og beredt til at gaae dem imøde, stedse skal være paa min Post.

Nestved, den 29de December 1825.

B. C. Nye.

Kjøbenhavns Børs, den 6 Januari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 208		
Species 210		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $9\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$188\frac{1}{2}$	189 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	$80\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	77	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	106	$106\frac{1}{2}$ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	$99\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	88 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	$57\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Nedsat Priis paa Bladet Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Fra Nytaar 1826 af bliver Prisen paa ovennævnte Blad nedsat fra 15 Mark til 12 Mark Qvartalet. Ugentligen udgaae i det mindste to Ark. Subscriptionen modtages saavel paa Bogtrykkeriet, i store Helliggeiststrædet No. 144, som hos Forlæggeren, i Frederiksberggaden No. 33, 1ste Sal.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 3.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 10 Januari 1826.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Harzen har, som før nævnt, endeel Stæder. Vi ville nævne de vigtigste; antage at Rejsen begyndte fra Halle, gik til Mansfeld, derfra rundt omkring paa Harzen, og endte paa Vejen til Göttingen.

Først mod Nord til Endorff. Derfra til Ballenstedt, Hertugelig Bernburgsk Stad, med Residentsslot, 3000 Indbyggere.

Ikke langt hersfra hæver sig to isolerede Sandsteensklipper (die Gegensteine); den ene, lavere liggende kaldes den lydende, ligesom den højere liggende kaldes den stumme eller døve, til hvilken en Trappe fører op. I forrige Aarhundrede i Aarene 1790 var en Frue v. Ompteda, der i sin Tid var Selskabsdame hos den Danske Dronning Caroline Mathilde, meget beskjeftiget med at gjøre Anlæg paa disse eensomme Klippesteder. (Niemanns Handbuch).

Qvedlinberg. En preussisk Stad, 11000 Indvaanere.

Thale, en Bye i en romantisk Egn. I Nærheden et Par Blikhytter. Fra Thale bestiger man sædvanligen Roßtrappe, en af Harzens Mærkeligheder. Det er en Række af 6 til 800 Fod høje Granitklipper. Den egentlige Roßtrappe er en Klippemuur der udspringer fra Klipperækken, og paa de tre Sider er afskaaren til en Dybde af 5 til 800 Fod. Paa den højeste Spidse af samme er en Fordybning, hvori man vil finde nogen Lighed med en Hestefod; efter et gammelt Folkesagn har en Princesse, der blev forfulgt af en hende forhadt Elsker, her ladet sin Hest gjøre et Spring over Dalen, hvorved Sporet er fremkommet. I Schröders Afhandling om Brokken har han givet en Beskrivelse, der fortjener at læses, om en Rejse til Roßtrappe. Der blev i Aaret 1819 anlagt en beqvemmere og sikkrere Gang-Vej hertil, paa Hældingen af den højre Dal-Væg, og til Erindring herom staaer ved den sidste Broe, naar man kommer over Bodenfloden, hvor Vejen drejer sig op til Roßtrappe, en Pyramide med

Indskrivt der i Oversættelse lyder saaledes: "Takket være Menneskevennen, den ædle Bülow, der i Aaret 1819 banede os Vejen til dette Naturens Tempel.

Blankenburg, Hovedstaden for det Hertugen af Brunsvig tilhørende Fyrstendømme af samme Navn. Staden ligger 2 Mile fra Halberstadt, og 2 fra Qvedlingburg, i en udmærket skjøn Egn; har mod Norden en meget frugtbar fuldkommen jevn Flade, mod Vesten et stejlt skovbegroet Bjerg; mod Sønden en Række af underlig dannede, mere og mere hensmuldrende Sandsteensklipper, (den saakaldte Dievlemuur) og mod Østen, i en ikke fuldt ¼ Miils Afstand, de interessante Ruiner af en ældgammel Borg Regenstein eller Reinstein. Staden, hvis Indvaaneres Antal regnes til noget over 2500, er bygget i Form af en Halvmaane, ved Foden af bemeldte Bjerg, og for endeel ogsaa paa samme, hvorfor flere af Gaderne ere meget stejle. Staden var fra 24 Aug. 1796 til 10 Febr. 1798 Opholdsted for den franske Konge Ludvig XVIII, under Navn af "Greven af Lille". Paa hint Bjerg, kaldet Blankenstein, 1038 Fod over Havfladen, og 381 Fod over det Nederste af Staden, ligger Slottet Blankenburg, hvis første Opbyggelse taber sig i Middelalderens Mørke. Det sees, formedelst sin hvide Farve og høje Beliggenhed, i en meget fjern Frastand. Det tæller i Alt 275 Værelser. Der er ved Slottet en mærkværdig rund Brønd. Den er af 102 Alens Dybde, henved 3½ Alen i Diameter, fra det Nederste til det Øverste indsluttet af en Muur, og til hvis Vandspejl fører en i Klippen udhuggen Trappe paa 145 Trin. Dens Anlæg har kostet 23000 Species. Den

bruges nu ikke mere, da der senere er anlagt 2de Vandledninger, som ikke allene forsyne Slottet, men ogsaa en Deel af Staden med Vand. Bag ved Slottet hæver Bjerget sig endnu ligesaa højt, og paa dets Top er et Jagthuus. (Slottet er afbildet i Petersens maleriske Geogr.) Blankenburg er et godt Middelpunkt for Exkursioner paa en Harzrejse.

Vi nævnte ovenfor Ruinerne af den ældgamle Borg Regenstein eller Reinstein; det er en demoleret Fæstning, hvis Kasematter, Magaziner o. s. v. vare udhulede i en stor Sandsteensklippe, som, paa den Side der vender fra Blankenburg, er aldeles brat. Ruinen er temmelig fuldstændig, og har blandt andet en overmaade dyb Brønd. Denne Ruin giver om Sommeren et behageligt Samlingssted for Indvaanerne i de omliggende Stæder.

Hüttenrode, en Blankenburgsk højt beliggende Bye, hvis Kirketaarn, sees i 10 Miles Frastand. I Omegnen mange Jernsteensgruber.

Marmormühle, sydligere, i en romantisk Egn.

Rübeland, den Bye, hvorfra som ovensagt Baumanns og Bielshulerne befares, og hvorfra Rejsen kan gaae til Brokken.

Wernigerode, østlig, Residentsstad for Greverne af Stolberg-Wernigerode. Over denne meget gamle Bye, ligger paa en Klippe, ligesom ved Blankenburg, et Bjergslot, men som baade er ældre og højere beliggende, uden dog at have saa afvexlende en Udsigt.

Ilsenburg, en Flække, tilhørende nysnævnte Grever. 1800 Indvaanere. Jernhytter

og Hamre, Jerntraadtrækkerie ꝛc.; beliggende ved en liden Flod Ilse, som gjennemstrømmer den skjønne Ilserdal, der dannes af to med Graner tæt begroede Bjergkjæder. Midt i Dalen hæver sig, næsten fuldkommen perpendikulært, til en Højde af henved 600 Fod, et af mangfoldige kolossalske Granitblokke sammensat Fjeld, det berømte Ilsenstein, "der ved sin maleriske Beliggenhed, sin besynderlige Sammensætning, sine magnetiske Egenskaber er lige interessant for Physikeren, Geologen og Elskeren af den skjønne Natur. Fra dens Top overskuer man den herlige Dal, hvis Munding omfavner Ilsenburg, og et stort frugtbart tæt beboet Landskab; ved dens Fod bruser Ilse gjennem nedfaldne Fjeldstykker, og ved Siden af sig har man en Marmortavle, som en Greve Stolberg, Ejer af dette Sted, helligede til sin Søn: "dem guten Anton" Samme Greve har og gjort Vejen til denne Klippespids lettere og mindre farlig, ved hist at sprænge et Fjeldstykke bort, her at sætte et Rækværk o. s. v., dog uden at berøve Naturen noget af sit vilde Udseende. — Denne næsten isolerede Klippe hænger ved en smal naturlig Muur fast ved den venstre Fjeldkjede." (Mere hos Hornemann.) — Ilsenstein hører til en af Harzens fortrinligst mærkelige Egne.

Goslar. Forhen fri Rigsstad, nu Hannoversk. Folketallet opgives af Nieman til 8500 Mennesker. Staden ligger ved Foden af Rammelsberget.

Man finder ikke let paa et Sted og i et Bjerg saa megen Mangfoldighed og Rigdom af Metaller og Mineralier, som i dette Rammelsberg. Guld, Sølv, Kobber, Blye, Svovl, Okker,

grøn og hvid Victriol, Arsenik, alt dette leverer Rammelsberget, hvor der ere 11 Gruber, de 7 fælles for Hannover og Brunsvig; de 4 tillagte Magistraten i Goslar. Her er og en Cementkilde, den ældst kjendte, og vel bekjendteste af sit Slags i Tydskland. Rammelsberget kjendes fra Aar 968 som Bergværk.

Grund, den ældste af Harzbergstæderne; hannoversk. En Allee fra Staden fører til en af Harzens Mærkværdigheder, Georgstollen, som i en Strækning af 36541⅔ Fod dybt under Jorden forbinder en Mængde Berggruber. Dette Anlæg begyndtes 1777 og blev fuldendt i Sept. 1799; det kostede 412,142 Rthl. og ansees for et af Bergbygningskonstens dristigste, fordeelagtigste og meest fuldendte Arbeider. (Gottschalk.)

Clausthal, vallis Nicolai; den første hannoverske Bergstad paa Harzen; 850 Huse, 8000 Indvaanere. Sæde for Bergamtet. Mynt, Mineralsamlinger, Modelsamling. Omkring Staden en Mængde Gruber, deelte i to Reviere eller Züge, Thurmrosenhöfer-Zug og Burgstädter-Zug. I det første ligge de vigtigste og rigeste Gruber. I det sidste ere dog ogsaa rige Gruber, af hvilke de tre: Caroline, Dorothea og nye Benedikte, især vises Fremmede, fordi deres Befarelse ej er vanskelig. Efter Gotschalk blev 45 Sølv- og Kobbergruber drevne, en stor Mængde Jerngruber, imod 70 Pukværker, 3 Sølvhytter, 1 Kobberhytte og 6 Jernhytter.

Fra Clausthal er adskilt, blot ved Zelle-Bækken, en anden Hannoversk Bergstad, Zellefeld, som og fortjener at besees.

Osterrode, en Hannoversk Stad med 3200 Indb. Et stort Kornmagazin, vigtig for

Bergfolkene. Et Gymnasium, ved hvilket den siden i Berlin levende Philolog Wolf var forhen Lærer.

Herzberg, en Hannoversk Flække med en Geværfabrik, efter Gotschalk en af de betydeligste i Tydskland.

Andreasberg, Bergstad, i hvis Omegn brydes de rigeste Sølv-Ertzer paa hele Harzen.

Zorg, en Brunsvigsk Bye med et betydeligt Jernhytteværk.

Walkenried, ogsaa en Brunsvigsk Flække, hvor der er maleriske Ruiner af et Fortidens Cirstensienserkloster.

Nordhausen, den sydvestligste Stad paa Harzen.

Noget nordligere ligger Stolberg, Residentsstad for Greverne af Stolberg-Stolberg. I Nærheden ved Friederichshöhe, en Anhalt-Bernburgsk Avlsgaard, staaer en Bøg, kaldet Dreiherrnbuche, hvor den Anhaltske, Stolbergske og Brunsvigske Grændse støder sammen saaledes, at de tre Landsherrer kunne sidde ved et Bord, hvert i sit Land, hvilket man og siger engang skal være skeet. (Niemann.)

Rosla er Residentsstad for Greverne af den Stolberg-Roslaske Linie.

Ved at skue tilbage paa de nævnte mærkeligste Punkter paa Nedre-Harz finde vi et forbigaaet, nemlig: Mägdesprung, der er et Jernværk i det Anhalt-Bernburgske, som, med alle dertil hørende Værksteder, ligger i Selkedalen ved den liden Flod Selke. Den romantiske Beliggenhed, de talrige Værkstæder, og den her opreiste mærkelige Jernobelisk, tiltrækker det

Reisendes Besøg. Denne Jernobelisk blev af Hertug Alexius Frederich Christian af Anhalt-Bernburg, ved Hjelp af Overbergraad Schlüter, opreist d. 3 Aug. 1812 til Minde om sin i Aaret 1796 afdøde Fader. Det giver den ogsaa en Mærkelighed, at ingensteds i Tydskland skal der gives en Obelisk af den Højde og heel af Jern. De fire Sider af Skaftet, af hvilke enhver bestaaer af en eneste Plade, ere 20 Alen høje, og hele Obelisken, fra Grundsladen til Spidsen, har en Højde af 29 Alen og et Qvarteer. Den er støbt i Mägdesprung og staaer paa en Forhøjning, der i en Halvcirkel er omgivet med et Kjæderækværk, og det Hele er en sand Prydelse for denne smukke Egn. I Nærheden ligger Bjerget Mägdetrappe, hvor, i Følge Sagnet, en Jetteqvinde, som engang spadserede her, gjorde et Spring over Dalen til en Veninde, som stod paa Ramberg, ½ Miil herfra og vinkede hende til sig. Hun efterlod nogle i Klippen indtrykkede Fodtrin, som endnu sees. Disse saakaldte Fodtrin være sig nu, som er rimeligst, en Frembringelse af Naturen, eller ved Kunst indhuggede i Klippen, saa stiger deres Alder dog op i Historiens mørke Tider, men fra Folkesagnet har Egnen, og sildigere Jernværket, sit Navn.

Alexisbad, det betydeligste paa Harzen, ligger i Selkedalen, ikke fuldt en halv Miil fra Mägdesprung. Kilden fremkom i det 17de Aarhundrede, da man, for at bortlede Vandet fra en Grube ved Harzgerode, anlagte her en Stolle. Da man i Aaret 1766 chemisk undersøgte Vandet, og fandt dets Brug at maatte være velgjørende, blev indrettet en Kumme til Vandets Samling, og i nærliggende Mølle bleve

nogle Værelser at faae for dem, der vilde besøge Badestedet. Da Besøgene tiltoge, især af Gigtsyge, bemeldte Locale blev for indskrænket, og det ved en anden chemisk Undersøgelse (i Aaret 1809) blev sat uden for al Tvivl, at Vandet havde helbredende Kræfter, lod ovennævnte Hertug af Anhalt=Bernburg i Aaret 1810 opføre de til en ordentlig Bade=Anstalt fornødne Bygninger, og gjorde mange Indretninger til Badegjesternes Beqvemmelighed og Fornøjelse. Den 12 Juni 1811 blev denne Badeanstalt høitideligen indviet, og fik, efter sin Stifter, Navnet: Alexisbad. Det besøges meget, og bliver Aar for Aar udvidet og forskjønnet. Beliggenheden er særdeles skjøn, og de skovbedækkede Bjerge rundt omkring ere gjennemskaarne med mange Gange, og forsynede med Hvilesteder, hvorfra smukke Udsigter haves. Blandt disse Hvilepunkter udmærker sig den saakaldte Habichtsstein, men i Særdeleshed Schlotheimspladsen, hvor man seer det hele Alexisbad dybt under sig som en Grundtegning. *)

Af Skrivter over Harzen og over alle de Steder, som paa Harzen findes, saavelsom over Brokken i Særdeleshed, har man en stor Mængde, saavel topographiske, som Reisebeskrivelser, Haandbøger ꝛc.

Blandt de ældre kunne især mærkes: Beobachtungen über die Harzgebirge, von Lasius. 2 Th. Hannover 1789, (hvortil et Karte, fornemmelig for Mineraloger og Metallurger). — Abhandlung vom Brocken ꝛc. von Schröder. Leipz. 1793. 8. Deri er den ældre Literatur

*) See Texten til Petersens Kobber over Mågdesprung.

opgivet. — J. C. Stübners Merkwürdigkeiten des Harzes überhaupt und des Fürstenthums Blankenburg insbesondere. 2 Th. Halberstadt 1793. — Bemerkungen über den Hartz, von J. C. Freisleben. 2 Th. Leipz. 1795. 8; et Skrivt, som vor Prof. J. W. Hornemann roste som det interessanteste af alt hvad han havde (1798) læst om Harzen.

Blandt nyere: Taschenbuch für Reisende in den Harz, von Fried. Gotschalck (Prediger in Ballenstedt). Mit einer Charte. Magdeburg 1806. 8. (Kartet er af Oberprediger Fritsche i Quedlinburg.) — Af Skrivtet ere nyere forbedrede Udgaver udkomne, den sidste i Aaret 1825, og det anbefales som den bedste Haandbog. I 2de Anhange gives en kort Underretning saavel om Jernsmeltning, som Sølvs Udvinding.

Handbuch für Harzreisende von F. Niemann. Mit 1 Charte vom Harz. Halberstadt 1824. 8. Kartet er af Adolph Leining i Brunsvig. Skrivtet anmeldt i neue geogr. Ephem. XIV B. S. 78=9, som overflødigt, og at bruges med Forsigtighed, da ej de bedste Kilder ere brugte; Kortet som høist middelmaadigt.

Et Skrivt der endnu ej er ubrugbart, er: De la richesse minerale. Considerations sur les mines, usines & salines des différents etats & particulierément du royaume de Westphalie, par A. M. Héron de Villefosse. Paris 1810. 4.

Charte von dem Harzgebirge und einem Theile der umliegenden Gegenden. Nach den besten vorhandenen Hülfsmitteln und vielen eigenen Messungen und Reisebemerkungen bearbeitet, entworfen von Fr. Julius u. H. Berghaus.

Herausgeg. von G. Brose. Berlin 1822. Anmeldes i n. geogr. Eph. XIV B. 1824. S. 457-60, som fortræffeligt, og at lade alle de foregaaende langt efter sig.

J. C. L. Zincke, der östliche Harz, mineralogisch und bergmännisch betrachtet, 2 Karten, mit Erläuterung. Braunschweig 1825.

Hvo der ønsker Udsigter over Harzegne finder 16 af dem, stukne af Darnstedt, i Horstigs Tageblättern. Dresden 1803. 8. — Desuden har man mange større, f. E. af Joh. Fr. Klüsemann 1794, C. A. Günther o. fl.

Blandt danske Reisende, som have besøgt Harzen er Hr. Profess., R. a. D., J. W. Hornemann, hvis "Vandring paa Harz, i Sommeren 1798", læses i Neumanns Samling af "Danskes Reiseiagttagelser". 2 Bind. S. 22-50.

(Fortsættes.)

Mærkværdigheder.

(Foreløbigt erindres, at følgende Optegnelser ere alle tagne af Tidsskriftet: der Gesellschafter for Oct., der nævner det franske Blad: corsaire som Kilde.)

Man har beregnet, at Steenbroerne i Parises Gader, naar man Gade for Gade lagde dem i Række, vilde naae paa den ene Side til Moskwa, paa den anden til Madrid (?). Stenene i Gaden St. Honoré vilde give en fuldkommen ægyptisk Pyramide.

Ingen Stegevender i Verden er vel kunstigere indrettet, end den, som tilhører Greven af Castel-Marlia i Treviso. Den spiller nemlig 24 Arier, og hver Arie bestemmer det Tidspunkt, naar dette eller hint er bleven stegt nok. Et Stykke Fuglevildt à la flamande er f. Ex. færdigt ved den 18de Arie, Bedekjød à l'anglaise ved den 12te o. s. v. Kokken har kun nødigt at have Tabellen ved Haanden og tælle Arierne, saa er hans Steg musikalsk-mør!

Nye Udgravninger i Pompeji have bragt følgende Freskomaleri for Dagen. Det hele er et romersk Spisebord. Midt paa samme staaer et uhyre Fad, hvis fire Hjørner prydes af fire Paafugle, af hvilke enhver slaaer en Bue med sin Hale. Rundt om ligge Hummere, som med deres Saxe holde, den ene et blaat Æg, den anden en Østers, den tredie en (formodentlig fyldt) Rotte, den fjerde en liden Kurv med Græshopper. Fire Lag af Fiske opfylde Bunden af Fadet, og oven over dem ligge Agerhøns og Harer eller Kaniner, som hver holder sit Hoved mellem Forpoterne. En Art Pølser danne en Kreds rundt derom; denne Kreds er igjen omgiven af en anden, bestaaende af gule Æg; derpaa kommer en tredie Kreds af Færskener, smaae Meloner, Kirsebær, og endeligen en fierde af allehaande Rødder. Over det hele er gydt en grønagtig Souce, hvis Substants ikke lader sig gætte.

I den svenske Provinds Wärmeland hændte for kort siden en besynderlig Begivenhed. En Møller saae en i Galgen hængende Tyv, skar ham ned, og da han først nylig var bleven hængt, bragte han ham igjen til Live. Den Igjenoplivede kunde imidlertid ikke afstaae fra sin alt for dybt indgroede Vane; han bestjal Mølleren, og det ret dygtigt. Hans Livs Redningsmand, som greb ham paa frisk Gjerning, fandt denne Utaknemlighed lidt vel slem, fik Krabaten i Nakken, og troede slet ikke at gjøre nogen videre Uret, naar han ved Hjælp af sine Drenge paa ny ophængte den, som Loven dog een Gang havde bestemt til at hænges. Denne Gang døde Forbryderen; men Sagen kom for Retten, og man sagsøger nu Mølleren som en egenmægtig Drabsmand. Den sædvanlige Domstol vover imidlertid ikke at dømme noget desangaaende, men har overgivet Sagen til en højere Ret.

Paa Øen Guadeloupe er i Juni Maaned d. A. et sort Fruentimmer nedkommet med

en Dreng, hvis Øjne livagtigen see ud som tvende Uhrskiver med Tal og Visere. Denne forunderlige Hændelse tilskrives den Omstændighed, at hint Fruentimmer, under sit Svangerskab, heftigen skal have ønsket sig i Besiddelse af et Uhr!?

I Strasburg har man anlagt en Skydeanstalt, hvor man ganske skolemæssig kan lære Jagten. Man seer der en kunstig Agerhøne og en Hare. Naar de blive trufne falde de begge, ganske overeensstemmende med Naturen, ned som døde, og navnligen Haren først efter at have gjort sit sædvanlige Dødsspring.

Man har for kort Tid siden i det nordlige Skotland fældet et Vildsviin, som var ganske hvidt og havde et Halsbaand af massivt Guld med Sølvnagler om Halsen. Disse Nagler dannede følgende Skrifttræk: Princ. mag. cal. ven. cum. arm. erud. an. 1104., hvilke ingen formaaer at udtyde; dog er Halsbaandet sandsynligviis 720 Aar gammel. Monne og Svinet være saa gammelt??

Indenlandske Efterretninger.

Interessenterne i det Kongelige Octrojerede danske Asiatiske Compagnie indbydes af Directionen for samme, at møde i en Generalforsamling, som holdes i Compagniets Huus Torsdagen den 19 Januar førstkommende om Eftermiddagen Kl. 5, for: 1) At lade sig meddele de Efterretninger, som Directionen maatte have at foredrage. 2) At anhøre Decisionen over det Europæiske Regnskab for 12te April 1824, til 11te April 1825. 3) At vælge en handelskyndig Directeur i Justitsraad Mouriers Sted blandt følgende Herrer Interessenter: Grosserer Ipsen, Justitsraad Mourier, Grosserer A. I. Schmidt, og Agent og Grosserer Zinn. 4) At vælge en Revisor i Hr. General-Krigscommissair Winthers Sted, blandt de dertil foreslagne Interessenter. 5) At vælge en lovkyndig og en handelskyndig Decisor, blandt de dertil af Commissionen foreslagne Interessenter.

Blandede Efterretninger.

Hans Majestæt den nuregjerende russiske Kejser Nicolaus Pawlowitsch, havde, som bekjendt, umiddelbar efter Modtagelsen af Budskabet om Sin Kejserlige Broders Død, aflagt i Spidsen af Autoriteterne og Tropperne i Residentsen, Hans Kejserlige Højhed Storfyrste Cesarewitsch Constantin Pawlowitsch, Troskabs-Eden, som alle Russers Kejser. Vel var ham forelagt en Akt, egenhændigen fuldbyrdet af den højsalige Majestæt Kejser Alexander, indeholdende allerhøjeste Samtykke til og Bekræftelse af H. Kejserl. Højheds Storfyrste Cesarewitsch's Frasigelse fra Ruslands Trone, til Fordeel for hans ophøjede næste Broder. Ikke destomindre vedblev den saaledes designerede Tronfølger paa den allerede indslagne Vej, og gjorde mod hiin Akts Bestemmelser en Indsigelse, at samme ikke var forsynet med den lovmæssige Krafts offentlige Former. Saaledes stode Sagerne, da fra Hs. Kejserl. Højhed Cesarewitsch indtraf til Hovedstaden tvende Haandskrivelser, hvilke ikke lode nogen Tvivl tilbage over sammes urokkelige Villie, at vedblive sin engang fattede Beslutning; hvorpaa Hans Majestæt Kejser Nicolaus Pawlowitsch forkyndte sig for Ruslands, Zardømmet Polens, og Storfyrstendømmet Finlands Folkeslag, som deres nuværende Regent, og umiddelbar derpaa modtog den behørige Hylding.

Formiddagen den $\frac{14}{26}$ December var for de Kejserlige Garde-Regimenter bestemt til Aflæggelse af Eden, og allerede Kl. 11½ blev Fuldbyrdelsen af denne Højtidelighed indberettet fra otte forskjellige Gardercorps; men Forhalingen af de andre fejlende Indberetninger lod sig forklare af Troppe-Afdelingernes længere Frastand, og er siden skeet.

En Trop af nogle hundrede Mand af det Moskowske Regiment havde imidlertid vægret sig for at aflægge Troeskabs-Eden, og trak med flyvende Faner, og under Udraab af Storfyrste Constantin som Kejser, hen til Senatspladsen. Der blev et Sammenløb af Folk paa bemeldte Plads og Slotspladsen. Kejseren begav sig ned, uden noget Følge, og blev, under de utve-

lydigste Yttringer af Kjerlighed og Højagtelse, modtaget med gjentagne Jubelraab. Rebellerne, hvortil nogle flere havde slaaet sig, og deriblandt nogle Folk i borgerlig Klædning, og af mistænkeligt Udseende, lode sig dog ikke bevæge med det Gode til Lydighed.

St. Petersburgs Militær-Gouvernør, Greve Miloradowitsch havde nærmet sig de Forledede. Han haabede, at hans Stemme skulde føre dem tilbage til Orden, da i det samme en Mand i borgerlig Klædning holdt en Pistol mod ham, affyrede den, og gjorde Ende paa hans berømmelige Løbebane.

Først mod Nattens Nærmelse, og da alle Opfordringer havde viist sig forgjeves, ja selv St. Petersburgs Metropolits Stemme var bleven upaaagtet, besluttede Kejseren sig til at maatte bruge Magten.

Kanonerne bleve trukne frem, nogle Skud affyrede, og i et Nu var Pladsen renset. Kavalleriet adspredte fuldkomment Rebellernes svage Rest, og forfulgte dem i alle Retninger. Kl. 6 om Aftenen var alt afgjort. Oprørerne kastede deres Vaaben fra sig, og overgave sig paa Discretion. Imod Klokken ti havde Patrollerne indbragt omtrent 500 af disse Ulykkelige. Ogsaa af Officiererne ere de meest skyldige arresterede og foreløbigen bragte paa Citadellet i Forvaring.

Siden har den offentlige Rolighed været uforstyrret.

Paa Konstudstillingen i Dresden afvigte Efteraar havde Prof. Dahl udstillet et meget stort, ganske fortræffeligt Landskab, en norsk Fjeldegn. Grantræer omkrandse den ensomme, vilde Egn; en rivende Strøm styrter frem i Midten, bortskummende over enkelte Klippestykker og drivende en liden Mølles Hjul. Der er ubeskrivelig megen Bevægelse og overordentligt Liv i disse brusende Bølger; en ensom Birk trænger sig i Forgrunden frem af det mosgroede Fjeld, ved Siden af høje, mørke Granner og

Fyr. Røgen, som opstiger fra Hytten, tæt ved Møllen, lader formode, at her boe Folk. Foran Møllen sees en ung Moder med hendes to Børn, siddende paa en fældet Træstamme; Himlen er skyfuld; kun den dalende Sol udbreder et guult Skjær paa Horizonten og farver de fjerne Klipper rødagtige. Et Landskab af Middelstørrelse forestiller en sjællandsk Vinteregn med en Kæmpehøi. Den fastfrosne Snee glindser i den røde Aftenluft. Det Heles Holding og Belysning, Fugleperspectiven og det gamle bladløse Træ foran over Kæmpehøjen ere fortræffelige. Foruden disse Arbeider havde han endnu udstillet to ganske smaa fortræffelige Natstykker.

Kjøbenhavns Børs, den 10 Januari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 212		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	191 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	—	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	78	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108½ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	87½	88 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58¼	58½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 4.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 14 Januari 1826.

Et Par Noticer om Skolevæsenet i Odense.

Man har i flere Aar hørt adskillige Klager over Almueskolevæsenets Indretning i Odense. At nogle af disse Klager kan have deres Aarsag i Forældrenes Særhed, eller Uvillighed i at deeltage i den for flere Aar siden skete nye Forandring i Skolevæsenet, og maaskee ogsaa i tilfældige Omstændigheder, er rimeligt; men at Borgerne, i Almindelighed taget, have Aarsag til ikke at være saa ganske tilfredse med den nuværende Skoleindretning, den de, under en trykkende Skoleskat, maa vedligeholde, formener Indsenderen. At det kontribuerende Antal af Odense Byes Indvaanere maa yde en stor, ja for Fleerheden trykkende Skoleskat, trænger her ikke til noget Bevis, da de hyppige Udpantninger noksom afgive en Rettesnor, hvorfra man kan drage selve Beviset. Og hvortil anvendes denne Summa? Til Skolelærernes Lønninger! Hver Skolelærer har i det mindste 400 Rbdlr. Sølv aarlig, vis Lønning, og de ældre af dem have endogsaa 500 Rbd. r. S. aarlig, en Lønning, der vel kan kaldes klækkelig, ja overdreven, naar man tager Hensyn paa virkelige Embedsmænds, især Militaires, forholdsmæssig ringe Lønning mod denne. En Adjunkt f. E. har kun 400 Rbd., og dog vil man vist indrømme, at han vel kunde fortjene mere end en Almueskolelærer, naar man tager Hensyn paa det Embede han beklæder, og den Tid, han har maattet anvende paa at erhverve sig den Masse af Kundskaber, der giver ham Rettighed til at være offentlig Lærer i et akademisk Institut. Og dog erhverve Lærerne ved Almueskolerne dem den samme Lønning, naar de have været et Par Aar paa et Seminarium og faaet et kort Begreb i de almindelige Skolevidenskaber. At de end ikke ere tilfredse med den dem tilstaaede Løn, men endogsaa for nogle Aar siden vovede at forlange Tillæg, er mærkeligt.

Man har i Almindelighed klaget over, at Børnene ikke lærte til den Fuldkommenhed i Almueskolerne, som man havde ventet, og Aarsagen til denne Klage kan man for størstedelen søge deri, at Borgerskolen er i et mindre godt

Ny end den maaskee fortjener, hvorfor de mere velhavende Indvaanere nu søge de private Instituter og overlader hiin til de mindre formuende Classer. At den vist nu vil hæve sig under en oplyst Katheket, troer Indſ., men den har dog altid en bestemt Antagonist i de ovenfor nævnte private Instituter, og heri kan man tildeels søge en af de mægtigt virkende Aarsager i, at Borgerskolen er afveget fra det, dens Navn saa skjønt tyder hen til at skulle være — et fælleds Institut for Borgernes Børn. Nogle af Lærerne have nemlig bedre fundet deres Regning i, at oprette ved Siden af den Skole, de lønnes for at undervise i og frede for, et privat Institut, hvori de til en overdreven Priis give Undervisning. De Forældre altsaa, der ønske deres Børn oplærte til nogen Fuldkommenhed, tvinges til at søge den private Realskole. Hvorvidt dette er overeensstemmende med Skolevæsenets sande Tarv, vil Indſ., der i det her Anførte tør paastaae, at have udtalt Fleerheden af Odense Indvaaneres Tanker i denne Henseende, overlade til en oplyst Skoledirection nærmere at overveje og tage Hensyn paa.

Odense, 1825.

t. t. t.

Besvarelse paa de i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 82, 84 og 85 indrykkede Yttringer: Om vore Landsbypræsters sande Stilling og Kaar.

Τῇ ἐλπίδι χαίροντες. Τῇ θλίψει ὑπομένοντες.
Rom. 12, 12.

Foranlediget af den Forundring, som Forfatteren til den nævnte Afhandling yttrer over,

at ingen Geistlig endnu har taget til Gjenmæle, mod det efter hans Formening Utidige og Ugrundede i hele Standens Beklagelser, har jeg grebet Pennen, for i det Mindste at vise, at jeg, som Een af de mange Klagende, tør være min Klage offentligen bekjendt. Ogsaa skulde det glæde mig, om jeg, efter ringe Evne, derved maatte bidrage Noget til at svække en saa skjev Fremstillings Indtryk, ikke paa de høie Vedkommende, af hvilke hele Geistlighedens Skjebne veies og bestemmes, og som sikkert ikke tage deslige Yttringer til Rettesnor, men paa mine andre ikke geistlige Medborgere, af hvilke mange ere kun altfor villige til at ansee Geistlighedens Klager for ugrundede, og, af Ubekjendtskab med Tingenes virkelige Beskaffenhed, letteligen kunne vildledes i deres Domme.

Den ærede Forfatter har ikke navngivet sig, og altsaa er det Afhandlingen selv jeg maa holde mig til. Imidlertid, da han selv oprigtigen har tilstaaet, at hans paatagne Undersøgelse er et temmelig heterogent Arbeide for ham, hvilket og af Afhandlingen paa flere Steder kan spores, saa indsees det allerede af denne Grund, hvor liden Tiltro hans Fremsættelser i det Hele og deraf uddragne Resultater kunne fortjene.

Jeg nægter aldeles ikke, at nogle af de Klager, der lyde fra Geistligheden, kunne være overdrevne. Thi hvor var den Ting i Verden, som ikke af Nogle blev overdreven? Men, at de næsten alle, eller dog de fleste skulle være overdrevne, er dog for Meget at paastaae. Naar derfor utallige Ansøgninger indkomme til det Kongelige Danske Cancellie, hvori det ved vidtløftige Beregninger bevises, at Udgivter ere lige saa store, som Indtægter, og at Præsten har Intet at leve af, saa maa der nødvendigviis være noget Overdrevent deri, for saavidt som man veed, at Præsten i Almindelighed ikke har Noget at sætte til af, og — lever dog. Alligevel kan Tingen i sig selv dog fuldkomment bestaae med Sandhed, forsaavidt at Præsten maa anvende alle sine Penge-Indtægter til Skatter, Renter, Folkeløn og andre Omkostninger til sin Gaards Drivt, og forresten har ikke Andet at

leve af, end det, hans Gaard, ved Hjelp af disse Omkostninger, frembringer til Føde og Klædning, d. e. Brød, Smør, Ost, Melk, Øl, Æg, Kjød, Flesk, Materialierne til en hjemmegjort Klædning til ham selv, hans Kone og Børn, hvortil dog ofte Farvelønnen alene udgjør Tøiets halve Værdi, kort sagt, det Samme, som Bonden har af sin Gaard, og som han priser sig heldig at have, om det kan lykkes ham. Men en Præst er ingen Bonde, kan altsaa heller ikke nøies med at leve som en Bonde. Og der ere vel ingen af Hans Majestæts andre Embedsmænd, der vilde lade være at klage, om deres Løn blev saaledes beskaaren, at de ikkun kunde leve som en Bonde. En Præst regner sig altid lige med en anden Embedsmand. Kan han end, som levende paa Landet, spare Meget, og undvære Meget, som Embedsmanden i Staden ikke kan, saa kan han dog ikke spare og undvære Alt. Ikke sjeldent skal han fremvise sig i sine verdslige Collegers Selskab. Han vil gjerne ligne dem, saavidt anstændigt. Sine hjemmegjorte Klæder, i hvilke han vel kan reise til Kirken, Skolen, eller til Besøg hos en Nabopræst, kan han ved slige Leiligheder ikke iføre sig, hans Kone og Børn ikke heller. Har han nogle finere Klæder, som ikke ere opslidte endnu, fordi han paa Landet ikke meget har brugt dem, saa ere de formeget gangne af Moden, og han maa frygte for, man peger Fingre af ham. Hans Præstekjole fritager ham vel mangen Gang fra at bruge civile Klæder, men saa maa den dog være lidt fiin, og, naar den er opslidt, skal en ny anskaffes. Der kommer Sygdom i hans Huus, og Lægen maa hentes flere Gange, og undertiden mange Mile fra. Han kan ikke byde ham ringere, end 5 eller 10 Rbdlr. Apotheket maa søges et Fjerdingaarstid, og 30 til 40 Rbdlr. kunne der neppe forslaae. En Hest, en Koe døer, og en ny skal anskaffes. Eller en Dragonhest bliver casseret; han maa sælge een af sine egne for 30 Rbdlr, og kjøbe en anden igjen for 60 Rbdlr. Et af de forfaldne Huse styrter om i et Uveir; det kan ikke reises igjen for 100 Rbd. Nogle af Bønderne faae i Sinde, at ville have deres Tiender bestemte. Han vil ikke bortgive sin Ret til et Par Tønder Korn mere i Tiende.

Der bliver grandsket i et Par Dage. Præsten taber, og nu sender Tiendecommissionen ham en Regning paa 60 til 70 Rbdlr. Han kan læse selv for sine Børn, og spare Pengene til Læreren. Men han skal dog kjøbe dertil de fornødne Bøger, Landkorter, m. m., som koste betydeligt. Og nu ere et Par af de Ældste færdige til at afgaae til Skolen eller Universitetet, og da skal der en 150 eller 200 Rbdlr. til hvert, for at holde dem i Kjøbstaden. Endskjøndt nu alle disse Udgivter ikke komme paa eengang, saa komme de og gjerne nogle hvert Aar, og undertiden flere paa eengang. Og, er man end saa lykkelig, en Tidlang at holde dem borte, saa kan man dog ikke dette altid. Og følgelig kan det ogsaa gjerne være Sandhed, at, saalænge man endda sidder ved Præstegaarden, kan man undertiden leve i nogle Aar, uden at have Andet, end den at leve af. Men leve alene af den kan man derfor ikke bestandigt. Skal Præsten derimod leve saaledes, at han er sikker paa at kunne dække alle Udgivter af ovennævnte Slags, som enten aarligen, eller noget mere i eet, end et andet Aar paakomme ham, saa vil ingen Rettænkende synes, det var for Meget, naar der, efter Fradrag af alle Skatter, Afgivter, Pensioner o. s. v., af Indtægten levnedes til den unge Præst 200 til 250 Rbdlr., og til den ældre, der ofte efter 20, 30 og flere Aars Tjeneste sidder med stor Familie, 5 til 600 Rbdlr. i det Mindste til sammes Bestridelse, forudsat, at de begge tjene Staten ligesaa godt, som den verdslige Embedsmand. Men dette vil vist ikke befindes at være Tilfældet med Landsbykaldene i Almindelighed, skjøndt Forfatteren med sin Præsts Exempel vil bevise det. Hinc illæ lacrymæ.

De sande og virkelige Aarsager til de for Landsbygeistligheden i Almindelighed nuværende trange Kaar og deraf flydende ikke ugrundede Klager, ere ikke vanskelige at udfinde, og kunne kun miskjendes af den, der vil fornægte aabenbar Sandhed.

Landsbypræsternes Indkomster bestaae af 3 Hoveddele: Offeret, Tienden, Præstegaarden. Jeg vil begynde med den sidste.

Præstegaardene frembringe ikke ret mange flere Producter, end dem, som forbruges i Gaarden selv til indvendig og udvendig Huusholdning. Præsten, som ikke er Landmand ex professo, og ikke kan bruge sin Tid alene til Agerbrugets Sysler, og hvad dertil mere hører, naar Landmanden under nærværende Conjuncturer skal komme igjennem, kan aldrig udbringe Saameget af sin Gaard, som denne. Og neppe kan nogen Slutning være mere paradox, end den, som gjøres i den fingerede Præstes Brev, at, naar en Bonde, trods alle sine Byrder, dog undertiden kan komme igjennem, saa maa en Mand udenfor Bondestanden, uden Gjeld og fri for Bondens Byrder, ogsaa kunne komme igjennem af en Gaard paa samme Størrelse, som Bondens. Denne Slutnings Falskhed bevises bedst ved Erfaringen, som lærer, at næsten alle de gik hastigen til Grunde, som, forladende deres vante Erhverv, søgte deres Ophold af en Landeiendom. Men lad og Præsten være den bedste Landmand, saaledes som jeg selv erkjender enkelte Præster at være, han vil dog ikke kunne bringe ret Meget ud af sin Gaard, fordi han altid behøver langt flere Hænder til Gaardens Arbeider, end den, der enten selv arbeider med, eller dog ganske kan opoffre sig til sin Gaards Drivt. Hvor faa findes der af dem, der arbeide ligesaa ivrigt for Andre, som for sig selv? Medens Bonden derfor med et Par Medhjelpere, for hvilke han selv gaaer i Forveien, faaer sit Arbeide udrettet i Hast, er det ikke saa sjeldent, paa Præstens Mark at see det samme Arbeide udkræve dobbelt saa mange Hænder og dobbelt saa lang Tid. Hvorudover der gjerne i Præsternes Gaarde, dem selv og deres Familier iberegnede, findes 2, 3, ja 4 Gange saamange tærende Medlemmer, som der til Arbeidet behøvedes, og af hvilke altsaa hele Avlet letteligen fortæres, og godt, om det paa sine Steder kan blive nok.

Tienden lader sig saare let beregne, da man altid kan erfare, hvormange Tønder Korn den udgjør, og beregne den til Penge efter Tidens og Egnens Priis. Men det lader sig og derfor desto sikkrere bevise, at alene til Folkeløn

og Skatter, naar Skatterne af Tienden selv medregnes, kan, under de i de sidste Aar her gjeldende Kornpriser, den største Deel af Tienden medgaae; og jeg tør mene, at paa nogle Steder den hele ikke engang kan forslaae. Frit tør jeg gjøre denne Paastand i Henseende til det Første, da jeg nedenfor skal godtgjøre den med mit eget Embedes Exempel.

Offer og Accidentser derimod lade sig ikke beregne. Vil man beregne dem alligevel, og ikke troe os paa vore Angivelser, da bør Billedet, man danner sig om Bondestandens Tilstand, i det Mindste ikke udkastes efter de mere velhavende Bønder, som enten dagligen eller dog jevnligen besøge Hovedstadens Torve, og hvilke dog ere de eneste Bønder, som Mængden af dens Borgere kunne kjende Noget til. Det Offer, som Saadanne kunne give deres Præster, om de ellers give efter Evnen, bør da heller ikke være Maalestokken, hvorefter hele Geistlighedens Offer udregnes. I mange Aar var Offeret i Almindelighed ringe. Men, saalænge Kornet var i nogenlunde Priis, følede man det ikke saameget, og Offeret ansaaes som en Biting. Nu skulde det være een af de væsentligste Indkomster. Men det vil Offeret aldrig blive, saalænge det skal bestaae i frivillige Gaver, der kunne formindskes efter Behag, og, eengang formindskede, sjeldent forhøies. Saalænge Bonden beholder Rettighed til, hver Gang han mulcteres for et Barns Skoleforsømmelse, eller troer sig ansat for høit til Fattig- eller Skole-Bidrag, eller paa anden Maade ikke hos Præsten kan faae sin Villie frem, da at lade ham føle det ved Offerets Afknibning, ja endog at haane ham, ved at sende ham en Toskilling, vil Geistlighedens Offer vist ikke alene vedblive at være en ringe Indkomst, men, hvad meest er at beklage, jo troere Præsten vil opfylde sine Pligter, desmere vil han stedse komme til at arbeide paa egen Indkomsts Forringelse. Dersom Offeret kunde blive bestemt til noget Vist, i det Mindste for de Præster, som attraaede det, og det gjøre vist Alle som een, paa nogle meget faa nær, da først vilde det kunne bedømmes, hvorvidt den Regning er rigtig, som den fingerede Præst eengang for alle ved et Magt-

sprog har opgjort, at Offer og Accidentser skulle være tilstrækkelige til Skatter, Afgivter og Renter af Præstegaardens Kjøbesum.

Hvorvidt nu mine Læsere ville være enige med mig i disse mine Anskuelser af Landsbypræsternes sande Stilling og Kaar, maa jeg overlade til Enhvers egen Betænkning. Men saameget troer jeg i det Mindste, Enhver vil indrømme mig, at det Billede af en Landsbypræst, som Forfatteren har udkastet, langt fra at passe sig paa Geistligheden i Almindelighed, i det Høieste kun kan anvendes paa nogle Enkelte. Nogle ere der jo overalt, som paa en lykkelig Tid og under lykkelige Omstændigheder ere komne i Embede, og som, eengang bragte til god Forfatning, vel kunne være i Stand til blot ved nogen Selvfornægtelse at udholde nogle trykkende Aar, uden at synke i Armod. Men for Gjeld kan dog hver Præst ikke vogte sig, skjøndt Forfatteren heelt igjennem betragter den som Noget, man kan undgaae, naar man blot vil. Udmærket gode Jorder falde heller ikke i enhver Præsts Lod. Ikke paa ret mange Jorder gaaer det, efter min Formening, an at beregne Afgrøden i det Hele til 8 Fold. For Tredieparten af Landets Jorder vilde dette maaskee være omtrent Halvdelen for Meget. End mindre vil det kunne bestaae med de allerførste Regler for Landbruget, naar den fingerede Præst lader hele Marken gjødes med lidt mere, end sin egen Halvdeel af dens frembragte Foder, og kun den undertiden manglende Gjødning tillægges af Forpagternes Halvdeel til en aarlig Frembringelse af 8 Fold; og mener jeg, at heri haves Bekræftelse nok paa, hvad desuden af Forfatterens egen Tilstaaelse kan sluttes, at Agerbrug ikke er hans egentlige Fag. Heller ikke er enhver Præst saa lykkelig, strax at komme i saa godt et Embede, at 3 Aars Tiende kan sammenspares, og deraf blive en Kapital paa nogle tusende Daler. Men af saadant Slags anseer Forfatteren jo Landets fleste Præstekald at være. De ringe mener han at høre til Undtagelserne. Ja, dersom Hartkornet alene kan afgive Beviis for et Kalds Størrelse, kan han maaskee have Ret. Men den maa kjende saare Lidet til Kaldenes sande Beskaffenhed, som kan paastaae dette. Under forresten lige Omstændigheder vil tvertimod det Kald stedse blive bedst, som har den største Tiende af det mindste Hartkorn. Hvor derimod kun 3 eller henimod 4 Skpr. Byg haves af Tønde Hartkorn, tør jeg formene, at Skatterne af Tienden, endog den ved Forordningen af 22 Juli 1822 forundte Lettelse uagtet, under meget lave Kornpriser, paa de fleste Steder udgjøre den 4de Deel af hele Tiendens Værdi, paa nogle endog overgaae samme. Ikke heller troer jeg, at Mange ville være enige med Forfatteren i hans Mening, at alle Levnetsartikler, som ikke ere Landets egne Frembringelser, skulle bandlyses af Præsternes Huse, saalænge de samme Artikler endnu stedse findes og bruges i alle verdslige Huusholdninger. Vel tør jeg forsikkre, at dette for største Delen allerede er skeet baade i mit og mange andre Præsters Huse, ligesom og, at dette lader sig uden stor Vanskelighed gjøre, saalænge vi kun beholde Lov til selv at paalægge os denne Tvang. Men ubilligt maatte det dog visseligen forekomme os, naar al slig Selvfornægtelse krævedes som Pligt, mere af os, end af de andre Embedsmænd. Heller ikke troer jeg, det vilde ansees gavnligt, om Præster paa Landet, ved kun at frembyde et Glas Øl eller Melk til dem, der fandt Behag i deres Omgang, skulde nødes til at forjage alle dem af deres Huse, der ikke vare vante til Sligt, og derved for en stor Deel selv staae Fare for i Tidens Længde at henfalde til en Rusticisme, hvortil de desuden paa mange Steder noksom kunne fristes.

(Slutningen følger.)

Blandede Efterretninger.

Om de engelske Journaler.

(M.)

I Engelland gives der næsten ikke en Landsby, hvor en Journals Anskaffelse jo regnes blandt Livets første Fornødenheder, og i America skulle endog Tjenere betinge sig i deres Contracter en Læsning af den Natur. Læseanstalterne i Engelland anslaaes til omtrent Tusind, og ved

Siden af disse gives endnu over 300 Foreninger eller saakaldte Bogclubber, hvori almeenfattelige Bøger kjøbes, hvilke gaae omkring blandt Medlemmerne, og i Slutningen af Aaret sælges. Desuden have de saa mangfoldige philantropiske og religiøse Selskaber gjort de første Lærebøger i Folkeundervisningen og Opbyggelsesbøger saa almindelige, at uagtet Alt andet er saa dyrt, dog i intet Land saadanne Bøger ere saa godt Kjøb, og blandt saa mange Læsere udbredte, som i Storbritannien. Siden 40 Aar er Journalernes Tal blevet fire Gange saa stort i Engelland; i Aaret 1782 var det 79; i Aaret 1821 derimod 240. Men paa Observer nær, har ingen af disse rigtig nok meget dyrere Tidsblade, saa mange Abonnenter, som Constitutionel eller Journal de Debats i Frankrige, endog af Times, i dette Øjeblik den vigtigste brittiske Tidende, trykkes i det højeste kun 8 til 10,000 Exemplarer, uagtet den dog skal have betalt i et eneste Aar 46,000 Pd. St. i Stempelafgivt. — Journalernes Indflydelse i Engelland er ganske overordentlig, og deres Udgiveres Magt stiger med hver Dag og bliver saa meget frygteligere, som denne Classe Forfattere i Almindelighed ere misfornøjede med deres borgerlige Stilling, hvortil de vel ogsaa have nogen Grund, da den Rang eller Opmærksomhed, de i Selskabet nyde, ingenlunde svarer til den virkelige Magt, som de ved deres Talent eller Farligheden af deres Vaaben virkeligen besidde: en Magt, som i nyere Tider ved Laugsaanden har fordobblet sig; thi uagtet de i deres politiske Anskuelser dele sig i ganske modsatte Partier, saa staae de dog, som Journalister, alle som een Mand, og saasnart En af dem angribes i denne Egenskab, omringe ham strax alle hans Medjournalister, hvor fjendtligen de end ellers maatte være sindede imod ham, som en uigjennemtrængelig Vognborg *). Rigtig nok er Journalernes Magt endnu større i America, og den Frygt, de opvække, afholder

*) Det Modsatte er Tilfældet i Danmark. Ingen bidrager mere til at nedsætte den periodiske Literatur end netop de periodiske Forfattere selv.

der stundom Mænd fra at gaae videre frem paa deres politiske Løbebane, hvilke, hvor stor deres Kjerlighed for Frihedens Sag end er, dog frygte for sig eller deres Venner Angrebenes rivende Strøm fra Modpartiets Side. — En brittisk Journal er et Slags Microcosmus, hvori alle de Gjenstande, der kunne fortjene en stor Almeenheds Deeltagelse, findes fremstillede. Man læser deri hver Dag en tro Beretning om Parlamentets Forhandlinger, Advocaternes Retstaler og Tribunalernes Kjendelser, alle Øvrighedens Forordninger og Politiesager, Talerne, som ere blevne holdte i Grevskabernes Forsamling eller i de øvrige Foreninger af alle Slags, det være nu religiøs, philantropisk, politisk eller mercantilsk; fremdeles Forhandlingerne i det ostindiske Compagnies, City Magistratens og de øvrige nogenlunde betydelige Corporationers Møder. Regjeringen betjener sig af Tidenderne til at kundgjøre Vilkaarene ved sine Salg; af samme Middel betjene Parlamentets Candidater sig, for at forskaffe sig Vælgernes Stemme, eller til at takke deres Tilhængere for deres Bestræbelser, og overhovedet Rivalerne i ethvert Slags Concurrenz, for at gjøre deres Fordringer og Fortrin gjeldende. Fødsler, Ægtevielser, Dødsfald — Alt erfarer man, Alt trykkes; thi intet Baand nedkuer her Offentligheden. Det synes, som hele Storbritannien var hiint Huus af Glas, som den romerske Philosoph talte om. Heraf flyder en Frimodighed, en kraftig, fri Dom i alle muelige Henseender, som man paa Fastlandet ingen Forestilling har om, og som forebygger, at mange Uretfærdigheder kunne udøves i Løndom. Aanderne trænge til Offentlighed, som Legemerne til Bevægelserne i den fri Luft. Dertil er Enhver saa vant, at selv saadanne Personer, der, i Henseende til deres Æresfølelse, ere nok saa prippene, aldrig falde paa, at føle sig fornærmede over en Skjæmt, der forekommer i Tidenderne angaaende denne eller hiin Handling eller dette eller hiint Forslag. Da for ikke længe siden i London et Selskab havde dannet sig under det misbrugte Navn af en constitutionel Forening, hvis Øjemed gik ud paa, at lade alle de Skrifter, man behagede at betegne som Libeller mod Staten eller Religionen, lovligen forfølge, kom

det snart i Foragt og vil snart være aldeles glemt. — Hos Hoffets Aristocratie, som politisk Partie betragtet, er der siden nogle Aar foregaaet en stor Forandring i dets System, om ikke i dets indere Anskuelser. Tilforn var dette aldeles indtaget mod Pressefriheden; men nu finder det større Fordeel i, ligeledes at betjene sig deraf til sine Hensigter og tage Journalister i sin Sold, hvilke kæmpe mod Frihedens Venner, ved at trætte disse i at forfølge dem for Retten. Vist nok er det engelske Aristocratie ikke det eneste, der har gjort denne herlige Opdagelse, og i den Henseende staaer man i adskillige andre Lande ingenlunde tilbage for Storbritannien. Processer koste Penge, og det er ikke altid endog Frihedens og Sandhedens ivrigste Venner beleiligt, at bøde, selv i Frikjendelsestilfælde, med svære Procesomkostninger for deres Sandhedsiver. — En Journals Udgivelse er i Engelland et Foretagende, der udfordrer meget store Capitaler og en Virksomhed, hvorom næsten ingen anden Green af Industrie kan give et Begreb. Den Hurtighed, hvormed Beretningerne om offentlige Forsamlingers Forhandlinger strax trykkes, overgaaer al Forestilling. En Tale af Brougham, Mackintosch eller Canning, som neppe er holdt Kl. 6 om Eftermiddagen, læses allerede Kl. 8 om Aftenen i hele London, og man kan næsten bogstaveligen paastaae, at et Medlem af Parlamentet henvender sin Tale til hele Folket. Det er mange Gange mødt mig, siger Grev Stael-Holstein, at jeg var tilstede i Underhuset indtil Kl. 2 til 3 om Natten, og da jeg stod op om Morgenen læste en tro og omstændelig Beretning om en Forhandling, der havde varet otte Timer. Endnu mere! Jeg havde engang været i en Forsamling i et Grevskab, som ligger 15 franske Mile fra London, hele Morgenen. Siden tog jeg med Extraposten tilbage til London, og fandt ved min Ankomst, i et Aftenblad, hele Mødets Beretning og et Udtog af de Taler, jeg nyligen havde hørt, allerede aftrykt. Snarskrivere havde der under fri Himmel, og, omgivne af en støjende Hob, afskrevet Forhandlingerne paa enkelte Blade, som af de hosstaaende Bude strax bleve modtagne og bragte til London, hver Gang et Blad var færdigt. — Journalernes Udgivere spare hverken Møje eller Bekostning, for at forskaffe alle Nyheder paa den mueligst hurtigste Maade. Træffer det sig, at man om en uforudseet Begivenhed ikke faaer Efterretning, førend Journalerne allerede ere udgivne, saa bliver strax et andet, ja tredie og selv en fjerde Udgave foranstaltet, som Ombærerne, forsynede med store Raabere af Blik, ile med at udraabe i alle Stadens Gader. Anvendelsen af Dampmaskiner ved Presserne befordrer ogsaa den hurtige Aftrykning af et Oplag, som de bedste franske Trykarbeider ikke kunne sammenlignes med, og Meddelelsens uhørte Snarhed, kommer ogsaa Journalernes kraftige Virksomhed meget til Hjelp. Tredive Timer efter en Parlamentsforhandlings Slutning bekjendgjøres Beretningen derom allerede i Staden York, der ligger 20 danske Mile fra London. Under Hunts berygtede Proces i Manchester læstes den omstændelige Fortælling om Retsforhandlingerne i Londons Aviser endnu tidligere, end Brevene fra Manchester udleveredes paa Posten. Times holdt allene tre Stafetter underveis. I Henseende til Nyhederne i den politiske Verden, betragtes Offentligheden som en saa almindelig Ret, at en Minister ofte tilsender Journalerne de Nyheder, han faaer, tidligere end han meddeler dem sine Colleger. Jeg befandt mig, siger Grev St. H., en Dag i Downingstreet Bûreaux, da en nyligen til Engelland ankommen Diplomatiker, spurgte Lord Castlereagh, om han havde hørt noget Nyt? "Tilvisse, svarede denne, og det meget vigtigt; her, tag dette andet Oplag af Courier, som i dette Øjeblik er trykt; læs selv, og da veed De Alt, hvad jeg veed." — Alt hvad en Udlænding tør vide, erfarer han, saasnart han læser Modpartiernes Journaler med Opmærksomhed; men desuagtet blive de Kjendsgjerninger og Planer, som Regjeringen vil holde hemmelige, umueligt at opdage hverken ved Fritterie eller Spionerie. De ved Ministeriet Ansattes meget ringe Antal gjør Uforsigtigheder næsten umuelige. — Betalingen for Handels-Bekjendtgjørelser udgjør en meget betydelig Deel af en engelsk Journals Indtægter. Times allene indbringer den aarligen 30,000 Pd. Kjøbmanden, Manufacturisten og Andre er det saa vig-

tigt at henlede Almeenopmærksomheden paa deres Konstflidsfrembringelser eller et nyt Foretagende, at i den Henseende ingen Bekostning spares. En eneste Boghandler har i eet Aar betalt 5500 Pd. (omtrent henved 50,000 Rbd.) blot for Bekjendtgjørelser i Journaler.

Et skrækkeligt Jordskjelv skal have hjemsøgt Palermo, hvorom dog nærmere Efterretninger savnes. Denne Stad, Hovedstaden i Kongeriget Sicilien, tæller 180,000 Indbyggere og allerede for 100 Aar siden talte den 200,000. Den er skjønt bygget og vel befæstet. Den 1 September 1726 — altsaa i næstkommende September for 100 Aar siden — ødelagdes Palermo ogsaa ved et Jordskjelv. Allerede hos de Gamle omtales Sicilien som eet af de Lande, der, liggende nær ved ildsprudende Bjerge og hede Kilder, i Nabolavet af Havet, ere udsatte for Jordskjelve, og de vare af den Mening, at det ved et Jordskjelv var blevet voldsomt skilt fra det faste Land. Stæderne Herculanum og Pompeji bleve under Nero's Regjering ødelagde paa denne Maade og sexten Aar derefter, under Vesuvs Udbrud, begravede under en Lavastrøm eller vulcanisk Aske. Efter en chronologisk Fortegnelse af Lichtenberg, har man siden 1169 havt paa Sicilien ligesaa mange Jordskjelve som Vesuvudbrud. — Det er ellers mærkeligt nok, at Konsten, ligesom til Trods for Naturen, netop har øvet sin Kraft paa et Sted, hvor dens Værker ere meest udsatte for Ødelæggelse. Man finder i Palermo de skjønneste og prægtigste Palladser, saasom Vicekongens, Erkebispens osv. Raadhuset og adskillige Kirker ere af Marmor og Alabaster. Men, hvad der har reist Staden, midt paa en saa farlig Grund, med saa stor Glands, er dens Handel; thi den leverer Udlandet de fleste sicilianske Producter, Hvede, Viin, Olie, Sydfrugter, Manna og forsørger hele Øen med Kryderier og Manufacturvarer. Den palermiske Silke, som avles i Omegnen, er berømt.

I London seer man i denne Tid et af en Konstner i Coventgarden forfærdiget Billard, der formodentlig ikke har sin Lige. Det forestiller et Linieskib paa 74 Canoner og er ganske af Ibenholt; naar man vil spille, saa gaae ved en hemmelig Mekanisme Masterne ned og danne sig til alle Hjørner til Queuer af forskjellig Størrelse. Falder en Kugle i et Hul, saa hører man tre Canonskud; naar der carambolleres, saa fornemmer man kun eet. Coup de sept forkyndes ved en Salve fra alle 74 Canoner og Lyden er saa stærk, som Lyden af en 48pundiger. Efter Forlydende er dette Konstværk bestemt til en Foræring for Schachen af Persien, Fet-Ali.

Kjøbenhavns Børs, den 13 Januari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 214		
Species 214		
Specier solgtes til		
12 Rbmk. 13$\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	190$\frac{1}{2}$	191 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	50$\frac{1}{2}$	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83$\frac{1}{2}$	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	78	— i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101$\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108$\frac{1}{2}$ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819		
Bmk. 3000	99	99$\frac{1}{2}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99$\frac{1}{2}$ Banco
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	100$\frac{1}{2}$	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92$\frac{1}{2}$	93 i Banco
Asiatiske Actier	87$\frac{1}{2}$	88 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58$\frac{1}{2}$	59 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 5.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 17 Januari 1826.

Den 18de Januari
Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Wilhelmines Fødselsdag.

Skulde Skoven ikke sukke,
Dobbelt tungt og dybt i Løn?
Naar sig Voverne tillukke
Og ej Blad paa Qvist er grøn,
Naar ej Blomst er meer tilbage,
Naar ej Fugl i Træet slaaer;
Jo, da toner sorgfuld Klage
Længselsfuld mod fjerne Vaar.

Flora, alle Blomsters Moder,
Hun den hulde Herthas Ven,
Hun, som kysser vore Floder,
Og omslynges skjønt af dem,
Hun er mere fro i Sinde
I den barske Vinterkuld,
Skjøndt hun er en sydlig Qvinde
Og ej Norden ganske huld.

Thi hun heel sin Afmagt kjender,
Vover ej at beile med,
Derfor ej en Blomst hun sender
Til Marias Blomsterbed.

Medens Skjalden Harpen rører,
Klager over tunge Savn,
Hvidsker Flora i hans Ører:
"Blomster staae ved Dagmars Favn."

Hvo har ej seet hine Tvende,
Som ved moderlige Bryst,
Liig to skjønne Stjerner brænde,
I den bedste Faders Høst,
Middagssolens milde Varme
Pryder Carolinas Aar,
Mens i Morgenrødens Arme
Smykket Wilhelmine staaer.

Ingen Blomst i Herthas Lunde,
Blandt det grønne Bøgehang,
Speiler sig i sølvblaae Sunde,
Hvid som Lillien i min Sang.
Duggens Perler ej saa rene
Kysser Rosens kydske Barm,
— Som den Jomfru Gud allene
Leded' ved en Dronnings Arm.

J. P. Miller.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see No. 3.)

Man læste for kort Tid siden, at en Deel af Harzens Bergværkers Drivt skal fra Gouvernementets Side være bortforpagtet til et engelsk Bergværksdyrkningsselskab, paa 10 Aar, for den Sum 800,000 Rthlr., og at to Kommissarier fra hint Selskab vare, for at regulere Sagen, komne til Hannover. (Hamb. Zeit. 1825 No. 109.) I den Anledning læses (i r. allg. geogr. Ephem. XVI B. 1825. 12 H. S. 376, og i Lit. Wochenbl. d. B. H. No. 28) følgende:

"Overharzen, med sine rige Sølvgruber, var allerede i lang Tid i Forfald, ikke fordi der enten manglede paa Ertz eller paa hensigtsmæssig Bjergværksdrivt; thi visselig viste den hannoverske Regjering aldrig Besparelse, naar det gjaldt Bjergværksdrivtens Forbedring og Fuldkommenhed, og det er bekjendt, at den stedse satte de meest indsigtsfulde Theoretiker i Spidsen for disse Anlæg — men det var fordi man manglede, hvad alle tydske Gruber for ædle Metaller, eller egentlig alle Gruber i kultiverede Lande, som ingen Steenkul have, føle Savnet af, eller som dog, tidligt eller seent, vil foraarsage deres Undergang — nemlig det nødvendige Brændsel. Skovene paa Harzen ere, uagtet deres betydelige Omfang, virkelig meget fattige herpaa, da deels Orm allerede for en 40 til 50 Aar siden har anrettet en overordentlig stor Skade, og Forstreviererne ere tildeels, for at skaffe Raad for Dieblikket, siden den Tid uforholdsmæssigen angrebne. Der er nu en sand Mangel paa Brændsel, og dette var det ogsaa, som for et

Par Aar siden bevægede Regjeringen til, at indskrænke Driften af ædle Metaller, indtil Skovenes Fremvært gjorde det muligt, derfra at forsyne Hytterne og Gruberne med det fornødne Træ og Kul.

Det som Regjeringen vil overlade til brittiske Entrepreneurer er Sølvgruberne i Overharz, tilsammen 56 Gruber, som i Aaret 1810 endnu havde 2,166 Bjergværks- og Hytte-Arbeidere, og i de 5 Hytter, efter den paa Gjennemsnit af fem Aar grundede, i Begyndelsen af dette Aarhundrede forfattede Beregning, producerede 32,199 Mark Sølv, 13,897 Centner Glätte, 38,743 Centner Bly og 723$\frac{3}{4}$ Centner Kobber. Hytternes Underholdning kostede 172,614 Rthlr. og Grubernes 406,346 Rthlr., hvori dog ikke var indbefattet Brændet, der af Forstvæsenet anvistes. Man beregnede den aarlige Indtægt og Udgivt til 629,904 Rthlr. Men siden fremstod, ved Omkostningerne for udvidede Anlæg og ved at Brændet maatte fremskaffes fra mere fraliggende Revierer, en saa betydelig Underballance, at Regjeringen maatte være betænkt paa at indskrænke Drivten. Dette skete, og over 800 Bjerg- og Hyttearbeidere afskedigedes. Overordentligen føleligt blev dette naturligviis for Harzbeboernes Existents, der afhænger af Bjergværksdrivtens bedste Førelse.

Om Bjergvæsenet nu vil vinde ved at overdrages private brittiske Interessentere, vil Tiden vise."

(Fortsættes.)

Besvarelse paa de i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 82, 84 og 85 indrykkede Yttringer: Om vore Landsbypræsters sande Stilling og Kaar.

(Slutning; see forr. No.)

At Skatterne ere uendelig meget høiere nu, end tilforn, tilstaaer Forfatteren vel; men, for at hertil ingen Betragtning maa tages, lader han Agerdyrkningen i de sidste hundrede Aar have gjort saa store Kæmpeskridt, at Præsten faaer dobbelt saa stor Tiende, maaskee endog tredobbelt, som dengang. Og, istedetfor at bevise denne Paastand, lader han, paa en ganske forunderlig Maade dette uendelig meget høiere og det dobbelte dog saa temmelig bøde paa hinanden. Men i Sandhed, dette er at hugge Knuden over, istedetfor at løse den. Ved Stavnsbaandets Løsning og ved Udskiftning ere unægteligen Bondens Vilkaar uendelig meget forbedrede. Men paa nogle Steder i Landet er Udskiftningen dog saaledes foretaget, at saa godt som Intet derved er udrettet, men at ny Udskiftning jo før jo heller kunde behøves. Hvad Kæmpeskridt mon Agerdyrkning kan have gjort blandt Bønder, hvis Jorder endnu ligge adsplittede paa 10, 12, ja 15 Steder, saaledes som Tilfældet er med mangfoldige Byer i mit Nabolaug? Er Agerdyrkningen alligevel gaaet meget frem, hvilket ei kan nægtes, saa mener jeg, dette er skeet i de 3 eller 4 sidste Decennier, og for en stor Deel ved Landhuusholdningsselskabets Bestræbelser, skjøndt det heller ikke kan nægtes, at den i de senere Aaringer paa mange Steder er gaaet overordentlig meget tilbage. Men paa Tienden har dens Fremgang ikke havt stor Indflydelse, da Tiendeyderne nok vare saa kloge at lade deres Tiender bestemme, saasnart de ahnede, at deres Værdi ved Agerbrugets Forbedring kunde tiltage. Og at Tienden altsaa, hvor den eengang er bestemt, ikke nogensinde meer kan voxe, om end Agerdyrkningen siden efter kunde gjøre Kæmpeskridt, dette har Forfatteren enten forglemt, eller dog ikke taget med under Beregning.

Blandt Udgivter, som Præsterne kunne spare, anføres, at de selv kunne undervise deres Børn. Men det Samme kunde mange af de verdslige Embedsmænd, der visseligen ofte ikke vilde mangle Tid dertil, dersom de forresten havde lige saa stor Lyst og Evne. Men jeg er vis paa, at de fleste føle sig lykkeligere ved at kunne overlade dette byrdefulde Arbeide til Andre, end om de, ligesom Præsterne, skulde være nødtvungne til at forrette det selv. Som Hjelpemidler til Indtægts Forøgelse anvises, at tage Børn i Huset til Kost og Underviisning, og Forfatteren skal have kjendt en Præst, som havde 7 Saadanne, og fik 200 Rbdlr. Sølv for hvert. Jeg har ogsaa kjendt en verdslig Embedsmand i Kjøbenhavn, som havde 10 Børn i sit Huus, og for hvis Kost og Logis alene han fik over 300 Rbd. Sølv for hvert. Men ved Enkeltes Exempler bevises Intet. Thi, naar nu alle Præster vilde følge dette Forfatterens Raad, hvor fik man da de mange tusende Børn fra, og hvo vare alle de Forældre, der havde Raad til at betale for dem? Men, naar Forfatteren lader sin Præst faae i Sinde at bruge sin Datter til Kokkepige, skjøndt han, efter alle fradragne Skatter, Afgivter o. s. v. beholder 500 Rbdlr. at leve af, saa smiler jeg, og spørger blot, om han ogsaa heri skal være Idealet for Geistligheden. Thi, at han har lært sin 15 Aars Søn Alt, hvad han omtrent selv veed, derpaa lader ham blive Matros, fordi han ei kan lære ham Mere, saa gaae til England, og tilsidst, belæsset med Penge, komme hjem igjen, for at fortsætte sine Studeringer, alt dette, tilligemed meget Mere, anseer jeg kun for Sager, som bedre høre hjemme i en Roman, end i den virkelige Verden.

Efter nu at have ladet sin Brevskriver slutte, skrider Forfatteren til deraf at uddrage den i hans Tanker aldeles visse og ufeilbarlige Slutning, at Geistlighedens Klager ere ugrundede. Om nogen af hans Læsere af en paa saadanne Grunde bygget eller og af saadanne Præmisser udledet Slutning har kunnet bringes til at dele Overbeviisning med ham, veed jeg ikke. Men troe det kan jeg umueligt. Imidlertid vil Afhandlingens sande Tendents ikke miskjendes af nogen Præst.

Naar Forfatteren derefter indlader sig i en vidtløftig Undersøgelse om Statens Ret til at paalægge Geistligheden saa høie Skatter, kan jeg, i hvormegen Ret jeg iøvrigt maa lade den Lærdom og Grundighed vederfares, hvormed dette Emne er behandlet, dog ikke undlade at spørge: hvortil skal denne Undersøgelse paa dette Sted sigte? Er der da Nogen, som har yttret en Tvivl herom? Forfatteren tilstaaer dog selv, han blot formoder det. Men saalænge ingen anden Grund haves, end egen blotte Formodning, torde vel den hele Undersøgelse her staae paa urette Sted, saameget mere, som den, i den Form af Advarsel, hvori den desuden er fremsat, letteligen kunde tjene til at sætte Geistligheden i et ufordeelagtigt Lys, hvilket dog ikke kan have været Forfatterens Hensigt. Aldrig har jeg for min Deel tvivlet om Statens Ret til at paalægge os Skatter, de være store eller smaae; og heller ikke blandt den store Mængde af Præster, jeg kjender, har jeg truffet een Eneste saa upatriotisk sindet, der ikke, ligesaavel som jeg selv, skulde være villig til at bringe Staten de største Offere, der vare os mulige. Men, da Tidernes Tryk hviler tungere paa os, end paa nogen anden Embedsclasse, vil Ingen kunne fortænke os i, at vi glæde os i det kjere Haab, at Staten langt heller vil lade sin Ret over os ubenyttet, end tillade, at vi med vore Familier skulle nedbøies under Næringssorger.

Og naar Forfatteren tilsidst anmærker, at de fastgagerede Embedsmænds Lønninger ved Pengeforandringen ere reducerede til over den tredie Deel under det, de vare før Krigen, da er jeg heri fuldkommen enig med ham. Men denne Reduction kunne vel i det Højeste de ældre Embedsmænd, der allerede havde Gager før Krigen, ansee for en Nedsættelse. Thi de yngre have, ligesaavel som, efter hans Mening, Præsterne, vidst, hvad de søgte. Alligevel troer jeg ikke, at denne i nærværende Tider kan være følelig. Men, naar Forfatteren gjør den Paastand, at samme kan ansees for at være en langt større Embedsskat, end nogen Afgivt, som nogensinde har truffet Geistligheden, da mener jeg, dette er at

drive Sagen meget for vidt. Jeg har selv været fastgageret Embedsmand, og som givt Mand boet i Kjøbenhavn i de for Saadanne saa trange Aar 1814, 1815 og 1816. Min Gage som Adjunct ved Metropolitanskolen var 400 Rbdlr. S. V. Foruden Gagen fortjente jeg ved Informationer andre 400 Rbd. S. V., Alt tilsammentaget, ved 7 til 8 Timers dagligt Arbeide; hvilket turde tjene til et Exempel paa den Paastands Urigtighed, at en Embedsmand ikke skulde kunne fortjene Noget udenom. Med disse 800 Rbdlr. S. V. slog jeg mig dog taaleligt igjennem. Men min Familie var den Gang ogsaa kun liden. Jeg levede, og kunde leve simpelt. Der blev Intet tilovers, men jeg kom heller ikke i Gjeld. Men i hine Aar kostede mig hver Fjerding Smør 50 Rbd., hver Favn Brænde 50 Rbd., hvert lidet Læs Tørv 10 Rbd. o. s. v. Og af mit Gratiale af 100 Rbd. i 1816 medgik over den halve Deel til et Par Beenklæder. Og hvad koste disse Artikler derimod nu? Huusleien er maaskee det Eneste, som endnu er i temmelig høi Priis; men, paa denne nær, ere vist nok de fleste andre Livets Fornødenheder saaledes nedsjunkne til den halve, fjerde og sjette Deel, at jeg ikke tager i Betænkning at troe, at en Familie, levende i Kjøbenhavn af 800 Rbdlr. Sølv, vilde kunne komme omtrent dobbelt saa godt igjennem dermed nu, som dengang. Vil man see hen til dette, da troer jeg ikke, at hiin Nedsættelse, naar undtages de ældre Embedsmænd, hvis høiere Stillinger i Staten gjøre en kostbarere Huusholdning og Levemaade nødvendig, kan blive følelig for Nogen, og mindst for de Embedsmænd, der kunne maales med Præsterne, og for hvilke det aldrig kan blive en Nødvendighed at afvige fra Reglen: at sætte Tæring efter Næring. Naar disse derfor vilde beklage sig over hiin Nedsættelse, da anseer jeg dette for ligesaa urigtigt som utaknemligt. Og, naar Forfatteren gjør den Paastand, at samme skulde være ligesaa stor, som de Skatter, Præsterne nu svare, eller endog større, da troer jeg for vist, at han ikke engang af Geistlighedens Misundere vilde blive troet.

Og hvad svare da, i Sammenligning med

Præsterne, de andre Embedsmænd i Skat? Som Adjunct veed jeg vist, at jeg aldrig afkrævedes Noget i Embedsskat. Og de, som betale den, hvor stor en Deel af deres hele Gage betale de? Sæt endog, at nogle Præsters reelle Embedsgage, beregnet efter Idealpræstens Maalestok, at sige, naar der regnedes rigtigt, Skatterne ufraregnede, lod sig udbringe til 900 eller 1000 Rbdlr., da vilde Skatterne af saadanne Kald sikkert udgjøre fra 150 til 170 Rbd., altsaa dog den 6te Deel af det Hele. Men hvilken Embedsmand er der da, som, naar han haver 900 eller 1000 Rbd. i Gage, deraf erlægger den 16de, maaskee endog kun den 20de Deel i Skatter. I Krigens Aar, da Priserne paa alle Landets Producter vare saa høie, bleve de svære Skatter lagte paa Geistligheden, og da var det billigt. At Byrden nu ikke tages bort, da Kræfterne til at bære den ere for længe siden borte, synes ubilligt. Ingen af Statens Embedsmænd bære Byrderne med den nedtrykte Bondestand saaledes, som Præsterne. Og, vilde Hs. Majestæt endog aldeles fritage os for Skatter, saalænge Kornet stod i en lav Priis, de fleste af os skulde have Ondt nok ved at komme ud endda. At vi derfor stedse skulde nyde Skattefrihed, var ingen Følge deraf. Ligesaasnart som Kornpriserne naaede en vis Høide, kunde jo Skatterne fordres igjen.

Mine Læseres Taalmodighed maa jeg endnu et Øieblik udbede mig, medens jeg tilføier et Par Ord til Underretning saavel for dem, som Forfatteren om mine sande Vilkaar og Stilling som Landsbypræst, og om Aarsagen, hvorfor jeg klager. Og herom vil jeg fatte mig saa kort, som muligt, da Forfatteren desuden formodentlig vil henregne mig blandt Undtagelserne.

Uden Gjeld, og med en liden Formue af 400 Rbdlr. blev jeg d. 14 Mai 1817, som 10 Aars Candidat og 12 Aars Lærer og Adjunct, allernaadigst kaldet til et Sognekald paa 388 Tønder Hartkorn, og gjorde altsaa en i den Tid meget stor Lykke. Hele Tienden udgjorde omtrent 270 Tønder Byg, altsaa efter den Tids Priis, tilligemed 400 Rbdlr. i Offer og Accidentser, omtrent 3000 Rbdlr. Dog maa herved

bemærkes, at jeg deraf maatte pensionere henimod den tredie Deel til min resignerende Formand, som dog døde 3 Aar efter, og desuden 50 Rbdlr. S. V. til en paa Kaldet forhen værende, og endnu levende Enke, samt betale alle Skatterne af Embedet, som den Gang udgjorde lidet Mere, end 350 Rbdlr. Med saa virkelig gode Udsigter for Øine forekom det mig, det vilde være at drive Sparsommeligheden for vidt, om jeg, overeensstemmende med Forfatterens Raad, havde indlogeret mig med Kone og 2 Børn hos en Bonde, for at sammenspare en Capital af nogle Aars Tiende, foruden meget Mere, som herom kunde siges. Men, havde jeg gjort eller kunnet gjøre det, det vilde have været min store Lykke. Heller ikke skulde jeg have betænkt mig derpaa, dersom Nogen kunde have aabenbaret mig, hvad der kort efter skulde skee. Men neppe tænkte dengang Forfatteren selv paa de Farer, som forestode, og rimeligviis heller ikke paa de Forsigtighedsregler, som han nu desværre for sildigt tilraader, og som Tiden, der opklarer alle Ting, nu bedst har overbeviist saa Mange af os om, at vi dengang skulde have brugt. Jeg tog altsaa ikke i Betænkning at gjøre 2000 Rbdlrs. Gjeld for det Første, hvoraf f. Ex. til Kaldsbrev, Præstekjole, Ordination og Flytning strax medgik 450 Rbdlr., og alene til et Par simple Heste og en Fjellevogn med Tilbehør omtrent 700 Rbd. Ganske i Forhold til samme stode Priserne paa alt det øvrige mangfoldige Fornødne, som jeg strax maatte anskaffe, og som jeg ikke vil kjede mine Læsere med at opregne. Snart overbevistes jeg da om, hvor lidet den laante Capital vilde tilstrække, og indskrænkede mig strax, menende, at de manglende Nødvendigheder med Tiden kunde anskaffes, og glædende mig alligevel i det visse Haab, at min Sparsommelighed og tilvante strenge Oeconomie alligevel skulde finde Udveie til Gjeldens Afbetaling allerede om et Par Aar. Men Tingene toge en anden Vending. De gode Kornpriser, der endnu vedbleve i nogle Aar, tjente mig kun til at fordyre Priserne paa Alt det, som jeg nu, da jeg engang havde begyndt Avlsbruget, i de første 3 Aar maatte nødes til at anskaffe, dersom Tabet af dets Assavn ikke skulde skade mig endnu Mere, end

dets Afskaffelse vilde koste. Hvorfor jeg, istedetfor at afbetale paa Gjelden, meget imod min Villie, sank stedse i en dybere. Min høist brøstfældige og tildeels faldefærdige Præstegaard maatte jeg herforuden næsten halv opbygge. Dertil blev mig allernaadigst forundt et offentligt Laan af 800 Rbdlr. Sølv, en Capital, hvormed man dengang ikke skulde komme vidt, og som, ifald de daværende Kornpriser vare blevne staaende, kunde have været tilbagebetalt med et halvt Aars Tiende. Hvorfor jeg og, for at bringe Gaarden i beboelig Stand, nødsagedes til end mere at forøge min allerede alt for store Gjeld. Min Præstegaard har 11 Td. Hartkorn, og maa drives efter Egnens Maade, d. e. ved Hjelp af mange Folk. Hvorfor der i mit Huus, min Familie iberegnet, ere 16 Mennesker dagligen om Vinteren, et Par flere om Sommeren, og til sine Tider, f. Ex. i Høsten, 24 og derover. Mine Marker henhøre ikke til de udmærket gode, heller ikke til de ringe, men de frembringe dog kun lidet Mere, end hvad der naturligviis i stor Mængde udfordres til at bespise saamange Mennesker. Og dette lidet Mere kan ikke nær forslaae til at indkjøbe det Brændeviin, tør Fisk, Sild, Salt o. s. v., som til Huusholdningen behøves. Alle Omkostninger til Gaardens Drivt maa følgelig tages af mine Indkomster. Disse ere min

Tiendes 270 Tønder Byg, som, beregnede til 9 Mk. Tønden, udgjøre .... 405 Rbdlr.
(Ifjor fik jeg for Noget 10 Mk., for største Delen 9 Mk., for Noget 8 Mk. Iaar har jeg d. 28 Novbr., netop Dagen, førend jeg erfarede Kornprisens Stigen, maattet sælge 100 Tdr. Byg for 8 Mk. Tønden. Og flere af Præsterne her i Egnen er det formodentlig ikke gaaet bedre.)

Offer og Accidentser udgjøre 150 —
(Naar jeg undtager 3 Herregaarde, kan jeg paa Ære og Samvittighed forsikkre, at jeg af henved 1000 Offerpligtige, over det Hele regnet, ikke engang har 3 ß., men kun lidet over 2½ ß. til hver Høitid af hver Person.)

	Transport	555 Rbdlr.
Qvægtiende omtrent		26 —
Smaarente henimod		20 —
	Tilsammen	601 Rbdlr.

Mine faste Udgivter ere:

Skatter, som ved Forordn. af 22 Juli 1822 kun bleve nedsatte 20 Rbd., Expenser og andre Afgivter	150 Rbd.		ß.
Enkepension 50 Rbd. Sølv, eller i Sedler og Tegn	53	—	12
Renter af Præstegaardens Kjøbesum, omtrent	21	—	24
Renter af 800 Rbd. paa Embedet	34	—	"
Folkeløn	130	—	"
Tilsammen	388 Rbd.		36 ß.

Der bliver mig altsaa omtrent 213 Rbdlr. tilbage til at bestride alle de Udgivter af uendelig mange Navne med, som deels visse, deels uvisse paakomme mig Aaret igjennem, ikke at tale om de Renter, der af min private Gjeld skulde betales. Hertil kommer, at, skjøndt hele Tienden er beregnet til Penge, er det dog langt fra, at den egentligen kan beregnes dertil. Mange Tønder Korn afqvittes aarligen for Arbeide ved Gaarden, mange tages i enkelte Aar til Hjelp til Huusholdningen, mange henstaae hos Bønderne ubetalte i 2 til 3 Aar, og Noget indkommer aldrig. Mener da Nogen, at jeg heraf kan leve med Kone og 6 Børn, da mener jeg — Nei! — Ikke uden kummerligt! Og det Samme er Tilfældet med mine Ordensbrødre, forsaavidt jeg kjender dem.

I min Levetid har jeg saaledes prøvet begge Dele, baade i de fastgagerede Embedsmænds og Landsbypræsternes trangeste Aar at have delet Trangen saavel med de Første, som med de Sidste. Og følgelig torde jeg vel paa en Tid, da der strides saa meget om, hvilken af Parterne der har det haardest, ansee mig ikke aldeles

ucompetent til at have en Stemme med iblandt dem, hvis Stemmer dog Intet i Tingen selv kunne afgjøre.

Lund Præstegaard, d. 22 December 1825.

Jacob Ludvig Hansen,
Sognepræst til Vreilev og Hæstrup
i Aalborg Stift.

(M.)

Quodlibet.

Man fortæller om Struense, at han, Natten før sin Henrettelse, sov temmelig fast. — Condorcet skrev i Fængslet, hvori han ventede sin Dødsdom, sin Bog om Menneskehedens Fuldkommelsesævne og den menneskelige Aands Fremskridt i Forædling. — Philosophen Caumis, der var dømt fra Livet, spillede før sin Henrettelse ganske roligen Skak med sin Ven og vandt Partiet. — Hvad er det for en Kraft i Sjelen, der saa ganske kan drage den bort fra det øjeblikkelige Onde? Er det Resignation, Fortvivlelse, Sjelsstorhed eller Sløvhed?

Børn kunne lee over det Ubetydeligste og man har ordentligen Møje med at holde deres Latter i Tømme. Jo nærmere Mennesket er den barnlige Stand, desto tilbøjeligere er det til Latter, som i Almindelighed ogsaa ansees for et Kjendetegn paa en lidet uddannet Forstand. Naar man altsaa troer, at alt hvad der belees ogsaa er latterligt, saa feiler man; thi ingen Ting er saa alvorlig, at jo en Nar kan lee deraf og intet Indfald saa dumt, at det hos visse Mennesker kan vække Latter. Uglspils Uhøviskheder ere i Aarhundreder af Mange blevne anseete for attiske Vittigheder, og jeg kjender Folk, der ere færdige at sprække af Latter, ved visse ækle Ord.

Blandede Efterretninger.

Den erobrede Birmanske Stadsevogn er ankommen til London og skal være et mærkværdigt Konstværk. Det Hele bestaaer af en Masse af Guld, Sølv og Ædelstene. De sidste beløbe sig til adskillige Tusinde og bestaae af Rubiner, Saphirer, hvide og blaae Smagragder, Amethyster, Topaser, Krystaller &c. Billedhuggerarbeidet er ualmindelig skjønt; Vognens Form af et usædvanligt Slags, men dog af ædel og reen Smag. Den er meget høi og blev trukken af Elephanter. En Lokkemad vilde den være for de engelske Tropper til at besøge den gyldne birmanske Hovedstad Omarapura, dersom Veiene derhen ikke vare saa vanskelige. I Cachar f. Ex. gaae de igjennem saa tykke Skove og er Luften saa forgiftet, at selv Elephanter ere styrtede efter saa Dages Forløb.

Et nyt opfundet Spilleværk, Thaumatrop kaldet, finder stort Bifald i London og i saa Dage ere solgte deraf 5000 Exemplarer. Det bestaaer af en Række af runde Blade, gjennem Midten af hvilke der gaaer en Snor, hvis Ender man kan tage fat i og ved Dreining meddele Bladet en svingende Bevægelse, der bestaaer i en fortsat Bevægelse. Begge Sider af Bladet ere bemalede med forskjellige Gjenstande, som man, formedelst deres hurtige Omdreien, paa eengang bliver vaer. Saaledes seer man f. Ex. de tørre Grene af et Træ beklæde sig med grønt Løv, en Skaldet bedække sig med en Paryk, en Sovende hurtigen aabne Øjnene og slaae Hænderne forskrækket sammen over Hovedet &c. Der mangler derved ikke paa morsomme og overraskende Sammenstillinger.

I Bogota har en Procurator Corneiro spændt to Tigere for sin Vogn, med hvilke han kjører dagligen til Retten.

Grev v. Orlow, Commandeur i Garderegimentet til Hest i St. Petersborg, veddede for kort Tid siden med en Engellænder 25,000 Rubeler, at de smaae Heste fra de russiske Grændseheder overgaae de bedste engelske Ved-

delobere i at rende. Man lod fra Sibirien komme gode Travere og for ikke længe siden fandt et Veddeløb Sted i Orenburg. Rendebanen, som var 3 geographiske Mile lang, blev af de to forreste Heste, der ankom paa eengang, i 35 Minuter gjennemløben, men man kjøbte ingen af disse Heste, endskjøndt een af dem skal være meget god og allerede i 20 Veddeløb have vundet Prisen; den kom denne Gang for sildigen, fordi den paa den halve Vei stødte med Foden paa en Steen og begyndte at halte. — I det Uralske fandt ligeledes et Veddeløb Sted med de paa russisk Side boende Buckeiske Kirgisers Heste. To Heste, der strax efter hverandre ankom, havde gjennemløbet en Rendebane af 5 tyske Mile i 45 Minuter. Begge ere blevne kjøbte; den første for 1000 R. Paa disse Heste sidde, naar de løslades, ganske smaa Drenge, uden Saddel og Tøi, der ikke gjøre andet end skrige, og anspore Hestene. Mange af dem tilbindes Øjnene, for ikke at blive svimle, og naar de ankomme ved Maalet, ere de ligesom sandsesløse. Hestene løbe endnu en god Strækning forbi Maalet; thi Børnene have intet at holde dem med.

Capit. Clapperton paastaaer, paa sin Reise i det indere Africa at have truffet et Folk, der har Ryttere, som bære normanisk og romersk Rustning.

A n e c d o t.

Hertuginden af Rochefaucoult yttrede engang ved Kongens Taffel: Cartouche (den bekjendte Gavtyv) var et udmærket Menneske, der fortjente at være General og at commandere en Armee. Da hun om Aftenen kom hjem, fandt hun følgende Seddel paa sit Værelse. — "Madam, jeg har erfaret hvor fordeelagtigen De i Hans Majestæts Nærværelse har talt om mig. Da Taknemmelighed er mig den helligste Pligt, saa erholder De her et Sikkerhedskort, ved hvis

Foreviisning, dersom De skulde falde i mine Undergivnes Hænder, ingen vil krumme et Haar paa Deres Hoved eller berøve Dem det Mindste. I Deres Kjelder vil De finde 200 Flasker Champagneviin, som ikke findes bedre i hele Kongeriget. Forsmaa ikke dette Tegn paa min højeste Agtelse". Cartouche. — Hertuginden lod eftersee i sin Kjelder og Vinene forefandtes der i bedste Orden.

Denne Generalspidsbub levede endnu og drev sit Spil i Frankrig 1721. Hvilket ussel Politie maa den Gang ikke have været i dette Land!

Kjøbenhavns Børs, den 17 Januari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 215		
Species 214		
Specier solgtes til		
12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84½	85 Rbd. Sedl.
Dito Dito	78½	79 i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108½ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819		
Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	88	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59	59½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höcke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 6.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 21 Januari 1826.

Magnus Wedderkops mærkelige Levnet.

Magnus v. Wedderkop, Søn af en Kobbersmed i Husum, blev født der den 26 October 1637. Gabriel Wedderkop, siden Præst i Kiel, skal have været en Broder af ham. Vor Magnus helligede sig Retsvidenskaben. Han erholdt i Aaret 1665 i Heidelberg Doctorværdigheden, og blev der Professor i det juridiske Fag. Da Hertug Christian Albrecht havde stiftet det nye Universitet i Kiel, kaldtes han i Aaret 1669 til Professor der, hvilket han modtog, ikke ahnende, hvilken betydelig Rolle han snart skulde spille i sit Fædreland. I Aaret 1676 blev han fyrstelig holstensk biskoppelig Raad, og i Aaret 1682 hertugelig holstensk gottorfsk Land- og Kammerraad, snart derefter Etatsraad og hurtigt derpaa Geheimeraad. Nu var han betænkt paa, at træffe et til sine Forhold passende Giftermaal. Familien von Pincier hørte til de anseteste i Landet. Ludvig v. Pincier var det lybekske Domcapituls Senior, og hans Søn Johan Ludvig v. Pincier, Baron af Königstein, var en Yndling af den unge Hertug Fredrik den 4de af Gottorf, med hvem han, som Geheime-Cabinetssecretær, gik paa Reiser. Faderen, Ludvig v. Pincier, havde en Datter, Margaretha Elisabeth, og dette Partie syntes den kloge Wedderkop — thi Klogskab, Ærgjerrighed og Virksomhed vare Hovedtræk i hans Karakteer — at være der hensigtsmæssigste. Til den Ende lod han sig i Aaret 1683 af Keiseren ophøje i Adelstanden, og blev tillige Domherre i Lybek. Den 16 April 1683 fuldbyrdedes dette Ægteskab.

Hertug Christian Albrecht døde den 27 December 1694, og hans Søn, Frederik den 4de, tiltraadte Regjeringen i de gottorfske Lande. Den hidtilværende Geheimeraads-Præsident, Joachim v. Ahlfeld, som i den sidste Tid havde mæglet fredeligt Sindelag mellem det gottorfske og det danske Hof, tog sin Afsked. Han kjendte den unge Hertugs dristige Foretagelsesaand, og vidste, at han i Vildhed og Had mod Danmark langt overgik sin Svoger, Carl den 12te.

Vor Wedderkop erholdt nu den ledige Præsidentpost i Geheimeraadet. Hele dette Raad

fik en ny Organisation. Til Medlem af samme udnævntes Wedderkops Svoger, Baron v. Königstein, en Mand af Indsigter og Kundskaber, men som erkjendte sin Svogers Overlegenhed, og derfor overlod til ham at lede de vigtigste Forretninger. Som Hertugens Yndling opofrede han sig derimod ganske til dennes Person, fulgte ham uafladelig, og vedblev til Enden at være hans troe Ledsager i Med- og Modgang.

Wedderkop kjendte, næst efter sin egen personlige Interesse, ingen højere, end det Hofs, som han tjente. Saaledes som han allerede tidligere, medens Hertug Christian Albrecht endnu levede, havde ved Fredsunderhandlingerne i Nimwegen og Altona gjørt det gottorffke Huus betydelig Tjeneste, saa var det ogsaa ham, der i Forening med sin Svoger den 18 August 1700 undertegnede Freden til Travendal, hvorved Huset Gottorf blev restitueret i alle dets Rettigheder og Besiddelser. Det var ligeledes ham og hans Svoger, som i det følgende Aar afgjorde det omtvistede Coadjutorvalg i det lybekske Domcapitul, til Fordeel for Hertug Christian August, Hertug Frederiks yngre Broder.

Men nu indtraadte en Epoke af hans Liv, da han maatte kæmpe for sin Indflydelse, ja endog for sin Existents. Hertug Frederik, opflammet af Krigslyst, var med Karl den 12te draget til Krigen i Polen. Under hans Fraværelse dannede sig i hans Land et Partie, som rev al Magten til sig, og spillede en ligesaa glimrende som ephemerisk Rolle. I Spidsen for dette Partie stod den v. Clausenheimske Familie. Mathias Clausen, forhen Livmedicus ved det gottorffke Hof, havde efterladt sig

to Sønner, Bernhard og Johan. Den ældste, Bernhard, var Doctor i det juridiske Fag, gottorffk Etatsraad, og Domherre i Hamborg. Døde 1710. Johan var først Professor i Mathematik i Kiel, blev derefter Landrentemester i hertugelig gottorffk Tjeneste, Kammerraad, Etatsraad og endelig 1719 Geheimeraad. Døde 1720. Bernhard havde tre elskværdige Døttre, som formaaede Faderen til, at lade sig og sin Broder ophøje i Adelstanden. Familien kaldte sig nu v. Clausenheim. Af de tre Døttre ægtede den ældste den gottorffke Oberstlieutenant Thileman Andreas v. Bergholz, den anden den senere Greve og Minister Henning Frederik v. Bassewitz, og den tredie den senere Geheimeraad Negelin.

Denne Familie tragtede fra nu af efter høje Ting. Hertugen var i Polen, Hertuginden med sin liden Prinds i Stokholm. Wedderkop var bleven gammel og Landet faderløs. Under disse Omstændigheder fattede den Clausenheimske Familie den høje Tanke, i en Række af Aar at kunne forpagte hele det gottorffke Land med alle fyrstelige Rettigheder og Regalier. Til den Ende blev Oberstlieutenant v. Bergholz afsendt til Hertugen i Polen. Han var saa lykkelig, ikke allene at opnaae sin Hensigt, men endog at vende tilbage som Statholder over hele Landet. Strax efter hans Ankomst til Slesvig lod han i Trykken offentlig bekjendtgjøre, at Landets Regjering var ham anbetroet, hvorefter han med stor Pragt tiltraadte samme. Han var nu stedse ledsaget af 12 polske Adelsmænd. Hans Gemalinde havde tre Frøkener til sin Opvartning. Hendes Fader, Bernhard v. Clausenheim, var Marschal og forestillede de

Fremmede. Landets Embeder bleve afstaaede til den nye Statholder, alle Embedsmænd maatte søge om Stadfæstelse i deres Poster. Den nye Regjering tog nu sin Begyndelse. Frem for alt vilde man have store Stæder, afskaffe den gothiske Byggemaade, og anlægge lige Gader. Med Eckernførde gjordes Begyndelsen. Her skulde fornemme hollandske Familier og franske Flygtninge bosætte sig. Endvidere vilde man anlægge Oliemøller, der af Agern og Olden skulde presse Olie; i Skovene vilde man anlægge store Skæferier; Uldmanufacturer skulde oprettes og Østersøen forenes med Nordsøen ved Hjelp af Ejderen, Threen og Slifjorden.

Den gamle Geheimeraadspræsident Wedderkop rystede betænkeligt med Hovedet. Han var bleven graae i Tjenesten, havde faaet faste Anskuelser og gik ikke gjerne ind i nye Ideer. Man vilde gjerne have havt ham af Vejen, men man kunde ikke undvære ham, og han var heller ikke den Mand, der letteligen lod sig fortrænge. Desuden maatte man, for hans Svogers Skyld, skaane ham. Begge forbleve derfor i Geheimeraadet, men maatte indskrænke sig til de udenlandske Anliggender. Men denne Tingenes nye Orden varede kun nogle faa Sommerdage. Hertug Frederik faldt i Slaget ved Clissov den 19 Juli 1702. Arvefølgeren, Carl Frederik, 2 Aar gammel, var hos Moderen i Stokholm. Hun erholdt nu i Forening med Biskop Christian August, den faldne Hertugs yngre Broder, Formynderskabet over den umyndige Regent. Biskoppen fik Landets Administration, dog kun saaledes, at, overensstemmende med den nye Geheimeraads-Indretning, ingen Sag af Vigtighed kunde uden fælleds Overeenskomst

besluttes. Han havde selv kun een Stemme, og kun naar Stemmerne vare lige, gjorde hans Vota Udslaget. Det nye Geheimeraad organiseredes saaledes: Magnus v. Wedderkop, Præsident; General og Overhofmester hos Enkehertuginden Johan Gabriel v. Banner, første Raad; Cancelliepræsident Frederik v. Ranzau, anden Raad; Kammerpræsident og Overhofmarschal Georg Heinrich v. Görz; Baron v. Schlitz, tredie Raad; Generalkrigscommissair og Amtmand i Tøndern Johann Ludvig v. Pincier, Baron af Königstein, fjerde Raad. Med Hr. v. Bergholz's Statholderskab var det derimod til Ende. Johann v. Clausenheim vedligeholdt sig i sin Værdighed og gjeldte meget i Rentekammeret.

Vor Magnus v. Wedderkop havde nu, som Præsident i Geheimeraadet, i Landets Anliggender næsten mere at sige, end Administratoren selv. Det kunde ikke feile, at der jo efter kort eller lang Tids Forløb vilde opstaae en Spænding mellem dem. Administratoren, Hertug Christian August, 29 Aar gammel, var munter og rask, og elskede Fornøjelser. Paa Sparsomhed var ikke at tænke. Wedderkop, henimod 70 Aar gammel, snu, ubøjelig og en stræng Huusholder, stod, formedelst sine Kundskaber, i stor Gunst hos Enkehertuginden i Stokholm. Der kunde, under saa forskjellige Dispositioner, ikke finde nogen Fortrolighed eller Nærmelse Sted. Imidlertid havde Wedderkop gjort sig fortjent af Administratoren. Ved hans og hans Svogers Hjelp var han bleven Coadjutor. Ligeledes behøvede Administratoren ham fremdeles ved det forestaaende Valg af en Biskop, hvortil Valget paa ham blev ham fra Danmarks Side gjort stridigt.

Saaledes stode Sagerne, da General v. Banner i Aaret 1704 døde, og Generalen, Greve Gerhard Dernath, i hans Sted traadte ind i Geheimeraadet. Fra nu af dannede der sig i samme en Opposition mod Wedderkop, hvorved denne omsider maatte bukke under. I Spidsen for Oppositionen stod Baron v. Görz, med hvem Greve Dernath forenede sig. Begge disse, der neppe endnu vare blevne hjemme i Landet, vare høist intrigante og drivtige Karakterer, og begge stode de ved Giftermaal i Forbindelse med de Fornemste i Landet. Görz havde en v. Reventlau og Dernath en v. Blome til Gemalinde. De havde begge lige Grundsætninger med Administratoren og nærede samme Hang, som han, til Fornøjelser. Odselhed og Festiviteter bleve nu Dagens Orden. Man var strax betænkt paa, hvorledes man skulde skaffe sig den gamle Brumlebjørn, som man kaldte ham, fra Halsen. Det kan vel heller ikke nægtes, at den gamle Wedderkops stive og ubøjelig blevne Politik ikke passede længere til de nye forandrede Forhold. Man sendte ham til Hamborg for at jevne nogle med Danmark opstaaede Misforstaaelser. Wedderkop, som indsaae hvad Hensigt man egentlig havde med denne hans Bortsendelse, forlangte, som Præsident for Geheimeraadet, at samme ogsaa under hans Fraværelse skulde til ham aflægge Beretningerne. Men herfor vægrede man sig. Baron v. Görz vilde gjøre det gottorpske Huses Fordring paa Grevskabet Ranzau gjeldende; Wedderkop modsatte sig med Heftighed dette voldsomme Foretagende. Spændingen mellem begge Partierne blev bestandigen større. Et voldsomt Brud syntes uundgaaeligt. Dette paafulgte ogsaa omsider fra Wedderkop's Side. Han anklagede

Geheimeraadet hos Hertuginden i Stockholm for at føre en slet Huusholdning. Hele Geheimeraadet og Overformynderen for den unge Hertug indbødes til et Møde i Stockholm for at forsvare deres Handlinger. Dette skete i Juni 1708. Sagen faldt mere taaleligt ud end man havde forventet. Wedderkop erholdt en Taksigelsesskrivelse, nogle Statsembedsmænd af lavere Rangorden bleve afstraffede, men det Øvrige tildækket med Kjerligheds Kaabe; dog toges nogle sikkrende Forholdsregler, som man fra begge Sider underskrev, og rejste depaa igjen fornøjet hjem. Uventet traf vor Wedderkop kort derefter det føleligste Slag. Enke-Hertuginde Hedewig Sophie, hans eneste Støtte i hans høje Alder, døde af Børnekopper i en blomstrende Alder, den 12te Decbr. 1708. Hendes Broder; Carl den 12te, græd ved hendes Død 2den og sidste Gang i sit Liv. Den første Gang var da hendes Gemahl faldt i Slaget ved Clissov. Wedderkop var nu givet til Priis for sine Modstandere. Carl den 12te, som var den eneste, der endnu kunde have holdt ham i Vejret, var imidlertid bleven slagen i Rusland. Wedderkop indsaae Faren, og vilde ikke forlade sit Ophold i Hamborg, hvor han ejede en betydelig Gaard. Hans Modstandere var det derimod meget om at gjøre at erholde ham i deres Magt. Saa stor var deres Frygt for en Olding paa 72 Aar. Baron v. Görz, hans frygteligste Modstander, traadte for et Skins Skyld ud af Geheimeraadet, og bortfjernede sig fra Gottorf. Amtmand Dernath, en Broder til Generalen og Geheimeraaden, kom selv til Hamborg, og indbød ham i sin Broders Navn, at vende tilbage til Gottorf. Administratoren opfordrede ham som Statsraad og Geheimeraads-Præsident dertil. Wed-

derkop kunde ikke unddrage sig fra denne Indbydelse, og kom til Gottorf. Man modtog ham med de ham tilkommende Æresbeviisninger. Man anviste ham et Værelse til sin Beqvemmelighed. Om Middagen spiste han ved Taffelet. Men da han efter Maaltidet vilde begive sig paa sit Værelse, forkyndte to Officierer ham Arrest. Han blev om Natten i en Hyrevogn, og ledsaget af nogle Ryttere bragt til Fæstningen Tønning. Hans Heftelse var ham ikke uventet. Han udviste en meget god Fatning, erkyndigede sig endnu paa Slotsbroen efter sit Nattøi, og indsov underveis rolig i Vognen. Men dette var kun et halv fuldendt Værk, saalænge man ikke tillige kunde bemægtige sig hans Svoger, Baron v. Königstein. Ham overdrog man derfor, som Generalkrigscommissær, paa samme Dag at mønstre Tropperne i Tønning. Den Officier, som bragte den gamle Wedderkop til bemeldte Sted, havde Ordre der at arrestere Königstein. Men Königstein var heldigviis strax efter Mynstringen reist til Husum, og da han den følgende Morgen erfarede sin Svogers Skjebne, flygtede han til Flensborg. Kongen af Danmark tog ham i Beskyttelse og gjorde ham til Geheime-Statsraad. Klagen mod ham, og hans Forsvar udkom i Trykken. Da han ikke efter givet Varsel vilde møde for Retten, bleve hans Godser confiskerede.

(Slutningen følger.)

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Paris.

Om sammes Befolkning, aarlige Forbrug &c. læser man følgende nyeste Optegnelser:

I Paris var Antallet af

	Fødte	Døde.	Forøgelse.
1820	24858	22464.	2394
1821	25156	22917.	2239
1822	26880	23282.	3598
1823	27070	24333.	2737
1824	28812	22617.	6195

Antallet af uægte Børn var	1820	8870
	1821	9176
	1822	9751
	1823	9806
	1824	10221

I sidste Aar var altsaa Forholdet mod Fødslerne over $\frac{1}{3}$ Deel.

Spørger man om Forholdet imellem ægte og uægte Børn over det hele Frankrig, da vil man, efter et Gjennemsnit af 7 Aar, kun finde $\frac{1}{16}$ Deel; thi af 6,705,778 Børn, som i Aarsløbet fra 1817 til 1823 ere fødte, var kun 460,391 uægte, altsaa efter Middeltal aarlig 65627.

Der fødes stedse flere Drenge end Piger, dog aftog Differenzen, som i Paris i Aaret 1820 var 448, i Aaret 1821: 564, og i Aaret 1822 ved et større Antal af Fødsler 264; men steeg 1823 igjen til 434 og i Aaret 1824 til 482.

Iblandt de fra 1817 til 1823 i Frankrig som ovennævnt fødte 6,705,778 Børn vare 3,458,965 Mandkjøn og 3,246,813 Qvindekjøn. Det første Tal forholder sig mod det sidste omtrent som 16 til 15, det vil sige, at Antallet af de fødte Drenge overstiger det af de fødte Piger med $\frac{1}{15}$ Deel. For at erfare om Klimatet har Indvirkning paa dette Forhold, har man taget 30 af Frankrigs sydligste Provindser i særdeles Betragtning. I disse Departementer blev fra 1817-1823 fødte 971,819 Drenge og 910,775 Piger. Antallet af de første mod de sidste forholdt sig altsaa som 16 til 15, taget for hele Frankrig; og beregner man Tallet Aar for Aar udkommer omtrent samme Resultat, hvoraf man kan slutte, at Overskuddet af Mand-

kjønnet mod Qvindekjønnet ikke afhænger af Klimatet.

I det samme Aar indløb tolv Gange det Tilfælde, at i Departementerne af Ardennerne, af Cher, af Corsika, af Herault, Isere, Marne, Rhone og Yonne Antallet af de fødte Piger oversteg Drengenes, da Forholdet, istedetfor 16 til 15, blev omtrent $20\frac{1}{2}$ til $19\frac{1}{2}$.

Iblandt de i Aaret 1824 Døde, vare 13961 døde i deres Boliger, 7796 i Hospitalerne, 573 i Militærstanden, 27 i Fængsler, 260 dødfundne Individer. Da Forholdet aarligen er omtrent det samme, saa sees heraf den skrækkelige Sandhed, at mere end en tredie Deel af Paris's Befolkning ender sit Liv i Hospitaler. Tallet af dødfødte Børn var 810 Drenge, 677 Piger.

Af Børnekopper vare døde i Aaret 1820, 105 — 1821, 272 — 1822 derimod 1084 — 1823, 649 — 1824, 265, hvoriblandt 151 Drenge og 114 Piger. For 1825 befrygtes Beregningen, naar den bliver sluttet, at ville ligne den for 1822, om ej overstige den.

Efter Fortegnelsen over de i Paris i Aaret 1823 Døde, efter Alderen, finder man, at af det hele Antal Døde 24,333, vare i det første Aar af Alderen døde 9096; imellem første og andet Aar 1602; størst var Dødeligheden imellem 20de og 30te, samt over 55de Aar. Af de Døde i samme Aar havde 1365 Individer naaet en Alder af 70 til 75 — 1028 fra 75 til 80 — 528 fra 80 til 85 — 244 fra 85 til 90 — 56 fra 90 til 95 — 10 fra 95 til 100 og 1, nemlig en Kone, 112 Aar. Overhovedet opnaaer det qvindelige Kjøn i Paris en højere Alder end det mandlige.

De i Aaret 1824 indgaaede Ægteskaber vare i alt 7620; hvoraf imellem ugivte paa begge Sider 6311 — imellem Ungkarle og Enker 363 — imellem Enkemænd og Jomfruer 716 — imellem Enkemænd og Enker 230.

Forbruget i Paris i Aaret 1824 af Drikkevarer beløb sig til 967,465 Hektoliter Viin, 53,314 Hekt. Brændevine, 12,023 Hekt. Æble- og Pæremost, 19,383 Hekt. Edike, 154,405 Hekt. Øl. Der blev drukket 51,507 Hekt. Viin, 1898 Hekt. Brændevin og 24,336 Hekt. Øl mere end i Aaret 1823. Der blev fortæret i Aaret 1822 Druer 3,195,146 Halv Kilogrammer eller Pund, 1823, 536,617; 1824, 2,344,360.

Af Næringsmidler var i Aaret 1824 Forbruget: 79,627 Oxer, 10,941 Køer, 76,811 Kalve, 383,807 Faar og Lam, 89,110 tamme og vilde Sviin; desuden 1,397,452 Kilogrammer Kjød, 714,069 Indvolde, 1,451,032 Kilogr. tør Ost. Der blev solgt for 4,110,008 Franker Søefisk, for 1,013,608 Fr. Østers, for 633,082 Flodfisk, for 8,701,510 Fr. Fjederkreature og Vildt, for 4,573,061 Fr. Smør og for 4,230,942 Fr. Æg. I Henseende til Smørret, antager man at en Misregning muligt maatte være indløbet, da Forbruget af Smør i Aaret 1823 steeg til 8,465,824 Franker og man ikke kunde antage at det skulde være aftaget til Halvdelen. Høe- og Halm-Consumtionen tiltage, hvoraf man kan slutte sig til at de ridende og kjørende Personers Antal voxer; og deri kunne vel Ministerielle Tidender hente et Beviis paa stigende Velstand, naar kun ikke, som ovenbemærket, $\frac{1}{3}$ af Befolkningen i Paris endte sit Livs Dage i Hospitalerne. (Af L. til Allg. Zeit. No. 5, hvis Kilde er: annuaire du bureau des longitudes pour 1826.)

Det bemærkes, at en Hektolith er $\frac{1}{100}$ af en Litre og at 100 franske Litres udgjør $105\frac{1}{2}$ danske Potter. — Fremdeles at en Kiliogram er omtrent 2 danske Pund.

I Aaret 1825 er i Paris kun givet 198 theatralske Nyheder; 10 mindre end i det foregaaende Aar, nemlig ved det Kongl. musikalske Akademie 3, paa det italienske Theater 3, i theatre françois 16 (6 Sørgespil og 10 Lystspil), i den komiske Opera 10, i Odeon 25, i St. Martinsports Theatret 20, i theatre de la gaieté 13, i Ambigu 16, i Olympiske Circus 9, hos Hr. Comte 14. (H. C. 6.)

Universiteterne i Europa.

hvor	Univ.	Antal Lærere	Studerende
tydsk Tungemaal bruges	24	1067	15852
hollandsk	3	59	1159
italiensk	20	649	8686
fransk og wallonisk	17	346	7268
spansk	11	550	10391
portugisisk	1	55	1604
engelsk	8	316	13785
dansk	1	38	788
norsk	1	16	211
svensk	2	79	1876
græsk	1	18	149
magyarisk (i Pest)	1	48	758
polsk	6	170	2854
russisk og finsk	8	225	4858
	104.	3636.	70227.

Af den tabellariske Oversigt, som med forskjellige Anmærkninger er givet i n. geogr. Ephem. XVI B. 7 St. 1825. S. 193-214, hvilken, uagtet derved vel var adskilligt at erindre, tjener til et godt Grundlag for en nøjagtigere Oversigt, naar flere Materialier erholdes.

(M.)

Martorelli, een af de Lærde, den franske Regjering begunstigede, skrev en tyk Bog, for at bevise, at de Gamle ingen Glasvinduer havde, og fjorten Dage efter at Værket var udkommet, blev i Pompeji opdaget et Huus, hvori alle Vinduer vare Glasruder.

F. Weisser leverer i sit nyeste Skrift Muse und Muße, et Lystspil efter Holbergs Plan. I Anledning af samme siger en Ref. i L. Convers. Blatt: hvormeget eller hvor lidet der tilhører Holberg, lader sig ikke bestemme; men Holbergs Aand er paa ingen Maade bleven udslettet deri. Charactererne ere ægte comiske og blive sig aldeles tro; kun forekommer det os, at

Opløsningen ikke gaaer rask nok for sig, hvilket giver de sidste Scener noget Bredt og Kjedeligt. Det kan maaskee komme deraf, at Læseren allerede længe i Forveien er bekjendt med Opløsningen. Iøvrigt beviser denne Bearbeidelse, hvorledes Holberg, den danske Moliere og den fædrenelandske Skuepladses Skaber, benyttes af vore nyere Theaterdigtere som en Guldgrube, af hvis gehaltfulde Erts, efter Slakkens Fraskillelse (det, som tilhører Holbergs Tid), der lader sig udbringe reent Guld.

En usædvanlig tyk Pige har i Sommer ladet sig see i Wien. Hun er neppe tolv Aar gammel, og dog fem Fod høi, 4¾ Fod tyk og 275 Pund af Vægt. Hun er ellers ikke ilde skabt og bevæger sig let. Forældrene, som bleve giftede i det femogtredivte og attende Aar, ere af Middelstørrelse og hendes Sødskende af naturlig Skabning.

Det Keis. Bibliothek i St. Petersborg ligger i Newskyperspectiven, ved Siden af det franske Theater og Anithkineren, det af Storfyrste Nicolas beboede Palads. Den er en smuk, firkantet Bygning paa tre Etager og indbefatter 300,000 Bind, af hvilke 7000 i det russiske, som skulle være det hele Product af den russiske Literatur. De fleste ere desuden af geistligt Indhold. De engelske Værkers Tal beløber sig til ligesaa mange som de russiske. Af de øvrige ere de fleste latinske, franske og tydske. I Hovedskriftsamlingen findes meget, som Hr. Dobrowsky har kjøbt der i Revolutionstiden, blandt andet en Samling af kronede Hoveders, Ministeres og andre anseete Personers Originalbreve, ligesom og en Psalmebog, som Dronning Maria af Skotland skal have betjent sig af, og Vers, der, som hendes Underskrift viser, ere forfattede af hende. Af chinesiske Bøger og Kort er her et stort Forraad. Bibliotheket staaer kun een Gang om Ugen aabent for Almeenheden; men særskilt Tilladelse til at see det andre Dage, kan umiddelbart ogsaa erholdes.

Q u o d l i b e t.

Man maa ikke altid bedømme Mennesket efter Skribenten. Büffon var i Underholdningen ligesaa plat, som hans Skrifter ere velskrevne. — Marmontel var den kjedsommeligste Selskabsbroder; han analyserede Alting uophørligen og vilde altid belære Andre. Hans Underholdning var en evig Monolog. — Corneille begik i Underholdningen Feil ved hver Sætning. — Lafontaine, der lader sine Dyr tale saa skjønt, kunde selv næsten ikke frembringe et fornuftigt Ord; han formaaede ikke at fortælle hvad han havde seet. Til Marmontel sagde en ung Dame: Lev vel! jeg gider ikke høre Dem mere og jeg vil da læse een af Deres Fortællinger, for at holde mig skadesløs.

Penge regjerer Verden.

Da man bebreidede en hollandsk Avisskriver, at han uophørligen tillod sig Bitterheder mod et betydeligt Handelscompagnie, svarede han ganske koldsindigen: er det da min Skyld? Compagniet har jo Penge nok, hvorfor stopper det ikke Munden paa mig med en Nævefuld deraf?

Ulven og Faaret.

Der var engang en Ulv, som sagde til en Hyrde: min Ven, hvorfor hader og afskyer du mig saa meget? Anseer du mig maaskee for skadelig? — Paa min Ære, jeg er det ikke; tvertimod er det Almeengavn jeg stifter, uberegneligt. Jeg vil blot nævne min Hud, hvor nyttigt er den ikke for Mennesket i den strænge Aarstid og hvor lidet tør skadelige Insecter vove at nærme sig den? Min Tands vidunderlige Kraft er bekjendt, og saarer den i Livet Enkelte, saa helbreder den, efter min Død, Tusinde. — Lumske Dyr, svarede Hyrden! Hvad betyder det lidet Gode, du yder, imod alt det Onde, som du er istand til at stifte og udøve?

Kjøbenhavns Børs, den 20 Januari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 215		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ a 13 ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	190½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50	50½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	83½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	77	77½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108½ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99	99½ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99	99½ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	88	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59	59½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

En meget duelig Lærer i Skjønskrivning, Tydsk og Fransk anbefales i Frederiksberggaden No. 33 paa 1ste Sahl.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höcke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 7.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 24 Januari 1826.

Den danske Nationalbank.

Her er udkommet Regnskab over Nationalbankens Indtægter og Udgivter for Bankaaret fra 1 Aug. 1824 til 31 Juli 1825, tilligemed vedføjet Forklaring, som viser Bankens Status til bemeldte 31 Juli. Det faaes hos Popp, Østergade No. 72, for 2 Mk. Tegn. Resultaterne af dette Regnskab, sammenlignet med de foregaaende Aars, er følgende:

I. Bankhæftelsernes Beløb.

a. Ved Rigsbankens Begyndelse 1813, efter de specielle Registre, som for hver Kjøbstad og hvert Amts Distrikt ere affattede over Bankens Ejendom i hver enkelt Ejendom

1. Danmark.

1. Jorder	Rbd.	12,993,186. 40 $\frac{1}{10}$ ß.
2. Tiender		2,105,281. 38 $\frac{97}{100}$
3. Bygninger		3,884,736. 75 $\frac{1}{2}$
		18,983,204. 58 $\frac{67}{100}$

2. Slesvig.

1. Jorder	Rbd.	5,533,914. 66 ß.
2. Bygninger		659,505. 89
		6,193,420. 59

3. Holsteen.

1. Jorder	Rbd.	6,351,147. 87
2. Bygninger		1,490,553. 28
		7,841,699. 95
Ialt	Rbd.	33,018,325. 20 $\frac{57}{100}$ ß.

b. Den 31 Juli 1818 ved Overgangen fra Rigsbanken til Nationalbanken:

1. Danmark	Rbd.	17,290,743. 71 ß.
2. Hertugdømmene		13,230,431. 47
Ialt		30,521,175. 22

c. Den 31 Juli 1825:

1. Danmark	Rbd.	16,482,348. 50 ß.
2. Hertugdømmene		12,087,624. 25
		28,569,972. 75

Ved Sammenligning af Beløbet efter Registrene 1813 ...... Rbd. 33,018,325. 21 ß.
og efter det 31 Juli 1825
sluttede Regnskab 28,569,972. 75

findes altsaa Formindskelse af 4,448,352. 42

I Hovedsummen af de specielle Registres Beløb ere nogle Forandringer foregaaede med Rettelser, samt Af- og Tilgange, efter Revision og Undersøgelser, men alle disse ere i det Hele ej betydelige mod den Forandring, som er fremstaaet ved Afdrag paa Heftelserne, der ere indbetalte; tildeels mod Rettighed til at blive Aktionair, tildeels og for en stor Deel i Henseende til Hertugdømmene, efter Patentet af 4 Juli 1818 ved Obligationer til forskjellig Rentefod. Her optages hvad disse Afdrag, Afbetalinger og Afgange have udgjort siden Nationalbankens Stiftelse:

	Danmark.		Hertugdømmene	
Bankaaret	Rbd.	ß.	Rbd.	ß.
fra 1 Aug. 1818				
til 31 Juli 1819	79,705.	90	897,149.	29
fra 1819—20	24,602.	65	22,856.	1
— 1820—21	37,600.	24	12,580.	23
— 1821—22	41,120.	37	28,109.	51
— 1822—23	94,393.	6	10,288.	42
— 1823—24	186,748.	86	81,427.	81
— 1824—25	344,224.	1	90,395.	77

II. Seddelmassen.

Den cirkulerende Seddelgjeld har siden 1813 til forskjellige Perioder været følgende:

	Rbd.	ß.
Af Rigsbanken Tid efter anden udgivet for	38,834,336.	87
1818 d. 31 Juli ved Overgang fra Rigsbanken til Nationalbanken formindsket til ...	31,106,181.	9
1820, d. 1 Aug., efter de aarligen opbrændte og tilintetgjorte Summer, nedsat til	23,895,236.	33
Ved Laanet efter Bekjendtgjørelsen af 4 Febr. 1820 tilvejebragtes en Formindskelse af 5,976,700 Rbdlr.		
1824, 1 Aug.	21,325,719.	49
1825, 1 Aug., lige Sum.		

III. Den Nationalbanken ved Oktrojen paalagte Obligationsgjeld.

1. Beløbet af de for indløste slesvig-holsteenske Skatkammerbeviser paa 20 Rdlr. slesvig-holst. Cour. udstedte Obligationer a 4 pC. Rente, er indeværende Bankaar forblevet uforandret som efter forrige Regnskab 4,346,120 Rbd. Sølv.

2. Beløbet af de for Assignationer, efter Patent af 19 Decbr. 1810 udgivne Obligationer, lydende paa 5 pC. Rente, var den 31te Juli 1825 ...... 1,293,420 Rdlr. Sølv.

3. Finantsernes Reservefond i uopsigelige Obligationer var, da Rigsbanken begyndte, 7,000,000 Rbd. Sølv. — Den 31 Juli 1818, ved Overgangen fra Rigsbanken til Nationalbanken, formindsket til 6,607,881 Rbd. 61ß. — D. 31 Juli 1825 kun 5,804,478 Rbd. 26 ß. Af det oprindelige Beløb 7 Mill. Rbd. erlægges aarligen 6 pC. eller 420,000 Rbd., de 5 pC. som Rente, og 1 pC. i Afdrag, hvorefter denne Obligationsgjeld vil være afbetalt og udslettet 1848.

IV. Anden paadragen Obligationsgjelds Beløb, d. 31 Juli 1825.

	Rbd. Sølv.
1. For et af Hans Majestæt Kongen til Banken overdraget Guldtaffel	150,500
2. For de efter Bekjendtgjørelsen af 21 Juni 1818 udstædte uopsigelige Obligationer	130,600
3. For Obligationer, udstedte for Laanet efter Indbydelsen af 4de Febr. 1820	4,724,200
Ialt	5,005,300
Dette sidste Laan udgjorde oprindeligen	5,976,700

V. Bankens Virksomhed ved Udlaan og Vexeldisconteringer.

Banken ejede d. 31 Juli 1825:

	Sølv. Rbd.	ß.	Sedl. og T. Rbd.	ß.
Ubestaaende almindelige Laan, samt i Bco. og Vexler	4,102,166.	65	2,899,528.	85
De af Banken disconterede Vexler	43,671.	87		
imod Vexelobligationer udestaaende			144,245.	74
For Indlaan var Banken skyldig	1,049,039.	87	1,947,069.	17
Indskud til Aktier udgjorde	36,100.			

Sammenligning imellem Bankens Kapital-Konto den 31 Juli 1818, ved Overgang fra

Rigsbanken til Nationalbanken, og d. 31 Juli 1825, viser:

	Sølv. Rbd.	ß.	Sedler. Rbd.	ß.
1818 ejede Banken	1,831,103.	44.	3,859,756.	40
1825	3,114,989.	70.	3,100,935.	45
	+ 1,283,886.	26	÷ 758,820.	91

VII. Bankens Administrationsomkostninger, og mere Banken vedkommende.

I Bankaaret fra 1 Aug. 1824 til 31 Juli 1825 var Beløbet af Lønninger til Direktionen, Embedsmænd og Betjente, samt Vartpenge til Rigsbankens Direktion og Administration i alt: Sølv Rbd. 49,500; andre Udgivter ved Kontorerne, Inventariet, Porto &c., Sølv 8186 Rbd. 47 ß. og Sedler 16,616 Rbd. 17 ß.

Bankens Bygning staaer ansat til Værdie 47,779 Rbd. 32 ß. Sølv.

Banken er, i Anledning af dens Udlaan, kommen i Besiddelse af nogle Aktiva, til Beløb 39,652 Rbd. 72 ß.

Bankens Restancer fra 1818 og de følgende Aar ere betydelige, og udgjøre 578,417 Rbd. Sølv.

Hvorvidt Bankens Opgjørelse med Bank-Institutet i Altona er kommet, sees ikke, kun at fra dette Institut er i Bankaaret indkommet à Conto til Afdrag 930,000 Rbd. Sedler.

Ej heller sees nogen Oplysning om en paa Banken i Anledning af Courantsedlernes Indløsning heftende uopgjort Fordring, som igjennem alle Regnskaberne er anført, og efter det

sidste Bankaars Regnskab var 907,621 Rbd. 38 ß. Sedl. og Tegn.

Det vilde sikkert være kjerkomment, om de aarlige Bankr gnskaber, som efter Oktrojens 41 §. offentligen bekjendtgjøres, vare ledsagede med nogen Beretning om Bankens Virksomhed i samme Bankaar til Opnaaelsen af de store Bestemmelser, samme har. Saadanne Noticer f. Ex., som Antallet af de Folier, der haves, Beløbet af de Depositer, den har modtaget, Vigtigheden af de Udlaan og Diskonteringer den til at fremme Pengeomløbet har gjort, og hvad den paa enhver Maade har bidraget til Lettelse for Produktion, Handel og Omsætninger, Afvexlingerne i Bestyrelsens Personale, Anordningerne, Penge- og Bankvæsenet vedkommende, og hvad saaledes mere kunde høre til Bankaarets Historie, vilde være Gjenstande baade for interessante og gavnlige Tillæg.

Magnus Wedderkops mærkelige Levnet.

(Slutning; see forr. No.)

Fremfor alt bemægtigede man sig alle de af Wedderkops Papirer, man kunde faae i Besiddelse. Dette fandt man især at være magtpaaliggende. Derefter bleve alle hans rørlige og faste Ejendomme seqvestrerede. Hans Gemalinde tilbød man siden for enhver af hendes to Sønner 100,000 Rbdlr., og for sig selv og sin Datter tilsammen en lige Sum. Hun afslog dette Tilbud, naar man ikke tillige vilde erklære hendes Mand uskyldig.

For at kunne bedømme hele Omfanget af den Ulykke, som traf denne Familie, er det nødvendigt først at anføre Noget om samme. Geheimeraads Præsident Wedderkop havde med sin Gemalinde, en Søster til Baron v. Königstein, faaet 7 Børn, hvoraf kun 2 Sønner og 1 Datter endnu levede, nemlig Gotfred, fød den 6te Marts 1694, Frederik Christian, fød den 11 Septbr. 1696; og Anna Christina, fød 1698. Disse Børn vare saaledes 15, 13 og 11 Aar gamle og aldeles uforsørgede. Hans Svoger, Baron v. Königstein, havde to Døttre, af hvilke den Ældste var udmærket smuk. Begge disse Døttre vare bestemte deres Fættere, de to unge Wedderkopper. Dette dobbelte Bryllup fandt og siden efter Sted paa en og samme Dag, nemlig den 3 Jan. 1716. Wedderkops Datter blev gift med den storbritanniske Gesandt ved den nedersachsiske Kreds og Resident i Hamborg, Cyrillus v. Wich. Da nu alt det, begge Svogerne tilhørende Gods, endog Bøger og Maleriesamlinger, blev confiskeret, saa var Tabet for hele Familien desto føleligere.

Den gamle Wedderkop var meget riig. Det turde vel være paafaldende, hvorledes en ikke riig født Mand, som først i den sidste Halvdeel af sit Liv havde opnaaet Embeder og Værdigheder — thi et Professorat gjør sjelden riig — havde kunnet samle saa uforholdsmæssige Rigdomme. Imidlertid kunde man ikke bebreide ham noget Underslæb, eller beviisligen at have brugt andre utilladelige Midler. Han var iøvrigt en klog, snild og erfaren Mand, der ikke plejede at forglemme sin Interesse, og en streng Huusholder, der samlede mere end han udgav. Af faste Godser besad han: Steinhorst, Moisling, Tangstedt, Magnusward, Niendorf, Ma-

rutendorf, Blockshagen og Seegaard. Han sad nu i Fæstningen Tønning og Rettens Undersøgelser toge Begyndelse. Alle hans Papirer bleve paa det nøjeste gjennemsøgte. Man fandt deriblandt intet Graverende. Publikum blev fra Prædikestolene opfordret til at melde sig med de Klager og Besværinger, der maatte haves mod ham. Men Ingen meldte sig. Nogle beviislige Gratificationer for bortgivne Embeder kunde ikke fælde ham, da han dertil, efter sin Bestalling som Geheimeraad-Præsident, havde været fuldkommen berettiget. I den Commission, der skulde dømme ham, erklærede man, at Ræven var et snu Dyr, og opkastede det Spørgsmaal, om man kunde straffe en i betydelig Mistanke geraadet Statsembedsmand paa Liv og Gods, uden ordentlig Rettergang. Commissionen bestod af 10 Medlemmer. Fem bejaede Spørgsmaalet, fem benægtede samme. I Spidsen for de Benægtende stod Ahlfeld von Haselau. Imidlertid vare Wedderkops Gemalinde, og hendes Broder, Baron Königsstein, paa deres Side ikke uvirksomme. De fremmede Gesandter i Hamborg fandt den brugte voldsomme Fremgangsmaade mod en Stats første Embedsmand, under Landsherrens Mindreaarighed, at være en alvorlig Sag, og berettede Tildragelsen til deres Hoffer. Den østerrigske Kejser protesterede fra Wien af, Carl den 12te tordnede fra Tyrkiet af, den unge Hertug Carl Frederiks Omgivelse i Stokholm remonstrerede. I Gottorf tog man af det Hele kun liden Notice. Endelig sendte Danmark ved Vicekantsler Ahlfeld paa Beckhagen den kraftigste Hjelp, og forlangte, at Wedderkop, som adelig Godsejer, med Sæde og Stemme paa Landdagene, skulde stilles for en fælles Landret.

I denne Forlegenhed sendte man Greve og Geheimeraad Dernath til Kjøbenhavn. Man havde hertil valgt den rette Mand. Dernath viste at gjøre sig yndet ved Hoffet, og den wedderkopske Sag gik i Langdrag. I Begyndelsen af Aaret 1712, trængte de Svenske under General Steenbuk, ind i Holsteen. Selv betrængte, søgte de et Tilflugtssted i Fæstningen Tønning, og bleve den 14de Februar der indladte. Danmark ansaae dette som et Fredsbrud fra Gottorfs Side. Fæstningen blev belejret af danske Tropper. Fremmede Magter blandede sig i Sagen, der blev underhandlet, og Fæstningens Overgivelse gik i Langdrag. Sin Redning nær, geraadede Wedderkop 1713 i den største Fare. Man afsagde pludselig, for at forekomme hans Befrielse, Dødsdommen over ham. Men hans ældste Søn, Gotfred, blev hans Frelser. Denne, nu 21 Aar gammel, og Kammerjunker ved det danske Hof, var selv rejst til London, for at udvirke Hjelp for sin Fader. Han var nu kommen til den danske Lejr for Fæstningen. Sammes Commandant, von Wulf, erholdt fra Hamborg af, hvor det gottorfske Hof opholdt sig, en Befaling, dateret 23 Juni 1713, at den Fangne skulde, forinden Fæstningens Overgivelse, halshugges. Dette erfarede Mylord Raby, siden Greve af Stafford, og meldte det strax til den engelske Resident v. Wich, og denne igjen til den unge Wedderkop ved Tønning. Denne sidste henvendte sig strax til Kong Frederik den Fjerde. Kongen lod strax den 19de Juli, og paa ny den 22de, Commandanten ved en Trompeter tilkjendegive, at han gjorde ham ansvarlig for hvad Ondt der maatte tilføjes Wedderkop. Commandanten, en redelig og brav Officier, var hjertelig glad herover. Endelig den 7de Februar

1714, droge de danske ind i Tønning, og Wedderkop blev strax sat i Frihed. Han havde i næsten 5 Aar sat fangen, og havde Intet erfaret om alle Begivenhederne rundt omkring ham. Kongen gjorde ham, 77 Aar gammel, til sin Geheimeraad, da han i Gottorf takkede ham for sin Befrielse, og lod ham i Fred drage til sin Familie i Hamborg. Han blev restitueret i Ære og Godser, men meget var imidlertid forødt, og meget gik tabt ved langvarige Processer, især med den görziske Familie. Hans tre Børn saae han snart lykkeligen gifte. Han oplevede endnu den sørgelige Fyldestgjørelse, at hans uforsonlige Modstander, Baron v. Görz, blev i Stokholm den 13 Marts 1719 halshugget. Wedderkops Dom over denne ulykkelige Mand var, at han vel havde fortjent en gottorfsk, men ingen svensk Dxe.

Den unge Hertug, Carl Frederik, forlod efter sin Onkels, Carl den 12tes Fald, og efter den görziske Catastrophe, Sverrig, og begav sig med sin nye Minister, Greven v. Bassevitz til Hamborg, for med sit Lands hidtilværende Administrator, at indrette den fremtidige Hof- og Landetat. Saavel Hertugen, som hans Minister, vare Wedderkops Venner. Han erholdt en Skadesløsholdelse af næsten en Million; Amtet Tremsbüttel for sig og sine paa 30 Aar, og en formelig Æreserklæring. Hans yngste Søn, Frederik Christian, blev Landraad og Arve-Postdirecteur. Den ældste, hans Frelser, var i dansk Tjeneste, og blev Gesandt i Paris.

Hertugen rejste med sin Minister, Greve v. Bassevitz, fra Hamborg til Hannover, for at have Hoffet der til at interessere sig for Differencerne med Danmark. Den hannoverske Minister, v. Bernstorf, vilde kun underhandle med den gamle Wedderkop. Denne undskyldte sig herfor, i det han anførte, at han havde Danmark at takke for Ære, Gods og Liv. De Raad, som han imidlertid i dette Anliggende gav Greve v. Bassevitz, vare ikke efter dennes Smag, og der blev intet af Sagen.

Endelig døde v. Wedderkop, som Geheimeraads-Præsident — thi dette forblev han til sit Endeligt — i Hamborg, den 16 Januar 1721 i sin Gemalindes Arme; og hun derefter ligeledes den 19 Juli 1731. Begge ligge begravede i Lybek, i en egen Familiekapel ved Domkirken, til hvilken han i Aaret 1696 skjenkede det nuværende Højaltar. Hans yngste Søn, den under 22 Juni 1756 som Domdechant i Lybek afdøde Geheimeraad og General-Arvepostmester, Frederik Christian, lod dette Kapel 1748 forsyne med et Portal af Marmor, og satte sine Forældre der en latinsk Minde-Indskrift. Han selv, Sønnen, hviler med sin Gemalinde i samme Kapel. Den ældste Søn Gotfred, død i Lybek som Geheimeraad den 17 Januar 1741, hviler, tilligemed sin Gemalinde, som døde i Paris 1724, i et andet Kapel ved bemeldte Domkirke. Af disse to ere endnu Børnebørn i Live.

Flere end de her meddeelte Efterretninger findes adspredte i et Skrift, som skal have den bekjendte Domprovst Dreyer i Lybek til Forfatter og fører følgende Titel: Geschichte des Gottorfischen Hofes unter Herzog Friedrich IV., und dessen Sohnes, Carl Friedrichs; Frankfurt 1774.

(Forestaaende Beretning er forfattet af Hr. Justitsraad og Bankdirektor Dr. G. Pr. Schmidt, i Altona, og her oversat efter Schl. Holst. Lau-

enburgsche Prov. Ber. 1825, 1 H. — Man har og i "Samlungen zur nähern Kunde des Vaterlandes ꝛc. von Dr. Falk, Prof. ꝛc., 1 B. 1819" et Stykke om det görzizke Ministerium, aftrykt efter et Manuscript, i det Kielske Universitets Bibliothek; deraf har man i Prof. Dr. O. Wolfs Journal Marts 1824, et Sammendrag, saavidt Wedderkop angaaer.)

Indenlandske Efterretninger.

I den korte Tid fra Nytaar af, har Døden bortrevet følgende ved Kundskaber, Embedsduelighed og Embedsstilling mærkelige Mænd:

1. Geheimeconferenceraad Christian Magdalus Thestup Cold, første Deputeret i det Kongl. danske Cancellie, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmand. Han var født d. 9 Febr. 1754 i Sorøe, hvor hans Fader da var Professor Juris. Han var af en gammel norsk adelig Familie. Concurrerede 1788 med Schlegel og Gudenrath om det overordentlige juridiske Professorat, og fik samme. Var fra 20 Octbr. 1794 til 5 Dec. 1799 Politiemester i Kjøbenhavn. Under 7 Dec s. A. udnævnt til femte Deputeret i det Kongl. danske Cancellie, ved hvilket Collegium han endte sin Bane som første Deputeret. 1815 Storkors af Dannebrog. 1825, 6 Sept., Geheimeconferenceraad. Døde 13 d. M. Af trykte Sager har man fra hans Haand kun hans Doctordisputats 1790, et Universitetsprogram 1792, tre Taler, og et Brev i Minerva 1790. Han blev gift første Gang d. 11 Febr. 1781 med Bertha Nissen (omtalt flere Steder i Rahbeks Erindringer); anden Gang d. 18 Nov. 1791 med hans efterlevende Enkefrue Elisa Fabricius, som med en Datter af 1ste og 2 Børn af 2det Ægteskab, samt 6 Børnebørn begræde hans Bortgang. Han var Medlem i mange Kommissioner, blandt hvilke den arnæmagnæanske.

"Hans lyse Aand omfatted' alting let;
Hans skarpe Blik det Vrange gjennemskued'

Hans Hjerte ivrigt slog for Pligt og Ret,
Med hellig Varme for hans Drot det lued'."
hedder det paa Pladen paa hans Kiste.

2. Etatsraad Lars Christian Estrup, i Helsingøer. Hans Fader var Forpagter paa Grevskabet Lindenborg. Paa Embedsbanen blev han først Garnisons-Auditør, og Raadmand i Helsingøer. 1796 Bye- og Raadstueskriver sammesteds. 1821 Etatsraad. Døde 11 Jan. d. A. 73 Aar gammel. (Cf. Liter. Lexic.)

3. Kammerherre Johan Fred. Blix von Oppen. Han var født 5 Febr. 1776 i Østerdalen, hvor hans Fader var Kaptain ved Skieløberne. Freqventerede den militære Skole i Christiania, hvorfra han 1786 blev dimitteret og ansattes ved Prinds Frederiks Regiment. Blev først Ridder af Dannebrog; siden Commandeur af denne Orden; og saa Dannebrogsmand. Ogsaa Ridder af den kejserlig-russiske St. Anne-Ordens 2den Classe. Var nu Oberst i Armeen, og Generalqvarteermester-Lieutenant. Døde 20 d. M. Hans Beskrivelse over et nyt Dendrometer er optaget i det danske Videnskabs-Selskabs Skrivter for 1803—4, S. 75-80. Paa tydsk oversat af Marcussen, og rec. i Leipz. Lit. Zeit. 1806. Sept. S. 1840. (Lit. Lex.)

4. Pastor Jens Frechland. Han var født i Horsens 1772. Blev Student 1794. Præst paa Flaaden 1800. Sognepræst til Frederiksberg og Hvidovre Menigheder 1810; og derfra forflyttet 1825 til Søllerød Kald. Blandt hans Skrivter agtes især Oversættelserne af de romerske Skribentere Columella og Virgilius om Agerdyrkningen. (Cf. Lit. Lex.)

Kjøbenhavns Veiviser, eller Anvisning til Kjøbenhavns, Christianshavns og Forstædernes Beboere for Aaret 1826, udgivet af Boghandler L. Thiesen, er udkommen. Bogen er, som sædvanligen, trykt med tæt, men tydelig Skrift, og 260 Sider stor (altsaa 26 Sider

større, end den for afvigte Aar). De deri forekommende talrigeste Navne ere ordnede efter Embede og Haandtering alphabetisk. I det Hele har Udgiveren sørget for at forøge denne almeennyttige Haandbogs Brugbarhed. Den faaes i Bogladen paa Børsen No. 12, højre Gang fra Slotspladsen, indbunden paa Trykp. for 2 Rbd. og paa Postp. for 3 Rbd.

Odense, d. 20 Jan. I næste Uge baade Søndag og Mandag, skal paa Theatret her opføres den heibergske Vaudeville: Kong Salomon og Jørgen Hattemager. Samme Stykke gives og paa Onsdag i Nyborg. (H. A. II.)

Blandede Efterretninger.

Uddrag af et Brev fra Finmarken d. 10 Oktober 1825.

......Skolelærer-Seminariet for Nordlandene og Finmarken er anlagt i Trondenæs Prestegæld, og tog sin Begyndelse d. 1 Juli d. Å. Til Undervisning antages for det første 9 Alumner, en fra hvert Provsti, så nær som Øst- og Vest-Finmarkens Provstier, der afgive hvert to, en Nordmand og en Fin (Lap). Disse unge Mennesker understøttes årlig med 50 Spesier under deres Ophold ved Seminariet. Skulde enkelte Menigheder desforuden på egen Bekostning ville holde en Alumne, er det ogsaa tilladt.

Undervisningen besørges indtil videre af Sognepresten i Trondenæs og en fast ansat Lærer. Sognepresten (for nærværende Tid Hr. Kildal) har Bestyrelsen og er efter sit Kaldsbrev forpligtet at undervise i Religion, forsåvidt den foredrages i Norsk, Kateketik og norsk Grammatik. Den anden Lærer (for nærværende Tid, Nils Gundersen forhen Skolelærer på Hammerfest, en Fin (Lap) af Fødsel, men dog det norske Sprog mægtig og en temmelig dannet Mand) har en årlig Løn af 200 Spesies, fri Bolig i Skolehuset, hvor også, såvidt muligt, Alumnerne skulle bo. Hans Pligt er at undervise i Skrivning og Regning samt Finsk (Lappisk) for de finske Alumner og for dem af de norske, der kunne vænte at ansættes som Skolelærere i Distrikter, hvor der bo finske Familier, samt endelig at øve vedkommende Alumner at katekisere i det finske Sprog.

Seminariet har dels en egen Fond, dels får det Understøttelse af den såkaldte nordlandske Kirke og Skolefond.....

Kjøbenhavns Børs, den 24 Januari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 215		
Species 213		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $12\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$50\frac{1}{2}$	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	$82\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	76	$76\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$106\frac{1}{2}$	107 i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	$99\frac{3}{4}$ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	$99\frac{3}{4}$ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$92\frac{1}{2}$	93 i Banco
Asiatiske Actier	$87\frac{1}{2}$	88 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59	60 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 8.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 28 Januari 1826.

Sang for Danske.
Den 28de Januari 1826.

"Knæler for Kongernes Gud!
"Konningers Hjerte er Vox i hans Hænder;
"Sorrig og Glæde fra ham gaae ud.
"Salige Folk, hvem en Fader han sender!"
F. Høegh-Guldberg.

Melod.: Smilende Haab.

Lyd danske Sang til Fødelandets Hæder!
Hvor Livets Lys mit glade Oie saae.
Hvor først jeg smagde Barndoms skjønne Glæder,
Hvor først jeg skued' Himlens klare Blaae.

Hvor Herrens Frygt i Barnets Hjerte præges,
Og Herrens Ord tro læres af hans Tolk;
Der Hjerterne saa saligen bevæges,
Og fromme Toner fryde glade Folk.

Hvor Landets Vel den bedste Drot betrygger,
Tro mod sin Gud — som Løfter aldrig sveg.
Hvor Folket bygger glad i Fredens Skygger:
Og Fyrstens Værn er Folkets Kjærlighed!

Hvor hæderkronte Oltidsminder smile,
Og huld optegnes af en skjønsom Slægt:
I Fædres Spor de Sønner glade ile,
Om Danmarks Ære værne tro og kjækt.

Hvor Dannebrog end vajer stolt fra Borde,
Og Korsets Tegn høit viser Vei til Held.
Hvor Tordenskjold og Rantzau udi Orde,
Erkjendtlig mindes end til Danmarks Vel.

Hvor "Gud og Kongen" er de Danskes Hæder,
Og Broderkjærlighed slaaer høit i Bryst!
Hvor Borgerdyder Landets Fader glæder:
Og Brødre hjelpes paa hans Bud med Lyst.

O elskte Land, o høie Dannerige!
Gud signe Dig i Feide og i Fred:
I Troe og Kraft og Kjærlighed du stige,
Og Herren værne om din kjære Bred!

Gud signe Dig, vor fromme, milde Konge!
Han brede over Dig sin Miskundhed;
At længe fro vi maa af Hjertet sjunge:
Hil Frederik! de Danskes Kjærlighed!

C. Mülertz.

To Dages Udtog af en parisisk Dames Dagbog.

Den 20de August Kl. 8 om Morgenen. — Jeg vaagnede, og følte mig endnu betydelig fatigeret efter sidste Nats Bal. Min Søvn har været meget urolig. Hvor monne lille S— har faaet det Slør hun bar, og det Diamants Halsbaand? — Det er tydeligt, at Hr. M— gjør Cour til sin Cousine. — Jeg frygter næsten, at jeg, da han trykkede min Haand, trykkede hans igjen. — Det var et overordentligt brillant Bal. — Alt var nyt, yppigt, kostbart. — Jeg maae absolut skifte baade min Juveleer og min Gallanterie-Kræmmer.

Kl. 10: To eller tre Gange ringede jeg med Klokken førend det behagede min Kammerpige at komme tilsyne. — Da hun kom, skjeldte jeg hende dygtig ud, fordi hun vaagnede mig saa tidlig paa Dagen. — Hun aabnede Vinduet, der vender mod Haugen. Gartneren sang, og ligesaa gjorde en Hørfinke. Jeg hader slige Creaturers Glæde, og bad hende derfor øieblikkelig at lukke Vinduet. — Jeg bad hende give mig en Bog! Hun bragte mig Famm:s sidste Roman. — Han faaer mig altid til at gabe; men han er i det mindste ingen Philosoph..... Jeg læste nogle faa Linier . . — Min Frokost bragtes ind . . . . Enhver Ting fordømt slet! — Jeg skal til Boulogne-Skoven for at spise ferske Æg, og jeg vil ride did . . . . . Min Mand sendte mig Bud, at han vil gjøre Opbud, og ønsker at tale med mig . . . . . Han vælger altid den værste Tid . . . . Hestene vare færdige; men Verville, som skulde gjort mig Selskab, kom ikke. — Jeg var i slet Humeur hele Veien — De ferske Æg fandt jeg afskyelig

slette . . . . Paa Tilbageveien snublede min Hest . . . . . For hans Forsømmelse, at han ikke havde min sædvanlige sikkre Hest færdig, har jeg derfor strax afskediget min Staldkarl med hans tre Unger.

Kl. 3. Nu igjen ønsker min Mand at tale med mig; men Juveleren er just kommen og ham kan jeg ikke lade vente . . . . . Jeg talte om at afskedige ham. — Han præsenterede sin Regning: Jeg beordrede en Æske Juveler, tre Gange kostbarere end den jeg er i Besiddelse af, hvorpaa vi skildtes ad, som de bedste Venner i Verden. — Nu kom min Galanterie-Kræmmer. — Han har lovet mig en Turban, af en Façon, som aldrig før har været seet, som jeg vil have paa ved den Féte, jeg giver i Aften. Jeg tilgav ham, at han skuffede mig i Gaar.

Kl. 4. Jeg var ude for at see Malerier; men, med Undtagelse af nogle faa i *Miniatur*, var Alt smagløst eller forargeligt modbydeligt.

Kl. 5. Efterat jeg i en moderne Krambod havde kjøbt et Tapetserie, og i en anden et nyt Gulvteppe, kom jeg hjem. — Jeg fandt min Mand ganske nedslaaet og tungsindig. — Han begyndte at tale om min Søns Sygdom; men jeg bad ham, at lægge sin Gnavvurrenhed tilside, og at vise sig som han bør, ved vor Féte i Aften.

Kl. 7. Til Middag havde vi et udvalgt Selskab af vittige Hoveder. Store Ædere og overmaade kjedsommelige. — Jeg forlod Middagsbordet og gik til mit Cabinet. En ung Mand fulgte mig; men der kom Selskab ind.... Jeg gik til mit Toilette; aldrig var min Kammerpige mere klodset . . . . Jeg proberede fire

Klædninger, og tilsidst bestemte jeg mig til at bære den, der bestemt var den styggeste. — Jeg saae frygtelig styg ud.

Kl. 9½. Jeg har været paa Comedie. Jeg saae Forhænget falde. Men alt hvad der nu spilles, er ganske foragteligt og kun passende at sees af den laveste Pøbel. — Nogle sagde, at den nye Actrice havde Talenter; for min Deel lagde jeg ikke Mærke til, om det var saa eller ikke.

Kl. 11 begyndte jeg at modtage mit Selskab. — Hvilken behagelig Mængde! Men der vare saa mange, som jeg kjendte og saa mange, som jeg ikke kjendte, at jeg var ganske betagen af Fatigue. — Nogle, syntes mig, saae paa mig med en haanlig Latter ..... Jeg tabte en stor Deel ved Spillebordet .... Min Mand syntes slet ikke at være i oprømt Lune. I mit Hjerte følte jeg ligesaa lidt Glæde, som han. Men vil man leve i Verden, maa man give saadanne Selskaber .... Aldrig var jeg lykkeligere, end da dette mit Selskab var til Ende. — Jeg troer aldrig en Dag var saa lang, som denne.

September, 20de Dags Journal. Endskjøndt jeg to Gange maatte staae op for min lille Datters Skyld, havde jeg dog en behagelig Nat. Kl. 7 tog jeg en Tour i Haugen med min Mand. Aldrig var Morgenluften mere forfriskende og aldrig var min Mand mere elskværdig. — Uden Frygt talte han om sine Affairer og sine Børn. — Jeg talte ikke om mine Fornøjelser og jeg følte mig ganske lykkelig — Vi vare allene ved Frokosten og nød den med sand Velbehag. Kl. 8 lod jeg Huushovmesteren indgive sine Regninger for Ugen. Da jeg havde

efterseet dem, betalte jeg Alt og gav ham en Douceur for hans Oekonomie. — Kl. 9 læste jeg nogle af Lafontaines Fabler for min Datter. — Kl. 10 modtog jeg en gammel Ven, som jeg ikke havde seet i de sidste to Aar; men hvem jeg dog lettelig erindrede mig. Vi talte en heel Deel om min Mand og mine Børn og deres Opdragelse. Han foreslog en Spadseretour og at besøge min Søn i Kostskolen. — Det stakkels Barn kjendte mig i Førstningen ikke igjen, men jeg omfavnede ham med al moderlig Ømhed. I Særdeleshed undersøgte jeg, hvorledes det forholdt sig med hans Underholdning og Opdragelse, og jeg har isinde oftere at see til ham, og haaber, han ikke oftere skal være forlegen for at kjende mig. Kl. 3 sad jeg ved mit Fortepiano; min Datter var snart ved min Side og syntes med megen Tilfredshed at høre til, mens jeg spillede. Kl. 4 var jeg paaklædt til Middag. Af første Ret spiste vi Alle ret hjertelig; ved den anden talte vi friskt; ved tredie loe vi muntert. Kl. 6 drak vi Kaffe i Haugen. Kl. 7 gik vi paa Comoedie. Kl. 11 vare vi hjemme og gik rolige i Seng. (N. M. Bl.)

Et Par Bidrage til Napoleons Liv og Levnet.

Alt, hvad der angaaer Verdens store Mænd, er og maae være af Interesse for Verdensboerne. Nogle af disse ville vide at glæde sig, naar saadanne Bidrage tjene til at forklare hine Mænds Handlemaade i eet og andet Tilfælde. Andre ville forstaae at uddrage ogsaa deraf Gift; og saaledes mangle jo ej heller de deres gode, knugede og skuddede Maal af hiin almene Interesse.

Madame de Genlis, hvem ingen upartisk Læser, efter at have gjennemgaaet hendes Mé-

moires sur le dix-huitième Siècle depuis 1756 jusqu'a nos jours, lettelig kan beskylde for at være Napoleons Forsvarerske, fortæller i den 5te Deel af hiint Værk, at hun ved en mærkelig Lejlighed har i Original læst en stor Mængde af de Breve, Bonaparte under sine Feldttog i Italien og sit Ophold i Turin havde selv skrevet til Josephine, men "fundet dem reent forskjellige fra den Forestilling, hun forud gjorde sig om dem." I eet af dem, siger hun S. 280, røber han megen Jalousie over Josephines Omgangskreds, og især over den Mængde unge Herrer, hun daglig saae om sig, og han paalægger hende med Alvorlighed at vise dem Døren. Af de følgende Breve erfares, at Josephine vel adlød, men at hun tillige fra det Øjeblik af uafladelig klagede over sin Sundhed og Nervetilfælde, saa at han, der meente, at denne Aftagelse i Helbred vel kom af at hun kjedede sig, skrev hende omsider til, at han da hellere vilde være jaloux og lide ene, end vide hende syg, og at han derfor tillod hende at forsamle alle hine unge Herrer om sig igjen. "Brevene, siger Madame de Genlis, vare alle fulde af Aand og Inderlighed. Man mærkede ej til mindste Ærgjerrighed i noget eneste af dem, og de udtrykte en overordentlig Ømhed. De beviste, at Bonaparte havde den meest levende og inderligste Lidenskab for sin Kone, men og at Josephine forstod slet ikke at svare til denne ophøjede Følelse."

Stod det allerede dengang, i deres Kjerligheds lyse Morgen, sig saaledes imellem dem, bliver Skilsmissen tilsidst ej saa meget ubegribelig endda; thi om jeg end faaer al Verdsens Damer imod mig, vover jeg dog at sige det, det er sandelig ikke altid Manden, maaskee aldrig Manden ene, der har første eller sidste Skyld i ægteskabelig Kulde.

Længere hen, S. 301, underretter Madame de Genlis Læserne om, "at den bekjendte Fiévée, der havde Sæde med i Conseillet, tidt sagde hende, hvor han altid maatte studse over den

Forstand, den Fiinhed og den Godmodighed, Napoleon lagde for Dagen i disse Forsamlinger. Man kunde sige ham imod, man kunde endog afbryde ham, mens han talede, uden at han med nogen eneste Mine tilkjendegav Fortrydelse."

Mange, der vide med dem selv, at de aldrig taale, at man er af anden, end deres egen ophøjede Mening, vilde ventelig ej kunne forstaae dette, altsaa erklære det for Løgn; men hun har forstaaet det, og føjer blot den meget sande Bemærkning til — "det er en Kjendsgjerning, der forøger de Menneskers Brøde, som sædvanlig omgave ham og næsten aldrig vovede at sige ham Sandhed." (:,:)

Noticer om det danske Sprog.

(Fortsættelse; see No. 2.)

(Mere om Jac. Baden.)

Baden betjente sig af de tekniske grammatikalske Udtryk, der over den hele civiliserede Verden ere antagne, og som enhver af Dannelse maa kjende; danske Ord, "naar vi endelig skulle have dem", som han sagde ved "Verberne eller Gjerningsordene", brugte han med Varsomhed, sjelden dannede han nye, og saadanne forkeerte Ord som "Tilhøre-Istedordet findes ikke hos ham. Han siger: de possessive, eller Ejendoms-Pronominer. — Man seer hos ham "Hvem" som et Nominativ. (See S. 131 og 211 i 2den Udgave — S. 87 og 168 i 3die.) "Hvem ejer denne Bog?"

Men vi skrækkes fra at dvæle længere ved denne Mand, i det vi høre en, vor Tids, Visling hvæsende skrige: "Det er sørgeligt, at see, at Baden ikke eengang veed, naar han skal bruge Nominativ! Er det Sprogukyndighed?!" (Cf. Østs Archiv, 27 H. S. 281.) Samme Spørgsmaal og Udraab gjelde jo ogsaa Prof. Rask, og de mange andre, der bruge: "Hvem" i Nominativ?

Dog følgende Yttringer af Fortalen til 2det Oplag af Badens Forelæsninger maae vi endnu optage: "Vi kan ikke vente at faae nogen Overeensstemmelse i vor Retskrivning eller øvrige Sprogrigtighed, førend en autoriseret Grammatik og Ordbog indføres i vore Pugeskoler. Naar jeg siger: autoriseret, vilde jeg ikke at Regjeringen saa meget skulde tage sig af denne Sag, der er alt for vigtig til at overdrages efter Yndest, som et lærd Selskab, der var i Besiddelse af Publicums Tillid, og bestod af Mænd, der ikke allene havde skrevet i Sproget, men vare bekjendte for at have studeret det med Kritik. Dette Selskab maatte igjen overdrage Arbejdet til en Mand, der ligeledes var bekjendt i Publikum baade som Sprogforsker og Skribent; thi begge Egenskaber burde være forbundne. Den blotte Sprogforsker er gemeenlig for egensindig en Tilhænger af Reglerne og foragter Brugen, ligesom den blotte Skribent mangler Grunde til at afgjøre noget, hvor Talebrugen er uvis, og er desuden gjerne tilbøjelig til at paatrænge sin Brug som Talebrug. Paa saadan en Mands Duelighed vilde det hele Arbejde fornemmelig ankomme, og Selskabet, naar det først var blevet enig med Arbejderen om Grundsætninger, vilde intet videre have at gjøre, end at stemple Arbejdet med sin Myndighed; da det udentvivl af sig selv vilde indføre sig ved den almindelige Undervisning, uden noget Regjeringens Paabud, hvilket jeg i saadanne Ting anseer for meget betænkeligt. — Paa den Maade have vore Naboer, de Svenske, angrebet Sagen. Det Kongel. svenske Videnskabers Akademie overdrog for meer end 20 Aar siden den Kongelige Sekretair Andreas Sahlsted at forfærdige en svensk Grammatik efter den da værende Sprogbrug, og da dette Arbeide var billiget af Akademiet, blev det efter sammes Befaling, saavel med Akademiets Secretairs Hr. Peter Wargentins, som Rigsraadet Grev Rudenskølds berømmelige Vidnesbyrd udgivet Aar 1769, og skulde tjene til Grund for samme Mands siden udgivne svenske Ordbog. Vist nok bør begge Arbejder følge og staae i Forbindelse med hinanden, og uden en orthographisk Ordbog, bygget paa faste

Grundsætninger, kan Grammatiken ene ikke være tilstrækkelig til at give Sprogrigtigheden Fasthed og Varighed. Om det siden i Aaret 1736 oprettede svenske Akademien, som egentlig er et skjønne Videnskabs Akademie, hvis Formaal er det svenske Sprogs Opelskning og Smagens Befæstelse saavel i Veltalenhed som i Skaldekonst, har foretaget noget videre i denne Sag, eller besørget nogen nye Sproglære, som af Fortalen til dets Handlingar synes at have været dets Hensigt, er mig uvitterligt. Saameget synes mig, at hos os kunde dette være et vort Skjønne Videnskabers Selskab, som har gjort saameget for Sprogets Opkomst og Smagens Befæstelse, værdigt Foretagende."

Baden fik sine Ideer realiserede, nemlig ved nysnævnte Selskab blev et af ham selv forfattet Udtog af hans Grammatik samtykket, og han fik en dansk orthographisk Ordbog færdig.

Baden, Gust. Ludv., Dr. Har i sine antiqvarisk-historiske Notizer skrevet: Bidrag til det danske Sprogs Historie — og i sit Dansk-Norsk historisk Bibliothek, Odense 1815, S. 230-6. og 308 om de Skribentere, som have oplyst Modersmaalet.

Baden, Torkel, Profess. Udgav 1815 sin Faders latinsk-danske Lexicon, forbedret og forøget.

Baden, Jacob, døde 1824 som Casserer ved Vej-Etaten. Alphabetisk Ordbog over de af fremmede Sprog i det Danske indførte Ord ꝛc. Kbhvn. 1806. 8., rec. af Abrahamson i Lærde Efterret. 1806, No. 50-51. Herimod skrev Forfatteren en Antikritik, som tilligemed Anmærkninger dertil af Recensenten blev udgivet som Tillæg til No. 4 af de Lærde Efterr. for 1807. En nye Udgave under Titel: Almeennyttig alphabetisk Ordbog over de i danske Skrivter og Omgangssproget meest brugelige, af fremmede Sprog laante Ord, Talemaader og Konstudtryk ꝛc., med hosføjet kort Forklaring, 1820, 28 Ark. Cf. Dagen 1820, No. 151. — Han havde megen Deel i Udarbejdelsen af Bogstavet I af den danske Ordbog (der tillige indbefatter Iod).

Bang, Niels Fred. Udgav en fransk Grammatik 1735, og en italiensk s. A.

Bartholin, Caspar. Døde 1672. Nogle af ham samlede grønlandske Ord ere indførte i Thom. Bartholins act. med. II. 71-6.

Bartholin, Th. Eichel, Justitsraad. Udgav: Haandbog (for Reisende) i de fire gangbare Sprog, dansk, fransk, tydsk og engelsk. Altona 1807. 8.

Basedow skrev 1752 om den beste Undervisningsmethode i det latinske Sprog — og 1759 om Underviisningen i det tydske Sprog.

Bay, Chr. Fred. Døde 1809. Skrev et engelsk og dansk, og dansk og engelsk Lexikon.

Bendtsen, Bendt, Profess. og Rect. i Frederiksborg. Udgav 1810 en fransk Syntax.

Bentzien, W. B., Candidat i Theologien og Inspector ved Efterslægtselskabets Realskole. Udgav i Nov. 1825: Dansk Grammatik til Brug for Skoler. 128 S. 8. Hr. Forfatt., der er flereaarig Lærer i det danske Sprog, bemærker i Fortalen, at intet i grammatikalsk Henseende vigtigt Arbejde er blevet ham aldeles fremmed; men af intet har han høstet saa megen Nytte, som af Blochs danske Sproglære, Odense 1817, 2det Oplag, "hvis Hovedfortrin synes ham at være det, at den fremstiller Sproget som det er, uden at ville forsøge paa at gjøre det bedre. Thi Sandhed er og bliver det, "at Grammatikerne kun ere den udøvende Magt, hvilken det ej maa falde ind at give Love. Deres hele Pligt indskrænker sig til at lære at kjende de Love, der ere, og vaage over disses Efterlevelse." Derfor har Forf. især deleshed benyttet denne fortrinlige Bog, og hvor det stemmede overeens med hans Anskuelser og med hans Hensigt, beholdt dens Ord og Exempler. Skriftet er af Hr. Prof. Rask recens. i Tidsskrivtet Hermod. 1825. No. 4. S. 59-64.

Berg, Asm. Udgivet en kort fransk Grammatik 1779.

Berg, Jørg. Ludv. Udgav: Tanker om Fædresprogets Retskrivning. Et Forsög af jörgen — ludvig — berg. 1811. 24 Sid. 12. paa Brummers Forlag. Rec. i Lit. Tid. 1813 No. 45. S. 709-716. Forfatterens Grundsætninger ere: "Skriv som du taler — men Talen deler sig i det daglige og i det højere Sprog; det sidste renser det første. "Dog — ej er Øret allene istand til at afgiøre, hvilken Skriveviis der er den rigtige i ethvert Tilfælde; ofte fejler det, og uden Fornuftens Veiledning skulde vi ogsaa her fare vild. Slægtskab, Lighed med bekjendte Tilfælde maa bestemme vort Valg." (Altsaa Etymologie og Analogie.) Forfatteren kalder Consonanterne Aandelyd, Vocalerne Tonelyd. Han bruger smaa Forbogstaver, og har en ny Stavelse-Afdeling, f. Ex. tænk-e; fremmed-e; Hank-en o. s. v. Om fremmede Ord er hans Regel: "Skriv dem, som de skrives i Grundsproget."

P. Bergenhammer, der døde 1825, som Adjunkt, med Prædikat af Overlærer ved Odense Kathedralskole. Han udgav 1814 et Indbydelsesskrift til en Examens Høitid i Skolen, med Titel: "Appel til Vokalernes Dom, eller Klage af Bogstavet Q over Bogstavet K, en orthographisk Retssag. Efter Lucians Maade." 16 S. 8. Til Prøve anføre vi følgende: "Det skulde gaae mig, siger Q, mindre nær, saaledes at blive fortrængt, dersom Menneskeslægten, til hvis Oplysnings og Vels Befordring vi have helliget vor Tilværelse, kunde være ligegot tjent med os. Men naar jeg faaer gjort et kort Udkast af min Contraparts Charakteer, vil man lettelig skjønne, at det er en Person, hvem man ikke bør give større Raaderum end ham tilkommer. Man vil, for strax at afmale ham med de rette Farver, ved en maadelig Opmærksomhed overbevise sig om, at han staaer i Spidsen for alle Kjeltringer, at han altid er den første i Kroer og Kipper, (hvorfor han idelig stikker i Skyld,) og at han stedse begynder Klammeri. Fra ham af skriver sig al Kjætteri. Krigen, dette Uhyre, Menneskeslægtens Forbandelse, og Krudtet har deres Udspring fra ham. Og alligevel har han tillige indført den ulyksa-

lige Kjelenskab, som har forjaget vore over al Verden berømte Forfædres Mandhaftighed. Kjedsomhed kommer altid frem med ham. Han veed herligt at indlede Kneeb, og især er han først og sidst i Bevægelse, naar det kommer an paa at sætte Klik paa en ærlig Mands gode Navn og Rygte. Han bringer de ømme Mødre Kummer, i det han bringer deres Børn Righoste, Krampe o. s. v. Hos Stormænd skulde I see hans sledske Væsen; han begynder med at krumme sig og krybe, og ender med et ydmygt Buk. Jeg kunde vel udføre dette Malerie videre, men det var kun at sige Eder, hvad I allerede vide." — — Det gik mig kun lidet nær, saalænge han lod det blive ved at sige Ukvemsord, og vilde tilegne sig Æren for de Dødeliges Kval og Kvide; thi dette stemmede ret godt med hans Charakter, men nu vilde han og at Menneskene skulde takke ham for enhver Vederkvægelse. Om mig sagde han, at jeg ikke var bekvem til noget, og vist er det, han røver mig, saavidt det staaer i hans Magt, alle Bekvemheder og Bekvemmeligheder, og vil udelukke mig fra al Samkvem. Skjøndt han er Participant i alle Skove, nægter han dog mig at tilegne mig det afhuggede Kvas, eller de affaldne Kviste. Skjøndt jeg meo jure kunde gjøre Fordring paa alle Landets Qvæghjorder, har jeg dog højmodigen overladt ham Køer og Kalve, men nu vil han ogsaa fratage mig Kvien, hvilken ene jeg beskeden havde forbeholdt mig. — — Skjøndt han selv har sin Boepæl i Kjøbenhavn og flere Kjøbstæder, formener han mig mit Ophold i de stille Landsbyer, som Kværndrup, Kvornum o. fl. Mig havde Menneskeslægten at takke for den hulde Qvinde; ogsaa denne Ære vil han røve mig. Ja! naar hun er kaad, karrig, kjedsommelig, kivagtig, knibsk, og har andre saadanne Lyder, hvori min Contrapart spiller en Rolle, saa behold han hende længe nok, men saa siger jeg ogsaa: Kvinde, hvad haver jeg med dig at gjøre? — — "I de latinske Ord har jeg fra umindelige Tider havt Prioritet. Vil man lyde ham, saa har jeg nu hverken Kvantitet eller Kvalitet. — Han troer at kunne hjelpe Lykkespilleren til Kvaterner." — Siden berettes hvad Bogstavets første Modstander P. Syv har

anført, og hvad Gerner, C. Pontoppidan, Jac. Baden, Fr. Høegh Guldberg har sagt til Forsvar for det; m. m. — og til Slutning forlanger Bogstavet Gjengivelsen af sine gamle Rettigheder.

Berthelsen, Andreas, udgav English and danish dictionary. London 1754. 4.

Bertram, Carl Julius. Udgav nogle grammatikalske Skrivter om det engelske Sprog, i Aarene 1749 o. f.

Birch, David Sejdelin, Sognepræst til Nørreaaby og Indslev Menigheder i Fyen. Var i Aarene 1805 til 1812 Vicepastor til Vesterborg i Lolland, og Lærer ved det derværende Skolelærerseminarium, hvor han gav Undervisning i Modersmaalet, og skrev: Vejledning til Undervisning i Modersmaalet. Kbhvn. 1810. 8. — Anden og forøgede Udgave 1812. Fremdeles:

Udtog af den danske Sproglære, med kort Methodelære for Sprogundervisningen i de danske Skoler, til Vejledning for Almueskolelærere, som have ikkun ringe Fordannelse. Khavn 1810. 53 S. 8. Trykt hos og forlagt af A. Seidelin. — Anden og forøgede Udgave 1812. 40 S. 8. (uden Methodelæren.)

Birch, Hans Jørgen, Præst; død 1795. Blandt denne flittige Skribents forskjellige Arbejder er: Nye Abc. eller Stave- og Læsebog 1790 — 5te Udgave 1816 — og et nyt Oplag af Curas franske Grammatik 1777.

Bircherod, Jacob. Død 1737. Om hans: Lidet om danske og fremmede Ordsprog, see Nyerups Fortale til hans Udgave af Syvs Ordsprog, S. LXVIII—LXX.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

Man læser i Lit. Conv. Blatt, Sept. f. A. No. 204 noget om Sprogforbedring og Sprognaragtigheder, ved Anmeldelse af Prof. Radlof's Skrivt: "teutschkundliche Aufsätze und Erheiterungen für Gebildete". 1 B. (Berlin, Voss. 1825. gr. 8. 1 Th. 16 Gr.) — I samme Tidsskrift No. 215 har man nogle Sprogbemærkninger i Hensyn paa tydske Dagblade. Disse gaae især ud paa Bestemmelsen af Regler for Forbindelsesformen i sammensatte Ord. Der klages over Sproget i nogle af de meest læste tyske Tidsskrifter; saaledes nævnes et politisk og et Underholdningsblad: "Allgem. Zeitung", og "Morgenblatt", i hvilke Sprogurigtigheder og Provinzialismer ej ere faa. I mange Stykker i "Abendzeitung", især i dem der ere fra Redaktøren selv, er Forbindelsesbogstavet "s" udeladt i sammensatte Ord, saasom: "Arbeit(s)stunde; Kirchhof(s)mauer v. fl., efter den nylig afdøde Sprogforskers og Sprogrensers Wolke's Forslag, hvilket og Jean Paul paatog sig i et eget lidet Skrift at forsvare og faae almindeligt indført, hvorimod dog meget lader sig indvende.

Jean Paul havde i sit sidste Værk: "kleine Bücherschau &c. yttret, at det skulde være herligt, om man stedse, førend Dækket i Skuespilhuset gaaer op, vilde raabe: Er ingen Lessing der? men, tilføjede han, nu ere Tiderne saadanne, at man vel heller vilde spørge: Er ingen Kotzebue der? Hvorledes kom den aandfulde Mand paa den Tanke? Skulde han da ikke have kjendt: Uldmarkedet; eller Brudgommen fra Mexiko, med det kartoffelkogende Pigebarn? Saae han da ikke, at her var noget større Væsen end Kotzebue? at Clauren, den geniale, var her. Det fornøjer os virkeligen, at have faaet fat paa en saa stor Humorist, som Jean Paul var, i en saadan Vankundigheds Brøde; og vi raade den Kritiker, der vil undgaae at gribes i saadan Fejl, at gjøre sig jo

før jo bedre et Studium af den af himmelsk Humor besjelede Claurens opera omnia. Sandeligen, der kan man lære, og der burde Jean Paul have søgt hen, for hos Mimili, og Lislis, og Doralice at udvide sine Begreber om det Naturlige og Naive. (Lit. Conv. Bl. 240.)

Kjøbenhavns Børs, den 27 Januari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 216		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. $13\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	191	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$50\frac{1}{2}$	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{2}$	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$76\frac{1}{4}$	$76\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	$101\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	$108\frac{1}{2}$ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	$99\frac{1}{2}$	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	$99\frac{1}{2}$	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$92\frac{1}{2}$	93 i Banco
Asiatiske Actier	87	88 i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$59\frac{1}{2}$	60 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 9.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 31 Januari 1826.

Dannevang og Dannebrog,
den 28de Januari 1826.

Skovkrandste Dannevang! nys lig en deilig Mø,
Hvi blegner stiv og kold du under Dødens Klæde?
I hvide Lin er hyllet Herthas grønne Ø,
Kridblege Lagen dække Cimbrens brune Hede.

Du ranke Bøg, haarfagre, stolte Ungersvend!
Nu ryster hvide Sneelok, som en rynket Gubbe.
Hvor Zephyr svømmede i Axets Bølge hen,
Flyer Boreas, en Morder, over raadne Stubbe.

Med klare Speil er tækket Bølgens Dunkelblaae,
Hvor Demantsgnister tænde Solens matte Pile.
I Lænker bundne fast de rappe Snekker staae;
Kun Skøitekjøle over Havets Flade ile.

Hvor Lærken qvidrede saa sødt i Græssets Lye,
Der hvine Hundeslokke over nøgne Enge.
Lynsnar huusvilde Hare flygter ræd og skye,
Med vilde Hujen juble kaade Jægerdrenge.

Er, Danmark! myrdet da din smilende Natur?
Nei — i sin Ligdragt end din Moderbarm sig hæver:
Høit Vaarens Sanger toner i dit Hjertebuur,
Snart over Lunden den med friske Vinger svæver.

Ja — føl det Danmarks Søn! paa denne Høitidsdag:
Din Moders Indre lunes blidt af Vaarens Varme,
I hendes Hjerte røres dybe, friske Slag,
Selv naar hun slumrer ind i Vintrens hvide Arme.

Den blege Iisblomst snart vil smelte hen i Graad,
Mens lyse Hoved hæve muntre Sommergække;
Fiolen spinder ud sin blaae, sin fine Traad,
Den samled' Kraft og Duft bag Sneens lune Dække.

Fra Qvisten livligt atter lyder Fuglens Qvad,
Mens Skovens Træer støbe friske, runde Knopper.
Rugspiren pipper frem med unge, grønne Blad;
Den muntre Spurv i Skjul i Agerfuren hopper.

Med Bragen brister da det flade, glatte Tag,
Som dækker Bølgens bundløs dybe Vaaning.
Saa glad sig speiler Vaarens blide Blomsterdag,
Talløse Solglimt rulle henad Vovens Skraaning.

Rask flyver Havets store, stolte Fugl saa prud:
Den løste Snekke breder sine hvide Vinger.
Det røde Dannebrog sin klare Lue slynger ud,
Dets lyse Flamme rundt om hvide Kors sig svinger.

Langs henad grønne Strand sig skyder høje Stavn;
Da Waldmars stolte Banner høit skal tone,
Men midt fra Korset lyser Fredriks blide Navn
I Straaleglands af Danmarks evig-gyldne Krone.

Og Flagget folder ud den ægte danske Barm:
Den varme Kjerlighed, som stemmer Hjertets Tone,
Den fromme Troe, som støtter sig til Herrens Arm,
Den dybe Ærefrygt for Drottens høie Krone.

Johan Christian Dahl,

en udmærket danskfødt Mand, der i den russiske Stat ved Duelighed og udmærket Embedsvirksomhed som Læge vandt Hæder.

(Dette Tidsskrift har forhen haft Lejlighed til at bevare Mindet om udmærkede Landsmænd, som Omstændigheder bragte i fremmed Statstjeneste, og som i samme erhvervede sig berømmeligt Eftermæle. Redaktøren har haft den Fornøjelse, at være meddeelt Materialier til følgende Nekrologie over en saadan i russisk Tjeneste død hæderlig Læge, og Meddelelsen var ham saa meget mere behagelig, da han fra sine første Studenterdage talte Manden blandt sine Venner.)

Johan Christian Dahl var født d. 10 Juni 1764 i Flækken Preetz i Hertugdømmet Holsteen, hvor hans Fader, siden Herredsfoged i Loe Herred under Riberhuus Amt, den Gang praktiserede. Sin første Dannelse fik han i Ribe latinske Skole, hvis Rektor da var Professor Hansen; Konrektoren var Beck, siden Rektor i Kolding. Dahl kom til Kjøbenhavns Universitet (n. f.) 1783. I den Tid han levede i Kjøbenhavn gave de af Eggers udgivne Forelæsninger over Statsvidenskaben 1786 Anledning til et trykt anonymt Brev om samme; og Dahl skrev da, ligeledes anonymt, et "Postscriptum" til samme Brev; det eneste vi vide at være trykt fra hans Haand. Endnu i samme Aar mødte et Tilfælde, der bestemte hans Livs Bane. Den russiske lærde Fyrstinde Daschkoff, som bar Navn af Direktor for Videnskabernes Akademie i St. Petersburg, søgte en Bibliothekar for Akademiets Bogsamling. En Onkel af Dahl var, som Hovmester hos en Søn af Fyrstinden, paa Rejser med sin Eleve. Han foreslog vor Dahl til denne Post, og han kom saaledes til St. Petersburg i Aaret 1786. Omtrent et Aars Tid derefter indførte en Ven, en Frieslænder, Petersen, Rektor ved St. Catharinas Kirke, ham ind i Collegiiassessor Freytags Huus. Denne Mand, født i Lybek, beklædte da et Embede ved Direktoriet for det Kejserlige Hoftheater. Ved nærmere Bekjendtskab tilbød Dahl bemeldte Collegiiassessor Freytag, at give een af hans Døtre Underviisning i det Engelske, da han tilfældigviis havde erfaret, at hun havde Lyst til dette Sprog; taknemmeligen modtog man dette Forslag, og han syntes tilfreds med sin tolvaarige Discipelindes Flid og Anlæg; heller ikke lod han det blive

alene ved Undervisningen i dette Sprog, men udvidede ogsaa sin Lærlings Begreber og styrede hendes Videlyst.

Neppe havde hun fyldt sit trettende Aar, før han en Dag, i hendes Moders Fraværelse, overraskede hende med et Par Linier fra dennes Haand, hvori hun billigede den Lidenskab, som han havde fattet for hendes Datter, og som han skriftligen havde aabenbaret hende. Gjenstanden for hans Kjærlighed deelte hans Følelser og gav ham Troskabsløftet; men formedelst hendes store Ungdom blev Forbindelsen naturligviis udsat. Imidlertid fik Dahl Adgang til Familiens Bord og fri Bolig i Huset; Freytag og hans Hustru behandlede ham som deres tredie Barn; thi foruden Dahls Brud havde de kun een Datter endnu.

Nogle Maaneder efter blev han meget syg af Gigt, som flere Uger igjennem foraarsagede ham de heftigste Smerter. Hans Brud og hendes Moder plejede ham paa det omhyggeligste, og Doktor og Statsraad Euler, en Broder til den berømte Mathematiker, gjengav ham endelig hans Helbred.

I August 1789 rejste han paa sine Venners Raad til Jena, for der at studere Medicin, da man meente, at denne Vej var den fordeelagtigste for hans tilkommende Befordring. Nogle Maaneder i Forvejen ankom ovennævnte hans Onkel tilbage fra sin udenlands Rejse. Han er siden vendt tilbage til sit Fædreneland.

Understøttet af hans tilkommende Svigerforældre og af nogle gode Venner, iblandt hvem den værdige, nu afdøde, Provst Reinbott, Pa-

stor ved St. Anna-Kirken i St. Petersburg, fortjener den første Plads, studerede nu Dahl i Jena og Erlangen i Aarene 89-92, kom tilbage som Doktor, efter Diplom fra Universitetet i Erlangen af 26 Nov. 1791, og erholdt, efter overstanden Examen i det medicinske Kollegium i St. Petersburg, Tilladelse til at praktisere i Rusland, og kort efter blev han ansat som Physicus i Gatschina, daværende Storfyrste Pauls Residents.

Den 11te Februar i det følgende Aar havde han Bryllup. I Gatschina blev han til Februarii Maaned 1796, da han, paa sin Hustrues indstændige Bønner, søgte om sin Afsked, som han kun fik med Vanskelighed og under Paaskud af en svækket Sundhed.

Disse fire Aar havde Dahl tilbragt kæmpende med utrættelig Iver mod de Vanskeligheder, som hoveviis møde enhver, der vil udføre nyttige Forandringer; han havde her haft at gjøre med et yderligt dumt og halsstarrigt Landfolk, nemlig Finnerne, som, vante til at behandles af deres Foresatte med den meest oprørende Despotisme, i enhver af Dahls nye Indretninger saae en Kilde til nye Plager. Imidlertid svækkede disse tilsyneladende Hindringer ingenlunde hans Mod; han stiftede meget Godt, og havde kunnet stifte langt mere, naar ikke Egennytte og Kabale, en Slange, som har sin Rede ved ethvert, selv det ubetydeligste Hof, ofte havde hindret ham deri. Hans Embede udsatte ham hyppig for den tidlige Morgenluft i de raae Høst- og Foraars-Maaneder, ikke at tale om megen anden Lejlighed til Forkølelse. Hans gamle Onde, Gigten, vendte tilbage med en Heftighed, som flere Gange bragte ham næsten

til Raseri. Storfyrstens egen Livlæge behandlede ham oftere under hans Ophold her.

Naar saadanne og andre Lidelser vare overstandne, levede han i saa lykkelig en Stilling, som han med Billighed kunde vente af Skæbnen. Hans Embedes Indkomster lode ingen af hans Fornødenheder utilfredsstillet og aabnede glædelige Udsigter for Fremtiden. Han blev ved sin Ankomst forekommende modtaget, og hans Foresatte, Tronfølgerens Livlæge, Statsraad v. Freygang, behandlede ham med Udmærkelse. Saalænge "Herren" (ved dette Ord benævnede man her fortrinligviis Storfyrsten,) boede paa sit Lystslot, maatte Dahl hver Dag i hans Kabinet personligen overrække ham sin Beretning, ved hvilken Lejlighed denne Fyrste hver Gang underholdt sig længe med ham, og stedse viste sig tilfreds med hans Iver og Virksomhed. Flere Gange forsikrede han ham offentlig om sin fyrstelige Bevaagenhed — det eneste, som var ham forundt under de for Resten mindre behagelige Omstændigheder, hvori han levede. Økonomibetjente og Hofmænd kappedes med hverandre om at give den jævne unge Mand, der ofte selv imod Tronfølgeren djervt paatalte sin Ret, og hvem undertiden endog store Herrer omgikkes med i en Art af højmodig Nedladenhed, Beviser paa deres Agtelse; hvorvidt disse vare oprigtige, maa her ikke komme i Betragtning.

Ogsaa Dahls Hustru fandt sig agtet og yndet, og levede i det hele et behageligt Liv. I et Anstød af Popularitet eller Kjedsommelighed lod Storfyrsten sig engang forestille nogle af sine Hofbetjentes Hustruer, hvoriblandt ogsaa Dahls. Damerne nøde den Ære at kysse Storfyrstindens Haand; men Paul trak sin forbindtlig tilbage. Ligeledes bleve Dahl og hans Hustru indbudne til et Par Baller og Soupées, som "Herren" gav sit lille Hof.

Den 15de Febr. 1796 forlod Dahl Gatschina med sin Hustru og en liden Datter, som kun var fjorten Maaneder gammel, og hed Pauline, efter Storfyrsten, som selv havde staaet Fadder til hende, og givet hende i Faddergave en Ring af et Par hundrede Rublers Værdi. De droge tilbage til hans Svigerforældre i St. Petersburg.

Allerede i April fik Dahl Tilbud om Embedet som Gouvernements-Læge i Petrosawadsk, Hovedstaden i Gouvernementet Olonez, 466 Werster nordost for Residentsen. Han ønskede først paa Stedet selv at underrette sig om alle Omstændigheder, og rejste alene derhen.

Mod Slutningen af dette Aar døde Kejserinde Catharina pludselig. Paul blev Kejser og belønnede mere end kejserlig alle dem, der i hans Trængslers Tid troligen havde tjent ham. Han sparede hverken Guld eller Land, og et Spring over 2 til 3 Trin i Rangen var den ringeste Naadesbeviisning.

Hvorfor gaves der dog ingen velgjørende Sybille, som havde kunnet give Dahl et Vink om denne forestaaende Omdrejning af det store Lykkehjul! Hvor meget havde han sandsynligviis ikke tabt ved et overilet Skridt! og det alene ved at opfylde sin Hustrues trængende Bønner. Men denne havde, som følgende vil vise, god Grund til det Ønske at forlade Gatschina.

Paul besad alle en fiin dannet Verdensmands Dyder, hvorfor det var ham let at drage

sine Undergivnes Hjerter til sig, saasnart han kun vilde; men han havde ogsaa alle de Fejl, som i Almindelighed findes hos smaa og under Tvang opdragne Sjæle. Han var i højeste Grad iilsindet, og hans yderst indskrænkede og afhængige Stilling og det Uvisse i, om Tronfølgen blev hans Lod, holdt ham i en stedsevarende Mistro imod Alt, som omgav ham. Det var vanskeligt for enhver, endog den koldblodigste verdenskloge Mand, vedvarende at holde sig i en saadan Fyrstes Naade, og stil nu en Mand af fast Karakteer og varmt Blod, i de brusende Ungdoms Aar lige over for ham! — Kun eet eneste Exempel fortælles her for at tydeliggjøre den Angst, hvori Dahls Hustru ofte maatte leve.

Chefen for en Eskadron Dragoner, en Mand, der stod i høj Anseelse hos Storfyrsten, var ved en Misforstaaelse indtruffen for silde med sine Folk til Vagtparaden i Gatschina (han havde nemlig Kvarteer i en nærliggende Landsby). Paul sprængte hen til ham, saasnart han fik Øje paa ham, og beskæmmede denne ærekjære Mand, en Preusser af Fødsel, saaledes i de forsamlede Militæres Paasyn, at han paa Stedet blev rørt af et Slag, og kun med Møje, uden Mæle, naaede sin Bolig, hvor han allerede Dagen efter opgav Aanden i sin fortvivlende Ægtefælles Arme.

Han var en Ven af Dahl, og det Forefaldne virkede saa heftigt paa denne, at han svor, fra nu af aldrig at gaae ud uden tvende ladte Pistoler i Lommen. "Skulde, sagde han, Storfyrsten faae det Indfald at spille saaledes med mig, som med Majoren, saa er den ene Kugle for ham, den anden for mig!" —

Efter at have arrangeret det fornødne for sin nye Post, afhentede han sin Hustrue i Febr. det følgende Aar; hans Familie var forøget med en Søn. Rejsen skeete i en stræng Frost, og den dybe Snee gjorde det ofte nødvendigt, at spænde fire Heste, den ene foran den anden, for den bedækkede Kane; den største Deel af Vejen falder snart over svære Højder, snart ned i dybe Dale og Kløfter. Han fik strax i sin nye Stilling Arbejde mod en Mesling-Epidemie der blandt flere Offere bortrev hans yngste Barn.

Paa dette Sted var et Kanonstøberi, hvis Direktør var en Englænder, virkelig Statsraad og Ridder Gascoigne, der blev hans Ven; kort efter Dahls Ankomst foregik den Forandring med det Olonezkiske Gouvernement at Petrosawadsk ej længere skulde være dets Hovedstad. Staden fik fra nu af kun i Geværfabriken sin Vigtighed; Dahls Indkomster aftoge betydeligt, og han besluttede derfor i May 1798, efter Raad af en Ven, at ombytte, hvad der ved den nysnævnte Ridder Gascoignes Virksomhed lykkedes ham, sin Post med en fordeelagtigere ved det Luganske Kanonstøberi i den Bachmuthske Kreds i Statholderskabet Novorosiisk (Nye Rusland,) under en sydligere Himmelegn, i en Frastand af mere end 2000 Werster, som han havde at rejse, deels til Vands deels til Lands.

Anlæggene ved det Luganske Kanonstøberi vare nye. Egnen næsten ubeboet. Sommeren overordentligen skjøn. Dahl havde ved sin Afrejse fra Petrosawadsk seet Kornets Udsaaening, og paa de 6 Uger, som henrandt undervejs til det sydligere Hjem, som han nu skulde søge, saae han det voxe, modnes, skæres; men Sommeren forløb, førend det lykkedes ham at faae

den nye Bolig istandbragt; en uhørt stræng Vinter paafulgte, i hvilken Frosten steeg til 30 Gr. Reaumur, og han leed meget med sin Familie i en liden Leerhytte med et Par Værelser, og uden tæt Tag. De følgende Vintere vare milde, Klimatet skjønt, de nødvendigste Levnetsmidler i ringe Priis, da den omliggende Egn var yppig i Frugtbarhed, og Landmanden manglede Kjøbere til sin Overflødighed, men Omgangens Behageligheder manglede Familien, og dens Bopæl var paa en ukultiveret Plads, hvis Værksteders Beskaffenhed ikke kunde være behagelig.

I Marts 1805 fik Dahl Tilladelse at besøge sin Familie i St. Petersborg. Hans Svoger, virkelig Statsraad v. Wulff, interesserede sig levende for ham; han blev mere kjendt som en fortjent og brav Mand, blev Hofraad med Anciennetet fra 1804, og fik en ny højere Ansættelse, nemlig som Inspector ved Medicinalforvaltningen (russisk: Uprava) ved den russiske Flaade ved det sorte Hav. Hidtil havde han baaret Bergværks-Uniform, nu blev han regnet blandt Marinens Embedsmænd.

Der blev nu en ny Spadserefart af 800 Werster for Familien at foretage, og i Juni s. A. blev Rejsen tiltraadt. Staden Nicolaew ved Bug, nu henhørende under det Chersonske Gouvernement, blev deres Bestemmelsessted. Denne Stads civile Embedsmænd og Borgere staae vel under Gouvernementsstadens Jurisdiktion; men da det vigtigste Amiralitet for den sydlige Flaade befinder sig her, saa er Staden Sædet for Krigsgouvernøren over Stæderne Nicolaew og Sewastopol, og han er tillige Amiral over Flaaden i det sorte Hav.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Hans Majestæt Kongens høie Fødselsdag høitideligholdtes ved et godt Middagsmaaltid, ifølge Hans Majestæts allernaadigste Befaling, i samtlige Underviisningsanstalter for Underofficerer og Spillemænd, samt i de militaire Casserneskoler.

154 Voxne og 227 Børn deeltoge i denne Fest, og udtrykte ved dens Slutning i de gladeste Yttringer deres Taknemmelighed for Hans Majestæts kongelige Naade mod dem.

Antallet af de ved Manufacturer, Fabriker og Haandværker sysselsatte Mennesker i Kjøbenhavn.

Kjøbenhavn er, hvad vel for det meste er Tilfældet med alle Hovedstæder, tillige den betydeligste Fabrikstad hos os, baade i Hensyn paa Vigtigheden, Mængden og Forskjelligheden af Manufakturist-, Fabrikant- og Haandværksklassernes Haandteringer, ogsaa paa Tallet af de Familier og Personer, hvis hele Virksomhed er opofret disse Sysler, hvis Levebrød søges derved, og hvis Flid, Duelighed og Retskaffenhed ofte begrunder Velstand og en hæderlig Stilling.

Beløbet i sidst udkomne Liste for 1825 over Laugenes Personale i Kjøbenhavn er 3738 Mestere og Interessenter, 4472 Svende, 2417 Drenge, og 1497 andre Arbejdere. Drager man herfra samtlige Detailhandlere, samt Skippere, Vognmænd, Barberere, Parykmagere, Skorsteensfejere 1265 Mestere og Interessenter, 305 Svende, 384 Drenge, 264 andre Arbejdere, saa bliver tilbage 2473 Mest. og Interess., 4167 Sv., 2033 Dr., og 1233 andre Arbejdere. Hertil maae lægges for de 56 i Drivt værende Bryggerier 56 Interessenter, 282 Arbejdere, og fremdeles de mange Fabrik- og Industrie-Haandteringer, der ikke ere bundne ved Laug, og altsaa ikke under bemeldte Tal, saasom ved Edikebryg-

gerierne, Sukkerraffinaderierne, Sæbesyderierne, Lysestøberierne, Farverierne, Mekanikere, Instrumentmagere, de ved Porcellainsfabriken Sysselsatte, og mange flere, hvorfor man vel kan regne med rundt Tal 200 Mestere og Interess., 200 Svende, 200 Drenge, 1000 andre Arbejdere; saa bliver Beløbet for Kjøbenhavn 2729 Mestere og Interess., 4167 Svende, 2233 Drenge, 2515 andre Arbejdere. Naar man for første Rubrik som Familiefædre regner overhovedet 5 paa hver Familie, eller tillægger 13645, samt hertil føjer de tre sidste Rubrikers Tal, uden at regne for 2den og fjerde Rubrik nogle af Tallene for Familiefædre, altsaa 8915, saa udkommer et Tal af 25490, som Individer, der i Kjøbenhavn leve af Fabrik-Industrien, taget i videst Betydning, altsaa omtrent en Fjerdedeel af Stadens Befolkning. At beregne Produktet i Tal, samt hvad af Produktet, naar den gjensidige og indre Forsynelse og Konsumtion er fyldestgjort, kan blive tilovers for Handel og Udførsel, vilde være højst vanskeligt, og fordre en Prams Taalmodighed og Øvelse i slige Udregninger. Under bemeldte Tal er regnet de talrige Skomager- og Skræderlauge, som allene har 864 Mestere, 1262 Svende og Drenge. Ogsaa disse give jo i Hovedstaden Bidrag til Export. Hvormangen fremmed Søemand eller Reisende tager ikke et eller andet Klædningsstykke? og saaledes har baade Boutikerne for syede Klæder, og for allehaande Skoemagerarbejd deraf en i det Hele ej ringe Indtægt.

Blandede Efterretninger.

Abbé de la Mennais 1808 og 1821.

I Aaret 1808 udgav denne ivrige Forsvarer af Jesuiter-Partiet i Frankrig, dog uden den Gang endnu at nævne sig: "Reflexions sur l'etat present de l'eglise de France." Af dette Skrift udkom 1814 et 2det Oplag med Forfatterens Navn, og det blev tredie Gang trykt 1821 i hans "Melanges religeux et philosophique". Hr. Barbier, Exbibliothekar ved Kongen af Fran-

krigs Privatbibliothek, gjør nu i det 3die Bind af sit "Dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes", i det han omtaler Hr. de la Mennais's Reflexions, følgende Anmærkning: "I den korte Fortale til Udgaven af 1821 erklærer Forf., at han intet har tilføjet til sine Bemærkninger om Kirken ɔc. Han skulde isteden for dette hellere have sagt, at han havde udeladt en heel Side." Men hvad indeholder vel dette udeladte Sted? En svulstig Lovtale over Napoleon. Man høre: "O Frankrig! glæd dig, dine Ulykker have endelig naaet deres Maal. See, hvorledes Forsynets Haand underfuldt fra Afrikas Grændser, gjennem Havets Farer, tilsender dig en Mand, som, bestemt til at repræsentere Forsynet paa Jorden, viser sig, for at ordne Alt, for at læge Saar, som han ikke havde tilføjet, for at aftørre Taarer, som han ikke havde udpresset, for at oprette Trone og Alter igjen; en Mand, som, neppe 24 Aar gammel, viste sig som Aarhundredets, ja! alle Aarhundreders største Feldtherre, som alene tilfægtede sig flere Sejre, end dine Condéer, Turenner, Vendomer, Luxemburger leverede Slag, som lænkede Lykkens og Sejerens Gudinde til sin Vogn, som efter Behag styrter og rejser Troner. Men, dette er ikke Alt, o Napoleon! hvad Efterverdenen eenstemmig vil beundre hos dig. Du Forsynets Førstefødte! en endnu skjønnere Hæder har din Moder gjemt til dig: som Frankrigs Gjenopretter har du i dig besejret Europas Sejerherre!" Saaledes skrev Hr. Abbeen i Aaret 1808, og roste tillige Forsynets Førstefødte, fordi han "legitima la vente des biens du clergé"; og da han nu ved den nye Udgave aldeles Intet siger om denne kloge Udeladelse, men blot taler om, at intet er blevet tilføjet, saa maa man billig antage, at denne restrictio mentalis har haft det samme at betyde, som den yndede reservatio mentalis. At man i tidligere Skrifter af dem, der nu omstunder skrive à la Mennais (om end ikke med Mennais's Aand), let kunde finde lignende interessante Steder, behøver vel næppe at antydes.

(Lit. Konversf. Bl. 220.)

Papirpenges Oprindelse.

I et Aarhundrede da Papirpenge ere blevne saa almindeligen udbredte, og komne i saa megen Brug, vide de Færreste, ja maaskee næppe de, der i nyere Tider have skabt dem, hvilken Nation man har at takke for en saa kostelig Opfindelse, og et saa prisværdigt Hjelpemiddel i enhver Finantsforlegenhed. En tydsk Lærd *) tilskriver Mongolerne Opfindelsen. En nyere Skribent **) vil have Chineserne hjemlede til denne Ære. Begge ere enige i at Europa ikke kan tillægge sig den.

Aar 119 før den kristelige Tidsregning, var det i China Tilfældet at Statsindtægterne ikke vare tilstrækkelige til at bestride Statsudgivterne, og det chinesiske Ministerium udfandt da at bruge, vel ikke Papirpenge, men Hudpenge, Phi-pi, eller en Værdi i Huder. Disse vare omtrent af en chinesisk Qvadratfods Størrelse, prydede med fine Malerier og Indfatninger af zirede Stykker af Huder af visse hvide Hjorte, som man underholdt i en Park ved det Palais, der tilhørte Herskeren af det store Dynastie af Han. Rigets Store, selv Medlemmerne af den kejserlige Familie, som vilde opvarte Kejseren, eller som af ham bleve indbudne til Festligheder eller Maaltider i hans Pallads, maatte med en saadan Hud bedække den liden Tavle, som de i Monarkens, denne Himmelens Søns Nærværelse, holdt for Ansigtet. Det kejserlige Huses Minister, som da maa have forestaaet Finantserne, bestemte Værdien af en saadan Phi-pi til en Sum, der, lignet med nærværende franske Mynter, var omtrent 500 Franker, og denne Cours havde de i Palladset og hos de Store; hos Folket synes de aldrig at have været i Gang, hvilket lader sig forklare af deres høje Værd.

*) Schlözer, krit. hist. Nebenstunden. Göttingen 1797.

**) Klaproth, Journal asiatique. Tom. 3, Cah. 5, p. 257.

Istedetfor disse Navnepenge, kom i Aarene 605-617 efter Kristi Fødsel, da den almindelige Uorden i China havde naaet den største Grad, mange andre Ting, saasom smaa runde Stykker Jern, skaarne Klædningsstykker, selv Papdækseler.

I Tidens Løb kom egentlige Papirpenge i Brug, og en vis Tchang-Young nævnes som den, der indførte dem; de bleve i saa overordentlig Mængde satte i Omløb, at de tabte Tid efter anden deres Værd; og endeligen forsvandt de aldeles; saa at Historien ej nævner dem efter Aaret 1455.

Det nu for Tiden med uindskrænket Magt herskende Dynastie i China har aldrig forsøgt at bringe Papirpenge i Omløb. (Udtogsviis af n. allg. pol. Annal. XVI B. 3 H.)

Kjøbenhavns Børs, den 31 Januari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 217		
Species —		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 16½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	—	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	75½	76 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	109½	110 i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	99½	99¾ Banco
Dito Dito Bmk. 4000	99½	99¾ Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	92	92½ i Banco
Asiatiske Actier	87	87½ i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 10.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 4 Februari 1826.

Af et Brev fra Landet.

— — — — — — — — — — —

Tak for det tilsendte Expl. af Kirkens Gjenmæle og af alle de Skrifter, samme har foranlediget. De forlanger at vide mine Tanker derom, men deri kan jeg ikke föje dem, eftersom Hr. — ikke undersøger Sandhed eller bestrider sin Modstander med Våben, der sömme sig for en lærd Mand, men taler med Myndighed som — —. For imidlertid at give Dem lidt Stof til at tænke over i den Anledning, har jeg oversat et lille Stykke af en skarpsindig fransk Filosof. Da Forf. er åbenhjertig nok til at sige, han har et engelsk Skrift at takke for sine Ideer, håber jeg, det vil være Dem dobbelt behageligt. Overalt vil jeg önske, De må finde ligeså megen Fornöjelse i at læse det, som jeg fandt ved at oversætte det. Her er det: "Der er en Faczionsånd, hvis anstikkende Ånde forgifter såvel Despotens Rige som Frihedens Lande. De af samme ophidsede Mennesker ere såmeget farligere Fiender, som de vêd at dø. Deres brændende Iver undertrykker deres svage Fornuft. De angribe Consulen, der er omgiven af sine Lictorer og Monarken, der er omringet af sine Legioner. Dette skêr, når den til Menneskehedens Forening indførte Religion gör dem til indbyrdes Fiender, formedelst speculative Meninger, der ingen Indflydelse have på Sæderne. Regjeringen, der strax skulde undertrykke slige uværdige Kævlerier i deres Fødsel, eller overlade dem til den offentlige Foragt, offrer dem en Opmærksomhed, som gör dem vedvarende og sætter dem i Anseelse. Nazionen bliver delt. Fuld af Iver uden Indsigt bevæbner den Bødler og gör Martyrer. Dolke blive hvæssede, Skafotter oprettede, Bål antændte. Den ved Modsigelse og Lidelse opbragte Iver går fra Overtro over til Fanatisme. På den ene Side er det sødt at besegle sin Tro med sit Blod; på den anden Side er det smukt at hævne Himmelens Sag. Nu ere alle delte i to Partier. Pøbelen, som er forført og alt for indtaget af sine Vildfarelser til at sönderrive sine Bånd, styrter sig blant den store Hob uden at forstå det mindste af

den Ting, den forsvarer. Den Vise bliver ved Synet af så mange uskyldige Offere Beskytter af en Sag, han foragter, fordi han, født med Følsomhed og Ömhed, beklager dem, som understøtte den. De til hungrige Ulve forvandlede Hyrder opsluge deres Hjorde. Der gives intet Folk, isærdeleshed i Europa, som ikke skammer sig ved, at deres Forfædre vare så vilde og ivrige med så megen Ufornuft.

Hvoraf har dette af Religionen avlede Had sin Oprindelse? Deraf, at Mennesket elsker sig selv i andre Mennesker. Alt hvad som ligner ham opvækker hans Tilböjelighed. Ved Modsigelser derimod bliver hans Forfængelighed ydmyget. Det Herredömme, som man udøver ved en höjere Fornuft, er et Gode, som man kan nyde i ethvert Öjeblik af sit Liv; det er det eneste, som man ved Vanen ikke bliver kjed eller engang mæt af. Men den störste Uret er, altid at have Ret, isærdeleshed i Ting, hvis Gjenstand er så ophöjet som Religionen. Den Overtroiske agter ikkun dem, som ere ligeså dumme som han. Ved Exempler vil han retfærdiggöre sin uvidende Lettroenhed. Ömfindtlig ved Ringeagtelse tror han at unddrage sig Foragt, i det han deler den med den store Hob, og med al sin Uvidenhed véd han dog, at der gives berömte Bedragere, men ikke berömte Dosmere.

Det Østerlandske Kejserdömme nærmede sig ikke sin Undergang förend da Constantins Efterfølgere lode sig forføre af urolige og spidsfindige Teologer og endelig tilsidst selv bleve det. Disse foragtelige Kejsere ere ikkun bekjendte ved de Kirkeforsamlinger, de sammenkaldte, og som gave Anledning til nye Stridigheder. Det var forargeligt, at undersøge det Spörgsmål, om Glandsen på Tabors Bjerg var skabt eller uskabt. Endnu forargeligere den Afgörelse, at Kejserne vare befriede for at lyde de guddommelige Befalinger, og at der måtte være tre Kejsere, fordi der ere tre Personer i Treenigheden. Kejserne, som skulde have gjort Ende på alle disse Stridigheder, satte dem i Anseelse ved det de, istædenfor at påtrykke slige teologiske Stridigheder Latterligheds Stæmpel, selv trädte frem på Kamppladsen og strede om Troeslærdommene, imedens Tyrkerne frareve dem de rigeste Provinzer.

Regjentere kan ikke anvende Opmærksomhed nok på sådanne forvovne Mennesker, som misbruge de dem af Gud forundte Gaver, og bestride og tilintetgöre den evangeliske Sædelære. De bör overlade de tomme Stridigheder til de mörke Skoler, hvor Hovmod foretager sig at sönderrive Sløret for de uudsigelige og dybe Hemmeligheder, som ere forelagte vor Tro for at øve vor Lydighed, men ikke til at lede og oplyse os.

Den Religionsiver, som i den kristelige Verden har avlet så mange Faczioner, har ikke bevæget 20 Mennesker til Oprør i de hedenske Republikker. Grunden hertil er let at indse. Afguderiet foreskrev en offentlig Gudsdyrkelse; men den havde ingen Troeslærdomme. Der vare ingen Skoler, hvori man lærte at stride om Guddommens væsentlige Egenskaber. Det var ikke Stoltheden om at göre at skaffe sig Proselyter. Hvo der offrede Venus en Due gjorde sig ikke forhadt af dem, der offrede Jupiter en Hecatombe. Vejen var bred; man vandrede uden at støde på hinanden. Gudefesterne vare pragtfulde Skuespil, som forenede alle Borgere. Religionens Tjenere forvaltede offentlige

Embeder, når de forlode Templet. De lagde Oxen, hvormed de havde slagtet Offeret, ned, for at anlægge Skjold og Sværd. De vare Krigere, Magistratspersoner og Offerpræster, og alle disse Titler bandt dem til Fædrelandet. Det var ikke deres Fordel at indføre to Magter i ên Stat. Den gejstlige Magt bestod ikkun i fri Udøvelse af religiøse Ceremonier. Filosofien gjorde vel Rebeller; men disse Rebeller vare ikkun Hyklere, ikke Gudsbespottere. Da man ingen Troeslærdomme (Dogmer) havde, så behøvede man heller ikke at udrydde Vildfarelser. Stridigheder om Læresætninger bleve ikkun førte under Porticus eller i Lyceum. Hvad for Interesse havde Filosoferne i at angribe en Religion, som overlod dem den Ulejlighed at danne Menneskenes Hjerte, lære dem deres Pligter og bibringe dem gode Sæder? De vare Verdens Lovgivere. Den ørkesløse Jupiter anviste man sin Plads i Himmelen."

Johan Christian Dahl.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Ved Dahls Ankomst beklædte Marquis de Traversay disse Embeder. Anbefalet til denne Mand af Søministeren, nød Dahl og hans Familie en saare smigrende Modtagelse af ham, og heri blev ham intet andet tilbage, end at vedligeholde den gode Mening, som denne virksomme Forretningsmand og fine Verdensmand syntes at have fattet om ham.

Et Liv fuldt af virksom Travlhed begyndte nu for Dahl. Allerede i samme Aars Oktober omdannedes Indretningen af Medicinalvæsenet i

hele det russiske Rige. Dahl var ved denne Forandring ikke mere første Medlem af et af 3 Personer bestaaende Samfund, som ved "Upravaen" (see foran), der stod under det medicinske Kollegium i St. Petersburg; men blev nu Forstander for alle Medicinalanstalter i de til den sydlige Flaade hørende Havne, og for en Medicinalexpedition, der vel i andre Sager, Tjenesten vedkommende, stod under Amiralens Kancelli, men indgav sine Beretninger umiddelbar til Generalstabslægen i Residentsen.

I Januar 1807 fik Dahl, paa Marquiens Forestilling, et Gratiale af et halvt Aars Gage for sin udmærkede Tjenesteiver, og i Maj 1808 St. Anna-Ordenens 2den Klasse, tilligemed en højst smigrende Skrivelse fra Hs. Majestæt. 1809 blev han, med Tilsidesættelse af Ancienneteten, udnævnt til Kollegieraad, og 1811 fik han atter et halvt Aars Gage "til Belønning", hedder det i den kejserlige Ukas, "for hans utrættelige Bestræbelser".

Marquis Traversay blev befordret til Minister, og flyttede allerede i August 1809 til Residentsen. I dette Aars Sommer vendte ogsaa Dahls gamle Plage, Gigten tilbage. Den angreb ham vel ikke med den sædvanlige Heftighed, men varede nu saa meget desto længere. En lykkelig Omstændighed for ham var det, at Medicinalexpeditionen befandt sig i hans Huus, da Sygdommen flere Maaneder igjennem kun i Mellemrum af enkelte Dage tillod ham at forlade dette. Efterat Gigtmaterien havde kastet sig paa forskjellige af Legemets Dele, bleve Indvoldene angrebne. Faren blev alvorlig. Den Syge var ved sin fulde Forstand; men han faldt paa, ikke at ville bruge Konstens Hjelp, og

han lod sig ikke bevæge ved Venners Brug af Veltalenhedens Magt, eller hans Familie Bønner og Taarer; da var der en jevn god Chirurg, der havde Mod til at bruge Magten, i Ordets egentligste Forstand, imod sin Foresatte, og ham skyldes hans forlængede Liv. Efterat hele vore Lægers forsamlede Personale, siddende rundt omkring Sygesengen, forgæves havde udtømt sig i Forestillinger, tog denne Mand Patienten i sine kraftfulde Arme, omviklede ham Underlivet med et Trækplaster, trak ham en Trøje af Vortaft paa det blotte Legeme, og tvang ham til at tage nogle Skeefulder Medicin. Dette faste Mod afvæbnede den Overraskede, Exemplet virkede paa de Tilstedeværende, alle gave beredvilligen Hjelp, og i faa Minuter var Redningen fuldbragt. Den brave Mands Navn fortjener Plads i Dahls Levnetsbeskrivelse. Han er født i Lille-Rusland, hedder Savoika, og er nu Stabschirurg ved Søhospitalet i Nicolaew.

I Marquien af Traversay's Sted kom nu Amiral Jasikoff, en godmodig, men i Tjenesten indolent Mand. Den Dahlske Familes Levemaade fik fra nu af en i mange Henseender forandret Skikkelse, og endskjønt den nye Guvernør beviste Dahl al ønskelig Agtelse, saa kontrasterede dog denne Mands slappe Karakter alt for meget med Dahls Energi, til at han skulde kunne finde sig tilfreds i sin Stilling.

I Aaret 1812 udbrød Pesten i Odessa; Skibe fra Konstantinopel havde medbragt, og Kvarantæne-Kommissionens Efterladenhed eller Egennytte udbredt denne frygtelige Plage. Alt, hvad flygte kunde, flygtede derfra, og søgte Tilflugt i Nabostæderne. Ogsaa Nicolaew var ufejlbarligt bleven et Offer for denne Sygdom,

havde ikke Bugfloden paa en Maade hindret Kommunikationen; der gaves ingen Broer, og Flodens Brede er betydelig, saavelsom dens Strøm heftig.

Amiral Jasikoff beordrede i dette Aars September Dahl til at anlægge en Kvarantæne paa hiin Side af Floden for Rejsende, der kom fra mistænkte Steder. Denne Forretning laa udenfor hans Embedes Forpligtelser. Han overtog den, og beviste ogsaa her sin Iver, i det Nicolaew blev forskaanet for denne Plage, omendskjønt flere Pestsyge befandt sig i denne Feldtkvarantæne, som i Hast kun var sammensat af Hytter, Telte, og Boliger, som man havde gravet i Jorden.

Dahls Hustru og Børn maatte paa hans udtrykkelige Forlangende rejse til et 200 Werster fra Nicolaew bortfjernet Landgods, hvor de bleve omtrent 2 Maaneder.

Omtrent 1 Aar varede Kvarantænen; derpaa lod man sig nøje med Slagbomme og Kordoner, indtil med Faren ogsaa Forebyggelsesmidlerne mod dens Udbredelse ophørte.

Det følgende Aar blev Dahl, saavelsom ogsaa Medicinal-Inspektørerne ved den baltiske Flaade, af Søministeren kaldede i Embedssager til Residentsen. Han rejste dertil i sin ældste Datters Selskab, blev der et Par Maaneder, og forberedede begge sine Sønners Optagelse i Søkadetkorpset.

Efterat den for Europa afgjørende Krig var endt, og Alexander sejerrig var vendt tilbage til sine Stater, udkom i August 1814, iblandt andre Naadesbevisninger, ogsaa et Manifest,

hvilket, foruden Kejserens Taksigelse til alle sine troe Undersaatter, tillige indeholdt Tilladelse især for Adelsmænd til at bære i Knaphullet en i dette Øjemed præget Medaille af Bronze i Wladimirordenens Baand (højrødt med sorte Kanter). Denne Medaille, hvis Antal for dette vidtløftige Rige maatte være uhyre stort, blev kun efterhaanden uddeelt i alle Gouvernementer, og Dahl fik sin først i Aaret 1816. Samme Aar modtog han ved Amiral Jasikoff en egenhændigen undertegnet højst smigrende Skrivelse fra sin Kejser, hvori Højstsamme, i Anledning af Kvarantænen, bevidnede ham sin Velvillie. Et Par Maaneder sildigere, i samme Aars Juni, blev Dahl paa kejserlig Befaling udnævnt til Statsraad.

I Aaret 1815 afsendte Dahl sine 2 ældste Sønner til Søkadetkorpset i St. Petersburg, hvor de paa Kronens Bekostning skulde dannes til Søofficerer. De bleve ledsagede af deres Moder og af een af deres Søstre.

Ved sin Tilbagekomst fra denne Reise fandt Dahls Hustru sin Mand syg og udtæret som en Beenrad; thi i hele hendes Fraværelse havde han været syg — og sin gamle Fader, der forrige Efteraar var kommen i et Besøg til sin Svigersøn, fandt hun sengeliggende og rørt af et Slag. Pleje og Omhu hjalp endelig Dahl til sin forrige Helbred, men ikke saa hans Svigerfader, som tilbragte de to Aar, han endnu levede, næsten bestandig sengeliggende, og bar sine Lidelser med en sjelden Taalmod og Munterhed.

Dahls hidtilværende Chef, Amiral Jasikoff, anholdt om sin Afsked fra Tjenesten, og fik den

i ærefulde Udtryk. Hans Efterfølger, som 1816 afløste ham, blev Viceadmiral Greigh, en ædel og jævn Englænder. Han og Dahl nærmede sig snart til hinanden, og de omgikkes snarere som Venner, end som Foresat og Undergiven.

1819 i Januar erholdt Dahl fra Minister-Committeen, paa Grund af udmærket Embedsiver, en Belønning af 2000 Rubler. I samme Aar i October blev han Ridder af den hellige Wladimirordens 3die Klasse, hvilket allerede efter sammes Statuter tilkom ham for 6 Aars dadelfrie Embedsførelse i den Post.

1821 i Foraaret blev ham tillagt, foruden sin sædvanlige Lønning, et aarligt Tillæg af 50 pC. for 20 Aars militær Tjeneste.

Samme Aar, d. 5 Oct., endtes hans virksomme Liv ved en Brystvattersot; en Steen bedækker hans Been; tilligemed tre døde Børns og Svigerfaderens, og paa en simpel Marmorplade er en Indskrivt, der herom vidner.

"O! rolige Grav, i din Hytte boer Fred,
Din tause Indvaaner af Sorger ej veed."

Hans i Danmark og Holsteen adspredte Slægt tilegner sig det med Føje som et Familiegode, at have opfostret en Mand, hvis Eftermæle er hædret.

Vor Tidsalders Maade at critisere paa.

Madame de Genlis har i sine nylig udkomne Mémoires nogle saa sande Ord over vore Dages Critik, at de bør komme til videre Kjendskab, hvortil da disse Linier skulle bidrage.

"Critiken nu omstunder er jo kun et evigt Spotterie, meer eller mindre sindrigt, men altid og meer eller mindre forslidt. Ligesom det vilde være baade modsigende og ubehøvlet, at opholde sig over en Person, man agter, er det og hverken sømmeligere eller mere passende, at vælge denne Tone, i det man anmelder et agtværdigt Arbejd, og som man maa erkjende for et saadant. Bedømmelsen bør da være alvorlig; Strenghed er aldrig fornærmelig, Spotterier ere det især ved den Lejlighed altid; Ironien er aldrig vel anvendt, uden naar man bedømmer et Arbejd, der er latterligt skrevet, eller der indeholder farlige Grundsætninger, eller hvis Forfatter, i det han taler om sig selv, røber uden Undseelse en oprørende Stolthed. Disse tre Tilfælde undtagne, er det uretfærdigt, er det Tegn paa en slet Smag, at føje smaae Stiklerier til de ellers fortjente Berømmelser; men hvas vil man jo altid være, man har kun een Maade at være det paa, og man er da strax gemeen."

"Næst efter Skjeldsord er der intet, som skader Critikens Virkning saa meget, som Avindstonen, og Ironien istemmer altid denne. Jo mere Critiken er fiin, pyntelig, jo mere maadeholdende den synes, jo værre slaaer den. Læseren gaaer langt videre, end Critiken, hvis han blot kan formode, at den skaaner Arbejdet, den bedømmer; et Strøg af Overdrivelse i Berømmelserne giver Vægten af Critiken dens rette Tyngde; al saadan Omhue for at skaffe Ligevægt tilveje gjør Critiken kun end mere træffende. Der foreslaaes derfor ikke nogen Art af Falskerie; der foreslaaes kun at optage i sin Skrivemaade den Artighed, det Sleebne, den Høflighed, som intet i Verden kan fritage os for i Selskab og i Samtaler."

"Det er mere end forunderligt, at i en Classe, hvis Opdragelse dog har været meest omhyggelig, hvis Studeringer dog have været meest grundige, at der de velopdragne Mennesker, der udmærke sig ved Forstand og Kundskaber, tillade sig, i det de skrive, hvad de dog vist vilde rødme ved at tillade sig i simple Samtaler, og hvad der virkelig ej heller kunde taales i godt Selskab. Var der en Stand til, i hvilken man, ustraffet og uden videre Følger, havde Lov til, offentlig at fornærme hvem man ikke yndede, uden Skaansel at angribe hvem man ikke havde at beklage sig over, og sætte Agtelsen for hele Verden tilside, da var en saadan Stand ret meget foragtelig; men lykkeligviis er den slet ikke til. De offentlige Bogdommeres Stand, saare æresfuld og Videnskaberne saare nyttig, udkræver ligesaa mange moralske Egenskaber som literaire Evner. Det er endog aldeles nødvendigt, at en Bogdommer har Verdenskundskab, paa det at han kan modsige uden Uartighed, afgjøre uden at tage til Skolemestertonen og critisere uden at fornærme. Har han den virkelig, vil han og lægge det Bidende hen, til at latterliggjøre Laster og den slette Smag med, men anvende Spot og Haan mod Stoltheden og de opblæste Narre, og han vil faae Lejlighed nok til Anvendelser."

"God Smag og vel fordøjede Grundsætninger i Literaturen vilde være tilstrækkelige, til at befæste mellem alle Videnskabsmænd en vis Agtelse for hverandre og en Fiinhed, som maatte have stor Indflydelse paa Meningerne; Agtelsen for sig selv og den personlige Interesse vilde vide at anvende samme; men Forstanden, Talentet vilde vinde derved, og det vilde ogsaa Moralen og Sædeligheden selv. En Forfatter vilde da, bedømt uden derfor at være beskjæmmet, nødsages til at svare uden Lidenskab; man vilde ej see længere til disse grove Kjævlerier, der ere ligesaa latterlige som skjændige, og give alle Dagens Tossehoveder en stor Triumph, i det de altid ere henrykte ved at kunne overtyde sig om, at fra det Øjeblik af, man ofrer sig til Literaturen, mangler man altid Levemaade og Sømmelighed. (*)

Indenlandske Efterretninger.

Sorøe, den 29de Januar 1826. Hans Majestæt Kongens høie Fødselsdag var, som sædvanligt, en Høitidsdag for herværende Academie. Om Formiddagen foretoges den academiske Act, der bestod i en Cantate, der blev af-

sjungen af Eleverne af Academiets Skole, og en dansk Tale, der blev holdt af Lectoren i Religion og Moral, Licentiatus Theologiæ N. Fogtmann, og handlede om: med hvilket Sind troe Undersaatter og gode Borgere bør betragte de nærværende for vort Fædreneland ugunstige Tidsomstændigheder, samt med hvilket Sind de bør stræbe at formilde og formindske deres Tryk og Tyngde.

Om Aften var foranstaltet Bal i Academiets Sollennitetssal, hvor hjertelige Ønsker for Kongen og Fædrenelandet frembares, og i Dagens Anledning blev afsjungen følgende af Adjunct Wilster forfattede Sang:

Saa mange Sagn om Sorøe Bye
Har Saga at fortælle:
Om Axels Stav og Helterye,
Om Saxos Munkecelle,
Om Ham, hvis Aand var from og høi
Hvis Mod var uforfærdet,
Saa, dengang Splint i Øiet fløi,
Slap Haanden ikke Sværdet.

Hvor Han som Barn fik Kløgt og Marv,
I Sorøe Bye den lille,
Der lod til Ungersvendens Tarv
Han Skolebænk opstille,
At de ei skulde gaae af Land,
— Som Skik det var alt længe —
Forinden Kundskab og Forstand
Opveied' Reisepenge.

O snaksom bliver Saga let,
Skal hun om Sorøe melde;
Hun bliver næsten aldrig træt,
Om Holberg at fortælle;
Men hvergang hun med fyndigt Sprog
Opløfter høit sin Stemme
Om Mænd med Sværd, og Mænd med Bog,
Som var i Sorøe hjemme.

Da skal sit Blik hun kaste glad
Hen over Bøgeskygge,
Og signe hvad i liden Stad
Kong Fredrik skjøndt lod bygge,
Et Billed' paa den milde Aand,
Som Drot til Folket knytter,
Et Minde fra den Faderhaand;
Som Danmarks Land beskytter.

Odense, d. 31te Jan. De Høitideligheder, hvormed Hs. Majestæts vor allernaadigste Konges Fødselsfest er bleven feiret, have bestaaet i følgende. Den 27de Møde i Frimurerordenens Locale, hvor Dagen mindedes ved Tale og Sange. Den 28de, Formiddag Kl. 11, holdtes en Tale paa Cathedralskolens, eller det forrige Gymnasiums, store Festsal, af Hr. Adjunct Jørgensen, som med Grundighed og Veltalenhed udviklede: "Statens, saavelsom Enkeltes Pligt, at virke til Fornuftigheds Udbredelse." For og efter Talen Cantate med Vocal- og Instrumentalmusik af Skolens Musiklærer, Disciple og Dilettanter. Stor Militairparade afholdtes samme Dags Formiddag. Til Middags vare Festmaaltider hos Hs. Excellence den commanderende General, og hos Hs. Høivelbaarenhed Hr. Stiftamtmanden. Søndag Aften den 29de den aarlige Folkefest paa Byens store, skjønne Raadstuesal, der ogsaa denne Gang ved Byens Foresattes Omhu havde erholdt en Forbedring i dens indvendige Decoration. Ogsaa her blev afsjungen en Festsang udenfor den tempelagtige Decoration, der dækker Hs. Majestæt Kongens Brystbillede, som under Sangen bekrandstes. Ballet besøgtes af omtrent 450 Personer, og varede Natten igjennem. Mandag Formiddag den 30te holdt Bibelselskabet, det patriotiske og det literaire Selskab deres Aarsmøder. Om Aftenen var Souper og Bal i den ældste Klub, og i Aften (Tirsdag d. 31) opføres paa vort Theater: Dannerfesten, Prolog i Dagens Anledning, og Skuespillet Johan, Hertug af Finland. Ogsaa i herværende Mosaiske Samfunds Synagoge feiredes Dagens Glæde med Tale og Sang, som Stiftsøvrigheden og flere Honoratiores bivaanede.

Blandede Efterretninger.

Brutto Indtægten af Storbritannien og Irland (uden at derunder er indberegnet Restancer, erstattede Forskudder o. s. v.) udgjorde i Tidsløbet fra 1824—25 i alt 62,150,000 Lstl. og Oppebørselsomkostningerne var i Gjennemsnit 6 Lstl. 7 Sch. 8 P. pr. 100 Lstl.

Brutto Indtægterne af

		Toldafgivterne	15,491,000 Lstl.
—	—	Accisen	30,779,000 —
—	—	Stempling . .	7,672,000 —
—	—	Posterne	2,255,000 —

Af Accisen var Beløbet blot for de tre Artikler: Øl, Humle, Malt i alt 7,331,631 Lstl. — Af Stemplings Indtægten udgjorde blot den paa Almanakker 32,012 Lstl. Et interessant Værk, som oplyser disse og flere Gjenstande er: The finance accounts of the united kingdom of Great-Britain and Ireland for the year 1824—5. Et Bind i Folio. Nogle Uddrag i Lit. Conv. Blatt Nov. 1825. No. 251—2.

Ligesom man i Paris har baade kæmpe- og dværgmæssige Udgaver af oeuvres completes af de franske klassiske Skribenter, saa er ogsaa Ordbøger og encyklopædiske Samlinger blevne mere og mere almindelige. De mærkeligste af de nyeste Særsyn af denne Slags er en mnemotekniſk og en anden infernalsk eller diævelsk Encyklopedie. Planen for den førstnævnte skriver sig fra en Hr. Aimé, som har sat sig i Spidsen for et Selskab "societé de mnemonistes", for paa den encyklopediske Vej at uddanne og udbrede Hukommelseskonsten. Det andet Værk bærer følgende Navn: Dictionaire infernal, ou bibliotheque universelle sur les êtres, les personnages, les livres, les faits & les choses qui tiennent aux apparitions, à la magie, au commerce de l'enfer, aux divinations, aux sciences secrètes, aux grimoires, aux prodiges, aux erreurs & aux prejugés, aux traditions, & aux contes populaires, aux superstitions diverses & généralement à toutes les croyances merveilleuses, surprenantes, mysterieuses, & surnaturelles, par Mr. Collin de Plancy. (Lit. C. Bl. 230.)

Stort Haab. "Jeg skal — love Ham noget." — Ak! den ædelmodige Mand!

Det Ondes Forbandelse. Mistanken voxer, ligesom Aftenskyggen, med hver Time.

O, bedømmer dog ikke Eders Broder saa haardt og hurtigt efter hans Udvortes. Ofte bliver det varmeste Hjerte miskjendt og kaldet koldt og følesløst. Jeg kunde sammenligne det med et Instrument, paa hvis glimrende glatte Yderside Livet afspeiler sig klart og koldt, men indenfor, i det fiintbestrængede Indre, der slumre saa mange bløde, vemodige Accorder. — Du bløde Hjerte, berør kun Tangenterne blødt og sagte (ræk Broderen varmt og trofast din Høire) og skjønne fulde Harmonier skulle strømme Dig imøde fra det Væsen, der syntes Dig saa koldt.

(N. M. Bl.)

Kjøbenhavns Børs, den 3 Februari 1826.

Hamburg 2 M. a vista 216		
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	193	193½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51	51½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	75	75½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108¼	108¾ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	87	87½ i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58½	59 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Høecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 11.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 7 Februari 1826.

Regnskab for Bombebøssens 25de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 83 for f. A.)

	r. S. Rbd.	ß.	S. og T. Rbd.	ß.
Ved Bombebøssens 23de Aabning, i Directionens Overværelse, den 4de Januari 1826, fandtes i samme . . . . r. S.	42 Rbd.	56 ß. og	S. og T. 96 Rbd.	= ß.
Deriblandt var 7 Rbd. 38 ß. S. og T. og 1 Rbd. 88 ß. rede Sølv i en Skrivelse fra Selskabet Nordia af 4de Novbr. f. A.; 50 Rbd. Sedler i en Skrivelse fra Directionen for Selskabet den nye Forening, dateret 3 Decbr. sidstleden; 4 Rbdlr. rede Sølv i en Seddel med Paaskrift: "En lille Gave fra Bombebøssens unge Venner", samt 1 Specie i en Seddel, der var paategnet, at bemeldte Specie ønskes til Indtægt i Bombebøssen under Devise: "Væddemaalet Tr. Th."				
Ved foranførte Samling toges endvidere til Indtægt Renter af Bombebøssens Obligationer til afvigte 11te Decbr. Termin med	99 —	35	——	117 — 95
Derefter blev aabnet en Directionen tilsendt Bombebøsse, der har været ophængt sidste Sommer i Dampskibet Prindsesse Wilhelmine, og deri fandtes	29 —	48	——	5 — 44
hvoraf d. 15de Augusti sidstleden er indlagt i bemeldte Bøsse af Capitain Lov og underhavende Mandskab 10 Specier.				
Fremdeles blev af Hr. Commandeur Sølling indleveret, som ham tilstillet ved Hr. Boghandler Reitzel . . . . som til 28de forrige Maaned ere indkomne for det af Hr. Candidat West udgivne Skrivt: "Nogle af Pastor Grundtvigs Vildfarelser" ꝛc.				20 —
r. S.	171 Rbd.	43 ß. og	S. o. T. 239 Rbd.	43 ß.

Transport r. S. 171 Rbd. 43 ß. og S. o. T. 239 Rbd. 43 ß.

samt . . . . 10 — =
som skjenkede af Hr. Vinhandler Gotfred Hansen,
ligesom og . . . . 2 —
som indsendte fra Hr. Steingrim Johnsen,
som ham leverede af Hr. Studiosus Thor Biarnedsen i Island.

Ved Skrivelse af 6te Septbr. sidstleden var indsendt fra Jon Vidalin i Reikevig . . . . 250 — 73
som skjenkede Bombebøssen af Forskjellige i Island.

Indkommen Leie til sidste Flyttetid af Beboerne i Bombebøssens Gaard . . . . 265 —

Ialt r. S. 438 Rbd. 43 ß. og S. o. T. 500 Rbd. 20 ß.

Bombebøssen eier nu:

1.	Gaarden Nr. 167 paa Hjørnet af Dybensgade og Sqvaldergaden, der, efter Kjøbesummen for samme, med Tillæg af den senere indløste Bankheftelse, ansættes til Værdi	rede Sølv	14,000 Rbd.		
2.	Inventarium af Senge, Sengeklæder, Borde m. m.	——	2500	—	
3.	Hofraad Meyers Legat, kongelige Obligationer à 4 pC.	Sølv	2500	—	
4.	Hofraad Gersons Legat i Nationalbankobligation à 4 pC.	—	1000	—	
5.	Den af Pastor Walther og Hustru legerede Depositocasse-Obligation, à 4 pC.	—	500	—	
6.	Grev W. Moltkes kongelige Obligation, à 4 pC.	—	293	—	39½ ß.
7.	Den af det oeconomiske Velfærds-Selskab skjenkede Capital i kongel. Obligationer, à 4 pC., til Beløb	—	6225	—	=
8.	Capital i en Nationalbankobligation	—	1000	—	=

Ialt r. S. og Sølv 28,018 Rbd. 39½ ß.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn.

*** *** ***

Nytaarsgave til Friboligen for gamle Sømænd.

Patrioten, Menneskevennen, Conferenceraad Ridder Constantin Brun, har til dette Nytaar skjenket den i Nr. 32 af dette Blads forrige Aargang bebudede Gave, en tifold større, end den han til Nytaar 1823 (se Nr. 7 for 1823) forundte vore gamle værdige, men trængende Sømænd. Hvad der forhøjer det Skjønne i denne Handling, er, at denne ædle Olding, uagtet sin 80 Aars Alder og sine mange andre Forretninger, selv har villet give sig den Umage at udtænke og ordne Alt, indtil det allermindste Stykke, af hvad der findes anført paa efterstaaende fuldstændige Inventariiliste, indsluttet i en Skrivelse, som aander Godmodighed og Følelse for vor Stiftelse.

Meublement.

6 Fyrretræes perlemalede Sengesteder.
5 Dito Dito Klædeskabe.
3 Dito Dito Borde med 2 Skuffer.
3 Dito Dito Dito med 1 Dito.
3 Speile i Mahogni Rammer.
3 Mahogni Borde med Skuffer.
12 Birketræes Stole, stoppede med Krølhaar og sort Skind til Overtræk.

Gangklæder.

6 blaae Klædes Trøjer. 6 Dito Veste.
6 Par Dito lange Beenklæder.

Sengeklæder.

6 Straa-Madratser.
6 blaastribede Krølhaars Madratser.
6 Dito Underdyner med Fjer.
6 blaastribede Hovedpuder med Krølhaar.
12 hvide uldne Teppener.
6 grøntærnede Hvergarns Tæppener.

Linned.

18 Par fine Blaarlærreds Lagener.
18 Stkr. Hørlærreds Hovedpudebetræk.
18 Dito Dreiels Bordduge.
24 Dito Dito Haandklæder.
18 Dito Blaarlærreds Viskeklæder.

Gardiner.

5 Fag Vinduesgardiner af rødt Meubelsirts, samt Fryndser til samme.
5 Fag Ravndugs Rullegardiner med Tilbehør.
5 Stkr. Messing Gardinrosetter.

Sølv, Kobber, Messing, Tin &c.

6 Sølv Spiseskeer, 33 Lod 1 Qv.
6 Dito Theeskeer, 13 Lod 1 Qv.
2 Kobber Theemachiner.
2 Dito Kaffepotter.
1 Dito stor Theekjedel.
4 Messing Lyseplader.
4 Lysesaxe med Kjeder.
6 Tin Kammerpotter.
1 sort laqueret Blik Presenteerbakke.
3 Dito Dito Skriverlader.
3 Stkr. engelske Penneknive.
3 sort laquerede Blik Thee- og Sukkerdaaser.
6 Par engelske Knive og Gafler.
3 Barbeerkasser, i hver 2 Knive, en Strygerem, en Redekam og en Sæbeqvast.

Glas.

6 Karaffer, 6 Viinglas, 6 Ølglas.

Porcellain.

3 blaae og hvide Theepotter
6 Par Dito Dito Theekopper.
3 Dito Dito Dito Spølskaaler.
12 Stkr. hvide dybe Tallerkener.
12 Dito flade Dito.
6 Dito Smørkander.
2 Dito Saltkar.
1 Dito Peberbøsse.
1 Dito Sennepskande med Skee.

Steen- og Leertøi.

Et stort engelsk Fad.
3 Steendunke.
3 Leerfade.
3 Dito Krukker.
3 Jydepotter.

Abskilligt.

6 Klædebørster, 6 Skobørster, 3 Støvekoste, en Feiekost, en Gulvskruppe, 3 Støvleknegte, 6 Spyttebakker med Blikkasser, 3 Brændekasser, et Natskrin med Kobberbækken, 3 Ildtænger, 3 Ildskuffer, 3 Ildkasser, en Haandlygte.

I Kjøkkenet.

En grønmalet Vandtønde, 2 Dito Vandspande, en Oseskrippe, 3 Træe-Potteskeer, en Vaskerbakke, en stor Jerngryde, en Kjødgaffel, en Brændeøxe, et Jernfyrtøi med Tilbehør, en Knivekurv, en Kaffemølle, en Kaffedaase, et Kaffemaal.

Paa Trappegangen.

1 Bornholmsk 8te Dages Stueuhr med Fouteral.

Bøger.

3 hele Bibler.
3 storstilede Psalmebøger.
3 Exemplarer af Biskop Hiort's "Gudfrygtige Sømænds Sjelero."

Samtlige Inventarie-Sager ere mrk. med Bogstaverne B. B.

I Bombebøssens Fribolig 3de Værelser istandsatte, malede med Perlecouleur og tapetserede, No. 1 med blaat, No. 2 med guult, og No. 3 med grønt Papir, samt i 5 Fag Vinduer indsat 100 Ruder af engelsk Kronglas.

Kjøbenhavn, den 1 Januari 1826. Constantin Bruun.

For at nu dette kostbare Inventarium skal kunne benyttes af de meest udmærkede blandt de Gamle, har den specielle Direction sørget for, at Sex, som i et Tidsrum af Livet have været velhavende Mænd, men siden Krigens Begyndelse have paa forskjellige Maader, som ei her er Stedet at anføre, tabt Eiendom og Næringsvei, og ere komne i yderste Armod, ere tildeelte Brugen deraf.

I Kammeret No. 1 er indlagt:

Hans Fogt, 82 Aar gammel, født i Hamburg, har faret 11 Reiser som Skibssmed paa China, har brækket sin Hofte og mistet et Øie — været velhavende.

Torgius Gram, 72 Aar, født i Kjøbenhavn. Faret paa China og Ostindien for Seilmager, 14 Reiser — været velhavende.

I Kammeret No. 2.

Hans Jensen Fisker, 65 Aar, født i Kjøbenhavn. Faret sig frem paa China og Ostindien i 44 Aar — tildeels for Baadsmand og Styrmand.

Johan Pantzegraw, 82 Aar, født i Polen. Faret for Overtømmermand paa China og Ostindien — har Meen efter en giftig Piil i sit Been.

I Kammeret No. 3.

Peter Truelsen, 73 Aar, født i Jydland,

Jørgen Andersen Baar, 77 Aar, født i Norge. Begge disse gamle Mænd have faret herfra over et halvt Hundrede Aar paa China, Ost- og Vestindien og alle andre Farvande, hvorved de havde tjent sig til at eie smaae Fartøier, som de førte og stode sig vel ved, indtil Krigen og andre Ulykker rammede dem — og da mistede de Alt uden Livet.

I Anledning af den i Regnskabet anførte, fra Island indkomne Sum, skylder jeg at meddele følgende udførlige Opgave over Subscribenterne, tilsendt mig af Indsamleren, min gamle Skibscammerat paa China i Aarene 1774—76, Hr. Jon Vidalin:

I. For Sønder-Amtet. Bogen authoriseret af Hr. Amtmand og constitueret Stiftamtmand Hoppe, den 7 Juni 1825.

	Subscribenternes Navne.	Det af hver især tegnede Bidrag.			gjør R. S.		S. o. T.	
					Rbd.	ß.	Rdb.	ß.
1.	Hoppe, P. F., Amtmand og constitueret Stiftamtmand .	20	Rbd.	Sedler			20	
2.	Paulsen, J., Contoirist	3	—				3	
3.	Rudbierg, P., Tiener	2	—				2	
4.	Eriksen, E., Tienestekarl	1	—	r. S.	1			
5.	Stephensen, M., Conferenceraad, Dr. juris	10	—	Sedler			10	
6.	Skagfiord, G., Bogtrykker	3	—				3	
7.	Thorsteinson, B., Amtmand i Vester-Amtet	5	—				5	
8.	Møller, O. P., Kiøbmand i Reikevig	5	—				5	
9.	Thorarensen, B., Landsoverrets-Assessor	3	—	Sølv	3			
10.	Einarsen, H., Etatsraad	4	—		4			
11.	Johnsen, St., Biskop i Island	10	—		10			
12.	Helgesen, A., Stiftsprovst	4	—		4			
13.	Thorgrimsen, S., Landfoged	8	—	Sedler			8	
14.	Thorgrimsen, Th., Cand. Philos.	2	—				2	
15.	Bachmann, H., Student	2	—				2	

	Subscribenternes Navne.	Det af hver især tegnede Bidrag.	gjør R. S.		S. v. T.	
			Rbd.	ß.	Rbd.	ß.
16.	Finsen, O., Sysselmand i Kiose og Guldbringe Sysseler .	4 Rbd. Sedler			4	
17.	Wellejus, F. W., Kiøbmand i Reikevig	4 —			4	
18.	Vidalin, A., Student i Reikevig	2 —			2	
19.	Scheving, J., Cancellieraad og Sysselmand i Borgarfiords Syssel	4 Rbd. Sølv	4			
20.	Thorsteinsen, J., Landphysicus	5 — Sedler			5	
21.	Johnsen, Th., Repstyrer i Seltiarnarnæs Rep	2 —			2	
22.	Sveinbiørnsen, Th., Sysselmand i Arnæs Syssel . . .	4 — r. S.	4			
23.	Thordarsen H. G., Sognepræst til Odda	3 — Sedler			3	
24.	Johnsen, J., Lector theologiae ved Bessestæd Skole . .	6 — r. S.	6			
25.	Sivertsen, S., Kiøbmand i Reikevig	3 — Sedler			3	
26.	Paulsen, P., Sognepræst til Kirkeboe Kloster	2 —			2	
27.	Johnsen, J., Sysselmand i Strande Syssel	3 —			3	
28.	Johnsen, J., Administrator	2 Kroner	2	$25\frac{3}{5}$		
29.	Johnsen, H., Sognepræst til Mosfell	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
30.	Thorarensen, O., Apotheker paa Næs	3 Kroner	3	$38\frac{2}{5}$		
31.	Arnesen, H., Apothekersvend sammesteds	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
32.	Johnsen, T., Provst, Sognepræst til Breidabolstad . . .	1 Specie	2			
33.	Alexandersen, S., Administrator	1 Rbd. r. S.	1			
34.	Tomsen, Th., Guldsmed og Skole-Oeconomus	5Rix. ½Sp. ½Kr.	3	$54\frac{2}{5}$		
35.	Scheving, H., Dr. philos., Adjunct ved Bessestæd Skole	5 Rbd. Sedler			5	
36.	Svendsen, B., Sognepræst til Hraungerdi	1 —			1	
37.	Haldorsen, B., Proprietaire	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
38.	Magnussen, M., Stiftsprovst, Sognepræst til Garde .	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
39.	Sivertsen, B., Kiøbmand i Havnefiord, Ridd. af Danneb.	5 Rbd. Sedler			5	
40.	Johnsen, Th., Capellan	1 —			1	
41.	Thomsen, Th., Kiøbmand i Havnefiord	4 —			4	
42.	Petersen, N. H., Handelsfactor	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
43.	Thorgrimsen, Th., Student	1 Rbd. r. S.	1			
44.	Iwersen, J., Handelsfactor	2 — Sedler			2	
45.	Arnesen, J., Herredsprovst og Sognepræst til Gaulveriabæ	2 —			2	
46.	Benedictsen, B., Sognepræst til Hitardal	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
47.	Magnus, H., Sognepræst til Kieldur	1 —	1	$12\frac{4}{5}$		
48.	Thorarensen, S., Sognepræst til Storolfshval	2 —	2	$25\frac{3}{5}$		
49.	Gunnløgsen, B., Adjunct ved Bessestæds Skole . . .	1 Specie	2			
50.	Westmann, J., Sognepræst til Selvog	1 —	2			
51.	Johnsen, H., Sognepræst til Gilsbacke	1 —	2			
52.	Stephensen, M., Sysselmand i Skaptafells Sysseler .	3 Rbd. S.	3			
53.	Stephensen, O. M., Candidatus juris	1 Specie	2			
54.	Paulsen, E., Sognepræst til Reinevalle	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
55.	Paulsen, St., Proprietaire	1 —	1	$12\frac{4}{5}$		
56.	Johnsen, J., Provst	1 —	1	$12\frac{4}{5}$		
57.	Bonnesen, J. J., Krigscancellie-Secretaire	2 Specier	4			
58.	Sanholt, O., Handelsfactor	1 Rbd. Sedler			1	

	Subscribenternes Navne.	Det af hver især tegnede Bidrag.	gjør N. S. Rbd.	N. S. ß.	S. o. T. Rbd.	S. o. T. ß.
59.	Jacobæus, H., Kiøbmand	$\frac{1}{2}$ Specie	1			
60.	Mohr, C., Handelsassistent	$\frac{1}{2}$ —	1			
61.	Gunnarsen, A., Handelsfactor	2 Rixorter		$76\frac{4}{5}$		
62.	Petersen, G., Handelsbetient	1 Rbd. Sedler			1	
63.	Stephensen, G., Smed	1 —			1	
64.	Jacobæus, C. A., Kiøbmand	2 Rbd. Sedler			2	
65.	Arnesen, G., Haandværksmand	$\frac{1}{3}$ Specie		64		
66.	Duus, P., Handelsfactor	3 Kroner	3	$38\frac{2}{5}$		
67.	Thomsen, Th. H., Handelsfactor	2 Rbd. Sedler			2	
68.	Petræus, W., Kiøbmand, 4 Lpd. Klipfisk, at levere til Bombebøsse-Stiftelsen ved hans beholdne Ankomst til Kjøbenhavn.					
69.	Hakonsen, E., Hattemager	2 Kroner	2	$25\frac{3}{5}$		
70.	Robb, J., Kiøbmand	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
71.	Thoroddsen, C. L., Skrædermester	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
72.	Illugasen, J., Haandværksmand	$\frac{1}{2}$ Specie	1			
73.	Bergmann, M., Bonde	$\frac{1}{2}$ Specie	1			
74.	Gunnarsen, G., Licentiatus medicinae	$\frac{3}{6}$ Specie	1			
75.	Petersen, P. J., Handelsfactor	2 Rbd. r. S.	2			
76.	Jonassen, E., Handelsassistent	1 Krone	1	$12\frac{4}{5}$		
	Forhen havde tegnet sig i Sønder-Amtet:					
77.	Christensen, Th., førende Briggen Frau Martha				2	
78.	Sighvatsen, J., Proprietair				2	
79.	Knudsen, L., Kiøbmand				1	
80.	Mohr, A. D., Handelsfactor				2	
81.	Jacobæus, H., Kiøbmand	1 Specie	2			
	2. For Vester-Amtet. Bogen auctoriseret af Hr. Amtmand Thorsteinson, den 20de Junii 1825.					
1.	Gudmundsen, Budum,	2 Rbd. Sølv	2			
2.	K. Schiøth, pr. Olufsvig	3 Rbd Sdl. bet. m.	2			
3-4	Capit. List og Styrmand Kiellerup, pr. Qv.	3 — —	2			
5.	H. F. Hialtelin	1 — —		64		
6.	B. Hialtelin, pr. Qv.	48 ß. betalt med		32		
7.	E. Gudmundsen	1 Rbd. Sølv	1			
8.	O. Gudmundsen	2 —	2			
9.	S. Scheving	2 —	2			
10.	Helgesen, H., Factor	1 —	1			
11.	Winsløw, M. C., at betale i Reikevig	2 —	2			
12.	Hialtalin, O., Districts-Chirurg	2 —	2			
	3. For Nord- og Øster-Amtet. Bogen auctoriseret af Hr. Amtmand Johnsson den 16de Julii 1825.					
1.	Johnsson, G., Amtmand				3	
			114	35	125	

No.	Subscribenternes Navne.	Det af hver især tegnede Bidrag.	gjør N. S. Rbd.	N. S. ß.	S. o. T. Rbd.	S. o. T. ß.
	Siden tegnet					
	fra Sønder-Amtet:					
82.	Johansen, Th., Repstyrer	1 Rbd. 24 ß.			1	24
83.	Rist, P., Handelsfactor	3 — Sedler			3	
	Tilsammen, foruden Sønder Amtets No. 68		114	35	129	24
	Rede-Sølvpengene, 114 Rbd. 35 ß., der, foruden de tegnede Myntsorter, for en stor Deel bestaae af gamle Otte- og Tiskillings Stykker, Rigsbank-Otteskillinger, holsteenske 2½ Schill. Stkr., har jeg solgt for Repræsentativer, efter den nu for Tiden her paa Stedet gjeldende Cours, 200—212½, altsaa for				121	49
	Tilsammen Repræsentativer				250	73

Paa hvilken Summa herhos følger min Prima-Anviisning af Dags Dato, at betale i Kjøbenhavn, af Hr. Amtmand P. F. Hoppe til Hr. Commandeur P. N. Sølling, eller Ordre. — Ligeledes vedlægges (overeensstemmende med Sønder-Amtets No. 68) Hr. Kjøbmand W. Petræus's Anfordrings-Seddel, dat. Reikevig den 22de August 1825, paa 4 Lpd. Klipfisk, at levere til Bombebøsse-Directionen, ved hans beholdne Ankomst til Kjøbenhavn.

Reikevig, den 31te August 1825. Jon Vidalin.

*** *** ***

Efter mit Løfte i sidste Qvartals Regnskab, følger Listen over de øvrige af vore 25 gamle Søemænd, som nu have Lye i Frieboligen — deres Alder, og hvor længe de have faret herfra Staden; — og bemærkes, at Nogles Helbred har paa Søen faaet et Knæk, som de aldrig forvinde.

Navn.	Alder.	hvormange Aar faret herfra Staden.	Navn.	Alder.	hvormange Aar faret herfra Staden.	Navn.	Alder.	hvormange Aar faret herfra Staden.
J. Christian	62	46	E. Knudsen	72	52	A. Olsen	57	40
C. Qvist	78	44	C. Sørensen	65	36	N. Petersen	65	45
H. H. Hammer	52	30	J. Hansen	78	42	A. Petersen	62	38
N. Kock	61	45	H. Johansen	66	30	P. Sørensen	63	50
C. Lillesand	64	48	B. Andersen	58	32	J. Larsen	66	30
M. J. Jyde	66	40	J. L. Udbye	55	42	N. Lund	63	48
J. Kielløe	55	37						

De have faret paa China, Ost-, Vestindien, Guinea, iblandt til Orlogs og ellers overalt.

At disse samtlige 25 Gamle have holdt sig vel i det forløbne Aar kan sluttes deraf, at vor Apotheker-Regning kuns var 15 Rbdlr.

Fra Juul og til hen i Slutningen af Januari, da der sørges for, at de som kan sjoue, faaer Holmens og andet Arbeide — har de ved deres gamle Velyndere atter i Vinteren modtaget følgende Bespiisningsartikler, nemlig:

Fra Hr. Lieut. og Bagermester C. Müller 10 Rugbrød; Hørkræmmer H. Lassen 2 Lpd. Klipfisk og noget Salt; Hørkræmmer Colding 2 Lpd. Klipfisk; Brødrene H. og S. Sigumfeldt 1½ Lpd. Rulle-Skraatobak; Brændeviinsbrænder Brøndum 6 Potter Brændeviin; Brygger og Ølhandler Jensen en Tønde Godtøl; røget og fersk Flesk 3 Lpd.; en Skjeppe Ærter og en Skjeppe Gryn. — Det Hele er besørget ved Politievennens Udgiver, Hr. Major K. Kristensen, som ogsaa selv har tillagt en Pengehjelp.

I dette Quartal har der ligesom regnet Velsignelse ned over Stiftelsen ———— See her:

Den 28 Octbr. f. A. paa Landets Moders Fødselsdag gav en Helsingører, som forud havde besøgt de Gamle, et festligt Maaltid, og nok et den paafølgende Søndag; i begge deeltoge de Skibbrudne. —

Den 28 Januari paa Landets Faders Fødselsdag gav en, mere end en Ven af vor agtværdige afdøde Meddirecteur Capt. Duntzfeldt, til Erindring om ham, ligeledes til de Gamle — saavelsom til de Strandede — et Maaltid, bestaaende i Risengrød og Oxesteeg m. m., og Søndagen derefter atter et. —

Forhen er sendt 8 Rbd. fra vor syge Collega — Palme — til et Maaltid, der, efter Bestemmelsen blev givet den 22 Oct. —

J. har contribueret med 2 Tdr. Øl og K. med 3 Tdr. Kartofler, til Brug i den omtalte Januari Maaned, da ingen Sjouerløn kan tjenes. —

Af Pengebidrag i B. B. har Skibscapt. Rønne — Ogilvie — Christmas — Bohn o. fl., efter lykkelig Hjemkomst givet Sit, ligeledes have Skibsmandskaberne givet i B. B. efter fattig Leilighed. —

Den 7de Decbr. f. A. stak en fynsk Tjener en Seddel med Penge i Bombebøssen, men vilde ei bekjende. —

Capt. Rabe har hjemført fra Batavia og foræret til Friboligen 2 Skpd. Kaier og Overstyrmand Møller ½ Skpd., hvoraf gjøres de bedste Dørmatter — naar bestilles. —

At Huset har faaet en større Værdie ved Forbedringer i Maling ꝛc. til et Par 1000 Rbdlr. Udgift, end anført er i Status, kan og henregnes til Gavn for Fondet.

Efter Qvartalets Slutning har vore gamle Venner paa L efter deres Sædvane til Kongens Fødselsdag nedlagt i B. B. deres 20 Sølvdalere — og den 3 Febr. modtog jeg 20 Sølvdalere fra en Ubekjendt tilligemed en behagelig Skrivelse. — Saa kjert som det har været mig, at modtage Bidrage fra disse Herrer Anonymer, samt fra den Unævnte, der den 16 Jan. 1822 gav de 250 gode gamle Rigsorter, vilde det dog være mig endnu langt behageligere, engang i dette Liv at kunne mundtlig bevidne dem min Høiagtelse.

I dette Øjeblik fik jeg en forseglet Pakke med 50 Rbdlr. r. S. til Bombebøssen; — mere herom en anden Gang.

Vaterskouts-Comptoiret ved Holmens Canal No. 256, d. 7de Februari 1826.

P. N. Sølling.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 12.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 11 Februari 1826.

Johan Clausen Dahl.

Denne store Maler har vore Blade, og blandt dem dette, ofte omtalt. I den 1824 udkomne Bergens Beskrivelse af Ohrr. L. Sagen og H. Foss, læser man om ham følgende:

"J. C. Dahl er fød 1788 i Bergen, hvor hans Fader var Søefarende. Efter Tidsfølgen er han her den sidste, men i Kunsten den første, ikke blot blandt Bergensere, men blandt alle Nordmænd. Tidligt røbede han ualmindeligt Anlæg til Kunst; neppe 4 Aar gammel tegnede han allerede alskens Figurer med Kridt, og da han fik Blyant, var ham enhver Stump Papir en kostelig Skat. I sit 7de Aar kom han i Huset hos den veltænkende Klokker Kjerrumgaard, som en Tidlang lod ham undervise i Tegning. Da han var 14 Aar gik han i Lære hos den herværende Maler Müller, hos hvem han var i 6 Aar. Adskillige Værelser her i Byen sees endnu smagfuldt dekorerede af ham fra den Tid. I Aaret 1811 reiste han, opmuntret af nogle faa Kunstvenner i Bergen, til Kjøbenhavn, for, ved Kunstakademiet der, videre at uddanne sine sjeldne Naturanlæg. Ved Kunstudstillingerne i Kjøbenhavn 1814 og 15 saaes flere respektable Malerier fra hans Haand. I Aaret 1818 reiste han over Berlin til Dresden, hvor hans Arbeider vakte almindelig Beundring, og snart blev han valgt til Medlem af Kunstakademiet. Offentlige Blade omtalte ham med fortjent Berømmelse og han fik flere Bestillinger end han var istand til at udføre. I det bekjendte Konversations-Lexikon, hvor mange af hans Kunstværker omtales, hedder det blandt andet om ham: "Han maler med stor Lethed, megen Sandhed og Kraft. Hans Forgrunde, Fjeldmasser, Trægrupper, Væxter og Vandfald ere fortræffeligt udførte. Det første store Stykke af ham, et norsk Klippelandskab med Vandfald, hvilket var udstillet i Dresden 1819, kjøbte Arveprinds Christian af Dannemark. To andre fra samme Aar, et Skib i Havn ved opkommende Uveir, og Sidestykket: en Morgen paa Klippestrandbredden efter en stormfuld Nat, gik ogsaa tilbage til Norden; hiint kjøbte Kancellie-

raad Thomsen i Kjøbenhavn, dette Konsul A. Konow i Bergen. I Aaret 1820 reiste han (paa Opfordring af H. K. H. Prinds Christian af Danmark) igjennem Tyrol til Italien, og tilbragte 7 Maaneder i Neapel i H. Kgl. Høiheds Følge. Her malede han det Landsted (Castel a mare), som Prindsen beboede, og hans fyrstelige Velynder overrakte Kongen af Neapel dette Malerie. Derefter var han 6 Maaneder i Rom, hvor Thorvaldsen (som skal have hugget hans Büste) og Andre overdrog ham adskillige Arbeider. Sommeren 1821 vendte han, gjennem Tyrol, hvis pittoreske Natur mægtig tildrog sig ham, tilbage igjen til Dresden. Et tyrolsk Landskab, som her fandt stort Bifald, kjøbte den Kongl. sachsiske Gesandt i Paris, Geheimeraad v. Ucteritz. Blandt hans øvrige Malerier nævne vi et stort: Møllen ved Tyroler-Forbjerget, i Nærheden af Wallersøen, en Dalfordybning med Klippevægge i Granskygger, Engestykker i Forgrunden, Iis- og Snee-Bjerge i Baggrunden. Dette skjønne Malerie er i Hr. von Qvandts Eie. En anden Natur lever i hans Maaneskinsscener paa Kysten ved Pausilippo — Fiskere i Forgrunden, og i det Fjerne Glødilden af Vesuv, som med Maanelysets Affpeilen i det mørkeblaa Hav i Middelgrunden, staaer i en malerisk Modsætning; dette Malerie tilhører Hr. v. Halle i Berlin; et Tredie: Solbilledet i Taage ved Kysten af Vietri, tilhører Hr. Dav. Friedländer. Som Modstykke malede han, 1822, Havet ved Kapri, i Maanskin. Endnu ville vi fra hans Kunstreise erindre: et Sidestykke efter en Storm, med endeel af Den Kapri ved Neapel og et paa Klipper opdrevet Skib; et Vandfald i Tyroler-Bjergene o. s. v. Disse Malerier have ikke blot

den Fortjeneste at de afbilde Naturen troe, men og den, at de digterisk forædle hine Egnes individuelle Charakteer, hvilke tilbøde ham Stof for hans Kompositioner. Blandt hans mange Skitser af Italiens og Tyrols Naturskjønheder (han medbragte mere end 200 Haandtegninger, og mangfoldige Skitser over Italien alene) seer man sande Mynsterbilleder af Indbyggerne i de Lande, han besøgte. Ogsaa af Dresdens Omgivelser har han fremstillet nogle, f. Ex. Bastionen (die Bastei), hvilket Stykke den danske Gesandt eier, og Prospekter af Kosels Have, for Amerikaneren Elliot. Ikke mindre lykkelig har Dahl øvet sin Kunstkraft i egne Opfindelser. Saaledes vidner om hans Rigdom paa fortræffelige Studier hans Fjeldmalerie med en Kaskade, og i Midten Ruinerne af et Bjergslot, flere Søestykker med Skibe i Storm o. a. fra Aaret 1820; fremdeles fra 1822: et Vinterlandskab med en Eeg om Aftenen; og Rolighedens Billede, en Maaneskinsnat ved Strandbredden med udspendt Fiskernæt. Endnu Større tør man haabe af denne beskedne Kunstner. Dahl er en Søn af den raa nordiske Natur, som ved Golfen af Neapel og paa Roms Høie tilegnede sig Sydens fortryllende Farvetone, og uddannede hos sig selv den høiere Kunststiil, der stedse mere vil henlede hans dristige og fyrige Indbildningskraft, og hans dybe Følelse for det Høie og Store til Idealet af det Simple og Sande". Den store Kunstkjender, Hofraad Böttiger, dømmer saaledes om vor Landsmand: "Dahl hører til de selvstændige Kunstnere, der egentlig aldrig hørte til nogen Skole, men som vel, kastende sine Funker i unge Gemytter, kunne stifte en Skole. Han staaer allerede nu som Landskabsmaler meget høit. Kom-

mer Maadeholb til hans fyrige Foredrag, fuldendt Udførelse til hans rige og letskabende Fantasie, saa er Mesteren færdig. I Aaret 1818 kom han her til Dresden, og blev fra den Tid af vores almindeligen agtede Medborger. Han blev i Italien sit indre Kald til det Heroiske, det Store og det Høie, som de herlige Naturscener i hans Fædreland allerførst vakte, aldeles troe; dog dyppede han ogsaa gjerne sin Pensel i den fortryllende Farvesmeltning, som den italienske Himmelegn tilbyder. Men stedse, som sagt, vil Dahls Kompositioner, ogsaa naar han dvæler i sydlige Klimater, gjøre mere Fordring paa det Store, Alvorlige, Betydende, end paa det Behagelige og Glatte. Han vilde, hvis det maatte behage ham engang ogsaa at føre Radeernaalen, paa det behageligste erindre om Albert Everdingen; men dog stedse være sig selv." Iaar (1824) blev Dahl udnævnt til Professor ved Kunstakademiet i Dresden; men det, som sætter Kronen paa det Alt, er, at han fortjener og nyder ikke mindre Høiagtelse som Menneske, end som Kunstner."

Bemærkninger i Anledning af "Et Par Noticer om Skolevæsenet i Odense." Kjøbenh. Skilderie No. 4.

Den ærede Indsender har, ved at sammenligne Almueskolelærerens Lønning med Militaires og Adjunctens, neppe taget i Betænkning, at disse, ved Flid og Duelighed, kunne bane sig Vei til høiere Poster, hvormed følger betydelig Forhøielse i Gage, hvilket derimod ikke er Tilfældet med Almueskolelæreren. Giv Læreren ved Borgerskolen Haab om, at han, ved Flid og

Duelighed, med Tiden kan vinde Abgang til 500 Rbdlr. Sølv (ikke $\frac{1}{3}$ Deel af hvad Adjuncten eller Officieren kan gjøre sig Haab om at erholde) og gjerne begynder han da med 200 Rbd., imedens Adjuncten begynder med 400 Rbdlr. Sølv. Blev det f. Ex. fastsat, at enhver Lærer ved Borgerskolen skulde begynde med 200 Rbdlr. Sølv, og dertil, for hver 3 Aars troe Tjeneste, have et Tillæg af 50 Rbdlr. Sølv, da vilde han efter 12 Aars Tjeneste erholde 400 Rbdlr., og, først efter at have tjent troligen i 18 Aar, den høieste Lønning 500 Rbd. Sølv. Der var da Avance for ham, saavelsom for enhver anden Embedsmand og Borger i Staten, og jeg tør formene, at Communen, ligesaa meget som han, vilde være tjent med denne Indretning. Der vilde uden Tvivl da gives langt færre lunkne og ligegyldige Lærere; thi ikke blot de trende Aars Tjeneste, men hvorledes han i samme havde virket, burde nøie tages i Betragtning, førend han erholdt den bestemte Forhøielse. Communen sparte da i de første Aar, hvad den lagde til i de følgende, og Dødsfald eller andre Omstændigheder vilde for mangen Commune ikke sjelden foranledige, at et langt Tidsrum vilde hengaae, inden den kom til at udrede den høieste Lønning. Men indtraf det Tilfælde, at en Lærer samvittighedsfuld i 18 Aar havde arbeidet paa at danne en Byes Ungdom, da havde han sikkert i den Grad gavnet Byen, at det vilde være heel unaturligt, om ikke skjønsomme Borgere villigen skulde udrede det Tillæg, hvortil han havde gjort sig værdig.

Iøvrigt tillader jeg mig, at gjøre den ærede Indsender af bemeldte Noticer opmærksom paa Beregningen i Kjøbenhavns Skilderie for 1825

No. 57 Side 904—905, hvortil han, naar den skal anvendes paa Flerheden af Lærerne i Odense, endnu maa lægge en aarlig Udgift af 50 til 60 Rbdlr. Sølv, som Huusleie. I denne Beregning tør jeg formene, han ikke vil finde det mindste overflødigt, og gjør han ikke dette, da vil han neppe længere misunde den duelige Lærer, der i en Række af Aar med Iver har rygtet sit vigtige og møisommelige Kald, en aarlig Løn af 4 til 500 Rbdlr. Sølv.

Om Barnedaabens Udsættelse indtil Confirmationsalderen, og Faddergilders Afskaffelse, betragtet som Midler til Forbedring af Præsternes og Skolelærernes Indkomster.

Enhver tænkende og retsindig Christen maa ønske, at Daaben, i Overeensstemmelse med sit oprindelige Øjemed, ikkun bliver foretaget med Mennesker, der have opnaaet den Alder og Forstands-Modenhed, at de, ved at indlemmes i den christne Kirkes Samfund, med Forstand kunne aflægge det hellige Løvte, Kirken har Ret til at kræve, og at paastaae opfyldt af dens Medlemmer. Uden her at indlade os paa, at bedømme de Bevæggrunde, Kirken i ældre Tider har havt til den Vedtægt, at døbe smaae Børn strax efter deres Fødsel, ville vi blot holde os til den Paastand, som enhver kyndig dansk Lutheran vil indrømme, at Barnedaaben, paa nærværende Tid, her i Danmark kunde, om det allernaadigst blev tilladt, uden al Forargelse, udsættes indtil Barnets 14de Aars Alder, og saaledes, ved at træde istedetfor Confirmationen, gjøre denne, som Confirmation alene betragtet, overflødig. Naar smaae Børns Daab blev afskaffet, burde med det samme Barsel- eller Faddergilder ophøre. De Udgivter, som Barnedaaben, efter hidindtil gjeldende Love, Vedtægter og Skikke medfører, saasom til Anskaffelsen af det saakaldte Christentøi, til Offer, Faddergave,

Gilder o. s. v., kunde da af Menigheden anvendes til Forbedring af Præstens og Skolelærerens Løn. Enhver Barnefader kunde forpligtes til, ved ethvert af hans Børns Fødsel, at indbetale i Sognets Skolecasse, efter Skolecommissionens Kjendelse, en bestemt Pengesum, og for ethvert Barn, som udskrives af Skolen, og derefter optages som Medlem af Kirken, maatte endvidere paa samme Maade erlægges en vis Sum. Saaledes vilde Skolecassen blive sat istand til, at kunne udrede et betydeligt Bidrag til den Løn, Præsten bør have for sit Arbeide og Ansvar ved Ungdommens Undervisning, saavelsom til anstændig Løn for Skolelæreren. Disse Lønninger maatte bestemmes til en vis Sum i rede Penge og udbetales qvartalsviis af Skolecassen, og forsaavidt dennes forommeldte Indtægter ikke blive tilstrækkelige, maatte det Manglende tilveiebringes ved Ligning paa Menighedens Medlemmer; f. Ex.

I et Sogn paa Landet, hvor de Fødtes aarlige Antal er imellem 40 og 50, ansættes Præstens Løn for hans Deeltagelse i Ungdommens Underviisning, og Katekumenernes Forberedelse og Daab, aarlig, til 300 Rbd. Sølv. og Skolelærerens aarlige Løn til 160 — —

Tilsammen 460 Rbd. Sølv.

Indtægten for Skolecassen i samme Sogn anslaaes: A. for 40 Fødte saaledes:

For 1 Født, af Forældre henhørende til Adelstanden			20	Rbd. S.
— 2 Fødte	—— Middelstanden		20	—
— 12 —	af Gaardmændsfamilier,	a 6 Rbd.	72	—
— 12 —	af Huusmænds	a 4 —	48	—
— 8 —	af Indsidder	a 2 —	16	—
— 5 —	af Fattige Intet		=	
		Er	176	Rbd. S.

B. af 24 Katekumener:

For 1 af Forældre, som ere Rangspersoner		20	Rbd.
— 8 af Gaardmændsfamilier a	5 Rbd.	40	—
— 8 af Huusmænds	3 —	24	—

For 6 af Indsidder . . . . a 2 Rbd. 12 Rbd.
— 1 af Fattige Intet . . . . = —

Er 96 Rbd.
Hertil lagt efter A. 176 —

Er 272 Rbd.
Deficit, som lignes paa Menigheden 188 —

Balance 460 Rbd.

Beregning over samme Sogns Udgivter ved Barnedaaben og dermed forbundne Gilder, samt ved Confirmationen og til Skolelærerens Løn, efter de gjeldende Love, Vedtægter og Skikke.

1. Ved Barnedaaben:

For 1 Født af Forældre der ere i Rangen:

Faddernes Offer 20 Rbd. Sølv
Faddergildet . . . 20 —
Faddergave . . . . 10 —
50 Rbd. S.

For 2 Fødte af Forældre i Middelstanden:

Offer . . . . 20 Rbd.
Faddergilder . . 20 —
Faddergave . . . 10 —
50 —

For 12 Fødte af Gaardmændsfamilier:

Offer ved hver Barnedaab 6 Rbd. . . . 72 Rbd.
Gilder, hvert anslaaet til 10 Rbd. 120 —
192 —

For 12 Fødte af Huusmændsfamilier:

Offer ved hver Barnedaab 5 Rbd. er 60 Rbd.
Gilder, hvert anslaaet til 5 Rbd. 60 —
120 —

For 8 Fødte af Indsidderfamilier:

Offer ved hver Barnedaab 3 Rbd. . . . . 24 Rbd.
Gilder, hvert anslaaet til 2 Rbd. 16 —
40 Rbd. S.

For 5 Fødte af fattige Forældre:

Offer, ved hver Barnedaab 2 Rbd. . . . . 10 Rbd.
Gilder, hvert 1 Rbd. 5 —
15 —

Er 467 Rbd. S.

2. Ved 24 Børns Confirmation:

For 1 af 1ste Classe (see Ber. B.)			10 Rbd.
— 8	2den	a 2 Rbd.	16 —
— 8	3die	a 1 —	8 —
— 6	4de	a 1 —	6 —
— 1	5te	Intet	=

40 Rbd.

3. Skolelærernes hidindtil havte aarlige Løn i Penge, tilveiebragt ved Ligning paa Sognets Beboere . . . . . . 50 —

Tilsammen 557 Rbd. Sølv.

Ved Sammenligning af disse Udgivters Beløb med Afgivten til Skolecassen, efter Forslaget, sees:

1.) at den for Præsten ansatte Løn, som er fyldestgjørende Erstatning for Offer ved Barnedaaber, samt Accidentser ved Confirmationen, kan saaledes tilveiebringes;

2.) at Skolelærernes Løn forhøjes aarlig med omtrent 100 Rbd. Sølv; og

3.) at Sognet desuagtet sparer en aarlig Udgivt af circa 100 Rbd. Sølv.

Til Aftenstjernen.

(Efter Atterbom.)

End du tindrer, blege Elskovsstjerne,
Venlig frem igjennem hvalte Blaae,
Ak! min Moder saae dit Lys saa gjerne
Mellem Nattens Blus paa Himlen staae.

Sølverklar du blinkte frem i Lunden
Ved min Moders Røst saa mangen Gang,
Lytted' venligen i Aftenstunden
Naar den Hulde sødt veemodig sang.

Om min Vugge dine Straaler smilte,
Naar jeg sov udi min Moders Skjød,
Du saae Taaren som i Øjet hvilte,
Naar hun skjælved' for sin Spædes Død.

Aldrig meer dit ømme Hjerte skjælver,
Aldrig meer jeg hører hendes Røst,
Grusom Graven kold og mørk omhvælver
Nu det varme moderlige Bryst.

Glad du smilede til Egens Krone,
Da i den jeg skar min Piges Navn,
Da hun kom, min Klage at forsone,
Og den første Gang sank i min Favn.

Glindsende du ned paa Engen blinkte,
Hvor vi vandred' salig Arm i Arm,
Og din Afskedsstraale guldbestænkte
Min Venindes fulde Svanebarm.

Blye dit Øje speiled' sig i Bækken
Da min Hebes første Kys jeg tog,
Bleg kun var dit Smiil paa Rosenhækken
Naar hun rødmende imod mig loe.

Aldrig meer hun smiler mig imøde,
Død hun er for Livets varme Bøn —
Død! o Gud! var Straf det for min Brøde?
Hun var englereen som hun var skjøn!

Stjerne! mindes du de grønne Enge,
Hvor min Pige mig imøde sprang?

Glæden leg'de i min Lyres Strænge
Og hver Nerve som min Lyre klang.

Hvorfor ældes Hjertet ei som Tiden,
Lige ungt ved Mindets Suk det slaaer,
Hver en Blomst jeg tabte her i Striden
Blomstrende i Phantasien staaer.

Ei forlad du mig, du hulde Engel,
Førend Graven dækker til mit Bryst.
Hvide Lilliekrone paa din Stængel
Du er evig Vaar — og Døden Høst.

Stjerne! du som deelte mine Glæder,
Vil du venlig og om Graven staae?
Tindre lig en Ven som mig begræder,
Gjennem florbedækte Haabets Blaae.

J. P. Miller.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, d. 7 Febr. Den berømte Løber Ernst har ogsaa her i de to foregaaende Dage givet os Leilighed til at beundre sit Talent. Uagtet det slette Føre og indfaldende Regnveir, endte han Touren to Gange frem og tilbage fra det saakaldte Bomhuus til Skibhusene (2 Miil) i omtrent 50 Minuter, og holdt saaledes Mere end han lover. Foruden Veiens Ujævnhed og Bugter, generedes han endda af en stor Mængde Vogne, Ridende og Gaaende, som han ofte maatte krydse sig igjennem. Vist nogle tusinde Tilskuere havde posteret sig ved begge Sider samt paa Veien, og Bøsser bleve ombaarne, hvori Enhver kunde give efter Behag. Indtægten skal have været omtrent 50 Rbd. den første Dag. Han er en fød Nordmand, og agter sig nu til Kjøbenhavn, for der at vise sin sjeldne Færdighed. — I Hellerup Sogn blev en Huusmand forleden dræbt ved Uforsigtighed, da han var ifærd med at sprænge et Træe med Krudt, og opholdt sig for længe ved Fænghullet, efterat Tønderet var lagt til.

I forrige Uge saaes her ved Odense et Luftsyn, uagtet det var stærkt taaget, i Størrelse for Øiet som den fulde Maane, men bleg, hvor-

fra udgik mod Vesten en ildrød Hale, lig en Comets, det oplyste hele Byen; men dens hastige Fart og Forsvinden gjør det sandsynligt, at det ikke har været andet end en antændt Dunstsamling, hvis Explosion den tykke Luft unddrog vore Øine. Længe har ogsaa Barometret, uagtet alle Slags Veirligt, staaet urokkeligt, ligesom naar om Sommeren electrisk Luft opfylder Atmosphæren. Vintermaanederne glide saa hen, som man allerede i Efteraaret formodede. Den liden Forsmag paa Vinteren, som Januar bragte os, var imidlertid alvorlig nok, formedelst sin Vedholdenhed; men, naar een Morgen undtages, da Thermometret viste 9 Gr. under Frysepunctet, vare de strængeste Dage kun 7 Gr., som dog altid mildnedes noget i Middagsstunden, endskjøndt vi sjelden saae Solen, ellers gjerne 2 til 5 Gr., med den mærkelige Forskjel, at vi fra Norden havde den ringeste Kulde, fra Syden derimod den strængeste. Sydvest bragte os Regn og lidet Snee. — Det kommer nu an paa, hvad den nye Maane i Dag, den 4de Februar, og d. 9de Marts vil bebude os. Lærken har allerede ladet sig høre.

Blandede Efterretninger.

Slottet Katharinenhof.

I Aaret 1711, efterat den svenske Krig lykkeligen var tilendebragt, lagde Peter den Store Grundstenen til dette Slot og forærede det til sin Gemalinde Katharina, af hvem det fik Navn. Den nederste Etage indeholder endnu alle Møblerne fra hiin Tid; de ere lige saa simple som Czaren selv var det. I et Skab finder man hans Stadsuniform, en blaa Kjole med Guldbroderi, som Katharina I. skal have forfærdiget. I Sovekamret viser man den Seng, hvor Sejerherren af Pultava hvilede; den er af Fyrretræ, uden ringeste Prydelse, og man paastaaer, at Czaren selv har forfærdiget den. I Spisesalen seer man et rundt Bord med Arabesker, hvorved Peter og Katharina plejede at underholde sig med Menzikoff. Herfra kommer man til det Kabinet, hvor Czaren gav Audients, og modtog Listen paa de Skibe, som udløb fra Kronstadt.

Paa Kamingesimsen staaer et Kompas med Vindrose, bestemt til Czarens eget Brug. Her hænge ogsaa i sorte Rammer fem Kobberstykker, som forestille fem af de mærkværdigste Tildragelser under hans Regjering: Schlüsselburgs Erobring, Petersburgs Anlæg, Slaget ved Kalisch, Narvas Indtagelse, og Svenskernes Kapitulation ved Perevolotchna.

I et rigt udziret Gemak i øverste Etage viser man en Daase af Træ, med den Indskrift: "Forfærdiget af Hs. Majestæt og foræret til Josef Boton, Lieutenant paa Flaaden." Desuden seer man her et kosteligt Fløjteuhr, som Czaren, sandsynligviis i Aaret 1698, ved sin Nærværelse i London, fik til Foræring. Over Uhrværket er et Miniaturportræt af Peter, malet i hans 24de Aar.

Blandt andre Mærkværdigheder besidder Katharinenhof ogsaa en Samling af mere end 100 Bøger, som have Hensyn til Peter den Stores Historie. Deriblandt ere mange, som slet ikke ere blevne bekjendte udenfor Rusland, af hvilke vi nævne: 1) Peter den Stores Aand af Belirief. 2) Hans Ynglingsaar og Dannelse af Woroblefsky. 3) Memoires af Tumanski i 10 Bind. 4) Om Handelen i Peter den Stores Tid af Mchulkof, 21 Bind. 5) Breve og Ukaser til Vice-Admiral Sinianim. 6) Peters Breve til sin Broder Iwan Alexiewitsch. 7) Peters Dagbog fra 1698 til Freden af Nyeslot. (Lit. Conv. Bl. 1825. Dec. 1148. Efter et russisk Skrivt.)

Djævelens Proces. Under Titel af: "Procès de Belial, procureur d'enfer, à l'encontre de Jhésus, fils de la vierge Marie; translaté de l'ouvrage latin de Jacques de Ancharano, par Pierre Firget, docteur en théologie, de l'ordre des Augustins", udkom 1482 i Lyon een af de sellsomste Romaner. Dette besynderlige Verks egentlige Forfatter var den pavelige Legat og Erkebiskop af Florenz, Jakob Palladino; Indholdet er omtrent følgende: Menneskenes Synder tvinge Jesus til at indvie sig til Døden; men næppe har han opgivet Aanden, før hans Sjæl nedfarer til Helvede, hvor den holder et glimrende Indtog, forløser de andre Sjæle,

belægger Lucifer med Lænker, og forjager Dæmonerne. Komne tilbage fra deres Skræk holde Djævlene derpaa en stor Raadsforsamling, og tage den Beslutning, at anklage Jesus for Gud som en Rolighedsforstyrrer og Usurpator. Det skeer; Belial andrager som Helvedes Fuldmægtig sine Klager for den Højestes Trone, og Gud Fader befaler nu Salomo at forvalte Dommerembedet i denne Proces. Jesus bliver herpaa af den vise Konge indstævnet til at møde for Retten, og udvælger Moses til sin Advokat; men herimod protesterer Belial, fordi Moses er Skyld i Ægypternes Død. Hertil bliver dog ikke taget Hensyn, og Moses procederer nu for sin Klient. Vidner blive forhørte og Eden aflægges, ved en komisk Anachronisme, paa Evangeliet. Men disse Vidner blive ligeledes forkastede af Belial; Abraham, formedelst sin ukydske Forbindelse med Hagar; Isaak, formedelst sin Meeneed; Jakob, formedelst sit Bedrageri imod Esau; David, formedelst Mord og Ægteskabsbrud; Hippokrates, fordi han dræbte sin Neveu; Aristoteles, fordi han stjal Platos Manuskripter; Virgil, fordi han ved en Kvinde lod sig give til Priis for offentlig Latter. Johannes den Døber er den eneste, imod hvem Djævelen Intet har at indvende. Efter lange juridiske Debatter taber Belial endelig Processen, men appellerer imod denne Salomo's Dom til Gud, som nu paalægger Patriarken Josef at revidere Sagen. Men ikke heller han formaaer at fælde nogen tilstrækkelig Dom, og paa Davids Raad udnævner man endelig Voldgiftsmænd; for Belial Kejser Augustus og Profeten Jeremias; for Jesus Aristoteles og Jesaias. Den endelige Kjendelse, som disse afgive, falder saaledes ud, at begge Parter tilskrive sig Sejren; i Grunden vinder dog Jesus, som tilsidst udstæder sine Befalinger og derpaa stiger til Himmels. — Mærkværdig er desuden den Karakteer, som Forfatteren giver Ordførerne i denne selsomme Retsstrid. Moses viser sig i Romanen som en ubændig Bulderbasse; Belial derimod er besindig, kold og vittig, og medens den første ganske skikker sig, til ved Uoverlagthed og Hidsighed at foraarsage, at endog den bedste Sag kan tabes, udvikler den anden en Skarpsindighed i at uddrage Slutninger og en Ironi, der ligesaa meget indtager som bestikker. Betragter man iøvrigt dette Verk i Sammenligning med de taabelige Himmelbreve og Jesus Samtaler, som nu i Frankrig af nogle Præster blive udbredte iblandt Folket og hvori Kristus opregner Summen af alle de Slag og Saar, som man i hans Levetid skal have givet ham, saa kommer man næsten paa den Idee at troe, at det femtende Aarhundred har været klogere end det nittende.

(Lit. Convers. Bl. Decbr.)

Kjøbenhavns Børs, den 10 Februari 1826.

Hamburg 2 M. a vista 216		à
Species 214		
Specier solgtes til 12 Rbmk. 13½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	195½	196 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	52½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	74½	75 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	108	108½ i Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	87	87½ i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58	58½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 13.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 14 Februari 1826.

Økonomisk Plusmagerie. *)

Det er en bekjendt Sag, at vore Læger kurere især hidsige Febre, enhver efter sit Hoved. Nogle efter Hippocrates uden egentlige Lægemidler, andre efter Bangs Praxis medica, nogle efter Herholdt paa sin engelsk, nogle efter Browns inciterende Methode, andre efter Broussais Gastroenteritiske Anskuelse, vel og nogle efter Hahnemanns skarpe homøopathiske Blik!

Der kan, desværre! ikke gives noget Lovbud, som bestemmer, hvilke praktiske Regler Lægen skal følge. Enhver tør derfor vælge hiint eller dette System efter sit eget videnskabelige Skjøn; ja tør endog, ved et Udvalg af dem alle, skabe sig selv et nyt, og med dette i Haanden gaae stolteligen frem som Eklektiker.

Denne Lægevidenskabens svage Side maa enhver økonomisk Plusmager kjende og benytte til Statens eller Hospitalernes Fordeel. F. L. Bangs Methode koster meer i Medicin, men mindre i Extrapleje, end Herholdts. Browns er bekostelig baade ved Medikamenter og især ved Viin og Brændeviin. Broussais's Forbrug af Igler stiger til en betydelig Sum. Hippocrats og Hahnemanns Metoder ere de meest økonomiske af alle. Denne sidste anbefaler sig desuden baade som ny og som særdeles passende til Tidens Aand. Gode Løfter og en Haandfuld Maaneskin ere saaledes ypperlige Midler.

Fra økonomisk Synspunkt quadrerer altsaa intet System liviligere med humane Stiftelsers Tarv, end Hahnemanns eller den homøopathiske Methode. Denne Erkjendelse bør da en-

*) I Anledning af Hr. Prof., Dr. Med. J. C. W. Wendts nylig udkomne Skrift: Uebersicht des Medicinalwesens der Dänischen Armee. I dertil hørende: "Nachtrag" hedder det: Fiat periculum in anima vili ist der Wahlspruch jener Plusmacher. — "Nach meiner Ansicht soll ein öffentliches Hospital ein Asyl für dürftige Kranke seyn. An keinem Orte ist unzeitige Ersparung zweckwidriger."

hver økonomisk Direktion lægge Stiftelsens Læger paa Hjertet, eller med andre Ord, formaae dem til (paa hvilkensomhelst Maade!) at lempe deres Forskrifter efter Hahnemanns Grundsætninger. Dog bør dette skee med Klogskab, paa det Patienterne ikke skulle bemærke, at Metoden vælger mere efter økonomiske end efter medicinske Motiver — de vilde maaskee ellers falde paa, hellere at lade sig homøopathisere hjemme end i Hospitalet, hvorved Stiftelsen gik glip af sit ædle Formaal. Lægerne og Økonomerne bør derfor i pligtskyldig Forening lægge Plan til en eklektisk Metode, for hvilken det Hahnemannske System blot lægges til Grund, uden at følges i et og alt. Det er jo en let Sag at supplere Homøopathien med mange og mangehaande Midler, dem Stiftelsen kan have saa godt som for intet. Aareladen, som forrettes af Kandidaterne, koster jo ligesaa lidet som Maaneskin. Den franske Kuur mod Gigt (at drikke varmt Vand i Topmaal) haves jo for langt bedre Kjøb end Sultekuren — koldt Vand (brugt indvortes og udvortes) mod Skarlag- og andre Febre — Bønner og Sang (paa Druidernes Viis) — Elektricitet og Magnetisme kunne haves for en Trøsle — Amuleter og Sygdommes Forplantelse til Træer og umælende Dyr ligesaa. O! at vi da snart maatte opleve, at istedetfor de fordømte Svede- og Fnatrøgnings-Maskiner, og istedet for Termometre, Barometre og Hygometre, vore beste Hospitaler fik hvert en pyntelig Magnetiseer-Tønde (Baguette magnetique) og en himmelsk Seng med tilhørende Musik for hysteriske Piger, vel og en udvalgt Samling af Pudelhunde til Sovekammerater for værkbrudne Matadorer.

Hvor let vilde det ikke være for eklectiske Læger at variere med disse saa ofte udbasunede Midler? Og hvormeget kunde ikke spares? Det eneste blandt alle, der vilde kræve en stadig Udgivt, blev jo Amuleterne, som de Helbredede toge med sig naar de forlode Hospitalet! Men hvad vilde denne Bekostning være mod de Brokbaand og Circulairbind, det Filt og Gigttaft, som Patienterne hidindtil, til Skade for en god Økonomie, beholdt ved deres Udgang fra Hospitalet? — Abracadabra, rigtigen anvendt, hjalp jo desuden gjennem flere af Middelalderens Aarhundreder mod Koldfeber, mod Blindhed og mange andre Sygdomme, som nu kureres med China, Chinin og andre altfor kostbare Medikamenter. Behøver jeg da at undskylde, naar jeg til Plusmageriets Opbyggelse her meddeler Formularen for Brugen af dette hyperfysiske Middel. Lægen har kun (forseglet) at hænge Amuletten om den Syges Hals. Og dermed Basta!

Abracadabra
Abracadabr
Abracadab
Abracada
Abracad
Abraca
Abrac
Abra
Abr
Ab
A

See mere herom hos Serenus Sammonicus I. 24. og Cornelius Agrippa (i hans occul æ Philosophiæ lib. III. II. p 275) Burtorfius (Lex. Talm. col. 2320) siger: קמעהכקרחה (Amuletum) febrem ardentem

propulsat!!! Huic junge V. C. L. Georg Eliez Edzardi annotationes ad caput primum Gemaræ Auoda Sarah p. 265.

Ligesaa virksom, ja maaskee endog kraftigere var i Oldtiden Amuletten Abrocolos

אברוקלוס
אברוקלו
אברוקול
אברוקו
אברוק
אברו
אבר
אב
א

See Bibl. Uffenbachiana Edit. I. H. Majus. Hallæ 1720. p. 324.

Fordelen af en saadan økonomisk elektisk Kurmetode vilde blive endnu større, naar Hospitalerne (ut sic adjuvantia oeconomica) ikke havde tillukte Porte, men Enhver i Fremtiden, som fordum, kunde frit bære Mad, Viin og andre Drikkevare ind til sine syge Paarørende — saa og naar Sælgekoner igjen forundtes Tilladelse til at falbyde haardkogte Æg, holstenske Sild, Blommer, Æbler, flydende Ebleskiver, og andre saadanne rare Fødemidler til Patienterne paa Sygestuerne — og frem for alt naar det blev Portneren tilladt at udhøkkre Mad og udskjenke Brændeviin til Reconvalescenterne. Maaskee behøvede Stiftelsen da end ikke længere at give de stakkels Opvartningskoner fri Kost, men kunde man lade dem leve af Vrag, som fordum i flere af al Verdens Hospitaler. Ja maaskee kunde saadanne menneskekjerlige Stiftelser undvære Apothekere, hvorved Directionen undgik alle de Ubehageligheder, som ere saa uadskillelige fra det saa forhadte Revisionsvæsen, o. s. v. o. s. v. Ved at følge disse økonomiske Raad ville, som jeg haaber, til Stiftelsernes Forherligelse, den nu saa trykkende Nødvendighed at afvise hjelpeløse Patienter, i det Hele betydeligen formindskes, og vilde Filantropen i Fremtiden neppe see forkyndt i vore offentlige Blade, at Mortaliteten i Byen uden for Hospitalerne var saa høi, som den hidtil har været opgivet.

Desiderius secundus.

Kjøbenhavns Brolægning.

I ældre Tider blev Brolægningen besørget og bekostet af enhver Gaard- og Huusejer, for sin Ejendom, dog for offentlige Pladser af Stadens Kasse. Ved en Forordn. 5 Mai 1647 blev befalet, at Steenbroerne og Rendestenene ej maatte opbrydes, omlægges eller forandres, uden efter Byfogdens, Kæmnerens eller Brofogdens Anvisning. 1664 blev en Taxt for Brolæggerne anordnet. 1680 under 21 Maj udfærdigedes en Anordning om Brolægningens mere formelige Iværksættelse, efter en ansat Ingeniørs, samt en af Byens Kæmneres Anordning. 1682 bleve Brolæggerne forenede i et Laug. Dog vi ville her ikke opholde os ved alle de fremskridende Forbedringer eller Forandringer, men bemærke blot, at i Aaret 1777 skete en Hovedforandring med Brolægningsvæsenets Organisation, ved den under 20 Aug. s. A. udstædte Forordning, og et

Rescript af samme Dato. En Brolægnings-Kommission blev nu anordnet, hvis Medlemmer vare nogle af Magistratens Medlemmer, Politimesteren, Stadsbygmesteren, en Ingeniør-Officeer, og to af Stadens 32 Mænd. En Inspektør og øvrige fornødne Betjente skulde antages, de nødvendige Nivellementer, Planer, Overslage, Profiler ꝛc. forfattes efter foreskrevne Regler, og Brolægningsarbeiderne derefter iværksættes paa almindelig Bekostning, og derimod ikke, som til den Tid, Bekostningen og Vedligeholdelsen være for hver enkelt Ejers særskilte Lod. Nu stiftedes da og en almindelig Brolægningskasse, hvis Indtægt blev en almindelig Afgivt paa Grundene. Tilforn [illegible] de Udgivter, som for Pladser og Torve ꝛc. v[illegible]som det Almindelige, udrededes af Renovations-Afgivten.

Til at befordre den nye Indretning blev Understøttelse af den Kongel. Kasse bevilget ved Kongl. Resol. af 25 Sept. 1777, som bestemte, at der maatte aarligen anvises i ti Aar, fra 1778 af, 3000 Rdlr., og i de ti paafølgende Aar, 1788-1797, aarlig 2000 Rdlr., samt til kostbare Vandledninger i Gaderne, hvor samme maatte være nødvendige, 10,000 Rdlr.

I øvrigt skulde til Brolægningsomkostningernes Udredelse svares en Afgivt, lignet paa det qvadrate Favnemaal af Gader, Torve og Pladser. Den første Plakat om denne Afgivt er af 31 Marts 1778, hvorefter samme var 12 Skill. af hver Qvadratfavn af Bygningernes Alenmaal til Gaden og sammes halve Brede. Deraf beregnedes de 10 ß. til nyt Arbejde, og de 2 ß. til Reparationer og andre fornødne Omkostninger; Betalingen at erlægges i to Terminer aarligen, hver Gang det Halve.

Afgivten vedblev paa bemeldte Maade efter aarlige Placater indtil 1816. Dens Beløb 1794, altsaa Aaret førend Kjøbenhavns store Ildebrand, var 13329 Rdlr., foruden Bidraget for Kongel. og offentlige Bygninger af Beløb 3897 Rd.

I Aaret 1815 var Beløbet 13800 Rbdlr. af Byens Indvaanere og 4080 Rbd. af offentlige Bygninger. Der havde i de tre nærmeste Aar ingen Omlægning kunnet finde Sted, og Afgivten blev da for Aaret 1816, for at tilvejebringe fornøden Indtægt, forhøjet til 20 ß. pr. Qvadratfavn. Beløbet var 22934 Rbd. 60 ß. S. V., og for de Kongl. og offentlige Bygninger og Pladser 6720 Rbd. 78 ß. Sølv. I alt 29655 Rbd. 42 ß. S. For 1817 samme Afgivt. For 1818 og 1819 var Afgivten forhøjet til 27 ß. Sølv pr. Qvadratfavn; hvorefter den for Stadens og dens Indvaaneres Andeel udgjorde 30,600 Rbd. Sølv, og for de øvrige Bygninger 8946 Rbd. En Forhøjelse i Afgivten blev atter nødvendig, og den ansattes for Aaret 1820 til 30 ß. for Qvadratfavnen, hvilket saaledes vedblev 1821 og 1822, men for 1823 skete igjen en Nedsættelse til 27 ß. for Qvadratfavnen, hvilket saaledes er vedblevet for de følgende Aar.

Den i Aaret 1777 som ovennævnt organiserede Brolægningskommission blev ved Kongel. Resol. af 6 April 1819 ophævet, og de samme overdragne Forretninger henlagte under Stadens Magistrat *), hvorhos det dog blev paalagt hidtilværende Medlem af Brolægningskommissionen, Oberst v. Heide, Ridder af Dannebrogen, at overvære dens Samlinger og Deliberationer, Brolægningsvæsenet vedkommende, naar saadant ansees fornødent.

*) Dog seer man i vore Blade jevnligen Ønsker til Brolægningskommissionen addresserede.

Da Magistraten overtog Brolægningskassen var samme i en Gjeld af omtrent 39009 Rbd. Sedler, hvoraf de 36000 Rbd. til Banken forrentes med 6 pC. Siden er derpaa skeet betydelige Afdrag.

Det vilde for Stadens Indvaanere have sin Interesse, at see Optegnelser over hvilke Gader der aarligen ere omlagte, og med hvilken Bekostning. Man har saadanne specielle Optegnelser trykte for de to Aar 1794 og 1795, hvis Resultater ere:

1794 blev brolagt:	Rbd. ß.
1. Borgergaden fra Gottersgaden til Dronningens Tvergade for	3678. 82
2. Kattesund og Slutterigaden	2532. 91
3. Grønlandsgade fra Østerport til Krudttaarnet og Pladsen imellem Grønlands- og Rigensgade	3909. 65
4. Antonistræde	819. 52
5. Strandgaden paa Kristianshavn fra Torvegaden til tydsk Kirke . . .	1949. 92
6. Vedligeholdelsesarbejder over hele Byen	4202. 57
Ialt	17093. 55

1795 følgende:	
1. Skidentorvet fra Nørregade til Nørreport	2126. 25.
2. Borgergaden fra Dronningens Tvergade til andet Hjørne af Hoppens Længde	4088. 24
3. Vognmagergade	1586. 82
4. Vedligeholdelsesarbejder	3075. 82
	10877. 21.

Blandt de i de sidste Aar foretagne vigtigere Arbejder erindres: Pladsen omkring Frue Kirke; Gottersgaden fra Kongens Nytorv til Myntergaden; Amagertorv fra Østergade til Helliggeiststræde, hvor især de skjønne brede Fortouge er en behagelig Vinding for de Gaaende.

Naar man skuer ud over hvor mange til Omlægning trængende Gader og Pladser her ere, og seer hen til Brolægningskassens Gjeld, som skal afdrages, saa er det aabenbart, at ej meget nyt Arbejde aarligen kan iværksættes, naar Afgivtens Forhøjelse skal undgaaes, og de Ønsker der af og til høres yttrede om Manglers Afhjelpning, maa da naturligviis for en Deel blive uopfyldte, naar Arbejdet ej er meget paatrængende.

Nogle Efterretninger om Brolægningsvæsenet i Kjøbenhavn, fra de ældre Tider af, ere meddeelte i Thaarups Journal, 2det Hefte 1797. S. 191-242.

I Anledning af de i Kjøbenhavns Skilderie No. 4 meddeelte Noticer om Skolevæsenet i Odense.

For at sætte Publikum i Stand til, nærmere at undersøge og bedømme, om 400 a 500 Rbd. Sølv aarlig er en overdreven Løn for en duelig Lærer ved en Borger- eller Almueskole i Odense, foreslaaer jeg, at sætte disse Skolers Lærere, saavidt borgerlig Stilling og udvortes Vilkaar betræffer, i Classe med agtværdige Borgere iblandt Byens Haandværksmestere, f. Ex. Skrædere og Skomagere; og dernæst, at see det

Spørgsmaal besvaret, om nogen forstandig Huusholder i Odense kan eller vil paatage sig, i en Række af Aar, at underholde en Skolelærer-Familie med Boelig, Brændsel, Føde, Klæder o. s. v. — paa samme Maade, som duelige, flittige og redelige Haandværksmestere underholde deres Familier — for en lavere Sum end 400 a 500 Rbd. Sølv aarlig?

At gjøre Sammenligning imellem disse Skolelæreres Løn, og den Gage, der tillægges Officierer af laveste Charge; eller med Adjuncters Lønning, er ikke passende; fordi saavel Officierer som Adjuncter efterhaanden avancere til høiere Embedsværdighed og større Gage; hvorimod de seminaristiskdannede Skolelærere, hvorom Talen er, sjelden eller aldrig avancere.

At enkelt Seminarist med godt Hoved, gode Forkundskaber og megen Flid, kan, ved at freqventere et Seminarium i et Par Aars Tiid, bliver kjendte duelig til at være Almueskolelærer, synes ikke at fortjene nogen Bebreidelse; saameget mindre som det mangeaarige Studeren just ikke altid er Beviis paa godt Hoved, eller forbundet med stor Flid. Desuden kan Man jo ogsaa, som bekjendt, have lært Noget, uden at have gaaet i Skole.

Om Forskrifter for Lærerne ved de lærde Skoler i Henseende til Orthographien.

Man seer af Collegial-Tidenden 1800 No. 33 d. 16 August, "at den daværende Commission for Universitetet og det lærde Skolevæsen havde, i en Forestilling til det danske Cancellie, gjort dette Kollegium opmærksom paa den megen Uovereensstemmelse og Særhed, der i den danske Orthographie allerede i lang Tid alt meer og

meer tager Overhaand, da enhver følger sine egne forudfattede Meninger eller Indfald som eneste Rettesnor. Commissionen yttrede den Formening, at Regjeringen, som vel ej kan eller bør befatte sig med at give Love for Sprogbrugen, dog er beføjet til at vaage over, at i det mindste ej fra de under dens umiddelbare Autoritet staaende Underviisnings-Anstalter, en saadan Sprogforvirring fremmes og forøges; hvortil Commissionen har troet det at være det passeligste Middel, indtil en egen, ogsaa med Hensyn herpaa indrettet, dansk Grammatik kan foranstaltes, at det blev de Lærere, der i de lærde Skoler give Underviisning i Modersmaalet paalagt, i deres Underviisning at følge den Orthographie, som af Fædrenelandets meest classiske Prosaister i deres Skrifter er brugt."

Cancelliet foredrog Hans Majestæt denne Sag, hvorefter det behagede Allerhøjstsamme under 11 Juli s. A. at resolvere saaledes: "Vi befale allernaadigst, at de Lærere ved de lærde Skoler, der give Underviisning i Modersmaalet, skal anvises til at følge den Orthographie, som af Fædrenelandets beste og meest classiske Prosaister bruges, og fra Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler, meddeles bestemtere Forskrifter i denne Henseende."

Indsenderen veed ikke om de Forskrifter, som efter denne Kongl. Befaling ere udstædte, (thi den Kongl. Befaling maa vel være opfyldt) ere nogensteds trykte. Indsenderen ønsker sig oplyst herom, for at gjøre sig bekjendt med disse Forskrifter til Brug for sig og flere. Han troer ogsaa, at om de ej skulde være trykte, vilde deres Trykning være saare nyttig til Regel for de mange Lærere udenfor de lærde Skoler.

—ab.—

Indenlandske Efterretninger.

En af Kjøbenhavns Veldædigheds-Stiftelser "Trøstens Bolig" har til Formaal, efter Fundatsens Udtryk, "deels at adskillige, saa mange muligt, trængende, men dog ej aldeles

forarmede, og iøvrigt moralske, gode, sparsomme og vindskibelige Familier kunne erholde passende og beqvemme Boliger for en taalelig Leje, og deels at værdige gamle Enkers tunge Kaar i Alderdommens ublide Dage ved Stiftelsens Understøttelse kunde formildes." Stiftelsens Oprindelse skyldes afdøde Admiral og Ridder af Elephanten Jørgen Balthasar Winterfelds nidkjere Bestræbelser, og goddædige Medborgeres Gaver og Legater. En Extrakt af Stiftelsens Regnskab for 1825 er nylig trykt.

Efter samme bestod Indtægten i bemeldte Aar i

	rede Sølv. Rbd. ß.	S. og T. Rbd. ß.
1. Beholdning fra 1824 ...	533. 40.	182. 11
2. Leje af Huset		571. 57
3. Renter af Legater og Kapitaler	572. 36.	62. 78
	1105. 76.	816. 50

Udgivt:

1. Indsat i Sparekassen 600 Rbdlr. r. S., samt nogle Renter ligeledes der indestaaende 28 Rbd. 36 ß. er	628. 36.	
2. Til Secretæren og Inspektøren		158. 34
3. Reparationer, Skatter, Brandkontingent 2c. af Huset	38. 34.	189. 11
4. Til 9 Pensionister		380. 37
	666. 70.	727. 82
Beholdning 31 Dec. 1825	439. 6.	88. 64
	1105. 76.	816. 50

Man læser i Aarhuus Avis følgende: For at Almues-Folk ikke skal lade sig vildlede af Fru Chatrine Gunille Müllers Indrykkelse i No. 21 af denne Avis, hvor hun tilkjendegiver, at hun selv har antaget sig en Lauværge og ikke agter den hende kundgjorte Umyndiggjørelse, kan jeg ei undlade offentlig at gjøre den Bemærkning, at det ikke staaer til Frue Müller eller hendes Raadgivere (hvilke Sidste gandske vist kun attraae deres egen Fordeel paa hendes Bekostning) selv at hæve den Umyndiggjørelse, som Magistraten i Horsens har seet sig foranlediget til at erklære, men at Frue Müller er og bliver umyndig indtil hun ligesaa høitidelig bliver erklæret for myndig, som hun nu er erklæret for umyndig. — Horsens Borgemester-Contoir, d. 9 Febr. 1826. N. E. Schmidt.

Det. Binge i Altona er fra den nederlandske Kommission for Underviisningen, Kunster og Videnskaber tilkjendegivet, til Svar paa hans Ansøgning om en Præmie eller et Privilegium for sine det meddeelte Opfindelser af to Instrumenter, Aqvator og Kalefactor, at det har behaget Kongen at resolvere, at han, i Henseende til Aquatoren, maa melde sig om Erholdelse af et Privilegium. (A. M. 22.)

Blandede Efterretninger.

Man melder fra Venedig at det prægtige Tempel, som den berømte Canova begyndte at bygge i sin Fødebye, og hvis Fuldendelse hans Broder, Senatoren, i en ædel og stormodig Aand besluttede, i det han anvender den berømte Grundlæggers hele Efterladenskab af flere Millioners Værdie derpaa, vil i dette Aar blive færdigt. Med en samvittighedsfuld Nøjagtighed har man fulgt den store Mands Planer og Tegninger, og Kjendere ere ganske henrykkede over dette Mesterværk.

Bodensøens Undersøgelse i Henseende til Længde og Brede m. m., men især dens Dybde har længe været Gjenstand for Ønsker, og foranlediget mange Overslag og Forskninger. Endeligen er ved den Kongl. Würtembergske Landmaalings-Kommission en nøjagtig og omhyggelig Undersøgelse bleven iværksat. Den udgik fra to Punkter af den Würtembergske Kyst; den ene fra Frederikshavn til Rorschach den anden fra Langenargen til Rorschach, og Resultaterne af Maalingerne er følgende: Den største Længde

imellem Langenargen og Rorschach, hvor Søen har en Brede af 48051 Würtemb. Fod (eller $3\frac{3}{4}$ "Stunden") er 693 W. Fod; Søens største Dybde imellem Frederikshavn og Rorschach, hvor Søens Brede er 67272 Fod ($5\frac{1}{10}$ St.) er 849 Fod. Om nu end Søen her ikke har den Dybde, som ved Mörsburg og Lindau, hvor den maa være betydelig større, saa overstiger dog den anførte Dybde mangt et Havs Dybde og i Sammenligning med andre Højdeforhold i Kongeriget Würtemberg ligger Søens Bund imellem Frederichshavn og Rorschach 70 Fod dybere end Kongerigets dybeste Punkt, Neckarflodens ved Gundelsheim, og 450 Fod dybere end Stutgart. Den største Dybde i de to opgivne Retninger findes paa den Würtembergske Kysts Side omtrent i en Afstand af en tredie Deel af den hele Brede. — Man ønsker at nu ogsaa lige Maalinger fra andre Punkter, især fra Mörsburg og Lindau, maatte foranstaltes. (A. M. 22.)

Til
Dane-Gubben Andreas Fischer's
Minde.

†

Den 28de Januar 1826, Aften.

Hvi er det Huus saa mørkt og stille hist
Hvor Glæden ellers var at see og høre
Paa Kongens Fødselsdag? Jeg feiler vist;
Hvad heller boer den danske Gubbe der ei mere?

Vel er det end den danske Gubbes Boe;
Dog snart man Gubben selv for stedse mister!
Træd hen — og see hvorledes Danens Øie brister,
Der til sin Død blev Gud og Kongen troe;
See! smilende han venter, Herren kalder; —
Sit Huus han har bestilt, og døer med roligt Mod;
Men djærve Eeg saasnart til Jord ei falder
Hvis Rod er klippefast, hvis Stammes Kjerne god.

Ham fire Snese Vintre længe trued
At bøie, dog, han i sit Hjertes Lye
Sig stedse følte ungdomsstærk paa nye
Naar han sin elskte Konges Billed skued.
Han kjæmper derfor seirende den sidste Dyst,
Og maae han under Dødens Magt og bukke,
Den Ungdoms-Ild, som luer i hans Bryst
Kan Døden dog idag ei mægte at udslukke; —
Sin Konge tro med hvert et Aandedrag
Han vil ei døe paa dennes Fødselsdag;
Men førend Morgensolen lyser paa den næste,
Vil Dane-Gubben glad hos sine Fædre gjæste.

Bgs.

Kjøbenhavns Børs, den 14 Februari 1826.

Hamburg 2 M. a vista 218		à
Species 217		
Specier solgtes til 13 Rbmk. ½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	80½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	73½	74 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	109½	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92½	93 i Banco
Asiatiske Actier	87	87½ i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 14.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 18 Februari 1826.

Kjøbenhavns Folketal.

Efter den første Folketælling i Aaret 1769 var Kjøbenhavns Indvaaneres Antal kun 70495 (cf. Nyerup S. 467). Dog de Militære vare ej medregnede.

Fra 1784 af har Stadens Folketal, ifølge et Rescript af 17 Marts 1784 (see Plak. 18 Aug. s. A.) aarligen været optaget. Forsorg for Hovedstadens Forsyning med Korn- og Fødevarer, har givet Anledning til denne aarlige Optælling.

1784 var Tallet 93719 Personer. I de følgende Aar aftaget.

Ved den almindelige Folketælling 1787 var Tallet i Kjøbenhavn 90032.

1798, 1 Nov., var Folketallet (see Coll. T. or 1799 No. 6) 83063.

Man finder Resultatet af de aarlige Opællinger for hvert af de første 12 Aar, 1784-795, i Thaarups Journal 1 H. S. 159-62, og for hvert af de 11 følgende Aar, 1796-1806, opgivet hos Callisen I. 78-9; men det maa bemærkes ved Callisens Opgivelser, at de to sidste Rubriker ved en indløben Fejl ere urigtige.

Ved den almindelige Folketælling 1 Febr. 1801 var Kjøbenhavns Folketal:

Mandfolk	51,642
Fruentimre	49,333
Talt	100,975

Familiernes Antal 16274.

Men efter den aarlige ovennævnte Folketælling 1 Nov. s. A. (cf. Callisen l. c.)

Mandfolk	45107
Fruentimre	44803
	89910

Altsaa en Forskjel af næsten 11000 Mennesker imellem Tællingerne 1 Febr. og 1 Nov. Sandsynligen har den første Tælling været nøjagtigst.

Jeg anfører Folke-Antallet efter de aarlige Tællinger i de to nærmeste Aar forend seneste Krigs Udbrud, og i de fire sidstforløbne Aar.

	1805.	1806.
Mandkjøn	47,787.	47,602
Qvindekjøn	47,458.	47,767
Ialt	95,245.	95,369
Under 15 Aar	24,924.	25,241
15 Aar og derover	70,321.	70,128
Som ovenfor	95,245.	95,369

	1822.	1823.	1824.	1825.
Mandkjøn	50641.	51799.	52219.	53348.
Qvindekjøn	52525.	53923.	54587.	55279.
Ialt	103166.	105722.	106806.	108627.
Under 15 Aar	28681.	29913.	30198.	31631
15 Aar og derover	74485.	75809.	76608.	76996
S. ovenanf.	103166.	105722.	106806.	108627

Det kan have sin Interesse at see, hvorledes dette Folketal er fordeelt i de forskjellige Qvarterer og derfor meddeles for de to sidste Aar følgende Liste:

Kjøbenhavns Folketal, de Militære af Søe- og Land-Etaterne indberegnede.

1824. 1 Novbr.

	Mandkjøn.	Qvindekjøn.	Ialt.	I Henseende til Alderen. Under 15 Aar.	15 Aar og derover.	Jøder. M.	Fr.	Ialt
Kristiansborgs og Rosenborgs Slotte, samt Palaierne	217	267	484	62	422			
Citadellet Frederikshavn	614	201	815	133	682			
Dokken, Holmen og Nyboder	4195	4534	8729	3335	5394			
Samtlige Kaserner	3857	604	4461	538	3923			
Stokhuset	383	10	393	2	391	3		3
Stadens Qvarterer:								
Øster	3268	3968	7236	1992	5244	120	137	257
Strand	814	1049	1863	484	1379	113	134	247
Snarens	1937	2159	4096	1046	3050	145	173	318
Vester	3012	4025	7037	1724	5313	93	124	217
Dito udenbyes	698	645	1343	382	961	2	4	6
Nørre	3121	3726	6847	1948	4899	25	32	57
Klædebo	2168	2341	4509	1178	3331	35	38	73
Dito udenbyes	1246	1242	2488	740	1748	3	2	5
Frimands	1917	1988	3905	948	2957	99	115	214
Kjøbmager	4576	4785	9361	2595	6766	312	345	657
Rosenborg	3725	4018	7743	2288	5455	72	73	14[illegible]
St. Annæ Øster	4472	5192	9664	2513	7151	22	19	4[illegible]
— — Vester	7732	8835	16567	5160	11407	84	121	20[illegible]
Kristianshavns	4267	4998	9265	3130	6135	11	15	2[illegible]
	52219	54587	106806	30198	76608	1139	1332	2471

1825. 1 Novbr.

	Mandkjøn.	Qvindekjøn.	Ialt.	I Henseende til Alderen. Under 15 Aar.	15 Aar og derover.	Jøder. M.	Fr.	Ialt.
Kristiansborgs og Rosenborgs Slotte, samt Palaierne	201	257	458	62	396			
Citadellet Frederikshavn . .	565	190	755	125	630			
Dokken, Holmen og Nyboder .	4250	4621	8871	3506	5365			
Samtlige Kaserner	3870	606	4476	517	3959			
Stokhuset	369	13	382	2	380	4		4
Stadens Qvarterer:								
Øster	3330	4047	7377	2028	5349	111	133	244
Strand	814	1066	1880	490	1390	119	140	259
Snarens	1872	2306	4178	1024	3154	125	180	305
Vester	3062	3981	7043	1691	5352	86	114	200
Dito udenbyes	752	694	1446	402	1044	3	3	6
Nørre	3189	3722	6911	1944	4967	35	47	82
Klædebo	2286	2379	4665	1222	3443	28	25	53
Dito udenbyes	1311	1349	2660	817	1843	1	1	2
Frimands	1916	1851	3767	945	2822	89	114	203
Kjøbmager	4615	4822	9437	2584	6853	306	327	633
Rosenborg	3907	4071	7978	2339	5639	70	74	144
St. Annæ Øster	4640	5288	9928	2514	7414	21	24	45
— — Vester	7936	8862	16798	6206	10592	100	128	228
Kristianshavns	4463	5154	9617	3213	6404	9	12	21
	53348	55279	108627	31631	76996	1107	1322	2429

Man seer hvor særdeles betydelig Forskjel imellem Qvartererne, f. Ex. Strand-Qvarteer paa 18 til 1900 M. og St. Annæ Vester Qvarteer imellem 16 og 17000 M.

Fødte- og Døde-Listers aarlige Optagelse er begyndt i Kjøbenhavn længe førend den almindelige Optegnelse over hele Riget, besørget ved Gejstligheden, blev anordnet ved Cancellie-skrivelse 23 Nov. 1720. Fra Aaret 1775 fik Listerne en større Grad af Hensigtsmæssighed ifølge Ordre 8 Apr. 1775. Fra 1800 har særskilt Rubrik været holdt for Dødfødte.

Liste over Ægteviede, Fødte og Døde i Hovedstaden i en Række af 112 Aar, fra 1672 til 1784, findes i Materialien zur Statistik der Dänischen Staten, 2ter B. 1786, 209-14, med 12 Tabeller *). Denne Liste er i Thaarups

*) Disse Lister ere for Aarene 1672-1725 tagne af Holks Statsjournal for 1769. 8. — For 1725-1756 af Lork's Beiträge. S. 635 o. f. — For Aarene 1760-1784 af Addresse-Kontoirets Efterretninger. — Om Kjøbenhavns Dødeliste for Aar 1808 blev i Skilderiets 6te Aargang No. 27 hensat nogle Bemærkninger, som foranledigede nogle Anmærkninger af Dr. Scheel i samme Tidskrivt No. 89 og 90.

Journal 1ste H. 1796. S. 163 fortsat for de næste derpaa følgende 11 Aar, 1785=95, og hos Callisen 532=5. og II D. S. 627 o. f. for de følgende Aar, til 1808 iberegnet. For Aarene fra 1807=1814 i Thaarups udførlige Stat. IV. B. S. 252. Her følger en Liste for de sidste 10 Aar 1815=1824. Den er uddraget af Collegialtidenderne. Hvorfor stemmer den ikke med Politiekamrets? Hvilken er rigtigst? Hvorfor forfattes 2de Tabeller?

Aar	Egteviede Par	Fødte	deriblandt uægte	Døde	flere fødte end døde	Dødfødte
1815	817	3959	766	3409	550	184
1816	896	3125	717	2959	166	166
1817	811	3059	663	2907	152	165
1818	773	2952	726	2554	398	193
1819	757	3181	765	2319	862	173
1820	741	3077	852	2576	501	160
1821	793	2967	793	2873	94	160
1822	802	3764	786	2922	842	181
1823	780	2894	740	2352	542	183
1824	790	3095	896	2580	515	107

Historiske og statistiske Optegnelser om Mynt=, Pengevæsen ꝛc.

(Fortsat; see 1825 No. 50.)

XI.

Resultatet af de af Rigets Stænder i Sverrig tagne Foranstaltninger til Forøgelse af Bankens metalliske Fonds oplyses bedst af den Beretning som Stændernes sidst forsamlede Revisorer have afgivet over Banko=Revisionen, hvilken snart ved Trykken vil blive bekjendtgjort. Den første blandt disse Foranstaltninger autoriserede Bank=Befuldmægtigede til at indkjøbe, til hvilkensomhelst Kurs, Sølv for et Beløb af 66666 Rdl. 32 skl. Bco., som Banken i den Hensigt erholder fra Finantserne. Af hvad saaledes indfløð for en Deel af Aaret 1824 og i Aaret 1825 blev indkjøbt 33670 Rdl. 1 skl. 7 Rstk. i Sølv. Fremdeles skulde af Bankens Renterevenuer afsættes 266666 Rd. 32 skl. Bco. til Sølvs Indkjøb, med bestemte Vilkaar i Henseende til Kursens Maximebeløb. Ifølge deraf er indkjøbt 226214 Rdl. 29 skl. 8 Rst. i Sølv. Mod udgivne nye Banksedler skulde og Sølv indkjøbes imod en aarlig bestemt Kurs fra og med 120, til og med 128 Skl. Derefter er under Løbet af Aaret 1825, til og med November Maaned, indverlet 200 Dukater, og 288871 Rdlr. 41 skl. Sølv. Af faste Laan mod Sølvafbetaling og flere Indtægter er indløbet 4839 Rdl. 14 skl.

Saaledes har Bankens Sølvfonds Tilvært i Aaret 1825 i det Hele udgjort noget over 550000 Rdl. i Sølv.

Uagtet de nye Banksedler som udgives for Sølv er Massen af Repræsentativpengene ej forøget over Stændernes ved sidste Rigsdag gjorte Beregninger, imedens adskillige af de bestemt anslagne Laanefonds ikke har havt den formodede Søgning.

Finantsernes Gjeld til Banken befandtes af Revisorerne at være reduceret til 5,044,908 Rdl. 18 skl. 1 Rst. Bco.

I Hensyn paa Bankens egentlige Laane=Virksomhed mod Pant, Hypothek eller særskilte Forpligtelser befandtes, at Antallet af Udlaan mod Guld= og Sølv=Pant havde været for 1823 i alt 5165 Stk. — 1824, 5759 St. og

1825 til Nov. Maaned 5067 St. Fremdeles gjort Laan paa Jern og exportable Effekter; — saa og paa faste Eiendomme. De til Virksomhed i Udlaan bestemte Fonds, som omtrent ere 412000 Rdl. Bco. aarligen, har viist sig hidtil at være mere end tilstrækkelige. Ogsaa Laan til Rydnings-Arbejder finde Sted. — Ogsaa ved Diskonteringer har Banken havt veldædige Virkninger paa Landets Industrie. — (Mere i Argus 8.)

XII.

Efter de svenske Stænders ved 1823 Aars Rigsdag til de Bank-Befuldmægtigede givne Autorisation at lade forbrænde gamle Sedler, og forskjelligt Makulatur, er ved Brændinger i forskjellige Gange ødelagt en Mængde, for største Delen indløste, Sedler, til et Beløb af 31430012⅓ Rdlr. Bco., tilligemed en Mængde overblevne Blanketter, Formularer, Obligationer &c. Den Ovn, som i denne Henseende var indrettet, blev ved Overdirektør Schwartz oprettet for en Bekostning af 500 Rdlr. Bco., og har ganske svaret til sit Øjemed. Et andet Udkast til en Ovn efter en anden Construktion skulde efter Overslaget have kostet 3965 Rd. Bco., saa at herved var en betydelig Besparelse.

XIII.

Blandt Bankens Gjeld, som ved 1825 Aars Begyndelse var i det Hele 32334062 Rd. 40 ß. var den circulerende Bankseddelmasse 24809496 Rdlr. og den affatte Fond til Indløsning af alle omløbende Rigsgjeldssedler 4571675 Rdlr. (Udtogsviis af Argus d. A. No. 9.)

Indenlandske Efterretninger.

En Vase-Samling, der saavel ved sin Rigdom, som ved Stykkernes Storhed og deres Formers Elegants, er en af Europas mærkeligste, tilhører H. Kongl. Højhed Prinds Christian Frederik. En Vase af denne Samling, nemlig den berømte Amphiaraus-Vase, som var forhen i Erkebiskoppen af Tarents bekjendte Samling, hvilken H. Kongl. Højhed har tilkjøbt sig, er beskrevet i et udførligt italiensk Skrift af Angel. Anton. Scotti, udkommet i Neapel 1811, 4to. En anden i Neapel kjøbt Vase, der kan kaldes Orest-Vasen, saasom den fremstiller Orest, søgende Tilflugt mod Furiernes Forfølgelse ved Apols Trefod i det Delphiske Tempel, er beskrevet af Hr. Etatsraad B. Thorlacius i et Universitets-Program 1826, med hvilket et Kobber følger, hvorpaa Vasen er afbildet. (Cf. Lit. Tid. 1826 S. 91 3.)

Blandede Efterretninger.

I Davigens Præstegjeld i Bergens Stift blev d. 4 August f. A. Digteren Claus Frimanns Fødselsdag paa en skjøn og simpel Maade festligholdt. Det var just den Dag da Biskop Neumann visiterede i Davigens Kirke. Paa Rejsen fra Gloppen til Davigen gjorde Provst Pavels den Bemærkning om Dagen, at det var den hæderlige Oldings Fødselsdag, som man nu var paa Vejen til at gjeste. Alle bleve derfor enige om, at der af de Roser, hvormed Baadvængen var prydet i Overflødighed fra Gloppens blomsterrige Hauge, skulde næste Morgen flettes en Krands, for ved Middagsbordet at omvindes Digterens Tinding. Det skede; og der overraktes ham tillige følgende Hylding:

Til Provst Frimann den 4de August 1824.

I Laurens blide Fosterland
Man hædred' Skalden med dens eviggrønne Blade;
Paa Tomterne af Romas Herlighed,
Paa Capitolet selv, i yngre Dage
Man kroned' Digteren, som sang
Om de gjenvundne Helligdomme

I Palæstinas Land, den gjæve Tasso,
Og Metastasio, og ham, som skildred'
Den underfulde Efterverden,
Den drømmerige Dante Alighieri;
Og flere kroned' man.
Og Folket følte med Ærbødighed
Geniets Kraft, og hylded' villig
Den kronte Aandens Helt.

Men Aandens Helte fødes ikke blot
I Laurens Fosterland. I kolde Nord
Slog stedse varme Hjerter, som med Ild
Udtalte, hvad dem Musen gav af Skjønt og Ædelt,
Som tolkede hver hellig Fordring
Af Dyd og Retfærd og af Almeenaand;
Og gladeiigen hørtes deres Sange,
Og Folket nynnede fra Slægt til Slægt
De vise Qvad, og holdt dem høit i Ære.
Saa hørtes Dine Qvad, Du Norges gamle Skald,
O ædle Frimann, alt i mange Lustrer;
Og Norge glædedes derved, og Danas Sletter
End lytted' til Din Sang.
Thi herlighøi lød Tonen fra Din Harpe
Om Livets høie Meed, og Christnes Haab,
Og Dydens Værd, og Stordaads Hæder,
Og Kjærlighed til Gud, til Brødre og til
Fosterlandet.

Ei brydes Laurens Green i Norges Land,
At vi omvinde kan med den Din Isse,
Til Løn for herlig Sang. Men taaler Du,
At Norges Flora af sin jævne Pynt
Maa bringe Dig et Offer; Taaler Du,
At yngre Broder, rørt af Din Harpes Slag,
I Brødres og i Søstres Navn maa overrække
Dig dette Offer; — Saa tag denne Krands
Af mine Hænder, og med den vor fælles Hylding,
Og hør den simple Sang fra vore Læber:

Held hver, hvis Aand med Kraft og Lyst
Fremmaned' Livets Glæder!
Held Hver, som sang med mandigt Bryst
Om Fødelandets Hæder!
Held Frimann, Dig, Du Sanger skjøn!
Glad ønsker Dig hver Norges Søn:
Din Bautasteen til sidste Dag
Staae i hver Nordmands Hjerte!

Den Gamle var rørt, og lod til samme Stund høre af sin Muses Kraft. — Claus Frimann er Nordens ældste nulevende Skald. Han nedstammer fra Henrich Fuiren, som i Slutningen af det 16de Aarhundrede kom ind fra Rhinstrømmen. — Hans poetiske Arbeiders 2den Samling er i denne Stund under Pressen. — Han er nu 79 Aar, og for flere Aar tilbage allerede Jubellærer. I Aaret 1771 blev han Præst, og først i Aaret 1823 aflod han at betjene dette Embede. Hans Aand er livfuld, og hans Omgang behagelig, ligesom hans Legems Kraft endnu er saa usvækket, at han tilfods ledsagede Bispen til Kirken og i Middagsheden tilbage igjen til Præstegaarden. — Om hans digteriske Arbeider kan læses i Nyerups og Krafts Literatur=Lexicon.

"Kan man undre sig over, (sagde Junge i sit Skrift om den Nordsjællandske Landalmue) at Landet lokker saa mange Nyebyggere til sig? Hvo skulde ikke have Lyst til at tage Deel i den uhyre Fordeel som visse Naturkyndige love Landmanden. Efter de la Phyches Forsikring, i 2den Deel af Spectacle de la nature, er en Soe (man tillade dette svinske Exempel) kun 9 Uger og nogle Dage paa gode Veje, kaster 4 til 5 Gange om Aaret, og hver Gang 15 a 16 Grise. Hvilken Fordeel beregne vi af disse; ikkun de 70 solgte paa Kjøbenhavns Torv for 6 Mk. Stk., har Beboeren af en maadelig Gaard alle sine Afgivter og det af en Soe. Men dette Exempel er for gammelt. Jeg vil derfor tage et Nyt: Hr. Raff, og han er jo i Alles Hænder, fortæller i sin Naturhistorie, at et Par Duer kan i 4 Aar formere sig til 9600 Par. Disse, solgte for den meget taalelige Priis 1 Mk. Parret, bringe da Ejeren en Kapital af 1500 Rbd. Ansætter man nu en Bondegaards Skatter til 70 Rbd. om Aaret, eller i 4 Aar 280 Rbd., har Bonden endnu 1220 Rbd. tilbage, som han giver sin Kone i Knappenaalspenge; og det var Renter af et Par Duer, som jo paa Landet føde sig selv."

Væddemaalet. Ligesom man seer, at Hønen, idet den opsanker eet lille Korn efter det andet, dog tilsidst faaer Kroen fyldt, og at der af Skillinger, naar man lægger dem sammen, bliver en Daler, saaledes beriger mangen en Mand sig ganske uformærkt, idet han lægger en lille Gevinst til den anden, og sandelig! den, der saaledes ved utrættelig Flid og ved Sparsomhed i det Smaa, bliver en rig Mand, fortjener langt højere Agtelse, end den dristige Spekulant, der tilfældigviis, naar Kornpriserne eller Statspapirerne pludselig stige, bliver en Millionær.

Saaledes skede det da ogsaa i Karl den Femtes Dage, at en Kræmmer i Brüssel ved Flid og Sparsommelighed i det Smaa, efterhaanden var kommen til en saare betydelig Formue. Og da Kejseren engang talede med sine Hoffolk, om hvo der vel vare de rigeste Borgere i Staden, nævnede man ham hiin Kræmmer som een af de meest Formuende i hele Brüssel. Man forsikrede ham tillige, at han endnu stedse ligesaa ivrig som forhen iagttog en liden og ofte gjenkommende Gevinst, og at han upaatvivlelig vilde staae op ved Midnatstider, for at sælge for to Skilling Senep. Dette vilde Kejseren ikke troe, og indgik derfor et højt Væddemaal med dem, der havde givet ham ovenstaaende Efterretning om bemældte Kræmmer, idet han paastod, at en Mand, der kunde kommandere over Tønder Guld, sikkerligen ikke vilde staae op om Midnat, for at faae to Skilling for Senep. De begave sig nu strax paa Vejen een af Følget bankede paa det Vindue, inden for hvilket Huusejeren plejede at sove; Manden kom strax til Syne og spurgte, hvad der stod til Tjeneste. "Maa jeg bede om for to Skilling Senep," svarede Hofmanden. "Paa Øjeblikket," gjentog hiin, tændte ufortøvet Lys, lukkede Døren op og gav, hvad man forlangte. Kejseren, der som bekjendt sjælden plejede at lee, blev dog her saa overrasket, at han umulig kunde bare sig for Latter over et paa saa selsom og uformodentlig en Maade tabt Væddemaal, og vendte i muntert Lune med sit Følge og med Senepen for to Skilling under Fakkelskin tilbage til sit Pallads. (Af Zeit. f. d. elegante Welt.)

Et Mansfeldsk-Literarisk Selskab blev 1 Jan. 1801 stiftet, i den Hensigt at oprette et Hæders- og Erkjendtligheds-Minde for Dr. Morten Luther. Paa sammes, af Kongen af Preussen bifaldte, Opfordring til alle Hædrere af Luther i alle kristelige Lande, om Medvirkning til denne Hensigt, indkom fra alle Religionspartier, selv fra Israeliter, rige Bidrag; Kunstnere leverede Modeller til et værdigt Minde, og samme bleve 1806 overgivne det Kgl. Akademie i Berlin. Man gjorde det Forslag, at begrunde, i Forbindelse med Kunst-Mindet, en veldædig Anstalt. Den ulykkelige Krig standsede Selskabets Fremgang. De indløbne Pengesummer udgjorde 5600 Thl. i Guld og 17287 Thl. Courant. Under Krigens Løb og Faren for Summens Anvendelse til andet Formaal, blev dette dog heldigen afværget; og efterat Guldet var forvandlet, og Renter oppebaarne, blev i alt 34442 Thl. for Monumentet og Stiftelsen. Det blev den 31te Oct. 1821 oprettet og Wittenberg blev Stedet. Et Regnskab for de indkomne Bidrag udgav Præsten Hr. G. H. Schnee, trykt i Halle 1823. 8. (Leipz. Lit. Bl. Nov. 1825. No. 275.)

Et betydeligt literært Foretagende er en nye hebraisk Bibel-Udgave i 19 Octavbind, som udkom i Aarene 1817 og 1818 i Wien, og er besørget ved nogle lærde Jøder. Det er ledsaget med en fuldstændig Tydsk Oversættelse. Hvert Bind har et Kobber og en Vignet. Det hele Værk koster i Hamburg 87 Mk. Courant, og indbundet i Læderbind 110 Mark. (Mere i Leipz. Lit. Zeit. 1825, Nov. 285.)

Anecdot.

Mailly, Erkebiskop af Rheims var Bullen Unigenitus ivrig hengiven, ja han skrev om den. Hans Skrift blev paa Parlamentets Befaling — brændt. Men Paven sendte ham den røde Kardinalshat til Belønning. Herpaa gjorde man til Devise en Krebs med de Ord: Ex igne rubesco (rød kommer jeg af Ilden).

* * *

Hvad Sognefogden i Lundforlund, J. D. Skovgaard er for en Person, og hvorledes han selv skriver, er bekjendt af mit Skrift om hans berygtede Avlsbrug. En Styverfænger har lejet ham sin Pen til at skrive — eller som Skovgaard løjerlig nok kalder det "reenskrive" — en Piece imod mig, som i disse Dage falbydes i Aviserne, kaldet "Aftvunget Forsvar o. s. v. af J. D. Skovgaard". Mod sin Villie stadfæster Skovgaard selv hvad jeg har skrevet om hans Avlsbrugs Jammerlighed, og om den ublu Maade, paa hvilken han har tilvendt sig en Understyttelse af det Kongelige Danske Landhuusholdnings-Selskab, hvortil han var og hidtil er aldeles uværdig. Sin slette Sag skader han endnu meer ved den taabelige Frækhed, hvormed han, — udsmykkende sit miserable Avlsbrug med de groveste Usandheder — for at lokke Kjøbere, har givet de Blade, der ere udkomne under hans Navn, en Titel, som dettes Indhold ikke i ringeste Maade retfærdiggjør. Pjecens Usselhed skal blottes i den nye Udgave af mit Skrift, som i næste Uge forlader Pressen, — dog blot med et Par Ord — thi indlade sig i Pennefeide med Sognefoged Skovgaard kan ikkun den nedværdige sig til, der ingen Agtelse har at tabe.

Neergaard.

Bombebøssen.

I Skilderiet No. 11 bliver ved Inventariilisten over den af Hr. Conferenceraad Ridder Constantin Brun gjorte Gave til Friboligen, at tilføje, som forglemt:

1. Blandt Sengeklæderne: 6 rødstribede Hovedpuder med Fjer.

2. Blandt Kobbertøjet endnu en Kobberthemaskine; altsaa tre, istedetfor at kun to ere anførte.

Kjøbenhavns Børs, den 17 Februari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 219		
Species 217		
Specier solgtes til 13 Rbmk. $\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	196$\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51$\frac{1}{2}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79$\frac{1}{2}$	80 Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	72$\frac{3}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101$\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	109$\frac{1}{2}$	110 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100$\frac{1}{2}$	101 i Banco
4 pC. Dito nye	92$\frac{1}{2}$	93 i Banco
Asiatiske Actier	87	87$\frac{1}{2}$ i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57	57$\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 15.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 21 Februari 1826.

Bemærkninger om Jordbruget i Bengalen.

Civilisation er et comparativ Konstudtryk, og tillader derfor forskjellige Betydninger; det almindelige Begreb vi gjøre os om dette Ord er den Tilstand, i hvilken Mennesket finder sig paa de højere Trin af det borgerlige Samfund, og ved hvilket han udmærker sig fra den raa Vilde, hvis Kundskab ikke strækker sig videre end til Anskaffelsen af Livets Nødvendigheder. I denne Ordets almindelige Betydning staaer Hindostans Beboere ikke lavt paa Listen af kultiverede Nationer, thi Østen var Visdommens og Kunsternes første Udspring, fra hvilket Grækerne bragte dem til Vesten; men der er en anden Betydning, i hvilket Ordet Civilisation kan tages, og som forudsætter, at Mennesket nyder Fordelene af de selskabelige Indretninger i saa høj Grad, som Statens Omstændigheder tillade, og at det bliver forskaffet Besiddelse af al den Lyksalighed og Frihed, som det er mueligt at opnage. At Hindostans Beboere langt fra ikke endnu have opnaaet denne Grad af Civilisation i sidstnævnte Betydning, falder let i Øjne, og af de faa Bemærkninger, som jeg forhen har sendt Dem, vil ogsaa De visseligen have sluttet sig til, at de Indfødte maa være langt, meget langt tilbage i Sammenligning med andre Nationer.

Konsters og Videnskabers Opmuntring er stedse bleven anseet som det første og fornemste Middel til at fremme Civilisation. Iblandt de nyttige Kunster indtager Agerdyrkningen unægtelig den første Plads; paa den beroer Samfundets Vel. Den er med Rette kaldet Konsternes Moder, da den forsyner dem med de første Nødvendigheder, og dersom end alle øvrige Kunster vare ubekjendte, vilde Agerdyrkningen allene være tilstrækkelig til at sikkre Mennesket Livets Ophold.

Mange Nationers Aarbøger afgive Exempler paa, at Agerdyrkningens Opmuntring har stedse været det første Skridt til Velstand, og at derimod dens Forsømmelse har været det første Kjendetegn paa Landets Forfald. Da de ro-

merske Senatorer og Generaler kaldtes fra Ploven for at vaage over Staten og anføre dens Armeer, da vare deres Raadsslutninger stemplede med Viisdom og deres Feldttoge kronede med Held; men ikke saasnart havde Agerdyrkningen maattet vige for de finere Konster, før det, ogsaa formedelst Sædernes Fordærvelse, gradeviis gik sin Ødelæggelse imøde, og blev tilsidst et Rov for de nordiske Barbarer, hvis Kundskab indskrænkede sig til at dyrke Jorden.

"Naar et Land, bemærker Abbé Raynal, opmuntrer de skjønne Kunster og forsømmer Agerdyrkningen, da ligner det en Bygmester, som, for at kunne forhøje sin Bygning, tager af de Materialier, der udgjør Grundvolden. I et saadant Land maa Værdien paa Livets Nødvendigheder forhøjes, medens Luxusartiklernes Priis forringes; men, naar Agerdyrkningen og Kunsterne forene deres Bestræbelser, da fremkommer en sikker Tilværelse og Livets Behagelighed; da er man paa Vejen til at opnaae den højeste menneskelige Lyksalighed."

Her i Indien har Agerdyrkningen i forrige Tider været holdt i den største Agtelse, og den romerske Historieskriver Arrian fortæller, at da Grækeren Megasthenes besøgde Hindostan, 300 Aar før den christelige Tidsregning, blev Landmandens Arbeide holdt saa hellig, at medens tvende Krigshære afgjorde Rigers Skjebne i een Mark, saaes Bonden i den Næstvedliggende uden Frygt at høste Frugterne af sin Vinskibelighed. Derimod, da Europæerne først bleve bekjendte med dette Land, fandtes Bonden at gaae bevæbnet ud for at pløje og saae sine Marker, og var dog ikke sikker paa, om det vilde blive ham tilladt at samle Afgrøde.

Førend jeg gaaer videre, maa jeg gjøre Dem bekjendt med de Principer, paa hvilke det indiske Statssystem grundede sig førend Europæerne toge Kysterne i Besiddelse. De vare, ligesom alle Principer, der regulerer despotiske Stater, hverken talrige eller sammensatte, og ville derfor ikke være vanskelige at sætte fra hinanden. Den første og væsentligste Vedtægt var den, som erkjendte Fyrsten for at være Landets uindskrænkede Ejermand, eller med andre Ord, den eneste Grundejer i Staten. Vel kan der siges, at det samme Princip blev fulgt i Europa under Lehnssystemet, men ledet der til ganske andre Følger. I Indien fandt den tilsyneladende Statsklogskab Sted, at Jorderne bleve deelte i smaa Lodder i Agerdyrkernes Klasse, i hvis Familier de bleve gjorte arvelige, istedetfor som i Europa at forlehne det ud i store Parceller til mægtige og krigerske Individer. Vilkaarene paa hvilke de indiske Fyrster fordeelte Landene mellem Indbyggerne, var mod Erlæggelsen af en vis Andeel af Høsten. Den oprindelige Hensigt med disse smaa Udstykninger var at forhindre, at ikke noget Individ skulde blive for mægtigt; men da det var nødvendigt, at der maatte ansættes Folk for at hæve Fyrstens Part af Jordens Afgrøde, blev der oprettet en Classe af Embedsmænd, blandt hvilke Landet blev fordeelt saaledes, at enhver fik et vist Distrikt at være Indsamler for. I Tidens Længde fik disse Embedsmænd Tilladelse, som lidt efter lidt gik over til Rettighed, at overdrage Embedet til deres Børn, og endeligen fik de det bragt saavidt, at de bleve betragtede som Lehnsejere af de Distrikter, over hvilke de i Begyndelsen ikkun vare ansatte som Kasserere. Som en Følge heraf blev den Forbindelse, som

den Hindostanske Lovbog med saa megen Visdom havde oprettet mellem Fyrsten og Agerdyrkeren, næsten ganske ophævet, og det Onde, som disse Love synes at have havt til Hensigt at forebygge, blev uundgaaelig af meget større Omfang end det ellers vilde have blevet, thi da saadanne Distrikter, over hvilke een Mand var ansat som Kasserer, naturligviis var meget større end noget Individ paa almindelig Maade kunde have bleven Ejer af, saa fulgte deraf, at der opstode private Ejendomme, af hvilke mange indeholdt adskillige hundrede, og nogle over tusinde Qvadratmile.

Virkningen som denne Revolution havde paa Agerdyrkningen blev sørgelig. Landmanden tabte derved den umiddelbare Beskyttelse af Fyrsten, som altid, saa meget muligt, vilde have hindret Udsugelse, da hans Indkomster beroede paa Landmandens Vinskibelighed, og de bleve nu derimod ganske givet over til disse Zemindarers Vilkaarlighed, hvis Interesse var ganske forskjellig fra Fyrstens. Saalænge de oprindelige Grundsætninger og Indiens gamle Regjeringsform forbleve uforkrænkede og uforandrede, blomstrede Agerdyrkningen i højeste Flor, og de hindostanske Landmænds Lyksalighed var en Gjenstand for andre Nationers Beundring; men fra den Dag, da disse Zemindar-Embeder bleve gjorte arvelige, og de altsaa ikke længer havde deres Retskaffenhed og Embedsiver at takke for deres Bestilling, begyndte Agerdyrkningen gradeviis at aftage og Landmandens Tilstand at forværre sig.

Dersom de, der vare i Besiddelse af disse Embeder, vare blevne uindskrænkede i deres Distrikter, da vilde Forandringen ikke have været betydelig, men da de ikke vare mægtige nok til ganske at opsige Fyrsten al Huldskab og Troskab, vedbleve de at betale ham en aarlig Skat, som den Andeel af Jordens Afgrøde, der tilkom ham efter Loven, og til deres egen Fordeel sørgede for, at Bonden beholdt kun saameget tilovers, der kunde være tilstrækkelig til Livets Ophold, thi han skulde jo kun fødes og ikke fedes.

Som bekjendt traadte Europæerne i Fodsporet af den gamle Moguls Skattekasserere. Saasnart de havde faaet Fodfæste i Bengalen, fik de Hoffet i Delhi til at udnævne dem til Collectører i de rigeste og største Districter, og kom saaledes ganske i Besiddelse af de eneste Embeder der existerede mellem Mogulen og Landmanden.

At Englænderne, saalænge de ikkun vare Zemindarer over Distrikterne, ikke gjorde eller kunde gjøre noget til Agerdyrkningens Forbedring, er ikke at undre over, men man skulde have formodet, at dette kloge Folk, efterat have gjort sig til uindskrænket Herre over de dem bona fide betroede Provindser, vilde have indseet, hvor fordeelagtigt det vilde være at opmuntre Agerdyrkningen, da sund Forstand maatte have viist dem, at en Indkomst, som reiste sig fra en Grundrente, betalt i Forhold til Jordens Afgrøde, kunde ikkun forhøjes ved en forøget Produktion, og at denne Forøgelse ikke kunde ventes uden ved at beskytte Landmanden; og skjøndt de daglig saae Følgerne af et Udsugelses-System, der var langt mere ødelæggende end under de forrige Regjeringer, vedbleve de det dog, indtil omsider Gouvernementet i Europa, der blev gjort opmærksom paa Sagens Vigtighed, blandede sig deri, hvorpaa i Aaret 1785, under Lord Cornwallis Gouvernement, det nuværende

System blev indrettet, og som, skjøndt ufuldkommen i mange Henseender, dog har skaffet Bonden megen Lettelse.

Efter dette nye System bleve Zemidarene erkjendte som Lehnseiere af deres Districter, af hvilke de skal svare en vis Afgivt til Regjeringen, bestemt til omtrent $\frac{3}{4}$ af den estimerede Indkomst, men det blev dem forbuden under svære Bøder at tage mere end den oprindelige Rente fra Arvefæstebønderne, og Regjeringen forbeholdt sig Ret til at sælge Lehnsejendommene, naar Afgivten ikke punktlig bliver betalt; de staae forresten under de engelske Øvrighedspersoner, som for den mindste Forseelse mod Lovene strax sætter dem i Straf.

Af den hindostanske Lovbog, forfattet af Philosophen Menu, omtrent 1300 Aar før vor christelige Tidsregning, sees, at Grundrenten var bestemt fra $\frac{1}{6}$ til $\frac{1}{12}$ Deel af Afgrøden, alt i Forhold til Jordernes Beskaffenhed og det Arbeide Dyrkelsen udfordrer. Om denne Afgivt blev svaret in Natura eller efter en fastsat Taxt, veed man ikke med Vished; men der er Formodning for, at det Første var Tilfældet indtil Aar 1585, da den i de indiske Aarbøger saa bekjendte Mogul Ackbar lod hele Riget opmaale og Landene vurdere, hvor da den Grundregel blev fastsat, at en Fjerdepart af den vurderede Afgrøde skulde evaluere den halve Deel, tagen in Natura.

Bengalen; thi det er om denne Provinds jeg nu vil tale, er et fladt Land, og der er Grund til at formode, at den hele sydlige Part i ældre Tider har staaet under Vand. At det først i sildigere Tider er bleven beboet er udenfor al Tvivl, og endnu findes der østen for Calcutta

en Strækning af adskillige hundrede □ Mile, det saakaldte Sunderbunds, som ikke er høit nok for Menneskers Beboelse, og tjener derfor til Tigres, Bøflers og andre vilde Dyrs Opholdssted.

Ganges-Floden, som har sit Udspring fra de Thibetanske Sneebjerge, gjennemløber hele Bengalen og udspreder sine velgjørende Arme til alle Sider.

Noget ovenfor Morshedabad begynder den Strækning som er underkastet den aarlige Oversvømmelse af Ganges og det er derfor at denne Deel af Bengalen er saa vigtig formedelst dets Produkter og Fabriker.

De periodiske eller saakaldte Passat-Vinde som herske i den bengalske Havbugt, har ogsaa Indflydelse paa det faste Land og frembringe de forskjellige Aarstider, som Europæerne inddeelte i Varme-, Regn- og Koldtiden.

Varmetiden begynder i Marts Maaned, da de nordlige Vinde blive afløste af de sydlige. Paa den Aarstid tiltager Varmen daglig, alt som Solens Straaler blive mere og mere perpendiculære. Nu og da afkøles dog Luften ved Regnskyller, som gjerne følger med de saakaldte Nordvestere. I Marts og April har man ofte heede vestlige Vinde som komme fra Sandørknerne henimod Persien; de ere ikke usunde, men dog ubehagelige i højeste Grad, da hele Luften paa den Tid er opfyldt med Sand- og Støvpartikler, som gjennemtrænge enhver Ting.

Regntiden begynder i Almindelighed i Slutningen af Juni og vedvarer til Slutningen af Septbr. I den første Maaned er Regnen i Almindelighed hæftigst og vedvarer undertiden flere

Dage tillige; i August til Septbr. tager Regnen gradeviis af og man har ofte Tørveir 8 Dage i Følge. Det aarlige Qvantum af Regnvand er aldrig under 70 Tommer og overstiger sjeldent 90 Tommer i Højden. Floderne begynde at stige først i Juni Maaned, naar Sneevandet kommer ned fra Bjergene, og vedblive at stige hele Regntiden indtil først i Septbr., da det hele sydlige og en Deel af det nordlige Bengalen er under Vand. September er den usundeste og ubehageligste af alle Aarets Maaneder, da Atmosphæren er opfyldt med Uddunstninger af den umaadelige Vandmasse, som nu begynder at falde, og efterlader sig Mudder og alskøns raadne Partikler baade af Dyr- og Planteriget; Luften er tillige ofte saa tung og trykkende, at man med Besværlighed trækker Veiret, ei at tale om Myriader af Muskvitter, som avles paa denne Tid af Aaret. I October, naar Nordpassaten begynder at sætte ind, bliver Regn til en Sjeldenhed og Nætterne kjølige. Taage, naturlig Følge af Uddunstninger i koldt Veir, er hyppig i Novbr. og Decbr., og Duggen stærk og gjennemtrængende. Skjøndt Thermometret sjeldent falder under 65° efter Farenh., er Kulden dog meget følelig fra Solens Nedgang til et Par Timer efter dens Opgang. De Indfødte lide meget paa denne Aarstid, og det samme er Tilfældet med de fattige Europæere som ikke have Raad til at anskaffe de fornødne uldne Klæder.

Man regner at Bengalen indbefatter omtrent 10000 □ Mile, af hvilke $\frac{1}{8}$ Deel gaaer bort i Floder og Søer, $\frac{1}{24}$ Deel til Landeveie, Landsbyer ꝛc., $\frac{1}{6}$ Deel bliver anseet for gold, altsaa er omtrent 7000 □ Mile skikket til Agerdyrkning, af hvilke mere end $\frac{1}{8}$ Part er Frielande,

som fra de ældre Tider ere skjænkede bort til Pagoder, Moscheer, Brahminere og forskjellige andre.

I det nordlige Bengalen ligge Landsbyerne adspredte rundt omkring, her i den sydlige Deel, hvor Landet er frugtbarere og Folkemængden større, ere de derimod klyngede paa hinanden, og man kan ofte træffe en Snees i een uafbrudt Række. En bengalsk Landsbye har i nogen Afstand Udseende som en Skov, da enhver Hytte er omgivet med Bambusser, som give de fornødne Materialer til deres Opbyggelse, og desforuden voxe der saamange vilde Træer og alle Slags Tjørne i Byerne, som undertiden giør det umuligt at komme igjennem til Hest, men Bengalerne ere alt for lade til at rydde op, og de ville heller have Vildsviin og Jackaler i hundrede Tal midt imellem deres Hytter, end nu og da at arbeide en Times Tid med Oxen. Hist og her finder man smaa Landsbyer midt ude paa lave Strækninger, hvor Hytterne ere reiste paa opkastede Jordhøie. Medens Oversvømmelsen varer staae disse eenlig liggende Hytter ligesom Øer i det vilde Hav, ofte staaer Vandet flere Fod høit inde i Husene og dersom en Storm indtræffer paa den Tid, da skylles Alting bort og Indvaanernes eneste Redning er da i deres Baade. At der undertiden maae skee Ulykker under saadanne Omstændigheder, er naturligt, og for nogle Maaneder siden indtraf det skrækkelige Tilfælde i et District tæt ved Dacca at omtrent 30,000 Mennesker og 60,000 Stk. Hornqvæg druknede i een Nat.

Landmanden i Bengalen kan deles i 3 forskjellige Classer, i Henseende til Vilkaarene

paa hvilke de dyrke deres Jorder: den første bestaaer af de Familier, som fra gamle Tider have arvelige Skjøder paa een Lod eller flere Lodder, og som Zemidaren ikke kan tage fra dem saalænge som Renter betales. Den 2den Classe indbefatter de, som af Zemidarene tage Skjøder paa Lodder, hvis Eiermænd ere løbne bort, en Ting som er meget almindelig her til Lands. Individerne af denne Classe ere ofte udsatte for vilkaarlige Paalæg af Zemidarene. Den 3die Classe bestaaer af de, som selv ingen Skjøder har, men gjør aarligen Accord med Arvefæstebønderne om at opdyrke et vist Stykke Land, hvis halve Afgrøde de tilfører Eiermanden og den anden halve Deel Dyrkeren.

(Fortsættes.)

Anecdot.

Senatet i Venedig udstædte den Lov, at Ingen maatte testamentere urørligt Gods til Kirker og Klostere. Timændsraadet sammesteds lod tvende Præster, som vare overbeviste om Rov og Mord og Giftblanderi sætte i Fængsel. Begge Foranstaltninger stødte Pave Paul V. heel værdigt for Hovedet; han belagde Republiken med Ban. Republiken svarede derpaa ved at befale sine Geistlige og under Dødsstraf ikke at adlyde den pavelige Bulle. Kun een af samme, nemlig Storvikaren af Padua, erklærede, at den hellig Aand havde aabenbaret ham, at han maatte adlyde Paven mere end Venedigs Senat. "Det gaaer lige op," svarede Potestaen ham ganske koldsindig. "Den hellig Aand har nemlig ogsaa aabenbaret Senatet, at enhver halsstarrig Præst bør hænges." Denne Meddelelse beroligede ualmindeligen hurtigt Storvikarens Samvittighed.

(Af Zeit. f. d. eleg. Welt.)

I St. Avold i Lothringen blev Fredsdommeren afsat, hvorfor han kunde takke Geistligheden sammesteds. Han fik nemlig fra sin afdøde Broder et Brev fra Skjærsilden, af det Indhold, at han skulde betale 2000 Franker for Sjælemesser. Men han erklærede, at den Ild, hvorigjennem et Brev kunde passere, maatte vel ikke brænde saa slemt, og at Hr. Broderen vel altsaa ikke leed ret meget deri. Han betalte derfor ikke, men mistede sit Embede.

Indenlandske Efterretninger.

Committeen for Comediehuset i Odense giver Søndagen den 26de Dennes et Bal en Masque paa Odense Raadstue. Indtægten deraf er bestemt til Comediehusets Forbedring og Forskjønnelse.

Randers, den 15 Februar. Sidste Torsdag indtraf den Ulykke, at Gartneren paa Himmestrup, Michael Nielsen Eade, 27 Aar gammel, blev paa en Klapjagt ihjelskudt af sin Sidemand. — Smakkefarten fra Aarhuus til Kallundborg er nu atter aabnet. Dampskibet "Jylland" vil nu ogsaa snart, efter en i Aarhuus erholdt betydelig Reparation og Forbedring, igjen begynde sin ifjor saa hurtig afbrudte Vandring imellem Jylland og Hovedstaden. Efter Sigende vil det ogsaa med det første gjøre en lille Excursion til Randers.

I Nordcimbriske Tilskuer læses under Indsendt følgende snurrige Brev fra Handelsmand Koested til hans Correspondent i Ringkjøbing:

"Min Herre! Landets Producter, Huder og Skind, saasom: 2 Skpd. Uld, 4 Lpd. Vox og et glædeligt og lyksaligt Nytaar, Altsammen med Vognen. Vægten behager selv at prøve! Ærlighed varer længst —"

"Tobakken retournerer som sædvanlig persaldo. Men appropos kjere Ven! lad den vaske sig, ikke stinke af Tiære og Torsisk. Matrosen

finder Smag i Sligt, her ere vi Christne. Fy for en Ulykke! Man glemmer aldrig den Tobak mine Kunder langt mindre. — Nu ere de da alle fløjten paa tre Karduser nær — Skaden maa være min; forresten god og reel Behandling; takker skyldigst. — Min Kone er lovlig undskyldt, hun ligger i Barselseng. Hvad mener min Herre! To Fluer med et Smæk — Esser Alle, og det i disse besværlige Tider; Else og Aulalia. — Forresten sunde Børn, ønske ogsaa et glædeligt Nytaar."

"Politiske og sørgelige Efterretninger fra Nive. Sildene krybe, som man siger, ud af Tønderne og ere allerede ankommen i de svenske Skjer — Svensken bruger ingen Raison, og forgriber sig paa Dansk Eiendom, bruger spansk Salt, og sværter Os i Rusland. Gud bevares! Slette Tider, slette Nabber! Sur Sild og norsk Salt, deri stikker Knuden. Ingen Priis paa det lidet man har — Konen behøver det Altsammen, og spørger endda om Mere. — Ja det er en Tid. Nu troes i Nive, at Spectaklerne i Petersborg vil gjøre en Vending i Tingene. — Det vil vise sig. — Jeg siger ingen Ting — Gud bevare min Mund! Appropos fra Thisted — Torsken som kommer, ind af den ny Kanal, der staaer i Aviserne, tilligemed tvende mindre Dito, æde vore Aborrer, saa at de sidde ham fast i Halsen. De andre Fjordfisk falde baade smaa og magre. Det kan ingen fortænke dem i: Skræk og Ærgrelse! Hvem kan trives, naar man har en Torsk i Nakken? — Jeg ikke. — Gud fri os for slet Selskab! — Slemme Efterretninger arriveret fra Skive: Kun 3 Kjedler i Gang. Resten brænder udenfor Byen. Tænk engang! Naar Vinden er Norden kan Dranken lugtes lige fra Morsøe. Er det ikke skrækkeligt? Hvem kan sælge? hvem kan drikke i disse fordærvelige Tider? De 4 Skilling paa Potten har allerede dæmpet Tørsten. Sidder ikke min Gjenbo her lige over for og spæder sit Brændeviin med tynd Øl. Han er svag Stakkel! har siddet paa Stolen i 3 Aar, og havde ingen anden Fornøielse. Pensionen slog til saa længe Potten kun gik i 16 Skilling; men hvad Nu —; Det er jammerligt — Patronen piller af, og Koested taber sin Næring. Der seer man Frugterne? Det gamle Pengevæsen og det ny Toldvæsen, jeg siger ingen Ting; men — — —; forresten ønsker Dem at leve vel ved Helsen og Sundhed og er deres tjenstberedvillige Tjener."

Koested.

Viborg, den 15 Februar. Tamperdagen i Dag har bragt Taage, østlig Vind efter foregaaende Nattefrost, Luften er meget raae og kold med Frost. Fiskeriet i Liimfjorden har ikke uden eengang efter Isens Opgang viist sin Frugt paa Torvet. I Søen fanges derimod paa Baade og med Alder Aal — samt paa Garn Brasen. Fra Tange ved Gudensaaen har og været Lax for en 8 Dage siden til 14 ß. Pundet for store Lax.

Ansgarius.

"Fra nu af blev Himlen Ungersvendens Fædreland,
og Martyr=Kronen hans Haab paa Jord."

Grundtvig.

Hvor Bølgen mildt omsnoer den grønne Strand,
I Dane=Land
Der bygged vore stærke gamle Fædre;
De dyrkede den understærke Thor,
Og Fædrejord
Med Mandoms=Idræt stræbte de at hædre.

Da sang den gyldne Fugl paa grønne Qvist:
Og hviden Christ
Bortdrev de stærke Guder fra vort Norden.
Og Folket hørte lyttende den Sang
Som lislig klang,
Og mærked Herrens alvorsfulde Torden.

Ansgarius! Du var en Fugl saa prud!
Til Himlens Gud
Du bøied Hjertet ved din Sang og Tale:
Du lærte dem det søde Livsens Ord,
Som kan paa Jord
Saa kraftig, kjærlig, styrke og husvale.

Saa fast Du stod mod Hedningernes Vold,
Din Gud Dit Skjold!
Din Klippe, faste Haab, var han tilvisse.
Nu vandrer Du saa fro i Himmel=Vang,
Blandt Englesang:
Nu straaler Seiers=Kronen om Din Isse!

Dit Navn, o Christenhelt! ei svinde skal
I Dane=Dal:
Det lyde skal igjennem Slægtens Tunge;
Og fromme Christne vandre i Dit Spor,
Og høit paa Jord
Dig mindes, naar til Herrens Priis de sjunge.

Til Herrens Priis! som sendte Dig til Nord
Med Lysets Ord!
Som huld forjog det stærke Hedningmørke;
Og lærte Heltene at Kraften sæl
Kun af det Væld
Udrinder, til vor sande Daad og Styrke.

Dana! du som gjerne bygger
Udi Himmeltræets Lye;
Som i dine Bøgeskygger
Skuer Roserne paa nye:
Hæv din Røst og høit du sjunge,
Fro, til Himmelkongens Priis,
Og med tusindaarig Tunge
Tolke: "Han er eene viis"!

Viis — og naadig uden Lige!
Huld til Synderen nedseer:
Sendte selv sin Elskelige
At opreise Støv og Leer.
Og til Naade os at føre,
Udi Himlens høie Slot
Og vort Hjerte kraftig røre
Ved sin Søn: vor stærke Drot!

Han — som bar vor Skyld og Byrde,
Som er født i ringe Vraae,
Sendte os den gode Hyrde
Over Bølgen dyb og blaae.

Danske Krone Harald lagde
Himmelglad for Krybbens Barn,
Som ham Naade huld tilsagde
Og forglemte Synd og Harm.

Derfor danske Toner lyde,
Herre! Dig til Priis og Lov!
Derfor Jubelsang udbryde,
Høit fra Slette, Klippe, Skov:
Elbens Bred og Islands Tinde
Høre Gjenlyd af vor Sang,
Over Belt og Sund den rinde
Tone over Danevang!

E. Mülertz.

Kjøbenhavns Børs, den 21 Februari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 221		
Species 221		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 4 a 4½ ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	—	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	75¼	76 Rbd. Sedl.
Dito Dito	68	68½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	101½ Rbd. r. S.
Dito Dito	111¾	112 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	52	52½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 16.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 25 Februari 1826.

Mere om Odense Byes Skolevæsen.

Foranlediget ved de i No. 12 og 13 af Skilderiet indrykkede Bemærkninger mod mine Noticer angaaende Skolevæsenet i Odense, troer Indſ. at burde anmærke følgende:

At Skolelærernes Lønning i Odense — 400-500 Rbd. Sølv aarlig — er klækkelig, vil Enhver, som upartisk anseer Sagen, tilstaae, og at Lærerne ikke ere tilfredse med den, men raabe ak! og vee! over "den ringe Lønning", er en Kjendsgjerning, man saa længe er vant til, at det ikke længer undrer Nogen. Indsenderen, som har været kongelig Embedsmand siden 1813, har ikke halvt saa meget i Løn, som den yngste Almueskolelærer her i Odense, og dog maa han med den ernære en Familie, og har heller endnu ingen Udsigt til nogen bedre Stilling; — med en Løn af 500 Rbdlr. aarlig vilde jeg være tilfreds min hele Levetid og slaae mig vel igjennem i Odense, hvor de første Fornødenheder ere saa lette, som mod i Hovedstaden. At man kan opgive en Regning paa Fornødenheder, hvis Anskaffelse langt overstiger denne Summa, er meget let, og naar den simple Embedsmand vil leve som den højere, da vil vistnok en saadan Indtægt lidet forslaae; men sætter man Tæring efter Næring, som Ordsproget lyder, og lever i den Kreds, man engang er sat udi, da ville mange Klager over Udkommet aldrig mærkes, som nu saa ofte fremføres af Utilfredse. At Adjunkterne og de militaire Embedsmænd have Udsigt til engang i Tiden at erholde en forhøjet Lønning, er vistnok sandt; men deres Stilling og Kundskaber, Tiden de have anvendt til at erhverve dem dette Fortrin, og det Embede de beklæde, giver tilstrækkelig Grund til at nyde et Fortrin, som Seminaristen ogsaa kunde have erholdt, hvis han havde betraadt den videnskabelige Bane eller Embedsvejen; et Fortrin, som ikke erhverves ved et eller to Aars Studeren paa et Seminarium, men maa afkjøbes Skjebnen paa en Vei gjennem Besværligheder og langvarig Dannelse. Desuden har jo Seminaristen nu udelukkende Rettighed til at søge Degnekald enten paa Landet eller i Kjøbstaden, og ifølge Fader Holbergs Udsagn for omtrent hundrede

Aar siden, ere disse Folk ikke vante til noget Slaverie, men kunne sove i god Ro til Klokken ti.

Sluttelig vil Indf. endnu gjøre Forf. af anførte Bemærkninger opmærksom paa, at vedkommende Skolelærere erholde deres fulde Lønning, naar de formedelst Alderdom eller Svaghed afgaae fra deres Bestilling, hvilket jo for nogle Aar siden var Tilfældet med Hr. Loring i Wardinghuus. Naar de i deres nuværende Stilling sætte Tæring efter Næring, da ville de vist, naar hertil ydermere regnes, hvad de ved deres private Instituter fortjene (der, som Indf. i sine Noticer henpegede til, fortræffelig hjelper til at formindske Byrden i deres offentlige Undervisning), ikke have Aarsag til at klage, men snarere takke Vedkommende, som hidtil ikke have indskrænket Lønningen, der er saa trykkende for Odense Byes Indvaanere at udrede.

†††.

Bemærkninger om Jordbruget i Bengalen.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Rettesnoren for den bengalske Landopmaaling er en Biggah, som indeholder 14400 □ Fod og som jeg ogsaa vil benytte mig af i de i det Følgende forekommende Beregninger, da jeg ikke med Vished erindrer hvormange □ Fod en Tønde Land indeholder. Den 1ste Classe af Bønder betaler omtr. $\frac{1}{3}$ Rup. i Rente pr. Big. og 2den Classe fra $\frac{3}{4}$ a 1 Rup.

En Jordlod i Bengalen ligger aldrig samlet paa eet Sted, men er splittet rundt omkring

paa alle Kanter i smaa og store Stykker, undertiden en Miils Vej fra Landsbyen.

For at give en nogenledes tydelig Beskrivelse over Landbruget her til Lands vil jeg til Exempel tage en Arvefæstebonde som jeg antager har Skjøde paa 100 Biggahs, til hvis Dyrkning han behøver 4 Plove med tilhørende Stude, som kan regnes til 16 Stkr., foruden Køer og Ungqvæg, til Vedligeholdelsen af Besætningen. Til hver Plov hører en Mand, som faaer omtrent maanedlig 2 Rup. uden Kosten, eller 1 Rup. med den.

Af de 100 Bigg. vil jeg antage at 35 er skikket til Høilandsriis, 50 til Vandrisen og 15 ligger udyrket formedelst een eller anden Aarsag.

I Januari Maaned begyndes paa Pløjningen af de for Højlandsrisen bestemte Marker. Da de Indfødte ere meget kuldskjære, begynder Markarbejdet paa den Aarstid ikke førend Kl. 9 og vedvarer til Kl. 4. Den bengalske Plov, som findes aftegnet i den med Capt. Kierulff hjemsendte Bog, er saa simpel, den muelig kan være, da den kun bestaaer af et krumt Stykke Træ, hvis Spidse er forsynet med et 12 Tom. langt og 3 Tom. bredt Jern, med hvilket de vel kun kan gjøre en 2 a 3 Tommer dyb Ridse, men ved paa denne Maade at lade den blive ved at gaae en halv Snees Gange paa Kryds og Tvers, faae de tilsidst den haardeste Jord pulveriseret. Englænderne, som fra Begyndelsen have villet forbedre de bengalske Agerdyrkningsredskaber, toge først fat paa Ploven, og vilde enten indføre den europæiske, eller gjøre betydelige Forandringer paa den gamle; men,

skjøndt Mange baade her og i England have, efter deres Mening, øjensynlig beviist, at den gamle Plov er uhensigtsmæssig, er den dog endnu vedbleven. Adskillige Englændere, som for deres eget Brug havde ladet sig gjøre europæiske Plove, saae sig nødsagede til, inden kort Tids Forløb, at tage den fleretusindaarige gamle Plov til Naade igjen, som koster 2 Rupier, og er saa let, at en Dreng kan bringe den ud i Marken paa sine Skuldre.

En Plov med 2 Sæt Stude kan pløje 1 Bigg. eengang igjennem om Dagen, og da Jorden i det mindste maa gives 6 Pløjninger, tager det henimod 90 Dage førend 4 Plove kan gjøre 85 Biggahs færdige.

Sidst i Marts eller først i April begynder Saaeningen af Højlandsrisen (oryza sativa l.), til hver Biggah bruges 50 Pd., som saaes paa samme Maade som i Sjælland. Naar Risen er saaet pløjes den ned ved Krydspløjning, og istedetfor Harven og Trumlen bruges en Stige af flækkede Bambusser, 10 a 15 Fod i Længden og $1\frac{1}{2}$ i Breden, for hvilken spændes 4 Stude i lige Linie med hinanden, 2 Folk staae bag paa, deels for at give den Vægt og deels for at styre Studene, som ikke skeer ved Tømme, men blot ved Skjældsord og Prygl; paa denne Maade trækkes Stigen over Jorden, indtil Overfladen er ganske jevn. Fire eller fem Dage efter begynder Spiren at vise sig, men dersom der inden den Tid skulde falde Regn, der ved Solens stærke Varme frembringer en haard Skorpe paa Overfladen, gaaer den ovenfor omtalte Stige et Par Gange over, for at løsne Jorden, da de unge Spirer ellers vilde qvæles; dette gjentages 12 eller 15 Dage efter for at undertrykke Græs-

set, som altid kommer op i Overflødighed og voxer frodigere end Sæden. 40 Dage efter Saaeningen, naar Risen har naaet en Højde af henimod halvanden Fod, maa den luges, hvortil et lille 16 Tom. langt Redskab bruges, med hvilket de Indfødte behændigt borttager alt Ukrudt; otte Mand kunne daglig luge 1 Biggah.

Omtrent 4 Maaneder efter Saaeningen begynder Risen at modnes, da den skæres med en Segel og bringes hen paa et højt Sted enten ved Byen eller ude paa Marken, hvor den ligger, indtil der bliver Leilighed til at tærske den.

Høstfolkene faae hvert tyvende Neeg som Skæreløn, og da en god Arbejder dagligen kan skære 60 Neeg, bliver hans Andeel 3 N., som giver omtrent 30 Pd. Paddi eller Bælger, af Værdie $\frac{1}{5}$ Rup., dog maa jeg føje til, at han selv maa bære sit Dagsarbejde hen paa hvilketsomhelst Sted, Ejermanden vil have det, og efter Høstens Tilendebringelse maa han for Intet være behjelpelig ved Sædens Tærskning og Renselse. Tærskningen skeer her i Bengalen ved Oxer, der, 4 bundne sammen, gaae omkring i en Runddeel, indtil al Risen er traadt ud, da den derpaa renses og de golde Korn og Avner skilles fra ved Kastning. Derpaa maales den i smaae Rottingkurve af een af Maalerkasten, som tager hvert 40 Maal som sit Gebyhr. Høilandsrisen giver fra 10 til 15 Fold i Udbytte.

Ammon eller Vandrisen saaes en halv Maaned og derover sildigere end den foregaaende Slags; der bruges en tredie Deel mindre Udsæd, da den ligesom St. Hansrug i Sjælland busker sig. Naar den aarlige Oversvømmelse

indtræffer, begynder den først at trives og voxer nu daglig med Vandet, og naar dette falder, formeres Axet, som blomstrer i October og modnes i Novbr., efterat alt Vandet er løbet af. Denne Slags Riis er foldrigere end den forrige, da man i Almindelighed regner Udbyttet af en Biggah til 900 a 1000 Pd., som er over 20 Fold.

Foruden disse 2de omtalte Sorter Riis ere der endnu adskillige andre, forskjellige saavel i Dyrkningsmaaden som i Aarstiden, paa hvilken de frembringes, men da det er ubetydeligt i Sammenligning med de andre, vil jeg her forbigaae dem. Saavidt jeg erindrer, omtalte jeg, i et Brev fra Serampore 1819, den der i Omegnen brugelige Dyrkningsmaade af Risen, nemlig at plante den ud, ligesom er brugeligt ved Kaalplanter, som giver 60 a 70 Fold, men det uforholdsmæssig større Arbejde gjør Fordelen ubetydeligere end ved den almindelige Saaening, og kan desuden ikke foretages i det Store.

Ligesom Vandet begynder at falde i Septbr., begynder ogsaa den regulaire anden aarlige Saaening af forskjellige Slags Sædevare, eller rettere Bælgfrugter, som paa nogle faa Undtagelser nær ikke fordre andet Arbejde, end simpelt væk at kaste Sæden ud i det efterladte Sliim og Mudder.

I saadanne Marker, hvor Vandet gaaer bort i Septbr., saaes en Slags Ært, som kaldes Colay og bruges af Europæerne til Hestefoder, istedetfor Havre, og er tillige en nærende Spise for de af de Indfødte, som have Raad til at kjøbe den. Den modnes i Decbr. og giver, taget et Middeltal, omtrent 300 Pd. pr. Biggah, af Værdie 4 Rup. I de Marker,

hvor Vandet tørres sildig, saaes den bengalske graaspættede Ært, der paa Marken seer ud som den europæiske. Den modnes i Februar og giver pr. Bigg. omtr. 400 Pd., af Værdie $1\frac{1}{2}$ Rup. Tilligemed Erterne saaes i Almindelighed en Slags Sennep, der modnes en 14 Dage før, og giver i gode Aaringer omtr. 280 Pd. Frø, for hvilke Oliemanden leverer 80 Pd. Olie, af Værdie 5 Rup. Paa de løse Højlande, i hvilke der har været saaet den ovenfor nævnte Colay, kan endnu saaes en 3die aarlig Høst af en Slags Hirse, som kaldes Chinni, der saaes først i Januari og modnes i Marts. Udbyttet kan anslaaes til 250 Pd. pr. Bigg., af Værdie $1\frac{1}{2}$ Rup.

Disse ere de fornemste og almindeligste Sædearter her i Bengalen, men mangfoldige andre dyrkes ogsaa, og der er næsten ingen Maaned uden at der jo høstes een eller anden Sort enten af Hirsearten eller olieydende Planter; af disse sidste dyrkes foruden forskjellige Arter Sennep tillige sesamum orientale, palma christi o. fl.; Hørren dyrkes ogsaa, men kun for Frøets Skyld, thi Stænglen benyttes ikke. Olie er een af de vigtigste Nødvendighedsartikler for de Indfødte, som dagligen bruger det til at indsmøre Legemet, uden hvilket Huden vilde briste af Varme; Haaret faaer en god Portion, da det skal gjøre Solens Paavirkning uskadelig. Olie bruges desforuden i deres Mad og til deres Lamper. Det daglige Forbrug af denne Artikel i Provindsen Bengalen beløber sig til over 100,000 Pd., eller 36 Mill. Pd. aarlig.

Byg og Hvede dyrkes hist og her, det fordrer et fedt og velpløjet Jordsmon, saaes sidst i October og modnes i Februari. En Bigg.

giver omtrent 400 Pd. af første og 500 Pd. af sidstnævnte Slags, men kun af maadelig Qvalitet. Af Byg faaer man 140 Pd. og af Hvede 100 Pd. pr. Rupie. I Provindsen Bahar dyrkes derimod Hveden meget og da Climatet er koldere der, er Qvaliteten meget bedre end den bengalske; efter mit Omdømme giver Patnahveden ikke vor bedste danske noget efter baade i Henseende til Størrelsen saavelsom og til Melets Godhed.

Sukkerrørets og Morbærbuskens Dyrkning for Silkeorme ere af alle de meest productive, men da det fordrer flere Udgivter og mere Arbeide, kan ikkun Faa befatte sig dermed. Af Tobak og Bomuld dyrkes her i denne Deel af Landet kun til Huusbehov, men i de nordlige og vestlige Provindser udgjøre disse to Artikler, i Forening med Opium, vigtige Udførselsartikler. Opium er det engelske Compagnies Monopol, som giver en aarlig Nettofordeel af henimod 5 Millioner Rupier.

Indigoavlen og dens Fabrication vil jeg særskilt omhandle, og forbigaaes derfor her.

Efterat have givet dette korte og ufuldstændige Omrids af den bengalske Landmands Markarbejde, vil jeg nu tilføje en Beregning over hvad Fordeel, Agerdyrkningen kaster af sig.

Til Maalestok vil jeg, som forhen, tage en Arvefæstebonde med 100 Biggah's Land, for hvilke han betaler i Grundrente Rup. 35.

4 Plovmænd, a 2 Rup. om Maaneden . . . . Rup. 96
1 Røgter 12
——— 108.
——— Rup. 143.

Rup. 143.

Af de 100 Bigg. vil jeg antage 85 at blive saaede med Riis, hvis Lugning, ½ Rup. pr. Bigg. . . . . . 42.
——— 185.

Udbyttet af disse 85 Bigg. af første Høst vil jeg antage at være Bælge-Riis 60000 Pd.

Herfra afgaaer:
Sædekorn . . . 4000 Pd.
Høstpenge 5 pC. 3000 —
Maalingspenge 2½ pC. 1500 —
Byens Tømmermand og Smed, samt Brahminere 500 —
——— 9000 —

Igjen 51000 Pd.
a 250 Pd. pr. Rup. . . . . 204.

Da den anden Høst bestaaer af forskjellig Slags, er det vanskeligt at specificere det, men da den i Almindelighed antages at give mere end Riishøsten, vil jeg ansætte dens Nettobeløb i . . . . 220.
——— 424.

Herfra Omkostningerne 185.
———
Overskud Rup. 239.

som giver ham omtrent 20 Rup. maanedlig til hans løbende Udgivter, og hvilket sætter ham istand til at leve meget godt; men — jeg har ved ovennævnte Beregning antaget, at Bonden var gjeldfri, og det maa jeg tilstaae er et Særsyn her i Bengalen; næsten alle ere i Penge-

mændenes Hænder, som passe paa, ikke at slippe dem, saalænge der er Noget tilbage.

Naar altsaa Bonden allerede er i Gjeld og er nødt til at tye til Kjøbmanden for de nødvendige Penge, deels til Grundrenter deels til andre løbende Udgivter, og maae endvidere laane Sædekorn og den nødvendige Riis til Familiens Underholdning, af hvilket over 50 pC. maae betales, saa indsees, at der i gode Aaringer kun kan blive meget lidet tilovers til Afbetalingen paa Gjelden, som i Almindelighed forøges aarlig og vedbliver at trykke Familien i kommende Generationer; thi i Indien gaaer Gjelden over fra Fader til Søn.

Den Classe af de bengalske Landmænd, som ikke selv have Skjøder, men leje et Stykke Jord af een eller Anden paa Vilkaar at give Ejeren det Halve af Afgrøden, ere endnu værre farne end de 2de første Classer; thi for al deres Slid, har de i de bedste Aaringer ikkun Livets Ophold, og naar Høsten slaaer fejl, da maae de ofte føle Hungren, uden at være istand til at tilfredsstille den. Skjøndt de fleste Bønder, foruden de nødvendige Plovstude, ogsaa have nogle Køer, ere dog meget Faa istand til at trække mindste Fordeel deraf; thi de bengalske Køer ere i Almindelighed i saa ussel Forfatning, af Mangel paa Græsning den halve Deel af Aaret, at de neppe have Melk nok til at opholde Livet i Kalvene; men, der findes en egen Kaste blandt Hinduerne som kaldes Guallah (Hyrder), hvis hele Ejendom bestaaer i Køer, med hvilke de drage omkring paa Steder ved Floderne, hvor de kunne faae tilstrækkelig Græsning.

Jeg vil antage, en saadan Hyrde har en Flok af 80 Stkr. Hornqvæg af hvilke 10 ere

gamle, 20 er Ungtqvæg og 50 Malkekøer. De levere ham omtrent 400 Pund eller 200 Potter Melk aarlig, hvilket giver 30 Pd. Gie eller smeltet Smør, i hvilken Tilstand det holder sig mange Maaneder og udgjør en betydelig Udførselsartikel til de østlige Lande og Australien; det forsendes i store Sække, eller rettere sagt, i Dunke af Oxehuder. 50 Køer giver altsaa aarlig 1500 Pund Gie, af Værdie 350 Rup, af hvilken Sum næsten det Halve gaaer bort deels til Røgtere, Betaling for Græsgang og Omkostninger i Regntiden, da næsten hele Landet er oversvømmet, for at hente Foder i Baade. Fordelen vil altid beløbe sig til henimod 170 Rup., og da Værdien af hans Qvæghjord er omtrent 500 Rup., vil det være over 30 pC. af Capitalen; dog maa jeg anmærke, at smitsomme Sygdomme ofte indfinde sig, som gjøre et slemt Skaar i Fortjenesten. Af tamme Bøfler findes hist og her betydelige Flokke, men Fordelen af dem er ikke meget større end af Køerne, thi vel give de mere end dobbelt saa megen Melk, men de ere ogsaa mere end dobbelt saa dyre og koste mere at holde, dog ere de stærkere end Køerne og trives bedst i moradsige Egne; Ejermanden kan tillige gjøre Regning paa at have nogen Fordeel ved Salget af Bøffeltyrekalvene, der betales med 10 Rup. Stykket, da rige Hinduer maa have dem til deres Offerfeste.

Faar trives ikke her i det lave Bengalen, og selv oppe i Bahar, hvor de findes i betydelig Mængde, afgive de ingen synderlig Fordeel, da Ulden, formedelst dens Korthed og Stridhed, ikkun kan afbenyttes til Hestedækkener.

(Sluttes i næste Nummer.)

Indenlandske Efterretninger.

Fortegnelse

over Antallet af Heste og Køer i Kjøbenhavn og paa dens Grund udenfor Portene, saaledes som samme befandtes d. 1 Nov. 1825.

	Heste.	Køer.
Christiansborg og Rosenborg Slotte samt Palaierne, Citadellet Frederikshavn og samtlige Casserner.	429	25
Stadens Quarterer.		
Øster	147	65
Strand	46	36
Snarens	128	49
Vester	155	169
Dito udenbyes	70	44
Nørre	171	193
Klædeboe	90	106
Dito udenbyes	326	238
Frimands	95	36
Kjøbmager	204	79
Rosenborg	71	101
St. Annæ Øster	442	149
St. Annæ Vester	162	280
Christianshavn	135	131
tilsammen	2671	1701
Til Sammenligning anføre vi Antallet i nogle af de forløbne Aar:		
1790 1 Nov.	2256	1456
1791	2301	1642
1824	2649	1741

I Randers Avis læses: "Denne Avises No. 20 anmælder iblandt Andet: at Dampfartøiet "Jylland" atter vil begynde sin Vandring imellem Hovedstaden og Jylland, efter at den i Aarhuus har faaet en betydelig Reparation og Forbedring. Hvori denne bestaaer, anføres ikke. Saa meget ønskeligere var det, om Skibet blev af kyndige Mænd synet, før det mulig kunde blive sine Passagerers Liigkiste, hvorpaa man i den senere Tid har havt flere sørgelige Exempler.

I Forbindelse med hvad dette Blad forhen har havt (No. 13) om at Magistraten i Horsens har erklæret Fru Møller umyndig, optages her hvad hun derefter i Aviserne har ladet indføre: "Paa den konstituerede Borgermester, Hr. Procurator Schmidts høitidelige Avertissement i Aarhuus Avis No. 21 vil jeg kun svare dette, at det ved Separationen blev mig tilladt, selv at vælge mig en Værge, der kunde paasee mit Tarv. Paa Grund deraf valgte jeg Hr. Kjøbmand C. Hansen i Horsens, en Mand, der ikke attraaede mindste Fordeel derved, men gjorde det af Godhed imod mig under min Sygdom og trængende Forfatning. Han har min Fuldmagt til at hæve mine Penge, han kjender mine Omstændigheder, ham har jeg Tillid til, jeg kan ikke antage nogen Anden. Og hvorfor brugte man ikke den Gang Magtsproget og paatvang mig Hr. Rosenstand, som kan være en meget brav Mand, hvortil jeg den Gang havde højlig trængt. Ja tungt er det, at vi stakkels Fruentimmer skulle være saa ganske afhængige af Mændenes Luner og Hjertelag, at vi ikke engang i vor største Elendighed maa tillades at vælge selv en Talsmand for den Smule Rettighed som Loven hjelmer selv den Allersvageste. Jeg søgte Guds Huus, at takke for mit tilbagevendte Helbred, men fandt mit Stolestade lukket, og maa takke de andre gode Folk som have Part deri, at jeg fik min Plads igjen, som jeg ærligt skal betale Lejen for. Om end alle Dørre lukkes, Guds Huus staaer jo dog altid aabent for den Ulykkelige. p. t. Aarhuus, den 13de Februar 1826. Chatrine Gunille Müller, fød Hengenum."

Blandede Efterretninger.

Augusthæftet 1825 af Bibliotheca italiana giver Efterretninger om de Ødelæggelser, som Græshopperne (acridium italicum) i forrige Sommer have anrettet paa nogle Steder i Omegnen af Mantua og navnlig i Nærheden af Poggia. Efter Insektets nøjere Beskrivelse følger en Deel historiske Underretninger om de Midler, med

hvilke man i Romernes Tid søgte at standse dem. De formelige Ødelæggelseskrige, som i Cyrenaica af de der stationerede romerske Legioner bleve førte imod dem, kunde Prof. Bendiscioli, hvem man skylder disse Efterretninger, endnu have betydelig formeret af Adjunkt (nu Overlærer) ved Skolen i Roeskilde (Dr.) Thriges lærde Commentation de historia Cyrenes, Kbhvn. 1819. 8., S. 225 fg. 1647 udnævnte Senatet i Venedig Senatoren Antonio Diedo til en provveditore sopra le cavalette, ligesom fordum det romerske sendte Cnejus Sicinius med prætorisk Magt til Apulien for at bekrige disse utrættelige Fiender. Sikrere er det, siger Prof. Bendisciole, naar man i Foraaret paa den Tid, deres første eller anden Forvandling skeer, udbreder et Lagen paa Marken, og driver dem derhen ved at slaae paa Jorden med Riis eller Koste; de hoppe da skareviis hen paa den hvide Plet. Man tager Lagenet op i de fire Hjørner, og danner deraf en Pose, som rystes stærkt frem og tilbage, hvorpaa man begraver Græshopperne i ulædsket Kalk. (Lit. Convers. Bl. Jan. 1826.)

Det nye Theater i Moskau turde nu høre til de største i Europa. Bygningens Længde, Peristylen ikke iberegnet, udgjør 329 Fod, Breden 210. Salen er 77 Fod lang, 70 Fod høj. Prosceniets Højde er 56 Fod, Forhængets 51 enhalv, Breden 63. Scenen har en Dybde af 133 Fod og en lige Brede. Højden udgjør, Souterainet medregnet, 168 Fod. 153 Loger ere i fire Rækker over hinanden afdeelte, og blive understøttede af Underlag af støbt Jern, saa let som dristig. Den hele Sal med Loger, Parterre og Galleri, kan rumme 3000 Mennesker. Bygningens Indvielse fandt Sted den 6te Januar 1825. Man gav en lyrisk Prolog, en Ballet, Cendrillon, og endte med et Maskebal.

I et Huus i Harlem har man opdaget en dobbelt Kjelder, hvori 15 Bogtrykkerpresser (?) stode. Man antager disse Presser at være omtrent 300 Aar gamle, og at de have tjent til Trykningen af Luthers Værker, da saadant i Tydskland var forbudet. (A. M. 29.)

Kjøbenhavns Børs, den 24 Februari 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 223		
Species 223		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 6 a $6\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	$196\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$53\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	76	$76\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	68	$68\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$112\frac{3}{4}$	113 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$52\frac{1}{2}$	53 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

En indfødt Italiener, som taler det danske, tydske og franske Sprog, og besidder Færdighed i at undervise, tilbyder at give Information i sit Modersmaal for en billig Betaling. De, som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive deres Adresse i en Billet, som bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin, paa Gammeltorv No. 89 i Boutiken.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 17.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 28 Februari 1826.

Nogle Bemærkninger angaaende Land- og Forprang paa Vestkysten af Jylland.

I et Tidspunkt som det nærværende, da vist enhver dansk Borger med Indsenderen vil være enig i, at Haab om at meget i Danmark igjen vil trække sig i sine fordums Folder (man tilgive mig dette Udtryk), synes at oplive enhver Klasse af Statsborgere, vil maaskee Læserne af dette Blad tilgive, at man opholder dem nogle Øjeblikke med efterstaaende Bemærkninger over en Næringsgreen, som endnu synes at være en Rest fra Krigens Tid, og de derved i en Stat uundgaaelig opstaaende Onder — nemlig Land- og Forprang.

Det er ikke Indsenderen ubekjendt, at denne Næringsgreen før Krigen (jeg mener Danmarks Feide fra 1807 til 1814) har fundet Sted i enkelte Provindser, uagtet de derimod existerende Lovbud; men Enhver vil vist med mig være enig i, at den udvidede sig betydelig under Krigen, da Speculationsaanden udstrakte sig fast til enhver Klasse af Statsborgere, og da man saae enhver Bondedreng, som havde et Uhr eller en Pibe, at drive Handel dermed, endog flere Gange daglig. Speculationsaanden har vel i de senere Aar tabt sig, da Pengemassen er blevet mindre, men endnu existerer en ei ubetydelig Mængde af Folk paa Landet, som drive Land- og Forprang, i det mindste paa Vestkysten af Jylland.

Hovedgrundene hertil anseer jeg for endeel at være:

1. Stædernes geographiske Beliggenhed paa Vestkysten af Nørrejylland, da flere Egnes Beboere have 6 a 7 Mile til Kjøbstæd.
2. Dovenskab, da mange unge Bønderkarle finde det meget mageligere at gaae og drive fra Peer til Poul, for at kjøbe et Kalveskind og sælge et Pd. Kaffe, end at tage sig en fast Tjeneste eller at dyrke deres faste Ejendomme, om de ere i det Tilfælde at have saadanne.
3. Og endelig den ikke ubetydelige pecuniære Fordeel, disse Folk vide at skaffe sig ved en saadan Handel.

Vor Lovgivning om Land- og Forprang viser noksom, hvor skadeligt dette Uvæsen af Lovgiveren er anseet, som in specie sees deraf, at det er paalagt vedkommende Rettensbetjente ex officio at vaage over, at saadanne Uordener ei finde Sted (vide e. g. Ford. af 25 Aug. 1741). Dette uagtet er dog Hensigten med disse Anordninger saa lidet opnaaet, at man fast, om ikke i ethvert Sogn, saa dog i hvert andet, hele Vestkysten op, finder een eller flere Landprangere. Jeg vil dermed langtfra sige, at vedkommende Rettensbetjente kunde hemme samme; desuden er Præsumtionen for, at de kun blive bekjendte med de Enkelte som blive dem opgivne og derefter tiltalte.

Det er ikke ubekjendt, at Handelen for Kjøbmandsstanden, som af deres Næring maa svare borgerlige Tyngder, har i de senere Aar været i en bestandig Aftagen. De fleste Kjøbstæder paa Vestkysten af Jylland have en temmelig Overflødighed af Smaahandlere; disse ere det, der især lide ved den Mængde af Landprangere, som oversvømme Landet, hvorfor de ogsaa i den senere Tid have begyndt at holde Klappejagt efter dem, hvilket dog, efter Indsenderens Overbevisning, neppe vil lede til Maalet, da Sagerne ville blive for mange og for vidtløftige, og, naar de forfølges som private, for bekostelige; desuden er der Partier imellem Kjøbmændene, hvoraf det ene modstræber det andet, da de større Handelshuse have deres betydeligste Afsætninger ved Landprangerne; og, som bekjendt, er det i Almindelighed den indbyrdes Uenighed, der gjør en fælles Fjendes Vaaben sejerrige.

Jeg har sagt, at jeg anseer en af Hovedgrundene til den overhaandtagende Landprang paa Vestkysten af Jylland, at være Beboernes adspredte Beliggenhed. Jeg troer derfor, at det var muligt, i det mindste for størstedelen, at hemme Land- og Forprang, ved, under visse Betingelser, at gjøre Handlendes Nedsættelse paa Landet lovlig.

Det viser sig nemlig, at Land- og Forprang er sjeldnere i de tætbeboede Egne af Danmark end paa Vestkysten af Jylland. Grunden maa ufeilbarlig ligge deri, at Landmanden mere fordeelagtig kan afsætte og hente sine Vare i Kjøbstæderne, end ved hjemme at drive Handel med Landprangerne, og sandsynlig fordi han boer kun 2 høist 3 Mile fra Kjøbstaden. Den Landmand derimod, som har 6 a 7 Mile til Kjøbstad kan dette ikke være Tilfældet med, da en Reise til Kjøbstaden for ham ei alene er forbunden med Bekostninger, men ogsaa med betydelig Tidsspilde, som ofte for Landmanden er mere end Pengetab. Altsaa bliver han heller hjemme og lader Landprangeren tage den Fordeel, som for denne flyder af, at han (Bonden) sælger sine Varer lettere end den, som directe afsætter dem til Kjøbmanden. Desuden er det umuligt, at den Landmand, som boer saa langt fra Kjøbstæderne, altid kan faae Bud efter enhver Ubetydelighed, som er ham nødvendig, deels til Avlsdrift og deels i Huusholdningen. At kjøbe paa eengang Forraad af saadanne Ting, tillader Bondens Formuesomstændigheder i Almindelighed for nærværende Tid ikke. Deraf kommer det, at Enkelte forsyne sig dermed og igjen udsælger dem til de mindre formuende. Da imidlertid det Hele er lovstridigt, gives der heller ingen Indskrænkning for disse Landprangeres

Antal, og er det derfor de have formeret dem saa vældeligen, hvortil endnu desuden bidrage de to af mig forhen anførte Hovedgrunde: Dovenskab og Vindesyge.

Jeg vover saaledes at opkaste det Spørgsmaal til Besvarelse af mere Kyndige: Om og hvorvidt det maatte ansees gavnligt, at der i de Districter af Jylland, der ligge mere end 2 a 3 Mile fra Kjøbstæd, tillodes Enkelte at drive Handel paa Landet med de for Landmanden nødvendigste Vare, ligesom igjen at kjøbe hans Productioner, med samme Ret, som Placaten af 25 Juli 1815 tillader Handelsberettigede fra Kjøbstæderne at kjøbe samme?

Grunde, som tale for et bekræftende Svar, forekommer mig at være:

1.) At det med de fornødne Moderationer, som jeg nærmere skal berøre, vilde være et kraftigt Middel til at afskaffe Land- og Forprang; a) thi den af mig allerede under No. 1 anførte Hovedaarsag hæves derved; b) den Enkelte, som fik Bevilling, vilde nok have et vaagent Øje med, at hans Interesse ei krænkedes, og endelig c) vilde Vedkommende sættes istand til med mere Kraft at vaage over denne Deel af Landpolitiet.

2.) At den Landmand, som af Tilfældet er givet en Beliggenhed af 6 a 7 Mile fra en Kjøbstad, derved vilde sættes istand til, for det meste at nyde lige Fordele med den, der boer kun 2 a 3 Mile fra samme, hvilket synes billigt, da han i enhver Henseende maa svare lige Byrder med denne til Staten.

3.) At Staten, ved at en saadan Handel bliver lovlig Næringsvei, faaer en Indtægtskilde,

som for nærværende Tid tabes. Hvilket jeg nærmere skal vise.

4.) Den arbeidende Klasse vilde da igjen vinde de mange Dagdrivere, der nu vandre omkring som Prangere, da kun bosiddende Folk burde kunne erhverve et saadant Privilegium. Og endelig for det

5te) vilde sandsynlig derved den nu antagne Praxis falde bort; den nemlig, at enkelte Kjøbmænd, som have Fordeel ved Landprangerne, meddele disse et Slags Fuldmagt, som de støtte paa Placaten af 25 Juli 1815, til, som deres Fuldmægtige og for deres Regning, at opkjøbe Varer paa Bondens Hjem. At dette imidlertid bidrager betydeligt til at vanskeliggjøre Beviset for Forprang, vil vist enhver Sagkyndig indrømme?

Man kunde vel herimod anføre den meget vægtige Grund, at ethvert saadant Monopol vilde indeholde et Indgreb i de Kjøbstædernes Handlende forundte Rettigheder. Men jeg troer at enhver Upartisk med Indsenderen vil være enig i, at ovenanførte Grunde maa faae Overvægten, især den, at Statsborgere som svare samme Tyngder til Statens Tjeneste, kunne ogsaa af denne fordre lige Rettigheder, forsaavidt det maatte staae i Statens Magt at skaffe dem samme.

Jeg haaber man har seet, jeg ikke antager, at et saadant Monopol ubetinget skulde gives Enhver? Og vil jeg til den Ende fremsætte nogle Betingelser, paa hvilke man, efter min individuelle Mening, kunde bevilge en saadan Handlende at nedsætte sig paa Landet.

a.) Maatte han boe udenfor 2 a 3 Miles Distance fra enhver Kjøbstæd, og desuden have en saadan Beliggenhed, at han afhjalp Hovedmangelen, nemlig lettede Landmanden Afsætningen af hans Producter inden en Distance af 2 a 3 Mile, og det for saa stort et District som mueligt. Jeg vil til et Exempel nævne Gjellerupslund i Hammerum Herred. Denne By har 5 a 6 Mile til Holstebroe, ad den nærmeste Vei igjennem Heden, 7 Mile til Ringkjøbing; omtrent 6 Mile til Viborg; 8 a 9 Mile til Horsens og omtrent ligesaa til Veile og Aarhuus. Naar altsaa i denne Landsbye boede en Mand, som var handelsberettiget, vilde han for et betydeligt District kunne lette Landmanden Afsætningen af hans Producter, og Kjøbet af de for ham nødvendigste Kjøbmandsvare.

Ingen af Kjøbmændene i de ovennævnte Kjøbstæder, som handle en detail vilde tabe derved, i det mindste ei i det Forhold, som Indsenderen antager at en saadan Indretning maatte gavne Landmanden, og som Kjøbmændene nu lide Tab ved den Mængde Landprangere, der existere, ja boe endog tæt omkring Kjøbstæderne.

b.) En saadan Handlende burde maaskee kun have Tilladelse til at sælge de for Landmanden nødvendigste Vare, f. Ex. Kul, Jern, Salt, Tjære og Trævare ꝛc.; men da Nytten af denne Indretning ei alene skulde være for Bonden, men for Landmanden i Almindelighed; Bonden desuden ei heller vil ganske undvære nogle af de Vare, der bidrage til Livets Behageligheder, f. Ex. Sukker, Kaffe, Thee og Tobak; ligesom det vistnok ogsaa var ubilligt at fordre, at Bonden, hvis Liv fast er en uafbrudt Kjæde af

strængt korporligt Arbeide, skulde undvære saadanne Ting, naar hans Evne tillod ham at nyde samme, og desuden den egentlige Hensigt, nemlig Land- og Forprangs Afskaffelse, vel neppe ellers vilde opnaaes; maatte vel en saadan Handlende paa Landet være berettiget til samme Handel, som en Detailhandler i een af Jyllands Smaakjøbstæder, hvor Handel med enkelte Artikler ei, som hvor der ere Laug, indskrænkes til enkelte Individer.

c.) Et saadant Monopol kunde kun erhverves igjennem Districtets Overøvrighed, og kun af en Mand, som boede paa et Sted, der af denne ansees passende til Hovedøjemedets Opnaaelse. Desuden maatte en saadan Handlende svare en til Staten passende Afgift af denne Næringsgreen.

d.) Endelig maatte en saadan Handel være indskrænket blot til Landet, saa ingen af Kjøbstædernes Indvaanere kunde indføre udenlandske Vare, som vare kjøbte hos slige Handlende.

Slutteligen tillader Indsenderen sig endnu at tilføje, at disse Bemærkninger ei alene ere fremledte ved at den almindelige Samtale paa Vestkysten af Jylland for Tiden drejer sig om denne Gjenstand, da een eller flere af saadanne Land- og Forprangssager for Øjeblikket svæve for de fleste Domstole, men ogsaa ved den Tanke, at man muligen kunde vække en Opmærksomhed, som kunde lede til at gjøre en Ende paa disse Stridigheder, der ei allene vække Antipatie mellem de Handelsberettigede indbyrdes, men visseligen ogsaa svække den almindelige Omsætning. Forøvrigt bedes det muligen Feilfulde heri undskyldt, i det Indsenderen forsikkrer, at den bedste Hensigt ligger til Grund for disse Linier.

Indenlandske Efterretninger.

Ved Højesterets højtidelige Aabning næstkommende Torsdag den 2 Marts bliver foretaget en Sag mellem en Snedkermester Holm contra Oldermanden for Tømmerlauget, angaaende sidstnævnte Laugs Anke over at Snedkeren, ved Hjelp af sine Svende og Drenge, havde opsat et Plankeværk (med Port paa) omkring en Byggeplads, som han havde tilkjøbt sig ved Nørrevold. Han var derfor bleven indklaget for Kjøbenhavns Politieret, hvor Paastand blev nedlagt, at han maatte ansees med Straf efter Laugsartiklerne af 4 Nov. 1682, for 3die Gang forøvet Indgreb i Tømmerlaugets Rettigheder, samt for uberettiget Næringsbrug efter Plakat af 4 Juli 1817. Ved Politierets Dom af 12 Dec. f. A. blev bemeldte Snedker, som to Gange forhen havde erlagt Bøder for Indgreb i Tømmerlaugets Rettigheder, tilfundet at skulle paa egen Bekostning hensættes i simpel Fængsel i 4 Dage og Nætter. Denne Dom er indanket for Højesteret til Underkjendelse, Tilsidesættelse og Forandring.

Antallet af de for Højesteret indstevnte og der afgjorte Sager i de sidste Aar have været følgende:

	Ordens-Sager.	Efter Anticipations-Bevill.	Justits-Sager.	Ialt.	Ved Aarets Slutning henstod
1815	87	29	148	264.	2
1816	79	30	102	211.	3
1817	112	26	134	272.	3
1818	88	21	144	253.	1
1819	85	22	174	281.	6
1820	107	27	190	324.	3
1821	Ej i Kolleg.	Tid	opgivet.	341.	3
1822	116	17	196	329.	16
1823	120	16	194	330.	14
1824	108	5	239	352.	26
1825	122	7	194	323.	26

Af Sager, som ved hver Rets Slutning henstode uafgjorte, vare nogle udsatte ifølge Kgl. Bevillinger, der ere meddeelte Parterne efter Ansøgning, paa Grund af f. Ex. overordentlig

Vidtløftighed, eller andre Aarsager, som ere befundne antagelige, og de andre have været optagne til skriftlig Behandling og satte i Cirkulation blandt Rettens Tilforordnede.

I Thaarups udførlige Statistik III. 143—4 har man for nogle foregaaende Aar lige Lister, dog med en Rubrik mere, nemlig de forligte Sager.

Sagernes Antal har tiltaget meget mod forrige Tider, og man seer hvorledes de vedblive at tiltage. Det er især Tilfældet med Justitssagerne.

I det Aartiende fra 1780 til 1789 var Middeltallet af de afgjorte Sager, naar alle sammenregnes og paa ti Aar fordeles, 214 aarlig. See Coll. Tid. 1801 S. 187.

Noget om Høiesteret, dens Historie, Skrifter om samme ꝛc. læstes i Dagen 1822 No. 173.

Til den offentlige Examen i Sorøe Akademies Skole var i forrige Efteraar indbudet ved et trykt Program: "Summations-Formler for nogle uendelige Rækker, af Lektor i Astronomie og Mathematik O. V. Kielsen." Med Hensyn til, at Læreanstaltens interimistiske Indretning ei endnu gav Anledning til akademiske Forelæsninger, bleve tvende Disciple for dennesinde demitterede til Kjøbenhavns Universitet, og erholdt begge ved Examen Artium Karakteren Laudabilem, den Ene desuden Udmærkelse. Hele Discipelantallet udgjorde 66. Akademiets Landeiendomme ere forøgede ved Indkjøb af Godserne Nordruplund og Morup, og den nye Bygning for Lære- og Opdragelsesanstalten, der opføres paa Tomten af den 1813 afbrændte Akademiebygning, er fremrykket saa meget, at Man til næste Sommer tør vente samme aabnet for dens fremtidige Bestemmelse.

Under Pastor Mules Tilsyn er i denne Tid en Høi paa Refsnæs ved Kallundborg, kaldet Kongshøien, undersøgt. Efter 3 Dages

Gravning af Præstens egne Folk fandtes 6 Alen dybt i Høien 3 Urner, i et af flade Kampsteen sammensat Gjemme, staaende paa en flad Kampsteen i Retning fra Øst til Vest, en stor i Midten og en mindre Urne ved hver Side af den store, der foruden Aske indeholdt elleve Oldsager, nemlig: 5 Ringe, 2 Knive, 2 Syle, en Knap og et Stykke i Form af et M. Knappen er udentvivl af Guld, ligesom og en af Ringene, Sylene er en Komposition, og det øvrige Kobber. Ved at undersøge Asken fandtes en Deel af Benene endnu ganske hvide. Benet, hvori Tænderne havde siddet, var kjendeligt. Oldsagerne har Hr. Mule allerede indsendt til Kommissionen, til hvem han ogsaa for et Aars Tid siden indsendte nogle, fundne i samme Høi, og efter hvis Ønske han lod Høien undersøge.

(H. A.)

I "Jydske Efterretninger" læses følgende Sammenstilling af Folketallet i Aalborg Stift 1824 og 1825:

	Indv.		Indv.	
Aalborg.....	7,350	i 1824;	7,435	i 1825.
Sæbye......	600	——	615	——
Frederikshavn	872	——	950	——
Skagen.....	1,052	——	1,145	——
Hjørring....	1,228	——	1,100	——
Thisted.....	1,360	——	1,602	——
Nykjøbing...	951	——	952	——

I hele Stiftet 1824: 106000; 1825: 108000.

Blandede Efterretninger.

Physiologisk Mærkværdighed.

Claude-Honoré Trèzel, en tiaarig Dreng i Paris, var i saa høj en Grad døvstum, at ikke engang den stærkeste Larm og de heftigste Rystelser gjorde noget Indtryk paa hans Øre, ei heller formaaede han at frembringe, endog den sagteste Lyd. Doctor Decleau den yngere, hvem Drengens lykkelige Ansigtsdannelse syntes at love, at en Operation her ikke vilde være forgæves, foretog denne paa ham. De sædvanlige Indsprøjtninger gjennem de eustachiske Rør bleve anvendte, men ledsagedes ikke af den frygtelige Smerte og paafølgende Bullenhed i Trommehulen, hvorved saamange Forsøg af denne Art ere blevne haabløse. Honoré fik Hørelsen, og en Tid af Frygt og Henrykkelse begyndte nu for ham. Enhver Lyd glædede ham ubeskriveligt, og ved at høre et Fløjteuhrs Toner blev han ligesom ude af sig selv. Endnu troede Honoré stedse, at Taleorganet var at søge paa Læberne, og efter hans Mening maatte et Barn paa 7 Maaneder kunne tale, da han saae det bevæge Læberne. Næppe er denne Vildfarelse betaget ham, saa hører han en Skade snakke, og slutter deraf, at alle Dyr maatte være begavede med Taleevne. Strax skal hans Yndlingshund eftersige ham de eneste Ord, som han dengang kunde frembringe — papa og du pain. Da denne Discipel viser sig ulærvillig, bruger han Magt! og først da Hunden udstøder en frygtelig Hylen tvivler han om et lykkeligt Udfald af sine Bestræbelser.

Ved utrættelige Anstrængelser kom nu Honoré saa vidt, at han foruden pain, tabac o. s. v. ogsaa kunde udtale mange sammensatte Ord, og han var meget stolt over dette Fortrin. Imidlertid vedblev hans Artikulation at være mangelfuld. For at uddanne den, skrev man de Ord, som bleve ham foresagte, paa en Tavle. Nu indsaae Drengen Vocalernes og Konsonanternes Forhold langt bedre og talede meget rigtigere. Paa denne Maade lærte han ogsaa i kort Tid at læse og skrive. Hvad der hidtil er ham meest vanskeligt at udtale er det dobbelte r. Paa at synge har han adskillige Gange prøvet, men dette vilde endnu ikke lykkes ham. Imidlertid ere allerede de Evner, som han hidindtil har udviklet, højst forunderlige og mærkværdige, naar man betænker, hvilken Yttring af Kraft dette Barn har haft fornøden, og hvor mange Forestillinger og Kombinationer, der maatte danne sig i ham førend han kom saa vidt.

Honoré er bleven Videnskabernes Akademi forestillet, og fremsagde Lafontaines Fabel "Le

Renard et le Corbeau." Akademiet har anmodet Doktor Deleau om ogsaa fremdeles at lede denne Drengs saa lykkelig begyndte Opdragelse, og ved omhyggelige Jagttagelser lægge Grunden til en Green af Opdragelsesvidenskaben, som maa være af stor Gevinst for Menneskeheden. I et lidet Skrift (Paris, hos Delaunay, 1825), hvormed Honoré's Portræt følger, har Doktoren bekjendtgjort Historien om denne mærkværdige Tildragelse.

I den russiske Kejserstat har i kort Tid Døden bortrevet, foruden Kejser Alexander, som Historiens Aarbøger stedse ville nævne som een af de mærkeligste Regenter, nogle andre mærkelige Mænd, saasom: 1) Rigskanzleren Romanzof, der virkede herligt for Videnskaberne, især Statskyndighed og Historie. Han gjorde den ædelste Anvendelse af sine store Midler og Indkomster. Hvo erindrer ikke den paa hans Bekostning udførte Verdensomsejling af Kapitain Kotzebue med Skibet Rurik; og det var ikke den eneste Opdagelses-Reise han lod foretage. For Ruslands gamle Historie og Annaler sparede han ingen Bekostning, som kunde tjene til at berige hans overordentlig rige Samling af gamle Dokumenter, til Oplysning i Ruslands indre Historie og Forhold med Fremmede. Til hans vidtudstrakte Planer hørte en Udgave af de samtlige byzantiske Historieskrivere, og som en foreløbig Sag gav han Professor Hase i Paris den betydelige Sum, Udgaven af Leo Diaconus fordrede. I det kejserlige Videnskabers Academies Samling den 25de Jan. sidst, blev forelæst et Brev fra den Afdøde af 27 Dec. f. A., hvorved Akademiet underrettedes om, at han for nogle Aar siden havde bestemt en Sum af 25000 Rubler i Bank-Assignationer, som overdroges den akademiske Konferents at anvende til Trykning af gamle russiske Oldskrifter, fornemligen gamle hidtil ej udgivne, og fædrenelandske Krøniker. Ligesom det Halve af bemeldte Sum den Gang blev overgivet, saa blev nu ved Brevet den anden Halvdeel tilstillet Konferentsen, som tog Beslutning om den fulde Sums Nedlæggelse i Banken, for efterhaanden at tjene til det bestemte Øjemed.

Man erindrer sig og hvorledes han efter Pariserfreden lod ved Canova forfærdige en Fredsgudinde, som nu bevares i hans Pallads; fremdeles hvorledes han stormodigen understyttede indenlandske eller i Udlandet værende Konstnere. Da han selv ej efterlod umiddelbare Livsarvinger, saa vilde det hele prægtige Romanzofske Pallads (ved hvis Side stod en liden beskeden Vaaning, som han havde forbeholdt sig selv) med sit udmærkede kostbare Bibliothek og forskjellige Samlinger af alle Slags, vel ganske erholde en anden Bestemmelse. Man er berettiget til at vente af Statsraad Adelung, der hædredes med den Afdødes hele Fortrolighed, udførlige biografiske Efterretninger om denne Mand, der var Ruslands Ziir. 2) General Rostopschin døde omtrent ved samme Tid i Moskov. Han arbejdede sig selv op til at blive hvad han var. Hans Navn, siger man, er skrevet med Flammeskrift i Historiens Aarbøger. Men man læse ej blot hvad den saa belæste Segur, og mange andre have skrevet om ham; ogsaa hans eget Skrift om den Moskowske Brand. 3) Marquis af Traversay er død i en meget høj Alder i St. Petersburg. Som Emigrant kom han til Rusland. I nogle Aar var han Militær-Gouvernør over Stæderne Nikolaew og Sevastopal, og i denne Post tillige Amiral over Flaaden i det sorte Hav. (See Skilderiet d. A. No. 10) I den sidste Tid levede han i Roligheds Stand.

En Person, der i nogen Tid var ved Philantropinet i Dessau ansat som Lærer, K. W. Kolbe, har for kort Tid siden udgivet et Skrift om det tydske Sprog, i hvilket han gjør sig meget til af sine Arbejder for samme. Titlen er: "Mein Lebenslauf und mein Wirken im Fache der Sprache und der Kunst; zunächst für Freunde und Wohlwollende. Nebst Druckberichtigungen u. Zusätzen zu der letzten Ausgabe meiner Schrift über Wortmengerei. Berlin 1825. gr. 8. Skrif-

ket bliver haardt medtaget i Lit. Conv. Blatt. Jan. 1826 No. 7 og 8, af Wilh. Körte, under Overskrift: "Wortmengerei und Sprachfegerei". Kolbe skriver: "Sin, fült, schrof, stat, Fal, grif, ris, verhast, ich wil, hel, vol, eingeschlept, Spot, tun, Tat, herlich, Herschaft, verwirt, Spot, woltätig, trent, weteifernd. Dog er han ikke sig selv overalt liig; han skriver f. Ex. allmälig, willkurlich. Han skaaner ellers ikke engang Navne, forandrer f. Ex. Grimm til Grim, og istedetfor Jenisch's, skriver Jenischens. Istedetfor sei's skriver han seis. — Ved at blade i hans Skrifter om Sproget, støder man hvert Øjeblik paa Naragtigheder, og erindrer det franske: Qu'est ce que c'est que cela, eller i Voß's Oversættelse: Wasistdaswasdasistwashaftigkeit.

Følgende Kjendsgjerning skal bevise, hvor nødvendigt et hensigtsmæssigt Liighuus er for enhver Menighed. Den vil sikkert opvække en veemodig Følelse i enhver Menneskevens Hjerte, og opfordre enhver Borger til med Varme at opbyde til og anbefale Oprettelse af Liighuuse i ethvert Sogn, hvor de endnu maatte mangle. Man læse kun følgende i sig selv skrækkelige, men ved det heldige Udfald tilfredsstillende Beretning, for at ønske hensigtssvarende Midler tilrede mod Muligheden af at Redning skulde savnes. En ung indtagende Pige af 19de Aars Alder, Elise Cave, i Nederlandene, laae syg af en Feber, hvis Hæftighed tiltog og endeligen efter fire Dage ansaaes at have udslukt hendes Liv. Hun blev lagt i Kisten, men med Begravelsen skeete en Opsættelse, fordi hendes Moder, der var fraværende, havde yttret det Ønske at see hende. Hun kunde ikke komme førend efter sex Dages Forløb. Ved sin Ankomst begav hun sig, ledsaget af Beslægtede, til det elskede Liig. Da Ligkistens Laag var aftaget bemærkede man, at Ansigtsfarven ikke var Dødens. En Læge blev kaldet, Legemet bragt i varmt Bad, andre

passende Midler brugte, og efter fem Timer havde man den Glæde at see Livet tilbagebragt. Hun kom sig af sin Sygdom, og lever endnu.

Kjøbenhavns Børs, den 28 Februari 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 225		
Species 225		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 8 a 10 ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	197 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	$53\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	—	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	69	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{3}{4}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	114	$114\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$100\frac{1}{2}$	101 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

En indfødt Italiener, som taler det danske, tydske og franske Sprog, og besidder Færdighed i at undervise, tilbyder at give Information i sit Modersmaal for en billig Betaling. De, som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive deres Adresse i en Billet, som bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin, paa Gammeltorv No. 89 i Boutiken.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 18.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 4 Marti 1826.

Bemærkninger om Jordbruget i Bengalen.

(Slutning; see No. 16.)

Af det givne Udkast af Agerbruget vil sees, at den bengalske Landmand ikke har den Fordeel af Jordens Dyrkning, som han burde have, uagtet han aarlig har 2 à 3 Høste. En Nations Velstand bestaaer i Almuens Velstand, og et Land kan kaldes rigt, naar Landboen er i gode Omstændigheder. Den bengalske Bondes almindelige Levemaade, sammenlignet med hvad man kan antage at høre til rimeligt Behov, vil vise dette, naar man tillige tager Hensyn paa, om det enten er Vanen, frivillig Afholdenhed eller virkelig Fattigdom, der hindrer ham fra en mere fuldkommen Nydelse af sit Lands Naturprodukter.

Den bengalske Bondes daglige Spise er Riis, af hvilket en Mand kan spise 4 Pund, men sjelden kan hans Omstændigheder tillade mere end 3 Pd., af hvilket det Halve fortæres Kl. 12 om Middagen og det andet Kl. 6 eller 7 om Aftenen. Tilberedelserne ere ikke mange; Risen koges i en Leerpotte og naar den er færdig heldes den ud paa et Plantanblad eller en Leerbakke, lidt Salt strøes paa og derpaa spises eller rettere sagt sluges den.

Denne Levemaade er unægtelig ussel. Bengalen frembringer saa mangfoldige Ting af Dyr- og Planteriget, som kunde være mere nærende end den blotte Riis, der, lig Kartofler, vel mætter, men giver kun lidet Næringsstof; derfor ere de Indfødte en ussel svag Race, og, efter min uforgribelige Formening, er ogsaa den ringe Næring een af Aarsagerne til den Aandssvaghed, der udgjør Nationens Characteertræk.

Formegen Kjødspise i de tropiske Lande er vistnok skadelig, men brugt i Forening med vegetabilisk Føde er den i højeste Grad gavnlig til at give Kræfter til at staae imod med i den tærende hede Luft.

Halvdelen af de bengalske Bønder ere Muselmænd, hvis Religion tillader enhver Slags Kjødspise, Svinekjød undtagen, og Hinduerne

ere kun forbudne at spise Oxe- og Hønsekjød og dog alligevel er det kun ved højtidelige Leiligheder at der bliver noget Slags Kjødmad forbrugt, da det er 3 Gange saa dyrt som deres almindelige Spise; og da Agerbruget, som forhen omtalt, neppe kan forskaffe det, anseer jeg det som beviist, at Bengalen, uagtet alle de store Fortrin, det er begunstiget med af Naturen, ikke yder dens Agerdyrker de Fordele, som den burde, og hvis Virkninger naturligviis have Indflydelse paa det hele Statslegeme.

Da jeg kun kjender meget lidet til det europæiske Agerdyrkningsvæsen, hverken i Henseende til det praktiske eller theoretiske, kan og vil jeg kun indskrænke mig til korteligen at fremsætte, hvad der i mine Tanker ere de væsentligste Mangler ved det bengalske Agerbrug.

Sædearternes Forandring, paa hvilket den europæiske Landmand anvender saa megen Opmærksomhed, og paa hvilket Udfaldet af et vel indrettet Agerbrug meget beroer, er slet ikke kjendt her i Indien; en Plan, som strækker sig udenfor et Aar, har aldrig nogen bengalsk Bonde drømt om kunde finde Sted. Et tilstrækkeligt Begreb kan gjøres om den herskende Skik, naar man tænker sig en Bonde, hvis hele Pønsen gaaer ud paa at trække det alleryderste Produkt af sine Marker, uden at tage Hensyn til Jordens Forarmelse. Han saaer derfor ofte 2 a 3 Slags sammen, uden at tænke paa, at det ene tager Næringen fra det andet, og som tilsidst gjør Jorden saa gold, især hvor den muddrede Oversvømmelse ikke naaer, at han neppe faaer sit Sædekorn igjen, og naar han nu endelig ikke kan pine mere ud, lader han Marken ligge 1 eller 2 Aar brak, men som sjeldent er tilstrækkelig til at give Jorden den fornødne Styrke, da de Indfødte intet Begreb have om Gjødnings Anvendelse, thi skjøndt det betydelige Antal Hornqvæg som holdes vilde give Bonden tilstrækkeligt Middel til at forbedre de Marker, som Oversvømmelsen ikke frugtbargjør, benyttes det dog ikke, da det nu eengang er en Skik, som mange hundrede Aars Vane næsten har gjort til en Lov, at Qvægets Excrementer blive anvendte til Brændsel; ikke saasnart har derfor Dyret deponeret sit Forraad, før det omhyggelig samles op og dannes i smaae flade Kager, der tørres i Solen, og som derpaa enten forbruges i Huset eller sendes til Bazaren, hvor det udgjør en Handelsartikel.

Chineserne vide anderledes at benytte dem af Gjødning, og de anvende hele deres Skarpsindighed for at skaffe den tilveje. Jeg har hørt fortælle, at der paa Gaderne i Canton findes mangfoldige Bærestole, forsynede med fornøden Beqvemmelighed for trængende Forbipasserende, hvilke ikke allene have fri Entree, men faae endogsaa en Appelsin ved Udgangen som Præmie. Det kan man kalde ægte Vinskibelighed, og at det betaler sig, maa man jo antage som en Selvfølge.

Hornqvægets, jeg mener her Plovstudenes, slette Behandling udgjør ogsaa een af Aarsagerne til Jordens daarlige Dyrkning. I de hede Maaneder, da den brændende Sol afsvier næsten ethvert Græsstraae, maa Qvæget, uagtet svært Arbejde, lade sig nøje med hvad de kan gnave af den forbrændte Overflade, og medens Oversvømmelsen varer leve de af gammelt Riishalm, som neppe er istand til at holde dem i Live; naar altsaa Pløjningstiden kommer, ere

de neppe istand til at trække den 40 Punds svære Plov, og ofte bliver derfor Marken kun halv pløjet og Afgrøden derved forringet.

At vente nogen betydelig Forandring og Forbedring i det bengalske Agerdyrkningssystem er ikke vel tænkeligt under Tingenes nærværende Forfatning, jeg mener, saalænge det engelske Kompagnies Love forbyde Europæerne at have Jordejendomme i Indien. Naar denne Lov bliver ophævet, naar driftige indsigtsfulde europæiske Landmænd kan begynde at sætte Kapitaler i Landejendomme og dyrke dem efter en til Klimatet og andre Omstændigheder passende Plan, da vil sikkert en ny og vigtig Epoke begynde her i Østen, hvis Følger ikke ere at forudsee. Dog, dette Tidspunkt vil neppe indtræffe, førend Omstændighederne forandre sig. Festina lente!

Om Indigoens Dyrkning og Fabrication.

Naar Een har bestemt sig til at være Indigoplanter, udsøger han sig et til denne Fabrikgreen beqvemt Sted, i Tilfælde ingen færdige Factorier ere at faae tilkjøbs, og efterat have samlet de nødvendige Materialier opføres de fornødne Bygninger.

Naar Factoriet er istand gjøres Contract med Bønderne i de forskjellige Landsbyer om at levere en vis Qvantitet Land, almindelig imod et Forskud af 2 Rup. pr. Biggah, for hvilke han forskriver sig til at pløje Jorden, saae Frøet og luge Planten, endvidere at skjære den i sin Tid, da den bringes ind paa Factoriets Bekostning;

for 8 Bundter a 6 Fod i Omkreds gives 1 Rup. En Biggah giver i gode Aaringer sjelden mere end 12 Bundter. Landmanden har saaledes kun liden Fordeel af at dyrke Indigoplanten; men, da han stedse er i Pengeforlegenhed, og især paa den Tid da Zemidaren indkræver Jordskylden, har han kun to Ting at vælge imellem, enten at tye til Pengemanden, som tager over 50 pC. Rente mod Sikkerhed i Riishøsten, eller og til Factoriet, der rentefrit advancerer ham Penge for Indigomarker, som han først saaer efter 4 a 5 Maaneders Forløb; derfor, saalænge han har Credit hos Europæerne, vælger han stedse af tvende Onder det mindst trykkende.

Den bedste Jordsmon for Indigoen (Indigo hirsita L.) er den sorte lette Muld, men da der kun findes lidet af den Slags, maa man tage til Takke enten med svære og haarde eller lette sandede Marker; hine give vel en riig Plante, men ere vanskelige at faae pløjet og saaet, da de fordrer en betydelig Qvantitet Regnvand, for at gjennembløbes; de sidstnævnte ere derimod lette at pløje og saae, men give en mindre rig Plante og fordærve ofte, naar stærk og vedholden Regn indtræffer i Juni Maaned. Det er derfor en god Ting at have en Blanding af disse forskjellige Jordarter, da det altid sikkrer for Tab, endog i de alleruheldigste Aaringer. Bønderne begynde at pløje paa Indigolandene i Januari og vedblive dermed indtil Saaeningstiden. Sjeldent kan man faae Markerne mere end tvende Gange pløjede; thi skjøndt Bonden veed, at jo bedre han behandler Jorden, desmere Indigo saaer han, bekymrer han sig ikke det ringeste derom, da han allerede har forbrugt det bekomne Forskud, og søger derfor at slippe derfra med saalidet Arbejde som muligt.

I Marts Maaned begynder Sydost-Monsonen almindelig at sætte ind; men nu og da kommer Nordvest-Monsonen tilbage med en skrækkelig Kraft. Ved saadan Leilighed følger i Almindelighed svære Regnskyl, som Indigoplanteren modtager med et Vivat, thi det er Signalet til Begyndelsen af Saaeningen. De lavtliggende og løse Jorder expederes først, og derefter de høje og haarde. Hele Saaetiden varer fra 3 til 6 Uger, alt eftersom Regnbygerne ere hyppige eller sjeldne; undertiden har man Regn et Par Gange om Ugen, og nu og da hænder det, at man ikke faaer en Draabe i en heel Maaned, hvorved mange smaa Planter af første Saaening døe.

For hver Biggah faaer Bonden 5½ Pd. Frøe, som han saaer, efterat have ladet Ploven gaae 1 eller 2 Gange igjennem Jorden, og lader derefter sin Stige jevne Overfladen. Tredie Dagen efter Saaeningen viser i Almindelighed Spiren sig med sine to smaae Blade; det er i denne Tilstand Planten er meest udsat; thi baade for stærk Regn, for megen Tørke og for stærk vedvarende Solskin have skadelige Følger; Græshopperne finde desuden en særdeles Behag i de to smaa Spireblade foroven, og en Slags Jordlopper i Roden, men dog alligevel, naar ikke en altfor langvarig Tørke indtræffer, bliver der gjerne Planter nok til at fylde Marken op, da de sprede sig i Tidens Længde. I den første Maaned voxer Planten kun omtrent 6 Tommer, i den anden naaer den en Høide af 2½ a 3 Fod, og i den 3die Maaned voxer den en Tomme daglig. Noget over 3 Maaneder efter Saaeningen begynder Planten at blive færdig, Bladene blive tykke og mørkegrønne, have en stærk

Kobberlugt og lade sig brække mellem Fingrene. Nu begynder Skæringen eller som det kaldes Arbeidstiden; et vist Qvantum Planter bliver dagligen bragt ind til Factoriet, hvor de opmaales og bringes derpaa til de indrettede Vatter, hvor Indigobundterne blive satte radeviis og sammenpresses saa godt som mueligt. Naar Vattet er fuldt, bedækkes det med flækkede Bambusser, som ere flettede i hinanden for at holde Planten ned; ovenpaa disse lægges hele tykke Bambusser, og tilsidst svært Pressetømmer. Vattet fyldes nu med Vand fra Reservoiret, og nogle Timer efter begynder Gæringen gradeviis at vise sig ved opkastede Luftblærer. Alt ligesom Gæringen forstærkes begynder et tyndt hvidt Skum at vise sig paa Overfladen, som lidt efter lidt bliver tykkere og antager et violet Skær, som er Tegnet paa Gæringens Fuldkommenhed; dog at bestemme dette nøiagtigt, er vanskeligt, og fordrer adskillige Aars Erfarenhed. Naar Planten er moden og stærkt presset, og Natten tillige lummer, da er Gæringen undertiden færdig paa 9 Timer, er det derimod Regnveir og Luften kold, Planten umoden og løst presset, er 13 Timer neppe tilstrækkelig.

For liden Gæring kan vel give en god Indigo, men man taber betydeligt i Produktet; er Gæringen derimod for stærk, bliver Indigoen af slet Qvalitet; det er derfor vigtigt, at træffe den gyldne Middelvei. Naar Gæringen har naaet den tilbørlige Grad, aabnes en i Bunden værende Rende, gjennem hvilken Vandet løber ned i en anden Række Vatter. Vandet seer ved Udløbet mørkeguult ud, men paa Terrassen har det en stærk og livlig grøn Farve. Efterat alt Vandet er løben ud, træder 8 Mand, forsynede

med 4 a 5 Fods lange Haandaarer, ned i Vattet, og begynde at røre om under jevne Aareslag. Vandet antager lidt efter lidt en dunkel Farve, som efter et Par Timers vedvarende Arbeide gaaer over i det blaae, og naar man da ved at tage lidt af Vandet paa en hvid Tallerken seer at de smaae Indigokorn have faaet den fornødne Dannelse og Tyngde, beordres Folkene ud af Vattet. Et Par Timer efter, naar Feculaen har sat sig, trækkes Vandet af, og Bunden af Vattet sees nu overtrukken med et tyndt Klæde af den skjønne Indigo, som øses op i en Rende, der leder det ind i et lille Reservoir i Kogehuset, fra hvilket det pumpes op i store murede Kobberkjedler, hvor det faaer et lille Opkog den samme Aften; næste Dags Morgen trækkes det overflødige Vand af, og Feculaen koges derpaa en 3 Timers Tid under en vedholdende stærk Ild. Indigoens Godhed beroer meget paa den mere eller mindre stærke Kogning, da det første giver en let og skinnende blaa, det sidste en svær og mørk Indigo.

Efterat Feculaen har faaet den tilbørlige Grad af Kogning, lader man den løbe ud paa nogle med Bomuldstøi beklædte Borde, hvis Bunde bestaae af tynde flækkede Bambusser, og som ere forsynede med Rammer paa Siderne, for at hæfte Dugen. Fem eller sex Timer efter lægges Dugen sammen, for at Massen kan faae den fornødne Fasthed til at fyldes næste Dags Morgen i Presseformene; naar den er bleven tilbørlig haard, tages Formene op og bringes ind i Tørrehuset, hvor de skæres i Kager og lægges op paa lange og brede Hylder af flættede Bambusser, hvor de forblive indtil de ere tørre, da de nedtages, sorteres og pakkes i Kister, som

derpaa sendes ned til Calcutta, hvorfra de fordeles til alle 5 Verdensdele.

Det aarlige Qvantum Indigo, som fabrikeres i Bengalen og Bahar er, taget et Middeltal, 26000 Kasser eller 9 Millioner Pund, som koster Indigoplanterne 9 Mill. Rupier, der sættes i Circulation blandt Bønderne og Arbeidsfolkene ved Factorierne. Compagniet faaer omtrent ½ Mill. i Told, og Kjøbmændene i Calcutta omtrent ligesaameget i Commission ꝛc. Renterne af Plantagernes Værdie og de aarlige løbende Udgivter kan ansættes til 3 Mill.; sammenlagt gjør dette 13 Mill. Værdien af 6 Mill. Pd. Indigo er lavt taget 15 Mill. Rupier (efter nuværende Priser er det over 24 Mill.), der giver et Overskud af nogle Millioner, som Madam Fortuna fordeler omkring blandt sine Yndlinge i det blaa Broderskab.

Indigoavlen er et Lotterie, hvor der findes baade Gevinster og Nitter; men det er et Lotterie af den Beskaffenhed, at naar man vælger Nummerne, jeg mener hermed Plantagerne, med Eftertanke, naar man med Kraft og stadig Virksomhed tager fat paa Arbeidet, som det bør sig, og bruger Sparsomhed, da kan man være temmelig sikker paa at holdes skadesløs i de ugunstigste Aaringer, og i gunstige er Fordelen meget betydelig.

Den kongelige Kjøkkenskrivers Eed i Kong Christian d. 4des Tid.

(Efter en Copie med Luxdorfs Haand.)

Eftersom Kongl. Majestæt min allernaadigste Herre og Konning, naadigst haver betroet mig

Niels Rasmussen Hofkjøkkenskrivers Bestilling, da lover og bepligter jeg mig at være H. K. Maj. huld og tro, Hans Majestæts Bedste og Gavn i alle Maader vide og ramme, og Skade af yderste Formue at afvende.

Dernæst skal jeg aldeles og i alle Punkter, uden nogen Forvendelse eller Undskyldning, saa vel paa Hans kongl. Majestæts Huse og de Steder, hvor H. K. Maj. selv og de højbaarne Herrer H. K. Majestæts elskelige kjære Sønner holde Hof og Spisning, som og paa Rejser og Nattelejer inden og uden Riget, efter min Bestillings Lydelse mig rette og forholde, være sig med Udspisning, Inventering, Qvittering, Registrering, Ugesedlers Overleverelse, Disker og Personers Antegnelse, Bevistagen, Annammen, Udleveren, være sig Rug, Hvede, Mel, Malt, Øl, Brød, Salt, Kjød fersk og saltet, Viltbrad, Fugle, fersk Fisk, Sild, saltet og tør Fisk, Smør, Olie, levendes Qvæg, Oxen, Faar, Lam, Gjæs, Svin, Erter, Melk, Ost, saa og al anden Proviant, hvad Navn det og have kan. Iligemaade med Brygning, Bagning, Klid, Mask, Aske, Kul, Bærme, Kjøkkensidt, Huder, Skind, Ister, Thellig, tomme Tønder og Fade; Slagteriet, og hvis deraf kommer: Hoveder, Rygge, Tunger, Kallun, og Andet i Røghuset, Talge- og Voxlys og Tortzler (?), Sukker, Urter, og Specceriers Forspisning, Haveurter, Kaal, Roer, Rødder, Løg, og Saadant.

Derefter skal jeg og mit og mine Drenge, Disk og Bord paa de Steder holde, som min Bestilling mig tilholder og intet andetsteds. Ej heller skal jeg tilstæde, at enten tjenestløs Folk eller Andre, som ikke bør at spises, vorder spiset paa hvad Steder det og er, eller og at Noget

udbæres til dem; og skal jeg og ikke tilstæde, at Kokken, unyttigt og tjenesteløst Folk eller Kokkedrenge med sig om Landet fører.

Hvis saadan Uordning jeg erfarer, skal jeg, saa tidt og ofte det skeer, iligemaade saafremt Nogen i Kjøkken, Bryggers, og Bagers, sig modtvilligen anstiller, give det Marskalken og Overofficiererne tilkjende, saavelsom og hvis Ubilligt af Lehnsmandens Skrivere paa Rejsen anmodes.

Med Alt, hvis indkjøbes, skal jeg nøjeste og bedste Kjøb gjøre, og overalt holde rigtigt og godt Regnskab, og det hver Philippi Jacobi Dag fra mig levere ind udi Kongl. Majestæts Rentekammer.

Og ellers udi Alt mig forholde som en tro Tjener bør, og efter fornævnte min Bestallings Lydelse, og endvidere, saavidt Gud giver Naade, og jeg efterhaanden kan erfare, Kongl. Majestæt min Herre at være til Fordeel. Saa sandt hjelpe mig Gud og hans hellige Ord ved Jesum Christum vor Herre! Amen.

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg, den 27 Februari. Dr. Heibergs Vaudeville Kong Salomon og Jørgen Hattemager blev givet her iaftes i det dramatiske Selskabs Locale. Huset, som rummer 600 Tilskuere, var ganske fuldt.

I Randers Avis No. 25 læses: „Dersom det forhen indrykkede Avertissement, angaaende Dampskibet "Jylland," er foranlediget af en ædel Omsorg for Medmenneskers og Medborgeres Liv — — —, da tilkjendegives hermed, at den selvsamme Omsorg, i en ikke mindre Grad, har veiledet Vedkommende ved alle til Reparaturen henhørende Arbeider. Disse sidste ere udførte af

nogle af Aarhus's dueligste og agtværdigste Arbeidere, i Forening med Fartøiets Besætning. Af disse sidste, som maa antages at være competente Dommere, og som Aar ud og ind skal føre Dampskibet over Søen, ei vil efterlade noget som betrygger deres egen Sikkerhed, er en Selvfølge, og indtil videre et Slags Garantie for dem, som maatte attraae at afbenytte denne Befordringsmaade.

Efterretninger fra Agger. Et paalideligt Øienvidne fra denne Egn fortæller: "I Januar Maaned var jeg, ved den mellemste og største Kanal som gaaer fra Havet i Liimfjorden, Vidne til den meget stærke Strømgang, som med Kraft førte Isen fra Fjorden til Havet. For dem, der forhen har kjendt Terrainet, paa hvilket før Oversvømmelsen den 3die og 4de Febr. 1825 en Mængde Kreature kunde græsses, er det nu mærkeligt ved Havsiden at betragte Størrelsen og Breden af denne Kanal, som endogsaa for større Skibe vilde være seilbar, naar Grundene paa Hav- og Fjord-Siderne tillode det. Sognets Beboere mene det, som er høist sandsynligt, at denne Kanal aldrig igjen vil kunne tillukkes. Havet som i denne Vinter, naar Veir og Vind har ført saadant med sig, ikke alene er gaaet igjennem de ovenmeldte Kanaler, men ogsaa tildeels har oversvømmet det øvrige Fastland, har næsten ganske bedækket Jordtungen i Thisted Amt med et tykt Lag Gruus og Havsteen og derved tilintetgjort den Vegetation, som i forrige Aars Sommer paa enkelte Steder igjen viiste sig.

Viborg. St. Pedersdag var taaget, dog skinnede Solen længe nok, for efter gammel Veirspaadom, at bebude et tidligt og godt Foraar. Siden har det med Sydost, sydlig og S. V. Vind været Nattefrost med Riim, men om Dagen Tø og Soelskin. Imidlertid bør man ikke af Blidheden i Februar lade sig forlede til at saae i Have eller Mark; thi Nattefrosten og de Uveir som kunde ventes, ville vist nok i Aar, som mange foregaaende, bevise, at den tidligste Sæd, Vikker undtagen, i Marken, er den upaalideligste. — Hestemarkedet her sidste Torsdag var ringe. Gode Heste vare der; men kunde ikke sælges. Gode Arbeidsheste fik man for 12 a 20 Rbd. Stkt. — Vore Huus-Stær begyndte i Gaar først at komme. Disse selskabelige Fugle, der skille os ved saa mange Millioner Insekter, pleie at komme tidligere og i nogle af de senere Aar have de været her næsten hele Vinteren. — Der er i denne Tid, ifølge Vesterhavets Forening med Liimfjorden, indtruffen den Sjeldenhed (som i Aarhundreder ikke forhen var Tilfældet), at man i Sildegarnene i Sallingsund har fanget en 8 Pund vægtig Torsk og en Rokke (Skalle), den sidste var dem saare uvelkommen i Garnet, da dens Pigge reve det itu. Som Beviis paa denne Forvandling ved Vesterhavets Gang, fanges nu og i Liimfjorden sønden for Ladepladsen Krik i Vestervig Sogn smaae Østersøiske Torsk, der aldrig før var Tilfældet før Havet og Fjorden forenedes. Denne Alliance, stærkere end Fastlands- og Søemagternes paa Jorden, synes at ville for bestandig hindre alt Samfærsel mellem Thisted Amt og Ringkjøbings, uden med Baade. Hvad Virkning det i Tiden vil have paa Liimfjords-Egnene, deres Enge ved Høivande og Løgstøers Grunde, vil Tiden lære — Saameget er dog høist rimeligt, at Ferskvandsfiskene i Liimfjorden vil søge Vigene, og at, som Følge deraf, Pulsvaadfiskeriet, ifald det i deres Nærhed bruges, aldeles vil ødelægge dem.

Naturmærkeligheder. Almindelig holdes her i Danmark Spurvene for Tyve og Skjelmer mod Kirsebær og Løg i Haverne (som de trække op med Roden), mod Erter, som de ophakke og fortære, og mod Vaarkornet, især det toradede Byg, som de ganske afpille nær Byerne og inde i dem, hvor Vænger eller Tofter gives med den Sædart, formodentlig fordi det er mere sødt og meelrigt end det sexradede. Imidlertid lægge man dog Mærke til: at Naturen lærer slige Dyr at søge, endog naar ingen Mark- og Havefrugter ere, paa en for Mennesket gavnrig Maade, deres Føde. Den naturforskende Englænder Bradley har nemlig opdaget: at to gamle Spurver bragte hver Time 40 Larver af Orme og Insekter til deres Rede.

Daglig var det altsaa 480 Larver og ugentlig 3360 Larver, der af et Par Spurver ødelagdes. Man lære heraf: at denne næsvise og ofte hadede Fugl, gjør langt større Nytte i Byerne og Haverne, end man forestiller sig. Saaledes fortære og Kragerne især Oldenborrens Larver, Aadslernes Orme og Kjød; og de saa forhadte Maarer og Ildere mangfoldige Rotter og Muus. (B. A. 25.)

Blandede Efterretninger.

I Wien blev afvigte Fastelavns Mandag holdt en allerede længe forberedt stor Maskerade for den engelske Gesandt Sir Henry Wellesley med overordentlig Pragt. Alt hvad ædelt og fornemt vor Kejserstad besidder synes at have forenet sig til denne Fests Forskjønnelse. Der havde dannet sig tolv Quadriller, i hvis Spidse den elskværdige Erkehertuginde Henriette viste sig som Marie Stuart, ledsaget af Erkehertuginde Clementine som Katharina Seyton. Begge durchlauchtige Prindsesser vare ligesom skjulte af Diamanter. Erkehertug Franz Carl og Prinds Leopold af Sicilien bivaanede ligeledes denne Fest. Dagen efter begav hele Selskabet sig til den kejserl. kongl. Borg, hvor Deres Majestæter Kejseren og Kejserinden, Hds. Majestæt Enke-Dronningen af Bayern med sine kongelige Døttre, og hele den kejserlige Familie havde forsamlet sig i Spejlsalen, for at see alle tolv Quadriller drage forbi. Da det tillige Aftenen i Forvejen var Hds. Majestæt Kejserindens Fødselsfest, saa trængte enhver sig frem for at bringe denne almindeligen elskede Fyrstinde sin Lykønskning. Hds. Majestæt nærmede sig hver Gang til den indtrædende Quadrille og underholdt Sig paa det naadigste med de i ubeskrivelig Pragt glimrende Damer. Prindsen af Salerno viste sig som Kalif Harun-al-Raschid ledsaget af den persiske Digter Alzaid (den berømte Orientalist Hofraad v. Hammer), der benyttede denne Lejlighed til at omdele Digte til Hds. Majestæt Kejserinden i det persiske og tydske Sprog. Maskernes Tog varede omtrent tre Timer, og Deres Majestæter begave Sig henved Kl. 10 tilbage til Deres Appartements. — Quadrillerne, som dannedes af 172 Damer og Herrer, førte, efter de historiske eller romantiske Scener, som de fremstillede, følgende Benævnelser: Abbeden, efter Walter Scott; Løvejagten, efter la Motte Fouqué; Kenilworth, efter Scott; Undine, efter Fouqué; Qvintin Durward, efter Scott; de fire Brødre, efter Fouqué; Connetablen af Chester, efter Scott; Libussa; Hamlet og Polonaise.

(Beil. z. A. Z. 47.)

Kjøbenhavns Børs, den 3 Marti 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista —		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	200	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116½	117 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	53	54 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 19.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 7 Marti 1826.

Fornødent Gjenmæle til Almueskolelærernes bittre Fjende.

I nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 4 og 16 d. A. har en Anonymus, som man — for dog at have et Navn til ham — mildest talt kan kalde Peer Brøvler, expectoreret sig paa en Maade, der vidner om, at han gandske behersker af den onde Dæmon, man kalder Brødnid. Det har længe været et Factum, at denne Dæmon helst opslaaer sin Bopæl hos den, der plages meest af Tanken om sin egen Usselhed — sin egen Uværdighed, og at Misundelse, Bagtalelyst og Skadefryd ere dens sikkre Følgesvende. — Hvorvidt den første Deel af dette Factum kan anvendes paa Almuskolelærernes Angriber, veed jeg naturligviis ikke, da han har iagttaget den priselige Forsigtighed, at skjule sig i Mørket; men den sidste Deel stadfæstes derimod til den høieste Grad af Evidence ved hans i nærværende Blad indrykkede brødnidske Deductioner.

"Enhver kan efter et Par Aars "Ophold paa et Seminarium blive "Skolelærer, og da arbeide sig "op til en aarlig Løn af 4 til "500 Rbd."

Dette er Grunden til den anonyme Herres Harme.

I den første Deel af dette Næringsstof til Anonymens Brødnid findes ligesaa meget Skjævt (for ikke at sige Usandt) som der findes Haan mod en heel Stand af Medborgere, der hædres med Regjeringens Agtelse og Tillid, og med den Tilstaaelse af enhver Rettænkende, at den har en særdeles vigtig Indflydelse paa National-Tænke- og Handlemaaden. Det vil nemlig næppe lykkes Anonymen at bevise, at den duelige med sit Kald i enhver Henseende fortrolige Almuskolelærer dannes ved et Par Aars Ophold paa et Seminarium, hvor han desuden efter det Kgl. Reglement skal opholde sig i 3 Aar. Er der ikke gaaet en omhyggelig Forberedelse i Forveien og følger der ikke

en fortsat Uddannelse og Stræben til det Fuldkomnere efter dette Ophold, saa kan Individet, der mangler denne Dannelse for og efter, gjerne have været ligesaalænge paa Seminariet, som den Studerende er ved Akademiet, uden derfor at blive en duelig Almuskolelærer, hvilket man efter min Mening ikke er, fordi man har erholdt et kort Begreb i de almindelige Skolevidenskaber, som Peer Brøvler behager at udtrykke sig; thi har Lærerne kun et kort Begreb, af hvor stor Omfang vil da Discipelens blive? — At der findes mange seminaristiskdannede Almuskolelærere, der ikke ere, hvad de burde være — er vist, og at der iblandt disse gives een og anden Nar, som troer at have slugt al Verdens Viisdom, og hvis Opførsel derfor viser sig som en ussel Mellemting imellem Dannelse og Raahed — det er ligesaavist; men i hvilken Stand findes ikke slige Uværdige? Er det retfærdigt ved haanlig Tale at stemple en heel Stand med Foragt, fordi den tæller uværdige Medlemmer? Og skal det være enhver anonym Skribler tilladt uformeent at slaae sig til Ridder paa en heel Klasse af Medborgere, fordi han — sluttende af hvad den hidtil har taalt — troer, at den fremdeles vil vedblive at være samme Langmodigheds-Mønster? — Ingen kan beredvilligere end jeg erkjende, hvor saare lidet endogsaa den bedstdannede Seminarist veier i Kundskabernes Rige; Ingen føler dybere end jeg, hvor tungt det er at være udelukket fra mangen en Kundskabskilde, hvoraf den, der har gjennemvandret den trange Vei til egentlig Lærdom, kan øse med fuldt Maal; men desuagtet ved jeg, at Almuskolelærernes Daad er hæderlig og vel-

gjørende, og at dens Frugter ere mangfoldige og af en større Værd, end man i Almindelighed er tilbøielig til at troe. Og det maa derfor ei forundre Nogen, at jeg, ifølge denne min Anskuelse, søger at afstumpe een af de mange Pile, som uforskyldt afskydes mod den Stand, hvoraf jeg er Medlem, uden at Krybeskytten tør vedkjende sig den.

Indrømmer man mig nu at den duelige Almuskolelærers Dannelse hverken begyndes eller fuldføres paa Seminariet, og at der i alt Fald fordres meer end baade 2 og 4 Aar til en saadan Dannelse, da vil Misundelse og Brødnid klarligen fremlyse for den Upartiske af ethvert Ord i Anonymens egentlige Anke, at 4 à 500 Rbd. aarlig Løn er formeget for en Almuskolelærer. — Forend jeg yderligere beviser dette, vil jeg blot forudskikke den Bemærkning, at de Embeder nok ere saare faa, hvori en Almuskolelærer kan haabe denne Løn, og at idetmindste Halvparten af Danmarks Almuskolelærere maa nøies med det Halve og endnu Mindre. Min egen Stilling giver et fyldestgjørende Exempel herpaa. Jeg tjener nu paa 8de Aar ved en Kgl. Stiftelse, og har Grund til at troe, at jeg i denne Tid har erhvervet mig mine Foresattes Agtelse; og desuagtet har jeg for 6 Timers dagligt Arbeide endnu ikke naaet 300 Rbd. Sølv aarligen, skjøndt der med mit Embede hverken er forbundet frit Huus eller noget andet Emolument, hvorfor jeg maa anvende den øvrige Tid af Dagen fra den tidlige Morgen til den sildige Aften til private Informationer, for nogenlunde an-

stændigen at kunne ernære mig og Familie. Saaledes er min Stilling, og saaledes er nok mange Almuskolelæreres. Finder Anonymen nu, at den Udsigt, maaskee engang at kunne naae et Embede, der indbringer 4 à 500 Rbd. aarligen, er alt for brillant for en Mand, der saaledes maa hentrælle sine bedste Aar i denne eller en lignende eller maaskee meget slettere Stilling, da maa jeg tilstaae, at han saare svagt har lagt sig det Bud paa Hjertet: Elsk din Næste som dig selv.

Men endogsaa dette tilsidesat — skulde da en duelig og virksom Lærers Arbeide ved en Almuskole ikke kunne qvalificere sig til en Løn af 4 til 500 Rbd. aarlig? — Enhver, der kan tale en lille Smule af Erfaring i denne Sag, vil tilstaae mig, at Skolelærerens Arbeide er og bliver, endog med den bedste Evne og Villie, møisommeligt og trættende, da det er en evig Gjentagelse af et og det samme for forskjellige Børn, og da de Børn, med hvilke Almuskolelæreren beskjæftiger sig, ikke just drives stærkt af det, man kalder Ambition. — Ligeledes vil den i dette Fag Erfarne villig tilstaae, at Almuskolelærerens Arbeide som oftest er høist utaknemligt, ikke allene fra hans Elevers Side, der, naar de i Tiden blive Mænd, sjelden kunne kjende den Mand, der lagde Grunden til hvad de ere (jeg er f. Ex. overbeviist om, at den anonyme Herre ikke mere kjender sin Skolelærer); men endnu mere fra de mange Foresattes Side, som Almuskolelæreren i Almindelighed er underordnet, og af hvem hans Arbeide ikke sjeldent forsures ham i høi Grad ved petitmaitreagtig Accuratesse, ubillig Mistillid, Utilbøielighed til at medvirke til hans Forbedring i Kaar, Ringeagt, ja endog Uartigheder, hvor man mærker, at disse kunne bydes. — Endvidere er det en Kjendsgjerning, at ikke allene seminaristisk dannede Lærere have Adgang til at søge Skolekald, men at enhver Student, der faaer isinde at lægge Studeringerne paa Hylden, uden Omstændigheder faaer samme Rettighed, og at det saaledes bliver vanskeligere for Seminaristen at erholde en af de Perler, der aarligen indrenter 400 Rbd. Hertil vil jeg endnu føie den meget væsentlige Bemærkning, som allerede er fremsat i dette Blads No. 12 og 13, at naar Skolelæreren har naaet 400 Rbd., da har han naaet Maximum, medens Mænd i andre Embedsstillinger altid kunne have Haab om større Løn, og saaledes see en sorgfri Alderdom og en rolig Død imøde, hvilket visseligen ikke er Tilfældet med Skolelæreren. Jeg har havt mange Exempler paa, at man har givet en bedaget Skolelærer en ussel Pension af 30—50 Rbd., hvorimod jeg ikke har havt den glædelige Erfaring som Anonymen (skjønt den vist har skaaret ham i Hjertet) at en udlevet Skolelærer har faaet sin fulde Løn i Pension.

Den velvillige Anonyms Nøisomhed kan jeg iøvrigt ikke andet end berømme, ønskende at han vilde lære mig den Konst at leve som Familiefader af mindre end 200 Rbd. Af hans inderlige Ønske om at opnaae 500 Rbd. aarlig Løn, kunde man ellers let falde paa at slutte, at han ikke kan meritere stort mere end de stakkels Skolelærere, som han saa hjerteligen gjerne ønsker at see omvan-

kende med en Krukke fra Dør til Dør, for deri at indsamle Godtfolks Levninger og milde Gaver, ligesom det skete forhen, da udtjente Corporaler og aftakkede Tjenere fandtes værdige Candidater til Skolelærerembeder.

Slutteligen maa jeg endnu berøre eet Sted i No. 16, som foranlediger mig til endnu engang at kalde Anonymen Peer Brøvler. Han siger nemlig, at Seminaristen nu har udelukkende Ret til at søge Degnekald. Mon det er i Maanen disse skulle søges?? I Danmark ere Degnekaldene forlængesiden forandrede, saa at der nu ere ligesaamange Kirkesangere (og følgeligen Deeltagere i Kirkeofferet) som Sognet har Skolelærere. Derimod findes der ingen Kirkesanger, som ikke tillige er Skolelærer, af hvilken Aarsag han nok hytter sig for at sove til Kl. 10. (Foreløbigen erindres Peer Brøvler om, at det var en Klokker, der kunde sove i Ro til Kl. 10, og ikke en Degn. Det var maaskee godt, om han læste sin Peder Paars igjennem engang endnu. Han kunde muligen deri finde nogen Portraitlighed imellem sig selv og en vis Gudinde.)

Jeg har ikke skrevet Ovenstaaende, fordi jeg ansaae mig istand til med Kraft at revse den Ondskabsfulde, som — selv skjult i Mørket — skumler over en agtværdig, for Fædrelandet gavnlig Stand, og misundende den de noget forbedrede Kaar, den ved en god Konges Naade har erholdt, søger at vriste den det Brød af Haanden, hvormed Kone og Børn skulle ernæres; men jeg haaber herved at have brudt Isen og opmuntret velvillige og kyndige Mænd, i og udenfor min Stand, til

med Grundighed og Varme at tale den gode Sag. Det er et stort Held for Dannerfolket, at det lever under en Regjering, der ikke agter paa Misundelsens og Ondskabens Niddingssprog, ligesaalidt som paa anonyme Forslag, der udruges af Brødnid og Skadefryd; men desuagtet kræver dog Selvforsvarsdriften — længe tirret — at man sætter sig til Modværge med alle de Vaaben, det blev Een givet at føre.

P. E. Becker,
første Lærer ved det Kgl. Opfostringshuus i Kjøbenhavn.

Noget om de paa Landet omstreifende Landkræmmere.

I forrige Tider bestod saadanne, da kun i ringe Antal omgaaende, Landkræmmere af gamle, til Arbeide udygtige Huusmænd, eller deres Koner, der nød Understøttelse som Fattige i Sognet. Disse, for at tjene Lidet, falbød Sye-, Stoppe- og Knappenaale, samt Hægter, hvorfor de tiltuskede sig Pennefjer, Svinebørster, Uld &c., som de igjen solgte i Kjøbstæden. Nu i de sildigere Aaringer er det unge Karle og givte Huusmænd, hvoraf nogle have tjent et Aars Tid i Kjøbstæden som Kudske eller Gaardskarle; disse forsynes af enkelte Kjøbstædborgere med Vare af alle Slags, saasom Sirtser, Cattuner, Museliner, Gaze, trykkede Tørklæder, alle Slags Silke- og andre Baandvare, med flere Varesorter, som findes i Kjøbstædboutikker, af flere hundrede Dalers Værdie, for dermed at stryge Landet om og forhandle; ja nogle af disse have

funden paa, at give sig Navn af Kludekræmmere, for under saadant Paaskud at skjule deres øvrige ulovlige Handel. Saaledes har enkelt Mand ikke een, men flere Udsendinger. Nogle af disse Folk indfinde sig endog paa Markederne, opslaae der Boder og falholde deres Varer, formodentlig under Navn at de handle for en Kjøbstædborger, skjøndt de ikke have været oplærte i Handelen, ei heller staae i virkelig Tjeneste hos nogen Kjøbstædhandlende. At denne utilladelige Omløben skader Kjøbstædborgerne i Almindelighed, er indlysende, saasom disse have saavel reelle som personelle Tyngder, for hvilke hine ere fritagne.

Af Kjøbstædborgere ere nok ikkun faa, der i denne knappe Pengetid have Contanter liggende til at betale med, naar Landmanden kommer til Kjøbstaden og falbyder Kornvare og andre Producter, og disse ikke hos ham igjen kjøbe deres Fornødenheder. Noget Mærkeligt ved disse Landkræmmere er, at de kunne sælge deres Vare langt under den Priis, Kjøbstædmanden kan sælge for, skjøndt han sælger sine Vare til bestemte Priser efter sit Indkjøb. Men Erfaring har viist, at flere af disse Landkræmmere ikke have kunnet aflægge Regnskab til Varernes Ejermand, og saameget mere vanskeligt have de kunnet det, da det er sandsynligt, at Ejeren, for nogenlunde at betrygge sig for Usikkerheden og Risicoen ved at udlevere sine Varer til slige uvederhæftige Personer, maa paalægge nogle pCt.; thi hvor kunde den Kjøbstædborger bestaae, naar een eller flere af hans Udsendte udebliver med at betale ham Penge paa Afdrag for bekomne Vare, med mindre han selv, naar hans Betalingstermin er udløben, kan have

gjort saadan Regning, at han kan komme ud med 75 ja 50 pCt. Det Skadelige ved dette Landkræmmerie er sikkert større end Nogen kan tænke sig i Tidens Længde, da disse Folk, som forhen vare vante til Arbeide ved Landbruget, og derved ernærede sig, nu ganske afvendes derfra, og have faaet Smag paa et mageligt Liv, og nu givter han sig, lejer sig et Huus, eller bliver Inderste hos en Huusmand, avler Børn, 1, 2, 3, ja flere; derved forøges hans Udgivter, og hvad der udfordres, skal tjenes ene af Manden. De første Aar gaaer det godt med Handelen; han afbetaler noget paa de bekomne Varer, og modtager flere, hvorved Gjelden forøges, Afbetalingen derimod bliver stedse mindre og mindre, og endeligen tilsidst udebliver han ganske med Afbetaling; Varene ere solgte for hvad derpaa bydes, Pengene forødte ved ødsel Levemaade og anden Overdaadighed. Nu ophører Handelen; han er nu bleven bekjendt for saadan Person, at ingen anden vil betroe ham sine Vare; hvad skal han nu gribe til? uvant til Arbeide, ja vel og hengiven til Drik; alt medfører LedIggang; ingen kan være tjent med at tage ham i Tjeneste eller Arbeide; med Kone og adskillige Børn, uden at kunne ernære sig og sine, er nu Armoden bleven hans Lod; Fattigvæsenet bliver saaledes det endelige Tilflugtssted for unge arbeidsføre Mennesker; ja selv af disse Familier drage nogle til Kjøbstæden, for at ernære sig som Daglejere; efter først at have skadet den, blive de tilsidst en Byrde for samme. Det lod til, som sidstafvigte Efteraar en panisk Skræk var overkommet disse Folk, da de en kort Tid ikke lode sig see, men de kom snart igjen tilsyne i forøget Antal, ja endog til Hest. At hemme denne saa skadelige Uskik er ikke gjørligt for

Landets Politiemester ene, i et vidt udstrakt Herred, og disse Folk vogte sig nok for at komme ham for Oine, dog vilde der kunne sættes Grændser for det Onde, naar Sognefogderne og Oldermændene i Byerne bleve strengt tilholdte, under klækkelige Mulcter, at udøve de Pligter, som maatte paalægges dem, ved at anholde og henbringe slige Folk til deres Ovrighed, tilligemed Varene, hvor den Opbragte da skulde opgive den Mand, af hvem han haver modtaget Varene til Forhandling, og muelig, naar slige anholdte Vare kom til nærmeste Toldembedsmænds Eftersyn, deriblandt kunde findes ufortoldede og ustemplede Vare.

Endnu skader det Kjøbstædhandelsmanden, at Nogle, der bosætte sig i Kjøbstaden som Vertshuusholdere, Spekhøkere ꝛc., indlade sig at drive al Slags Handel, i Forening med deres øvrige Dont. Saaledes fornærmes Kjøbstædhandelsmanden i sin lovlige Næringsvej, hvoraf han som Kjøbstædborger svarer Skatter og Udgivter til det Offentlige, ved det at enkelt Medborgers speculative Vindesyge tillader sig at bruge slige Folk til at omstrejfe Landet, for i en Hast at erhverve sig Penge.

Det er ikke enkelt Mands Fordeel, der foranlediger Indsenderen til offentligen at vække Opmærksomheden paa dette skadelige og ulovlige Landkræmmerie; nej, det er Kjøbstædborgernes Skade og Tab i Almindelighed og Statens i Særdeleshed; derfor troer Indsenderen det vigtigt, at bringe Sagen til Høje Vedkommendes Kundskab.

Indenlandske Efterretninger.

I Hr. Dct. Med. C. Otto's Tidsskrift: Nye Hygæa læses i Jan. og Febr. Hefterne en interessant Afhandling under Titel: Betragtninger over hvorvidt Qvaksalveriet kan skade, og under hvilke Betingelser det kan gavne Lægekunsten, med særdeles Hensyn paa den danske Stat; af Hr. Regimentschirurg Joh. C. Müller. Forfatteren viser, at Qvaksalveriet er til betydelig Skade saavel for Menneskeheden som for Videnskaberne; men at Qvaksalverne ikke desmindre kunne formodes nu og da at være i Besiddelse af et Lægemiddel, der i den dannede Læges Haand kan virke betydeligt Gavn for begge. Derfor maa saavel Lovgivningens som Lægekonstens Dyrkeres fælles Tendenz være den: 1) at forebygge den Skade der kan følge af Qvaksalveriet, og 2) komme til Kundskab om de ubekjendte Midler, hvoraf Qvaksalverne undertiden med Held betjene sig. For at opnaae det første Ojemed vil det vel udentvivl være nødvendigt, at Qvaksalveriet, især paa Landet, blev indskrænket saameget muligt; thi her er det at de fornemmeligen kunne drive deres Spil ubemærkede og ustraffede, og de Midler, som hine Land-Praktikanter betjene sig af, ville vist nok saare sjeldent komme til Lægernes Kundskab. Men hvorledes opnaaes denne Indskrænkning? At positive Lovbud imod dem ikke virke, og ikke kunne virke betydeligt har Forfatteren viist; ja jeg kjender, siger han, Qvaksalvere, der, skjøndt straffede efter Fr. af 5 Sept. 1794, efter den Tid practisere langt mere end hidtil. Qvaksalvere, der tiltales og straffes efter Loven, blive tvertimod i Almuens Ojne anseete som Martyrer for den gode Sag, og at det derpaa vil være dem let at udrede de paabudne Pengebøder begribes letteligen. Skal altsaa Qvaksalveriet virkeligen kunne indskrænkes, da er han forvisset om at det ene og allene kan skee, ved at hæve Aarsagen, hvorfra det har sit Udspring, og denne bestaaer fornemmeligen i Almuens overordentlige Tillid til Qvaksalvere. Kan denne ikke svækkes, da troer han neppe at noget Lovbud vil kunne raade Bod paa dette Onde. Quid prosunt leges sine moribus vanæ?

hedder det, og hvo erkjender ei Sandheden? At svække Almuens Tillid til Qvaksalvere skulde derfor være det første og væsentligste Middel til at forhindre deres Praxis, og det mener han maatte skee ved at modarbejde de Aarsager, hvoraf hin Tillid har sin Oprindelse. Disse Aarsager findes i 1) Almuens, endog den mere oplystes, Ukyndighed om Legemets Organisation og den dyriske Oeconomie. 2) Sammes Egensind og Eenfoldighed i Forening med Qvaksalvernes Snedighed. 3) Videnskabens egen Ufuldkommenhed. 4) Mangel paa Harmoni mellem Lægerne. 5) Endeel Lægers Mangel paa det sande judicium practicum. Det er umuligt, i det mindste paa eengang, at hæve alle disse Aarsager, men der ere Midler, hvorved samme om ikke strax, saa dog efterhaanden kunne modarbejdes. Det staaer ikke i nogen Regjerings Magt at raade Bod paa dem alle, men Lægerne maa troligen komme Regenten til Hjelp. Alt dette udvikles, og den hele velskrevne Afhandling bør kjendes og begrundes af enhver, der tænker over dette vigtige Emne.

I Randers Avis læses følgende: En høist sørgelig Begivenhed har i Mandags Eftermiddags tildraget sig i Ørsted Præstegaard, i Rougsøe Herred. En Dreng paa 11 Aar var sendt over i et Kammer i Gaarden, for at hente et Jagtgevær; idet han, med Geværet i Haanden, igjen vil træde ud i Gaarden, snubler han over Dørtrinnet, og kommer derved til at støde Geværkolben heftig imod Steenbroen, hvorved Skuddet gaaer af, og — o rædsomme Tilfældighed! — i det samme rækker just tvende mindre Brødre (een paa 6 og een paa 4 Aar) Hovederne ud af en anden, ei langt derfra værende, Dør, og styrte, trufne i Hovedet af Skuddet, øieblikkelig til Jorden. Det ene Barn var død paa Stedet, og det andet levede kun faa Minuter efter. De ulykkelige Forældre og den ældre Broder, der saaledes blev et uskyldigt Redskab i den urandsagelige Skjebnes Haand, ere utrøstelige. — Det sidste i disse Dage her i Randers holdte Hestemarked, skal imod Formodning have været slettere end det første.

Blandede Efterretninger.

Den ædle Britte Howard mindes evigt i Verdens Histories Aarbøger for hans Bestræbelser til Fængsels-Indretningers Forbedring. Han begyndte i Aaret 1775, da han besøgte Fængslerne i og uden for England. 1779 udkom hans Beskrivelse over dem. Det er bekjendt, at de i England ved særdeles Love anordnede Forbedringer i Fængslerne ikke kom i Stand, formedelst Misforstaaelser, der endog foranledigede Howards Afreise fra England. Nu deler Rusland med England Hæderen, at have opreist denne uforglemmelige store Mand et Minde. Hans Monument i St. Pauls Kirke lader ingen Reisende ubesøgt. Howards Ophold i Krim, hvor han døde i Cherson 20 Jan. 1790, foranledigede Keiser Alexander til der ogsaa i Aaret 1819 at opreise ham Hædersminde. Med Howards Død syntes den af ham behandlede Gjenstand at være i Almindelighed kommen baade i England, og i den øvrige Deel af den gamle Verden, i Forglemmelse. Derimod holdt man i Nordamerika ved Tanken om en Forandring i Fængsels-Indretningerne, og efterat Dr. Benjamin Rush i Aaret 1787 havde forelagt Selskabet i Philadelphia til Almeenvels Befordring en, siden flere Gange trykt, Afhandling over denne Gjenstand, dannede sig der et Selskab, bestaaende af mange Indvaanere i bemeldte Stad, med det Formaal: at virke til Elendighedernes Lindring i de offentlige Fængsler. De ved samme udbredte mildere Grundsætninger foranledigede Opførelsen af den første Pønitentiar-Anstalt i Philadelphia i Aaret 1790, som blev sat under en Borger-Commitees Opsigt, og ifølge sildigere Efterretninger ere de fordeelagtigste Følger udsprungne af samme Anstalt.

I England tilkommer Samuel Romilly Hæderen at have i Aaret 1810 først bragt Gjenstanden paa nye under Omhandling, i det han i Underhuset foredrog, hvorledes Strænghed og store Mangler i det da brugte Straffe-System, fremkaldte Nødvendigheden af, at faae en i Georg 3dies 34te Regjeringsaar udstædt Bill

bragt i Udførelse. Desværre blev hans Andragende ved Stemmefleerhed forkastet.

Endeligen fremstod et Selskab til Forbedring af Fængselsvæsenet, og til Omvendelse af unge Forbrydere (society for the improvement of prison-discipline, and for the reformation of juvenile offenders.) Hertugen af Gloucester paatog sig Patronatet for dette Selskab. Siden 1818 har en aarlig offentlig Forsamling af dets Medlemmer havt Sted, og en Beretning, med mange Bilage, er siden den Tid ogsaa aarligen udgivet. Disse Beretninger indeholde mange interessante Oplysninger. Man har Udtoge i Dhrr. Hudtwalkers og Trummers criminalische Beyträge. Den første Beretning er dat. 16 May 1818.

Iblandt dette Selskabs Foranstaltninger hører Indførelsen af Trædemøller, paa en Tid af 4 Aar, i 25 Straffe-Anstalter. De synes at fortjene megen Opmærksomhed, til Indførelse ogsaa i andre Lande. I Frankrig har man ogsaa begyndt at optage dem. En Sir John Cox Hippesley, Baronet, ivrede meget i England mod dem, fra den Synspunkt at de skulde være skadelige for Sundheden. Fleersidige Undersøgelser bleve fra Regjeringens Side foranstaltede; der udkom fordeelagtige Resultater til Anbefaling af disse Træde-Møller. Sildigere fremstod paa nye bemeldte Sir Hippesley med Indvendinger mod dem; og Sagen synes ej at være aldeles afgjort. Noget derom i Criminal. Beyträge I H. 59-79. Iblandt de mange andre Gjenstande, der have været overvejede i Selskabet er Forfattelsen af Spørgsmaale i Hensyn paa Fængselforvaltningen, til Besvarelse ved Undersøgelser om et Fængsels Tilstand. (Oversatte i Bem. crimin. B. 2 H.)

Et vigtigt Landkort udkommer nemlig over Sydamerika, udarbejdet af de to bajerske Rejsende i Brasilien, Dct. v. Spix og Dr. v Martius; i to Blade af allerstørste Landkortformat. Det første er udkommet for nylig, nemlig det nordlige Blad (Priis 15 fl.). Det indeholder Sydamerika fra Landtungen af Darien indtil den 21de Grad sydlig Brede, og giver en rig Mængde Fakta over denne mærkværdige Verdensdeels Geographie. Kolombien er udarbejdet med særdeles Hensyn paa det v. Humboldtske Værk; Peru efter det Madridske geographiske Bureau's nøjagtige Optagelser; Brasilien efter talrige for største Deel arkivalske Dokumenter som de bajerske Rejsende selv have medbragt. Dette nordlige Blad, som har over 8000 Ord, udmærker sig ogsaa ved Kobberstikkets Skjønhed, fra den kongl. bajerske Kobberstikker Seitz's Haand, og kan i den Henseende tælles blandt de fortrinligste Værker af denne Art som Tydskland kan opvise.

(A. Z. 51.)

Kjøbenhavns Børs, den 7 Marti 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista —		
Species 232		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 15 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	202	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100¼	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116½	117 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	98	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	53½	54 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 20.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 11 Marti 1826.

Manuductionsvæsen.

I Dagen No. 50 d. A. er sagt i Anledning af det chirurgiske Akademie: "Disses (Humanorium) Studium vilde vel gjøre Adgangen til Examen ved det chirurgiske Akademie vanskeligere, men ogsaa langt hæderligere, end den i vore Dage er, ja upaatvivleligen kraftigst forebygge det højst fordærvelige Manuductionsvæsen, der, qvælende al Videnskabelighed, blot har til Formaal, ved alskens Manuductørkneb at skaffe Candidaten heldigen frem til Examen, men vist ikke at danne ham til en kundskabsrig og duelig Chirurg". Hermed kan sammenlignes, hvad Andre have skrevet om Manuductionsvæsen, saasom vor afdøde udmærkede lærde Professor Jacob Baden i hans Universitets-Journal o. fl. Nylig Conferenceraad Schlegel i hans juridiske Encyclopædie S. 565, hvor det heder: "Den, som udrustet med alle de fornødne Forkundskaber, dyrker Lovkyndigheden, trænger ikke til en saakaldt Manuduction; skulde denne endog lette ham Arbejdet, saa bør dog denne Lettelse forsmaaes, fordi den ordentligviis opnaaes paa Grundighedens Bekostning. Da Examinatorier holdes ved Universitetet, saa er endog en Repetent mod Slutningen af den juridiske Kursus mindre fornøden, som ellers med Hensyn til den forestaaende Examen kunde anbefales, for at forsikkre sig selv om sin Fremgang." Nyligen har og Prof. T. Baden yttret sig herom i Archiv for Psychologie o. s. v., 29 Hefte, ved Enden af Den patriotiske Tilskuers Kæremaal over Universiteterne saaledes: "Saavidt den patriotiske Tilskuer, som, ifald han levede op igjen, vilde finde, at Alt, ham til Trods, er blevet ved det Gamle. Ja! han fik endnu flere Ting at revse, blandt andre, de siden hans Tid opkomne Manuducteurer, som kunne synes at gjøre Professorernes Forelæsninger overflødige, og at tjene brøstfældige Faculteter til Stiver; iligemaade Professorer af Engle-Forstand, som, undergravende Rettroenheden, undergrave deres eget Facultet, og paa hvilke det passer, som Seneka lader Jocaste sige til Polynices: Nemo sic vastat sua d. e. Saa herjer ingen Sit."

A—D.

Noticer om det danske Sprog.

(Fortsættelse; see No. 8.)

Bloch, Søren Nic. Joh., Professor, Ridder af Dannebrog, Rector i Roeskilde. Han udgav: Grundtræk til en dansk Retskrivningslære. Odense (hos Hempel) 1805. 76 S. 8. — og: Haandbog i det danske Sprogs Grammatik, 1ste Afdeling, Etymologie eller Formlære; ibid. 1808. 155 Side 8. Ogsaa med Titelen: Encyklopædie af den hele for den studerende Ungdom nødvendige theoretiske Undervisning i Modersmaalet; 1ste Deels 1ste Hefte. Det første af disse Skrifter er kortelig rec. i d. Liter. Tid. 1813. No. 37. S. 591=2. — Det sildigere udkomne Skrift: Fuldstændig dansk Sproglære, til Brug i lærde Skoler, og ved Selvunderviisning; 1ste Deel om Ordenes Dannelse og Retskrivning. Andet, aldeles omarbeidede Oplag. Odense 1817. XXX og 322 S. 8., forlagt af Hempel, er egentligen et nyt Værk. Forfatteren havde nemlig "underkastet sin Bog en heel ny Revision, hvorved han da baade i Henseende til Indhold og Foredrag fandt saa Meget at forbedre, at der neppe bleve to Regler i hele Bogen uforandrede; ja dens hele Indretning endog blev saaledes omformet, at der snarere kan siges at være fremstaaet et ganske nyt Værk end en ny Udgave af det ældre." — De tre Hovedegenskaber, som han paa det omhyggeligste har bestræbt sig for at give det, vare: Rigtighed, Hensigtsrethed og Tydelighed. Det Første troede han at opnaae ved at lægge den nuværende Sprogbrug til Grund, og vogte sig for alle de Forslag til Forandringer, som vore nyere Tider have været saa frugtbare paa, men som dog en Grammatik, om de end i sig selv vare bifaldsværdige, ikke maa opstille som Regler, førend de ved et tilstrækkeligt Antal af klassiske Skribenters Overeensstemmelse kunne ansees for virkelig antaget Sprogbrug; skjønt den dog heller ikke, hvor de have nogen Rimelighed og betydelig Autoritet for sig, bør lade dem ganske upaaagtede". — — Det andet Diemeed, Hensigtsrigtigheden, stræbde han at opnaae ved stedse allene at agte paa Bogens Bestemmelse og det danske Sprogs Natur, og til den Ende forbigaae saavel hvad der, uden at vedkomme samme, sædvanlig overføres fra den latinske Grammatik, som og hvad der gaaer dybt ind i den almindelige eller filosofiske Grammatik, og mere er theoretisk Speculation end sigtende til rigtig Anvendelse af Sproget i Skrift eller Tale." — — "Det tredie Diemeed, Tydeligheden, maatte ikke allene reise sig af de tvende nysnævnte Egenskaber, men fornemlig og blive en Følge deels af en veltruffen Orden og naturlig Sammenhæng mellem Ideerne, og deels af en saa kort, bestemt og populær Udvikling af samme, som Sagens Natur vilde tillade." — Forfatteren har, mere end nogen Anden før ham, taget Hensyn til det Islandske, ved at udfinde visse Ords Etymologie, og at anvende denne overeensstemmende med Sprogbrugen. — Skriftet er kortelig anmeldt i J. K. Høsts Søndagsblad 1818 No. 6. S. 23=24; udførligere i Literaturtidenden 1821. No. 2. 3. 4. S. 17=25. 33=58. De tilbagestaaende Dele, nemlig en fuldstændig dansk Syntax, og om det bliver mig, siger Hr. Forf., muligt, ogsaa en Stiillære eller den æsthetiske Sproglære, skal følge, saasnart Tid og Omstændigheder tillade mig at fuldføre disse Arbeider." — Over 8 Aar ere siden forløbne, og det er beklageligt, at disse Fortsættelser savnes, hvortil Aarsagen skal ligge i Mangel paa Forlægger.

Af det Forestaaende, som her er aftrykt nøjagtigt efter Originalen, sees for endeel Hr. Forfatterens Retskrivningsmaade. Vi hensætte endnu nogle Optegnelser, følgende den Orden der blev iagttaget ved Navnet J. Baden.

I Henseende til den Formening, adskillige Sproggrandskere have været af "at det danske Sprog slet ingen Difthonger havde, men at de saakaldte Dobbeltlyd ey vare andet end Vocaler med Consonanten j eller v efter sig" 2c., erklærer han sig: "Den almindelige Mening, som Skrivebrugen og meest følger, synes at have Grund nok i den sædvanlige Udtale, hvor deels au og eu lyde anderledes og mere fyldigt end av og ev, deels Endeconsonanten, naar en

Vocal kommer efter Difthongen, tvertimod Udtalen maatte forbindes med samme. — Endelig taler og Ligheden med andre Sprog, især med det beslægtede Tydske, for Difthonglydens Antagelse. Sprogrigtighed fordrer altsaa ligesaa lidet, som Nødvendighed, nogen saadan Forandring i vor Stavemaade."

Vocalerne: E, I, O, U, fordobler han hvor Vocallyden er lang. Et "understyttende e" er f. Ex. i Ordene: gaaer, boer, døer, forskjelligt fra Gaard, Bør, Dør, hører med til Vocallyden, og er altsaa ikke et blot Retskrivningstegn.

Aa, æ, ø ere anførte som Vocaler, og blandt Consonanterne ere c, ch, x, z ogsaa brugte.

"Q foran v er egentlig et latinsk Bogstav, som derfor først er blevet beholdt og bør beholdes i latinske Ord, f. Ex. Qvadrat, Qvart, Qvint, Qvotient, conseqvent." Ligeledes i franske Ord, hvor dog v slet ikke høres. F. Ex. Quadrille (udtalt Kadrilie), Etiquette, Bouquet. I ægtdanske Ord have endeel af den nyere Tids Skribenter ombyttet dette Q med K, paa Grund af at to Tegn for een og samme Lyd er en Overflødighed og at hiint Q dog blot er indkommen med det latinske Sprog, hvor man ikke brugde K.

Om Consonanten Jod antager han dens Brug forved en Vocal i samme Stavelse, men ikke efter Vocalen.

I Henseende til fremmede Ords og Navnes Retskrivning havde han, blandt flere, de Regler: "at den oprindelige Skrivemaade især kommer i Betragtning ved de fra forskjelligartede Sprog, det er fra Latinen, Græsken og Fransken i vort Modersmaal indførte, men ey fuldkomment naturaliserede Ord, med hvilke tillige i Skrivningen er indkommen den Betegnelse, de i Originalsproget havde. Den er saaledes eengang authoriseret Skrivebrug, og under den kjende vi best Ordene." — Derfor skal skrives Cadence, Courant, Affiche, Douceur, Ethik, genere, moquere sig, Rhetorik, Engagement. "Dog

forsaavidt Ordet er omformet til dansk, hvilket undertiden er skeet i Enden, faaer det og dansk Betegnelse, f. Ex. Artikel, ikke Articul ꝛc. — Fremmede Egennavne maa beholdes, hvad enten det saa er Steders eller Personers, som man nu eengang kjender under deres ejendommelige Betegning, og ikke let vil gjenkjende under en fordansket Dragt. Altsaa maa ej skrives Kalæ, Nøsjatel, Kleid ꝛc. for Calais, Neufchatel, Clyde o. s. v. I fremmede Ord, som ere oprindeligen græske, skal efter hans Regel Kaa-Articulationen tilkjendegives ved K, saasom Kritik, Katheder, Musik; men i Ord, som ere laante af Latinen eller Fransken, beholdes det C, hvormed disse Sprog betegne K-lyden, saasom: Cancellie, Cantor, Concert." Hvor det græske K ikke blot er omformet til det latinske C, men endog derefter har i vort Sprog faaet Lyden S, maa dette C nødvendig beholdes, da K ej kan betegne en S-lyd, f. Ex. Cylinder, Ceder, Cyklop.

Forfatteren bruger jævnsides den latinske og den danske Terminologi. "Den første er, som bekjendt, bestemt og uundværlig (selv for Ulærde, som ville lære Sprog grundigen), men den er ved en finere Sprogphilosophi ofte utilstrækkelig, og langtfra ikke saa adæqvat som man kunde ønske. Den danske Terminologi er endnu vaklende, ufuldstændig, og selv undertiden, hvor den er nærmest ved at vorde vedtaget, uheldig. Det sidste er af Forfatteren hist og her, men ikke allevegne paaanket. Saaledes bemærker han f. Ex. No. 293 det upassende i begge de danske Benævnelser paa Verbum: Tidsord og Gjerningsord. Derimod synes han ubetinget at billige den endnu uheldigere Oversættelse af Pronomen: Stedord. (Recens. mener, at det i al Fald burde hede: Istedord; men da dette er ildelydende og uhjelpsomt (thi af tre Ord sammensat), fortjener det sikkert ikke at indføres *).

*) Det sees, at Recensenten ikke billiger dette Ord: "Istedord", som Nogle bestræbe sig for at faae indført. Da Vi ikke sige Igjendøber, Igjennemgang, men udelade stedse dette "I" i Sammensætning, saa synes Rec. at have Uret i at finde "Stedord" fejlagtigere end "Istedord". Nej, netop modsat.

Derimod vilde Recens., hvis han havde levet til Høisgaards Tider, foreslaaet at kalde pronomina: Sætteord, ad modum Sættedommer, Sætteprovst, Sættebiskop (gammel Dansk for vicarius episcopi), thi de ere jo sande vicarii nominum. Ved Stedord maa man naturligen tænke paa nomina loci eller locorum, ligesom Stedsadverbier ere adverbia loci". — Af Recens. i Liter. Tid., hvis øvrige Bemærkninger saavel om den danske Terminologi, som om Skriftet i det Hele man henviser til.

Hr. Profess. Bloch har fremdeles udgivet grammatikalske Arbejder i Latinen, Græsken, det Ebraiske. Fremdeles bemærke vi hans Skoleprogram 1803 om Vigtigheden af de gamle Sprogs Studium, rec. af B. Thorlacius i lærde Efterr. 1806.

Bolling, Fred., udgav en Engelsk Grammatik tilligemed et engelsk Dictionær. Khavn. 1678. 4.

Bondesen, Arnold, udgav 1695 en Aritmetica mercatoria, og derved en: Forklaring over adskillige fremmede Sprogs Ord, som i Almindelighed bruges og indføres i Breve, Regnskaber og Skrifter, saavel i Kjøb og Handel, som udi Aviser, og andre forefaldende Sager.

Borup, Mathias. Udgav: "Regelmæssig Underviisning til en rigtig Skrive-Maade, indeholdende: I. Om de store Bogstavers Brug. 2. Om Ordenes Afbrydelse. 3. Om Skil-Tegnene. 4. Om Abreviaturer. 5. Om Ords Orthographie, eller Bogstavering. Aalborg 1778. 24 S. 12. rec. i lærde Efterr. 1779 No. 7.

Boy, S. Udgav 1812 en Vejledning til de franske Participers Retskrivning rc. See Lit. Tid. 1821. S. 82.

Boye, Johannes, Professor. Udgav: Om det danske Sprogs Retskrivning, i Minerva 1800. 2det Qvartal S. 257 o. f. Deraf nogle særskilte Aftryk. — En ny Udgave. Khavn 1825. 8. Tilføjet er Samme Forfatters Betragtninger over Veltalenhed." I Alt IV og 66 S. l. 8. Hr. Forfatteren tilkjendegiver strax i Begyndelsen af Afhandlingen, at "det er mere over Orthographiens Regler end over Orthographien selv", han vil skrive, "fordi maaskee Grundsatsen for Retskrivning, ligesom i de fleste Videnskaber, endnu ikke ere bragte til Vished." Man behøver blot at kjende Forfatterens Navn, som en berømt Skribents, for at kunne slutte sig til at dette lidet Skrift hører blandt dem, i hvilke man, om end i Meget ej at tiltræde Forfatterens Meninger, dog maa erkjende mange gode Bemærkninger og Erindringer, og Tænksomheds Præg. Saaledes er her Meget om det indbyrdes Forhold, som Skriftsprog og Mundsprog (Udtale) staae i til hinanden, over de Tilfælde, hvor man, for at finde den rigtige Skrivemaade, maa tye til Etymologien, eller Ordenes Oprindelse, o. s. fr. Vi hensætte enkelte Brudstykker af Skriftet.

"Er det rigtigt, at jo fuldeligere den mundtlige Taler kan i Skriftsprog afbildes, desbedre er dette, saa er det ogsaa rigtigt, at jo flere nødvendige Tegn Skriftsproget eier, og jo naturligere disse ere, des fuldkomnere er Skrift. Da nu Taleren, forsaavidt han er Taler, bestaaer af Lyd, Toner og Gebærder, og da Alphabet og Skielletegn er den Materie i Skrift, som bruges til disse Lyd og Toner at betegne, saa er ogsaa Skrift des fuldkomnere, jo rigere Alphabetet er, og jo flere nødvendige Skielletegn man har til Tungemaal i Skrift at betegne. — Er Spørsmaalet om dobbelte Vokaler skal forkastes, saa kan man spørge, om denne Betegning er overflødig, og om den enkelte Vokal i Skriftsprog er nok til at udtrykke dens forskjellige Lyd i Mundsproget. Kan Figuren e udtrykke begge Lyd i belee saa vel i sidste som første Stavelse? Ere Lydene forskiellige, behøve de da ikke ligesaavel forskiellige Tegn i Skriftsproget, som Tonerne fis og gis i Musiken. Behøve de forskiellige Tegn og den dobbelte Vokal er et for Alphabetskriftet naturligt Tegn paa den lange Lyd i sidste Stavelse, ligesom den enkelte paa den korte i første, hvi vil man da letsindigen afskaffe Tegnene paa den lange Lyd, uden at overveie

om det behøves eller ikke? Er det ikke, at giøre Skriftsproget fattigt, at ville formindske Antallet af dets nødvendige Tegn, og kan man troe, de Skribentere have giort sig mindste Eftertanke om Sprog, dette herlige Kulturens Middel, som vil forbedre det, uden først at overveie paa hvad Maade det burde forbedres, og naaer sit Maal. Jeg for min Part, vedbliver han, vilde heller optage flere end afskaffe de gængse Tegn. Vi trænge sikkerligt, og ingen af dem vi have ere overflødige." Nu forsvarer han det stumme eller hvilende e, saasom i "loe" (ridebam), "droeg" (trahebam) ogsaa til Forskiel fra "Drog" (nequam). Dette Ordadskillelsesprincip anfører han flere Exempler paa. "Vore Fædre skreve heed (fervidus) og hed (sudiebam), heelt (totus) og Helt (heros), Hel (mors), hvoraf Helsot; veed (sciebam) og ved (per). De skielnede paa den Maade leet og seet fra let og set, forseende fra forsende. De skreve beviist og bevidst, Fiil, Vid og viid. De skreve hyyl, for ret at gjøre Stavelsen lang, og kyys (terre) til Forskiel fra Kys (osculum). De udtalte og skreve Duun, huul (cavus); Hul (foramen) og huld (fidus). Brugeligt var det ogsaa hos dem at forlænge en Vokal, især O, med e, saasom Roes og loed til Forskiel fra Ros og Lod; stoed (stabam) og Stod (equarum grex); Floed (flavius), og Flod (catarrhus). — — "Ja ogsaa Konsonanterne, sagde Pontoppidan, maa ofte dobles, for tilbørligen at betegne Udtalen. Han meente derfor, og maaskee rigtigt, man burde skrive loed (sinebam), Lod (portio), og Lodd (semuncia), Dug (mappa) og Dugg (ros), tør (aridus) og tørr (audeo), smør (unge), og Smørr (butyrum) ꝛc. Vi doble Konsonanterne i Mundsproget, hvorfor da ikke ogsaa i Skrift?"

"Dog, istedet for at fordoble Konsonanter, blive adskillige af dem snarere af ny Skribentere forfulgte. Denne Skiebne overgaaer z." —

"Q er mere gængse. Qvæg, qvegne, qvide, qvæge (hvoraf vederqvæge) ere gamle danske Ord, der næsten altid have havt Q i Spidsen. Lyden af k synes foran v at forandre

sig til q. Peder Syv anseer vel Q for ganske overflødig; men hverken anfører han dygtige Grunde derfor, heller ikke synes han i sin Sprogkonst at have saa meget Hensyn til Sagen selv, som til Henrik Gerner, der var ham imod. Siden det nu er bleven en gammel Skik at skrive disse Ord med Q, saa kan man spørge: om det er en Sprogforbedring at skrive dem med K? Er det ikke, saa giælder Reglen her: Ingen Forandring at foretage, uden betydeligt derved at forbedre."

Bredsdorff, Christian Johan, Sognepræst til St. Jørgens Hospital og Sørup. Stavebog for de første Begyndere. Khavn. 1801, r. i L. Eft. 1805 No. 32. — Anden forøgede Udgave. Odense 1815. Denne er især mærkværdig med Hensyn paa Sproglæren derved, at Bogstaverne ere ordnede efter Lydens Slægtskab; ö og ø ere adskilte, uden at der dog ere brugte særskilte Figurer for dem. Fleerstavelses-Ordene ere klassificerede efter deres forskjellige Betoning. — Om den bedste Indretning af en Abcbog; indført i Minerva, Jan. 1802 S. 50-59.

Bredsdorff, Morten Thomsen; Præpos. honorar. Sognepræst til Vester-Skjerninge og Ulbølle. Et Par Ord til de danske Skolelærere om en bedre og lettere Maade at lære Børn at læse. Odense 1799; tilligemed Bogstav- og Stave-Tabel til Brug i de danske Skoler. Denne Tabel er oftere oplagt.

Bresdorff, Jac. Hornemann, Dct. Phil., Lektor ved Kjøbenhavns Universitet, har skrevet: Prøve af en efter Udtalen indrettet dansk Retskrivning. 1817. 16 S. 8. paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag.

Om Aarsagerne til Sprogenes Forandringer. (Et Program ved Roeskilde Kathedralskole, hvor Forfatteren da var Lærer). Khavn. 1821. 24 S. st. 8. "Følger man, begynder dette lidet Skrift, hvilketsomhelst Sprog igjennem dets forskjellige Perioder, saa vil man finde, at det bestandig undergaaer Forandringer,

som vel paa visse Tider ere mere, paa andre mindre kjendelige, men dog ingentid gandske mangle, og som tilsidst kunne gaae saa vidt, at Sproget ganske ophører at være det, det var, og bliver til et andet." At udvikle Aarsagerne til disse Forandringer, er dette lidet Skrifts Formaal; og de Forandringer, som følge af at fremmede Nationer indvirke paa et Sprog, eller at flere Sprog virke ind paa hinanden, adskilles fra den som finde Sted, hvor saadan Indvirkning ikke skeer, og hvor man altsaa kan sige, at Sproget er gaaet sin egen Gang.

Om Runeskriftens Oprindelse. Khavn. S. 22. 19 S. 4. m. kobberstukken Tabel; — blev rec. i Lit. Tid. 1823 No. 46 S. 726—9 — og Hr. Forf. udgav derpaa: "Bemærkninger i Anledning af Recens. 1823. 8S."

Af denne Forfatters Indrykkelser i forskjellige Blade, især Ortografien vedkommende, erindres her: "Orthographiske Bemærkninger med særdeles Hensyn paa de af Prof. Rask foreslagne Forandringer"; indførte i Statsvennen 1825 No. 50.

Bruun, Thomas Christopher, Professor. Skrevet Grammatiker, Læsebøger, Stiiløvelsebøger i det franske og engelske Sprog, cf. Lit. Tid. 1821 S. 83. 85. 91 o. f.

Brunchmann, Anders Henr. Bremsonius. Døde 1762. Fra hans Haand haves grammatiske Skrifter i det latinske og hebraiske Sprog, samt: Harmonia lingvarum Teutonicæ, Danicæ, Svecicæ. Havn. 1750. 4.

Brygman, Eggert Christopher, Præst. Oversat: Franske og engelske Læse- og Stiløvelsesbøger af C. Christiani; med Anmærkninger. Khavn 1813. 8. cfr. Lit. Tid. 1821 S. 91.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Fra Bestyreren af Institutet for Metalarbejdere, Hr. Major Conradt ved det borgerlige Infanterie, er Regnskabet for 1825 nylig udgivet.

Institutets Indtægt f. A. til de løbende Udgivter har været 496 Rbdlr. og Udgivterne 400 Rbdr. 80 ß., altsaa 95 Rbdr. 16 ß Overskud, som er beregnet til Indtægt for Institutets Fond, som nu er 9400 Rbdr. Sølv i kongelige rentebærende Obligationer og 30 Rbdr. 21 ß. contant Beholdning. Fondet har i bemeldte Aar formeret sig med 888 Rbd. 32 ß., da det ved Slutningen af 1824 kun var 8541 Rbd. 85 ß.

Til Reiseunderstøttelses = Fond for Metalarbeidere er lagt en Grund. Det staaer under samme Bestyrelse, som Institutet for Metalarbejdere. I 1825 er indkommet 60 Rbdlr., og man smigrer sig vist ikke forgjæves med, at flere Bidrag vil indflyde til dette Fond, hvis Formaal er, at understøtte udmærkede duelige Metalarbejdere, til at kunne reise nogle Aar udenlands til de Stæder, hvor deres Fag drives til største Fuldkommenhed. Hensigten med denne Understøttelse er, at Vedkommende ikke have nødig, at tage saa meget Hensyn til Fortjenesten, som til at arbejde paa Steder, hvor de kunne udvide deres Kundskaber. Maaskee forinden og paa andre Vilkaar; men naar Fondet er Ejer af en rentebærende Capital paa 5000 Rbdlr. Sølv, vil det kunne give 200 Rbdr. Sølv aarlig i Reiseunderstøttelse; dog om den Tiid snart vil komme, beroer paa Medborgeres Interesse for dens Udførelse. Nogle Foreninger her i Staden ville, har man grundet Formodning om, have Fondet i Erindring.

Blandede Efterretninger.

I Gøttingen blev den 26de Febr. højtideligholdt ved Universitetet en sjælden Fest; det var paa denne Dag, at tre af de mest fortjente og

berømte Lærere, Over-Medicinalraad og Kommandør af Guelph-Ordenen, J. F. Blumenbach, Hofraad, Livmedikus og Ridder J. F. Stromayer, og Gehejme-Justitsraad og Ridder J. G. Eichhorn (hvis offentlige Jubelfest fra forrige Aar var bleven opsat indtil nu), paa een Gang feirede deres 50aarige Embeds-Jubilæum. Ifølge en af det akademiske Senat fattet, og af det høje kongl. Ministerium billiget Beslutning var Festens Foranstaltning bleven overdragen til en Kommittee af Senatet, under Forsæde af den daværende Proektor, Hofraad og Ridder Langenbeck. Efterat Jubeloldingernes Venner og Beslægtede om Morgenen havde bragt dem deres Lykønskning i deres Bopæle, forsamlede om Middagen Universitetets Corps, de herværende Øvrigheder og en Deputation af de Studerende sig i Kanceliesalen. Paa et Alter laae her paa en Fløjels Pude, omgiven af en Laurbærkrands, tre Exemplarer af den Medaille, som Universitetet havde ladet slaae til Minde om denne Dag. Da Jubeloldingerne, afhentede af de fire Dekaner, traadte ind i Salen, rejste Forsamlingen sig, og efter en kort Musik, traadte Konsistorialraad og Ridder Dr. Planck, Primarius for det theologiske Fakultet, frem for Alteret, og tolkede i en latinsk Tale Universitetets Følelser og Taknemmelighed. Derpaa blev Medaillen af Prorektor overrakt til begge de tilstedeværende Jubeloldinge, men Gehejme-Justitsraad Eichhorn, som af Upasselighed hindredes i at bivaane Festen, modtog samme ved en Deputation i sin Bopæl. Derpaa overrakte den kongl. Befuldmægtigede ved Universitetet, Geheime-Legationsraad von Laffert, Jubeloldingerne Hs. kongel. Højhed Hertugen af Cambridge's, vor Generalgouvernørs, og det kongel. Ministeriums Lykønskningsskrivelser. Over-Medicinalraad Blumenbach blev endnu i Særdeleshed, paa Hs. K. Højhed Storhertugens af Weimar og det Storhertugelige Huses, samt H. Ex. Hr. Minister v. Göthe's Vegne ved hertilstedeværende Jubeloldingens Neveu, Hofraad og Professor Voigt fra Jena, bevidnet deres Deeltagelse; ligesom Geheime-Justitsraad Eichhorn paa lige Maade fra sit Fødeland ved en Skrivelse af H. Durchl.

Fyrsten af Hohenlohe-Oehringen; og efter kongl. Befaling fra Ministeren for det Indre i Würtemberg. Da herefter Jubeloldingerne havde modtaget de Tilstedeværendes Lykønskninger blev i den nye store Restaurations Sal holdt et Maaltid paa meer end 100 Couverts, hvorved Jubeloldingernes Sundhed festligen blev udbragt, og af dem gjengivet. Et stort Fakkeltog af de Studerende, som bragte Jubeloldingerne efter Overleverelse af et Digt, et højtideligt Vivat, endte Festen.

Den efter Universitetets Foranstaltning ved Loos forfærdigede Medaille har paa Forsiden den Indskrift: Triumviris Joanni Frederico Blumenbach, Jo. Fr. Stromeyer, Jo. Godofr. Eichhorn Grata Georgia Augusta. Derover en Stjernekrands. Paa den anden Side en Minerva, der lægger tre Krandse paa en Ara. Omskriften er: Solennibus Muneris Professorii Quinquagenariis MDCCCXXVI.

Over-Medicinalraad Blumenbach var desuden fra sin Fødestad Gotha overrakt en Skrivelse, ledsaget med en Porcellain-Vase, og Hofraad Stromeyer fra denne Stad, som hans Fødestad, til Erkjendelse af hans store Fortjenester af samme som Læge, en skjøn forarbeidet Sølvpokal.

Vera Cruz. Da Fortet St. Jean de Ulloa, ved hvilket Vera-Cruz beherskes, er overgaaet til Mexikanerne, kan sidstnævnte Stad, som er Hovedhandelspladsen, og den eneste Havn ved den mexikanske Kyst, ikke andet end om kort Tid igjen opnaae den Vigtighed, som den forhen havde. En kort Beskrivelse over Staden troes derfor at have Interesse. Vera-Cruz er Hovedstaden i Provindsen, og ligger (Br. 19° 11′ 52″; Længde 281° 31′) ved Bugten, paa en tør, Vand manglende, Flade, paa hvilken de heftige Nordvinde, som herske fra Octob. til April, have dannet Flyvesands-Høje, af 24 til 36 Fods Højde, hvilke hvert Aar forandre Form og Stilling, og forøge den

her herskende qvælende Hede end mere ved Solstraalernes Tilbagekastning, og ved den høje Temperatur som de under Sommerens Løb selv tildrage sig. Staden har 3 Land- og 2 Hav-Porte, og er befæstet, omgivet med en Muur og 8 Bolværker; temmeligen regelmæssigen bygget, Husene selv af Madreporernes Steen-Vaaninger, hvilke man henter fra Havets Grund. Den har det hidtilværende Intendent-Pallast, 1 Sognekirke, 7 Klostere, 2 Hospitaler. Efter v. Humboldt 16000, efter Pike 30000 Indvaanere; nesten alle beskjæftigede ved Handel og Søefart. Havnen dannes af en Mole, der er anlagt langt ude i den Kanal, som den lige over for liggende Ø danner, men dog ikke frembyder andet end en usikker Rhed, har en besværlig Indgang, og giver kun smaa Fartøjer fuldkommen Beskyttelse. Desuagtet er det den eneste i Bugten, og derfor concentreres her en meget levende Handel. Forhen, under Forbindelsen med Spanien, bragtes ved samme Rigets Skatte herfra til Havanna, og derfra til Europa. Europæiske Varer udspredes fra Vera-Cruz over hele Mexiko. Forhen hæftede saa store Toldafgivter og Byrder paa Handelen, at i Aaret 1805 Varer, hvis Indkjøbspriis var 100 Fl., kom i Vera-Cruz til at staae, iberegnet Transportomkostningerne (20 pr. Cent), i 342 Fl.

Ligeover for Havnen ligger paa en Øe Fæstningen St. Juan de Ulloa, en meget stærk, uregelmæssig Fiirkant, med fire Bolværker. Det behersker Havnen og Staden, og tilføjede samme under sidste Belejring megen Skade.

Vicekonge Montarey lod ved Enden af 16de Aarhundrede Grunden til Staden anlægge just paa den Grund, hvor Cortez d. 21 Apr. 1519 var landet. Den blev i Aaret 1615 benaadet med Privilegier som en Stad (Ciudade). Luftens Usundhed, der i denne sandige, med Moradser opfyldte Egn jevnligen foraarsage

Vexelfebre og Vomito prieto, og Vandmangel, ere de Hoved-Onder, Staden især lider af. Alt Drikkevand samles i Cisterner; man kunde dog let ved en Vandledning tillede det fra den nærliggende Flod Xamapa.

Under Blokeringen af Vera-Cruz og St. Juan de Ulloa havde al Handelen paa Staden trukken sig temporært til Alvarado. Dette Sted har en Kirke og 60 hvide og Mulat-Familier, der for det meste nære sig ved Fiskerie. (A. Z. 50. Bil.)

Kjøbenhavns Børs, den 10 Marti 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 233		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	200	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	55	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	100	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	100	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	88	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 21.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 14 Marti 1826.

Om den ufuldendte Frederiks-Kirke paa Amalienborg.

I Rescr. af 12 Sept. 1749 om Anlægget af nye Frederiksstad loves at en Kirke her skulde opføres. Dens Navn blev bestemt at være Frederiks-Kirken, og den udseete Plads var lige ud for Frederiksgaden, imellem store Kongensgade og Norgesgade. Den første Grundsteen lagde Kongen d. 30 Oct. 1749 ved Jubelfesten for det da forløbne tredie Aarhundrede, under den Oldenborgske Stammes Regjering i Danmark. En Guldmedaille blev nedlagt i Grundstenen, med følgende Indskrift:

In Memoriam Servatæ
Per Tria Secula
Regiæ Domus Oldenburgicæ
Grato In Deum animo
Fridericus Quintus
R. Dan. Norv.
Hujus Templi Primum Posuit Lapidem
D. XXX Octobr. MDCCXLIX.

Lauritz de Thurah, da Oberst, siden Generalmajor og Generalbygmester, tilligemed Oberst, Hofbygmester Eigtved († 1754) havde den første Bestyrelse af Anlægget. I Aaret 1754 indkaldtes Architekterne, Brødrene Nicol. Henrik Jardin og Ludv. Henr. Jardin fra Paris (efter Sallys Anbefaling), den ældste med 4000 Rdlr. den anden med 1000 Rdlr. temporair aarlig Gage. Den førstnævnte ældste, som blev Professor ved Konstacademiet og Hofbygnings-Intendant, gjorde nu Plan og Tegninger til Kirken. Den sumpige Grund blev pælerammet, endeel Marmorblokke savede og polerede, og endeligen begyndte man 1760 paa Kirkebygningen, og man vedblev til Udgangen af 1770. Jardin fik Afsked, og rejste tilbage til Paris, Arbejdet standsedes, efterat neppe ⅓ Deel var færdig; Stelladserne bleve nedbrudte og bortsolgte, tilligemed Beholdningerne af Marmor og Sandsteen; Modeller, Tegninger og Papirer afleveredes til Professor og Hofbygmester Harsdorff, som ogsaa fik Tilsyn med Bygningen.

Efter Jardins Plan skulde Hoved-Façaderne

have været retliniede, med tvende Kolonnader. Disse skulde baaret Domen eller Kuppelen, som, efter Kirkens Figur, skulde blive cirkelrund, liig Pantheon i Rom. Denne Runding skulde omgives med 24 Kolonner af romansk Orden, og over dens Kornisch ligesaa mange Statuer. Hvor Domen naaer sin Sammenføjelse bæres endnu en ny Rejsning, i Form af en Lanterne, ligeledes med Kolonner omgiven, som igjen allerøverst skulde have baaren en liden Kuppel. Tvende Taarne skulde anlægges paa Kirkens tvende Sider, men en tredie Deel lavere end Domen, som blev 132 Alen over Horizonten. Bygningens Længde skulde være 122 Alen, og dens Brede ligesaa. Grundtegningens Figur er et græsk Kors, hvis Cirkels udvortes Diameter holder 69, den indvortes 48 Alen. Denne sidste skulde være omgivet med en Peristylium af 24 joniske, og oventil med ligesaa mange corinthiske Kolonner, inden for hvilke skulde blive et Gallerie med den kongelige Tribune. Marmorbillederne, som skulde anbringes paa Kirkens Udsider, og forfærdiges af Wiedewelt, skulde være følgende: Oven paa den store Orden 24 Figurer; de fire store Propheter, de fire Evangelister, og 16 allegoriske Figurer af kristelige Dyder, samt Moses, Aaron og David. Paa den anden Orden, rundt om Domen, 24 Figurer, de tolv smaa Propheter og de tolv Apostler. Paa Gavlerne over de to Portaler en bas relief, mod norden Israels Forsamling om Moses, for at høre Guds Ord; And. Mosebog 35 Kap.; mod Sønden Christi Opstandelse af Graven, Mathæi 28 Kap.

Da man ophørte med Arbejdet var, ifølge den daværende Bygningscommissions Opgivende,

medgaaet 741301 Rdl. d. Cour. Efter et sildigere Opgivende 858000 Rdlr. Der vilde, efter Jardins Plan, have medgaaet i det mindste det dobbelte af denne Sum. Jardin havde beregnet 27 Aar til den egentlige udvendige Bygnings Opførelse, og 100 Aar til dens fuldkomne ind- og udvendige Prydelse, med alle dens Statuer og Zirater. Den Sum, som var bestemt til at bestride Udgivterne, var fastsat til 20000 Rdl. aarlig.

Fra 1770 indtil 1796 vides intet Skridt at være gjort for at optage dette Arbejde paa ny; men da der efter den store Brand i Aaret 1795 fremkom en Ansøgning fra endeel Medlemmer af St. Nicolay Menighed om Tilladelse til en Collekt til den afbrændte Kirkes Opbyggelse, efter en derover af Professor Meyn forfattet Tegning og Overslag, blev i Konstakademiets Betænkning yttret, om ikke maaskee, istedetfor at opbygge St. Nicolai Kirke, Fuldførelsen af Frederiks Kirke, efter nogen Afvigelse fra den første Plan, maatte være at vælge.

I Aarene 1797 og 1798 omhandledes denne Sag imellem det danske Cancellie, Finants-Collegiet, Rentekammeret, og Hofbygmesteren Professor Harsdorff, som tog under Betænkning "hvorledes et Monument af den Betydenhed lod sig simplificere og omarbejde derhen, at det i alle Henseender kunde svare til sit første Ojemeed, blive til Ziir for Staden og Hæder for Nationen." Han lod Portalet til Kongensgade og begge Sidetaarnene, samt den Opsats eller saakaldet Dome, der skulde komme over den tredie Etage falde bort. Indvendig lod han de to Rader Seuler og den øverste Etage af Bu-

erne blive borte, og satte strax den store Kuppel paa en lav Attic over de nederste Buer. Han gav to Planer i Henseende til Elevationen, forsaavidt det Indvendige betræffer. Ved Udførelsen af den ene vilde ikke medgaae mere end ialt 200,000 Rdlr. d. Cour., men valgte man den anden, hvorved Bygningen vilde blive rummeligere, og som han anbefalede, vilde Bekostningen blive 223534 Rdlr. d. Cour. Efter den første Elevation vilde Kirkens indvendige Højde blive 49 Alen, efter den sidste derimod 58, og i begge Tilfælde den udvendige Højde 70 Alen, hvilket er 54 Alen lavere end efter Jardins Plan, men kun to Alen lavere end det berømte romerske Pantheon. Da Kolonnernes Proportion maa rette sig efter Højden i det Hele, saa maatte de opførte nedtages. En stor Besparelse i Omkostningerne vilde flyde af at man, istedetfor Bornholmske Steen og Marmorblokke, som der var begyndt at bygge med, kunde bruge Muursteen, beklædte med norsk Marmor. Paa 4 til 5 Aar skulde man være saa vidt avanceret med Arbejdet, at det Indvendige af Kirken skulde være færdigt, saa at, om forlanges, Gudstjeneste kunde holdes; men det Udvendige vilde medtage et Aars Tid eller to længere.

Efter Jardins Plan skulde de to Sider af Pladsen ved Kirken indsluttes med Kolonnader. Istedetfor disse vilde Harsdorff udlægge Grunde, ialt 19500 Qvadratalen, til to Rader Bygninger, og disse Grunde vilde upaatvivleligen blive søgte, og altsaa indbringe en Indtægtssum, til Hjelp til Omkostningerne. En anden ikke ringe Sum vilde udkomme af St. Nicolay Kirkes Grund og Ruiner.

Jardins Plan sees af Værket: Plans, Coupes & Elevations de l'eglise royale de Frederic V. par N. H. Jardin. Copenh. 1769 in Folio.

Cf.: Vue perspective de l'eglise royale de Frederic V. qui s'execute à Copenhague, 1762. Jardin inv., G. E. Rosenberg sculps.

Om Kirken see og Danske Atlas II. 193-196 — samt Nyerups Kjøbenhavns Beskrivelse S. 179-180, og 367-370, hvor Harsdorfs Plan er opgivet; men om samme ere Harsdorffs egne Forslage og Erklæringer med mere meddeelte, med tilhørende tre Planer, lithographerede; i Collins: for Historie og Statistik, især Fædrenelandets; 2den Deel 1825. S. 273-302. — Skilderiet V B. 1805. No. 28.

I Januar 1799 blev Sagen aldeles henlagt, saa at vor ypperlige Architekts smagfulde Plan til dette Tempels Fuldendelse blev ubenyttet. Han døde i samme Aar.

(Indsendt.)

Endnu Lidet om Odense Byes Skolevæsen.

De Noticer, som under Mærket ††† ere indførte i dette Blad No. 4 og 16, have foranlediget nogle Berigtigelser fra "en Skoleskat-Contribuent", i den Hempelske Avis No. 33 hvor der vises "at der er tænkt paa at lette det Offentlige Byrden af Skolevæsenet saa meget som muligt, længe førend Hr. ††† fremkom med sine ligesaa overflødige som overfladige Bemærkninger."

Disse Berigtigelser, tilligemed de Bemærkninger som Skilderiet i No. 19 indeholdt mod Hr. †††, synes at indeholde tilstrækkelige Oplysninger i Sagen. Imidlertid formener Indsenderen af det i No. 12 indrykkede Stykke, at følgende Bemærkninger end videre kunne tjene til endelige Resultater.

Jeg mærker, høistærede Hr. †††, til min Forundring, at den private Realskole i Odense ret er dem en slem Torn i Øiet. Hvor kan De dog have saameget mod et Institut, hvor Eleverne gjøre en saa udmærket Fremgang, og hvor der saa roesværdigen vaages over Børnenes Sædelighed? Der er, som bekjendt, i Odense ingen offentlig Realskole. Tvende duelige Lærere der i Byen, som bemærkede Trangen til en saadan, besluttede da, for egen Regning, at oprette bemeldte private Realskole; de antoge en meget duelig Seminarist til deri at give Underviisning, og selv give de, tilligemed en anden af de offentlige Lærere, i deres Fritimer, der Underviisning i Religionen, Mathematik, Tydsk og Engelsk. Disse tvende nidkjære Skolemænd læse saaledes først de Timer, som deres Embede paalægger dem (hvilke for mangen Anden, der mindre interesserer sig for sit Fag, ere mere end tilstrækkelige) og derefter søge de, paa ærlig Maade, ved en efter deres Stilling passende fortsat Virksomhed, at forøge deres Indtægter. Kunde De nu, Hr. †††, bebreide disse Mænd, at de, over den private Realskole, forsømte deres Kaldspligter, da gav jeg Dem fuld Ret i, hvad De derom har anført i Kjøbh. Skilderie; men kan De ikke dette, hvorom jeg meget tvivler, maae

De da ikke meget mere agte disse Mænd for deres Virksomhed, og maae De, tilligemed Odenses ærede Indvaanere, ikke heller see, at dette Institut blomstrer under tvende saa duelige og erfarne Skolemænd, end at fremmede, ubekjendte og ofte uerfarne Lærere etablere saadanne Instituter, hvoraf Virkningen altid bliver uvis, ofte liden, ja undertiden det Modsatte af hvad den burde være!

Mig forekommer det paafaldende, at Skolevæsenet, paa den Fod, som det nu staaer, kan være saa meget trykkende, eller med Rette kaldes saa kostbart. Enhver Lærer maa, ifølge Anordningen af 29de Juli 1814, ikke have et høiere Antal, end 80 Børn. Forudsat han har dette Antal, og hans Løn er 400 Rbd. Sølv, da bliver hvert Barn aarligen underviist for 5 Rbd., imedens der i private Instituter for hvert betales fra 18 til 30 Rbd. aarlig. Blev det i Skilderiet No. 12 gjorte Forslag fulgt, at Læreren nemlig begyndte med 200 og avanceerte til 500 Rbd. Sølv, da blev hvert Barn, i de første 3 Aar, underviist for 2 Rbd. 3 mk. aarlig, imedens der selv i Pugeskolerne betales 16 à 20 ß ugentlig, der udgjør 8 à 10 Rd. aarlig.

Ikke liden Bekymring for de kommende Dage har mangen Kjøbstæd-Lærer, der føler sine Kræfter at aftage, og ængsteligen seer den Tidspunkt imøde, da han mueligen ikke mere tilbørligen vil kunne forestaae sit Embede. De kan da selv, Hr. †††, forestille Dem, hvor kjærkommen for disse Deres Efterretning maa have været, naar De anmælder, at de, formedelst Alderdom og Svaghed afgaaende Skolelærere, beholde deres fulde Lønning. Jeg kan imidlertid ikke andet, end endnu herom at nære

nogen Tvivl, da jeg, skjøndt dog noget bevandret med Skoleanordningerne, ikke kjender det Sted, hvorpaa samme grunder sig. Skulde dette muligt i et enkelt Tilfælde, under særegne Omstændigheder, have fundet Sted, følger deraf dog ikke, at samme er almeengjeldende.

I mine i No. 12 gjorte Bemærkninger yttrede jeg, at der for Almueskolelærerne ikke var nogen Avance, hvorfor det, i flere Henseender, var ønskeligt, at der blev føjet en Indretning, saa at dog de Duelige kunde i oeconomisk Henseende avancere. Hertil sigter formodentlig Deres Bemærkning, at Skolelærerne nu have udelukkende Rettighed til at søge Degnekald, samt Deres Citat af Holberg, at disse Folk (Degnene) ikke ere vante til noget Slaverie, men kunne sove i god Ro til Klokken ti. Herom hedder det i Anordningen §. 52, at Chordegne og Klokker-Embederne skal, ved Vacance, henlægges til Skolelærerne. I Kjøbstæderne afkortes Lærerne da, efter Overenskomst med Skolecommissionen, sædvanligen endeel af sin faste Løn, imod derfor at hæve Degne- eller Klokker-Indkomsterne. Paa Landet afkortes denne Indkomst ligeledes Lærerne i deres reglementerte Lønning, undtagen de Steder, hvor Cancelliet senere skal have resolveret, at Lærerne beholde Degne-Indkomsterne uden Afdrag, hvilket man maatte ønske blev almeengjeldende, da derved opnaaedes, at Menigheden fik Lejlighed til, at vise sig skjønsom imod den duelige og samvittighedsfulde Lærer, og denne deelte da ikke, som nu er Tilfældet, lige Skjæbne med hans uduelige og uvirksomme Collega. Fremdeles hedder det herom i Skoleanordningens 28 §: "Paa det at Skolegangen ikke skal afbrydes

med Liigfærd, Barnedaab eller Brudevielser, bør overalt, hvor Skolelæreren forretter Chordegne-Embedet, eller Klokkertjenesten, Ligene være Kl. 11½ paa Kirkegaarden; og, paa Søgnedagene, ommeldte Kirkeforretninger berammes til lige Tid." De seer saaledes, Høistærede! at den Lærer, der besørger ommeldte Forretninger, om han og stundom, naar han er yndet, derved kan faae forøget Indtægt, ogsaa faaer forøget Arbejde. Sine Timer maa han, de 6 Dage om Ugen, give i Skolen, uden for disse besørge Kirkeforretningerne, og selv den syvende Dag har han ikke frie. At faae Degne-Embedet forbundet med Lærer-Embedet, kan da for Læreren neppe ansees som nogen egentlig Avance, hvilket De synes at formene. I Holbergs Tid og længe derefter vare Degnekaldene vistnok saa fede og magelige, at de kunde give ham passende Anledning til den Sentents, De behagede at anføre, men ei saa ganske passende maa man finde den Anvendelse paa de nærværende Degne, der ei kunne sove til Klokken ti, men leve fast i Slaverie.

Fiskebeen.

(Meddeelt.)

De erholdes af Hvalfiskebarder, som befindes i Dyrets Gab. Barder ere lange og brede Flader af en Længde fra ½ indtil 6 Alen, og af en Tykkelse af $\frac{1}{32}$ til 1 Tomme eller lidet derover. De sælges efter Vægt. I Kjøbenhavn er et Kongelig grønlandsk Handelscompagnie, hvorfra der for Kongelig Regning udredes Skibe til Hvalfangst, og ved denne Handel hjembringes foruden Hvalfiskebarder, tillige andre grønlandske Varesorter, saasom Edderduun, forskjellige Sorter Skind, Hvalfiskespæk m. m.

Den første Tilberedning erholde Barderne i Handelens Trankogerier, hvor de renses, tørres og derefter sorteres i Maals- og Undermaalsbarder. Til Undermaalsbarder henhøre alle de Barder, der ere af en ringere Vægt end 1 Pd., men alle de der veje derover deles atter i 1, 2, 3 Punds og saa fremdeles, efter deres Qvalitet og Førlighed.

Den Kongelige Direction afholder aarlig, i Almindelighed i Juni Maaned, Auction over de fra Grønland hjemkomne Hvalfiskebarder.

Naar Fiskebeensfabrikøren erholder de tilkjøbte Hvalfiskebarder i sit Fabrik, da koges de i en lang Kobberkjedel, hvorpaa de strax efter Kogningen optages af Kjedelen, og henlægges i reent Vand i et langt Kar. Derefter forarbejdes de i en dertil indrettet, saakaldet Beskjærbænk, bestaaende af forskjellige Skruestikker, og med dertil indrettede forskjellige Beskjærknive, udskjæres og spaltes til forskjellige Dessains, saasom Pidskestænger, Paraplystænger, Stokke, Snørlivstænger, lange smalle Strimler til Damepynt, og overalt efter enhver Model, hvortil Fiskebeen kan anvendes.

Fra Aaret 1778, da Commerceraad Christian Østergaard blev meddeelt Kongelig Privilegium paa at være Fiskebeensfabrikør, har denne allene været privilegeret Fiskebeensfabrikør her i Staden, indtil Aaret 1811, da Fabriken, deels ved det lidet Forbrug, der dengang var afsættelig, og deels ved Ejerens Død, ophørte.

Fra dette Tidsrum og indtil 1824, har der i Kjøbenhavn ingen Fiskebeensfabrikør været; derimod har Kunstdrejer Hr. Schwartz havt et Fiskebeens-Udsalg. Men ved Kongelig Privilegium af 17 April 1824, blev Kgl. Fuldmægtig Andreas Østergaard den eneste Fiskebeensfabrikør i Kjøbenhavn, paa hvis Fabrik, foruden de allerede benævnte Sortements, tillige erholdes de af Deacon i England opfundne Saaler af Fiskebeen, der aldeles sikkre Fødderne for Fugtighed, og hvis Nytte og udførlige Beskrivelse erfares i Handels- og Industrietidenden

No. 13 for 1826, eller i Dagen d. A. No. 59. Det er indlysende, at Fugtighed ikke kan trænge op igjennem Fodtøj, mellem hvis Saaler Fiskebeen ligger. Dets Elasticitet hindrer heller ikke Gangen. Saadanne Saaler kunne, som anført, erholdes hos Hr. Østergaard (Myntergade 131), for 48 ß. Parret.

Indenlandske Efterretninger.

Aarhuus, d. 10de Marts. Man har den for vor Bye saare behagelige Efterretning fra Norge, at det Dampskib, som Regjeringen har ladet kjøbe til Paketfart mellem Norge og Jylland, efter Forlydende, vil komme til at gaae mellem Frederiksværn og Aarhuus, saavel med Hensyn til at denne Bye er omtrent Midtpunktet i Nørrejylland, som og den herværende Smakfart til Sjælland, samt den nu vordende Dampskibsfart til Kjøbenhavn, hvorfra man da paa samme Viis, hastig og beqvemt, kan blive videre befordret. — I Gaar Eftermiddags gjorde Dampskibet Jylland en Lystfart her paa Rheden med en heel Deel Damer og Herrer.

I den nordcimbriske Tilskuer læses under "Forlangt Indrykkelse" Følgende: "Da min eiende Vindmølle, Bjergets Mølle kaldet, formedelst nogle hos mine Kunder opkomne Griller, er gaaet i Staa som Kornmølle, saa har jeg herved den Ære at bekjendtgjøre for de respektive Damer af Spindeklassen, at jeg fra næstkommende første Mai agter at afbenytte Møllen som Haspetræ og Garnvinder, hvorved en betydelig Fremskridt i Haspe- og Vindekunsten vil kunne gjøres. De ærede Velyndere, som ville forunde mig deres Søgning, lover jeg reel Behandling og hurtig Expedition. Det anmærkes, at med en magelig Vind kan en Teen afhaspes i 48 Secunder, som ellers med 2 Arme ville medtage en halv Dag. — Bjergets Mølle, den 1ste Marts 1826. O. Larssen."

I Viborg Samler læses følgende Kundgjørelse fra en Dentist i Harsyssel: Hvo som

maatte ønske nye Tænder forfærdigede og indsatte, kunde derom behageligst henvende dem i portofrie Breve til Møller Niels Ybye i lille Ryde-Mølle pr. Holstebroe, og være sikkret muesligste Billighed.

Blandede Efterretninger.

Besværligheder ved en ny Næringsvej i Norge, nemlig Udførelse af Iis, sees af følgende Bekjendtgjørelse: "Enhver ny Næringsgreen, som gav Brød, om den end maatte søges i de fremragende Pyramider, som ere opreiste af den staalblaae glindsende Gletscher-Iis, hvormed den bekjendte Folgefond fra ældste Tider heel majestætisk kneiser, og hvoraf vistnok Ingen tænkte, nogensinde at skulle flyde Fordele, hvor skulde den ikke være kjærkommen for enhver Egn i Almindelighed og for Ullensvangs Sogn i Særdeleshed, da næsten enhver Gaardbruger har saa ubetydelig Jordvei, at det er umuligt, med Familie at ernære sig deraf, og som tillige for en stor Deel mangler Skov til Brænde end sige Gavntømmer, og altsaa nødes til ved andre Næringsveie at bøde paa disse Mangler. Udi Morgenbladet No. 277 d. A. findes indført, at fra Folgefond ved Reisætter-Gaard nedbragtes sidstleden August Maaned en Ladning Iis eller Jøkul, og har Indsenderen tilfulde beskrevet dette Sted for det meest beqvemme Sted i hele Norge til at nedbringe Gletscher-Iis til Søen. — Indsenderen, som kjendte Localet, troede, at den Priis, hvormed hiin Ladning Iis blev betalt, nemlig 12 ß pr. Vog, var høist ubillig og overdreven; men Indsenderen har ikke iagttaget og beregnet de af Isens Transport flydende Omkostninger og Besværligheder, saasom: at der behøvedes 30 til 40 Mand i 1 Dag for at istandsætte Veien, samt at erstatte den Skade, Samme foraarsagede saavel Ind- som Ud-Mark, tilligemed de Kjøre- og andre Redskaber, som til Transporten vare nødvendige, hvilke hyppigen gik istykker, og endeligen det farlige Sted, hvor Isen kunde faaes, ved at søge nær op under den af Inds. 1800 Fod perpendiculaire beskrevne høie Klippe, hvor de ovenpaa beliggende uhyre Iisblokke hvert Øieblik ere færdige at udbriste, og med Eet at styrte sig ned over Klippen paa de underliggende Stene, hvor de knuses, hvilket foraarsager en tordenlignende Dundren, som kan høres Mile langt, hvorefter de adsplittede Iisstykker rulle sig i flyvende Fart end videre ned paa den underliggende Fond, og just der er det muligt at faae Gletscher-Isen fat, og ethvert Liv, som de nedrullende Iisstykker antraf, vilde i Øieblikket være dødsens. Under saadanne Omstændigheder kan vel en patriotisksindet Borger ikke vente at faae Iis transporteret til Søen for 6 til 8 ß. pr. Vog. For dog, om muligt, at opmuntre DHrr. Handlende, som atter maatte være villige til at vove en Speculation, nemlig at afhente Gletscher-Iis fra vor evig rige Folgefond, saa have Undertegnede, tilligemed Flere, indgaaet en Forening om, i næste Sommer at skaffe en Skibsladning Iis for 10 (Ti) Skilling pr. Vog frit ombord; dog ønskes helst, at Isen maatte afhentes inden medio Juli Maaned, og ønskedes gjerne, at os maatte gives Underretning forud, for at vi, naar Fartøi ankom, desto hurtigere maatte kunne udføre Transporten. Forøvrigt love vi Enhver, som i denne Anledning maatte besøge os, den redeligste Behandling og muligste Velvillie. — Gaarden Reisæter i Hardanger den 27de Dec. 1825."

Underskrevet af 10 norske Bønder. Det bemærkes, at en Vog er 36 Pund.

Om de tydske Udvandrede i Brasilien skrives fra Rio de Janeiro, d. 24 Nov. 1825 følgende: Den 20de dennes om Eftermiddagen ankom det danske Skib Georg Frederik hertil fra Altona med henved 500 Tydskere, af hvilke nogle bestemme sig for Agerdyrkningen, andre for Militærtjenesten. Næppe havde Inspektøren for den fremmede Kolonisation i denne Provinds, Monsenhor Miranda, erfaret Skibets Ankomst, saa begav han sig ombord, for at indhente de fornødne Erkyndigelser. D. 21de om Morgenen fandt Udskibningen Sted, ifølge Hs. kejserl. Maj. Befaling. De, som vare bestemte for Militærtjenesten, bleve satte i Land

ved Marine-Arsenalet, men Landfolkene ved Baia Ronde, hvor Bopæl og Underholdning indtil videre blev dem anviist. Kl. 10 om Morgenen begav Hs. Majestæt Kejseren sig til Arsenalet, hvor Alle vare opstillede, og hvor Højstsamme blev modtagen med de lydeligste Udtryk af Glæde, som han nedlod sig til at besvare med den ham egne Huldsalighed, hvormed han indtager ikke alene alle de Indfødtes Hjerter, men endog alle Fremmedes. Efterat Hs. Majestæt havde anstillet Undersøgelser, fordrede Transportens Chef af sine hidtil Undergivne Troskabseed til Kejseren og den kejserlige Familie, hvilken Eed strax blev aflagt, og endte med et levende Vivat. Herpaa holdt Kolonisations-Inspektøren ved sin Tolk følgende Tale til de Tydske: "Jeg overgiver eder paa Hs. Majestæts Ordre til Militærkommandoen, i den faste Overbeviisning, at I troligen ville opfylde det, I skylde en Monark, der befinder sig i Spidsen for en ædelmodig og gjæstfri Nation. Samme Iver, samme Troskab, samme Lydighed, som I under Krigene af 1813, 1814 og 1815 have beviist eders Fyrster, venter man ogsaa af eder i eders nye Fædreneland; uden disse tre Egenskaber er Soldaten sit Navn uværdig. Fra min Side forsikrer jeg eder, at I i mig stedse skulle finde en Talsmand hos Hs. Majestæt, og at Højstsamme aldrig vil undlade med en Faders Godhed at bønhøre sine nye Undersaatters retfærdige Ønsker. Naar I ere gjennemtrængte af samme Følelser, som de, der besjæle mig, saa raaber med mig: Leve vor ophøjede Kejser Don Pedro I.!" Tydskerne gjorde dette, og bragte til Slutning Inspektøren et lydeligt Vivat. (Af Brem. Zeit. i Lit. Bl. der B. H. 57.)

En chinesisk Familie i Bordeaux.

Til denne Stad er nylig ankommen en Familie fra China, som med tilhørende Tjenestefolk udgjør 17 Personer. Manden er født Fransk, men har i 36 Aar opholdt sig i China. Han erhvervede sig Keiserens Gunst, og opnaaede en Mandarins Post, som han i mange Aar har beklædt. Da han havde samlet sig en betydelig Formue, men frygtede for, hvad der i despotiske Lande ofte skeer, at en keiserlig Befaling skulde vorde udstædt over hans Formues og Livs Tab, saa besluttede han at drage tilbage til sit Fædreneland. Disse Folks Dragt er chinesisk, men gjør dog her ej Opsigt, ligesom de ikke iagttages eller følges af Folket, uden naar de gjøre Tourer til Vogns. Chineserne lade sig stedse bære i Palankins, og sætte Benene overkors under sig. Saaledes ville de i de firsædige Chaiser ogsaa sidde. Kommer nu Vognen paa Ujevnheder til at gjøre Stød, og Hovederne støde paa hinanden, saa har Pøbelen ret Løjer af de jammerlige Grimasser, som Chineserne da gjøre. (W. Mod. Zeit. 91.)

Kjøbenhavns Børs, den 14 Marti 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 231		
Species 227		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 10 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	200	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	54½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	81¾ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	113½	114 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	—	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	—	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	87½	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 22.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 18 Marti 1826.

Den kongelige Veterinærskole i Kjøbenhavn.

Den er stiftet 1773 af den udmærkede Videnskabsmand Peter Christian Abildgaard, først som en privat Stiftelse, dog med aarlig kongl. Understøttelse af 1200 Rdl. Fra 1776 blev den en offentlig Stiftelse, til hvilken Abildgaard afstod den ham tilhørende Grund med Bygning, og alle for hans Regning gjorte Indretninger mod en Summa af 7000 Rdl.

En kongl. Fundation for Stiftelsen blev udstædt under 23 Juli 1777. Her gives offentlig Underviisning til alle og enhver i Veterinærvidenskaberne. De som ved denne Skole ere udlærte, og med sammes Beviis herom ere forsynede, maa, efter Fundatsens §. 8, nedsætte sig som Dyrlæger eller Kursmedde. Derimod maa, efter sammes §. 9, ingen, være sig Smed eller anden, befatte sig enten med Beslag, eller med Hestekurer, naar han ikke enten ved Skolen er oplært, eller i det mindste der overhørt, og med Beviis om sin Duelighed forsynet. Af Skolens Beslagmester gives tillige Underviisning i den rette Maade at beslaae Heste. (§ 7.)

Saare mange Udvidelser og Forbedringer med Bygninger og Indretninger har Stiftelsen Tid efter anden faaet.

Den har en skjøn Bogsamling i Faget, og en Samling af Modeller, chirurgiske Instrumenter, Skeletter, Crania, Præparater, Uldprøver ꝛc. ꝛc.

Lærlingerne ere: a. Militære. Hvert Kavalleri-Regiment holder en Underofficeer og en Fanesmed ved Institutet. Fra Artilleriet 4 Konstabler og 2 Smedde; ialt 24. b. Civile. For hvert Stift i Danmark holdes paa Stiftets Bekostning en Lærling ved Skolen, valgt, efter visse bestemte Regler, af Stiftamtmanden. Kongl. Rescr. 26 Oct. 1792. For hvert af Hertugdommene holdes to unge Mennesker, som af Overdikasterierne vælges, ved Stiftelsen. Kongl. Resol. 13 Jan. 1804. Undertiden holder en Jordegods-Ejer for egen Reg-

ning en Bondekarl ved Stiftelsen. Endeligen ligge Studerende og andre Private her, og af Fremmede har været Studerende her fra Sverrig og Tydskland. — Lærlingernes Antal plejer at være imellem 30 og 40.

Stiftelsens velgiørende Virkning for det Offentlige bestaaer ej blot i at forsyne Staten med duelige Dyrlæger. Den har og havt Indflydelse paa at gode Lovgivninger og vejledende Skrifter og Afhandlinger ere udkomne for Huusdyrenes Forædling, for Qvægsygens Behandling, for Kuur af andre smitsomme Dyrsygdomme, og saaledes i flere Maader; og hvor vigtig en Fordeel for det Almindelige er det ikke at Lærlingerne, naar de komme til deres Hjemsteder, da, som Bondens Ligemænd, udsprede mange vigtige Kundskaber, Ideer og Færdigheder?

I Stiftelsens første Tider befattede man sig blot med Helbredelsen af syge Heste. Siden blev Omsorgen udstrakt til Helbredelsen af alle syge Huusdyr. 1790 blev ved Skolen ikkun behandlet 59 Heste.

I de sidste Aar er følgende Antal af syge Dyr ved Stiftelsen behandlede

	1821	1822	1823	1824	1825
Heste	1825	2347	2417	2956	4034
Køer	807	1295	976	1152	1125
Svin	325	240	184	182	321
Faar	82	58	91	90	113
Hunde	1317	1477	1604	1559	1546
Katte	136	138	208	116	151
Fugle	196	191	207	302	398
Ialt syge Dyr	4688	5746	5687	6357	7688

Veterinærskolens Forstander Hr. Professor Viborg har nyligen til Nytte for Landmanden udgivet et lidet Skrift over den ondartede Lungesygdom der saavel hos os som i Udlandet har i afvigte Vinter hjemsøgt flere Heste. Det kan erholdes saavel her i Byen, som i Provindserne for 24 ß. Tegn. Forfatteren har, ligesom og andre Steder er skeet, erklæret sig imod at Sygdommen er smittende. Hvad Behandlingen angaaer, da vil han, at man, især i Begyndelsen, skal være forsigtig med Aareladninger og stærkt afførende Midler. Dødeligheden har hos os ikke engang været 7 af Hundrede.

Om Bogstavet j.

I en Undersøgelse om hvorvidt den danske Retskrivning bör forbedres, udkommet hos Hempel i Odense, har jeg ytret, at jeg, af Grunde som dér ikke videre var Sted til at udvikle, ikke kunde indse Rigtigheden af Prof. Rasks Regel for Brugen eller Udeladelsen af Medlyden j. De af Almenheden, der finde Behag i slige Undersøgelser, ville måske ikke finde det upassende, at jeg fremsætter disse Grunde, så meget mere, som kun et eneste Tilfælde nu forekommer mig tvivlsomt.

Det forudsættes da som erkjendt og antaget, at Medlyden j lyder overalt efter g og k, når Selvlydene æ, ø, ö, i, y følge derpå, som i: gære, kære, køre, göre, give, gyde, hvilke læses gjære, kjære, kjøre, gjöre, gjive, gjyde. Det samme er tildels Tilfældet ved e foran hvilket ligeledes kan lyde selvsamme j, som i Gjed, gjerrig, kjede,

skje. Hidtil har det været almindeligst foran æ, ø, ö at skrive j, kun ved e har man, som det synes uden nogen Regel, snart skrevet j og snart igjen udeladt det, endog i Ord af samme Stamme, som: at skjele, men at ske (skee), regjere men Regent og lignende. At j dog også her høres ligeså fuldt og tydelig som i de forrige Tilfælde, vil man let overtyde sig om, dels ved at sammenligne Udtalen, dels ved at lade Börn stave, f. E. måske, da de også der, når man ikke allerede har forvirret dem, angive j. Det er nemlig, i forbigående sagt, et af Beviserne for den nyeste Retskrivnings Fortrinlighed og Naturlighed, at Börn lære at stave efter den langt lettere end efter den gamle. I sådanne Ord som bange, vælger, Anker, Påske, Aske o. desl. høres derimod aldeles intet j, endskönt også her g og k stå foran e i samme Stavelse.

Hvad nu angår j foran de først nævnte Selvlyd, da kunde det synes rigtigst, enten at skrive j overalt hvor det høres, men i så Fald måtte man tillige skrive gjive, gjyde o. s. fr. (ɔ: indskyde j foran i og y ligesom foran de andre Selvlyd), eller, da j dog lyder overalt, at udelade det, eftersom Udtalen tydelig nok angives ved den foregående Medlyd g eller k og den påfølgende Selvlyd. Prof. Rask foretrak det sidste, dels af etymologiske Grunde (se Fortalen til hans Spanske Sproglære o. fl. St.), dels fordi man derved kom Brugen nærmere. Valget synes ikke heller at kunne være tvivlsomt, da den for det danske Sprog gældende Regel: at et blødt j altid lyder efter g og k, når en af de bløde Selvlyd (Prof. Rasks Retskrivningslære S. 41) følger efter, ikke lader nogen Tvivl tilbage om, hvorledes det skrevne skal læses.

Da derimod ved Udeladelsen af j foran e kunde fremkomme Tvivl om Læsningen, eftersom j her snart lyder efter g og k, snart derimod ikke lyder, så har Prof. Rask villet hæve denne Vanskelighed ved (selv imod hidtil værende Brug) at skrive det hvor det høres, som i måskje, gjemen. Man har optaget ham det ilde nok, skönt Regelen er simpel, let forståelig, let anvendelig, overensstemmende med Udtalen, og kun yderst få Ords Skrivning derved blev forandret. Men derved, synes mig, indløber dog den Ubehagelighed, at Tegnet e kan udtrykke såvel Lyden æ som Lyden e. Når det udtrykker Lyden æ måtte vel, efter det foregående, j udelades, som om virkelig Tegnet æ var brugt; Gjerning og alle lignende Ord måtte derfor skrives Gerning (uden j; egentlig skulde nemlig skrives Gjærning eller Gærning), eftersom Tegnet e ikke kan antages at udtrykke en hård Selvlyd, når det virkelig betegner Lyden æ, der efter Rasks System er en blød Selvlyd, og ingen Regel kan udledes af et, i sig selv endog urigtig anvendt, Tegn, men må allene bestemmes efter den virkelige Lyd. Dernæst forekommer det mig og som rigtigst at udelade j overalt, foran e som foran de bløde Selvlyd, da Udtalens Forskjellighed, i det mindste i Almindelighed, beror på om Stavelsen har Tonefald, det være nu det stærkere eller svagere, eller om den er aldeles ubetonet.

I alle ubetonede Stavelser, som en, er, es, e, et o. s. v. (men sådanne findes ikke med æ, for hvilket vi overalt skrive e, endnu mindre i vort Sprog med ø, ö, i, y) høres nemlig slet intet j, som: tænke, Tanker, mange, vælge o. s. v. Dersom man derimod un-

der Stavningen opløser Ordet og derved udtaler den ubetonede Stavelse som betonet, hvilket man nødvendig må, da man ikke kan udtale ên Stavelse uden Tone, så fremkommer det bløde j i Udtalen; f. E. mange stavet: m, a, n-g, e gje, ligesom s, k, e skje. Grunden til at intet j lyder i de ubetonede Stavelser synes derfor netop at ligge deri, at de ere ubetonede. Ved den sædvanlige, men uden Tvivl i mange Tilfælde grundløse, Stavemåde kan dette aldrig blive tydeligt, men ved en nöjere Betragtning af Stavningens Natur og Hensigt, den nemlig, at lade Ordets enkelte Dele træde frem, således som de lyde i det hele samlede Ord, må det blive indlysende; f. E. Tanker stavet på sædvanlig Måde Tan-ker giver aldeles ikke Ordets Lyd, ti den egne Lyd som n har foran k i samme Stavelse (Prof. Rasks Retskrivningslære S. 66, Nr. 60) kan ikke træde frem, når man staver t, a, n, tan (som man) da det dog skulde lyde som tag (efter Prof. Rasks Betegnelse); lader man derimod k høre til første Stavelse, så får, formedelst dette, n sin behørige Lyd og intet Barn vil tage fejl, men udtale t, a, n, k som tagk. Ved at stave på sædvanlig Måde, siger altså Barnet tan-kjer, og må nu lære om igjen, sålænge indtil det endelig fatter den rette Udtale, ved at stave tank-er kan det derimod ikke andet end straks lægge Ordet rigtig sammen som Tagk-er. Kun heraf lader sig vel også den Besynderlighed forklare, at enkelte iblandt Almuen, uden Tvivl forledte ved den falske Stavning i Skolen, udtale mangje for magge, endskönt de dog idelig siden må have hørt den rette Udtale af andre. Det er nu tillige indlysende, hvorfor j her ikke lyder foran er, da intet k eller g kommer foran det

i samme Stavelse. Ved mange andre Medlydsforbindelser, skönt ikke ved alle, vil det samme som her er anført også være Tilfældet. Ved at betragte en hel Mængde Ord som: Dagen, Sagen, elsket, virket, Salget o. s. v. vil man uden Tvivl også finde det bekræftet, at det just er i de ubetonede Stavelser intet j lyder, medens det derimod kommer frem igjen i igjen, gjerne, kjede, kælve o. s. v. når Stavelsen bliver betonet. Det bliver også, når Stavelsen taber det stærkere Tonefald og får det svagere, som kjed, kjedsommelig og lignende. Dersom nu disse Bemærkninger anses for rigtige, så at Udtalen med eller uden j står i Forbindelse med Tonefaldet, så kan der ikke være Grund nok til at udtrykke denne forskjellige Udtale ved Tegnet j, dels fordi vi ellers ikke udtrykke Tonefaldet ved Tegn, dels fordi vi, når vi ville udtrykke det, ikke dertil passende kunne anvende Medlydstegn (ligesom man før brugte eller bruger Selvlydstegn, det understøttende e) men snarere burde vælge Aksenter. Dersom vi altså skrive igen så kan ingen tvivle om Ordets rette Udtale, når han kjender Ordets Oprindelse eller Reglerne for Tonefaldet; det vil ikke kunne falde nogen ind at læse ígen (= Pigen) da i som Forholdsord ikke kan have Tonen, eller at læse måske (= Påske), da ske som Hovedordet må have Tonen; endnu mindre kan det falde nogen ind at læse Pigén eller Påské, da første Stavelse i danske Ord regelmæssig har Tonen. Dersom man derimod vil anvende Aksenter til at betegne Tonefaldet, så kunne de også her passende bruges; vilde man f. E. skrive belé (for at ingen skulde læse béle = Dele), så kunde på samme Måde skrives måské, igèn. På Overensstemmelsen med gammelt Dansk (som

i det i Hermod Nr. 2 af Oldbogen F anførte, i Kristian den fjerdes Bibel fra 1607 o. fl.) og med Svensk vil jeg ikke lægge Vægt, da det ved enhver sådan Undersøgelse fornemmelig beror på den Grundsætning, fra hvilken man går ud. Denne ældre og nyere Brug kunde måske dog lade formode, at lignende Prinsipper, som de her fremstillede, kunne have foranlediget den.

N. Petersen.

Indenlandske Efterretninger.

Indberetning til Amtet i Thisted fra Sognefogden i Agger over Hovedkanalens Forandring, siden den 23de Febr. d. A.: "Strømmen fra Havet og Liimfjorden, som gik i Nordvest, efter Vestervig Kirke, gaaer nu lige i Sydost efter Gjettrup Kirke, som er den meest lige Retning ind i Liimfjorden, og i Dag, den 6te Marts, ved Undersøgelsen af Strandtoldbetjent Wagner befandtes saaledes: Gammeltofts-Kanals Dybde ude ved Havstokken 6 Alen og i Midten af Jordtungen, hvor Landeveien forhen gik, 10 Alen. I Østen mod Liimfjorden 6 Alen; derfra og lige ud i Liimfjorden efter Gjettrup Kirke og til et Punkt i Fjorden hvor Vestervig Kirke gjør en lige Linie mod Flægbusken, er 4 Alen; men noget udenfor kun en halv Alen. Fra denne Grundbanke og lige ud til Dybet i Liimfjorden efter Gjettrup Kirke, er omtrent 600 Alen; og her er det at Liimfjordens rigtige Dyb begynder. Breden over Strømmen, østen for Jordtungen ud i Fjorden, er 50 Alen, og dens hele Længde i Øster og Vester ud til Grunden er 1400 Alen.

Viborg. Natten til den 9de Marts (de 40 Ridderes Dag i Almanakken) frøs det ikke lidet, efterat det endeel Dage før havde været fugtigt nok. Efter gamle Veirforudsagn skal det altsaa fra den Dag fryse i 40 Nætter til St. Hansdag. Uagtet at den nu meget blide Marts lokker til at bruge Plov og Spade paa

Muld- og Sandjorder, kan dog nogle Nætters skarp Frost skade meget de opkomne Planter. Vinden er nu meest Sydost. Dersom denne Maaned indtil Fuldmaane den 23de vil give tør og klar Luft, som det tegner til, da Barometret ikke meget længe har staaet saa høit som nu, og April vil give Regn og May kold Luft; saa spaae de gamle Veirkyndige Landmanden et godt Aar.

Blandede Efterretninger.

De forenede Staters Militærakademi i West-Point i Staten Ny-York.

West-Point ligger ved Floden Hudson, 30 til 40 engelske Mile fra Staden Ny-York, i Staten af samme Navn. Dette Steds Beliggenhed forener store Fortrin, og qvalificerer sig bedre til en national Militæropdragelsesanstalt, end nogetsomhelst andet Punkt i de forenede Stater. Den Slette, paa hvilken de offentlige og private Bygninger ere opreiste, er 170 Fod ophøjet over Floden Hudsons Vandspejl, og omgivet af en prægtig, majestætisk og romantisk Natur. Højden af det Bjerg, ved hvis Fod Akademiets Anlæg udbreder sig, den majestætiske Hudson, som her med en henrivende Fart snoer sig igiennem et Bjergpas, det martialske Udseende af Akademiet selv med alle de øvrige under Nationalflagets Beskyttelse staaende Bygninger, — kort alle Omstændigheder forene sig i at have en aabenbar Indvirkning paa dette skjønne Corps af veldannede Ynglinger, deres Sundhed, Aandsliveligbed og Holdning. De til denne Anstalt hørende Bygninger ere i Tallet fem; alle opførte af Steen, store, rummelige, og velbygte. Fremdeles lader Regjeringen opføre sex gode Vaaningshuse for Akademiets Officierer og Professorer. Nogle Tømmerbygninger, som man forhen betjente sig af til Militærskole, ere nu benyttede til Caserner for et Compagnie regulære Tropper, der her have bestandig Station. Foruden disse Bygninger ere her nu nogle forhenværende Militærmagaziner, der rigtig nok for nærværende Tid kun har rustende

Vaaben og Armatur fra den forrige Revolutions Armee; men i disse gjemmes de stolteste Vidnesbyrd om National-Ære og Selvstændighed. Endeligen bliver det Hele i Scenen forhøiet ved maleriske Ruiner af et ærværdigt gammelt Fort, Putnam. Slige Omgivelser kunne ej forfejle bestandigen at minde Kadetterne om Kampen for den Uafhængighed, hvis Forsvar deres Stand strax ved Indtrædelsen i Akademiet gjør dem til Pligt.

Nær derved ligger det romantiske Yndlingsopholdssted, som den heltemodige Kosciusko her havde valgt sig, hvor han, som i Revolutions-Krigen ydede virksom Hjelp, dyrkede sin Have, saa ofte ei Feldt-Livet behøvede ham. I Aaret 1824 toge Kadetterne den Beslutning at lægge deres Agtelse for den afdøde Helt for Dagen, ved her paa hans Yndlings-Hvile-Sted at oprette paa deres Bekostning et Monument for ham. Efter at en Plan til samme var antaget af en af deres Midte udnævnt Committee tog Arbejdet herpaa sin Begyndelse.

Oberst Thayer, som er Akademiets Forstander, har gjort en Reise i Europa til Fuldendelse af sin militære Dannelse.

Akademiet har et skjønt Bibliothek, mange Landkort, Tegninger og Kobberstik.

Kadetterne ere deelte i fire Klasser; deres Studie-Tid fire Aar. De underviises i det franske Sprog med saadan omfattende Grundighed, at de, naar det første Aar er endt, kunne fortsætte de vigtigste af deres Studier i dette Sprog; fremdelés Tegning, Physik, Chemie, Mineralogie, Geographie, Historie, Philosophie, Folkeret, højere Mathematik, og endeligen Ingenieur- og Artillerievidenskaberne. Akademiet har omtrent 30 ordentlige Lærere.

Man er stræng i Henseende til Disciplin og Kaserne-Anliggender. Ingen Kadet maa tillade sig den mindste Ziir, eller den ringeste Afvigelse i hvad der for Beklædningen er anordnet; han maa ej gjøre Gjeld. Enhver er til-

lagt saa meget, som han ved Maadehold og fornuftig Sparsomhed ej blot har Udkomme ved, men han kan endog faae noget tilovers. Derfor ønsker man at Forældre eller Foresatte ej vilde give deres Sønner Penge imellem Hænderne, saalænge de ere underkastede den akademiske Disciplin.

De daglige Studier endes Klokken 4. Fra den Tid til Solens Nedgang holdes Militær-Øvelser. Derpaa Læsning og siden Aftenspisning. Paa givet Tegn gaaer enhver til sit Sovekammer, som han ikke igjen maa forlade. Den tjenstgjørende Inspektionshaver maae da omhyggeligen visitere Værelserne, hvorefter ogsaa denne begiver sig til Ro, og nu har den travle Virksomheds Scene sin Ende, og Nattens Stilhed er traadt istedet, indtil Allarmkanonen forkynder Dagens Nærmelse, og Reveillen igjen vækker Kadetterne til deres sædvanlige Beskjeftigelser.

Straffen er for ringe Forseelser Stue-Arrest, for grovere Bortvisning. Til de grovere hører: en Duel, Antagelse eller Sendelse af en Udfordring; stærk Drik eller Spil.

De to Maaneder Juli og August henbringe Kadetterne i Cantonering, hvor de holdes til alle de Øvelser og Beskæftigelser som ere ejendomlige for Lejr-Livet.

Regjeringen har givet Corpset et udmærket skjønt Musikchor, som har den Hæder, at være det beste i hele Unionen, og hvis fortryllende og harmoniske Toner contrastere med Trommer og Piber.

Akademiets Flor og Hæder gjør det til Statens vigtigste Mænds og alle Klassers Ønske at faae deres Sønner her anbragte; og det er ej en let Sag for Krigsministeren at fyldestgjøre Fordringerne, da aarligen iblandt et Par Tusinde Anmeldte ikkun et hundrede kunne antages. Fortrin for alle andre gives Sønner af Officierer der ere faldne i sidste Krigs Løb, saavidt de i øvrigt have de Egenskaber der fordres.

Dertil hører at bestaae i den Prøve der førend Indtagelsen foregaaer. De maa her vise grundige elementære Kundskaber i Modersproget, i Reglerne for den almindelige, saavelsom Decimalregning, i Begyndelsesgrundene af det franske Sprog o. s. v.

Den største Omhyggelighed ved Besættelsen af Lærerpladsene, den Klogskab hvormed alle Kundskabsgrenene ledes, den høje Grad af Præcision, Disciplin, Upartiskhed og Industrie, gjør med alt Andet denne Stiftelse til en af de forenede Staters ypperste Prydelser, og derfor gives den en høj Grad af national Vigtighed. Dens Oprettelse falder ind i Hr. Monro's Præsidentskabs Tid. (Rivinus.)

Galleri af ægyptiske Oldsager.

Denne i Paris udkomne Samling, Resultatet af femaarige Undersøgelser i Gravene ved det berømte Theben med de hundrede Porte, har en særegen Interesse for den filosofiske Jagttager. Man lærer deraf ret egentlig Ægypternes huuslige Liv at kjende, da dette overordentlige Folk nedlagde alt, hvad det brugte i det dagligе Liv, i disse til Døden indviede Boliger, som nu blive forstyrrede af vor profane Nysgjerrighed. Man betragte blot de enkelte Stykker i det Gravmæle, som Hr. Passalaqua har bragt uskadt bort fra sin gamle Plads; ej uden Interesse lagde man deri især Mærke til to gamle Barker, modellerede efter en temmelig stor Maalestok, hvilke give os et saa nøjagtigt Billede af den gamle Nilfart, som om vi selv havde været nærværende derved. Agerdyrkningsredskaber, Klædningsstykker, et kirurgisk Bestik, en Apothekerkasse, Spejle, Halsbaand og hundrede andre Gjenstande til dagligt Brug findes her forenede i et langt større Antal end paa noget andet Sted. Muslingskaller fyldte med Farve, Levninger af Spisevare og udtørrede Drikkevare ligge beredte til Undersøgelse af Chemikerne. Alle disse Gjenstande udbrede et større Lys over Ægypternes Levemaade end alle hine berømte hieroglyfiske Haandskrifter, hvis videnskabelige Værd

vi dog ingenlunde ville nedsætte. Iøvrigt vil den lærde Champollion ogsaa i denne Samling finde en anseelig Mængde Papyrusroller at udzifre. Stenene med Indskrifter ere de største, som nogen Tid ere medbragte, Kameerne ere talrige og af højeste Værdi. Med en Blanding af Bedrøvelse og Forundring have vi betragtet de saa godt vedligeholdte, med saadan en Omhu udpyntede Mumier; men ved Synet af de skjønt malede Tøfler, som man havde hensat til de Døde, kunde vi ikke bare os for Latter.

Videnskaberne ville vinde betydeligt ved denne Samling. Den lærde Naturforsker Hr. Geoffroi de St. Hilaire har allerede deri opdaget a) to Spidsmuus, af en hidtil i den levende Natur ubekjendt Størrelse; b) et menneskeligt Misfoster, kommen til Verden uden Hjerne og Rygmarv, beskreven af denne Lærde i Naturhistorie-Museets Memoirer.

(Udtogsvis af L. Bl. d. B. H.)

Bagateller.

Ved et naivt Svar, som en Posteibagerdreng gav Ruslands Peter, blev hiin en almægtig Minister, ligesom der, ved nogle Munkes Forvildelse, af en Svinehyrde opstod den Pave som, indgydende Ærefrygt, gav den tredobbelte Krone saa megen Glands og Værdighed. — Menzikof og Sixtus den Femte! Hvor stor Indflydelse have ikke disse haft paa Europa! — I Aaret 1590 lege nogle Børn i Middelburg med slebne Glas, holde dem i nogen Afstand bag hverandre, betragte med Forundring de Gjenstande, som saa bagvendte og forstørrede vise sig for dem, og Jansen opfinder derved — Kikkerten, og Himlens umaalelige Bane bestemte Galilæi og Herschel. — En vanvittig preussisk Soldat i Königsberg staaer med spændt Gevær bag et Træe, for, blot af Myrdelyst, at ihjelskyde en Forbigaaende; han sigter, da gjøer en liden Hund, denne Larm forstyrrer ham — ellers vilde den store Kant være falden, med ham Fornuft-Critikens Skabelse, Reformationen i alle Videnskabens Grene. — Bondedrengen Mabil-

lon var af en meget indskrænket Aand, ja endog sjantet indtil sit trettende Aar. Engang kjørte han igjennem en Huulvei, Vognen væltede, Mabillon faldt paa Hovedet, hans Hjernesystem blev rystet, og han blev — et Genie; havde han gaaet tilfods — Diplomatiken vilde ikke været opfunden.

Saaledes gaaer det! Æbler og brogede Klæder, en Ulvinde, smukke og hæslige Qvinder, snaddrende Gjæs og opskræmte Harer, en Vognaxel og vrinskende Heste, Slynger og Krykker, en Hind, en Ring, Orme, Handsker og Vanddraaber, et Halsbaand, et lavt Hjørnevindue, en Ret Champignons, et Par Brilleglas o. s. fr., saadant noget bestemmer Tusinders Skjæbne for Aartusinder!

Intet er Bagatel, og Alt er Bagatel. Mærker det I Store og — I Smaa! —

(N. Mbl.)

En gal Ulv listede sig nylig om Natten ind i Staden Tycozin i Polen, hvor den saarede Vægterne og reev en Mængde Sviin ihjel. Ved Hjelp af Bevæbnede fik den Naadestødet af Borgemesteren, efterat have bidt endnu en Snees Mennesker.

Ejeren af Menageriet i Exeter-Change i England har maattet skyde sin skjønne Elephant, der var blevet saa rasende, at den ikke mere kunde tæmmes. 14 Mand gav den i halvanden Time 182 Kugler, inden den faldt, og for at krone Værket maatte Man endda tilsidst bruge Sabelen. Den var 21 Aar gammel og kommet fra Bengalen 1809. For nogle Aar siden blev der budt Ejeren 1000 Pd. Sterl. for den.

Anecdot.

En Romer, som levede under Tiberius, mødte engang en Liigskare. Han standsede samme, og tiltalede den Døde med følgende Ord: "Jeg beder Dig at sige August, at den Gave, han i sin sidste Villie bestemte Folket, endnu ikke er betalt!" Da Tiberius fik dette at vide, lod han Spøgefuglen kalde, og betalte ham, hvad der af ovennævnte Gave kunde tilkomme ham; men overantvordede ham strax derpaa til sine Bødler, med den Befaling: "Gaae nu hen, og beret August, med hvilken Nøjagtighed jeg har udført hans sidste Villie med Hensyn til Dig!"

Kjøbenhavns Børs, den 17 Marti 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 231		
Species 227		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 10 a $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	200	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{1}{2}$	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{2}$	73 rede Sølv
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$113\frac{1}{2}$	114 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	—	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	—	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	— i Banco
4 pC. Dito nye	88	— i Banco
Asiatiske Actier	87	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Trykfeil i No. 20.

S. 305. 4 Linie: Humanorium l. Humaniorum
— 313. 29 Lin.: flavius l. fluvius
— 314. 12 — fra n.: Bresdorff l. Bredsdorff
— 315. 14 — S. 22 læs 1822

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 23.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 21 Marti 1826.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see No. 5.)

Lybek.

I Løverdags (27 Juni) ved Middagstider kom vi hertil. Man kunde ikke ønske sig en skjønnere Dampskibsfart, og derhos behageligt Selskab. Vi vare ialt 32, hvoriblandt 5 Damer. Den første mit Øje, ved at bestige Skibet paa Kjøbenhavns Rhed, faldt paa, var Jomfru —, som ledsagede til Lybek en ung sextenaarig Pige, for at Dct. Leithoff skulde see denne og bedømme, om han, ved sit Institut for Krøblinger, kunde give hende, der har en liden Pukkel, Haab om Helbredelse. Imellem Øerne kom Dampskibet ganske lidet paa Grund, og det skaffede os et Par Timers Ophold, inden det kom af Grunden; men ogsaa deri fandt vi Interesse, ved al den Virksomhed og Travlhed Skibsfolket fik.

Et af de første Steder i Lybek vi besaae, var Dr. Leithoffs orthopædiske Institut, der hører til de Stiftelser, som udmærke Staden, og der har erhvervet sin Stifter en saa velgrundet Hæder. Her er omtrent 40 unge Mennesker. Deriblandt mange smaa 3, 4, 5, 6 Aars Børn, men ogsaa ældre til omtrent 20 Aars Alder. Fire Danske talte vi med, nemlig —, Fr. —, en liden Dreng, og en Jomfru — fra Bornholm. Vi bleve førte ud i en skjøn Have, hvor, i en lang Række, Senge vare opstillede, i hvilke de unge Mennesker, puklede, skjeve, og paa mangehaande Maader Krøblinger, laae spændte og skruede til de Bræder, og ved de paa Sengene anbragte Metalhjul og Skruer, der fængsle dem. Deres Hænder kunne de bruge til Arbejde, Kastning med smaa Bolde o. s. v. Fiint og got klædte vare de alle; Smil, Tilfredshed og Haab paa alles Ansigter. Der kom en Regnbyge, medens vi vare der. Hurtigen kom alle Rullerne under Sengene i Bevægelse, for i et Øjeblik at bringe dem hen under nogle store Træer, og strax ind i Huus. Nogle vare siddende paa smaa lette og nette Stole med Ruller, saa at de kunde kjøre sig selv ind i den rummelige Havestue, og andre, som vare gaaende eller

staaende, men skrøbelige til Fods, bleve baarne eller ledede, ved de mange Betjente, som en Stiftelse af saadan Natur maa have.

Stiftelsens Oprettelse er omtrent ligetidig med den Heiniske i Sydtydskland, skyldes reen Menneskekjerlighed og er fremgaaet ved en privat Mands Nidkjerhed uden offentlig Autoritets Understøttelse. Det bliver omtrent 9 Aar siden Dr. Leithoff, højtagtet praktisk Læge i Lybek, blev, uden at vide om lignende Institut existerede, givet den første Anledning til at paatage sig den saa høist vanskelige Sag, at helbrede Krøblinger, der lide ved krum Rygrad, Klumpfødder, skjeve Knæer, højtstaaende Skuldre og lige Feil, der ligge i Benenes og Musklernes Beskaffenhed. En Nærbeslægtet af hans egen Familie var fød med Klumpfødder. Hans Forsøg og omhyggelige Behandling med denne, og enkelte andre Krøblinger, lykkedes, og han havde den Glæde, at kunne give Børnene, sunde og helbredede, tilbage til ømme Forældre; men man bemærkede tillige, hvor vigtigt det var, at de under Kuren vare overgivne den meest omhyggelige Behandling, og en Læges uafbrudte Opmærksomhed og vedblivende Nærhed. Hver Bevægelse af saadanne Børn, deres Gang, Stilling, Lege og Sysselsættelser, maa være afpasset efter Forskrivter, og at disse, der paa Helbredelsen har saa betydelig Indflydelse, blive paa det nøjeste fulgte, kan almindeligen ikke ventes i Forældrenes Huus, hvor, endog med Moderens bedste Villie og ømmeste Kjerlighed, et eneste Barn sjeldent kan vises den stedse lige uafbrudte Opsigt, som udfordres, og i et dertil opoffret Institut ene kan ventes.

De første Forsøgs Held bragte Dr. L.

mange Velsignelser, og nu indløb Begjeringer til ham tildeels fra Udlandet. Han udgav nogle Ord om sin Stiftelse. ("Ein Wort an Eltern, welche schiefgeborne Kinder haben und deren Wiederherstellung wünschen".)

Stiftelsen er i en dertil kjøbt beqvem og anselig Gaard, som grændser til Doctorens egen Bolig. Den var i sin Tid, som i Forbigaaende erindres, en Borgemesterbolig, hvortil knytter sig den historiske Mærkelighed, at den Svenske Konge Gustav Wasa her, hos daværende Borgemester Brömse, fandt Modtagelse og Beskyttelse. Til begge Gaardene høre skjønne Haver, og den hele Beliggenhed, uagtet midt i Byen, er frie og sund.

Da Børnene alle ere mere eller mindre indsnørede eller ombundne med Maskiner, og en stor Deel sengeliggende i Senge med underløbende smaa Hjul, saa maa den hele Bolig være nær ved Jorden, i Hensyn paa den friske Luft, de saa meget muligt skal bringes til at nyde. Lægens Synsmaade i Behandlingen er denne: Først maa den lidende Deel af Legemet sættes ud af Virksomhed; derpaa bringes i sin naturlige Stilling, og endeligen maa man give den den nødvendige Kraft til at holde sig deri. Alle de Børn derfor, som lide af en Krumning eller anden Beskadigelse i Rygraden, Hofterne, Skuldrene, maa ligge ganske horizontale paa Ryggen, saa at ikke nogen Deel eller noget Lem skal anstrænges mere end et andet.

Stiftelsens største Antal bestaaer af unge Piger og Pigebørn, og disse, saavidt de maa være sengeliggende, ere alle i en stor Sal. Det letter dem Følelsen af deres Uheld, at see andre

ogsaa taale et større eller mindre Uheld, og at have den muligste Selskabelighed. De knytte Velvillies eller Venskabs Forhold, uden Hensyn til Stand og Fædreneland. Tæt til dette Værelse støder Opseerindens smagfulde Vaaningsværelse, og tæt til samme igjen en anden ligesaa rummelig Sal, som er Spise- og Arbejdsværelse for dem der, Helbredelsen nær, ei behøve at holdes i Sengene. Et dertil stødende Værelse er bestemt for den musikalske Undervisning. Andre Værelser tjene som Undervisningsværelser for de smaa Piger, der behøve samme, eller til Badekammer o. s. fr.

Ligeledes have Drengene deres Værelser; og i en anden Etage ere Værelser for dem, der ere deres Helbredelse nær.

Alle Værelserne ere pyntelige, med Smag, ja tildeels med Eleganz, decorerede.

I Værelser og Senge, som hos alle Stiftelsens Personer seer man den Pyntelighed og udmærkede Reenlighed, den Prydelse af friske skjønne Blomster, og i det Hele den Livlighed der fryder, og som udtalede sig af ethvert Ansigt vi saae.

Overopsigten over det hele Huusvæsen er betroet to Systre af Dct. Leithoff, af hvilken den ene har Bestyrelsen af Kjøkkenet, den anden af den indre Opvartning. De ere ret hjerteligen opofrede deres Fag, behandle Børnene med Indsigt, og nyde deres Agt og Kjerlighed. Omtrent 14 Personer arbejde under deres Ledning i begge Grene af Huusvæsenet. Med hvilken Omsorg Valg af Spiserne og Jagttagelse af Diæten skeer, derom vidner intet bedre, end at Upasselighed, der dog saa let kunde være Følge

af den forandrede Levemaade, Luften og Legemets Leje, hører til de sjeldnere Tilfælde; og i det ringeste bliver ved Opseerindernes Forsorg strax bemærket og hævet. Med blomstrende Ansigtsfarve og blide Aasyn saae vi de unge Piger og Børn ligge i de i Haverne i Række opstillede Senge, og man fristedes til at spørge hvorfor de laae saa fængslede, og ikke kunne nyde Naturen i al sin Fylde?

Dog nyde de den, saavidt deres Stilling og Aarstiden tillader. Ingen smuk Foraars-, Sommer- eller Efteraarsdag, ingen skjøn Aften forløber, at jo de paa Ruller løbende Senge sættes i Bevægelse, for at de liggende Børn kunne komme ud i den forfriskende frie Luft.

Skjøndt Legemets Pleje vel er Institutets Hovedtendenz, saa er dog tillige sørget for deres aandelige Dannelse, saaledes at der for Børnene er en Underviisningsanstalt, hvor de bedste Lærere og Lærerinder haves; og for de ældre er sørget for god Læsning og Underholdning.

I Hensyn paa alle Arbejder, saavel de videnskabelige som og Haandarbejder, er paa hver Seng anbragt et bevægeligt Bord i forskjellige Afdelinger, saaledes at deri findes Apparater til alle Slags Beskjeftigelser; saaledes for Drengene en heel Pult, ved hvilken de kunne skrive med Blyant, ogsaa efter Forholdet af deres Leje med Blæk.

For at de liggende Børn ogsaa kunne have nogen Slags legemlig Bevægelse er til Sengen fæstet en Bold ved et langt Baand. For saavidt de videre komne kunne tilstædes at deeltage i Dands, eller gjøre en Spadserefart, besøge

Concerter og Skuespil er Hr. Dct. L's Eqvipage til deres Tjeneste; ligesom og naar rejsende Fremmede have en Sjeldenhed at forevise og ved flere saadanne Lejligheder intet forbigaaes, som kan bidrage til deres Fornøjelse. Desuden blive Fødselsdage og andre Familiedage, Julefester o. s. v. udmærkede; stærkere Oplysning, smagfuldere Anordning af Blomster-Guirlander o. s. m. forkynde saadant.

Sandeligen, en øm Moder kan ikke ønske et Barn, der har det Uhæld at være Krøbling, paa bedre Sted end i en Families Midte, hvis Huusfader gjør baade fra lægevidenskabelige Synspunkter alt hvad der kan skee til Helbredelse, og desuden saa vel har anordnet det Hele, og hvor hans Systre saa skjønt have indgaaet i hans Forsorg. Hos de smaa Børn er det rigtigt at hindre, at ikke Forældres Fraværelse skal gjøre dem fremmede for Børnene. Efterat det i Førstningen engang indtraf, at et Barn ikke kjendte sin besøgende Moder, som saadant smertede, har Hr. L. siden ladet et, om ikke konstrigt, saa lignende, Portrait af Moderen forfærdige, for at Barnet dagligen kan vises dette, og gives det i Hænderne, og saaledes strække den virkelige Moder, naar hun sees, de barnlige Hænder imøde.

Maskinerne og Bandagerne blive ikke forfærdigede i Huset selv, men Dr. Leithoff lader gjøre hvad han behøver ved de i Staden værende dueligste Arbejdere. Anlæggelsen og Reguleringen af Apparater og Maskiner besørger han selv.

Paa Badekammeret er og særdeles Forsorg anvendt, og derved en sindrig Anordning at det til Kuren fornødent eragtede horizontale Leje ikke under Badningen forrykkes.

(Fortsættes.)

Sendebrev til S. T. Hr. Lærer Becker.

Kjære Ven! Du vil formodentlig undre Dig over at modtage paa denne Vei et Brev, og det ovenikjøbet et fortroligt Vennebrev, fra en Mand, Du vist mindst venter et saadant fra; men seer Du, kjære Ven! Sagen er denne. Jeg læste Dine venskabelige Paamindelser til mig i Skilderiet forgangen, og da jeg deraf erfoer ikke allene Din Tilværelse, — thi en Mand, som Du, er vistnok ligesaa bekjendt som Don Quixotte, der han drog ud at stride mod Veirmøllerne, med hvilket Tog Din drabelige Feide har, mellem os sagt, nogen Lighed —; men ogsaa endvidere erfarede Dine Tanker i den Sag, Du ukaldet har paataget Dig at blande Dig i, saa ansaae jeg det for et fortjenstligt Arbeide, at vise Dig lidt tilrette, for at de, som forstaae sig paa den Ting, Du omtaler, og om hvilken Du kun har et saare svagt Begreb, kunne faae en rigtig Synspunkt, hvorfra adskilligt i Dit Svar i Skilderiet bedst kan sees i sin rette Belysning. Det var desuden Synd at lade Dig, som vistnok er et Lys blandt Dine, fægte saa ganske hen i Luften efter et indbildt Fantom.

Seer Du, kjære Ven! Din Beskyldning mod mig, at jeg skal have angrebet Din Stand (thi formodentlig er Du udsprungen af den hæderlige Skolelærerstand, endskjøndt Du synes noget vanslægtet fra Din Stamme, der jo, ifølge Dit eget Udsagn, er et Mynster paa Langmodighed) er, mildest talt, en Usandhed, og det vil være mig kjært for Din egen Skyld, hvis Du kan opgive mig noget Nærmere derom. Jeg kjender og agter Din Stand, hvis Byrder aldrig kan miskjendes uden af den seende Blinde.

Jeg har omtalt Skoleskatten i Odense, som trykkende for Byens Indvaanere at udrede, og i den Anledning berørt noget om Skolelærerne sammesteds; og at jeg ikke har saa ganske Uret i min Anke, det vil Du kunne erfare ved at læse den fyenske Adresseavis No. 10 d. A., i hvilken Udgiveren anker over noget Lignende. Jeg har i den Henseende kun udtalt den offentlige Mening i Odense, hvad dette angaaer, og troer at fortjene Indvaanernes Tak derfor, da jeg har henledt Opmærksomheden paa en Sag, der maa være af Interesse for hver Skatteyder. Naar Du altsaa i Dit smukke Svar beskylder mig for "Brødnid, ondskabsfuld", o. m. Sligt, saa vil Du heraf see, hvor lidet anvendelige Dine smukke Talemaader (dem Du vist ikke har medbragt fra Dit Seminarium, men maaskee endnu har i Erindring fra den Tid Du gik bag Ploven), ere paa mig, og jeg vil af Medlidenhed over Din Hidsighed og Eenfoldighed, der imellem ganske blotter sig, skjænke Dig dem uden nogen Gjengjeld eller Rente; thi seer Du, kjære Ven! jeg fordrer jo ikke mere af Dig end Du er istand til at præstere, og at Du ikke svigter den Maalestok, Din lange Skrivelse afgiver paa Dine Evner og Din Villie, derom er jeg saa fuldelig overbeviist af hver Linie i Din lange Passiar, at jeg intet andet Bevis behøver til at danne mig et fortræffeligt Begreb om Dig. Naar Du endvidere bitterlig klager over, at man ikke har tildeelt Dig mere end 300 Rbdlr. Sølv for 6 Timers Arbeide om Dagen, da skulde Du have ladet det urørt, kjære Ven! Det smerter mig virkelig, at Du her saa ganske løber i Snaren, thi hvad troer Du vel den misundelige Verden vil dømme andet heraf, end at det er af egen Interesse Du saa djærvelig

kæmper, og hvis det kom ud mellem Folk, var den ene Ting virkelig istand til at kuldkaste Din hele lange Snakkerads, ihvor fortræffelige Grundsætninger og ihvor sprænglærde Oplysninger, samt ihvor klogelig fremstilte saavel gamle som nye Besværinger den end indeholder. Vilde dog Verden itide, før den undergaaer, indsee, hvor bitterlig den hidtil har forsømt Dit og Dines Bedste. Var jeg i Dit Sted, saa skulde jeg sandelig hyle og skrige saalænge, indtil man fik Dinene op og indsaae, at Du burde dog i det mindste have 400 Rbd., saa fik Du hvad en Kapitain eller en Regimentschirurg, eller hvad en Auditør erholder, og de Godtfolk, indseer Du vist, komme langt lettere til deres Penge, end Du, der vist har slidt og slæbet i mange Aar som et Bæst, og studeret Nat og Dag for at blive Lærer ved Opfostringshuset, og saa møder Du endda her paa Din lovlige Post den Fortrædelighed, da sjelden en Ulykke kommer ene, at Dine Lærlinge ikke drives af Ambition, noget Du ogsaa vanskelig vil kunne lære dem. En Ting kan jeg ikke ret forstaae hvad Du mener med, naar Du klager over, at Du og Dine Stalbrødre maa døje Foresattes petitmaiteragtige Accuratesse, ubillig Mistillid, Ringeagt og Uartigheder, at de forsure dem Arbeidet o. s. v. Jeg beklager Dig i mit Hjerte, kjære Ven! at Du maa døje Sligt, da Du dog kan gaae paa Dine egne Been uden at tages under Armen af en superklog Foresat. Jeg har ogsaa ofte hørt, og det ikke sjelden, at Skolelæreren klagede over noget lignende; men da havde jeg tillige den Erfaring, at han hørte til deres Tal, Du benævner under Navn af "en Nar blandt Seminaristerne" (skam Dig dog!), der, fordi han var halvoplyst,

nelop derved karakteriseerte den Halvoplystes hele Selvklogskab.

Der var endnu meget, hvorom jeg kunde have Lyst til at tale med Dig, thi Du er en Mand, man finder Fornøjelse udi at underholde sig med; men jeg frygter for, at dette allerede er for langt, da det sendes Dig ad denne Vei, og jeg vil derfor slutte med kjærlig Hilsen og den Forsikkring, at Du ikke skal mangle at høre videre fra mig, saafremt Du fremdeles giver mig Anledning dertil; og saasom Du i Din kjærlige Skrivelse har givet mig Anviisning paa Peer Paars, for deri at søge mit Contrafei i en Gudindes, endskjøndt jeg kun er en enfoldig Fynboe, der har intet at gjøre med Gudinderne, saa vil jeg til Gjengjeld, da den ene Høflighed er den anden værd, bede Dig at gjennemlæse Don Quixotte, hvor Du vil finde Dit meget lignende Portræt i Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse.

Din Ven

†††.

P. S. Jeg beder Dig at undskylde, at jeg siger Du til Dig i min Skrivelse; thi ellers kunde Folk let troe, at vi ikke vare saa gode Venner, som vi virkelig ere. Det klinger desuden ogsaa saa smukt i en Venneskrivelse.

---

*   *   *

Med Hensyn til det Publikum i sin Tid gjorte Løfte bekjendtgjøres herved: at den Sag, som Lærerne ved St. Petri Drenge=Realskole fandt sig foranledigede til at anlægge mod Hr.

Cand. C. H. Wisby, nu er hævet, efterat Hr. Wisby deri havde afgivet følgende Erklæring:

"Herved erklærer jeg, at alle de af Citanterne i nærværende Sag paaankede, for dem krænkende og fornærmende Udeladelser og Beskyldninger, som maatte kunne findes i mine i Statsvennen No. 44, og Skilderiet No. 88, 92, 96 og 100 for Aaret 1821, indrykkede Stykker, aldeles ikke ere fremsatte i den Hensigt dermed at fornærme bemeldte Corporation af Lærere. Enhver for Dhrr. Lærere fornærmelig Udtolkning af mine Udtryk er derfor imod min havte Hensigt, og har i alt Fald kun sin Grund i en urigtig og uforsigtig Udtryksmaade fra min Side; hvorhos jeg dog fuldkommen erkjender, at Dhrr. Lærere have faaet gyldig Grund til denne imod mig anlagte Sag, formedelst den rimelige, omendskjøndt ikke med min Mening overeensstemmende Fortolkning af mine ovennævnte Stykker. Enhver saadan Beskyldning eller Fornærmelse, som maatte kunne uddrages af disse Stykker imod Dhrr. Lærere, erklæres derfor herved for død, magtesløs og aldeles ugrundet, saa at deraf Intet skal kunne komme dem til Forkleinelse i nogen Maade paa deres gode Navn og Rygte, enten som Statsborger i Almindelighed, eller navnligen med Hensyn til forommeldte deres Stilling."

"Kjøbenhavn d. 4de Marts 1826."

"C. H. Visby."

"Cand. Theol."

Med denne Erklæring have mine Committenter fundet sig tilfredse, da deres Hensigt, ved at anlægge Sag imod Hr. Wisby, alene var,

at faae ham og dem, der deelte hans Anskuelser, til at erkjende deres Feiltagelse, og saaledes fralægge sig de mod dem i Erklæringen ommeldte Beskyldninger.

Kjøbenhavn, den 18de Marts 1826.

Ph. Julius Knudsen.

Indenlandske Efterretninger.

Hans Peter Kofods og Hustrues Legat til trængende Kjøbenhavnske Søemænd, samt disses Enker og Børn, er bestemt ved et Gavebrev af 14 Febr. 1812, med Kongl. Confirmation af 25 s. M. Der blev skjænket til samme en Capital af 100,000 Rdl. dansk Courant; og den væsentlige Indhold af Gavebrevets Bestemmelser er: at Legatet skulde være til Understøttelse for trængende Søemænd af Coffardie-Etaten, som have faret fra Kjøbenhavn, og sammesteds ere boesiddende, naar Understøttelsen tilstaaes, og saadannes Enker, og Børn under 15 Aar, saaledes at Renterne af Capitalen aarligen uddeles med 50 til 100 Rdl. til hver Sømand, eller hans Enke, eller efterladte Børn, dog at de sidste tilsammen ikke kunne faae mere end een af fornævnte Portioner, samt kun til Barnets femtende Aars Ende. Gaven bortfalder, naar de gjøre sig skyldig i nogen offentlig Forbrydelse, samt naar de erfares at have ved Arv eller Gave erholdt saa stor Capital, at nærværende Gaves Bestyrere skjønne dem ei længere at være trængende; i Henseende til Enkerne ved nyt Ægteskab. Uddelingen skeer til hver 11 Juni og 11 Dec. Termin, naar Renterne ere indkomne. Bestyrelsen af denne Gave er overdraget en Commitee, der bestaaer af Justitiarius i Søe-Retten i Kjøbenhavn, Oldermanden og Vaterskouten ved Skipperlauget, som stadige Medlemmer, samt tre andre Søemænd, hvis Valg, naar Nogen afgaaer, skeer af den hele Committee. Justitiarius er for sit Arbejde tillagt 100 Rdl. aarlig, og en Skriver 40 Rdl. aarlig, i hvilken Henseende, foruden Hovedcapitalen, blev givet 3500 Rdl. d. C., af hvis Renter disse aarlige Udgivter kunde bestrides. I en Protokol, hvori Committeens Forhandlinger indføres, skal og Regnskabet, der een Gang aarligen opgjøres, indføres, og en Gjenpart deraf indsendes til det Kongelige danske Cancellie. Det overlades Committeen at vælge den retteste Maade, hvorpaa denne Gave kunde komme til almindelig Kundskab, og de Trængende derefter at kunne fremkomme med deres Andragende om at faae Understøttelse. Gavebrevet er indført i Collegialtidenden 1812 No. 24, og Committeen bragte strax, igjennem Aviserne, Underretning om dette Legat til almindelig Kundskab.

I Collegialtid. er for 1822 og følgende Aar indført Extracter af de til Cancelliet fra Committeen indsendte General-Regnskaber. Man erfarer deraf, at Leg. d. 11 Dec. 1825 havde i Statspapirer, Kongl. Obligationer &c. en Capital, af i alt 103795 Rbd. 90 skl. i Sølv. De aarlige Renter, à 4 Proc., som i Aaret 1825 ere betalte deels med rede Sølv, deels med Repræsentativer efter Qvartalskurs, beløb sig i alt

	Repr.		rede Sølv.	
	Rbd.	skl.	Rbd.	skl.
	146	54	4011	80
dertil kommer Beholdning fra Dec. Term. 1824 .	62	48	134	79
	209	6	4146	63

I bemeldte Aar har været udbetalt hvad ovenfor er bemærket at være tillagt Justitiarius og Secretæren, og uddeelt

til 58	Portioner,	hver	aarlig	50	Rbd. Sølv
10	—	—	—	60	
4	—	—	—	70	
2	—	—	—	80	
1	—	—	—	100	

Desuden ½ Portion med 25 Rbdlr. og et lige Gratiale. Den 11 Decbr. 1825 havde Legatet

en contant Beholdning af 102 Rbdlr. 93 ß. i Sedler og Tegn, samt en uafhentet halv Portion til 30 Rbd. Sølv.

Blandede Efterretninger.

Med Glæde erfarer man, at Sir Walter Scott, uagtet det ulykkelige Udfald af de Handels-Speculationer, hvori han har taget Deel, ikke vil blive fattig. Lady Scott har efter sin Broder arvet en stor Formue, som hun vil efterlade sine Børn. Godset Abbotsford, 40 Mile fra Edinburg, hvilket Gods har kostet meget, er for nogle Aar siden sikret hendes Søn, som gjorde et rigt Parti, og Sir Walter selv har i ethvert Tilfælde sit vigtige og indbringende Embede.

Napoleons forrige Huus paa St. Helena bliver for Nærværende benyttet af en Forpagter til Huusholdnings-Bygninger. I den Sal, hvori han døde, staaer en Tærskemaskine; Kartofler og andre Rodværter opfylde hans Billardstue, og Badet er forvandlet til en Stald.

Man skriver fra London: "Den 30te Januar blev den nye Jernbanevei imellem Redruth og Chacewater aabnet til offentligt Brug. Henimod Middag satte tre Calesche-Vogne, hver prydet med en Fane, og fyldte med Banens Eiere og deres Venner, sig rask i Bevægelse ned ad den skraae Plan, uden anden bevægende Kraft end deres egen Tyngde, og glede saaledes efter hverandre igjennem Grubestrøgene og Landsbyerne, efterfulgte af adskillige med Kobber-Erts belæssede Vogne. Dette aldeles nye Skuespil vakte alle Øievidners Beundring og Bifald. Vognene ankom efter 65 Minutter til den nye Quai ved Narabo, en Strækning af 8 Mile,

og bleve derpaa, bærende de samme Personer og kuns trukne af een Hest, bragte den samme Strækning tilbage i mindre end 1½ Time."

Kjøbenhavns Børs, den 21 Marti 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 233		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12½ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	201	202 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgield	54½	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	72¼	72½ rede Sølv
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100¼	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
Hamborger Laan af 1819 Bmk. 3000	—	— Banco
Dito Dito Bmk. 4000	—	— Banco
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	88	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	55½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

En indfødt Italiener, som taler det danske, tydske og franske Sprog, og besidder Færdighed i at undervise, tilbyder at give Information i sit Modersmaal for en billig Betaling. De, som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive deres Adresse i en Billet, som bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin, paa Gammeltorv No. 89 i Boutiken.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 24.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 25 Marti 1826.

Paaskefesten.

"Den altid gjensmilende Vaar,
"hver Morgen, hvis Komme dig fryder,
"hvert Frø, der af Jorden til Livet opstaaer,
"hver Knop, der i Blomster udbryder,
"Alt lover dig huldt: at og du skal opvækkes.
"Hvad er vel mod dig selv det skjønneste Løv?
"O fryd dig! det er kun det fængslende Støv,
"der eengang af Gravene dækkes!"

F. Høegh-Guldberg.

Melod.: Vor Gud han er saa fast en Borg.

I Gravens Mulm blev Jesus lagt,
Og Haabet sank saa saare.
For Graven sattes Hedningvagt,
Da nedrandt Veemodstaare.
Dog — Haabet, Jordens Ven,
Snart stiger klart igjen!
O! Fryd, at skue hid,
O! Fryd, at vandre did,
Vor Frelser er opstanden!

I Østen, Morgenrødens Hjem,
Høit flammer Lynets Lue;
Og Herrens Sol paa Himmelen
Vi kan med Glæde skue.
Nu skjælver Jordens Grund
Og i den samme Stund
Guds Engel stiger ned,
— Hans Blik er Salighed —
Fra Graven Stenen vælter.

Nu flygter blinde Hedningmagt
For Lysets klare Straale:
Opstaaer den Herre, stor i Magt?
De ei Hans Blik kan taale.
Saa flygter Mørkets Hær
For skjønne Dagningskjær,
Og seierriig paa Jord,
Fra Syd til kolde Nord,
Skal Lyset herligt straale!

"Hvo skal os vælte Stenen bort?"
Med Graad de Qvinder tale,
Da efter Natten mørk og sort
Til Grav de gik at salve,

Med Røgelse saa fiin
Den Ven i Jordeliin,
Med Salve kostelig
Den kjære Herres Liig.
De elskte Ham saa saare.

Og da de nu til Graven kom,
Guds Engel sad derinde:
"Den Herre som I lede om
"I her ei mere finde!"
Saa lød hans hulde Røst
De Grædende til Trøst:
"Den Herre Jesus Christ
"Opstanden er forvist!
"Seer Stedet de ham lagde."

Derefter for de Elleve
Sig den Opstandne viste:
Han Slangens Hoved knusede,
Med Glæde de Ham priste.
Jeg og vil sjunge med
Om Christi Kjerlighed,
Og prise høit Hans Navn,
Som døde, mig til Gavn,
Men herlig er opstanden!

E. Mülertz.

Betænkninger om S. T. Hr. Overlærer N. B. Dorphs dansk-latinske Grammatik (Sproglære).

For at bringe latinsk Sprogkundskab til den Fuldkommenhed, som dette herlige Sprog havde opnaaet i dets Guldalder: det sidste Aarhundred før Keiser Augusts Død; er det uden Tvivl et sikkert Middel, at veiledes ved en god, en grundig, let fattelig og hensigtsmæssig Sproglære. Dimidium facti, qvi bene coepit, habet.

En saare vigtig, men ogsaa vanskelig Opgave vil det altsaa være, at forfatte slig en hensigtsmæssig Grammatik. At det hidindtil ikke var lykkedes for Nogen af de mange, der have skrevet dansklatinske, tydsklatinske og latinlatinske Grammatiker, kommer vist nok deraf, at de ikke have opfattet den rigtigste Anskuelse af saadant Værk. Man har ei forstaaet at skjælne ret imellem en fuldstændig Lærebog for Begyndere, og en Læsebog for dem, der allerede have gjort god Fremgang. Imedens man troer at have faaet Sproget inde, og at oversee det med en Slags Lethed, glemmer Man — eller mangler Evne til — at lempe sig efter den unge Lærlings Fatteevne. Jo flere Forsøg der gjøres, desto mere Udførlighed troer Man at burde levere. Man geraader ud paa Sproggranskings og abstract Ræsonnements vide Hav. Endeligen faaer Man tilendebragt et grammaticalsk Værk, som den begyndende — for det meste fattige — Lærling krymper sig ved at kjøbe, og gruer for at lære og fordøie.

Hvilket vældigt Corpus grammatices saae man ikke træde for Lyset 1824 i Leipzig i den Ramshornske Grammatik?

Anmelderen, som i en 60 Aar har seet sig om iblandt de latinske Klassikere, og har gjort sig bekjendt med de over Sproget udkomne Grammatiker, haaber at kunne uden Miskjendelse, og uden at fremkalde Nogens Uvillie, fremsætte den Anskuelse, han har abstraheret sig om en god dansklatinsk Grammatik. At lære det latinske Sprog anseer han som en skjøn Bygning,

der skal opføres. Grundvolden maa først lægges — men den maae endeligen lægges ordentligen og fast, saa at den hverken er for indskrænket, og mangler Noget i Grundlaget, eller for vidtløftig og omgribende, eller forkunstlet. Siden maae der bygges paa denne Grundvold — og endeligen, naar Bygningen er fuldbragt, maae der arbeides paa dens Forskjønnelse. Vil man udi Eet sammenhobe det hele Værk, udarter det til et uoverseeligt, kjedende, tilbagestødende Miskmask. Med saadan Anskuelse tog Anmelderen den lærde og flittige Overlærers Hr. N. V. Dorphs dansk-latinske Grammatik i Hænder. Og hvor behageligen overraskedes han ikke strax ved at see den netop af saadan Størrelse, som han ansaae for den passende. Med megen Opmærksomhed gjennemlæste han Bogen — og havde nær, — idet han lagde den fra sig, — glædeligen udraabt: "ἕυρηκα"! — "Kom nu med Hanen!" Her, tænkte han, har Man jo alt det Fornødne, der hører til en god og fuldstændig Grammatik. Paa denne fattelige, denne let overseelige Grundvold kan Bygningen snart og med Fornøielse opføres. Den Lærer, der forstaaer sin Dont, føler sig ved sin Docering i sit rette Element, og ved sit tækkelige Foredrag har vundet sine Lærlingers hele Agtelse og Kjærlighed, vil nok vide, at bringe sine Ynglinge til at arbejde paa Bygningens Fuldbringelse, i det han ved Stiiløvelser, og ved Classikernes Læsning gjør dem opmærksomme paa de lærte Reglers Anvendelse, paa Sprogets Egenheder, Ziirligheder, og vellydende Ordføring. Men naar Anmælderen anseer den Dorphske Grammatik for den bedste, han hidtil har kjendt, saa troer han dog, at den hist og her kan modtage en

større Grad af Fuldkommenhed. Til saadant Øiemed vover han at nedskrive nogle Anmærkninger til den lærde Forfatters nærmere Bedømmelse.

S. 1. "Formlære" — Var det ikke bedre, at der ved dette ei letteligen forstaaede Ord, blev i Parenthes tilføiet: (Læren om Ordenes Dannelse.)

1. "Latinsk Grammatik er en Anviisning "til at forstaae og udtrykke sig i det latinske "Sprog." — Er denne Beskrivelse fuldstændig? Skulde det ikke rigtigere være saaledes:

"Latinsk Grammatik er en skreven (eller "trykt) Anviisning til at forstaae, og udtrykke "sig rigtigt efter Reglerne i det latinske "Sprog."

6. "Substantivum er et Ord, som betegner en Gjenstand ꝛc." — I Stedet for dette tydskartede Ord var det nok bedre, at bruge det Danske: "Ting" eller sætte det i Parenthes ved: "Gjenstand."

S. 2. "En Enkelthed" (en enkelt Ting) saadan tilføiet Parenthes var nok til Forbedring?

S. 6. Hvor der anføres latinske Ord, var det godt, at Dansken blev strax tilføiet ved ethvert Ord, og hvor der anføres mange, da helst i Rubriker.

S. 10, 11. "Alle disse Ord paa us, eris og oris ere neutra, undtagen Venus og lepus." Dette staaer ei her paa det rette Sted, og maatte anføres S. 21.

S. 10, 11, 12, 23, kunde endeel sjeldent forekommende, og græske Ord udelades.

S. 12 er "cucumis" nok urigtigt anført blandt parisyllaba.

S. 21. At "hic fructus" er kommen paa uret Sted, da det burde været anført i Linien derovenfor næstefter: "Masc. ere Nomina paa us" maae være en Trykfeil.

S. 32. Talordet 20 bør nok ikke skrives tyve, men altid: tive.

S. 35. Beskrivelse over verbum transitivum og intransit.: — det første: "hvis Virkning gaaer over paa en Gjenstand" — og det andet, "hvorfra ingen Virkning gaaer over paa en Gjenstand" er for abstract. Neppe kan Ynglingen derved danne sig et bestemt Begreb. Heller havde Anm. skrevet: v. trans. er det verbum, der forestiller en Person eller Ting som virkende, og intransit.: det der forestiller en Person eller Ting som lidende, eller Noget der behandles.

S. 36 ved "conjunctivus" ønskede Anmælderen de Ord udeladte: "som bruges i afhængige Sætninger." Ved "supinum" maatte Ordene: "der bruges ligesaa" udelades.

S. 58, 59. Havde det været nok at anføre v. imperson. med Dansken hosføiet. Hvorledes de bruges i at danne Sætninger, det henhører til Syntaxis.

S. 61. "Om Ordenes Overeenstemmelse." — Dette "Overeenstemmelse" synes altfor ubestemt og ufatteligt. Det rigtige var nok: "om Ordenes rigtige Sammensættelse efter bestemte Regler."

S. 65. "Øren" i Fleertallet ansees for urigtigt. "Ører, Ørerne" er det rette.

No. 176 og 177 ansees for abstract og uforstaaelig. Hvorfor ikke det simple, let fattelige: "Naar efter Compar. udtrykkelig følger: qvam (end), maae samme Casus følge efter, som gik næst foran. Men udelades qvam sættes det følgende substantiv i ablativo.

Dersom den lærde Forfatter finder de anførte Bemærkninger grundede — og endnu ved et forventet nyt Oplag kunde overtale sig til at udelade eller forkorte nogle faae andre Steder — og saa tilsidst i Bogen paa et Par Blade anbringe en Samling af velvalgte latinske Hukommelses-Vers til Udenadslære; turde Anmælderen anprise denne Grammatik, som et Mesterværk — og glæde sig i Haabet om at see den auctoriseret til Brug for alle vore lærde Skoler. Det skee!

W. Blicher, udtjent Sognepræst.

En Stemme om Realskolen i Odense.

I et foregaaende Nummer af Skilderiet har en Indsender opkastet sig til Forsvar for den private Realskole, mod nogle mod den gjorte Angreb i s. Bl. No. 4. Foranlediget deraf, kan maaskee Følgende tjene til end ydermere Oplysning i den Sag, der nu engang har vundet Offentlighed ved ovenanførte Bemærkninger.

Naar den ærede Indsender formener, at det ikke kan lægges vedkommende Skolelærere til Last, at de benytte deres Frietimer til paa en ærlig Maade at fortjene noget, ved at have

oprettet bemeldte private Realskole; da kan nok Ingen have noget at sige derimod, i den Betydning her formenes; og saavidt som der kan uddrages af Noticerne i No. 4 af dette Blad, har det nok heller aldrig været disses Forfatters Hensigt at bebreide hine Mænd, af hvilke Hr. Lærer Jensen er almindelig bekjendt som en duelig og kundskabsrig Lærer, en saadan fortsat Virksomhed udenfor deres offentlige Skoletid. Men er denne Realskole ikke en betydelig Aarsag til, at Borgerskolen i Odense har et mindre Antal af velhavende Forældres Børn, end den uden hiin vilde have? — Noticernes Forfatter beklager, at Borgerskolen er sunken til en Skole for mindre formuende Borgeres Børn fra den Tid af Realskolen oprettedes; og en unægtelig Sandhed er det, at denne Sidste har trukket et klækkeligt Antal Børn til sig; — monne disses Forældre ikke, hvis denne ikke existerede, havde søgt Borgerskolen, for der at lade deres Børn oplære i de Skolekundskaber, de nu maae betale mangedobbelt for at faae dem underviiste udi, nemlig Skoleskatten, og desforuden 15 Specier aarlig for et Barns Underviisning i Realskolen; — en høi, ja! man kunde sige overdreven Betaling. Inds. af Nærværende har hørt flere sagkyndige og forstandige Mænd yttre sig saaledes, som han her formener. Ved Oprettelsen af Borgerskolen var det vistnok daværende Skoledirections og Skolekommissions Hensigt, at gjøre enhver anden Forberedelsesskole overflødig, for at Lærlingen kunde fra den indtræde i Latinskolen eller i den Stilling, hans fremtidige Liv var bestemt for. Men er dette velmeente Ønske opfyldt ved at oprette en anden Skole ved Siden af den? — Børnene skulle vel lære det samme i Borgerskolen, som nu læres dem i det private Institut, naar undtages Engelsk; altsaa vil den ærede Inds. heraf see, hvor overflødig og bekostelig dette Institut, hvis heldige Virkekreds paa dets Lærlinge nok Ingen har opkastet nogen Tvivl mod, noget Borgerskolen ogsaa kunde udrette allene, er for Byens Indvaanere. Naar den ærede Indsender endvidere anfører, at Byen savnede en saadan Skole, — et Savn, man ikke kunde indsee, med mindre Borgerskolen ikke var det den burde være, — da erindrer Høistærede nok ikke Hr. Overlærer Brohms fortrinlige Institut, der har existeret i mange Aar, førend der tænktes paa Realskolen, og hvori gives Underviisning i flere Skolegrene end i denne. Forfatteren af nærværende Stykke er ikke Skolemand, men troer sig dog alligevel berettiget til at tale med i en Sag, der maae have Interesse for enhver Indvaaner i Odense, der har saa aldrende Børn, at han maae betale Skoleskat, og foruden denne endnu en klækkelig Summa for deres Underviisning, hvis han ønsker dem oplærte i et for dem passende Selskab.

Indenlandske Efterretninger.

Contra-Admiral Poul de Løvenørn, en af Fædrenelandets meest udmærkede Mænd, er død d. 16 d. M. Han var føb den 11 Aug. 1751, var Sønnesøn af den udmærkede General Poul de Løvenørn (omtalt i O. Mallings Værk), Søn af Frederik de Løvenørn, der var Amtmand, og døde 1779, som Conferenceraad. I Søefartens Aarbøger bliver hans Navn uforglemmeligt ved hans nidkjere mangfoldige Arbejder, og indførte Foranstaltninger til Søefartens Sikkerhed. Det var i tre Grene han hersor virkede. 1. Ved Bestyrelsen af det Kongelige Søekort-Arkiv, som, efter hans Forslag blev

1784 stiftet, hvorved ogsaa mange nye skjønne Søekorter ere tilvejebragte, efter de Opmaalinger og videnskabelige Undersøgelser, der i Forbindelse med samme ere foranstaltede. 2. Lodseriernes Indretning. Han berejste alle danske og slesvig-holsteenske Kyster, foreslog og indrettede Lodserier overalt ved Stæderne, og de vigtigste Punkter af Kysterne, hvor forhen ingen vare, eller nærmere ordnede de faa der forhen existerede; og skrev Udkast til de Reglementer og Taxter der siden for dem bleve udfædte. Han var siden Overlods for det Sjællandske District, og var tillige overdraget i forekommende Tilfælde, at give Betænkning over hvad der maatte angaae Lodseriernes beste Indretning, baade i det Specielle og i Almindelighed. 3. Omtrent fra bemeldte Tidspunkt, nemlig 1797, blev hans Virksomhed ogsaa brugt i to andre, for Søefart og Handel højst vigtige, Anliggender: de danske og Hertugdommenes Havnes Forbedring, og Fyrvæsenet. Ved Reiser og lokale Undersøgelser satte han sig istand til at udarbejde de fornødne Planer, jevne de mødte Vanskeligheder, og faae udført de approberede Arbejder. I Aaret 1800 foranledigede han Oprettelsen af et Længdecontoir. Hans Virksomheds-Aand var utrættelig; derfor saae man ham og som Medlem af Direktionerne eller Committeerne i flere Selskaber, Landhuusholdnings-Selskabet, Videnskabernes-Selskab, Kunstflids-Selsk., Bibel-Selskabet o. fl. at arbejde med en udmærket Nidkjerhed. I den Kongl. Søe-Etat var han i nogle Aar Contra-Admiral og Chef for 1ste Division. Han var Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand. Var Ridder af St. Anna-Ordenens første Klasse, Commandør af Sverd-Ordenen, samt af Ordenen pour le merite militaire, Ridder af St. Wladimir-Ordenen. Han var Medlem af mange fremmede Videnskabs-Selskaber. Hans udførlige Biografi haves i Zach's 1801 udkomne "Monathliche Correspondenz", 3 B. S. 79-111, hvorved hans Portrait. See og Literatur-Lexiconnet, hvor de af ham udgivne Skrifter og Afhandlinger opregnes.

Under 10de d. M. har Hs. Majestæt allernaadigst resolveret saaledes: Vi bifalde allernaadigst: 1) at den til Erindring om Kristendommens Indførelse i Danmark allernaadigst anordnede Jubelfest afholdes førstkommende Pindsedag den 14de Mai d. A. 2) at der vælges til Text for Høimesse-Prædiken paa denne Dag den for Gudstjenesten paa første Pindsedag bestemte Lectie i Forbindelse med Brevet til de Epheser 5 Cap. 8 og 9 Vers. 3) at der for Froprædiken, hvor denne afholdes, tages til Text forbenævnte Brev til de Epheser 5 Kap. 8 og 9 Vers. 4) at Apostlernes Gjerningers 17 Kap. 22 til 31 Vers benyttes som Text for Aftensangs-Prædiken, hvor samme maattte være at afholde. 5) at det maa overlades vedkommende Præster, hver for sin Menighed, at vælge de Psalmer, som blive at afsynge ved denne kirkelige Høitidelighed, dog at den i den evangelisk-kristelige Psalmebog under No. 5 anførte Psalme: "O store Gud, vi love dig!" bliver tillige at afsynge; og 6) at Biskop Münter haver at forfatte de paa denne høitidelige Dag afbenyttende Kollekter og Kirkebønner.

Allerede under 26 Februar f. A. har Hs. Majestæt, paa Kancelliets allerunderdanigst afgivne Betænkning, allernaadigst bifaldet, at der af Biskoppen over Sjellands Stift, i Forening med samtlige øvrige Biskopper, Generalsuperintendenter og Superintendenter i Hertugdømmet Lauenburg, til bemeldte 1000-aarige Jubilæum udarbeides en historisk Udvikling over Kong Harald Klaks Daab og dens Følger for Kristendommens Udbredelse i Danmark, hvilken Udvikling for Kongelig Regning skal trykkes og uddeles til Geistligheden, samt at en dansk Oversættelse eller et Udtog af denne Udvikling ligeledes bekostes trykt, for at hiin saa mærkelige Begivenhed kan komme til almeen Kundskab. Iøvrigt var Hs. Majestæt ikke sindet at anordne nogen Jubelfest af den Beskaffenhed, at samme kunde foranledige videre Udgivter.

Randers. Vor By, der paa den senere Tid har erholdt flere Forskjønnelser, saavel med

Hensyn til Bygninger og reellere Fortoges Tilveiebringelse, ved de høje Trappers og Kjelderskures Bortskaffelse, som ogsaa med Hensyn til dens nærmeste Omgivelser, kan, efter Forlydende, i Aar atter glæde sig til en ny Forskjønnelse, nemlig en Lysthaves Anlæg paa den i Byens nordre Deel beliggende St. Laurentii Bakke, fra hvis høje Standpunkt haves en skjøn Udsigt over Byen og Aaen. Den imellem Arsenalet og Husene udenfor Østerport, forhen mindre end smukke, Bankes Planering og Omdannelse til den nærværende, med en Jordvold omgivne, skjønne Ridebane, saavelsom det, paa den søndre Side af Jordvolden, paa Bankens Skraaning anlagte Lystpartie, der nu afgiver en smuk Entree til Dronningens Have, ere ligesaa meget til Prydelse for Byen, som de gjøre Anlæggerne Ære. Ogsaa Byens vestre Entree har man begyndt at forskjønne ved Træplantning paa den høje Banke nærmest Fattighusene; og selv disse, der i deres nærværende Udvidelse udgjøre et samlet Heelt, hvortil maaskee ikke mange Provindsstæder kunne opvise Mage, synes ikke lidet at have oplivet Byens forhen temmelig øde Udseende fra denne Side. I en saa skovløs Egn, som vor, maa vi dobbelt taknemmelig paaskjønne de Mænds Arbeider, som lede til at afhjelpe denne Mangel. I Fjor blev der med Fattighusene forenet en, rigtignok kun liden, men desuagtet hensigtsmæssig, offentlig Sygeanstalt, hvorved et længe føleligt Savn for endeel er afhjulpet. Omkostningerne bestredes ved et frivilligt Sammenskud. Vort Hospitals forbedrede Indretning, der allerede af Reisende i offentlige Blade er omtalt med Berømmelse, fortjener ogsaa fuldkommen Paaskjønnelse.

Mosaisk Melodibog, 1ste Hefte, indeholdende 7 Choraler af Hr. Prof. Weyse, 2 af Hr. Kammermusicus Kuhlau og 2 af Hr. Catechet og Organist A. D. Heger, til Hr. Seminariilærer Cand. Theol. Boyes metriske Oversættelse af 11 Davidiske Psalmer, tilligemed de fremmede Compositioner af יִגְדַּל (Jigdal) og אֲדוֹן עוֹלָם (Adon-Olam), indrettede for 2

Stemmer af Hr. A. D. Heger, samtlige brugte ved de, forhen, hver Maaned holdte Andagtsøvelser, og den halvaarlige, endnu stedfindende, offentlige Confirmation af den mosaiske Ungdom i Kjøbenhavn — — 1 Ark i Octav, Melodierne i Ziffre. Over hver Sang staaer en Talrække, blot de, der forekomme i den Sang, og under hvert Tal det musicalske Bogstav, som hvert Tal betyder, for at en Instrumentspiller eller Nodesanger, strax kan see hvad Tone for hvert Tal skal gribes. Paa sidste Side en fuldstændig Anvisning til at forstaae Ziffre, som Noder. Det faaes hos Hr. Lieuten. og Bogtrykker Popp paa Østergade No. 72, for 1 Mk. Hæftet.

Der vil blive indrettet offentlige Syngeøvelser, hvorved enhver kan for 1 Rd. lære at synge alle Melodierne, og høre hvorledes de lyde med fiirstemmig Harmonie, samt derved have tillige lært at hjælpe sig selv frem ved Ziffre som Tonetegn.

Hvis man i Familiekredse ønsker en privat Veiledning hertil, kan samme ved nærmere Aftale vel finde Sted, ligesom jeg skal meddele dem, der ville underkaste sig en særegen Examen, Vidnesbyrd, om de omtalte Melodier ere saaledes lærte, at Andre ved dem igjen kunne lære samme rigtigt.

Andre af mig i Ziffre udgivne Sange ere:

2. hele Prof. Zincks Choralbogs 130 Melodier, 1 Rdlr.
3. Hr. Andersens trestemmige, 2den og 3die Stemme til samme, 1 Rd., faaes ligeledes hos Popp.
4. 19 Choraler til Livets og Kirkers Feste, 1 Mk.
5. 14 Choraler med Morgen- og Aftenvers, 8 ß., faaes hos Hr. Bogbinder Milo og mig.
6. Disse 14 Choraler for 2 Stemmer af Hr. A. D. Heger, 1 Mk., hos Lose.
7. Davids 1ste Psalme heelt, 4 ß.
8. Sangene: "Kong Kristian stod ved højen Mast", og: Danmark! Danmark! hellige Lyd", begge et Qvartblad, 6 ß.
9. Melodier af Hr. Prof. Zinck til Sangene: "Hver ærlig Dansk med henrykt Sjel," og: "Fader! fra din Himmel ned," et Oc-

favblad, 3 ß. No. 7. 8. og 9. faaes hos Milo og mig.

10. En Bog om Psalmodicon, 2 Mk., hos Lose.

J. W. Bruun.

Nybors No. 64, 2den Sal.

Blandede Efterretninger.

Iblandt de mange ved Subskribtioner og Almeen-Aand stiftede og vedligeholdte Humanitets- og Barmhjertigheds-Indretninger i England ere Feber-Hospitaler (house of recovery), ved hvilke man forstaaer Hospitaler, udelukkende bestemte til Modtagelse af alle Slags, men fornemligen smitsomme, Febre, som Typhus, Skarlagensfeber o. s. v. Men Feberhospitalernes Oprettelse og Vedligeholdelse er kun en Green af hvad de Subskriberende gjøre til Øjemed for deres Virksomhed, nemlig smitsomme Febres Udryddelse. I enhver af de folkerige Stæder, hvor denne Indretning er indført, udgjøre disse Subskribentere et eget Selskab, under Navn af board of health eller af fever institution, der med samtlige Kræfter arbejder til dette Maal. Man erfarede snart, at det sjeldent skeete, især i de lave og fattige Klasser, at en smitsom Sygdom blev hurtigt nok erkjendt og mistænkt, til at man kunde indestaae for at Smitten jo enten ej alt var udbredt til andre Medlemmer af Familien, Venner og Naboer, eller dog klæbede til Gang- og Sengeklæder, til Møbler og Vægge, og at dette gav saamegen Anledning til Smitte, at Feberhospitalerne kun vare at betragte som en svag Modvægt herimod; man var altsaa betænkt paa at bringe Hjelp i den Syges Huus selv. Man valgte og lønnede en medicinsk Inspektør, i de større Stæder en i ethvert Distrikt, der skulde vaage over Opkomsten af smitsomme Febre i Staden, holde Register derover, og gjøre Anmeldelse til Lægen og Directørerne, saasnart han fik Underretning om nogen saadan Syg, undersøge hvilke lokale Ureenligheder kunde befordre Sygdommen, udpege de Fattigboliger, der trængtes til at renses og hvidtes; man udsatte ogsaa Præmier for de Fattige, der først bragte Meddeling om smitsom Sygdom til Hospitalet o. s. m. Allerede 1774 gjorde Haygarth, Læge i Chester, et Forslag til Oprettelse af egne Bygninger for saadanne Feber-Helbredelses-Anstalter. Han fik et Selskab stiftet, og Sales Indretning ordnet, men det var i Manchester, hvor det første adskildte Feberhuus blev bygget og aabnet 1796. Inden kort Tid bleve lignende Anstalter overalt iværksatte. Interessante Efterretninger om de engelske Feberhospitaler, og sammes Anvendelighed i Danmark af Professor Howitz læses i Bibliothek for Læger 1821. I H. 18-59. 2 H. 247-259. Forfatteren har af de Dødelister Callisen opgiver for de 60 Aar fra 1749 til 1808 fundet, at der i disse 60 Aar er omkommet i Kjøbenhavn 21828 Mennesker af Febre, som kan formodes smitsomme, det gjør for hvert Aar 363⅘ eller for hver Dag et Menneske af smitsom Feber. Hertil har han dog ikke regnet hvad der anføres under Artiklerne: Kopper, Frisler, Slimfeber, Trødske, Betændelsesfeber, Barselseng o. s. v., men kun henholdt sig til Forraadnelsesfeber, Sprinkler, Nervefeber, Galdefeber, Meslinger, og Skarlagensfeber.

Regjeringsraad Graff fra Königsberg, Forfatter af et agtet Skrift om de gammelhøitydske Præpositioner, samler Materialier til et stort Sprogværk, en Ordbog over det høitydske Sprog fra det aattende til ellevte Aarhundrede. Han foretager i denne Henseende en Reise, paa hvilken han i Carlsruhe, i Stutgard, i Paris o. fl. Steder har fundet interessante Berigelser. Han ofrer og Middelalderens (12te og 13de Aarhundreders) højtydske Mindesmærker sin Opmærksomhed, og har i den Henseende ogsaa faaet godt Udbytte. (M. Bl. 297.)

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 25.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 28 Marti 1826.

Svar paa Sendebrevet i No. 23 fra †††.

Kjære M—.—r! *)

Jeg har i lang Tid ikke læst et saa sublimt Product af Tænkning og Overlæg, som det, hvormed Du i No. 23 debuterede paa Skribentbanen. Jeg kalder det Din Debut; thi Noticerne i No. 4 og 16 ere Intet at regne mod dette nydelige Foster af Din exalterede Hjerne. Een Dyd har dog dette Dit Sendebrev gjort mig opmærksom paa, at Du besidder, nemlig: en uhyre høi Grad af Nedladenhed, saa at Du ikke engang holder dig for god til at drikke Dus med en stakkels Skolelærer. Jeg siger: drikke Dus; thi jeg er overbeviist om, at Du har tømt et lille (eller maaskee snarere et stort) Glas paa Din høitelskede fraværende Vens Velgaaende. — Man komme nu herefter og fortælle mig, at Skolelærerne i Almindelighed ikke nyde den Agtelse, de efter Virkningerne af deres Arbeide fortjene, og Du skal see, hvorledes jeg skal feie dem af Marken, der tænke saaledes, ved at henvise dem til Dit ædelmodige Exempel. Du — en Mand, der med Føie kan sige om sig selv: "so ein Mann bin ich" — Du er Dus med en Skolelærer! — o Sjælsstyrke!! — o Storhed!! —

Nu vel da — siden vi nu eengang ere blevne saadan hvad man kalder Hjertens Venner, saa vil jeg vise dig, at jeg forstaaer at gjøre Brug af den Rettighed, Venskabet

*) Jeg finder stor Besværlighed ved at kalde Dig Hr. Trekors, eller Hr. Korsfæster, skjønt du rigtignok har korsfæstet al Undseelse (ifald Du nogensinde har besiddet denne Dyd) med saa vældige Nagler, at den spræller i sit sidste Dødssuk, og længselfuld venter Naadestødet, dette nemlig, at Du skulde lade Verden vide, hvad Du egentligen er for et Kreatur. Jeg har derfor været betænkt paa et andet Navn til Dig, og med god Grund valgt M—.—r. — Du kan jo selv tilføie hvilke Bogstaver, Du finder meest passende.

giver mig, ved at foretage en lille Examen (Du veed jo nok, at af det, hvormed man handler, hænger der gjerne lidt ved Fingrene) med Din førstefødte haabefulde Pode. Skulde Udfaldet ikke smage Dig, da tag Venskabet i Betragtning, og lad Naade gaae for Ret.

Spørgsmaal. Siig mig engang min Purk, hvad er Hensigten med Din Fremtrædelse i Verden?

Svar. Det indseer man letteligen. Min Bestemmelse er at udskjælde og latterliggjøre en vis Person, paa hvem min Fader er meget bister.

Sp. Hvorfor er Din Papa da saa vred paa ham?

Sv. Fordi han vovede at finde det uædelt handlet af min Fader, at han pegede Fingre af de naragtige Skolemestere.

Sp. Hvad Grund mon Din Fader da har til at behandle Skolelærerne saaledes?

Sv. Ih; min Gud! det er jo let at begribe. 1) ere mange, ja de fleste iblandt dem, af Bondestanden, og Bønder og Bæster ere jo Eet. Hvad Agtelse skulde man vel vise en Bonde, eller Afkommet af en Bonde? 2) er det jo nogle dumme Djævle, som selv knapt kunne deres A. B. C.; og dog ville de lære os andre, der fødes med ligesaamange Kundskaber, som disse kunne opnaae i deres hele Levetid. Ja, naar de endda hendreve en Snees Aar med at forberede dem til deres Stilling, saa kunde man dog have nogen Tillid til de Karle; 3) lønnes jo disse Stympere bedre end min Fader, som dog er et non plus ultra af

Forstand og Kløgt, og 4) ere de ikke engang artige mod ham, men vove endog at afslaae et og andet Forlangende, som han nedlader sig til at anmode dem om.

Sp. Det var mange og vægtige Grunde! Men siig mig engang, er der da slet ikke medgivet Dig nogle Beviser for Din Faders haarde Paastande, og nogle solide Gjendrivelser, angaaende de af hans Modparter fremsatte Yttringer?

Sv. Nei — ikke det ringeste. Min Fader er den største Hader af alle fornuftige Beviser og Gjendrivelser. Hans Grundsætning er: "Naar jeg gjør en Paastand, "skal man troe mig, ellers maa man "finde sig i at føle Virkningen af min "Tunge eller Pen."

Sp. Antager Du ogsaa denne Grundsætning for rigtig?

Sv. Ja naturligviis; det er den fortræffeligste man kan vælge, især naar man i Nødsfald hjælper sig ud af Kniben ved at fordreie sin Modstanders Yttringer, og give dem en ganske forskjellig Mening, fra den, Andre finde deri. Dette maa man under ingen Omstændigheder forglemme.

Hermed, kjære Ven! vil jeg ende min Examen. Dens Udbytte viser noksom af hvilke Materialier Dit Foster er sammensat. Der staaer nu tilbage at give Dig det forlangte Beviis for, at Du har haanet og skumlet over Almueskolelærerstanden i det Hele, samt at forhjælpe Dig til Oplysning

om Eet og Andet, hvorom Du er saare urigtigen underrettet.

Du bedes i denne Hensigt, kjære M—.—r, at eftersee, hvad Du har skrevet i No. 4. Her finder Du nu Følgende: Og dog erhverve Lærerne ved Almueskolerne dem den samme Lønning, naar de have været et Par Aar paa et Seminarium, og faaet et kort Begreb i de almindelige Skolevidenskaber; samme Yttringer gjentages i No. 16, hvor der endnu slaaes paa, at Skolelærerne ikke leve efter deres Stand. Et nyt Beviis for, at den duelige Skolelærer ikke dannes ved et Par Aars Ophold paa et Seminarium, skjænker Du mig sagtens, deels med Hensyn til hvad jeg allerede forhen har sagt, og deels med Hensyn til den Erfaring, at selv den sprænglærdeste Herre (ja endog om det var Dig selv, min kjære Ven) tager sig meget ilde ud i en Skole, naar han mangler den høistfornødne practiske Øvelse. I hvad Hensigt har Du nu skrevet Ovenstaaende, uden netop i den — at skade og latterliggjøre Standen ved paa en haanende Maade at omtale dens Dannelse. Denne Hensigt fremstikker endnu tydeligere af det Efterfølgende: og faaet et kort Begreb i de almindelige Skolevidenskaber. Her maa jeg først spørge Dig, min Ven! om Du vel vil betroe Dine Børns Dannelse til en Mand, om hvem Du er overbeviist, at han kun besidder et kort Begreb i de almindelige Skolevidenskaber? Maa Du nu, som jeg haaber, besvare dette Spørgsmaal med nei, saa har Du (hvis Din Tro paa det korte Begreb endnu er uforandret) angivet Dig selv som en ikke omhyggelig Fader;

thi om Du end ikke for Dieblikket betroer Dit Barns Dannelse til seminaristiskdannede Skolelærere, saa har Du dog vist gjort det før, eller idetmindste gjort Een eller Anden af dette Slags Folk Forslag desangaaende. — Dernæst maa jeg venskabeligen gjøre Dig opmærksom paa, at Regjeringen, som har indrettet Dannelsesanstalterne for Almueskolelærere, vist har havt et langt ædlere Diemed med disse Indretninger, end det, at de og de Mænd, som nyde Godt af dem, skulde tjene til Skydeskive for Din — vist under andre Omstændigheder elskværdige Vittighed.

Da Du nu næppe vil kunne andet end give mig Ret i dette Sidstanførte, saa er det ufornødent at bevise, at jeg ikke ukaldet har blandet mig i denne Sag, saafremt Du ellers ikke gaaer saa vidt i Din Forbittrelse, at Du nægter Forbindelsen imellem Aarsag og Virkning. Thi bruger Du ogsaa dette Middel, da er Du unægteligen godt bevæbnet, og det pleier ikke sjeldent at være Tilfældet med Dine Lige.

Jeg kommer derpaa, lille Ven! til et slemt Feilskud, Du har gjort, og som ret for Alvor viser hvad Du er for et tænksomt og ophøiet Væsen. Du fortæller nemlig Verden med megen Salvelse, at jeg har kjørt Plov. Skjønt jeg nu, om det var Sandhed, aldeles ikke behøvede at rødme over Din venskabelige Bekjendtgjørelse, saa nøder dog Sandheden mig til at fralægge mig denne Ære, da jeg er et Kjøbstædbarn — ja gar en Kjøbenhavner; og andre end Kjøbstædfolk anseer Du vist ikke for Mennesker. Ogsaa af dette Sted frem=

lyser den Agtelse, Du viser Skolelærer- saavelsom Bonde-Standen i sin hele Glands, saaledes at man nok skal vogte sig for at regne Dig til "de seende Blinde". Tvertimod er jeg overbeviist om, at disse Klasser af Folk med det allerførste ville tilstille Dig en skyldig Takadresse, dersom de blot vidste, hvor de skulde gjøre Dig deres Opvartning.

Endvidere, min sjeldne Ven! fortæller Du, at jeg bitterligen klager over, at man ikke har givet mig meer end 300 Rd. i Løn, og viser ved denne Fordreielse af mine Ord ret for Alvor, at Sagen selv er Dig ligegyldig, og at Du blot fører Avind og Ondskab i Skjoldet, saameget mere som jeg, i at fremstille min egen Stilling til Maalestok, ikkun handlede saaledes som Du har lært mig; eller kan Du maaskee ikke længere erindre, hvad Du skrev i No. 16 om Din ringe Løn og store Nøisomhed? Kjære Ven! Du har en ligesaa slet Hukommelse som Du har ond Villie. Vil Du blot paatage Dig den Uleilighed at læse om igjen, saa finder Du upaatvivleligen at jeg ikke har klaget, men kun ved mit Exempel godtgjort, at Skolelærernes Kaar i Almindelighed ikke ere misundelsesværdige. Jeg veed, at mine Indkomster ikke i nærværende Stilling kunne forbedres, hvormeget end Vedkommende føle, at de ere knappe, da en heel Stiftelses Indretning ikke kan forandres for min Skyld, og Du maa derfor — hvormegen Eenfoldighed og hvor svage Evner, Du, i Følelsen af selv at besidde et fortræffeligt Hoved og Hjerte, end tillægger mig — dog af særdeles huldrig Naade tiltroe mig saamegen Forstand, som der udfordres til at erkjende

Sandheden i den gamle af Erfaring stadfæstede Sætning, at det ikke nytter at stampe imod Braaden, eller med andre Ord, at det er forgjæves at klage der, hvor Trangen ikke kan afhjælpes.

I Henseende til den Løn, en Kapitain, eller Regimentschirurg og Auditeur erholde, er min høimodige Ven nok ogsaa en Smule i Vildfarelse, skjønt jeg forresten er overbeviist om hans nøie Kjendskab til disse Embedsmænds Stillinger, da hans Forbindelse med dem nok ikke er saa ringe, skjønt maaskee temmeligen underordnet. Det er gjerne muligt, at den første har 400 Rd. fast Gage, men mon hans hele Indkomst derfor ikke er større? Den anden begynder vel, efter hvad jeg har kunnet opdage, med 400 Rd., men ender derimod med 900, Emolumenterne uberegnet. Om den tredies Stilling bekjender jeg min Uvidenhed.

Mod Udtrykkene Bæst, Nar, Ambition (i den Forbindelse hvori det staaer) o. s. v. har jeg Intet at erindre. Disse Blomster i Dit Brev dufte saa aromatiske, at de fuldeligen bære Vidnesbyrd mod dem selv og deres Gartner.

Ordenen fører mig nu til en Afdeling af Dit Brev, udhævet med særdeles Skrivt, hvormed Du vist i Tankerne har troet at slaae mig aldeles flad og flau til Jorden. Kun Skade, kjære M—.—r! at Du atter her har skudt Feil. Det vilde nemlig ikke være Dig en lille Triumph, om Du kunde faae Folk til at troe, at min Opførsel mod mine Foresatte var af den Beskaffenhed, at den qvalificerede sig til Foragt og Irettesættelser. Men næppe bliver denne Glæde Dig til Deel, velvil-

lige Ven! da jeg til Din Bedrøvelse maa lade Dig vide, at mine Foresatte altid have behandlet mig, og jeg opført mig mod dem saaledes, at ikke Skin af Misfornøielse paa nogen af Siderne har fundet Sted, hvorom det overlades Dig at indhente nærmere Efterretninger. Og just fordi jeg i denne Henseende besidder et stort Gode, kan jeg saameget inderligere erkjende det Mislige i deres Stilling, som savne det. Og at mange af mine Jevnlige savne det — det tør jeg endnu engang — din Fortolkningskunst uagtet — paastaae og med Exempler, om disse behøvedes, godtgjøre.

Saaledes, lille Ven, M—.—r! har jeg efter ringe Evne besvaret Dit kjærlige Sendebrev. Det var vel, at det just kom mig tilhænde i Helligdagene, da jeg ellers neppe havde faaet Tid til at glæde Dig med et Svar, og Du maatte da have undværet den salige Fryd at pynte Skilderiet endnu engang med en saa skarpsindig Afhandling, som den sidste var, og altsaa standse paa den Bane, hvorpaa Du saa værdigen har begyndt Din Vandring til Hæder og Berømmelse, skjøndt det er upaatvivleligt, at Du har bedre Leilighed til at forfatte Noticer og Sendebreve end jeg *). Er Du imidlertid den Mand, jeg antager Dig for, saa forundrer det mig dog noget, at Du har saamange ledige Timer; thi man pleier ellers i Din Stilling, efter at have erhvervet sig de Omboendes Agtelse og Tillid, snarere at have forliden Tid end formegen, og ifølge denne

*) Rygtet fortæller endog, at Du af bare Forhippelse er draget Stridsskuepladsen nærmere.

Activitet at være forsynet med saameget af Jordens Goder, at man idetmindste ikke er at beklage. Dog — det være nu med Dig, gode Ven! som det vil, saa giver jeg Dig herved den Forsikring: at om Du end paatager Dig at gjøre et Udtog af al Verdens Spydigheder og Pøbelagtigheder, for at bruge dem som en Deus ex machina mod min Ringhed, saa skal Du desuagtet faae Lov til at beholde Marken i fredelig Besiddelse. Thi troer Du, at mit Gjenmæle blev skrevet af Lyst til Strid, især en saadan Strid, som synes at være Din Yndlingsbeskjeftigelse, da er Du her, som saamange andre Steder, i Vildfarelse.

Som det nu gjerne træffer sig, "at en Ulykke sjelden kommer allene", saa har Du, foruden alle Dine andre Uheld, heller ikke været heldig i den Lignelse, hvormed Du slutter Dit mønsterværdige Sendebrev, og det fordi Du ikke engang tiltroer mig Kjendskab til de almindeligste Humaniora. Thi seer Du, Hjertensven! Cervantes er mig dog saa meget bekjendt, at jeg veed, at Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse havde en fiirbenet Ledsager, paa hvilken han udøvede alle sine Heltegjerninger. Nu er det jo klart, at skal jeg være Don Quixotte, maa Du absolut være den skindmagre stivbenede Rosinante, da det er paa Dig jeg drager det vandrende Ridderskabs Krone imøde. Og hvem af os er da værst faren? Har jeg end, kjære Rosinante, medens jeg var Din Rytter, klemt Dig lidt vel haardt i Siderne, saa betænk, at det var et vanskeligt Eventyr, jeg var bestædt i, og at jeg derfor maatte holde mig

fast i Sadlen. Vær nu glad over, at Du slipper mig! Tumle Dig nu kun brav omkring paa den polemiske Litteraturs Marker, slaae saa høit bag ud, som Du efter Dine mange Strabadser formaaer, og lev saa vel som Du fortjener!

Kjøbenhavn, d. 24de Marts 1826.

Tjenstligst
Becker.

Indenlandske Efterretninger.

Randers, d. 20 Marts. Laxefangsten er nu, saa at sige, endt, da Smelten er kommen, om hvilken lille Fisk man har den Tro, at den, maaskee ved sin meget stramme Lugt, forjager Laxen. I Aar har Fangsten, som forhen meldt, været ualmindelig god. Priserne ere for Dieblikket paa ræset Lax fra 2 Mk. 12 ß. til 3 Mk. 8 ß. pr. Pd. Med den færske Lax forholde de sig, efter Fiskens Størresse, fra 1 til 2 Mk.

Blandede Efterretninger.

Christiania, d. 18de Marts. Ved en den 19de November 1824 indtruffen Orkan blev Skipper Heltberg af Bergen, som førte Skibet Oscar, hvilket forliste paa Kronstadts Rede, tilligemed sit Mandskab reddet af nogle Russiske Søfolk. De Skibbrudne havde nemlig efter Skibets Undergang begivet sig op paa en Steenmuur, som for en Deel indslutter Havnen og nu var oversvømmet af Vandet. Brandvagtskibet i Kronstadt udsendte kort efter en Barkasse, som lagde til paa den indvendige Side af Steenmuren og bjergede de Forliste. Denne Barkasse førtes af Styrmand Frederik Kleverberg, og var desuden besat med en Underofficeer og 10 Matroser. Efterat om disse Personers raske Forhold

ved denne Leilighed er skeet underdanigst Indberetning til Hs. Kongl. Majestæt, har Høistsamme naadigst forundt dem en Gratification af 100 Sølvspecies til Deling efter vedkommende Russiske Autoritets nærmere Bestemmelse.

Kjøbmand i Hammerfest, britisk Viceconsul J. R. Crowe, agter at optage det forladte Kaafjordens Kobberværk i Altentalvigs Sogn i Vestfinmarken, hvilket, hvis Foretagendet lykkes, vil forskaffe Finmarken en ny Erhvervskilde.

Hjelmeland, i Stavangers-Amt, den 16de Febr. Den 15de f. M. døde her i Sognet en Mand, ved Navn Osmund Jonsson Vormelandsvig, i den høie Alder af 105 Aar. Han har været 4 Gange gift, boet paa samme Sted i 75 Aar, efterlader sig Kone, som er 95 Aar gammel, 1 Søn over 70 Aar og 2 Døttre, 15 Børnebørn og 18 Børnebørns-Børn. I de sidste 3 Aar var han sengeliggende, men baade saae og hørte temmelig godt. Han var 3 Uger syg, og led meget ved Opløsningen.

Naar man i Paris fra Tid til Tid erfarer mærkelige Prøver af det saakaldte gamle Aristokraties Anmasselser, saa faaer man tillige Prøver af den meest levende Opposition, som derved foranlediges. Saaledes gik det da Vicomte Mathieu de Montmorency nylig fik sig indtrængt i Academie française. I Lande, hvor Adel er alt, Plebejerne intet, kunne vel de stakkels Lærde finde sig smigrede og ærede ved Grevers og Hertugers Tiltrædelse til deres lærde Samfund, men i Frankrig, hvor andre Anskuelser herske, og hvor den Lærde i Selskaberne agtes og hædres ligesaa meget som Greven og Vicomten, havde vel benævnte Vicomte gjort klogest i, ikke at tage en ledig Plads op i Akademiet for nogen udmærket Lærd, der kunde været tildeelt den. Dagbladene gave ham dette Raad, og da han var valgt, begyndte en Løbeild af Epigrammer og Vittighedsfunker over den akademiske Vicomte at udspredes i Bladene. Nu opgaves navnligen alle de Akademiker, som man vilde

vide skulde havt stemt for eller imod ham. Nogle af dem, som nævntes at have stemt for ham, bekjendtgjorde i Tidenderne, at dette ikke var saaledes rigtigt. I et Land, hvor man lægger Værdie paa Aands-Uafhængighed, er det en Lærd ej ligegyldigt at ansees i sine Medborgeres Øjne for en Slave af Magten eller Anseelsen. — Den lærde Stand i Paris havde siden en anden Anledning til at omtales paa en værdig Maade: Vicomte de la Rochefoucauld syntes nemlig at troe med Jugurtha, at i Hovedstaden stod alt ham tilfals for Penge; og sandeligen, overmaade mange Ting lader sig kjøbe. Samvittighed og Sindelag handler man med, som fordum i Rom var Tilfældet, og vel endnu er det. Ved Valgene af Deputerede seer man hvorledes Penge og Ærgjerrighed hæver mange Skrupler; imidlertid havde Vicomte de la Rochefoucauld, som i forrige Aar ved Kroningen vilde underhandle med Casimir de Lavigne om en Pension af 1200 Franker, da faaet paa en djerv Maade at vide, at der gives Lærde, som have deres Ære kjerere end de meest glimrende Tilbud, en kongelig Kammerherre kan gjøre. Dog denne Mand, der er directeur des beaux arts, synes ikke at have havt tilstrækkelig got af den bekomne Lection; thi nylig erfarer man af Tidenderne, hvorledes han vilde bestikke Redaktionen af Mercure de France med 1500 Franker, saaledes at samme ikke i et Aar skulde sige Noget om Hr. Vicomtens Bestyrelse af de skjønne Konsters Anliggender. Redaktionen gav vel en Forpligtelse herfor, men sendte i samme Time den græske Kommittee de 1500 Franker, for at denne Sum skulde tjene til Hellenernes Gavn, og nu fik i de paafølgende Dage de uafhængige Blade travlt med at fortælle denne smukke Historie, som da blev Gjenstand for almindelig Tale. Nogle Skribenter yttrede, i Courier français og Globe, at omendskjøndt den over Vicomten øvede Straf vel kunde være fortjent, burde Redaktionen af Mercure ikke have modtaget Pengene, men afviist dem. Redaktionen derimod har søgt, i en Skrivelse til hine Blade, at retfærdiggjøre sig. Den Maade, hvorpaa Vicomtens Bestikkelsesforsøg blev taget, vil virke, at man ej saa ligefrem vover at gjøre en Skribent, især en Journalist, slige Forslag. Dog, andre Steder bliver vel og bestukken, kun har Vicomten Vanheld i sine Forsøg. Et Par Embedsmænd i de Kongelige Ordeners Cancellie havde en fordeelagtig Haandtering i at forskaffe Ordenslystne Personer, imod en billig Godtgjørelse, de saa hjerteligen ønskede Ordenskors, og allerede vare nogle hundrede Kors ved deres Mægling (ikke alle uden falske Attestationer) udstædte, da en Angivelse gjorde Regjeringen opmærksom, og Undersøgelser foregik, som bragte Opdagelser tilveje, der ej vare behagelige. Ordenstegnsvæsenet udgjør et saare interessant Kapitel i den nyere Tids Historie, og naar man kunde en Smule undersøge sammes Hemmeligheder, vilde man faae synderlige Bidrag til den menneskelige Forfængeligheds Historie. (Udtogsviis af M. Bl. 8.)

Monitøren indeholdt nyligen en ministeriel Artikel, hvori det blandt andet hedder: "Hvo vil kunne nægte det? Der er bleven bevirket to store Revolutioner i de sidste Aar af Keiserriget. Den ene er den nye Verdens Adskillelse fra den gamle; den skriver sig fra Invasionen paa Halvøen i 1808. Den anden skriver sig fra Dnieper 1812, da Folkeslag, som i et Aarhundrede kun havde efterstræbet et mildere Clima paa hiin Side Bosphorus og i Lille-Asien, bleve ophidsede og dragne hen lige til Seinen. Imidlertid er det disse to Kjendsgjerninger, under hvis Existence det gamle Europa nu kjæmper med sig selv, efterat det har udholdt alle en 25aarig Krigs omverlende Tilfælde, hvori Folkene selv væbnede sig, og førtes paa Valpladserne. Har denne Krig endelig efterladt Europa sin gamle Statsret, og Frankrig sine Kongers udødelige Slægt, saa har den ogsaa overalt efterladt sig dybe Vunder. Den farligste, omendskjøndt mindst paagtede, er den uhyre Capital af Statsgjeld, hvoraf Renten for nærværende Tid i Europa overstiger Continentens fem største Monarchiers hele forrige Indtægt. Men nu er af alle europæiske Stater den, som har funderet sin Gjeld paa den solideste Grundvold, paa den meest udbredte Agerdyrkning, paa den meest begunstigede og af de flittigste Hænder be-

arbeidede Jord under Solen, den, som ved det første Kanonskud vilde være sikker paa stedse at foresinde det virksomste, kyndigste og meest krigeriske Befolkning, i Sandhed ogsaa den, som paa lige Maade kunde byde over Fred og Krig. Sandelig, et saadant Folks Konge kunde stedse tilraabe det truende Hav: Hertil og ikke videre! Og dette Folk er Frankrig, og denne Konge er vores!"

Den berømte Advocat Dupins Dedications-Skrivelse ved hans sidste Skrift om Førstefødselsretten er saalydende: "Til mine tre Brødre. Venner! Vi ere tre af os, og jeg er den ældste af Eder. Vore Forældre have ikke havt at begræde Tabet af nogen af deres Børn; vi have dem at takke for Liv, Sundhed og Opdragelse. Vor Moder har ikke anbetroet os til Leiede; hun har selv opammet os ved sit eget Bryst. Vor dydige Fader har indprætet os sine Grundsætninger, opdraget os i sin Religion, i Ærefrygt for Orden, Lov og Ret, i hellig Fædrenelandskjærlighed, som han ikke adskiller fra Troskab og Hengivenhed imod Fyrsten. Han tillod kun andre Lærere at bibringe os det, som han ei selv var istand til at lære os. Vore Forældre have aldrig kunnet mærke, hvem af os viste dem den største Ærefrygt, og aldrig have de ladet os ahne, om de nærede nogen Forkjærlighed for nogen af deres Sønner. Kun deraf veed jeg, at jeg er den Ældste af Eder, at jeg først kunde elske Eder. Vi ere opvoxede med hverandre i den samme Kjærlighed til Arbeide og Hæder, i den samme Attraa efter at være vore Medborgere og vort Fædreland nyttige. Et forøvrigt ganske beskedent, men fra hver uretmæssig Tilvæxt frit Familiegods skal aldrig adskille os. Iforveien og under Ærens Segl afsværger jeg enhver Ulighed, som nogensomhelst Lov kunde stifte mellem os. Ved at bestride samme, opfylder jeg min Pligt som Broder og Borger."

Det er bekjendt, at San Carlo-Theatret i Neapel afbrændte lige til Grunden i Febr. 1816, og den 12 Jan. 1817, altsaa ti Maaneder derefter, stod et nyt skjønt Theater i en elegant Tilstand reist og færdig, saa at det bemeldte Dag, den afdøde Konges Fødselsdag, kunde aabnes. Det har ialt 181 Loger. Deriblandt den store Kongelige Loge og 26 Loger af første Rang. I Parterret er 20 Bænke til 741 Sæder. Theatret rummer i det Hele 2829 Personer, foruden omtrent de 350, som Orchester, Theaterpersonalet o. fl. udgjør. Man har en Grundtegning af dette Theater i Steentryk, og en kort Efterretning om samme i Morgenbl. No. 10 og 11.

Kjøbenhavns Børs, den 28 Marti 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 240		
Species 237		
Specier solgtes til 14 Rbmk. 2½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	205	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	55½	56 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	—	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	—	— rede Sølv
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	116	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	88	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 26.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 1 April 1826.

Kjøbenhavns Raad- og Domhuus.

Stadens Raadhuus laae i ældre Tider paa Hjørnet af Nørregade og Klædeboderne; da samme ved Stadens Tilvæxt blev for lidet, saa blev det ved Mageskifte overladt Cannikerne ved Vor-Frue-Kirke. Et nyere og større Raadhuus blev bygget paa det Sted paa Nørregade, hvor nu Bisperesidentsen er. I gamle Breve kaldes Raadhuset prætorium eller consistorium nostrum Hafniæ, eller domus consulatus, og Bytingets Navn var Placitum nostrum civile. Det tredie Raadhuus, som Staden har haft, blev bygt 1605, altsaa i Christian den Fjerdes Tid, paa sydlige Side af Gammeltorv. Nytorv var da ikke til; men her stode endeel Bygninger, hvor Retsbetjente og Personer, der hørte til Magistratens og Byfogdens Tjeneste, boede. Ved en Ildebrand, som opkom i en Pottemagers Huus, afbrændte disse Huse, og nu blev den hele afbrændte Plads bestemt til at være et Torv, Nytorv kaldet, saa at Raadhuset nu blev fritstaaende imellem Gammel- og Ny-Torv. Indgangen til dette Raadhuus havde følgende Overskrivt.

Hæc Domus odit nequitiam	Amat pacem	Punit scelera	Conservat jura	Honorat probos.

Bygningen havde et Taarn. Indvendig fandt man adskillige latinske, danske, og tydske Inscriptioner.

Dette Raadhuus blev i Stadens store Ildebrand i Oct. 1728 næsten aldeles ødelagt; og derefter blev paa samme Grund en ny grundmuret Bygning paa to Etager, og med Taarn og Spiir, opførte. (I Kobber i Thurah's Havn. Hod. tab. XXXIII og XXXIV — danske Atlas 2den Deel. Om dette Raadhuus see og Jonge S. 101 o. fl.)

I Ildebranden 1795 afbrændte dette Raadhuus. Det kom nu under Overvejelse at opføre et større Raadhuus, og dermed forbinde et Domhuus, ligesom og af de mange afbrændte Ejendomme at erhverve en anden og større Byggegrund. Det ligeledes afbrændte Vajsenhuses Grund, paa vestre Side af Nytorvet, blev der-

til anseet passende. Nu blev det ved Kongelig Resolution af 17 Oct. 1800 tilladt, at den hele Plads hvor Vaisenhuset havde staaet før Ildebranden 1795, samt de dertil kort efter kjøbte Grunde, hvilket tilsammen udgjorde 10112½ Qvadratalen, maatte tilligemed den af Stiftelsen opførte Bogtrykkerie-Bygning afhændes til det nye Raad- og Domhuses Opførelse. Der blev afhandlet om Erstatningen til Vajsenhuset, og man kom overeens om en Betaling af 4 Rdl. for Qvadratalen, altsaa ialt 40450 Rd. d. Cour., samt 5000 Rdl. for Bogtrykkeri-Bygningen. Nogle smaa Grunde i Kattesundet og Sluttergaden bleve fremdeles kjøbte, og nogle smaa Grunde, tiloversblevne fra de Grunde, der til Gadernes Udvidelse vare erhvervede, bleve tillagte, og nu blev det Overbygningsdirectøren Hr. Etatsraad Hansen overdraget at give Plan til den nye Bygning, der her skulde opføres.

Grundstenen blev lagt d. 28 Sept. 1805, paa Midten af Fundamentet under Bygningens Fasade ud mod Torvet, og i Grundstenen blev nedlagt en dertil forfærdiget Guldplade med dertilhørende Inskription; og en Medaille og to Mynter i Guld. (Om denne Højtidelighed see Collegialtid. 1805, No. 40, S. 625-8.)

Indskrivterne paa bemeldte Guldplade vare følgende:

QUOD. REGI. REGIAE. QUE. STIRPI. BENE.
UERTAT
CURIAM. CUM. PRAETORIO. INCENDIO.
URBIS. cIↄIↄccxcv
DELETAM. CHRISTIANUS. VII. REX.
COMMODIS. CIUIUM

ORNAMENTO. CIUITATIS. EX. AEQUO.
CONSULENS. DENUO
AEDIFICARI.IUSSIT.IACTA.FUNDAMENTA.
FELICITER
A. FREDERICO. FILIO. REGIS. UNICO.
HAUNIAE
cIↄIↄcccv. IIII. KAL. OCTOB

Ilden som overgik Kiöbenhavn i Aaret 1795 ödelagte Raadhuset. Kong Christian den syvende böd at opbygge et nyt Raad- og Domhuus til Gavn og Prydelse for Staden. Kronprinds Frederich nedlagde Grund-Stenen d. 28de Septbr. 1805. Gud velsigne Kongen og Konge-Stammen!

I Aaret 1815 var Bygningen færdig, og nogle af Magistratens Medlemmer indfandt sig i samme Søndagen d. 2 Juli 1815, hvor da, efter at Slutterie-Kapellets højtidelige Indvielse var bivaanet, samtlige Raad- og Dom-Husets Værelser, samt det nye Arresthuses Fængsler bleve afleverede til vedkommende Autoriteter, og saaledes udgik fra den Bestyrelse, som Commissionen "angaaende Slottets samt det nye Raad- og Domhuses Opførelse", hidtil havde havt.

Bygningens Opførelse skal have kostet omtrent 500000 Rbd. Sedler og Tegn.

Er Etymologien en sikker Grundvold for Retskrivningen?

Endskjøndt Ordenes Oprindelse vistnok i mange Tilfælde kan være et Hjelpemiddel til at bestemme Retskrivningen, bør den dog anvendes

med megen Forsigtighed. Almindeligviis antager man, at naar et Ord efter andre orthographiske Regler kunde skrives ligesaavel med æ som med e, eller ligesaavel med ø som med y, da skal man vælge æ, naar de Ord, hvoraf det kommer, have a eller æ, men e, naar disse have o; ligeledes ø, naar Stamordene have o, og y, naar de have y eller ů. Dette kan nu være ret godt, naar man holder sig inden for vort Sprogs Grændser; men naar man gaaer videre, ledes man ved forskjellige Sprogs Sammenligning ofte til modsatte Resultater, og da det deels er uafgjort, om man meest skal rette sig efter den nærmere eller den fjernere Kilde, deels ofte uvist, hvilken der er den nærmeste, saa kan man, om et Ords Oprindelse er nok saa sikker, dog tage fejl i dets Retskrivning. Man har saaledes foreskrevet, at man skal skrive Mønt, fordi Ordet kommer af moneta; men man kan ligesaavel skrive Mynt, da det mere umiddelbart kommer af iisl. mynt. Mester ville Nogle skrive med æ efter det lat. magister; men den nærmeste Derivation er af iisl. meistari eller tdsk. Meister. Engel kan saaledes skrives med e efter iisl. eingill eller tdsk. Engel, endskjøndt det kommer af lat. angelus eller gothisk aggilus og græsk ἄγγελος. Eje skrives med e, overeensstemmende med iisl. eiga; det kunde skrives med æ efter svensk äga og goth. aigan; men atter med e efter gr. ἔχειν. Ende skrives med e efter iisl. endir og tdsk. Ende; men det kunde skrives med æ efter goth. andeis og andi saavelsom efter gr. ἄνυειν.

Ligeledes: den: tdsk. den; iisl. þann, goth. pana.
hvem: tdsk. wem; goth. huamma.

regne: tdsk. rechnen; goth. rahnjan.
række: tdsk. reichen; goth. rakjan; gr. ὀρέγειν.
sende: iisl. senda; tsk. senden; goth. sandjan.
Tegn: iisl. teikn, nedersf. teken; goth. taikns.
vente: goth. venja; iisl. vænta.

Sex kan skrives med e efter iisl. sex og tdsk. sechs, med æ efter goth. saihs, atter med e efter lat. sex og gr. ἕξ, igjen med æ efter zendisk qswas og sanskr. shap, og endelig med e efter hebr. schesch og chald. scheth.

Kølle skrives med ø i Overeensstemmelse med tdsk. Kolbe; men det kunde og skrives med y efter iisl. kylfa. Ligeledes:
Mølle: lat. mola; græsk μυλη.
følge: tdsk. folgen; iisl. fylgia.
Søster: lat. soror; iisl. systir.

Man vil af disse Exempler uden Tvivl see, hvor let man er udsat for Vildfarelser, naar man efter Etymologien vil berigtige Skrivebrugen.

***.

Indenlandske Efterretninger.

Viborg, d. 25 Marts. Det gik for nogle Dage siden efter ældgammel Veirspaadom: "At Gjertrud (17de Marts) og Bendt (21de Marts) sloges om Veiret." Efter blidt Vaarveir kom stærk Regn og Slud og Storm af Sydvest, der endte sig den 20de og 21de med kold Nordostvind og samme Nat med stærk Frost af samme Hjørne; siden streng Kulde og Frost af Nordost. I Nat (d. 24de) var Frosten saa stærk (vor Frue Nat), at Søen blev iislagt.

Jevndøgnsstorme have vi ikke havt endnu uden før den 21de af Sydvest, der formodentlig tyder paa, at denne Vind vil vorde den herskende i Fjerdingaaret. Hr. Professor Thune har ellers bedre end Dittmar forudsagt Veiret i vor Almanak. De der have begyndt at saae i Haverne, ville ikke glæde sig meget over deres Hastværk, som før er sagt. De bedste Veirspaamænd ere Fuglene. Stæren og selv den vevre Spurv lade næsten ikke deres Stemmer høre, uden i Klagetoner, mod slige Bagvintre som vi nu have.

Viborg, d. 27de Marts. For Tiden grasserer her en Hudsygdom, der meest angriber Unge, men dog og Ældre, ja 50aarige. Den er Lægerne bekjendt under Navnet Rubeolæ, paa Tydsk Rötheln, eller røde Meslinger, og paa Dansk har Professor Tode kaldet dem "de røde Hunde." Efter deres øvrige Symptomer kalde vore og udenlandske Læger den og "formildet Skarlagensfeber." Sygdommen begynder med Feberkulde, Hede, Tørst, Hovedpine, Brækning og Ondt i Halsen, hvorved de udvendige Halskirtler opsvulme. Den anden, undertiden den 3die Dag kommer Udslettet ud, der ligner Mæslinger, staae enkelte, og ere, naar de med Fingerspidsen beføles, følelig adskilte; men sædvanlig paa 3die Dag løbe Pletterne sammen, og ligne da meest Skarlagenssygdommen; ved at trykke med Fingeren paa den røde Hud bliver der vel, som i Skarlagensudslettet, en hvid Plet, der bliver rød, naar Trykket ophører, men hver Koppe er dog følelig begrændset. Udslettet bliver den 3die eller 4de Dag igjen blegt og Huden begynder den 5te og 6te Dag at afskalles. Dog er Afskallingen hos Nogle som et Slags fiint Meel, men hos de fleste og haardere Angrebne skalles Huden af, hvor Udslettet viste sig, i store Lapper. Brystet og Øinene lide sædvanlig intet i denne Sygdom. Endskjøndt den her er meget godartet, har man dog af de fremmede Læger Selle og Formey Efterretning om, at disse røde Meslinger ofte ere meget farlige, da der af denne Hudsygdom døde i Berlin i 10 Aar over 1000 Børn og i 1794 alene 623. At vogte sig for den kolde Luft, naar Afskallingen er forbi, er særdeles vigtigt, især i den nu herskende strenge Kulde og Frost. Redactionen har troet, at burde til Publikums Beroligelse og Advarsel (da Lægens Bistand bør ikke forsømmes) anføre dette af Hr. Districtschirurg Krigsraad Weihe den, efter Anmodning, meddeelte Beskrivelse af denne Hudsygdom.

Skrivelse fra Odense, 30 Marts. Skolevæsenet i Odense er indrettet ganske overeensstemmende med den allernaadigste Anordning for Almueskolerne i Kjøbstæderne af 29 Juli 1814. I Borgerskolerne gives Underviisning i de efter bemeldte Anordnings 30 § befalede Gjenstande, nemlig i Religion, Skrivning og Regning, samt Læsning forbunden med Retskrivning i Modersmaalet, og desuden gives Underviisning i Tegning. Tiden til Underviisningen er efter bemeldte Anordnings 17 og 18 §§ halv Dags Skolegang. I nederste Klasse er indført indbyrdes Underviisning. I de øvrige Almueskoler i Odense ere Underviisningsgjenstandene de samme, undtagen Tegning. Skoleskatten til at bestride Udgivterne ved Almueskolerne lignes paa den i bemeldte Anordnings 49 § befalede Maade. Borgerskolen er altsaa en Almueskole, ligesom enhver anden Almueskole i Byen, har samme Vilkaar som disse, og kan altsaa i intet Tilfælde, som Almueskole betragtet, yde mere end enhver anden, overeensstemmende med den allernaadigste Anordning indrettede, Almueskole. At Borgerskolen yder det, den bør yde, derom kan Enhver overbevise sig, ved at besøge Skolen, overvære Underviisningen og de tvende Gange om Aaret offentligen afholdte Prøver.

At Borgerskolen, saavelsom enhver anden Almueskole i Byen, har hidindtil ydet det, man med Rette kan fordre af saadanne Skoler, derom kan Enhver, der betragter Sagen med Opmærksomhed og Fordomsfrihed, overbevise sig ved at anstille en Sammenligning imellem Skolevæsenets forrige og dets nuværende Tilstand. Før 1812 lærte Fleerheden af Børnene lidet eller intet, fordi de faa Skoler, som da existerede, nemlig 3 saakaldte catechetiske Skoler, een Skole

paa Fattiggaarden og Lahns Stiftelse, langt fra ikke kunde modtage et saadant Antal af Børn, der befandtes i en saa folkerig Bye som Odense. 1812 oprettedes flere nye Skoler efter et interimistisk Skolereglement, samt Søndagsskoler for confirmerede Haandværkssvende og Drenge, og Aftenskoler for gamle, men endnu ikke confirmerede Børn, som deels vare i Haandværkslære, deels Tjenestetyende. I 3 Aftenskoler for Drenge og 2 for Piger underviistes over 150 unge Mennesker, næsten alle i en Alder fra 14 til 20 Aar, og hvoraf mange ved Antagelsen ikke engang kjendte Bogstaver. Underviisningen i disse Aftenskoler besørgedes af de ved Almueskolerne ansatte Lærere i deres Fritimer, og disse Skoler vedbleve, indtil de i samme optagne Børn efterhaanden bleve confirmerede; de ophørte først ganske 1818. At Skolevæsenet er anordningsmæssigt indrettet og hidindtil har opfyldt sin Bestemmelse, kan sluttes af Foranførte.

Odense har et stort Antal, især fattige Børn, for hvis Underviisning bør sørges; at bidrage til et saadant Diemed, maa være en sand Glæde for enhver ædelttænkende Borger.

Odense har en ikke ubetydelig Hjelp til fattige Børns Underviisning i Lahns Stiftelse og det muliske Legat, da der i Lahns Stiftelse og for det muliske Legat undervises over 200 Børn. Skulde Skolevæsenet tillige førge for alle i disse Stiftelser optagne Børns Underviisning, da vilde Skoleskatten blive en trykkende Byrde for Odense Indvaanere; men naar den efter Hempels Avis No. 33 d. A. er 3928 Rbd. 4 Mk. Sølv, og der i samtlige Skoler undervises, foruden anførte Antal, circa 700 Børn, da er Betalingen for ethvert Barns Underviisning 4 à 5 Rbd. aarlig, hvilket ikke engang er det Halve af hvad der betales for et Barns Underviisning i en af de saakaldte Pigeskoler, og Skoleskatten kan ikke med rimelig Grund kaldes for stor.

Forfatteren af de i Kjøbenhavns Skilderie No. 4 for d. A. anførte Noticer om Skolevæsenet i Odense, og især Forfatteren af det i No. 24 af bemeldte Skilderie indførte Stykke, om

Realskolen i Odense, mener endog, at der paa Borgerskolen skulde gives Underviisning i samme Gjenstande, som i en Realskole, og at Børnene der burde forberedes til Latinskolen. Forfatteren af anførte Stykke viser tydeligen, at han ikke kjender den Anordning af 29 Juli 1814. Borgerskolen kan og skal efter bemeldte Anordning ikke være andet end en Almueskole, og denne er ganske forskjellig fra en Realskole. I en Realskole skal, efter bemeldte Anordnings 74 §., undervises i Læsning og Modersmaalets Grammatik, Religion, Skrivning, Regning og Bogholderie, Mathematik og Mekanik, Naturhistorie og Naturlære, Verdens- og især Fædrenelandets Historie, i levende Sprog, Tydsk, Fransk og Engelsk, Tegning, Sang, og i Søestæderne i Styrmandskonsten og Svømning. Børnene i en Realskole skulle desuden have 6 Timers daglige Underviisning, eller heel Dags Skolegang, da de derimod i Almueskolerne kun faae halv Dags Skolegang. At forbinde alle disse Underviisningsgjenstande med Borgerskolen, hvor Børnene kun nyde halv Dags-Skolegang, vilde være ligesaa ufornuftigt som lovstridigt, og kunde kun skee paa de almeennyttige Læregjenstandes Bekostning, uden at være til nogen virkelig Nytte.

At en Realskole ikke er oprettet i Odense, er vist nok af følgende Aarsag. Skolecommissionen har tvende Gange til forskjellige Tider offentligen indbudt vedkommende Forældre, som ønskede deres Børn underviste i en Realskole, til at melde sig, og efter sidste Indbydelse anmeldtes ikkun 2de Børn; dette er Beviis nok for, at Fleerheden af Odense Indvaanere ikke ønskede en saadan offentlig Realskole.

En Realskole skal efter meerbemeldte Anordnings 76 §. have tvende Lærere, hvoraf den ene skal være theologisk Candidat, og i det Høieste kun 24 Børn for hver Lærer. Naar altsaa en saadan Realskole havde det høieste Antal Børn, nemlig 48, og der for hvert Barn betaltes 20 Rbd. om Aaret, da var denne Sum, 960 Rbd., neppe tilstrækkelig til en saadan Skoles Vedligeholdelse, f. Ex. Localet til tvende Skolestuer, Brændsel, Lærernes Lønninger o. s. v. Kunde

Skolen endog, med det høieste Antal Børn, bestaae ved sig selv, saa kunde dog mange uforudseete Omstændigheder, f. Ex. uheldigt Valg af Lærerne, meget let bringe Skolen i et mindre godt Rygte, og Følgen blev da, at der alligevel ved Siden af denne oprettedes private Instituter, og at Forældrene satte deres Børn deri, hvor de troede, at Børnene fik en bedre Underviisning, og maaskee for ligesaa billig Betaling. Realskolens Udgivter vilde under saadanne Omstændigheder vedblive, medens dens Indtægter formindskedes, og det Manglende maatte da udredes af Skolekassen, til end ydermere Byrde for Borgerne. Det samme vilde være Tilfældet, naar Skolen, under nok saa duelige Lærere, ikke havde det høieste Antal Børn.

Under saadanne Omstændigheder kan et privat Institut være til større Nytte for Byen, end en offentlig Realskole, da det ikke kan foraarsage offentlige Udgivter, og vedkommende Lærere igjen kunne ophæve det, i Tilfælde af at det skulde være forbunden med Tab. Naar nu et saadant Institut kan træde istedetfor en Realskole, saa synes, at samme maatte være en gavnlig Indretning for Odense, da de Forældre, som have Lyst og Evne til at lade deres Børn lære mere end de kunne lære i en almindelig Almueskole, have en god Leilighed dertil. At Underviisningen i en saadan privat Realskole besørges af de ved Almueskolerne ansatte Lærere i deres Fritimer, fortjener ingen Bebreidelse, naar de ikke derved forsømme deres offentlige Embede, og Lærerne have, ved i deres Fritimer at læse i Aftenskolerne, saalænge disse vedvarede, afgivet Beviis for, at deres offentlige Embede var, og vistnok altid vil blive, dem en hellig Pligt.

Forestaaende Oplysninger om Skolevæsenet i Odense kunne, efter Forfatterens Mening, afgive et endeligt Resultat af de i Kjøbenhavns Skilderie førte Anker over bemeldte Skolevæsen, og erklærer Forfatteren tillige, ikke at indlade sig i noget videre, denne Sag angaaende.

—b—.

Blandede Efterretninger.

Om det, formedelst de Ødelæggelser det anretter, skrækkelige og mærkværdige Insekt, acridium italicum Linn., som i sidstforløbne Sommer herjede en Egn i Over-Italien, har Professoren i Naturhistorien ved Lyceet i Mantua, Jos. Bendiscioli, givet interessante Efterretninger i nyeste Hefte af Bibliotheca italiana. Bemeldte Insekt, som hører til Locusternes Art, kom i forrige Sommer frem i de frugtbare Egne af Poggio, ved Grændsen af Distriktet Este. Det kom i maadeligt Antal ud af Dalene af Marzuolo og Piemosca (i det Mirandolske Distrikt), satte halv hoppende, halv flyvende over Tramuschio, en bred Mark-Vandene optagende Grav, der udgjør Grændseskjellet mellem Provindserne Mantua og Mirandola, og nedlod sig blandt flere Steder d. 12 og 13 Juli paa den over samme førende Bro i saadant uhyre Antal, at den ikke af Fodgængere kunde passeres, og at de fra omliggende Møller kommende Muuldyr maatte vende tilbage. En udstrakt stor Eng (Pagliaro) af fire til fem Tusinde Morgenlands Størrelse blev af Insektet taget i Besiddelse, opædt og forvandlet til en øde Græs- og Plante-løs Flade, der saae ud som om Ilden eller den strængeste alt Planteliv indtil det sidste Kiim qvælende Vinterfrost havde ødelagt samme. Først fortærede Insektet de fineste og smagfuldeste Planter, Kleveren, Lotusværten, Lucernen, Cichorien, men snart tvang Hungeren det hen paa de grovere Planter, Qvekgræsset, Tistelen o. fl., selv Bark og smaa Stammer skaanedes ikke, og efter at alt Spor af Grønt var forsvunden i Pagliaro-Dalen drog Insektet til Sernus og Santa-Croce-Dalen, hvor Ødelæggelser paa Frugt- og Hamp-Marker skeede. (M. Bl. Lit. Bl. 7.)

Man har (i notizie del giorno) nogle statistiske Notizer over Staden Rom og de i samme i de sidste 10 Aar (iberegnet 1825) foregaaede Forandringer. Tallet af romerske Familier har fra 1824 til 1825 aftaget ikke min-

dre end 503. Præsternes Antal har i bemeldte ti Aar holdt sig omtrent ved et og samme Tal. Munkenes og Nonnernes Tal derimod aarligen voxet. Studenternes og Seminaristernes Antal har i tre Aar omtrent været lige. De Fattiges Tal i Hospitalerne havde fra 1820 aftaget, men var i 1825 igjen voxet med 800 Individer. Tallet af Fangne havde, med Undtagelse af Aarene 1818 og 1819, i hvilke det var meget større, holdt sig i Gjennemsnit stedse omtrent ved 1100 Personer.

Roms Befolkning er i 1825 opgivet til 138730 Sjele. Det har i 10 Aar forøget sig til 9733 Individer. (M. Bl. L. Bl. 8.)

Fra Neapel er under den 1ste Marts skeet følgende Meddelelser angaaende den for kort siden afdøde Danero, den ældste Officeer i det nye Europa, hvilke ikke turde være uden Interesse, da de give et Overblik over den uhyre Periode, i hvilken han har tjent. Don Giovanno Danero, General Kapitain af Armeen, Ridder af Januarius- og Ferdinands-Ordenen, Storkors af to spanske Ordener, blev født i Cadix d. 20de Sept. 1724. Han blev tidlig bestemt til Vaabnene og tjente, næsten endnu et Barn, i Kong Philip Vtes Marine. Ombord paa et af hans Fader kommanderet Skib var han Vidne til Orans og Neapels Erobring 1734. Han traadte i neapolitansk Tjeneste, blev to Aar efter Guardia marina, i Aaret 1742 Kadet paa en Schaluppe, 3 Aar efter Skibskadet, i Aaret 1750 Schaluppelieutenant, i Aaret 1754 Skibslieutenant, 16 Aar efter Kapitain, 15 Aar derpaa Brigadier, i Aaret 1790 Generalmajor, i Aaret 1797 Generallieutenant, og endelig i Aaret 1815 som 91aarig Olding Generalkapitain, i hvilken Egenskab han døde den 5te Januari dette Aar, efter at have tjent i 93 Aar. For 80 Aar siden havde han allerede udmærket sig imod Røverstaterne. Aaret 1769 blev han Præsident i Calibria citeriore, hvor man var meget vel tilfreds med hans Bestyrelse. 10 Aar senere blev han Statholder i Messina, hvor han lod dem, der havde lidt Tab ved Jordskjælvet, tilflyde saa ædelmodige Understøttelser, at han, da han i Aaret 1800 blev kaldet til Palermo, ved Laan maatte skaffe sig Reisepenge. Da han i Aaret 1806 ledsagede den kongelige Familie i Sicilien, opstod en heftig Storm, saa at alle Fartøjer vendte tilbage til Neapel; kun Danero, den 82aarige Sømand, overtog Kommandoen over sin gamle ragusanske Schaluppe, og bragte den til Palermo. Formedelst sin Forkjærlighed for Englænderne modtog han en Æreskaarde af Georg III. Hans Virksomhed forlod ham ikke til det sidste Øjeblik. Paa sit 101ste Fødselsdag bevertede han hele den kongelige Familie. Han var kun 32 Dage syg. Sin engelske Ordenskaarde forærede han Hertugen af Calabrien. Hans Legeme ligger ved Foden af Alteret i Victoriekirken. A. M. 49.

Af et Foredrag, som i Direktorial-Raads-Forsamlingen i det rhinsk-Vestindiske Compagnie er holdt i Elberfeldt den 24 Febr. 1825 i Direktionens Navn af Subdirektør C. C. Becher, er Handelsselskabets gode Forfatning udviklet; og de skjønne Udsigter for dets fremtidige Virksomhed skildret. Der siges iblandt andet: "En af de velgjørende Følger af den Formerelse, som vort Institut ved Generalforsamlingens sidste Beslutninger erholdt af sine pekuniære Kræfter, er Muligheden til Udførelsen af den Plan, man i flere Aar har haft for Øje, nemlig at prøve en Forsendelse af fædrelandske Fabrikater og Produkter til Ostindien og China. De have allerede givet denne Plan deres Bifald og antaget Valget af Hovedagenterne, Hr. J. Leffler og den ham til Medhjælp givne Hr. Gustav Kauffmann; vi have derfor desangaaende kun endnu at sige, at vi ere beskæftigede med Kompletteringen af det nødvendige Vare-Sortiment og haabe, at vi den 1ste May kunne expedere det Skib, som skulle lades dermed, fra Hamburg. Dets Bestemmelse er Sincapore, en

i Malaccastrædet ved Indgangen til det ostindiske Archipel beliggende Ø, hvis geografiske Beliggenhed gjør den fortrinlig skikket til en Stapelplads for Handelen imellem de forskjellige Øer og Fastlandet, og hvis Handel ved de, den under brittisk Beskyttelse givne, Privilegier, som Frihavn, er i faa Aar stegen til en Høide, hvorpaa Historien har faa Exempler at opvise. I Aaret 1819 tog Storbrittannien Øen Sincapore, hvis fortræffelige Havn med en Befolkning af 150 Indbyggere indtil da kun blev benyttet af nogle Fiskere, først i Besiddelse og erklærede den for en Frihavn for alle Nationer. Allerede efter 3 Maaneder var Befolkningen voxet fra 150 til 3000 Sjæle, efter eet Aar beløb den sig til 5000, efter to Aar til 10,000; i Aaret 1824 var den stegen til 30,000, og 1825 talte man allerede 50,000 Sjæle under bestandig Tilvext, især fra China; Populationen bestaaer af Europæere, Chinesere, Arabere, Indiere og Armeniere, og Handelen mellem disse forskjellige Nationer har tiltaget tilligemed Befolkningen, og det efter officielle Indberetninger i følgende Maalestok: i Aaret 1821-1822 blev den anslaaet til 8½ Million Dollars, 1822-1823 til 12 Millioner, 1823-1824 til 15 Millioner og 1824-1825 til 20 Millioner Dollars og skildret som tiltagende. For overhovedet at gjøre sig et Begreb om Størrelsen af Handelen med Østen maa man tage det engelske ostindiske Compagnies officielle Udførselstabeller til Hjælp, af hvilke man da iblandt andet kan see, hvorledes der alene i Havnen Canton bliver indført blot af en Artikkel, nemlig af uldne Tøjer, for over 7 Millioner Daler fra England, hvilket da naturligviis ikke engang indbefatter Nordamerikanernes og andre Nationers ligeledes meget betydelige Indførsel! Det er ikke her Stedet til at levere en tabellarisk Oversigt af den brittiske Handel med Ost-Indien, og deraf at abstrahere Vigtigheden af Tydsklands Deeltagelse i samme; thi denne er tilstrækkelig indlysende af det Lidet, som allerede er sagt".

I Klein-Waltersdorf, i Nærheden af Freiberg, blev en Bergmands Kone den 31te Januar lykkelig forløst i en Tid af 7 Timer under en Jordemoders Behandling med fem Børn, tre Drenge og to Piger, der vel alle vare meget smaae, men dog veldannede og fuldbaarne. De to sidstfødte, en Dreng og en Pige, døde strax efter Fødselen; men de tre andre bleve strax døbte. For to Aar siden har samme Kone født Trillinger.

Kjøbenhavns Børs, den 31 Marti 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 240		
Species 235		
Specier solgtes til 14 Rbmk. 2 a 2½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	206	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54½	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83½	84 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	71½ rede Sølv
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	99½	100 Rbd. r. S.
Dito Dito	117½	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	88	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststræde No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 27.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 4 April 1826.

Det Kongelige Opfostringshuus i Kjøbenhavn.

(Af P. E. Becker.)

I.

Stifteren. *)

Auf, König! stark und kühn!
Rette der Schuldlosen Sache!
Kosegarten.

Venlig sad med gylden Smykke
Danmarks Konning purpurklædt;
Trindt omblomstred Liv og Lykke
Skjolds den sejerkronte Æt.
Med en Faders blide Mine
Saae han fra sin Trone ned.
Kaldte Landets Sønner sine,
Og vandt Alles Kjerlighed.

Ei han hørte Smigers Stemme,
Selv han treen i Armods Vraae;
Her han lærte Høihed glemme,
Livets mørke Side saae.
O, da flød den Ædles Taare,
Blidelig han Trøst indgjød;
Armods Børn sig at udkaare
Kongers Konge ham indskjød.

Høit hans Kongebud nu lyder
Til de Mægtige paa Stand:
"Trøst og Haab og Fred jeg byder
"Armods Søn i Danmarks Land!
"Reis en Bolig for den Unge!
"Lær ham der at kjende Gud!
"Lær ham høit hans Priis at sjunge,
"Og at lyde troe hans Bud!"

See — da stod som Fjeld i Havet
Dette Trøstens glade Hjem!
Rigt af Konningen begavet
Skred det snart til Maalet frem.
Mangen Kummers Søn har funden
Hvad han ei blandt Brødre fandt;

*) Opfostringshuset er stiftet af Frederik den 5te d. 29de Juni 1753.

Skjøn hans Barndomstid er svunden,
Sorgens Taare meer ei randt.

Lærer nu den Konning kjende.
I, som elske Pligt og Dyd!
Lad hans Fadernavn antænde
Borgerpligt og Borgerfryd!
Danmarks femte Fredrik signe
Vi med glad og himmelsk Fred!
Gud dem skjænke, som ham ligne,
Himlens hele Salighed!!

II.

Mindestenen.

Denne Eeg imedens Secler svinde
Skal fortolke Fredriks ædle Daad.
Olufssen.

Hvor Stormænd blunde
Sees kostbar Marmorstøtte kneise;
I Dødens Lunde
For dem vi Monumenter reise;
Og hver en Vandringsmand betræder
med Undren disse Kunstens Sæder.

Hvor Ædle hvile
Sees ikkun sjelden deres Minde;
Tidt Avinds Pile
Veed end i Graven dem at finde;
Men Hjulpnes Graad og Spædes Bønner
Tilfulde deres Daad belønner.

Men mange Brave
Sig reiste selv et Eftermæle

I Livets Have,
Som Nid og Avind ei kan stjæle.
Guds Billed vare de paa Jorden —
Afledere for Skjæbnens Torden.

O, født at skue
Med Gavnelyst i Aand og Hjerte
Hvad Fromheds Lue
Dem her at virke, gavne lærte!
Ja — født at staae for Ædles Minde,
Hvor Næstens Takketaarer rinde!

Saa staaer for Øie
Mig nu en salig Hedengangen;
Og i det Høie
Han kjærlig hører Takkesangen.
Han var en Drot — en Drot saa vide,
Der havde Trøstens Taarer blide.

Ja du den Femte,
Som Fredrik heed paa Danner-Tronen,
Som aldrig glemte
At ædel Daad kun smykker Kronen.
I Axelstad dit Minde stander
Og Fryd i Livets Malurt blander!

En Steen kun viser
Paa det med Gyldenskrivt din Hæder.
Penia priser
Din Daad, mens Taaren Øiet væder.
Hun være vil din Planteskoles Moder,
Og nævne dig som kjerlig Broder.

Du Vidne bære
O, Steen! om Danmarks ædle Fader!
Ei smigret Øre
Du fjerne Secler efterlader.

Du simpelt ligefrem kun taler:
"Her lindrer Fredrik Armods
Qvaler!

(Fortsættes.)

Om Bogstavet j

i Anledning af Hr. N. Petersen Afhandling derom i Skilderiet Nr. 22.

Med særdeles Interesse læste jeg Hr. Petersens Betænkninger om dette Bogstav og de Grunde, hvorfor han afviger fra mig i denne Punkt, der også har været en Anstødssten for mange andre. Efterat have gjennemtænkt Sagen på ny, hvilket var mig så meget mere nødvendigt som Hovedstykket derom i min Retskrivningslære just nu sveder under Pressen, skönner jeg dog ikke rettere end at mit System i denne Punkt er det simpleste, konsekventeste og ved Brugen nærmeste, altså det rigtigste og bekvemmeste. Men Publikum såvelsom Hr. Petersen skylder jeg vist nok en Fremstilling af min Anskuelse heraf, hvorved jeg tillige håber at overtyde enhver, at det ikke er af blot Påståenhed jeg vedbliver min Mening om denne i sig selv mindre betydelige Del af den nyere Retskrivning.

Bogstavet j bruges i mangfoldige Forbindelser i Modersmålet; dels efter Selvlydene i de urigtigen såkaldte Tvelyde, aj, ej, oj, øj o. desl.; om disse Tilfælde ere vi enige, Forf. og jeg, tilligemed mange andre; dels foran Selvlydene enten allene, som: ja, jeg, jo eller efter en eller flere Medlyde (som ikke ere: g, k, sk), f. E. Bjælke, Fjord, Mjød, stjålet o. desl., om disse Tilfælde er heller ikke Talen, da så godt som alle ere enige om dem.

Endelig forekommer j også i Begyndelsen af Stavelser efter g, k, sk. Disse Tilfælde må betragtes særskilt, fordi j forenes nærmere med g, k end med nogen af de andre Medlyde, ja

så nöje, at det stundum bliver tvivlsomt om der findes noget j eller ej. Jeg forklarer dette Særsyn ved at antage et dobbelt Jod, hårdt Je og blødt Ej (overensstemmende med det bekjendte engelske hårde v og bløde w), af hvilke det hårde j forekommer efter de andre Medlyde, det bløde efter g, k, i Følge vort Sprogs Natur (jf. min Retskrivningsl. §. 55.). Hvad der har bragt mig på denne Forklaringsmåde er den Indvending, som ofte har mødt mig: at man jo slet intet j hører i Gjed, Kjedel, skjele, Skje o. desl. ti man kan udtale G-jed, K-jedel, sk-jele, Sk-je med j ganske anderledes, men får derved en falsk Udtale af disse Ord. Dette er meget rigtigt, men ved således at skille g, k, sk fra j har man frembragt det hårde Je, som høres i ja, jo, jeg o. desl., altså det, som disse Ord ikke skulde have, og deri består den falske Udtale; det beviser altså ingenlunde at disse Ord ikke have j, men kun at de ikke have det hårde j, som jeg gjerne tilstår. At den første Stavelse af t. geben, lyder ganske anderledes end af vort Gjeder kan dog ingen kyndig nægte, ej heller vil man lettelig miskjende Grunden dertil at være, at man i det sidste Ord hører gj blødt, i det første snarere gh uden allermindste Lyd af j, hårdt eller blødt. Dernæst må man bemærke at disse Tilfælde hvor blødt j kommer efter g, k, atter dele sig i to Slags efter de to Slags Selvlyde vi have i Dansken, nl.

hårde: a, å, o, u, e,
bløde: æ, ö, ø, y, i.

Når en af de bløde Selvlyde kommer efter det nysomtalte bløde j i Forbindelse med g, k, så er det at j kan udelades, fordi 1) den bløde Selvlyd tilstrækkelig tilkjendegiver Blødgörelsen af det foregående g, k, og 2) hårdt g, k (uden nogen Lyd af blødt j) aldrig findes foran disse 5 bløde Selvlyde, og da man 3) alligevel aldrig skriver gj, kj foran de to sidste af dem (y, i), altså ikke heller bör skrive det foran de tre første æ, ö, ø, eftersom disse have selvsamme Natur, nl. at hårdt g, k (uden nogen Lyd af blødt j) aldrig forekomme foran dem i det dansk-norske eller svenske Tungemål. Om dette ere vi endnu enige, Forf. og jeg, såvelsom om Selvlydenes

Inddeling, og navnlig om, at e hører til de hårde; men nu afvige vi fra hinanden: jeg mener at det, allerede for Modsætningens Skyld, er rigtigst at skrive gj, kj overalt, hvor denne Lyd skal betegnes, foran de hårde Selvlyde, fordi 1) der intet efterfølgende blødt Bogstav i disse Tilfælde er, som kunde betegne Blødgörelsen af g og k (uden j) og 2) hårdt g, k (uden mindste Lyd af noget Slags j) ofte forekomme foran disse 5 hårde Selvlyde; f. E. Kar, Kårde, god, gul, Ageren, bagerst, rigere o. m. desl., og endelig 3) da man dog alligevel altid skriver gj, kj foran de fire første af dem (a, å, o, u), altså og bör skrive det foran det sidste (e), eftersom dette har selv samme Natur, nl. at hårdt g, k (uden mindste Mellemlyd af j) ofte forekommer foran det.

Således er min Anskuelse af denne Sag; denne Punkt er det, jeg mener man ikke kan opgive, uden at göre Brud på et yderst simpelt og harmonisk System, hvilket jeg mener man ikke burde, uden det fra en anden Side havde store Mangler, som kunde afhjælpes, eller hvis Brugen tvang os dertil; men nu er Brugen selv meget nærmere ved dette end ved det modsatte, som medfører Undtagelse og Disharmoni imellem de tvende Klasser af Selvlyde.

Hr. Forf. mener nemlig at man (forstår sig) må skrive gj, kj overalt hvor denne Lyd skal betegnes, foran de 4 hårde Selvlyde (a, å, o, u), men blot g, k til at betegne samme Lyd foran den femte (e). Hans første Grund for dette sidste (som er hans egentlige Forslag) består i den Bemærkning, at e stundum lyder som æ, da nu æ er en blød Selvlyd, foran hvilken j udelades, så bör det også udelades foran dette (åbne) e; "da ingen Regel kan udledes af et i sig selv endog urigtig anvendt Tegn; men må allene bestemmes efter den virkelige Lyd." Jeg må tilstå det synes mig alt for meget at fordre af den skrivende, at han skal tænke efter, om Bogstavet har den eller den Lyd i hvert Tilfælde, og jeg frygter at han i så Fald ikke vil få Tid nok til at tænke på Mening og Foredrag, som dog ere vigtigere.

Derimod er intet simplere end at se og vide hvilket Tegn, man selv sætter. Dette synlige Tegn synes mig derfor langt bekvemmere at knytte Regelen til. Den udledes jo ikke af Tegnet, men anvendes blot derpå; tværtimod den udledes af Lydenes Natur: at de fem Selvlyde ere hårde o. s. v., som nys er fremsat.

Forf. adskiller to Slags Tilfælde hvor e lyder som æ, nemlig a) de toneløse Slutningsstavelser: en, er, es, et o. desl., men da g, k, som aldrig er hårdt foran æ, bestandig er hårdt foran disse, så er det klart, mener jeg, at de ikke indeholde æ, men en hård Selvlyd (e) måskje egentlig et Slags Shva. Forf. forklarer deres Natur ved at antage, at det foregående g, k egentlig burde staves til foregående Selvlyd; f. E. mang-e, Rig-et, o. s. v., men stundum hører vel dog g, k etymologisk til samme Selvlyd; f. E. Taller-ken, Sangersken, hver-ken, in-gen, her-sker, sinker o. m. desl. Det andet Slags ere de hvor e virkelig lyder som æ, f. E. Gjerning, gjerne, igjen, Gjenganger, igjennem, Gjennemgang, Skjel, Forskjel, Skjelvei, kjende, skjenke, Skjerm o. m. desl. især sammensatte med gjen- og gjennem-. Her vil Forf. udelade j, for e fordi dette står isteden for æ; men da man nu hverken kan se på e, hvor det står isteden for æ, ej heller på g, k, hvor de skulle høre til foregående Stavelse; så hæves jo dog herved al Mulighed til at synliggöre Forskjellen imellem Lydene gjè og gè, kjè og kè! Hvad nytter det da, at man kan give en lærd Forklaring over Årsagen, hvorfor de samme Bogstaver skulle lyde således i dette Ord, men ganske anderledes i hint? Enhver, som ikke kan gætte sig frem, må jo dog udtale gerne som tysk gern, eller som i Bøgerne, igen som Pigen, Forskel som Tærskel, beger! som béger, o. s. v. Ja herved skjules jo ikke blot den rette Lyd af disse Ord gerne, igen, Forskel, beger! o. s. v. men tillige af alle de modsatte, da enhver, som ikke forud véd hvad der skal læses, må formode at de sidste Stavelser af Ba-gerne, Bryg-gerne, Rigerne, Pi-gerne lyder som gerne; så og

Bagere, Bægere som begere; ligere, rigere, blegere som regere o. s. v.; ti når man af to modsatte Tilfælde intet betegner, blive nødvendigvis begge ukjendelige. Forf. siger vel Sp. 344. at "ingen kan tvivle om Ordets (igen) rette Udtale, når han kjender Ordets Oprindelse eller Reglerne for Tonefaldet — — — da i, som Forholdsord, ikke kan have Tonen." men dette er atter, mener jeg, alt for meget at fordre af Mængden af de læsende; ja i sig selv alt for megen Eftertanke anvendt på at udfinde det, som Bogstaverne umiddelbar burde udvise, så at Eftertanken udelt kunde sysselsætte sig med Indhold og Sammenhæng.

Men ikke nok med de Tilfælde, hvor e synes at lyde som æ. Forf. mener at det er "rigtigst at udelade j (og skrive blot g, k) overalt foran e, som foran de bløde Selvlyde (såvel til at betegne gje, kje som hårdt ge, ke), da Udtalens Forskjellighed (om man skal sige gje eller ge, kje eller ke) beror på om Stavelsen har Tonefald, det være nu det stærkere eller svagere, eller om den er aldeles ubetonet." Dette benægtes, ti f. E. kjedsom har Hovedtonen på første, kjedsommelig i det højeste Bitonen, Kjedsommelighed slet ingen Tone, da Bitonen her falder på sidste, men med Tonens Aftagen og Forsvinden er Lyden af j slet ikke aftaget eller forsvunden. Omvendt af Pakke kommer Pakkèt (ikke Pakkjet), af Risk, riskére (ikke riskjere), af Maske, maskére (ikke maskjere) o. s. v., hvor der med Tonens Ankomst ikke er kommet noget j; ti at udtale disse Ord med j er vist nok provinsielt og fejlagtigt. Ja mange flere Ord udtales vel rettest uden j skönt de have Tonen; f. E. kejtet, Kejser (nogle skrive Kajser) gejstlig o. desl. Når vi udelade j overalt, kunne vi slet ikke mere tilkjendegive, hvilken Udtale vi tillægge disse Ord, ej heller nogensinde få afgjort hvilken der er den rette. Men desuden høres jo Lyden gj i gjemen, gieråde, Gjebærde og alle deslige Ord, uagtet Stavelsen gje er aldeles ubetonet. Hvorledes skal man nu af Tonefaldet kunne kjende dette? og hvorledes skal man med Tonetegn kunne tilkjendegive det? uden man vil

anbringe Tonetegnet, hvor der absolut ingen Tone er, hvilket dog vel måtte ansees for Misbrug af dette Tegn, og i alt Fald måtte sætte os i Forlegenhed med de øvrige betonede Stavelser af samme Ord. Hvorledes skal Udtalen i disse Tilfælde betegnes efter Forfs. System? Han siger intet derom, og jeg må tilstå jeg indser ikke nogen Mulighed dertil med de bekjendte Skrifttegn.

Endnu en Bemærkning anfører Forf. tilsidst, nl. at hans Forslag stemmer overens med Brugen i gammel Dansk og Svensk, hvor j plejer at udelades foran e. Han lægger vel ingen videre Vægt derpå, men mener dog at lignende Prinsipper, som de han har fremstillet, kunde have foranlediget det. Bemærkningen er rigtig; men denne Brug har sin klare historiske Grund i den Omstændighed (hvorom se min Retskr. §. 51) at e i Islandsk er en blød Selvlyd og ö derimod en hård: ved Sprogets Overgang vedblev man længe med den gamle Skrivebrug; ja det synes som man til en Tid har tænkt sig æ som hårdt e, og e som blødt e; f. E. i Lovene: hwærkæn, igen; man behøvede altså ikke at indskyde noget j, når e ligesom i Oldsproget ansås som en blød Selvlyd. Men da e og æ nu have skiftet Roller, så er det nu foran æ man kan udelade j og ikke foran e. De Svenske have vedblevet at skrive e som en blød Selvlyd uden j, og ikke overført det til de hårde, uagtet de have overført ö til de bløde; men herved er deres Selvlydssystem blevet disharmonisk:

hårde: a, å, o, u,
bløde: æ, ö, (ø), y, i, e,

og deres Retskrivning belæmret med Undtagelser og utydelige Tilfælde, som overlades Læseren at gætte, f. E. Sjøborgs Sprachl. S. 11. "Das g lautet weich wie gj (j) vor i, y, ä, ö, (ø) — und vor dem e; ausgenommen wenn das g auf einen Selbstlauter in demselben einfachen Worte (nicht aber auf Vorsilben) folget, und besonders vor dem angehängten Artikel, wo es hart wie das hochdeutsche g lautet." Disse Uregelretheder og Undtagelser synes mig en Mangel ved den svenske Retskrivning, som det ikke er værd at tilegne os, al den Stund vor egen

Brug er derimod. Det er nemlig en Hovedgrund for min Skrivemåde at Brugen har indført den så nær som i nogle få Ord (f. E. at skje, Afskjed) der ikke ere komne med. Men om Brugen har jeg ytret mig i min Retskr. §. 77. således: "Skrivebrugen bör være Retskrivningslæreren vigtig, han må søge at uddrage Lovene, som den følger, og befæste dem ved at vise deres Grund og Nødvendighed; kun Modsigelserne i disse Love bör han søge at rette, og i disse Rettelser bör han holde sig til det mest bekjendte samt simpleste og letteste." Dette er endnu min Grundsætning, og en Grundsætning, som man vel aldrig burde afvige fra, uden nogen stor og vigtig Fordel stod til at vinde; men hvad Forf. Forslag angår, så synes mig, Betegnelsen derved hverken bliver i og for sig selv rigtigere, ej heller tydeligere, ej heller Anvendelsen af Selvlydene derved mere harmonisk eller lettere, men snarere tværtimod; dets eneste Fortrin er da Korthed i Skrivningen, hvilket er for lidet og ubetydeligt, at opofre så meget for.

R. Rask.

Indenlandske Efterretninger.

Det Kongel. Akademie for de skjønne Konster var sidste Fredag d. 31 Marts forsamlet under Forsæde af Hs. Kongl. Højhed Prinds Christian Frederik til Danmark for at højtideligholde Akademiets Stiftelsesdag. Det behagede Hs. Kongl. Højhed at passere igjennem Akademiets Konstskoler, og at tage de af Medlemmerne og Eleverne udstillede Arbejder i naadigst Øjesyn. Efterat Forsamlingen havde taget Sæde i den store Figursal, oplæste Sekretæren en Forklaring om det vigtigste som ved Akademiet var foregaaet og virket i det forbigangne Aar. Derpaa blev Præmiernes Uddeling foretaget i følgende Orden:

For Arbejder i Bygningskunsten, Akademiets Artister: Georg Njelsen Holgreen og Frederik Ferd. Friis den store Guldmedaille. (No. 200 og 201 i Fortegnelsen.)

I Malerkunsten: Carl Goos (No. 51), Albert Küchler (No. 57), Ditlef Blunck (No. 54), og i Billedhuggerkunsten Christen Christensen (No. 189), den mindre Guldpræmie, i Malerkunsten fremdeles Martinus Rørbye (No. 66), Louis Aumont (No. 74), i Bygningskunsten Carl Thielemann (206), Hans Jensen (205), og Jacob Kuhlemann (204) den store Sølvpræmie. Endvidere i Malerkunsten: J. F. Fritz (No. 106), C. Tilly (No. 107), E. Gumpert (No. 86), Jens Madsen (No. 108), Benny Bendixen (No. 109); i Billedhuggerkunsten Fr. Chr. Krohn (No. 192), i Bygningskunsten Jens P. Jacobsen (No. 208), Carl August Møller (No. 207), og Peder Simonsen (No. 209) den mindre Sølvpræmie, hvilke samtlige nøde den Naade at modtage Belønningen for deres Flid af H. Kongl. Højheds egen Haand.

Udstillingen ved Akademiet aabnedes sidste Søndag d. 2 Apr., og vedbliver at staae aaben indtil Løverdagen d. 6 May incl. hver Formiddag fra Kl. 9—12, og om Eftermiddagen fra Kl. 3 til 6, da Enhver betaler for Indtrædelsen 24 skl. For dem som udenfor den almindelige Udstillingstid ønske med mere Beqvemmelighed at see de udstillede Arbejder staaer Adgangen aaben fra Kl. 12½ til 3, da for Indladelsen betales 3 Mk. Fortegnelsen over de udstillede Kunstsager faaes ved Indgangen for 12 ß.

Fortegnelsen indeholder 143 Nummere i Malerkunsten. Deraf 6 Stkr. (No. 1—6) af Professor C. A. Lorentsen, — 4 Stk. (7-10) af Professor C. W. Eckersberg, — 2 Stkr. (11-12) af Professor J. L. Lund — 3 Stkr. Portraiter (13—15) af Portraitmaler H. Hansen, Akademiets Medlem. — 2 Stkr. (16—17) af Landskabsmaler J. P. Møller, Akademiets Medlem, — 3 Stkr. (18-20) af Dyremaler C. D Gebauer, Akad. Medlem, — 14 Stkr. Portraiter (21-34) af Portraitmaler C. A. Jensen, Akademiets Medlem, — 4 Stkr. (35-38) af Blomstermaler J. L. Jensen, Akad. Medlem. Man seer her Kunstnerens Receptionsstykke, efter Opgave: en Blomsterguirlande og nogle

Frugter. — Af Landskabsmaler Dahl, Professor ved Akademiet i Dresden, 3 Stkr. (39=41) — Af de 3 Malere i Altona J. Bundsen, Rosenberg, og Kroymann hver 1 Stk. (42=44), — Af Krigsraad F. Fabritius de Tengnagel 5 Stkr. (45=9.) — Af Portraitmaler F. C. Lund et Stk. (50.) — Af 4 Damer Frue Ingeman, Frøken Stub, Jomfrue H. Hellesen, Jomfrue L. A. Loser, Jomfrue H. Neergaard, i alt 13 Stkr. — af 34 forskjellige unge Kunstnere i alt 80 Stkr. (No. 51=130).

I Billedhuggerkunsten frydes Tilskuerne fortrinligen ved vor udødelige Kunstner Etatsraad Thorwaldsens mange herlige Stykker, i alt 40 Numere, deels i Marmor, deels i Gibs, Büster, Basreliefs, Statuer.

Af Professor A. Jacobsen, Akad. Medlem, er en Büste udstillet (184). — Af Akademiets Artist H. Freund, i Rom: Evangelisten Lucas (185) og to Büster i Marmor (186—7). — Af Akademiets reisende Artist Bissen, i Rom, en Büste (188) — af 4 andre unge Kunstnere 5 Stk. (189=193.)

I Bygningskunsten. Af Over=Bygnings=Directør, Etatsraad Hansen, Akademiets Direktør, 4 Plader, hørende til det tredie Hefte af det Værk, som Kunstneren udgiver over sine Arbejder (194=7). — Af Professor Hetsch to Nummere (198=9). — Af Akademiets Artister G. Holgreen og J. F. Friis de to Nummere der ovenfor nævntes (200=1), som tilkjendtes hver den store Guldmedaille. — Af Assistent H. C. Hansen to Nummere (202=3) — Af sex Elever de med Sølvpræmier belønnede Stkr. (204=9).

I Steen= og Stempelskjærerkunsten: af Prof. S. Jacobsen, Medlem af Akademiet, og Sekretær C. A. Muhle i alt 8 Stk. (210=217.)

I Kobberstikkunsten 3 Num. (218=220) af Professor J. F. Clemens, Petersen, C. E. Sonne.

Porcelainsmalerie, en Vase af Kjøbenhavns Fabrik, malet af J. L. Jensen, Akademiets Medlem. (No. 221.)

Ornamentfaget: 6 Stkr. af 6 Kunstnere (222=227.)

Af udenlandske Kunstnere ere tre Stykker udsatte, nemlig af Hr. F. Brandt, Kongelig Myntgravør i Berlin, Akademiets Medlem, hans for Reception indsendte Arbejder (228) — af D. Lindau, Kongl. sachsisk Pensionair i Rom, en Gruppe af romerske Bønder, og en Geistlig drage ned fra Monte Maria til Rom. I Baggrunden Rom, og Albanerbjerget (No. 229) — af Mosaikarbejder Poggioli i Rom, de capitolniske Duer, Mosaik (230).

Slagelse den 1ste April. Sidstafvigte Mandag slap 3 Tyre ved Uforsigtighed løs paa Gaderne her i Byen. Een af dem løb op af en Steentrappe, og brød ind igjennem flere Værelser i en Gaard paa Bredegaden. Da flere Personer netop vare tilstæde i det første Værelse hvor Tyren kom ind, var det med Nød og Neppe, at de fik Tid at redde sig igjennem nogle Sidedørre, og igjennem Vinduerne ud til Gaarden. Dyret, som ingen kunde nærme sig, blev derefter skudt i Værelserne, hvor den dog ikke havde gjort megen Skade. Den ene af de tvende andre Tyre blev skudt i Nærheden af Antvorskov, og den tredie fanget i Vedbye. Ikke et eneste Menneske blev beskadiget.

Blandede Efterretninger.

Fra Aamodts Præstegjeld i Østerdalen skrives følgende under 17de Marts. Sidstafvigte Onsdag Aften, imellem Kl. 7 og 8, blev her begaaet et skrækkeligt Mord paa 2de svenske Handelskarle. De nærmere Omstændigheder herved ere følgende: I Torsdags Morges blev i en Vaag i Glommens Elv fundet et dødt Menneske, som tydeligt kunde skjønnes at være

voldsomt dræbt, og at Gjerningsmanden havde villet stoppe det under Isen, hvilket ikke ganske havde lykkets, da Elven der var for grund. Da nu Liget blev optaget, befandtes det at have tre dybe Saar i Hovedet, og kjendt at være en svensk Handelskarl. Der blev tillige fundet et Par Vanter samt tvende Hatte og Svøber, hvilket gav Formodning om, at der maatte være dræbt tvende Personer; tvende Blodveie og mange blodige Spor paa Isen vidnede ogsaa om, at 2de Mennesker maatte være ihjelslagne og styrtede i Elven, ligesom det var synligt, at Morderne, efter denne grusomme Handlings Udøvelse vare stegne i en Slæde og kjørte sydefter. Det blev strax oplyst, at den fundne Person havde tilligemed sin Kammerat Onsdags Aften været paa en Præstegaarden tilhørende Huusmandsplads, Pohlmans-Moen kaldet, hvorfra de omtrent Kl. 7 vare afreiste i Følge med Huusmandens Søn Haagen Olsen og en anden Huusmand eller Inderst Hans Olsen Hougen. Disse to Personer bleve da strax paagrebne, og under det over dem optagne Forhør bekjendte de, at have dræbt ovennævnte tvende svenske Handelskarle og berøvet dem de hos dem forefundne Penge, til Beløb omtrent 350 Spd., foruden nogle Smaapenge og Varer. Den anden myrdede Person blev ogsaa i Dag ved nøjere Undersøgelser fundet under Isen, og man tællede ikke mindre end 9 Saar i hans Hoved. Tillige fandtes i Elven Mord-Redskabet: en Pistolpibe, som det er oplyst, tilhører Haagen Olsens Fader, ligesom og Gjerningsmændene bekjendte, at Haagen Olsen, der var disse Handelskarle 5 Spd. skyldig, havde opholdt dem paa ovennævnte Handelsplads fra Onsdags Morgen til om Aftenen; at han imidlertid havde sendt Bud efter Hans Olsen Hougen, og med ham aftalt, at han skulde tilbyde dem at skydse dem til Gaarden Rabsæt, hvilket Tilbud de antoge, for da underveis i Forening at dræbe og udplyndre dem. De have ogsaa bekjendt, at de omtrent i et Aar have tænkt paa at begaae flere Mord, og tillige at røve Posten ved Aaselbroen, hvilket de meente kunde forblive uopdaget, ligesom det i afvigte Efteraar forøvede Postrøverie. De skulle ogsaa i denne Hensigt have anstillet Undersøgelser, om de her boende Tømmermærkere kunde vente Penge-Remisser med Posten. De tvende Mordere tilligemed den Giftes Kone, som Medviderske, ere arresterede. En saa skrækkelig og med velberaadt Hu begaaet Forbrydelse er hidtil uhørt her i Egnen.

Kjøbenhavns Børs, den 4 April 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 239		
Species 233		
Specier solg'es til 13 Rbmk. 15½ß. a 14 Mk.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	204	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54½	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	85	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 rede Sølv
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	— Rbd. r. S.
Dito Dito	116½	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56½	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 28.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 8 April 1826.

Afgive Hovedgaardene, i Forhold til deres Areal, et større Provenue for Godsejeren end Bøndergaardene?

For flere Aar siden var det saavel Regjeringens som mangen Godsejers Ønske, deels at formindske, deels aldeles at afskaffe Hoveriet og forandre Hovedgaardsjorderne til mindre Avlsbrug, forsaavidt som de, formedelst deres betydelige Omfang, ikke lod sig drive samlet til nogen Fuldkommenhed, uden ved Hjelp af Hoverie. I den senere Tid synes den almindelige Mening i denne Henseende at være aldeles forandret, thi ikke allene har Regjeringen sat betydelige Grændser mod Udstykninger ved Bøndergodset, men man seer endog hyppigen Hovedgaarde under offentlig Administration, ligesaavel som Privates, at bortforpagtes eller drives med Hoverie, og det saa fuldstændigt i alle dets Grene, at man endog finder Bonden staaende ved Plejlen paa Hovedgaardens Lade.

Godsejerne holde sig sædvanligen overtydede om, at Bøndergodset intet kaster af sig, som kan sammenlignes med det som ydes af Hovedgaards-Avlingen, ihvor utilstrækkeligt samme forresten ogsaa er, i Hensyn til Landepriserne og de øvrige for Landmanden høist uheldige Konjunkturer. Lettelig fristes man til hin Formening, naar man hører, at af en Hovedgaard med cirka 12 Bøndergaardes Jordtillæg, svares 10 a 1500 Tdr. Byg i aarlig Forpagtningsafgivt, medens en Hoveriebonde derimod ikkun svarer en halv Snees Tønder Kornvare og nogle andre ubetydelige Landgilde-Species, men undersøges Sagen nøjere, saa vil Resultatet upaatvivlelig blive anderledes. Jeg nævnte før en Hovedgaard, hvis Avling indeholder omtrent 12 Bøndergaardes Areal. En saadan Gaard antages at bestaae af 96 Tdr. Hartkorn skattefrie og tiendefrie Hovedgaardstaxt med Areal 600 Tdr. Land, hvortil er henlagt fuldt Hoverie af 50 Bønder, men ingen Tiender. Den aarlige Forpagtningsafgivt er 1500 Tdr. Byg. Det paaligger imidlertid Godsejeren at bekoste alle væsentlige Reparationer og Forbedringer paa Gaardens Bygninger, samt at afhente alle dertil ud-

fordrende Materialier fra Kjøbstaden, hvorfor den anførte Afgivt ikke kan ansees som Netto-provenue af Forpagtningen, men til de anførte og nogle flere Udgivter maa fradrages i det mindste 300 Rbd. aarlig, som kan ansættes til 150 Tdr. Byg, hvorefter den egentlige Indtægt fra Forpagtningen bliver 1350 Tdr. Byg.

For at erholde denne Indtægt maa Godsejeren, som foranført, ved sine Bønder lade Avlingen drive, Gjødningen udføre, Sæden udtærske og transportere til Kjøbstæd, kort sagt, forrette hvad man kalder fuldt Avlings-Hoverie. Enhver kyndig Landmand veed og kan beregne, at dertil udfordres fra hver Hoveriebonde i det mindste 12 Pløjedage, ligesaa mange Harve- og Krøjedage, 30 Spænddage med Heste og Vogne, og 100 Gangdage. Seer man hen til at en meget betydelig Deel af dette Hoverie præsteres i Bondens allertravleste Aarstider, nemlig i Sædetiden og Kornhøsten, saa er det ingenlunde overdrevent, naar man ansætter Værdien af dette Hoverie for hver Gaard saaledes:

12 Pløjedage à 1 Rbd. Sølv	12 Rbd.
12 Harve- og Krøjedage à 80 ß.	10 —
30 Spænddage à 1 Rbdlr.	30 —
100 Gangdage ɔ: Arbeidsdage à 16 ß.	16 — 64 ß.
	Ialt 68 Rbd. 64 ß.

Som for 50 Gaarde udgjør 3433 Rbd. 32 ß. Sølv eller, efter nærværende Qvartalskours, i Sedler og Tegn 3862 Rbd. 48 ß., som, reduceret til Byg efter Middelpris 2 Rbd. pr. Tønde, udgjør 1931 Tdr. Byg.

Det vil heraf sees, at det ingenlunde er Hoveriegaardsavlingen selv man har at takke for

hin Forpagtningsafgivt, men derimod det Arbeide, som ydes fra Bønderne til Hovedgaardens Drivt. Avlingen selv har endog et Minus af flere Hundrede Tønder Sæd, og Hoveriet evaluerer mere end hele Aarets Forpagtningsafgivt. Det er hermed ingenlunde min Mening, at Forpagteren gaaer af med Fordelen, thi i de sidste 10 a 12 Aar har den daglige Erfaring noksom bekræftet, at selv de dueligste og virksomste Forpagtere kun med Møje have slaaet sig igjennem, og de Godsejere, som selv drive deres Hovedgaarde med Hoverie ville nok selv sande, at de ikke heller derved opnaae meget større Overskud.

Af en Bondegaard paa 8 Tdr. Hartkorn med Jordtillæg 50 Tdr. Land vel dyrket og gjødet Jord, saadan som den man almindelig finder til Hovedgaardene, kan man her i Sjelland med Sikkerhed regne følgende aarlige Afgivter:

1.) Landgilde: Rug 1 Tde., Havre 1 Tde., er	2 Tdr.
og Byg	8 —
2.) Landgildepenge og for Smaaredseler 6 Rbd. 20 ß. Sølv, som udgjør 7 Rbd. Sedler, reduceret til Byg, à 2 Rbd.	3 — 4 Skp.
3.) Hoveriepenge. Jeg har i det Foregaaende viist, at Hoveriet, efter en moderat Taxation, oploeber til 68 Rbd. Sølv, men det er paa den anden Side lige saa vist, at Bonden ikke kan erstatte Hoveriets fulde Værdi med Penge, men kjender han noget til sit eget Vel, saa foretrækker han altid at betale i det mindste det Halve.	

Transport	13 Td. 4 Skp.
Jeg ansætter det saaledes til 34 Rd. Sølv, efter nærværende Kours 38 Rbd. 24 ß. Sedler, eller i Byg	19 —
4.) Hver enkelt Tiende, 6 Skpr. Byg pr. Tde. Hartkorn, udgjør for alle 3 Tiender	18 —
5.) Degnetrave og Skolelærerkorn, samt Dommer- og Foged-Skjeppe	2 —
6.) Vejarbejde, Kongereiser og andre saadanne Udredelser, som Hovedgaardstaxten er fritaget for, ansættes, da Bonden maa svare dem, til	3 —
7.) Indfæstning kan regnes hvert 30 Aar 200 Rbd.; fordeelt paa 30 Aar udgjør aarlig 6 Rbd. 64 ß Renter af disse 200 Rbd. aarlig . . . 8 — 14 Rbd. 64 ß ansættes til Byg	7 — 2⅔ Sk.
8.) Endelig maa hertil lægges, som Bonden paa det ufrie Hartkorn svarer mere i Landskat af Hartkornet end Hovedgaardsjordens Brug er, nemlig 2 Rbd. 4 ß. pr. Td. Hartkorn, som for 8 Tdr. Hartkorn udgjør 16 Rbd. 32 ß., ansat til Byg	8 — 1⅓
Tilsammen	71 Tdr. Byg.

Følgeligen maa en Bonde, etableret paa den frie Hovedgaardstaxt med privilegeret Hartkorn 8 Tdr. og Areal circa 50 Tdr. Land, i det mindste kunne svare i aarlig Forpagtningsafgivt 71 Tdr. Byg, der af 12 Gaarde eller 96 Tdr. Hartkorn,

som den forommeldte Hovedgaard bestaaer af, udgjør	852 Tdr. Byg
Da Hoveriet saaledes ophører, saa maa Godsejeren i det mindste kunne regne halv Erstatning af de 50 Hoveriebønder for Hoverifriheden, nemlig 34 Rbd. Sølv af hver Gaard, som for samtlige 50 Gaarde udgjør 1700 Rbd. Sølv eller 1912 Rbd. 48 ß., der efter et Gjennemsnit af flere Aars Kornpriser, nemlig 2 Rbd. pr. Tønde, udgjør	956 —
Saa at Hovedgaardsjorderne og Hoveriet, saaledes anvendt, indbringer cirka	1800 Tdr. Byg
eller Værdien deraf, istedenfor at der af den samlede Forpagtning, med en endog overdreven høi Forpagtningsafgivt af 2½ Td. Byg pr. Tde. Land, kun udkommer, som foran viist, cirka	1350 Tønder.

Ikke indvende man herimod, at Kornpriserne kunde forandre sig saaledes, at Godsejeren taber ved at tage Hoveriepenge istedenfor Arbejde in natura af Bønderne; thi Hoveriegodtgjørelsen kan jo betinges i Korn, og om man kun blev istand til at betinge sig ⅓ Deel af Hoveriets virkelige Værdie erstattet, sc. 13 Tdr. Byg af hver Bonde, saa blev dog Fordelen overvejende, og det i tvende Henseender, nemlig først fordi den virkelige Revenue af Hovedgaardsjorden bliver større, og dernæst fordi Hoveriefriheden, især under saa overordentlig moderate Betingelser, meget væsentlig bidrager til Bøndergodsets Opkomst.

Derved bliver det Bonden muligt at forbedre og bringe sit eget Agerbrug til en langt højere Grad af Fuldkommenhed, at holde færre tærende og flere nærende Kreature, og hvor velgjørende er desuden ikke Forandringen i Hensyn til Moraliteten. Saavel moralsk som oekonomisk betragtet er Hoveriesfrihed en af de største Velgjerninger mod Bondestanden, og at den derfor skulde være uvillig til at give passende Erstatning for Hoveriesfrihed, er ikke antageligt, thi Fordelen af denne Frihed er indlysende. Jeg behøver blot at nævne, at den Bonde, som gjør fuldt Hoverie, nødvendig maa holde 2 Heste flere end han ellers behøvede.

Naar Hoveriesfrihed tilstaaes holder han 2 Heste færre og indsætter i dets Sted paa sin Gaard 3 gode Malkekøer, som i det mindste indbringer ham aarlig 30 Rbd. Hoveriet medfører og at han maa holde et Tjenestetyende mere end ellers og hvad koster ikke samme hele Aaret igjennem. Og nu de aarlige Udgivter til at vedligeholde den Besætning, som Vogne, Plove, Harver og øvrige Redskaber, som udfordres til Hoveriets Drivt; det extraordinære Kostholdved Hoveriet, samt Udgivter paa Rejser m. v.

Tid efter anden som Bondestandens Forfatning, formedelst Forandringen, forbedres, forbedres ogsaa Godsejerens, thi han kommer ikke saa ofte i den Nødvendighed at betale Skatterne for Bonden. Indfæstningspenge, som paa Hoveriegodset er en Ubetydelighed, bliver til en væsentlig Indtægt, og i flere Tilfælde kan forhøjede Afgivter ved Fæsteforandring med Billighed betinges.

Hensynet til de Udgivter, som ere forbundne med at forandre store Avlsbrug til mindre, især

ved Bygningers Opførelse, kan imidlertid afholde mangen Godsejer fra at indføre en Forandring, men naar Hovedgaardsbygninger formedelst ulykkelige Tilfælde forgaae og igjen skulle reises, da formenes de foranførte Betragtninger at fortjene Overvejelse.

Iøvrigt har jo Godsejeren en betydelig Kapital henlagt i den Besætning og Inventarium, som er nødvendig for den samlede Hovedgaards Avling, især i Hollænderiet, hvilken Kapital bliver disponibel ved den forandrede Anvendelse af Hovedgaardsjorden.

For at undgaae al Misforstaaelse bemærkes til Slutning, at det just ikke er Indsenderens Mening, at store Avlsbrug netop skulde forandres til Bønderbrug paa 8 Tdr. Hartkorn; thi han er overbeviist om, at et Avlsbrug paa 200 til 300 Tdr. Land kan uden Hoverie drives ligesaa godt som en Gaard med et mindre Areal. Endeel Jord kunde ogsaa med Fordeel anvendes til Huuslodder, da disse, som bekjendt, i Forhold til Hartkorn og Areal, afgive et endnu større Provenue end Avlsbrug af større Omfang.

Exemplet af en Bondegaard paa 8 Tdr. Hartkorn er kun valgt for at vise, hvad Brugeren af en saadan Gaards Jorder svarer, og for dermed at kuune sammenligne Revenüerne af den saakaldte frie Hovedgaardstaxt, saaledes som den sædvanlig anvendes.

Denne Sammenligning fører, nu da Hovedgaardstaxternes Skattefrihed ikke kan eller bør ventes tilbage, ligefrem til det Resultat, at det ordentligviis ei lønner sig, selv at befatte

sig med Jordbrug, uden for den, der er Bonde, eller vil leve som Bonden.

Dette Resultat, saavelsom Rigtigheden af Indsenderens Formening iøvrigt, vil endmere falde i Øine, naar man tager i Betragtning, at den her calculerede Afgivt 1500 Tdr. Byg af en Gaard paa 600 Tdr. Land, vistnok er det allerhøjeste, som nogensteds svares. — Thi hvor Afgivten er mindre, f. Ex. kun 1000 Tdr. Byg, og ikke destomindre 40 à 50 Bønders Hoverie er tillagt Driften, der bliver Hovedgaardens Tilværelse i sin nærværende Skikkelse endnu langt ufordeelagtigere.

Indenlandske Efterretninger.

Kjøbenhavn, den 8de April.

I forrige Uge ankom de Kongelig-Preusiske Kammermusici Brødrene Anton og Carl Ebner fra Berlin, hvor de ere Medlemmer af det Kgl. Kapel, her til Staden. Uagtet de kun ere meget unge endnu — den ældste er 14, den yngste 13 Aar — have de dog paa deres Kunstreiser i Ungarn og Tydskland allerede erhvervet sig et berømt Navn som høist udmærkede Violinspillere, og det er derfor at vente, at den Concert, de med allernaadigst Tilladelse agte at give paa det Kgl. Hoftheater i Slutningen af April, vil tildrage sig det musikelskende Publikums Opmærksomhed, saameget mere, som det rimeligviis er den sidste offentlige Concert, der vil blive givet i Vinter. (P.)

Nyborg, d. 2den April. I Aftes styrtede en Matros, i det han vilde gaae ombord paa Postjagten, der skulde bringe Pakkeposten over Beltet, i Mørket ud over Bolværket fra Skibbroen og druknede. Liget fandtes i Dag. Han skal efterlade sig Enke og Børn. — En Mand fra Odense har udi Hesselager Birk dræbt sig

selv med et Skydegevær, og Politiemesteren udmærkede hans Gravsted saaledes:

"Herunder hviler Selvmorderen Jacob Hansen, der forlod sit Haab paa Herren den 20 Marts 1826.
Læser! Tænk paa Din Skaber i Din Ungdom, førend de onde Dage komme ꝛc."

Den mosaiske Menighed i Odense har nu ogsaa faaet en forbedret Kirkeritus, skjøndt der endnu findes Enkelte, som modsætte sig al Forbedring og pønse paa, ved alle Slags Midler at skade og undertrykke den. Gudstjenesten holdes i det Hele efter det af Hr. Ph. H. Ree i Aarhuus udgivne og i Sulamith, Dagen ꝛc. med Bifald omtalte liturgiske Forslag. Indretningen har allerede i de 8 Maaneder, den har været indført her — skrives der fra Odense — gavnet betydeligt, og Gudstjenesten holdes hver Fredag Aften og Løverdag Formiddag med Andagt (Hr. Cohen er Samfundets Catechet). Men nu gaae Enkelte ud paa at forstyrre denne og atter at indføre den gamle Uorden, saa ved hver religiøs Forsamling de oplyste Retsindige maa svæve i Frygt for forargelige Optrin. Ja det gaaer endog saavidt, at Prædikestolen fandtes nedreven ved den sidste Forsamling.

(Aarhuus Avis.)

Det Rejerske Fond. Afdøde Etatsraad Niels Lunde Rejersen havde i sit Testament af 30 Marts 1793 bestemt: at Renterne af de Midler, som han maatte efterlade sig, skulde, naar visse foreskrevne Udbetalinger vare udredede, saasom nogle bestemte Pensioner, der dog Tid efter anden vilde hjemfalde til Fondet, anvendes til "at udsætte Præmier og Opmuntringer til Manufacturvæsenets og Industriens Udvidelse og Forøgelse, saavel i det Theoretiske, formedelst gode og nyttige Skrifters Forfatning, og vigtige, nyttige, lærerige, betydelige Værkers Oversættelse i det danske Sprog, som i det Praktiske, formedelst nye og nyttige Anlæg, og deres fortsatte Drivt til Landets og menig

Mands Fordeel." Halvdelen af Renterne anvendes paa denne Maade for Kjøbenhavn, og den anden Halvdeel for Sjællands Stifts øvrige samtlige Kjøbstæder. Reiersen døde 20 Juli 1795. Aarligen udkommer et trykt Udtog af Regnskabet; og det for Aaret 1825 er i disse Dage udkommet. Efter samme var Fondets rentebærende Kapital d. 31 December 1825 359936 Rbdl. Sølv; men desuden ejede det en Gaard, Bjernede-Gaard, paa Sorøe Amt. Fremdeles var af besparede Renter for Kjøbenhavn gjort frugtbringende 9400 Rbdl. Sølv. og for Kjøbstædernes Andeel 27095 Rbdl. 50 ſkl.

Pensionerne for Fonden, som efter de første Regnskaber vare omtrent 4500 Rbdl. d. Cour. ere sjunkne, saaledes at for 1825 er ikkun 1175 Rbdl. rede Sølv udbetalt.

Af det samlede Rentefond er i det forløbne Aar udbetalt til den allernaadigst anordnede Kommittee for Haandarbejdsskoler efter indbyrdes Underviisning 200 Rbdl. r. S.; for Forelæsninger i Selskabet for Naturlærens Udbredelse 300 Rbdl. Sedler, for fri Adgang for unge Haandværkere til Prof. Hetsch's Forelæsninger over Architekturen 200 Rbdl.; til det Kongl. Institut for Blinde 120 Rbdl. Af Udgiverne for nyttige Skrifter er 100 Rbdl. for en Afhandling om Kjøretøjs hensigtsmæssige Indretning, m. fl. Af den Kjøbenhavnske Andeel af Fondet er udbetalt blandt mere: til den rejersenske Tegneskole ved de maßmannske Søndagsskoler 300 Rbdl. r. Sølv; til Institutet for Metalarbejdere 350 Rbdl. S.; til Interessenterne i Raadvaddams Fabrik for de i Aarene 1823 og 1824 solgte Varer, hvis Beløb er 33032 Rbdl. 52 ſkl. er i Præmie betalt 165 Rbdl. 16 ſkl. I øvrigt udbetalte nogle Understyttelser og Forskudde. — Af de Sjellandske Kjøbstæders Andeel er anvendt: Til Fattigesanstalterne i Roeskilde og Helsingøer hver 600 Rbdl. til Anskaffelse af Maskiner og Redskaber, til Fattiganstalten i Slagelse til Inventariums Istandsættelse m. v. 100 Rbdl., til Fattiganstalten i Kjøge ligesaa 80 Rbdl. Sorøe Amts Skoledirektion til Industriskolens Indretning i Amtets 5 Kjøbstæder 500 Rbdl.; til Provst Schack til Anskaffelsen af Tabeller for den indbyrdes Underviisning i 8 Skoler paa gamle Kjøbenhavns Amt 128 Rbdlr. r. Sølv. Blandt de udbetalte Forskuder er 3000 Rbdlr. Sedler til Anlæggelsen af et Glasværk ved Nestved.

Det Kjøbenhavnske Universitet har i denne Tid tabt ved Døden to udmærkede Mænd: 1. Professoren i de østerlandske Sprog **Jens Lassen Rasmussen**, Dct. Phil. Han var Æresmedlem af det asiatiske Selskab i Calcutta, Medlem af det skandinaviske Literaturselskab ꝛc. Hans Navn var højt agtet i den lærde Verden for hans Kundskaber og Arbejder i sit Fag. Han var fød 22 Aug. 1785 i Vestenskov i Lolland, hvor hans Fader var Præst. 1815 blev han Professor. Blandt hans Skrifter bemærkes især: Det under Kong Frederik V. stiftede afrikanske Kompagnies Historie; med Fortale af Engelstoft. 1818. — Historia præcipua Arabum regnorum rerumque ab iis gestarum ante Islamismum. Havn. 1817, med Tillæg 1821. — Om Arabernes og Persernes Bekjendtskab og Handel i Middelalderen med Rusland og Skandinavien. Denne Afhandling er siden omarbejdet i et Universitetsprogram f. A. — Annales Islamismi &c. 1825. (4 Rbdlr. Sølv i den Gyldendalske Boghandel.) Om hans Arbejder med Katalogs Forfattelse over det store Kongel. Bibliotheks orientalske Haandskrifter m. m. see Werlaufs historiske Efterretninger om dette Bibliothek; cf. Lit. Lexikonnet.

2. **Frantz Gotthard Howitz**, Dct. Medicinæ, Professor extr. i Pharmacologie og den medicinske Chemie, Under-Accouchør og Reservelæge ved Fødsels- og Plejestiftelsen ꝛc. Han var fød 25 Dec. 1789 her i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Mægler. Tog 1815 Doctorgraden i Medicinen, og gjorde derefter en Udenlandsreise. De faa Skrifter og Afhandlinger man har fra hans Haand vidne om dyb Tænksomhed og udbredte Kundskaber. Cf. Lit. Lexik.

Biskop Tegnérs berømte poetiske Bearbeidelse af "Frithjofs Saga" er i en Oversættelse færdig fra Hr. J. P. Miller's Haand. Han ønsker at udgive den i det Haab, at den vil være den skjønne Literaturs Elskere en kjærkommen Gave. Saasnart et tilstrækkeligt Antal Subskribenter have tegnet sig, skal Trykningen begynde. Bogen vil, heftet i smukt Omslag, trykt paa fiint Papir, ikke komme til at koste over 9 Rigsbankmark. De, som samle Subskribenter, erholde paa 6 Expl. det 7de frit; Boghandlere desuden Rabat. Subskription modtages her i Byen hos Hr. Boghandler Reitzel, store Kjøbmagergade No. 13, og hos Oversætteren, Trompetergangen No. 117, 1ste Sal. I Provindserne hos Dhrr. Boghandlere.

Blandede Efterretninger.

Der er nylig i Paris udkommet "Levnetsbeskrivelse af de Fyrretyve i det franske Akademie", i alphabetisk Orden og meget kort, med Motto over Enhver. Vi meddele nogle faa til Prøve.

Montmorency. Motto: Je chante ce baron, qui, par droit de naiscance, s'assit dans un fauleuil à l'institut de France &c. Fød i Paris 1766. Om denne Akademiker ej er Lærd, saa er han dog Hertug.

Parceval-Grandmaison. Hans "amours epiques" og nogle Lejlighedsdigte ere grimme Produkter; fattige paa Tanker, unaturligt, endog fejlagtigt, Sprog. — Hvad foranledigede da Akademiets Valg?

Pastoret. Motto: Il y a du chat & du veau dans cette tete, mais le veau domine. Fød i Marseille 1756. Højtagtet som Lærd, og et af dette ufrugtbare Selskabs frugtbareste Medlemmer.

Bonald. Motto: Qu'on brule ses ecrits, ses sermons & ses lois, ils nous eclairerons

pour le premiere fois. En philosophisk Politiker og politisk Philosoph. Carnot har i et Brev til Napoleon benævnt ham "Ideologue nebuleux", og foreviget hans Navn med mørke Farver. — Han har nylig udgivet et Forslag til Trykkefrihedens Indskrænkelse, og det er virksomt; han vil nemlig have Bogtrykkerne gjort ene ansvarlige.

I Paris er for nogen Tid siden udkommet under Titel: Biographie de tous les ministres depuis la constitution de 1791 jusqu'a nos jours, et høist interessant Værk, af hvilket i faa Dage et andet Oplag udkom. Iblandt de Mænd om hvilke man her faaer biographiske Efterretninger er den nu saa vigtige Finantsminister Joseph de Villele. Han er fød i Toulouse 1773. Da i Aaret 1791 en af hans Beslægtede Hr. de Saint-Felix fik en Kommando paa en Station i Ostindien fulgte Villele ham; kom siden til Bourbon, fik en liden Ansættelse paa en Hr. Desbassins Plantager, blev siden Regisseur ved denne Mands Gods, og udførte nu hvad hans Post paalagde ham, med megen Orden og Nidkjerhed. Desbassins gav ham sin Datter. Derved blev han en vigtig Mand paa Øen, og Medlem af Colonialforsamlingen. Efter et langt Ophold paa Øen længtes han efter at komme tilbage til Frankrig, og sejlede saaledes fra Bourbon med en Ladning Kaffe og Sukker. Han ankom til Frankrig just da Amiens-Traktaten blev opløst; havde stor Fordeel paa sin Ladning, anvendte den til at betale en Ejendom som hans Fader besad, og at forbedre den. Han kunde med sin Klogskab og Kundskaber dog ikke bringe det til at faae en større Embedspost, som han attraaede, end at blive Medlem af Øvre-Garonne-Departementets General-Conseil. Indtil 1814 figurerede hans Navn ikke uden i hans Departements Calender. Ved Anglo-Spaniernes Indtrængen i det sydlige Frankrig var han en af dem der ilede hen at bevidne Wellington Lykønskning over hans Hæld.

Den 19de Jan. d. A. bemærkede Hr. Forbes paa Skibet Clyde, da han befandt sig paa 10 ° 10 ' N. Br. og 27 ° 41 ' Længde, at Sejlene vare ganske bedækkede med Sand. Dette var saameget mere mærkeligt, da Skibet allerede befandt sig 130 tydske Mile fra den afrikanske Kyst. Den nærmeste Deel af Afrika var imellem det grønne Forbjerg og Gambiafloden. Om Natten havde blæst en frisk Nord-Ost-Ost. (Geogr. Ephemr. XVIII. 189.)

Rusland har en Marine, der nu i Henseende til Vigtighed vel er den 3die i Europa, har 289 Sejlere, hvoriblandt 32 Linieskibe, med 4348 Kanoner og 32046 Mand Besætning; men under Keiser Alexanders Regjering var blot det sorte Havs Flaade i Virksomhed, og det syntes som om der ej var anvendt stor Opmærksomhed paa det østersøiske Havs store Flaade; kun blot paa at vedligeholde den. ibid. 104.

Fra Fried. Krug v. Nidda, fra hvem mangt et skjønt smagfuldt Bidrag er læst i flere tydske "Taschenbücher" har man faaet et lidet interessant Skrift: "Localumrisse kleiner Reisen" Halle 1825. 8., hvori er og hans i Aaret 1820 gjorte liden Reise i en Deel af Harzbjerget.

I Spanien er Don Francisco Sanchez Gadeo givet Kongl. Bevilling at maae i Sierra Leona imellem Stæderne Hermachuelis, Escapiel og Aznaga anlægge ti nye Kolonier, hver til 30 Familier. Til disse nye Kolonie-Anlæg maa han af de nærmeste Provindsers Fattigstiftelser udtage arbeidsdygtige Folk; og blandt andre Opmuntringer sikres Nybyggerne 20 Aars Afgivtsfrihed (Øster. Jagtt. 61.)

Mungo Parks Dagbog er ikke tabt, som man saa længe har troet. Ifølge sikre Efter-

retninger kjøbte en Franskmand samme for 30 Dollars af en Neger ved Senegal. Ham blev siden af en Englænder budt 200 Dollars, men han vilde ikke skille sig ved den. Haandskriftet indeholder den nøjagtigste Beretning om Mungo Parks sidste Reise i Afrika, og rækker lige til næstsidste Aften før hans Død.

(C. Bl. 44.)

Kjøbenhavns Børs, den 7 April 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 235		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12¾ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	103	104 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	86¼	86½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	73½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	91	91½ r. S.
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59½	60 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 29.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 11 April 1826.

Om Politi og anden Orden i Sognene paa Landet.

At der trænges til et nærmere og mere virksomt Politi, og bedre Orden med adskilligt i Sognene paa Landet, er af Mange oplyst og af Mængden erkjendt. Meget er derfor fremsat og foreslaaet til Forbedring derved, og deriblandt sikkert meget godt. Ikke destomindre voves at tilføjes Følgende, ikke alt som ganske nyt, men snarere som samlet blandt det Opgivne, og lidet tilføjet for at forene alt til et Heelt, som udfordres at haves Tilsyn med i et Sogn.

Det der ansees at henhøre til fornøden Orden i Sognene paa Landet, bestyres nu af forskjellige Autoriteter og deres Medhjelpere, uden at de i Almindelighed overlægge Noget med hverandre eller lempe det, saa at undertiden det Ene strider mod det Andet, og at tvende forskjellige Ting paa eengang fordres iværksatte. Amtmændene besørge for det meste Forligelsessagerne og Bestyrelsen over Veivæsenet. Herredsfogder og Birkedommere ere de egentlige Politimestere og deeltage i Fattigbestyrelserne. Branddirecteurerne bestyre Brandtaxationer og Brandvæsenet i et heelt Amt. Amtsforvalterne anordne Kjørseler og Leverancer, samt holde Mandtal over de Værnepligtige, og alle disse Embedsmænd boe for det meste i Kjøbstæderne, oftest langt fra Sognene, de skulle virke paa og for, saa at de kjende lidet til Folkene og Egnene. I Sognene ere derimod Sognepræsterne, som foruden de præstelige Forretninger have Bestyrelse ved Skole- og Fattigvæsenet; Tilsyn med Tyender og dem som ind- og udflytte i og af Sognet, samt maa opgive de Værnepligtige m. v. og har dertil Hjelp af Skolepatroner, Skole- og Fattigforstandere, samt Præstemedhjelpere. Sognefogder, der har næsten med alt at forrette, da de langt fra boende Autoriteter bruge dem til det meste, deels fordi de selv boe for langt borte, deels have mange andre Forretninger, der hindre dem, og under Sognefogderne staae Oldermænd og Brandfogder, og endelig er der Lægdsmænd, som have et

eller flere Sogne at holde Mandtalsliste for, over de Værnepligtige. Heraf vil sees, at der ofte kan være en Snees Mænd, som have at forrette ved de forskjellige Grene, der høre til fornøden Orden i et Sogn. Mon ikke disse mange forskjellige adskilte Bestyrelser kan regnes med blandt Aarsagerne, hvorfor det ikke i Almindelighed gaaer eller kan ventes at gaae saa godt som det var at ønske? Hver tager Sit paa sin Maade uden at det Ene lempes efter det Andet; Nogle ere skjødesløse og ligegyldige; Andre bruge overdreven Strænghed endog i Utide, for at vise sig, og saaledes beroer det Meste paa enkelt Mands Luner, hvilket ofte meget bryder og forbittrer Landmanden. Det formenes derfor, at samme i det Hele maatte ventes bedre, naar alt hvad der henhører til et Sogns indre Bestyrelse var samlet under Eet og betroet til Mænd, der boede i Sognet, kjendte Beboerne og deres Handlemaade, samt dets Beskaffenhed, og af hvem der kunde ventes at de førte en faderlig Styrelse, søgte at lempe og lede Alt til det Beste paa passeligste Maade og i beqvemmeste Tid, men som tillige havde fornøden Myndighed til at bruge alvorlige Midler, naar de gode ei vilde hjelpe, dog at disses Anvendelse ei beroede paa enkelt Mand, men paa Fleres overvejede Beslutning, og at saadan Bestyrelse stod under Øvrighedernes og Overøvrighedens Tilsyn.

Til saadanne Bestyrelser for hvert Sogn fremsættes derfor følgende Ideer.

I ethvert Sogn, eller maaskee rettere i ethvert Pastorat, at indrette en Bestyrelse, der besørgede Alt hvad der kan ansees at henhøre til Orden og Nytte i Sognet eller Sognene, under et Pastorat. Medlemmerne af en saadan Sognebestyrelse formenes kunde bestaae af Følgende:

1ste Medlem. Sognepræsten. Denne Embedsmand maa det, som Religionslærer, Beboer og Jordbruger i Sognet, og som oplyst, retskaffen Mand, være vigtigt, at Forligelighed, Retskaffenhed, gode Sæder, fælleds Sikkerhed og Orden fremmes, beskyttes og paasees; at altsaa Laster, Uvaner og al Slags Uorden bortfjernes. Han deeltager allerede i meget dertil hørende; maa formodes at have, eller i det mindste gjør sig Umage for at erholde Kundskab om de vigtigste Anordninger, der angaae Landboen, af hvilke han for det meste har Samling blandt sine Embedspapirer. Denne Embedsmand synes derfor i Almindelighed at maatte være skikket til at deeltage i det Overvejende og Besluttende ved et Sogns Bestyrelse. Paalagdes saadant Præsterne, vilde det vist og findes rigtigt, at de theologiske Candidater, efter tagen Embedsexamen, gaves Leilighed til at blive bekjendte med det nødvendigste af Retslæren, som under mange dem mødende Omstændigheder vilde være dem saare nyttigt. Og naar da en Præst, tilligemed at passe sit Præsteembede godt, bidrog til at Orden og alt hvad der var Beboerne nyttigt, fremmedes i Sognet, kunde vel neppe tvivles om, at jo ogsaa Menigheden vilde, saavidt muligt, paaskjønne dette, og efter Evne bidrage til at han med Familie kunde leve uden Trang, hvis hans Embedsindkomster ei dertil vare tilstrækkelige.

2det Medlem, en i Sognet boende, om muligt cultiveret, sindig, retskaffen Mand, der besad Mængdens Tillid, altsaa en

af Sognets Beboere selv valgt Mand. Betydelige juridiske Kundskaber formenes ikke dertil udfordres, kun nogen Kjendskab til Landlovene, og hvad hver Mand bør vide af det Paabudne, god sund Forstand og nogen Skrivefærdighed, men især god Villie til at attraae, at Alt skulde gaae ordentligt og godt. Dette Medlem skulde, foruden at deeltage i det Overvejende og Besluttende, fornemmelig som Formand styre de udøvende Forretninger, hvilket ikke synes saa passende for en Religionslærer. Vel ikke i alle, men i mange Sogne, formodes der, vil findes Een, herefter vel endog blandt Bondestanden, som dertil vilde være brugbar ved Præstens Veiledning og en nogenlunde fuldstændig Instrux. Ikke Alle, der have taget latinsk juridisk Examen med bedste Characteer, ere derfor vel skikkede til de udøvende Politieforretninger, man maa derfor ikke heller vente dette af saadanne Mænd. Skulde der i enkelte Sogne ikke findes Nogen dertil nogenlunde skikket, synes det, at een af de mange, der have Vartpenge eller Pension, for hvilke de bør udrette hvad de kan, burde, naar de dertil ansaaes skikkede, paalægges at flytte til et saadant Sogn, imod at Sognet skaffede ham anstændig fri Bopæl, og at kun høi Alder, betydelig Svaghed, eller at de eje og beboe Steder, de ei uden Tab kunde forlade, burde fritage dem derfor.

3die Medlem, Sognefogden. Han besørger allerede det nærmeste og specielle Politiopsyn, og det eneste af hvad der iøvrigt ansees at henhøre til Orden, fordi han af alle øvre Autoriteter bruges som deres Fuldmægtig. Men de fleste Sognefogder ere ucultiverede og beslægtede med mange af Bondestanden, som de skulle

holde i Ave, samt overlæssede med Forretninger; det kan derfor ikke ventes, at de udrette hvad der kunde ønskes. Da de iøvrigt have Leilighed til nøje at kjende Beboerne og deres Handlemaade, samt Sognets Localomstændigheder, formenes at de ved Paavirkning, Understøtning og Control af de øvrige, især de 2 første Medlemmer af Sognebestyrelsen, kunde blive mere nyttige.

4de, 5te, 6te og 7de Medlem, og vel flere, hvor Sognene ere vidtløftigt beliggende, kunde bestaae af de bedste, retskafneste og fornuftigste af Bondeklassen, valgte af Sognemændene. Disse bleve da istedenfor Skole- og Fattigforstandere, Præstemedhjelpere, Oldermænd og Brandfogder samt Lægdsmænd, hvis Forretninger overtoges af Bestyrelsen og besørgedes efter Overlæg og Aftale af dens Medlemmer. De maatte kunne meddele gode Oplysninger, have Tilsyn med hvad der foregik i deres Nærhed, og tillige ansees som Repræsentanter for Bondeklassen.

En Medhjelper ved Skriveriet vilde vist nok ogsaa være saare nyttig og nødvendig der, hvor Præsten var gammel eller svag, og havde mange Forretninger, især hvis det andet Medlem ikke heller kunde overtage Skriveriet; i saa Fald maatte, om muligt, en skrivefærdig Mand i Sognet udsøges, en Capellan, Informator, Forvalter, Fuldmægtig eller deslige, og i Mangel af andre en Skolelærer, naar han ei derved hindredes i sit egentlige Kald. Naar den indbyrdes Undervisning kommer i god Gang, formodes der vil levnes Skolelærerne mere Tid. De kunde vel og iblandt benytte Skoledrenge til Hjelp, som derved endog desbedre øvedes i Skriv-

ning. Nogen Betaling for Skriveriet kunde tillige tilstaaes, saasom det der betales ved Forlig, for Skudsmaales Paategning og deslige. Bestyrelsespersonalet blev, efter dette Forslag, snarere mindre end større, men Alt blev samlet under Fleres Overvejelse og Beslutning, og Udførelsen kunde derfor deles efter Beqvemhed. Det ene kunde da lempes efter det andet og efter Beboernes Beqvemhed, uden at Noget derfor forsømtes eller var ganske overladt til Enkeltes Luner; men styredes af Mænd, om hvem man maatte troe, de følte sand Interesse ved at alt gik som det burde, thi om hvem skulde der bedre troes dette, end om Sognepræsten, en cultiveret Beboer, og nogle af de bedste af Bondeklassen?

Slige Sognebestyrelser formenes da at kunde overdrages følgende Forretninger:

1.) Alle Forligelsessager, hvilke synes bedre maatte kunne besørges af Mænd der boede i Sognet og kjendte Parterne, i det mindste den ene, og ventelig for det meste havde Kjendskab til hvorfra Striden opstod, hvilket en langt fra boende Amtmand ikke har, og hvor ved at inponere ofte foraarsages upassende og urigtige Forlig. I Kjøbstæderne og i nogle Sogne paa Landet haves alt specielle Forligelseskommissioner, dette blev da kun en Udvidelse deraf. Præsterne synes især passende til Forligere, hvilket saa nøje stemmer overeens med den Lære, de forkynde.

2.) Skolebestyrelsen, som nu Præst, Skolepatron og 2de Forstandere besørge, maa tillige paalægges at tage sig af Børnenes Opdragelse endog uden for Skolen, fornemmelig hos den simple Almue, da de Opvoxendes Moralitet saameget beroer derpaa.

3) Fattigbestyrelsen. Dette skeer nu af Præsten og nogle Fattigforstandere, thi den Deel, Herredsfogder og Birkedommere tage deri, er og kan kun være saare ubetydelig. Og at det maatte tillades Bestyrelsen, efter Overlæg med Sognefolkene, at indrette Fattigforsørgelserne saaledes som det efter hvert Sogns Beskaffenhed ansaaes bedst, naar kun de almindelige Regler fulgtes, samt bemyndiges til, hvor det var øjensynligt, at de Fattige ved egen Skyld vare komne i Trang, saa at de behøvede Hjelp for en Tid, denne da blot behøvedes at meddeles dem af Fattigkassen som et Laan, der igjen skulde erstattes, naar de bleve i den Stand at de kunde, men hvis saadant da ei skete, endskjøndt Tilbagebetalingen lempedes efter deres Fortjeneste, maatte de hendømmes til at erstatte samme ved Tvangsarbejde, paa det Ingen skulde stole paa Fattigkassens Hjelp, naar de ei selv anvendte al mulig Flid for at søge at ernære Sig og Sine.

4) Føre nøie Tilsyn med Sæderne, især ved Lystigheder og Gilder og slige Samlinger af Ungdommen, ligeledes med bekjendte Svirebrødre, Spillere, Drankere, Løsagtige og Lediggjængere; kalde slige for sig, advare og paaminde dem; og hvis de da ei bedre sig, være bemyndigede til at ikjende dem en eller anden Corrections-Straf, men hvis dette ei heller hjalp, at indklage dem for Distriktets Politi, for at dømmes til Forbedringshuset, hvori ingen Skaansel burde vises, paa det Menighederne kunde renses for slige Mennesker. Da iøvrigt passelige sædelige Fornøielser ere meget nyttige til Opmuntring, bør Bestyrelsen sørge for, at der kunde blive nogle passende Forlystelser under deres Bestyrelse og Tilsyn.

5) Bestyrelsen bemyndiges til at afsige Kjendelser i smaa Sager, især saadanne, hvor hurtig Afgjørelse er ønskelig, naar slige Sager ikke kan blive forligte eller passe til Forlig. Til Exempel: Smaa Tvistigheder mellem Jordeiere og Jordbrugere. Mellem Huusbondsfolk og deres Tyender eller Arbeidere. Mellem Naboer eller Andre om Hegn, Mark eller Veifred, Vandledninger, eller deslige. Om Urigtigheder ved Kroholdt og Krogang, Slagsmaal, Skjenderi, Løsgjengeri, Landprang, smaa Gjeldsfordringer, smaat Tyveri eller deslige, dog at disse Kjendelser kan indankes for Underdomstolene, men hvis Arbejdet eller Andet kunde skades ved at opsættes, maatte Kjendelsen følges, indtil den var underkjendt. Ønskeligt synes det at ville være om det tillodes, efterat et Par Advarsler eller Irettesættelser forgjæves vare anvendte, at maatte istedetfor at straffes paa Vand og Brød, som lidet agtes, og sjelden rigtig overholdes, paalægge nogle af de forhen brugte Corrections-Straffe, Fiddel, Spanskkappe, Halsjern, eller og om der kunde haves ensomt Fængsel, da det formodes slige Straffe, som bleve mere kjendte paa deres Opholdssted og medførte Skam, snarere vilde afholde dem fra det første Skridt, og følgelig ogsaa fra de Følgende.

6) Tillades at overvære, styre og paasee smaa Skifters Afgjørelse mellem Frænderne, især Husmænds, Indersters og Tyenders, dog at opgive Udfaldet for vedkommende Skifteforvalter for at protokolleres. Derved ville smaa Stervboers Arvinger spare baade Penge og Tid.

7) Bemyndiges til at fremkalde for

sig, de der ville indlade sig i Ægteskab, uden at der vides hvoraf de ville ernære en Familie, for at betyde dem det vanskelige og farlige ved deres Forehavende, og tilkjendegive dem, at hvis de saaledes selv give Anledning til at at de komme i Armod, og da trænge til Hjelp af Fattigkassen, vil denne vel, naar det ansees nødvendigt, paa det ei Nogen skal omkomme, blive for en Tid tilstaaet, men kun som et Laan, der igjen skal erstattes, og hvis dette ikke skeer, saasnart de blive istand dertil, vil de blive hendømte til offentligt Arbeide til at afbetale samme. Ligeledes tillades at maatte efter Omstændighederne tilkjende Fædrene til uægte Børn baade større aarlige Bidrag, og til længere Tid end til Barnets 10de Aar, da det til den Tid dog ei endnu kan fortjene sit Underhold, men til dets 15de Aar, naar det er confirmeret, og kan begynde at tjene. Mødrene bære nu for stor Byrde, eller kaster denne paa Fattigkasserne, hvorved de arbeidsomme og skikkelige Mennesker straffes for Andres Forseelser; Fædrene derimod, som dog nok for det meste ere Forførerne, skaanes formeget. Maatte de som letsindigen indlade sig i Ægteskab, eller som begaae Løsagtigheder, endog flere Gange efter hinanden, selv bære den Byrde, sligt giver Anledning til, vilde dog vel flere afholdes derfra.

8) Have Bestyrelse og Tilsyn med alt det Veiarbeide, der skal besørges af Sognets Beboere, og tillades hvor muligt, at lempe samme efter deres Leilighed, naar kun Veiene til en bestemt Tid vare istand, hvorved Landmanden meget kunde lettes. Efter Overlæg med Sognefolkene bestemme de nødvendige Gangstier i Sognet, og alle øvrige afskaffes, og hvis

da Nogen betjente sig af de afskaffede, straffe dem med Mulct til Fattigkassen. Ligeledes besørge Veipolitiet.

9) Holde Contrabog over alle befalede Kjørseler og Fourage-Leverancer, samt andre Præstationer, saavidt samme ikke vedkomme Hovedgaardes Undergivne, og i alle disse og andre Dele ansees som Sognebeboernes nærmeste Foresatte og competente Forsvarere, til hvem de kunde henvende dem, naar de formene at blive fornærmede.

10) Have nærmeste og speciel Tilsyn med Brandvæsenet, saa at alle Taxationer skee i deres Overværelse, og at de aarlig eftersaae, om de assecurerede Bygninger vedligeholdes i den Stand, at de svarede til Taxten, eftersaae Brandredskaber og Vandindretninger, at alt holdtes i behørig Stand, samt havde nærmeste Kommando ved Ildebrande, og vare bemyndigede til at lade nedrive, hvor saadant fandtes fornødent for at standse Ilden.

(Slutningen følger.)

Blandede Efterretninger.

Baschkirisk Poesie.

Baschkirerne, et Folk af tartarisk Oprindelse, have sine nuværende Boliger i de sydlige Egne ved Wolga og i Urals Dale. Dets Krigere ere ikke ubekjendte i Tydskland, hvor de streifede om, som Bestanddele af den russiske Hær, i den store Befrielseskrig fra 1813 til 1814. Deres Bevæbning, Udseende og Haardførhed mindes endnu hist og her i Tydskland, men ubekjendt, maaskee endog uformodet, er det, at dette raa og krigerske Hyrdefolk, som vandrer om i Mellemasiens udyrkede Dale, op-

elsker skjønne Blomster af Nationalpoesie, ja har endog frembragt et Digt af større Omfang, som vilde pryde og ære ethvert Folks Ungdom. Allerede i 1812 udkom i Kasan en russisk Oversættelse: af Kus-Kurpatsch, en baschkirisk Fortælling. Dengang blev dette Særsyn overseet i det store Krigstogs Vaabenlarm, alligevel er dette Digt en høist interessant Frembringelse af ægte Folkepoesie, og et vigtigt Bidrag til nærmere Kundskab om Mellemasiens Folkeslag. Den russiske Oversætter har kaldet Digtet en Fortælling. Indholdet er rigtignok en Fortælling, ligesaa vel som Iliaden, dog benævntes det vel bedre ved en krigersk Idyl eller et idylartet Epos. Det indeholder Skildringen af simple Begivenheder hos et krigersk Hyrdefolk, hvortil Troen paa overmenneskelige Væsner har føiet nogle vidunderlige Hændelser. Interessant bliver denne Fortælling i sin jevne Enfoldighed ved den sandsærdige og ukunstlede Fremstilling af de raae og ligefremme Sæder hos kraftfulde Mænd, som rigtignok staae i et lavt Trin i den selskabelige Cultur, men derimod ere tappre, oprigtige og gjæstfrie. Vi ville forsøge at meddele et Omrids af dette Digts Indhold.

Iblandt Baschkirfolket boer en Mand, ved Navn Karabai, som er anseet fremfor Andre formedelst Tapperhed og Rigdom. Mange Familiefædre forene deres Hjorde med hans, og betragte ham som deres Høvding. Intet mangler i hans Lykke, undtagen at han er barnløs; men ved et høiere Væsens Medvirkning føder hans sidste og kjæreste Kone, Altuscha, ham en Søn, som han kalder Kus-Kurpatsch. Paa en Jagt fælder han derefter en Løve, som havde overfaldet Kirgiser-Høvdingen Sarabai, og redder dennes Liv. Paa samme Tid faaer Sarabai den Efterretning, at hans Kone har født ham en Datter, som han kalder Bajana, og strax tilbyder sin Ven Karabai, der har frelset hans Liv, som tilkommende Svigerdatter. Begge Familiefædre komme nu overeens om, at deres Børn skulle ægte hinanden. De voxe til, Kus-Kurpatsch bliver en dygtig, stridbar Helt, Bajana den skjønneste Møe i Kirgisernes Land. De sees vel ikke, men kjende hinanden af Fædrenes Fortællinger, og af de Foræringer, som de

sende hinanden. Saaledes bliver Forholdet befæstet; men Kirgiser-Folket foragter Baschkirerne, endskjøndt de ere stammebeslægtede, og Sarabai forandrer sin Beslutning, især da en rig Chan af Kirgiserne beiler til Bajana for sin Søn. Karabai omkommer paa Jagten, Sønnen ærer hans Minde ved høitidelige Kamplege, og aftaler derpaa med sin Moder at sende et høitideligt Budskab til Sarabai, for at gjentage Frieriet til Bajana, og fastsætte Dagen til Vielsen. Sendebuddene ankomme til Sarabai, men modtages overmodigen af Kirgiser-Høvdingen, og afvises med Spot som foragtelige Baschkirer. Bedrøvede vende de tilbage, og forkynde hvad der er hændet dem. Den bestyrtede Kus-Kurpatsch søger at trøste sin Moder, og lover hende, at udsøge sig en yndigere og skjønnere Brud iblandt Baschkirerne selv; men fornærmet Elskov og ydmyget Stolthed lade ham ingensteds i Roe. Han foregiver at ville ride paa Jagt med en af sine fortroligste Venner, og efterat han har fjernet sig nogle Dagreiser bort fra sin Boepæl, tager han det Løvte fra sin Ven, ubetinget at ville opfylde hans Ønske. Da han herpaa har faaet et høitideligt Tilsagn, siger han til ham: at han har besluttet, at ride til Sarabai, at gjentage sit Frierie til Bajana, og i Tilfælde af en Vægring paany, at bortføre sin Brud med Magt, eller at opoffre sit Liv; ham, den fortroligste Ven, bad han, at ride tilbage til Moderen, at kundgjøre hende sit Forehavende, og i sin Fraværelse, at indtage sin Plads. Forgjæves bekæmper Vennen denne Beslutning, forgjæves tilbyder han sig, at være Ledsager paa denne farlige Reise; Kus-Kurpatsch har hans Ord, og nøder ham at vende tilbage til den ventende Moder. Selv begynder han det kjække Brudetog igjennem vide, ubekjendte Landstrækninger, thi Sarabai har forandret sit Opholdssted, og er vandret med sine Hjorde langt imod Øst. Reisens Beskrivelse fremstiller os den forvovne, hærdede, fuldkommen hærdede Vandrer i Mellemasien. En dygtig Ganger er hans eneste Ledsager igjennem mennesketomme Ørkener, prøvede Vaaben, en øvet Haand og et sikkert Øie hans Værn imod mangehaande Farer. Sover han om Natten, saa vaager hans

Hest over ham, og han beskytter den igjen, som en Ven, med egen Fare. Jagten ernærer ham, Kjødet af det fældede Vildt nedgraver han i Jorden, tænder Ild derpaa, og koger det, som i et Slags Kjedel. Naar han standser om Aftenen, strækker han Spidsen af sin Pidsk ud imod den Egn, hvor han har seet Solen gaae ned, for at kunne finde den østlige Retning, hvortil han sigter, dersom skuffende Taage skulde omgive ham om Morgenen. Saaledes rider han modigen videre, og nærmer sig Sarabais Bolig, dog ikke uden en Seerindes Bistand, hvem han træffer underveis, samt alleslags Anfægtninger af fiendtlige Aander. Tre Dagreiser fra Stedet, og efterat han har mistet sin trofaste, brave Hest i Kampen mod disse fjendtlige Aander, og er bleven tvungen til at fortsætte sin Reise tilfods, frelser han en ung Kirgiser, som bliver overfalden af en Løve. Det viser sig, at den Reddede er Barlybai, Sarabais Søn, og Bajanas kjæreste Broder. Saa meget end Kus-Kurpatsch glæder sig over denne lykkelige Hændelse, saa skjuler han dog sit Navn og sit Forehavende, og udgiver sig for en vandrende, plyndret Baschkir, ved Navn Silkitschi. Barlybai, som skylder ham Livet, bliver hans varmeste Ven, tager ham med til Faderens Bolig, deler sit Telt med ham, og skaffer ham Hest og Klæder. Kus-Kurpatsch udmærker sig her ved Mod og Behændighed, bliver gjerne seet af Bajana, opdager hende hemmelig, at han er hendes forlovede Brudgom Kus-Kurpatsch, og da de begge tvivle om, at erholde Faderens Samtykke til deres Forbindelse, overtaler han hende til Flugt. Denne fastsættes til samme Dag, da Bajanas Giftermaal med den unge Chan skal høitideligholdes. Nu komme Sendebud, som melde Chanens og hans Søns Ankomst. Sarabai rider ham imøde med Barlybai, Silkitschi og et stort Følge. Ved Sammenkomsten og de høitidelige Gjæstelag anstilles Kamplege, i hvilke Kus-Kurpatsch vinder Prisen paa en saa udmærket Maade, at den gamle Chan, fuld af Beundring over Helten, tilbyder ham talrige Hjorder i sit Hjem, og sin Datters Haand, dersom han vil følge ham. Kus-Kurpatsch bliver rørt over dette Tilbud, men erklærer, at han ikke kan modtage det, ef-

kersom han selv besidder talrige Hjorder, og Hyrder, som ere ham undergivne, thi han er Kus-Kurpatsch, en Søn af den berømte Karabai. Derpaa gjentager han sit Frierie til Bajana. Sarabai kommer i den frygteligste Vrede, og byder ham paa Stedet at begive sig bort, og aldrig mere at komme for hans Øine. Kus-Kurpatsch svinger sig paa sin Hest, og flyver afsted til den ensomme Plads, hvor han, efter Aftale, vil møde den flygtende Bajana. Imidlertid blive Sarabais Telte og han selv overfaldet af store Røverskarer, som anføres af Bajanas afviste og krænkede Friere. Det kommer til en alvorlig Fægtning, hvori Bajanas bestemte Brudgom falder strax, og den gamle Chan og Sarabai ere nærved at faae samme Skjebne, da Bajana iler til sin Silkitschi paa den rappeste Løber, og opfordrer ham til Bistand. Som en Lynild styrter han ind paa Fjenden, intet formaaer at modstaae hans vældige Arm, han adsplitter Røverne og frelser den gamle Chan og Sarabai. Til Løn for denne Redning, og da den anden Brudgom er dræbt, bliver Bajana ham ikke længer nægtet, og paa en blodig Kamp følger et muntert Bryllup.

Dette er Fortællingens Gang. Characterne skildres uden Konst, Enhvers Ejendommeligheder træde tydeligen frem af hans Handlemaade, dog uden overflødig Tegning, hvilket ellers er Tilfældet i Folkepoesier, og en udmærkende Egenskab hos disse. Saaledes ere Karabais Fromhed og gjæstfrie Væsen, Sønnens barnlige Kjærlighed og Godmodighed, Sarabais Overmod, den gamle Chans Hjertelighed og Bajanas Jomfruelighed overalt lige kjendelige, og i sin Kunstløshed er Digtet ikke saa meget et trofast, vellykket Malerie af simple Sæder, men snarere et Billedes naturlige Gjentagelse i Speilet eller paa en stille Vandflade. Rørende er især Udtrykket af Altuschas Smerte, da hun erfarer sin Søns pludselige Opbrud til en farlig Reise, og den Sorg, som Kus-Kurpatsch føler over Tabet af sin Hest. Han graver den en Grav, lægger den omhyggelig, og nedsænker tillige Saddeltøjet

og hans egne Vaaben, paa Sabelen nær; denne stikker han i Skeden og siger under Taarer: Nu er du min eneste Ven og Ledsager; hvil sødt, min gode Hest, jeg skal aldrig glemme Dig!

(N. M. Bl.)

Stockholm, d. 23de Marts. En ny, af svenske Handlende udrustet Ostindiefarer, ved Navn Sirene, ankom i Gaar med en, efter Sigende, kostbar Retourladning her paa Strømmen.

Kjøbenhavns Børs, den 11 April 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 233		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. $10\frac{1}{2}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	199	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	54 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$84\frac{1}{2}$	85 Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	— Rbd. r. S.
Dito Dito	114	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	91	$91\frac{1}{2}$ r. S.
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Erklæring.

At jeg ikke er Forfatter til de i Skilderiet indrykkede Noticer om Skolelærerne i Odense, finder jeg mig beføjet til at erklære, da et velvilligt Rygte har nævnet mig som Saadan.

M. Winther.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 30.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 15 April 1826.

Huehuetlapallan.

Blandt de Tegninger, som forestille en Deel af Ruinerne af denne gamle amerikanske Stad, som Skilderiet har anmeldt [1]), ere især det ottende og syttende Blad mærkelige, fordi af dem kan sees med Vished, ikke alene at det Folk, som har bygget denne Stad, maa have været et ganske andet og et mere uddannet Folkeslag, end noget var af dem, som beboede Amerika, da det blev opdaget; men endog sees, at enten hiint Folk, eller dets Forfædre, maa enten være indvandret fra den gamle Verdensdeel til Amerika, eller deres Religion være indført fra den gamle Verdensdeel til dem.

Det ottende Blad blandt Tegningerne fremstiller et meget stort Kors, i hvilket et sort mindre Kors er indfattet; paa den ene Side af dette store Kors staaer en ung, stærk Mand, paa den anden Side en udlevet Gammel; deres Physiognomie har ikke Lighed med noget nu levende Folks. Korset betydede for flere Aartusinder siden, og i den allerhøieste Oldtid: den yderste Dag [2]), det tilkommende Liv [3]), og en fornyet Verden [4]). Hermed stemmer de tvende Mænds Udseende ved Korset overeens; thi den udlevede Gamle er et Sindbillede af den gamle Verden, som forgaaer; og den unge, stærke Mand Sindbillede af den fornyede Verden. De selv samme, tilligemed flere, Sindbilleder af samme Gjenstand finde vi i Mithræ Monument [5]); paa samme staaer først en ung Mand; neden under ham staaer en udlevet Gammel; den unge Mand holder en Fakkel i Veiret, som blusser; den Gamle sænker en Fakkel, som slukkes; samme Monument har endnu tvende Træer; det ene frodigt; ved dets Stamme et ungt Tyre- eller Oxehoved, og en Fakkel, vendt opad og tændt; det andet Træ gammelt med 8 Frugter; ved dets Stamme en Skorpion og en Fakkel omvendt og slukt. At de 8 Frugter paa dette Træ betegne de 8 Planetlegemer og deres Sphærer, det sees øjensynligt af de 8 brændende Altere øverst i Monumentet, af hvilke det ene Alter skjules af en Figur, som staaer foran det og skjuler det; at det samme Træ, saavelsom den Gamle med den sænkte Fakkel,

som slukkes, forestiller den undergaaende Verden, sees ligesaa øjensynlig af den Skorpion, som er ved dets Stamme; den samme Skorpion var Aarsag i Phaëtons Død [6]); ligesaa øjensynligt er det af det unge Tyre- eller Oxehoved ved det andet Træes Stamme, at dette Træ, saavelsom den unge Mand med den tændte Fakkel vendt opad, betegner den fornyede Verden; fordi de Gamle satte Begyndelsen til al Bevægelse i Sandseverden i den himmelske Tyrs Sphære; hvorfor ogsaa Afbrydelsen af den Bevægelse betydes i samme Monument ved Tyrens Død.

Den øverste Figur paa det syttende Blad af de udkomne Tegninger forestiller, blandt mere, et stort Træ, om hvilket en stor Slange snoer sig op, og paa dette Træ sees elleve Frugter. I den højeste Oldtid var et Træ Sindbilledet af Planetverden; sligt et Træ er det, som sees paa Ægypternes nordlige Halvsphære [7]); sligt et Træ var ogsaa de gamle Nordboers Ygdrasil, som udbredte sine Grene over den hele Verden [8]); endelig fandtes sligt et Træ i Evæ Evangelio [9]) og findes endnu i Apokalypsis [10]); begge disse Træer bare 12 Frugter om Aaret, een for hver Maaned; følgelig een for hvert Himmeltegn i Dyrekredsen. De elleve Frugter paa det amerikanske Træ stemme aldeles overeens med de Gamles Verdenssystem, saavelsom med de 33 Veje hos Perserne til Paradis [11]), hvilke ere de 33 Dekaner i de 11 Himmeltegn i Dyrekredsen. De elleve Frugter paa det amerikanske Træ betegne derfor vistnok de elleve Verdenssphærer, ligesom de 8 Frugter paa det gamle Træ i Mithræ Monument betegne de 8 Sphærer, i hvilke de 8 Planetlegemer dreje sig. Den store Slange, som snoer sig op om det store Træ, er

sikkerlig Nordpolens Slange, som bevogtede Junos Guldæbler, og om hvilken Chineserne sige [12]), at den forkynder en Prindsesses Fødsel; nemlig en himmelsk.

Af denne Forklaring bliver det, som [13]) siges om denne Slange, forstaaeligt, nemlig: at den forestiller Stamfaderen for de 7 Familier, som under 7 Anførere kom allerførst af 7 Huler. Disse Huler betegne vistnok Planeterne, og det samme som Indiernes 7 Dvipas [14]) eller Øer betegne; thi baade Perser og Græker kaldte Planetverdenen Hule (antrum) og Planeterne Huler, ligesom de ogsaa kaldte ethvert Himmellegeme en Øe, og Fixstjernerne de Lyksaliges Øer. Hertil kommer, at der siges samme Sted kort foran [15]): Indierne dele Universum i tvende Halvsphærer; den ene kalde de Sumeru, den anden Cumeru; den første er Skjønhed og Ypperlighed i Modsætning til den anden. Det er aabenbart, at denne Inddeling er den samme, som findes hos Grækerne og hos mange gamle Folkeslag, nemlig: en Fornuftverden (superi) og en Sandseverden (inferi); og at følgelig Indiernes 7 Dvipas eller Øer, maa være Planeterne; ligesom Amerikanernes 7 Huler ere sikkerlig ogsaa de samme.

Denne Forklaring af disse 7 Huler bestyrkes ydermere af det, som [6]) siges om den amerikanske Gud Huitpilopoktli, den samme som Pauw [17]) og Villaume [18]) kalde Vitzliputzli; denne Gud undfangedes af en Qvinde uden Beblandelse med en Mand; han fødtes med en Dolk i den høire, et Skjold i den venstre Haand; han var Mexikanernes Anfører paa deres mangeaarige Vandring til det Sted, hvor de byggede Mexiko; paa Hovedet bar han kostbar

Fjedre i Skikkelse af en Fugl; om Halsen bar han et Halsbaand, sammensat af 10 Menneskehjerter; i den høire Haand en Stav, i Skikkelse af en Slange; i den venstre et Skjold, paa hvilket 5 Fjedre dannede et Kors. Andre Amerikanere sige, at denne Gud er intet andet end en Aand.

Hos de gamle Folkeslag var en Dolk, en Stav, og flere lige Ting, Sindbilleder af det første Naturprincip, Ætheren; et Skjold og flere runde Ting, Sindbilleder af det andet Naturprincip, den ætheriske Luft; den Virkning, som følger deraf, at Korset aabenbares paa Himmelen, tilskrives af de Gamle det andet Naturprincip, paa hvis Sindbillede, nemlig paa Skjoldet, Korset var dannet af Fjedre, hvilket kan endog sees af Ovid [19]). Begge Sindbilleders, Dolkens eller Stavens og Skjoldets Forening forestiller begge Naturpriciper forenede; i hvis Forening de gamle Persers, Ægypters, Grækers og Romeres overhimmelske Sol findes [20]). Marimus Tyrius siger om Perserne [21]): de forestille Solen ved en liden rund Skive, under hvilken de sætte en lige Stage, og Cyrillus Alex. [22]): naar de ville forestille det Guddommelige eller den Natur, som er oven til og over alle Ting, tegne de et Øie, under hvilket de sætte en lige Stav, for derved at tænke denne Naturs alle Ting gjennemskuende og kongelige Værdighed. I Huitzilopoktli eller Vitzliputzli ere begge de første Naturpriciper forenede; thi en Dolk, en Stage, en Stav betegne det første, og et Skjold, en rund Skive, et Øie det andet Naturprincip; begge Sindbilleder forenede betegne de forenede Principer, eller de Gamles overhimmelske Sol. I Huitzilopoktli eller Vitzliputzli ere begge Sindbilleder forenede; han maa da være de Gamles overhimmelske Sol, og følgelig være: Romernes Janus, som Makrobius siger [23]) er Apollo og Diana forenede; være Grækernes Jupiter Olympius, Persernes Mithra, Indiernes Isuren, Peruanernes Pakakama, som ogsaa var den samme Sol [24]). Men saa maa da ogsaa Amerikanernes Sagn om deres mangeaarige Vandring under denne Guds Anførsel fra Norden af, ikke betegne Menneskernes Vandring paa denne Jord; men betegne de Gamles Sjelevandring igjennem Planeternes Verden.

---

1) No. 22 den 12 Febr. 1825. p. 350. — 2) Matth. 24 v. 30. — 3) Svidas in voc. σταυξοι. — 4) 2 Petr. Kap. 3 v. 13. — 5) Hyd. de vet. perſ. rel. p. 110. 111. og Kirch. Oed. t. 1. p. 217. — 6) Ovid. metam. l. 2. v. 198. — 7) Kirch. Oed. t. 2. pars 2. p. 206. — 8) Zoega de orig. et uſu obel. p. 232. — 9) Epiphanius adv. hæreſ. cap. 26. — 10) Kap. 22. v. 2. — 11) Hyde de vet. perſ. rel. p. 502 porta 89. — 12) Groſier deſcr. de la Chin. t. 2 p. 385. — 13) Huehuetlapallan p. 72. — 14) Diſſertations and Miſcellaneous pieces, relating to the Hiſtory &c. Vol. 3. p. 53. — 15) Ibid. Vol. 3. p. 51. — 16) Huehuetlapollan p. 121-123. — 17) Rech. phil. sur les Americ. t. 2. p. 234. — 18) Erkent. d. Erde und des Mensch. T. 5. p. 196. — 19) Faſt. l. 1 120. l. 6 v. 101. 102. — 20) Cosmog. Antiq. af Sandal part. 2. p. 162. Hafniæ 1819. — 21) Hyde de vet. perſ. rel. t. 4 p. 113. — 22) l. 9. p. 299. — 23) Saturnal. l. 1. cap. 9. — 24) Rech. phil. sur les Americ. t. 2. p. 237.

Ultimatum i den odenseiske Skolefeide.

Forfatteren af Noticerne, Skolevæsenet i Odense angaaende, havde ventet, hvad ogsaa indtraf, at høste Vedkommendes Utak derfor,

men trøster sig med den Overbevisning, at han med den bedste Villie til at gavne Mængden af Byens Indvaanere, kun har havt en Besparelse for Oie, der maatte være af Vigtighed for den, hvad ogsaa den almindelige Stemme, hvis Røst ingen Udsending fra Modstanderne kan dæmpe, forlængst har sagt. Dette kan tjene til Skole-Contribuentens foreløbige Svar i Hr. Hempels Avis No. 33, og for end ydermere at berolige ham, vil Indf. gjøre ham opmærksom paa, at en sagkyndig og upartisk Mand arbeider paa et lidet Skrift, denne Sag vedkommende, og i det vil den ærede Indsender i sin Tid erholde fornødne Oplysninger og Rettelser til hans Expectoration.

†††.

Om Politi og anden Orden i Sognene paa Landet.

(Slutning; see forr. No.)

11) Efter meddeelt Skema holde Optegnelse over Folkemængden i Sognet, særskilt over Tyendet og deres Skudsmaale, samt over de Værnepligtige, baade dem der skal tjene og dem der have tjent, og staae blandt Forstærkningsmandskaberne, hvilke Sidste kunde befries fra at møde for Sessionerne, naar Sognebestyrelserne indestod for at de leve, der er den eneste Hensigt, hvorfor de maae møde der. Slige langt fra Hjemmet holdende Samlinger foranledige Svir og ofte Klammeri, samt spilder Arbeidstid, der alt er Landboen skadeligt. Ligesaa efter Skema optegne og aarlig opgive, hvad der omtrent avles i Sognet, hvor mange Creature der holdes, og hvilke Næ-

ringer der drives foruden Jordbrugen m. m., som kunde være nyttigt for Regjeringscollegierne at underrettes om.

12) I Almindelighed at føre Tilsyn med alt hvad der hører til god Orden i Sognet. Overtænke og overlægge med Sognebeboerne alt hvad der kunde sigte til at befordre Alles Vel, og iværksætte hvad deraf ikke var stridende mod Love og Anordninger, men ellers hvor det udfordres, indgive Forestilling til vedkommende høiere Authoriteter. Der er mange nyttige Ting som kunde iværksættes ved fælleds Bestræbelser, naar en Sognebestyrelse havde forskaffet sig Tiltro og Agtelse. Til Exempel: Korntørrings- og Rensnings-Indretning for hele Sognet, til Afbenyttelse efter Tour. Ligesaa til paa en bedre Maade at behandle Hør og Hamp. Haandmaskiner til Ulds Rensning, Kartning og Spinding for dem, der for en Tid mangle Arbeid, og for gamle Mænd og Drenge, hvortil intet andet Arbeid havdes. Hampespinding af Karle og Drenge om Vinteraftener paa Haandtene, for deraf om Sommeren at slaae Toug, istedetfor at disse hendøse Aftenerne uden at forrette Noget. Bestemmelse mellem sig for, hvad en Dreng skulde afgive Prøve paa at kunne forrette, for at meddeles Beviis for, at han kunde forrette en Karls Arbejde, og hvad der kunde fordres af Arbejdende af hvert Slags Arbejde, for at kunne ansees for en Dags Arbejde m. m.

For at sætte slige Sognebestyrelser istand til at udrette hvad der fordredes af dem, maatte udfærdiges en fuldstændig, tydelig affattet Instrux, hvori alle Lovsteder og Anordninger, der skulde overholdes, vare paaberaabte, og hvis

disse ikke fandtes blandt Præstens Embedspapirer, eller hos Sognefogden og Oldermændene, maatte de anskaffes for Sognets Regning, og desuden alle vedkommende Embedsmænd paalægges, at gaae dem tilhaande med Oplysninger og Raad, naar samme forlangtes. Herredsfogder og Birkedommere kunde da efter deres Leilighed undersøge, hvorledes Bestyrelserne skete i Sognene, og ligeledes Amtmændene, som, ved at være lettede for endeel af det, Sognebestyrelserne overtoge, erholdt desbedre Tid til Overopsynet. Og var intet Specielt paalagt Amtmændene, men alene Overopsyn med alle civile Embedsmænd i Amtet, kunde det vist ventes, at de snarere opdagede Misbrug, og hindrede dem i at blive betydelige, ja kunde med Grund fordres til Ansvar, naar dette ikke skete.

Maaskee vil der indvendes, at der efter disse Ideer blev overladt formeget til saadanne Sognebestyrelser, saavel i Henseende til Bedømmelser som Udførelser; i saa Fald bedes at tage i Betragtning: at det dog i Almindelighed er kun temmelig simple, og af alle kjendte Begivenheder, der ville blive at bedømme og iværksætte, hvilket man dog bør troe, de fleste Præster, cultiverede Beboere og fornuftige Landmænd maae kunne bedømme og udrette. Vanskelige Qvæstioner maae saare sjelden kunde fremkomme, og i saa Tilfælde maatte enten søges Raad hos vedkommende Dommer, eller Sagen henvises til ham; og skulde end nogen Bestemmelse, Kjendelse, eller andet foranstaltet ansees af Paagjeldende for urigtigt, haves ligesaavel som nu Adgang til Anklage for Distriktets Politiret eller Domstoel, under hvilken Bestyrelsen stod. Naar derimod Tid efter anden saaes, det Sognebestyrelsen foretog var rigtigt, og bleve af de høiere Foresatte billiget, ville de fleste Smaasager standse, der og da sparede Penge, Tid og Fortredeligheder. Det meste af det der skulde udføres af Sognebestyrelsen, skeer nu ved Sognefoged, Oldermænd og Brandfogder, altsaa maatte det ligesaa godt kunde skee af en saadan Bestyrelses Medlemmer, efter Overlæg mellem dem og under fælleds Control, ja det synes endog bedre, da saadant ikke saameget beroede paa Enkeltes enten maadelige Conduite eller Luner. — At Præsterne herved skulde blive besværede med formeget Arbeide fremfor nu, kan ikke formodes, da de allerede deeltage i det meste og det, hvortil de mere kunde behøve at anvende nogen Tid, som ved Forlig, eller for at overvære og lede Overveielserne og Beslutningerne, formodes at ville være dem behageligt, da de hjalp til at alt i Sognet vilde gaae desbedre, sjeldent vare de saa aldeles beskjeftigede med Embedsforretninger at de jo kunne finde Tid at opofre til slige for deres Menighed velgjørende Forretninger, ligesom de og ved Medlemmerne af Bestyrelsen og derved foreslaaede Skriver, vilde blive lettede i adskilligt Skriveri, de nu besørge ene.

Saaledes fremsættes disse Ideer, thi andet ansees de ikke for, af nogle Landmænd til Kyndigeres Prøvelse og Bedømmelse, ingenlunde tvivlende om, at jo de høie Vedkommende ville lægge Mærke til, hvad der skulde fremkomme, som ansaaes nyttigt og udførligt, for allerunderdanigst at forelægges Hans Kongelige Majestæt, naar Sagen om et bedre Landpoliti dertil bliver moden.

Indenlandske Efterretninger.

Mariboe, d. 4de April. En Møllersvend fra Ourebye tilføiedes her paa Mariboe Vester-Gade den 21de dennes et saa voldsomt Slag af sin egen Hest, at han saa Dage derefter døde. Hesten blev ulykkeligviis skye, fordi Byens Raadstuetjener, der skulde udraabe en Placat, rørte Trommen ikke langt fra den. Endskjøndt den Skik, først at røre Trommen førend Bekjendtgjørelsers Indhold udraabes, er meget gammel, vilde det formeentligt dog være rigtigst, at see samme hævet, da der kan opgives flere Exempler paa afstedkomne Ulykkestilfælde formedelst ovennævnte allarmerende Bekjendtgjørelsesmaade.

Odense, d. 11te April. For nogle Dage siden brændte i Næraae en Gaard og nogle Huse, og i Gaar brændte i Høybye en Bondegaard. Paa begge Steder som ligge kun omtrent en Miil fra hinanden, opkom Ilden i Udhusene, hvor ingen af Gaardenes Folk havde været med Ild eller Lys, som altsaa giver sandsynlig Formodning, at Ilden har været paasat af onde Mennesker.

Viborg. I Aftes, d. 9de April, havde vi fra Kl. 9 til over Midnat, efter en skjøn lummervarm Sommerdag, stærke horizontale Lyn, der ikke ere farlige; man hørte og stærk Torden, skjøndt Himlen var stjerneklar. Storken er først i Dag kommen hertil. Under saa mange gode Sommertegn er det dog ikke vist, at man kan vente sig fri for Bagsmæk, ifald Vinden vilde holde sig meget i Nordvest og Nordost. Fuglenes Taushed synes at bebude noget Saadant. Aborrefiskeriet har i de sidste 8 Dage været rigt.

Den 26 Marts døde J. B. Høyer, forhen Sognepræst til Hee og Noe, Hind Herred, Ringkjøbing Amt. En Slægtning har i Riber Avis No. 30 skrevet følgende om ham: "Han var en Søn af Generalauditeur Høyer, der, som Proprietair til Syndervang, Volberg m. m., i ovennævnte Sogn, kaldte sin 25aarige Søn til Præsteembedet i s. St. I over 40 Aar forestod han Tjenesten med sjelden Uegennyttighed og Nidkjærhed, efter hans Overbevisning hjalp til, at Sognebeboerne bleve fri fra Hoveri til ommeldte Stavn, og var af en ei almindelig Lærdom blandt Præster. Siden 3 a 4 Aar blev han allernaadigst entlediget fra Embedet med en Pension af omtrent 100 Rbd. ialt; en mærkværdig Omstændighed nok, hos en ganske uformuende Mand, i Sammenligning f. Ex. med pensionerte Branddirectører, Lieutnanter, Landskrivere, med 3—4 Gange saa meget (hvis ellers Rygte er at reflectere paa). Dog fik han nok, hjulpen af Familien."

Blandede Efterretninger.

Føhringerne have fra utænkelige Tider af havt en indbringende Næringsvej paa Søen; og især i Hvalfiskfangsten, som næsten hele Øens mandlige Befolkning har havt sin Beskjæftigelse ved om Sommeren; ligesom de imidlertid overlode Qvinderne at rygte deres Landbrug og Kystfiskeriet. En Familie, der er udstammet fra denne Øe, og tæller flere duelige Mænd blandt Embedsklassen, er Mathisen. Deres Stammefader var Mathis Peters, men i sin Tid bekjendt under Navnet: "den lykkelige Mathis." Han var født i Oldsum paa Føhr 1632. Han blev Skipper paa et Skib, som aarlig gik paa Hvalfiskfangst, og var vel Ejer af flere Skibe paa denne Fart. Han var stedse heldig, og havde den sjeldne Lykke at bringe de af ham fangne Hvalfisk til 373, og han fortjente i dobbelt Henseende hiint Tilnavn, som man havde givet ham, deels fordi han sjelden paa sine mangeaarige Rejser leed nogen Ulykke, deels fordi han kun engang i sit Liv maatte i Tallet af fangne Hvalfisk vige for en anden. Han var, som en erfaren, behjertet, billig tænkende Mand, der og stedse sørgede faderligt for sine Skibsfolk, baade af dem og Andre en agtet og elsket Mand. Ved sin Driftighed blev han ej blot meget rig, men hvad der vil sige

mere, han fortjente at være det; og giorde et meget forstandigt Brug af sin Formue. Han var begavet med tolv Børn. En eneste Gang leed han et betydeligt Uheld. Det var i Aaret 1702, under den Krig, som det franske Kabinet havde faaet antændt over hele Europa. Han blev i dette Aar ikke allene selv opbragt af en fransk Kaper, som han maatte kjøbe sig løs fra, ved en Sum af 800 Rthl., men paa samme Tid bleve to af hans Sønner, der ligeledes førte egne Skibe, anfaldne af Sørøvere, og efter haard Modstand tagne. En af disse Sønner, Otto, der havde en yngre Broder ombord hos sig, blev i Fægtningen skudt, tilligemed samme yngre Broder. Den anden Søn, ved Navn Mathis, blev fangen, og med sit Skib opbragt til St. Malo, og begge disse Skibe, der vare ladte med en rig Fangst, faldt i Fjendens Hænder. Familien har et meget udførligt Brev fra en anden Søn, ved Navn Peter, siden Landsfoged, da Studerende i Jena. Man seer af samme, at begge Sønners Skibe havde i Fælledsskab vovet sig i Kamp med 2 franske Kapere, og at det var kun efter en kjek Modstand, og efter at begge havde faaet mange Døde, Skibene bleve nødsagede til at overgive sig. Det synes, hedder det i dette Brev, som om den yngre Otto ikke ret vilde vove sig; thi havde han kun givet endnu et Lag, skulde de have vundet Spillet. Da den ældre Otto løb ned under Dækket for at anspore Mandskabet, ogsaa for at hente mere Krud, kom en fjendtlig Kugle, og bortrev ham sit ene Been, ligesom den foer den yngre Broder Johan, der stod tæt hos ham, igjennem Livet, saa at han strax styrtede død om. Otto døde, efterat hans Skib af Fjenden var erobret, af sit Saar, og begge Ligene bleve, bundne ved tipundige Kugler, nedsænkede i Havet. Mathis døde 1706 i en Alder af 74 Aar, og ligger begravet i St. Laurentii Kirke paa Føhr, hvor en latinsk Gravskrift ikke lader uberørt, at han havde været en erfaren og heldig Grønlandsfarer.

En til nærmere Kundskab om Ægypten høistmærkværdig Subskribtionsplan er udkommet

af Girolamo Segato af Belluno. Denne Mand, en anden Belzoni, har med ikke mindre Mod end hin, igjennemreist Ægypten og Abyssinien, har aabnet en Pyramide, og er trængt videre frem end Bruce og andre Englændere. Det var at ønske, at Segato havde sin Skriverpen ligesaameget i sin Magt, som sin Tegningspen; eller maatte finde en dygtig Medhjelper, der kunde bringe hans vist mærkværdige Reise paa Papir. En af de mærkværdigste af ham meddeelte Opdagelser, maatte vel være Bekræftelsen paa den ofte benægtede, af gamle Reisebeskrivere paastaaede, Existenz af menneske-ædende Folkestammer i det Indre Afrika. Man har det Haab, at Regjeringen vil række understøttende Haand til at faae Segatos ethnografiske Værk over Ægypten og Abyssinien bragt for Lyset. Storhertugen af Florents er nemlig aldeles besjelet af Mediceernes Aand i paa det kraftigste at understøtte Konster og Videnskaber, hvilke han, som selv indviet i dem, hylder. Kjøbet af den Nizzoliske Samling af ægyptiske Oldsager, til Berigelse af Galleriets Skatte, er et af de talende Beviser herpaa; et andet er Fuldbyrdelsen af det herlige mediceiske Mausoleum, hvorpaa ivrigt arbejdes; og endeligen den nyligen foranstaltede Pragt-Udgave af Lorenzo de Medeci's Værker i fire Qvartbind, med en Fortale og en Indledning, hin simpel, i værdig, hensigtsmæssig reen Stiil, af Storhertugen; Indledningen derimod noget forskruet og fordrejet, fra Præsidenten i Crusca. (Allg. Zeit. B. 87.)

I England er Xylografien eller Træsnitkunsten dreven til megen Fuldkommenhed, og i de sidste 30 Aar har Britterne med sammes Frembringelser ziret mange fortreflige Værker. I Tydskland har Professor Gubitz i Berlin udmærket sig. Nylig har en engelsk Træesnitkunstner George Watts, Lærling af den store Mester i Konsten, Britten Bransdon, nedsat sig i Leipzig, og leveret Blade, som berettigede til gode Forventninger. (See Artist. Notizenblatt 3.)

Til Kunstens Historie havde man forhen, som bekjendt, et ældre godt Værk af Breitkopf, et sildigere fortjener ogsaa at bemærkes, nemlig: Jos. Hellers Geschichte der Holzschneidekunst von der ältesten bis zur neuesten Zeit. Bamberg (b. Kunz) 1823. gr. 8. Med mange Træesnit (5 Rthlr.). Med en sjelden Fuldstændighed udarbeidet. Registret over Monogrammer, af hvilke mange ere trykkede ind med i Skriftet, udgjør 21 Blade.

Genf, d. 5 Marts. Vor Kanton og Stad er af ringe Omfang; men naar man iagttager, hvad i vort Statsraad forhandles, indtages man dog af Ærefrygt. I tre Maaneder have vigtige Ting beskjæftiget det; og derfor er i dets Værker mange fortræffelige, ja sande veltalende Ord hørte. Først omtalte man Affattelsen af en Criminallov for det Militære, derefter og indtil denne Time er afhandlet om Afskaffelsen af Dødsstraffe. De kan tænke Dem, at over saa vigtigt et Spørgsmaal er meget stridt for og imod; men Pluraliteten var for Afskaffelsen. En Genfer har sat en Priis af 1000 Franker for den bedste i populær Tone, og til Folkets Belærelse affattet Afhandling, om Nytten af Dødsstraffenes Afskaffelse; Afhandlingernes Bedømmelse overgives en Jury. Er dette ikke et af de skjønne Træk af Borgerdyder, som i denne liden Genfer Republik ofte forekommer?

Man har allerede længe indseet den skammelige Uret, som vederfores den Genfiske Rousseau under Revolutionsraseriet, og vil nu gjøre det godt igjen. Paa en liden, meget malerisk Oe nær ved Havnen, vil snart reise sig et Monument for den store Afdøde, denne saa ofte miskjendte og ilde udskregne. Det skal være en simpel Sarkophag, omgiven med Taarepile. Hele Oen skal vorde en venlig Spadserehave. Saadanne Planer blive her neppe udkastede, førend man og seer dem iværksatte. Dette har

sin Grund i den Overflod her er paa rede Penge. (L. C. Bl. 79.)

Et i sit Slags interessant Skrift er udkommet i Berlin, under Titel: Verzeichniß d. im Jahre 1825 in Berlin lebender Schriftsteller und ihrer Werke. Aus den von ihnen selbst entworfenen oder revidirten Artikeln zusammengestellt, und zu einem mildem Zwecke herausgegeben. Berlin 1826. (2 Rthlr.) 326 S. 8. Redaktøren har bestemt sit Honorar (nemlig det Halve af den rene Indkomst af Værket) til derfor at kjøbe en eller flere Actier (til 50 Rthlr.) i det Türkske Civilwaisenhuus i Potsdam, for at deri kunde optages en eller anden af trængende Berlinske Skribenteres Efterladte.

Kjøbenhavns Børs, den 14 April 1826.

Hamburg 2 M. a vista 233		à
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 10½ a 11 ß.		
Bank-Disconto pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	195	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	55	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84½	85 Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	114½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	91	91½ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58½	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 31.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 22 April 1826.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see No. 23.)

Fra Dr. Leithoffs Haand kan man vente en Beskrivelse over Institutet, fra de medicinske Synspunkter, med Afbildninger af syge Legemsdele, Maskiner, ꝛc.

I øvrigt finder man Efterretninger om det i Oct. Froriep's Notizen, Dec. 1821, No. 17, — i Morgenblatt, Sept. 1822, No. 213-14. — Stiftelsen er ogsaa med Berømmelse omtalt af den russiske Collegie-Raad Ridder v. Aderkas, der som keiserlig russisk Generalconsul opholdt sig i nogen Tid i Lübek, og som correspónderende Medlem af et keiserl. Selskab i St. Petersborg for Menneskekjerlighed, sendte Selskabet en Beretning derom, som blev indrykket i Selskabets Journal 1821, 15 H. S. 48-57. Ogsaa har Hr. Dr. Med. C. Otto i Maanedskrivtet: Nye Hygæa, May 1823, S. 313-327, i en Afhandling: om Krumninger i Rygraden, og Meddelelse af en ny Behandlingsmaade deraf, beskrevet Institutet. *)

*) Ved denne Leilighed gives følgende Optegnelse om andre bekjendte Instituter af denne Slags:

Et i Würtzburg er anlagt af Hr. Joh. G. Heine, der, ved at være en duelig Forfærdiger af chirurgiske Maskiner og Instrumenter, blev foranlediget til Anlægget i Aaret 1817. Kongen af Bayern bevilgede ham dertil en Bygning i en af Stadens roligste og sundeste Egne; og i samme bleve 27 passende møblerede Værelser for de Syge indrettede, foruden Værksted, samt Beboelses-Leiligheder for Hr. H. og Familie. Stiftelsen fik, efter Dronningen, Navn af Caroline-Institutet.

Nachricht v. gegenwärtigen Stande des orthopädischen Institutes in Würtzburg, von Joh. G. Heine, dessen Vorstande. Würtzburg, bei J. Stahel, 1821, 4. — cfr. Froerieps Notiz. Dec. 1821, No. 17.

I Erbachers Beschreibung von Würtzburg, udkommet sammesteds, læste man noget om Institutet. Det talte ved Slutningen af 1825 omtrent 200 Syge; deriblandt fra Nordtydskland og fra Rhinegnene 63, fra Rusland og Polen 36, fra England 8.

Lübeck har mange ypperlige Konstens Værker at fremvise. Iblandt dem udgjør St. Mariæ Kirke en af de fortrinligste; den hører til de mærkeligste i Tydskland og har lige Alder med Staden. Allerede 23 Aar efter dens nye Grundfæstelse (1163) var den til. Udmærket er den dristige og derhos smagfulde Bygningsmaade, det overalt lige Lys den har i sit Indre, hvor alt mørkt og melankolsk Præg er forjaget. To Taarne bleve oprettede 1304-1310, og have en Højde til Toppen af 422 Fod. Et mindre med et Klokkespil. Kirkens hele Længde er 340 Fod, den største Brede i Korset 176,

---

Det har og havt Syge fra Italien, fra Holland, fra Sverrig o. fl. Lande. Instituttet havde sit eget Bagerie og Slagterie, egne Værksteder for Snedkere, Sadelmagere, Skrædere og Mekaniker. (N. geogr. Eph. XVIII. 1826. 154.)

I allg. Jen. Liter. Zeit., Dec. 1825, Intell. Bl. No. 70-71, har Heine hensat nogle almindelige Bemærkninger om Orthopädien, daterede Oct. 1825. Deri noget om et nyt orthopädisk Institut af Milly i Paris.

Man kappes nu i Storbrittanien og Frankrig med at anvende den til Kunst ophøiede Turnering, eller Legemsøvelser, som Middel til at helbrede Krøblinger. Sveitseren Elias i England, Spanieren Amoros i Frankrig ere derved blevne navnkundige. (See Dr. Gersons og Julius's Magaz. der ausländ. Liter. 1824, Jan. og Febr. — Otto's Hygæa, Aug. 1824, S. 127 o. fl.)

I Bibliothek for Læger, 3die Bind 1823, S. 1-11 læses: Betragtninger over den Sygdom, hvor Foden er drejet ind ad (varus) af Profess. Klingberg; her beskrives en af Prof. Thal foreslagen, og med Held brugt Bandage af en Rem.

den smallere 111 Fod. To udmærkede Malerier af de tydske Skoler fra det 16de Aarhundrede, denne Konsts Blomstringstid, sees paa Væggen bag Alteret, det ene Christ-Barnets Tilbedelse, sandsynligen af Albr. Dürer, det andet en Altertavle af Albrecht Altdorfer. Mindre glimrende, men af en ejendommelig Fremstilling er et: Christus paa Korset mellem de to Røvere. Tre ypperlige Malerier af den italienske Skole, angivne at være af Perugino, hænge i Sakristiet; nemlig: Olav der indførte Christendommen i Norge; Christi Nedtagelse af Korset, og den hellige Catharina. I et nordligt Kapel tildrager Dødninge-Dandsen sig, mere ved Ideen end ved Konsten, Opmærksomhed. Døden opfordrer her, i en Række af Billeder, Personer af alle Stænder og Aldere, fra Paven til Barnet i Vuggen, at følge sig i Dands, og fører dem ved sin Haand. Denne Række af Malerier blev først malet 1463, men er siden flere Gange fornyet. Nogle plattydske Riim, som forhen stode under samme, bleve 1701 bortbyttede mod andre i det Højtydske. Vi optage eet af dem til Prøve:

Der Tod zum Artzte.

Beschaue dich nur selbst, und nicht dein Kranken-Glaß,
Du bist dem Cörper nach so dauerhafft als das.
Ein Stoß zubricht das Glaß, der Mensch zerfällt im Sterben;
Was findet man hernach von beyden? Nichts als Scherben.

Der Artzt zum Tode:

Verläst mich meine Kunst, alsdenn gesteh ich frey,
Daß zwischen Glaß und Mensch kein Unterscheid nicht sey.

Ihr Brüder, sucht umsonst in Gärten, Thälern, Gründen,
Um für die letzte Noth ein Recipe zu finden.

(Man har alle hine Riim i Skrifter over Lübek; kan ogsaa hos Klokkeren ved Kirken kjøbe et Aftryk. Ligeledes har man Malerierne kobberstukne, ledsagede med de gamle plattydske Riim. 1783.)

Et udmærket Værk af Billedhuggerkonsten er Højalteret, i Marmor af den berømte Konstner Thomas Quellinus, fra Antwerpen, (fra hvis Haand Danmark ogsaa har Arbejder). Dette Alter har en Digter beskrevet saaledes:

Die Würde selbst hat diesen Schmuck vollendet,
Hier ist nicht Goldes Zier, noch Farbenschein,
Der unwilkommen oft das Auge blendet;
Das Ganze bauet sich aus Marmorstein.
Wohin der Blick bewundernd rings sich wendet
Begegnet ihm ein sinniger Verein;
Das reine Weiß zeigt deines Heilands Leben,
Das Schwarz den Tod in den er sich gegeben.

Schau dort zur Seiten herrliche Gebilde!
Sie ragen majestätisch, hehr und groß,
Im Siegermuthe und voll Himmelsmilde,
Wie wenn der Glorie Leuchten sich umfloß,
Hinzeigend zu dem besseren Gefilde,
Als Engel schirmend schwacher Menschen Loos,
Als Führer durch die Angst und Lust im Staube.
Die Hoffnung links, zur Rechten steht der Glaube *).

Nogle Gravminder af samme Konstner. Ogsaa nogle af andre Konstnere. — Prædikestolen, af Mar-

*) Af Hr. Carl Jul. Aschenfeldt's Digt: Die St. Marien-Kirche; i Eidora, Taschenbuch auf das J. 1826.

mor, af Brausewind 1691. — Blandt Metalarbejder ere seeværdige et lidet Sakramenthuus af forgyldt Bronze, og det store Døbebækken 1337.

Et eget Slags seeværdigt Konstværk er det astronomiske Uhrværk; det bestaaer af tre Afdelinger: Den underste nemlig er en stor bevægelig Skive, med alle en Kalenders sædvanlige Opgivelser i forskjellige Kredse, og for Aarene 1753 til 1875; den anden viser Datum for hver Dag især, Solens, Maanens, Planeternes daglige Stillinger og Forhold, Formørkelser rc., beregnede fra 1811 til 1860; m. m.; den øverste indeholder et mekanisk Spilleværk. Ved Slaget tolv nemlig, fremtræde ud af en Dør til Højre, pyntelige Figurer af den tydske Kejser og de 7 Churfyrster; de gaae bøjede forbi en Christus, der med en bevægelig Haand velsigner dem, og derefter gaae de ud til venstre Haand. Derved lyde Trompettoner af to hosstaaende Engle, og to Raadstjenere ved Dørene hilse Fyrsterne. (Man kan hos Klokkeren faae en trykt kort Beskrivelse over dette Uhrværk.)

Kirken har to Orgeler. I den højeste Deel af Mellemhvelvingen staaer det ene, pragtfuldt ved Forziringer, og skjøn af Tone. Man siger, det skal være det største i hele Tydskland; det tæller 57 Registre, og 4684 Metalpiber.

En tilkommende Prydelse for Kirken faae vi derefter i et privat Huus. Det er nemlig af en lübeksk Konstner i Rom, Joh. Fred. Overbek, (fød 1789), forestillende Christi Indtog i Jerusalem. Det er rigt paa Figurer, imod 200 større og mindre, som indeholder endeel Portraiter; saasom Konstnerens Hustrue og Søn, mange Venner og Konstbrødre. Konstne-

ren har anvendt 15 Aar paa dette ypperlige Stykke. (Det er siden kommet til Kirken; og en kort Beskrivelse over det er udgivet som Tillæg til et lidet Skrift over Kirkens Mærkværdigheder, som faaes hos Klokkeren.)

(Fortsættes.)

Erklæring fra Søtofft.

(I Anledning af Liter. Tid. No. 13-14 d. A.)

Jeg skulde meget feile, om det ei var Stael-Holstein, der saa træffende sagde: Menneskene ville vise sig for os i deres Roes som Dverge, men i deres Daddel som truende Spøgelser; en Sandhed, der som oftest gjelder om Recensenterne, der, som nyligen Digteren Steen Blicher rettelig har yttret, sætte sig som Gjøge paa Ørnens Ryg, og lade sig saaledes imag opløfte af den.

Efterat jeg nu i omtrent elleve Aar har arbeidet paa flere Maader i Fædrelandets æsthetiske Literatur, har dog Literaturtidenden ikke fundet noget af mine Arbeider værdigt til Bedømmelse før nu, da den agter at slaae mig sammen, Himlen veed med hvormange og hvem, paa engang, for at faae os fra Haanden, saaledes som den for en Række af Aar siden gjorde med 7 à 8 Digtere, iblandt hvilke den geniale Staffeldt blev haardt medtaget af den uæsthetiske Recensent. Ikkun tvende Gange tilforn har Literaturtidenden omtalt, og det paa en yderst bitter og fornærmende Maade, mine poetiske Arbeider; men det var ikkun nogle i Nytaarsgaver henkastede Leiligheds-Digte osv., hvorefter den behagede smagløst at dømme.

Og, paa den samme Tid, da den nedrev nogle smaa Digte, forbigik den klogelig, men ingenlunde retfærdig, eller dansk sindet, at omtale mine større Arbeider, f. Ex. C4s Dom kritisk; thi, skjønt en fædrelandsk Forfatter upaatvivlelig først og fremmest af Nationen kan ventes anmeldt, — og, skjønt mit Arbeide havde ikke uheldigen, som jeg nu vel tør sige, bestaaet sin Prøve for Nationens store Domstoel, fandtes det dog uværdigt til Bedømmelse i Liter. Tidenden, paa samme Tid da man anmeldte f. E. Oversættelser af Fouqueés forskruede og mislykkede Dramer. — Forbindelserne i Staten gjøre saameget! — Og selv nu synes Kritikken kun at omtale C4s Dom, fordi den er nødt dertil, og kan da over denne Broe af Roes stige ned i sin Cloak, for derfra at kaste Skarn paa Forfatteren. Dette er Skribentens Løn, naar han har eengang eller flere Gange skrevet Noget, hvorved han glædede Hjertene: dette er hans Løn då, naar han frembær noget, maaskee efter anden Maalestok forfattet — og maaskee ringere. Paa det samme Punct skal han altid staae: hvilken menneskelig Aand, selv den største, gjorde vel nogensinde dette? — Jeg mindes heel vel, at Digte af Mænd ere blevne udbasunede af Liter., der aldeles vare uden Betydning, medens Andres, og deriblandt og mine, der formodentlig dog ei vare det aldeles, bleve forbigangne som et Nul. Og hvad der nu kan have bestemt Kritikken til at tage fat, vil jeg ikke undlade at yttre min Formodning om, skjønt den kan jo være feilende: det er mit sidste Sørgespil i romantisk Form og Aand: Borgens Bruud, som neppe maa tolereres, og endnu mindre den dermed følgende Liigtale over den døde æsthetiske Kritik i Danmark.

Hvorom alting er: Recensentens Domme stride imod de af Publicum tilkjendegivne over flere Arbeider; Recensentens Dom kan ei standse mig paa min æsthetiske Bane; Recensentens Dom gjør ikke mine Arbeider anderledes end de ere. Han kan da uforstyrret snakke om dem, snakkede han endog slettere endnu end han gjør: jeg har aldrig ventet anden Forstand eller Retfærdighed af Literatur-Tidendens æsth. Recensent. Smukt er det, at en Mand kan i 10 Aar arbeide uændset af sit Fædrelands Kundskabstidende, uagtet Arbejder af ham af Fædrelandets Historie paa den nationale Skueplads ere fremstillede. — En skjøn Opmuntring og en smuk Retfærdighed mod danske Mænd! —

Denne min Erklæring er kun en Randers Handske; er Rec. ei fornøiet med dens Lugt, eller Duft, som han siger, da skal jeg med Vulcani og Apollons Bistand smede ham en Jernhandske! Dermed, tilvidere, Gud befalet.

Indenlandske Efterretninger.

I de i Aarau udkommende "Unterhaltungsblätter für Welt- und Menschenkunde" findes, under Overskrift: "Dänische Literatur", en fordeelagtig Anmeldelse af det i Odense hos Hempel udkomne første Hæfte af "danske Ordsprog og Talemaader, ved J. H. Smith." I Anmeldelsen hedder det blandt Andet: "Er det sandt, at Ordsprog ere Nationernes Viisdom, saa kunne de Danske og Norske dristig tilegne sig første Rang blandt de klogeste Folkeslag. Foruden en stor Deel Sententser, optagne fra fremmede Nationer, eie Skandinavierne virkelig en Riigdom af egne originale Ordsprog, som ere saare lidet bekjendte udenfor hine nordiske Lande; men fuldelig fortjente at være det." — Man maa beklage, at Hr. Pastor J. H. Smith

med det første Hæfte har maattet standse dette interessante og fortjenstfulde Værk, af Mangel paa et tilstrækkeligt Antal Subscribenter.

Aalborg, d. 12te April. "I Søndags fandt her i Frue Kirke en mærkelig Høitidelighed Sted, i det fire uægte Børn paa eengang stededes til Daaben. Saadanne Tidernes Tegn bør ikke blive ubemærkede paa en Tid, da man tilbereder en Glædesfest til Erindring om Christendommens tusindaarige Indførelse." (B. A. 55.)

Ribe. Efter en skjøn Sommerdag i Søndags, med usædvanlig Hede paa denne Aarstid, havde vi her stærk Lynild og Torden af S. V. fra Kl. omtrent 8 Aften til Middag, og Dagen derpaa en gjennemtrængende Kulde med Blæst. Siden have vi havt afvexlende Regn, Blæst og Kulde. Viben og Stæren saaes her først i Marts, Storken første Gang i Aar sidst i forrige Uge. — Førstkommende Onsdag d. 19de ds. afseiler Skipper Halmøe fra Colding til Kjøbenhavn, og medtager Passagerer og Fragtgods didhen og siden tilbage. Saavel for Passagererne som for det betroede Gods, vil blive viist den største Omhyggelighed. Denne Skippers Fart bliver stadig paa Kjøbenhavn hele Sommeren.

Blandede Efterretninger.

Monitøren for 4 April erklærer sig bemyndiget til at modsige den Efterretning (see Skilderiet No. 27), at den keiserlige russiske Søeminister de Traversay skulde være død; da endnu Vicomte af St. Priest har medbragt Breve fra ham fra 24de Febr. til hans Familie i Frankrig.

Fortegnelsen over de Forelæsninger, som i forestaaende Sommer skulle holdes paa det Berlinske Universitet er udkommen, og man maa forundres over den Rigdom af Besættelse i ethvert Fag; men fornemmelig i de medicinske og

philosophiske Fag. Regner man Privatdocenterne med til Lærer-Personalet, saa ere her vel 100 Lærere i alt; og blandt dem mange, der have faaet et Navn i Europa. Man kan, heder det i en Skrivelse fra Berlin af 25 f. M., rose denne Anstalt for, at den er den Første i den dannede Verden, ligesom vor Stat kan blandt Staterne med Grund paastaae, at være Videnskabernes Stat, og saaledes den sande Friheds. — Bibliotheket derimod har Mangler. Et nylig udkommet Skrift har her havt et Held, som man ellers kan betragte ejendommeligt for Frankrig og England; nemlig en Afsætning af nogle tusinde Exemplarer paa en Dag. Titelen er: "Henriette, eller den skjønne Sangerinde." Det er sandsynligen skreven og forlagt her, endskjøndt Leipzig er angivet som Trykkestedet. Det er en Satyre paa en her tilbedet Sangerinde, og alle Medlemmerne af hendes saa kaldte gamle Garde ere skarpt, men treffende skildrede.

Regnskab for Bombebøssens 26de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 11 for d. A.)

Ved Bombebøssens 24de Aabning, den 5te April 1826, fandtes i samme:

	r. S.	S. o. T.
	31 Rbd. 8 ß. og	37 Rbd. 82 ß.
samt en Seddel med Devise P..s Mulct; hvori var indlagt		2 — =
Herforuden toges til Indtægt:		
Fra en Unavngiven ved Hr. Commandeur Sølling	20 — =	
Fra Hr. Urtekræmmer Stiesen . . . . . . der ved Skrivelse af 7 Februar sidstleden er Hr. Commandeur Sølling tilstillet.	50 — =	
Hr. Commandeur Sølling indleverede fem 10 Rigsbankdalersedler, som fra H. S. vare ham tilstillede		50 — =
Endvidere fra Hr. Capitain Jacob Lund pr. Commission den 19de Marts sidstleden		5 — =
Ved Skrivelse af 22de Marts d. A. er fra en Anonym til Admiral Løvenørns Minde indsendt		5 — =
Fra Hr. W. Born i Corsøer er tilstillet Bombebøssen		10 — =
Fra et Selskab af Venner, der til Fordeel for Bombebøssen den 12te Marts sidstleden havde givet en dramatisk Forestilling af Comoedien: de Vonner og Vanner, er indsendt, ved Skrivelse af 22de Marts næstefter, som indkommet ved bemeldte Forestilling, en kongelig uopsigelig Obligation, Nr. 3626, af 7 Marts 1811, stor	100 — =	
hvorpaa rester Renter fra Decbr. forrige Aar; tilligemed 16 Rbd. 84 ß. Sedler og Tegn, som bleve overleverede Hr. Commandeur Sølling, for efter Givernes Bestemmelse at uddeles imellem strandede og skibbrudne Søefolk.		
Af Mandskabet paa Chinafareren Christianshavn er indsendt ved dets Mynstring	31 — 48	2 — 64
Ialt	r. S. 232 Rbd. 56 ß. og	S. o. T. 112 Rbd. 50 ß.

Bombebøssen eier nu:

1.	Gaarden Nr. 167 paa Hjørnet af Dybensgade og Sqvaldergade, der, efter Kjøbesummen for samme, med Tillæg af den senere indløste Bankheftelse, ansættes til Værdi	rede Sølv	14,000	Rbd.	
2.	Inventarium af Senge, Sengeklæder, Borde m. m.	——	2500	—	
3.	Hofraad Meyers Legat, kongelige Obligationer à 4 pC.	Sølv	2500	—	
4.	Hofraad Gersons Legat i Nationalbankobligation à 4 pC.	—	1000	—	
5.	Den af Pastor Walther og Hustru legerede Depositocasse-Obligation, à 4 pC.	—	500	—	
6.	Grev W. Moltkes kongelige Obligation, à 4 pC.	—	293	—	39½ß.
7.	Den af det oeconomiske Velfærds-Selskab skjenkede Capital i kongel. Obligationer, à 4 pC., til Beløb	—	6225	—	=
8.	Capital i en Nationalbankobligation	—	1000	—	=
9.	En kongelig Obligation fra et Venneselskab d. 22de Marts 1826	—	100	—	=
	Ialt r. S. og Sølv		28,118	Rbd.	39½ß.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn.

*** *** ***

Til nærmere Oplysning om Qvartalets Indtægter, fra hvilke Canaler og til hvilke Tider Friboligen for vore gamle Sømænd har faaet samme, m. v., giver Undertegnede sig herved den Ære at meddele følgende:

Den 22de Februarii blev Stiftelsen beæret med Hs. Kongel. Høihed Prinds Christians høje Nærværelse. Ved Indgangen blev Høistsamme modtaget af Directionen, som forestillede Hs. K. H. de 25 gamle Sømænd — og behagede det Høistsamme at tage den hele Indretning i naadigst Øjesyn. I Forvejen havde Hs. Kongel. Høihed beæret Waterskouts-Contoiret med sit Besøg, for at see Bombebøssen.

Til Hs. Majestæts Fødselsdag har, som sidstmeldt, vore gamle Venner paa Hjørnet (∠) efter Sædvane, selv nedlagt deres 20 Sølvdalere, hvilke følgelig vare i Bombebøssen ved Aabningen.

De den 3die Februarii mig tilstillede 20 Rbdlr. i rede Sølv ere de, som jeg ved Qvartalssamlingen afleverede, og sees af Regnskabet.

Den 7de Februarii. Med Hr. Urtekræmmer Stiesens 50 Rbdlr. (som vare bestemte til Godtgjørelse for et Fald, der var til Skade for den Faldne, men blev til Gavn for den opreiste Bombebøsse) fulgte en Billet, lydende saaledes: "Medfølgende 50 Rbd. rede Sølv, der først vare bestemte til En, som ved et uheldigt Fald for en Tid siden kom til Skade i min Boutique, men som samme, formedelst sin uværdige Opførsel imod mig, ikke kunde tilkomme, vilde S. T. Hr. Commandeur Sølling behageligst tage til Indtægt for Bombebøssen."

De 5 Stkr. 10 Rbdlr. Sedler modtog jeg d. 10 Marts af H. S., som boer paa Baroniet Stampenborg, var min Ungdoms og er min Alderdoms Ven, og vedligeholder sin udmærkede Hengivenhed for Sømandsstanden.

De den 19de Marts ved Capt. Lund til mig leverede 5 Rbdlr. vare, ifølge de medfulgte Linier, fra en nylig optagen Br. og Ven, som reiste bort.

Paa Skjærtorsdag, som Dhrr. Schow og Garbrecht skriver, der har noget at betyde i Danmarks Annaler, sendte disse Herrer den anførte Obligation til Bombebøssen paa 100 Rbd., foruden 16 Rbd. 84 ß. til Skibbrudne og deres Efterladte; med den Anmærkning, at hvis Lejen, 30 Daler Sølv, for Localet ikke havde slugt saa betydeligt, kunde Provenuet til samme blevet mere.

Den 29de Marts leveredes mig 10 Rbd. af min driftige Gudsøn Kjøbmand Wilhelm Born, som jeg paa Færøe i Marts 1791 stod Fadder til — og som allerede har svunget sig op gjennem alle Classer af Søfarten til det han nu er. — Gid Held følge ham fremdeles.

Efterdi Søfarten i det afvigte Vinterqvartal ei ret havde begyndt — den er desuden kun maadelig! — saa er det meste af hvad som forefandtes i Bombebøssen ved Aabningen nedlagt af høje og skjulte Velgjørere.

Selskabet for Musikens Udbredelse er nu opløst. I 6 Aar udbredte det, lig en Sol, sine velgjørende Straaler over Stiftelsen, og selv dens Dalen ville de gamle Sømænd faae Aarsag til med Højagtelse og Taknemmelighed at ihukomme, — og naar dette Selskab, som før er sagt, ei mere existerer, da gaae man om 100 eller flere Aar hen i Boligen, og der vil man finde, at det har været til, og at samme for en stor Deel har sin frodige Fremvært at takke derfor, hvilket bedst bevises ved at anføre nedenstaaende Summer, — og er altsaa ingen Smiger af mig.

For første Concert i	1820 —	824	Rbd.
	1821 —	1100	—
	1822 —	800	—
	1823 —	1023	—
	1824 —	664	—
	1825 —	745	—
Tilsammen		5156	Rbd. Netto.

Og desforuden have mange strandede Søfolk, Enker og Børn, efter deres tabte Forsørgere faaet en hurtig Hjelp af hvad disse 6 Concerter gav Anledning at faae i Indtægt for Texterne. — Kort sagt — Selskabet og Publikum have velvilligt rakt hinanden Hænderne.

Indtægterne i de sidste 3 Qvartaler har man anvendt paa at forbedre Bygningen, hvorved dens Værdie er forhøjet — men Status ei synderlig formeret — derimod grændser min Forhaabning næsten til Vished, at næste Qvartal vil blive eet af Stiftelsens meest glimrende.

Hr. Assessor With har skjænket 20 Expl. af hans Danske og Norske Søeheltes Bedrifter — og Hr. Henry de Buchvald 50 Expl. af hans Les Dernieres Pensées d'un jeune Invalide, Copenhague 1824. De faaes i Friboligen, den første for 1 Rbd. og den sidste for 2 Mk.

Hr. G. har forsynet de gamle Sømænd med et Qvantum Skraaetobak.

Min forrige Anmodning, saavel i Dagen som i Adresseavisen, at den ædle Giver, som under d. 20 Dec. f. A. sendte mig 50 Rbd. til de Strandede, hvorfor er aflagt Regnskab i Dagen No. 54 d. 4 Marts d. A., vilde behage at modtage de paa Dagens Contoir henlagte Bilage, gjentages herved indstændigt.

Waterskouts-Comptoiret ved Holmens Canal No. 256, d. 10 April 1826.

P. N. Sølling.

Kjøbenhavns Børs, den 18 April 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 235		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	86	86½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	73½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	100½ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58½	59 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 32.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 22 April 1826.

Udforslerne af Smør og Ost fra Kongeriget Danmark og Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen i de sidste 5 Aar.

	Smør.		Ost.	
	Tdr.	Fdr.	Skpd.	Lispd.
I Aaret 1821.				
Kongeriget Danmark	7652.	=	247.	$7\frac{15}{16}$.
Hertugdømmet Slesvig	6928.	3.	563.	$11\frac{1}{4}$.
—— Holsteen	19753.	1.	2779.	$6\frac{3}{4}$.
Ialt	34334.	=	3590.	$5\frac{15}{16}$.
I Aaret 1822.				
Kongeriget Danmark	10813.	$2\frac{7}{8}$.	214.	$17\frac{5}{8}$.
Hertugdømmet Slesvig	7243.	2.	637.	$2\frac{1}{4}$
—— Holsteen	22152.	$\frac{1}{2}$.	2699.	6.
Ialt	40209.	$1\frac{3}{8}$.	3551.	$5\frac{7}{8}$.
I Aaret 1823.				
Kongeriget Danmark	16517.	$1\frac{1}{2}$.	461.	$17\frac{1}{2}$.
Hertugdømmet Slesvig	9797.	$\frac{1}{4}$.	729.	9.
—— Holsteen	21631.	1.	2732.	$12\frac{1}{8}$.
Ialt	47945.	$2\frac{3}{4}$.	3923.	$18\frac{5}{8}$.

I Aaret 1824.	Smør.		Ost.	
	Tdr.	Fdr.	Skpd.	Lispd.
Kongeriget Danmark	15354.	$2\frac{1}{2}$.	635.	$14\frac{5}{8}$.
Hertugdommet Slesvig	11021.	$\frac{1}{8}$.	856.	6.
—— Holsteen	25301.	$2\frac{3}{4}$.	2266.	17.
Ialt	51677.	$1\frac{3}{8}$.	3758.	$17\frac{5}{8}$.

I Aaret 1825.				
Kongeriget Danmark	19523.	$3\frac{1}{2}$.	552.	$2\frac{5}{16}$.
Hertugdommet Slesvig	13578.	2.	1019.	$14\frac{3}{8}$.
—— Holsteen	30602.	$3\frac{1}{2}$.	2640.	$3\frac{1}{2}$.
Ialt	63705.	1.	4212.	$\frac{3}{16}$.

Beløbet i det Hele:				
1821	34334.	=	3590.	$5\frac{15}{16}$.
1822	40209.	$1\frac{3}{8}$.	3551.	$5\frac{7}{8}$.
1823	47945.	$2\frac{3}{4}$.	3923.	$18\frac{5}{8}$.
1824	51677.	$1\frac{3}{8}$.	3758.	$17\frac{5}{8}$.
1825	63705.	1.	4212.	$\frac{3}{16}$.
	237871.	$2\frac{1}{2}$.	19036.	$8\frac{1}{4}$.
Fragaaer, som af de for Hertugdommerne anførte Qvantiteter ere indførte fra Danmark, for alle 5 Aar	4596.	$\frac{3}{4}$.	60.	$12\frac{1}{16}$.
For 5 Aar altsaa til fremmede Steder	233275.	$1\frac{3}{4}$.	18975.	$16\frac{3}{16}$.

Værdien beregnet til Penge kunne vi ikkun anføre for det sidste Aar, da vi ikke have, specielt for hvert Aar, undtagen for 1825, til Fradragelse, hvad der af Hertugdømmernes Udførsler er til samme indført fra Danmark.

Af de i Aaret 1825 udførte 63705 Tdr. 1 Fdg. Smør
afgaaer, som til Hertugdommerne ere
indførte fra Danmark . . . . . 1557 — $1\frac{1}{4}$

Tilbage 62148.

som à 40 Rbd. i Sølv pr. Tde. udgjør . . . . 2,485,920 Rbdlr. Sølv.

Transport 2,485,920 Rbdlr. Sølv.

Da Kapitelstart for Smør kun er sat for nogle af Nørrejyllands Amter, og for disse udgjør et Middelbeløb af 37 Rbd. 83 ß. pr. Tde., vil den ovenanførte Priis af 40 Rbd. Sølv pr. Tde. neppe kunne ansees for høj.

Af de i Aaret 1825 udførte	4212 Skpd. Ost	
afgaaer, som fra Danmark er udført til Hertugdommene	5 — 12 Lispd.	
Igjen	4206 Skpd. 8 Lispd.	
à 4 ß. pr. Pund eller 13⅓ Rbdl. pr. Skpd. bliver Beløbet		56,080 — —
Udførslerne af disse to Artikler udgjør da en Værdi af		2,542,000 Rbdlr. Sølv.

Det Kongelige Opfostringshuus i Kjøbenhavn.

(Af P. E. Becker.)

(Fortsættelse; see No. 27.)

III.

Tanker ved Indtrædelsen.

O gjem til Dødens Stund i trofast Aand
Hvad dig om Blomsterne din Ven vil lære.
Guldberg.

Hvo er du Ven, som ei med Glæde
Indtræder i en Urtegaard,
Hvor Blomsten — skjøn ved Duggens Vælde —
Saa duftende — saa yndig staaer?

Hvo er du, hvis dit Blik ei dvæler
Ved hver en Spire — hvert et Straa,
Som Storm og Uveir ikke qvæler
Til alt i Spiren at forgaae?

Hvi søger jeg Umuligheder?
Hver Tænkende er Blomstens Ven!
Dens Spiren, Fremvæxt Alle glæder,
Som skyldfri, tænksomt skue den.

Men er du Gartner selv, du Gode!
Hvad lignes da din Glæde ved?
Du skaber Liv paa Herrens Klode
I hvert et broget Blomsterbed.

Og naar du træder i dit Eden,
Hvad er din Hu — din Tanke da?
Mon ei med kjerlig, hjælpsom Freden
At luge Ukrudstidslen fra?

Og sørger du ei ved en Krone,
Som visnede for Ormens Stik,
Og seer paa hver en Blomstertrone
Med kjærligt — dog med frygtsomt Blik?

Saa gaaer det til i Blomsterlivet!
Saa frydes — sørger Gartneren! —
O, ogsaa mig har Himlen givet
En Have — skjøn som Lysets Ven!

Der spirer Mennesker for Tiden,
Der lægges Frø af sjelden Sort,
Som plantes ud i Verden siden
At modnes og at vorde stort.

Og veed du hvad de Blomster hedde,
Som skjønne i min Have staae?
De kaldes Dyd og Sundhed! — spæde —
Men dyrebare hulde Smaa!

Vel fik jeg kun eet Beed i Eie; *)
— Et sjeldent — saare frugtbart Bed! —
Thi mange Ædle Haven pleie
Med trofast Faderkjerlighed;

Dog — hvergang Døren jeg oplader,
Som fører til de kjære Smaa: —
Jeg bede vil til Godheds Fader
Det skjønne Gartnerheld at naae!

IV.

Min Skole.

Gaaer hen og lærer alle Folk.
Jesus Christus.

Simple lille Skolestue!
Bly du stander uden Pral;
Ikkun Faa din Virken skue,
Mange dog dig signe skal.
Du, Kjerminden lig, dig dølger,
Virker stille i din Vraa;
Men bag Tidens brudte Bølger
Skal din Daad forklaret staae.

*) Skolen er deelt i flere Klasser.

Underfuld mig Skjæbnen vinked
Fra min mørke Barndoms Vei;
Og hvor Haabets Stjerne blinked
Fulgte jeg — og tvivled ei. —
See — da aabned sig mit Øje —
Som din Viingaardsmand jeg stod, —
Kjerligt lød det fra det Høje:
"Gjør den Unge viis og god!"

Og jeg stræbte ufortrøden
Daglig i din Helligdom.
Herren stod mig bi i Nøden,
Selv hans Kraft til Hjelp mig kom.
Nu saa glad jeg her indtræder.
Daglig til min Syssel gaaer;
Nyder stedse nye Glæder
Af den Sæd, jeg her udsaaer.

Snart jeg tolker Jesu Lære,
Frelsens høje Himmelbud,
Lærer Barnets Aand at ære
Kraftens Herre — Støvets Gud!
Lærer ham, at Alle leve,
Er og røres ved hans Aand,
Og at Himles Himle bæve
Under Retfærds Straffehaand;

At han Synderen tilgiver,
At hans Kjerlighed er stor,
At han stedse Fader bliver
For den syndefulde Jord;
Og at vi ham hist skal finde,
Straalende i Herlighed,
Naar ei Støvets Lænker binde
Os til Jordens snevre Bred;

At vi Næsten bør fordrage,
At Enhver vor Broder er,

Og at Livets mørke Dage
Vidne selv: Gud er os nær! —
Og naar da det unge Hjerte
Fuld af Andagt hæver sig
Til at føle, hvad det lærte:
Da — da er jeg lykkelig!

Snart jeg til henfarne Tider
Vender her den Unges Blik;
Viser ham, at Alt omsider
Spired, visned og forgik;
Kalder Oldtids stolte Hæder
Frem for Nutids Dommerstol,
Peger paa, at Aand og Sæder
Dømmes efter Tidens Sol;

Viser ham med Fryd de Egne
Hvor hans Heltefædre stred,
Og at Mørket allevegne
Svandt for Danske Vises Fjed;
Maner frem den Heltestamme,
Som for Danmark værned tro;
Lægger til, at end den samme
Staaer ved Danmarks Roer saa fro.

Seer jeg da paa Pogens Læber:
"Gid jeg alt var vorden Mand!" —
Er det Maal, hvortil jeg stræber,
Naaet for Konge, Folk og Land.
Da har han — skjønt Barn — dog funden,
Statens Held er eget Held;
Da er Tanken ham oprunden:
Herren styrer Staters Vel.

Snart jeg til Naturens Riger
Fører her den unge Aand,
Hvor fra Skabningen han stiger
Til en mægtig Skabers Haand,

Hvor det mindste Kryb maa lære
Viisdom ham i Id og Daad,
Og hans første Tanke være:
"Stor er Herren — viist hans Raad!"

Men — hvor stirrer ei hans Øje,
Naar jeg her fra Støvets Hal
Fører hisset mod det Høje
Ham til Himlens Stjernesal;
Naar han seer det gyldne Skimmer,
Han saa barnligt stirred paa,
Vorde tusind Verdners Glimmer,
Før kun gyldne Pletter smaa.

Tanken svimler — Hjertet bæver,
Hver en Nerve dirrer — Gud!
Sjælen sig fra Støvet hæver,
Svinger sig af Fængslet ud;
Ønsker sig en mægtig Vinge
For at nyde himmelsk Lyst
Ved didhen sig at opsvinge,
Høre fjerne Verdners Røst.

Tak, o Gud! — Tak høje Fader!
Tak for al Din Miskundhed!
Tak fordi Du her mig lader
Tolke Dydens Himmelfred!
Glimrende lad Andre stige,
Skyhøit Nogle hæve sig,
Enkelte skal eengang sige:
"Livets Held vi takke dig!"

See fremdeles og i Naade
Til min svage Evne ned!
Fader! ene Du bør raade,
Ene Du er Kjerlighed!
Hør min Bøn og lad mig dyrke
Troligen Din Viingaard her!

Du i Tro og Haab mig styrke,
Naar jeg ønsket Frugt ei seer!

Du som hist paa Jorsals Høje
Led for Støvets Salighed,
Lad Dit blide Aasyn bøje
Huldt sig til min Stræben ned!
O, af Dig jeg stedse lære
Taalmod, Blidhed, sindig Hu!
Du mit store Mønster være!
Gid jeg vandre maa som Du!

Hellig Aand med Trøstens Vinge!
Overskyg i Naade mig!
Kraft og Held vil Du mig bringe,
Du, som er saa naaderig!
Lad hvert Frø, jeg her nedlægger,
Gjennem Muldet hæve sig,
At det snart sin Krone strækker
Skjøn og herlig op til Dig!

Indenlandske Efterretninger.

Ved offentlig Auction i Nakskov er en Landmands 12 Qvæghøveder solgte for 16, skriver serten Skilling Tegn pr. Stykke og to ham tilhørende Vognheste for ikke mindre godt Kjøb. En Paarørende kjøbte disse Kreature, som vare udlagte for skyldige kongelige Skatter. Uagtet den ene af Qvægshøvederne kælvede under Transporten til Auctionsstedet, og altsaa ikke kunde fremstilles der, fulgte den dog med i Kjøbet.

Den af det slesvig-holsteenske patriotiske Selskab udsatte Præmie for den bedste Samling af Regler for at bevare Børns Helbred i deres første Leveaar, og Raad i uventede Ulykkestilfælde, bestemt til Optagelse i den slesvig-holsteenske Kalender for 1827, er tilkjendt Pastor Niemann i Altona.

Blandede Efterretninger.

Lyd-Telegrafer.

Hvor stort end Antallet af Storbritanniens forskjellige Kommunikationsmidler kan være, saa begynder det dog at være utilstrækkeligt for samme. Disse Tusinder af Kanaler, som gjennemskære det, disse jernbanede Veje, disse Skibe, disse Vogne, der befare dem, og som Ilden har givet Vinger, disse herlige Landeveje efter Ingeniøren Mac'Adams System, synes ikke mere at være nok for Virksomhedsaanden og Forretningernes underfulde Tilvært. I denne evigvarende Trang til Forbedringer misunder det Frankrig dets Midler til at korrespondere ved Signaler, og man taler om Oprettelsen af et Kompagni, for fra London af, der skal danne Centralpunktet, at anlægge Telegraflinier til alle Kanter. Regjeringen skal kunne betjene sig af disse Telegrafer, men ikke være i udelukkende Besiddelse af samme, idet de især skulle komme Handelen til Gode. Bemeldte Kompagnie har, med Hensyn til Valget af det telegrafiske System, som det vil følge, endnu ingen Bestemmelse taget, men opfordret enhver, som kunde have nogen egen Anskuelse af denne Sag, til Meddelelse af samme, med Løfte om store Fordele for den, hvis Udkast skulde blive definitive antaget. Hr. Thomas Dick, Forfatter af meget agtede Skrifter over naturhistoriske Gjenstande, har raadet til Anlæg af akustiske Telegrafer, hvilke, efter hans Mening, vilde være at foretrække for de i Frankrig og Ægypten brugelige. Ved disse kunne vel Signalerne meget hurtig befordres, men der kræves først megen Tid til deres Indretning, og dernæst ere de desuden kun anvendelige for smaa Depescher. Glasgow Magazine giver følgende Beretning over dette Projekt: "Under de hurtige Fremskridt, som paa den senere Tid alle velindrettede Selskaber gjøre, vilde det ogsaa være af høj Vigtighed, om man formaaede at forstærke den menneskelige Stemme saaledes, at man kunde holde en Samtale med nogen i en Afstand af 20 til 30 (engelske) Mile. Nogle i den sidste Tid af Hr. Thomas Dick anstillede Forsøg have overbeviist denne Mand om at dette ikke var umueligt. Man veed allerede

længe, at Træ er en fortræffelig Klangsleder. Hænger man et Uhr ved den ene Ende af en Bjælke, kan man tydelig fornæmme dets Slag, naar man lægger Øret til den anden; gjennem Luften vilde dette i samme Frastand være umueligt. I Februarheftet af Nicholsons filosofiske Journal 1803 beskriver en Hr. Walker en meget simpel Indretning, formedelst hvilken han i en Frastand af 17½ Fod kunde gjøre sig forstaaelig med svag Stemme. Paa denne Indretning var en Trompet anbragt, og holdt man Øret i en vis Stilling til samme, saa blev man fristet til at troe, at et usynligt Væsen i dens Midte havde talet de Ord, man nylig havde hørt. Endnu mærkværdigere var det, at disse Ord vare klangfuldere, tydeligere og dog alligevel behageligere, end om de vare blevne talede igjennem Luften.

En Kjøbmand Jorissen i Cleve, som var næsten ganske døv, blev en Dag i Aaret 1750, i det han sad hos Een, der spillede paa et Klaveer, som berørte Enden af hans Pibe, den han just havde i Munden, overmaade behagelig overrasket ved tydelig at fornemme hver Tone. Ved en Smule Eftertanke og Øvelse forskaffede han sig nu snart Brugen af den tabte Sands; han holdt sig nemlig til Tænderne et Stykke Træ, hvis anden Ende blev holdt paa samme Maade som den, der talte med ham, og ved denne Fremgangsmaade kunde han føre en heel Samtale, ja endog fornæmme en svag Hvisken. En lignende Virkning finder Sted, naar den talende Person holder sig et Stykke Træ eller en Stok til Halsen eller til Brystet, eller naar een af dem, der tale med hinanden, lægger Stokken f. Ex. paa en Tønde, eller paa et mindre Trækar, ind i hvilket den anden da taler; det forstaaer sig, at Tonerne ere desto tydeligere, jo mere et saadant Kar er i en bevægelig Stilling, for Ex. naar det hænger i et Tov. Ogsaa Vandet er en god Lydleder; Franklin forsikkrer, at han i en Frastand af en halv (engelsk) Miil har hørt tvende Stenes Gnidning mod hinanden under Vandet. Desuden er det ogsaa blevet bemærket, at Lydens Hurtighed er langt større hen over faste Legemer, end igjennem Luften.

Ifølge Chladnis mangfoldige Forsøg er denne Hurtighed ved visse Legemer endog 16 til 17 Gange større.

For Muligheden af akustiske Kommunikationsmidler tale Biots Forsøg med at befordre Lyden gjennem faste Legemer og gjennem Luften i lange Rør. Disse Forsøg ere blevne anstillede med de cylindriske Rør, som i Paris ere anlagte til Vandledning. Med Hensyn til Lydens Hurtighed erholdt man den Vished, at dens Befordring gjennem Rørene var ti Gange hurtigere end igjennem Luften. Rørene, ved hvis Hjælp Biot vilde erfare, i hvilken Frastand Tonerne vare hørlige, havde en Længde af 1039 Yards. Han havde stillet sig ved den ene Ende af disse Rør, og en Ven, der var ham behjælpelig i hans Forsøg, ved den anden. Uagtet de talede ganske sagte, forstode de hinanden saa vel, at de kunde samtale om Alt, hvad der angik deres Forsøg. Denne Maade at tale paa med en usynlig Nabo var saa overraskende, at den satte dem begge i Forbavselse, endskjøndt de kjendte Aarsagen dertil. Imellem Spørgsmaal og Svar henrandt kun en kort Tid, thi dertil udfordredes kun 5½ Sekund, uagtet Afstanden som sagt var 1039 Yards. Knaldet af en ved den ene Ende affyret Pistol foraarsagede endnu ved den anden Ende en stærk Explosion, og Luften blev derved voldsomt afsteddreven, at en Haand, som holdtes til Aabningen, blev smertelig berørt deraf, og et brændende Lys udslukket. Af de angivne Forsøg er det klart, at man kan forplante Toner i en saa at sige uendelig Frastand. Kan man ved blot at hviske gjøre sig forstaaelig paa ¾ engelske Miil, saa har man vel Grund til at antage, at en tydelig Underholdning ved Rørledning i en Afstand af 30 til 40 Miil, maa være mulig. En Anvendelse af denne Theori vilde afgive de nyttigste og besynderligste Resultater. Saaledes kunde man fra den yderste Ende af en stor Stad til en aftalt Tid melde en anden ved den modsatte Ende en Efterretning, eller holde en Samtale med ham. Venner, som boede i forskjellige fra hinanden bortfjærnede Stæder, kunde korrespondere med hinanden ved Ord, og vilde let

paa Stemmen kunne kjende deres gjensidige Identitet. Efterretningen om en Sygdom, om Tilfælde, om et Dødsfald eller om hvilkensomhelst anden vigtig Begivenhed kunde man befordre i et Øjeblik. Der vilde intet være i Vejen for at en Gejstlig, fra sit eget Kammer i Edinburgh, kunde tale til et andægtigt Broderskab i Musselburg, i Dalkeith, ja selv i Glasgow. Han kunde holde een og samme Prædiken i sit eget Sogn, og i næste Time i en Frastand af 40 Miil. Det vilde endelig slet ikke være upassende, engang at forsøge, hvad Virkning en usynlig Taler vilde gjøre paa sit Auditorium. Gik man frem efter analoge Grundsætninger, vilde heller intet være lettere, end Anlæggelsen af et Apparat til Forstærkning af Stemmens Omfang, saaledes, at man kunde gjøre den hørlig i en Forsamling af flere tusinde Personer, hvilket i mange Tilfælde ufejlbarlig maatte være af stor Nytte. Kort sagt, Efterretningen om alle Opdagelser og om alle vigtige Begivenheder kunde inden en Time være udbredt fra den ene Ende af det forenede Kongerige til den anden. Man troe dog ikke, at et saadant Projekt var chimærisk eller uudførligt. Biots Forsøg ere afgjørende, og da det er beviist, at den svageste Hvisken lader sig forplante i en Frastand af $\frac{3}{4}$ Miil, uden i mindste Maade at tabe sin Intensitet, saa er det udenfor al Tvivl, at dette med den sædvanlige menneskelige Stemme maatte være gjørligt i det mindste 20 Gange saa langt. Er det desuden ikke efter lignende Principer, at vi for nærværende oplyse vore Stæders Gader, vore Huses Indre? For ikke 30 Aar vilde Ideen til en Oplysning af vore Værelser ved en usynlig, undertiden i en Frastand af 6 Mile frembragt, Substants have forekommet Mængden ligesaa urimelig, som den nu i Forslag bragte Idee. I Grunden er det slet ikke underligere at kunne lade sig høre 10,000 Mile borte, end ved Hjælp af et Teleskop at kunne skjelne langt bortfjærnede Gjenstande saa nøje, som om de kun vare faa Skridt borte fra os. Det ene ligesaa vel som det andet, stemmer overens med

Naturkovene, og har Mennesket een Gang erkjendt disse Love, saa maa han søge at drage Nytte deraf, idet han lader dem tjene sine Fornødenheder. Hvad Teleskopet er for Øjet, det ville Telegraferne, eller rettere de akustiske Rør, være for Øret, og saaledes ville da begge disse Sandser, der bidrage det meste til vor Fornøielse og til vor aandelige Uddannelse, tjene os i saa høj en Grad som det kun er muligt. — (Pappes Lesefrüchte 1826, 1ster Band.)

Et i sit Slags fuldstændigt og interessant Værk er: Zauberbibliothek, oder von Zauberei, Theurgie und Mantik, Zaubern, Hexen, und Hexenprocessen, Dämonen, Gespenstern ꝛc. Von G. K. Horst. Deraf udkom 5te Deel, 1825. 8. Med 6te Deel sluttes Værket.

Versuch einer Entwickelung der Grundbegriffe der Meteorsteine und Darstellung der vorzüglisten Hypothesen, ihren Ursprung betreffend. Von H. Kratter. 1825. 8. Wien. Indeholder Udtog af v. Chladni's og v. Schreibers bekjendte Skrifter, og nogle senere Afhandlinger i de meest læste Tidsskrifter. (Heid. Jahrb. d. Liter. 1825. Dec.)

Om Kongeriget Bayern har man tre nye statistiske Værker: Statistisch-topographische Darstellung des Königr. Bayern, in 9 Tabellen von Dr. J. D. A. Höck, k. baier. Reg. Rathe. 1822. Fol. — Handbuch d. Statistik des K. Baiern; von Dr. Gottl. Grabuth. Sulzbach. 1824. L. 8. — Dir. Rudhard, Statist. d. K. B. Tübingen. 1825. 8. Det sidste, hvis Forfatter har havt officielle Kilder, fortjener især Tiltroe.

Efter samme var Bajerns Areal-Indhold $1382\frac{5}{6}$ Qvadrat-Mile; og Folkemængden: 3,743,328 Mennesker.

Ved en Skrivfeil var i forrige Nummer Prisen paa Specier anført til 13 Rbmk., istedetfor 13 Rbmk. 14 ß.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 33.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 25 April 1826.

Udførslerne af Kornvarer, Smør og Ost i Aaret 1825.

Fra Kongeriget Danmark og Hertugdømmene Slesvig og Holsten er i Aaret 1825 til fremmede Steder udført følgende Qvantiteter Kornvarer, hvis Værdie vilde, naar den beregnes efter en Middelpris af de for Aaret 1825 fastsatte Kapitelstaxter i Sølv for Kornsorter i uformalet Tilstand, kunne ansættes til de ligeledes vedføjede Summer:

I. Kornvarer.		Ansat Værdie i Sølv pr. Tde.		Værdien i Sølv i det Hele.	
		Rbd.	ß.	Rbd.	ß.
Hvede:					
umalet . . .	242,596 Tdr.				
Meel	7,680 —				
Tilsammen formalet og uformalet	250,276 Tdr.	2.	82.	714,329.	40.
Rug:					
umalet . . .	487,625 Tdr.				
Meel	2,324 —				
Tilsammen formalet og uformalet	489,949 Tdr.	2.	48.	1,224,872.	48.
Byg:					
umalet . . .	888,023 Tdr.				
Meel	1,976 —				
Gryn	19,482 —				
Malt	61,589 —				
Tilsammen formalet og uformalet	971,070 Tdr.	1.	81.	1,790,410.	30

		Ansat Værdie i Sølv pr. Tde. Rbd.	ß.	Værdien i Sølv i det Hele. Rbd.	ß.
Transport				3,729,612.	22.
Havre:					
umalet . . .	290,538 Tdr.				
Meel	1,451 —				
Gryn	960 —				
Tilsammen formalet og uformalet	292,949 Tdr.	1.	21.	357,031.	57.
Boghvede:					
umalet . . .	32,246 Tdr.				
Meel	87 —				
	32,333 Td.	1.	87.	61,634.	75.
Boghvedegryn	4,029 —	4.	36.	17,626.	84.
Erter, Vikker og Bønner, tilsammen	61,833 —	2.	16.	133,971.	48.
	2,102,439 Tdr.			4,299,876.	94.
II. Smør og Ost (see forrige Nummer)				2,542,000.	=
De i 1825 fra Kongeriget Danmark og Hertugdommene Slesvig og Holsteen udførte Kornvarer, samt Smør og Ost kunne, efter disse lave Priser, i det Mindste ansættes til en Værdie af				6,841,876.	94.

Herthas Børn.

(Efter Tegnér.)

Fordum grønlokkede Hertha
Elskede Himmelens Gud;
See! i sin Favn, ved sit Hjerte
Holder han endnu sin Brud.

Arvinger havde hun tvende
— Kjærlighed Arvinger seer —
Sønnen han lignede hende;
Datteren Faderen meer.

Sønnen "Taalmodighed" nævnes,
Sorgfuld ham Moderen bær;
Lidt ham af Glæderne levnes,
Natten ham laaner sit Skjær.

Staven med Torne, han bærer,
Støder og saarer hans Arm,
Striden den evige nærer
Han i sin sukkende Barm.

Stille han vandrer og ryster
Øjet til Jorden slaaer neer.
Haabet, hans skjønnere Søster,
Peger mod Himlen og leer.

Levende er hun som Tanken,
Glad som den blomstrende Vaar,
Og med en Blomst, plukt af Ranken,
Fæstes det flyvende Haar.

Brod'ren med Sorgerne kjæmper
Træt, men dog mandig og fast;
Søst'ren med Vingen dem dæmper,
Og de flye alle med Hast.

Lys=Alfer sværger os Begge
Sværger os "Huldskab og Tro",
Følger os indtil vi lægge
Trætte vort Hoved til Ro.

Kjæmpende Søn udaf Hertha,
Hør Du i Stormen mit Raab,
Trøst Du mit lidende Hjerte,
Himmelens Datter, o Haab!

Miller.

Ved Tidenden om Mesolongis Fald.

Christenstad! saa sank du da i Støvet,
Under raae Barbarers krumme Sværd!
Sluktes Haabets Ild bag Palmeløvet,
Døde Kraften i din Herrefærd?
Helte! som paa Mesolongis Mure
Vandt en evig, evig Hæderskrands,
Skulde Sorgens Taare Kinden fure,
Før I gik til Evighedens Glands!

Har du hørt det rædselsfuldt gjenlyde,
Christenhed! det tunge Sorgens Bud?
Mahoms blege Bødler voldsomt bryde
Staven over Olding, Mand og Brud! —

Ene staae de — Alle dem forlader,
Uskylds Blod har rødmet Land og Søe;
Christen! hist i Himlen boer din Fader,
— Kan du rolig see din Broder døe? —

Olding! du som alt mod Graven hælder,
Og hvis Hjerte hader Ondskabs Svig!
Mon du ingen, ingen Taare fælder,
Naar du staaer ved fremmed Broders Liig?
Kæmpe, Mand og Yngling, Fader, Moder!
Hver, som kjender Livets søde Baand!
Hisset segned' blodig Søster, Broder,
Myrdet frækt af Fanatismens Haand! —

O! saa lad os Bøn til Himlen sende!
Frihed! snart du staae paa Hellas Kyst!
Svagheds, Uskylds Taare hedt vil brænde
Engang paa den stolte Moslims Bryst;
Græker! dine kjære Døde bygge
Du et Ærestempel paa din Strand!
Og i Palmelundens blide Skygge
Hvile du engang som Frihedsmand!

Haab og kæmp mod Skjæbnen her paa Jorden!
Græker! snart vil Frihedstimen slaae!
Og din Jubelsang skal høit mod Norden
Engang over blanke Bølger naae!
Men til Dig, o! Himmelsdrot! sig vender
Hjertets Bøn om Hjelp i Broders Nød!
Ak! thi Smertens Graad i Øjet brænder,
Naar bag Korsets Fane han er død!

J. Garbrecht.

Anmærkninger til "Erklæringen af Søtoft."

(See Kbhvns. Skilderie No. 31 d. A.)

I. De sex Dramaer, over hvis Bedømmelse Digteren er bleven saa vred, ere ikke ti

eller elleve Aar gamle, men udkomne: et i 1825, to i 1823, et i 1822, to i 1821, og Enhver, som kjender til Literaturtidender, veed, at det er noget ganske sædvanligt — og i sig selv naturligt — at mange Skrifter først flere Aar efter deres Udkomst recenseres.

2. Den største Deel af Recensionen var skrevet i Slutningen af 1825, inden Forfatteren erfoer Tilværelsen af Tragedien: Borgens Brud, og Tillægget til denne Tragedie, en saakaldet "Bagtale", har altsaa ikke foranlediget Recensionen.

3. Recensenten har ingensteds talt om "Randers Handsker" eller om disses "Duft".

4. Det Intetsigende i Erklæringens øvrige Dele behøver man formodentlig ikke videre at indlade sig paa.

Indenlandske Efterretninger.

Fra Christiansfeld skrives, at den hæderlige Joachim Ewald er, efter 14 Dages Sygeleje, hensovet d. 12 d. M., rolig og blid, i en Alder af 101 Aar mindre end 6 Uger. I 53 Aar forestod han med Troskab og til Velsignelse Præste-Embedet indtil hans 83 Aar, først i Vaarbasse og derefter i Hvidding, begge i Ribe Stift. Skjøndt i hans sidste Aar meget svag paa Syn og Hørelse, blev han dog lige indtil hans Livs Ende i Besiddelse af aldeles usvækkede Aandskræfter; men længtes som en træt Vandrer efter Hjemmet i hiin bedre Verden, hvortil hans elskede Ægtefælle 44 Aar i Forveien var indgaaet.

Blandede Efterretninger.

Slangekampen.

Af Charles Watertons Vandringer i Amerika, i Aarene 1812, 1816, 1820 og 1824,

et Værk, som udkom i London 1825, laane vi følgende Skildring:

"Jeg havde lovet Negrene ved en Spaanefabrik, i Nærheden af Mibirihill, en Belønning, dersom de i Skoven kunde opdage mig en stor Slange, og vise mig dens Leie. Allerede ofte havde de gjort sig Umag derfor, men stedse forgjæves. En Søndags Morgen mødte jeg en af dem i Skoven, og paa mit Spørgsmaal, hvor han skulde hen, svarede han, at han vilde til Waratilla Creek, for at gjøre Jagt paa en Armodillo. Han havde en liden Hund hos sig. Da han, henimod Middag, kom tilbage, begyndte hans fiirbenede Selskabsbroder at gjøe ved Roden af et stort, forraadnet Træ, som var bleven omkastet af Vinden. Dette bragte Negeren til at troe, at der maatte være en Acouri skjult, hvorfor han ilede rask til, for at dræbe den; men da han i dens Sted opdagede en Slange, løb han tilbage til mig, for at underrette mig om denne Finding. Solen var netop gaaen igjennem Meridianen paa en skyfri Himmel; neppe saae man en Fugl, thi Skovens vingede Beboere havde, overvældede af Heden, begivet sig ind i de tykkeste Skygger, og hvis ikke en Pi-pi-yo paa et eller andet fraliggende Træ havde ladet sin skingrende Stemme høre, vilde Midnattens dybe Stilhed have hersket. Med en liden Horats i Haanden sad jeg paa Ruinerne af Trapper, som engang havde ført til en nu omstyrtet Bygning. Negeren og hans lille Hund kom løbende ned ad Høien, og snart erfarede jeg, at man havde fundet en Slange, som vel endnu var ung, men sjelden og giftig, og af det Slags, som kaldes Buskmestere. Jeg reiste mig, og sagde, idet jeg greb en otte Fods Stang, som laae ved min Side: "Godt, Daddy, saa ville vi da gaae og tage Slangen i Øiesyn." — Jeg var barbenet, havde en gammel Hat paa, en randet Skjorte, og et Par vide Beenklæder, som ved Baand bleve holdte fast over Skuldrene. Negeren havde sin Jagtkniv hos sig, og da vi gik opad Høien, mødte vi en anden Neger, som ogsaa var bevæbnet med en Jagtkniv; han havde skyndt sig efter os, fordi han af vore iilfærdige Skridt maatte formode, at der var noget paafærde. Den lille

Hund blev hos os, og da vi omtrent havde gaaet en halv Miil i Skoven, stod den første Neger pludselig stille, og pegede paa det omstyrtede Træ. Alle iagttoge den dybeste Taushed. Jeg befalede Negrene, ikke at røre sig af Stedet, samt at holde fast paa den lille Hund, thi jeg vilde selv gaae iforveien og recognosere. Forsigtig og i største Stilhed nærmede jeg mig nu den anviste Plads. Slangen havde skjult sig godt, dog fandt jeg den omsider. Det var en Culacanara, ikke giftig, men stor nok til at knuse hvilken af os det skulde være. Da den siden blev maalt, viste det sig, at den var over fjorten Fod lang. Denne Slangeart er høist sjelden; i Forhold til sin Længde er den langt tykkere end nogen anden Skovslange. En fjorten Fod lang Culacanara er ligesaa tyk, som en fireogtyvefods almindelig Boa. Da vi havde trukket Huden af denne Slange, kunde jeg magelig stikke mit Hoved i dens Gab, eftersom dette kan udvide sig til en vidunderlig Grad. En af mine hollandske Venner, ved Navn Brauer, har dræbt en Boa, som var 22 Fod lang, og af hvis Mund en Hjortetagge ragede frem. Den havde sluget en Hjort, og skulde have taget Taggerne med, saasnart Legemet var fordøiet, dersom ikke hiin Hollænder, der foer opad Strømmen i sin Jolle, havde seet den ligge med en saa umagelig Mundsirat, og jaget den en Kugle igjennem Hovedet. Efterat jeg havde undersøgt Størrelsen af den Slange, som Negeren havde fundet, begav jeg mig sagte tilbage paa samme Vei, jeg var kommen, og lovede Negeren, som havde opdaget Slangen, og den, som havde givet sig i Selskab med os, en Dollar til Belønning. Saasom Dagen var paa Hældingen, og jeg befrygtede, at Sønderlemmelsen ikke vilde lykkes godt om Natten, faldt jeg paa den Tanke, om jeg ikke kunde bemægtige mig den levende. Jeg troede, det skulde lykkes mig at fange den, naar jeg traf den med min Landse i Nakken, tæt bag Hovedet, og saaledes spiddede den i Jorden; men da jeg meddelede Negrene mit Forehavende, bade de mig indstændig om Lov at gaae efter et Gevær og større Hjælp, ellers vilde sikkert den Ene eller Anden af os blive et Offer for Slangen. I ni

Aar havde jeg været med ved Trojas Beleiring, og skulde nu vende tilbage til Grækenland, "nil decimo nisi decedas anno," eller med andre Ord, jeg havde i hele Aar søgt efter en stor Slange, og da jeg endelig havde fundet en, skulde jeg udsætte mig for at miste den? Nei, det vilde jeg ikke! Jeg fratog den ene Neger hans Jagtkniv, stillede dem derpaa begge ved Siden af hinanden i Linie, og befalede dem at følge mig, dersom de ikke vilde nedhugges paa Stedet. Dette sagde jeg rigtignok med en smilende Mine, men de gjorde dog et betænkeligt Ansigt, og syntes slet ikke at være rolige om Hjertet. Vi fandt Slangen endnu paa dens forrige Plads, men jeg kunde ikke opdage dens Hoved, og maatte troe, efter dens Legemes Bugter, at det maatte findes paa det længstbortliggende Sted fra dets Leie. Et Slags Velsk Speklilie havde dannet et næsten fuldstændigt Tag over Grenene af det omstyrtede Træ, saa at hverken Regn eller Soelskin kunde trænge derigjennem; Sporene gjorde det sandsynligt, at Slangen allerede for lang Tid siden havde taget denne Plads i Besiddelse. Nu fremdrog jeg min Kniv, for saa sagte som muligt at bortskære Rankevæxterne og Grenene, indtil jeg kunde faae Øie paa Slangens Hoved. Den ene Neger stod tæt bag ved mig med Landsen, og i Nærheden af ham stod atter den anden med Jagtkniven. Den Jagtkniv, jeg havde taget fra den første Neger, laae, som Reserve, tæt ved mig paa Jorden. Efterat jeg, saa stille som Graven, og med det ene Knæ paa Jorden, havde arbeidet et Qvarteerstid, fik jeg endelig Hovedet at see. Det syntes at hvile imellem den første og den anden af Legemets Bugter, og laae plat ned paa Jorden. Det var netop den Stilling, jeg ønskede. Jeg reiste mig, saa stille som muligt, og trak mig sagte tilbage, idet jeg vinkede til Negrene, at de skulde gjøre det Samme. Hunden sad i nogen Frastand, og passede paa os uden mindste Lyd. Jeg kunde see paa Negrene, at denne Forhandling slet ikke behagede dem, og de forsøgte atter paa, at overtale mig til at lade dem gaae, for at hente et Gevær. Istedetfor at svare, gjorde jeg en Bevægelse med Vaabenet i min Haand,

som om jeg vilde hugge dem ned. Omtrent 20 Yards fra Slangens Leie udkastede jeg min Angrebsplan. Den ene Neger befalede jeg, at gribe fat paa Landsen, saasnart jeg havde truffet Slangen dermed, den anden at give Agt paa mine Bevægelser. Derpaa tog jeg ogsaa Jagtkniven fra den anden Neger, for at han ikke, som vistnok vilde have skeet, ved det første Skin af Fare skulde hugge ind paa Slangen, og saaledes fordærve dens Hud. Dette syntes nu fra min Side at være en umenneskelig Fremgangsmaade, hvilket jeg tydelig kunde læse paa deres Ansigter, og de havde upaatvivlelig løbet derfra, dersom de ikke havde havt den Trøst, at jeg vilde stille mig imellem dem og Slangen. Jeg kan ikke nægte, at ogsaa mit Hjerte slog noget raskere end sædvanlig; jeg var tilmode som den, der i Krigstid er ombord paa en Koffardiefarer, naar Kapitainen kalder hver Mand paa Dækket, for at berede sig til Slag, fordi et fremmed Skib under mistænkeligt Flag kommer seilende. I dybeste Taushed, uden at røre hverken Arme eller Hoved, for at Slangen ikke skulde opskrækkes ved nogen Larm, eller forekomme os i Angrebet, rykkede vi atter frem. Jeg holdt Landsen perpendiculairt foran mig, Spidsen omtrent en Fod fra Jorden. Slangen traf vi endnu i dens forrige Stilling; da jeg var nær nok, rendte jeg den Landsen igjennem Nakken, og spiddede den saaledes i Jorden, og da nu den nærmeste Neger, som jeg havde befalet ham, havde grebet fat i Landsen, styrtede jeg mig hovedkulds over Udyret, for at bemægtige mig dets Hale, inden det kunde gjøre Skade. Da jeg spiddede Slangens Hoved i Jorden, gav den en saa frygtelig hvislende Lyd fra sig, at vor lille Hund løb sin Vei med en jammerlig Hylen. Vi havde en haard Kamp i den overfaldne Fjendes Leir, og de raadne Trærødder fore omkring til alle Sider. Jeg raabte til den anden Neger, at han skulde kaste sig ovenpaa mig, fordi jeg fandt, at jeg ikke var tung nok til at holde Fjenden nede. Han gjorde det, og den saaledes forøgede Vægt kom til stor Nytte, Jeg havde taget et godt Tag i Slangens Hale, og efter nogle gjentagne Forsøg paa at gjøre sig fri, overgav den sig i sin Skjæbne, og holdt

sig rolig. Nu var det paa Tid at binde den. Imedens altsaa den første Neger vedblev at holde Landsen fast i Jorden, og den anden understøttede mig, løste jeg mine Buxebaand, og bandt dermed Munden paa Slangen. Dette syntes den dog ikke at kunne lide, og opbød endnu engang alle sine Kræfter, for at give Tingene en anden Vending, men forgjæves. Det lykkedes os, at bringe den til at snoe sig saaledes om Skaftet paa Landsen, at vi kunde bære den bort paa denne. Jeg gik foran, med Slangens Hoved presset tæt under min Arm, den ene Neger bar Bugen, den anden Halen. I denne Orden begave vi os langsomt paa Hjemveien, men maatte hvile mange Gange underveis, fordi Udyrets Vægt udtømte vore Kræfter, og fordi det endnu stedse fornyede Kampen for sin Frihed. Da vi havde naaet vort Maal, blev Fjenden, som havde givet os saa meget at bestille, holdt fast paa Jorden med forstærket Hjælp, og jeg overskar dens Strube."

(N. M. Bl.)

Fra Paris skrives under d. 29de Marts: "Det Lokale, hvori Børsen for Tiden holdes, er uformeligt, mørkt og uregelmæssigt, ligesom et Billede paa de Forretninger, som deri blive drevne. Den Bygning, som staaer opført nogle Skridt derfra, og hvori Handelsretten og dens Kancelli allerede befinder sig, er eet af de skjønneste Architecturens Verker, som existerer i Paris; dens Søjleorden, dens Kapitæler, dens Trapper, dens Portico's, dens flade Tag danne et Heelt, ved Siden af hvilket alle enkelte Skjønheder ved Louvres Kolonnade, alle ædle Zirater ved dette de ældre Tiders kongelige Residentsslot, ja endog alle udstrakte Masser af de herlige kongelige Slotte i Versailles, Fontainebleau, Compiegne og Rambouillet aldeles forsvinde, for saa vidt Talen er om architektonisk Skjønhed og Storhed. Den nye, herlige Bygning er aabenbar den Pyramide, hvori det forrige Finantssystems gamle Kraft ligger begraven, som en Kongl. Mumie, og hvorhen man maatte flytte den for Trepocenternes Usurpation. Den elendige, fugtige, kvælende Hal, hvori Fempro-

centerne hver Dag udholde deres Kamp med Treprocenterne, deres Modstandere, er et uværdigt Pendant, som i sig forener alle det Uvisses, det Svages, det Provisoriskes og det Farliges Egenskaber. Men fra den anden Side betragtet er den nye Børs Forbilledet paa den Kraft og den Værdighed, med hvilken Frankrigs Finantscredit om kort eller lang Tid igjen vil reise sig, i Forhold til sine rigelige Hjælpekilder, og trods alle Angreb af den offentlige Mening og den engelske Skinsyge, imod Treprocenterne, denne svage, slet anlagte og slet forsvarede Side af den hidtilværende Bygning, hvoraf man ikke engang kan bruge Materialerne til den nye. — (A. Z. 95.)

Om den brittiske Handels Historie og Vigtighed har man en overskuelig Idee i en stor Tabel, under Titel: Uebersicht der brittischen Handels nach allen Ländern der Welt ɾc. Von Cæsar Moreau, Esqu., Vicekonsul von Frankreich ɾc., in London, herausgegeben und aus dem Englischen übersetzt von Dr. H. F. Eisenbach. Stutgardt 1825. 4 Ark i Folio at sammenføje. Forfatteren har ved en aatteaarig Flid sammendraget den af Parlamentsforhandlinger; hans Anførsler begynde med Aaret 1697, saasom det var først 1696 de faste Ansættelser bleve gjorte, efter hvilke de aarlige Ud- og Indførsler officielt beregnes.

Den tydske Literaturs Veteran, Homers berømte Oversætter, Johan Heinrich Voß, er afgaaet ved Døden i Heidelberg den 29 f. M. i en Alder af 75 Aar. Han sparedes derved for en krænkende Kummer, da netop paa hans Dødsdag indtraf et storhertugeligt Reskript, hvori Hs. K. H. yttrede sin højeste Mishag over hans Strid med Creuzer og andre Mystiker, samt Befaling at afholde sig fra Universitetets Sager, da Man ellers nok skulde vide at faae ham til at tie. Ogsaa i Frankfurt er Alt deelt i to Partier; Vossianer og Anti-Vossianer (Fornuft-Troende og Mystiker). Paa Gymnasiet herske Creuzerianerne, i Konsistoriet Vossianerne.

Fra Aamodts Præstegjeld i Østerdalen skrives: Tirsdagen d. 29 Marts bleve de 2de her myrdede svenske Handelskarle (see dette Blad No. 27) begravede paa Aamodts Kirkegaard. Ligene bleve bragte ind i Kirken, hvor Stedets Sognepræst, efter en Deel af Almuens Begjering, holdt en Tale, hvorved ogsaa Morderne, der maatte følge deres blodige Slagtoffere til Graven, vare tilstede. En stor Mængde Mennesker, endogsaa fra de tilgrændsende Præstegjelde, vare forsamlede. Før og efter Jordpaakastelsen bleve Vers, som havde Hensyn til den ulykkelige Tildragelse, afsjungne.

Man læser en Fortegnelse over alle de for Tiden ledige geistlige Embeder i Norge. De ere i alt 43. Af dem har tre i Nordlandene været ledige fra Nov. 1817, sex fra 1819, to fra 1820; de andre i kortere Tid.

(N. R. T. 29.)

Fra Stokholm skrives under 3 April, at den med Ostindiefareren Sirene (see dette Blad No. 29) Capitain Molin, i disse Dage fra Batavia og Singapore hjemkomne Ladning berømmes almindeligen for det gode Valg af de Artikler, hvoraf den bestaaer, og er begjerligere søgt end det sidst hjemkomne Calcuttas. Gouverneuren i Singapore, der fordum har som Militair tjent under H. M. Kongens Befaling, har paa alle mulige Maader søgt at bidrage til Expeditionens Fremgang.

Anmeldelse.

Atten Secler ere forsvundne, siden Jesus Christus — en fattig Jøde fra den lille By Nazareth — grundfæstede i tre Aar, indenfor Judæas snevre Grændser, en Kirke, hvis saliggjørende Lære har forædlet den, i moralsk Be-

tydning, vigtigste Deel af Jorden. Jesu Christi Forhold til sin Samtid; hans Læres Værd; hans Plans Storhed; hans Foredrags Ypperlighed, ere ligesaa mange Gjenstande for vor dybeste Eftertanke, som for vor højeste Beundring. Atten Secler ere henrundne, — og indtil denne Time kunne vi med Sandhed sige med hine Tjenere "der haver aldrig et Menneske saaledes talet, som dette Menneske!" — Jesu Levnetsbeskrivere — de fire Evangelister — have ligesaa lidet givet en fuldstændig Characteerskildring af deres ophøjede Lærer, som de have meddeelt nogen pragmatisk Udvikling af hans Taler og Gjerninger. De have ikkun optegnet det af hvad de saae og hørte, som isærdeleshed gjorde Indtryk paa dem; de have ikkun leveret enkelte Træk til Maleriet af Verdens Frelser; men det, de have optegnet, er tilstrækkeligt for enhver sand Jesu Christi Tilbeder, til selv at udmale sig Dydens og Viisdommens personificerte Ideal.

Heldigen har en nordamerikansk Geistlig udført en kortfattet Charakteerskildring af vor Frelser. Jesu høje og elskværdige Ejendommelighed er her kort, fyndigt og skjønt fremstillet. Oversætteren anseer dette lille Skrift, som en behagelig og opbyggelig Læsning for Christne af alle Stænder, i den nærforestaaende Jubelfest. Det udkommer om nogle Dage, under Titel: Characteerskildring af Jesus Christus, i Anledning af Joh. Evang. 7 Cap. 46 V.

Skulde der ved Salget blive noget Overskud fra Udgifterne ved Udgivelsen, er det bestemt for Missionskassen. Dhrr. Præster, her i Byen som i Provindserne, saavelsom enhver

Anden, i hvis Evne det staaer, at bidrage til dette opbyggelige Skrifts Udbredelse, ønsker Oversætteren herved, foreløbigen, at gjøre opmærksomme paa samme.

Kjøbenhavn, d. 22 April 1826.

Kjøbenhavns Børs, den 25 April 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 236		
Species 232		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 15 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	183	184 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	57 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84	$84\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	$71\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	116	$116\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100	$100\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 34.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 29 April 1826.

Et Par Ord om vore Fruentimres overdrevne og planløse Læsning.

Harlekin siger et Sted i en italiensk Comedie: "I forrige Tider læste Man Intet og vidste Alt; nu læser Man Alt og veed Intet." Kunde Man ikke sige det Samme om vore Fruentimre i Almindelighed? Jeg taler ikke om en Masse af Kundskaber — thi vore Fruentimre skulle ikke være Professorer — men om Forraadet af Tanker, som er uendeligen at foretrække for hiin. Dette Forraad bliver ikke erhvervet ved Læsning, men ved Eftertanke; ligesom Man ikke bliver rig ved at borge, men ved at erhverve.

En Huusmoder som vil gjøre sin Pligt, har ikke megen Tid til Læsning, men megen til — Tænkning; thi den største Deel af hendes Forretninger giver hende Otium nok dertil. Dette er udentvivl Aarsagen, hvorfor en Tanke i hendes Hoved og en Følelse i hendes Hjerte, naar den eengang har rodfæstet sig deri, ikke let lader sig udrydde, og at Kjerlighed og Had bygger sig ind hos Fruentimrene paa en Maade, hvorom vi Mandfolk ikke have noget Begreb. Naar de nu tale om Det, som de paa denne Maade have gjort til deres Ejendom, som de have betragtet fra alle Sider, som de have opløst i sine Elementer, og forenet med Hovedstolen af deres egne ejendommelige Tanker og Følelser; saa ere deres Samtaler altid belærende, altid interessante, fordi de lade os kaste et Blik i deres Inderste, hvori vi ofte — ganske uforventet — finde mere Sandhed, Dybsind og Viisdom, end vi ved al Eftertanke kunne opspore. Denne Ejendommelighed er det, som fortryller os i aandfulde Fruentimres Samtaler, og som ikke kan erstattes ved nogen Bogviisdom; men den forstyrres og ødelægges ved det grændseløse Læseraseri.

Biens Arbejdsomhed har ofte tjent til Billede for Huusmoderen. Vi kunne ogsaa benytte os af dette Billede for vores Gjenstand, og udføre det videre. Aldrig bærer Bien Blomsterverdenens Gaver i sit Huus, uden i sit Inder-

stes hemmelige Verksted, at have forvandlet dem til noget Nyt, og den kostelige Honning, som fylder deres Celler, er saa ganske deres eget Værk, at ingen Smeltekonst formaaer at opvise de Blomster, hvoraf den er tilberedt. Ogsaa Fruentimrenes Tanker burde være deres egen erhvervede Ejendom. Aldrig burde Man kunne sige: Hun taler som denne eller hiin Bog, eller overhovedet som en Bog; men Man burde kunne føle, at hun havde tilegnet sig Stoffet og forvandlet det til sin Ejendom.

Dette Billede frembyder endnu en anden Lære. — Ogsaa Sommerfuglen flagrer fra Blomst til Blomst; men den lader sig nøje med at nippe af de søde Bægre, og — medens Bien ikke har Tid til Tidsfordriv — kjender den ingen anden Beskæftigelse, end at fjase om med sine Lige, og saaledes hendøer den, efter nogle faa bortspøgede Dage, uden at danne noget, eller efterlade Spor af Tilværelse. Var Livet en Leg; saa kunde maaskee denne Tumlen fra Bog til Bog, hvorved Intet vindes, tillades som den bedste Tidsfordriv; men hvilket Fruentimmer vil vel tilstaae for sig selv, at hun kun lever for at fordrive Tiden, og at hun læser alene for at glemme sin unyttige Tilværelses utaalelige Byrde? Al Læsning, som ikke er Næring for Aanden, er Tidsfordriv; men ingen Læsning kan danne og undervise, hvorved Man ikke tænker.

Fruentimrene klage over, at de blive skjødesløst behandlede af Mandfolkene. Sandt er det, at der nu viser sig, i det selskabelige Liv, en Affondring mellem begge Kjøn, som forhen var ubekjendt. Lad den første og største Skyld længe nok være paa Mandfolkenes Side; men

ere derfor Fruentimrene ganske brødefrie heri? Og er maaskee ikke deres ørkesløse, aandsdræbende Læsning den første Kilde til vore Selskabers Aandsfattigdom??

n—g—m—

Det Kongelige Opfostringshuus i Kjøbenhavn.

(Af P. E. Becker.)

(Fortsættelse; see No. 32.)

V.

Synge- og Musik-Skolerne.

Hvad var alle Jordens Glæder
Uden dig, o Harmoni?
Held Enhver som dig tilbeder,
Held os, vi tilbede dig!

Pram.

Naar vi Glæden trindt os seer,
Naar vor Stemme Jubel er,
Naar os Vennesamfund fryder,
Naar vi Glædens Stemme lyder,
Hvad er da vor største Fryd? —
Harmoni! — din Himmellyd!

Naar til sidste Hvilested
Vi en Broder sænke ned,
Naar vort vemodsfulde Øje
Seer med Taarer mod det Høje:
Hvad kan da indgyde Trøst?
Harmoni! — din blide Røst! —

Naar til Kamp for Arnens-Fred
Vi med Kæmpestyrke stred,
Naar os Død og Farer true
Midt i Kampens vilde Lue:
Hvad opflammer da vort Bryst?
Harmoni! — din Tordenrøst!

Naar i Templets Helligdom
Vi som Herrens Dyrker kom;
Naar vort rørte Hjertes Tone
Trængte sig til Herrens Trone:
Hvorved hæved Sjælen sig?
Blide Harmoni! — ved dig!

Evig skjønne Harmoni!
Stedse du gjør Aanden fri!
Naar os Glædens Røst henrykker,
Naar os Sorgens Vægt nedtrykker:
Da er du vort Himmerig,
Evig skjønne Harmoni!

Dvæl da her i Barnets Kreds! —
Med sin Lod saa vel tilfreds
Dig han barnligen tilbeder,
Du, som Glæde ham bereder!
Dvæl og sku i Barnets Færd
Harmoni! din høje Værd!

Vel hans Yndest simpel er
Ei din Helligdom han seer;
Men han er uskyldig — liden,
Modnes først til Kunst med Tiden;
Barndomstiden er kun kort —
Nutids Smaat kan vorde Stort.

VI.
Tegneskolen.

Nur der Natur getreues Bild gefällt.
Schiller.

Ven! Du, som ynder det Gode — det Skjønne,
Følg mig til Døren fortroligen hen!
Umagen skal jeg forvist Dig belønne;
Der skal Du finde Dig frydet igjen.

Nys sad Dit Øre som Dommer paa Tronen,
Medens Du lytted til barnlige Qvad,
Og skjønt der ikke var Troldom i Tonen,
Sad Du maaskee dog et Øieblik glad.

Her skal nu Øiet Din Ledsager være,
Dømme med Skaansel som Ørerne før.
Har Du Din Passer — Dit Øienglas? Kjære
Vel — saa trin ind ad den aabnede Dør!

Seer Du hvor rappe de Smaafingre løbe
Hen over hvidglatte Flade paa Brædt;
Mønsterets Former sig trolig afstøbe
Under det barnlige Øie saa net.

Her skygger Træets den herlige Krone,
Indbyder Elskov til venlige Ly;
Fjedrede Sanger den skjænker en Trone;
Yngling og Pige til Skyggerne tye.

Her boltrer Fisken med Fryd sig i Voven,
Ahner forræderske Krog ei i Flod.
Hist søger Hjorten sin Mage i Skoven,
Drømmer ei Faren, som knækker dens Mod.

Her breder Fuglen sin dunede Vinge,
Synes at sjunge: "min Skaber er god!
"Derfor jeg vil til hans Himmel mig svinge,
"Takke ham rørt ved hans Tronskammels Fod!"

Her staaer en Nar i de vindige Klæder,
Spanker paa Flisen og praler af Daad.
Hist seer Du Armodens Søn, hvor han græder,
Smerteligt saaret af Kummerens Brod.

Her stander Troens de kronede Helte,
Petrus og Paulus paa klippefast Grund.
Hist maa i Taarer Dit Øie hensmelte
Ved St. Johannes's Hoved i Blund.

Her er Madonna som Frelserens Moder,
Himmelens Barn i det reneste Skjød,
Han, som Dig kjærligen kaldte sin Broder,
Da han Dig frelste fra Rædsel og Død.

Alt dette søger det barnlige Øie
Troligt at fatte i Tanke og Form.
Lad nu dets Stræben Dig synlig fornøie;
Børn er' kun Børn — see det være Din Norm.

Dog jeg har glemt Dig at vise det Bedste:
Her end en Dannemand *) hæderlig staaer.
Ræk ham Din Haand — bed ham venligen gjæste
Armodens Fristed til sildigste Aar!

Vel er han født hist paa Norriges Klippe,
Dog er hans Haab ikkun Dannemarks Vel.
Ønsk ham, at Haabet ret aldrig maa glippe!
Ønsk ham som Olding den Kraftfuldes Held!

*) Læreren.

VII.

Kirken *).

Religion des Kreuzes, nur du verknüpftest in einem
Kranze, der Demuth und Kraft doppelte Palme zugleich!
Schiller.

Hvor skal Aanden sig et Fristed finde
Midt i Livets grumme Trængsels=Ild?
Hvor skal Trøstens blide Taarer rinde,
Løsnede af Haabets Straale mild?
Hvor skal Modgang staae for Støvets Øie
Gavnlig her som Dydens Prøvesteen?
Hvor skal Tanken sig mod Frelsen bøie
Og forglemme Ondskabs aabne Meen?

Hvor skal Kjærlighedens klare Lue
Lyse for os gjennem Død og Grav,
Medens vi i Tanken Korset skue
Hist paa Golgatha som Livets Stav?
Hvor skal fælleds Trang os høit paaminde,
At selv Svaghed boer paa Tronens Guld,
Og at Betleren skal Fyrsten finde
Som sin Broder hist bag Gravens Muld?

Under Templets høitidsfulde Bue
Er et Fristed for den pinte Aand!
Der kan Skjæbnens Rædsler ei os true,
Der skal Naaden løse Frygtens Baand!
Ordet "Menneske" som Rang kun gjælder
Der, hvor Ordensbaandet "Afmagt" er;
Der, hvor Fyrsten sig som Synder mælder
Og med Angersgraad til Himlen seer.

*) Hvori ingen Gudstjeneste holdes.

Der — o der vi ville ofte knæle
For al Naadens Gud i Ydmyghed,
Give Hjertets Takkebønner Mæle,
Bede Himlens Fred til Jorden ned.
Hør os da, vor Fader i det Høie!
Hør din svage Skabnings varme Bøn:
"Giv os efter Livets svare Møie,
"Salighedens Sejerskrone skjøn!"

"Giv at ogsaa dette Tempels Indre
"Atteraabnes maa som Naadens Dør!
"Lad i det den klare Stjerne tindre,
"Som os Livets Bane sikker gjør!
"Skjønt jo staaer ved Skolen Kirkens Tinde,
"Begge have jo det samme Meed;
"Lad da denne sig med hiin forbinde,
"For at give Hjertet Trøst og Fred!"

Noticer om det danske Sprog.

(Fortsættelse; see No. 20.)

Bärens, Joh. Henrich. Død 1813 som Etatsraad og Ridd. af Dannebrogen.

Dansk Grammatik for Indfødte. 1805. L. 8. Udkom i August, og paa faa Maaneder var et Oplag af 700 Exemplarer udsolgt. Andet forbedrede Oplag. (Nov.) 1805. 35 S. L. 8. Dette lidet Skrift, som meget bruges i Døttreskoler, har følgende aatte Afsnit: 1. "Hensigten og Fordelen af Tale og Skrift. 2. De forskjellige Ordklasser. 3. Sætning; dens væsentlige Dele; Periode. 4. Ortografien eller Retskrivningen. 5. Skilletegnenes Brug. 6. Anmærkninger i Henseende til Sprogets Renhed. 7. Deklamasionen. 8. Skjønskrift. De fornemste Regler for samme. Forfatteren brugte F istedetfor Ph. For Ex. Filosofi, Fænomen, ikke Philosophie, Phænomen. K skrev han istedetfor C, forved a, o, u. For Ex. Katrine, Konsul, Kubikmaal. S istedetfor C forved e, i, y, æ; f. Ex. Seremoni, Sivil, Sypres. S istedetfor T i Porsion, Sanksion, istedetfor Portion, Sanction. S istedetfor Z i Sire, Septer, Svibel. Forfatteren brugte en i korte Lærebøger af denne Natur følgeværdig Regel, nemlig: at han ved at angive Regler, som han ansaae rigtige, tilføjede Andres Skrivemaade. Saaledes, til Exempel, var det hans Regel: "Vokalen bør aldrig fordobles." Dog tilføjede han: at "andre Skribentere derimod fordoble Vokalerne, og bruge det stumme e meget hyppigen"; og nu bemærkede han de Regler, hvilke de herved følge.

Ideer om lovbefalet Retskrivningslære. Indført i Skandinavisk Litteraturselskabs Skrifter 1812. S. 302-411. rec. i Litter. Tid. 1813. No. 48. Et Udtog af Afhandlingen stod i Penia 1813.

Han udgav "Anvisning til Skjønskrift". 1808. (Lærde Eft. 1809 No. 26. 27. 37. cf. Penia 1808 S. 528; 1810 No. 8 og 9.

Bøgh, Math. Fr. Georg, Amtsprovst. Han var fra 1792 Lærer ved det Kgl. Landkadet-Akademie, hvor han gav Underviisning i det danske Sprog; hvortil han brugte i omtrent 3 Aar en kort dansk Sproglære, forfattet af Abrahamson, og dennes Eftermand i Underviisningen, siden Amtsprovst Jensen. Derefter, omtr. 1795, udgav han: "Udtog af den danske Sproglære til Brug ved Underviisning." Baden nævnte det fordeelagtigen i sit Udtog, og det blev valgt til Brug i Kjøbenhavns lærde Skole. 2det Oplag 1800. 55 S. st. 8., uforandret men med en Fortale, dat. 16 Apr. 1800. — 3die Opl. 1808. — 4de Oplag 1825., begge uforandrede. Paa den Gyldendalske Boghs. Forlag. — Udgav siden: Forslag om en Lov-Commission for det danske Sprogs Retskrivning. 14 S. i Minerva, Juniheftet 1805. Herved foranledigedes nogle Erindringer deels i Nyrups Skrivt om Retskrivningstheorierne S. 65-9; deels fra Rahbek og Schreiber; hvorved Hr. Amtspr. igjen foranlediges til en nøjagtig Gjennemgaaelse af Sagen,

og de mod ham gjorte Indvendinger, og udgav derefter: Almindelig dansk-orthographisk Undersøgelse. Et Forsøg 1807. III S. 8. hos Schultz; recens. med flere Skrivter om Sagen i Lit. Tid. 1813 No. 37 o. f. — Om Bogstavernes Navne; en Afhandling i "Videnskabelige Forhandlinger ved Sjællands Stifts Landemode." 1ste Bind. 1812. S. 244-271. Forfatteren undersøger, hvorvidt det er rigtigt eller ikke, at forandre, som man har foreslaaet, de Navne, vore Bogstaver hidtil have havt. Resultatet bliver, at de fleste bør beholdes uforandrede. "Imidlertid ere Navnene Aa (å), Æ, I e de rette Bogstavnavne, og uagtet de anførte Vanskeligheder troer jeg dog, vi bør forsøge at indføre disse."

Af Hr. Forfs. ovennævnte Udtog hensætte vi følgende, der klart viser hans Retskrivning:

"Den første ortografiske Regel burde være: skriv, som du taler. Men da Alles Udtale ikke er eens, da Skrivningen ofte er forskjellig fra Udtalen; da Alfabetet er utilstrækkeligt til at betegne hver forskjellig Lyd i Udtalen; da manges Udtale desuden er urigtig; saa kan Udtalen ikke blive Regel, hvis vi ville have Fasthed i Retskrivningen. Man maa derfor lære, hvorvidt man kan forlade sig paa Udtalen. Skribenternes Brug kan heller ikke blive Regel, saasom samme er meget vaklende. Dog da man skriver for at forstaaes, bør man følge Brugen, for saavidt den er fast og almindelig. Meget hvad Retskrivningen angaaer, maa læres af Øvelse; thi Regler for alle Tilfælde haves ikke." — — "Skriv ikke c istedenfor k, ikke ph istedenfor f, ikke ti forved en Vokal istedenfor si, ikke z istedenfor s, men brug allevegne k, f, s. Overalt bør Ord af andre Sprog som optages i Dansken skrives som danske Ord." "Undtages kunne dog saadanne fremmede Ord, som endnu ere lidet bekjendte, item Egennavne, især Personers Binavne." — Han skriver: veed, for ikke at forverle det med: ved. Det understyttende e i Stoel, (men Stole) og vaer; o. s. fr.

Endeligen nævne vi samme Forfatters: Dansk Retskrivningslære, foredraget som selvstændig videnskabelig Lære; et Forsøg. Per varios usus artem experientia fecit. Khavn 1822; trykt og forlagt af A. Seidelin. 248 S. 8. 1 Rbd. 4 Mk. Rec. i Lit. Tid. 1825. No. 5. 6.

Canel, Pierre. Udgav i Begyndelsen af attende Aarhundrede i Kjøbenhavn nogle faa grammatikalske Skrifter over det franske Sprog.

Carstens, Ad. Gotthard († 1795). Hans Arbejder i Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse ere almeen erkjendte. I samme Selskabs Skrifter 5te Stykke læses af ham: om aabne Vokalers Medvirkning til det poetiske Udtryks Styrke og Livagtighed. Rec. af Jac. Baden i "Maanedlige Tillæg" 1767 S. 197 og i Sporons Breve S. 113. — Med Forfatterens Tillæg indført paa Tydsk i N. Biblioth. d. schönen Wissensch. IV—V Th. — Samtale om Vokalernes Sammenstød i danske Vers; i samme Selskabs Skrift. 6 Stykke (rec. i Sporons Br. S. 149-152). — I Profess. Jac. Badens Fortale til første Udgave af hans Grammatik siger han: "En særdeles Værd har min Prosodie erholdt derved, at Hs. Excellence Hr. Geheimeraad Carstens, vor Metius og Aristark, har umaget sig med at gjennemlæse Hefterne førend jeg omarbeidede dem, og at meddele mig adskillige Rettelser og Erindringer, hvilke jeg har betjent mig af ved Omarbeidningen. Hvor ønskeligt skulde det været for vor Poesie, om denne Mands Alder og Embedsforretninger havde tilladt ham at lægge selv Haanden paa en dansk Prosodie, da kunde vi have ventet noget fuldkomment".

Castberg, Peder Atke, † 1823. Hans Læsebog for Døvstumme. 1806. — Blandt hans Programmer i Anledning af Døvstumme-Institutets Aarsfester handle tre for Aarene 1809-11 om Tegn- eller Gebærdesptoget med Hensyn paa dets Brug af Døvstumme. — Forelæsninger over Døvstumme Undervisningens Methode. Med et Kobber over et Haandalfabet. Khavn 1818. 8.

Chamereau, i sin Tid fransk Sprogmester i Kjøbenhavn; udgav 1737 en fransk Grammatik med Samtaler, og en Glosebog; —

1744 et dansk, fransk og latinsk Lexikon. 2 Dele. 4.

Clitau, Thomas. † 1754 i Bergen. Af ham haves: Journal over den orthographiske Krig. Khavn 1742. 4. imod v. Haven. — Adde unum tribus &c. eller en Commentair over (Høisgaards) første orthographiske Prøve kaldet Tres faciunt collegium, af Rudolph Frederigsøn. ib. 1743.

Colban. Fr. Andr. Læsebog for Begyndere. Khavn 1796.

Colding, Pov. Jensen. Etymologicum latino-danicum. Rostoch. 1822. fol.

Collin, Jon., Etatsraad, Finantsdeputeret, R. a. D. I Qvartalsskriftet: For Sandhed læses af ham: Nogle Bemærkninger over Sprogphilosophie, Synonymer og Sprogets Rigdom. V B. 193-249. VI. 43-46.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

I Aarhus Avis No. 53 læses følgende Bekjendtgjørelse, der siden i andre Aviser er gjentaget: "Atter har et udbredt Rygte, at Gjern Herreders Ven og Velgjører, Landinspectør Sørensen, for nogle Dage siden skulde være omkommet i en Bæk ved Linaae, bedrøvet, foruden mange Andre, i Særdeleshed dette Herreds Beboere, som i de sidste Aaringer have følt Virkningen af hans Menneskekjerlighed mod dem i de foregaaende Aaringer. — Men da Rygtet ikke endnu skal have bekræftet sig ved Indberetning til vedkommende Sted, saa vær ikke modfaldne, I Dybtsørgende, det kan være urigtigt ligesom det foregaaende, der lød at han skulde være død af Forstoppelse, fordi han ikke i Tide, som en oeconomisk Mand, der sparer paa Skillingen, søgte Raad derfor. — Vi ville haabe det Bedste, altsaa at han lever — og med sin runde og gavmilde Haand, især mod Enker og Faderløse, vil til nu forestaaende Termin lade sig see og tildele Enhver hvad hans ømme Hjerte, vel mulig fra 11te December, har tiltænkt dem!

Skrevet af en oprigtig Ven."

Blandede Efterretninger.

Constantin Canaris, Grækeren, der, som Anfører for Brandere, har erhvervet sig et berømmeligt Navn, og er Skræk for Tyrkerne, er omtrent 35 Aar gammel. Han er født paa Den Ipsara, og begyndte allerede tidlig sin møisommelige Livsbane som Sømand. Hyppige Reiser paa Middelhavet bragte ham ofte i sin Ungdom til Marseille. Ukonstlet, fattig og ubemærket, snart i en ubekjendt trængende Families Kreds, snart ombord paa sit Skib, levede han fredeligt som Raya eller Portens Undersaat, uden at Nogen i hans Person ahnede Helten, der vakte Beundring. Da Grækernes Frihedskamp begyndte, tilbød han sin Tjeneste, og erholdt en Post ved Ipsaras Eskadre (1821); imidlertid blev dog i Revolutionens første Aar intet Foretagende af Vigtighed betroet hans Mod. I det andet Aar, da Branderes Brug kom paa Bane, og Ingen meldte sig til at anføre dem, bød han sig dertil. — Chios havde seet sin Befolkning gaae tilgrunde ved Muselmændenes Sværd; men de Ulykkeliges Lig, som Bølgerne bare til Ipsaras Strand, syntes at være Dødens Sendebud, der skulde opfordre Dens modige Beboere til at hevne deres Brødres Død. Man fattede snart den Beslutning at vove et afgjørende Forsøg, og man valgte Natten før Bairam, da Capudan Pascha vilde give sine Officierer et prægtigt Gjæstebud paa Flaaden. To Brigger forvandledes til Brandere. Canaris udkaaredes til Anfører, Georg Pepenis til Næstkommanderende; Mandskabet var 43 Matroser. Den 18 Juni 1822, ved Aftensolens sidste Straaler, gik Branderne under Seil, og de udførte deres vovelige Plan. To fjendtlige Skibe, Capudan-Paschas og den Næstkommanderendes, bleve Offer for Flammerne, den hele fjendtlige Flaade blev adsplittet; og dette med to tusinde Fjenders Nederlag, Ødelæggelsen af deres Bytte, og Krigskassen, vare de Trophæer, hvorved Canaris grundede sin Berømmelse. End vigtigere var det, at denne Daad vakte Grækernes Mod og Kappelyst i samme Grad som den udbredte Skræk blandt Tyrkerne. D. 10 Nov. f. A., da en tyrkisk Flaade, under den nye Capudan-Pascha, Mehemed, laae ved Tenedos, bragte Canaris atter med to

Brandere, den ene anført af Ciriakos, Ødelæggelse over Fjenden. — Til Hevn blev Ipsaras Erobring besluttet af Tyrkerne, og den faldt i Juli 1824, sandsynligt ved Forræderie. Men under Kampen var Canaris ei uvirksom med Branderne. Efter Ipsaras Fald begav han sig under den tapre Viceadmiral Sachturis Commando, og udmærkede sig stedse. — "Ligesom han i Henseende til sit Mod er en Løve, saaledes have ogsaa hans Ansigtstræk en paafaldende Lighed med denne Dyrenes frygtelige Konge, hans Hud er farvet brun af Solen, hans Pande fuld af dybe Rynker, hans Kindbeen staae langt frem, hans Øjne ere graa, næsten runde og lidt rødstribede; de buskede Øjebryn ere kun buede i den yderste Ende. Hans Næse, noget forrykket ved Fødselen, har et Par opspilede Næseborer, og hans brede Kjæver ende sig i en fiirkantet Hage. — Hans Klædedragt simpel. Panden dækkes af en rød ulden Hue. Paa Søemandsviis bærer han et Tørklæde af grovt Tøj slynget om Halsen; et Par vide Beenklæder, som kun naae til Knæerne, vise hans blottede muskuløse Been. Han er næsten altid barfodet ombord paa sit Skib; sjelden klæder han sig af, ei engang om Natten og paa Land; hvor kun en simpel Matte tjener ham til Leje. En saa streng Levemaade har hærdet ham mod alle Besværligheder. — En interessant udførlig Skildring af denne mærkelige Mand, og Beretning om nogle af hans vovelige Foretagender, læses i Riise's Arkiv, Marts d. A.

Mathissons haarde Dom over Rousseau.

"Rousseau — i Midten af sit Liv, ved sin Emil en af Ungdommens første Velgjørere, blev ved sit Livs Ende, ved det, for hele Verdens Øjne, i sine Bekjendelser, oprullede Register af de skændigste Tøilesløsheder, een af de største Ungdomsfordærvere. Efterat have læst hans Bekjendelser — som for Sædelighedens Skyld enten aldeles ikke skulle være skrevne, eller optegnede i Hieroglypher — har jeg draget en skarp Demarcationslinie imellem Rousseau som Skribent og Rousseau som Menneske; hiin kroner udødelig Hæder; denne brændemærker uudslettelig Skændsel. En godmodig Kone — hvis Svagheder jeg langtfra ikke vil tage i Forsvar — deler, da den unge Landstryger intet blivende Sted havde, Huus og Ejendom med ham, og bliver siden hans største Velgjørerinde. Denne Kone, som havde erhvervet sig de retmæssigste Fordringer paa hans evige Taknemmelighed, see vi af ham selv, ret med Velbehag, givet til Priis for Verdens Spot, som den meest foragtelige Bolerske. Sandelig en Nederdrægtighed, for hvilken ethvert retskaffent og ædelt Gemyt maa gyse tilbage. Aldrig — saalænge Menneskeslægten har aandet, var et utaknemmeligt Hjerte tillige et godt. En Mand af ægte Æresfølelse og fiin Takt, er vel heller aldrig endnu sjunken saa dybt, at han har betroet, endogsaa sin meest prøvede Ven, ubetalte qvindelige Gunstbeviisninger." — Havde den ædle Mathisson, da han fældte denne haarde Dom, erindret Rousseaus Devise: Vitam impendere vero; havde han vistnok dømt mildere.

n. l. m.

Kjøbenhavns Børs, den 28 April 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 235		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	189	190 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	56½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84½	85 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	90	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56½	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 35.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 2 Mai 1826.

Mindesang
over
Medicinalraad Rutström.
(Efter det Svenske *).

Hans danske, ham inderlig hengivne, Venner: Doct. Høst, Etatsraad Olsen, Professor Ramus, Prof. Rask, Capitain Thomsen og Cancelliraad Thomsen,

helliget af
Nyerup.

Dette Støv, hvorved vi græde,
Er det ham, hvis snilde Sands
Spredte om sig Lys og Glæde,
Og ham vandt en Borgerkrands?

Hovedet! hin Mimers Lige,
Fandt paa hvert et Spørgsmaal Svar.
Hjerte! ej istand at svige
Sagen, som han tro'de klar.

Du med Raad og Daad var rede
For Enhver, som til Dig kom;
Lod Dig aldrig da vildlede
Af en Qvidams "men" og "om".
Og naar En var stædt i Nøden,
Kjæmpende med haarden Trang,
Gik ja løb Du ufortrøden
Mangen knudret møjsom Gang.

Du stod højt i Lærdes Kredse,
Let Din Plads ej fyldes kan.
Sveas Muser de vil stedse
Savne slig en Hædersmand.

*) Originalen til denne Skildring af en af Sverrigs ædleste Mænd, staaer i den Walmarkske Journal 1826 No. 88. Dct. Carl Birger Rutström, hvis Død vi begræde, var Medicinalraad, Secretair i det kongl. Witterhets-, Historie- og Antiqvitets-Akademi, samt i det kongl. Landbrugs-Akademi, og i det patriotiske Selskab, Ridder af Nordstjernen, En af de Atten i det svenske Akademi, Medlem af det kongelige Videnskabernesselskab i Stockholm, og af det skandinaviske Litteraturselskab i Kjøbenhavn; han døde d. 13 April, 67½ Aar gammel.

Højere Du stod, hvis tragted
Du ej efter alment Vel,
Og for Hæder det ej agted,
Som ej fremmer Borgerheld.

Men jeg seer Dit Hædersminde
Spredes vidt om Land og Stad,
Og en Efterverden finde,
Du en sjelden Aand besad,
Hvis Du ej — da saaes Din Ære
Med Beskedenhed i Strid —
Tillod Ilden at fortære
Din Lucan og Din Ovid.

Dog den lærde Verden priste
Navnet Rutstrøm uden dem,
Som med Smag og Snildhed viste
Konstneren at mane frem
Billeder, Du sindrig tænkte,
Og, omkaps med Adlerbeth,
Skjønne Former dennem skjænkte
Med en ædel Simpelhed.

Blomsterne Dig liflig rørte;
For alt Skjønt var varm Din Sjel.
Kun naar Du en Praler hørte,
Lo Du højt og det med Skjæl.
Selv ved Dine vrange Domme
Spredtes Lys om mangen Sag;
Og naar Striden den var omme,
Brødes ej et Vennelag.

Fik man stundom Dig at høre
Bringe Paradoxer frem,
Og et spydigt Ord fremføre,
For at give Talen Klem;

Det Dig grædende forlade
Dyd og Sandhed ved Din Bar;
Thi hvor kunde man den hade,
Som paa Fromhed Mynster var?

Ej blot Vennen uden Lige
Reves af vor ømme Favn;
Og en Lærd, som Svea-rige
Lønner med et hædret Navn.
Eens mod Høj og Lav sig viste
Menneskernes varme Ven,
Og hver Lidende ham priste,
Som i Nød var Hjelperen.

Lidende i lange Tider
Var Du selv; dog Tidsfordriv
Fandt Du i Dit Kald. Omsider
Hvil Dig nu fra daadfuldt Liv!
Døden stjal sig i Dit Hjerte;
Men, til Fredens Land et Bud,
Trøstefuld i Kampens Smerte,
Fløj Dit sidste Suk til Gud.

Den gamle Tobias's Huusraad.

Efter megen og nyttig Færdsel i Livet, var den, ved sin Alderdom og ved sine mange og mangehaande Erfaringer og Kundskaber, ærværdige Tobias, tyet hen til sin Fødeby — en ikke ubetydelig fri Rigsstad — for der, i Ly af sin Ungdoms Kjærminder, at ende sine Dage. Et vel tilbragt Liv forjætter en lykkelig Alderdom, og Lindner — sund og munter — blandede sig gjerne i Byens talrige Selskabskredse. Man saae ham med Glæde imellem sig; thi behage

ligt og fordringsløst var hans Væsen, og i en skjemtsom Tone sagde han ofte de vigtigste Sandheder. Men een Omstændighed forstyrrede den Fornøjelse, som Oldingen søgte i disse Samqvem; og denne Omstændighed var de idelige, og, som oftest, ubeføjede Klager, som næsten ene og alene udgjorde Gjenstanden for Conversationen. — Nu klagede En over de ryggesløse Tider; en Anden over de svære Skatter og Paalæg; en Tredie over den aftagende Handel og de lave Kornpriser; en Fjerde over den tiltagende Luxus; Denne over sine Tjenestefolk; Hiin over sine Børn o. s. v.; men Alle vare de enige i, at ikkun fra Byens Magistrat var Hjelp imod disse Onder at vente, og at det var dennes Skyld, at de udbredte sig fra den ene Ende af Landet til den anden. En Aften, da disse Jeremiader — meer end sædvanligen — havde kedet Oldingen, ubbad han sig Selskabets Opmærksomhed, imedens han forelæste det nogle Huusraad, ved hvis Brug han troede adskillige af de Onder, hvorover de klagede, vilde kunne afhjælpes. Han tilstod at han ikke selv havde opfundet dem; men at de vare uddragne af kloge Mænds Skrifter. *) At de vare probate, derfor havde han baade sin egen og Andres Erfaring. Selskabet, som heri saae en Afvexling imøde, samtykkede eenstemmigen, og Tobias tog nu et Papir af sin Tegnebog, og forelæste, som følger:

"Klag aldrig, min Broder! over Tiderne, ellers maae Tiderne klage over dig. Det er dig

*) Meddeleren har skjellig Grund til at antage, at Tobias har faaet sine Huusraad deels hos den ældre danske Tilskuer, deels hos det nyere Skilderi af Kjøbenhavn.

selv, som gjør dem til det de ere. Men — siger du — er det dog ikke ugudelige, ryggesløse Tider? Ih nu! Prøv du paa at være bedre end Tiderne, saa skal du see en mærkelig Forandring; vær saadan, at gode, ædle, retskafne Mennesker gjerne ville være om dig og leve med dig, og vær da vis paa dem, hvor du end er og hvor du end lever. Gnid vel din Kikkert, naar du troer at see Pletter i Sol eller Maane, for Pletterne ere tilforladeligen oftest i Glasset. Søg om Dyder paa Gader og Stræder; men kan du ikke finde dem ude, saa see til du har dem hjemme i dit eget Huus, og kunde du ikke der have dem i Fred, saa forvar dem i dit eget Bryst. Det bedste Middel til aldrig at mistroe om Dyder, er at have dem selv; og den der er tilfreds med sig selv, bliver let tilfreds med den øvrige Verden. Men — siger du atter — det er dog slemme, urolige og farlige Tider! — Bliv i Land, min Broder! er du søsyg, og er du hovedsvimmel, saa hold dig ved Jorden; hav din Rigdom i dit Hjerte og i din Aand — og frygt saa hverken for Ild eller Tyvehaand; — gjør dig selv til hvad du er eller vil være, saa skal saamænd Herregunst hverken sætte dig af eller i. Hold Fred, saa har du Fred."

"Du klager over dyre, besværlige Tider. Deri har du Ret — naar du ikke selv vil have det let. Den der nøies med Lidt — faaer lettelig Sit, siger Ordsproget, og naar en Mand ikke vil leve, som han kan, hvad kunne da Tiderne for, at han ikke kan leve, som han vil. Naar vi selv har mageligt Rum i en Vraa — kan til vor Daarskab et Slot ei forslaae. — Tro mig, Broerlille! Man kan føde Kone og Børn med det, een Last koster at holde, og — hvo

altid vil dandse, endogsaa paa Roser — han snart slider Hul paa Sko og paa Hoser.",

"Klag heller aldrig over Skatter og Paalæg, for den værste Skat er den, du lægger dig selv paa. Kom frem engang med din Udgiftsbog, om du holder en, og lad os see, hvad du yder din Daarskab i Procent om Aaret. Hvad kræver din Forfængelighed i Don gratuit — som du maa betale, om du aldrig kan saa lidt. Klag heller ikke over Byrder og Tyngder, saalænge du gjør flere Spand- og Gangdage, flere Skov- og Kongereiser for dine selvvalgte Herskaber, end den værste Bondeplager nogensinde har forlangt af sit Gods. Vær fri for Inden, førend du drømmer om at være det for Uden."

"Jeg har lagt Mærke til, at du har den Vane at sige: O, det er Smaating! Men kald herefter ingen Ting saa; mange Bække smaae — gjør en mægtig Aa; siger Ordsproget. Sig heller aldrig, naar du giver Noget ud: det er Smaating; — for Pungen og Lommen blev ligefuldt tom — skjøndt Pengene af dem i Skillingsviis kom; for Sukker og Caffe, for Thee og for Snuus — gik Mangeneen baade fra Gaard og fra Huus; og — Dobbel, Drik og Lotteri — sæt du dem i dit Litani. Sig ligesaalidt, naar Nogen fordærves eller forkommer: "Aa, det er Smaating;" for af Mangel paa Sømmet gik Skoen forloren, af Mangel paa Skoen gik Hesten forloren, af Mangel paa Hesten gik Manden forloren, og faldt sine Fjender ihænde. Der er ingen Ting "Smaating"; en lille Tue kan vælte et Læs — og Romernes Slot blev reddet af Gæs, og ofte kan Dryppevand hule en Steen — og ofte gjør Smaating

saa mangen Mand Meen. — Husk vel paa det min Broer!"

"Ogsaa vil jeg raade dig, at vogte dig for Laan og for Borg; for paa Borg rimer sig Sorg. Den har en kort Faste, som skal betale Penge til Paasken; og Ingen har bedre Hukommelse end den, som laaner Penge ud paa Vexler, thi han husker for Gjeldneren med. Man troer at faae for Intet, hvad man faaer paa Puf — men Regning og Stævning er der i en Ruf."

"Vogt dig ogsaa for Godtkjøb og Røverkjøb; thi over det gode Røverkjøb saa Mangen tilsidst af Landet løb. Alt hvad man kan undvære, er altid for dyrt."

"Glem aldrig, at Tid er Penge, og at Du ikke engang for Penge kan faae den Tid tilbage, du har ødt. Tidsfordriv er Stylt paa Liv *); siger et ældgammelt Ordsprog; og hvordan klæder nu det: bestandig at klage over, at Livet er saa kort, og dog stjæle af det alt hvad Man kan. "Men — siger du — det er ikke Tiden jeg vil fordrive, det er Kedsomheden." — Og veed du ikke, at Kedsomheden er som en næsviis Myg; jo mere man driver den bort, jo værre søger den, og inden Man veed et Ord af det, har man en heel Sværm paa Halsen istedet for Een. Skal Tiden aldrig blive dig for lang, saa pas vel paa, hvad du har at gjøre, og pas bare det; og see saa til, om du ikke snart vil finde, at den er for kort. Tiden kan aldrig blive et Menneske lang, saalænge der er Gavn for ham at gjøre; og Gavn vil der

*) Stylt; det gamle danske Ord paa Tyveri.

blive for ham at gjøre, saalænge der er Folk nok, som aldrig gjøre Gavn."

"Men klag heller ikke over at Tiden er for kort. Den der kommer tilkort, troer Man gjerne om, at han ikke holder godt Huus. Tænder du maaskee ikke imellem Lyset i begge Ender paa eengang, og klager saa over, at det brænder for snart ud? Finder du det ikke maaskee mageligere, at klage over at Tiden er for kort, end at prøve paa, om den ikke skulde være lang nok til det, du har at gjøre? Morgenstund har Guld i Mund; — men kanskee du seer aldrig Morgenen i Munden, men paa Ryggen? Vil du forresten aldrig have Tiden for kort; saa gjør aldrig meer end een Ting ad Gangen, og gjør enhver Ting, saasnart du kan. Husk paa, at Een i Dag, er bedre end Ti i Morgen, og at Skildpadden, der kryber, kommer længere end Haren, der ligger stille."

"Vil du have dit Arbeide godt gjort, saa gjør det selv; Herrens Øie gjør Hesten feed; og den som vil have en Tjener, der er ham tro og er ham tilpas, han skal tjene sig selv. Arbejde er godt for Alting. Vil du have Brød, saa arbeid! — for — Armod staaer uden for flittig Mands Dør — men indenfor aldrig den komme tør. Vil du have Helbred, saa arbeid! for — Sygdom lurer i lad Mands Leie — men voxer sig sjelden paa Flittigheds Veie. Vil du have Glæde, saa arbeid! — for — vander du Jorden med Flittigheds Sved — da spirer der Roser, hvor den drypper ned.

"Haab du aldrig paa bedre Tider! Den som vil leve af Haab, maa gaae sulten i Grav; det er med den menneskelige Lyksalighed, som

med den menneskelige Viisdom og Dyd; det er et Klæde, som ikke er stort nok til at naae fra den ene Ende af Jorden til den anden paa eengang; naar det slaaer til eet Sted, saa skorter det paa et andet, og trække længer end det er, lader det sig ikke. Hvo der da faaer fat i en Flig, han gjør vel i at holde fast, for det er ikke nok at han har Gavn af det selv, men de der ere om ham, faae altid lidt med."

"Klag aldrig over dine Børn; thi saa klager du over dig selv. En slet Rytter gjør en gal Hest; naar din Have staaer fuld af Ukrud, er det Tegn paa, du ikke har passet at luge den, og poder du ikke dine Træer, maa du ikke klage over, at du faaer kun Skovskræpper."

"Klag heller ikke over dine Venner, at Man ikke skal spørge: Hvorfor valgte du dem ikke bedre? Naar du tager et Siv, at støtte dig paa, maa du ikke undres at det gaaer istykker. Klag endnu mindre over dine Fjender; thi hvorfor har du dem? Endnu har aldrig Nogen havt Fjender ganske uskyldigt, men — den der slaaer efter en Gedehams, maa vente at den stikker ham.

"Klag ligesaalidet over dine mislykkede Planer; hvad gavner det dig? See heller at blive klog af Andres Skade, end af din egen, for det er for sildigt, at kaste Brønden til, naar Barnet er druknet, og han som sprang i Luften med en Tønde Krud — for at prøve dets Kraft — kun siden lidt Nytte af Prøven har havt. Overalt er Erfarenhed Tossernes Læremester, siger Ordsproget; og af Skade bliver man sjelden klog, men aldrig rig."

"Her vil jeg standse for i Aften" — sagde Tobias — "skulde I ønske det, vil jeg gjerne,

ved næste Samling, fortsætte Oplæsningen af mine samlede Huusraad." — Om Selskabet modtog den Gamles Tilbud, veed Undertegnede ligesaa lidet, som om Vedkommende fulgte den Gamles Raad; men at de ere paalidelige, derfor tør han indestaae.

Her gjorde den gamle Tobias en Pause; men da han saae, at han havde opvakt det hele Selskabs Opmærksomhed, og læste Bifald, om ikke paa de Flestes, saa dog paa Nogles Ansigter, hævede han atter sin Stemme; men denne Stemme, som hidtil havde havt Spøgens og Munterhedens Anstrøg, var nu Alvorlighedens djerve Røst. En usædvanlig Ild tindrede i Oldingens Oje; han reiste sig fra sit Sæde og talede saaledes:

"Endeligen, mine Venner og Brødre! være beskedne i eders Fordringer og fornuftige i eders Paastande. I det jeg giver eder disse sidste Raad, forlader jeg det muntre Billedsprog, jeg hidtil har betjent mig af, og lægger lidt mere Vægt paa mine Ord, fordi jeg ønsker at disse Ord længe maa lyde i eders Oren og bevares i eders Hjerter."

"I fordre Alt af eders Regjering. Men derved vise I jo, at I ere som umyndige Børn, der maa styres og ledes af fremmed Fornuft. Undsee I Eder ikke ved denne Opførsel? I dadle hvad I ikke forstaae, og bærer Eder ad, som Kujonen bag Kakkelovnen, der dadler den modige Helts Krigsplaner. Medens I klæde Eder fra fremmede Væve; medens I, med Glasset i Haand, fyldt af fremmede Vine — klage barnagtigen over Klædefabrikernes Forfald og Kornprisernes Ringhed, føle I da ikke at I selv ere Skyld heri? I indbilde Eder, at kunne see

Feil i Ovrighedens Foretagender, og ere ikke istand til at see, hvor ilde det gaaer til med eders eget Huusregimente. Var Enhver af Eder sin egen duelige Finantsminister; saa vilde det see anderledes ud med Byens Finantser. Var Enhver af Eder Politimester i sit eget Huus, i sin egen Virkekreds, saa vilde Stadens Politivæsen ikke koste Tiendedelen af hvad det koster. Den Tid I jammerligen øde i Eders Olhuse eller Klubber, paa at mestre Ovrighedens Handlinger, skulde I anvende paa at gjøre Eder duelige til at være Fædre, Mænd og Huusbonder, som I burde være det. Istedetfor at laste, hvad I ikke forstaae, skulde I revse Eders Døttres Flanevornhed, eders Sønners Løsagtighed, eders Koners Odselhed. I burde vide, at i samme Grad I ved Orden og Stræbsomhed forbedre eders egne Finantser, forbedre I ogsaa eders Byes. I klage over at fremmede Overdaadighedsvare ødelægge os, og dog nyde og bruge I dem dagligen. Synes I vel, at den Syge fortjener at undskyldes, som veed Oprindelsen til sin Sygdom og Midlerne derimod, men bliver ligegyldig ved sin Tilstand og ubekymret for sin Forbedring? I ere jo som Børnene, der vel vide, at det søde Slikkeri foraarsager dem Mavevrid, men dog ikke kunne imodstaae Ganens Tillokkelser. Alt skal eders Ovrighed gjøre for Eder, og I glemme at I kunne regjere Eder selv. Der gives Uheld, som ingen Klogskab kan forebygge; finder Eder derfor som fornuftige Mænd i hvad I ikke kunne ændre. "Handelen ligger" — sige I. Hvor er den i Flor? spørger jeg. "Kornpriserne ere saa lave". Hvor ere de højere? "Skatterne ere saa store." Hvor ere de mindre? Troe I, at den samme Standsning i Handel, den samme Klage over Produkternes lave Priis, der høres

fra den ene Ende af Europas Fastland til den anden, ikke skulde ramme Eder? Ere I da bedre end Andre?"

Indenlandske Efterretninger.

I Hr. Hempels odenseiske Avis læses, hvad derfra i de øvrige Provincialaviser er optaget, følgende: "Foruden den kongl. Confessionarius Liebenberg er af det theologiske Fakultet i Kjøbenhavn indbudet til at erholde Doctorgraden i Theologien ved den forestaaende 1000aarige Jubelfest 5 Provster, nemlig de Herrer Stiftsprovster Clausen og Palludan Müller, Holmens Provst Hr. A. K. Holm, Hr. Amtsprovst Mønster i Ringsted, og Hr. Provst F. Schmidt i Himmeløv ved Ringsted; 3 Præster, nemlig Hr. Dr. philos. Johansen i Kjøbenhavn, Hr. Dr. philos. N. Faber i Allestedt i Fyen og Hr. Tage Müller i Kjøng; samt een Licenciat, nemlig Hr. Lector Fogtmann i Sorøe. Af Facultetets egne Medlemmer vil Hr. Professor Theol. Clausen fremdeles ved denne Leilighed blive promoveret. Af de Ovennævnte have dHrr. Mønster, Schmidt, Johannsen, Faber og Fogtmann lovet at indsende saa betimelige Inaugural-Disertationer, at samme af Fakultetet kunne vorde bedømte og derefter trykte inden Pintse."

Til at vedligeholde Mindet om denne 1000aarige Jubelfest har Hr. Provst Callisen i Slesvig af sin Menighed Frederiksberg, foruden den aarlige Uddeling af Bibler og Psalmebøger, faaet sammenskudt en Sum af 200 Rdlr. Cour., der er bestemt til at grunde et Legat, for hvis Renter i Fremtiden fattige Confirmander af Menigheden kunne blive forsynede med Bibler og Psalmebøger.

Et Skrift, der grunder sig paa 30 Aars Erfaring er fra Pressen udkommen, nemlig: Om Viinstokkens Dyrkning, saavel i Drivekasser som i den frie Luft i Danmark, ved P. Lindegaard, Slotsgartner ved Rosenborg. Det giver, efter en oplysende Indledning, en kortfattet Beskrivelse over 16 forskjellige Slags Viindruer. Derpaa følger om Viinstokkens Formering og Dyrkningsmaade, samt en nøiagtig Anvisning til dens Dyrkning i Drivekasser uden Ildsvarme, og endelig især om en af den kyndige Forfatter opfunden Drivemaade (hvilken allerede for nogle Aar siden har været beskreven paa Engelsk og trykt i London *). Denne Indretning er oplyst ved et Kobber. Frugtelskeren og den mindre øvede Gartner finder her en fortrinlig god Anviisning til at dyrke og drive denne herlige Frugt. Skriftet faaes hos Forfatteren og hos Gartneren ved den botaniske Have, for 5 Mk. Tegn.

Det ogsaa til Fart imellem Kjøbenhavn og Aarhuus bestemte Dampskib, hvortil der er subscriberet ved Actier, kommer ikke i Gang førend i Sommeren 1827, fordi man ønsker derved at anbringe de nyopfundne Forbedringer, deels med Hensyn til Dampkjedlen og dens Sikkerhed, deels til Skibets Mechanik. Dampskibet fra Frederiksværn til Jylland ventes og da først at kunne begynde sin Fart.

En Hr. Hastrup, Auditeur p. p. i Vestindien, har i en Bekjendtgjørelse i begge aalb. Aviser beklaget sig over det "Umaneerlige" den 18de Dennes hos Hr. Gjæstgiver Brünnes i Aalborg, at den halve Deel af Bordets Gjæster, skjøndt de sad Maden nærmest, og vare de fornemste Gjæster, ved hver Ret maatte vente tilsidst. (!) — I det følgende No. af Borchs Avis har En paa en vittig Maade taget Hr. Brünnes's Partie, som en Mand, hos hvem Folk beværtes ordentlig, vel, reenlig og pyntelig, og hvor man, siden den Mode ei længere bruges at

---

*) A new method of grapes and keeping them in Winter, invented and practised by Peter Lindegaard, Gardener to His Majesty the King of Denmark, translated into english by S. Andersen Feldborg. London 1817. 28 Sid. st. 8. med 1 Kobber.

alle Gjæster selv rage i Fadet, ikke tænker paa at lade dem bie, der sidde længst borte.

Efter følgende Nedlægningsforskrift har Eieren af Hoffmannsgave i Fyen, Hr. Hoffmann, siden 1810 stedse selv forsynet sin Huusholdning med Spegesild, hvilke ofte have havt Fortrin i Bonitet for de norske:

"Gjællingen udtages af Silden saa frisk, som den kan faaes fra Stranden; derefter kommes Silden i et Kar, hvor den omarbeides stærkt med en Blanding af norsk og spansk Salt, lige meget af hvert. Naar dette er skeet, lægges Silden strax ned i en Fjerding Lag for Lag med den forbemeldte Saltblanding, saa at det med Blod og Skjæl blandede Salt, der bliver tilbage i Karret fordeles ved Nedlægningen lige paa hvert Lag Sild. Naar Fjerdingen er fuld, betynges Bunden med Vægt. Almindeligen behøves der til en Fjerding, efter Sildenes Størrelse, tre til fire Ohle stor Sild og et Fjerdingkar af hvert Slags Salt."

Blandede Efterretninger.

England for 50 Aar siden.

I 70 Aar har Storbrittaniens Folkemængde formeret sig med fulde 8 Millioner Mennesker. I 25 Aar har Tallet af beboede Huse, blot i England og Wallis, voxet med det halve Beløb. For 50 Aar siden ansaaes Kanaler ej mulige. 15 Millioner ere siden anvendte med Nytte paa disse saa mægtige Industriens Ledninger; og endnu er et Beløb af i det ringeste Halvdelen af bemeldte Sum bestemt for flere slige Foretagender. For 50 Aar siden gaves næppe en Dampmaskine i hele Riget; nu er vist nok Tallet 12000; en Masse af Kraft, der er liig med i det ringeste $\frac{3}{4}$ Million Heste; og ved hvis samtliges Hjelp man skulde være istand til at opreise den store ægyptiske Pyramide i en eneste Dag. For 50 Aar siden beløb Værdien af den hele Udførsel af forarbeidet Bomuld sig næppe til $\frac{1}{4}$ Million. Siden er den voxet til næsten 30 Million. I samme Tidsrum er Udførslerne af uldne Varer, trods Sachsens, Preussens, Spaniens og Amerikas Medkoncurrence voxet for mere end 2 Mill. For 50 Aar var Indførslerne af raa Silke kun 300,000 Pd.; nu næsten 30 Mill. Pd. For 50 Aar siden vare Udførslerne af Jern næppe 12000 Tons; nu næsten ti Gange saa stærke. For 50 Aar siden blev udført omtrent 4 Mill. Yards Linnedvare; nu næsten 40 Mill. For 50 Aar siden havde den hele Udførsel af saavel fremmede som indenlandske Frembringelser en Værdi af 15 Mill. Nu have Udførslerne af blot de brittiske Produkter en Værdi af mere end 50 Mill. For 150 Aar siden udgjorde den hele brittiske Marine efter Chalmers ikke 200,000 Tons. Nu udgjør Tallet i det ringeste 8 Mill. Tons; og 200,000 Mennesker ere herved i Næringsvej. (Efter det engelske Tidsskrift Mirror i L. B. d. B. H. 74.)

Kjøbenhavns Børs, den 2 Mai 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 235		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	192½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54¼	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84¼	84½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	100½	101 i Banco
4 pC. Dito nye	90	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. Nr. 36.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 6 Mai 1826.

Det Kongelige Opfostringshuus i Kjøbenhavn.

(Af P. E. Becker.)

(Slutning; see No. 34.)

VII.

Baggaarden. *)

Hvor der er Børn — der er en evig Juul.
Oehlenschläger.

"Hei lystig! hop hop!
"I frydfuldt Gallop!
"See Timerne ile,
"Mens Glæderne smile!
"Vort Dagværk vi endte
"Og Roes os fortjente,
"Hei lystig! hop hop!
"I frydfuldt Gallop!

*) En særdeles rummelig Legeplads.

"Hei lystig! hop hop!
"Alvorlighed — stop!
"Nu Pidsken og Skøiten
"Og Bolden og Fløiten,
"Med larmende Tromme
"For Dagen skal komme!
"Hei lystig! hop hop!
"I frydfuldt Gallop!"

Naar denne Jubel lyder i mit Øre
Fra overgivne Ungdoms Tumleplads,
Da er det mig som ret jeg kunde høre
Min svundne Barndoms Munterhed og Fjads.

Da maa jeg ned og see den vilde Vrimmel,
Som bølger hid og did med lette Fjed;
Thi klar og skyfri er dens Uskylds Himmel,
Af hver en Blomst den suger Munterhed.

Naar da jeg gaaer imellem Hoben ene,
Fortrolig kjendt med Sandseverdnens Krav,
Og veed, at Dug af Taarepilens Grene
Skal snarlig falde kold paa Glædens Grav:

Da stræber Mismod med sit fule Følge
At aabne skumle Scener for mit Blik,
Og ei jeg kan den indre Stemme dølge,
Som taler høit om Livets Malurt-Drik.

De Sener, som saa smidigen sig bøie
Med Ungdoms Spændekraft i hvert et Led,
Dem seer jeg — stivnede af Livets Møie —
Fremslæbe langsomt sig til Gravens Fred.

Den Kind, som prunker her med Uskylds Farve
Og vidner høit om Sundheds store Skat,
Skal vilde Lyster snart maaskee udmarve
Og skjule tidlig i en evig Nat.

Det glade Hjerte, som med Lethed banker
Og slutter drømmende med Glæden Pagt,
Skal det ei snart forlise Trøstens Anker
Og tumles frygteligt af Stormens Magt?

Saaledes maa det arme Hjerte bæve,
Naar Haab og Frygt i Væddekampen staae;
Mens Haabets Engle trindt omkring det svæve,
Udruster Frygten sig i skumle Vraa.

Men Haabet vinker — haardt bestædt i Nøden —
Sin hulde Moder fra Guds Trone ned.
Hun kommer — skræmmer Frygten — so-
ner Brøden
Og skjænker moderligen Hjertet Fred.

"Ei Naadens Himmeldør er hist til-
lukket
"For den, som vender sig fra syndig
Hu:"
Saa taler hun og Frygtens Blus er slukket; —
Religion! saa trøster ene du!

Nu først kan Hjertet atter freidigt banke,
Og Barnets Glæde mildne Mandens
Sorg;
Thi skal vi end paa Livets Torne vanke,
Saa er dog Himlens Gud vor faste Borg.

Nu først kan Barnets Jubel Gjenklang finde
I vor Erindring om den svundne Tid.
Vor Barndoms Glæder os i Tanker rinde,
Paa ny vi vorde Børn i Daad og Id.

Saa nyd da Glæden i din Morgenrøde,
Du saa forhaabningsrige yngre Slægt!
Og maa du end paa Livets Vandring
bløde,
Saa tage Gud dig i sin Varetægt!

Maaskee jeg skuer dig i modne Alder,
For Hustru — Børn en trofast Støtte-
stav,
Og hvis forinden Livets Dække falder,
Da plante du Kjærminden paa min
Grav!

IX.

Ønsket.

Der Wunsch ist in des Mann's Gewalt.

E.

Du, som er de Faderløses Fader,
Du, som hører Uskylds bange Raab!
Denne Trøstebolig ei forlader
Du, som er de Svages Trøst og Haab!
Lad Din Naades Stjerne venligt straale

Over Dannerkongens Plantebed!
Lære Kummers Rov Din Haand at taale,
Vise for hans Spæde Vei til Fred!

Syd Din Kraft i hvert et ærligt Hjerte,
Som Du gav det hæderfulde Hverv
Her at lindre den Betrængtes Smerte!
Lad det yde tro sin bedste Skjærv!
Skjænk de Mænd, som vaage til Din Ære
Over Barnets Sæder — Barnets Dyd,
Viisdom til Dit Redskab her at være,
Mod til Regnskab ved Basunens Lyd!!

Indenlandske Efterretninger.

Ved Kongl. Reskript af 19 Apr. sidst til Kjøbenhavns Magistrat er fastsat, at der, for at tilvejebringe de fornødne Resourcer til Fuldendelsen af vor Frue Kirkes Gjenopbyggelse skal af Liig, som for Fremtiden begraves paa Kirkegaardene i Kjøbenhavn, (Christianshavn dog derunder ikke indbefattet) eller bisættes i noget til en Stadens Kirke hørende Kapel, til Frue Kirkes Bygningsfond erlægges følgende Afgifter: 1. naar Liigvogn bruges, en Afgivt af samme Størrelse, som den Betaling, der erlægges for Liigvognene, altsaa respective 20, 10, 8, 5, 2 eller 1 Rbdlr. Sølv; 2. naar Liigvogn ikke bruges: 5 Rbdlr. Sølv, med mindre det er et Barn under 14 Aar, som begraves, i hvilket Tilfælde kun det Halve betales; og at Vedkommende, der oppebære Betalingen for Jorden, tillige skulle indcassere den ommeldte Afgivt, og derefter halvaarligen indbetale Afgivtens Beløb, ledsaget med behørigt Regnskab for samme, til Commissionen for Frue Kirkes Gjenopbyggelse.

I Provinzialaviserne (f. Ex. Hr. Iversens No. 57. 21 Apr.) siges, at H. M. Kongen ved allernaadigst at befale Jubelfestens Afholdelse, førstkommende Pindsedag, tillige allernaadigst har

befalet, at Præsterne paa denne Dag skulle fra Prædikestolene opmuntre Menighederne til med christelig Velgjørenhed at bidrage til Fuldførdigelsen af Landets Hovedkirke: Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, og at da samtidig dermed en almindelig Collect skal udgaae til Bedste for bemeldte Kirkes Bygningsfond.

Randers. Omegnens Beboere vare i den senere Tid blevne satte i Frygt ved flere, i nærmeste Landsbyer heromkring udøvede natlige Indbrud. Ved virksomme Foranstaltninger er det nu lykkedes Øvrigheden at opdage Complottet, som i disse Dage er indbragt.

Viborg, d. 1ste Maj. Efter en Maaneds næsten uafbrudt Storm havde vi i Gaar en smuk og stille Morgen, da Stormklokken Kl. $5\frac{1}{4}$ forkyndte Ild, som var udbrudt i Tugthusets nordre Hjørne. Brandfolkene ilede til, ligesom og Hr. Stiftamtmand Ridder Schønheyder, og efter en Times Forløb var man Mester over Ilden, der havde angrebet Gulvene i første og anden Etages Hjørner; dog er Skaden paa Bygningen ikke betydelig, men Maskineriet og det paa Vævene værende Klæde m. m. har lidt endeel af Slukningsvandet. En Deel af Fangerne blev under Bedækning af Borgerskabet, som var mødt ved Brandstedet, transporteret til Raadhuset; de øvrige Fanger forbleve tilbage i Tugthuusgaarden, hvor Roligheden blev uforstyrret, da ingen af dem gave mindste Tegn til Flugt eller nogenslags Uorden. Tugthuset besattes indvendig og udvendig med Borgervæbningen. Kl 11 vendte de udbragte Fanger under samme Bevogtning tilbage til Tugthuset. Ingen Fanger savnes.

Beenraseriet er i fuld Flor. Her i Viborg have nogle driftige Unge og Ældre gjennemrodet i Foraaret den gamle Rakkerkule og gjort daglig ypperlige Fangster, man siger 40 Lpd. daglig. Tilsidst gaae vel Menneskebenene med i denne Industrieanstalt, og vore Forfædres Reliqvier slæbes til England, blandes med Horse-, Ko- og Svinebeen, og bidrager til Jordens Frugt-

barhed der, fordi man ikke gider brugt dette Gjødningsmiddel i Landet selv. Fra Amsterdam ere 11 Skibsladninger komne til Hull i Foraaret med denne moderne Vareartikel. Man formoder de fleste ere samlede paa Valpladsen ved Waterloo, hvor Heste og Stabsofficerer, Soldater og Ryttere, Artillerister og Trosknegte broderlig lagde sig til Hvile, som Gryn i et Fad, og opstaae nu før de ventede, for at bringe mere Hvede og flere Kartofler og Bønner paa de engelske Jorddyrkeres Fade. O! det er en Beenvandring uden Lige, ligerviis som Grækerfilosofens Sjelevandring. Det er den store og ubetalelige Cultur, naar vort materielle Væsen og Grundstof saaledes marscherer og skaffer en Beensubstants det vegetabiliske Liv en 500 Aar før Tiden. Det er den Amalgamering, der begrunder vor nervøse Tidsalders Dampmaskiner i det Uendelige. Der er nu paa Dansk udkommet en Bog der lærer, hvorledes disse emigrerede Been i England laves til Gjødningsmiddel. Da vi selv have Sumper og forsømte Jorder i Mængde, maa man ønske og haabe, at de i det mindste herefter frugtbargjøre Landet selv, saa meget mere, som de første Affendere paa Stedet kan faae 5 a 6 ß. Tegn for Lispundet.

Man har i ældre Tider havt Glaspusterier i Jylland, hvilket sees af danske Atlas I. 485. I sildigere Tider har man blandt Gudumlunds Fabrikanlæg ogsaa søgt at have Glaspusterie, men man var ej hældig dermed, efter hvad der staaer i Dagen 1810, No. 39. 1808 udgav afdøde H. Irgens en Indbydelse til Oprettelse af et Interessentskab for et Glasfabriks Anlæg i Kjøge til Flaskers Forfærdigelse. Han begyndte med Byggerie, men døde imidlertid, og det begyndte Værk kom ej istand. — Et Glasværk kaldet Fredriksfeld, i det Slesvigske ved Eideren, imellem Rendsborg og Frederiksstad, blev begyndt 1810, og højtideligen aabnet 11 Marts 1812. Det var især Production af Bouteiller og Medicinglas der tilsigtedes, og under Krigen var Afsætningen god. Tæt derved blev sildigere et andet Glasværk

anlagt. Ved dem begge blev Tørv brugt som Brændsel.

Nu er omtrent i et halvt Aar et Glasværk kommet i Drift i Sjælland; det er nemlig Glashytten ved Holmegaard paa det Gisfenfeldske Gods, henved en Miil paa den anden Side af Nestved. Det tilhører Frue Grevinde Danneskjold Samsøe. Den afdøde Greve havde, omtrent et Aars Tid før sin Død, hidkaldt fra Norge en Mand med Familie, som der havde forestaaet et Glaspusterie, for ved ham at see et Glasværk paa sit Gods anlagt. Omstændigheder og Hindringer bragte Udførelsen i Langdrag; men endeligen blev Glashytten færdig i Slutningen af Efteraaret 1825. "Man har da nu fra Glaspusteriet ved Holmegaard saakaldte sorte Flasker, i Form af de saakaldte "norske hamrede", hvilke første i alle Maader kunne sættes ved Siden af disse i Styrke, maaskee endog overgaae dem, da de holde det samme Maal som de norske, ere øjensynligen tykkere i Massen, og muligen og staae over dem i Henseende til Glassets Bonitet. Forskjellen mellem de danske og norske Flasker bestaaer fornemmeligen deri, at Flaskerne fra Holmegaards Glaspusterie falde noget i det grønne, da derimod de Norske falde kjendeligen i det Brune, en Forskjel, der har sin Grund deri, at Glasfritten til de danske allene smeltes af Glasskaar, hvilke derved komme til Nytte i Landet, istedetfor de tilforn enten bleve dybt nedgravede i Jorden, eller udførte af Landet. Smeltningen i Holmegaards Glashytte skeer allene ved Tørv." — Flasker fra Glaspusteriet ved Holmegaard af $\frac{3}{4}$ Potters Størrelse faaes ved Gammelstrand No. 3 for 9 Rbdl. pr. 100; de norske koste pr. 100, $9\frac{1}{2}$ Rbdl." — (Af den Efterretning om dette nye Glasværks Oprettelse, som blev givet i "Fædrenelandsvennen" d. A., No. 26.) (Apr.) Af det Rejersenske Fonds sidstudkomne trykte Regnskab sees, at Fondet har givet et understyttende Laan af 3000 Rbdl. til dette nyttige Anlæg. Noget om Glasfabrikation læses i Thaarups Vejledning til Kundskab om Fabrik-Industrie rc. I H. S. 143 o. fl. De norske Glasværkers nugjældende Priser sees i Tillæg til N. Rigst. d. A. No. 28.

Blandede Efterretninger.

Elisabeth Bathory.

(Fortalt af Aloys Friherre af Mednyansky, i hans malerische Reise auf dem Waagfluße, Pesth, 1826.)

Bjergslottet Cseithe, af hvis faste Mure nu kun sørgelige Levninger ere tilbage, besaddes i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede af Frants von Nadasd, ved hvis Gemalinde Elisabeth Bathory det kom i hiint skrækkelige Rygte, hvormed det vil vedblive at være bedækket, saalænge Steen ligger paa Steen. Til anseelige Fruers Hofstat paa hiin Tid hørte en Skare af Tærner, som stode under særskilt Opsyn af en fortrolig Matrone (der ikke sjælden nedstammede fra gode, men i Armod geraadede Familier). Da Døttre, naar de kun kunde komme i saadan Tjeneste, ansaaes som forsørgede for stedse, kunde det ikke mangle paa beredvillige Forældre, der glade overgave deres Børn til Slottets Bestyrerinde. Grusom og haard, af et uqvindeligt Gemyt, og vilde Lidenskaber behersket, straffede Elisabeth Bathory hvert lidet Feiltrin af sine Terner paa det skrækkeligste, og de stakkels pinte Skabningers Qvaler vare hende en Glæde. At saare dem med Naalestik eller Knivsnit, at omvikle deres Fingre med uldne Klude, dyppe dem i Olie, og da antænde dem, at brænde dem med gloende Jern, at sende dem afklædte om Vinternætterne ud til Brøndene, og overøse dem med Vand, vare sædvanlige Straffe, naar et foresat Arbejde ikke var færdigt til sidste Stik, eller naar et Fad var sønderslaaet, eller deres Opførsel ej behagede den mørke Huusfrue. En Dag sad den Forfængelige ved Spejlet, og opbragt over en Opvarterindes ringe Forseelse slog denne i Næse og Mund, saa Blodet strømmede. En Draabe faldt paa Tyranindens Dragt; hun afviskede den, men troede derefter at bemærke, at Huden under samme blev hvidere, blødere og skjønnere end den forhen havde været. Nu var et, længe i Troldomskonster ivrigen forsøgt, Foryngelsesmiddel fundet. Et Bad af Jomfrueblod skulde tjene til Alderens Huds Opfriskning. Ej før var den djevelske Tanke opstaaet, førend

den ved hendes Hjelperes Hjelpere skulde udføres. I flere Aar opofrede Elisabeth, ved Bistand af to gamle Qvinder, og hendes Hofdværg Fitzko, omtrent 300 Piger, som Tid efter anden forsvandt, uden at man kunde opdage, hvad der blev af dem. Endeligen opdagede et Tilfælde den blodige Hemmelighed. En ung Mand, hvis Kjereste henhørte iblandt de ubegribeligen Forsvundne, forskede saa stadigt og længe, indtil han endeligen fandt den Elskedes Liig. Af Smerte og Hævn opildnet, ilede han til Preßburg, hvor Palatin Georg Tharzo 1611 just holdt aaben Rettergang, og nedlagte her Klage over Elisabeth Bathory. Det Uhørte i Beskyldningen, som gjortes en af et fyrsteligt Huus udspringende Person, bestemte Palatin til selv at lede Undersøgelserne. Han overraskede Forbrydersken, og det traf sig, at just en ung Pige var dræbt, som man ej havde faaet bragt tilside. Flere Beviser fulgte derpaa, og den djevelske Frues Lod blev et evigt Fængsel. Deeltagerne i saameget uskyldigt Blods Udgydelse tilkjendtes Døden ved Sværd og Ild. Efter tre Aars strænge Fængsel frarev Døden Elisabeth den jordiske Retfærdigheds Arme, for at overgives den strængere Rets. Endnu for faa Aar siden fremviste man den Kjelder, i hvilken de ulykkelige Skabninger myrdedes, og det Kar, hvori deres Blod flød, for at overgives varmt til den overtroiske Tyraninde. Ikke gjerne gaaer man ved Nattetider i Nærheden af det blodbestænkte Sted.

De vigtigste Handelsvarer Portugal har ere: Viin, Salt, Sydfrugter, og Uld. Landets øvrige Produkter ere ej af Vigtighed. Vinen deler sig i to Klasser, de af Ovre-Douro, af hvilke Porto i Aaret 1819 udførte 46,214 Piber, og de fra Setuval og Lissabon, af hvilke omtrent 8 til 10,000 Piber udføres. Ikkun hiin første Klasse udgjør de saa berømte Portvine, og gaae næsten allene til England; thi denne Stat tager de $\frac{19}{20}$. Den anden Handelsvare er Salt, som Solen paa Kysterne udkoger, og som holdes for det kraftigste af alle Jordens

Hav-Salte. I den hollandske Sildesaltning anvendes derfor blot St. Ubes Salt. Salt-Udførslen beløb sig i Aaret 1819 til 142,917 Moyos. Olien falder bedst i Bejra; men Behandlingen ved Presningen er ureenlig, og den maa derfor i Værd og Godhed vige for Provence-, Italiensk-, og Levantisk Olie; og Udførselen var i Aaret 1819 25007 Almudes, foruden at Forbruget i Landet selv er uhyre, da det tjener istedetfor Smør, saavelsom til Sæbe-Materiale, og til at brænde. Portugals Uld er næsten ligesaa fiin som den spanske, endskjøndt her ej gives nogen Messe. Her holdes næsten 2 Mill. Faar, og i Aaret 1819 var Uld-Udførselen til Fremmede 11660 Arobas. Af Frugter udgjorde i bemeldte Aar Udførselen en Værdi af 1139798 Gylden, bestaaende meest i Figener, Mandler, Granater, Dadler, Carruber ꝛc.

Folkemængden i Portugal 1820 var	3,013,950 Mskr.
fordeelte i 21 Stæder (Cidaden), 766 Landsbyer (Villas eller Concillos), 4086 Kirkesogne og 765200 Huse.	
I de Afrikanske Kolonier	1,057,000
deraf paa Madera 102,000, paa de azoriske Øer 201,300, paa Cabo Verde 7200, paa Guinea-Kysten 20,000, i Angola 376000, og i Mosambique 286700.	
I de Asiatiske Kolonier ...	625,900
neml. i Gouvernementet Goa 417,500, i Gouvern. Dilli 120,000, i Gouv. Macao 88,400.	
	4,636,850 Mskr.

Portugals Areal er efter Frangini 1720 Qv. Mile. (Af N. Allg. geogr. Ephr. XVIII B. 10 & 11 St.)

Ungarn, dette Contrasternes Land, har Overflødighed af flade, moradsige Strækninger, der

i hæslig Ensformighed og Tomhed ikke viger for noget andet Sted af saadant Præg, men har tillige Rigdom paa paradisiske Egne af mangefold Charakter, hvor foruden Naturens Fortryllelser ogsaa historisk og statistisk Interesse bringer Vandreren til at dvæle. Deriblandt hørte upaatvivleligt den imod 40 Mile lange Dal, som gjennemstrømmes af Floden Waag, der dannes af tre paa de vestlige karpatiske Alper udspringende Bjergstrømme, som er Aaren for Tømmerhandelen og Trævaremanufacturerne for Comitaterne Liptau, Arva o. fl. Efter at Waagfloden under sit Løb er fra en rivende, kun for Flaadning brugbar, Flod overgaaet til at blive en sejlbar stille Flod, udflyder den ei langt fra Comorn i Donau. Om denne Waag-Flodens Egne er et interessant Skrift udkommet: Malerische Reise auf dem Waagfluße, von Aloys, Freiherrn v. Mednyansky. Mit 12 Ansichten. Pesth. Hartleben. 1826, gr. 4. Recens. i Lit. Conv. Blatt, Marts d. A. 59.

Den franske Lærde: Bory de St. Wincent har i 20 Aar samlet til et stort Værk: Menneskets Naturhistorie. En kort Udsigt, der er en sammentrængt Fremstilling af hans Anskuelser, har han leveret under Artiklen "l'homme" i dictionaire classique d'histoire naturelle. Hans Plan er original, Udførelsen ej mindre, og indeholder en Rigdom af Gjerningssager og Bemærkninger. Bemeldte Artikel betragter han som en Prodromus, hvoraf han har ladet tage 60 Aftryk, som han med et oplysende Kobber har omsendt til Europas berømteste Naturforskere, og udbedet sig deres Bemærkninger, efter hvis Meddelelse han vil udsætte at lægge sidste Haand paa sit store Værk. Menneskeslægten deler han i to Hovedklasser: 1. Lecotriker (Glathaarige) og 2. Oulotriker (Krushaarige.) I første Klasse ere 11 Underafdelinger; i den anden fire. (Mere i Lit. Conv. Bl. 54.)

I Walpoles Værk: "Royal and noble authors" omtales, at Dronning Elisabeth af England havde oversat Boethius's Skrift de conso-

latione philosophiæ; men man havde intet Spor af at Oversættelsen var til, førend det omtrent for et halvt Aar siden blev opdaget. Næsten den hele Oversættelse er skreven med Hds. Majestæts egen Haand. Ikkun enkelte Dele sees at være skrevne af Dronningens Privatsekretær. Alle svære Steder og digteriske Partier ere af Dronningen selv. Man venter, at see denne literariske Mærkværdighed udgivet i Trykken. (Morg. Bl. 47.)

De Frugter og Kjøkkenhavesager, som London bruger, voxe for største Delen i Stadens nærmeste Omegne. Man har beregnet Udstrækningen af Kjøkkenhaverne i en Omkreds af 12 engelske Mile omkring Staden, til 6000 Acres, og at derved 30,000 Mennesker sysselsættes. En Beregning over Londons Konsumtion kan vanskeligen være nøjagtig, da man f. Ex. vel veed Tallet af det Qvæg, som sælges og forbruges; men ikke Vægten. I Aaret 1822 blev solgt i London 149000 Stk. Hornqvæg, 24609 Kalve, 1,507,096 Faar, 20,020 Svin. Men det er langt fra ikke det Kjød, som i London spises, da der dagligen indbringes meget færsk Kjød, især af Sviin. Den hele Værdie af Qvæget og Kjødet, som sælges i London i et Aar er anslaaet til 8½ Mill. Lst. Værdien af alt i London fortæret Grønt til Bordet udgjør 1 Mill. Lst. Af Hvede konsumeres aarligt en Mill. Qv. — Smør 11000 Td. For Mælk betales aarligt 1,250,000 Lst. — For Fjederkreaturer 80,000 Lstr. Hvad den Artikel: Kaniner har for en Vigtighed kan vides af, at en eneste Kjøbmand paa Leadenhall Torv skal i en lang Tid af Aaret have ugentligen solgt 14,000 Kaniner. Han sætter 150 indtil 300 Mennesker i Sysselsættelse ved at ombære Kaniner i Gaderne. (M. Bl. 46.)

Grækerne.

I den allernyeste Statsret synes en frygtelig Lære at have indsneget sig, den: om hele Nationers blinde Lydighed imod Tyranner. Denne Lære prædikede Jakob den 1ste i England, i sine Skrifter; men den kostede ogsaa det stuartske Huus den engelske Krone. Eet er den højeste Agt for Statens Regjering, for Orden og Love. — Et andet er: det Tyrannerne ville have, at Nationerne ei maa ansee sig berettigede til at troe sig Fornuftvæsener, og fritagne for at være lidende Maskinvæsener, blotte Redskaber for Despot-Luner. Hvilken Fornuftig vil nægte, at et Folk, som er undertrykt af Tyranner, har Ret til at unddrage sig dem, altsaa til at gribe til Vaaben, øve Modværge, fordrive misbrugt Magt med Magt, og igjen sætte sig i Frihed. I disse Omstændigheder befandt Israeliterne sig i Egypten; derfor befalede Gud Moses, at føre dem ud af deres Tyranners Vold. I 2den Mos. B. 3—10, siger Jehova: "Israliternes Raab er trængt op til mig, og jeg seer den Undertrykkelse de lide i Egypten." — Mon Schweitserne forbrøde sig, da de brugte Magt imod Landfogdernes Tyrani? Fordømte man Nederlænderne, da de bekæmpede Philip den Andens grusomme Regjering? Nei! da, som nu, løde Hæderssange for de tappre og modige Schweitsere og Nederlændere. Historien har indrømmet dem en hæderlig Plads i dens Pantheon. End den nordamerikanske Fristat? Skulde det være en Forbrydelse, at den — unddragende sig engelsk Overmod og Plyndersyge — constituerede sig til en fri og lykkelig Nation? Naar en Regjering — fornegtende de almindelige Principer for Natur- og Folkeret — behandler en Nation blot som Middel; da træder Nationen tilbage i Naturstanden, hvori Enhver tør og maa hjelpe sig selv. Anvender man det her Sagte paa Grækerne, vil Man let finde Resultatet. Det er derfor ligesaa ubegribeligt som græsseligt, at der hist og her, vist nok ogsaa midt imellem os, gives Nogle, vi tør haabe, Faa, der ønske Tyrkerne — denne Pestbyld paa det europæiske Statslegeme — en Vedvarenhed, skulde denne end grundfæstes paa en heel christelig Nations Ødelæggelse; — ja som saa lidet have Æren for Øje, at de høit forkynde dette fæle Ønske. — Vee over et saa sørgeligt Tilbageskridt i Humaniteten — om Christendommens ville Vi ikke tale.

Afskedssang
til
Hr. Etatsraad, Ridder B. Thorlacius,
ved hans Afreise til Italien i Mai 1826.

— μαστεύει δὲ καὶ τέρ-
ψις ἐν ὄμμασι θέσθαι
πίστιν.

Pind. N. VIII, 73.

Søger og Gammen
for Dine at sætte
visse Daad.

Mel. Skaberen skued' den nyskabte Klode, ɪc.

Vaarsolen straalerig Livet udbreder
Rundt grønnes Marken og Skovenes Top;
Munter heniler til Arbeid og Glæder
Landboers sunde og kraftfulde Trop;
Snart Ageren bølger med Axenes Frugt,
Mens Blomsten udduster sin qvægende Lugt.

Skiønnere end og fra høiere Stader
Lyser os Viisdommens gyldene Sol;
Mægtig omgriber den Seclernes Rader,
Straaler den spreder fra Pol og til Pol,
Og Frugter den modner til Aandlivets Gavn,
Der adle hver Glæde, formilde hvert Savn.

Hvo har vort Fied giennem Kundskabens Have
Styret, opflammende villige Id?
Hvo har os ledet til Viisdommens Gave,
Tolkende Oldtidens Lærdom og Vid?
I mørkere Timer — hvor hented' vi Raad?
Hvo fremmed' vor Stræben med signende Daad?

Skule og Riisbrigh! end lever Jert Minde,
Fromt det bevarer Jer Ætling saa prud;
Lærdom og Godhed Ham Krandsene binde,
Æren Ham smykker paa Sandhedens Bud;
For os Han er Lærer, Velgiører og Ven;
Vort Fødelands Hæder Han kalder igien.

Elskede Lærer! Til Viisdommens Egne
Daadfuld Du drager, at aabne dens Væld.
Alviisdoms Fader Din Bane omhegne!
Krone Din Idræt med Hæder og Held! —
Med Huldrige Mage vor Hylding modtag! —
Snart skienk os at frydes paa Gienkomstens
Dag!

Arnesen.

Kjøbenhavns Børs, den 5 Mai 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 238		
Species 234		
Specier solgtes til 14 Rbmk. 1 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	197 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	55	$55\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	84	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{1}{2}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	117	$117\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$100\frac{1}{2}$	101 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 37.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 9 Mai 1826.

I Anledning af Stykket om Gejstlighedens Kaar i Ny Freja. 1826. No. 16.

Forfatteren af bemeldte Stykke gaaer ret grundig tilværks, og følger Regelen: at begynde med Begyndelsen. Hans Ord ere følgende: "Sytten Aar gammel kommer Studenten ialmindelighed til Academiet, og, efter et Aars Forløb, kan han, naar han applicerer sig til Theologie, vente Regents og Klostèr."

Dette Foregivende er aldeles falsk, og det kan neppe være afvejen at berigtige saa vrang en Mening, der let kan gjøre Skade. Lad f. Ex. en Fader i Provindserne sende en Søn til Academiet og staae i den Tro, at denne, efter et Aars Forløb, kan blive understøttet ved Communitetsstipendiet. Naar dette Haab ikke allene glipper, men Sønnen endog ofte gaaer tre fire Aar inden han bliver Alumnus i Communitetet, fristes Faderen da ikke til at ansee denne Tilsidesættelse ved Klosterets Bortgivelse for en Følge af Forsømmelse og Mangel paa Flid, da det dog blot er Følge af det store Antal trængende Studerende.

Sagen kan oplyses ved at anføre Omstændighederne ved de ledige Klosterpladses Besættelse i Maj Maaned indeværende Aar.

Vacantserne vare 20. Derom vare indkomne 122 med Attester om Trang til offentlig Understøttelse forsynede Ansøgninger, hvoraf 86 fra Theologer, 16 fra Jurister, 20 fra Medici. Da der altid, i Forhold til de Ansøgendes Antal i enhver Videnskab, denomineres ligesaa mange Jurister og Medici som Theologer, bleve denne Gang 3 Jurister og 4 Medici indskrevne til Communitetsstipendiet. Derved var der da kun 13 Pladser tilbage for de 86 Theologer, hvoraf følgelig 73 ikke opnaaede deres Ønskes Opfyldelse. Af disse 73 vare 21 Studentere fra Aaret 1822, og 24 fra Aaret 1823, de øvrige fra 1824.

Og dog siger Forfatteren, at en theologisk Student kan vente at faae Klosteret, naar han har været et Aar ved Academiet!

Kjøbenhavn, d. 8 Maj 1826.

R. Nyerup.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Af en ubekjendt Samler, med enkelte Tillæg.)

1249. Kjøbenhavn har sit Navn af den skjønne Havn, som den ligger ved, og findes endog 1249 udi Cronica Sælandiæ benævnt Willa Hafn, da den Stavelse Kiøben er sat til, da Havnen, som den bedste i Østersøen, gav Anledning til der at anlægge en Kjøb- og Handelsstad; den har og i de gamle Tider været kaldet under det Navn Absalons Bye, efter Biskop Absalon, som bygte der først et fast Slot, kaldet efter hans Navn Axelborg. Absalon har ejet Kjøbenhavn; blev skjenket samme af Waldemar Iste, byggede, som anført, Slottet, og bragte Byen først i Opkomst, da Biskop Absalon igjen skjenkede og skjødede Slottet og Byen med Amagerland til Roeskilde Stift og hans Efterkommere i Stiftet. Til denne By henhørte 2de Landsbyer: Soelberg og Serretsløw; Soelberg laae der, hvor Frederiksberg nu er, og langt ind til Vesterport, hvor Staden da endtes; Serretsløv Mark derimod var alt det uden Nørreport, og lige til Bremerholm og Amager paa den Side, og til Rosbeks Bro ved Østerport, hvoraf alt er efterhaanden indtaget til Byen at bygge, ligesom den Tid efter anden er tiltaget.

Igjennem Soelberg og Serretsløv By var en stor og lang Søe, som siden ved Dæmninger udgjør de nu bekjendte 3de Søer, St. Jørgens, Peblinge og Sorte Dams, men som var langt større end de nu befindes, da ved Siv og andet, som ved Landbredden tilvoxer, Søen immer efter Haanden er bleven indskrænket.

1254 idus Martii har den Roeskildske Biskop Jacob Erlandsen (siden Erkebiskop i

Lund) givet Byen sin første Stadsret, som skal findes paa Raadstuen; ved samme Tid er vel det første Raadhuus bygt, paa Hjørnet af Nørregade og Klædeboderne; det andet Raadhuus var paa Hjørnet af Nørregade og Studistrædet, hvor nu Bisperesidentsen er. Magistraten bestod af 2 Borgemestere og fire Raadmænd, og blev med Slotsfogdens Samtykke valgt af Borgerskabet.

1303. Findes allerede Pantebogen anordnet under Navn Libellum Villæ Hafniensis, hvorudi Kontrakter, Skjøder &c. skulle indføres, og de ikke indførte, intet at gjelde.

1316. Findes Frue Kirke at være bygget, og da skal den 4 Gange været afbrændt tilforn. — Kjøbenhavn har været pantsat til Grev Johan af Holstein i Kong Christophers Tid; fra ham kom Pantet til Conrad Pless, og han pantsatte det atter igjen til Kong Magnus Smeck i Sverrig, som 1343 gav det tilbage til Kong Waldemar den 3die.

1443. die Calixti, Kjøbenhavns Stadsret givet af Kong Christopher af Bayern. — Fra den Tid af er Kjøbenhavn bleven et bestandigt Kongesæde og Residentsstad.

1446. Hjemsøgt med Pest.

1478. Kong Christian den 1ste stiftede Kjøbenhavns Universitet. Indvielsen var 1 Juni 1479.

1485. Kong Johannes Confirmation paa Kjøbenhavns Stadsret.

1515. Knappen af Frue Kirketaarn nedblæst.

1517. Nicolai Kirke bygget.

1519. Er Staden hjemsøgt med den saa kaldede engelske Sveed.

1523. Kjøbenhavn beleiret under Kong Frederik den 1ste.

1524. Kjøbenhavn opgivet for Kong Frederik 1ste.

1525. Er Serretsløv Mark overladt Staden indtil Roesbeks Mølledam til Græsning til Qvæg, imod 20lødig Mark til Kronen at betale, og at Kongen beholdt saa megen Græsning, som behøvedes til Qvæg for Kjøbenhavns Slot, dog ingen Svin enten Borgerne at tillades eller Kongen Selv at ville holde.

1527. Er af menige Kapitel i Roeskilde af det Præbende Serretsløv kaldet, i Serretsløv By, overladt 6 Boel Jord til Staden for 1800 Mark danske Penge. Dette Aar blev Tallet af Borgemestere sat til fire, og Raadmændene til tredobbelt.

Rodemaal findes Byen allerede at være deelt udi i Kong Hanses sidste Regjering, eller og Christian 2dens Regjering, og var da 8 Roder eller Compagnier, nemlig:

1.	Klædeboers Rodemaal . . .	100 Mand
2.	Snaris Dito	101
3.	Vester Dito	113
4.	Moens Laursens Dito . .	83
5.	Øster Dito	90
6.	Nørre Dito	81
7.	Kjødmanger Dito	137
8.	Strand Dito	106

Over hver Rodemaal var en Rodemester eller Fjerdingsmand beskikket.

1530. Blev Kjøbenhavn hjemsøgt med den sorte Død.

1533. Magistraten bevilget at sætte sine Tønder paa Middelgrunden, og tage deraf en skjellig Penge, dog saa, at Tolderen i Helsingøer skulde og deraf have sin Anpart.

1535. Kjøbenhavn belejret under Kong Christian den 3die.

1536, den 29de Juli. Kong Christian den 3die vil selv have Magt og Myndighed at sætte Magistratspersoner, som tilforn af Borgerskabet bleve valgte. — De første Apotheker anlagte; det ene omtrent hvor Svaneapotheket nu er.

1537. Helliggeistes Kirke, som forhen var en Klosterkirke, forandret til Sognekirke.

1539. For Kjøbenhavns Universitet nye Fundats af Kong Christian den 3die.

Raadmandsvangen er indtaget med Magistratens Samtykke at maatte bruges til evig Tid.

1542. Det Danske Compagnies Huus laae i Compagniestrædet, hvoraf Gaden har sit Navn, og bestod deres Herlighed, at de havde Frihed paa 10 Tdr. Rostokker Øl, hvorom findes en gl. Bog paa Raadstuen, kaldet det Danske Compagniets Broderbog, med alle Compagniets Brødres Navne fra 1542, forøget den 29de Februari 1623, hvoriblandt findes Kongelige, Fyrstelige, Adelige, Borgerlige og Geistlige Personer, som vel siden har været Anledning til det senere oprettede Skydecompagnie.

1547. Er den Islandske Handel forpagtet til Kjøbenhavns Borgere paa 10 Aar, imod en aarlig Afgift af 1000 Mark Lybsk.

1551. Pesten grasserede i Kjøbenhavn.

1553. Pesten ligeledes grasseret. Dette Aar var Magistratens Indkomst (efter en Specifikation, som læses i Pontoppidans Origines Havn., p. 396) Følgende:

1. Enhvers Fiskevand, Ager og Eng.
2. Af hver Kræmmer, der udestaaer med Kram, 1 Pd. Peber.
3. Af hver Skude, der lægger igjennem Broen, 3 ß.
4. Af hver Hest, der ud- og indskibes, 2 Alb.
5. Af hver Ahme Viin 1 Mark Danske.

6. Af hver Fad Prydsing 12 ß.
7. Af hver Fad Momme 1 Mk. Danske.
8. Af hver Læst Pommersk Øl 1 Mk. Danske.
9. Veierpenge.
10. Mætte-Penge (Maalerpenge) af Salt og Malt 1½ ß. Dansk.
11. Tiendepenge af alt Arvingsløst Gods der i Byen.
12. Af hver Tønde Hamborger Øl, 8 ß.
13. Af hvert Skjøde, der gaaer paa Tinget, 3 Mk. Danske.
14. Af hver Tønde Israels Øl, 8 ß.
15. Af hver som Borger bliver, 1 Mk. Danske.

1553 og 1554. Kong Christian den 3die opbygget en bedre Bygning ved Slottet for Dronningen og de Kongelige Børn.

1456. Først Arresthuus ved Tugthuus-kirken, hvor nu Hellig Geistes Kirke er.

1557. Christian den 3die forbedrede Akademiet, som var kommen i Forfald.

1560. Torden slog ned i Nicolai Kirke.

1566. Nicolai Kirke beskadiget af Torden.

1569. Communitetet eller Klosteret stiftet.

1573. Er af Kong Frederich den 2den Magistraten tillagt en Skilling af hver Tønde som udtappedes samme Aar.

1575. Pesten grasseret.

1575. Alt forbuden at have Boder og Hytter uden for deres Huse, og om nogen saadan kunde blive staaende, maatte Ejeren gjøre Byen Fyldest for denne Frihed.

1580. Befalet at der skulde være saa mange Stalde ved Borger-Huse, at deri kunde rummes 1200 Heste, item Senge-Kamre til en Karl, hos hver fire Heste.

1580. Pante- og Skjøde-Bøgers Holdelse befalet.

(Fortsættes.)

Den foregivne Anledning til Felttegnets Nedlæggelse hos de danske Regiments-chirurger.

At Regimentschirurgerne i den danske Armee have i sin Tid baaret Felttegnet, er vist nok; men om Tiden hvorpaa, og Aarsagen hvorfor de ophørte at bære det, derom ere forskjellige Meninger. At det skete under Kong Frederik den 5te, er ingen Tvivl underkastet; men at Greve St. Germain, som først kom hertil i Vinteren imellem 1761 og 62, indførte denne Forandring, er urigtigt, ihvor almindeligt man end tilskriver ham den.

Regimentschirurg Martini siger *), at Felttegnets Afskaffelse ved Regimentschirurgernes Uniform var skeet førend Aaret 1754; sammesteds fortæller han Anledningen dertil saaledes:

"En tydsk Prinds kom til Kjøbenhavn. Da han trængte til en Aareladning, saa lod han Regimentschirurgen ved Garden til Hest — Hempel — kalde. Hr. Hempel iførte sig sin Stadsuniform, som dengang var stærkt broderet med Sølv, og særdeles pragtfuld; han spændte sin Kaarde med Felttegnet om sig, og — kom. Denne Mand var til Aars, og havde et martialsk Udseende; han traadte umældet ind i Prindsens Værelse. — Prindsen, som antog ham for en fornem dansk General, modtog ham med mange Complimenter, og underholdt sig længe med ham. Endelig blev Samtalen — det være sig at Prindsen mærkede, at Mandens

*) See Piecen: Auch Etwas, &c. von Martini. Kopenhagen 1793.

Indsigter som General og Statsmand ikke vare saa prægtige som hans Uniform, eller af andre Aarsager — flau, og dette Ojeblik benyttede Hempel sig af, for at tage sit Aareladetøj frem, og udbrede det paa Bordet. "Was haben Ewro Excellence da?" spurgte Prindsen. — Hr. Hempel — en Tydsker — vidste, hvor gjerne tydske Læger lade sig kalde Excellencer, og hvor hyppigen de blive kaldte saa — lod sig ikke forvirre ved "Excellencen"; men svarede roligen: Es ist mein Aderlaßzeug; Ihro Durchlauchten haben mich ja rufen laßen. "Mein Gott! Wer sind Sie denn" — raabte Prindsen. "Ich binn der Regimentsfeldscheer Hempel, von der Garde zu Pferde."

"Denne Historie, som, ved Hoffet og i Byen, blev fortalt paa en højst latterlig Maade, foranledigede Kongen til at befale Felttegnets Afskaffelse hos Regimentschirurgerne."

Saavidt Martini. Om dette var den sande Aarsag til Felttegnets Afskaffelse hos Regimentschirurgerne ville vi ikke nøjere undersøge; en anden Grund synes os rimeligere. Felttegnet blev i forrige Aarhundrede meget sjeldent baaret her i Danmark af andre Personer end de, som havde en Militaircommando; da dette nu ikke fandt Sted hos Regimentschirurgerne, saa ansaae man dette Authoritetssymbol at være upassende for dem. Nu derimod, da Felttegnet hører til adskillige civile Embedsmænds Uniformer, synes der ikke alene Intet at være imod, men meget at tale for, at Felttegnet blev anlagt saavel af Divisions- og Regimentschirurger, som af Auditeurer. Disse Embedsmænd ere, i Regelen, udmærkede Videnskabsmænd; de have militairt Forum, militair Uniform og

Rang — som oftest med Capitainer —. Auditeurens Forretninger ere i Almindelighed af den Natur, at den Respekt, Felttegnet ved første Ojekast indgyder Soldaten, vilde være meget gavnlig. Den Indvending: at ikke alle chirurgiske Forretninger lode sig forene med Felttegnets Værdighed, er af ingen Vægt; thi dets Profanation er ligesaalidt at befrygte ved disse Embedsmænds Side, som ved en Skomagers, Skræders eller Slagters, der, som Borgerofficier, bærer Armeens Felttegn. Disse Personer udøve jo aldrig deres daglige Haandteringer i Uniform.

I den svenske og russiske Armee bære Regimentschirurgerne fuld Militairuniform med Fjæderbusk og Felttegn.

n. l. m.

Fornuft og Aabenbaring.

Fornuften gjør os egentligen ikke gode, men den tro Jagttagelse af dens Forskrifter. Fornuften ligner den udstrakte Træarm paa Dydens Vej, men denne Arm kan hverken føre eller nøde os paa rette Vej. Fornuften har vel den lovgivende Magt; men den udøvende ligger i Villien. Det er ligesaa ubetænksomt at hæve Religionen paa Fornuftens Bekostning, som Dennes paa Hiins. Der gives ligesaalidt en fornuftløs Christendom, som en christelig Ufornuft. Fornuft og Religion kunne — uden største Skade — ikke skilles ad. Fornuften er det Oje, som Gud gav os for at see; Aabenbaringen det Lys Han gav os, for at opklare Ojet. Fornuften er Guds første Aabenbaring, uden hvilken den Anden vilde være frugtesløs. Men med visse Folk har det en

egen Beskaffenhed; for at see Lyset, rive de Øjet ud, for beqvemt at kunne holde det i Haanden. — Idet man laster Fornuften, opkaster man sig til Vankundighedens Forsvarer. Om saadanne blinde Ivrere hedder det i Salis's Sang:

"Hellige, rene Fornuft! Tilgiv de Blinde ved Vejen,
"Som dig forfølge med Haan. Ach! De dig aldrig har kjendt!
"Men læg Baand paa de Stolte, som ville os tvinge at knæle
"For den forgyldede Kalv — deres eget indskrænkede Vid! —"

n. l. m.

Indenlandske Efterretninger.

Christihimmelfartsdag, Torsdagen den 4de i denne Maaned, højtideligholdtes de maßmannske Søndagsskolers 26de Aarsfest i Frederiks tydske Kirke paa Christianshavn, ved en Concert, som under Musikdirekteurens, Herr Professor og Ridder Schalls Anførsel, udførtes af det kongelige Kapels Medlemmer og af de kongelige Sangere og Sangerinder, samt Chorister og Choristinder. Indeholdet af denne Concert var: Ouverture af Onslow, og Bøn og Lovsang af Weinwich, med Musik af Cherubini. Efter Ouverturen holdt Skolernes Overdirekteur, Hr. Provst og Ridder Holm, en Tale, uddeelte Belønninger til dem af Eleverne, som i sidste Skoleaar havde udmærket sig ved Flid og Sædelighed.

Højtideligheden hædredes med Hans Majestæt Kongens, samt Deres Kongelige Højheders Kronprindsesse Carolines, Prindsesse Wilhelmine Maries, Prinds Christian Frederiks, Prinds Frederik Carl Christians, Prinds Frederik Ferdinands, og Prindsesserne Julianes og Charlottes allerhøjeste og høje Nærværelse.

I det 26de Skoleaar ere underviste: 5 Haandværksmestere, 13 Haandværkssvende, 422 Haandværksdrenge, 2 Personer udenfor Haandværksstanden. Tilsammen 442 Personer.

Siden Skolernes Oprettelse, den 4de Mai 1800, ere deri underviste: 55 Haandværksmestere, 771 Haandværkssvende, 5,173 Haandværksdrenge, 223 uden for Haandværksstanden, 72 i den forrige Skole i Forbedringshuset. Ialt 6,294 Personer.

En for Mange interessant Note i et nylig udkommen højst læseværdigt Skrift.

Skriftet er Generalkrigscommissair Neergaards Udsigt over Menneskelivets forskjellige Epocher. Noten staaer S. 22, og lyder saaledes:

"Der gives Mennesker, hvis levende Phantasie næsten uvilkaarligen er sysselsat, hvis Affecter og Lidenskaber hentrylle dem, endog i Fortvivlelsens Ojeblikke, i en Phantasieverden, saa skjøn, saa rig paa Forhaabninger, som den ej findes i Naturen. Et mærkeligt Exempel herpaa giver netop i disse Dage et phantastisk ungt Fruentimmer, der omtrent i 18 Aar har vaandet sig under de grueligste legemlige Lidelser, hvilke hun endog selv i en utrolig Grad har forøget, uvist om blot for at vække Deeltagelse og Opmærksomhed. Hendes vita ante acta og Sygehistorie, af en Mesterhaand, vil give Lægen, Anthropologen, Psychologen, og den praktiske Menneskegrandsker et højst interessant og gavnrigt Udbytte, og vanskeliggjøre det i Fremtiden for slige phantastisk-berusede Mennesker, at drive deres skuffende Spil."

Frederikshavn, den 30te April. I Dag Morges Klokken 4, udbrød en ulykkelig Ildebrand her i Byen, hvorved 2de Gaarde og et Huus blev et Rov for de altfortærende Luer. Blandt de Brandlidte befinder sig Enkemadame

Fred, der forhen har fristet samme haarde Skjebne. Ved de Tililendes Virksomhed og rigtige Anvendelse af de stedfindende Midler blev, uagtet den temmelig stærke Blæst, Byen forøvrigt reddet, skjønt der ganske i Brandstedernes Nærværelse findes straatækte Bygninger.

Samme Morgen forliste paa Hirtsholmen den Engelske kobberforhudede Brig Sumetry, ført af Captain John Bailay, lastet med Stokke og Planker, paa Reisen fra Memel til Skotland. Skibet staaer neppe til Redning.

Viborg. Ved den i Søndags den 30te April opkomne Ild i Tugthuset, var det en Guds Beskjærmelse, at Ilden udbrød ved Dagen, og at det var Blikstille. I modsat Fald havde, foruden Maskineriet og Vævene, været stor Fare for hele Bygningen, naar disse tørre Ting kom i Brand. Den nuværende Entrepreneur for Klædefabriken der, Hr. Kjøbmand P. Guldberg, var fraværende paa en Reise til Aalborg og kom hjem om Aftenen. Denne driftige Mand, der havde anstrængt sig for at forøge Fabrikens Virksomhed, seer nu ved Arbeidets temporære Standsning et smerteligt Tab imøde. — I Nat og i Dag have vi faaet med Nordvestvind den første Mairegn. I Gaar vare Skovmærker til Torvs.

Blandede Efterretninger.

Det er bekjendt, at det chinesiske Sprogs Studium har havt de stærkeste Fordomme i Europa imod sig; da det har været anseet saa vanskeligt, at neppe en Menneskealder vilde være tilstrækkelig til at erhverve gode Grunde i samme. Bayeri Museum Sinicum og Fourmonts Værker vare af den Beskaffenhed, at de snarere forvirrede end vejledede Begyndere. De sildigere Tider have frembragt herlige Værker, der forandre Anskuelserne, og letgjøre Sprogets Studium. Et omfattende Lexikon har Englænderen Morrison begyndt i China selv, og en Grammatik, der fyldestgjør europæiske Lærdes Ønsker, har den parisiske Lærde, Hr. Abel-Remusat, givet. (Elemens de la grammaire chinoise; ou principes généraux du Kouwen ou style antique & du Kouan-hoa, c'est-a-dire de la langue commune généralement usitée dans l'empire chinois. Par M. Abel Rémusat, de l'académie royale des Inscriptions & Belles-Lettres, Professeur de langue & de la litterature chinoises & tartares au Collége royal de France. Paris 1822 8. — Recens. i Gött. gel. Anz. 1826. 16 St.) Forfatteren giver i Slutningen af Bogen en kort Oversigt over de vigtigste i Paris værende chinesiske Skrifter i alle Videnskabernes Grene, og lover snart at udgive et udførligere Katalog herover. Iblandt det parisiske Bibliotheks rige Skatte af orientalske Haandskrifter, bevares og 5000 udsøgte chinesiske Værker.

Det Frankfurtske naturhistoriske Cabinet er beriget med skjønne Samlinger fra Naturforskeren Ruppel fra Afrika. Han tiltraadte sin Reise d. 1 Jan. 1822, da han med sin Medrejsende Hey, gik i Livorno under Sejl, udrustede med alle for hans Foretagende nødvendige Kundskaber og Apparater. Ankommen til Cairo vidste han der at vinde den ægyptiske Vicekonges Yndest, saa at han for Regjeringens Regning kom til at gjøre en Rejse til Guldminerne i Acaba i det stenige Arabien. Hans Beretning var fyldestgjørende. Paa denne Reise berørte han Suez og Sinai, hvilket interessante Bjerg han i geologisk, geographisk og naturhistoriske Henseender undersøgte. Paa Tilbagerejsen oplevede de Rejsende Phænomenet af det med elektriske Særsyn forbundne Lufttræk, (Arabernes Kamsin) hvorom man læser hans Beretning i Zachs correspond. astron. 1822, No 6. Blandt hans senere Reiser var den til Nubiens Hovedstad Dongola, hvor han af den menneskekjerlige Statholder Abdim Bey blev vel modtaget, og understøttet i sine Foretagender. Denne elskværdige Mands Minde er hædret og variggjort i Ciconia-Abdimii. — Hvad Aviserne, saavidt erindres, ogsaa Dagen, i sin Tid fortalte efter det engelske Blad Times, at Ruppel, da han kom til Cairo, overrakte Paschaen af Ægypten et Diplom, som Medlem af

det Frankfurtske Naturforskende Selskab, hvilket Paschaen paa en pudseerlig tragikomisk Maade afslog at modtage, er en reen Opdigtelse.

(M. Blatt, 20.)

En offentlig Auction over den afdøde Maler Davids Malerier begyndte i Paris d. 17 Apr. Tegningen til Serment du Jeu de Paume blev betalt med 15000 Fr., Madame Recamiers Portrait med 6180 Fr., Tegningen til Leonidas med 3625 Fr., Skizzen til en Composition, forestillende den af sin Fader forsvarede Horaz, med 1405 Fr. Den 18de skulle Malerierne: Mars og Venus, Hechtor og Andromache, Bonaparte paa St. Bernhard, og Murat sælges.

Kjøbenhavns Børs, den 9 Mai 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 236		
Species 233		
Specier solgtes til 14 Rbmk.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	196	196½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	56	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	69	69½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	116½	117 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	101½ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Ved Jomfrue Ida Gærtners Egteforening i Kjøge, den 5te May 1826, med Hr. Pastor Sørensen til Sønderhaae i Thye.

Ida! berømmeligt Navn end forøger
mere Din Yndes ophøjede Værd;
Hil Dig, saa vennehuld! Venskab Dig søger
hvor nu i fjernere Egn er Din Færd.

Skal da kun Mindet vi have tilbage
om den fortryllende Pragt i Din Vaar —
ak! vore Længseler alt efter Dig drage —
prentet i Sjelen Dit Billed bestaaer!

Skal da nu Blomster vi længer ei samle
her ved Din Side, dem prydende Møe —
vi da blandt Roser og Lilier famle —
med Dig, Huldsalige! for os de døe.

Haabet allene vor Trøster mon være:
Dig i vor Midte, al Fryd, at gjensee —
maatte dog ikke os skuffende nære
denne Husvaling, til dræbende Vee!

Lev da, Du Elskede! med Din Ledsager
hisset hvor Blomster man strøe Eders Fjed;
lev der saa lykkelig, signede Mager,
som noget Væsen i højere Led.

B. Kamphøvener.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 38.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 13 Mai 1826.

Jubelsang paa Pindsefæsten 1826.

"Sønnen udvandrer fra Faderens Øie,
"Sønnen skal Barnet til Faderen bøie,
"Naaden skal bygge paa Jord!"
Ingemann.

Lyd høit i danske Kirke
De Danskes Jubelsang!
Tænd hellig Altar-Kjerte,
Og lyt til Orgelklang:
Hør Naadens milde Stemme,
Som huld til Fædre lød:
Han Eder ei vil glemme
Som bringer Liv i Død!

Huult brused Danske Bove
Mod Kjæmpers gamle Land,
Og i de tætte Skove
Lød mandig Heltesang;
Men raae og kold som Jorden
Var Dannerfolket da —
Hvorfra kom Lys til Norden?
Det kom fra Golgatha!

Han som er Livets Kilde
Og Naadens rige Væld!
Han lod sit Lys det milde
Opgaae for Dal og Fjeld;
Thi stige Takkens Tone
I høitidsfulde Stund —
Op til Gudfaders Throne
Fra Danske Hjertegrund.

O Korsets høie Herre!
O Christ, vor Frelsermand!
Du vil vor Hyrde være:
Frels os fra Ulvens Tand.
Du som gav Røst de Stumme,
— Som Syndens Byrde bar —
Byd Løgnens Røst forstumme
For Sandheds Straale klar!

O hellig Duevinge
Svæv over Danske Nord!
Du Mørkets Magt betvinge
Og styrke Naadens Ord.
Din Ild i Hjerter brænde:
Din Lue fare ud,
At freidig vi bekjende
Vor Frelser og vor Gud!

Høilovet, Priis og Ære
Treenighed Dit Navn!
Du Danmark naadig være!
De Lidende en Havn —
Du over Danmarks Konge
Din Naade brede ud!
Mens Dannerfolket sjunge
Haleluja! vor Gud!

E. Mûlertz.

Stephensen og Island.

At den fra saa mange Sider agtværdige, med sin Regjerings Tillid hædrede Islænder — Conferentsraad Magnus Stephensen, har, i flere Decennier, med Iver — gid vi ogsaa kunde sige: med Held — arbeidet for sit Fødelands Vel; det er ligesaa fuldeligen bekjendt, som at den stephensenske Æt var i flere Generationer Islands Prydelse. Men da vi ikke have taget Pennen i Haand, for at holde denne Hædersmand en Lovtale, som han ikke trænger til og ikke skjøtter om; saa ville vi — istedetfor at detaillere hans Fortjenester af sit Fødeland — heller give vore Læsere nogle Efterretninger om Island, uddragne af Hr. Conferentsraadens i Aaret 1808 udgivne classiske Værk: Island i det attende Aarhundrede, historisk-politisk skildret.

Disse Efterretninger haabe vi at ville være Læserne saameget mere velkomne, som dette fortrinlige Skrift, der udkom i en urolig Tid, ikke er saa bekjendt som det fortjente at være.

Skriftet handler om Islands physiske, oeconomiske, litteraire og politiske Forfatning i det 18de Aarhundrede.

Climatets Indflydelse skildrer Hr. Forfatteren i enkelte Phænomener. Uaarene ere hyppige og meget sørgelige i deres Følger. I det 18de Aarhundrede havde Island 43 saadanne Aar. 14 af disse havde en almindelig Hungersnød tilfølge. I de 2de Aar, 1784 og 85, omkom af Hunger og Elendighed over 9000 Mennesker — en Femtedeel af den hele Befolkning —, 28000 Heste, 11,461 Hornqvæg og 190,488 Faar. — De fornemmeligste Aarsager til disse Uaar ere:

1.) Overordentlige strenge Vintre og den grønlandske Driviis. Man har Exempel paa, at Frosten, det hele Aar igjennem, ikke er kommen af Jorden. Drivisen omringer undertiden det hele Land.

2.) Mislykket Fiskefangst, Oversvømmelser og anden Søskade. I Aaret 1799 bleve Islands sydlige og vestlige Kyster oversvømmede og bedækkede med Sand, 1500 Favne op i Landet, og 200 Baade mistedes. Ved saadan Leilighed sætte de bedste Fiskere Livet til; ofte 50 til 80 i eet Aar. Overhovedet er Forholdet af de Druknede i Island meget paafaldende. Baadenes slette Bygning og den almindelige Uvidenhed i Svømning er vel fornemmeligen Skyld heri.

3.) Jordskjælv og vulcaniske Revolutioner. Disse bidroge ogsaa meget i Aarene 1783—85, til den almindelige Ulykke. Fortvivlelsen gik dengang saavidt, at Man var betænkt paa at forlade Landet med de tiloversblevne Mennesker.

4.) Pestagtige og farlige Sygdomme. Disse ere for størstedelen Følger af saadanne ulykkelige Aaringer. I forrige Tider foraarsagede Kopperne en stor Dødelighed; nu er dette Onde, ved Vaccinens Indførelse, meget aftaget.

Landets oeconomiske Forfatning behandler Hr. Forfatteren fuldstændigt. Mange Hindringer staae iveien for Agerdyrkningen, og hverken Opmuntringer fra Regjeringens eller fra private Mænds Side, have hidtil kunnet overvinde Beboernes naturlige Trægheb. Kornavlen gaaer derfor mere og mere Krebsgang, og Kartoffeltilførselen tager aarlig til, uagtet Befolkningen ikke har tiltaget. I Aaret 1779 bleve 14,264 Tdr., og i Aaret 1806, 180,000 Tdr. Kornvare indførte. Havedyrkning finder endnu mindre Bifald *), endskjøndt man har Exempler paa, at Blomkaal og Agurker kunne godt trives. Kartoffelavlen er ganske standset. Islænderen døer heller af Hunger, end han spiser Haveværter, for ikke — som han i sit Sprog siger — at æde Græs med Fæet. Tobaksplantning hørte snart op, men havde den slemme Følge, at der nu forbruges tredobbelt saa meget Tobak, som forhen **). Skovculturen er, i de sildigere Tider, ligeledes i Forfald; forhen fandtes hele Birkeskove. Faare- og Qvægavlen har til alle Tider været Islands

*) "Det Kongel. danske Landhuusholdningsselskab opsendte en kronet Afhandling: Om de opmuntringsværdigste Naturproducter i Island; af Islænderen Olavius. Men strax i Begyndelsen blev et saa velsignet Foretagende for Island, som Havedyrkningen, ligesom stedse enhver ny, endog den nyttigste Forandring, Forbedring og Underviisning af en uvidende og raa Mængde skammeligen modtaget der, med Foragt og Spot og pøbelagtige, forhaanende Viser, aldeles i Gadedrenges Smag." S. Forfatt., Side 51.

**) Tobaksplantning lykkedes vel; men ved Erfaring herom holdt man op, og blot lagde sig tre Gange saa stærkt som før paa al Slags Brug af Tobak." Side 54.

eneste sikkre Næringsgreen; dog ogsaa denne bliver dreven efter lidet oeconomiske Grundsætninger. Faarene fortjente, fremfor Alt, en særdeles Opmærksomhed, for endmere at fremme de vævede og strikkede Uldvarer. Qvægavlen lider især derved, at der holdes overflødige Heste *). Rensdyret lykkes ikke i Island. Høns, Ænder og Gæs træffer man yderst sjeldent, endskjøndt de i forrige Tider fandtes i Mængde.

Fiskeriet har i de sidste Tider betydeligt tiltaget; men maaskee til Skade for mange andre Næringsgrene; alligevel viser sig ogsaa her Indvaanernes Uvidenhed og Trægheb. Hvalfiskefangsten, som i forrige Tider var i Flor, kjender man næsten slet ikke mere. Sildefiskeriet kunde med største Fordeel drives, naar man var forsynet med de nødvendige Redskaber. I de færske Vande er en stor Overflødighed af Lax, Foreller og anden Fisk; men kun paa faa Steder fanger man dem. Bleve disse Næringskilder — i Forbindelse med hensigtsmæssigere Agerbrug og Qvægavl — benyttede; saa skulde Islands ringe Befolkning aldrig blive udsat for Hungersnød. Mineralriget frembyder mange nyttige Producter; men ogsaa her formaae Opmuntringer intet. Selv en Saline, som med største Held var anlagt, maatte gaae ind igjen. Man fandt det beqvemmere at lade Saltet bringes til sig. Alle Regjeringens Opmuntringer have ikke været istand til at befordre Industrien i Landet. Ligegyldigheden mod alt Nyttigt og Hensigtsmæssigt er saa stor, at Indvaanerne heller gaae Hungersdøden imøde, end de finde sig i nye Ind-

*) Der fandtes Bønder — siger Forfatteren — som ejede 150 til 200 Heste. Side 63.

retninger. Tyveriet har, i de sildigere Tider, saaledes tiltaget, at man, for Exempel paa Faaretyverie har maattet sætte den haarde Straf af Kagstrygning og Fæstningsarbeide paa Livstid. Tugthuset paa Island er saa hensigtsstridigt indrettet, at det mere opmuntrer til end afskrækker fra Forbrydelser. Mange begaae disse, for i Tugthuset at finde fri Bolig og Underhold *).

Den forrige Monopol- og Handelstvang synes næsten ene og allene at burde tilskrives Islands Industries, Culturs og Befolknings Forfald. Det er skrækkeligt, hvad Island har lidt af Kjøbmændenes Despotisme. Nationen er i physisk og moralsk Hensigt ganske bleven undertrykt. Siden 1788 er Handelen paa Island først bleven fri; men stedse er den dog indskrænket alene til de danske Stater. Naar ogsaa Fremmede bleve tilladte at handle paa Island, saa var Landets Opkomst at haabe. Allerede har den nuværende Handelsfrihed havt de fordeelagtigste Følger. Handelspladsernes Antal er iøvrigt indtil nu — 1809 — indskrænket til fire.

*) "Dersom man havde en trykt Liste over Forbrydernes aarlige Antal og Underholdningsomkostninger i Tugthuset, samt over det af dem Aar ud og Aar ind forrettede Arbeide, og derved indbragte Fortjeneste for Stiftelsen, kunde man snart documentere Uhensigtsmæssigheden af et Huses Form, som Straffehuus, hvori Forbryderne see ikkun frie, glade, magelige, god Fortjeneste og Velstand levende Dage imøde, og hvori dovne, samt trængende slette Mennesker — ikke mindst i haarde Aar — maa let fristes til at søge, ved Hjelp af Forbrydelser, at gjøre sig værdige at optages, til fri Underholdning og god Rolighed." S. Side 350.

Islands Befolkning beløber sig til 46,000 Mennesker. I ældre Tider skal den have været meget større, især deleshed i det 12te Aarhundred. I de første 7 Aar af det 18de Aarhundrede sank Folketallet fra 50,000 til 34,000; dog har det flere Gange igjen hævet sig til 50,000. Hindringerne for Populationen ligge mere i de nysanførte Omstændigheder, end i Landets særegne Beskaffenhed. En bedre oeconomisk, politisk og commerciel Forfatning, vilde sikkert være Folkeformerelsen gunstig, og da kunde man ogsaa vente — Climatets Strenghed uagtet — større og vigtigere Fordele af dette productrige, men endnu i sit Indre saalidet undersøgte Land.

Justits- og Politivæsenet befinder sig ligeledes i en meget middelmaadig Forfatning. Alle de Commissioner, der fra Tid til Tid ved kongelige Authorisationer, ere blevne anordnede, have hidtil kun lidet gavnet. Trykket af det forrige Kjøbmandsherredømme er endnu for føleligt i sine Følger, til at de indgroede Fordomme kunne være udrøddede.

Medicinalvæsenet var, indtil 1760, ganske forsømt. Først da blev et Landphysicat oprettet. 1772 blev det første Apothek anlagt.

Indførselen af Luxusartikler er i de nyere Tider meget tiltaget, saavelsom Mode- og Spillesyge. 1743 var Caffe endnu ubekjendt. 1772 bleve 10 Lpd. indførte. 1806 over 8,600 Pd. 1743 bleve 14 Tdr. Fransk Brændeviin, 1806 derimod 222½ Tdr. indførte; i samme Forhold Tobak, Sukker o. s. v. — Islands Existents synes bestandig mere og mere at blive afhængig af tiltagende Indførsel, da Udførselen, i Forhold til denne, aarlig aftager.

(Fortsættes.)

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see forr. No.)

1581. Den 5te April Kong Frederik den 2dens nye Stads-Ret for Staden Kjøbenhavn, som endnu kan tjene til adskillig Efterretning; derudi hedder det, at enhver skulde holde Gaden eller Torvet uden for hans Huus jevnt og brolagt, og derhos reent, men ikke samle Skarn i Dynger paa Gaden op til Husene; hver Løverdag Aften skulde man lade sit Skarn bortkjøre, ikke til Volden at lægge det der, men uden for Byen. Hvo det forsømmede, skulde pantes for 3 ß. daglig, den Stund det laae der, og Stadens Kæmnere skulde indkræve samme Mulkt, under Straf at betale 6 ß. daglig. Udi samme Stadsret nævnes, at der skal være 2de Kæmnere, og løses af, dog maa de længere derved forblive, om de dertil ere skikkede, og ville vedblive. I samme Stadsret tales og om Brolægning og Reengjørelse i Gaderne, og mange andre Ting, som siden er bedre sat i Værk.

1581. Er Stadens Vejerhuus opført af Rigens Hovmester Christopher Walckendorph, som en stor Bygmester, paa Magistratens Bekostning, der nyder Indkomsten, bygget udi Canalen, som han lod lægge Bolværk om og opfylde, og den Tid blev holdt umueligt, siden Canalen var meget bredere, men siden efterfulgte andre.

1581. Magistraten blev befalet at tilholde Ejerne inden 3 Aar at bygge de forfaldne Huse med god Kjøbstædbygning.

Borgemester og Raad anbefalet, at have flittig Indseende med Nattevægtere, som skulle afværge Ildebrand, Mord og Tyverie, og paasee,

at ingen af Byens Indvaanere, af hvad Stand de være maatte, unddrager dem fra Udgiften, som var hans egen, ikke mindre end andres Sikkerhed og Velfærd angaaende.

Fra Anno 1530 til 1563 har været nogle Uenigheder imellem Borgerskabet og Magistraten, som især 1580 er udbrudt med adskillige Besværingsposter, hvilke strax af Magistraten ere besvarede, hver Post for sig, hvilke at forlige Christopher Walckendorph til Glorup, Kongelig Majestæts Rentemester, og Christen Wind til Lyndom, Høvedsmand paa Kjøbenhavns Slot, bleve udnævnte, og gjorde et Forlig til forventende Kongelig Approbation. 1581, den 5te April, faldt Kong Frederik den 2dens Approbation og Decision i hver Post siden det indgangne Forlig. I samme Kongel. Decision nævnes 6 Faar eller Lam imod et Qvægshøved.

1581. Den aarlige Byeskat 100lødig Mark til 2 Mk. 13 ß. beregnet . . . 46 Rdl. 80 ß.
Græspenge . . . . 3 — 32

1583. Pesten grasserede.

1587. Forbuden enten paa Stie eller løse at holde Sviin i Kjøbenhavn, under 40 Mk. Straf.

1591. Gav Kong Christian den 4de Magistraten sit Brev paa at nyde af Øresunds Told for Søetøndernes Udlæggelse 400 Rdlr. Species, item Accisen af Viin og fremmed Øl.

1595. Walckendorphs Collegium stiftet.

1601. Pesten grasserede.

1605. Blev det tredie Raadhuus bygget, som Staden har havt. Det stod paa sydlige Side af Gammeltorv. Nytorv var da ikke til, men her stode endeel smaa Huse, som ved en opkommen Ildebrand afbrændte, hvorefter det blev bestemt, at Pladsen skulde ryddes og Nytorv ny indrettes, til mere Sikkerhed for Raadstuen,

at den kunde staae frit i paakommende ulykkelige Tilfælde.

1609. Gav Kong Christian den 4de Magistraten Brev paa Indkomsten af Stadens Kjelder under Raadhuset.

Lod Magistraten befale, ingen Løsgjængere at huse.

1611. Lod Kong Christian den 4de føre den høje Steenstøtte, som staaer bag ved i Havnen, og gemeenlig udgives for Stadens Vartegn, fra Lund til Malmøe, og derfra over Isen til Kjøbenhavn.

1617. Den første Jubelfest helligholdt i Kjøbenhavn for Reformationen.

1618. Blev Christianshavn anlagt.

1616. Det Ostindiske Compagnie stiftet.

1618. Første Skib fra Kjøbenhavn til China. — St. Petri Kirke indrettet til en ordentlig tydsk Kirke. — Christianshavn faaet Stadsprivilegier. — Et Ostindisk Compagnie anlagt i Kjøbenhavn, dog ikke for denne Stad allene, men for alle og enhver af Undersaatterne, som deri ville interessere, først til Ceilon og siden til Tranqvebar paa Kysten af Coromandel.

1619. Pesten grasserede.

1620. Er Knippelsbro bleven bygget for Overfarten imellem Kjøbenhavn og Christianshavn, der ellers tilforn skete paa en Færgebaad.

1621. Kong Christian den 4de oprettet et Salthandels-Compagnie. — Den 25 April gik Kongelig Befaling til Magistraten, at sætte Slagtere og Bagere Taxt.

1622. Af Kong Christian den 4de ladet lægge Grund til Børsen, paa det Sted, som han af Holmen lod indgrave og opfylde.

1622. Blev et Bryggerlaug stiftet og visse Gaarde udsøgte til Bryggergaarde.

1624. Postbukken over Stadsgraven indrettet.

1626. Det første Sukkerraffinaderie oprettet. — Den 11te Mai stod Tøihuset i yderlig Fare for Ildsvaade, da den nærliggende Proviantgaard afbrændte.

1627. Nicolai Kirkes Spiir nedblæst.

1629. Pesten grasseret.

1630. Kong Christian den 4de skjenket Conventhuset til de Fattige.

1632. Et stort Jordskjælv.

1635. Er til den Ostindiske Handels Fortsættelse og Opfriskelse paalagt Geist- og Verdslige i Kjøbenhavn Contribution hertil, saa at Indskuddet blev 181083 Rdlr.

1636. 18de Februari et grønlandsk Compagnie oprettet af Kong Christian den 4de, og med Toldfrihed octroyeret paa 10 Aars Tid.

1637. 7 Juli den første Steen lagt til Rundetaarn. — Pesten grasseret.

1639. Lod Kong Christian den 4de indrette et Tugt- og Manufacturhuus ved den nordre Side af Helliggeistes Kirke, indtil Løvstræde, hvoraf det lidet Stræde, som indtil sidste Ildebrand kaldtes Tugthuusporten, havde sit Navn.

1640. Anordning om Bryggervangen.

1641. Privilegierne for Tydske Kirke forbedrede.

1642. Tugthuset afbrændt.

Kjøbenhavns Byeskat af Christian den 4de temmelig forhøjet, dog ei at have beløbet sig til mere end 2128 Rdlr. 16½ ß., hvorimod Tolden, som annammedes paa Kongens Toldbod ved Slottet, var 26000 Rdlr.

1643. Blev Kæmner-Embedet betroet een

Mand, som tilforn og i den sildigere Tid igjen er bleven til 2de.

1644. Magistraten i Kjøbenhavn fik under K. Frederik 3die en Formand, under Navn af Præsident, 4 Borgemestere, og istedenfor 12 Raadmænd Tallet ansat til 8. Men derimod oprettedes et Collegium af 32 Mænd af de bedste Borgere, som udi Stadens Indtægt og Udgift maa tjene Magistraten som Medhjelpere, og deres 2de Formænd med Magistraten have fri Adgang til Kongen.

1645. Theatrum anatomicum anlagt.

1647. Var en ulykkelig Ildebrand, 19de Febr., paa Tøihuset, som ødelagde alting indtil de nederste Hvælvinger, hvilke til Lykke vare saa stærke, at nogle 1000 Centner Krudt, som der bevaredes, bleve uantændte. Skaden var imidlertid stor nok, og vurderedes for mere end een Tønde Guld. Elskere af Antiqviteter beklagede meest mange rare Stykker af Alderdommens overblevne Levninger, særdeles gamle Geværer og Vaaben.

1650. Fik Magistraten Kong Frederik d. 3dies Brev paa den fjerde Part af alt forbrudt Gods efter Toldrullen.

Slotsholm fik Navn af Frederiksholm.

1651. Fik Magistratens Enker en Befrielse fra borgerlig Tyngde og Skat.

1653. Den ridende Post imellem Kjøbenhavn og Hamborg indrettet.

1654. Pesten grasserede. — Den 3die Januari var Ildebrand hos en Pottemager, derover bleve Pottemagere i Byen forbudet at bruge deres Ovne, og Magistraten befalet, uden for Byen og Porten at anvise beqvemme Steder.

1656. Trinitatis Kirke indviet.

Til Omslagstermin fastsat 11te Juni.

1657. Stemplet Papir at bruge paabuden.

1658. Fra Aug. til Mai 1660 Kjøbenhavn beleiret af Kong Carl Gustav i Sverrig, da Borgerskabet og Studenterne tapperlig forsvarede Byen.

1658, d. 10 Aug. Frederik d. 3die gav Kjøbenhavns Indbyggere adelige Privilegier.

Den 10 August Kjøbenhavn meddeelt et Kongl. Diplom at være een af de tvende Stapelstæder.

I Beleiringen blev en Kugle indskudt i Nicolai Kirkemuur.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

Af den Walmarkske Journal 1826. No. 99, d. d. Stokholm 1ste Maj.

Et Rygte gaaer — og man har grundet Anledning til at troe det — at Ejeren af Åkers Kanonværk har indgaaet en Contract om at levere Kanoner for Ibrahim Paschas Regning. Man smigrer sig med den Overbeviisning, at Grækernes barbariske Fjender ikke vove, med Haab om Fremgang, aabenlyst, inden Sverrigs Grændser, at søge Midler til at udrydde Christendom og Frihed. Rimeligviis ere de under en laant Maske indkomne i svenske Verksteder. Denne for en svensk Mand sikkre Formodning lader os nære det glade Haab, at lige saasnart som Brugspatronen (ɔ: hint Værks Ejer) faaer at vide, hvad der sigtes til med Bestillingen, han da ufortøvet sender Afbud til Ibrahim Paschas Missionairer, om end Contracten er indgaaet saaledes, at den som bryder maa bøde. Det svenske Jern lader sig ikke med Vidende og Villie bruge til at føre Avindskjold mod Christendom og Frihed. — Imidlertid vil Nationen sikkerlig ikke tilgive, at Brugspatronen har den Tilfredsstillelse ved benævnte Opofrelse, ene at udtrykke den almindelige Følelse; men han an-

modes herved om, ved at opgive sin Arbejdsfortjeneste, samt Mulcten, hvis den finder Sted, at give enhver svensk Mand Lejlighed til, at deltage i dette Udtryk af sand Varme for Menneskehedens dyrebareste Anliggender.

I samme Journal No. 101, læses en Opfordring til den svenske Almeenhed om Indsamling til Grækernes Understyttelse. Boghandler, Magister Viborg har lovet at modtage, hvad til ham indsendes til saadant Formaal. Naar Gaverne da til ham adresseres, og hver Giver derhos anmelder sit hele Navn, eller blot Initialbogstaverne med Opgivende af en i Stokholm boende Person, paa hvilken han stemmer til at blive Medlem af et græsk Samfund, som saaledes kunde opstaae, saa kunde, naar de indkomne Summer, (der ugentligen maatte anmeldes i nogle af de meest læste Aviser,) vare stegne til et Beløb af omtrent 1500 eller 2000 Rd. Rg. alle saadanne ved Navn opgivne Personer igjennem Aviserne sammenkaldes til en General-Forsamling, for indbyrdes at vælge mellem sig en Commission eller Ordførende. De indkomne Gaver kunde hver Uge indsættes i Banken for Grækervennernes Regning, og, naar benævnte Commitee var constitueret, overleveres samme, som da enten selv kunde besørge Anvendelsen af Gaverne, eller oversende samme til et af de nederlandske Grækervenners Committeer.

I Jamaica Courant af 2 Marts læser man følgende: "George Isaacs, Slave, tilhørende W. H. Hall, er bragt for Magistraten i Kingston, og dømt til 39 Pidskeslag i Arbejdshuset, fordi han, imod Stads-Anordningerne, havde ladet — en Papirsdrage gaae i Vejret. (Columbus. May).

Røver-Overfald paa Landevejen i Omegnen af Philadelphia og Nye-York vedvare. Selv Bønder blive overfaldne og mishandlede. Efter

Solens Nedgang vover ingen sig langt fra Staden. (ibid.)

En Graver var især med at begrave et Aars Barn. Tilfældigen bemærkede nogle tilstædeværende Børn endnu Liv i Legemet. Barnet blev derfor bragt tilbage; men døde undervejs. (ibid.)

Fra Salisbury i Canton Rowan i Nordkarolina skriver Hr. Carl E. Rothe, under 15 Febr. d. A. om de meget lovende Anvisninger af Guld, som ere opdagede i denne Stat, hvor han er beskjæftiget med Opmaalinger og Undersøgelser. Efter Platina har han ogsaa søgt, men hidtil uden Held. (ibid.)

Kjøbenhavns Børs, den 12 Mai 1826.

		à	
Hamburg 2 M. a vista 234			
Species 231			
Specier solgtes til 13 Rbmk. $13\frac{1}{2}$ à 14ß.			
Bank-Disconto 5 pCt.			
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	192	—	Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$54\frac{1}{2}$	—	Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{2}$	83	Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{1}{2}$	71	i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$	Rbd. r. S.
Dito Dito	$115\frac{1}{2}$	116	Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	—	Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	—	i Banco
4 pC. Dito nye	—	—	i Banco
Asiatiske Actier	—	—	i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$54\frac{1}{2}$	55	L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 39.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 16 Mai 1826.

Stephensen og Island.

(Slutning; see forr. No.)

Af den litteraire Cultur lader sig, ifølge foranførte Kjendsgjerninger, ikke meget vente. Island havde 2de latinske Skoler, i hvilke, endnu 1762, 40 Disciple nøde fri Kost og Underviisning; imidlertid var Biskoppernes Uenighed angaaende Skolernes Bestyrelse, Skyld i at det ene Bispedømme med tilhørende Skole blev nedlagt. Herforuden har Island een Skole, hvori 12 Børn nyde fri Undervisning. Siden 1760 vare der 3 litteraire og 3 Læseselskaber paa Island. Af de første ere dog 2de igjen uddøde. Det endnu — 1808 — existerende Kongelige Islandske Landoplysningsselskab, har været af største Nytte. I Begyndelsen talte det 1200 Medlemmer. Ethvert Medlem giver et Bidrag i Penge, og modtager Godtgjørelse derfor i Bøger. Dette Selskab har udgivet mange nyttige og vigtige originale og oversatte Skrifter, hvis Hensigt fornemmeligen er at udbrede Oplysning og udrødde Fordomme. Selskabet har — siden 1790 — sit eget Bogtrykkerie; men ogsaa dette Selskab finder saamange Hindringer for dets Hensigters Opnaaelse, at det sandsynligviis ikke vil bestaae længe. Den gamle islandske Litteratur er, i de nyere Tider, bleven cultiveret af svenske Lærde. Det islandske Sprog synes at tabe meget af sin Selvstændighed; det gjør i det ringeste ingen ejendommelige Fremskridt. De historiske og oeconomiske Videnskaber finde meest Yndest; ogsaa i Digtekonsten blev man ikke aldeles tilbage. Musiken derimod er i sin Barndom. Geistligheden, som bestandigen ligger til Felts imod uskyldige og selskabelige Fornøjelser, er Skyld heri. De gamle Folkefester, de muntre Lege og nyttige Legemsøvelser ere ganske forsvundne — ja ved Domme Folket frakjendte. Andagtsøvelser og en Mængde Bod- og Bededage have indtaget deres Plads.

Den islandske Ungdom spiller heller L'hombre end den øver sig i Skøiteløben, Svømning og Bryden. Med Hensyn til Religionen og den udvortes Gudstjeneste staaer man endnu langt tilbage, som kan sees af Bønne- og Psalmebøgernes tankeløse og mystiske Indhold. Vel blev

en ny Psalmebog, udgivet af Hr. Forfatteren og Biskop G. Vidalin, 1801 indført i adskillige Kirker, men indgroede Fordomme, og dog mere Kabaler af "fordomsfulde, maadelig studerede og misligsindede Præster" hindrede dens almindelige Antagelse. Man foretrak det, over 200 Aar gamle, højstforargelige Graduale, hvorefter man endnu andægtig beder "imod Pavens og Tyrkens Mord, under hvilken Sidstes Skræk vi endnu erklæres at staae", og hvori man højt bekjender, at have bedrevet "en stor Mængde ære- og haløse Misgjerninger"; mælder: "at den forbandede babyloniske Tyran, Belzebub, fyrer endnu i sin Pineovn for at skade os alle." Hver Skærtorsdag synges offentligen i Kirkerne "at vi vel bør bede for Øvrigheden — hvis Overhoved dog Kongen er — skjøndt vi dog Alle maa taale store Tyngder og Forurettelser af samme." Paa anden Søndag i Fasten synge Menighederne: "at de i Jesu Dine ere som lumpne Tævehunde"; anden Paaskedag: "at de to Formænd Pharao og Goliath bemærke Døden og Djævelen." Hovedfeilen ved den ny islandske Psalmebog skal ellers være, at man aldeles savner Psalmer om Djævelens Magt.

Som en Prøve paa Hr. Forfatterens kjernefulde Sprog, hidsætte vi et Par Steder. Pag. 26 beskriver han det ødelæggende vulcaniske Udbrud i Aaret 1783 og dets skrækkelige Følger saaledes:

"Fra den Tid af — 1766 — blev man fri for Ødelæggelsen af underjordisk Ild, og Island aabnedes igjen blidere Udsigter til Opkomst og Held; men med eet saae man, i Foraaret 1783, en brændende Røg opstaae af Havet uden for Reykianæs i Guldbringe-Syssel, og derpaa en

ny Øe sammesteds at være opskudt af Vandet. Ved Indmeldelse herom behagede det Hans Majestæt Kongen at give den Navn af Nye-Øe. Adskillige Søefarende besaae den, og endog aftegnede den meget nøje, ligesom de og forefandt Søen i Nærheden bedækket med Pimpstene og andre forbrændte Materier. Men — Aaret derpaa var dog denne Nyøe atter forsvunden, og har siden ikke kunnet bemærkes. Dog, den var ikkun en svag Forløber for en af de mærkværdigste, i Juni Maaned s. A. paafulgte, og af alle meest ødelæggende Ildsprudninger i Island. Igjennem en ny og forhen ubekjendt Vulkan i Skaptaae-Jøkel — et Iisbjerg — udsendte den underjordiske Ild nye Forfærdelser, Død og Ødelæggelser. Store Floder og hele Bøigder bleve opfyldte med gloende Lava, som flød vældeligen frem, ligesom en alt henrivende Strøm af Ild, og udbredede sig vidt i Bøigderne. Den afbrændte og begrov de to nærmeste Kirker aldeles, og otte Gaarde for det meste, beskadigede meget 29 andre, og lagde strax 15 øde, tilligemed et heelt Sogn, Kalvefells Kirkesogn nemlig; 70 Bønder flygtede bort, en stor Mængde Mennesker maatte flakke huusvilde omkring 1784, og endelig døde bort af Sult og Sygdom; thi næsten alle i Omegnen bleve angrebne af dødelige Sygdomme, ligesom Heste, Qvæg og Faar, som styrtede ned for Fode, saavel i denne Egn, som i de fleste øvrige i Landet i de næstfølgende to Aar. Det islandske Moos — lichen islandicus — begravet under Sand og ved Uaar ødelagt, tabtes næsten aldeles i de paafølgende Aar. Mennesker og Fæ mistede Huus og Fred, Helbred, Føde, Liv. Fugle flygtede bort. En fæl, uudstaaelig Stank udbredede sig over Landet. Taage og mørke Dampe omhyllede samme. Enten aldeles

ikke, eller kun gjennem en mørk Tykning af Røg og Sand, blev Solens blodfarvede Billede kjendeligt. Boigder bleve saa øde for Mennesker, at snart ingen fandtes, som kunde begrave de Døde. Mange Liig bleve uden Kister henkastede i Bunker og kun løselig bedækkede med Jord. De Levendes lydelige Veeklager over Hungerens Marter, og det martrende Syn næsten overalt af faldefærdige, hensvundne Beenrader af Mennesker og Fæ, bliver mig evig uforglemmelige. Det syntes som Island var i Aaret 1784 bleven til en høistynkværdig Gjenstand næsten for alle Elementers Forfølgelser. Et grumt Veirligt og strengt Uaar, med de skarpeste Storme, Frost og Sneefog, gjorde Himmel og Luft haarde som Staal, og den overalt iisbelagte Jord som Kobber, paa hvis Glathed Heste og Faar ikke engang kunde fæste Fod. For Mennesker og Fæ blev Luft og Jord forgiftet. Her blev en Deel af Landet forbrændt, hist skamfrøs en anden; længe af Drivisen omspændt, saae Jorden ud som afsveden overalt af gloende Jern. Hungerens og martrende Sygers skarpe Sværd — frygteligere end selv Krigens — nedsablede Landets Beboere tusendeviis, efterat de i den yderste Nød brugte til Føde de allerusundeste Ting, som gamle fordærvede Aadsler af de ved Pest og Sult bortdøde Heste; Nogle bortfraadsede Livet ved at nedslagte en stor Deel af dem, og med Graadighed at fortære deres da usunde Kjød, hvoraf Følgen blev, saasnart denne Tilflugt var forbi, at disse Graadige, de første af alle, selv bleve Døden til Bytte. Det samme Endeligt ventede og paa de umælende Dyr. Den ene Hest aad den anden døde, Møddinger, Tørv, Tømmer; Faaret sin Uld; begge Arter bleve syge og døde bort. Alene i Aaret 1784 tabte Island aldeles

4289 Mennesker, men det paafølgende Aar endog over 5000 o. s. v."

Det andet Sted ville vi tage Pag 418, hvor Hr. Forfatteren omtaler de uophørlige Hindringer, der lægges i Veien for, og de Kabaler der spilles imod Oplysningens Fremme i Island.

"Der arbeides dog stedse paa at nedsætte ethvert nyt, endog opbyggeligt og godt Skrift i Almuens Øjne; vække Mistro hos denne til Alt, og at indbilde samme, at den, omhyllet af gamle Landsvaner og selv de taabeligste Fordomme, ene kan leve lykkelig. — Hvad andet kan f. Ex. være Aarsag i, at en stor Deel af Præsteskabet endnu lader synge i Kirkerne det over 200 Aar gamle Graduale, anmældt i Noten til S. 254 med alle dets Forargeligheder, men forkaster den af Kongen authoriserede nye Psalmebog, hvis Indførelse jeg har viist — l. c. — at alene ankommer paa Præsterne, og er dem saare let? Hvorledes man til Exempel arbeidede mod Landoplysnings-Selskabet tidlig, har man fra 1797 et mærkværdigt Beviis for, da Man, efter forhen indsamlet Bidrag, overalt i Holums Stift til dette Øjemed, og for hos Almuen at svække Indtrykket af de S. 161—62 ommældte ved Selskabet efterhaanden udgivne Skrifter, efter den derværende Biskops Valg, *) udgav paa Holum med megen Anbefaling, gamle meditationes triumphales paa ny, og en 100 Aar gammel Bønnebog, om hvis Egenskaber Amtmand Thorarensen og jeg allerede forlængst have afgivet of-

*) Denne Gudsmands Navn var: Sivert Stephensen. Han var den sidste Biskop i Holum. Gid han maatte være den Sidste af den Slags overalt!!

fentlig Erklæring *). Da man ellers erfarede, at disse Forsøg ikke formaaede at afbryde Selskabets Bestræbelser, søgte Kabalen lumskelig paa den slemmeste Maade at forspilde det Medlemmer og Bogafsætning, ja hyrede nedrige Mennesker til skiult at udstrøe ligesaa lumpen om assindig Lasten om dets Arbeider, alt for at stemme den raae Almue og andre, i Cultur den nærmest angrændsende, mod samme."

"Under saadanne videnskabelige Belønninger hører der vistnok en god Deel Standhaftighed til at kunne vedblive patriotiske Bestræbelser, uden at lade Modet falde, og jeg for min Andeel havde sikkerlig ophørt forlængst med Forsøget at bidrage noget til dette Maal, som Selskabets Stifter og Directeur, hvis ikke Bevidstheden om dets udbredte Nytte, Letheden i at fremstille en sort Avindsyges Udaad i sit rette Lys til behørig Tid og Sted, og den Fornøielse, at kunne smile ad kraftløse, lumske Angreb, havde forfrisket Erindringen hos mig, om den Pligt jeg skyldte mit Fædreland, mit videnskabelige Selskab og endelig mig selv."

(Fortsættes.)

*) "I mine Minnisverd Tidindi I B. S. 322—38. Af flere Elegantser, som jeg i Noterne til Holanophili Brev der har anmærket i den nye Udgave af disse Meditationer er her nok at udtegne Følgende. S. 33: "at Gud spiller Bretspil med Mennesket", at dette gjerne maa tabe, er høist rimeligt —. S. 141. "Jo federe Krop, desto elændigere Sjæl." — En skjøn Compliment til corpulente Herrer. — S. 156: "at Jesu Blod endnu bløder frem af Præsternes Munde over Syndernes modne Bylder;" ꝛc. ꝛc.

Forf. Note.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see forr. No.)

1659. Den 24de Martii af Kong Frederik den 3die meddeelt Privilegier, i hvilke Borgemester og Raad er givet Frihed at vælge 32 Mænd udaf Stadens Borgere, som med Borgemestere og Raad, Stadens og Menighedens Bedste, saavidt dens Indtægt og Udgift angaaer, efter Beskaffenhed kunde overveje og slutte. Den 19 Septbr. de 32 Mænds Artikler og Vedtægter oprettede, underskrevne af Borgemester og Raad, samt 60 Borgere og Laugenes Oldermænd og Bisiddere. Originalen findes paa Pergament udi Raadstuearchivet.

De Svenske i Stormen afslagen.

1660. Den 28 Oct. Nansen bliver Stadens første Præsident.

Den 16de Oct. Souverainiteten af Geistligheden og Borgerstanden tilbudet Kongen imod Adelens Villie. Efter Souverainiteten er en Stadshauptmand beskikket af Kongen til at føre Commando over Borgerskabet, dog at indhente Ordre af den som øverst Commando i Staden er betroet.

Den 8 Septbr. den sidste og navnkundige Herredag. — Freden sluttet i Kjøbenhavn. — Dansk Cancellie indrettet.

1661. Den 24 Juni Kong Frederik den 3die gav Staden anseelige Privilegier i et Diplom, hvorpaa Kjøbenhavns Herligheder grunder sig, at den skulde være en fri Rigs- og Stapelstad. — Auctionsværket i Kjøbenhavn af Frederik den 3die stiftet. — Vedtægt imellem Borgemester og Raad, samt Stadens 32 Mænd. — Den 4de Martii den første Højesteret holden

efter Souverainiteten. — Den 12 Novbr. fik Magistraten Skjøde og derhos Følgebrev paa Roeskilde Amts Bondergods. — De Kongelige Betjente fik Privilegier af Kong Frederik d. 3die.

1663. Castellet Frederikshavn anlagt, og istedetfor de halve Bastioner gjort 5 hele.

1665. Udkom Kongeloven.

Postvæsenet blev under denne Konge først anlagt.

1666. Tydsk Cancellie indrettet.

1668. Hallandsaas bebygget og kaldet Kongens Nytorv.

Krigscancelliet indrettet.

Vesterport anlagt hvor den nu staaer.

1670. Døde Kong Friderich 3. paa Kjøbenhavns Slot.

Det ostindiske Compagnie først octroyeret, som siden formedelst Uhæld 1730 blev ophævet.

1671. Holmens Canal blev opfyldt indtil det Stykke, som endnu er bag Gjethuset, hvilket samme Aar blev bygget.

Den 6te September er Holmens Canal begyndt at graves.

Den 25de May gav Kong Christian d. 5te den første Rang=Forordning efter Souverainiteten.

Vestindiske Compagnie octroyeret.

Nørre Port bygget hvor den nu staaer.

1672. Charlottenborgs Slots Bygning begyndt.

1674. Qvæsthuset stiftet.

Christianshavn lægges under Kjøbenhavns Magistrat.

1675. Abel Cathrines Hospital stiftet.

1676. Da Stats=Collegium ophørte, blev et Geheime=Conseil oprettet.

1677. Nyhavns Canal anlægges.

1678. Er Magistratens Rettighed til at kalde Capellaner ved St. Nicolai og Hellig=Geistes Kirker handhævet ved en forefaldet Dispute med Sognepræsten Magister Michael Henrichsen, som tillige med Kirke=Værgeren dertil formeente at have Rettighed.

Krigs=Cancelliet indrettet i Kjøbenhavn.

1679. Christian 5te forbedret Betjenternes Privilegier.

1680. Den 12te Martii fik Magistraten Kongebrev, at foruden de 1500 Rdl., som dennem aarligen isteden for den forhen forundte Tiende=Penge af Consumptionen her i Staden var tillagt, maae de nyde de 300 Rd., som forrige Magistrat i Christianshavn havde nydt af Consumptionen der i Byen.

Islandsk og færøisk Compagnie indrettet.

Kalleboderne begyndt at bygges.

Hofretten oprettet.

1681. Christian 5tes Privilegier til Manufacturister.

Fik den jødiske Nation først Frihed at reise og handle her og i andre danske Byer, dog ikke anderledes, end at de forsynede sig med kongelig speciel Pas og Bevilling.

Gade=Løgterne i Kjøbenhavn anordnet.

1682. Politie=Mester Embedet beskikket i Kjøbenhavn.

Til Christianshavns danske Kirke blev Grundstenen lagt.

1683. Danske Lov publiceret.

Søe=Commissariatet indrettet.

1683 til 1692 ere Silke= og Ulden=Fabriker begyndt at anlægges.

1684. Den 30te Julii fik de saa kaldte Portugis=Jøder fastere Fod, formedelst een af dem ved Navn Diego Teixera de Matos, som ved

ſin Rigdom var anſeelig ved Hoffet og hos Miniſtrene.

Førſte Anſtalter til ferſk Vands Indledning i Kbhavn.

1685. Blev Chriſtianshavns Bye=Ting afſkaffet og lagt under Kjøbenhavns, ſaa at kun een Byfoged havde været paa Chriſtianshavn.

Chriſtianshavns Vold anlagt.

Grundſtenen lagt til Reformeert=Kirke.

1686. Et Konge=Brev af 20de Martii bevilger, at det med Siette og Tiende=Penges Beregning i Kjøbenhavn til adſkillige Betjenteres Lønninger og andre Omkoſtninger maae forblive ſaaledes, ſom brugeligt var, førend Lovens Publication.

Inqviſitions=Commisſion i Tyve=Sager anordnet.

1687. Den 16de April har Kong Chriſtian den 5te befalet at anlægge en ordentlig og beſtandig Commisſion for Brand=Væſenet, Gade=Løgterne og Vægterne; Geheime=Raad Grev Conrad Rewentlow var deri den førſte Præſes. (Fortſættes.)

Indenlandſke Efterretninger.

Selſkabet Euterpe giver næſtkommende Onsdag en Concert til Indtægt for Bombebøsſen. Hvad der indkommer for Texten, efter enhvers Behag, bliver deelt imellem Brandlidte og en ulykkelig Skipper, ſom, hjemkommen fra en uheldig Rejſe, miſtede ved en uheldig Ildebrand al ſin Ejendom, og fik kun reddet ſig og ſin Kone og 8 Børn; alle under 13 Aar.

Jubelfeſten, til Erindring om, at 1000 Aar ere henrundne ſiden Kriſtendommen førſt begyndte at forkyndes i Danmark ved Kong Harald Klaks Daab, blev den 14 May holdt paa den anordnede Maade (Colleg. Tid. d. A.

No. 14). Paa denne Dag foregik i Overeensſtemmelſe dermed den igjen opbyggede Chriſtiansborg Slotskirkes højtidelige Indvielſe, ſom blev udført af Biſkoppen over Sjællands Stift, tilligemed Gudstjeneſten ved Jubelhøjtiden.

Af Skrifter i denne Anledning ere udkomne: 1. En hiſtoriſk Udvikling i det latinſke Sprog over Kong Harald Klaks Daab, og dens Følger for Chriſtendommens Udbredelſe i Danmark; udarbejdet af Hr. Biſkop Münter, i Forening med ſamtlige øvrige Biſkopper i Danmark, Generalſuperintendenten og Superintendenten i Lauenburg, og uddeelt blandt Gejſtligheden. 2) Om Kong Harald Klaks Daab, og den kriſtelige Kirkes Begyndelſe i Danmark. Et Skrift for den danſke Borger og Landmand, udgivet ifølge Kongl. allernaadigſt Befaling; (3 Mk. 4 Sk. heftet). 3. Hr. Biſkop Münters Tale ved Indvielſen af Chriſtiansborgs Slotskirke. 4. Danſke Højtids=Pſalmer til Tuſindaars=Feſten. Ved Hr. N. F. S. Grundtvig, reſiderende Kapellan ved vor Frelſers Kirke. 15 S. 8. (Paa den Wahlſke Boghandlings Forlag, 8 Skl. Tegn). 5. Kong Harald og Ansgar. Riimblade af Danmarks Kirke=Bog til Jubel-Aaret. Ved ſamme. Paa ſamme Forlag. 32 Skl. — 6. "St. Vicelin", udkommet i Altona af Hr. Dr. Phil. E. Chr. Kruſe, Paſtor i Neuenbrock i Holſteen. Forfatteren har i dette Skrift, om en Mand, der i Henſeende til Chriſtendommens Udbredelſe var for Wagrien det, ſom Anſchar var for hele Holſteen og Danmark, givet et værdigt Sideſtykke til ſidſtnævntes Biographie, ſom man forhen havde fra ſamme Haand. Skriftet: "Holſteens Erobring og Omvendelſe til Chriſtendom af Keiſer Carl den Store, et kronet Priisſkrift af Hr. Paſtor C. H. Bisby, med et Kort over Holſteen; (Hos Reitzel, ſtore Kjøbmagergade No. 13, 1 Rbdl. 72 Skl.) fortjener ved denne Lejlighed at erindres, da det udvikler de Omſtændigheder, ſom ej allene forberedede, men endog egentligen hidførte den mærkelige, følgerige Handling, ſom Jubelfeſten er helliget til Minde om. Et andet Skrift, ſom i denne Tid er udkommet, er: "Old-

nordiske Sagaer, efter det af det nordiske Oldskrift-Selskab udgivne Grundskrift, oversatte af Hr. Lieutenant Rafn", første Deel, indeholdende Kong Oluf Tryggvesøns Sagas første Deel. Det er et af de vigtigste Tidsskrifter til Beretningerne om Christendommens Indførelse i Norden.

Af vor hæderligen bekjendte Landsmand, den i Hamburg levende Maler Bendixen, er leveret i Steentryk et Blad, denne Tid ogsaa vedkommende. Det forestiller et ungdommeligt Billede af Ansgarius, i biskoppeligt Ornat, og heel Figur, bærende paa sine Hænder Modellen til en kristelig Kirke. Det er tegnet efter et gammelt Billede, som forhen var opstillet i Hamburgs Domkirke, og nu pryder St. Peders Kirke. — Et Kobber, forestillende Kong Harald Klak, Danmarks første christne Konge, faaes fremdeles paa Byens Boglader. (40 skl.)

I Aalborg er udkommet: "Dannerkirken paa Tusindaars-Festen, ved Chr. Fr. Jacobsen, Præst for Braust Menighed. Den indeholder: Forord, Cimbrerne, Gaaderne, Hovedkirken, Korsbrødrene, Frederik den Fjerde, Egen. (16 Rbskl.)

I Forbindelse med Forestaaende optages følgende:

Indbydelse

til at reise den danske Kirkes tusindaarige Jubelfest et danskt nationalt Mindesmærke, ved Udgivelsen af det ældste danske Bibelværk, en hidtil utrykt, i det mindste 400 Aar gammel dansk Oversættelse af en Deel af det Gamle Testamentes historiske Bøger, efter et Haandskrift omtrent fra Midten af det 15de Aarhundrede, i det store Kongelige Bibliothek.

Denne Indbydelse, der indeholder udførligere Efterretning om det gamle Haandskrift (som allerede for 80 Aar siden den lærde Theolog M. Wøldike kaldte et ypperligt og uskatteerligt Manuskript) og om sammes Udgivelse i Trykken, findes indlagt hos Ohrr. Boghandlere Brummer, Gyldendal, Reitzel, Schubothe, Seidelin og hos Hr. Bogtrykker Thiele.

Værket er bestemt at udkomme i 3 Afdelinger, hver omtrent paa 20 Ark; og Prisen til 8 Sk. r. S. for Arket paa hollandsk Trykpapir. Kun de nødvendige Udgifter til Trykning og Papir søger man at dække ved Subskription; og Oplaget er, for ogsaa at sikkre Subskribenterne en høiere materiel Værdi af Værket, bestemt at skulle i ethvert Tilfælde ikke blive under 160 og ikke over 240 Ex. paa Trykpapir.

Subskription modtages paa ovennævnte Steder, og af Udgiveren

C. Molbech,
Professor og Bibliotheksecretair.

Blandede Efterretninger.

Fra Stokholm skrives: Demoiselle Frølich, som sidste Efteraar med sin Lærer Siboni besøgte Stokholm, er kommen tilbage til sin Fødestad Wien, og lader sig der offentligen høre. Rochlitz's musikalske Tidende, som i en Artikel fra Wien giver en Notits over hendes Koncert, beretter at hun har vundet Wienernes almindelige Bifald. Paa sin Koncert i Wien sang hun næsten blot de samme Nummere som i Stokholm, den Mozartske Arie dog forsigtigviis undtagen. (Argus 36.)

Fire Aar ere neppe forløbne siden en skrækkelig Ildebrand d. 12 Juni 1822 lagde den østlige og den sydlige Deel af Norkøping i Aske. Ved Kongelig Understøttelse, ved Medborgernes velvilligste Gaver og ved Stadens Indbyggeres egne Bestræbelser og Kraft, alt kronede af det guddommelige Forsyns Velsignelser, begyndte en forhaabningsfuldere Fremtid at aabne sig for denne Stad. Alt aandede her en livelig Rørelse, da en forfærdelig Ulykke paa ny d. 27 Apr. rammede Staden. Omtrent Klokken 9½ samme

Dags Aften opkom nemlig en Ildsvaade i Kjøbmand Juhlins Ejendom ved Kongsgaden i Nordre Qvarteer. Uagtet al Anstrængelse til det voldsomme Elements Betvingelse, forvandledes dog, inden Klokken 7 den følgende Morgen, næsten 17 Qvadrater af bemeldte Qvarteer til Ruiner. Den af høje og vakre Træhuse bebyggede Kongsgaden er saaledes ikke andet end en Gruushøj, og kun tre Gaarde bleve der reddede. Heldigviis fik man endeligen ved Ildens Standsning Faren afvendt, som svævede over alle de ved Strømmen liggende Vandværker og kostbare Maskiner. Imellem 15 til 1600 Mennesker ere husvilde. (105.)

En Expedition, som de nordamerikanske Staters Regjering havde afsendt til de indre vestlige Distrikter, havde det Held, og de vigtige Efterretninger, som derved tilvejebragtes over den af Missouri med dens Bifloder, gjennemstrømmede Dalstrækning, havde den Interesse, at Regjeringen foranledigedes til at fortsætte sine Bestræbelser, for at faae undersøgt de inden sammes Grændser liggende ubekjendte udstrakte Egne. I Foraaret 1823 blev besluttet strax at udruste en Expedition, for at undersøge St. Petersfloden, og Egnene paa de nordlige Grændser af de forenede Stater imellem den røde Flod, Hudsonsbugten og den øvre Søe. Man sigtede til at faae en almindelig Oversigt over Landet, med sammes topografiske Beskrivelse, fremdeles at bestemme alle mærkværdige Punkters Længde og Brede, at undersøge og beskrive dets Produkter, som ogsaa de der boende indiske Folkestammers Karakter, Sæder ꝛc.

Overbefalingen over dette Foretagende blev anbetroet Major Stephen H. Long. De øvrige Personer paa Expeditionen vare Hr. Thomas Say, Zoolog og Antiqvar, Will. H. Keating, Mineralog og Geolog, Samuel Seymour, Landskabsmaler og Tegner, fremdeles James

Edw. Colhoun, Astronom og topografisk Assistent, der opholdt sig i Washington, og ikke førend d. 20 Mai skulde støde til Selskabet ved Columbus (Ohio). Dr. Edwin James, Botaniker og Chirurg ved Armeen, fik ogsaa Ordre at begive sig til Expeditionen, men uheldigviis modtog han Ordren saa sildig, at det ej blev ham muligt at indhente den. Dhrr. Say og Keating overdroges at skrive en literarisk Dagbog over Reisen. Den er udkommen, og man læser paa Tydsk et Uddrag af samme i Brans ethnogr. Archiv 29 B. 2 H. Den 30 Apr. 1823 forlod Reiseselskabet Philadelphia, og d. 26 Oct. kom de tilbage til samme Stad, efterat have, i omtrent 6 Maaneder, gjort en Reise af over 4500 engelske Mile.

Kjøbenhavns Børs, den 16 Mai 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 232		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	190	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$54\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	$81\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	$70\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	$115\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$54\frac{1}{2}$	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 40.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 20 Mai 1826.

Mesolongis Frelse.

(Sidestykke til Digtet: Ved Tidenden om Mesolongis Fald; see No. 33.) *)

Christenstad! saa sank du ei i Støvet
Under raa Barbarers krumme Sværd!
Herligt straaler end bag Sejersløvet
Kraften i din djærve Herrefærd! —
Helte, som paa Mesolongis Volde
Vandt en evig — evig Hæderskrands,
Verden Eders Minde skal beholde,
Favne Jer i Evighedens Glands.

Har du hørt det jublende gjenlyde,
Christenhed! det store Glædesbud:
Mahoms grumme Bødler kan ei bryde
Grækerlandets sidste svage Skud!
Rolig saae Europas mange Troner
Uskylds Blod at rødme Land og Hav,
Skjønt en Taareflod fra alle Zoner
Faldt som Krands paa græske Heltes Grav!!

Mahoms blodigrøde halve Maane
Svæved over dig — betrængte Stad!
Intet vilde Saracenen skaane,
Al hans Hu stod til et blodigt Bad.
Men — som oftest hænder — i de Svage
Viste en almægtig Haand sig stærk,
Kasted Vantro i sin Pøl tilbage,
Satte Kronen paa de Tappres Værk!

Lad vor Tak til Himlens Gud sig vende:
Nu staaer Frihed fast paa Hellas Kyst!
Uskylds Blod og Taarer hisset brænde
Kainsmærket paa Barbarens Bryst!
Græker! Dine kjære Faldne bygge
Du et Tempel paa den frelste Strand!

*) Jeg deelte inderligen de Følelser, der aftvang Forfatteren af benævnte Digt en Elegie, og saameget lettere maatte Efterretningen om denne Heltestads Frelse begeistre mig til en Jubelsang. Ved stadigen at have ovennævnte Forfatters Arbeide for Øie, indflettede uformærkt nogle af dets Skjønheder sig i ovenstaaende Digt, hvilket Laan Forfatteren vist tilgiver mig, da jeg er overbeviist om, at begge Arbeider ere udsprungne af een Kilde, nemlig: Følelse for Religion, Ret og Frihed.

Og i Borgerkronens blide Skygge
Hvile du engang som Friheds Mand!

Som en Stjerne klar blandt Skyers Vrimmel
Funkled, Hellas! Du i Fortids Nat, —
Som en Sol Du paa Europas Himmel
Er i Nutids Helteglimmer sat! —
Ene streed du — ene vandt du Seier,
Bristed Svøben af Tyrannens Klo! — —
Han, som hver en Daad sin Løn tilveier,
Skjænke Frugten dig af Kamp og Tro!!!

P. E. Becker.

Stephensen og Island.

(Slutning; see forr. No.)

Til Slutning fremsætter Hr. Forfatteren 4 Spørgsmaale, hvis korte og fyndige Besvarelse er et sammentrængt Resultat af hele Skriftet. Disse Spørgsmaale ere:

1.) "Om Island i Tidsrummet — det 18de Aarhundrede — har i Henseende til Oplysning og Cultur gjort meget vigtige Skridt frem eller tilbage?"

2.) "Om dets Justitsvæsen og Bestyrelse har vundet en forbedret Form eller ikke?"

3.) "Om borgerlig og Næringsfrihed, samt Handel og Producter ere der betydeligt forøgede?"

4.) "Om Island selv har vundet en større Velstand og Sikkerhed for Mangel i Fremtiden?"

Hvad det første Spørgsmaal angaaer, da erklærer Hr. Forfatteren, at naar man tager Hensyn paa Islands ringe Folkemængde, især paa de Personers ringe Antal, der hører til den videnskabelige Classe, og dennes Bortfjernelse fra næsten alt litterairt Samqvem, fra Bibliotheker, fra Understøttelser og Opmuntringer, samt den almindelige store Fattigdom, som ikke tillader at anskaffe endog de første lærde Fornødenheder; saa har Island i det 18de Aarhundrede gjort Kæmpeskridt i Culturen.

Ved at besvare det 2det Spørgsmaal, fremsætter Hr. Forfatteren — efterat have omtalt, især Christian den Syvendes paa Anordninger for Island rige Lovgivning — nogle desideria saaledes: "Dog — naar først en for Island passende og anvendelig Politi- og Fattigvæsens-Anordning, et Sportel-Reglement, og en Anordning om fornødent Tilsyn med offentlige Stiftelser, Umyndige og Værger, Overformynderier og Panteprotocoller, faaer afhjulpet de endnu befindtlige Mangler i disse Henseender; — naar det nu aldeles uhensigtsmæssige Tugthuus ganske omorganiseres; — naar Misgjerningssagers Forfølgelse og Afstraffelse, samt Arrestholdet i Island indrettes mere passende for Landets Locale; — naar Sysselmændene kunde befries fra colliderende Embedsbyrder, og forskaffes Levebrød, der, ei som nu, nøde dem til at søge deres og Familiens Underholdning for det meste, og nogle alene ved Bondebrug eller Arbeide, ei, som saamange Aarhundredets sørgelige Exempler have viist os, fremdeles behøve at udsætte dem for Ringeagt, plump Behandling og idelige Suspensioner, mindre see sig Livet saaledes forbittret, at deres Udgang fra samme altformeget derved

fremhastes; — naar intet Lovbud mere lægger Baand paa nogen af Folkets Hovednæringer — alt høivigtige og fornødne Poster, som dog alle skulde blive forbeholdne vor, nu paa sin nysafdøde Kongelige Faders Trone opstegne, allernaadigste Monark, Kong Frederik den Sjette efterhaanden at regulere — da først kan Islands endnu svage Justits- og Politivæsen siges at være sat paa en forholdsmæssig god og passende Fod med Danmarks og Norges, hvortil der endnu mangler saare meget."

"Det 3die Spørgsmaal — siger Hr. Forfatteren — affordrer enhver Indvaaner den gladeste Erkjendelse og Bekræftelse, skjøndt Productionernes Forøgelse gaaer endnu langsomt frem." Med Taknemmelighed nævner han: en Gyldenløw, en Rantzau, en Thodal, en Jon Erichsen, der som Islands Talsmænd hos Regjeringen have gjort sig fortjente. Statsminister Greve Chr. Reventlaus Iver for Islands Vel faaer fortjent Roes.

Til 4de Spørgsmaal maa Forfatteren, efter sin Overbeviisning, svare et smerteligt "Nei", og henviser til dette Svars Bestyrkelse, til den 3die Tabel over den oekonomiske Forfatning i Landet Aar 1804. Denne Tabel findes Side 432.

Om Island i de henrundne atten Aar siden Bogen kom ud, er gaaet frem eller tilbage, kunne vi ikke indlade os paa her at afgjøre; men vi haabe, ved disse Uddrag at have sat vore Læsere istand til, ikke allene at bedømme det Stephensenske Værks Værd, men ogsaa at erkjende i Hr. Forfatteren en Mand, der i Evner og Lærdom, i patriotisk Virken og frimodig

Sandhedskjærlighed, hæderligen udmærker sig iblandt sine nulevende Landsmænd.

Justus.

Døvstumme-Institutet i Kjøbenhavn.

Det er i Gaarden No. 199 i Stormgaden, som af H. M. Kongen er skjenket dertil.

I Aaret 1825 foregik en Udvidelse til flere Elever i Institutet end der forhen havdes, og nu blev Plads til 61 Drenge og 31 Piger, altsaa i alt 92 Børn. 86 vare i bemeldte Aar i Institutet, og 4 andre deeltoge i Undervisningen. Aaret forud var Antallet af Børn kun 66.

Den Orden der hersker i Huset, og den Reenlighed, som allevegne sees, indtager. Foruden den intellektuelle Undervisning gives Pigebørnene Undervisning i en Haandarbejdsskole, hvor det der hører til Børnenes Beklædning syes og strikkes, og Uld- og Hørgarn spindes, hvilket kommer til Anvendelse i Institutet selv, til deels at blive strikket med, deels at bruges i Institutets Væverværksted. Drengene søger man at oplære i et Haandværk, derfor ere et Skomagerværksted, et Skræderværksted, og et Væverværksted indrettede. I Fritimerne faae de Undervisning paa Drejerladen som Belønning, ligeledes i at forfærdige Paparbejde.

Institutet ejer en Kapital af 20050 Rbdl. Sølv i Kgl. Obligationer. Deraf ere 2500 Rbdl. samlede af indkomne Tavlepenge, 7500 Rbdl. ere tillagte Stiftelsen af Hofraad Amsel Meyers Legat, 10000 Rbdl. ere skjenkede af afdøde Vejermester Thomsen, 50 Rbdl. af afdøde Viinhandler Eller. — Stiftelsen har i Vente 6 Stykker Kongelige Obligationer lyden-

de ialt paa 3500 Rbdl. skjenkede ved Testament af 24 Aug. 1822, af afdøde Eqvipagemester ved Søe-Etaten Halfdan Lasson, hvoraf Renterne dog skulde tilflyde en Legators Systerdatter, saalænge hun lever.

Om Institutets Fremgang i Aarene 1824 og 1825 læser man Beretninger i Collegialtidenden 1825 No. 9. 105-109 — 1826 No. 21 S. 299-307.

Den aarlige Betaling, som af Amts- og Kjøbstæd-Fattigkasserne, og tildeels af Vajsenhuset, erlægges for hvert døvstumt Barn, er nu bestemt til 86 Rbd. Sølv. — Stiftelsens Indtægter bestaae i 1) bemeldte Betaling. 2) Renter af Stiftelsens Kapital. 3) et Bidrag af Finantserne aarlig 2600 Rbd. Sølv. 4) Indtægten af en Tavle, som ifølge Institutets Fundats §. 13 paa Konfirmationsdagene ombæres i alle Kirker i Danmark til Fordeel for Institutet.

* * *

Ved at gjennemgaae de aarlige Efterretninger om de af Landhuusholdningsselskabet uddeelte Belønninger og Understøttelser fra 1819 til 1824 incl., finder man de practiske Foretagender i Kongeriget Danmark, som ere enten understøttede eller hædrede ved Præmier, saaledes fordeelte i Landets 19 Amter:

	1819.	1820.	1821.	1822.	1823.	1824.	Ialt
Kjøbenhavns Amt (Kjøbenhavn medregnet)	4.	5.	9.	9.	8.	6.	41.
Frederiksborg	1.	4.	6.	1.	6.	6.	24.
Holbeks	1.	4.	5.	8.	5.	7.	30.
Sorøe	5.	4.	3.	2.	5.	4.	23.
Præstøe	4.	4.	3.	2.	4.	2.	19.
Bornholms	=	1.	=	=	1.	1.	3.
Mariboe	2.	3.	1.	2.	2.	8.	18.
Odense	4.	3.	4.	3.	4.	2.	20.
Svendborg	3.	3.	4.	1.	2.	7.	20.
Hjøring	1.	1.	=	1.	1.	=	4.
Tisted	=	=	=	=	1.	=	1.
Viborg	=	1.	1.	1.	1.	3.	7.
Aalborg	=	1.	=	2.	2.	3.	8.
Randers	=	2.	11.	4.	3.	3.	23.
Aarhuus } Skanderborg }	1.	=	2.	1.	=	3.	7.
Ringkjøbing	=	2.	=	3.	1.	2.	8.
Ribe	=	=	1.	2.	1.	1.	5.
Veile	1.	1.	=	2.	3.	4.	11.

Man seer, at i Aaret 1819 ere de fleste Opmuntringer (5) komne til Sorøe Amt, dernæst (4) til Kjøbenhavns, Præstøe og Odense Amter. I 1820 er det største Antal (5) tildeelt Kjøbenhavns Amt, det næststørste (4) Frederiksborg, Holbek, Sorøe og Præstøe Amter. 1821 det største Antal (11) Randers Amt, det næste (9) Kjøbenhavns. 1822 det største Antal (9) Kjøbenhavns Amt, det næststørste (8) Holbeks. 1823 blev det største Antal Udmærkelser igjen tildeelt Kjøbenhavns Amt (8), det næststørste (6) Frederiksborg Amt. 1824 kom de fleste (8) til Mariboe Amt, det næststørste Antal (7) til Holbeks og Svendborg Amter.

Lægge vi Tallene sammen for hvert Amt i disse 6 Aar, saa ville vi finde, at Amterne, med Hensyn til Mængden af de tilkjendte Belønninger, kunne ordnes saaledes:

Kjøbenhavns Amt 41, Holbeks Amt 30, Frederiksborg 24, Sorøe og Randers Amt hvert 23, Odense og Svendborg Amt hvert 20, Præstøe 19, Mariboe 18, Vejle 11, Ringkjøbing og Aalborg Amter hvert 8, Viborg 7, Aarhuus og Skanderborg Amter, som i den største Deel af den omtalte Tid vare forenede, ligeledes 7, Ribe 5, Hjøring 4, Bornholms 3, Tisted 1.

Det vilde være urigtigt at paastaae, at Vinskibeligheden i Landets forskjellige Egne netop stod i Forhold til disse Tal. Naturligviis maa Amternes Størrelse og Folkemængde tages med i Beregningen. Men ogsaa den Omstændighed, at Selskabets Bekjendtgjørelser om udsatte Belønninger eller udlovede Understøttelser ikke blive saameget udbredte i de Egne, der ligge langt fra Kjøbenhavn, som i de nærmere, maa have

megen Indflydelse. Af Statstidenden, hvori disse Bekjendtgjørelser staae, komme maaskee ikke over 5 Exemplarer til Tisted Amt, medens Kjøbenhavns Amt rimeligviis faaer flere Hundrede. Det var derfor at ønske, at disse Bekjendtgjørelser bleve indrykkede i alle Provindsialaviser.

Naar man — som dog ikke er ganske nøiagtigt — antager Tisted og Hjøring Amt at udgjøre Aalborg Stift, Viborg og Aalborg Amter Viborg Stift, Randers, Skanderborg og Aarhuus Amter Aarhuus Stift, og Ringkjøbing, Ribe og Vejle Amter Ribe Stift, saa er Fordelingen af Belønningen og Udmærkelserne for den nysnævnte Tid til Danmarks 7 Stifter saaledes:

Til Sjællands Stift 139, til Fyens 40, til Riber 24, til Aarhuus 21, til Lollands 18, til Viborg 15, til Aalborg 5.

I disse Beregninger er Meddelelse af forbedrede Agerdyrkningsredskaber taget med iblandt de andre Understøttelser. I Landhuusholdningsselskabets Efterretninger for 1825 nævnes ikke hvor de uddeelte Agerdyrkningsredskaber ere komne hen; men de øvrige Belønninger eller Understøttelser ere saaledes fordeelte:

Kjøbenhavns Amt 5, Holbeks Amt med Samsøe 2, Sorøe Amt 2, Præstøe 1, Bornholm 2, Mariboe Amt 2, Odense Amt 1, Svendborg Amt 3, Viborg Amt 5, Aalborg Amt 3, Randers Amt 2, Skanderborg Amt 1, Ringkjøbing Amt 2, Ribe Amt 3, Vejle Amt 2.

Det største Antal (5) er altsaa tilfaldet Kjøbenhavns og Viborg Amter, det næststørste (3) Svendborg, Aalborg og Riber Amter. Sjæl-

lands Stift har faaet 11, Viborg Stift 8, Riber Stift 7, Fyens og Aarhuus Stifter hvert 4, Lollands Stift 2, Aalborg Stift ingen.

Indenlandske Efterretninger.

Af Brønsteds Voyage pittoresque er endeligen første Livraison udkommen, og til Kjøbenhavn ankommen. Den er foranstaltet med engelsk Pragt, og til dermed overeensstemmende Priis.

I Svendborg løb den 6te en overmaade skjøn Brig af Stabelen, kaldet Lykkens Prøve, som holder 70 til 80 Commerce-Læster, og rummer 3000 Tønder.

Til Jubilæets Festligholdelse opførtes i Flensborg første Pindsedag om Formiddagen i Nicolai-, og om Eftermiddagen i Mariekirken, af Dilettanter en Cantate af Senator Andresen med Musik af en ung haabefuld Kunstner, Julius Demuth, en Søn af Stads-Musicant Demuth. — Flensborgs sex Præster have i Anledning af Jubelfesten opfordret Indvaanerne til milde Gaver til Missionerne i Ostindien, Vestindien, og Grønland. — Pastor Valentiner har udgivet et Skrivt, paa 46 Sider, under Titel: "Die Bedeutung des tausendjährigen Jubelfestes". Han siger: at han fortæller Begivenhederne efter de paalideligste Skribenter. Imidlertid antager han dog: "at Frode den Tredie sad paa Thronen og var allerede den fire og tyvende Konge i Danmark, da Verdens Frelser fødtes" m. m.

I Tirsdags blev det nye Vertshuus, nu Liebfrauenholz kaldet, i den ved Flensborg liggende Skov, i en talrig Mængdes Nærværelse indviet ved en af Instrumentalmusik ledsaget Sang af Hr. Andresen. Denne Skov er Flensborgernes meest besøgte Forlystelsessted.

Blandede Efterretninger.

Engelske Ordsprog.

Two Cats and a Mouse.	To Katte og en Muus,
Two Wifes in one House.	To Koner i et Huus,
Two Dogs and a Bone.	Et Been og Hunde to,
Never agrée in one.	Unde ei Øjebliks Ro.

When Poverty comes in at the Doors, Love leaps out of the window. Kommer Armod ind ad Døren, da flyver Kjærlighed ud af Vinduet.

Der gives ej noget Haandværk nu omstunder. Alt er bleven til Konst, hver Haandværker til Konstner. Derimod søger mangen Konstner nu Brødet, og synderligt er det, at de brødløse Konster bringe i vore Dage næsten det beste Brød.

I forrige Tider havde hver ny Mode, som hver nye Farve sit Navn, der skulde betegne en Egenskab i Gemyttet, Hjertet, Aanden, eller Legemet. Man havde da soupirs étouffes, doux sourire, vapeurs, regrets superflus, candeur parfaite, oeil abattu, bienseance, désespoir o. s. fl. Nu ere alle Moder simpelthen à la NN. Overhovedet har Indbildningskraften hos Menneskene tabt sig meget.

Casanova var engang i Wien til Middagsmaaltid hos Ministeren Greve Kaunitz. Samtalen faldt paa store Malere, og en af Bordgjesterne sagde om Rubens: det var dog en Diplomat, som brugte Maleriet til Tidsfordriv. Jeg beder om Forladelse, svarede Casanova; det var en Maler, der fordrev Tiden med Diplomatiseren.

I Portroyal paa Jamaica er en Gravskrift saa lydende: Her hviler Ludvig Caldy, Portugiser af Fødsel. I Jordskjelvet 1692 blev han opslugt i en Revne, igjen udkastet og henslængt i et Vand, hvor en Baad opfiskede ham. Denne Katastrofe overlevede han i 40 Aar; og hviler nu i Ro i Graven. (Af Corsaire.)

I St. Etienne traf det sig nylig, da Skuespiller Alexis havde en Rolle at udføre, at en Pibe lod sig høre. Theaterhelten traadte modigen frem og sagde: Min Herre, deres Hund er ikke her; jeg har ikke seet den. (Pandore.)

Man læste i "Gesellschafter" 1825, No. 160—62 et Udtog af en Forelæsning af Professor Flørcke i Rostock, holden den 25 Oct. 1824 i derværende philomatiske Selskab: om det plattydske Sprogs Ufuldkommenhed, og Ønsket at see denne Mundart aldeles forjaget af i det mindste de Cirkler, som ville ansees at være den dannede Stands. Dr. G. N. Bärmann, der ved sine dramatiske, lyriske og satiriske Arbejder i den plattydske Mundart har viist sig sagkyndig til at tale om denne Sag, har nu i det Bilag til bemeldte Tidsskrift, som udgives under Titel: Bemerker (1826 No. 4 og 5) taget Mundarten i Forsvar, og viist, at den har en egen Literatur. (Alt af Gesellschafter, Febr.)

Før Bogtrykkerkunstens Opfindelse var Afskriver-Forretningerne en vigtig Næringsvej, og mange Afskrivere skrege naturligviis ved hin Konsts Opkomst over deres Levebrøds Forliis, ligesom nu Maskine-Ødelæggerne i England klage over de Ulykker, de ville finde i Maskineriets Fuldkommenhed. Manuskriptfabrikation var bleven en Handtering, der især betydede noget fra det fjortende Aarhundrede af, og havde sit Sæde fornemlig i Florents, Majland, Rom, Venedig, paa Creta, i Brüssel. Manuskriptsamlerne laante indbyrdes hos hinanden Originaler; vel og tog Betaling for deres Udleje til Afskrivning. I Italien var endog, fra det 14de Aarhundrede af, vandrende Skrivere, der, eftersom de bleve bestilte, vandrede fra Sted til Sted. Fejl i Haandskrifter, hvorover man ofte, og uden Kundskab klager, viiste sig først fra hint Aarhundredes 2den Halvdeel; og de falde de lejede Afskrivere til Last, som, ved deres fabrikmæssige Virksomhed, saae mere paa Elegants end paa Nøjagtighed, og ikke ved Rettelser og Raderinger vilde vanzire deres smukke Arbeider. Munkene derimod vare almindeligviis mere paaseende paa Haandskrifternes Nøjagtighed, end man vel troer. Allerede tidlig havde Klosterne nogle Korrektorer og Haandskrift-Revisorer, og man finder, at ikke sjelden undergik Originalerne et Igjennemsyn og Forbedringer førend de overgaves til Afskrivning. Naar i et Haandskrift kunde forekomme noget Græsk, lod Afskriveren hyppigen Plads dertil i Afskriften staae ledig, for at den kunde udfyldes af andre Personer, hvilket man overlod Kjøberne at sørge for. Ofte forsømtes saadan Udfyldning, og derfor finder man Haandskrifter især af Kirkefædre, i hvilke endnu hine aabne Steder sees.

I Augsburg har siden Aaret 1818 været Udstillinger af Konstneres og Konst-Elevers Arbejder, saavelsom af Augsburgs og Overdonaukredsens Industrieprodukter, i et fælles Lokale. De første udstilles kun hvert andet Aar af Konstkommissionen, de sidste af den polytekniske Kredsforenings Kommission. En stor Nydelse for den næste Udstilling lover man sig af den paa naturhistoriske Tegninger og Udkast rige Portefeuille, som den nu fra Brasilien tilbagekomne talentfulde Konstner Hr. Moriz Rugendas, efter fire Aars Ophold der, har hjembragt. Han er Søn af den ved Konstskolen ansatte Kongl. Professor Hr. Lorents Rugendas. I hine Skizzer vil en Række af Portraiter af amerikanske Folkestammer og Negerslaver, Forestillinger af deres Sæder og Lands Dragter, maleriske Udsigter af Kysterne og af det Indre, føre os Tropeverdenens yppige Former for Øjet. Konstneren har for største Deel paa egen Bekostning gjennemreist Provindserne Rio-Janeiro, Minas Geraes, Bahia og Fernambuco. Han har begyndt i Oliemalerier at udføre sine Skizzer. At en Mand som Humbold, for sit store Værk: "Ansichten der Natur" har forlangt af Konstneren nogle Palmeblade-Tegninger m. m. under de meest smigrende Udtryk, er et Vidnesbyrd om hvad man kan love sig fra denne Mand, som hans Fædreneland, hvilket han haabede at berige med Udbyttet af sine Anstrængelser, muligen mister, naar han følger et Kald til Udlandet.

(Udtogsv. af Allg. Z. 122.)

Ved den sidste Udstilling i Nov. saae man første Gang Produkter fra den nye Zinkfabrik uden for Augsburgs Porte, hvilke allerede beskæftiger 72 Mennesker, og har medtaget en Kapital af 50000 Gl. til Anlæg. Friherre v. Cotta's Hurtigtrykspressers Fabrik, hvilke Presser, satte i Bevægelse ved en Dampmaskine, aftrykke 1200 Ark i en Time, beskæftiger over 50 Mennesker, og har kostet at anlægge næsten 100000 Gl. (ib. 123.)

Med Theatervæsenet staaer det sig kun slet i Rom. Ikkun et Theater bruges, og der bliver Rossinis "Skaden" givet, afvexlende med flere Comedier og Tragedier. Et Theater-Reglement er udkommet, i hvilket blandt mere anordnes: "Forestillingerne maae ej begynde sildigere end Klokk. 9, og ophøre Kl. 11½, Torsdag undtagen, da de maae vedvare til 12. I Parterret maa kun et vist Antal Personer indlades, og de der ej have Kontrabilletter, udvises. Hvo, der opstaaer paa Parterrets Bænke, arresteres og straffes med en Mulkt af 5 Scudi. Hvo der sætter sin Hat paa Hovedet udvises. Om Komediehusets Forpagter handler det ringeste mod nærværende Regjeringsbefalings Anordninger, skal han bøde 50 Scudi. En Skuespiller, der tillader sig nogensomhelst usædelig Gebærde, eller betjener sig af noget Udtryk, som ej staaer i Sufflørens Bog, kommer paa 5 Aar paa Galejarbejde. Intet Sted maa igjentages. Den som paa Theatret giver noget Slag uden Vaaben, kommer paa ti Aar paa Galejarbejde. Den som kommer paa Theatret med nogetsomhelst Vaaben straffes med Livstids Galejarbejde; men saarer han nogen med Vaabenet, da med Dødsstraf. Alle Yttringer af Mishag, som ogsaa enthusiastisk Bifald, ere forbudne, og Straffen er Fængsel fra to til sex Maaneder. Alle Kudske som ikke strax efterkomme de dem givne Ordrer, eller tale med de opsigtførende Betjente, blive strax heftede, og paa Udsagn af en Soldat og et andet Vidne dømt til sex Maaneders Fængselsstraf. Saa lyder denne Forordning; om den opfyldes vil Tiden vise. (Allg. Z. 126.)

Kjøbenhavns Børs, den 19 Mai 1826.

Hamburg 2 M. a vista 230		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11½ a 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	185	185½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	54½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	101½ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54¼	54½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Erklæring.

Jeg finder mig foranlediget til at erklære, at jeg hverken directe eller indirecte har deeltaget i Striden Conferentsraad Stephensen betræffende, følgelig ej heller skreven Stykket i Skilderiet, betitlet "Stephensen og Island."

Kjøbenhavn, d. 20 Maj 1826.

J. P. Miller.

I næstforrige No., Side 597, Linie 10 fr. o. staaer, ved en Skrivefeil, "180,000" istedetfor "18,554."

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 41.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 23 Mai 1826.

Den 22de Maj.

Helliget
Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik Carl Christian.

"Bryder alle Hjerter ud:
Svagt er Støv — o! styrk ham Gud!"

Lyd Orgelklang
Til Folkets Sang,
Det for sin Fyrste beder;
O! Kongers Konge led hans Fjed,
Og fyld hans Sjel med Kjærlighed,
I Tid og Evigheder.

Hil Dig mit Danmarks Morgenrøde,
Som straaler frem paa ny,
Din Glands gaaer Middagssolens hen at møde,
Og sprede Aftnens mørke Sky;
Den yngste Green af Skovens bedste Stamme
Indvie Nornerne i Dag til Held,
Til Danas Held, hvi skulde Glædens Blus ej flamme
Hen over Bølge, Høj og Dal og Fjeld.

Tung er den Vej, Du har at træde,
O Fyrste! gjennem Livet hen,
Ei altid blødt Dit Purpursæde,
Ei uden Skyer Himmelen,
Hvad skulde trøste da Dit Hjerte,
I uforskyldte Sorgers Nød,
Om ej Du af Din Fader lærte:
— For Folkets Held er Fyrsten fød.

Flye fra Hans Barm, I grumme Slaver,
Som frygte Friheds, Lysets Væld;
I hade Himlens bedste Gaver,
Af dem udspringe Folkets Held.
Stærk er det Baand, som Hjerter binder,
Naar Fyrsten han er Folkets Ven,
Og attraaer kun blandt Hædersminder
Af dem at kaldes Fa'er igjen.

Til Fred'riks og til Christians Navn
Sig klynge Danmarks stolte Minder,
Paa stormfuld Hav, paa blodig Stavn,
I Dødelighed Christian vinder,
I Fredens Læ, bag Videnskab
Og Kunstens Hegn — og Lauren grønnes,
Og Helteroes er intet Tab
For Den, hvis Liv af dem forskjønnes.

Saa store Pligter binde Dig,
Som dem, Dit Navn med Daad at smykke,
O! bliv hiin Fredens Engel liig,
Og lev som Han, for Danmarks Lykke;
Da skal et tro, erkjendtligt Folk
Taknemlig signe Christians Møie,
Og varme Taarer, Hjertets Tolk,
Nedbede Lønnen fra det Høie.

Gid seent, o Fred'rik! Thronen Dig
Til svare Sysler maa henkalde,
— Dog naar den vinker, bliv Ham lig,
Som nu vi nævne Fader alle,
Lad Dig da Christians vise Røst
Og Fredriks milde Scepter lære,
At Thronen staaer i Folkets Bryst,
— Og at kun der dens Plads bør være.

Naar Livets sidste Dag da svinder,
Da synker den i Nat ej hen;
Thi Fyrstens stolte Hædersminder
I Folkets Hjerter staae igjen,
Og meer end slagne Millioner
De Frelstes Taarer hædre Dig,
— Hos Ham, som over Konger throner,
— Og byder hver at ligne sig.

Tak Christian for den skjønne Gave
Du rækker hen Dit Fædreland,
Han vogte skal Danfolkets Have,
Og Herthas minderige Strand,
— Og trøstig Øiet fremad skuer
Til Den, som Fred'riks Fader-Ord
Og Christians Embed selv opluer,
Liig Dem, at vorde viis og stor.

Lyd Orgelklang
Til Engles Sang,
De ned fra Himlen svæve
At lytte til Dit Hjertes Røst,
Og giv Dig Mod og Haab og Trøst
— Naar Livet Offret kræve.

Allerunderdanigst og taknemmeligst

Miller.

* * *

Indseende, at den Smag i Literaturen, der hos os var den herskende i Slutningen af det attende og i Begyndelsen af dette Aarhundred, og som endnu, desværre! yttrer sig altformeget, var og er aldeles forkeert, som og vidende, hvormeget det staaer i Skribenternes Magt, at bidrage til en bedre Smags Opkomst og Fremgang, har Undertegnede, der i en Række af Aar har beskæftiget sig med didhen hørende Grandskninger, besluttet at udgive en theoretisk og praktisk Veiledning for Skribenter, forsaavidt de afgive sig med at bedømme mærkværdige Personer saavelsom deres Skrivter, som og især for at fortrænge hiin fordømte Smag.

I denne Veiledning vil der iblandt Andet udførligen blive viist, hvorpaa det lettest kan kjendes, om en saadan Person har været eller er van- eller rettroende, det vil sige, om han bør fordømmes eller roses, og dernæst, hvilke Forfattere, der især fortjene at studeres og efterlignes, som og advaret mod dem, hvis Skrivter bør forbigaaes, eller endog afskyes, saavel med Hensyn til Prosaikernes som til Poeternes Tarv.

Men, endskjøndt jeg ikke nærer nogen Tvivl om, at dette Værk jo vil blive modtaget af Vedkommende med Bifald, vil jeg dog foreløbigen udgive nærværende Fragmenter deraf, for derved at vise Læserne, hvad der i Tiden vil kunne ventes af det Hele.

Er Manden, der skal omtales, eller hvis Skrivter skal bedømmes, Theolog, Philosoph eller Historiker, behøver Man alene at komme efter, om han er vantroende eller rettroende, og

dette er ikke vanskeligt. Forkaster han f. Ex. Læren om Djævelen og hans Indflydelse paa Menneskene, eller hylder han f. E. Frederik den Anden af Preussen, og omtaler ham, som en i enhver Henseende stor Regent, ja, som en af Oplysningens mest fortjente Befordrere, saa kan Man være fuldkommen overbeviist om, at han er vantroende, og da kan og bør, uden mindste Betænkning, han, saavelsom hans Skrivter, nedrives og fordømmes; thi endog de mindste Grader af Vantro berettiger i alle Henseender fuldeligen Vedkommende til denne Fremfærd.

Ved at omtale og bedømme Digtere og deres Produkter — Poesier — er det naturligviis tillige nødvendigt at tage Hensyn paa, om de ere Evaldianere — gammeldagske —, eller anti Evaldianere — nymodenske —, hvilket letteligen kjendes derpaa, at hos de sidstnævnte hersker Fantasien mest, ligesom de og gjerne digte Eventyr, og aldrig synge om de prosaiske Dyder, hvilke Moralisterne opfordre os til at udøve. Hos hine derimod hersker Fornuften mest, tillige synge de hyppigen om Sandhed, Viisdom, Glæde, Venskab, Patriotisme, Dyd, Salighed o. s. v., hvilke Gjenstande ere, som Man veed, eller dog burde vide, aldeles ikke passende i Poesier, hvori der bør sværmes, men ingenlunde tænkes, om det endog kunde skee paa en ganske naturlig Maade. Man tænke sig f. Ex. Thaarups smagløse Sang: "Vil du den sande Lykke finde, din Sjæl da være Dyden huld" ꝛc. Nok et Kjendetegn paa de Digtere, der med Grund bør advares imod, er dette, at de synligen beflitte sig paa at være gode Versificatorer, ligesom de og, efter yderste Evne, stræbe at uddanne og forædle deres Sprog — paa hvilke Smaating

Contrapartiet anvende mindre Flid —, hvortil endnu kommer, at de næsten aldrig afgive sig med Eventyr.

Kjendetegn, der fuldeligen godtgjøre, hvor fordærvet deres Smag er, som og viser Nødvendigheden af, alvorligen at advare mod at læse deres — Evaldianernes — Digte, men derimod paa det strængeste at bedømme dem, naar og hvor Leilighed dertil gives, uden Skaansel.

Endskjøndt enhver Vantroende — hvorunder jeg indbefatter de saakaldte Rasionalister, Naturalister o. s. v., saavelsom Enhver, hvis Anskuelser ere modsatte af mine — saaledes, i Almindelighed, allevegne maa og bør haardt medtages, saa bør dog især Repræsentanterne for dem, saavel Prosaisterne som Digterne, omtales og kriticeres allerskarpest, for derved at betage de øvrige Forvildede, ja Forhærdede, der endnu hylde denne saa fordærvelige Smag fra det forrige Aarhundred, Lysten til den. Til al Held er allerede et Par af dem blevne saaledes medtagne, at der dog vel med Føje tør haabes, at kun Faa herefter ville være saa ubesindige, at udsætte sig for en lignende Medfart, ved at fremture i hiint afskyelige Aarhundredes Aand.

Dog, saa smittende er Fornuftynderiet, i hvor meget der end er ivret derimod, at en B., en C., en G., en H., en L., en P., en S. og en T. endnu, som tiltrods for de alvorligste Irettesættelser, stivsindigen synes at vedblive i den; men for hvilken streng Dom udsætte de sig og, hvis de ikke snart vende om?

Paa den anden Side bør jeg desuagtet, med hjerteligst Fryd og Stolthed, anmærke, at Dannerstaten kun har faa af disse forblindede

Fornuftvenner, medens den derimod har mange Forfattere af megen Navnkundighed, baade Prosaister og Digtere, der stemme ganske overeens med de heri fremsatte Anskuelser: der er altsaa grundet Haab om, at hiin lede Aand ikke længe vil kunne holde sig.

Da Alt heri er, som det sig bør, beregnet paa at fravriste Fornuften den anmassende Magt, den alt for længe har vidst at gjøre gjeldende, ja endog paa, saavidt muligt, at forjage den af Religion, Historie og Poesi, og i dens Sted at faae Fantasien udkaaret og valgt til at indtage dens Plads, saa maa man, ligesaa velmenende som indstændigen, tilraade de begyndende Forfattere, dog for Alting at træde i de navnkundige Mænds Fodspor, der saa at sige kun aande Fantasie, og derfor og ideligen tale til Fantasien. Jo mere Man kan sværme omkring — især qva Digter — i Indbildningens vide Rige, og jo mere Man kan forglemme Fornuft, Erfaring og den virkelige Verden i denne Omsværmen, desto bedre. Gespenster ere dog, især i Poesier, af uberegneligt Værd, saavelsom Menneskers Forvandling til Geist, og omvendt, fra Geist til Menneske, hvilket gjør en ypperlig Effekt: ja, de kunne neppe anvendes for hyppigen.

I saa Henseende ere Shakspeares, Hoffmanns, de la Motte Fouques og flere tydske Digteres Værker, sande Guldgruber. Ja, maatte de kun blive benyttede og efterlignede, som de det fortjene, da vil den Tid ikke mere være fjern — ifølge Nutidens Menneskers tiltagende Nervesvaghed —, da Man vil komme til at nyde det henrykkende Skue, at see de fleste Damer, ja vel ogsaa endeel Herrer, paa Theatrene overfaldne af en panisk Skræk, at styrte sneseviis

til Gulvet, naar et frygteligt Spøgelse efter et andet viser sig paa Scenen, eller naar i Forvandlingerne en Geist lader Klipper revne, og Bjerge med rædsomt Bulder og Bragen nedslynges i dybe Afgrunde. Hvor usigeligen interessant vilde det ikke blive for det spillende Personale, saaledes imellemstunder, som til Gjengjeld for deres Flid, fra Scenen at betragte de besvimede Damer og Herrer? Ere, som desværre er Tilfældet, nogle af vore Digtere saa sparsomme med at digte Eventyr, at Man næsten kunde tro de vare bange for at tale om dem, maa vi destomere glæde os over, at Andre nu og da meddele os nogle, og hvor yderst interessante ere de ikke? Til Exempel behøves blot at nævnes Tommeliden.

At enhver Digter, som vil benytte disse vore Vink, vil blive meget læst, meget yndet, som og faae det i sin Magt, fortrinligen at bidrage til at faae Fornuften banlyst, ja, at blive almindeligen roest og fordeelagtigen bedømt, saavel i Livet, som efter Døden, er saa afgjort, som at fire og fem er ni; ligesom vi og paa den anden Side bør tilkjendegive, at de Selvkloge, der ringeagte eller miskjende dem, ville blive læst af Faa, roest af Færre, yndet af Ingen; men destovissere udsætte sig for den skarpeste Kritik, om ikke før, saa dog efter Døden.

Da Enhver, der enten har været eller er aldeles forgabet i Fornuften, just derved er qvalificeret til den haardeste Medfart, hvorenten han eller hans Skrivter komme under Omtale og Bedømmelse, saa var det meget at ønske, at Saadanne allevegne maatte blive omtalte og benævnte, som de fortjente. Følgende Udtryk ere i saa Henseende uefterlignelige: Voltaire, det

gamle Skarn; Ryggesløshedens Apostel; Wieland, den tydske Voltaire, da de saa træffende skildre de lede Rasionalister, fra den Side, hvorfra de bør betragtes. Saaledes kunde og Eberhard saare passende kaldes Marmontels Efteraber; thi, som bekjendt, vare disse tvende Mænd saavelsom Schwingli af den Mening, at ogsaa Hedninger, naar de vare oplyste og retskafne, kunne blive salige; men stemmer slige Yttringer overeens med Nutidens Navnkundiges Anskuelser.

For, saavidt muligt, at gavne den gode Sag — Fornuftens Banlysning — vil man foreløbigen nævne og advare mod de Forfattere, hvis Skrivter paa det omhyggeligste bør skyes, da de aande altfor megen Fornuft, som og anbefale til Veiledning og Efterlignelse de herlige Mænd, hvis hele Liv var en hæderlig Kamp mod hiint saa fordømmelige Fornuftynderie.

Af Grækere og Romere, borde man, ialmindelighed, Ingen læse, nogle Faa undtagne, for deres ret gode Stiils Skyld, da der ere alt for mange farlige Grundsætninger hos dem, selv af den saa forroste Socrates, hos Xenophon; og hvorfor vil man og øde sin Tid paa at læse dem, da de islandske Sagaer ikke allene ere paralelle med dem, men, som dog nu vel kan ansees for uimodsigeligen afgjort, endog ikke sjeldent overgaae hine saavel med Hensyn til Materien, som til Formen.

Følgende nyere Forfattere bør og maae aldeles forkastes: P. Charron, Montagne, P. Bayle, Fontenelle, Montesquieu, P. Gassendus, J. J. Rousseau, Marmontel, Voltaire — der ligesaalidet var nogen stor Digter, som det er vitterligt, at han ikke har udøvet en eneste ret-

skaffen Handling —, Buffon, Condorcet, Des Cartes, Duclos, de Mably, Hume, Cherbury, Schaftesbury, Hobbes, Blaunt, Locke, A. Collins, Bolingbroke, Gibbon, G. Buchanon, Erasmus, Episcopius, Spinoza, J. le Clericus, U. Schwingli, C. Thomasius, H. S. Reimarus, Lessing, Frederik 2, Basedow, Semler, C. F. Bahrdt, Lichtenberg, Kant, Teller, Schiller, Eberhard — Marmontels Efteraber —, H. Ph. C. Henke, E. Platner, Wieland, J. D. Michaelis, Fichte, J. C. F. Løffler, Cannabich, Nösselt, Campe, Trapp, J. N. Tetens, A. H. Niemeyer, J. H. Voss, J. G. Eichhorn, J. A. L. Wegscheider, J. F. Røhr, osv. Det er mig særdeles kjært, at en navnkundig Skribent, ligesaa skjønt som rigtigen siger om flere af disse — her anførte — Mænd: "De bole med Afguden."

At der ere flere Forfattere, imod hvis Skrivter der med Iver burde advares, er desværre Tilfældet, men her er ikke Plads til Fleres Navne.

De Skribenter, der afgive sig med at skrive over religieuse Gjenstande, vil man især have anbefalet, fortrinligen at benytte Kirkefædrenes Skrivter, Conciliernes Bestemmelser, nogle pavelige Buller, saavelsom flere Inqvisitions-Anordninger. Ligeledes fortjene og flere Auctorer paa det nøieste at studeres og efterlignes: J. Bøhm, C. Schriwer, J. M. Göze, V. Veigel, Chr. Katter, J. Swedenborg, E. Stiefel, E. Meth, J. A. Stark, Schelling og hans Tilhængere, F. Schlegel, Ph. Marheinecke o. s. fl. Dog maa jeg, i denne Henseende, indtil videre, henvise Læseren til Grundtvigs Verdenskrønike, saavelsom til J. Thisteds Maanedsskrivt for

Christne, hvilke tvende Forf. saa fyldestgjørende have viist, de vide at skille Klinten fra Hveden.

Blandt danske Auctorer maatte f. Ex. N. Hemmingsen, Holberg — formodentligen ville Flere, ved første Diekast, studse ved at see Dennes Navn her; men, hvis de nogensinde have læst hans Niels Klim, med Eftertanke, ville de snart have indseet, at han var altfor fornuftig, ligesom hans Skuespil ikke mindre godtgjøre, at han var lidet fantastisk —, Birckner, Ch. Bastholm, C. Pavels, Gutfeld, Th. Thaarup o. s. a. ganske forkastes; hvorimod Biskop Bagger, J. Bluhme, Seeberg, saavelsom de af vore Dages Ordførere, der, som det sig hør og bør, stedse søge at nedlyne den lede Fornuft, uafladeligen bør studeres, efterlignes, og haves for Die, saavel deres Skrivter som deres personlige Forhold, i lignende Henseende. At denne Nedlynen er høist nødvendig, spores altfor ofte, endog i de sidste Dage, da det endnu viser sig, at Fornuften har Venner og Yndere, der give sig af med, i Skrivter, at anstille Undersøgelser om Grunden for vor Tro og for vore Handlinger, ligesom de og vove at lære, at Almeen-Oplysning er i høieste Grad gavnlig for Menneskeheden.

Saaledes mener jeg da, foreløbigen i Korthed, at have betydeligen gavnet de nuværende og tilkommende Forfattere, ja vel og Læsere, ved mine Advarsler mod vantroe og smagløse Auctorer, som og ved mine Henpegninger paa de rettroende og smagfulde, og saaledes efter Evne bidraget til at banlyse Fornuften af Prosa, som af Poesi.

Vel har jeg, formedelst den indskrænkede Plads, kun nævnet faa af de mange Forf., saa-

vel efterlignelses- og læseværdige, som forkastelige, som og kun, i yderste Korthed, omtalt en og anden vigtig Gjenstand; men hvad her er søgt forgjæves, tør jeg med Sikkerhed, naar Omstændighederne nogenlunde ville føie mig — love de ærede Læsere, vil findes i mit fuldstændigere Værk, hvilket jeg haaber, om en kort Tid, at faae færdigt til Pressen. Iblandt andet vil der i dette, tilbørligen, blive sat Priis paa de Skribenter, der hylde og angribe Nødvendigheden af at antage og troe paa Djævelen o. s. v.

N. F. Rosenqvist.

Indenlandske Efterretninger.

Den tusindaarige Kirkefest i Danmark. — Til de Beretninger, som endnu herom haves, hører følgende:

Hvorledes i Kjøbenhavn Jubelfesten holdtes paa den anordnede Maade, og i Overeensstemmelse dermed den atter opbyggede Christiansborg Slotskirkes høitidelige Indvielse fandt Sted, er i Nummer 39 bemærket.

Fra Altona meldes allene, at Jubelfesten der høitideligholdtes paa anordnet Maade.

I Ribe afblæstes paa Jubelfestens Morgen nogle Psalmemelodier fra Domkirkens Taarn. Sangen under Gudstjenesten forskjønnedes ved et syngende Personale af Damer og Herrer, nogle og 40 i Tallet, som fra Orgelet ydede deeltagende Bistand ved Psalmerne: O store Gud, Vi love Dig! og Ingemanns Jubelpsalme. I Domkirken prædikede Stiftets Biskop Hs. H. Dr. Koefoed, og i Catharinæ Kirke Sognepræsten Hr. Thurah. Med oplivende Følelse vil Enhver, som helligholdt denne skjønne Fest, den eneste i sit Slags, altid erindre, at Ribe ærværdige Domkirke var den første i det egentlige Fædrenerige, hvor Kristi milde Lære forkyndtes, og at Anschars værdige Discipel, den ædle Rembert, her levede og virkede.

I Odense St. Knuds Kirke udførtes ligeledes Provst Schmidts Jubelpsalme: "I Tidens dunkle Strøm forsvandt" og "O store Gud, Vi love Dig!" af endeel Damer og Herrer fra Orgelet. Hs. Høiærværdighed Hr. Stiftsprovst Paludan Müller, R. af D., opbyggede den talrige Forsamling med en Fremstilling af Kristendommens Velgjerninger, og de Forpligtelser, samme paalægger os.

Efter Kongel. allernaadigst Resolution af 4de d. M. indledede Jubelfesten Dagen før om Eftermiddagen fra 6 til 7 ved Ringning med alle Kirkernes Klokker, saavel i Kjøbstæderne, som paa Landet i Danmark.

I Viborg var forud bekjendtgjort, at efter Hr. Biskoppens Ønske blev holdt Altargang paa Jubelfesten, ligesom Hs. Høiærværdighed ogsaa havde yttret det Ønske, at nogle Børns Daab, saavel til Høimesse som til Aftensang, ved denne høitidelige Leilighed maatte vorde publiceret.

Blandede Efterretninger.

Den engelske Skibscapitain Wallis fortæller, at den kinesiske Keiser fører et svært Septer. En Dag blev ham foredraget om en af hans Ministre, at han havde tilvendt sig utilbørlige Skatter. Strax lod Keiseren ham kalde for sig, og gav ham et saa drøjt Orefigen, at han styrtede om, og to Tænder vare indstødte. Derefter tog han Portefeuillen fra ham.

Man har beregnet, at Spilleforpagtningen i Paris for hver Million som den indbringer, gjør ti Mennesker til Selvmordere.

Dr. Abel Clarke har for kort Tid siden i det asiatiske Selskab forelæst en Beskrivelse over

en Orang-Utang, som ved en Trop Matroser fra et Koffardieskib er bleven skudt paa den nordlige Kyst af Sumatra. Dette Dyr var over 7 Fod stort, og styrtede ikke omkuld førend det havde faaet 7 Skud. Efter det 5te Skud klattrede det endnu op af et Træe og lænede sig, blodspyttende og øjensynligen under store Smerter, til Træets Grene. Det havde i sin Gang og i Blikket en forunderlig Lighed med et Menneske, og havde et smukt Skjæg. Den Dødskamp (Agonie) hvori det var stedt, var ligt et Menneskes, dets Klagestønnen, dets Maade at lægge Haanden paa de saarede Steder, med flere Omstændigheder, havde og megen Lighed.

De to Penne, som underskreve Freden ved Amiens, ere nylig, fortæller Corsaire, solgte i London. Sir Burdett kjøbte dem for 500 Lst.

Webers nye Opera "Oberon" blev den 26 Apr. givet i London den 13de Gang, og er stedse seet med mere og mere Bifald. Ved samme Tid blev bebudet et tredie Oplag af Sotheby's Oversættelse af Wielands Oberon, paa hvilken det engelske Publikums Begjerlighed er ledet ved Webers Opera.

I forrige Maaned kom et nyt musikalsk Vidunder til London, en fjorten Aars Fortepianospiller, ved Navn Thalberg, fra Genf, der især anbefales af Fyrst Dietrichstein fra Wien. En af de første Mestere i samme Konst i England skal have sagt, at han i Udførelsen som i Stilen langt overgik den unge List.

I Juli f. A. har Capitain Eeg, af den hollandske Krigschalouppe Pollux opdaget en ny stærktbefolket Øe i det stille Hav, hvilken han har givet Navnet den nederlandske Øe. Den ligger paa 7° 10′ S. Br. og 177° 33′ 16″ o. L. fra Greenwich. De Indfødte ere meget vilde og af athletisk Legemsbygning. De viste sig højst tvivagtige, og yttrede ikke ringeste Frygt for Geværernes Affyring, hvis Virkning vel altsaa maa være dem aldeles ubekjendt.

Kjøbenhavns Børs, den 23 Mai 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 a $11\frac{3}{4}$ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$54\frac{3}{4}$	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$69\frac{1}{2}$	70 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$114\frac{1}{2}$	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	$101\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	53	$53\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Indsendt.

Ligesom Publikum ikke uden Interesse har læst den i Hr. Hempels Avis No. 46 f. d. A. indførte og i et kjøbenhavnsk Blad aftrykte Beretning om Strid mellem de mosaiske Troesbekjendere, endog i Odense, saaledes vilde det vist have endydermere Interesse, om den anonyme Indsender oplyste, hvilke de omtalte lavere Lidenskaber, end blind Religionsiver ere, som have fremavlet den berørte Strid m. v. mellem det mosaiske Samfunds Lemmer i Odense, samt detailleret oplyste den egentlige Aarsag til Stridens Oprindelse og Fremgang, for at man kunde komme til sikker Kundskab om den rette Sammenhæng af det Rygte der har gaaet, om en Strid mellem Catecheten selv og et af Menighedens Medlemmer under Gudstjenesten, saa at Forstanderens Mellemkomst endog var nødvendig, for at tilvejebringe Orden og Respect for Synagogen og den hellige Thora; ogsaa skal Striden først have endt sig ved et Forlig for Politieretten.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 42.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 27 Mai 1826.

Den 28de Mai 1826.

O Herre! som paa ømmest Moders Arm
den Diende med barnlig Tillid hviler,
seer bort fra den ham aabne, hulde Barm
og mod det Oie, der ham vogter, smiler,
saa Landets Fader i sin glade Stund,
saa Landets Moder til Din Himmel skuer. —
Mørk Morgen, mørkere var Middag dem;
lad nu de tordensvangre Skyer vige!

Kroningsfesten af F. Høegh-Guldberg.

Stamme, hvem Ingen af os, dengang Du spirede, kjendte,
ikke selv Den, der, hvis de forsamledes, Jorderigs Skarer,
tog bedaget den øverste Plads som Slægternes Ældste,
Stamme af oldenburgiske Eeg, graahærdet i Danmark,
vel Du bør, fra Fædre vor Arv, fuldt vel at bevares!
Mærker det trindtenom, I Slettens Beboere alle!
Egestammen, det nordvante Træ, rodfæstet iblandt os,
Fortidsgravenes Værn og Samtidsvuggers Beskjærmer,
den, i hvis trofaste Ly Aarhundreders Sønner alt hørte
Fædrearnernes Sagn om Mænd, der under dens Krone

tidt i Middagsheden husvåledes, eller mod Natten,
mørk, forræderſk og lang, beredes tryggeſte Tilflugt,
vel den bør, aarhellig, goddædig, af Lynet ei hjemſøgt,
os mod de Storme end Læ, fuldt vel den bør at bevares!
 Der, hvor den ſtaaer, beſpeidet grandt af forſtandige Gubbe,
hvem henrundene Dage belyſe med dalende Gjenſkin,
ham den forekom, ſkjøndt Drot mellem Lundenes Ege,
ſom tvegrenet og deelt. Men, hvor Natur vil beſtyrke,
der den forener til Eet; thi, ginge to Grene end begge
Side om Side ſamdrægteligt frem, jo meer de forlænges
vorder tilſidſt hver enkelte Green des mindre beløvet,
mindre ſtærk, omhvirvlet af Storm langt lettere knækket,
end om ſammenſnoede begge en eneſte ſyntes.
 Mørk han det ſaae, og Gubben, hvem Grublemørket omtaager,
mens paa bedagede Haand han ſtøtter det ſneehvide Hoved,
Øiet vendt mod den Slægt, hvis Lod han dog grandſker forgjæves,
ham har ihaſt alt Mod forladt, ham Tvil ſig bemeſtre.
 Som, fordybende ſig, omfamlende efter et Lysglimt,
Gubben begrundede Tidernes Tegn, ulyſteligſindet,
Vaar paa Vaar oprandt; med dem alle Kjærlighed fulgte,
Martsviolernes Ven, hiin følte, uſynlige Troldmand,
Han, for hvis Stav Bjergtinder glattes og Høie ſig jevne,
Kjæmpebarnet, Naturen adlyder. Han ſendte ſin Aande,
livudrugende, luun, en Luftning fra Havnen foroven,
hver gjenſmilende Vaar end varmere ud over Egen.
Da, ſom mod Morgenſol halvaabnede Blomſter ſig vende,
bøiede Egegrenenes Skud, de tvende, de yngſte,
ſig mod hinanden, beaandede begge af Kjærligheds Læber,
at de to Grene foreentes til een — en Krands, i hvis Midte
læſtes den ſtjerneblinkende Skrift, bejublet af Gubben:
 "Saa at ſtyre, forbinde til Eet, befæſte, beſtyrke,
 det er ei Menneſkeværk med uberegnede Følger,
 men beregnet, beſtemt, indſkrevet i Bogen, ſom hisſet
 Skjebnens Engel paa Vink af den Evige fører; og Alt, hvad
 førſt er beſluttet i Himlens Raad, velſignes af Himlen!"

Den 28de Mai 1826.

Underdanigst tilegnet
Deres Kongelige Høiheder
Prindsesse Vilhelmine Marie
og
Prinds Frederik Carl Christian.

Hvi bæve urørt Harpens Sølverstrænge,
Som om et Ønske — svøbt i sagte Vind —
Sig vilde dybt i Skjaldens Hjerte trænge,
Og bringe høi Begeistrings Fryd derind? —
Ha! jeg forstaaer dig, gamle Trøsterinde!
Du veed, det er mit Danmarks Høitidsdag!
Saa kom — du skal dit vante Stade finde —
Yd nu din Skjærv i Danmarks Glædeslag!

Til alle Egne lad Din Jubel lyde,
Du kjærnefriske brave Dannerfolk!
Frit lad Din Glæde sig en Bane bryde,
Og Læben være Hjertets sandru Tolk!
Hvis da en Fremmed ved Din Jubeltone
Dig skulde spørge: hvi Du frydes saa? —
Da peg blot til Din Fyrstes høie Trone,
Og snart han vil Din Borgerfærd forstaae.

Fortæl ham da, at Danmark har en Konning,
Hvis Trone staaer i hver en Borgers Bryst,
At Danmarks hulde elskelige Dronning
Er Dannerfolkets bedste, stolte Lyst.
Fortæl fremdeles ham, at disse tvende
En Datter fostred op til Danmarks Fryd,
Og at de kjærlig nedbad' over hende
Det rene Hjertes bedste Smykke — Dyd.

Siig ham derpaa, at Kongen har en Frænde,
Som staaer hans Trones Purpursæde nær,
At mere tro kan intet Hjerte brænde,
End Christians for Landets Fader kjær.
Siig ham, at denne trykker til sit Hjerte
I Haabets Morgenglands en elsket Søn,
Hvem Dannerfolket han at elske lærte,
Og loved ham dets Kjærlighed til Løn.

Betyd ham nu at Drottens hulde Datter
Sit fromme Hjerte Frændesønnen gav —
Og visselig — hiin Glæde snart han fatter,
Som muntrer selv den trætte Oldings Stav.
Da skal en indre Stemme høit ham sige,
At er end Danmark ei i Vælde stor,
Saa gives der dog intet jordiskt Rige,
Hvor Kjærligheden mere trofast boer.

Da skal han fromt med Dannerfolket bede:
"Beskjærm, o Gud! det unge Fyrstepar!
"Og lad Dit Forsyns Øie venligt frede
"Om Tronen, som Aarhundred skuet har!
"Gjør Drottens Vinteraften blid og rolig,
"Og lad ham frydes i en yngre Slægt!
"Han er med Livets Storme heel fortrolig,
"Og veed at prise høit Din Varetægt! —"

P. E. Becker.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773. *)

(Fortsættelse; see No. 39.)

1688. Har Magistraten klaget over, at Stadens almindelige Kasse ved Brandvæsenets og Løgternes Vedligeholdelse meget besværedes, og derover kom 3000 Rdl. tilkort aarlig; det forestilledes, at Vægterne maatte paalægges at kræve hver sine Ugepenge, 6 Mk., af Husenes Beboere i hver Gade. Omkostningen paa Brandvæsenets

*) Det er i No. 37 ved disse Optegnelsers Begyndelse bemærket, at de ere af en ubekjendt Samler. Redaktøren har Grund til at troe, at det var H. Chr. Hersleb, der døde 1788 som Konferentsraad og Borgemester. Om ham see Literatur-Lexikonnet. Optegnelserne leveres uden Anmærkninger eller Berigtigelser, som der nogle Steder var Anledning til at gjøre. Saaledes siges i No. 39 S. 617 under Aarstallet 1665, at Postvæsenet blev under Kong Frederik 3die først anlagt. Krønikeskriveren, som man vel ej kan antage at have været uvidende om, at Kong Christian 4de gjorde Begyndelse i Henseende til Postvæsenet, har ej udtrykt sig nøjagtigt nok; Postvæsenet var vel, som sagt, begyndt under Christian 4de; men blev først under Frederik 3die fuldkommen organiseret. Om Postvæsenets første Tider hos os har jeg forhen paa et andet Sted leveret mere. Ved flere Steder kunde Bemærkninger være at gjøre baade ved det allerede Leverede, og Fortsættelsen, men jeg har ikke lovet samme. Jeg har troet, at Optegnelserne kunne have Interesse og Nytte, som de ere, og har blot gjort ved Sproget nogle faa Rettelser, og i det Hele indtil Slutningen af Aar 1746 enkelte Tillæg; fra 1747 nogle flere Tillæg, ved hvilke Kilderne ved Mærker eller Navne ere betegnede. Th.

og Løgternes Vedligeholdelse blev af Christian den 5te, ved Ordre til Justitsraad Oluf Rømer og Politie-Mester Claus Rasch, sat til 5000 Rdl. aarlig, som ligeledes lignedes paa Borgerskabet.

Da Gottfried Fuchs blev Brand-Directeur, blev Brandvæsenet sat saaledes i Skik, at der i ganske Europa fandtes faa Steder, som lignede, og ingen, som overgik Kjøbenhavn i denne Henseende. (Cf. Thaarups Journal. 1 H. 1797. S. 45.)

1688. Den 28de April er et Assistenz-Huus anlagt, men ved en Kongl. Fr. af 31te Jan. 1699 igjen ophævet.

Den 20de October et Kongeligt Brev, som stadfæster Magistratens og Stadens Ret til at nyde herefter som tilforn de Copulations- og Græs-Penge, som aarligen erlægges paa Accise-Comptoiret, saa og hvis Arvefalds-Rettighed, Sagefald- og Tiende-Penge, som Byefogden aarlig gjør Regnskab for paa Rentekammeret.

Reformeert-Kirke færdig, og ved Dronning Charlotte Amalias Goddædighed sat i god Stand.

Christian den 5tes Statue paa Kongens nye Torv opreist.

Bededag ordineret paa 4de Fredag efter Paaske.

Toug- og Anker-Manufactur oprettet.

1689. Den 19 April Operahuset paa Amalienborg brændt, og mange Mennesker indebrændte.

De ny opfundne Slangesprøiter først bragte i Brug.

Christian den 5tes Anordning om ny Maal og Vægt.

Borchs Collegium stiftet ved Testament 29 Juli.

1690. Indqvarteringens Beløb 23892 Rd. 28 ß.

1691. Det adelige Ridderakademie stiftet af Christian 5te og anlagt paa Nytorv.

Til at holde over Lighed i Vægt og Maal er efter Oluf Rømers Forslag gjort nøjere Anstalter, som tilforn 1572 og 1575 var bleven tænkt og i Commissionen afhandlet.

Politiemester i Kjøbenhavn er bleven beskikket i Kong Christian den Femtes Regjeringstid (og den første var Claus Rasch, fra 12 Dec. 1682 til hans Død 8 Jan. 1705; jfr. Thaarups Haandbog for Ejere og Lejere. Tillæg S. 173.) Den første Instrux til Politiemesterembedet blev i Forordning af 5te Septbr. 1691 udstædt, i hvilken Politieretten er anordnet hver Tirsdag paa Raadhuset at holdes af Politiemester, een af Hofretten, een af Amiralitetet, een af Magistraten, og een af de 32 Mænd.

1693. Forordning om Auctionsvæsenet. (Cf. ovennævnte Haandbog. Tillæg S. 176.)

1694. Høibroe begyndt at bygges. — Artikler udkommen for Skydebanen.

1695. Har der været Klage over, at Vægterpengene, som af Borgerskabet indkræves, ikke ret bleve anvendte, hvorfor Kong Christian den 5te befaler Magistraten, at den som uden Regnskab sad inde med Vægterpengene, skulde strax tilholdes at gjøre Rigtighed for dem, hvis ikke maatte man sætte ham fra Embedet.

Eilersens Collegium stiftet.

1696, 19 Apr. Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn indviet.

1697. Det Ostindiske Compagnie anlagt.

1699. Den 9de Septbr. fik nogle jødiske Familier af det almindelige Slags Frihed at nedsætte sig i Kjøbenhavn, og endelig er i den

følgende Tids Løb deres Familiers Tal temmelig tilvoxet, dog under Forskrivt af visse Grændser.

Døde Christian den Femte.

1701. Politiet i Kjøbenhavn ordnet paa en bedre Fod.

Operahuset bygget, hvor siden Søeakademiet blev anlagt (nu, 1826, Landkadet-Akademiet).

Frederik d. 4de stiftede Søekadet-Akademiet.

1704. Garnisons eller Zebaoths Kirke bygt. — Kastels eller Frederikshavns Slotskirke bygget. — Kommercekollegium oprettet.

1706. Kristianshavns Kirke færdig.

1708. Østerport anlagt og bygt.

1710. Et Adressekontoir anlagt i Kjøbenhavn.

1712. Post-Intraderne henlagte til Missionen og til Pensioner for Embedsmænds Enker og faderløse Børn.

1713. Trekroner og Prøvesteen anlagte.

1714. Missionskollegiet stiftet.

1716. Borgerne til Volds i fuld Gevæhr. Czaren kom til Kjøbenhavn med 48 Galleier. — Czarens og Czarindens Indtog i Byen.

1717. Frederik den 4des Rangforordning af 11te Febr.

1718. Proviantgaarden afbrændt.

1719. Proviantgaarden igjen opbygget.

1720. Forordnet 30 Matros-Compagnier.

1724. Magistratens oprettede Vedtægt om deres Gage og Naadsensaar.

Grundsteen til den ny Bygning til Vartous Hospital lagt d. 8 Juli af Kronprinds Christian.

1725. Den 31te Martii Kongel. Konfirmation paa Magistratens Vedtægter.

1726. Assurancekompagnie oktroyeres.

1727. Vaisenhuset oprettet.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

En Bogsamler, der ikke lægger an paa, at have et theologisk Bibliothek, har, i Anledning af Jubelfesten for Christendommens Indførelse, til Universitetsbiblioteket skjænket et Exemplar af et ved Reformationsfesten 1817 udkommen dyrt Værk, som han paa en Rejse i Tydskland er bleven Ejer af. Dets Titel er: Bildnisse der Urheber und Beförderer, auch einiger Gegner der Religions- und Kirchenverbesserung im 16ten Jahrhundert, nebst andern darauf Bezug habenden Bildern in gleichzeitigen Holzschnitten. Herausgegeben und mit Erläuterungen begleitet von Rudolph Zacharias Becker.

Dette er den berømte Becker, af hvis, 1788 udkomne, ogsaa paa Dansk oversatte Noth- und Hülfsbüchlein für Bauersleute solgtes i Tydskland i saa Aar over 150,000 Exemplarer. Ogsaa Programmet, hvorved denne Nød- og Hjelpebog blev ankyndiget, haves paa Dansk, oversat af Prof. Nyerup, under Titel: Becker om Landmandens Oplysning. Kjøbh. 1786.

Aarhuus, den 23de Mai. I Gaar begroves Senioren for Aarhuus Borgere, den værdige og almeenagtede Olding Peder Herskind, fulgt til Graven af et meget talrigt Følge. Ved Kirkegaardsporten blev Liget modtaget af en frivillig Sørgemusik, foranstaltet af skjønsomme Medborgere til Hæder for den Afdøde, som over et halvt Sekulum og lige indtil sin Dødsdag havde været En af Byens Repræsentanter eller saakaldte eligerede Borgere.

Viborg, d. 22 Mai. Den Altonaer Merkur, som og de Hamborgske Aviser optage undertiden Eet og Andet af de danske Aviser. — Da Altona er dansk, og man turde vente en udførlig eller i det mindste med de danske Avisers Anførsel i det Hele stemmende Fortælling — det man gjensidig fra de danske Blades Side anvender, naar Noget i denne Avis anføres — saa finder Samlerens Redaction det at være forlidet sagt i Alt. Merkur No. 78 om Ildebranden i Viborg Tugthuus den 30te April, der i Samleren kundgjordes "At Branden ikke gjorde betydelig Skade". Vel sandt! som i Samleren No. 52 anførtes, ikke paa selve Bygningen, men dog en ikke ubetydelig paa de derved spolerede Fabrikmaskiner (der tilhører det Kongl. Commerce-Collegium), og som Klædefabrik-Entrepeneuren, Kjøbmand P. Guldberg, havde til Brug og havde assecureret hos det Kongl. Brandassecurance-Compagnie for Vahrer og Effecter i Kjøbenhavn tilligemed sine Materialer af Uld, Klæde, Garn m. v., ialt for 11000 Rbd. rede Sølv; hvoraf (for det meste ved Sprøjternes Slukningsvand) Maskineriet leed stor Skade, der med de ødelagte Materialer og Klædet paa Vævene er taxeret til Beløb 3537 Rbd. r. S. Desuden vil der udfordres omtrent et Aar, forinden de fordærvede Maskiner kunne sættes i komplet Stand, hvilken Skade falder Entrepeneuren til Tab ipso jure. Altsaa kan dog ikke siges, at Skaden er ubetydelig, thi den rammer her en Privatmand.

Svalen er kommen for nogle Dage siden — og skjøndt det i forløbne Uge har givet Riimfrost og meest Nordvest, have vi dog blide og varme Sommerdage; Oldenborrerne ere komne igjen for et Par Dage siden i temmelig Mængde, de ville ventelig tilintetgjøre Haabet om et frugtrigt Aar. I Gaar Nat tordnede og lynede det; men Regn faldt her ikke. — Ved at kaste en Brønd ved Palstrup Egnen har Tømmermand Peder Mikkelsen af Viborg og en ung Gaardmand, som han arbeidede for, begge fundet deres Død i disse Dage, da Brønden skjød sammen. I Asmild Sogn blev og i forrige Uge et Barn qvalt i en Leergrav.

Blandede Efterretninger.

Efter at Callao, ved Capitulation med General Rodil, nu er tabt for Spanierne, har samme i Sydamerika ej mere tilbage end Den

Chiloë det maatte da have Interesse at læse om denne Øe følgende Beretning, som er givet i et Chilesisk Tidsskrift Tizon *) republicano, der udkommer i Chiles Hovedstad St. Jago, og er optaget i Rødings Columbus. I og ved en stor Bugt paa Vestsiden af Sydamerika ligger forskjellige Grupper af smaa Øer og Skjær, som kaldes Chonos eller Muskel-Øerne (Archipelago de los Chonos); den nordligste blandt disse er Huaytecas, og norden for samme ligger Chilo paa 41° 45″ til 43° 48″ Sydl. Br., 303° 27″ til 304° 50″ L. Den næsten mod Syd løbende Kyst af Chile og Syd-Chile (Indiansk Fristat Aranco), gjør her nemlig, 145 Mile sønden for den bekjendte Havn Valparaiso, og 42 Mile sønden for Valvidiabugten, ved Cap St. Xavier, en 15 Mile dybt indskydende Vinkel mod Øst med et høit vulkanisk Strygende. For den saaledes dannede Havbugt udstrækker sig den 38 Mile lange Chilo-Øe mod Sønden. Fra Øst til Vest er Breden 10 Mile, da den omtrent ligner en langagtig firsidet Figur; hele Flade-Indholdet udgjør omtrent 200 Qvadratmile. Paa Nordsiden er den ved en neppe to Mile bred med Grunde og Skjær besat højst farlig Kanal adskilt fra den sydchiliske Kyst. Ved Cucao paa Vestsiden er en dyb Fjord, som ej er tilfulde kjendt, og som maaskee deler Øen i to Dele, thi fra Østsiden omtrent paa Cucaos Brede indskyder sig ogsaa en Bugt, besat med mange Smaa-Øer. Inde i Bugten ligger en spansk Stad San Juan de Castro. Paa Øens nordre Kyster ligger Spaniernes vigtigste Kolonier, den herlige, men til at indløbe i vanskelige, Havn Chacao, paa hvilken den hele Handelsrørelse i disse Egne er indskrænket. Vestligere Fæstningen San Carlos. Den 7 tydske Mile sønden Chacao liggende spanske Stad Castro er, ligesom Chacao, nu stærkere end nogensinde befolket, nemlig ved royalistiske Flygtninger fra Chile, Peru, og selv fra Mexico og Colombia.

Som bekjendt har den spanske General Antonio de Qvintanilla i Aar.t 1823, da vor uforfærdede Overdirektørs, General Romano Freyre's Tapperhed fordrev ham fra Osorno, den sidste Plads paa Fastlandet, som han søgte at forsvare, fundet den sidste Tilflugt paa denne Ø. De indfødte Hvide saavelsom de gode Indianere sukke under hans Jernscepter, der ikke heller i Chile, hvis Guvernør han end stedse vover at kalde sig, endnu er forglemt. Mange Familier bejamre endnu i denne Stund de Patrioter, som hans Blodtørst lod myrde værgeløse. I Haab om fri Amarsch udplyndrer han Øen ganske methodisk. Alle indfødte Spaniere (Godos), som ere flygtede med ham, har han bevæbnet; disse gjennemdrage røvende, myrdende, plyndrende og skændende hele Landet. Indianerne saavelsom de indfødte Hvide ønske længselsfuldt Befrielse. Igaar (d. 13de Novbr. 1825) er Hs. Excellence Overdirektøren afgaaet herfra til Valparaiso; i denne Stad har en Expedition dannet sig, bestaaende af 5 Krigsskibe og 2 Transportskibe, som ere bemandede med 4000 Mand Tropper. Admiral Blanco fører denne Flaade, som ogsaa er forsynet med fortræffelige Lodser, der ere fødte paa Chilo.

Udgiveren af Columbus, fra hvis Aprilhæfte forestaaende er uddraget, tilføier: Allerede i Marts 1825 bleve Underhandlinger med Guvernøren Quintanilla indledte fra Chilos Side; han besvarede denne Opfordring i et d. 7de Marts fra San Carlos, Regjeringens Sæde, dateret Brev, hvori han vedkjendte den i Ayacucho sluttede Convention og Perus Regjering. Dog tilføiede han: "Jeg veed af bedre Kilder, at 25,000 Russer ere ankomne til Majorca; disse ville snart vise sig i Sydamerika, og gjøre Ende paa Rebellionen. Med saadanne Forhaabninger trøster han sig paa sin Planke i Oceanet, hvilken han som sit Skjold ikke vil give Slip paa. Men han indvilgede i at sende Officerer til Rio de Janejro, for der at indhente nærmere Efterretninger. Disse Officerer, som virkelig i Juni ankom til Brasilien, have sandsynligen givet ham gode Efterretninger. Han har ikke givet sig, og lader det, ligesom Rodil, komme til det yderste. Af andre tilforladelige Efterretninger er Quintanilla bekjendt som en meget brav gammel Of-

*) Ordet el Tizon betyder den berømte Helts el Cids Sværd.

ficeer, og den Upartiske erkjender hans Standhaftighed med Nøjagtelse. (Forts.)

Fra Schweits skrives 13 Maj, at Statsraadet i Genf har nægtet sit Bifald til Oprettelsen af et Monument for J. J. Rousseau. De store Mænd, siger det, som Genf har at takke for sit Anlæg og Fremgang, have ej andet Minde end i sine Medborgeres Hjerter. Intet er varigere, intet svarer bedre til vore Forfædres Simpelhed og Beskedenhed. Stadsraadet, gjennemtrængt af den Følelse, ikke at burde afvige fra hine republikanske Grundsætninger, kan derfor ej give hiint Forslag sit Bifald.

Det naturhistoriske Museum i Genf har faaet nogle sjeldne Dyr fra Egypten. Deriblandt hører en sort Struds 6½ Fod høj. Den vil blive underholdt i den botaniske Have.

Den 8 Maj døde i Zürich den berømte Kunstmaler Conrad Geßner, 62 Aar gammel, ældste Søn af Digteren Salomo Geßner. En tidligere Tilbøjelighed bragte ham til Heste- og Bataillemaleriet, men siden udviklede sig hos ham, og forbandt sig med samme et skjønt Talent for Landskabsmaleriet. Hans Studier gjorde han i Dresden og i Rom 1784—88, hvorom man har Underretninger i den trykte mærkelige Brevverling imellem Fader og Søn. Aarene 1796 til 1804 henbragte han i England. Siden levede han i sin Fødestad. Tallet paa hans Arbejder, blandt hvilke mange ypperlige, er overmaade stort. Han givtede sig seent, og efterlader sig ej Børn; men, som højst retskaffen Mand, af stor Hjertensgodhed, og ved trofast Venskab stiftede han sig hæderligt Eftermæle. (A. M. 81.)

En af Mehemed Ali's berømmelige Foretagender er Oprettelsen af Bogtrykkeriet i Cairo. En Oversættelse af en fransk Haandbog for Infanterie-Officerer, af en anden for Kavallerie-Officerer, og af flere militaire Værker ere allerede trykte her. Fremdeles er her trykt en italiensk-arabisk og arabisk-italiensk Ordbog, hvoraf nu en ny forøget Udgave vil udkomme. Det er Planen at udgive en offentlig Tidende, til Efterlignelse af Moniteuren; og saaledes vil da første Gang en Tidende under en muselmansk Fyrstes Auspicier komme frem. Den skal trykkes med arabisk og italiensk Text, for at Frankerne, hvis Antal i Aegypten ideligen tiltager, kunne læse samme, og for at den ogsaa kan gaae til Udlandet. Thi Mehemet-Ali er ærgjerrig, han ønsker sine Handlinger bekjendte i Europa, og vil derved søge Trøst mod det fjendtlige Sindelag, hine Barbarer vise ham, hvilke han vil civilisere, men som ej formaae at indsee Værdien af det han har gjort, og fremdeles agter at gjøre for dem. Paschaen lader ogsaa i London forfærdige Apparater til at faae sit Palais i Cairo oplyst med Gas. Ogsaa tales om at et Skuespilhuus skal opføres i Cairo, og at man vil lade en Trup franske Skuespillere komme didhen.

Kjøbenhavns Børs, den 27 Mai 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 230		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	181	182 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54½	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	101½ i Banco
4 pC. Dito nye	87	87½ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	55 L. Sterl.

I L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 43.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 30 Mai 1826.

Christiansborg Slotskirke,
den 14de Maj 1826.

"Herrens Aand indviet har vort Værk —
"Herren værne det — Hans Haand er stærk!
"Din er Æren, Gud! Det vorde Verdens Gavn!
"Herren være Lov og Priis i Jesu Navn!"

Ingemann.

Luerne raste om Konningeborg,
Hjerterne sukked saa saare.
Dannemænds Glæde til Dannemænds Sorg
Sank under rindende Taare:
Klagerne løde i Hytte og Borg,
Sligt maatte Hjerterne saare.

Tempelet sank under Flammernes Brag,
Klokkeklang toned ei mere.
Dannemark skued saa sorgfuld en Dag.
Slægtninge savnede Flere —
Ak! under kneisende Kongeborgs Tag
Sank de — vi saae dem ei mere.

Herren — Hersker over Skye! —
Vel kan Hjerter saare;
Men saa ofte Han paa nye
Tørred bittre Taare.
Hjerterne Han til sig drog,
Lærte Sorg at bære:
Herren gav og Herren tog!
Herren lovet være!

Nu sig reiser af sit Gruus
Kongeborgen prud.
Nu igjen i Herrens Huus
Lyder Bøn til Gud.
Kongeslægten samles fro
Under Tempel-Tag,
Sjunger Høitidspsalmer fro
Paa den skjønne Dag.

Herre! lad Din Bolig staae
Skjærmet af Din Haand!
Lad Din Sædemand udsaae
Sæden ved Din Aand!
Lad Dit Korsets stærke Ord
Lyde høit i Nord,

Lad det over viden Jord
Løfte sig i Chor!

Herre! giv Skjoldungen Naade og Tro,
Lyset at fremme i Land!
Da skal vi gladelig bygge og boe,
Prise Dig Qvinde og Mand!
Sildigste Slægter skal nævne med Fryd
Dannemarks Glæde og Lyst!
Sange om Kjerlighed — Konningedyd —
Tone fra trofaste Bryst.
Naar da de spørge: "Om Daniens Strand
"Hvo skjærmed Ordet det rette?"
Da skal det lyde saa vide om Land:
Dannemarks Fredrik den Sjette!

E. Mülertz.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see forr. No.)

1728. Vaisenhuset brændt og igjen opbygget. — Ostindisk Kompagnie oktroyeret. — I Kjøbenhavn den store Ildebrand, da næsten to Trediedele af samme blev lagt i Aske. Ilden begyndte den 20de October Kl. 8 om Aftenen i en Gjørtlers Huus, lige over for Vesterport, og med en stærk Sydvestvind tog Ilden saadan Overhaand, at den ei førend 4de Dag efter blev slukket. Frue Kirke, Helliggeistes, Trinitatis, St. Petri Kirke bleve til Steenhobe; Universitets-Bibliotheket afbrændte. Raadhuus-, Vaisenhuus- og Reformeert Kirke brændte, og udi 67 Gader og Torvepladse, 1657 Huse og Gaarde. Kongen og Kronprindsen vare selv tilstede

ved Ilden. Garnisonen og Skibstømmermænd bleve befalede at assistere ved Ilden, og Flaadens Sprøiter at bruges, da Stadens vare spolerede. Efter Branden blev gjort Anstalt til Levnetsmidlers Tilførsel; Konsumptionen og Accise-afgivterne ophævedes. De 100 Studenter fik, istedenfor Kosten paa Klosteret, 3 Mk. ugentlig, indtil der kunde gjøres Anstalt til deres Forplejning. For at formilde Borgernes Skjebne maatte endeel af Besætningen reise til Helsingøer og andre Steder. Mange hundrede Familier fik fri Transport fra Staden omkring i Provindserne. Stiftamtmændene fik Ordre, at skaffe dem alle fri Huus og Forplejning. En Commission blev sat, om at examinere Tyvepak, som foraarsagede endeel Elendighed; alle mistænkte Personer bleve paagrebne og efter Omstændighederne exemplarisk afstraffede.

For at see Staden desto hastigere opbygget, udkom en Forordning af 21de Decbr. 1728, hvorved de Brandlidte blev given stor Frihed. 1. Alle Capitaler, som indkom udi Riget, uden 6te og 10de Penge at udføres igjen. 2) Alle Bygningsmaterialier toldfrie. 3) Den halve Rigsdaler af hver Tønde Malt ophævet for de Brandlidte. 4) Tolden sat paa bedre Fod. 5) Overdaadighed i Klæder og Møbler indskrænket. 6) Ingen Moratoria og Protectoria mere givet. — Til Erindring af denne store Ildebrand blev en Fest anordnet aarlig at holdes den 23de October.

Slutteriet bygt. — Pallaiet bygt bag Slottet. — Amalienborg bygt, og Have, samt Mynsterplads anlagt. — Amagerport, hvor den nu staaer, opbygget. — Tømmerpladsen ved Nyhavn anlagt. — Hovedvagten bygget. — Stokhuset.

1730. Christian den 6tes Rangforordning af 13 Decbr.

1731. Brandassurancekassen indrettet.

Af Christian den 6te lagt Grundstenen til Frue Kirke efter Branden.

1732. Paa ny oprettet ostindisk Compagnie og octroyeret paa 40 Aar.

1733. Den 21de April Grundsteen lagt til Christiansborgs Slot. — Den 9de Juli Grundsteen til Slotstaarnet af Frederik den 5te som Kronprinds.

1734. Vestindiske og Guineiske Compagnie octroyeret.

Christian den 6tes Rangforordn. af 11 Febr.

1735. Konvention imellem Danmark og Sverrig om Posternes Passage igjennem Rigerne.

Oeconomie- og Commerce-Collegium stiftet.

1736. Confirmation for Ungdommen indført. — Banken octroyeret.

1737. General Kirke-Inspection stiftet.

1738. Krandsen opsat paa Christiansborg Slot. — Frue Kirke indviet.

1739. Dokken færdig.

1740. Spiret opsat paa Christiansborg Slot. — Collegium medicum oprettet. — Kongens Indtog til Christiansborg Slot.

1741. Højesteret første Gang holdt paa Christiansborg, den 4de Marti.

1742. Kongeligt Karoussel.

Videnskabernes Selskab stiftet.

1743. Et stort Kampement paa Fælleden.

Den 11te December Indtog med Dronning Lovise, da Magistraten havde bekostet en prægtig Dekoration af en Æreport over Vandspringet paa Torvet.

Udlagte Flaaden paa Rheden.

1744. 28 Apr. Et stort Kongel. Karoussel. (See Skilderiet 1825 No. 97. S. 1678.)

Den 20de Juni. Magistraten efter Grev Holstes Brev tillagt Ordre at sætte Veien omkring Kjøbenhavn i Stand og zire samme med Alleer og Hækker.

Christian d. 6tes Rangforordning af 11 Febr.

Handelscompagniet oprettet.

1745. Nørre-Allee anlagt, 2850 Alen lang; kostede at forfærdige 1350 Rdlr.

Kongeligt Karoussel.

Muren omkring Rosenborg Have opført, istedetfor at her før stod et Plankeværk.

Toldboden anlagt. — Bjørns Plads indhegnet og opfyldt — Christiansholm, forhen Muusmanns Plads kaldet.

1746. Ostens Plads opfyldt. — Applebyes Plads opfyldt af Steen og indhegnet. — En liden Reberbane opført. — Det store Hovedmagazin langs Holmens Kanal anlagt.

6te August. Kong Christian 6te døde.

Freden med Algier undertegnet d. 10 Aug. og ratificeret af Kong Frederik 5te (Plak. 12 Jan. 1747). — En Eskadre af tre Orlogsskibe, Oldenborg, Delmenhorst og Sydermanland havde været udsendt. I Traktaten loves et reciproque Venskab, og at den ene Nations Skibe skulde ikke gjøre den andens nogen Skade eller Hinder; der skulde ikke af vore Skibe fordres i Algierske Havne flere Afgivter end Engellænderne eller Hollænderne give; med flere Poster, som samme Traktat indeholder. "Derpaa blev til Dejen og de fornemste af Tyrken givet adskillige kostbare og smukke Foræringer, som Guldrepeteeruhre, besatte med Diamanter, andre Kostbarheder af Guld og Sølv, Geværer, Klæde, Brocader og Etoffer, saavelsom 1000 Fade Krud,

6000 Bomber, 6 Mørser, 10000 Kanonkugler, 50 Skibsmaster, 40 Kanoner, 50 Kabeltouge og en 500 Centner smaat Tougværk, hvilket alt nok beløb sig omtrent 100,000 Rdlr. Værdie. Nuforuden blev Dejen lovet aarlig omtrent 500 Centner Krud, 40 smaae Touge, og 8000 Kanonkugler, hvilket opstiger til 10 a 12000 Rdl. Derimod fik Kongen derfra nogle Heste, Løver, Tigre, og andre deslige Dyr, hvilket ikke gjorde til Sagen, siden vores Profit ikke bestod derudi, men at vi kunne have en fri Fart til Middelhavet og om de West. Hvor stærkt Farten derpaa tiltog saa straxen, kunde man og skjønne deraf, at der i de første 3 a 4 Aar bleve aarlig løste over 150 til 200 tyrkiske Passer, hvoraf Stykket kostede 50 Rdlr., som brugtes igjen tilligemed Slavekassen, at bestride Freden og dens Vedligeholdelse." (Langsdorf.)

En Havnekommission indrettet.

Prindsens Broes Bekostning 7495 Rd. 75 ß.

1747. 13 Febr. Et Livrentesocietet stiftet.

5 Febr. En Jøde, M. Goldsmit, døbt i Slotskirken, og fik Navnet Frederik Ludvig. "Han aflagde i det højstkongel. Herskabs Nærværelse med en priselig Færdighed og Frimodighed sin Troesbekjendelse, og Hr. Prof. og Hofprædikant Reuss holdt ved denne hellige Akt en Tale, hvortil Texten var tagen af Joh. 1 v. 29. De høje Faddere, som i saadan Qvalitet beklædte det højstkongel. Herskabs Steder vare Hr. Overkammerjunker v. der Lühe, Hr. Overhofmester v. Juel, Hr. Overhofmester og Geheimeraad v. Plessen, Hr. Hofmester v. Qvaalen, og Hr. Hofmester og Geh. R. v. Linstau." (E. R.)

16 Juni. Geheimeraad Jac. Bentzen beskikket til Overpræsident.

4 Juli blev efter Sædvane af nogle af denne Residentses Indvaanere paa Sr. Andreas Biørns Tømmerplads paa Christianshavn skudt til Fuglen om Gevinster. "Kongen med en anseelig Suite begav sig om Eftermiddagen mod Kl. 4 derhen, og skjød 2de Omgange til Fuglen. Fuglekonge var Agent Joost v. Hemmert. Ligesom 27 Kanoner løsnedes ved Kongens Ankomst under Paukers og Trompeters Lyd, og siden under Skaaler, saa blev og, da det behagede Hans Majestæt henimod Kl. 9 med sit høje Følge at retournere til Slottet igjen, og Hans Majestæt var passeret den liden Broe imellem Christianshavn og Bjørneholmen, atter 27 Skud løsnede med et vedvarende Vivatraab, saalænge den høje Svite kunde øines. Saadan Kongelig Naade af H. Ms. Deeltagelse glædede saa meget mere "det tilstedeværende Skytter-Compagnie, som den ikke uden to Gange tilforn, nemlig under Kong Christian d. 3die og Kong Christian 5. er noget Skytter-Compagnie i Kjøbenhavn vederfaret." Den næste Dag blev Fuglen nedskudt af Tømmermester og Fændrik ved Borgerskabet Jacob Ivers, som fik til Gevinst: "en kostbar Sølv Kaffekande med denne Inscription:

Blev jeg foruden Pragt paa Bjørne-Holm ophøjet,
Og kom imod al Agt, i Luften højt at staae,
Har til stor Ære dog min Skjæbne det saa føjet,
At Femte Frederik Selv paa min Liigfærd saae.

4 Septbr. Kong Frederik 5tes og Dronning Lovises Salvingsfest.

19 Decbr. benaadede H. M. Kongen de danske Aktører, som da første Gang agerede i det nye danske Komediehuus, med sin høje Nær-

værelse, og saae Komedien: den politiske Kandestøber "efter Anseelse med højeste Behag forestille." (E. R.)

I dette Aar blev det Kongel. danske Selskab for Historien og Sprogets Opkomst givet særdeles Friheder, saavelsom Værelser paa Charlottenborg.

Handelskompagniet oprettet med Oktroj paa 40 Aar.

1748. 22 Marts blev en Jødinde døbt i St. Nicolaj Kirke med en Søn, som hun havde født uden for Ægteskab, hvorfor hun tillige maatte staae Skrifte. (E. R.)

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

I et nylig udkommet Skrift af Hr. J. C. Lange: "Grundaarsagerne til Handelens og andre Næringsvejes Standsning og Midlerne til deres Fremhjelp og mulige Gjenreisning", fremsætter Forf. nogle Bemærkninger om de Jordprodukter, som, ifølge kyndige praktiske Landmænds Omdømme især bør anbefales den danske Jordbruger til Dyrkning, og hvis Produktion, Forædling og muligst udbredte Omsætning vilde aabne os nye betydelige Hjelpekilder. Deriblandt er naturligviis først Hør, Hamp, Humle, Olieplanter, Tobak, Kommen, Farveplanter rc. Om Sødtræet skrives følgende: "Det voxer vildt i Sydeuropa, men dyrkes ogsaa der, samt i England og Tydskland, især i Franken. I Bamberg dyrkes det meget af Urtegaardsmændene, som udgjøre et eget Laug, der bestaaer af omtrent 700 Mestere. Roden, saavelsom dens størknede Saft, hvilken vi kjende under Navn af Lakrissaft, benyttes i Apothekerne; den sidste tjener, foruden i Medicinen, ogsaa til bruun Saftfarve. Denne Plante har en perennerende, meget lang, krybende Rod. Dens Dyrkning kræver ringe Arbeid og faa Omkostninger. En mild, løs, nogle Fod dyb Haugejord, eller en stærkt sandblandet Jord, er

tilstrækkelig. Den taaler ingen frisk Gjødning, men ganske udbrændt, til Jord bleven Gjødske, eller simplere Gjødningsmidler. Den forplantes ved af Rødderne at skære 10 til 12 Tommer lange Stykker med Lede og Dine, og lægge dem, enten i October eller i Marts, i en forud bearbeidet Jord, 2 Fod fra hverandre, noget skjevt, og saa dybt, at den øverste Ende bedækkes med næsten 2 Tommer Jord. Bedst er det dog, naar Lægningen skeer i Efteraaret. Mellemrummene benyttes, især i de første 2 Aar, til Løg, Spinat o. s. v. Naar Rødderne have ligget 3 eller 4 Aar i Jorden, i hvilken Tid denne ofte maa løsnes og Ukrudtet bortrøddes, udtager man de største Rødder til Salg, men lader de smaa Siderødder ligge til ny Vext, eller forplanter dem i anden Jord. I Hensyn paa Tydskland siger den fortjenstfulde Hofraad Beckmann, i sine Grundsätze der deutschen Landwirthschaft: "da man i England, hvor dog Jorden kan benyttes med i det Mindste dobbelt saa stor Fordeel, som i de fleste Egne af Tydskland, finder Regning ved at dyrke denne Plante, og Prisen i begge Lande er eens, saa bør ogsaa vi paaagte den."

Blandede Efterretninger.

Chiloe.

(Slutning; see forr. No.)

I Staden Castro er en Hovedkirke og en Cabildo eller et Raadhuus, iøvrigt har den kun faa anselige Bygninger; men i dens Omegn leve mange Hvide paa deres Landstæder, hvor saa megen Hvede avles, som udfordres, for Indvaanerne. Byg, Bønner, Kartofler og Hør trives godt, af Kjøkkenfrugter kun Kaal og Løg. Mais, Træfrugter og Viindruen kan her enten ikke, eller kun maadeligen komme til Fuldkommenhed. Naar April undtages, regner det næsten daglig; hin Maaned har omtrent 15-20 klare Dage, men i de øvrige Maaneder gaaer sielden en Uge forbi uden Regn. Luften er stedse fugtig, men formedelst den maadelige Varme, højst 10 † R., temmelig sund. Den

er rig paa Floder og Aaer. (Hvorledes kan de mange Geographier optage, at den mangler Drikkevand. Maaskee den forvexles med Chonos Øerne, som maaskee har Mangel). Skovene levere de kostbareste og skjønneste Træe-Arter *), Faar med god Uld, og Sviin ere her i Overflødighed, og Kjødvarer er en af de faa Udførsels-Artikler, som derfra gaaer til Chile. En Mængde Vandfugle, ogsaa Geder. — Fiskeodderne — en Art sorte Ræve. Fiske og Muslinger, ogsaa Perle-Østers, fremdeles den vilde Honning gives i Overflødighed; og langs Kysterne svømmer ofte Ambra i store Masser.

Chiloe blev 1458 opdaget af den spanske Gouverneur i Chile, Don Garcia Mendoza, og 1530 ved Don Martius Ruy Gamboa med 30 Spanier erobret. Indvaanerne af Ancaes Stamme (Arauker), rolige, fredelige Mennesker, underkastede sig ham frivilligen, og Spaniernes Antal var for ringe til at kunne øve nogen Undertrykkelse. Til deres Sandselligheds Tilfredsstillelse savnede de ej heller Qvinder, da Øen var folkerig, og skal have havt 7000 Mennesker **). Da Spanierne i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede formerede sig, begyndte de paa deres sædvanlige Maader at tyrannisere. Da greb Folket til Vaaben, og dreve Spanierne ud af deres Fort; da blev og San Carlos anlagt, og Sæde for Commandanten. Nu ilede Don Pedro Molina fra Concepcion, til hvis Bispedømme hørte 75 kristelige Sogne paa Chilo, herhid, og vidste igjen med milde Midler at lokke dem under det gamle Aag. Afsondrede fra Fastlandet ere Aucaerne paa Chilo langt s[illegible]agere

*) Efter Alcedo, under Artiklen Chilo, gives her hyppigen Cederstammer af den Størrelse, at man kan skjere af dem 600 Planker af $1\frac{1}{2}$ Fods Tykkelse, 20 Fod lange.!! (Røding.)

**) Nu kun, efter sædvanlige Opgivelser 12,277 Hvide og 9110 Indianere. De sidstes Antal maa altsaa meget have aftaget; maaskee kun de der ere omvendte til Christendommen ere regnede. R.)

og feigere, end de tapre af deres Stamme paa Fastlandet, hvilke de blot i Henseende til ydre Dannelse og Sproget ligne. Ligesom disse have de gode Forstands-Anlæg, men ere mere industriøse og lærebegjerlige. Der gives iblandt dem meget duelige Folk, der gjøre Snedker-Arbeide, endog forstaae at fournere, Drejere, Linned- og Uldvævere. De væve brogede Fuglefjer ind i Uldent, og gjøre af saadant Tøj varme, bløde, skjønne Sengedækkener o. s. v. De ere kjekke, duelige Søefolk, og vove at sejle i deres Piraguer indtil Concepcion (90 Mile norden for San Carlos.) En slig Piragua bestaaer blot af tre eller fem Bræder, som de sammensuge og digte med en Slags Beeg.

I Bergen vil udkomme fra Hr. Morten Hallager, paa Hr. Thorstein Hallagers Forlag "en fuldstændig Fransk-norsk og Norsk-fransk Ordbog", der vil udgjøre 4 Dele, tilsammen over 200 Ark. "I Norge, hedder det i Planen, er intet saadant Lexikon udkommet, og de i Danmark udkomne ere deels gamle og ufuldstændige, deels blot Haandbøger, der, ifølge deres Bestemmelse, ikke kunne indeholde alt det, man med Grund kan fordre af et fuldstændigt Lexikon. Med Planen følger som en Prøve to Halvark. Vi hensætte deraf et Par Exempler:

Abbé, s. m., Abbed (M. k. i Frankrig almindelig enhver, der bærer geistlig Kjole abbé, endskjøndt de intet Abbedie have); provb., pour un moine on ne laisse pas de faire un abbé, for een Mands Skyld kan man ikke opsætte Sagen; M. s. provb. og fig. om Een, der endnu ikke er kommen og de andre alligevel sætte sig tilbords, on l'attend comme les moines font l'abbé, Man venter paa ham med venstre Haand; le moine répond comme l'abbé chante, den Ringere retter sig som oftest efter den Høiere; Som man raaber i Skoven, faaer man Svar. M. s. jouer à l'abbé, spille et Slags Spil, hvor alle maa eftergjøre hvad den første gjør, til hvem man giver Navnet abbé.

Palindrôme, s. m. Palindromon, et Vers eller en Linie, der giver samme Mening enten

man læser fremad eller tilbage, f. Ex. det bekjendte Vers, som man tillægger Djevelen: signa te signa, temere me tangis et angis, korse dig, korse dig, du berører og plager mig forgjeves!

I Rom er et af Conversationens vigtigste Anligheder, den overmaade smigrende Maade, hvorpaa den hellige Fader har modtaget Prinds Borghese. Neden for Damasus, eller den Raffaelske Gaard, vare 8 pavelige Portochaisebærere, hvilke bare ham ind til den hellige Faders sidste Forværelse. Paven kom strax, rakte Prindsen Haanden, og lod ham, siger man, sidde under den hele Samtale, som varede en halv Time. Den følgende Dag erholdt Prindsen fra Pavens Bord en Kurv med Østers. Den skal, forsikre nogle, være en Art af Konstværk, og desuden være rigt besat med Ædelstene. Prindsen gav hver af de aatte Portochaisebærere en Louisd'or. Seer man hen paa det Foregaaende i Prindsens Levnet, maae man tilstaae, at den hellige Fader er ligesaa statsklog verdslig Regent, som et religiøst helligt Overhoved for den kristelige Kirke. Det kan ei omtvivles, at jo Prindsens Formue har med de flere særegne Omstændigheder foranlediget paa mangfoldig Maade denne Modtagelse. Man paastaaer til Exempel, at Prindsen har dagligen 1000 Scudi at fortære. (En Scudi er omtrent 1 Rbdl. 9=9.) Hans herværende Pallads, hans Villa uden for Staden, hans tre Villaer i Frascati (Mondrigone, Taverna og Belvedere), hvilke samtlige Besiddelser optage et Fladerum af mere end tre tydske Mile i Omkreds, og hans store Kunstskatte af alle Slags, indbringe ham aldeles intet. Han er nu 50 Aar gammel, er Enkemand efter Napoleons Syster Pauline, er overordentlig korpulent, har ingen Livsarvinger, og vilde sandsynligviis ei faae nogen, om han paa nye giftede sig. Tiden til hans Afreise vides ikke; men man vedbliver at tvivle om, at han skulde vende om til Rom for bestandig.

En anden Gjenstand for Omtale er St. Pouls Kirkes Gjenopbyggelse. En Kommission, som Regjeringen havde sendt til Elba, for at

undersøge en Marmor, som Hr. Borel havde tilbudet frit at levere, sammes Qvalitet, Bekostningerne paa Bruddet, og Transporten m. m., er kommen tilbage. Sammes Rapport skal, heder det, gaae ud paa, at Modtagelsen af Tilbudet ei er anbefalelig. Hvorvidt andre Forslag fra et Par Mænd kan have havt Indflydelse derpaa, lade vi staae uafgjort. Det ene gaaer ud paa at bruge en udenlandsk Steen, som han vil overdrage med et af ham selv opfundet Kit, og derved give Stenen Lighed med og Udseende af den virkelige Marmor i de forhaanden værende eller beskadigede Søjler; den anden tilraader at bruge karrarisk Marmor. Vist er, at den største Uenighed hersker i Bygningskommissionen, og at Publicum begynder at ligne St. Poulskirkes Gjenopbyggelse med Babels Taarnbygning. Af samme Grunde hedder det at Architekt Belli forlanger Afsked.

Fr. Pluquet, Forfatter af "notice sur la vie & les écrits de Robert Vace, poete normand, har udgivet en Samling af Eventyr og gamle Sagn, som i Egnene af Bayeux, Normandie, har holdt sig i Alles Munde. Deri forekomme almægtige Feer, forlibte og ulykkelige Princesser, mandhaftige Riddere, hvis Sværd spalte Ulve, Slanger, Bjerge. Fremdeles en Canonicus, der overgiver sig til Djevelen, for at befrie sin Kirke fra det romerske Kuries skjændige Aag. Talrige Pilgrimsfarter, og natlige Aarmarkeder bleve gjennemkrydsede af Varulve, Vampirer, Spøgelser, Lygtemænd, talende Dyr. Og alt dette bliver endnu den Dag i Dag troet af Folket; man paaberaaber sig endog i nogle Tilfælde Ojenvidner, der skulle kunne borge for Rigtigheden af saadanne Syn. (L. C. Bl. Apr. 96.)

Denons mærkelige Samling af Oldsager, Kunstsager, Malerier, er, som man beklager, adspredte ved offentlig Auction. En Beskrivelse er udkommen i tre temmeligen tykke Octavbind, under Titel: Description des objects d'arts, composant le cabinet du feu Mr. le Baron V. Denon, Paris, 3 vol. 1826. 8., hvorom en Oversigt i Lit. Conv. Bl. Apr. 98, 99.

Præfekten i Seine-Departementet har i de parisiske Tidsskrifter indrykket følgende: Forskjellige Journaler have fortalt, at Assistentshuset i Paris har i April-Maaned udlaant 13 Millioner, og, at de Effekter der ere stillede til Sikkerhed for bemeldte 13 Millioner, udgjør 36 til 40 Millioner. Disse Opgivelser ere aldeles urigtige. Assistentshuset har i April ej udlaant mere end 2,130,000 Franker; og i samme Maaned ere Effekter for 1,744,000 Franker tilbagedragne. I Forudsætning at man havde udlaant 13 Millioner, vilde dog de derfor stillede Effekter ikke have udgjort 40 Millioner; thi da havde Laanehuset kun udlaant $\frac{1}{3}$ af et Pants Værdie; hvilket ikke er Tilfældet. Det laaner $\frac{4}{5}$ af Gulds og Sølvs Værdi, og $\frac{2}{3}$ paa alle andre Gjenstande, efter Vurderings-Commissairers Ansættelse.

(Var det ikke en saare gavnlig Sag om det Kjøbenhavnske Waisenhuus udlaante indtil $\frac{4}{5}$ af Gulds og Sølvs Værdie; og gjorde saadant Laan i rede Sølv? Mange vilde derved reddes fra at tye til de Pengefolk, der laans paa Assistentshuussedler.)

Man regner, at den fra Paris til London kaldte Sangerinde Pasta, vil, under et ser Maaneders Ophold der, tømme 8 til 10000 Lst. af John Bulls Penge-Masse. "Bravo John" — raaber et Tidsskrift ved denne Lejlighed; 50000 Arbejdere forhungre, men hvad bekymrer det os! (Saadanne Udtryk synes ved den første Anskuelse at forbinde med det Piqvante noget rigtigt; men i sig selv ere de grundede paa løse, øieblikkeligen opfattede Ideer, paa skjeve Bedømmelser, og lav Standpunkt for Overskuelsen af Livets Sysler og Nydelser, Nødvendigheder, og Trængsler, og paa misantropisk Mening, at den der har noget tilovers fra strænge Nødvendigheder, skal lade alt sit Overskud tilflyde den Trang, der nærmest kalder, og imidlertid være døv for alt Andet.)

Den 29de April blev paa Drurylane-Theatret opført en ny Opera Aladin, med Musik af den, i det mindste i England, berømte Componist Bishop; og da man har udbredt, at denne Bishop, tilskyndet af Veddestrid med C. M. v. Weber, har givet noget aldeles overordentligt, var Huset propfuldt, ikke blot for at lade britisk Talent vederfares al mulig Ret, men fornemlig for at agte paa om Hr. Weber, der var tilstede som Tilskuer, vilde vise sig upartisk og hyppigen sætte sine Hænder i Bevægelse til Applauderen. Operaen har, uagtet Hr. Bishops mange og mægtige Venner, dog kun indhøstet ham nogenledes Bifald; og man saae Weber, naar Applauderingen af to Arier undtoges, for Resten sidde med en stor Ligegyldighed. Recensionerne i Tidsskrifterne have, som bliver et mærkværdigt Exempel paa Afhold fra Nationalstolthedes Yttring, indladt sig paa en for Hr. Bishop ej smigrende Maade, og hans Aladin vil ej fordunkle Webers Oberon, der den 5te Maj skulde gives i Conventgarden-Theatret den 21de Gang.

Kjøbenhavns Børs, den 30 Mai 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 230		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	186	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54½	55 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101	101½ i Banco
4 pC. Dito nye	87½	88 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 44.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 3 Juni 1826.

Afdøde Kammerraad og Veikasserer Jacob Baden om en dansk ortografisk Ordbog.

Selskabet for de skiønne Videnskabers Forfremmelse har behaget at forlange af mig en foreløbig Underretning om den Plan jeg agtede at følge, i Henseende til Retskrivningen, i det af mig begyndte ortografisk-danske Lexicon, hvoraf jeg har haft den Ære at forelægge dette Selskab de 5 første Bogstaver som Prøve. Til pligtskyldigst Opfyldelse af dette Forlangende maatte det tillades mig ærbødigst at fremsætte følgende:

Retskrivningen af det danske Sprog har i de senere Tider været saa mange Spidsfindigheder og Resonnements underkastet, at det, om der endog kunde uddrages noget got og følgeværdigt hist og her af alle de gjorte Forslage, der enten forkaste eller parafrasere eller svæve langt uden for de Grændser, som min afdøde Farbroder har fremsat for samme, i hans danske resonnerede Grammatika, vilde være alt for vidtløftig, forvirrende, og mere til et eget System end til et Lexicon henhørende, at drøfte Grunde og Modgrunde heraf, for at kunne fremkomme med noget Helt.

Der kan uden Tvivl om Retskrivningen siges meget, som om de fleste Ting, pro og contra; men efter mine uforgribelige Tanker vedkommer det ikke en Ordbogskriver at debattere disse Ting. Reglerne han følger i sin Ordbog maa iforveien være lagte, og dem bør han siden trolig vedblive, uden at forstyrres. Den Brug de meest agtede Skribenter have vedtaget i deres Skrifter burde udentvivl meget komme i Betragtning, men naar selv disse i mange Tilfælde ere sig selv ulige, hvad skal man da giøre? Jeg formoder, at i denne Forlegenhed bliver intet tilovers uden dette: at man vælger de i en vis Sproglære fatteligste, korteste, og mest grundede Regler for Retskrivningen, gaaer frem efter disse, og siden overlader til Ordbogen, som ved et Magtsprog at føre dem i Brug. Om jeg heri tør vente Medhold af Selskabet, veed jeg ikke, men mig forekommer det vanskeligt paa anden Maade at erholde den intenderede Fasthed i Bogstaveringen.

Til dette Diemeds Opnaaelse har jeg lagt til Grund for Retskrivningen i mit Lexicon de af min sl. Farbroder i hans danske Grammatika (3die Oplag) fra pag. 32, §. I, til pag. 53 anførte Regler.

Det var i Aaret 1785 at denne Sproglære første Gang kom ud. I dette Mellemrum ere en hel Del nyere Sproglærer i det danske Sprog udkomne, der mere eller mindre, paa samme eller forskiællige Maader, have givet Anvisning til Retskrivningen. Men paa Undersøgelse af disses Grunde kan jeg ikke indlade mig, og det vilde desuden være megen Tvivl underkastet, om min Vælgen eller Forkasten af dette og hint stod Prøve. Overalt ere ogsaa Hænderne for en stor Del bundne paa mig, da Selskabets Medlem S. T. Hr. Conferenceraad Jacobi har sagt mig, at Retskrivningen af mig maatte følges saaledes som den var begyndt i de udkomne Bogstaver af Videnskabernes Selsk. Ordbog. Endskiøndt jeg beklager, at Planen for Retskrivningen i denne Ordbog er mig aldeles ubekiendt, saa er dette Baand mig dog saa meget mere behageligt, som jeg sporer en stor Overeensstemmelse heri med de ovenfor af min Farbroder angivne Regler.

Man maa sandelig falde i største Forundring, naar man seer det danske Sprog eie i det mindste en halv Snees Grammatiker, som hvad Titelbladet angaaer, fører forskællige Forfatteres Navne, og med alt dette er man ikke engang bleven færdig med den første Punct, Retskrivningen. Det kunde være værd for den der fandt Lyst og Kald hos sig til at extrahere og sammenligne dem alle, for at see, hvor stort Udbytte for Sproget han vilde vinde mere, end hvad dette

allerede vandt i Aaret 1785, da min Farbroders danske resonnerede Grammatika udkom. Jeg tvivler paa at Tingen vilde betale sig. I det mindste er saa meget vist, at den største af alle udkomne Grammatiker, endog større end min Farbroders, jeg mener Werfels, indeholder intet andet eller bedre, end hvad som rent er udskrevet af hin. Jeg kiender og har seet de Materialier min Farbroder brugte til at reise sin Bygning med, og disse bestode i en utrættelig Drøften, Grandsken og Selvtænken, uden at være nøiet med at efterskrive. Og ved disse Materialiers Brug kunde man vente et Fundament, der vilde blive varigt nok, om det end gik, som det lader til at være gaaet, — og det saa ofte gaaer, — at jeg skal bruge en Lignelse, naar en Bygmester ønsker sig en Fortieneste ved en Bygning, hvor Smagen eller Wlde kræver en ubetydelig Forandring for at falde i Dine; han dadler det Hele, men lader sig nøie med, naar han har giort den til en Entreprise, at smøre den over med en Fernis, og befatter sig intet med Grundvolden, fordi han seer den er stærkere, bedre og varigere end han kan giøre den.

At møde Fornuft med Fornuft, Grunde med Grunde, Skarpsindighed med Skarpsindighed er ingen let Sag. Hvorvidt de nyere Sproglærere med disse lige Vaaben have mødt og afviist min Farbroder i de Regler han paa ovenbenævnte Sted i sin Grammatik har givet i Henseende til Retskrivningen, er det ei muligt for mig at bedømme. Men dersom Mænds Vidnesbyrd, der have giort sig lige agtede som danske Skribenter og grundige Lærde, skal gielde noget, saa maatte det tillades mig at anføre Hr. Geheimeraad Høegh Guldbergs, og

afdøde Conf. Raad B. G. Sporons Omdømme om disse for Retskrivningen anførte Regler. Den første siger, i en privat Skrivelse, som jeg har i Hænde, at han, paa hans egne smaa Særheder nær, consenterer gandske hvad om denne Sag med mere er sagt, og den sidste declarerer offentlig i Slutningen af Fortalen til 2 Binds 1ste Stykke af hans enstydige danske Ords Bemærkelse, at han vil have rettet, og for Fremtiden fulgt i Ordenes Retskrivning de paa citerte Steder angivne Regler. Jeg negter ikke at det forekommer mig, som at saadanne tre Mænds Overeensstemmelse, der alle have giort sig fortiente af Sproget, udentvivl maa have stor Vægt. Ogsaa lader det som Sprogets Bestemmelser maatte lide Ophold og Hindringer, blot for at dele lige Skiebne med den Mand man misundte Alt. Som en Følge heraf har jeg den Ære at erklære: at de Regler, som findes for Retskrivningen i min Farbroders danske resonn. Grammat. (fra p. 32 til 53) ere af mig fulgte i det Hele, dog med følgende Modificationer og Forandringer.

1. at hvad de fremmede, men i Sproget optagne, og ved idelig Brug saa at sige naturaliserede Ord angaaer, da er jeg villig at anføre disse, saaledes som det maatte behage Selskabet at foreskrive mig, enten under deres etymologiske Orden, med Vedføining af deres danske Udtale, eller i dansk Form med Vedføining af deres etymologiske Oprindelse, f. Ex.

Accise (Aksise), eller Aksise (Accise).
Bombardement (Bombardemang) eller Bombardemang (Bombardement).

hvorom jeg herved giver mig den Ære at udbede mig Selskabets Bestemmelse til Regel; thi da

det er nødvendigt, at skye al ufornøden Vidtløftighed, saa ønskede jeg ikke at anføre dem uden paa eet Sted.

2. At jeg i det Væsentlige, og forsaavidt Videnskabernes Ordbog er overeensstemmende med sig selv og en fast Regel, følger den i samme vedtagne Plan i de allerede ved Trykken bekiendtgiorte Bogstaver, da jeg meget vel indseer, at tvende videnskabelige Selskaber, der stræbe til eet Maal, bør være enige. Til at oplyse hvad jeg ovenfor har berørt, om at jeg kunde spore, at Vidensk. Selsk. Ordbog havde afbenyttet de Regler min Farbroder i hans Grammatik har givet, maatte det tillades mig at anføre som Exempler, at i Ordbogen skrives, i Medhold af hvad der er sagt om f og v pag. 45 Drift (ikke Drivt), Skrift, ugift, skriftlig (ikke Skrivt) ꝛc., ligeledes hvad der pag. 47 er sagt om Bortkastelsen af "i" Bogstavet i Ord, hvor dette i Udtalen ikke høres, saaledes f. Ex. skriver Ordbogen: Skæg, skærer, Skæfte, Fodgænger, køler, kæmper ꝛc. Item om Bortkastelsen af e i Enden af Ord, hvor det ej høres, som Bro, Brobygning, Klo o. fl.

I alt dette og flere Overeensstemmelser med disse Regler, er jeg aldeles enig; derimod har jeg stødt paa adskilligt, som deels er uovereensstemmende med disse Regler, deels ikke kommer overeens med hvad Ordbogen selv har antaget som Regel i andre Ord:

1. Uovereensstemmende er Ordbogen med Grammatiken deri, at de dobbelte Vocaler a og e i alle Ord bruges for at vise at Ordene ere langtonede, skiønt Grammatiken omstændelig nok pag. 34 og 35 har gotgjort, at de dobbelte Vo-

taler ere ufornødne, uden i de meget enkelte Ord, som ellers kunde blandes med andre, der have en korttonet Vocal, saasom i veed (verb) for at adskille det fra Præposit. ved; breed, Adjectiv fra Subst. Bred; viid, Imper. af veed, fra Vid, Subst. og hvid, Adject., der desuden noksom adskilles ved Bogstaveringens Forskjellighed; viist (af viser) fra vist, Adject. o. fl.

I de Bogstaver som jeg er færdig med, og har forelagt Selskabet førend jeg kiendte dets Villie, at følge Ordbogens Ortografi, har jeg fulgt Reglerne, og skreven alle langtonede Ord, som ikke kunde blandes med andre, med enkelte Vocaler, men udbeder mig Selskabets afgiørende Bestemmelse om dette skal forandres, da jeg i saa Fald maa giennemgaae og rette alt ved den forskiællige alfabetiske Orden Ordene derved vil udkræve.

2. forekommer Ordbogen mig ueens med sig selv, naar den i Ord som køler, skærer, kæmper ꝛc. kaster i bort, og i andre Ord som: kiører beholder i; ligesaa naar den skriver: forliebt, Forliebelse med ie, skiønt her kun høres en Vocal, og udtales forlibt, Forlibelse. Det er at beholde den tyske Form, og dette burde dog nok forekommes. Ortografisk rigtig er neppe heller forhiakker og forhiasker, som Ordbogen under F pag. 181 skriver med h; jakker og jasker, altsaa og forjakker og forjasker er uden al Tvivl frequentativa af jager, som vel ingen vil skrive med h; ligeledes skriver Ordbogen under Bogstavet H Substantivet Josk med Hiosk, Hioskeri ꝛc., som jeg troer ikke at burde følge paa forangivne Grund.

3. Den utydelige og uvisse Lyd af adskillige Bogstaver, som æ, e, ø og y giør ogsaa i de Ord, hvor disse forekomme, en Ustadighed i Skrivningen, der vel ikke er af nogen vigtig Indflydelse, men efterlader dog en Uovereensstemmelse, som seent vil hæves. Vidensk. Selsk. Ordbog skriver saaledes: Verk, forderver, Fordervelse ꝛc. med e, skiønt Udtalen af disse Ord er saa dyb, at den aabenbar kræver æ; ligesaa Mønt, skiønt Udtalen er for y. I saadant bør man nok ogsaa følge den af de beste Skribenter vedtagne Brug, og sielden seer man i Skrifter, som her i Ordbogen: Wvne, Verk, forderver o. f., men altid Evne, Værk, Fordærvelse og Mynt, o. s. v.

(Fortsættes.)

Det Islandske literære Selskab.

I Overeensstemmelse med Selskabets Love meddeles herved offentlig Forklaring over dets Foretagender og oeconomiske Forfatning for Tidsløbet fra 30te Marts 1825 til Aarsdagen 1826.

I dette Aar har Selskabet udgivet: 1) Den 5te Deel af Islands Aarbøger (Árbækúr) ved Sysselmand John Espolin, som indbefatter Tidsrummet fra 1568 til 1617. Dette for enhver Ynder af Nordens almindelige og Islands specielle Historie vigtige Værk er en Fortsættelse af den forhen ved Selskabet i 4 Qvartbind udgivne Sturlungu-Saga. Til enhver Deel høre Forerindringer, der ere forsynede med danske Oversættelser. Den 6te Deels

Trykning er allerede begyndt. 2) Den 10de Aargang af Sagnablöd eller historiske Blade, redigerede (som hidindtil) af Professor Finn Magnusen, indeholdende en sammentrængt Udsigt over det forløbne Aars vigtigste Begivenheder, samt tillige Formandens Tale paa Selskabets sidstafvigte Stiftelsesdag, og de originale Regnskaber for dets Pengesager og Forlagsværker m. m. 3) Det andet Oplag af samme Tidsskrifts 1ste Aargang, som forlængst havde været udsolgt.

Hans Majestæt Kongen har allernaadigst skjænket 100 Rbdl. Sølv til Selskabets Kasse for det sidstafvigte Regnskabsaar. Desuden har det, i samme Tidsrum, atter seet sig betydelig understøttet af dets sædvanlige Velgjørere, især af Hs. Excellence Geheime-Conferenceraad Johan Bülow til Sanderumgaard, R. af E. (med 60 Rbdlr. Sedler), Kammerherre Greve Moltke til Bregentved, Deputeret i Rentekammeret, Commandeur af Dannebrog og Dannebrogsmand (med 100 Rbdl. Sedler), Kammerherre Greve Knuth, Committeret i samme Collegio (med 25 Rbd. Sølv), samt Etatsraad, Professor og Ridder Thorlacius (med 16 Rbd. Sølv). Som overordentlige Medlemmer i Danmark have desforuden bidraget: Cand. Theolog. Borring (3 Rbdr. 15 ß) og Skolelærer Rasmussen i Assens (3 Rbdr. 54 ß). De ordentlige Medlemmers Bidrag ere specificerede i de trykte Regnskaber.

Selskabets Indtægter, bestaaende i Medlemmernes Bidrag her og i Island, overordentlige Gaver, hvad der er indkommet ved Salg af dets Forlagsværker, samt Renter af dets Hovedstol i offentlige Obligationer (alle paategnede at

være Selskabet tilhørende) m. m. have i det sidstafvigte Regnskabsaar beløbet i Alt til 291 Rbdr. rede Sølv, samt 632 Rbdr. 51 ß i Sedler og Tegn. Derimod have Udgivterne (som til Papir, Tryk og Indbindning for dets Forlagsværker m. m.) i Alt været 65 Rbd. 32 ß. r. S., samt 660 Rbdr. 36 ß. i S. og T. I sidstafvigte Regnskabsaar er Selskabets rentebærende Capital bleven formeret med 200 Rbdr. Sølv i Kongel. Obligationer. Ved Regnskabets Slutning var dets Eiendom (Bøger og andre deslige Effekter fraregnede): I Kongelige og Bank-Obligationer 3200 Rbdr. Sølv og 800 Rbdlr. Sedler, som udgjøre dets faste Fond, samt i Contanter 408 Rbd. 76 ß r. S. og 441 Rbdr. 85 ß. S. og T., som anvendes til at afholde de Tid efter anden paakommende nødvendige Udgifter, især ved Forlagsværkernes Trykning og Indbindning m. m. Iøvrigt kunne vi henvise til det af Selskabets Kasserer her i Staden til 28de Febr. 1826 aflagte, ved Revisionen rigtigt befundne, og i Trykken udgivne Regnskab.

I Selskabets Kjøbenhavnske Afdelings almindelige Forsamling den 30te Marts sidstafvigt blev Professor Finn Magnusen paa ny valgt til Formand, Cand. jur. Lauritz Thorarensen til Kasserer, og Consistorial-Assessor Gunløg Oddsen til Sekretær. Endvidere bleve valgte: Professor Rasmus Rask paa ny til Vice-Formand, Stud. Medic. Sæmund Brynjulvsen til Vice-Kasserer, samt Stud. Theol. Thorstein Helgesen til Vice-Sekretær. Dets Afdeling i Island bestyres, som hidindtil, af Følgende: Stiftsprovst Arne Helgesen som Formand, Land- og Byefoged Sigurd Thorgrimsen Kasserer, Lector Theol. John

Johnson Sekretær; — Etatsraad Islev Einarsen Viceformand, Adjunct Dr. Halgrim Scheving Vice-Kasserer, og Landphysicus John Thorsteinsen som Vice-Sekretær.

Det Islandske literære Selskabs Afdeling i Kjøbenhavn, den 31 Maj 1825.

Indenlandske Efterretninger.

Allernaadigst behagede det Hans Majestæt Kongen at befale, at et godt Middagsmaaltid skulde gives Eleverne i samtlige Underviisnings-Anstalter for Underofficerer og Spillemænd, og i de militaire Caserneskoler den 28de Mai. — 161 Voxne og 246 Børn deeltoge i denne Fest. Ved denne Kongelige Naade kom disse mange Mennesker til end mere at føle Glæden over Dagens Høitidelighed, og de skiltes ad, efter med det meest levende Udbrud af Taknemlighed at have nedbedet Velsignelse over hele det elskede Kongehuus.

For Søe-Etatens Skole-Ungdom var ogsaa samme Dag et Middagsmaaltid foranstaltet. Paa Søeqvæsthuset var anrettet for 320 af de større Drenge, og paa Søe-Etatens Hospital for 220 af de mindre Drenge og for 500 Piger; saa at 1040 Børn, Søe-Etaten vedkommende, toge Deel i denne Kongelige Velgjerning.

En hæderlig Olding, Aug. Hennings, er død 17 Mai sidstl., næsten 80 Aar gammel. Som en udmærket Forretningsmand og som kundskabsrig, tænkende, frimodig Skribent, fra hvis Haand Skrifter og Afhandlinger udarbejdedes over nogle af Menneskehedens vigtigste Anliggender, har han stiftet sig et berømmeligt Eftermæle. Han var født i Pinneberg d. 19 Juli 1746. Hans Fader var Etatsraad Martin Nicolaus Hennings. Fra Gymnasium i Altona demitteret 1761 drog han til Göttingen, hvor han d. 22 Apr. 1763 blev akademisk Borger; 1766 Doct. i Lovkyndigheden. 1768 kom han til Kjøbenhavn. 1770 blev han ansat ved de nye økonomiske Indretninger, der med det Antvorskovske Gods bleve iværksatte. 1771 blev han Kammersekretær og Chef for Arkivkontoret ved det tydske Rentekammer. 1772 gik han som Legationssekretær til Berlin og 1775 som accrediteret Charge d'Affaires til Dresden. 1776 indtraadte han som Kommitteret i det Kongel. General Land-Økonomie og Commerce-Collegium. 1781 Deputeret sammesteds. I dette Kald blev ham overdraget at gjøre en Reise igjennem Jylland 1779; og en anden igjennem Sverrige. Maj 1783 Kammerherre. I Aaret 1784 forlod han Kjøbenhavn, da han udnævntes til Over-Handels- og Fabrik-Intendant i Hertugdømmerne. 1787 blev han Amtmand i Pløen og Arensböck, og 1809 Administrator i Grevskabet Rantzou, og Intendant i Herskaberne Herzhorn, Sommer og Grønland. Blandt hans mange Skrifter nævne vi de meest bekjendte: Olavides — Essai historique sur les arts en Danmarc — Værket om Ostindien og de danske Besiddelser der. 3 Bind, 1784-6. — Hans Priisafhandling om en Nationaldragts Nytte eller Skadelighed — hans Skrift om Dueller — hans Tidsskrifter: Genius d. Zeit — og Annalen d. leidenden Menschheit o. fl. Hans Nekrolog læses udførligere i Dagen No. 131.

"En indsigtsfuld og fædrenelandsk Godsbesidder har yttret det Ønske, at Selskabet for Naturlærens Udbredelse vilde inddrage Efterretninger om Smørrets Behandling i de Lande, hvor den ansees som fortrinligst, og bekjendtgjøre disse til Bedste for den danske Landmand. At indhente sikkre Efterretninger om slige Gjenstande fra andre Lande er ikke let, da Fremgangsmaaderne i forskjellige Provindser af samme Land, ja i forskjellige Mejerier i samme Provinds afvige fra hinanden. Man bestemte sig derfor til ikke at oppebie den Tid, da man kunde levere noget Fuldstændigt angaaende denne Sag, men foreløbigen at levere et Uddrag af

en engelsk Afhandling, ikke som en Anviisning til Smørrets Tillavning og Behandling, men som en Samling af Efterretninger og Bemærkninger, der kunde underkastes kyndige Landmænds Prøvelse, saaledes at derved en fuldstændigere Anvisning, grundet paa ægte og velafvejede Efterretninger kunde forberedes." Saaledes udkom et lidet Skrift med Titel: "Nogle Efterretninger om Smørrets Behandling i England. Efter Foranstaltning af Selskabet for Naturlærens Udbredelse, uddragne af Edinburgh Encyclopædia conducted by Dr. David Brewster, 1825, 16 S. 8. Nogle Anmærkninger ere tilføjede, som hidrøre fra forskjellige Medlemmer af Selskabets physisk-techniske Committee. Selskabet ønsker, at enhver oplyst Landmand, der troer at kunne meddele Noget til enten at berigtige eller bekræfte de Sætninger, som i disse Blade forekomme, ville tilstille Selskabet deres Bemærkninger.

Viborg, d. 27de Maj. Et temmeligt stærkt Tordenveir, der i de foregaaende Dage andre Steder er falden, trak i Formiddag Kl. 12 op over Viborg, og gav Kl. $1\frac{1}{2}$ den længe og i næsten 3 Uger savnede Regn. De foregaaende Dage vare hede, men ledsagede af Blæst af Nordost og Nordvest. — For et Par Dage siden afbrændte en Bonde nærved Vidumovergaard noget Hede- og Mosebund, hvorved der kom Ild i Udsiden af den Hr. Proprietair v. Føns's tilhørende Skov, der dog ved Anstrængelse blev slukt uden at fortære meget af Skoven. Det var vist nok at ønske, at saadanne Hedeantændelser stode under Politiets særdeles Opsyn, at Mennesker og Vand kunde være tilstede; thi man har ofte seet sørgelige Følger af slige Hedestykkers Antændelse.

Blandede Efterretninger.

I Philadelphia er nylig død en Würtemberger, som efterlod sig en Formue af 750000

Gylden, hvilke han bestemte til veldædigt Brug. I sin Barndom gik han i en Fattigskole, kom til Skrædderprofessionen, og begav sig som Svend paa Rejsen. Hændelsen førte ham til Philadelphia, hvor han kom til at tjene en Kjøbmand, og erhvervede sig ved sin Redelighed og Duelighed en saadan Tiltroe, at denne gav ham sin Datter til Ægte, og efter Svigerfaderens Død fik han hans hele Formue.

En Hændelse, der interesserer det Parisiske Publicum er indtruffen. Man gav: l'Ours et l'Amateur des jardins, et Stykke, hvori Talma spillede Carl VItes Rolle. Stykke og Spil vakte almindelig Henrykkelse; alle Tilskuernes taarefulde Blik hvilede paa den navnkundige Skuespiller, da man uformodentlig fra en af Logerne i de øverste Etager, saae en med Papir omviklet Steen blive slynget imod Theatret, og træffe Talma en Tomme ovenfor det venstre Øje. Man tænke sig den almindelige Bestyrtelse. Efter Actens Slutning fremstod Hr. Talma for at berolige det for ham bekymrede Publicum, som nu erfoer, at den nedkastede Steen ikke var nogen uvenlig Hilsen, men tvertimod i det omhyllede Papir indeholdt en Hylding af dette store Talent, en poetisk Udgydelse fra en af Talmas største Beundrere.

I den Dresdenske Merkur No. 2 bebudes Forelæsninger over Cicero, Cornelius Nepos, og — —. Af Cicero bliver valgt Bogen de juventute, det er: om det tydske Burscheskab. Cornelius Nepos skal lægges til Grund for en Række Forelæsninger over det europæiske Titelvæsen, og Ordenerne; og af hans vitæ excellentium imperatorum, eller paa tydsk: "Lebensbeschreibungen Ihro Excellencen, derer Herren Generale" vorder Beviisførelse givet om at allerede den romerske Statskalender havde sine Feldt- og Huus-Generaler, og af Udviklingerne vil blive indlysende at den gode Forfatter var en Erkedemagog, der med spydige Bemærkninger og Gas-Oplysninger satte daværende Censur ofte i ganske artig For-

legenhed, der var noget andet end hvad nu hendes ved Merkur. Det Nærmere om disse Forelæsninger vil sees af det Indbydelses = Skrift, som afhandler Spørgsmaalet, hvorfor det Sprog, til hvilket man fødes kaldes Modersproget, istedetfor det burde hedde Fadersproget; hvornæst et velmeent Forslag fremsættes, hvorledes man ved tidligen at lære Bønder græsk, og indpræge dem tipto tiptomai ɔ: jeg bliver slagen, kan grundigen forberede dem til deres tilkommende Militærstudium.

Mønster-Kort fra Semmeldorf for Fremmedes Ophold: Foreviseren heraf N. N., født af Forældre, gammel — Aar, — Dage, — Timer, af Størrelse: — Fod, — Tomme, — Linier. Haar: Farve, og hvorledes bæres. Briller, om med convexe eller concave Glas. — Tunge, om spids eller bred. — Bakkenbart; — Tommer i Gjennemsnit; — særegne Kjendetegn, saasom: om Næsen, Munden, Tænderne. Bemeldte NN gives ved dette formelige Dokument Tilladelse til at opholde sig 24 Timer i Semmeldorf og i Omkreds af 1 Miil, under Forudsætning, at han betaler alt prompte og kontant, og opfører sig i alle Maader vel. Givet i Navnet af den gjenvundne tydske Frihed og almindelige Broderskab (L. S.) N. N. 6 Grosch. gjelder 24 Timer. Seet NN. — Fremdeles seet NN. Under 5 Thl.s Straf at forevises NN. — rigtig seet NN. — Opholdskortet er at tilbagegive i Porten. NN. — No. 4821. Litr. F. (Merkur).

Til Semmeldorfs Statistik hører følgende Note over Papirforbruget: I Aaret 1825 leveret: til Abonnements-Sedler, og Komedie-Billetter 2830 Baller 9 Riis $5\frac{1}{2}$ Bøger Papir. — Til Anmeldelser om friske Østers 987 Baller 7 Riis $2\frac{3}{4}$ Bøger. — Til Skrædermaal og Bonbons-Kræmmerhuse 992 Baller. — Til Plakater om at den de Fattige hidtil dagligen aabenstaaende Tilladelse at gjøre Opsankninger i Skovene skal være indskrænket til 2 Gange ugentlig o. s. v.

Hr. Clement, Professor ved Konsternes rc. Conservatorium i Paris, meddeelte i et af de sidste Møder et Brev fra den berømte Mekaniker Brunel, hvorefter det var lykkedes denne at overvinde alle Hindringer, som hidtil havde mødt ved Forfærdigelsen af en Maskine til i det Store at gjøre kulsur Gas flydende. Da man kun behøver en svag Temperatur-Forøgelse, som næppe overstiger Vandets Kogepunkt, for igjen at forvandle det flydende Kulsure-Gas til et luftformigt, og derved frembringe en Kraft, der ligner de stærkeste Dampmaskiners, saa er ved denne nye Opdagelse for Dampmaskinen en stor Revolutions-Periode aabnet.

Kjøbenhavns Børs, den 2 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	181	182 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{2}$	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{2}$	73 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	$114\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	92	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$101\frac{1}{2}$	102 i Banco
4 pC. Dito nye	88	$88\frac{1}{2}$ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höecke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 45.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 Juni 1826.

Den 28de Mai 1826.

Mel. Velkommen varme Purpurskaal.

Som Vaaren glæder Dannevang
Og vækker Fugle op til Sang,
Saa brave Danske højt sig glæder
Ved Kongehusets Held og Hæder;
Og blander lydt sin Fryd med dem
I Daners gamle Kjæmpehjem:
Thi lyde høit ved Skjoldeklang
For Daneland en Hædersſang!

Og naar en Hædersdag opstaaer
Som lover Danmark glade Aar:
Som knytter huld de skjønne Grene
Og Skjoldungstammen vil forene
Til Lye og Læe, til Held og Fryd,
Omslynge kjærlig Kraft og Dyd:
Da lyder høit i Dannevang
For Skjoldungstammen Frydesang!

Ja høit sig hæver Danskens Bryst,
Hans Hjerte slaaer af Haab og Lyst!
Og op til Himlens Stjerne-Riger
Hans Hjertes Bøn oprigtig stiger:
Om Kraft og Held fra Naadens Væld!
Til Drottens Glæde, Danmarks Held!
O Himmel! bred dit stærke Skjold
Om Danmarks Kongehuus saa bold!

De Unge Herrens Veie gaae!
Som Fædre Hjertets Glæde naae
I Danskes Kjerlighed og Lykke!
Og Danmarks Rige længe smykke!
Og seent de gaae til Fædrehavn
Belønnet med det skjønne Navn:
"Al Fryd, al Sorg for Danahjem,
"Thi følge Danskes Taarer Dem!!"

E. Mülertz.

Afskeds-Riim
til
H. K. H. Prinds Frederik Carl Christian
den 6te Juni 1826.

Hvis vi med Dig vort Haab, vort Anker skulde miste,
Da maatte mangt et Øje, mangt et Hjerte briste;
Dog ei det glade Haab Du Landet vil berøve,
Den unge Vinge kun paa classisk Jordbund øve.

Saa gaae da, Yngling! bort, men efter føie Dage
Bring os en moden Aand og sindig Kraft tilbage:
I Kunstens stille Lye, i Videnskabers Skygge
Vil Freden til Dig tye, vil Fromhed hos Dig bygge.

Gaae, ædle Yngling! da, gaae, fulgt af danske Hjerter,
De lyse paa Din Vei, som himmelsendte Kjærter,
De værne om Din Fod i Vaarens muntre Dage,
De lede Dig med Held til Fædres Hjem tilbage.

Ja, kom mangfoldig riig til Dine kjære Egne,
At Dannemark ved Dig sig kan lyksalig regne,
Og husk: en Blomsterskaal med Sydens Frugt Du henter,
Mens Nanna sidder her og paa sin Balder venter.

i. a. a.

Afdøde Kammerraad og Veikasserer Jacob Baden om en dansk ortografisk Ordbog.

(Fortsættelse; see forr. No.)

4. Med Bogstavet J som Vocal, og som Consonant, er mødt mig den største Vanskelighed, og som jeg uden Selskabets gode Raad og Veiledning ikke veed hvad jeg skal giøre ved. Vidensk. Selsk. Ordbog har i de hidtil udkomne Bogstaver aldeles forkastet Brugen af J som Consonant. Den skriver alle Ord med Vocalen I. Brugen giver Ordbogen Medhold, thi det er yderst sielden, og kun i enkelte Ord, at man seer Skribenten følge Reglerne for j og i. Men kan man forkaste disse i et Lexicon uden Bebreidelse? og hvad skal man sige til Forsvar herfor, naar man under Bogstavet J nødes at tale om det, som Consonant, og som Vocal? Nogle have endog anseet denne Forskiæl saa vigtig, at de have foreslaaet at henføre i og j hver under sin Rubrik. Og allerede for rum Tid siden finder jeg i et orthografisk Lexicon af von Haven fra 1741 denne Omstændighed som meget vigtig for Sproget anført. Det maatte tillades mig som noget der før mig om denne Sag er tydeligst giennemgaaet, at anføre hans egne Ord: "J er et dobbelt Bogstav, baade en Vocal og en Consonant; naar det er en Vocal skrives det saaledes i, og i hvilke Ord det saaledes staaer som en Vocal, giør det, som alle andre Vocaler, altid en Stavelse; thi saa mange Vocaler som der er i et Ord, saa mange Stavelser er der og, undtagen hvor to Vocaler giør en diphtongum; men naar det er en Consonant skrives det saaledes: j, og da kan det ikke udsige noget eller giøre nogen Stavelse, med mindre det faaer

en Vocal til Hielp. Denne Consonant j kan vi saalidet undvære i vores danske Sprog, som Latinerne i deres; thi endskiønt de fleste ikke veed at iagttage den i deres Skrivning, saa bruges den dog af alle, som kan tale Dansk, idelig i Udtalen, skiønt de selv ikke observere det. Aarsagen er: Ungdommen vænnes ikke til at bruge dette j fra deres Skolegang af, fordi det ikke just staaer paa deres Fibelbræt, eller i deres Abcbog; men bleve de vandte til rettelig at bruge det, skulle de med Aarene nok begribe dets Rigtighed saavel i Udtalen som Skrivemaaden, og vilde af sig selv falde dem i Pennen. Hvor i som Vocal skal bruges, behøves ikke megen Oplysning, men hvor j Consonant skal bruges, der tage de Fleste Fejl; jeg vil derfor fremsætte en Deel Ord, hvor j med Rette bør skrives og bruges, saasom jo, ja, just, jeg, jevn, hjelp, hjem, Hjul, Hjort, Skjold, Skjeldsord, gjør o. s. v. som alle ere monosyllaba, men dersom de skrives med i Vocal blive de bisyllaba, saasom: Hi=elp, Hi=ul, Hi=ort, o. s. v. — igjen, Hjørne, Gjerning, Hjerte, Bjerge, fjorten, skjuler, gjorde, skjoldrer o. s. fr., som ere bisyllaba, men skrives de med i Vocal blive de trisyllaba paa forrige Maade; ligeledes igjennem, Tjenere, Kjereste ere trisyllaba, men, som før er meldt, blive quadrisyllaba. Man kan best see hvad Forskiæl i og j giør i efterfølgende saa Ord: han tiendte (decimabat) Præsten den Tid jeg var der; ɔ: han gav Tiende til Præsten ꝛc.; og han tjente (serviebat) Præsten den Tid ꝛc. ɔ: han var en Tjener hos Præsten ꝛc. Ligeledes: Han tog tiere (sæpius) ɔ: oftere Kosten i Haanden; og hun tog Tjerekosten ꝛc. Mange derimod skrive dette j hvor

det ikke bør skrives, saasom fejler, sejler, Øje, Trøje og i saadanne mange andre Ord, men bør skrives med i og y, og paa slige Steder giør to Vocaler en Diphtong."

Dette er i mine Tanker meget tydeligt og fatteligt fremsat, naar Regler derfor skal gives. Men Ordbogen har aldeles ikke paagtet dette; den skriver allevegne: Bierg, biæffer, Giord, igiennem, Fiog, fiollet, Fiæs ꝛc.; og vil intet kiende til Brugen af Consonanten j. Skal jeg følge Ordbogen, for at være i dette som det øvrige overeensstemmende med den, saa maa jeg ogsaa forkaste j som Consonant; men hvad skal jeg da anføre til Undskyldning herfor? Jeg har allerede i en stor Mængde Ord antaget disse Regler, og skreven j, hvor dette bør staae, men har desuagtet intet imod at forandre det, naar det befales mig.

Om disse Poster udbeder jeg mig gientagende det ærede Selskabets Bestemmelse, da denne skal blive fulgt af mig, og jeg haaber, naar man heri er kommen overeens, og jeg følger med Nøiagtighed de angivne Regler, at være i Stand til at levere af de tilbagestaaende Bogstaver, en ortografisk rigtig Ordbog, som kun Dadlesyge vil finde at sætte ud paa.

Jeg behøver neppe at anmærke, at jeg i Composita nøie seer hen til hvorledes Simplicia ere brugte; saaledes f. Ex. naar Selskabet har behaget at give mig dets Decision angaaende de dobbelte Vocalers Brug, maa, ifald de skal beholdes, skrives Eenighed, Foreening, Overeensstemmelse af simplex een o. s. v. Deelagtig, Inddeeling, fremdeeles af Deel o. s. v.

Det er allerede en meget gammel Regl for Retskrivningen af æ og e, som ogsaa af min Farbroder i de angivne Regler er beholdt, at de Ord som i singulari nummero har a skrives i plurali nummero med æ, og jeg synes den at være meget rigtig og sikker; saaledes skrives: Mænd, Ænder, Fædre, Stæder, Stænder, Tænger af Mand, And, Stand, Tang o. s. v. Ligeledes skrives de Ord, som i Stammeordet har a, med æ, som brænder, udbrænder, forbrænder, mægtig, drægtig, gænger, kæmmer, fordi de komme af Brand, Magt, drager, gaaer, kom ꝛc., og det vil saaledes i de fleste Ord være meget let at vide, om man skal bruge æ eller e.

Videnskabernes Selskabs Ordbog skriver alle Ord, uden Undtagelse, med store Begyndelses-Bogstaver. Det er den eneste Post jeg veed at den senere Retskrivning er enig i, at alle Substantiva, Byers, Steders, Ejendoms Navne skal skrives med store; Adject., Adv., Præpos., Conj., Verber, Pronominer ꝛc. med smaa Begyndelsesbogstaver. I min Farbroders liden ortografiske Ordbog er dette indført, og heri har jeg fulgt den. Det er en let Sag for den der har lært Sproget grammatikalsk, og kiender Substantiver og Adjektiver fra hinanden, at følge denne Orden uden Veiledning, men for den Læge er dette ikke saa let, og dette viser ogsaa daglig Erfaring. Jeg har derfor troet at burde beholde denne Anvisning. Hvor længe Retskrivningen vil beholde denne næsten eneste Fasthed vil Tiden lære, thi efter Rygtet skal en ny Sproglære være under Arbeide, som, efter det latinske, franske, græske ꝛc. Sprog vil have i det danske Sprog afskaffet Brugen af alle store

Bogstaver; men dette Indfald svarer formodentlig til det, som ikke kan taale at see vore gamle gothiske Bogstaver, men vil at Dansk skal skrives med latinske Typper. Med disse og flere Ustadigheder vil man aldrig blive færdig, om man vil følge ethvert nyt Indfald.

I min Ordbog har jeg forbigaaet de meget gamle og gandske af Brug gangne Ord. S. T. Hr. Conferenceraad Jacobi har sagt mig, at jeg burde beholde af disse hvad deraf var anført i Vidensk. Selsk. Ordbog; men da disse baade vil forøge min Ordbogs Størrelse, og naar de af Vid. Selskabs Ordbog bekiendtgiorte Bogstaver ophøre, kun blive meget faa, da jeg heraf ikke har giort nogen betydelig Samling, og det vilde nu være mig meget vidtløftig at giøre den, jeg ikke heller tiltroer mig Styrke nok dertil, saa forespørges om jeg maa udelade disse.

Derimod har jeg optaget nyere af fremmede Sprog indførte Ord, dem jeg saa meget mere har anseet fornødne, som de ofte og daglig baade i Aviser og Skrifter forekomme, uden at den gemene Mand forstaaer dem, eller naar han vil bruge dem, veed at skrive dem rigtig til at forstaaes af Andre. Af danske Ord har jeg stræbt at samle saa mange der er mig muligt, og jeg tvivler ej om, at Ordbogen, fra denne Side betragtet, skal i Fuldstændighed langt overgaae, hvad hidtil endnu er udkommen.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Om Hans Majestæt Kongens Reise til Jylland i denne Maaned er bestemt: at Hs. Majestæt d. 7 Juni afreiser med Svite fra Kiøben-

havn paa det Kongel. Dampskib Kiel, norden om Sjælland til Aarhuus. Den 17 Juni forlader Hans Majestæt Aarhuus, og rejser til Viborg; den 19de herfra til Thisted; den 20de herfra til Østeragerbye, hvorfra Aabningerne, som Vesterhavet have gjort i Revet imellem dette Hav og Liimfjorden, skulle besees; den 21de til Holstebro; den 22de til Viborg; den 23de herfra over Alhede-Kolonierne og Nørre-Snede til Veile; den 25de herfra til Fredericia; den 26de Juni gaaer Hs. Majestæt fra Fredericia ombord paa det Kongl. Dampskib og fortsætter Rejsen til Kjøbenhavn.

I Morges Kl. 7 afgik med Dampskibet Caledonia til Kiel Deres Kongelige Høiheder Prinds Christian Frederik, Prindsesse Caroline Amalia og Prinds Carl Christian med Følge. Vejrliget begunstigede de højkongelige Herskabers Indskibning.

De tre Dage, den 22de May sidst, da Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik Carl Christian ved Confirmationshandling i Christiansborg Slotskirke stadfæstede sin Daabs Pagt — den 28de May, da den høje Forlovelse imellem Hs. Kongl. Højhed og Hds. K. H. Prindsesse Wilhelmine Marie blev deklareret ved Hoffet — og endeligen den 6te Juni, da Hs. Kongl. Højhed tiltraadte den Rejse paa hvilken han sikkert vil indhøste de herlige Frugter, Rejser under saa skjønne Auspicier love; disse tre Dage ere vigtige i vort Lands Nutids Historie, og have vakt megen varm Deeltagelse i et elsket Kongehuses Glæder, mange gode Fremtids Forhaabninger, mange inderlige Ønsker om Alherrens Beskjermelse over den unge Prinds, at han maae bevares "paa den gode Vej, Sandhedens, Pligtens, Retfærdighedens" — og, naar Rejsens Bestemmelse er fuldført, hjemkomme med den Aand og Sundhed, der er hans dyrebare Forældres, Kongehusets og Folkets hjerteligste Ønske. I dette Blad ville vi ikke igjentage alt hvad andre Blade have berettet om de to første af disse Dage, om hvorledes Hovedstaden om Aftenen den 28de var illumineret, Transparenter, og Lampe-Dekorationer udstillede o. m. s., men vi have her blot skullet i vor Rubrik for indenlandske Begivenheder antegne Dagene som mærkelige og glædelige, og derhos af Illuminations-Scenerne ej forbigaae (i et Blad, der bærer Navn af Skilderi af Kjøbenhavn) at benævne en, hvori Stadens Magistrat og Repræsentantere havde Deel.

Ved Stadens almindelige Illumination sidste Søndag den 28de var uden for Raad- og Domhuset Beegkrandse opstillede, (ligesom foran de fleste offentlige, og mange af de større private Bygninger paa de store Pladser og Torve) og den skjønne Forsal saaes imellem Søjlerne herligen oplyst ved Lamper og Lysekroner, medens Stadens 2de borgerlige Musikkorpser hele Natten igjennem der opførte en behagelig Musik. Tirsdagen den 30te May, da de Kongl. Herskaber forlode Skuespilhuset, behagede det H. M. Kongen i sin Kongel. Vogn, hvori H. K. H. Kronprindsesse Caroline, hendes Kongel. Højhed Prindsesse Wilhelmine Maria, og H. K. H. Prinds Frederik Carl Christian sadde; ligesom og i en anden Vogn H. K. Højhed Prinds Christian Frederik og Gemalinde Prindsesse Caroline Amalie, at kjøre igjennem de oplyste Gader for at tage Illuminationen i Øjesyn. Raad- og Domhuset var oplyst paa lige Maade som Søndagen forud. H. Exc. Overpræsidenten med Magistraten og de 32 Mænd vare samlede, og, da Hs. Majestæts Kongens Vogn holdt uden for Raad- og Domhuset, nærmede sig, hvor da Overpræsidenten i faa Ord allerunderdanigst fremsagde Lykønskninger i Anledning af den glade Begivenhed, der havde fremkaldt den almindelige Deeltagelse hos enhver dansk Borger, og som Hovedstadens Indvaanere ogsaa nu havde Lejlighed at lægge for Dagen. Derefter spilledes Nationalsangen; hvorefter Overpræsidenten i Spidsen for Magistraten og de 32 Mænd ligeledes for H. K. H. Prinds Christian Frederik og Prindsesse Carol. Amalia udtrykkede lignende Lykønskninger.

Den 22de May, den første af benævnte Dage, behagede det H. M. Kongen at benaade

106 Mænd, meest Embedsmænd, af alle Klasser med Rang eller forhøjet Rang, og d. 28de May behagede det H. M. ligeledes at benaade med Ordenstegn 133 Mænd, nemlig 4 med Elefantordenen, 10 med Dannebrogsordenens Storkors, 28 med Kommandørkorset og 91 med Ridderkorset, samt 75 med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, af hvilke 27 som Dannebrogsmænd.

Ligesom vi have anmeldt, hvorledes Jubelfesten til Erindring om at 1000 Aar ere henrundne siden Kristendommen først begyndte at forkyndes i Danmark, er bleven højtideligholdt paa anordnet Maade i Kirkerne, saaledes skylde vi Underretning om den i samme Anledning holdte Universitetets Fest. Den store Disputations-Act, hvorved de sex lærde Theologer, der vare indbudne til at tage den theologiske Doctorgrad, forsvarede deres skrevne Afhandlinger, foregik fra 24de til 30te May i Regemskirken. Løverdagen den 3die Juni blev Høitideligheden med den theologiske Doctorgrads Meddelelse udført i Trinitatis-Kirke. Indbydelses-Skrivtet var forfattet af Hr. Professor F. C. Petersen, og handlede om Kulturens Tilstand hos Grækerne i den heroiske Tidsalder; det indeholdt ogsaa de sex Lærdes Levnetsløb, nemlig: Dhrr. Profess. Theol. H. N. Clausen's, Dr. Ph. Johannsen's, Sognepræst til St. Petri Menighed, Provst Fr. Schmidt's, Sognepræst til Himmelev ved Roeskilde, Amtsprovst Mønster's, Sognepræst i Ringsted, Dr. Ph. Faber's Sognepræst til Allested i Fyen, og Lic. Theol. N. Fogtmann's, Lector ved Sorøe Akademie. Ved Instrumental- og Vokal-Musik opførtes Choraler, til hvilke Ordene vare forfattede af Hr. Dr. Theol. Profess. J. Møller, det theologiske Fakultets Dekanus, Musiken af Hr. Student Berggreen. Hr. Dct. Profess. Møller holdt en Tale om Værdien og Nødvendigheden af Doctorgraden i den kristelige Kirke, og creerede de nævnte 6 lærde Theologer til Doctores Theologiæ med de sædvanlige Ceremonier. Derefter aflagde Hr. Amtsprovst Dr. Th. Mønster, R. af D. og DM. i sit og de andre Promoverede Navn den sædvanlige Takksigelse, og sluttede med fromme Bønner.

Efter at saaledes første Deel af Højtideligheden var sluttet, blev skredet til den anden, nemlig Rektor-Verlingen, som aarligen foregaaer paa denne Tid. Universitetets Rektor Dr. Phil. Profess. Joh. Chr. Ørsted, R. af D. og DM. fremstod, og i en Tale viiste, hvorledes den kristelige Religion er gunstig for Videnskaber og Konster, og befordrer Aandsevnernes almindelige Kultur. Han overgav derefter Guldmedailler til den akademiske Borger, hvis Priisskrifter ere tilkjendte samme (see Lit. Tid. d. A. No. 6) og endelig overgav Rektoratet med Insignier, Symboler ꝛc. til sin Eftermand, Hr. Profess. Rahbek, Ridd. af Dannebrog.

Aarhuus d. 30te Maj. Den igaar mod Aften hertil indtrufne for hver dansk Undersaat højst glædelige Efterretning om Hans Kongelige Højhed Prinds Frederik Carl Christians Forlovelse med Hendes Kongelige Højhed Prindsesse Wilhelmine Marie, vakte en saa almindelig Enthusiasme, at den hele By nogle faa Timer efter, frivilligen og aldeles uforberedt, var illumineret, fra den største Gaard indtil den mindste Hytte. Den inderlige Glæde, som viste sig i Alles Aasyn, den Travlhed, der spores i alle Huse, den Lynsnarhed, hvormed Budskabet fløj fra Mund til Mund, og senere den jublende Borgermusik, og den bølgende Menneskevrimmel, Alt vidnede atter om, at ingen Fyrsteslægt kan være elsket højere end Danmarks, hvor Kongehuus og Folk ere omslyngede med eet uopløseligt Baand. Følgende Indskrivt læstes under de høje Forlovedes Navnetræk i et Transparent paa Raadhuset:

"To ædle Grene fra den ædle Rod
Sig mod hinanden kjærligt bøje,
Og alle Danmarks Børn om Stammens Fod
Nedbede Held fra Kraften i det Høje."

Aarhuus, d. 2den Juni. Hs. Kongl. Højhed Prinds Frederik Ferdinand indtraf

igaar Eftermiddags Kl. 4 hertil med Dampskibet Jylland. Høisamme hilsedes fra Havnebatteriet med 9 Kanonskud, og modtoges paa Skibsbroen, hvor det borgerlige Jægerkorps paraderede, af Sit Regiments Officierer, Byens Øvrighed og Honoratiores.

Dampskibet Jylland gik i Tirsdagsmiddag fra Kjøbenhavn, indtraf hertil i Onsdagsformiddag, gik samme Dags Aften til Kallundborg for at hente Prindsen, indtraf hertil som ovenmeldt, og afgik atter herfra i Formiddags til Fyon.

For kort siden har man i Liimfjorden, ved Starup (i Fjends Herred, Viborg Amt, under Høislev Sogn) fanget en temmelig stor Torsk, en Indbygger af Nordsøen. Hvad end Udfaldet af denne Sammenblanding af Fjord og Hav monne blive i Fremtiden, saa burde der — mener Viborger Samler — dog strængelig vaages over: at den Deel af Liimfjorden, der ligger Sønden for Virksund, hvor der i Fjorden ere mange Indvige (saasom ved Vorde, Hjarbek, Kjølsen o. s. v.), og hvor Gjedder, Aborrer og Brasen egentlig fanges i Mængde og leege, blev, efter det kongl. Lovbud af 1751, skaanet for alt Pulsvaadfiskerie, der forjager dem, da man ellers om kort Tid hverken vil faae Aborrer eller Gjedder i denne Arm af Fjorden, uden det maaskee skulde blive Tilfældet med Aborrerne; thi f. Ex. ved Stege paa Møen har Havet en stor Indviig, hvor der fiskes Aborrer.

Blandede Efterretninger.

Dct. Schinz i Zürich, berømt ved sit Studium i Ornothologien, har søgt at opdage Lovene, hvorefter Fuglene i de forskjellige Lande af Jordkloden ere fordeelte. Det Land, i hvilket Fuglen lægger sine Æg, og udruger sin Yngel, kan man, efter ham, betragte som dens Hjem. Jo mere man nærmer sig Polerne, jo mere finder man Fugle, der bestandigen opholde

sig i disse Egne, og ere dem ejendommeligen tilhørende. Grønland har ikke en eneste Trækfugl. Island har kun en, der opholder sig Vinteren over paa Øen, og om Foraaret trækker sig til de nordligere Lande. Trækfuglen er hyppigst i Europas Middelpunkt, og i større Tal der, end i Jordens øvrige Dele. I Egnene imellem Vendekredsen udvandrer ingen Fugl, men norden eller sønden derfor finder Tilfældet Sted mere og mindre. Slægternes Forplantning skeer efter den Maalestok, som de finde Mangel eller Overflod paa Næringsmidler. Paa Spidsbergen gives kun en plante-ædende Fugleart, thi i denne sørgelige Zone frembyder Havet en større Mængde af Næringsmidler end Jorden, og de Landet omgivende Klipper ere derfor rige paa Vandfugle. (H. A. C. N. 86.)

Afsendte fra de forenede Nordamerikanske Stater have d. 18 Juli 1825 sluttet en Fredstraktat med de vestligt for Missisippi ved Missouri og dens Bifloder omstreifende Ricara Indianere i Ricara-Byen ved Fortet Atkinson. Traktaten er af forskjellige af Ricara-Overhovder og Krigere undertegnede med et Kors; thi skrive kunne disse røde Folk ikke. De føre Navne, omtrent i Ideen lige med dem, der i Middelalderen bares af Krigere og Helte; saaledes hedder en Høvding: Stan-au-Pat, der oversættes ved Blodhund; en anden Ca-carmeta, det er, den liden Bjørn; en tredie Stinkdyret; en fjerde, den onde Bjørn. En af Krigerne hedder Hornbøffelen; en anden: Karl for sin Hat, o. s. fr.

To for Videnskaberne vigtige Mænd ere nylig døde: 1. Georg v. Reichenbach i München af et Slagflod, d. 21 Maj. Han var Direktør for Central-, Vej- og Brobygningsbureauet; Ridder af flere Ordener, blandt hvilke den danske Dannebrogsorden (24 Apr. 1817). 2. Martin v. Spiz, udmærket Naturforsker og Akademiker, bekjendt af sin Rejse i Brasilien i Forening med Dr. v. Martius. Han døde d. 13 May i München; han var Ridder af den Bayerske civile Fortjenesters Orden.

Man har i London i Vinter havt ej mindre end 6 musikalske Underbørn, en Pige under Navn: The Infant Lyra, fire andre under Titel: de fire musikalske Systre, og en Dreng under Benævnelsen: den unge Apollo, hvilke alle mere og mindre besidde Talent.

Nationalgalleriet i London er bleven beriget ved 3 Mesterværker af Poussin, A. Carrain, og Tizian, hvilke Regjeringen har kjøbt for 9000 Lstl. En Samling, som Sir Georg Beaumont forhen havde skjenket det brittiske Museum bliver nu ogsaa forenet med National-Galleriet, da Regjeringen har besluttet at sætte Galleriet under lige Bestyrelse som Museum, og at lade en Bygning derfor opføre ved den store Plads, der bliver ved Charing Cross, hvor Carl den 1stes berømte Ridderstatye staaer. Paa denne Plads vil flere andre Pragtbygninger opstaae. Northumberland-House, og St. Martins-Kirkens prægtige Portal vil udgjøre en Deel af denne Plads, som vel i Pragt vil blive en af de første i Verden. (M. Bl. 87.)

Et Værk, der fortjener Opmærksomhed er: "Versuch einer Monographie der China", von Heinr. v. Bergen, Droguerie-Mäkler. Det har 8 Kobbertavler i Folio, og ti Tabeller. 348 S. st. 4. Foruden botanisk-videnskabelig Beskrivelse over Feberbarktræer afhandles deres Literatur, Historie, Surrogater, chemiske Undersøgelser ꝛc.

For Skakspils-Elskere anmelde vi et samme Spil vedkommende nyt Skrift: "Ben-Oni, oder die Vertheidigung gegen die Gambitzüge im Schache, nach bestimmten Arten klaßificirt. Mit einem Anhange — von A. Reingaum. Nebst einem Versuch einer Literatur des Schachspiels von Dr. J. D. A. Höck", Frankfurt a. M. 1825, gr. 8. Skriftet er recenseret i Allg. Lit. Zeit. Febr. 1826, No. 43-44, af en Mand som i 10 Aar næsten hver Vinteraften har spillet Schak med en og samme Ven, næsten stedse Gambitspillet. Hr. Dr. Höcks Schach-Literatur indeholder ej mindre end 286 Skrifter i ældre og nyere Sprog.

Kjøbenhavns Børs, den 6 Juni 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	182	183 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	72½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	114½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	92	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101½	102 i Banco
4 pC. Dito nye	88	88½ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höckes Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 46.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 Juni 1826.

Skjoldungestammen.

Skjold plantede i Hertha=Lund
En Egegreen saa liden;
Han satte den saa fast i Grund
Til Trods og Værn mod Tiden.

Og Grenen voxte frodigt op,
Stod dybt og fast i Jorden,
Og kneiste over Granens Top,
Den høieste i Norden.

Da Stammen fyldtes af en Marv,
Som viste skjønne Kræfter,
Og gik fra Green til Green i Arv
Mangt hundred' Aar derefter.

Sin Kronetop skjød Egen frem
Ved mange skjønne Grene;
Da saae man klart i Herthahjem:
Den groede ei blandt Stene.

Den stod saa majestætisk skjøn
I al sin Kraft og Fylde,
Paa Herthavang, var stedse grøn,
Lod sig af Dana hylde.

Og mange kom fra fjerne Strand
Hid under Egens Krone;
Fandt Hertha som det bedste Land,
Fandt Syd i Nordens Zone.

Tidt Voldsmænd ned til Hertha drog
For Kronen den at røve,
Men Herthas Mænd dem djærvt modtog,
Lod Sværdebid dem prøve.

Og gnaved stundom Orm dens Rod,
Med Hensigt den at fælde;
Dog Egen fast, urokket stod
I herlig Kraft og Vælde.

Og blæste Storm og Hvirvelvind
End over Herthas Lunde,
Blev Hertha lige fro i Sind,
Ei Egen rokkes kunde.

Ved Vold og List og Vaabenleg
Do'r Stammen ingensinde,
Men faldt Du end, Du Konge-Eeg,
Forgaaer dog ei Dit Minde!

Saa mangen Green for Oxen faldt,
Som voldte Hertha Klage,
Men skjøndt Dodshugget Stammen gjaldt
Den kraftfuld blev tilbage.

Du grønnes stedse, Eeg paa ny,
Ei seer man Dig i Dvale:
Hvor sødt hen under Dig at tye
Og boe i Herthas Dale!

Ja, herligt breder Du Dig ud
Hen over Herthas Lande!
Ved Dine kraftopfyldte Skud
Vil Du end længe stande! —

Kneis da, Du Konge-Eeg i Nord,
Tænd Hjerterne i Flamme!
Svind seent fra Herthas skjønne Jord,
O, Du Skjoldungestamme!

H. F. Martensen.

Jagttagelser paa en Luftreise.

Hr. Green, som i England nu foretager sig hyppige aerostatiske Tog, deels alene, deels i Selskab med sin Søn og andre Personer, giver følgende Beretning om de Phænomener, han har iagttaget paa sin sidste, heldigen fuldendte Reise i de øvre Regioner:

"Formedelst det stormende Vejr var jeg bange for, at Ballonen, naar den hævede sig,

skulde drive ind paa de nærliggende Huse, og for at beskytte os mod denne Fare, lod jeg den fylde langt stærkere, end det ellers havde skeet. Paa Grund af denne Forsigtighed fik den en saadan Løftekraft, at den med forbausende Hurtighed, og næsten i perpendiculair Retning, snart naaede en betydelig Høide, hvori en Skye betog os Udsigten til Jorden. I nogle Minutter passerede vi igjennem adskillige, ovenpaa hinanden dyngede Skyer, hvoraf den underste, som sædvanlig, var meest tyk og uigjennemsigtig, men derpaa kom vi pludselig i et Luftstrøg, som var uformørket af Skyer og Taage, og hvor Solen skinnede i reneste Glands. Snart følede vi en overordentlig Hede, eftersom Soelstraalerne concentrerede sig og bleve kastede tilbage paa os fra Skyerne nedenunder os, saa at Thermometret inden faa Minuter steg fra 50 til 70 Grader. Denne højere Temperatur foranledigede nu en saadan Udvidelse af Gasset, at vi, uagtet Ventilen var fuldkommen aaben, endnu vedbleve at stige, og i de sytten Minutter, siden vi forlode Jorden, havde naaet en Høide af næsten to engelske Mile. Barometret, som ved vor Opstigen stod paa 29, var nu faldet til 21. Fra denne Høide forekom de Skyer, igjennem hvilke vi vare komne, os som en stor sneedækket Landstrækning. I de Skyer, som stode lige imod Solen, saae vi, omgiven af to Ringe, som paa det livagtigste spillede i alle Regnbuens Farver, en yderst skjøn og gandske fuldkommen Afbildning af vor Ballon med Tilbehør. Den nærmeste Ring var omtrent 100 Yards, den anden endnu engang saa langt borte fra Ballonens Billede, og den Første havde en skjønnere Glands. Skyerne, i hvilke denne besynderlige Illusion viste sig, syntes omtrent at være 3000 Fod

borte fra os. Dette Særsyn er aldeles ikke usædvanligt, dog mindes jeg ikke, at have bemærket det, naar Solen stod over 50 og under 40 Grader over Horizonten, heller ikke saae jeg det ofte med saa livlige Farver som dennegang. Den hele Tid, vi vare paa denne Høide, havde vi det i Sigte, og ved at følge Ballonens Bevægelser gav det os et Middel ihænde til at komme paa det Rene, angaaende vor Cours. Man har sagt, at Fugle, som man lader flyve i saadan en Høide, røbe Frygt, og snart blive matte formedelst den fortyndede Luft, men det er ikke saa, hvilket jeg har erfaret, saavel ved tidligere Forsøg som ved dette. Tre Fugle lode vi flyve, og i alle Retninger omkrydsede de Ballonen, saa længe vi kunde see dem, uden at dale. Først om Aftenen indtraf de igjen paa det Sted, hvorfra de vare fløjne ud, og det uden at vise noget Tegn til Mathed. Da vi selv begyndte at dale, kom vi, omtrent efter et Qvarteers Forløb Jorden saa nær, at vi kunde skjelne, vi befandt os over et Landstrøg i det Kentske; men da vi endnu havde nedladt os omtrent 100 Fod mere, kom vor Ballon i et frisk Luftdrag, som førte os tværs over Strømmen til Grevskabet Esser, hvor vi da, efter nogle Minutter lykkeligen iværksatte vor Landgang. For at berolige vore Venner afsloge vi de derboende Landmænds venskabelige Indbydelse, at opholde os hos dem, og ilede paa en Vogn til London, hvor vi ankom om Aftenen Kl. 10 tilligemed Ballonen."

Den Ventil, som er anbragt ved Hr. Greens Ballon, for at udtømme Gasset, er af en ny og saaledes forbedret Indretning, at benævnte Udtømmelse derved kan iværksættes ti

Gange hurtigere end før. — Som en almindelig Bemærkning anfører Hr. Green, at Jorden i en Afstand af 3000 Fod, synes fuldkommen flad, samt at Husene og Træerne derpaa vise sig som lige saamange Pletter. Dette Blendværk er saa stort, at Hr. Green jun., paa sin første Luftreise virkelig antog en liden Skov for en Ærteager. Floder og Søer ere altid gode at skjelne, og have, naar Solen skinner paa dem, et Udseende som klartpoleret Metal, saa Hr. Green pleier at sammenligne Førstnævnte med en Sølvtraad, som løber hen ad Jordens Overflade. Beskinnes derimod disse Gjenstande ikke af Solen, saa ere de mørke og matte. Over al Beskrivelse stort og pragtfuldt, siger Hr. Green, er Synet af en Søe i Solskin, fordi den, saavidt Øiet naaer, tager sig ud som en stor, blanksleben Staalplade. (N. M.)

Samuel Foote.

Han var, som bekjendt, en af Engellændernes udmærkede yndede Skuespillere, der i det Lavkomiske og i theatralske Karrikaturer især ansaaes uforlignelig. Han var fød 1720, døde 21 Oct. 1777 i Dover af et Slagflod, og blev der begraven; erholdt senere et Monument i Westminster. Han var og Lystspildigter. (Blandt hans Lystspil ansees "Den Umyndige" for et af hans beste Stykker. Det er stilet mod overdreven Andægtighed og Methodisternes Sekt.) Man har mange Anekdoter om ham. Blandt dem optage vi følgende:

En af Footes Bekjendtere roste i en Samtale med ham en Dames Yndigheder, skjøndt

hun just ikke udmærkede sig synderligt fra denne Side. "Hvorfor gjør De da ikke Deres Fordringer paa denne fuldkomne Skjønhed gjeldende?" spurgte Foote ham. "Med hvad Ret kunde jeg det?" yttrede den Anden forundret. "Ganske ustridigen efter Folkeretten", svarede Foote, som den første Opdager."

Om en ung Herre, som gjorde megen Gjeld og afspiste sine talrige Creditorer med tomme Løfter, sagde Foote: "Det er et meget lovende ungt Menneske."

Man talede om den overordentlige Ømhed hos Fruentimmerne i Indien, der efter deres Mænds Død give sig til Priis for Flammerne. Foote bemærkede: De engelske Damer vare endnu meget ømmere; thi før Ægteskabet pleiede de at brænde for deres første Mand, og siden for deres anden.

Et Menneske af en noget tvivlsom Character roste sig for Foote af sin Ligefremhed og Aabenhed. "Mit Hjerte", sagde han, "svæver mig altid paa Tungen." — "Det har jeg nok tænkt mig", svarede Foote, "at det ikke sidder paa sit rette Sted."

Om Aanden og Dristigheden i de bidende Svar han ofte gav, vidner følgende: Mod Enden af et stort Gjestebud, da Hovederne vare temmelig hede af Vinen, vendte Lord Sandwich sig til Foote med de Ord: "Jeg har ofte ønsket at vide, hvad De engang vil komme til at døe af, enten af den galante Syge, eller i Galgen". — Foote svarede rolig: "Det vil beroe paa, enten jeg holder mig til Deres Herligheds Maitresse eller til Deres Grundsætninger."

(Flere Underretninger om Foote i Hr. J. Chr. Riises Archiv for Historie og Geographie. May d. A.)

Afdøde Kammerraad og Veikasserer Jacob Baden om en dansk ortografisk Ordbog.

(Slutning; see forr. No.)

I øvrigt har jeg saa nøiagtig som muligt søgt at sætte Ordene i stræng alfabetisk Orden, og udmærket og adskilt dem efter deres Taledele: a. Substantivernes Kiøn bemærkes ved Artiklen en eller et, og hvor Pluralis er afvigende, eller nogen Vanskelighed underkastet, vedføiet samme. b. Adj. Adv. Conj. ꝛc. bemærkes ved at tilføie: Adj. Adv. Conj. o. s. v., ligesom jeg og saavel har vedføiet deres afvigende Pluralis, som udført deres Comparativ og Superlativ, hvor disse haves, f. Ex. faa, færre, færrest; høi, høiere, høiest; seen, senere, seneste. c. Verberne efter den første og anden Conjugation angives med 1 og 2; men de efter den tredie, som ere saa uregelmæssige, at der ingen Regler kan gives for, har jeg udført i Imperfectum og Perfectum, som: rider, red, har ridt, gaaer, gik, er gaaet (gangen), staaer, stod, har staaet ꝛc.

Ordenes Retskrivning har saaledes fornemmelig været mit Hovedøiemed, for dog engang at kunne tilbyde den Uvisse et Hielpemiddel han kunde raadføre sig med, og naar det da tillige kunde vinde det ærede Selskabs Bifald, burde ingen tage i Betænkning at følge, uden videre Grandsken eller Skruplen, hvad saa bekjendte Mænd som dette Selskabs Medlemmer havde anbefalet. Ikke destomindre syntes mig dog, at denne tørre Opregning af Ord, blot for Retskrivningens Skyld, ikke førte al den Nytte med sig, eller var saa hensigtsmæssig, som man

burde vente af et Lexicon. Fornemmelig ville det lade Fremmede, der ønskede at kiende Sproget, i den samme Tvivlraadighed og Hielpeløshed, som saa ofte er ført billig Klage over. Endskiønt det vilde betydelig forøge Ordbogens Størrelse, og medtage langt mere Tid, og koste megen Umage, har jeg dog ej taget i Betænkning at vedføie Ordene deres Bemærkelser, som i mange ere baade yderst forskiællige, eller ikke have faaet det Omløb at de ere bekiendte nok. Ved de vanskeligste har jeg oplyst disse med Exempler, med den Korthed som var nødvendig. Ligeledes har jeg under ethvert Ord anført de til samme henhørende Ordsprog.

Hvad jeg blandt min afdøde Farbroders Papirer har fundet, som kunde tiene til Sprogets Reenhed og Tydelighed, helst i saadanne Ord, som oftest af Skribenterne bruges feil, har jeg anseet at staae paa sit rette Sted under Ordet selv, f. Ex. forbyder, jeg forbød, har forbudt, byder, befaler at noget ikke maa skee. NB. dette Verbum m. fl. som have Negationen hos sig selv, bruges urigtig af en Deel Skribenter, som: forbyde at ingen maa kaste Skarn paa Gaden, er urigtig, og bør hedde: forbyde at kaste ꝛc. Ligeledes: "forbyde ikke at begrave de Døde", bør hedde forbyde at begrave ꝛc.; forbyde En at gjøre noget, men ikke: at han maa giøre det ꝛc.; ligeledes forebygger, hindrer, afværger. Dette Verb. har ligeledes Negationen hos sig selv, hvorfor det er urigtigt at sige: forebygge, at noget ikke skal skee; det bør hedde: forebygge at noget skal skee, forebygge "at ingen af de anordnede Skikke skal overtrædes" bør hedde: "at nogen af" ꝛc. Disse og flere saadanne Anmærkninger, der tjene til

at lære at kiende Sproget tilgavns, og hvorimod der daglig og hyppig syndes, endog af øvede Skribenter, bør jeg troe vil være kierkomne, om de end ville tage noget Rum op, som ellers blev sparet, thi mig forekomme de af megen Betydenhed. De ville overalt ikke være saa mange, at jeg jo havde ønsket flere.

Videre veed jeg ikke at tillægge, foruden et Ønske der angaaer min egen Person, det nemlig, at Selskabet vilde have samme Gunst for mig, som jeg veed det har været ædelmodig nok at vise imod andre, at forunde mig strax enten det halve, eller noget af det tiltænkte Honorarium, hvorved jeg kunde sættes istand til at forskaffe mig nogle Hielpemidler som jeg for Tiden savner.

Kiøbenhavn d. 25 Nov. 1804.

ærbødigst
J. Baden.

P. S. Efterat dette var sluttet falder mig et nyt Skrift i Hænder, nemlig P. N. Skougaards confiskerte Beskrivelse over Bornholm, hvor jeg finder en Ortografi indført, som det maatte tillades mig par curiositet at anføre nogle Exempler af: Eksempel (Exempel) S. 5. — seks (sex) S. 7. — Kvadratmil (Qvadratmiil) ib. — hertillands (her til Lands) S. 9 — istandtil (i Stand til) S. 10 — Eksport (Export) S. 12 — straks (strax) S. 15 — Vækstriget (Vextriget) S. 17—25 — bekvemt (beqvemt) S. 25 — moksen (moxen) S. 26. — Misvekst (Misvext) S. 27. — Men jeg skammer mig ved at opholde Selskabet med mere af denne Surdei, hvoraf Bogen vrimler helt igiennem. Dette viser hvor trængende en Ordbog

er, og hvor stor Skade en Sprogfordærver kan giøre; thi dette er gandske a la Seidelin, hvorom jeg beder: fri os kjære Herre Gud!

Viinavl i det Venetianske.

Viinavl, Skovkultur og Kornavl staae i Italien i nøjeste Forening. Man seer ikke Skov og Viinhave, men alt er Kornmark, Skov og Viinhave. Kornmarkerne ere inddeelte i lange Fiirkanter, som gaae fra Nord til Syd, 300 Fod lange og 100 Fod brede. Af en slig Firkant bliver et Stykke fradraget, langs den østlige og vestlige Side, som er beplantet med Træer og Viinstokke. Er Jorden højlændet, plantes Nøddetræer, El, Ahorn, Ask i 12 Fods Afstand, i siid Jord plantes Piil og Poppel i 15 Fods Afstand. Paa Sydsiden af hvert enkelt Træ plantes, $1\frac{1}{2}$ til 2 Fod fra Træet, tre til fire Aflæggere, nogle Tommer fra hinanden, i et stort Hul, fyldt med gammelt Møg og Blade, sammenblandet og vel sammentraadt. Aflæggerne ere 2 til 3 Fod lange og have neden til 4 til 6 Tommer lang et Stykke af det gamle Træ, som en Krykke. Deraf sættes $\frac{2}{3}$ af Længden i Jorden, at blot to Øjne staae over Jorden. Den hele Rad af Træer staaer i et Beed, 4 Fod bred, som omgraves hvert Foraar, og gjødes ofte. Det besaaes med Hirse, Bønner o. desl. To Gange om Aaret, i Marts eller April, og i September eller October afluges Ukrudet i Bedene, men Viinrankerne røres ikke i tre til fire Aar. I det fjerde, eller bedre i det femte, Aar afskjæres alle Viinrankerne lige til Jorden. Træerne kappes eller stynes 6 til 7 Fod over Jorden, at de kan udbrede sig i Grene og ei skal blive for

høje. I det femte Aar trækkes Viinrankerne fra et Træ til det andet. De gamle Viinranker afskjæres tæt ved Stammen; de ny Skud, hvoraf 7 til 8 udvælges, og som paa en Sommer kan voxe 15 til 20 Fod i Længden, slynge sig op med Træet. En slig Plantning kan blive meget gammel. Jeg kjender een paa $5\frac{1}{2}$ Campi (en Campus er 6 Skpr. Land, hvor Viinrankerne slynge sig om Nøddetræer, den er nu 172 Aar gammel og gav i Høsten 1821 hundrede og fem og fyrretyve Mastelli Viin. En Mastelli er fire Spande Viin, eller saa meget to Karle kan bære. I October ere Druerne modne og afplukkes. Druerne samles i Kurve og bæres til et Kar, af Udseende som et Bagertrug eller Saltetrug, der har i Bunden et Taphul. I Truget stige to Mand med bare Been og træde Saften ud af Druerne; bestandig kommes flere Bær i Truget. Den udpressede Saft udlades af Truget i et understaaende Kar. Vinen bæres derfra i Spande i Kjelderen og kommes paa Fadene, hvor den skal gjære, derfor staaer Spundshullet indtil sidst i November aabent, og dagligen tilhældes frisk Viin i Fadet, eftersom det fordunster. Derpaa tilproppes Spundshullet vel og bedækkes med Aske. I Mai aftappes Vinen paa andre Fade og Bærmen benyttes til Brændeviin. De udpressede Viinbær benyttes til Viinmost, til Eddike, til Brændeviin, eller de nedslaaes i Gruben som Mast, til Føde for Faar.

(Slutningen følger.)

Indenlandske Efterretninger.

Hr. Prof. C. Hornemann har havt den Ære at male Deres Kongel. Høiheder Prinds Frederik Carl Christians og Prindsesse Wilhelmine Maries Portraiter, saavel i Miniatur som Pastel.

I Anledning af den for hele Landet glædelige Dag d. 28 Maj lod Abbedissen i det Adelige Konvent i Itzehoe, Hds. Durchl. Prindsesse Juliane af Hessen, paa sin Bekostning, 100 Fattige, størstedelen gamle Mænd og Koner, af Stadens Distrikt, beværte med et vederqvægende Middagsmaaltid i den med grønt Mai udpyntede Ladebygning i Slotsgaarden, og bærede selv Forsamlingen med sin høie Nærværelse.

Odense, d. 6te Juni.

Den afskyelige Baden i Canalen her ved Odense har atter iaar bragt Døden et Offer. I Søndags druknede saaledes et ungt Menneske, der var dum nok at gaae dybt i Vand uden at have lært at svømme — og den bedste Svømmer kan ikke være sikker for paakommende Krampe, der kan reise sig af indvortes Aarsager. Nu er her dog tvende velindrettede Bade-Anstalter, i Aaen og i Stranden ved Stige; men naar Politi-Anordninger ikke kan hjelpe, at holde den ufornuftige Ungdom fra at sætte Livet i Fare, maa man dog vente, at Exemplet af de mange, der drukne udenfor Badeanstalterne, dog omsider skal drive de Badelystne til at søge de lukkede Badeanstalter, der kan nydes for saa godt Kjøb.

Blandede Efterretninger.

Den russiske Literatur hat nylig faaet en i sin Art mærkelig Bog. Det er nemlig Statssekretær Krapomiski's i St. Petersborg udgivne

Dagbog. Forfatteren var, hele ti Aar igjennem, Sekretær hos Keiserinde Catharina 2d., og han optegnede med en uefterlignelig Nøiagtighed, som man ej i nogen Hoftidende har Mage til, ethvert Ord, som denne Fyrstinde talte; hvad det behagede Hendes Majestæt ved Toiletten eller i Hofcirklerne at tale, læses her vidt og bredt. Ikkun synes det desværre at den keiserlige Boudoir har været lukket for Sekretairen. I det mindste nævner han ej et Ord derom. Var Keiserinden endog i ondt Lune, saa læser man hos Sekretæren med en Elipse, værdig en Tacitus: "I da' en slem Dag." Havde alle Russers Herskerinde havt en slet Nat, saa heder det: Man har ikke sovet godt. For ethvert Ord, der er udgaaet af de keiserlige Læber, bærer Sekretæren en saadan Ærefrygt, at han ofte har meddeelt dem i selve det franske Sprog, naar han havde Frygt at der var Fare for, at det Ejendommelige i Udtrykket skulde tabes ved Oversættelse i det Russiske. Saaledes har Krapomisky ikke undladt at bringe for Efterverdenen, at Kejserinden engang sagde til ham: Vous trottez bien, malgré votre embonpoint. Om Kejserinden skjendte paa ham, om hun havde lidt Løjer med ham, om han tillod sig et fiint Smigrerie, en liden Skjerts, om alt giver Dagbogen samvittighedsfuld Kundskab. Er nu denne russiske Dangeaus Meddelelser end ej af stor Betydenhed, saa lærer man dog at kjende det russiske Hoflevnet paa bemeldte Tid. Man seer Keiserinden, hvorledes hun spiller med dramatiske Ordsprog, hvorledes hun lader føre Krig med Sverrig, hvorledes hun gjør Lovbøger, og lader Erobringer gjøre, hvorledes hun førend Krigens Udfald zittrede i det samme Øjeblik, hun skrev Satyre paa den svenske Konge. (Lit. Conv. Bl. May 113.)

Til den saa højst interessante Dronnings Maria af Skotland Historie ere vigtige Oplysninger udkomne i Hugh Campbells Værk, som noget forkortet er udkommet paa tydsk under Titel: Liebesbriefe der Königin Maria von Schotland an Jacob Carl von Bothwell, nebst ihren Liebessonnetten, Ehecontracten und andern Ur-

kunden. Aus dem Englischen des Hugh Campbell. Leipzig 1825. 2 Dele. 8. med Dronningens Brystbillede. I en Indledning læses det vigtigste om Historien med bemeldte Kjerligheds-breve, om deres Opdagelse, om den liden Guldkasse hvori de bevaredes m. m. (Om Skriftet see Lit. Conv. Bl. May, 119-120.)

Ved de smagfulde, de gamle Vaser efterlignende Former af Porcellain-Arbeide i nyere Tider ere de etruriske eller rettere sagt, gammelgræske Vaser ogsaa blevne det større Publicum bekjendte. I Italien udkommer Tid efter anden Skrifter over deres Oprindelse og Bestemmelse. Inghirami, hvis ypperlige Værk: Monumenti etruschi nu er, efter de nyeste Efterretninger, sin Fuldendelse nær, udgav først i Aaret 1824: Ragionamento angli antichi vasi fittili Polygraphia Fiesolana 8. — Ogsaa er udkommet af Sebastiani Ciampi: "Osservazioni", hvorefter Etruskerne, i Oprindelse, Sprog og Literatur skulle være ganske forskjellige fra Grækerne, men sildigere indgivne Indaanding af Grækerne, og derved stegne til overordentlig Kultur i Kunst og Videnskab.

München, som ved sin Konges stormodige Sands for Kunsten, allerede glæder sig ved mange Kunstskätter, erholder nu ogsaa, siger man, en talrig Vasesamling og andre i det forrige Magna-Græcia fundne Kunstskatte.

Det er, for at alle disse Samlinger og de mangfoldige Instituter kunne desbedre blive anvendte, og de i Virkekredse ved dem staaende mange fortreflige Mænd kunne have Foreningspunkt til Landets Tarv i det Hele, at det er besluttet, at det af Ludvig den Rige 1459 stiftede, 1472 i Ingolstadt d. 26 Juni indviede, og ved Begyndelsen af dette Aarhundrede til Landshut forflyttede Universitet, skal forlægges til Hovedstaden.

Ved en Ildebrand i Eimbeck afbrændte foruden en Kirke, Skole, et Sprøjtehuus og et Bryggerie, endnu 164 Vaaningshuse og 319 Bagbygninger.

I Wahrenholz i Amtet Gifhorn (ikke Wachendorf) lagdes Natten til den 20 Mai 12 Vaaningshuse og 23 Sidebygninger i Aske.

Kjøbenhavns Børs, den 9 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	183	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	99	99½ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	—	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	101½	102 i Banco
4 pC. Dito nye	89	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	55½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i afd. J. H. Höcke's Boes Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 47.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 Juni 1826.

Atterbom til Peder Hjort. *)

Blandt Glas'ne som Din Skaal her frydfuldt klinge,
Dig hilser eet, som Fordumsdage nær.
En gammel Ven er kommen Dig at bringe
Endnu en Klang ifra vor Romerfærd,
End vore Hjerter banke lige unge,
Som da vi skiltes ved Casertas Slot,
End helliges som da Dit Bryst, Din Tunge,
Til Sandheden og til Olivia blot.

Og om Din skjønne Arne; hvilket Under
Har mødt Din svenske Gjæst med natlig Syn?
Italiens Himmel og Italiens Lunde,
Ret som ved Troldom sunkne er fra Skyen,
Hvor milde Vinde liig Zephyrer lufte,
En skyfri Himmel smiler ned, liig der,
Og mørke Vover lee, hvor Roser dufte
I Lys, som fuldere end Nordens er.

*) Digtet paa Næsbyeholm d. 19de Juli 1825.
Forf.

Ja denne Borg, hvis tause skjønne Haller,
Af Kjæmpe-Poplers Vogter aabnes os,
Og dette Vandspring venligen paakalder
Os Romerlivets Leeg ved Maanens Blus,
Og denne skjønne Nat med sine Drømme,
For Nattergalens hulde Qval og Lyst,
Og denne Viin, som af Krystalen strømmer,
Med Digtens Aande og med Glædens Røst.

Og disse elskede Provence-Sange,
Som nys vi har fra hulde Læber hørt,
Og Fuglens Slag, som tusind-tusind Gange,
Mit Hjertes Strænge har, liig Harpens, rørt,
O Broder! hvor det alt i Mindet tænder
En stjernfuld Aften fra den svundne Dag,
Da ogsaa jeg var Solens Barn i Lænder
Hvor den allene tæller Hjertets Slag.

Dog disse stolte Bøge, disse Linde
Saa herligt voxe blot i Danas Park,
Fra hende aandes disse Blomstervinde,
Af hendes Gaver svulner denne Mark,
Du Lyk'lige! den milde Skjoldmøe binder
Dig nu en trofast Søn i Moderfavn,

Og Alt, hvad her Dit Blik, Dit Hjerte finder,
Det minder overalt om hendes Navn.

Ak! altid Nordens Sønner atterkomme,
Fra Velsklands Myrther og dets Blomsterflor,
Snart vorder ham paa hellige Skatte tomme,
Det Sted, hvor han ej lærte stamme Mõer,
Hvad er den Dal, hvor Arno-Bølgen finder
Den Høj, hvor Vand'ren Rom og Havet seer,
Vel imod Barndoms-Hjemmets hellige Minder,
Hvor Freja kysser — og hvor Barnet leer.

Saalænge ædle Saga'rs Lyd Dig glæder,
Som sad Du selv ved Waldemarers Bord,
Saalænge ørnligt deres Skygge træder
Om Saxos og om Oehlenschlägers Jord,
Saalænge Frejas Altar-Ild rigt flammer,
Og gavnmild lyser Dine Timer op,
Er Livet skjønnere bag Herthas Stammer,
End om Du flyttede til Capris Top.

Jeg ogsaa vil en venlig Hytte bygge,
Blandt Hjemmets Minder, hvor min Barndom loe,
Der skulle Engle-Vinger overskygge
Den Længsel, som mig før mod Syden drog,
Der vil jeg lytte til Naturens Stemme,
Som dyb og inderlig jeg hører der,
Og føle varmt dens Fryd og glemme,
Hvad der af Sydens ej er Norden kjær.

Derfor ej blot til Hilsen Haanden rækkes,
Den Haand, Du har i Din saa ofte lagt
Til Afskeed og, — ja, til Farvel den strækkes,
Det bittreste af alle Ord er sagt;
Men — ere Tid og Rum for os ej Vover,
Hvor Sjæl for Sjæl sig uden Lænker tee,
Det Brev, som Mindets Due bær — trolover
En evig Tro med sin Velsignelse.

Til mig skal hviske hver en Vind, jeg møder,
Om Sorøe — og Din skjønne Arbeids-Roe,
Ja hvergang jeg for Ret og Sandhed gløder,
Dit Billed' træder selv ind i min Boe;
Hvor skjønt at skue Friheden og Livet
I Alt, som synlig blot er Tvang og Gruus,
Hvor skjønt at vide Lyset sig hengivet,
Af Den — som styrer faderligt sit Huus.

Naar vore Mødres Skjalde-Sønner synge,
Paa hver sin Strand om Elskov, Ære, Dyd,
Skal frem og atter Digtets Luftskib gynge
Paa gyldne Skye i Sphærers Samsluds Lyd.
Den danske Sanggudindes blide Toner,
Let finder Veien op til Fyrisvall;
Og glad hør'r Svea paa Granittens Throner,
Paa Sangene fra Leires Blomsterdal.

Nu vel! ved alle Bægres Klang vi sværge,
Paa nye vort gamle, hellige Forbund;
Fred mellem vore Mødre — Danmark, Sverrig,
Paa Sjælens Landkort staaer ej Oresund,
Imellem Søstre Fiendskab være dødet,
Sig tvende Dele slutter til et Heelt,
Ved Aanden, — der er stærkere end Odet,
Til eet i Gud, hvad Mennesket har deelt.

J. P. Miller.

Viinavl i det Venetianske.

(Slutning; see forr. No.)

Greve v. Martens har i sin Reise til Venedig, udkommet i Ulm 1824, givet adskillige Oplysninger herom, og det er derfra det er taget, som i vort forrige Nummer læses. Hos os optrækkes Viinranker til Mure, hvor de for Nor-

denvinden kunne have Læ, og staaende mod Sønden nyde Solens Virkning. Til Aflæggere tages et Aars gamle Skud, 3 eller 4 Knuder lange, og naar de om Vaaren begynde at sætte Knoppe, lægger man dem i god tilreed Jord, som vandes Aften og Morgen i Heden, at de kan slaae Rødder. Efter 2 a 3 Aar flyttes disse ved Aflæggere opkomne Viinranker til Muren og sættes i det Hul, der er gravet for dem. Hullet er 6 Qvarteer dybt og 6 Qvarteer i Firkant. Graven fyldes med gammelt Møg og fiin Havejord. Paa Muren er hæftet Lægter, hvortil Rankerne bindes. Efter Høst gjøres, hvor det skulle behøves, en Grav langs henad Muren, ½ Alen eller noget mere dyb, og i den nedbøjes Rankerne; de bedækkes med Jord og over samme Halm. Vaaren derpaa optages disse Viinranker, skjæres og bindes til Muren. Vil Druerne for tidlig Nattefrosts Skyld ei komme til Modenhed, tages Vinduer fra Mistbænke, disse benyttes til en liden Bygning, som opreises til Beskyttelse mod Nattefrosten. Paa det at Druerne kunne blive modne, afplukkes endeel af Bladene i August, og de unyttige Qviste afskjæres.

Da efter Climaets Beskaffenhed Viinculturen i det Store finder Vanskelighed, synes mig at af Stikkelsbær kunde laves en passende god Drik, en bekjendt Frugtviin i England. Man vælger den røde Sort, som har en vis Viinsmag, eller anden saftriig Sort. Man dyrker den i god stærkt gjødet Havejord og lader Busken have sin Frihed at udbrede sig. Paa en Skjæppe Land kan avles 10 a 12 Tdr. Bær; naar disse trædes i et Trug med Taphul, og Saften tylles paa Fade for at gjære, saaledes som ovenfor er talt om Vinen, vilde det baade

til Huusbrug som og til Salg kunne betale sig. De udpræssede Bær kunde benyttes til Eddike. Rips forlanger Sukker for at dæmpe dens Suurhed, hvorved den bliver kostbar.

—7—

Viinstokkens Dyrkning i Danmark.

Vi tør troe, at Sagen kan have Interesse for den største Deel af dette Blads Læsere, og at det nylig udkomne Skrift: Om Viinstokkens Dyrkning saavel i Drivekasser som i fri Luft i Danmark, ved Slotsgartner Lindegaard. (Kjøbenhavn 1826, 67 Sider 8vo, med et Kobber, koster 5 Mk.) vil bidrage til Udbredelsen af Dyrkningen. Anførte Skrift, som er gjennemseet af den botaniske Gartner Holbøll, udmærker sig meget til sin Fordeel, da i Korthed tydeligen er fremstillet en paa Erfaring grundet Dyrkning. Her gives Beskrivelse af 8 Sorter hvide og 8 blaa. Af hvide Druer anbefales fortrinligen den tidlig hvide van der Lahn (fr. chasselas) for vort Klima, saavel til Drivning, som ved fri Mure og Plankeværke. Det er en meget velsmagende sød Drue, som modnes i fri Luft i Begyndelsen af October, og kan gjemmes langt ud paa Vinteren. Af blaa anbefales især den Frankendaler; den bliver fuldkommen moden i enhver Sommer ved Drivning i Viinkasser og i Viinbakker. I varme Sommere, saasom i Aarene 1798, 1807, 1808, 1811, 1819, 1822 og 1823 bliver den og fuldkommen moden ved Murene i det Frie. I Aaret 1822 frembragte en Viinstok af den Art i Rosenborg Have 410 Klaser, hvoraf een Klase vejede $2\frac{1}{4}$ Pd., og denne Stok dækker en Flade af 672 □

Fod, og naaer til begge Ender af en Kasse, som er 84 Fod lang og 8 Fod høi.

Viinstokken formeres ved Aflægning, Stiklinge og ved enkelte Øjne. Aflægning er hos os den meest brugelige, som foretages i Marts, naar man beskjærer Viinstokken. Der vælges een eller flere af de nederste Ranker og sidste Aars Skud; de drejes eller vrides paa de to nederste Leed mod det toaarige Træ, hvorfra de udspringe, for desto hastigere at dannes til Rødder, som derved fremlokkes, og lægges derefter 5 til 6 Tommer dybt i Jorden, fasthæftes med en Krog, hvorefter Jorden tilfyldes og fasttrædes. Enden af Aflæggerne, som skal danne den nye Plante, afstudses paa tvende Øjne over Jorden og bindes lige op til en Stok.

Den anden Formeringsmaade skeer ved Stiklinge. Det skeer ligeledes tidligt om Foraaret ved første Viinbeskjæring, hvortil de bedste og modneste Ranker vælges. Af den nederste Ende af Ranken skjæres Stiklingen, trende Øine lang; den Ende, som kommer i Jorden, skjæres midtover, saaledes at en Trediedeel af Øjet bortskjæres. I en Potte paa 6 Tommers Diameter, fyldt med Mistbeedjord, kan sættes trende Stiklinge, hvilke sættes saa dybt, at det øverste Øje kun bliver tilsyne, hvorefter Potten belægges med et tyndt Lag Moos, og derefter indsættes i en varm anlagt Færsken- eller Viinkasse i den varme Bark, hvor de hastig vil begynde at fremskyde. Hvor saadan Leilighed ikke haves, der kan et, med ringe Varme anlagt Mistbed, gjøre samme Tjeneste, endog med større Fordeel. Naar et enkelt Vindue dertil bliver bestemt, kunde i Mistbedet stikkes 50 Stiklinge, og de ville deri voxe naturligere og stærkere end

i Potter. Luftgivningen kunde da blive mere hensigtsmæssig, og Vinduet efter St. Hansdag aftages, hvorved de unge Stikkere vilde vinde meget i Styrke. Efter Løvfaldet om Efteraaret kunne de opgraves og indslaaes ved en Muur, hvor de kunne dækkes. Ere Viinstiklingerne i Potter indsættes de, naar Frosten begynder, i et koldt eller tempereret Væxthuus. I det paafølgende Foraar, midt eller sidst i April, kunne de unge Viinranker udtages af Potterne, indstudses paa et til to Øjne, og henplantes ved Muur eller Plankeværk. Rødderne behøve næsten ingen Studsning, naar de kun vel udbredes, og rettes fra den krumme Stilling, som de have faaet i Potterne.

Den tredie Formeringsmaade foretages med enkelte Øjne, som vælges af sidste Aars Skud af de nederste Øjne. Stykket hvorpaa Øjet sidder, bør være en Tomme langt, af hvilket $\frac{1}{8}$ af den underste Bark aftages. Af saadanne Øjne kunne lægges tre i een Potte, fyldt med god gammel Melonjord. Potterne dækkes derefter med et tyndt Lag Moos, indsættes i en varm Kasse, og behandles som anført er med Stiklingene.

Den Blanding af Jordarter, som befindes tjenlig til Viinstokken, saavel i Kasser som i det Fri, er: $\frac{3}{4}$ Dele harpet Muldjord, godt renset fra Ukrud og Rødder, $\frac{1}{12}$ Kalkgruus, $\frac{1}{12}$ Hornspaane, $\frac{1}{12}$ Østersskaller, stødte smaa. De tre sidste Ingredienser blandes først vel med hverandre, og maa omtrent udgjøre den fjerde Deel af den hele Masse; derefter blandes disse Dele med Muldjorden. Blandingen samles og tilberedes et halvt Aar før den skal bruges, og flere Gange omarbejdes, at den kan gjennemtrænges

af Luften og Frosten, som skjørner den og gjør den frugtbar, hvorefter den vil blive særdeles tjenlig til Viinstokke. Rabatten udgraves og bortføres til en Dybde af 3 a 3½ Fod. Derefter belægges Bunden med et 6 Tommer tykt Lag af Muurbrokker, smaaslagne; de tjene som Sugerender, for at aflede Vandet om Efteraaret og Vinteren, siden opfyldes Rabatten med den omtalte Jordblanding. Viinstokke kan plantes i Kasser eller i det Fri, saavel om Foraaret, som om Efteraaret 14 Dage efter Løvfaldet. I en Kasse paa 5 Vinduer plantes en Stok i Midten af Kassen. Rødderne maa regelmæssig lægges horizontale paa Jorden, at de kunne blive fordeelte, derefter lægges 6 til 8 Tommer Jord paa dem. Den bedste Alder til Omplantning ere de to- til fireaarige Planter.

Viinbakken er den simpleste Indretning og forbunden med ringe Bekostning; den anvendes der, hvor Viinstokke ere ved Bygninger eller Mure. Den sammensættes af Bræder, heftede i Hjørnerne paa Pæle, drevne i Jorden, og heftede bag til paa Lister, naglede paa Muren. Rankerne indtrækkes gjennem et Hul, skaaret i Bræderne, og derefter tilstoppes med Moos. Til Vinduer kan benyttes dem fra Mistbænkene. Rankerne heftes paa et Espallier af smaa Stokke. En Viinbakke bestaaer i Almindelighed af 3 Vinduer til een Stok. Bakkerne anlægges midt i Marts. Man fylder Gruben i Bakken med frisk Hestegjødning, og lader den ligge 6 til 8 Dage for at sammenbrænde. Angaaende Bakkernes Pasning med Luftning, samt Rankernes og Skuddenes Pleje bør læses i Skriftet selv. Den Umage og Bekostning Viinstokkens Dyrkning forlanger, betaler sig engang. Viinstokke yde alle-

rede i det tredie Aar, fra den Tid de ere stukne, 10 til 14 Pund Druer, og kunne blive meget gamle, over hundrede Aar, og vedblive at bære godt. Man kan kjøbe Viinstokke i Potter, som bære Druer, hos Gartner Olsen, udenfor Østerport, for 4 Mk.

—7—

Sir Walter Scott.

Fra Edinburg skrev man nyligen om den slette Stilling, hvori Sir Walter Scott var kommen deels ved nogle Handelshuses Fallit, deels ved Uheld i egne Kjøbmandsspeculationer, som han paa egen Regning havde indladt sig i. Som Følge, hedder det, af den bekjendte Boghandler Constables Bankerot maatte ogsaa Bogtrykker Ballantine indstille sine Betalinger. Med dem begge, men især med sidstnævnte, med hvem Walter Scott var associeret, stod han i meget indviklede Forhold. — Hans Gjelds Beløb er 120,000 Lsterl., og man har beregnet, at han, naar alle hans Ejendomme ere realiserede, desuden vil blive 40,000 Lstl. skyldig. Fuldførelsen af Walter Scotts nye Arbeide: Napoleons Levnet, turde lide og forsinkes ved Banquerotten. Maatte blot hans Behandling af denne Gjenstand ikke blive for eensidig. Smerteligt vilde det iøvrigt være for den romantiske Literatur, om Nødvendigheden for Walter Scott til at søge sine Tab ved nye Fortjenester oprettede, skulde tvinge ham til Megetskriveriet, da det er en bekjendt Sag, at Meget og Got er sjeldent. Hans Ord: Min højre Haand skal oprette mine Tab, synes dog at bebude saadant Forsæt. Be-

meldte Ord ere en vellydende Fryd for de tydske To- og Firegroschen-Spekulantere.

(L. allg. M. Z. 29.)

Af de Walter-Scott'ske Romaner ere en stor Deel indlemmede i den danske Literatur, saasom: Røde Robin, Midlothians Hjerte, Ivanhoe, Bruden fra Lammermoor, den gamle Gravmand, Montrose; af Hr. C. J. Boye, paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag. — Guy Mannering og Oldgrandskeren, oversatte af Hr. C. W. Hviding paa samme Forlag. — Den sorte Dverg, oversat af Hr. Fr. Schaldemose, ligesaa paa samme Forlag. — Lord Nigels Hændelser, Slottet Pontefract og Redgauntlet, oversatte frit og med Forkortninger af afd. Capit. Fr. Schneider, paa den beekenske Boghandlings Forlag. — St. Ronans Brønd, oversat af Capitain Nygaard paa samme Forlag. — Fortællingen om Korsridderne, ligesaa. — Ridder Peveril paa Højen, ligesaa. — Kenilworth, oversat af Dhrr. J. C. Lange og H. F. Hellesen, paa C. Steens Forlag. — Harold, den Uforfærdede, frit oversat af Fr. Schaldemose, paa samme Forlag. — Marmion, frit oversat af Luise Aug. Welker, paa Hr. J. H. Schultz's Forlag. — Harpespillerinden Annot Lyle, efter en Forkortning oversat ved P. Thorsen paa Hr. P. T. Schovelins Forlag.

Den norske Bank.

Extrakter af Bankens Regnskaber for Aaret 1825 ere bekjendtgjorte under Datum: Tronhjem, 31 Decbr. 1825, fra Bankens Direktion, som Bilag til Norske Rigstid. No. 41.

Man seer deraf at Bank-Indskuddet og Sølvfonden udgjør

	Indskudet. Spdlr. ß.	Deraf erlagt. Spdl. ß.
Aggershuus Stift	1000119. 86.	992605. 12
Christiansands	287008. 75.	283623. 29½
Bergens	362030. 37.	362004. 21
Tronhjems	296054. 57½	296054. 57½
Nordlands	55022. 14.	54597. 28
Ialt	2000235. 29½.	198884. 28
Restancen i det Hele		11351. 1½

Af Restancen ere de 7514 Spd. 74 ß. for Aggersh. Stift, 3385 Spd. 45½ ß. for Christiansands Stift, 26 Spd. 16 ß. for Bergens Stift, 424 Spd. 106 ß. for Nordlandenes Stift. Ingen Restance for Tronhjems Stift.

Bankens Sølvfond ved Aarets Slutning var 1991805 Spd. 37 ß., hvoraf er opbevaret ved Bankens Hovedsæde 1796947 Spd. 47 ß., paa Kongsberg i umyntet Sølv 184824 Spd. 74 ß. Det øvrige ialt 10033 Spd. 36 ß. ved Bankafdelingerne i Christiania, Christiansand og Bergen.

Banken ejer Beholdning:

rede Sølv	2,154,569 Spd.	68 ß.
udestaaende Kapital . .	4,512,831 —	103
Ejendomme af Værdie	5,600 —	=
	6,673,001 Spd.	51 ß.

Ejendommene bestaae i Bankens Gaard i Tronhjem af Værdi 4000 Spd., og Bankens Gaard i Bergen 1600 Spd. Inventariet, som i forrige Regnskab stod for 3300 Spd., er overtaget paa Gevinsts og Tabs Conto.

Derimod er Banken skyldig:

	Spdlr.	ß.
1. For de i Cirkulation værende Sedler	3969064.	38.
2. Til Statskassen, Foliohavere rc.	472846.	14.
3. Paaligger Banken at udbetale til Aktiernes Ejere dette Aarsrene Fortjeneste	139182.	26.
4. at indkjøbe til Fordeel for Aktie-Ejerne, smaa Indskud for	89424.	98.
	4670517.	56.
Bankens beholdne Formue var	2002483.	115.

Blandt Bankens Udgivter udgjør Lønninger til Bankens Embedsmænd og faste Betjente ifølge 13050 Spd.

Indenlandske Efterretninger.

Aarhuus, d. 9de Juni. Hvad vi saa inderligen have ønsket, men ei turdet vovet forvist at haabe, er nu falden i vor Lod: Efter to Aars Savn see vi atter vor kongelige Fader iblandt os.

Det var den 8de Juni Klokken 9 om Formiddagen, da vi, efter længselfuld Venten, øinede det kongelige Dampskib. Under Helgenæs besteeg Hs. Majestæt og Allerhøistsammes Suite en kongelig Chaluppe, og der seilede nu herfra en heel Deel Baade, af hvilke enhver kappedes om at bringe Landsfaderen sin Jubelhilsen først, og Fryderaab lød hen over Bølgerne, som bare den elskede Konge. Tusinder af Tilskuere bedækkede Strandbredden rundtomkring. Borgervæbningen paraderede, Skibene i Havnen vare pyntelig behængte med Flag og Vimpler, Alt var Jubel og Glæde. Paa Skibsbroen modtoges Hs. Majestæt af Hs. Kgl. Høihed Prinds Frederik Ferdinand, de herværende Generaler, Regimentskommandeurer og øvrige høie Officerer, Stiftsbefalingsmanden, Byens Magi-

strat og eligerede Borgere rc. rc., under en Salut af 27 Kanonskud og et mangefoldigt Hurra. I Hs. Majestæts Suite befandt sig Hs. Durchlauchtighed Prindsen af Hessen-Philipsthal; Hs. Excellence Oberhofmarskalk v. Hauch, Ridder af Elephanten; Kammerherre, Generalmajor v. Bülow, Chef for Generaladjutantstaben, Storkors af Dannebrogen og D. M., samt Ridder af den preussiske røde Ørn; Kammerherre, Generalmajor og Generalqvarteermester v. Haffner, Storkors og D. M.; Kammerherre, Generalmajor v. Friboe, Chef for Husarregimentet, Commandeur af Dannebrogen; Kammerherre, Generaladjutant Rothe, Commandeur i Søe-Etaten og Deputeret i Admiralitet, Commandeur af Dannebrogen og D. M.; Kammerherre, Oberst og Cavallerie-Inspecteur v. Flindt, Commandeur af Æreslegionen og af Dannebrogen; Kammerherre, Oberstlieutenant v. Bardenfleth, Commandeur af Dannebrogen; Generaladjutant-Lieutenant, Oberst v. Lützen, Ridder og D. M.; Divisions-Qvarteermester, Oberstlieutenant v. Schow, Ridder af Dannebrogen; Oberstlieuten., Overadjutant du Plat, Ridder og D. M.; Divisions-Adjutanterne: Kammerjunker, Major v. Abrahamson, Ridder af Æreslegionen, Sværd-, Bath- og Dannebrogsordenen samt D. M.; Kammerjunker, Major v. Hageman, R. af D. rc.

Saaledes drog Hs. Majestæt under Klokkelyd, Kanontorden og Folkejubel ind i Staden, venligt hilsende til alle de med Tilskuere propfyldte Vinduer. Alle Gader, hvorigjennem Toget gik, vare bestrøede med Blomster. Strax efter at Monarken var aftraadt i sin Gaard paa Torvet, nød Byens Gejstlighed, Regimenternes Officierer, alle Byens og Omegnens Embedsmænd og Honoratiores, samt Borgervæbningens Officeerkorps den Naade, at gjøre Hs. Majestæt deres allerunderdanigste Opvartning.

Om Aftenen var hele Byen illumineret paa det højtideligste; selv det ringeste Huus i de meest assides Stræder var festligt oplyst. Det var den smukkeste Illumination, der mindes her; ikke faa Stæder vare prydede med Transparen-

ker og Indskrifter, og mange vare udmærkede ved smagfuld Belysning og et ualmindeligt Arrangement; Blomsterkrandse og Grønt omslyngede Borgernes Vinduer, og en reen, uskrømtet og hjertelig Glæde var synlig hos den Fattigste, som hos den Rige. Gaderne vrimlede af Mennesker til over Midnat.

Hs. Majestæt har i Dag Formiddags holdt Specialrevue over det fyenske og 3die jydske Infanterie-Regiment, og i Eftermiddag over Hs. Kongel. Høihed Prinds Frederik Ferdinands Regiment lette Dragoner. I Morgen Formiddag vil Allerhøiststamme mønstre det slesvigske Regiment Cuirasserer og jydske Regiment lette Dragoner; om Eftermiddagen: det fyenske Regiment lette Dragoner. Søndag Formiddag bliver stor Kirkeparade; om Eftermiddagen Kl. 5 vil Hs. Majestæt holde Specialrevue over det holsteenske Landseneer-Regiment og Mandag Formiddag over Artilleriet.

Rendsborg, den 4de Juni. Ogsaa denne Stads Indvaanere: Borgere og Militaire, toge en hjertelig Andeel i Kongehusets høje Familiefest: den for hver dansk Undersaat høistglædelige Forlovelse mellem Hs. Kongel. Høihed Prinds Frederik Carl Christian og Hds. Kongel. Høihed Prindsesse Wilhelmine Marie. Den 28de Mai om Formiddagen Kl. 11 forsamlede sig paa Paradepladsen det her liggende Detaschement af Livreg. Kuirasserer, det Kongel. Artillerie med 10 Kanoner, det borgerlige Artilleriekorps, begge Inf. Regimenterne Oldenburg og Holsteen, samt Brandkorpsets bevæbnede Afdeling. Den p. t. Høistkommanderende, Hr. Oberst Ridder v. Brackel, begav sig tilligemed et talrigt Officeerkorps langs med Fronten, under præsenteret Gevær og Nationalsangens Musik, hvorpaa det Hele defilerede ham forbi og indsluttede Paradepladsen med en $\frac{3}{4}$ Quarree, hvis aabne Side var ligeoverfor Gouvernementshuset, hvorpaa der under præsenteret Gevær blev udbragt et trefold Hurra for det hele Kongelige Huus, ledsaget af

9 Kanonskud og en tredobbelt Løbeild af Infanteriet. Denne Høitidelighed bivaanedes af en overordentlig stor Mængde Tilskuere. Om Aftenen musiceredes der af Regimenternes Musikkorpser, Selskabet Harmonien feirede Dagens Høitidelighed med et Bal, og hele Byen var frivilligen illumineret. Gud velsigne Kongen og det hele Kongelige Huus! saaledes lød det almindelige Ønske.

Kjøbenhavns Børs, den 13 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$182\frac{1}{2}$	183 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{3}{4}$	$83\frac{1}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{4}$	$72\frac{3}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	99	$99\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	$91\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	89	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	$56\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 48.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 17 Juni 1826.

Hyrdebrev

til Geistligheden fra Biskopperne og Superintendenterne i Danmark, Slesvig, Holsteen og Lauenborg, i Anledning af det tredie Reformations Jubilæum 1817.

Forord

fra Oversætteren og Meddeleren.

Paa en Tid, da Meninger og Yttringer i Religionsanliggender have taget en tilsyneladende høist divergerende, lidenskabelig og ligesom schismatisk Vending; da alle Pennene ere hvædsede i Modersmaalet og Publicum saaledes er bleven gjort deelagtig i Striden selv, torde det maaske være Lægmanden velkomment, ogsaa i Modersmaalet at see efterfølgende Stykke, der i Aaret 1817 emanerede i det latinske Sprog fra den danske Geistligheds høie Øvrigheder i Anledning af Reformations-Jubilæet.

At der i Oversættelsen vil kunne spores Idiotismer, tør man haabe enhver der kjender Sprogbygningernes store Forskjellighed, vil undskylde, saameget mere, som Arbeidet ofte vilde tabe formeget ved aldeles at oversøres fra det Sprog, hvori det er tænkt og forfattet. Iøvrigt skeer dets offentlige Meddelelse kun i den Hensigt mere at dæmpe end opulme en Ild, der truer med at svække, om ei fortære, et af den christelige Religions høist vigtige Meed, som Vehikel for statsborgerlig Enighed, Fromhed og Broderkjærlighed.

§. 1.

Dersom der, kjæreste Brødre, nogensinde har været en gjennem alle Tidsaldre mærkværdig Tingenes Omvæltning, da er det vist nok den, hvorved i det 16de Aarhundrede en stor Deel af det temmelig cultiverede Europa afskaffede den romerske Paves Herredømme, haandthævede den christelige Religion i sin oprindelige, ældgamle Reenhed, kjendeligt forøgede og udvidede tilligemed guddommelige ogsaa de menneskelige Videnskaber. Men at ikke alene disse sidste, hvorved det menneskelige Vid skjærpes og Sæderne dannes, men ogsaa den hele Levemaade, Lovene for og Indretningerne ved Staternes Styrelse, hvorved Menneskesamfundet forbindes, bleve ændrede og rettede ved hiin Kirkens store Igjenfødelse, derom underviser Historien, Begi-

venhedernes ypperste Lærer. Ved de os veiledende Lys kunne vi, da allerede tre Aarhundreder siden Reformationens Begyndelse ere henrundne, langt lettere end forhen undersøge Aarsagerne, opdage Virkningerne, og fra alle øvrige Begivenheder adskille Følgerne af Religionsforbedringen. Thi ligesom en langt større Himmel- og Jordkreds møder dem, der ved at bestige et Bjerg kunne ligesom med eet Viekast betragte de nærmeste Enge, omkringliggende Agre, og mere bortfjernede Skove, end dem, der opholde sig paa Sletten: saaledes lade de menneskelige Begivenheder efter Aarhundreders Forløb sig langt nøiagtigere beskue og undersøge af Efterkommerne end af de Samtidige. Og endskjønt nye Frugter stedse kunne fremvoxe af Kirkeforbedringen, som af enhver anden stor Begivenhed, og disse ei letteligen skulle mangle i alle efterfølgende Tider, saa ville dog just disse nye Frugter i vor Tid kunne veies paa den billigste Vægtskaal, og øses af deres rette Kilder ved Mennesker, som ere langt fra at have Aarsag til Fjendskab og Partiskhed. Men hvor vigtig en billig og paa Historien grundet Dom over Reformationens nærmere og fjernere Virkninger er i vor Tid, da der høres saa mange Stemmer selv blandt de Evangeliske om at hiint Affald, som skete fra den catholske Kirke, ingenlunde var at bifalde, ville I let indsee, fornemmelig naar I overveie, at denne samme Kirkeforbedring er et menneskeligt Værk, ikke fritaget fra de menneskelige Tings fælleds Lod, og desuden Vildfarelser underkastet; ei heller fri for skadelige Virkninger, som Menneskers Letsind, forudsattede Meninger og Stivsind frembragte. Hvorfor vi ogsaa gjerne indrømme Fjenderne af Reformationen, at ikke alle de Frugter, som denne

bar, vare fuldkomne, og at meget kunde være tilbage at ønske; men paa den anden Side paastaae vi saameget des tillidsfuldere med dens ældre og nyere Forsvarere, blandt hvilke det maa være nok at nævne Reinhold og Villers *), at de Fordele, som den bragte Menneskeslægten, ere af saa stort Omfang og Mangfoldighed, at de langt overveie Pletterne og Manglerne, som kunde findes deri. Derfor ville vi og upaatvivleligen foretage en for Eder, kjæreste Brødre, behagelig Idræt, ved i Indledningen til dette Circulair, hvorved I indbydes til Reformations-Jubelfestens Helligholdelse, i muligste Korthed fornemmelig at gjennemgaae de Fordele, som hele Christenheden erholdt ved Kirkeforbedringen. Verdslige Fordele forbigaae vi med Overlæg, uagtet ogsaa disse ere af største Vigtighed.

§. 2.

Som i den synlige Natur, saa og i sammes usynlige Indretning synes da visse Perioder fastsatte, ved hvis Gjenkomst saavel physiske som moralske Begivenheder erholde større Kraft og Virksomhed end om de indtraf paa nogen anden Tid. Til Beviis maa Reformationens Begyndelse selv tjene. Thi det er upaatvivleligt, at før Luthers Tid have ligesaa vigtige Stridigheder fundet Sted, som den, der gav første Anledning til Kirkeforbedringen. Men da Tiderne endnu ikke vare beqvemme og modne til denne Forandring, bleve Tvistigheder af det Slags

*) Reinholds Ehrenrettung der Reformation. Jena 1789. Villers Versuch über den Geist und den Einfluß der Reformation Luthers; mit Anmerkungen von Henke. 1805. Bogen ogsaa fordansket af P. Blicher Olsen. Kjøbenhavn 1813.

enten neddyssede, eller, uden stor Vanskelighed med Magt undertrykte, eller i det mindste holdte paa en eller anden Maade inden snevre Grændser, ved hvilke Midler det indtil den Tid havde været tilladt at nedkue dem, da derimod Luthers Stridighed med Afladskræmmerne endog lige fra sin Oprindelse havde været af en anden Art, og efter kort Tids Forløb ikke lod nogen Tvivl tilbage for enhver kyndig Tilskuer om det ulægelige Saar, som den catholske Kirke derved vilde faae.

Fra Begyndelsen af Disputatserne begyndte Hovedspørgsmaalet at tage en Retning, hvorved den pavelige Auctoritet syntes at svæve i største Fare; thi ved at afskaffe al menneskelig øverste Myndighed erkjendte og kjekt forsvarede Luther og hans Medhjelpere, at den hellige Skrift, ret fortolket efter Fornuftens Grundsætninger, havde den højeste Auctoritet i alle Troessager, og paastode de strængt, ikke at ville vige uden for Grunde, hentede af guddommelig Aabenbaring. Og vist nok var dette Grundvolden, hvorpaa Reformationens hele Bygning skjønnes at være opført. Heraf fulgte alle Reformatorernes Læresætninger om Rettigheden, der skulde hævdes Fornuften i guddommelige Ting, og at den hellige Skrift ikke burde fortolkes efter Kirkens Godtbefindende (ved hvis Vidnesbyrd dette end maatte blive bekjendtgjort, enten ved Kirkefædrenes eller Conciliernes eller selve Pavernes), men efter den retteligt underviste og underrettede Fornuft selv; hvor virksomt dette var til at fastsætte og pryde ethvert evangelisk Dogme, vilde det blive for vidtløftigt ved denne Leilighed at gjennemgaae. Dette allene ville vi tilføje, som let vil indsees af Enhver, at den menneskelige Fornuft, indsat i sine oprindelige Rettigheder,

har udmaalt og indbegrebet det hele Omfang af alle videværdige Ting, og ei blot de theologiske, og af selve Kirkeforbedringen grebet Leilighed til høiere Anskuelser, samt at hvad der (til evig Tid Erindringsværdigt) næsten over hele Europa blev udrettet selv i menneskelige Videnskaber, skyldes for største Delen ham, der brød Overtroens og Pavevældens Lænker, og ei alene tillod det menneskelige Vid at prøve sine Kræfter, men og ved sit Exempel vakte det til ethvert stort og vanskeligt Forsøg. Men da alle de Sandheder, som Mennesker kunne opdage og erkjende, ere indbyrdes sammenknyttede, og alle ligesom forene sig til eet Maal, nemlig Kundskab om moralske og guddommelige Ting: hvor ypperlige og saliggjørende have da, fra denne Side, Virkningerne af Kirkeforbedringen været, da denne atter grundfæstede Overeensstemmelsen mellem Fornuft og Aabenbaring (der efter den guddommelige Frelsers Villie bør være uopløselig, men formedelst Tidernes Uretfærdighed blev ophævet) paa det Vilkaar, at hiin ærbødigt skulde erkjende den guddommelige Aabenbarings øverste Myndighed; men denne, kommen fra Gud, om den end lærte noget, som var over Fornuften, maatte dog intet Fornuftstridigt fastsætte. Ved denne saa saare ønskelige Enighed, er Religionslæren atter renset fra en slettere Tidsalders Ureenhed, og har opnaaet sin gamle Værdighed, og mestendeels ogsaa Simpelhed. Thi at Reformatorerne tragtede efter og især pønsede paa at fornye Christnes Iver for de Ting, der virkelig ere af meget stor Vigtighed, lærer den hele Historie om de af dem foretagne Arbeider. Derfor afholdte de sig, saavel i dogmatiske som moralske Materier, fra tomme og overflødige Spidsfindigheder og Subtiliteter, saavidt det kunde skee med Hensyn

paa Tiderne, og med al Flid bestræbte de sig for at udlede christelige Dogmer af den hellige Skrift, og klart og tydeligt at fremsætte, hvad der burde være Troes- og Levnetsregel for Alle; derimod forkastede de det Meste af hvad der ikke kunde øses af den bibelske Theologies Kilder, og som var til ingen Nytte i det menneskelige Liv, eller endog kunde have skadelige Virkninger formedelst overtroiske Meninger, der ikke letteligen kunde skilles derfra. Men da de udledte alt af den hellige Skrift, som eneste Kundskabskilde, forsaavidt nemlig Religion bør hentes fra Aabenbaring, er det beundringsværdigt, hvormeget de bidroge til at give denne Styrke og Fasthed. Thi ved denne ene Lære forsvandt Skolastikernes hele Digt om saa mange andre Kilder, hvoraf Religionskundskab skulde øses, hvilke den romerske Kirke, af Lyst til at beherske alle øvrige, havde saa aldeles ledet efter sin Villie, at den omsider holdt Oracler fra Paven, som den, der udgav sig for Guds Statholder (uagtet Alle af friere Aand og mere opvakt Hoved forgjeves satte sig derimod), som en Rettesnoer for Alt, og mente, at Alt hængte af hans Vink. Men ved den evangeliske Lære blev der lagt en fast og urokkelig Grundvold; thi naar den hellige Skrift, fortolket efter Fornuftens Love, erkjendes som den eneste Religionskilde, sammenstyrte de øvrige Slags Auctoriteter af sig selv. Den er da tilstrækkelig, saasom den stemmer overeens med Fornuftens Værdighed, og den guddommelige Aabenbarings Majestæt.

Hvor glædelig en Skikkelse alt dette gav Religionen, vil let kunne indsees, naar man sammenligner Virkningerne med Aarsagerne, thi det bliver da klart, at den med Fornuften i

Sandhed overeensstemmende Troe, saaledes som den blomstrede i apostolisk Tidsalder og næstfølgende Aarhundreder, er saaledes grundfæstet i alle evangeliske Menigheder, at Enhver maa erholde Lyst til Religionskundskab, og, at hvorvidt end Menneskers Frækhed gaaer i at foretage Nyheder med Religionen, og blande det Nederste med Øverste, menneskelige med guddommelige Ting, kan dog denne Troes Rødder aldrig oprykkes, men fastnes snarere dagligen selv ved Modstandernes Anfald. Herved bliver hiin fornuftige Gudsdyrkelse, hiin fuldkomne Kundskab om Religionen og dens Anvendelse paa Sæderne inderligt forenet med Fornuftens Brug (hvortil andre christelige Menigheders Medlemmer vanskeligt ville komme formedelst Mysticismens Farligheder, som neppe kunne undgaaes af dem, der anstille alt for dybe Undersøgelser) og ypperligen fremhjulpet formedelst de ved evangeliske Menigheders Lære fastsatte Love; og Mennesker, som have gjort temmelig Fremgang i det høieste Væsens aandelige Dyrkelse, maa ved de kraftigste Bevæggrunde drives til at hylde den, fordi den er lige passende med Religionen og Fornuften.

I disse Virkninger af Kirkeforbedringen, som sigte til Gudsfrygts Befordring, forenes og indeholdes som i en Sum dens Fortjenester af den christne Kirke. Men ligesaa ypperligt førgede den for de Christnes udvortes Tilstand, forsaavidt som disse udgjøre en Kirke. Thi ved at bestemme det sande Begreb af denne, hævdede den (nemlig Forbedringen) Frihed fra alt hierarchiskt Aag, afmaalede nøiagtigt Lærernes og Præsternes Pligter og Rettigheder efter den hellige Skriftes Aand, og forebyggede med al Om[...]

og Flid, at ikke Kirken atter skulde fornye de fordums for den og Staten saa ødelæggende Stridigheder med Overøvrighederne. Kirken blev af den hævdet i sine Rettigheder, og Staten i sine. Den sikkrede Lærdommen om Sacramenternes Brug for al menneskelig Overmagt. Den underkastede Kirken, forsaavidt den var i Staten, dennes Myndighed, at ikke de Ulykker, som reiste sig af hiin Stat i Staten, og som den catholske Kirke saa ofte maatte prøve, skulde forstyrre den evangeliske Kirkes og selve Statens Fred. Der indrømmedes de høieste Øvrighedspersoner og Fyrster samme Ret og øverste biskoppelige Embede, som Constantin den Store først tilegnede sig, til at beskikke Geistlige, samt indrette det hele Kirkepolitie, og baade Rettigheder og Pligter indbefattedes under eet Navn.

Hvor stor Fordeel den catholske Kirke drog af disse friere Meninger, Beslutninger og Indretninger, hvad nye Skikkelse selv den canoniske Rets Studium erholdt, og med hvor lykkelig Fremgang de catholske Fyrster have nedtrykt de romerske Pavers Overmod, er ikke Stedet her udførligere at fremsætte. Dette alene maa være nok at berøre, at nemlig alle Forsvarere af den franske Kirkes Friheder (Justinus Febronius, og de, som holdte paa hans Partie, samt Modstanderne af Pavetyranniet i selve Italien, lige fra den udødelige Paolo Sarpi), uagtet de vel ikke have hentet den friere Aand, de yttre, fra de Evangeliskes Skoler, dog burde ansee saadant, som en Følge af Tidens Aand, der vaktes til Sandheds Undersøgelse, og langt overskred Grændserne af blot de Egne, der forkyndte den romerske Pave Krig. Bevægede og tilskyndede af denne Aand have hine fortræffelige Mænd vovet store

Foretagender, og om de end ikke altid eller allevegne vare Udførelsen voxne, udspredte de dog Sædkorn, som ere opvoxne til den glædeligste Høst. Ja, vi ere nu komne saa vidt, at vi vist og dristigt tør paastaae, at just Virkningerne af Kirkereformationen have yttret sig ei alene i den evangeliske, men ogsaa i den catholske Kirke, og at denne sidste vil i den kommende Tid, sildigere eller tidligere, deeltage i samme Velgjerninger med os. Dette kan man langt vissere ahne, ja forudsige, paa tredie end paa anden og første Secularfest, da Tingene endnu allevegne vare i friskere Minde.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Aarhuus, den 12te Juni. Hs. Majestæt Kongen tilligemed Prindserne og den Kongelige Suite bivaanede igaar Højmesse=Gudstjenesten i Domkirken, som forrettedes af Hs. Højærværdighed Biskop, Dr. og Prof. Birch, Commandeur af Dannebrogen. Ogsaa de tre herværende Regimenter vare i Kirke. Efter Gudstjenesten var der Audientse hos Hs. Majestæt, som derpaa efter Taffelet holdt Specialrevue over det holsteenske Landseneer=Regiment. Idag Formiddags har Allerhøjstsamme mønstret Artilleriet. Imorgen begynde de egentlige Maneuvrer.

Her kom igaar og iforgaars saamange Fremmede til Byen, at Endeel maatte kjøre bort igjen, uden at kunne faae Logis.

Deres Kongel. Høiheder Prinds Christian Frederik og Fred. Carl Christian ankom til Altona d. 11 Juni med et talrigt Følge, om Aftenen Kl. 10, under Bedækning af hele det borgerlige Kavalleriekorps. Formedelst den uhyre Menneskemængde, som bølgede igjennem de oplyste Gader og jublende hilste de høje Gjæster, maatte Toget skride saa langsomt frem, at

de først efter meer end $\frac{3}{4}$ Time naaede Hs. Exc. Grev Blücher-Altonas Hotel. Her havde Byens Magistrat, Geistlighed af alle Konfessioner, Rabbinerne og de Ældste af den jødiske Menighed, Gymnasiets Professorer, Stadskæmneriets Deputerede o. s. v., en stor Deel af Omegnens Embedsmænd, de herværende Land- og Sø-Officerer, Staboffcererne af det borgerlige Infanterikorps, flere af de her og i Naboskabet levende Standspersoner o. s. v., samlet sig, for at udtrykke deres Ærefrygt for de høje Gjæster, og Glæde over deres lykkelige Ankomst til denne Stad. Hans Kongel. Højhed Prinds Christian Frederik havde den Naade, med den ham ejendommelige Ynde, at yttre Forsamlingen sin Glæde over atter at befinde sig i den ham saa kjære Stad Altona, og at forestille sin ophøjede Søn, paa hvem saa stor en Deel af Landets fremtidige Forhaabninger hviler, for Forsamlingen. Et Kompagnie af det borgerlige Infanteri, som med Fane var opstillet foran Grev Blücher Altonas Hotel, havde Hs. Højhed den Naade at bortsende, for ikke at forstyrre Borgerne i deres sædvanlige Beskjæftigelser, hvorimod Højstsamme kun beholdt nogle enkelte Poster. Om Morgenen den 12te tog Deres Kongel. Højheder adskillige Instituter i Øjesyn. Klokken to Eftermiddag modtoge de stor Kour, hvorved ogsaa det i Hamburg residerende Corps diplomatique og en Deputation fra Staden Hamburg indfandt sig. Om Middagen var der stort Taffel, og om Aftenen besøgte Deres Højheder Skuespillet, under alle de Tilstedeværendes glade Jubel. Idag staae Deres Kongel. Højheder i Begreb med at begive sig til Hamburg, for at tage forskjellige derværende Anstalter i Øjesyn; om Aftenen ville de høje Reisende besøge Theatret i Hamburg.

Hans Kongel. Højhed Prinds Christian Frederik vil, som vi haabe, blive i vor Midte til Torsdag. Hs. K. H. Prinds Frederik Carl Christian turde vel alt i Morgen fortsætte Højstsammes Rejse til Udlandet.

Frederiksborg, d. 5te Juni. Da det var blevet Embedsmændene her i Amtet bekjendt, at

Amtmand Arctander paa denne Dag i 50 Aar havde virket som Kgl. Embedsmand, oversendte de ham ved en Skrivelse, hvori de tolkede ham deres Følelser, et smagfuldt Taffeluhr med en passende Indskrift, og om Formiddagen indfandt de sig samtlige hos ham for at lykønske ham i Anledning af Dagen. Om Aftenen var Byen illumineret, og hvor Jubel-Oldingen kom frem modtoges han med et velmeent: Længe leve vor gode Amtmand!

Den 2den Juni festligholdt Consistorialraad Clausen i Adelboelund ved Flensborg sit Jubilæum som Præst i 50 Aar. Provst Jacobsen holdt en Tale, hvorunder han og endeel af Omegnens Præster lagde Haand til Velsignelse paa den 87aarige Jubeloldings Hoved. Derefter prædikede denne selv en Time. Endelig overrækkede ham Pastor Valentiner i eget og adskillige Medbrødres Navn en ziirlig trykt Bibel. Før og efter Talerne bleve Psalmer afsjungne, som foruden Orgelet ledsagedes af Instrumentalmusik.

I Hr. Iversens fyenske Avis No. 25 læses følgende: "Litterairnoticer. I det kjøbenhavnske Aftenblad har man af den Omstændighed: at der i høisalig Kong Hanses Hovedskal blev, da samme opgroves i Graabrødrekirken, funden tre Huller, taget Anledning til den Formodning, at fornævnte Konge ei alene skulde være paa morderisk Viis tagen af Dage; men Mordet endog kunne tilskrives hans egen Søn, siden Kong Christian den 2den. Rigtignok saaes i den Hjerneskal, som man, efter Stedet, den fandtes paa, formodede at være Kong Hanses, hine trende Huller i en Trekant, en Afbildning deraf blev vedlagt den Officielberetning om hele Kirkens Nedbrydelse, som sal. Biskop Hansen indsendte til det højkongl. danske Cancellie, ligesom og en Copie deraf, saavelsom en Tegning af Kong Christian den 2dens Hovedskal senere ere komne i Hs. Kongelige Højheds, Prinds Gouverneurens Værge, og mange af Odense Byes agtbare Indvaanere have seet disse Kongel. Been, saavel første Gang, da de henflyttedes fra Graabrødre til St. Knuds

Kirke, som anden Gang, da de, den 11te September 1817, stededes, med Guds Hjælp for Sidstegang! til Hvile ved Liigstenens Fod i St. Knuds Kirke; men aldrig hørtes paa de Tider af de meest historiekyndige Mænd, nogen Tanke, eller yttredes noget Sagn om, at Kongen skulde være kommen af Dage ved Snigmorder=, endsmindre ved Sønne=Haand. Mindes ret, saa formodedes, at Kong Hans kunde i Ditmarscher eller nogen af hans andre Krige, have faaet et Stød paa dette Sted, maaskee af de dengang brugelige Morgenstjerner, og at Benet, skjørnet derved, var gaaet tidligere i Forraadnelse, end paa den øvrige, haardere, Hjerneskal, hvorpaa Suturerne vare ganske sammenvoxne. Vistnok maa man med Aftenbladet ønske: at Sagen maatte nøie undersøges af Historiegrandskere, og at Resultatet maatte vorde, hvad det og sikkerlig vil: Christians fuldkomne Frisindelse for en saa fæl Mistanke! Han havde Blodskyld nok at tilsvare alligevel, uden at han ogsaa skulde staae brændemærket i Aarbøgerne som Fadermorder!!!

Naar der i samme Aftenblad fortælles: at en rimet latinsk Oversættelse af Nordahl Bruuns "Boer jeg paa det høje Fjeld" er forfattet af P. A. Heiberg, som dermed drillede den bekjendte Oversætter D. Flindt Staal; saa troer Anmelderen med Grund, at torde formode en Forvexling af den endnu levende P. A. med hans 1818, som Rector for herværende Cathedralskole, afgangne yngre Broder, Professor, Magister og Ridder Ludvig Heiberg. Men da P. A. Heiberg er, som man seer, selv Medarbeider af Bladet, og Han ikke er den Mand, der vil pryde sig med Nogens, endsige en død Broders, affaldne Fjedre, saa vil man vist kunne faae den paalideligste Oplysning derom af ham.

Viborg, d. 10 Juni. Veiret har i de sidste Dage givet Storm af Nordvest, hvorved der dog i Mandags og Tirsdags her er kommen noget Tordenregn til Oplivelse af den næsten hendøde Vegetation. Dog er Jorden tør som Aske, da Regnen faldt sparsomt og Hede og Blæst følger ovenpaa. Paa Træerne sees Varmen kraftigen

at virke, da Esktræet for 14 Dage siden havde fulde Blade og dets Blomster allerede i de senere Dage ere affaldne. Jordlopperne have ret delikateret sig i dette Foraar; 3 Gange Sæd have de aldeles fortæret af Kaalplanter, Roer, Radiser og hvad der smager dem. Regnormene have trolig hjulpet dem ved at slæbe Planterne bort. Rugen synes at blive kort i Aar; da den endnu ikke blomstrer, kan Regnen endnu forlænge Straaet. Imidlertid have Bønderne sat Rugen 16 ß. højere i Priis for Skjeppen, som de mene, fordi Kornindførsel er tilladt i England. Som bekjendt er det ikke Rug, men Hvede, man bruger til Brød i England — men, hvo vil misunde den fattigblevne Landmand denne Fordeel?

Viborg, d. 12 Juni. Søndagen den 4de Juni foretog Viborgs Borgerbevæbning, anført af dets Capitain Hr. Harder, sine Vaabenøvelser for Hr. Stiftamtmand Schønheyder, R. af D. og D. M. Ligesom de forrige Aar havde Hr. Stiftamtmanden udsat 3de Præmier for Skiveskydning, der saaledes bleve vundne: første Præmie en Sølv Potageskee, vandt Avlsbruger P. Møgelvang; anden Præmie, 6 Sølv Theeskeer, Skomagermester P. Langeland, og 3die Præmie, en Sølv Flødeskee, Sadelmagermester Schjerning.

Man har i dette Foraar i Liimfjorden omkring Morsøe og ved Salling fanget en stor Mængde Skaller, saa at de solgtes til Bønderne i Læsseviis og man fik dem for 2 a 3 ß. Oelen. Foruden med de saakaldte Sandvaadde, fangede de og med Brigler (et Fiskenæt befæstet paa en lang Stang). Man antager Vesterhavets Indvirkning paa Liimfjorden at have aarsaget denne sjeldne Fangst. (I saa Fald maatte det da være Strømmen, der i Legetiden førte dem derhen, da Fjorden ligger højere end Havet; thi i Fjordbugterne sønden Virksund f. Ex. Qvols og Taarup og flere Steder, fanges Skallerne fra ældre Tider i lignende Mængde. Bønderne røge dem og finde dem mere velsmagende end tørre Sild.) Herhid bør anføres den Tidende fra Liimfjordsegnen, saavel ved Thye som Salling, at der i denne Tid — som Følge vistnok af Havets salte Vands Forening med Fjordens Brakvand — findes en stor Mængde døde Ferskvandsfisk opkastede paa Strandbredden.

Blandede Efterretninger.

Den berømte store Componist Carl Maria Weber er død i London d. 3die d. M. Han fandtes om Morgenen liggende død i sin Seng. Aftenen forud havde man ikke forestillet sig saa pludselig at miste ham. Han havde nylig bestyret en offentlig Concert. Han leed af Lungetæring, og havde i nogen Tid yttret en inderlig Længsel efter at rejse hjem til sit Fædreneland, hvilket hans Venner, der saae, at han ikke vilde kunne udholde Reisen, søgte at overtale ham fra. Ved hans Begravelse vil herlige musikalske Opførelser finde Sted, hvorved Mozarts Reqviem bliver saa meget mere passende, da den Afdøde var en Katholik ligesom Mozart. Denne døde i sit 36te, Carl Maria Weber i sit 39te Aar.

I Anledning af Opførelsen i München af et Stykke: "Belisar", i hvilket forekommer 40 sortskjeggede Raadsherrer, har man gjort følgende Bemærkning: Indtil det fyrretyvende Aar lode Romerne i de ældre Tider Skjægget voxe; derefter blev det aftaget. Dog gjorde mange det ogsaa i tidligere Alder. Saaledes fortælles om Nero og Caligula, at de lode deres Skjæg afrage i det 22de Aar. Africanus den Yngre var den første, der lod sig daglig rasere; en Skik, som Augustus efterfulgte ham i. Hadrian, en Efterligner af ældgamle Skikke, lod atter sit Skjæg voxe; der da naturligviis fulgtes af dem, der vilde have hans Gunst, men saadan Mode ophørte snart igjen. Hvorfor vil man nu paa vore Tiders Theatre indføre de sildigere Grækere og Romere med stygge, smagløse Skjæg. Lyster man ellers at læse mere om Skjæggets Historie, da læse man "πωγωνιας" af den berømte og lærde Anton. Hotomann; optaget af Pitiskus i hans lexicon antiquitatum romanorum.

Den store Mathemariker Huygens testamenterede Leidens Universitets-Bibliothek sine Haandskrivter. Foruden forskjellige mathematiske Værker findes deriblandt Breve fra Huygens, til hans Tidsalders berømteste Lærde (blandt hvilke Leibnitz og L'Hopital) og disses Svar. Disse samtlige Haandskrifter have henlagt ubenyttede. Nu er Lektor Uylenbroek i Leiden sysselsat med at udgive bemeldte Brevverling.

Som et af de mange Beviser paa den Tilvæxt Luxus har havt, kan anføres den Aar for Aar stegne Forbrug af Voxlys, der er en af Følgerne af det forøgede Antal af Skuespil, Assembleer, Baller ꝛc. Efter Aktstykker, som ere forelagte det engelske Parlament, blev 1721 Afgivter betalte i England af 33,304,639 Pund Talg og 88031 Pd. Vox. Derimod i Aaret 1821 var Forbrugen stegen til 87,368,417 Pd. Talg og 879,084 Pd. Vox.

Kjøbenhavns Børs, den 16 Juni 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 228		
Species 229		
Specier solgtes til		
13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	182	182½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	53½	54 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	— i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	99½	— Rbd. r. S.
Dito Dito	114	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	102	— i Banco
4 pC. Dito nye	89	89½ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	56½ L. Sterl.

I L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 49.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 Juni 1826.

Hyrdebrev

til Geistligheden fra Biskopperne og Superintendenterne i Danmark, Slesvig, Holsteen og Lauenborg, i Anledning af det tredie Reformations Jubilæum 1817.

(Fortsættelse; see forr. No.)

§. 3.

Og nu de Fordele, som alle christelige Menigheder, hvor Kirkeforbedringen indførtes, have havt just af denne, ere saa store, og desuden kunne taale baade at indsees og vurderes af Almuen, saa ere vi forvissede om, at I, kjæreste Brødre, ved denne Leilighed, da Jubelfesten af Hans Majestæt Kongen er paabudet, ville indgyde i eders Tilhøreres Hjerter taknemmelige Følelser mod Gud, hvis Forsyn hine Fordele skyldes, og give dem saadanne Begreber om Reformationens velgjørende Frugter, at de ret kunne forstaae og anvende dem til Regler for deres Levnet. — Ikke skulle I være ængstelige for at finde Leilighed dertil. Den tilbydes af sig selv saavel i Prædikener og Catechisationer med Ungdommen, som i private og fortrolige Samtaler. Thi naar hiin Jubelfest vil tildrage sig Alles Opmærksomhed, og Alle ville spørge: hvorfor den skal holdes saa højtidelig? da skulle I, ved korteligen at fortælle Reformationens Historie, gjøre dem opmærksomme paa hine særegne Misbrug, som dreve Luther og Zwingli til at foretage sig et saa vigtigt Arbejde, og tillige ved en efter Tilhørernes Fatteevne lempet Fortælling vise, hvor stor Menneskenes Vankundighed paa den Tid var, hvor megen, for den rene Religion og ei mindre for det offentlige og private Bedste skadelig Overtroe der da herskede, hvor lidet der sørgedes for Underviisningen og Ungdommens hele Opdragelse, hvor haard Geistlighedens Regimente var, og hvor utaaleligt Pavens Tyrannie over Fyrster og Nationer. Og, da vort Fædreland sukkede under samme Aag, ville Exempler, tagne af sammes Historie, sætte Tingene i et endnu klarere Lys for Tilhørerne, end om de ene skulde samles af udenlandske Begivenheder. Tilstrækkeligt Stof skulle I erholde i det Skrift, som efter Kongelig Befaling er udgivet i Modersmaalet,

hvori de fornemmeste Virkninger af hiin Omvæltning gjennemgaaes, hvilket skal uddeles til alle Skoler i den Hensigt, at læses ei alene af Ungdommen, men ogsaa af de Ældre, og til stedsevarende Erindring om Sagen opbevares i Skolebibliothekerne. Naar I stundom oplæse dette Skrift for Almuen enten hjemme eller i de eders Omhue anbetroede Skoler, ville I faae Lejlighed til at udvikle, udvide, og ved anstillet Sammenligning med den glædeligere Religionsforfatning, som de Nationer have, for hvilke Evangeliets Lys skinner klarere, at anbefale saadant til eders Tilhøreres Erindring; bruge I denne Leilighed viseligen, skulle I derved indprente dem de to største allerede ovenfor anførte Velgjerninger, den første nemlig, at vor helligste Religionslære er bleven renset ved store Mænds Anstrængelser, saa at den kan øses ene af den hellige Skrift, med Tilsidesættelse af al menneskelig Auctoritet, og ikke mindre den anden, hvorved Fornuften er hævdet i sine Rettigheder, saa at Forstanden ikke er afhængig af menneskelig, men allene af guddommelig Auctoritet, og det er enhver Christen uformeent at prøve Religionens Lære efter den hellige Skriftes Udsigender, og anstille Betragtninger derover, naar han kun er udrustet med de Sjeleevner, den Lærdom og den Aandscultur, som udkræves til at foretage en saadan Prøve. — I ville selv indsee, at I ikke Alle kunne udrette Alt i nøiagtigen at undervise Tilhørerne om det, som udkræves til retteligen at vurdere Oldtidens hellige Bøger, og, hvad der er vigtigere, at overbevise dem saavel ved Grunde, passende til deres Fatteevner, som ved Exempler; at der udfordres største Beskedenhed i at undersøge guddommelige Ting, og at den de Christne hævdede

Frihed er meget forskjællig fra hiin Selvraadighed, som indrømmer andre Ældre og Lærdere intet, men sit eget Genie alt. Thi at dette er af største Vigtighed, og intet farligere, end Misbrug af Friheden, som i borgerlige saa og i kirkelige Anliggender, det lærer den hele saavel ældre som nyere Historie, og det beviser til Overflod de anabaptiske Uroligheder i selve Reformationstiden, hvilke afstedkom saa megen Skade for Kirkeforbedringen. Derfor ville vi fornemmeligen anbefale Eder, at I flittigt og alvorligt indprente Tilhørerne Ærbødighed for den hellige Skrift og Troen paa den, og i Særdeleshed henvise dem til det nye Testamente, hvori Herrens egen og hans Apostlers Lære indeholdes, og opmuntre dem til en hyppig Brug af saavel dette som hele den hellige Skrivt, og dette saameget mere, som der i vor Tid er banet Vei ved Bibelselskaber, oprettede i en stor Deel af Europa, som og i vort Fædreland, saa at Bibelen ei engang er nægtet Fattige og Trængende, men med rund Haand tilbydes dem; en Sag, vi med største Føie anføre blandt de store Velgjerninger, hvormed det guddommelige Forsyn, blandt saamange Elendigheder, har sørget for Menneskeslægten.

Men til disse Paamindelser maae I føie andre, som hine Tidernes Elendigheder gjøre nødvendige. Thi at Kirkerne i de senere Aar ere paa mange Steder tomme, fornemmeligen de, som ligge i Nærheden af Byer og Steder, eller ved Hovedlandeveiene, og at den offentlige Gudsdyrkelse har været forsømt, er en næsten almindelig Klage i alle den evangeliske Kirkes Lande. Men disse bør holdes for de vigtigste Aarsager til den Skade, som ei blot den geist-

lige, men ogsaa den verdslige Stat har lidt: at nemlig Ligegyldighed i Religion, en forvendt Børneopdragelse, utallige Fornærmelser mod Kydskhed og gode Sæder, Ringeagt for Ægteskab, huuslig Lyksaligheds Tab, og endelig Meneed, samt de øvrige fordømmelige Laster have taget Overhaand, og opløst Statens, ja selve Naturens Baand. Hvormeget en saadan forvendt Tænke- og Handlemaade har skadet Staten selv, vil med Bedrøvelse erkjendes af enhver, som med opmærksomt Øie betragter vor Tidsalders Begivenheder. Men der gives ikke et mere virksomt Lægemiddel mod saadanne Onder, end det, Religionen yder. Derfor, kjæreste Brødre, værer med al Omhue betænkte paa, at gienbringe den offentlige Gudsdyrkelse sin forrige Værdighed og Høitidelighed, at Huusfædre og Mødre maae igjen vorde flittigere til at bivaane den, og med deres Exempel foregaae saavel Børn som Tyende. Fornemmelig maae I, saavidt muligt, see til, at ikke de fornemmere Indvaanere i Byer og Stæder, saavelsom paa Landet skulle, ved at forsømme den offentlige Gudsdyrkelse og Altargang, adskille sig fra alle deres øvrige Medborgere, udelukke sig fra Christensamfundet, og saaledes blive til største Forargelse for gudsfrygtige og redelige Sjæle. — Ikke skulle I mangle Anledning til Paamindelser, da den kan tages af selve Jubelfesten. Thi blandt de Velgjerninger, som vi taknemmelig skylde Kirkeforbedringen, er denne ikke den ringeste, at istedetfor det fremmede latinske Sprog, hvori, under Pavedømmet, næsten al Gudstjeneste forrettedes, og som de Færreste af dem, der bivaanede den, ja selv Præsterne — Helligdommens Tjenere og Tolke — forstode, forrettes nu alle Kirkeskikke i Modersmaalet, Psalmer syn-

ges, som ere forfattede i Landenes eget Sprog, og den forhen forsømte Prædiken og Catechisation udgjør den vigtigste Deel af Gudstjenesten i alle de Egne, som ere opklarede af Evangeliets Lys. — Hvor store og velgjørende disse Fordele ere, som catholske Menigheder selv i vore Dage maae undvære, ville de letteligen lægge Mærke til, naar saadant bliver dem med passende Grunde beviist. — Ikke bør man opgive Haabet om, at jo Kraften af saadanne vil røre Tilhørernes Hjerter, at de vende tilbage til Forfædrenes gamle og gudelige Skik, tilsidesætte Søndagen uvedkommende Forretninger, atter hellige den til Gudsdyrkelse, og af Eders Munde erholde ei alene Lærdom, men ogsaa Religionens Trøst.

§. 4.

I ere vistnok ikke det eneste Slags Religionslærere, men have Medhjelpere af ringere Klasser; eders Omhue og Klogskab bør altsaa være henvendt paa at undervise, paaminde og styre ogsaa disse. — Vi nægte ikke, at jo denne Pligt undertiden er vanskelig at opfylde, men jo vanskeligere den er, desmere fortjente gjøre I Eder af Staten ved af yderste Evne at opfylde den. — Medhjelpere have I, nemlig Skolelærerne; da disse skulle undervise Ungdommen under Eders Opsigt, behøve vi ikke vidtløftigen at vise, hvor gavnligt det er for Staten, at de troligen følge Eders Spor, og ere enige med Eder i alle deres Forretninger. Af dem skal Grunden lægges, hvorpaa I siden skulle bygge. De maae give spæde Sjæle de første Religionskundskaber, vække de første og meest levende Følelser hos dem, ligesom aabne Forstanden til at fatte Sandheder, ophøiede over Sandsernes Fornem-

melser, og skjærpe alle dens Evner, at den kan dueliggjøres til disse Sandheders Erkjendelse. Heraf indsees letteligen, hvor nødvendigt det er, at der findes Overeensstemmelse mellem hiin første Elementarunderviisning, og de Lærdomme, der siden skulle foredrages af Eder. — Med oprigtig Erkjendtlighed maae man tilstaae, at Skolevæsenet har hos os, i den senere Tid, gjort herlige Fremskridt ved vor allernaadigste Konges høistvise Omsorg for og Klogskab i, over hele Riget at oprette saamange nye Skoler, hvor saadanne manglede, i at ordne Skoleunderviisningen ved Love, og fremhjælpe den ved fornødne Indtægtskilder. — Men i Særdeleshed er der sørget for den ved flere Seminarier, som nu blomstre i alle Stifter, og hvorved der er sørget for, at aldrig nogensinde duelige Mennesker, hvem Landalmue-Ungdommens Underviisning sikkert kan betroes, skulde mangle. Dette har havt glædelig Fremgang, og med hvor stor Flid, med hvor megen utrættelig Møie disse Instituters Bestyrere have stræbt at forvalte deres høist vanskelige Embede, viser noksom den næsten allevegne hældigen begyndte Rettelse og Forbedring i Skoleunderviisningen fra den Tid, da deres Lærlinger begyndte at anbringes i Skoleembeder; ei heller bør det omtvivles, at saadant jo ogsaa i Fremtiden vil bære de samme ypperlige Frugter. Men, da der i enkelte Underviisningsmaader, hvilket er alle menneskelige Tings Lod, kan findes dem særegne Pletter og Mangler, der ere vanskelige at hæve, saa er det ei underligt, om saadanne og stundom mærkes i de for tilkommende Skolelæreres Dannelse oprettede Seminarier. Thi i dem indtræde som oftest Lærlingerne udannede, og uden Forkundskaber. Grundvolden skal lægges i en kun til

tre Aar indskrænket Tid, hvorudover der neppe kan undgaaes den Ulæmpe, at Hukommelsen hyppig øves mere, end de øvrige Sjæleevner, og at Lærlingerne, saafremt Seminarieforstanderne ikke alvorligt modsætte sig al Anledning dertil, ville tænke ubeskedent om sig selv. Hertil kommer, hvilket meest bør agtes paa, at naar disse Ynglinger, efterat være demitterede fra Seminarierne med offentligt Skudsmaal, ansættes i et Skoleembede, mangle de næsten al Erfaring, hvilken maae erhverves ei blot i Skolerne selv, men ved dagligt Arbeide, og længere Øvelser i Forretninger. Da de saaledes høiligen behøve Paamindere, der ideligen kunne nære og styrke dem i gudelige Følelser, flittigt indprente dem de paa Seminarierne lærte Regler, at disse ikke efterhaanden skulle glemmes, udvide dem, og vise Anvendelsen deraf, saavel ved Underviisning som Exempel, saa bør I, kjæreste Brødre, anvende al Flid paa at fortsætte hiin Underviisning, at lære og ligesom veilede Skolelærerne. — De glædeligste Frugter skulle I see, og selv høste af dette Opsyn, denne faderlige Omhue. — Thi derved ledes de til, i deres hele Embedsførelse at rette sig efter eders Paamindelser, og beskedent at kjende, hvad Kræfterne formaae, eller hvad disse ere for svage til at bære; ledes til stedse at bevare Aanden: den evangeliske Kirkes Børneunderviisning, og med religiøst Sind at overholde den christelige Læres Befalinger, der ere fremsatte i de ved offentlig Auctoritet anordnede Lærebøger; ledes endelig til paa den hæderlige, og saare nyttige, skjønt ringere Post, der bestemtes dem, af yderste Evne allene at tragte efter, at Religionens Grundsandheder retteligen kunne bibringes Børnenes Sjæle, saa at de ved at undervise, selv kunne

lære, og gjøre Fremgang i den chatechetiske Kunst under Eders Anførsel.

(Fortsættes.)

Sprogbemærkning.

At man ved offentlige Bekjendtgjørelser fra Private ofte seer Sprogfeil af alle Slags begaaede, er Noget man ikke undres over, og ikke maae bedømme med Strænghed; men naar aabenbare Sprogfejl sees i Bekjendtgjørelser fra Auctoriteterne, eller i udstædte offentlige Aktstykker, da kan man vist ikke andet end ønske, at der kunde træffes nogen Foranstaltning til at forebygge dem. Nyligen har adskillige Gange i Addresse-Avisen staaet et Avertissement om en Seng i Vartou; (See No. 118). Det begynder saaledes: "Ved Dødsfald er afgangne Hofmester Peter Oxes Seng No. 6 i Vartou bleven vacant" o. s. v. Derved falder nu i det ringeste fire Bemærkninger at hensætte: 1. at hans Navn var Peder Oxe, og ikke paa sin Tydsk: Peter Oxe. 2. At han ikke kaldtes Hofmester, men Rigshofmester. 3. At "afgangne", hvilket Ord kun bruges til at betegne En, der ikke for lang Tid siden ved Døden er afgaaet, ikke passende kan siges om Peder Oxe, der døde 1575. Unægteligt kan man ei andet end smile ved saa barokt et Udtryk, som afgangne, brugt i bemeldte Avertissement. 4. Hvorfor bruges Ordet vacant, hvor et godt dansk Ord kan tages?

Indenlandske Efterretninger.

Da ingen Aarhusiske Aviser ankom med Baarsposten, saa kan denne Tidende intet berette

om Hans Majestæts Kongens Rejse. Efter den for samme bestemte Route forlod Kongen Aarhuus d. 17de Juni, for over Borum, Wolby, Søebyvad over Kongebroen (over Gudenaae), Aadsby, og over Højbjergby at reise til Viborg.

Fra Altona skrives følgende: Den 14 Juni. Ved den store Cour hos Hans Kongelige Højhed Prinds Christian Frederik iforgaars, indfandt sig (foruden de Deputerede fra den fri Hansestad Hamburg, de Herrer Syndikus Dr. Sieveking og Senator Jenisch, samt de fremmede Ministere og øvrige diplomatiske Agenter i Hamborg), ogsaa et stort Antal fornemme Fremmede af Civil- og Militærstanden. Efter Couren var stort Taffel, hvortil de Herrer Deputerede fra Hamburg, de fremmede Ministere, og flere af de Herrer, der havde været ved Couren, bleve tilsagte. Igaar Morges mønstrede Hans Kongelige Højhed det herværende borgerlige Infanteriekorps, hvilket var saa lykkeligt, ved sin skjønne Holding, samt Nøjagtighed og Færdighed i sine Manøvrer, i høj Grad at vinde Hs. Kongelige Højheds Bifald. Hans Kongelige Højhed besaae derpaa Mynten og flere Anstalter, ligesom han alt den første Dag beærede Hr. Professor Schumachers astronomiske Institut med et langt Besøg, og her, ligesom overalt, opfyldte alle Omstaaende, ved sine kundskabsrige Bemærkninger og Efterforskninger, med den gladeste Beundring over den Dybhed og Grundighed, hvormed Højstsamme ligesaavel har næret sin ophøjede Aand med de alvorlige Videnskaber, som Han med Kjærlighed hylder og med Velvillie beskytter de Kunster, der forskjønne Livet. Om Aftenen beærede begge Kongelige Prindser det hamborgske Theater med deres Nærværelse. De bleve ledsagede dertil af en stærk, ved vor Stads Porte ventende, Kommando hamborgske Uhlaner, og saa snart de betraadte det hamborgske Gebet, hilsede med Kanonernes Torden.

I Aftes indtraf ogsaa Hertugen af Holsteen-Glücksburg hertil.

Den 15de Juni. I Formiddags Klokken 10½ forlode Deres Kongelige Højheder Prindserne Christian Frederik og Frederik Carl Chri-

stian vor Stad, som De i fire Dage gjorde lykkelig ved Deres Nærværelse. Hans Kongelige Højhed Prinds Christian Frederik er gaaet over Uetersen, hvortil Højstsamme langs med den skjønne Elbkyst blev ledsaget igjennem Herskabet Pinnebergs Marsker af Hans Excellence Gehejmeraad og Landdrost Døring, og hvor Han behagede at indtage en Frokost. I Aften vil Hans Kongelige Højhed indtræffe i Glückstad. Hans Kongelige Højhed Prinds Frederik Carl Christian har, ledsaget af Hans Durchlauchtighed Hertugen af Holsteen Glücksburg, Hr. Greve Conrad af Ranzau, Hr. Major von Ewald og et stort Antal Betjente, tiltraadt sin Rejse til Udlandet over Zollenspieker. Hans Kongelige Højhed vil tage sit første Natteleje i Uelzen, og i Morgen Aften indtræffe til Brunsvig. Maatte den Højeste ledsage og beskjerme denne haabefulde Kongelige Yngling paa Hans Rejser! Maatte de herlige Anlæg, hvormed Naturen saa gavmildt har understøttet Ham, paa denne Rejse, og under de fortræffelige Mænds Styrelse, til hvis Vejledning han er betroet, erholde den Fuldendelse, ved hvilken han eengang i Tiden med Ros og Velsignelse skal opfylde sin høje Bestemmelse, til det danske Folks Lykke! Maatte Han stedse blive sin ophøjede Fader mere lig, som i Kundskaber og Viisdom, saa og i alle Dyder! Os skulle de faa Dage, i hvilke vi vare saa lykkelige, at see det ophøjede Fyrstepar iblandt os, og at kunne bevidne Samme vor Ærefrygt og Kjerlighed, stedse blive i kjær Erindring.

Igaar Middags besaae Deres Kongelige Højheder endnu Brødrene Booths Træskole og Drivhuse i Flottbeck, og beærede derpaa Baron v. Voghts berømte Ejendom sammesteds med et Besøg. Om Aftenen behagede de at drikke Thee hos Hr. Ridder C. H. Donner.

Ogsaa behagede Hans Kongelige Højhed imorges før Afreisen at tage den herværende Kjøbmand M. C. Sommers rige entomologiske Samling i Øjesyn, og røbede ogsaa her sine mangesidige Kundskaber ved Beskuelsen af de mangfoldige Gjenstande af Lepidoptere og Coleoptere, med Hensyn til de for Ham liggende literære Værker.

De af Kabinettets Besidder akklimatiserede og levende in copula sig visende transatlantiske Phalæner, maaskee de eneste paa Kontinentet, gave den høje Beskuer en ikke ringe Fornøjelse, og derved Ejeren den meest lønnende Glæde.

Hamburg, d. 14 Juni. Hs. Kongel. Højheds Prinds Christian Frederiks Rejseroute er følgende: Den 16de fra Glückstadt til Brunsbüttel, d. 17de til Meldorf, d. 18de til Hejde, den 19de til Tønning, den 20de til Husum, den 21de til Fehr, den 23de til Tøndern, den 24de til Augustenborg.

Hs. K. H. Prinds Frederik Carl Christian rejser, under Navn af Greve af Wagrien, saaledes: Den 21de til Clausthal, d. 24de i Kassel, d. 26—29 i Coblenz, d. 30 Juni til 2 Juli i Mayntz, d. 5 og 6 Juli i Hejdelberg, d. 10 Juli i Schafhausen, d. 15 Juli i Zürich, fra 28de Juli til 3 Aug. i Mayland, d. 18 Aug. i Genf. (H. A. C. N. 94.)

Blandede Efterretninger.

Den Uafhængigheds-Erklæring, Provindserne af Over-Peru (Peru alto) har udstædt, er mærkelig ved de Erkjendtligheds-Vidnesbyrd, der i samme besluttes at skulle vises de Mænd, hvilke de skylde deres Frihed. Den lyder saaledes efter en Oversættelse af et spansk Aktstykke (Her af tydsk oversat). Da de forsamlede Deputerede af Provindserne af Over-Peru ønske at aflægge et udtrykkeligt og højtideligt Vidnesbyrd paa den evige Erkjendtlighed og Taknemlighed, som de skylde Colombia's og Peru's udødelige Befrier, Simon Bolivar, den ædle og tappre Stormarskal af Ayacucho og Befrielses-Armeen, der sejrede ved Guaqui, Vilcapujio, Ayoma, Sipesipe og Torota, og da de ønske at præge det i evig Erindring hos Indvaanerne af Over-Peru, at dette Land skylder saadanne Stormodige, Ædle og Tapre dets politiske Existents, dets Frihed og denne Forening, som

raadslaaer over Fædrenelandets tilkommende Skjebne, saa decretere de følgende: 1. Den nye Stat bliver herved, og skal fra nu af kaldes: Republiken Bolivar. Over-Peru forkynder det hele Continent, at det, af ubegrændset Tillid til Colombias og Perus Befrier, erkjender ham som sin Fader, sit beste Forsvar mod de Ulykker af indre Tvist, Anarkie, Tyrannie, uretmæssige Invasioner, og hvilkesomhelst Angreb, der maatte paa nogen Maade forsøges mod Over-Peru, som er Nation (en Charakteer, som den ved sine Repræsentanteres eenstemmige Beslutning har tillagt sig). 3. Hans Excellence Liberador udøver den øverste fuldbyrdende Magt i Republiken, saalænge han opholder sig inden sammes Grændser, og naar han er fraværende, hvor han og maatte være, nyder han den ærefulde Udmærkelse som Republikens Protektor og Præsident. 4. Den mindeværdige 6 August, paa hvilken Dag de vilde spanske Legioner i Sletterne af Junin først flygtede for de af Liberador anførte Krigere, skal holdes som en national Fest og aarligen over Republikens hele Gebeet festligholdes. 5. Hans Excellences Liberadors Fødselsdag skal holdes som en Nationalfest over den hele Republik, dog skal denne Beslutning først træde i Kraft naar i Tiden Hans Excellence døer. 6. Hans Excellences Liberadors Portrait skal opstilles i alle Tribunaler, Raadhuse, Universiteter, høje og lave Skoler, Forlystelsessteder, for at Anskuelsen deraf kan tilbagekalde i alles Erindring Fædrenelandets Fader, og føre til Efterligning af hans beundringsværdige Dyder. 7. I hver af Departementernes Hovedstæder skal oprettes en Søjle med Hans Excellence Liberadors Statye til Hest. 8. Stormarskallen af Ayacucho, som umiddelbar overdrages Befalingen over Republikens Departementer, maa føje Foranstaltning at der, til Skjenk for Hs. Excell. Liberador, bliver slaaet en Guldmedaille, der besættes med Brillanter til en Værdi ved hvilken han ej indskrænkes. Paa den ene Side forestilles Bjerget Potosi, og Liberador, paa en Piedestal af Geværer, Kaarder, Kanoner og Standarter beskjeftiget med at opplante paa Bjergets Spidse Frihedshatten; paa den anden Side derimod, i en Guirlande af Oliegrene og Laurbær, en Indskrift af Indhold: Republiken Bolivar, som Vidnesbyrd om

Taknemlighed for den Helt, hvis Navn den fører. 9. Den 9de Dec. skal over hele Republikens Gebet Festdag holdes til taknemlig Erindring om det evig-mærkelige Slag ved Ayacucho. 10. Hans Exc. Stormarskal af Ayacucho's Fødselsdag skal ligeledes over hele Republikens Gebeet festligholdes, efter hans Excellences Død. 11. Stormarschallens Portrait skal opstilles paa venstre Side af Hs. Exc. Liberadors af Colombia og Peru, paa de samme Steder og i den samme Hensigt som ovenfor i 6te Artikel er sagt. 12. Stormarskallen af Ayacucho skal, indtil Lovene bestemme det Navn, der tillægges den Mand, som fører den højeste militære Rang i Staten, føre det Hædersnavn, som første Generalcapitain. 13. Hs. Exc. skal ligesaa nyde den Udmærkelse, som Republikens Forsvarer og Statsborger. 14. Republikens og dens Departements Hovedstad skal for Fremtiden hedde: "Sucre". 15. Præsidenten i dette Departement bemyndiges at lade slaae en Medaille for at gives Stormarschal Antonio Jose de Sucre. Medaillen skal være af Guld, besat med Diamanter, af tilstrækkelig Størrelse, for at kunne anbringes om Billedet, der forestiller Hans Excellence, udrivende Peru — (en Vicunna, eller peruansk Faar) — af en Løves Kløer. Paa Bagsiden den Indskrift: Republiken Bolivar for sin Forsvarer Helten af Ayacucho. 16. En Statye til Hest af Stormarskallen skal paa en Søjle opføres i alle Republikens Departementers Hovedstæder. 17. En stor Tavle skal forfærdiges, i hvis Midte skal graveres en skjøn indiansk Pige, som Amerikas Symbol, siddende paa en Løvehud, under en Tronhimmel, dannet af samtlige Continentets Bannere, og omfattende med højre Haand Liberador, med venstre Stormarskallen af Ayacucho. Begge Helte skulle forestilles som smykkende Pigen med Frihedshuen. Sønderbrudte Lænker ved deres Fødder. Ved Siden skulle Navnene af andre Generaler og Høvedsmænd, der bivaanede Slagene af Junin og Ayacucho indgraves, og neden under alle de Officerer, der udmærkede sig i begge Træfningerne. Denne Tavle skal opstilles i Republikens Sessionssal. 18. Enhver som har kæmpet ved Junin og Ayacucho for Friheden, skal betragtes som Indfødt og Borger af Republiken Bolivar. 19. En Million Daler

skal ved Hans Excellence Liberador uddeles til den forenede Friheds Armee, iblandt Sejrerne af Junin og Ayacucho, som en liden ubetydelig Belønning for deres Tapperhed og Tjeneste, som de have viist Amerika baade i Almindelighed og denne Republik i Særdeleshed. 20. For at det i forestaaende Artikel givne Belønningsløfte behørigen og fuldstændigen kan blive udført, befuldmægtiges Hs. Exc. Liberador herved, at stifte, ved en eller flere Agenter, som han efter Forgotbefindende udnævner, et Laan til saadant Beløb som kan udfordres til Bestridelse af hin Belønning, og for sammes Tilbagebetaling at pantsætte Republikens Fonds. Dette Dekret meddeles Stormarskallen af Ayacucho til Bekjendtgjørelse og Fuldbyrdelse. Givet i Sessionen i Chuquisaca d. 11 Aug. 1825. Jose Mariano Serrano, Præsident. Anjel M. Mocoso; Jose J. Sangines; Sekretærer.

I de Kjøbenhavnske nye Statstid. for Febr. 1756 (der udkom 1 Ark maanedligen) blev begyndt, og for de følgende Maaneder fortsat, en Liste over de mærkeligste Begivenheder i det foregaaende Aar, fordi de mange Avertissementer i de ugentlige Statstid. havde foraarsaget, at Postmaterien maatte indskrænkes, og det med mange af Tildragelserne kunde synes beqvemmere, at have dem samlede i 3 til 4 Maanedsaviser, end adspredte i 12 til 16 ugentlige Aviser. Enkelte af disse mærkelige Begivenheder optage vi:

Marts. "Den største Raritet var, at Hendes russiske kejserlige Majestæt gav en Mand Audience, som havde avlet 72 Børn med 2 Koner, hvis udødelige Navn var Jacob Kiriloff."

Apr. "Den 7de blev i Petersborg en Exekution fuldbyrdet paa 102 Stratenrøvere paa engang."

Juni. "Det bekjendte Dyr Rhinoceros kom i denne Maaned til Kjøbenhavn, da et Fruentimmer, som kunde gaae med sine Fødder paa gloende Jernplader, samme Tid lod sig der indfinde."

Aug. I Paris døde blot i denne Maaned 3500 Personer af Børnekopper.

Novbr. Den 1ste "var det store Jordskjælv og Vandsbevægelse som til Lissabon og i hele Portugal, i Spanien, i Frankrig, i Nederlandene, i England, i Tydskland, i Danmark, i Norge, i Sverrig, i Marocco, og maaskee endnu videre blev befunden for en stor Deel til ubeskrivelig Skade, og for de øvrige til Skræk og Forundring."

"D. 17de var til Lissabon atter et Jordskjælv, som omkastede de endnu staaende Stadsmure."

"Den 18de havde man i Nye-England og andre Steder, som og i Grevskabet Herfort, et Jordskjælv, hvorved et Stykke Land paa 1½ Dages Pløjning nedsank. Samme Dag og d. 19de bleve i Barbariet adskillige Stæder ved Jordskjælv ruinerede, og mange Mennesker omkomme."

"I December blev henrettet henimod 800 Røvere, som havde exerceret deres Frikonst i Lissabon medens Jordskælvet der continuerede."

Kjøbenhavns Børs, den 20 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	180½	181 Rbd. Sbl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	72¾	73 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	— Rbd. r. S.
Dito Dito	114½	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	102½ i Banco
4 pC. Dito nye	89	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	56½ L. Sterl.

I L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 50.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 24 Juni 1826.

Hyrdebrev

til Geistligheden fra Biskopperne og Superintendenterne i Danmark, Slesvig, Holsteen og Lauenborg, i Anledning af det tredie Reformations Jubilæum 1817.

(Slutning; see forr. No.)

§. 5.

Foruden alt dette bør saavel Eders Tilhørere som Medarbeidere undervises om andre Gjenstande. Saaledes vil Fortællingen om Kirkens Reform give Leilighed til Spørgsmaal og Samtaler om de forskjellige Secter, hvori Christi Kirke er deelt, og da først angaaende den catholske Kirke, hvorfra de Evangeliske skilte sig, derefter den græske, dernæst de forskjellige evangeliske, maaskee ogsaa de mindre og for en stor Deel fanatiske Samfund. Hvad den catholske Kirke angaaer, da vogter Eder, kjæreste Brødre, for at oppuste Ilden, der nu næsten er skjult under Asken. Hiint gamle brændende Had, der herskede mellem Catholikerne og de Evangeliske, er for det meste udslukket, i det der blandt hine (som tilligemed disse beboe Tydskland) gives saa mange selv Menighedslærere og Forstandere, der ledes af ægte evangelisk Aand, og den franske Geistlighed derhos ingenlunde har givet sin Kirkes Friheder Afskeed; ja endog i Italien og Portugal findes der dem som kjækt stride mod det romerske Hofs Anmasselser; og nu Inqvisitionen, dette gyselige Ugudeligheds Uhyre, see, dette er i de fleste Stater ophævet, og et fastere Baand knyttet mellem de Evangeliske og Catholske, saavel ved det Indtagende i de Videnskaber, de begge dyrke, som ved det stundom fælleds Fædreland, ved større Mildhed mod Anderledestænkende, og endelig ved de i den største Deel af Europa oprettede Bibelselskaber. Af alt dette følger, at Catholikerne dømme mildere om de Evangeliske, og disse om hine, uagtet at den nyligen oplivede Jesuitorden uden Tvivl med al Iver vil stræbe at fornye det gamle Had. Med Rette bør vi billigt bedømme Catholikerne; thi vistnok maa der skjælnes mellem den romerske Kirke og øvrige friere catholske, ei heller kan det nægtes, at jo Lærerne, hvorvel Kirken selv intet har forandret i Troeslærdommen, dog ved tilføiede Fortolkninger og Bestemmelser ikke sjeldent have, dens Decreter angaaende, indført en Mening,

som er mildere og mindre uovereensstemmende med de Evangeliskes Lære, hvilken, skjønt ikke vedkjendt af Kirken selv, dog har fundet mange Tilhængere blandt Lærerne, og i Fremtiden vil erholde Overvægt. Saaledes beskylde vel f. Ex. den største Deel af de lærde catholske Theologer i Tydskland, ved en fiin Distinction, de Evangeliske for Vildfarelse, men ikke for Kjætterie. Hertil kommer, at catholske Dogmer selv, naar de ikke stemme med det evangeliske System, dog ei altid ere dette directe modsatte, men undertiden betragtes den samme Sandhed af begge Parter kun fra to forskjellige Sider, ja udtrykkes endog kun paa forskjellige Maader. Endelig vil ogsaa dette være af største Vigtighed i at fremsætte Dogmernes Forskjellighed, og bedømme dem: at Troens Grundsandheder erkjendes af begge Partier, at begge tilbede Christum, som det menneskelige Kjøns Forløser, og i Troen tilegne sig hans Fortjeneste. Heraf følger, at den catholske Kirkes Dogmer bør af de evangeliske Menigheders Lærere fremsættes beskedent, og uden Bitterhed, saa at Overeensstemmelsen med vore ikke fordølges, men tillige dens vigtigste Vildfarelser vises, meest i den Hensigt, at Eders Tilhørere kunne begribe, hvor meget større Frihed de selv have, og takke Gud, ved hvis beskjærmende Forsyn de ere satte i denne Frihed.

Om den græske Kirke forlange de Fleste neppe at erholde nøiagtig Kundskab; men da dog Russerne, som bekjende sig til den, ere saa berømte, bør den ikke ganske forbigaaes med Taushed. Man bør da anføre, at den græske Kirke i de fleste Poster holder med os mod den romersk-catholske, og at dens Lære i flere og temmelig vigtige Henseender er overeensstemmende med den evangeliske, men at det høiligen maa

beklages, at Billeddyrkelsen tilligemed Munkelivets Anseelse har taget saa stor Overhaand, hvorudover (uagtet den i Dogmerne ikke har liden Uovereensstemmelse med den romerske Kirke) den dog nærmer sig hiin meget i gudelige Øvelser og udvortes Gudsdyrkelse, ja i det sidste næsten overgaaer den, saa at, ihvorvel dens dogmatiske Lærdomme blive fremsatte med renere Sandhed, forvolde de dog adskillige forudfattede og paa ingen guddommelig Auctoritet grundede Meninger, at den græske Almue er maaskee endnu vankundigere i guddommelige Ting, end den catholske, og hænger mere ved Religionens udvortes Øvelse, som udgjorde dette Hovedsagen i samme, og det for enhver Christen meest Nødvendige.

Men ved hver given Leilighed maa I lære, at de evangeliske Kirkers Stridigheder allerede for mange Aar siden ere bilagte, og bør i vor Tid blot historisk fortælles. Thi hvorvel Lutheranerne, den engelske Kirke og Presbyterianerne udgjøre forskjellige Samfund og ere fra hinanden afvigende saavel i Formen og Kirkeregimentet, som Ceremonier, og i deres offentlige Lære have nogen Meningsforskjellighed, kan alt dette dog ikke formene os, at erkjende dem for Brødre, i hvilken Henseende de franske Reformeerte ved det i Charenton 1631 holdte Synode, foregik med et berømmeligt Exempel, men som dog kun lidet udrettede, hvilket maa tilskrives daværende elendige Tider. Uagtet nu hiint ulykkelige Schisma ved intet offentligt Decret fra Kirkerne er borttaget og hævet, har det dog i Sagen selv ophørt, da begge Menigheder sammensmeltes til een, og ei blot i det Politiske (saaledes udgjorde de Evangeliske lige indtil det tydske Keiserdømmes Undergang, kun eet Legeme), men ogsaa i

alle vigtigere Sager, som angaae Lærdommen selv, holde Lutheranerne og de Reformeerte stedse sammen, og forsvare Sandheden kjækt mod alle Modstandernes Anfald. Man bør derfor ikke opgive Haabet om, at Kirkernes Eendrægtighed allerede i dette Jubelaar vil offentligt blive kundgjort i det preussiske Rige, da Hans Kongelige Preussiske Majestæt alvorligen er betænkt derpaa.

Men vist nok maa det meget beklages, at saa mange forskjellige Secter ere fremspirede af de evangeliske Menigheder selv, paa hvilke hiint Tertullians berømte Udsigende: "Og saa Gedehamse sætte Biværk, ogsaa Marcioniterne *) oprette Menigheder" ei upassende kan anvendes. Thi ikke at tale om nogle f. Ex. Gjendøbermenigheder, som fra Begyndelsen vare saare forskjellige fra de evangeliske, indtil de, efterat deres urolige Aand er dæmpet, nærme sig mere til vor kirkelige Lærebygning, og dernæst Qvækerne, hvilke, uagtet at deres Dogmer ingenlunde kunne frikjendes for Fanatismens Brøde, dog føre et helligt, veldædigt og i Sandhed christeligt Levnet, saa er det unægteligt, at Sværmerie, samt Nyheds- og Herskelyst har frembragt utallige Secter, paa hvilke Engelland især har været frugtbart, og at de, om de end undertiden ikke skadede sand Gudsfrygt, som vistnok maa ærligt tilstaaes om hine ældre Methodister, ere de dog i Tidens Længde vanslægtede, og have ikke sjeldent foranlediget nye Selskabers Oprettelse. Selv den christelige af saare mange ilde forstaaede Frihed, fremavlede Selvraadighed, hvorudover de fleste opstaaede Selskaber og Forsamlinger uden nogen offentlig Troesbekjendelse, og uden lovlig beskik-

*) Imod Marcion IV, 5.

ket Geistlighed, og kort efter, formedelst mellem dem opkommet Schisma, stiftede nye Selskaber, saa at utallige Secter i England og fornemmelig i Nordamerica, blomstre den ene Dag og ere den anden Dag glemte. I Særdeleshed skulle I erindre Eders Tilhørere om, at ved disse Misbrug hæves ingenlunde de Evangeliskes Frihed til at tænke over Religionen, og at denne Frihed langt bedre passer med Religionens Aand, end Baandene, hvormed saadanne bindes, som i Religionen erkjende menneskelig Anseelse. Men da alle jordiske Ting ere ufuldkomne, maa man ikke undres over, at noget af saadan Svaghed indsniger sig (selv naar guddommelige Ting behandles af Mennesker). Imidlertid bør Alt overlades Gud. Den engang erkjendte Sandhed kan ikke mere undertrykkes, men vil snarere dagligen modtage Tilvæxt, og maaskee skal, ikke mange Aarhundreder efter os, hine lykkelige Tider komme, da man ganske vil ophæve alt Had og alle Forfølgelser mod Anderledestænkende, hvorvel der endog da vil blive Frihed saavel til at vurdere og fremsætte enkelte Poster i Lærdommen, som og i Kirkens Bestyrelse; dog derom ville Alle enes: at de dyrke Gud og hans Christus i Aand og Sandhed, og saaledes vil der blive ei blot i Navn, men og i Virkning een Hjord og een Hyrde.

§. 6.

Lader os endelig ogsaa, kjæreste Brødre, i det vi mindes Reformationens Velgjerninger, især være betænkte paa baade at bevare Gudsdyrkelsen reen og uskadt for os selv, og overlevere den saaledes til Efterkommerne. Da Sandheden ikke er afhængig af menneskelig Anseelse, ligemeget af hvad Slags denne end maatte

være, men ene bør øses af Aabenbaringens Kilder, som ere de allerreneste, ved dertil at bruge alle de hermeneutiske Hjelpemidler, som theologisk Lærdom leverer, saa er det vist, at en evangelisk Theolog aldrig bør staae stille, men at han, hvilket Sagens Vigtighed udkræver, bør være utrættelig i at efterforske Sandheden, og stadfæste, samt i det daglige Liv anvende den. Thi da Alt beroer paa Fornuftens lovlige Brug, og den hellige Skriftes lovlige Fortolkning, for hvilket ingen anden Lov er givet, end den, som Fornuften selv paabyder, er det en Selvfølge, at intet Maal kan sættes for egen Studeren og egen Flid, og at der ei heller kan fastsættes Grændser, som det vilde være enten uretmæssigt eller unyttigt at overskride. Saavidt som Omfanget af al Forstand og menneskelig Videnskab strækker sig, saavidt udstrække sig ogsaa de Marker, hvori Geniets Skarpsind og Theologernes Lærdom skulle øve sig; kun at man iagttager hiin gyldne Regel: at handle oprigtigt i Kjerlighed.

Ved denne Handlemaade betræde vi Reformatorernes Spor, som ved selv at efterligne den gamle Kirkes berømte Læreres Exempler medbragte i deres nye Stilling den fordums brændende Lyst til theologiske Videnskaber, og den fordums Flid i at anvende, af den almindelige Videnskabelighed, alt det, hvormed Religionslærdommen paa nogen Maade kunde være tjent. Thi selve Modstanderne have ikke uden Blussel tilstaaet, at der blandt Reformatorerne har været fortrinligt lærde Mænd, blandt hvilke uimodsigeligen udmærke sig hiint særdeles smagfulde Genie — Melanchton, Calvin, Matthias Flacius Illyricus, tilligemed Martin Chemnitz og Theodor Beza, hvilke to sidste næsten kunne staae ved

Siden af de andre Foranførte; ikke at tale om Kirkeforbedringens Formand Luther selv, der dog var overvældet med saa mange byrdefulde Forretninger, at han ikke kunde opoffre sig ene til Studeringer. Ligesom disse Mænds Genie og Lærdom stedse fortjener Beundring, saa bør ogsaa deres Værker opbevares til Efterkommernes Erindring. Thi ikke blot for een Tidsalder skreve de, ei heller blot Ting, som ene skulde tjene til at oplyse hine Tiders Historie; nei, herlige Lærdomsskatte ere ydermere gjemte i deres Bøger, høistværdige til, at de, som det saare vigtige Hverv er overdraget, at bevare den evangeliske Sandhed i sin Reenhed og overlevere den til Efterkommerne, skulle have Adgang til dem, og øse deraf. Derfor ville vi have Eder, kjæreste Brødre, med broderlig Omhue paamindede om, at ingen af Eder skal lade sig henrive af hiint Tidsalderens Letsind, der kun finder Behag i det Nye og kjedes ved alt Gammelt, som vare alle vore Forfædre Vildfarelser underkastede, og langt tilbage efter os i Sandheds Erkjendelse. I skulle erholde Lærdomsmaterialier i de nyere Skribentere, hvor I ville finde saa mange nye Lys tændte, saamangen skarpsindig Bemærkning, saamange herlige Læreregler for at udvide og stadfæste Enighed mellem Fornuft og Troe, at adskille den christelige Theologie fra Religionen selv, efter den gamle Kirkes Exempel, som nøje skjelnede mellem systematisk Kundskab og Troe, og offentligt at fremsætte Lærdommen med Simpelhed. Erkjender deres Fortjenester af Christendommen, og udbreder med Glæde deres Berømmelse, men forsømmer derover ingenlunde det Andet, og sværger ikke blindt hen paa hine nyere Theologers Ord, hvilke visseligen ikke have været selv oplærte, men Disciple af de Ældres

Skole, fordi de ere disses Eftermænd; ei heller skulde de have udrettet noget til at fremme Kirkens Gavn, hvis ikke Chemnitz, Calvin, Qvenstedt, Gerhard, Brochmann og Calixt (begge de sidste vore Landsmænd) og mange Andre havde fremsat de christelige Dogmer med saa heldig Flid. Dersom I saaledes retteligen bedømme disse Mænds Fortjenester af Christendommen, og det ved foregaaende Gjennemlæsning af deres efterladte, ogsaa for vor Tidsalder nyttige Skrifter, hvilket nødvendigen udfordres til at fælde en retmæssig Dom over dem, da ville I saameget nøjagtigere kunne bedømme de nyere Theologers Fortjenester, som vi aldrig nægte, jo at være fortrinlige.

Naar I da, hvilket vi glade haabe, have overveiet alt dette, ville I ogsaa vise skyldig Ærbødighed for den Augsburgske Troesbekjendelse, hvoraf en nye Udgave ifølge Kongelig Anordning foranlediget af Jubelfesten (paa hvis Høitideligholdelsr vi belave os) bliver Eder sendt tilligemed dette Circulair, for bestandigt at opbevares i Eders Præstegaarde. Thi at Hovedpuncterne i den evangeliske Lære indeholdes i denne liden gyldne Bog, behøve vi ikke at bringe Eder i Erindring, saasom I ret vel vide, at den retteligt fortolkede hellige Skrift er ved denne sikkret sine Rettigheder, og dens Anseelse stadfæstet mod alle menneskelige Lærdomme, som paa nogen Maade kunde forringe den. Allevegne yttrer den en i Sandhed christelig Aand, som ikke sjeldent har anbefalet sig selv hos de evangeliske Kirkers Modstandere. Thi at Melanchthon ikke har skrevet den af Lyst til Stridigheder, men for at tilveiebringe Enighed, giver dens hele Indhold noksom tilkjende; efter dens Hensigt skulde nemlig de Fornuftigere indsee, at

Kirkeforbedrerne ikke i Noget havde pønset paa Nyt, men snarere bevaret den ældre Kirkes Dogmer, og sat dem paa den gamle Fod, samt alene hævet de Misbrug, som efterhaanden havde indsneget sig *). Derfor var ogsaa denne Bog vist nok værdig til af alle evangeliske Kirker, lige fra deres første Oprindelse og igjennem alle paafølgende Tider, at ansees for den offentlige Læres Grundvold, og et fælleds indbyrdes Foreningsbaand. Erfaring lærer noksom, at saadant Baand behøvedes, paa det Gemytterne ikke skulde geraade paa Afveie, og i Tidens Længde al Enighed i den offentlige Lære ophæves. Men at den evangeliske Frihed paa ingen Maade formindskes ved den augsburgske Confession, vil dens nøiere Undersøgelse selv tydeligt lære. Thi i det den allevegne beraaber sig paa den hellige Skrift, og erkjender denne som eneste Lærenorm, bereder den tillige Veien, som christelige Lærere bør vandre, og forkaster enhver derfra forskjellig Auctoritet. Og at man ikke bør ængsteligt lægge Vægt paa enkelte Ord, men holde sig til Meningen og Aanden i den, lærer selv Reformatorernes Exempel og Kirkens Samtykke, fornemlig den danskes, hvis Religionslærere ved hellig Eed forpligtes til, troligen at indskjærpe Tilhørerne den himmelske Lære, som indeholdes i de prophetiske og apostoliske Skrifter, samt i vore Kirkers symbolske Bøger. At den himmelske Lære ikke bør søges i scholastiske Decreter og Spidsfindigheder, fremkomne af Theologernes Stridigheder, men i Religionens Kilder retteligen fortolket, det er i sig selv indlysende. Heraf vil enhver let kunne indsee, at intet utaaleligt Aag er ved denne vor

*) Planck Geschichte der Entstehung und Bildung des protestantischen Lehrbegriffs. III. P. 42 og f.

Kirkes symbolske Bog paalagt dem, som erkjende og ære den hellige Skrift, som en for christelige Religionslærere skreven Lov, men at den snarere er et Enighedsbaand, en Støtte for evangelisk Frihed, og dennes kraftige Forsvar mod alle Tvistigheder om den hos os ikke bevarede Troens Eenhed.

Derfor ville vi ogsaa have Eder, kjereste Brødre, høiligen formanede, at I anvende ufortrøden Flid paa retteligen at forstaae denne Bog, der uden Modsigelse er den fortrinligste af alle symbolske, som de evangeliske Kirker eie (thi foruden den ere mange andre antagne i forskjellige Lande) og tillige betjene Eder af de Hjelpemidler, som dens Fortolkere Carpzow, begge Walcherne, Baumgarten, Semler, begge Weberne og Andre have forskaffet; gjøre Eder fortrolige med den Aand, som allevegne deri hersker, og efter dens Forskrift fremsætte den evangeliske Lære for Eders Tilhørere. Ved denne Handlemaade skulle I bevare Lærdommens Eenhed og Kirkernes Enighed, bevare deres sande og medfødte Frihed, som afkaster al menneskelig Anseelses Aag, og ene adlyder den guddommelige Aabenbaring, bevise Eder selv, som Evangeliets troe Tjenere, der ansee Sandhed for det Første og Ældste, og ved at træde bestandigt i Eders Forgjængeres Fodspor, ville I sammenbringe i Eders Lærdoms Magazin alt, hvad der kan samles af Videnskabernes hele Omfang til at oplyse og forklare vor allerhelligste Religions Dogmer og Bud, og endelig bruge viseligt saavel i Skrift som Tale, hvad der kan fremme det offentlige Vel.

Saa høitideligholder da, kjereste Brødre, de festlige Dage, som ere helligede Mindet om Kirkeforbedringen, med et Sind fuld af Glæde og Taknemmelighed mod den Gud, der bød Evangeliets

Lys med fornyet Glands opklare saamange Lande og Menigheder, og bevarede det gjennem trende Aarhundreder uforkrænket! opsender da tillige med os de meest brændende Bønner om dets bestandigt vedvarende Glands og videre Udbredelse, at alle Christne, med hvad Navn de end kaldes, maa erkjende Evangeliets rene Sandhed, og ved dets Bistand sættes i Frihed. Thi ingen anden Grundvold kan lægges, end den, som er lagt, hvilken er Jesus Christus (1 Cor. 3, 11). Men Gud er en Aand, og hvor Herrens Aand er der er ogsaa Frihed (2 Cor. 3, 17). Herrens Fred være med Eder!

Givet i vore Bispegaarde d. 30 Septbr. 1817.

Dr. Frider. Münter, Biskop i Sjælland.
Dr. J. G. C. Adler, General-Superintendent i Slesvig og Holsteen.
Geir Johansen Vidalin, Biskop i Island.
Dr. Andreas Birch, Biskop i Aarhuus.
Dr Jens Bloch, Biskop i Viborg.
P. O. Boisen, Biskop i Laaland og Falster.
Rasmus Jansen Biskop i Aalborg.
Dr. Friderich Plum, Biskop i Fyen og Langeland.
Victor Christian Hjort, Biskop i Ribe.
Friderich Christian Block, Superintendent i Lauenborg.

Indenlandske Efterretninger.

Fra Aarhuus skrives under 17de Juni: Den undersaatlige Hengivenhed som for 9 Dage siden udtalte sig i jublende Velkomsthilsener ved Hs. Majestæt Kongens Ankomst, gjenlød i et ligesaa oprigtigt som vemodigt Farvel ved Allerhøjstsammes Afreise Idagmiddags Kl. 12. Hs. Majestæt blev ledsaget til Byens Grændse af en meget og talrig glimrende Suite. En Timestid efter sejlede Hs. Kongl. Højhed Prinds Frederik Ferdinand, der i flere Dage har været syg, men nu Gudskelov er no-

genlunde vel igjen, tilligemed Hs. Durchlauchtighed Prindsen af Hessen-Philipsthal, samt en heel Deel høie Officerer, herfra med gunstig Vind til Kallundborg. Alt om Morgenen tidlig Kl. 5 vare alle Tropperne afmarscherede herfra til deres respective Standqvarterer, saa her nu atter er den samme Stilhed, som vi sædvanligt ere saa vante til.

Efter at Borgervæbningen, som desuden i tre Dage havde nydt den Ære at besætte Kongevagten, igaar Eftermiddags havde passeret Revue for Hs. Majestæt, behagede det Allerhøjstsamme at tage Brandvæsenet og alle Byens offentlige Indretninger i allernaadigst Øjesyn, især dvælede Hs. Majestæt længe ved den nye Frederiksport, ved hvis Bygning Allerhøistsamme yttrede sit allernaadigste Velbehag. I Cathedralskolen blev hans Maj. hilset af Rectoren med en hjertelig skjøn lille Tale, og af Disciplene med en Sang.

Endnu i Aften agter Hs. Majestæt at indtræffe til Viborg, uagtet Allerhøjstsamme vil paa Rejen tage ind paa Frysenborg.

I al den Tid Hs. Majestæt var her, gav Allerhøjstsamme hver Dag en Time Audients for Alle og Enhver.

Fra Viborg skrives under 17de Juni at denne gamle og mærkværdige Bye atter, efter næsten to Aars Forløb, havde den Glædesdag, at have Landets elskede Fader i sin Midte. Klokken 9 om Aftenen modtoges Hs. Majestæt ved Asmildklosters Broe af Borgemesteren og Byens Repræsentanter, og kjørte gjennem den smukke, ved Søen anlagte, Allee, der var besat med flere Beegkrandse, ind i Byen, hvor Hans Majestæt drog forbi det paa Torvet paraderende Borgerskab, og allernaadigst behagede at stige af hos Hr. Stiftamtmanden i de for Allerhøjstsamme indrettede Værelser, hvor Majestæten under Kanonernes Løsning modtoges af en talrig Forsamling af Byens og Omegnens geistlige og verdslige Embedsmænd, hvilke stededes til Gratulationscour. Byens saavel offentlige som private Bygninger vare smukt oplyste, og tildeels prydede med Løv og Blomster; flere Steder vare couleurte Lamper og Transparenter anbragte.

Den følgende Dag, tidlig om Morgenen, behagede det Hs. Majestæt at tage Byens og Landjurisdictionens Embedsmænds Protocoller i allernaadigst Øjesyn, hvorefter Kongen bivaanede Gudstjenesten i Domkirken, hvor Hr. Biskoppen prædikede over det Thema: Om de Bevæggrunde, som bør opmuntre til sand Menneskekjærlighed. Fra Kirken begav Hs. Majestæt sig til Raadhuset, hvor der holdtes Cour og gaves Audients for Enhver, som havde noget at andrage for Monarken. Efter endt Audients begav Hs. Majestæt sig omkring i Byen, og besaae sammes offentlige Indretninger og andre Seeværdigheder i følgende Orden, nemlig: Arresterne; den lærde Skole, hvor Hs. Majestæt, hilset af Rectoren med en kort Tale, lod Disciplene examinere i flere Sprog og Videnskaber; det nyligen i Anledning af Hs. Majestæts Nærværelse indrettede Stiftsbibliothek; den nedlagte Nørresognskirke, hvis fremtidige Anvendelse er sat under Ventilation; Hospitalet; en Udstilling af flere Produkter af Byens og Landets Industrie i forskjellige Grene; Hr. Philipsens Kardefabrik, hvor mange fattige Børn sysselsættes; Borgervæbningen, Brandcorpset og Byens Sprøiter; Borgerskolen, hvor den indbyrdes Underviisning er indført, samt Tugthuset.

Om Middagen under Taflet hos Stiftamtmanden blev afsjunget en af Pastor Steen Blicher forfattet Sang. Efter Taflet behagede Hs. Maj. at tage til Søndermølle og Asmildkloster. I denne Hauge blev Han modtaget med Musik, Fryderaab og Kjeder af dansende Børn. Af en Løvhytte fremtraadte en Blomsterpige, bydende Majestæten Blomster med følgende Ord, forfattede af Past. S. Blicher:

Modtag, o høie Drot, en Offergave —
En Blomsterkost udaf Din egen Have!
Den milde As Dit Danmark smykked huld
Med Floras Diamanter, Sølv og Guld.

Derefter frembød en Gartnerpige Frugter, sigende:

Pomona glemte ei Dit skjønne Rige;
Ei Foraarshaabet her skal Hjertet svige:
Hvor Fugl i Vaaren mellem Blomster synger,
Med Frugter Grenen hun i Høst betynger.

Derpaa fremsagde en Bondepige:

Den Danskes Sølvermine er hans Vænge,
Kornrige Marker og græsklædte Enge:
Med Plong og Lee han graver Guld af Jorden —
Dit gode Dannemark bespiser Norden.

Herefter kom en Hedepige med Bær, sigende:

Din jydske Hede selv, saa vild og mørk,
O Konge! er dog ej en frugtlos Ørk:
Saftrige Bær blandt Lyngens Buske rødme,
Og kvæge trætte Vandrer med sin Sødme.

Nu fremtreen en Fiskerpige under følgende Ord:

Ei Himlen har beriget blot Dit Land,
Velsignet ogsaa er det dybe Vand:
Thi Bæk og Flod og Søens Sølverbølge
Udi sit Skjød utalte Gaver dølge.

Omsider fremkom en Alf, sigende:

Saa rigt en venlig Guddom haver
Udøst sin Fylde over Mark og Elv;
Men dog blandt alle gode Gaver,
Den bedste est Du, gode Konge! selv!
Til Dine Dage lægge Himlen Aar!
O da sit første Ønske Danmark naaer.

Siden blev under Ledsagelse af Jubelhorn firstemmigt afsungen en af Overlærer Dorph forfattet Sang. Efterat Hans Majestæt havde beseet Haugen, vendte han tilbage til det glade Viborg.

Mandagen den 19de Juni, om Morgenen Kl. 7, forlod Hans Majestæt, ledsaget af endeel Embedsmænd og Indvaanere, Byen, for videre at fortsætte Sin Reise, hvorfra Allerhøistsamme den 22de dennes ventes her tilbage.

I Aalborg er begyndt et nyt Tidsskrift under Navn af Aalborg Conversationsblade. 1ste Hefte har to Kobbere, forestillende Frederikskilde ved Aalborg, og et Partie af Aalborg, seet fra Skovbakken.

Badehuses Indretning i Provindserne bliver efterhaanden almindelig. I Odense Badehuus blev i Fjor indrettet 4 Badeværelser. I Aar ere tilkomne 2de kolde Badeværelser. Fra Randers er bekiendtgjort, at Badehuset uden for Vesterport er nu i fuldkommen Stand, og at Prisen paa et varmt Bad er 3 Mk., paa et koldt Bad 24 ß.

Den 29 Mai blev hele Rendsborg sat i Skræk ved et med Hagl og Regn forbundet

Uvejr. Haglen, som styrtede ned i stor Mængde og med en frygtelig Raslen, har anrettet betydelig Skade paa Bygninger, især paa Vinduesruder og i Haverne. Saaledes ere iblandt andet alene i Barakkerne 2000, og i Gouvernementshuset 185 Ruder sønderslagne af Haglen.

Kjøbenhavns Børs, den 23 Juni 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 226		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	180	181 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{2}$	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	$115\frac{1}{2}$	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102	$102\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$56\frac{1}{4}$	$56\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

H. J. Birchs bibelske Historie i et kort Udtog for Børn, især paa Landet, som have ringe Evner og liden Skolegang, gjennemseet af Biskop Balle, 18de Oplag, hvilken hidtil har været at faae hos afdøde Bogtrykker Höecke, faaes fra nu af tilkjøbs for 14 ß. uindbunden og 20 ß. indbunden hos Boghandler A. Soldin paa Hjørnet af Fortunstrædet og Admiralgaden No. 148.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 51.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 27 Juni 1826.

Vor Tids Sæder.

Under denne Titel leverer Mercure du XIX Siecle staaende Artikler, hvoraf vi troe at burde vælge følgende, som angaaer det hemmelige Politie, uden derfor at ville forsvare alle dens Anskuelser, som stedse kun fremvise Skyggesiden, og saaledes i det mindste ikke ere frie for Eensidighed:

"Jeg seer i dette frygtelige Politie, i denne skjændige Pagt imellem Staten og Lasten, det sidste Fristed og Vaaben for Magten, den sidste selskabelige Form i Fordærvelsens og Bestikkelsens Tider. Denne Indretning maatte nødvendigviis hyldes af alle Sønner af en skummel Politik, som allerede i lang Tid helligede Bedrag og Hyklerie som Grundsætning. Naar der ikke længer gives offentlige Sæder, saa maae Regjeringen vel tage Privatsæderne i Øiesyn, for at kunne regjere og beherske enhver Familie efter dens særegne Interesse, enhver Borger efter hans egne Lidenskaber. Det høie Politie har intet andet Øiemed og Maal; det kjøber Enhver, som vil sælge sig, det underhandler med den Stolte og med den Gjærrige, og anskaffer sig et Fond af alle Immoraliteter. Gjennemtrængende Selskabet paa alle Maader, naaer det den Proscriberede i hans fjerne Eensomhed, og lægger Snarer for den, som troer at vandre med Tryghed; under en Tjeners, en Vens, en Ægtefælles Maske sniger det sig endog ind i den fortroligste, huuslige Kreds. Den paa saadan Maade underviste Magt har ikke mere at frygte for en samdrægtig Beslutning, allevegne er den vis paa at seire, allevegne vil den tilkæmpe sig Triumpher; men for hvilken Priis, store Gud! Ikke Patriotisme, ikke Dyden redder Staten, men Vanære og Laster. Der gives nedrige og foragtelige Mennesker, uden Talenter, uden Aand, som man dog i Almindelighed roser, og hvis Lykke og Rygte man grundfæster med haardnakket Egensind: det er intet Tilfælde — man veed iforveien hvilken Tjeneste de ville yde. Disse kunne ustraffet vanære sig; man lukker Øinene til; de kunne rose sig af deres Nederdrægtighed, man tilklapper dem Bifald; de gaae endog til Forbrydelser,

man beskytter og understøtter dem desuagtet. Den, som er skarpsynet nok til at anstille Jagttagelser, vil snart overbevise sig om, at der gives en Vei til at opnaae sin Hensigt, som ikke er redelige Folks Attraae og Viis; at en afskyelig Overeenskomst forbinder de Slette med hverandre, og at denne Forstaaelse, som er grundet paa Udelukkelsen af Redelighed og Ære, bringer alle Fordele hos den selskabelige Orden i deres Hænder. Jeg vil kun anføre et Par Exempler. Arist har offentlig forraadet sit Partie; Arist har overvældet sig med Skjændsel; han er forfængelig, uvidende, indskrænket, og alligevel vover ingen at tilstaae, at Arist er uværdig til sin Post og den høie Gunst, som han nyder. Noget Hemmelighedsfuldt i hans Lykke og Velstand gjør ham endnu mere frygtelig: man troer deri at see Politiets Finger. — Ormir er berygtet endnu fra Rædselstiden; han har med egen Haand ombragt Mennesker og havt Forsædet i en Blodret; han har plyndret Staten og udsuget Ulykkelige; hvoraf kommer det da, at han stedse har staaet i Credit, og at man siden Restaurationen udbetaler ham nye Pensioner? Fordi det er Tilfældet med Ormir, som med visse Emigreret*, der under Keiserregjeringen havde fundet Midler til at sætte sig i Gunst hos Fouché; Ormir har ogsaa forraadet Sine og røbet deres Hemmeligheder. — Hvermand kjender Olinde, og Hvermand veed, at hun ikke besidder Formue; imidlertid beboer hun et prægtigt Hotel, hvor hun modtager det fornemste Selskab, og giver yppige Maaltider og glimrende Fester. Nu da, ogsaa hun kan lære, hvorledes man kan føre et stort Huus, uden at have Forpagtninger, Renter eller Skibe i Søen. Olindes hele Industrie bestaaer deri, at hun hos sig foranstalter et tilfældigt Møde imellem Mænd, som ellers ikke vilde faae hverandre at see, og som dog maae tale med hverandre, for at den ene Deel kan faae at vide, hvad den anden har i Sinde. Der gives ogsaa visse Taler, som Olinde maa fremføre for visse Personer, og hendes Embede er da, at indsamle det, som hendes Selskabssals Ekko igjentager. Her gaaer ikke den korteste Samtale, ikke et Ord, ikke en Stavelse tabt; en Lykke er det endnu, naar man ikke føier Tilsætninger til Eders Taler. — Damons Opførsel er besynderlig og næsten uforklarlig, den kunde uden Tvivl gjælde for Mangel paa Opdragelse og Høflighed. Han aflægger ikke sine Besøg saaledes som Andre: han træder uden Omstændighed ind, naar I sidde ved Bordet, og paa een Dag i Ugen banker han ganske tidlig paa Eders Dør. Man vil imidlertid have bemærket, at Damon kun om Fredagen og Løverdagen kommer midt i Eders Spisetid, og kun om Søndagen længe før Middag. Herved sætter han sine Folk paa Prøve og kan i Nødsfald anvise dem, som ikke iagttage de kirkelige Faster og ikke besøge Messen. En anden Gang lader Damon, som om han havde glemt sin Bønnebog, og beder sin Vens Tjenestefolk om at faae en tillaans; et virksomt Middel til at forvisse sig om de Fremskridt, som Helligheden gjør i et Huus. Det kaldes ikke at spionere, det kaldes at vaage over Sjælens Vel, og for saadan priisværdig Gjerning anviser Montrouge to Tusinde Rigsdaler aarlig paa Spilleforpagtningen. — Traseas besidder en Hemmelighed, som Ingen kjender uden hans Kone og Fatym, hans ældste Ven; alligevel bliver han kaldet til Ministeren i det Dieblik, da han mindst venter det; man bestormer ham med

en Mængde Spørgsmaal, som bevise, at hans Hemmelighed er røbet. Hvem skal nu Traseas anklage, sin Kone eller sin Ven? Begge ere ham kjære, begge forsikkre om deres Uskyldighed i Forræderiet. Hvilken Forlegenhed! hvilken skrækkelig Uvished! Men endelig forsvinder enhver Tvivl, da man erfarer, at Fatym har faaet et Embede og tvende Ordener. Traseas alene kjender Aarsagen dertil.

Hvad er det for et Spøgelse, der, som en svag Sky, kommer fra Dünerne og ved Nattetid vandrer om paa den fugtige Havbred? Synes det ei at rette sit Blik langt ud paa Havet og endnu at søge et Fartøi paa Horizontens Rand? Lette Skygge, Du behøver hverken Roer eller Seil! Vover Du ei at betroe Dig til den brusende Bølge, som Din Fod neppe skulde berøre; saa bestig da disse hurtige Skyer og iil efter Ossians frygtelige Forgængers mørke Tog. Pludselig, og ligesom tilbagedreven af de skummende Bølger, vender Spøgelset sig og nærmer sig langsomt. Er det dine ædle Træk, tappre, høihjertede, Kriger? Kan din bedrøvede Aand endnu ikke finde Rolighed i Graven? Er dit blødende, lemlæstede Legeme bleven uden Grav? Siig, elskede Skygge, hvad venter Du af vort gamle Venskab? Hvorledes? Var det ikke den rasende Storm, som forvoldte din skrækkelige Død? I den ulykkelige Nat, ak, den sidste i dit Liv, søgte Du forgjæves efter Baaden, hvormed en troløs Politie-Emissair forrædersk havde smigret dit Haab? Som proscriberet Flygtning tænkte Du paa denne øde Kyst at finde en paalidelig Fører, og i hans Sted traf dit Hjerte — en Snigmorders Staal. Luftige Phantom, er det din svage Stemme, som lader sig høre midt i Brændingens Hyl, eller er det en hævnende Aand,

som under dine velkjendte Træk anklager din æreløse Morder? — Af dit Blod er Sporet udslettet, siger Du? dit kolde Støv venter intet mere af Menneskene — men din Morder! — — Ak! Jeg forstaaer Dig, ulykkelige Skygge! det er det, som foruroliger dine fortørnede Manes. Ja, denne elendige Usling lever endnu i Magtens Glands! Han har Rang, Titler, Indflydelse, og stiger daglig til nye Værdigheder; og hans sørgelige Offer sukker i Forglemmelse, uden Hæder, uden Hævn! — — Saaledes hæver sig endog fra Gravenes Skjød, den oprørte Følelses Raab imod Aarhundedets strafværdige Sløvhed.

Dersom denne umaadelige Mængde, som fylder alle Stæder, ved et pludseligt Tryllerie blev bedøvet, og Enhver kunde paa Stedet blive tvungen til at opdage sine hemmeligste Tanker og Forsætter, af hvilket tredobbelt Net af Complotter og Misgjerninger vilde vi da ikke see det hele borgerlige Selskab at være omringet! Denne paatager sig at udlevere sin egen Ven; han trykker hans Haand, smiler venligen til ham, og minder ham om deres Barndoms glade Lege — og med hvert Ord gjør han et Skridt til sit skjændige Maal. En anden iler afsted for at hindre en Velgjørers Ansættelse — han skjælver for at han ikke skal komme tidsnok for at fuldbyrde sit Forræderie. Med et Breviarium under Armen, tænker Tartufe underveis paa en falsk Anklage, som skal grundfæste hans Lykke. Røveren blander sig iblandt Mængden; Spionen seer ham og hilser ham, og vender sig omkring for at lægge Snarer for en af sit Fædrenelands oprigtigste Venner. Skal jeg endnu sige mere? Hvad hedder den, som i sit Hjertes Oprigtighed gik til Kirke, for at tilbede sine Fædres Gud? —

(L. B. d. B. H. No. 69.)

(Indsendt.)

I Skilderiet No. 38, 39, 40 for indeværende Aar har en, der kalder sig Justus, skrevet et Stykke kaldet Stephensen og Island. Hvorvidt Hr. Justus derved har viist sig justus, vilde maaskee kunne kaldes i Tvivl, naar man ikke derhos vidste, at mange Mennesker ofte skrive om Materier, de ikke forstaae, ofte rose eller dadle Personer, som de kjende lidet til uden det blotte Navn eller Stand. Ogsaa vil man finde, at Skribenter troe sig fuldkommen berettigede til at afgive deres Stemme, naar de om Personer eller Begivenheder have eensidige Relationer, uden i mindste Maade at undersøge, hvorvidt de ere grundede eller ei. Hermed vil jeg aldeles ikke sige, at noget af ovenanførte er Tilfældet med Hr. Justus; han kan muligt have sine specielle Grunde.

Stykket begynder med en Panegyrik over Conferentsraad Stephensen og den stephensenske Families Fortjenester af Island, og det var i Sandhed at ønske, at enhver Islænder kunde underskrive den; det var sikkerligen en stor Vinding for et Land, hvor — som Tilfældet var fordum med Island *) — en eneste Familie ved Slægtskab og Svogerskab mellem fast alle, i det mindste betydelige, Embedsmænd har uindskrænket Myndighed i Landet; hvor en Underordnet, som har noget at klage, først maatte gaae hen til Sønnen, Broderen, Svogeren, eller en anden nærmere eller fjernere beslægtet eller besvogret for at faae sin Klage paategnet. Naar saadan herskende Familie er saaledes beskaffen, at Broderen eller Svogeren ikke tager i Betænkning at modsætte sig sin Beslægtedes uretfærdige eller anmassende Handlinger, da er Landet i Sandhed lykkeligt; men, naar det modsatte er Tilfældet!! — o vee!!! — —

Dernæst udpiller Hr. Justus noget af Island i det 18de Aarhundrede, som jeg aldeles ikke vil paatage mig at gjendrive, skjønt meget af det synes at fortjene en alvorlig Drøftelse, og blot lade mig nøie med at udskrive et Sted, som Hr. Justus anfører som Beviis paa kjærnefuldt Sprog; Stedet er dette (Skilderiet No. 39, S. 614): "Hvorledes man til Exempel arbeidede mod Landoplysnings-Selskabet tidlig, har man fra 1797 et mærkværdigt Beviis for, da Man, efter forhen indsamlet Bidrag, overalt i Holums Stift, til dette Ojemed, og for hos Almuen at svække Indtrykket af de ved Selskabet efterhaanden udgivne Skrifter, efter den derværende Biskops Valg, *) udgav paa Holom med megen Anbefaling, gamle meditationes triumphales paa ny, og en 100 Aar gammel Bønnebog, om hvis Egenskaber Amtmand Thorarensen og jeg allerede forlængst have afgivet offentlig Erklæring. Da man ellers erfarede, at disse Forsøg ikke formaaede at afbryde

*) See den af Sysselmand Haldor Jacobsen 1791 udgivne Ærefrygt eller Listen over Hr. — — Familie i Island, allene de beregnede, som sidde i publique Embeder. Der angives ligesaamange, som Bogstaverne fra A-Ø og aa. bb., foruden utallige, deels ex statu optimatum, deels populari, som denne Herre ere besvogrede og beslægtede. (Findes i den af H. Jacobsen udgivne Hátta Likill Lopts Rika Guttormsonar &c. &c.)

*) "Denne Gudsmands Navn var: Sivert Stephensen. Han var den sidste Biskop i Holum. Gid han maatte være den Sidste af den Slags overalt!!" (Justus.)

Selskabets Bestræbelser, søgte Kabalen lumskelig og paa den slemmeste Maade at forspilde det Medlemmer og Bogafsætning, ja hyrede nedrige Mennesker til skjult at udstrøe ligesaa lumpen som affindig Lasten om dets Arbeider, alt for at stemme den raae Almue og andre, i Cultur den nærmest angrændsende, mod samme."

Her er ikke Stedet at anføre noget mod den gjorte Paastand, men jeg vil blot til Sammenligning afskrive for Publikum den i Justi Note omtalte Guds Mands Gravskrift, forfattet af den samme Mand, som 10 Aar senere skrev Island i det 18de Aarhundrede (see Minnisverd Tidindi 1ste Bind, S. 445, 446.)

H. S. E.
Sigurdus Stephanius
Episcopus dioeseseos Holanæ;
mortuus die XXIV Maii Ao. MDCCXCVIII
Anno ætatis LIV
Doctrina
Clarus
Disciplina & Eloqventia inprimis sacra
Clarior.
Pietate & Comitate
Clarissimus.
Vir
Integer, Fidus,
Subjectis acceptus
Holanis utique Musis desiderabilis.
Patrono posuit
Magnus Stephanius.

Her hviler
Sivert Stephensen,
Biskop over Holum Stift,
død den 24de Mai 1798,
i sit 54 Alders Aar.

Ved Lærdom
berømt;
ved Underviisning og geistlig Veltalenhed
endmere berømt.
En Mand,
Retskaffen, trofast,
Elsket af sine Undergivne,
Visseligen saare savnet af de Holumske Muser.
Farbroderen satte dette Minde
Magnus Stephensen.

Jeg troer neppe, at Hr. Justus har fortjent eller faaet Tak af Konferentsraaden for hans sindrige Note; i det mindste burde han ikke, siden han saa vel har studeret Island i det 18de Aarhundrede, have overseet hvad Konferentsraaden selv siger S. 159: de mortuis nil nisi bene.

Non injustus.

---

* * *

Det er alle vitterligt, at Dannerkongen tilkommer Æren af at have givet Europa det første Exempel paa en Lov til Negerhandelens Afskaffelse, nemlig Forordn. af 16 Mai 1792. I Forbindelse dermed virkedes til Negrenes Kaars Forbedring, og især ansaaes det vigtigt at føre dem til en mere sædelig Levemaade, til mindre sjeldne Ægteskaber og Familiebaand, til egen Interesse ved Landets Dyrkelse, og ved alt dette til en Folkeformerelse, som kunde bestaae ved sig selv. Alt dette er udviklet i Thaarups udførlige Statistik, VI D. S. 659 o. f. Ligesom Dannerkongen saaledes gav det første Exempel paa en europæisk Stats Lovgivning om Negerhandelens Ophævelse, og paa Antagelse af Grund-

sætninger i Henseende til de danske vestindiske Øers Negres Civilisation, som dermed maatte sættes i Forbindelse, grundfæstede han sin velgjørende Plan ved i Fredsforbund med en mægtig Stat, hvis vestindiske Besiddelser ere af langt større Vigtighed, nemlig ved Fredstraktaten med Storbritannien af 14 Jan. 1814 §. 8 at love at bidrage alt sit til det veldædige Øjemed, Slavehandelens Afskaffelse for bestandig, og at danske Undersaatter skulde paa den kraftigste Maade og ved de højtideligste Love være forbudne at have Deel i Slavehandelen. Traktatens Udtryk ere saadanne, at den danske Minister der har underskrevet den, har paadraget sig den Bebrejdelse, at han skulde have været uvidende om hvad hans Monark 21 Aar forud havde anordnet ved en fuldstændig Lovgivning, og overholdt i Forbindelse med gode Foranstaltninger. (Cf. Liter. Tidenden 1824. S. 486. — Østs Arkiv 20de Hefte S. 271. — Professor Dct. Theol. J. Møller har i theol. Biblioth. 7de B. S. 290 o. f. en Afhandling om Negrenes Forhold til Christendommen og Christenheden, hvori samme Anskuelse.) I det sidstudkomne No. 25 af "Nyt Aftenblad" af 24 d. M. læses et Stykke, skrevet 1822, hvori den danske Regjerings Lovbud om Negerhandelens Ophævelse omhandles, og hvori hiin Anke ogsaa føres. I den Anledning gjør man opmærksom paa et Forsvar for Underhandlerne. Man finder nemlig i det sidst udkomne Hæfte V B. 3 og 4de Hæfte S. 736-9 af Staatsbürgerl. Magaz. det Spørgsmaal afhandlet: om Bestemmelsen i hiin Traktat om Slavehandelens Strafbarhed maatte have været overflødig? hvilket Forfatteren troer den ikke var, og anfører derfor nogle Grunde, saasom: 1) at Forordn. af 1792 synes ikke at have anordnet

en aldeles Ophævelse af Slavehandelen efter 1802 Aars Forløb, men blot et Forbud paa Indkjøb af Slaver for, og Indførsel til de danske vestindiske Øer. 2) Bemeldte Forord. indeholder ingen Bestemmelse om Straffe for Slavehandel, og endeligen 3) Forordningen var ej udstrakt til at gjelde for Hertugdommene. — Men tilstaaet: at den danske Gesandt der underskrev Kieler-Traktaten, kunde være beføjet til at indgaae en Stipulation om Slavehandelens Afskaffelse, saaledes som Traktaten indeholder, skyldte han dog ikke den Stat, i hvis Tjeneste han stod, og sig selv, at have havt Omsorg for, at Stipulationen var affattet i saadanne Udtrykke, at det Danmark forhen havde gjort for Sagen, ej var bleven uberørt?

Paa bemeldte Sted i Staatsbürg. Magazin S. 737 gjøres, med Henvisning til Jacobsen's Seerecht, en anden Bemærkning ved Traktaten, og mod Underhandleren. End een Bemærkning optage vi: Naar Humbold (Reisen I. 508) yttrer sig med dyb Uvillie over, at de første Sorte, som han i Cumana saae solgte, vare bragte didhen med et dansk Skib, saa ligger aabenbart en Fejltagelse til Grund herfor. Slavehandelen var nemlig da ikke forbuden.

Indenlandske Efterretninger.

Den 17de d. M. om Eftermidagen Kl. 2 ankom Hs. Majestæt, fra Aarhuus, til Viborgs Amts Grændse ved Snorom, hvorhen Amtmanden, Stiftamtmand, Ridder og Dannebrogsmand Schønheyder, var reist Allerhøistsamme imøde. Hs. Majestæt behagede allernaadigst paa den fortsatte Reise først at besee Skolerne i Haurum og Granslev, og tog derpaa Veien over Aabroe og videre gjennem Middelsom, og

Synderlyngs Herreder. Underveis behagede det Kongen at stige af paa Ulstrup, for at besee denne velbygte og smukke Hovedgaard med skjønne Have og nærliggende Skov. Der blev han hilset af Godsets unge Karle og Piger i opstillede Rækker, med Musik og Glædesyttringer. I Hjermind steeg Hs. Majestæt ligeledes af og tog Pastor Bjerregaards Træe-Planteskole og Plantage i allernaadigst Diesyn. Veien faldt videre over Hovedgaarden Himmestrup, hvor Hs. Majestæt atter for et Dieblik steg af, og passerede gjennem samme Gaards og Viskum Gaards Skove. Paa denne Tour medfulgte et Antal af Hjerminds Sogns og tilgrændsende Sognes unge Mandskab tilhest i eensformige Dragter. Tilsidst tog Hs. Majestæt det vakkre Lystanlæg i Viskum Vesterskov i allernaadigst Diesyn, og fortsatte saa Reisen til Viborg, hvor Allerhøistsamme med Suite indtraf Kl. 9.

Odense, d. 23 Juni. Igaar Formiddag havde Vi atter den Glæde, at see vort brave og elskede Regiment vende her tilbage, i hvilken Anledning en Deel Indvaanere kom det imøde omtrent ½ Miil fra Byen, for at byde Ohrr. Officerer og hele Mandskabet et hjerteligt Velkommen. Her saavelsom ved Opmarscheringen paa Torvet tolkede gjensidige Hurraraab den fælleds Jubel over Forsamlingen. I Dag ere Borgerne afløste og Vagten igjen besat af Militaire.

Blandede Efterretninger.

Fra München skrives, at den 7de Juni Formiddags Kl. 11 døde Professor og Akademiker Frauenhofer, et Tab for den hele Verden, som maaskee ej i Aarhundreder bliver erstattet. I sin Manddoms Alders Blomstren, æret og elsket af Alle, der kunde være ham nær, døde han, blidt og ædelt, som hans Liv var, i hæderlige Venners Arme, efter et langt Sygeleje, som han havde paadraget sig ved sin utrættelige Forsken, Flid og Nidkjerhed for den Videnskab, som han ofrede sit Tilvær. Dette er paa en kort Tid det fjerde store Tab ved Dødsfald, her ved vort

Akademie: v. Yelin, v. Spix, v. Reichenbach, og nu Frauenhofer vare blandt Bajerns berømteste Mænd. Frauenhofers Opfindelse til Forbedring af det engelske Crown- og Flinteglas har givet ham et Navn i Europa, og de under hans Opsyn forfærdigede store Kikkerter ere Observatoriernes Prydelse og have væsentlig beriget Astronomien. Ifølge Efterretninger fra Baiern er hans store Opfindelse ikke gaaet til Grunde med ham. Det optiske Institut, hvis Med-Ejer han var, vil ogsaa i Fremtiden bestaae, og de der forfærdigede Instrumenters Værdie fremdeles holde sig. Udgiveren af den Münchenske Tidende Flora har sat ham den simple, men træffende Indskrift: Approximavit sidera! (Han har nærmet Stjernerne til os.) Frauenhofer var Ridder af den bayerske Krones Civil-Fortjenestes Orden, og den Kongel. danske Dannebrogsorden.

Vi nævnte nylig fire udmærkede Mænd, som Døden har bortrøvet i Baiern; en femte er Johan Lorentz Schäzler i Augsburg, en Kjøbmand, der ved Kundskaber og Driftighed erhvervede betydelig Formue, og paa mange Maader gavnede den Stat, hvis Medlem han var. Under Krigene i den napoleonske Tidspunkt viiste han megen Virksomhed, og udvirkede gavnlige Beslutninger naar han i Egenskab som Deputeret fra Handelsstanden, eller Medlem af Kommitteer blev opfordret, hvilket stedse var Tilfældet hvor det gjaldt at have en Mand af Indflydelse og Duelighed, og naar det kom an paa Pengebidrag til Iværksættelse af nyttige Planer vare stedse hans Bidrag de rigeste. En Suppe-Anstalt i Augsburg har bespiist Hungrige, hvis Tal, siden dens Stiftelse, er overordentligt stort. Den bærer hans Navn, og af dens Omkostninger er mere end det halve Beløb udredet af ham. Siden 1814 bestaaer en Børne-Underviisnings og Industrie-Skole, der ligeledes bærer hans Navn. I mange Aar har han betalt Læger og Chirurger for at tilsee og pleie frit fattige Syge i Staden. Store Bidrag har han givet til Opbyggelsen og Anlægget af den nye Kunstskole i Augsburg. Paa hans 60de Aars Fødselsdag i 1822 gav han 30000 Gylden til Fornyelsen af det evangeliske Wai-

senhuus. 1823 stiftede han en Sparekasse, der er vigtig for Staden. En af hans største Velgjerninger mod Augsburg viste han i at understytte og opretholde det næsten undergaaede Væverlaug, som han derved igjen bragte istand. Hans Veldædighed mod sine Medborgere, naar det gjaldt om at understytte gode Skolediscipler, flittige Studentere, i Betryk komne Huusfædre og Trængende af alle Klasser, kan ikke beregnes; de tælles paa hiin Side Graven. Klopstock siger

O der Wonne — —

Gute Thaten um sich zu sehen in vollen Scharen,

Mensch, sie folgen dir nach in das ernste Gericht.

Han gav ogsaa anseelige Summer til sin Fædrenestad Anspach, saasom til Haandværkeres Understøttelse og ellers. I Aaret 1822 lod han sin Families udgaaede Adel fornye og anerkjende og erhvervede sig ved Kjøb dets gamle Stamsæde, Slottet Tyrnau i Egnen af Passau. Mere om denne mærkelige Mand læses i Lit. Conv. Bl. d. A. No. 118. Han døde 26 Marts d. A.

Den 14de Juni 1825 har de nederlandske Capitainer Coertzen og Eng, som med Skibene Marie Reigersbergen og Pollux vare seilede fra Guineakysten til Valpareiso og Nokahiva, opdaget, under 7 Gr. 10 M. S. Br. og 177 Gr. 33 M. 6 S. O. L. fra Greenwich, en stor Øe, som ei findes angivet paa noget Søekort. Dens Beboere ere kobberfarvede og staae paa Culturens laveste Trin. Af Opdagerne er Den benævnt: "Nederlandsch Eiland."

Tidsbladet Telegraphen, som i fem Aar har været udgivet, og for en stor Deel forfattet af Undertegnede J. C. Lange, vil, efter adskillige agtværdige Mænds Ønske, fra næste Maaned udkomme som Hefteskrivt, under samme Titel og af samme Indhold; dog ville ved denne Forandring større Stykker finde Plads i samme. Jeg Etatsraad Frederik Thaarup, som fra bemeldte Tid tiltræder dette Tidsskrivts Udgivelse som Medredacteur, gjør Regning paa, fra Venner og Velyndere at meddeles passende interessante Bidrag; og man er villig at give Fri-Exemplarer eller Honorar derfor.

Uagtet Bogvæsenets, og især Afsætningens ufordeelagtige Tilstand hos os, troer man det, naar Pengefordeel ikke attraaes, dog muligt at etablere et Tidsskrivt, der, ligesom forhen Minerva og siden Athene, kunde tjene til Repertorium for Arbeider, som ikke have Omfang til at trykkes særskilt, og dog have Værd og Interesse nok til at fortjene Offentlighed.

Hefternes Størrelse vil blive omtrent 6 Ark, godt Papir og god Tryk, og Prisen 8 a 10 ß. pr. Ark efter Afsætningens Størrelse, muligt ogsaa ringere ifald Subscribenttallet tilsteder det. Subscription, saavelsom Bidrage i det statsoeconomiske, historiske, politiske, æsthetiske og sprogphilosophiske Fag, modtages hos mig Thaarup, Hjørnet af Nyegade og Knabrostræde Nr. 192, 2den Sal, og hos mig J. C. Lange i Myntergaden 53 i Stue-Etagen.

F. Thaarup. J. C. Lange.

Kjøbenhavns Børs, den 27 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	181	181½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	83½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	73½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	56¼ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 52.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 1 Juli 1826.

Den 28de Juni 1826.

Ceres smiler nu mildt til Daniens yndige Kyster,
Aret som bølgende Hav svæver paa grønklædte Jord;
Rosen udfolder sig huld, den Skjønhedens herlige Dronning!
Og i den svalende Lund lyder høit Droslernes Slag:
Lader os glædes med dem — Een Fader os Alle har dannet
Ikke til grublende Sorg — nei, til at glædes i Ham.
Naar da vi Jordlivets Kaar ombytte med klarere Oie,
Edens salige Fryd skal møde de Gode fra Jord.

Alle Gode i Nord i Dag sig ogsaa vil glæde
Med den hulde Natur — thi Rosen i Dag blev os skabt!
Alfader planted den huld hvor Bøgelunden sig kroner,
Lod den til Danrigets Fryd blomstre for Fyrsten vor Ven!
Ikke skal Høststormen grum dens Blade for Vinden adsprede:
Eengang i skjønnere Lund skue vi Rosen vor Pryd!!

E. Mülertz.

Sorgenfrie
den 28de Juni.

Paa Livets Alfarvej en stille Bolig
I Herthas Lund
Sig hæver mellem Stammerne fortrolig
Nær sølvblaa Sund,
Saa gjæstmild Hjem fandt Du vel ingensinde
I Hytte eller Borg,
Saa gjæv en Mand, saa elskelig en Qvinde,
En anden Ingeborg.

Her færdes mellem Livets travle Dage
De hulde To,
Her lytte De til Nattergalens Klage
I hellig Ro,
Her frede De Jordlivets skjønne Blommer
I skyldfri Favn,
Her blomstrer Dem en evig Maj og Sommer,
— Fred er dens Navn.

Fred er den Cherub, som med Flammesværdet
For Paradiset staaer,
Og for den vige Lasterne forfærdet,
Hvor rene Hjerter slaaer;

Her lever Fyrsten ej — men Muser kalde
Med Omhed deres Ven,
Og før fra Træet modne Frugt nedfalder
Forlader han ei den.

Skjænk du hans Barndomslund, livsalig Skygge
Til hvert et Frøe,
Hvormed den faderlige Haand vil smykke
Ung Cesions Oe,
Syng Du o Nattergal! bag Sorgfrie Krone,
I Kjærlighedens Hjem,
Her hyldes Hjerterne — og ingen Throne
Kan smykke dem.

Paa Livets Alfarvei en stille Bolig
I Herthas Lund
Sig hæver mellem Stammerne fortrolig
Nær sølvblaa Sund,
— Men ak, vi kan i Dag didhen ei ile,
De Elskte er der ej,
Derfor seer Du her intet Aasyn smile
Deeltagende til Dig.

Aabn mig da Lund din Favn, et Tempel være
For Hjertet den i Qvel,
Hvorhen det kan sit ringe Offer bære,
Og bede Gud om Held,
For hvert et Glimt af Tid, som er tilbage
Af end ufødte Aar,
At du maa skue Christian og hans Mage
I Kjærlighedens Vaar.

—.....

Det store Kongl. Bibliothek i Kjøbenhavn.

I Thuras Havn. hod. opregnes S. 111 o. f. nogle af de mærkværdigste Bøger i det bem. kongl. Bibliothek, deriblandt følgende:

"Den Wittenbergske Bibel, af Aar 1551, hvilket Exemplar især lægges Mærke til, fordi det har været Kong Frederik den andens Haand-Bibel, som sees af efterfølgende, som Hs. Majestæt selv med egen høie Haand har skrevet for i Bogen: Anno 1566 begunte jeg at lesse i denne Bybel den 20 Januarius po Fredersborg den Tye der var Krye ymellum Danmarch og Schwerich. Friderich. — Anno 1567 hawer Jeg lest denne Bybel, Gut verre lowet, wt po Fredersbor den Tyedt der var Krye ymellum Danmarch och Schwerrich, Gut vnde meg den samme so at hawe lest, Gut til Erre och my Sel Salychheit til det Beste. Amen. Den 6 Aprilis. Friderich." — Endnu ere her tre Anførsler af lige Beskaffenhed, daterede 1572, 15 May, da Kongen anden Gang begyndte at læse Bibelen; 1586 den 16 Dec., da han havde udlæst den, og 1577 den 6 Jan., da han tredie Gang begyndte.

"En tydsk Bog, som handler om Krigsvæsenet, med smukke Figurer, med Farver zirede, trykt i Kjøbenhavn 1578. Foran sees Kong Frederik den Andens Portrait og Vaaben. Værket bestaaer af adskillige Traktater, hvoraf enhver har sin besynderlige Titel og Indhold. Paa nogle af Titelbladene findes det Navn Joachim Arentsche, som formodentlig er Autor til Værket. Bogen er overmaade rar, og maaskee det eneste Exemplar i Verden, og saa meget mærkværdigere, som Kong Christian den 4de

selv med egen høie Haand har, paa et og andet Sted, gjort visse Anmærkninger, hvorvidt de anførte Krigskunster kunne være at sætte i Værk eller ikke." Saavidt Thurah. I Hr. Justitsraad Werlauffs i forrige Aar udkomne historiske Efterretninger om Bibliotheket er om denne Bog følgende: "Blandt det nordiske Bibliotheks største Sjeldenheder er en Bog med Titel: Ein Buch zusammengezogen aus vielen probierten Künsten und Erfahrungen, wie ein Zeughaus, sampt aller Munition anheimisch gehalten werden soll ꝛc. Kopenh. durch Lorentz Benedicht 1570. Folio. Forfatterens Navn Joachim Arentsche forekommer paa flere Steder i denne Bog, hvoraf maaskee ikke flere Exemplarer existere end dette, der maa have været Kongen selv præsenteret, da det er prydet med Hans Portrait, og Vaaben i Træsnit illumineret, samt hist og her med illuminerede Figurer. Originalen hertil synes endnu at existere i den ældre kongelige Manuskript-Samling. (Erichsens Udsigt over Mskptsamlingen S. 51.)"

"Discours evangelique par Mr. le Bois-Clair, à Copenhague 1696. Foran i Bogen har Autor, som var en Franskmand, og nogle Gange havde forandret sin Religion, med egen Haand tegnet Jomfrue Mariæ Billede, meget net og zirligt, med denne Overskrift: Maria Dei mater, Virgo post partum, og derunder skrevet efterfølgende: Jomfrue Maria var af tre Religioner, 1. var hun fød i den jødiske Religion, 2. var hun af den calvinske Religion, 3. var hun af den lutherske Religion. Det første proberes af hendes Herkomst af jødiske Forældre. Det andet, fordi hun svarede Engelen, Luc. 1 Cap. 34 v., Hvorledes skal det gaae til? Ligesom Calvinisterne sige om Christi Legems sacramentalske Nærværelse i Brødet: hvorledes skal det gaae til? hvorledes? Det tredie proberes, fordi Maria begyndte at troe Guds Ord, der Engelen sagde: hos Gud er ingen Ting umulig; thi hun svarede og sagde: See jeg er Herrens Tjenerinde, mig skee ligesom du haver sagt; det er et Luthersk Svar. Denne Mening er af trende store Doctoribus approberet. Le Bois-Clair, Pastor, scripsit, invenit & pinxit. Kjøbenhavn d. 15 April 1696. Om bemeldte Bois-Clair see Literatur Lexikonnet. Han var født i Lyon i Frankrig. Var først Catholik, blev siden Reformeert, kom til Kjøbenhavn 1690, og kort efter antog den lutherske Religion. 1693 blev han fransk Hofprædikant i Kong Christian femtes Tid, og var tillige Prindsens Lærer i Fransk. Efter denne Konges Død reiste han bort igjen.

Det islandske Stiftsbibliothek.

I Skilderiets forrige Aargang Nr. 80 gav jeg en Beretning om de til det islandske Stiftsbibliothek i Rejkevig indtil 30te September f. A. indkomne Boggaver, ifølge hvilken Bibliotheket havde her fra Kjøbenhavn faaet opsendt 1030 Bind. Siden den Tid have følgende viist sig som Stiftelsens Velgjørere, og skjenket samme de ved enhvers Navn anførte Antal Bind:

Hans Majestæt Kongen har Allernaadigst skjenket det store Værk Noregs Konúnga Sögur T. I—VI; hvoraf de 5 første Tomer forhen ere blevne opsendte, den 6te i dette Foraar. Den kongelige arnamagnæanske Commission har givet alle dets udgivne Skrifter, forsaavidt samme ikke ere udsolgte; tilsammen 10

Bind. Major og Divisionsadjutant J. N. B. v. Abrahamson, Ridder af Dannebroge og Dannebrogsmand, Commandør af St. Annaordenen rc., 10 Bind. Lektor, Dr. phil. Bredsdorff 1 Bind. Boghandler N. Colding 36 Bind. Decker, Auskultant i Rentekammeret, 2 B. Lieutenant v. Deichmann af Artilleriet 1 B. Capitain v. Fibiger, Ridder af Dannebroge, 9 B. Cand. theol. Freitag paa Holsteinborg 2 B. N. Hansen, forhen Regissør ved Theatret, 6 B. Stud. theol. Th. Helgesen selv 10 B.; fra Stud. chir. Kieldal 4 og fra en Unævnt 11 ɔ: 25 Bind. F. A. Greve af Holstein til Holsteinborg, Kammerherre, Major rc., det kostbare Værk Abulfedæ Annales Muslemici i 5 B. Justitsraad, Søetatens Proviantforvalter R. Langeland, Ridder af Dannebroge: Den danske Vitruvius og Slanges Christian den 4des Historie, 4 B. Dr. juris A. L. J. Michelsen 2 B. Professor og Dr. juris Paulsen i Kiel 1 B. Seminarielærer N. Petersen paa Brahetrolleborg 1 B. Lieut. og Bogtrykker H. F. Popp 14 B. B. F. Rønne, Sognepræst i Lyngbye, 25 B. Cand. phil. C. Thaarup 16 B. Skrædermester R. Winther 34 B. Undertegnede 5 B. Endvidere har Klokker P. Iversen i Middelfart, som forhen har samlet 183 Bind, atter indsendt fra R. Jacobsen, Lærer ved Borgerskolen sammesteds, 9 Bind: denne Gang ere altsaa indkomne i alt 219 Bind.

Fra Biskoppen over Island, Hr. Steingrim Johnsen har jeg i dette Foraar modtaget Efterretning om, at der foruden de i danske Tidender hidtil anmældte Bidrag ere til Bibliotheket indtil 15de Februar 1826 indkomne (det

i min forrige Beretning anmældte Værk Scriptores rerum Danicarum T. I—VII fraregnet) 296 Bind. Bibliotheket bestaaer altsaa nu af 1545 Bind.

Den for Videnskabeligheds og Oplysnings Udbredelse i Fædrelandet saa virksomme Hædersmand Hs. Exc. Hr. Gehejmeconferentsraad J. v. Bülow til Sanderumgaard, Ridder af Elephanten rc., har tilsendt mig 20 Rbd. Sedl. til Indkjøb af Bøger for Bibliotheket, som skulle blive anvendte ved forefaldende Lejlighed, og desuden tilbudt Hr. Stiftamtmand Hoppe at ville betale Omkostningerne for en Kakelovn og flere fornødne Møbler, til hvilken Hensigt han allerede har overgivet ham 50 Rbd. Sedl.

Stiftelsen anbefales paa det varmeste til Fædrelandsvenners fortsatte Yndest og Velvillighed. De Bidrag i Bøger af alle Videnskabsfag, Korter og andre videnskabelige Apparater, samt i Penge, som Stiftelsens Velyndere fremdeles skjenke, modtager Undertegnede og besørger opsendte til Bibliothekets Bestyrere Dhrr. Stiftamtmand P. F. Hoppe og Biskop St. Johnsen.

Kjøbenhavn, d. 31 Maj 1826.

Carl Christian Rafn,
boende paa Amagertorv Nr. 7
anden Sal.

Om dansk Retskrivning.

I Morgenbladet stod nylig Noget om den Forvirring, det skulde kunne forvolde at følge det Raad, som mange af vore, ej Forvirrings, men Ordens Elskere, Jacob Baden, Abrahamson, og mange flere have givet, om at betjene

sig af et eget Tegn for Å—Lyden, m. M. Bemeldte Stykke optages i alle Provincial-Aviser. I Riber-Stifts Avis No. 52 læser man nu derom, under Overskrift: Forlangt Indrykkelse, følgende: I Anledning af det i forrige Nummer af Avisen optagne Stykke om dansk Retskrivning, hvis Hensigt åbenbart er at vildlede mindre underrettede, kunde følgende bemærkes: Den Lyd, som i dansk Retskrivning pleier at betegnes med aa, er ganske forskjellig fra den, som to Aer udtrykke; Børn og Almuesfolk læse ofte Made, Nade istedetfor Måde, Nåde, og mere kyndige udtale ofte fremmede Navne, hvori aa forekommer (f. Ex. Haag, Haarbury, Wagdtland) som om der stod å. Hvorledes kan denne Forvirring bedre hæves, end ved at antage et eget Bogstav til at betegne den Lyd, som aa skal have i sådanne Ord som Maade; og hvilket andet kunde da være beqvemmere end det, som i lang Tid har været i almindelig Brug hos det Nabofolk, hvis Sprog er nærmest beslægtet med vores? At et Brev til Åstrup formedelst Postbudets Uvidenhed eller Udskriftens Utydelighed kunde bringes til Astrup var ligesaavel muligt, om Navnet endog var skrevet med Aa, som at en Brevpakke til Ribe engang er gaaet til Nibe.

Hvad det andet Exempel med Forpagter F. angår, er det klart, at F. enten forsætlig har valgt en let undgåelig Tvetydighed for at bringe S. i Ulykke, hvilken Hensigt han ifølge Begivenhedernes Udfald også fuldkommen har opnaaet, eller at han er en Gæk, der vil prale med Kundskaber, han ikke besidder; eller snarest, som man kan slutte af hans Stand, en Lægmand, der skriver sine Ord med de Bogstaver, der først falder ham ind; ti i den øvrige Del af dette

halvfjerde Linier lange Brev har han brugt en Stavemåde, hvilken Professor Molbech (som bekjendt, den hæftigste Modstander af enhver på fornuftige Grunde beroende Forandring i Retskrivningen) gjerne kunde erkjende for sin. Der er nemlig næppe nogen anden dansk Forfatter af nogen Anseelse end Molbech, der vilde skrive hiulpen og Tieneste istedetfor hjulpen og Tjeneste. Det er let i ethvert Sprog og med enhver Retskrivning at sammenligne Ord, der give en tvetydig Mening; men det er vanskeligt at skrive en så lærd og grundig Bog, som Professor Rasks Retskrivningslære; og det er måskje endnu vanskeligere for dem, der gjerne vilde, med Grunde at gjendrive dens Indhold; derfor skal det nu forsøges, om man ikke ved Spot og Løjer kunde beholde, eller vel endog hverve en eller anden Tilhænger. Men det er at håbe, at Fornuften også heri endelig vil sejre over gammel Slendrian.

Fragment af en Reise fra Roeskilde til Helsingøer.

— — For første Gang gjorde jeg denne Reise, og De kan da nok indsee, hvilket Indtryk den bugtede Fjord med sine Landsbyer, Fiskerhuse og grønne Skove gjorde paa mig; tidt saae jeg tilbage efter den gamle Domkirke, der med sine høje Taarne skuer ud over den rolige Fjord. Hvor længtes jeg ikke efter at see Slangerup, den store Kingos Fødeby. "Spute dich, Schwager Kronion!" raabte jeg til vores Kudsk, og endelig viste Slangerup Kirketaarn sig bag de grønne Bakker; rask gik det, og endelig, jeg kom, jeg saae, jeg fandt — et Ravnekrog. Jeg ventede mig en peen lille By, og saae en ussel Landsby; vi kunde ikke engang paa Postgaarden faae en Trappestige til at stige ned, men Damerne maatte ballancere paa en Stoleryg, be-

skuede af Byens Ungdom, der laae i maleriske Grupper rundt om i de forfaldne Grøfter og stirrede ud i den vide Verden. Paa en hæslig Kiste af Vogn, der ved sin Støden bragte Hjertet til at danse Solo, rullede vi bort fra det drøvelige Slangerup, og naaede Frederiksborg, hvor Morpheus ventede med sit bløde Favntag. Klokken var henved 10, men jeg maatte ind i Slotsgaarden. Hvilket underligt Indtryk gjorde den gamle Bygning med sine Taarne og Vindebroer paa mig. Slotsgaarden gav Echo ved hvert Skridt, og indsluttet af dens røde Mure forekom det mig som om jeg var stegen et Par Aarhundreder tilbage i Tiden; maaskee har Christian IV., tænkte jeg, staaet paa samme Sted, som du nu staaer. Med underlige, herlige Følelser gik jeg til Ro; men Tanken om Alt hvad jeg havde seet svævede forbi mig; jeg tænkte paa Værrebro, og Frode, og paa den store Christians Kongeborg. Neppe havde Aurora aabnet sin purpurfarvede Dør, før Theen drukket var, og spiist vort Brød og Smør; lysteligt gik det nu gjennem den grønne Skov; hvor riig paa Udsigter og Afverlinger! her det smukke Fredensborg — som paa min Fart derforbi syntes at see lidt chinesisk ud; der Gurresø og her Sundet med Tycho Brahes Øe. Jeg saae længe forgjeves efter Helsingøer og først tæt ved opdagede jeg det. "Ak Herre Jemini, tænkte jeg, det seer jo ud som den baggesenske Fødeby!" — men da jeg kom indenfor Porten, saae de høje Huse og den brogede Menneskevrimmel, troede jeg at være i Kjøbenhavn og blev ret let om Hjertet. Jeg saae forleden første Gang Marienlyst, og de høje Bakker og dybe Gange bragte mig til at troe, jeg vandrede i det sachsiske Schweitz; hvor fortryllende deilig er dog Udsigten fra den øverste Terrasse, dybt under mig Byen og det gamle Kronborg, lige for Sundet, vrimlende af Skibe, og til Baggrund den svenske Kyst, der seer mig saa søsterlig dansk ud, at jeg ikke kan tænke det som et andet Kongerige; kun det sorte Kullen i sin blaalige Taage siger mig at hist ude begynder et nordligt Klippeland. Hvor opløftende er det ikke at see en smuk Udsigt, og jeg troer ogsaa at den første Grad i vor Lyksalighed efter Døden vil bestaae deri, at Aanden fri kan svinge sig hen og see alt det Skjønne paa Jorden. I Anledning af Prinds Frederiks Forlovelse var Byen smukt illumineret, dog viste den sig forleden langt brillantere, da Kongen paa sin Tour til Jylland var her een Dag. Byens Hovedgade bar aldeles et sydligt Præg, saa man troede at være i en italiensk By, hvor der skulde skee en hellig Procession. Alle Husene vare behængte med Krandse, ja nogle næsten dækkede med Grønt; fra Gjenbo til Gjenbo havde man draget Guirlander over Gaden, eller Snore med Flag; paa flere Steder vare endogsaa smukke Ideer udførte. Herskabet spiste paa Marienlyst, og udenfor Slottet viste sig en stor Linedanser- og Berider-trup, som det var Enhver frit tilladt at see. De kan tro at det var et herligt Syn at see Terrasserne besatte med Tilskuere, lige fra det Nederste op til det Øverste, og rundt om i Træerne sadde Drenge og kladskede i Hænderne for Bajaz. —

Indenlandske Efterretninger.

Aalborg den 27de Juni. Den vedvarende Tørke og en tiltagende exempelløs Hede, som den 24 endog var stegen til over 29 Grader Reaumur i Skygge, have meget svækket Landmandens Haab om en god Hø- og Kornhøst. Især sees i de sidste Dage paa alle høie og tørre Steder en kjendelig Tilbagegang i al Vegetation. Fra den 25de har nogen Blæst af Vestkanten vel tildeels formindsket den trykkende Hede, men til Regn, som alle sukke efter, sees endnu intet Tegn.

Blandede Efterretninger.

Den gule Slange. Dette mærkværdige Uhyre, som har sat Martiniques Befolkning et Aarhundrede tilbage, har faaet sin Monograf. En Beskrivelse over samme er nemlig forelagt det franske Akademie ved Moreau de Joannes. Denne gule Slange (trigonocephle fer—de—lance) opnaaer undertiden en Længde af mere end

7 Fod. Dens Bevægelses Hurtighed er ganske overordentlig. Neppe øiner den en for sin umættelige Slugenvorrenhed passende Gjenstand, førend den fra sin skjulte Vraae skyder sig frem og i et Dieblik har den da bemægtiget sig sit Bytte. Uagtet den Odelæggelseskrig Martiniques Beboere ideligen fører med den, dræber den dog aarligen et stort Antal Mennesker, især Negre. Med dens gloende Dine seer den ligesaa skarpt om Natten som om Dagen, og den har saa megen Livskraft at den, om og Hovedet er afhugget, dog endnu i 8 Timer bevæger sig. Dens Frugtbarhed er og meget stor. Den føder indtil 60 Unger, der og strax ere udrustede med alle Artens Egenskaber. Med Sukkeravlens Udvidelse har Slangen formeret sig. I Plantagerne er den temmelig sikker for dens Fienders Forfølgelser. Det er farligt paa Martinique at undersøge Hønsereder; thi i dem opslaaer den gule Slange ofte sin Bolig. For at blive fri for denne Landeplage har man taget sin Tilflugt til engelske Tax-Hunde, ja man har ogsaa fra det gode Haabs Forbjerg forskrevet hoibenede Rovfugle, men uden nogen betydelig Virkning. Mærkværdigt er det at ikkun Martinique, St. Lucie, og Bencoja er Hjem for Trigonocephalus, da derimod paa alle de øvrige Antiller ikke en eneste giftig Slange findes. (L. C. Bl. 108)

Under det Navn den franske Herkules, sandsynligen i Modsætning til den nordiske Herkules, som for nogle Aar siden omvandrede, viser sig nu i Sydtydskland en Franskmand, Franz Lebesnier, fød i Omegnen af Paris, og i forskjellige Henseender værdig den offentlige Opmærksomhed. Engang viiste han sig i den højeste Udvikling af menneskelig Legemskraft i at hæve en Vægt af 2500 Pund af Jern med Ryggen, i æqvilibristiske Øvelser med Vægter af 150 og flere Pund, og Jernstænger paa 40 Pund, med hvilke han dandser, og som han handterer paa lige Maade som en Æquilibrist ellers en Træe-Balancerestang; fremdeles i at bære et Bord af fire Fod i Qvadrat, hvorpaa fem Drenge sidde af omtrent 14 Aars Alder, med Tænderne, frit og uden Understyttelse af Hænderne. En af hans største Færdig-

heder er at han staaende paa en Stol bøier sig baglænds, optager en Vægt af 50 Pund i et Tørklæde, med Tænderne, og en anden Vægt af 100 Pund med Hænderne, reiser sig dermed ved egen Kraft uden noget Styttepunkt, bøjer sig atter tilbage, og lægger bemeldte Byrder paa det Sted hvorfra han optog dem. Hr. Lebesnier hæver sig op i den skjønne Kunsts Regioner, viser sig i mesterlige Attituder; med den største Lethed, og sand Grazie. — Naar denne herligt byggede og kunstmæssigt øvede Mand i sluttede Kredse og ved hensigtsmæssig Belysning viser sig som akademisk Model, da kan Maleren ei andet end prise sig hældig. I Paris er det nogle Gange skeet; ogsaa skal en udmærket tydsk Kunstner, Direktøren for Maler-Akademiet i Dresden, Professor Hartmann, have haft ham som Model ved et akademisk Arbejde, forestillende Herkules at tæmme den nemæiske Løve. Lebesnier er en Mand paa 35 Aar, af Middel-Størrelse.

(Forkortet fra L. C. Bl. 107.)

Intet Mynt- eller Medaille-Værksted i Tydskland ligner Loos's i Berlin, i Rigdom paa skjønne Medaillemynter. Blandt dem er en som er forarbeidet for Hamburg. Forsiden forestiller en ødelagt Bygning. Sværd og Fakler, forstukne imellem Ruinerne, hentyde paa Krigen der ødelagte den. Underskriften forkynder at det var Sygehospitalet, og Aar 1813. Paa Reversen er et siddende Fruentimmer, hvis Attributer heldigen betegne Hamburg, der med Fredsgrenen i Haanden lyser Velsignelse over en ny Bygning, som ved Underskriften tilkjendegives at være Sygehospitalet 1823. Der er viist en lykkelig Anordning af det Hele og Medaillen er særdeles skjøn skaaren af Pfeuffer. Medaillen er udpræget som en Portugaløs, det er af den Gehalt, som man i Portugal giver denne Mynt, der ogsaa i Hamburg og Lüneburg, formedelst Handelsforbindelserne gjelder, til ti Dukater.

De nordamerikanske Stater gjøre uhyre Fremskridt. I Aaret 1731 havde den hele Stat af Nye-York kun 50281 Indvaanere. Fyrretyve Aar sildigere var Tallet voxet til det tredobbelte, og 1821, eller efter 90 Aar, var Tallet 1,872,812

Mennesker. (I Tidsløbet fra 1810 til 1820 steeg det mere end 400000 Mennesker, der nedsatte sig i 161 nye Stæder og 315 nye Landsbyer.) Den lille Bye Lookport i Niagara-Distriktet havde, i Juli 1822, strax efter Fuldendelsen af den Kanal, ved hvilken den ligger, kun tre Familier. Fem Maaneder derefter var her allerede to Apotheker, fire Magasiner, fem Værtshuse, 50 Ildsteder og 337 Indvaanere. Ogsaa havde det da allerede faaet et Ugeblad for Stedet og omliggende Egn. (Paa denne Side Oceanet kan et sligt lokalt Uge- eller Dagblad næppe komme i Gang i Stæder paa nogle Tusinde Mennesker; visseligen en Sag der kan give Stof til en interessant Paralelle imellem den borgerlige Kulturstand paa denne og hiin Side Oceanet.) I Aaret 1790 var i Ny-Yorks Distrikter et Antal af 21,324 Slaver. 1820 var Tallet ved Frigivelser rc. allerede nedgaaet til det Halve. 1827 vil der ej gives flere; og Emancipationen vil da være fuldbragt. Disse Notitser ere tagne af: A topographical and statistical view of the state of New-york, et lidet godt Skrift, hvoraf allerede andet Oplag er udkommet. (L. C. Bl. 105.)

Heroinen af Spezia, Bobelina, er for enhver der har fulgt Grækernes Begivenheder under deres Frihedskamp, bekjendt nok. Med en sjelden Kjekhed forbandt hun dog en Havesyge, som fordunkler den Glands der ellers vilde have svævet over hende. Mindre bekjendt er Modena Maurogenis, en ædel, uegennyttig græsk Patriotinde. Den franske Philhellene Maxime Raybaud saae hende 1822 paa den græske Oe Nykonos i hendes eget Huus i et talrigt Selskab af de meest anseete Familier, og han har i sine Memoirer givet nogle Notizer om hende. Hun er ung og skjøn; Datter af Nikolaos Maurogenis, Brodersøn af den under Sultan Selim halshuggede Hospodar Maurogenis, efter hvis Død hendes Fader bragte hende til Triest, hvor hun fik en omhyggelig Opdragelse. Hun taler fransk og italiensk med lige Færdighed, og er højst behagelig og elskværdig i det selskabelige Liv. Hun har en i høi Grad blid Karakteer; men kommer Talen paa hendes Fædrenelands Befrielse, da bliver hun varm og nu hører man en til Begeistring grændsende Veltalenhed, der med største Opmærksomhed høres. Ikke som Krigerinde i Feldten, og med Armens Kraft arbeider hun mod Tyrkerne, men ved sin Formue og sin Indflydelse paa sine Medborgere virker hun for sit Fædreneland.

Kjøbenhavns Børs, den 30 Juni 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. $12\frac{3}{4}$ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	181	182 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	$83\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{2}$	73 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	$116\frac{1}{4}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$102\frac{1}{2}$	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{3}{4}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

H. J. Birchs bibelske Historie i et kort Udtog for Børn,

især paa Landet, som have ringe Evner og liden Skolegang, gjennemseet af Biskop Balle, 18de Oplag, hvilken hidtil har været at faae hos afdøde Bogtrykker Höecke, faaes fra ny af tilkjøbs for 14 ß. uindbunden og 20 ß. indbunden hos Boghandler A. Soldin paa Hjørnet af Fortunstrædet og Admiralgaden No. 148.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Udgivet af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Sex og Fyrretyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1826.
Trykt paa S. Soldins Forlag, hos L. J. Jacobsen.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 53.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 4 Juli 1826.

Sværmerie og overdreven Følsomhed, Veien til Melankolie og Galenskab.

Sværmerie er en Samling af overspændte phantastiske Ideer, udklækket af en varm gjøglerisk Indbildningskraft, yttrende sig i en høi Overdrivelse af Tingenes virkelige Natur, og hidrører tildeels fra en Svaghed i Nerverne og mueligen fra en liden Forrykkelse i Hjerne-Organet; men og tildeels fra en forskruet øm Opdragelse, fra en sig selv for tidligt overladt Frihed, samt maaskee allermeest fra en fordærvelig phantastisk Lecture. — De fleste Mennesker have i Ungdommen et vis Hang til Sværmerie, som yttrer sig i en større eller mindre Grad, alt efter deres tiltagende Dannelse og Omgang, dette er ikke saa urimeligt at antage, da vi veed, at man i Ungdommen er mere end som i nogen anden Alder imodtagelig og bøielig for udvortes Indtrykke, og at man gjerne i Ungdommen seer de fleste Ting med ganske andre Øine end som naar man bliver ældre; men Gud være lovet! med den tiltagende Alder falder sædvanlig Sværmeriet bort, Ideerne vorde mere dannede, Fornuften træder i Høisædet, Øinene oplades og en ganske anden Verden ligger udfoldet for os. — Dog, desværre er dette ikke Tilfældet med alle Mennesker, hos mange vedligeholde de sværmeriske Ideer og Følelser sig indtil den modneste Alder, ja indtil Graven, og gaaer for det meste over til en overdreven Følsomhed, til Melankolie og ender som oftest med reen Galenskab og bringer i det Hele Individet som det forfølger, Jammer og Ulykker paa dets Vandring igjennem Livet. — Beviserne herfor ligge aabne for os igjennem alle Aarhundreders Bøger, og bekræfte sig som oftest dagligt for vore Øine, i det Liv som foregaaer omkring os. —

Sædvanligst lægges Spiren til Sværmerie i Børneaarene. I det 11te og 12te Aar, maaskee ofte før, begynder Barnet især at lytte efter sværmeriske Udbrud og Ideer og selv at udklække saadanne; i dets Lege udmaler det hvad det har hørt eller læst, og i dets Væsen og

Tale søger det at efterabe de Helte, som dets Phantasi er beskjæftiget med, og som i Bøger ere forekomne det; naar man er opmærksom paa Barnet, kan man let i denne Alder afvænne det, ved Mildhed blandet med Strænghed, fra saadanne sværmeriske Ideer og Yttringer, men desværre, Forældrene som skulle dæmpe sligt, vedligeholde det som oftest, blot fordi det klæder Barnet saa rart, fordi man i Selskaber saa gjerne gidder hørt: "Aa see hvilken vittig lille Unge!" — O, I kortsynede Fædre og Mødre, dersom I saae den Fordærvelse og Ulykke som slige Ideer maaskee engang bringer over Eders Børn, I ville vist ikke vedligeholde dem, men søge at udslette dem i en Alder hvor det endnu er muligt! Der er maaskee Intet, som fordærver Børns Moralitet og vildleder deres Fornuft saa meget, som farlig overspændt Romanlecture; deres Fornuft kan ikke faae Tilladelse til Selvtænkning, thi man nedsluger Forfatterens Tanker og Ideer, man tænker og føler i alt som Han, men man tænker og føler derfor sædvanligst galt —, som Helten eller Heltinden i Bogen er, saa ønsker man selv at være, Intet kan være deiligere, Intet sødere, man higer efter snart selv at kunne spille en lignende Roman som den man læser. — Naar gal Opdragelse fordærver et, fordærver maaskee Bøger ti Mennesker; de Forældre eller Opdragere som uhindret lade deres Børn læse hvad dem falder i Hænde, paadrage sig derved et stort Ansvar for Gud og Mennesker. — Eensomhed og Landlivet føder især Sværmerie og nærer den; man læse engang: Zimmerman "über die Einsamkeit", og man finder Exempler nok derpaa; det er naturligt, thi Indbildningen arbeider meest i Eensomhed, og man er

paa Landet, i Naturens Skjød, varmest stemt for følsomme Indtryk, som desværre vor svage Natur ikke kan taale for mange af. — Fra det 12te Aar stiger Hanget til Sværmerie, hvis det ej vorder dæmpet, og gaaer da indtil det latterligste og naragtigste Galenskab, og gjør Sværmeren, enten til Nar eller til Daarekistelem. Dog der gives jo og mangen Undtagelse i dette som i Alt; ikke alle Sværmere blive "Werthere", der gives ogsaa de, som høre lidet efter den kolde, men derfor sunde Fornufts Stemme, og lade sig i Tide raade og sige af Venner, som vil deres Vel, og som efter disses Raad mærkelig daler i deres Ørneflugt fra den høie Skye ned imod Jordens lavere Regioner, hvor de da søge at give dem en fast Gang, paa deres egne korte eller lange Been, igjennem Jordlivets Dale. I det 16de og 17de Aar er Sværmeriet paa det høieste, fordi da sædvanlig Kjerligheds Følelserne blander sig derimellem, og giver Sværmeriet det rigtige romantiske Sving, som det hidtil manglede; man seer i hver en Pige med et nogenlunde taaleligt Ansigt, en Venus, en Gudinde, eller hvad Navn man nu giver hende, i hver en rødkindet Bondetøs, en Nympfe, og Gud veed Alt hvad man ikke da seer, man seer kort sagt, ind i den syvende Himmel. — Kjerlighed gjør sværmerisk, det er en antagen Sætning, som man har seet saamange Beviser for, at det ikke kan afdisputeres mere; ved Kjerlighed vorder man først fuldkommen Sværmer; Alt forekommer os ganske anderledes og forandret, Himmel, Jord og Hav svømme i Et, Stjernerne ere lysende Guds Engle, som svæve over os i Luften og beskytte os, og Maanen — den "søde Maane" den er Kjerligheds

Soel, for den sværmer Elskeren i høi Grad, i Maaneskin finder man ham i Lunden med sin Elskerinde, vandrende Haand i Haand eller siddende paa en gammel Træestub, hvorhen Maanen kaster sit fortrolige Skjær, og møder deres Blikke, som uafvendte stirre did op i det blaae Fjerne. Maaneskin er Elskovens Frister, hvilket en Mand bevidnede der blev spurgt, hvorfor han holdt saa tidligt Bryllup med sin Forlovede? og da svarede: "Ach, wir guckte so viel in der Mond!" — Den kjerlighedsfulde Sværmer er lykkeligst ved en sagte rislende Bæk; der sidder han ved Siden af sin Møe og leger saa skjelmsk med hendes yndige Haand, eller piller ved hendes Lokker, eller han gaaer i Engen, og søger om "Forglem mig ei" til hende, eller han afriver Blade og kaster i Bækken, for at see Bølgen bortføre dem i glidende Fart, lytter saa ømt efter Nattergalens sværmeriske Toner, og er paa saadant Sted ikke mere paa Jorden. Fra det 20de Aar daler man lidt efter lidt ned fra sin Flugt imod det Høie —, man nødes da til med mere Alvor at gribe ind i Verdenshjulets Gang, de sværmeriske Følelser tabe sig meer og meer, man afkaster lidt efter lidt Narrekappen og træder endelig frem som et for vor Jord passende Væsen, og i det 25 Aar er man sædvanligen ganske helbredet for denne farlige Sygdom. Dog, som forhen sagt, vedligeholder den svæmeriske Aand sig hos enkelte Mennesker indtil deres seneste Dage, og forskaffer dem kun Ulykker, Sorg og Elendighed, og forkorter dem tilsidst Livet. — Sværmeren lever i en selvgjort Idealverden, som ikke findes, og ej heller nogensinde kan findes paa Jorden. Han er lykkelig saalænge han endnu troer at kunne finde den, men naar han først taber Haabet derom, naar hans hede glødende Phantasie allevegne

kun møder kolde Iismasser, naar han daglig seer sig skuffet i sine sværmeriske Forventninger til Menneskene der omgive ham, see, da vorder han fuldkommen ulykkelig, men desværre ikke fuldkommen klog, hans Sværmerie tager derimod en farlig Vending, han vandrer snart Veien til Daarekisten, hans Livs Bestemmelse er forfeilet, og Sværmerie hans Grav! — Sværmerie har afstedkommet mangfoldige Ulykker og Elendigheder i Verden, især ved de aandelige Sværmere Munkene; hos Zimmermann finder man næsten utrolige Exempler derpaa i Fortællingen om deres anachoretiske Galenskaber; i hans omtalte Bog om Eensomheden. Man kan derfor ikke noksom advare Menneskene imod dette forføriske Sving i Aanden, det bringer os kun Jammer og Elendighed og fører hen ad Daarskabens Veie. Ligevægt i Sjælen er nødvendig til Menneskenes sorgfrie Existents, og den erholdes kun ved en fornuftig Brug af de Aandsgaver, Gud har nedlagt i os, aldrig ved selvskabt phantastisk Hjernespind, aldrig ved Higen efter en Idealverdens Fuldkommenheder som ikke kan findes her i denne Verden, som ligger langt uden for os. Jeg kunde endnu have meget at sige om Sværmerie og dets Skadelighed, men deels er det ikke Stedet her at udkaste et fuldstændigt Malerie derover, deels har man det fuldstændigt i flere gode Skrivter, saa hvad her endnu kunde siges, kun vilde være et svagt Eccho af hvad hine langt bedre have sagt; jeg har kun søgt at give Læseren et Vink til grundig Selvtænkning over denne Gjenstand.

Overdreven Følsomhed, bestaaer i et forkjælet Begreb, og en feilagelig Anskuelse af Tingenes Natur her i Livet; den viser sig næsten

altid i utidig og som oftest latterlig Medynksomhed ved enhver lille Leilighed og over enhver Ubetydelighed; den hidrører fra en kjælen Opdragelse, fra svage Nerver, fra ulykkelig Kjerlighed, eller, ligesom Sværmerie, fra den forføriske smægtende Romanlæsning. Fast Bestemthed, mandig Djærvhed, og Kraft i Villien og Handlingen, hører til en Charakteer, som vi Mandfolk især maa stræbe efter at naae, dersom vi nogensinde skal komme til at handle med Energie, dersom vi nogensinde fuldkommen vil fortjene Navnet: Mand! Thi Mandens Villie bør være urokkelig, naar han veed den er ret, den maa ikke kunne vendes og drejes eftersom Vinden blæser, da var den som Sivet, der saa saare let knækkes i stormfuldt Veir. Følsomhed hører det smukke Kjøn til, og pryder det; Ynde og Blidhed fører os den qvindelige Sjel imøde og virker velgjørende paa os, kun bør den ikke omdanne os til Svaglinge, til usle Halvmænd uden Kraft og uden Villie, hvilket den saare let kan komme til ved en alt for høi Grad af Følsomhed; en 3die Deel af dem der bære Navn af Mænd er det maaskee ikke, thi deres Koner have omdannet dem til sande Ærtekjællinger, deres Villie have de mistet, de tør ikke gjøre eller lade noget uden Konens Villie, de staae, som man siger: "under Tøflen", de have neppe Navnet Mand tilbage; hvor mange Exempler høre og see vi ikke daglig herpaa.

Ligesom Sværmerie findes meest hos Mandfolkene, saa finder man overdreven Følsomhed meest hos Fruentimrene; dog her gives jo ogsaa Undtagelser, man finder og de Mandfolk som græde naar Maanen staaer op, eller

naar Stjernerne blinke dem over Hovedet, man finder hos mangen Mand en qvindelig Sjel, dog dette uagtet antager man fleest følsomme Qvinder end Mænd, og det er rimeligt, thi Qvindens Nervesystem er finere end Mandens, hvilket gjør at Alting virker stærkere paa Qvinden end paa Manden; deres Følelse er deraf ømmere og blidere, alle Indtrykke finde lettere Indpas hos dem end hos os, og saaledes kan man fuldtvel antage at overdreven Følsomhed findes meest hos Qvinden. Man sporer tidlig en høi Grad af Ømhed hos Pigebarnet, allerede i dets Lege med sin lille Dukke viser hun os den, og den tiltager Aar for Aar, gaaer fra Dukken over paa hendes Legekammerader, og hvis disse fjernes fra hende, danner hun sig i sit lille Hoved et Ideal som Ømheden kan beskjæftige sig med, eller og hun udviser den imod een eller anden voxen Mand, som især staaer hende an, og man hører ofte en lille 7 Aars Glut kalde en voxen Person sin Kjereste. Pigen er tidligen uddannet, hun træder langt hurtigere frem i Verden end vi Mandfolk; i sit 13de eller 14de Aar leger hun som oftest Kjereste for fuld Alvor; hendes Følsomhed er voxen med hendes Alder, hun veed nu hvad hun føler, og hun føler med Varme. Man bør ikke qvæle Pigens Følsomhed, det bringer kun farlige Følger, det danner dem til disse kolde Iishjerter, som ingen Varme formaaer at optøe, og Pigen uden Ømhed er et koldt Væsen, som man gyser for; men man bør heller ikke ved enhver Leilighed opflamme Pigens Følsomhed; "for meget og for lidt fordærver al Ting", det er et gammelt Ordsprog, som indeholder Sandhed; man bør afholde Pigen fra tidlig Romanlæsning, thi den er hende farlig i høi Grad, den duer slet ikke for unge

Mennesker, den forskruer kun Ideer og Følelser og føder mange Laster. Klogt handle de Mødre, som have streng Opsigt med deres Døttre i dette Capitel, de kjende som oftest Farligheden af egen Erfaring, men ak, desværre! Pigerne vide nok alligevel at faae fat i Bøger, de have stundom Romanen under Forklædet, Syetøiet paa Skjødet og Elskeren i Hovedet! I det 15de Aar er Pigen meest føelsom, hun græder over mindste Ubetydelighed, finder sig stødt ved mindste Leilighed, og bliver hun i denne Alder underkastet Nervesygdomme, da forstærkes og voxer hendes Føelsomhed betydelig, alt eftersom Nerverne anstrænges og blive svagere, hun er nu bleven irritabel og empfindtlig i høi Grad, og Føelsomheden tiltager Aar for Aar; hun indbilder sig forladt af hele Verden, hun græder, naar hun lægger sig, og græder, naar hun staaer op igjen; o, det maa i Sandhed være tungt for den stakkels Føelsomme, thi hun troer hele Verden kold, og kun sig selv varm. Møder der nu Pigen i denne Alder en Elsker, hos Hvem hun troer at gjenfinde noget af sin egen Varme, og denne tilbyder hende Haand og Hierte, ak! da griber den føelsomme Pige derefter, og siger sig selv: "Han er jo dog den Eneste, som vil forstaae mig, han vil jo dele mine Følelser, med ham vil jeg jo kunne græde mig mæt!!!" saaledes tænker den føelsomme Møe det vil blive, men hun har endnu ikke overbeviist sig, om det ogsaa virkelig kan blive saa — det bliver ikke saa — hun opdager det forsildig, og dette virker skrækkelig paa hende, hun søger at skjule sine Følelser, hun indeklemmer dem i sit Bryst, men i Eenrum maa hun have Luft; hun aftørrer sine Taarer i sit stille Kammer, derved svækker hun endmere sine Ner-

ver, men betvinger ikke sin Føelsomhed, den voxer som oftest endmere derved. Træffer den følsomme Pige sin Elsker i nok saa lille en Utroskab, da er hendes Lykkestid forbi, hun troer sig skrækkelig bedragen, da vorder hun ulykkelig og melankolsk i høi Grad. Den overdrevne Følsomme plager sig selv og Andre; de overdrive enhver Ting, klynke og klage bestandig og ere næsten aldrig tilfredse; de ere mistroiske i høi Grad og troe stedse man forebringer dem enhver Ting urigtigt, de tvivle om Alt og der hører i Sandhed en stor Smidighed til at omgaaes med disse Mennesker, da enhver lille Yttring, et Ord som ikke stemmer overeens med deres Tænkemaade og Følelse, fjerner os fra dem. De ere i Sandhed meget at beklage, thi de finde sjelden Venner, de ganske kunne aabne deres Hjerter for, deres Liv er ikke for denne Verdens Kulde, og de længes kun efter de blidere Egne hisset.

Videnskabelige Studier danne som oftest Sværmere, men de ere maaske de bedste Kjølingspulvere for Føelsomme, samt dertil alvorlig Huusbeskjæftigelse, og en fornuftig Omgjængelse, der ved grundige Samtaler kan vise dem, at saa skjønt det er at besidde et godt medlidende og ømt Hjerte, saa ædel end Ømhed er, saa ulyksalig, saa skadelig kan den blive ved Overdrivelse, baade for Sjel og Legeme. — Overdreven Følsomhed er skadelig og uheldbringende, og har foraarsaget megen Kummer og Sorg i Verden, har fjernet mangen Mand og Kone fra hinanden, har stiftet Kiv og Trætte i mangen Familie, hvor fordum Enighed og god Tone herskede; bringer for det meste Personen, som har den, kun Ulykker og Jammer, skader Sundheden i høi Grad, og ender med, at

Melankolien følger os til Graven. En god Middelvei er den bedste at følge i sine Handlinger og Følelser, ad den gaaer man saa jevnt, roligt og sikkert hen ad Banen; man hører den vel stundom lastes, men af Hvem? Af dem som ikke kjende den, som aldrig vandrede den, fordi de bestandigt svævede i det Himmelhøje eller krøb i det dybe Lave. Denne Vei findes ved Fornuftens rette Brug, og man bør tidligt søge den, forinden vi ledes ind paa krogede Afveie der kun bringe os Farer i Møde og forfeiler os Maalet. Held den, som fandt denne Middelvei, han vil, naar han staaer ved Maalet, rolig nedlægge sin Vandringsstav og sige: "Hertil førte Du mig, og friede mig fra mangen en Fare, nu bruger jeg Dig ikke mere, med Tak nedlægger jeg Dig her i min Grav, thi nu fører Gud mig ind i — Evigheden"!!

Henrik Fr. Martensen.

Indenlandske Efterretninger.

Paa Hans Majestæt Kongens Reise i Jylland tog Allerhøistsamme en af Daugbergs Kalkgruber i Ojesyn, og uagtet den meget besværlige Nedgang, steg ned i samme. Ved Indgangen til Schachten hilsedes Hs. Majestæt med en hjertelig Velkomst i bunden Stiil, fremsagt af Pastor Friis's Datter, hvorhos Allerhøjstsamme af Herredsfogden blev overrakt en schematisk forfattet Oversigt over samtlige Kalkværker i Mønsteds og Daubergs Sogne, med allerunderdanigst Bevidnelse af Indvaanernes Glæde over, at Hs. Majestæt skjænkede denne Gjenstand sin Opmærksomhed. Hele Schachten var oplyst, og Præstens Døttre bare Lys foran Monarken. For at gjøre Driftsmaaden saameget mere anskuelig, befandtes Huggere ved Schachtens Ende i fuldt Arbejde, og Bærere vare paa adskillige Steder fordeelte. Saavel

ved Nedgangen i, som ved Opgangen af Gruben hilsedes Majestæten med den forsamlede Mængdes glade Jubel. Derpaa begav Kongen sig til en i fuld Brænding værende Kalkovn, og behagede derfra paa Hjemreisen til Viborg at bestige Daubergs Aas, eller, som den kaldes, Dois, er af de høieste Puncter i Jylland, samt ved Agerskov at tage i Ojesyn en betydelig Besætning af Geder, hvilke ere ejendommelige for denne Landsbye, der er det eneste Sted i Danmark, hvor disse Kreaturer findes i saa stor Mængde.

Kalkbrænding er i bemeldte Byer: Dauberg og Mønsted, $2\frac{1}{2}$ Miil vest for Viborg, et nogle hundrede Aar gammelt Næringsbrug. Brændselen er Lyng. Til begge de nævnte Byer haves ti Gruber foruden Præstens. Disse Gruber ere tragtdannede Huller, 90 til 100 Alen dybe, og 250 til 300 Alen i Omkreds. Kalkgange ere fra Bunden af disse Gruber indbrudte, og løbe, snart horizontale, snart stigende eller synkende, i forskjællige Længder af indtil 400 Alen. Her brydes ved Lys, og den brudte Kalksteen bliver, ved nogle fra Grubens Inderste til dens Udgang, og op af en stejl Steentrappe, i Afstand fordeelte Bærere udbragt fra Haand til Haand, enten ved Hænderne eller paa simple Truge. I meget ufuldkomne Ovne brændes Kalken, og derfra omføres til Kjøbstæder, Præstegaarde, Herregaarde. Saaledes bliver Kalken af Bønderne baade udbrudt, forædlet og affat. Man har seet deres Vogne i Ribe, 24 Mile fra Hjemmet. Deres Kalk ansees fortrinlig god, men besværlig er deres Haandtering, og megen Lettelse lod sig iværksætte. (Mere i dansk Atlas IV. 592. Landhuusholdnings-Selsk. Skr. ældste Samling I. 285. Begtrup om Jylland III. 285-6. Raverts Beretning i Handelstid. 1821, No. 77, S. 310, og den derved fremkaldte berigtigende Beretning af Præsten Hr. N. Friis, dat. 1 Nov. 1821, i Tillægget til Viborg Samler No. 134, hvoraf Udtog i Handelstid. 1821 No. 96. Fra Hans Majestæts Kongens Besøg i disse Kalkgruber tør en nye Epoke i deres Drivtsmaade blive at regne.

Ogsaa hos os tales om frivillige Offre for at lindre de ulykkelige Grækeres Skjebne. I Randers Avis No. 76 læstes en Opfordring. I den Hempelske Avis No. 94 læses paa Engelsk med Underskrift: "Public voice from North" en Opfordring til Frihedens og Philantropiens Land, Shakspeare's, Bacon's, Johnson's, Pope's, Richard Glover's Fædreneland om at antage sig Efterkommerne af Solon, Pytagoras, Plato, og af hine udødelige Helte af Thermopyle, Platea og Marathon.

Fra Kjerteminde læses under 16 Juni følgende: "I disse Dage har det Hoffmannske Kunstnerselskab prægtigt moret Publikum og havt stort Tilløb. Søndagen den 11 d. lod det en Luftballon opgaae i Kjerteminde, som steg temmelig høit og gik med meget Held ad Drigstrup til. Her var som sædvanligt — de Opvakte forsamlede, og ved Synet af denne kommende Gjest bleve enige om at det maatte være et overjordisk Væsen. Medens der raadsloges hid og did om, hvorledes Man skulde modtage det, dalede Luftballonen ved de i Tøir staaende Heste. En af disse slog Hul i den, og nogle Drenge gav den Resten."

Viborg, d. 28de Juni. En gruelig Hede, med nordvestlig Vind, uden Dug de fleste Nætter, qvæler alt Græs; Kornsorter og Havesager forbrændes. Landmanden sukker efter Regn, der alene, skjøndt vel sildig paa de lerede og sandige Marker, kan oplive hans Haab. — I Torsdags druknede ved at bade sig her i Søen Kl. 9 Aften en voxen Smededreng, der med nogle flere badede sig.

Blandede Efterretninger.

Allerede for tre Aar siden blev General-Direktør for de baieriske Maleri-Samlinger Hr. v. Dillis overdraget at forfatte et nyt og fuldstændigt Inventar over samtlige Malerier, som bevaredes adspredte i München, Schleisheim, Augsburg, Nürnberg, Bamberg og paa flere kongelige Slotte, og efter Arbejdets Resultat udgjorde de et Antal af 8000 Olie-Malerier,

hvilke, da deres Opbevaring i Almindelighed kun betingedes af Lokaliteterne, for største Delen vare uden Orden, eller hensigtsmæssigt System opstillede. Indførelsen af en consequent Orden var altsaa en vigtig Sag. Ved behørig Fordeling kunde ei blot München og Schleißheim, men og andre store Stæder i Kongeriget erholde udvalgte, efter Orden af Skolerne og Mesterne indrettede, muligst fuldkomne Samlinger. Den første Betingelse for Iværksættelsen heraf var passende Lokalers Erholdelse; hvilket især gieldte München. Her blev dertil udseet et stort frit Rum, nær ved Glyptotheket; Planen blev i Oct. 1824 af Kongen approberet, i Foraaret 1825 skulde Bygningens Opførelse begynde, og den 17de Mai, høitstal. Kong Maximilians Fødselsdag, blev bestemt til Grundstenens Lægning; men Omstændighederne hindrede dette. Endeligen er Grundstenen til Pinokotheket d. 7de April d. A. bleven lagt. Rafaels Fødselsdag var dertil valgt. Ministeren for det Indre og Finantserne Grev v. Armannsberg var af Kongen overdraget at lægge Grundstenen. Som Vidner vare de fire Ministerialraader, Direktør ved Central-Akademiet Ridder v. Dillis, og Central-Gallerie-Inspektøren, Direktor ved Akademiet Ridder P. v. Cornelius, og Akademiets Professorer, Forstanderen for Kunstforeningen August Greve v. Sainsheim, og Medlemmerne af Foreningen, Bygningens Architekt Leo v. Klenza, og Bygnings-Conductør Anton Weiß. Pladsen var festligen udsmykket, en Baldachin af fire Palmer, ved hvis Hvelving en stor Laurbærkrands hængte, hævede sig over Marmor-Grundstenen. For samtlige Vidner og andre Tilskuere vare Tribuner oprettede, og allevegne Prydelser af Krandse, Tepper, og røde Drapperier anbragte. En Guldmedaille var præget, som, efter en kort Tale af benævnte Minister, blev af ham nedlagt i Grundstenen. Af de andre Vidner blev en Kobberplade, hvorpaa Bygningens Plan var indgravet, nedlagt, samt et Guldubr, nogle Mynter, og en Plade med Indskrift. Foruden Malerier skal her bevares en Samling af græske Malerier paa Vaser og Leer, Væg- og Mosaik-Arbejder, fremdeles Kobberstykker og Haandtegninger. Den til Profes-

for i Kunsthistorien ved Kunstakademiet udnævnte Dr. Schorn, Udgiver af Konstbladet holdt derefter ogsaa en Tale. Den hele Høitidelighed er beskrevet i Kunstblatt May No. 35, 36.- Pinokothek er sammensat af de græske Ord πίναξ Malerie, og θήκη Opbevaringssted. 1500 udsøgte Oliemalerier. Bygningen bliver 520 Fod lang, 92 Fod bred, og 92 Fod høj. Ved hver Ende bliver en Fløj af 42 Fods Brede og Længde, og 72 Fods Højde. Den hele Længde bliver altsaa 686 Fod.

En ulykkelig Ildsvaade rammede Søndagen d. 18 Juni sidst Frederikshald. Morgenbladet (No. 174) giver derom følgende detaillerede Oplysninger. Ilden udbrød Kl. $12\frac{1}{2}$ Middag, og bemærkedes strax efter at Saluten fra Frederikssteens Fæstning var given i Anledning af Hendes Kongelige Højheds Kronprindsessens Kirkegang. Den udbrød paa den nordre Side i Jomfru Jürgensens Huus. Denne Træbygning stod, formedelst den lange Tørke, i et Øieblik i Luer, og satte strax Kjøbmand Legangers ikke langt fraliggende store Gaard, ligeledes en Træbygning, i Brand. Der rasede paa samme Tid en af de heftigste Nordvestvinde, som nogensinde er bleven bemærket i denne Aarstid. Ilden kastedes derved med overordentlig Hastighed over Elven, som gjennemskjærer Byen. Kl. 5 om Eftermiddagen, da Kjøbmand Legangers Gaard paa Nordsiden brændte, blev Kirken, som laae paa Sydsiden, antændt hvorefter Ilden udbredte sig saavel over Sydsiden af Staden som til Fæstningen. Her gjaldt det om at redde et Krudtmagazin af Steen, hvis Tag afbrændte. I dette afgjørende Øieblik udviste Commandanten en roesværdig Aandsnærværelse, og veeg, uagtet hans egen Bolig i en halv Fjerdings Afstand brændte, intet Øieblik fra det farlige Sted. Da Slaveriet var udsat for Ilden, erklærede han de 93 Slaver, der befandt sig her, "at det nu ikke længer stod i Nogens Magt at bevogte dem, og opfordrede dem til ei at bruge deres Frihed til Andet end til at bidrage til Bye-Indvaanernes Frelse, idet man nok i sin Tid vilde vide at paaskjønne deres Opførsel." Commandantens Ord frembragte den tilsigtede Virkning. Krudtmagazinet reddedes, og kun to Slaver havde benyttet sig af Leiligheden til at rømme. Da den agtværdige Statsraad Rosenkrandtz's Gaard var meest udsat for Faren, ilede Mange, endog med Tilsidesættelse af deres eget Bedste, til, for at redde hvad der kunde reddes, og det skal være lykket deres, især Capitain Garbens Anstrengelser, at bjerge den vigtigste Deel af Indboet. Capitain Garbens eget Huus blev et Rov for Flammerne, og endog en grundmuret Kjælderhvælving, hvorhen man havde bragt en Deel af hans Effecter, revnede og aabnede Veien for Luerne. Da Stormen lagde sig, begyndte ogsaa Ilden at slukkes, hvilket dog først skede den følgende Dag. Af den hele Bye ere alene tilbage Kjøbmand Mamens, Byfoged Svenssens, Fru Dahls og Consul M. Wiels Gaarde samt den saakaldte Bank-Gade, altsaa omtrent den Deel, som brændte i Aaret 1817. (Forts.)

Kjøbenhavns Børs, den 4 Juli 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 229		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	181	$181\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	$53\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{2}$	73 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	116	$116\frac{1}{4}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	91	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$102\frac{1}{2}$	103 i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{3}{4}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 54.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 8 Juli 1826.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see No. 43.)

1749. Under 15 Sept. udgik en Raadstueplacat, hvori det Kongel. Rescr. af 12te s. M. blev bekjendtgjort, om Bebyggelse af Amalienborg Have, med tilliggende Mynsterplads, og om de Vilkaar, hvorpaa Byggepladser overlades. (See Thaarups Journ. 3 Hefte 1797. S. 393 o. f.)

Jubelfest i Anledning af 300 Aars Forløb siden den Oldenborgske Stammes Regjerings Begyndelse i Danmark. Blev holdt i tre Dage, 28, 29 og 30 Oct. Den 26 Oct. forud blev Jubelfestens Holdelse af Herolder ved en Proklamation forkyndt. Festen beskrives i October Maaneds Statstid. Den tredie Dag d. 30 Oct. blev Grundstenen lagt til Frederikskirken. "Da Monarken var kommen tilbage til Residentsslottet Christiansborg, som var henved 1 Slet, blev udi Hans Majestæts allerhøjeste Nærværelse fra Slotsaltanen nedkastet en til den Ende myntet Jubelmedaille, tilligemed en mindre Pengesort, tilsammen for 1000 Rdl., som vare udi tvende Fløjels Punge, hvilke til Slutning ogsaa bleve kastede ned til den i Tusindetal for Slotsporten forsamlede Almue, som med Glædeskrig toge derimod." — (En anden Klasse Mennesker glædedes ved samme Lejlighed med Titler.)

1750. En for det 1747 stiftede almindelige Handelskompagnie opført Bygning blev færdig.

Spiir paa Kristianshavns Kirke opsat.

Øster-Allee til Vibens Huus kostede 661 Rd.

Træerne fra Kredsen paa Kongens Nytorv bleve dertil skjenkede.

Under 17 Juli udgik en Forordning om en imellem Kjøbenhavn og Aalborg anlæggende agende Post, som hver anden Uge skulde afgaae over Kallundborg.

D. 6 Aug. var Kongen i Livsfare paa Amager. Den følgende Søndag var i alle Kirker i Staden en højtidelig Taksigelse til Gud for Kongens Redning, og et te deum laudamus blev afsjunget. See Kjøbenhavnske danske Posttid. 1750 No. 64, og de maanedl. Statstid. for August.

Raadhuusstrædet brændt.

Broe lagt paa Kongens Nytorv, hvilket kostede 2664 Rdl. 10½ ß.

Jagtvejen fra Vibenshuus til Falkoneergaarden, 3600 Alen lang, kostede 1268 Rd. 56 ß.

Det frie Jordemoderhuus blev i dette Aar stiftet af Dronning Lovise.

1751. D. 19 Dec. døde Dronning Lovise paa Christiansborgs Slot.

1752. Den 8 Juli Kong Frederik 5te formælet med Dronning Juliane Marie, paa Frederiksborg.

Den 29 Aug. tog Kongen det nybygte og nu fuldførte Spir paa "vor Frelsers" Kirke i Øjesyn.

Den 11 Oct. Dronning Juliane Maries Indtog til Kjøbenhavn. Derom see de danske Postidend. — samt de maan. Statstid.

En smuk Dekoration var over Springvandet paa gammel Torv af Magistraten bekostet.

Stormbroen af ny bekostet med 3568 Rdl. 43 ß.

1753. Assistentshuset blev af Direktørerne for Qvæsthuset kjøbt, og anlagt ved Stranden i forrige Berkentins eller Bjerregaards Gaard, som blev tilbygget i Midten.

Opfostringshuset blev 29 Juni stiftet (og den Bygning begyndt, hvor det var indtil 1777, nemlig paa Christianshavn, hvor siden Søeqvæsthuset blev indrettet).

Børnehuusbroen kostede 3461 Rdl.

11 Oct. fødtes Prinds Frederik paa Christiansborgs Slot.

1754. Fundats 31 Marts for "Skildre-, Billedhugger- og Bygnings-Akademiet."

24 Juli blev i det Kongel. octrojer. danske vestindiske og guineiske Kompagnie holdt en Generalforsamling, hvor Compagniets Præses Geheimeraad Greve af Moltke, tilkjendegav den Kgl. Resol., at Kongen vilde tilkjøbe sig, efter Compagniets Ønske, alle dets Actier, 1250 i Tallet, for 1000 Rd. pr. Actie ꝛc. (M. Statst. Aug.)

1754. 12 Septbr. "slog Torden ned paa Volden ved Blaataarn, hvorved et Skilderhuus blev ganske sønderrevet. Skildvagten, som stod ikke langt derfra, besvimede, faldt ned af Volden, og havde nær faldet ud i Vandet; men blev dog ikke tilføjet nogen Skade."

1755. Et afrikansk Kompagnie stiftet.

D. 12 Juni lagde Kongen Grundstenen til den tydske Kirke paa Christianshavn.

En Stiftelse for fattige Pigebørn blev af adskillige Damer oprettet paa Christianshavn, efter den tydske Præst Hr. Lorks Forslag og under hans Bestyrelse. (See Hauber.)

Raadmandsvangen opmaalt efter Magistratens Forlangende og Kamrets Foranstaltning, ved Konduktør Balle.

1756. Den 30 Jan. da Garden til Hest skulde ride hen paa Slotspladsen, og var kommen midt paa Holmens Broe, sank Broen ned, og femten Gardere med deres Heste kom i Vandet; tre Gardere og fire Heste tilsatte Livet; de andre bleve reddede. — Broens Istandsættelse kostede 3602 Rdlr. 80 ß.

For Frederiks Hospital blev Fundats af 6 Aug. 1756 udstædt.

1757. 30 Marts foregik Frederiks Hospitals Indvielse af Hofprædikant Frederik Qvist, udi mange høje og fornemme Ministres Nærværelse, Kl. 10 om Formiddagen. Texten var af den 116 Psalme 12te Vers: Hvorledes skal jeg betale Herren alle ꝛc.; den følgende Dag, nemlig d. 31 Marts, som var Hans Majestæts Kon-

gens Fødselsdag, blev gjort Begyndelse med Lemmernes Indlæggelse.

17 Aug. Et Livrente=Societet stiftet.

Gage= og Rangskat paabudet.

1758. Byen leverede Stykknegte og 160 Heste.

Vedtog Magistraten at lade fra Brænde=magazinet gjøre Udsalg paa tre Steder i Byen til Fattig=Folk, efter et dertil indrettet stemplet Maal efter Brændets Indkjøbspriis, saaledes at der kunde faaes kjøbt for 2, 4, 8 og 12 ß., og blev paa Wismar bygget Huus derved, og til at have Opsyn med at det rigtige Maal blev givet, valgtes Borgemester Hersleb paa Wismar, Raadmand Nissen paa Studiegaarden, og Raadmand Storp paa Christianshavn.

Inqvisitionskommissionen blev sat paa sin nuværende Fod, og fik sin egen Præsident og Auditør.

1759. Den 31 Marts Fundation udstædt for den Charlottenborgske Naturaliesamling.

27 Nov. havde den marrokanske Ambassadør Audience hos Kongen, paa Christiansborgs Slot.

1760. 15 Febr. blev iset om Kjøbenhavns Vold; nemlig af Kjøbenhavns Borgere.

Den 18 Apr. udgik et Kongel. Patent, hvorved blev tilkjendegivet, at der af Direktørerne ved det Kongel. Magazin skulde indrettes et Sted, hvor al den af dem indkjøbte grove Uld kunde sorteres, farves, kartes, meleres, skrubles ganske færdig til Spinding, og at den saaledes kunde overlades til Spinding paa Landet, hvortil blev opmuntret og Præmier udsat.

Den 3die og 23 May udfærdigedes Kongel. Rescr. om hvorledes skulde forholdes med Prædiken, Cathekisation og Chorsang i alle Kirkerne i Residentsstaden.

17 Juni. Kronprinds Christian blev inoculeret Kopperne.

Den 16de, 17de og 18 Oct. blev holdt en Jubelfest til Erindring om den 100 Aar forhen indførte Kongel. Enevoldsregjering. Magistraten lod i den Anledning en Medaille forfærdige, hvorfor Kongen skjenkede Staden 4000 Rd. For denne Sums Brug oprettede Magistraten en Fundation, dateret 31 Aug. 1761 med Kongel. Confirmation af 25 Sept. s. A., at den aarlige Rente af denne Sum skulde uddeles hvert Aars 16de Octob. til ti skikkelige, trængende og fattige Mennesker af Stadens Indvaanere, hvilke ti hver faae 20 Rdl., saalænge Renten er 5 pC., men ellers i Forhold til den Rente der gives. Af denne Stiftelse maa ingen tillægges noget, som ikke er og har været virkelig Indvaaner her i Staden, og tillige fører et anstændigt og skikkeligt Levnet, samt formedelst sin Fattigdom behøver denne Hjelp. Fundatsen læses i Hoffmanns Samling X. 389=390.

Den 18 October blev Grundstenen lagt til den Ærestatye til Hest, som det danske asiatiske Compagnie lod oprette for Kongen paa Pladsen i Nye Frederiksstad, hvori blev lagt 2 Medailler i Guld, 2 i Sølv og 2 i Kobber. Paa Aversen staaer Hs. Maj. Brystbillede med det Kongelige Navn og Titel omkring; paa Reversen sees en Laurbærkrands, hvorudi Danorum Felicitatis Monumentum. Prim. Lap. pos. XVIII Octobr. MDCCLX. Stenen lagde Hs. Excellence Overhofmarskal Greve A. G. Moltke.

Den 29de Oct. udgik en Magistratsplakat hvorved blev bekjendtgjort, at alle i Staden værende Assistentskirkegaarde skulde afskaffes, hvorfor andre i deres Sted ere indrettede uden for Stadens Nørreport, hvilke den 6 Nov. bleve ind=

viede og strax tagne i Brug. Placaten bestemmer iøvrigt hvad der skal betales for Ligenes Begravelse ꝛc. De nye Assistents Kirkegaarde vare paa en af Nørre Fælleder anlagte, og med Muur omgivne, og inddeelte for Frue, Nicolai, Helliggeistes og runde Kirker, samt Waisenhuset og Vartou. De to Kirkegaarde, som Waisenhuset og Vartou havde haft i Staden, bleve udlagte til Halmtorvet ved Vesterport; de andre afskaffede Kirkegaarde bleve solgte til Indtægt for Staden.

Den 18 Nov. brød Kong Frederik 5te sit Been, i det Hans Majestæt ved paa Jægersborg at stige af Hesten neden for Slotstrappen, gjorde et fejlt Trin. Bruddet skete lige, og det blev hastigt forbunden. (M. Statst.)

Den 31 Dec. udgik en Forord. om Tobakshandelen. Et Magazin blev oprettet og en Generaldirektør for Tobakshandelen ansat.

1761. Bekjendtgjørelse 26 Marts, at Kjøbmand Peter Borre er antaget til Tobakshandelens Administration, samt om Priserne for Tobakkens Salg. (M. St.)

1762. D. 27 Jan. svore de da herværende russiske Soldater og Matroser Hs. Russisk Keiserlige Majestæt Peter den 3die Huldskab og Troskab. Samme Russer laae her i Kjøbenhavn indqvarterede, formedelst deres Skib skulde repareres, da det i en Storm var beskadiget og endeel af Folkene syge, hvorfor de laae her Vinteren over.

4 Sept. Forordn. om 1 Rdlrs. Bankosedlers Udgivelse.

Kjøbenhavn maatte levere Stykknegte og Stykheste.

1763. 9 Juli Bekjendtgjørelse fra Antonio Mossoni de Verrayon, Kongel. Commerce-

Intendant over den Levantiske og "Middel-Søiske" Handel, samt Legationsraad, tilligemed Morten Munk, Borger og Grosserer i Kjøbenhavn, hvorved de forelægge Publicum en af dem udarbejdet Plan til et Societet for den levantiske Handel, hvilken Plan i vedkommende Collegier er undersøgt og har funden almindelig Bifald. Planen læses i maanedl. Statstid. for Juli 1763. S. 51 o. f. (Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

I Provinzial-Aviserne meddeles endnu Efterretninger om Hs. Majestæt Kongens Reise i Jylland. Deriblandt fra Lemvig under 22 Juni følgende: Ogsaa vor lille By har nydt den Lykke a. Hs. Majestæt Kongens allerhøjeste Nærværelse paa hans Reise i denne Sommer igjennem Jylland. Sidstafvigte Tirsdag den 20de Dennes vare Amtets høje Ovrighed Hr. Kammerherre v. Lorentz, samt Bye og Herredsfogden Justitsraad Schønau, mødte ved den nordre Kanal i Agger Sogn, Thisted Amt, for der at modtage Hs. Majestæt, og ledsage ham over alle 3 Kanaler, hvortil de beqvemmeste Foranstaltninger efter Omstændighederne vare trufne. Efterat Hs. Majestæt havde overbeviist sig om de ved Havets Oversvømmelse anrettede Ødelæggelser, fortsatte Allerhøjstsamme Reisen over Harboøer til Lemvig, hvortil han ankom Kl. $9\frac{3}{4}$ om Aftenen. De jublende Glædesytringer, hvormed Hs. Majestæt blev modtaget, ere noksom talende Beviser paa den indre Kjærlighed, der besjæler enhver Dansk Undersaat til sin elskede Landsfader. Om Aftenen var Byen overalt illumineret, og paa enkelte Steder smukke Transparenter anbragte; ligesom ogsaa Byfogdens Have paa det smagfuldeste var oplyst og flere med Blomster smykkede Æresporte vare tillige oprejste. Hs. Majestæt aftraadte i Byfogdens Gaard, hvor Han af Byens Embedsmænd og Skodborg Vandfuld Herreders Præster samt af Hs. Højærværdighed Hr. Biskop Rid-

der Koefoed blev modtaget. Den følgende Dag behagede Hs. Majestæt om Morgenen Kl. 7, i Forening med sit Følge, samt Amtmanden og Herredsfogden, at foretage en Reise til Havet fra Mærskgaardene i Fjaltring Sogn langs med Strandveien til Bovberg. Her var Hs. Majestæt saa naadig at stige af, og modtage en liden Forfriskning i et paa Bjerget opført Telt. Paa Bovberg var opreist et Monument med følgende Indskrivt: "Dette Mindesmærke er sat til Erindring om, at Danmarks Konge, Frederik d. 6te, har opholdt sig paa nærværende Sted den 21de Juni 1826, da han af landsfaderlig Omsorg for sine betrængte Undersaatter, foretog en Reise paa Nørrejyllands Vestkyst, for at undersøge den ved Havets Overskyllelse anrettede Skade, ved hvilken Leilighed Allerhøistsamme fra dette Punkt oversaae Bovberg og omliggende Strækninger." — Afstanden fra Udkanten af Bovberg indtil dette Sted, maalt langs med Skjellet imellem Trans og Ferring Sogne, var dengang 98 Alen. — Efterat Hs. Majestæt havde taget Alt her i Øiesyn, begav Allerhøistsamme sig til det Punkt ved Ferring Fjord, hvor Havet for nyligen var indbrudt i Fjorden, herfra fortsatte Hs. Majestæt Reisen igjennem Ferring, Vandborg og Engberg Sogne, hvorfra overalt var Udsigt til Havet langs ud over Harboøer. Til Lemvig ankom Hs. Majestæt igjen Kl. 1½ Eftermiddag. Dernæst behagede det Allerhøistsamme at tage i Øiesyn: Kirken, Byens nye og vel indrettede Raadhuus, Almueskolen, Sygehuset m. m., hvorefter Hs. Majestæt gav Audients, og da denne var endt, behagede Hs. Majestæt at indtage en Dejeuné dinatoire. Hvorpaa Allerhøjstsamme steg til Vogns Kl. 6, for derefter at begive sig til Holstebroe. — Aldrig vil den Naade og uendelige Mildhed Hs. Majestæt under sit Allerhøjeste Ophold her udviste, udslettes af nogen dansk Undersaats Erindring her i Egnen.

Odense, den 4de Juli. Efter en ægte vestindisk Hede af 24 til 30 Graders Varme, hvori Man har kunnet brænde sig paa Metaller, der vare udsatte for Solens Paavirkning, og en langvarig Tørke, der har bortivedet Græsset og paa flere Steder bevirket Vandmangel, udbrød her i Søndags Morges en temmelig stærk Torden, hvormed fulgte en velgjørende Regn. Maatte det kun ikke blive derved! Luften er alt igjen i Dag lige varm.

Blandede Efterretninger.

Der lever for nærværende Tid i London tvende Søstre, Mary og Sarah Ann Manning, den første 7, den anden 4 Aar gammel, der gjøre stor Opsigt, formedelst deres overordentlige musikalske Talent. De have kun havt fire Maaneders Underviisning i Musiken, men spille allerede de vanskeligste Stykker, og lade sig hver Dag offentligen høre i Picadilly.

Paa deres Hoveder sees det ydre Tegn paa Organet for Tonesands, forbundet med en og i andre Henseender lykkelig Organisation, særdeles stort; og det er interessant og mærkeligt, at det ene er Phrenologien, der har bragt dem for Lyset, og gjort dem til Gjenstande for almindelig Beundring. Tvende Brødre, ved Navn Vincent, der vare nogenledes bekjendte med ovennævnte Videnskab, saae nemlig En af dem i Juni 1825 at more sig med at spille paa et lidet Strenge-Instrument udenfor deres Faders Dør. De forbausedes ved at see det overordentlig store Organ for Musiken, indlode sig i en Samtale med Børnene og Forældrene, og bade endeligen, om Børnene maatte bringes til Herr de Ville, en Phrenolog, der besidder en stor Færdighed i at undersøge de ydre Tegn paa indre Evner. Før de Herrer Vincent endnu havde sagt et Ord, udraabte de Ville: "Hvilket stort Organ for Musiken! — med nogen Underviisning ville disse Børn være Vidundere i Musiken!" — Brødrene Vincent tilbøde nu Forældrene at paatage sig Børnenes Opdragelse, i det Ønske, ikke blot at dyrke deres musicalske, men og deres øvrige Talenter og moralske Anlæg. Moderen foretrak derimod at fortjene Penge af hvad Herr de Ville og Brødrene havde sagt om de Smaaes Talent til Musiken, og tog, i Haab om engang at lade dem høre, en Musiklærer til dem. De havde ikke nydt fire Maaneders Underviisning, før de alt

vare istand til at spille offentligen, og forbause Enhver med deres Smag og Færdighed. De ere bekjendte under Navnet: The Infant Sisters.

Paa det andet Vidunderbarn i Musiken i London, den saakaldte Infant Lyra (Isabella Rüdkin), der kun er 3 Aar og 11 Maaneder gammel, er det ydre Tegn paa Organet for Tonefald ogsaa særdeles og mærkeligen stort.

Hr. Cæsar Moreau, første Vicekonsul i London, og berømmeligen bekjendt som Forfatter af en Tabel over den storbrittanske Handel, og af Efterretninger af det ostindiske Handelsselskabs Arkiver, har nylig udgivet Historien af Silkehandelen i England fra de ældste Tider lige indtil dette Aar. I det kinesiske Riges Histories ældste Aarbøger bliver Silke nævnet. I Grækenland talte Aristoteles allerede om Silkeorme, og om Silkevævning, og Hezekiel, ved Enden af det femte Aarhundrede før Christi Fødsel, nævner raa Silke og vævede Silkevarer som Gjenstande for den Handel, som det da saa mægtige Tyrus førte. I Rhodiernes Søelove bliver Silkevarer agtede i Værdie lige med Guld, og endnu i det tredie Aarhundrede afslog Aurelian sin Gemalinde Begjeringen om en purpurfarvet Silkeklædning, fordi dens Priis var Guldets liig. — I trettende Aarhundrede synes Silke at være kommen i temmelig Brug i England. I Italien blev Silkeavl og Silkearbejde indført ved Slutningen af det trettende eller Begyndelsen af det 14de Aarhundrede; og som det synes, har Lukka tiligst besiddet Arbejdere heri, hvilke derfra efter Stadens Plyndring i Aar 1314 bleve omspredte til andre Egne. Frankrig fik imellem Aarene 1521 og 1546 Silkemanufakturer, anlagte ved Maylandske Arbejdere. Dog kom Silkeavlen ei i Gang førend under Frants d. 1ste; Henrik d. 4de gjorde især meget til Opmuntring af Silkeavl og Silkemanufakturers Drift i sit Rige. Ved samme Tid havde Kong Jakob lige Bestræbelser i England; men det lykkedes ham kun med Silkemanufakturernes Drift, da derimod Forsøgene paa Silkeavlens Indførelse sloge fejl. Aar 1685 var det vigtigste Tidspunkt for Silkemanufakturerne i England, saasom Tilbagekaldelsen af det nantiske Edikt bragte 70,000 Flygtninge til England og Irland, blandt hvilke mange Silkearbejdere, som nedsatte sig i en af Londons Forstæder, og efterhaanden steeg Silkemanufaktureringen i England til den Grad, at i Tidsløbet fra 1786 til 1790 var Indførselen af raa Silke voxet til 5,603,373 Pund, hvoraf Told-Afgifterne beløb sig til 1,309,215 Lstl. Værdien af Udførsler af Silke- og Halv-Silke-Vare oploeb til næsten 2 Mill. Lstl. Mellem 1819 og 1823 var Indførselen over 12 Mill. Pund; Told-Afgifterne 3,354,000 Lstl, og Udførslerne af Varer en Værdie af næsten 2½ Mill. Lstl. Siden tiltog Ind- og Udførslerne, især Indførslerne, formedelst den betydelige Forringelse af Told-Afgivterne. Hvor store Bevægelser, der nu ere blandt de mange Silkemanufaktur-Arbejdere, som Omstændighederne have gjort brødløse, have Aviserne Beretninger om.

Genueserinderne høre til de smukkeste Fruentimmer i Italien; og unægtelig kan denne Stad, med Hensyn til qvindelig Skjønhed, rose sig af et stort Fortrin. Paa intet Sted fandt jeg et saa stort Antal interessante Ansigter forenet paa eet Punkt, som paa Gaderne, i Kirkerne og paa de offentlige Steder i Genua. Fruentimmerne have her næsten alle en smuk Figur, en fiin Ansigtsfarve, mørke Haar og Øine, og yndige Ansigtstræk. Deres Klædedragt er desuden fortræffelig skikket til end mere at fremhæve disse Yndigheder; den er simpel, men smagfuld, en hvid Kjole, et hvidt Slør, Pezzoto kaldet, som de kaste saaledes over Hoved og Skuldre, at det ikke skjuler deres Træk, giver dem et sandt Madonna-Udseende. Dette er Nationaldragten for alle Classer, der, hvad Klædningen angaaer, kun adskiller sig ved Tøiets Kostbarhed og Fiinhed. Kun faa Fruentimmer bære Straahatte eller Kapper. Det er virkelig at ønske, at Genueserinderne aldrig ville antage fremmede Moder, som umulig kunne klæde dem bedre, end deres Nationaldragt. Ogsaa har jeg paa Genuas Gader beundret Ansigter, der aldeles ikke stode tilbage for de skjønne Modeller, som de

græske Billedhuggere have efterladt os, eller for Raphaels og Correggios Tryllebilleder.

Der gives i Genua Giftermaals-Mæglere, som have hele Lister hos sig paa giftefærdige Piger, tilligemed udførlige Bemærkninger over hvorledes de see ud, hvor meget de eie i Formue o. s. v. Disse Negocianter gaae omkring, søge at stifte Forbindelser, og erholde, naar det lykkes dem at bringe et Giftermaal istand, 2 til 3 Procent af Medgiften for deres Umage.

Den Skik, at have en Patito, som den forhenværende Cicisbeo nu kaldes, hersker endnu bestandigen iblandt de genuesiske Damer. Hine Personers Taalmodighed opvækker i Sandhed Forbauselse; de ere deres smukke Herskerinders underdanige Tjenere; de ledsage dem i Kirken, paa Spadseregange, i Aftenselskaber, i Theatret, de gjøre dem Selskab hjemme, kort, de følge dem overalt som deres Skygge, og underkaste sig ydmyg alle deres Griller og Luner, for hvilken Føielighed de have fri Adgang i Huset og deres Plads ved Bordet. Saa forunderligt det end maa forekomme Fremmede, denne Skik er ofte ikke andet end en blot Form, en Levning af ridderligt Galanterie. En saadan Patito er ualmindelig nyttig for Konen i Huset, han er paa en vis Maade hendes sine qua non, naar hendes Ægteherre, som er sysselsat med sine Kjøbmands-Speculationer, hverken har Tid eller Taalmodighed til at bekymre sig om hendes Smaa-Anliggender. Patito'en derimod finder hendes Selskab behageligt, og paatager sig hans Function ofte kun for at dræbe Tiden; han er sædvanligen en Ven af Ægtemanden, ja ikke sjelden hans Handelscompagnon. Det træffer sig saaledes nu og da, at en Dame, naar hun har en Amourette, er nødt til at holde den lige saa hemmelig for sin Patito, som for sin Gemal; Gjenstanden for hendes Tilbøielighed kaldes da il Favorito. Blandt de lavere Classer gives der imidlertid hverken nogen Patito eller Favorito; Ægtemændene ere nidkjære paa deres Rettigheder, og deres Koner ere troe og underdanige. (Af en interessant Skildring over Genua af A. Vieusseux, hvoraf en tydsk Bearbejdelse er udkommet i Berlin 1825, og hvoraf noget i Riises Arkiv, Junihæftet.)

Slutning af Efterretningen om Ildebranden i Frederikshald. (See forrige No.) Commandant-Boligen, Slaveriet og de øvrige Bygninger paa Fæstningen ere ligeledes afbrændte, tilligemed Udhusene af den Commandanten tillagte Gaard Risum paa Ide-Sletten. For at afhjælpe den første Nød er Beholdningen i Frederikstads Magazin, der udgjør omtrent 9800 Td. Rug, Byg og Havre, stillet til Overøvrighedens Disposition, ligesom et Forskud af 10,000 Spd. paa Brand-Assurance Summen er til samme Autoritet anviist, og Stiftamtmand Sibbern er selv afreist derhen. Alle undværlige Telte og Telt-Dækkener affendes uopholdelig saavel herfra som fra Frederikstad, for at forskaffe de Huusvilde et foreløbigt Ly for deres Personer og hvad de have reddet. Samtlige Bygninger i Fredriksstad, med Undtagelse af Fæstningen, vare assurerede for 357,980 Spd., hvoraf circa 300,000 Spd. vel ville blive at udbetale. Naar Brandcassens Beholdning og udestaaende Restancer anvendes, formenes, at den extraordinære Brand-Contingent, som nu udfordres, vil i 4 halvaarige Terminer blive $\frac{1}{2}$ pCt. af den assurerede Værdie af Kjøbstædsbygninger, og $\frac{1}{4}$ pCt. af den assurerede Værdie af Landbygninger pr. Termin, istedetfor at Contingenten i de sidste Aar har pr. Termin været $\frac{1}{8}$ pCt. af Kjøbstædsbygninger og $\frac{1}{16}$ pCt. af Landbygninger. Skaden anslaaes til 3 Millioner. Efter Forlydende vil Christianias Borger-Repræsentanter aabne en Subscription for de Brandlidte. I Morgenbladets Expedition er til dette Øiemed subscriberet 15 Spd., som idag med Posten ere affendte.

Ogsaa i Fredriksstad skal samme Dag og samme Stund være udbrudt Ild i et Huustag derved, at Forladningen fra en af Fæstningens Kanoner, hvormed der saluteredes under Gudstjenesten, i den svære Storm blev henkastet paa et Huus; men ved hurtig og rigtig anvendt Hjælp blev Ilden strax slukket.

Man læser om hiin Ildebrand, i et Brev fra Frederikshald, dat. d. 23 Juni, følgende: "For dem, der ikke vare her paa Stedet, er det utroligt, hvor hurtigt og voldsomt denne Rædsel og Jammer kom over den hele Bye og Fæstnin-

gen. Det veed jeg vist, at det er Synd — himmelraabende Synd, om man kaster nogen Skygge eller Mistanke paa noget Menneske — hvilketsomhelst, i Henseende til Forsømmelse, enten saa der er Tale om Byen eller Fæstningen. Alle have viist den største Iver for at redde og hjelpe, og Alle have viist sig kjekke og brave i Ulykken. — Generalmajor Fleischer og alle hans undergivne Officerers Anstrængelser og Aandsnærværelse skyldes at vi undgik Krudt-Explosioner fra Fæstningen; thi Ilden fattede i alle Bakker, løb lige op til Foden af Fæstningen, tændte flere af dennes Bygninger paa eengang, og inden en halv Time stode alle disse i Lue. — Statsraad Tank og Hr. P. Anker have i deres Gaarde og Huse optaget, pleiet og bespiist et stort Antal Mennesker, man troer næsten 600.

I et af de nyere Skrifter over Lissabon, udgivet af en berømt Forfatterinde *), der som Øjenvidne har skildret de portugisiske Sæder rc., læser man ogsaa en og anden spansk Anecdot. Deriblandt følgende: En Portugisisk Gesandts Gemalinde ankom til Madrid og erkyndigede sig om hvorledes hun skulde gjøre sig yndet hos de Hidalgos (adelige Familier). Man underrettede hende om, at det bedst kunde skee ved at give Baller og Soupeer. Hun gjorde nu de kostbareste Tilberedelser og sendte sine Invitationsbilletter omkring. Aftenen kom. Værtinden, behængt med Diamanter, ventede paa sine Gjæster; men kun saare faa indfandt sig, og Omkostningerne vare spildte. Nogle Dage efter forklarede den Franske Gesandts Gemalinde hvori det stak. Hvad har Deres Naade skrevet paa Invitationsbilletterne, spurgte hun? — Naturligviis, svarede hun, Herren og Fruen tilligemed de vigtigste Personer i Familien. — Nu kunde den Franske Dame ikke bare sig for at lee, og sagde: I Madrid maa man aldrig bede Mand og Kone sammen; havde De inviteret hver Dame med hendes Cicisbeo, saa havde Salene været pakket fulde. Portugiserinden fulgte Raadet, foranstaltede et nyt Bal, skrev de anførte Ord paa Invitations-Billetterne og havde nu den Fornøjelse at see en talrig Forsamling hos sig.

*) Af Lisboa in the Years 1821, 1822 ond 1823 by Marianne Baillil 2 Vol. 1824.)

Kjøbenhavns Børs, den 7 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. $12\frac{3}{4}$ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$181\frac{1}{2}$	182 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	$83\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$72\frac{1}{2}$	73 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	$116\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	$103\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{3}{4}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

H. J. Birchs bibelske Historie i et kort Udtog for Børn,

især paa Landet, som have ringe Evner og liden Skolegang, gjennemseet af Biskop Balle, 18de Oplag, hvilken hidtil har været at faae hos afdøde Bogtrykker Höecke, faaes fra nu af tilkjøbs for 14 ß. uindbunden og 20 ß. indbunden hos Boghandler A. Soldin paa Hjørnet af Fortunstrædet og Admiralgaden No. 148.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 55.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 11 Juli 1826.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see No. 43.)

1763. Resolverte Magistraten, da Fæstet var udløben paa Rye-Vangen, hvoraf blev svaret 100 Slettedaler, og hver 12 Aar paa nye Fæste, at tage det til sig, da det var henlagt til deres Løn, lod et Kort derover forfatte, og inddele efter Borgemester- og Raadmands-Jorder, og næste Aar 1764 imodtog hver sit Sted, efter Nummer, og gjorde sig det saa nyttig, som han bedst vidste og kunde.

Den Kongelige Postgaard anlagt, og blev foræret af Frederich den 5te 10,000 Rdr. til Vognmandslauget, for samme til Reisende at modtage og indrette, hvilket under Magistratens Opsyn, og under specielt Opsyn af 2 Borgemestere, Fedder og Hersleb, blev fuldført, og Gaarden ziret, som den nu befindes. — En Forordning udgik under 9 Sept. om Reisendes Befordring.

Gaarden paa Vester-Broe kjøbt af Vognmændene, og anlagt til en Renovations-Gaard.

Den 28de October blev et Kongl. General-Krigs-Directorium oprettet.

Extra-Paabud blev det paalagt Magistraten at regulere og besørge inddrevne.

En "Ober-Steuer-Kommission" oprettet paa Slottet.

1764, 1 Sept. foregik Prindsesse Wilhelmine Carolines Formæling med Prindsen af Hessen-Cassel, Georg Vilhelm.

1765. Renovations-Gaarden afkjøbt Vognmændene, og bygget og indrettet paa Kassens Regning under Borgemester Herslebs og Raadmand Nissens Opsyn.

Af Kong Frederich den 5te blev en Kommission nedsat til Trottoirer at anlegge i Gaderne, hvormed blev begyndt ved Holmens Kanal.

Barakke-Bygningen blev begyndt og færdig.

Efterat Wismar-Kirkegaard iblandt de andre Assistents-Kirkegaarde var bleven solgt, blev det Huus, som der var til Brændes Udsalg (see foran for Aar 1758) ogsaa solgt, da derimod blev af Præsten til Helliggeistes Kirke hans

Kjelder overladt til Udsalget, og Borgemester Fedder paatog sig derved Opsyn.

1765. 20 Juni ankom paa Kjøbenhavns Rhed fra Canton i China to det asiatiske Kompagnie tilhørende Skibe, Kronprindsessen og Prinds Frederik af Danmark, det første ført af Capitain Svane, det andet af Capitain Elphingston. Havde den 30 Dec. 1764 forladt Canton.

1766. 14 Jan. Kong Frederik 5 døde paa Christiansborgs Slot.

D. 16 May havde Overpræsident og ældste Borgemestere og Formændene for de 32 Mænd Audience hos Kongen.

D. 8 Nov. Dronning Carol. Mathildes Indtog.

Riddersalen paa Slottet var istandbragt, 128 Fod i Længden, 62 Fod bred, 48 Fod høj.

D. 4 Dec. Første Masquerade paa Riddersalen.

Grundsteen i dette Aar lagt til det almindelige Hospital.

1767. 26 Marts. Efterat den høitydske jødiske Nations Synagoge var som gammel og brøstfældig bleven 1765 nedreven, og en anden smuk og stærk Bygning i sammes Sted igjen var opført, blev samme den 26 Marts indviet med Høitideligheder og Ceremonier.

Den 10de Apr. skrives fra London: "Den 27de sidstl. affærdigede Hoffet en Expresse til Kjøbenhavn med Affkrivt af det storbrittanniske Parlements formelige Beslutning, hvorved det bevilger 40,000 Pd. Sterling til Medgift for Dronningen af Danmark, ifølge derom skeet Forening mellem deres Kongl. Majestæter af Storbrittanien og Danmark." (Mndl. Statstid. Apr, S. 28.)

1 May. Kong Christian den 7des og Dronning Carol. Mathildes Salving i Slotskirken.

Fribryggergaarden paa Amalienborg afbrændt. — Kongens Bryggerhuus afbrændt; een af de farligste Ildebrande, formedelst at Tøihuset, Kunstkamret og Slottet stod i stor Fare.

En Kongelig Kommission anordnet, til at regulere de Extra-Paabud, hvis Indkrævelse tilforn af Magistraten var besørget, og et Skattekontor paa Slottet anlagt.

1768. Blev gjort en ny Anordning, om de uden Porten værende Lossepladse til Beboernes Beqvemmelighed med Heste- og Koemøg at lade indkjøre, og at samme igjen af Jordbrugeren kunde afhændes, saa det ikke om Sommeren skulde ligge til Vanzir.

Blev Fælleden grøftet, paa ny renoveret, paa sine Steder indhegnet med dobbelte Grøfter og Diger, og Lede til Skifte-Koblet, og det over til den almindelige Fælled, en ny Vei anlagt fra Vibenshuus til lille Vibenshuus, og Trækiste lagt til Vandet at aflede; kostede 400 Rdl.

Et Landhuusholdningsselskab oprettet.

En liden Holm, Brandtvænge, udi Søen opfyldt af Renovationen.

Blev efter Kæmnerens Forestilling, under Kæmner Langes Foranstaltning, alle Grøfter om Veien og Fælleden igjen opkastede, 4 Stykker af Fællederne, som dertil beleilig situerede, indgrøftede og indelukkede til Kobler, til Skiftegræs, og det øvrige af Fælleden til almindelig Fælled, for dem, som enten ikke ville eller kunne evne at holde deres Kreaturer paa den bedre Græsgang.

En ny Vej anlagt fra store Vibenshuus til lille Vibenshuus, som tilforn gik tvers over Fælleden og var upassabel, blev nu saavidt mueligt gjort lige; indgrøftet paa begge Sider og

opfyldt, en Kiste og lagt tvers over til at trække Vandet; nogle Kiler af Fælleden imod Bryggervangen, som blev af Vejene fralukket Fælleden, og altsaa ei til synderlig Nytte, blev deelt imellem store Vibenshuus, som i Breden af sin Jord mistede noget til Veien, og nød da noget til i Længden; 1 Stykke blev tillagt Kæmneren, til Godtgjørelse for det af forrige Kæmner Fineke ved Vesterport til Losseplads overladte, saa kaldede Kæmnervænge. Et Stykke overladt Bryggerne, som de tilforn egenmægtig havde benyttet sig af Fælleden til Møddingsted, imod herefter at svare 1 Rd. 2 Mk. til Byen og selv besørge det indgrøftet, og den Strimmel ned fra Bryggernes Vangehuus til lille Vibenshuses Stakit blev tillagt den anden Kæmner.

Kommissionsdom afsagt i en Sag mellem Magistraten og de 32 Mænd. Den blev af de Sidstnævnte indstevnet til Højesteret.

1769. I dette Aar faldt Højesteretsdom i bemeldte Sag, og Magistraten blev frikjendt for de 32 Mænds Paastande i de omtvistede Poster.

En Forandring og Forbedring ved Brandforsikringskassen i Kjøbenhavn.

"Et nyt oprettet Hospital for Stadens Fattige af Civil-Etaten, indrettet for 700 Lemmer, foruden til Bolig for alle til saadan Stiftelse hørende geistlige og verdslige Betjente; dets Kapel blev d. 9 Apr. med sædvanlige gudelige Ceremonier indviet til Gudstjenestens Holdelse; ligesom og Hospitalets Brug i Almindelighed fra samme Dag af begyndte. Det fører Navn af Kjøbenhavns almindelige Hospital." (Maan. St. T. May.)

"I store Kongensgade er af ny oprettet et Huus og en Stiftelse kaldet: Kongelig Christians Plejehuus, bestemt til gamle Soldaters, Soldater-Enkers, samt fader- og moderløse Soldaterbørns Pleje og Opdragelse, indrettet for 300 til 340 Lemmer af begge Kjøn, af forskjellig Alder. Stiftelsen har sin egen Kirke, Præst og andre erforderlige Betjente. Samme Kirke eller Kapel blev den 28 Mai med brugelige gudelige Ceremonier til Gudstjenestens Holdelse indviet; ligesom og Stiftelsens virkelige Anvendelse allerede havde begyndt." (ibid. — 1777 blev Bygningens Anvendelse forandret til Opfostringshuus.)

22 Juli. Karusel paa Ridebanen.

En Spisningskasse paa Adressekontoret oprettet.

Den 1 Dec. "Kongelig Befaling til Etatsraaderne v. Berger, Struense og Linde, samt Justitsraad Jensenius, at besørge, efter en af dem forfattet Plan, uden for Staden anlagt og indrettet en Stiftelse for Børnekoppernes Indpodning, frit for fattige Børn, og for Betaling for Formuende, under deres Direktion og Opsigt, hvorved herefter ingen Inokulation i Kjøbenhavn tillades. Dertil H. M. Kongen i 5 Aar vil skjenke 4000 Rdl. aarlig; m. v." (M. Statst.)

1770. Det Kongelige gamle Bryghuus indrettet til Magazin.

Det nye Bryghuus ved Blaataarn blev færdig.

Stedet: "Solitude" kjøbt, og indrettet til et Inokulationshuus. Vænget bag ved henimod Blaagaard blev afstaaet og lagt under Blaagaard.

En Steen med Trappe til at stige af og paa Hest, sat ved Vibenshuus af Borgemester Hersleb.

Den 5te Mai, det Danske Komediehuus og Inventarium efter Kongelig Befaling af 27de

April overleveret fra Staden til Particulair-kamret, imod 30000 Rd. at betales af Particulairkassen i 10 Aar, efter dette Rescripts Indhold til bemeldte Komediehusets Gjelds Afbetaling, nemlig 11te Juni 1770 3000 Rd. og derefter hvert Aars 11te Juni Renterne og 3000 Rd. til Afdrag paa Summen.

Er Etatsraad Fedder givet Fæste paa en Holm, som har tilhørt Brandtvænget, og ligger imellem samme Vænge og Kongens Enghave, Niels Eskildsens Plads, Tømmerpladsgraven og Søen, og ved en der løbende Aae mest er indflydt, som ved Renovationen var opfyldt, imod 4 Rdlr. aarlig Afgift til Magistratens Gage. Om samme Plads moverede Gouverneuren og vilde forbyde Opfyldningen længer ud i Vandet, som skadelig for Fæstningen.

Blev en Aae fra St. Jørgensøe, som løber ud i Søen ved Tømmerpladsen, renset og udskaaren til sin forrige Brede 8 Alen overalt undtagen ved Poul Poulsens, hvor den ikke, formedelst et Bolværk for hans Grund blev sat, kunde blive mere end 7 Alen. Beboerne havde klaget over den Vandnød de lede om Vinteren, og derfor blev Aaens Oprensning bekostet af Staden ud for hvers Grund, saavelsom paa Brandtvængets Side, som Magistratens Ejendom, men tillige blev vedtaget, at Beboeren og Lejeren af Grundene herefter bestandig saaledes skulde holde Aaen renset, hvilket skulde iagttages indført i Kontrakterne.

Kongeveien og Alleen fra Oberkamps til Frederiksberg blev igjen af Kongen bekostet istandsat, og paa Fransk brolagt, i Midten ved Kirken ziret med Porte og Bænke at sidde paa, og kostede imod 3000 Rdlr. (Fortsættes.)

En gammel Brudevielse.

(Af Randers Avis No. 79, hvor den Bemærkning er tilføjet: at Stykket er fundet iblandt en afdød Mands efterladte gamle Papirer, og overladt Bladets Udgiver.)

Da Byfogden i Randers og hans Hustrue blef copulerede, er efterskrevne Text, i fornemme Folckes Overværelse, af Sognepræsten, Mag. Claus Bræmer *), forhandlet og forklaret, og lyder saaledes:

Stacket Dantz er snart sprungen.

Der ere adskillige Slags Dantze til, nogle som kaldes Engelsk-Dantze, hvilke læres af fornemme Folckes Børn; men de, som ere af mindre Conditioner, ere fornøyet med at Deres Børn kand lære en Polsk-Dantz. Vi vil ey bemænge os med de Engelske-Dantze, men vi vil begive os til en Polsk-Dantz. Stacket Dantz er snart sprungen, og kand Menniskenes Liv billig regnes ved en Polsk-Dantz; thi ligesom en Polsk-Dantz bestaaer af simpel Tact, Spring-Dantz og Tilgift, saa er det med Menniskens Liv. Vi vil først gaae til simpel Tacter, da ligesom det kiendes paa et Barn om det har lært at dantze den simpel Tact, efterdi dend første Kunst udi Dantzen er at observere Tacten, om der giøres for hastig eller for langsom Trin, saa kiendes det og paa et Barn i hans Ungdom hvad der vil blive af ham med Tiden, acta juventutis sunt signa senectutis ɔ: Ungdommens Gierning (har en viis Mand sagt) er Alderdommens Tegn; saa det er som Ordsproget lyder: Det skal tilig

*) Mag. Claus Bræmer var først Feldtpræst; blev kaldet 1720 at være Sognepræst i Randers og Provst i Herredet; blev benaadet 1736 med Consistorialraads Characteer, og døde den 30te April 1754.

bøyes som skal god Krog blive. Cyrus, der hand i sin Ungdom var iblandt Hyrdernes Børn, og blev giort til Konge af dem, straffede hand deres Forseelse, hvoraf der blev slutted, at hand skulde blive til noged med Tiden. Nero i sin Ungdom havde Plaisir af, at omdreie Hovederne paa Fugle-Ungerne, hvoraf der blev slutted, at hand i Tiden skulde blive en Tyran. Salomons Ord ere disse: Du kand mærke paa en Dreng i sine Ungdom hvad der vil blive af ham. Stacket Dantz er snart sprungen: Der giøres mange galne Spring i Ungdommen, og var icke Forældrene, da blev der giort fleere; da vilde det gaae til, som udi dend Bye, hvor der er ingen Politie; der giør Skrædere og Skomagere Enhver som de selv lyster. Vi har været i en simpel Tact, nu vil vi tage fat paa Spring-Dantzen. Slaaer Hælene op i Rumpen, saa er Menniskens Manddom, ligesom en Spring-Dantz; thi der siunges og drickes, der suuses og duuses og raabes Raab i Raab, Sirat, Sirat. Saadan et Spring var dend forlorne Søns Liv. Ordet i Grund-Texten (eller at tale infinitive) bemærker, at udøse paa dend Maade at jeg tager en Haandfuld Penge udi min Haand og slaaer en Klat her og en anden Klat der, saa slog dend forlorne Søn en Klat af sine Midler til Hoerer og Skiøger, en anden Klat slog han udi sin Hals. Saa udstrøe og Mennisken deres Midler: een Klat slaaer de til Hoerer og Skjøger, en anden Klat slaaer de i deres Hals, at de paa det sidste ey har saa meged at de kan kjøbe sig et Par Skoe for. Stakket Dantz er snart sprungen. Vi har været i Spring-Dantzen, nu vil vi tage fatt paa Tilgiften; den kalder mand paa Tydsk: Käß und Brodt; det er paa Dansk: Ost og Brød, som en Pind for Madden, saa at naar Folck lenge har dantzet en simpel Tact og Spring-Dantz, saa vil de have Tilgift, som Spring for Dantzen, og som det gaaer den der lenge haver dantzet i Spring-Dantzen, at hand bliver træt af Tilgiften, og gaaer bag af Dantzen, saa gaaer det og dem, som i deres Ungdom har sat Kræfterne bort paa Hoerer og Skjøger, de gaaer bag af Dantzen, naar de skal have noget for sig selv. Sat sapienti. Hr. Brudgom, jeg vil sige til Eder, ligesom David til Joab: Fahrer mig lempelig med Drengen; fahrer mig lempelig med Bruden. I skal betæncke det er en Enckes eniste Daatter, I tager ud af hendes Huus; lever I ilde med Hende, da faaer I Enckens Suk over Eder, lever vel med Hende, da gleder I Enckens Hierte.

Dertil vil jeg ønske Eder Naade og Lycke Amen!

Indenlandske Efterretninger.

I Hr. Hempels Avis læses fra Udgiveren følgende: "De Ædle, som alt flere Gange have tilbudet mig Bidrag til Understøttelse for vore ulykkelige Medkristne i Grækenland, vilde kjærligst tilgive, at det, med den bedste Villie til at opfylde deres menneskekjærlige Ønske, ikke hidtil har staaet i min Magt at modtage samme."

Viborg, d. 3die Juli.

Paa en Tid, da man i Aviserne fortæller om mange haarde Torden- og Hagelveir med Skybrud, i Tydskland især, maae det være de for Regn klagende Nordboere lagt paa Sinde, at dersom de end ikke have seet det regne stort i Juni Maaned, have de heller ikke havt den Sorg, at see deres Kornsæd, Haver, Huse, ja endog selve Jorden ødelagt og henskyllet i store Masser, hvorved al Avlen for dette Aar gaaer

bort. Her i Viborg og nærmest Omegn, enkelte Steder undtagen, hvor Tordenregn er falden, er Græsset aldeles affsvedet og knaser under Fødderne. Høavlen paa Agerhø og Kløver ikke det Halve mod før, Vaarsæd og Vikker fortørrede og staaer neppe til at redde. I Fredags faldt ved Randersegnen, især ved Bjerregrav, Aalum og andre Byer et saa stærkt Tordenskyl, at Lam druknede paa Marken og Vasen ved Fousingøe og Engene lignede en Søe. Her faldt næsten intet. I Løverdags, 1ste Juli, havde Solen et rødt Skin med Ring om, som ved Jordskjelvet i Calabrien; en qvælende Hede har i 8 a 10 Dage bragt Mennesker og Planter næsten til at forgaae. Det tegner til Regn men intet falder. Det er et sjeldent Særsyn her tillands, at see tidlige Erter modne den 30te Juni, ligesom og Frø af Roer, Timian, Skorsoneer og Kommen. Jordbærene visnede bort allerede midt i Juni og hvad man især i Aar har Overflødighed af, ere Millioner Unger af Møl, der ikkun gavner Klædefabrikkerne.

Blandede Efterretninger.

Udtog af en Skrivelse fra Ruinerne i Frederikshald, af 26de Juni 1826. For at kunne meddele Dig, min Ven, den her over os ulykkelige Indvaanere af denne Bye overgaaede Rædsels-Scene, synes Pennen at ville falde af min Haand. Ja, foraarsaget af Ild, synes neppe Historien at kunne fremvise noget Rædsommere.

En halv Times Tid efterat den befalede Salut fra Fæstningen var given, opstod Ilden i Jomfru Jørgensens Baggaard, hvor, efter Sigende, ingen Varme eller Ildstet skal have været. Den svære Tørke, Varme og derhos stærke Blæst lod Ilden gribe om sig til alle Sider, saa at Brand-Anstalterne slet intet kunde udrette til at standse den.

Klokken henved 4 om Eftermiddagen ansaae man den halve Bye eller Nordsiden for at være uden Redning, men satte sit Haab til den brede Elv, at denne vilde standse Ildsvælgets Løb for den anden halve Deel af Byen eller Sydsiden, da Brandskuddene om Ildsvaade i selve Fæstningen hørtes. Man saae nu Ild og Røg paa 2de Steder. Snart var den store Masse af sammenpræssede Bygninger i lys Lue, og man ventede nu ved hver Minut paa, at Krudtaarnet skulde springe i Luften.

De Fæstningen nærmest liggende Huse af Borgerskandsen fra een Side, og Bordstablerne ved Elven fra den anden Side, antændte nu den resterende halve Deel eller Sydsiden af Byen med en saadan Magt, at Rædsels-Scenerne naaede deres største Høide; de fleste Mennesker vare end beskjæftigede paa hiinside Broen; alt Militairet i Fæstningen. Her var ingen Menneske-Hjælp at saae til at redde; man bød forgjæves 5 Spd. for at udbære en Kuffert, et Meubel. Formedelst Ildsvælgets skrækkelig hurtige Fremstrømmen dreves endeel Mennesker, da der ingen Plet fandtes til at redde Noget paa, for Ilden, deels opad de steile Klipper, hvor Mose og Træer ogsaa brændte, og den øvrige Deel af Indvaanerne bleve drevne mod Havnen, hvor Ildsvælget igjen indhentede og opbrændte endog for Nogle deres faa reddede Sager. Man maatte nu kaste sig i Skibe, Pramme, Ege, Baade og paa Flaader, hvoraf nogle sank. Under Alt dette frembrød Natten, og baade Himmel og Jord syntes at brænde. Det var, som om Luerne af den høie Fæstning rakte Himmelen. Græs, Mose og Træer brændte i Fjeldene, og den tæt underliggende Bye i en halv Maane, ja i selve Vandet brændte Meubler, Tømmer, Baade m. m. Hvilket Skuespil for de rundtom staaende 4000 ulykkelige Mennesker! hvoraf Mange ei have faaet reddet det Allernødvendigste af deres kostbare Indboe. Naar Du hertil lægger, at Assurancen paa næsten alle Gaarde, fornemmelig paa Sydsiden af Byen, som den ældste, var saa lav, at man umulig kan igjen opbygge een Gaard af Assurancen for tvende, som Du veed jeg ejede; ja, man vil endog paastaae for Sandhed, at nogle af dem, der eiede 3 a 4 Gaarde, ei tilsammentagne kan af Assurancen faae opbygget een Eneste. Hvad skal der da blive af det arme Frederikshald? Ja, Hytter kan du vel see den igjen at opreise paa sine Ruiner; men af denne dens ulykkelige Indvaanere kan den aldrig blive igjen opbygget, som før. — Om Natten ligger jeg i

en Lade, og maa vandre hele Dagen om med mine Børn for at faae det Allernødvendigste af Føde til Livets Ophold; men, skjøndt 8 Dage ere henrundne, er Nøden endnu lige stor; ogsaa jeg faaer da, med saa mange Andre, vandre fra dette øde Mulm til Bye eller Land, Gud veed hvorhen.

Glasmaleriet havde en glimrende Periode fra 15de til 17de Aarhundrede, og man læser meget om de store Vinduer i Kirker, Klostre, Slotter, paa hvilke hele Rækker af bibelske Historier, eller Legender, eller Allegorier vare afbildede i de skjønneste Farver, ofte efter de ypperligste Tegninger. Neppe havde dog noget Land flere Kunstnere i dette Fag, end Sveits. En stor Deel af Glasmalernes Konst anvendtes paa Vaabners Aftegning for adelige Familier. I Slutningen af 16de og Begyndelsen af 17de Aarhundrede aftog Kunsten efterhaanden, og forsvandt endeligen af Konsternes eller Haandverkernes Tal; og ligesom i Konstens Flors Tider 10 til 12 Glasmalere kunde ved Siden af hinanden i nogle sveitseriske Stæder: Basel, Zürich, Bern, Luzern, finde Næring og Hæder, saa gik det endeligen med dem, som med enkelt anden Næring f. Ex. Harniskmagernes, at ligesom ingen af disse, saa ei heller nogen af hine mere omspurgtes. Meget kan have bidraget dertil. Aftagende Forkjerlighed for Heraldiken — Smag for andre Gjenstande, f. Ex. for Musiken, forandret Smag i Architekturen, Modens Afvexling, Trang til større Lysning i Kirkerne ved Læsekonstens Udbredelse, og saadant andet har mere og mindre virket. Mange af Glasmaleriets Værker ere gaaede tabte ved Hagel-Uvejr, ved Krige, og de flere Uhæld, som kan ramme især saa skrøbelige Arbejder. I sildigere Tider er Glasmaleriet bleven Gjenstand for Samlinger og videnskabelige Undersøgelser. Ved den Costume, den Bevæbning og de flere Biomstændigheder, som de paa Malerierne anbragte Figurer vise — ofte ogsaa ved de genealogiske Oplysninger, der kunne udfindes, — ofte ved mesterligen skildrede Huusscener, eller krigeriske Begivenheder, eller Satyrer og Allegorier, kunde deres Undersøgelse have sin Nytte.

I Bern og flere Steder ere Samlinger gjorte af malede Glasruder. Den rigeste og skjønneste Samling i Sveits skal være den, som ejes af Hr. de Pourtalès i Corgier i Canton Neuenburg. Rejsende Englændere have opkjøbt mange Stykker. Ved saadan Søgning, og Stiftelse af Samlinger er Smagen for Glasmalerie igjen bleven fornyet, den tabte Konst igjen søgt opfundet, eller Hemmeligheden opdaget; og saaledes blev i Aaret 1824 et Glasmalerie-Etablissement oprettet i Bern ved Johan Jakob Müller, som med en roesværdig Nidkjærhed og Flid udfandt den rette Forarbejdningsmaade, baade i Henseende til Farverne og deres Indbrænding, med det mere Techniske; og som forenede sig derom med sin Broder Georg Müller. Fra dette Etablissement ere allerede skjønne Kunstarbejder udbredte. Ogsaa have DHrr. Frank i München, og Mohn, deels i Wien, deels i Dresden, begyndt noget forud lige Glasmalerie-Etablissementer. Om Glasmalerie see ellers en Afhandling af Le Noir: de la peinture sur verre (Musée des monuments français) — og en anden interessant Beretning læses i Kunstblatt Marts 1826 No. 20, 21, 22 — cfr. Morgenblatt 1826 No. 61, S. 244.

Hagel-Afledere har man anseet for virksomme Midler til at afværge de betydelige Uheld, som Hagel-Uvejr, i de Lande hvor de ere hyppige, foraarsage. Der har været forskjellige Meninger om deres Nytte. I Aaret 1821 blev det Kongl. Videnskabers Selskab i Paris forelagt en Beretning om samme, som gik ud paa, at man af de foreslagne Afledere, deres Struktur, den Højde hvori de anbragtes 2c., ikke havde Grund til at vente sig noget ret Virksomt af dem. Imidlertid ere de siden, især fra Waadt og Lausanne, meget anpriste. I Turin havde nogle meget agtede Medlemmer af det Kongel. Agrikultur-Selskab, nemlig Præsidenten Marquis de Lascaris, Botanikeren Colla og flere taget den Bestemmelse, at ville gjøre Forsøg med en udstrakt Linie af Hagelstænger imellem Turin og

Rivoli; dog blev denne Plan igjen opgivet, da Efterretninger indløbe fra Mayland om at Hagel-Afledere der ikke havde havt den forhaabede Virkning, hvorom et Skrift i Mayland var udgivet. Greve Ottolini havde paa sine udstrakte Godser en Række af 420 vel tilspidsede, og efter de foreslagne Regler i behørig Afstand ꝛc. ordnede Hagelstænger, og paa en tilgrændsende Godsejers Hr. de Tizzonis vidtløftige Ejendomme vare end flere; dog skaanede et d. 14 Aug. 1824 rasende Hageluvejr ikke disse Godser. I Genf er et Kunstselskab, inddeelt i flere Klasser, af hvilke Agrikulturklassen har i nogle Aar udgivet et meget agtet Tidsskrift (bulletin de la classe d'agriculture de la societé des arts de Genéve). Deri læser man Efterretninger om disse Hagelafledere. (M. Bl. Marts 75.)

I München blev d. 26 Febr. 1824 stiftet en Kunstforening, som d. 26 Febr. d. A. festligholdt sin Stiftelses anden Aarsdag, ved Udlodning af nogle Konstværker, som af de fælles Bidrag vare samlede, og havde været udstillede i dets Lokale. Denne Konstforening var saavidt fremblomstret, at den allerede talte 421 Medlemmer, blandt hvilke ogsaa Kunstnere og Kunstvenner uden for München. Kunstforeningens Secretær, Hofraad Fr. Thiersch, aabnede Forsamlingen med en Tale (trykt i Kunstblatt No. 19). Hver af Foreningens Medlemmer har faaet et lithograferet Blad, forestillende det Indre af en Hestestald, efter et Malerie af Hr. v. Heideck, lithograferet af Hope.

Bøhmen har nu tolv, Privatpersoner tilhørende Porcelains- og Steengods-Fabriker i Drift, deraf de fleste i Elnbogner-Kredsen; en Steengodsfabrik er i Hovedstaden Prag. (L. C. Bl. 107)

Man kjender Andre almindeligviis bedre end sig selv. En Parfumeret føler mindre sin Vellugt end de som ere i hans Nærhed. Fremmedes Feil ere mere paafaldende end egne. Den idelige

Sysslen i sine Yndlings-Sphærer opvækker en Ligegyldighed mod dem. Intet er hos os selv nyt og overraskende, men det er ofte Tilfældet med Andre. Mellem vor Fornuft og vore Fejl er der en Forstaaelse, og en indbyrdes Samdrægtighed. En saadan har ikke Sted i Henseende til Andres Fejl. Dem giver vor Fornuft sig strax ifærd med at prøve, den fordømmer dem, forfølger dem, og derved glemmer at man hos sig selv vel havde hundrede Fejl at forbedre.

(K. Müchler.)

Kjøbenhavns Børs, den 11 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53¾	53½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	72½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	54¾ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Trykfeil.

I No. 54 S. 862 17 Linie, Frederiksstad istf. Frederikshald.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 56.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 15 Juli 1826.

Historisk Beretning om Kjøbenhavns Opkomst og Tilvæxt til Aaret 1773.

(Fortsættelse; see forr. No.)

I samme Anledning blev Vandfaldet, efter indkommen Klage fra Beboerne paa Vesterbroe, efterseet og forandret, Fortoge og Jordvejene ordnede og istandsatte, og et Rækværk fra Broen ved Aaen for Fare sat imod Poul Poulsens Grund.

Indkom Klage fra Beboerne langs Blegdammene over den Fare de Vinteren forud havde havt af Vandfaldet fra Fællederne. Det blev efter Undersøgelse resolveret, at de gamle Grøfter, som nogle egenmægtigen i forrige Kæmners Tid havde ladet fylde og rykket ud med Stakit, maatte nu upaatalte forblive, siden Veien kunde desuden faae sin tilbørlige Brede; og alle de, som endnu havde de gamle Grøfter, maatte faae samme ved Renovationen opfyldt; dog ej at nyde Ejendom derpaa; og derimod skulde fra 1ste Dam til den sidste en ny Grøft med Vandfald anlægges, til at indgrøfte Blegdamsvejen paa denne Side, ligesom paa den anden Side, og Vandet ved to Kister over Øster-Allee og Øster-Landevejen føres forbi Bendt Rødkjers i den nye Grøft ved Siden af Veien til Kalkbrænderiet ned til Søen, hvor den tilforn befandtes at have gaaet og havt Vandfald.

Den 6te Juli var den Dag, da Expeditionen for Algier havde det ulykkelige Udfald.

Vognmandslauget havde opbygt et Vangehuus ved Kongeveien paa en Kile af deres Mark, som ved den ny Kongevei var bleven fraskaaren deres Mark, og over samme var paa en Steen sat følgende Indskrift:

For nu og Efterkommende
til fælleds Gavn skal være,
Saalænge Vognmandslaug er til
og Vangen Græs kan bære.

Den 22de October udsat 600 Rd. Præmie for en dansk Hest og 400 Rdlr. for en engelsk Hest, aarlig et Veddeløb at holdes paa Blegdamskoplet; Kæmneren at besørge de fornødne Anstalter, men Kongen betaler Regningerne derpaa.

1770. En Sundhedscommission anordnet i Anledning af Pesten i Polen; bestaaende af Overpræsidenten, øverste Borgemester og ældste

Raadmand, 2 Capitainer af Sø- og Land-Etaten, Stadsphysikus, en af de 32 Mænd.

En Kongel. Cabinetsordre under Kongel. Segl og Titel, saaledes lydende:

Da Ich sehr ungerne vernehme, welchergestalt die Kornpreise in meiner Residenzstadt Copenhagen seit kurtzem zu einer ausnehmenden Höhe gestiegen, das es dem gemeinen Mann und der Armuth nicht mehr möglich ist, sich das Brodt, als das zu ihrer Erhaltung nothwendigste Stück, zu billigen und leidlichen Preißen zu verschaffen, als hat der Magistrat zu Copenhagen, dem es ohnedem zukömmt hierüber ein wachsames Auge zu haben, mir von die Ursachen dießes plötzlichen Steigens des Getreydes die hinreichenden Gründe desvordersamsten anzuzeigen, und mir sogleich die Mittel an die Hand zu geben, welche dieses Uebel aufs schleunigste zu heben, und den Ueberfluß und billige Preiße wieder herzustellen am würcksamsten seyn möchten.

Gegeben Hirschholm den 20 October 1770.

Christian.

A. Schumacher.

An den Copenhagener Magistrat.

Saasnart den Kongel. Ordre ankom, samlede Magistraten sig, og besvarede samme, samt med Bilag om alt hvad siden 1754 i den Materie med Collegierne var correspondèret og ved Forestillinger baade mundtlig og skriftlig til Kongen var indgivet, fuldkommen justificerede sig, at den ingen Slags Deel eller Skyld ved Efterladenhed eller Taushed havde i de høje Priser og den frygtede Mangel; men endog i Septbr. d. A. endnu havde søgt om Forbud paa Kornvarers Udførsel, og Tilladelse til Kornvarers Indførsel; men at Aarsagen allene beroede paa, at

den ingen Virksomhed havde havt og at den ei var bleven hørt. Hvilket alt den 23de October med en Staffet blev udsendt directe til Kongen til Hirschholm.

Den 5te Novbr. udkom Forbud paa alle Slags Kornvarers Udførsel, og det blev tilladt, fremmed Korn og Rug at indføre for indenrigs Told 15 ß. at betale.

Efter en under 7 Nov. 1770 forfattet Liste var Beløbet af Vognheste her i Staden 1208; af Rideheste: a) indenrigs 328, b) fremmede 14. Af Hyreheste 447.

Den 22 November ankom Kronprinds Gustav og Prinds Frederich Adolph af Sverrig incognito, under Navn af Grever af Gothland og Øeland, løgerede hos den svenske Minister Sprengporten, paa Hjørnet af St. Annegade og Amaliegaden, hvor de forbleve til den 4de December. De besaae alle de Kongel. Slotte en Dag; Kunstkammeret, Holmen og alle Indretninger endog hos Private, Geheimeraad Thotts og Moltkes Bibliotheker; bivaanede Skuespil, og Aftenen før de reiste et prægtigt Balparée en Domino paa det Kongel. franske Theater, hvor de dandsede til om Morgenen Kl. 4 samme Dag de reiste.

Den 5te Decbr. Conseillet forandret saaledes, at alle Departementschefer skulde, uden at nyde højere Rang eller Gage, have Sæde udi samme, foruden de forrige Konseils-Ministre.

En Kommission anordnet til at undersøge den Algierske Expeditions ulykkelige Udfald; Schoubynacht Hochland udsendt at afløse Schoubynacht Kaas fra sin Commando.

Under 22 Decbr. fik Magistraten en Skrivelse fra det Kongel. danske Cancellie, underskrevet Lüxdorph og Hielmstjerne, saa lydende: "Hans Kongel. Majest. er allerunderd. bleven

forestillet saavel den fra Kjøbenhavns Magistrat under 3 d. M. indsendte Forestilling fra Stadens 32 Mænd angaaende befrygtende Fare og Skade, samt den Uorden som kunde foraarsages formedelst den alle og enhver givne Tilladelse at bruge Fakler om Aftenen, med videre, som og den fra endeel Beboere paa Vesterbroe indkomne Memorial, hvorudi de ligeledes forestille, at da en stor Deel af deres Huse ere tækkede med Halm, andre ikkun af Træe, og den største Deel af Bindingsværk, saa og Nogle have deres Sæd staaende i Stakke i deres Gaarde, befrygte de, at deres Bygninger ved allermindste Uforsigtighed af Faklernes Brug lettelig kunde geraade i Brand, og som det allernaadigst har behaget H. M. derpaa at resolvere, at da Ildebrande bestandig opkomme indvendig i Husene, og fast ingen Tid udenfra, saa kan Faklernes Brug ingen Skade gjøre, naar der bliver seet derhen: 1) at ingen Materier, som lettelig af Ilden kan antændes, ligge paa Gaden. 2) Naar Vægterne ere vagtsomme. 3) Naar Politiet hindrer, at der ingen Uorden drives med Faklerne, og at de som sig derimod forsee, vorde straffede. 4) Naar det ikke taales, at Bygninger ere tækkede med Straae, eller Stakke af Korn staae ved Gaderne, hvor der er Passage; da nu alt dette paaligger et vagtsomt Politie efter Pligt at iagttage; det og efter Bilagets Forlydende befindes ugrundet hvad angaaende de meste Huse uden Vesterport er angivet, saa findes de af Magistraten anførte Grunde ikke tilstrækkelige til at igjenkalde den givne Tilladelse at bruge Fakler."

"Den 27 Decbr. udstædtes til det tydske Cancellie en Kongl. Kabinetsordre af følgende Indhold: Mine Departementer og Collegia maa ikke drage det hele Detail af Sager til sig. Det

tilkommer dem allene at have det almindelige Opsigt derover. At udføre og afgjøre de Sager, som ved Løven og Forordninger ere bestemte, er deres Forretning, som Overopsigt i de adskillige Distrikter er betroet til, og til dem maa de overlade samme. Det er altsaa deres Pligt at holde over, at Forordningerne blive efterlevede. De have i den Henseende at gjøre Regnskab, og maa efter al Strænghed og uden Efterladenhed bringe samme i Udøvelse. Om denne min Villie har det tydske Cancellie at underrette alle dem, som det angaaer, og med hvilke de i Henseende til Sagerne staae i Forbindelse, og tillige erindre dem, ingen Sager at lade blive liggende hos sig, men i tilbørlig Orden og uden unødig Ophold bringe Alt til Ende og fuldføre det. Ved Aarets Slutning venter jeg fra mit tydske Cancellie en Beretning om hvem af dets Underforordnede har viist en besynderlig Flid og Iver i min Tjeneste, og hvem som maatte have gjort sig skyldig i nogen Efterladenhed." (Saaledes i maanedl. Statst. Jan. 1771. cf. J. Kr. Høsts Værk om Struensee og hans Ministerium I. 168.)

Den Kongel. Akt 27 Decbr. om Geheime-Stats-Conseilets Ophævelse (M. Statst. Jan. 1771 o. fl. St.; cf. Høst S. 188). Geheimeraad Schack i Rentekamret forlangte selv sin Afskeed. Geheimeraad Bernstorff afskediget og mange flere.

1771. Den 10de Januari. Den efter Kongelig Befaling og til Kongens eget Brug, Aar 1760 for et paa Staden Kjøbenhavn gjort Laan af 500,000 Rdr. i Genua udgivne og af den hele Magistrat i Kjøbenhavn og dens daværende 32 Mænd underskrevne Obligation af Dato 26de Januari 1760, blev efter ofte gjorte Erindringer endelig ved en Skrivelse fra "Over-Steuer-Commissionen" tilsendt Magistraten in

Originali gjennemstungen, som, efter Genuesernes Maade, er det samme som quitteret. Hvorefter samme Obligation af Kjøbenhavns Pantebog i Byetinget, hvor den var tinglyst, samme Dag blev udslettet, og behørig paategnet, og i Archivet til Bevaring henlagt. Bemeldte Kommission blev efter Forlangende tilmeldt, at den Post nu havde sin vedbørlige Rigtighed. (Om dette Laans Stiftelse og Beskaffenhed haves nogle Efterretninger i Nyrups Kjøbenhavns Beskrivelse. S. 181-5.) Staden var nu saaledes ikke generaliter til nogen eller med Gjeld behæftet. Ligesom og Stadens Kæmner-Casse til denne Tid ikke, efter noget Gjelds-Beviis, var noget skyldig; men det i Banken gjorte Laan af 6000 Rdr. da Kæmner Lange var tiltraadt Kæmneriet, i hans 3die Kæmner-Aar efterhaanden afdraget og betalt.

Den 29de Januari paa Kongens Fødsels-Dag, det Kongelige Magazin aabnet, og tilladt de fattige Indvaanere, at maatte forundes ½ eller 1 Td. Rug à 3 Rd. pr. Tønden at betale, hvilket hver Tirsdag og Torsdag skulde vedvare for det første indtil 2000 Tønder vare uddeelte. Magistraten derpaa at udgive Seddel Dagen tilforn. (cf. Høst l. c. S. 206.)

Samme Dag var til Hove Kour, Taffel, Solenniteter af Penges Udkastelse, Vinspring, en stegt Stud, Maskerade. Om Aftenen som Kongen gik fra Taflet blev han af sin store Hund reven over Ende og slog sig, saa at han besvimede.

I Februar blev Rug-Uddeelingen efter Magistratens Forestilling forandret til at lade bage Brød og uddele for Penge til de Fattige; som skede paa 3 Steder: 1) ved en Raadstuetjener paa Raadstuen, 2) paa det almindelige Hospital og Christianshavn, 3) paa det borgerlige Excercerhuus. (Med denne Brød-Uddeling til Priser 4 og 8 ß.

for Stykket, begyndtes den 20 Februar og det vedblev dagligen fra 7 til 11 Formiddagen og fra 2 til 5 om Eftermiddagen. M. Statst. Febr. S. 10.)

Kongelig Befaling ved Hof-Intendant Oberstlieutenant Wegner communiceret Magistraten, at fra Vesterbroe til Kongealleen skal hele Broen optages, og af ny paa bedste Maade lægges; paa Siderne anlægges Trottoirs og plantes Alleer; dette blev strax foranstaltet, og gjort Akkordt med Steenhuggerne om de hugne Steen at forskaffe; samt et Karte forfattet af Lieutnant Giercken. Kæmneren om det fornødne givet Ordre.

Dito Brev fra Oberstlieutenant v. Wegner at Hans Majestæt har resolveret, efter Magistratens Erklæring, at afkjøbe de 2de Beboere paa Frederiksberg Allee deres Huse til Nedbrydelse, og derfor betale Vurderingssummen; samt siden at sælge Pladserne paa Kongens Regning; men ingen at bygge med nogen Udgang til Kongevejen.

Den 8de Februari Kongelig Resolution at Stadsphysikus, ligesom tilforn, skal have Sæde i Kjøbenhavns Magistrat. Explication, at Stadsphysicus skal bestandig have Sæde i Magistraten, dog uden Løn derfor at nyde; men at han skal have af Stadens-Kasse 400 Rd.

Kongelig Resolution, at en Accoucheur skal lønnes af Stadens Kasse med 200 Rd., hvortil Doctor Sardorph blev beskikket.

Kabinetsordre til Kommandanten, daværende Oberst Sames, at have Indseende med Udkastelse paa Gaden.

Den 23 Marti. Indretningen i Kancellierne forandrede. (Cf. Høst l. c. S. 254-5.)

Den 3die April. En mærkværdig Dag, da Kjøbenhavns Privilegier, som ved Souverainiteten og i Anledning af samme bleve givne og fastsatte, igjen bleve brudte, i det at det beha-

gede Hs. Majestæt ganske at forandre den ved Raadstuen og Byens Magistrat gjorte Indretning, og ganske at dissolvere det hele Magistrats-Kollegium med Raadstueskriver; hele Politiet, de 32 Mænds Kollegium, og istedet at beskikke et nyt Stadsraad, som skulde bestaae af Overpræsident, en lærd Borgemester, en anden Borgemester, en Syndicus, som brugelig i frie Rigsstæder, fire Raadmænd, som aarlig skulde vælges af Borgerskabet; Stadsphysikus og 2de Repræsentanter af Borgerskabet, hvilke siden og aarlig skulde vælges af samme.

Herom blev af det nye Raad ved trykte Plakater Bekjendtgjørelse udstædt. (cf. Høst l. c. S. 257.)

Jurisdiktionen saavelsom Politie-Sager skulde lægges under en nye Ret kaldet Hof- og Stads-Retten.

Alle Commissioner saasom for Brandvæsenet,

Indquarteringen, Renovationen, Trottoirs ɛc., alle ophævede og henlagte under Stadsraadet.

Godset, alle Magistatens Indkomster, Jorder som fra 1539, dem af Borgerskabet tillagte Sportler ɛc., som de havde de kraftigste Aokomster til, skulde gaae i Stadens Kasse og Raadet med vis Løn aflægges, nemlig: Een Borgemester 1200 Rd., en 800; Syndikus 1200, hver Raadmand 400, en Repræsentant 200. Stadssekretair 300 Rd, og altsaa Raadstuen omtrent paa samme Fod som Ao. 1554, i Frederik den 2dens Tid.

En egen Skifteret ordineret, bestaaende af Cancellieraad Thausen, Cancellieraad Beckmann og Byefogden. Igjen snart ophævet og henlagt til Hof- og Stads-Retten.

Særskilte Revisorer udnævnte, istedetfor at de 32 Mænd tilforn besørgede Revisionen, nemlig Raadmand Liunge og Munck, hver med 300 Rd.

(Fortsættes.)

Regnskab for Bombebøssens 27de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 31 for d. A.)

Ved Bombebøssens 25de Aabning, den 5te Juli 1826, fandtes i samme:
rede Sølv 50 Rbd. 56 ß. og S. o. T. 187 Rbd. 12 ß.

Deriblandt var 1 Specie indlagt i en Seddel med Paaskrivt "een Specie, som en liden Skjærv til Bombebøssen, i Anledning af Opfyldelsen af et længe næret Ønske", dateret 18 Juni 1826. En Specie indlagt i en Seddel, dateret 19 Mai 1826; 1 Rbd. rede Sølv, indlagt i en Seddel med Devise: en liden Skjærv til Bombebøssen paa en kjær Kones Fødselsdag; den 24 April 1826 en Seddel fra Hr. Kammerjunker og Capitainlieutenant Bertouch, hvori fandtes 1 Specie; en 50 Rigsbankdalerseddel, indlagt i et Omslag med Devise: 50 Rbd., givet af R....l; 25 Rbd. Sedler indlagt i en Seddel med Udskrivt: 25 Rbdlr., givet af S......g; et Brev, dateret Skagen d. 14 Juni 1826, hvori fandtes 20 Rbd. Sedler; 4 Rbd. Sedler, indlagt i en Billet fra L....., dateret 13 May 1826; 10 Rbd. Sedler fra Hr. Capitain Ihlen og Mandskab ved

	rede Sølv		S. o. T.	
Transport rede Sølv	50 Rbd.	56 ß. og	S. o. T. 187 Rbd.	12 ß.
deres Hjemkomst fra Reisen d. 30te May 1826, og i et Stykke reent Papir var indsvøbt 10 Rbd. Sedler.				
For øvrigt er i dette Qvartal taget til Indtægt Nettobeløbet af den til Fordeel for Bombebøssen d. 17 May sidstleden paa Hoftheatret opførte Concert	=	=	—— 156	30
af hvilket Beløb Hans Kongelige Høihed Prinds Ferdinand har havt den Naade, ved Skrivelse af 19 May at skjenke de 20 Rbd. Sedler, og 20 Rbd. Sedler er tilstillet Directionens Medlem Hr. Commandeur Sølling fra en Ubenævnt ved Skrivelse af 20 May.				
Ved en af Selskabet Melpomene givet Forestilling er indkommet 85 Rbd. 94 ß. Sedler og Tegn, som det er overladt Hr. Commandeur Sølling at disponere over, og af dette Beløb indleverede han til Indtægt for Bombebøssen			50	=
Huuslejen af Stiftelsens Eiendom for sidste Halvaar og af Styrmand Henckel til anstundende Michaeli	328	=		
Fra Hhrr. Flagmænd og Officerer af Sø-Etaten, samt Hr. Admiral Brown, deres Bidrag	231	45		
Hr. Capitain Lütken indleverede . . . . der, i Anledning af en bilagt Uenighed, ere skjænkede Bombebøssen af een af Parterne.	100	=		
Renten af Bombebøssens Obligationer til sidstafvigte 11 Juni Termin	101	35	—— 102	36
I Bombebøssen paa Dampskibet Prindsesse Wilhelmine er forefundet	9	88		
og i Bombebøssen paa Færøe var nedlagt			2	56
Ialt r. S.	829 Rbd.	32 ß. og	S. o. T. 498 Rbd.	38 ß.

Bombebøssen eier nu:

1.	Gaarden Nr. 167 paa Hjørnet af Dybensgade og Sqvaldergade, der, efter Kjøbesummen for samme, med Tillæg af den senere indløste Bankheftelse, ansættes til Værdi	rede Sølv	14,000 Rbd.	
2.	Inventarium af Senge, Sengeklæder, Borde m. m.	——	2500	—
3.	Hofraad Meyers Legat, kongelige Obligationer à 4 pC.	Sølv	2500	—
4.	Hofraad Gersons Legat i Nationalbankobligation à 4 pC.	—	1000	—
5.	Den af Pastor Walther og Hustru legerede Depositocasse-Obl., à 4 pC.	—	500	—
6.	Grev W. Moltkes kongelige Obligation, à 4 pC.	—	293	— 39½ ß.
7.	Den af det oeconomiske Velfærds-Selskab skjenkede Capital i kongel. Obligationer, à 4 pC., til Beløb	—	6225	— =
8.	Capital i en Nationalbankobligation	—	1000	— =
9.	En af et Selskab af Venner skjænket Kongelig Obligation, stor	—	100	— =
10.	I Sparekassen	rede Sølv	500	— =
	Ialt r. S. og Sølv		28,618 Rbd.	39½ ß.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn, d. 7de Juli 1826.

Indenlandske Efterretninger.

Den nordcimbriske Merkur, der udgives i Thisted, har i 3 Numere adskilligt om Hs. Majestæts Reise i Mors og Thye; deraf optage vi følgende: Paa en med Vimpler og Kongeflag prydet Færge kom Hs. Majestæt under en svær Nordvest-Storm over Sallingsund paa 1¼ Time. Fra Vildsund førte en udpyntet Færge Kongen til Thye, hvor Assessor Bye- og Herredsfoged Lützhøft, samt et ridende militært Korps af Byens unge Mænd, dannede og anførte af Justitsraad og Ridder Langeland, modtog Høistsamme. Korpset førte som Standart en hvid Fane med et kronet F. og M., indsluttet af en Egekrands, med Paaskrift paa den ene Side "Danmarks Lykke" paa den anden Side et ligeledes bekrandset F. C. C. og W. M med Paaskrivt "Danmarks Haab." Hans Majestæt behagede at yttre sit allerhøjeste Bifald med Korpsets smukke Udseende og militære Holdning, — og begav sig under dets Ledsagelse til Thisted, gjennem en af Assessor Lytzhøft anbragt smagfuld Æreport ind i Thisted om Aftenen Kl. 8 — ved dets Manøvrer og Uniform tildrog det sig Hs. Majestæts Opmærksomhed. — Fra Vestervig gik Reisen til den store Kanal, som med Omgivning blev Gjenstand for Regentens Opmærksomhed. Den øde Egn og den ikke umærkelige Naturomvæltning fandtes interessant. Efterat have forlangt nogle Oplysninger om det Locale, spadserede Majestæten omtr. 3 Qvarteer langs med Kanalen og Havet, og talede med Ingenieur-Officeren Hr. Oberst v. Christensen, og det øvrige Følge, om hvad der kunde ventes af den Communication, som Naturen for Tiden havde sat mellem Hav og Fjord. Sluttelig behagede Majestæten at indtræde i et tæt ved Kanalen foranstaltet, og af Agger Sogns vandlidte taknemmelige Beboere omringet Forfrisknings-Telt, hvortil Indgangen var en med Egnens Løv: "Klittag" beklædt simpel Æreport, paa hvilken følgende Indskrivt var anbragt:

Naturens Almagt rystede Agger Sogn,
Landets Fader sendte lindrende Hjelp;
Sognets Beboere tiljuble Majestæten Tak.

I Teltet nød Hs. Maj. Kongen et Glas Viin, og udlod sig kortelig angaaende Kanalens Varighed. (Viborg Avis No. 82.)

Ribe, d. 11te Juli. I Torsdags i forrige Uge skal en Vandhvirvel have ødelagt mange Fag Huus af Mad. Bertelsens Gaard i Rødding og bortført en Vogn og en Hest, hvorved første gik i mange Stykker og Hesten døde. Af Gastrupgaard skal et Udhuus ligeledes være omkastet. Nogen fuldstændig Beretning kan ikke gives endnu af Mangel paa paalidelig Underretning. I Løverdags noget efter Middag, hørtes en stærk Drønen i Luften, som naar Havet er oprørt mod Uveir. Man erfoer siden, at samme Dags Eftermiddag imellem 12 og 1 faldt ude ved Ankerpladsen Skegum kaldet, en ualmindelig Mængde overmaade store Hagel og Iisstykker af 1 til 2 Tommers Længde. I Søndags havde vi her stærk Torden, men fik desverre ikkun lidet Regn den Dag. Sidste Nat og idag Formiddag kom en Deel, men langtfra ikke nok til at opbløde den fortørrede Jord. Høesletten er begyndt og Rugen vil ogsaa snart blive tjenlig til at høstes, og er ikke saa daarlig; men Byg og Havre, især sidste, er meget maadelig.

Blandede Efterretninger.

Fabrikationen af det støbte Jern i Storbrittanien i Aaret 1824 har været:

i Sydvallis	. .	62 Ovne
— Staffordshire	.	81 —
— Shropshire	.	81 —
— Skotland	. .	56 —
		280 Ovne

280 Ovne à 50 Tons ugentligen, eller i alt ugentl. 14000 Tons, altsaa aarlig omtrent 700,000 Tons. 1 engelsk Tons udgjør omtrent 1000 franske Kilogrammer.

Begge Kongerigernes Folkemængde beregnes omtrent til 14 Mill. Indvaanere, og saaledes kommer paa hver Indvaaner 50 Kilogrammer.

I samme Aar var Produktionen af støbt Jern i Frankrig omtrent 120,000 Tons; ved en Befolkning af 30 Mill. Indvaanere; altsaa for hver kun 4 Kilogrammer, eller næsten 12 Gange saa ringe som der udkommer for enhver i England. Man kan gjøre sig en Forestilling om Bjergværkdriftens Fremskridt i Storbritanien naar man seer hen paa Bjergværkernes Produkt i følgende fem Aar.

i Aaret	1818	. . . 8195	Tons
— —	1819	. . . 8567	—
— —	1820	. . . 8820	—
— —	1821	. . . 9714	—
— —	1822	. . . 11469	—

Fremskridtene i Cornvall viser følgende Data:

Aar	Erz. Tons.	Kobber. Tons.	Værdie. Lstl.
1777.	27896.	3347.	189609.
1780.	28749.	3450.	178789.
1800.	55981.	5187.	550925.
1820.	92672.	7364.	620347.
1822.	106720.	9331.	676285.

Nu afgiver England sikkert over 10,000 Tons aarlig, istedetfor at Sverrig kun producerer 1100 Tons, i Rusland 3350 Tons.

(Brit Apr).

Evangelierne i Vers. I Halle i den Gebauerske Boghandling er et Skrift udkommet, som berettes at være sammensat med god Smag, og at vise Forfatterens nøje Bekjendtskab saavel hvad de bedste tydske Digtere have leveret, som med den guddommelige Lærers Historie. Mange af de tydske Digtere, saasom Lavater, Klopstock, Krummacher, Herder, Witschel, Halem, o. fl. bragte enkelte Monumenter af Christi Levnet i Vers, hvilke Dr. J. C. G. Schinke nu har samlet, og dertil har føiet Christi Levnetsbeskrivelse i Prosa. En from Aand og christelig Tro viser sig i hele Skriftet. Et lige Værk i forrige Aar af Carl Kirsch, som bragte Evangelierne i

Vers. Det er bragt i Brug i adskillige Tydske Folkeskoler.

Som Herschels Telescop i sin Tid opvakte Beundring, saaledes er det nu Tilfældet med den Refraktor eller det dioptriske Telescop, som Frauenhofer forfærdigede i Aaret 1824 for Observatoriet i Dorpat. Den er 13 Fod 7 Tommer lang. Den vejer 4000 Pund, og er efter en ny Construktion. Frauenhofer har selv i Videnskabernes Akademie i München forelæst en Afhandling om samme; men Astronomen ved Dorpats Universitet Hr. Struve har, efter Instrumentets Ankomst dertil, udgivet en Beskrivelse over samme, trykt i Dorpat 1825 i Royal folio med 4 Tavler; rec. af Muncke i Heidelberger Jahrbücher, May 1826. — cf. Astron. Nachrichten 1825 No. 74. 75. 76 og biblioth. univ. Sept. 1825.

Kjøbenhavns Børs, den 14 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	176	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	54¾ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 57.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 18[illegible] 1826.

Assemblée og Bal paa Stockholms Børs, Nytaarsdag.

Allerede i lang Tid har [illegible] Stockholmske Bal været et Slags Nationalforsamling, en rendez-vous, som enhver Stands dannede Medlemmer aarligen give hverandre efter en Art Overeenskomst, og som i Almindelighed bliver kronet ved det kongelige Huses Nærværelse. Til den, vistnok roesværdige Attraae, i Nærheden at betragte disse dyrebare Gjenstande for alle svenske Borgeres og Borgerinders Kjærlighed, samt at forlyste sig i det levende Panoramas brogede Vrimmel, kommer naturligviis ogsaa den Lyst, selv at bidrage til det Heles Glands, saavidt som man kan, og at blive seet, iagttaget, ja maaskee endogsaa bemærket. Dette Sammenstød af Tragten og Ønsker foranlediger, i en Forsamling af 7 til 800 Personer, Scener, som vare Jouys Skildring værdige, dog ere de tillige i sig selv saa komiske, at de endog ved en mindre talentfuld Behandling stedse ville beholde Interesse. Man kan inddele denne Af- [illegible]s Børs-Assemblée i tvende Klasser: i dem, som ville see, og i dem, som ville sees. Den første kan man snart opregne; nylig fra Provindserne ankomne Reisende, ærlige Borgerfolk, og nogle unge Abekatte fra Kramboderne eller Kjøbmændenes Kontorer. For ikke at træde Damerne for nær, vil jeg ogsaa antage, at denne Klasse, som kun kommer for at see, tildeels bliver forstærket ved dem, det vil sige, ved Mødrene af en vis Alder, og ved Tanter tilaars, men ogsaa kun ved disse respectable Damer. Denne Klasse giver iøvrigt kun lidet Stof til Bemærkninger. Man kjender dem ved første Øjekast, de Rejsende især paa deres Forlegenhed over at befinde sig i deres beskedne sorte Klæder midt iblandt saamange og forskjellige glimrende Uniformer, paa deres forbausende Blikke og halvaabne Mund. Damerne af en modnere Alder give sig tilkjende ved den selvtilfredse Mine, som forkynder, at de ved denne Leilighed beskytte deres unge Ledsagerinder. — Den anden Klasse, som er kommen for at sees, er langt talrigere, og ikke saa let at beskrive.

Musiken har begyndt. Alle Bænke, lige-

indtil Vinduerne, ere besatte med Damer. Det øvrige Rum indtage de meest forskjelligen costumerede Herrer, saasom Militaire og civile Embedsmænd, fremmede Gesandter og Officierer, Præster med og uden lange Silkekapper, Herrer i broderede og ubroderede Klæder, christelige og uchristelige Jøder, det vil sige: de, som forbarme sig over deres Medmennesker, for 9 Procent indtil 25, ja endog til 33⅓ Procent. Fornemme Personers Ankomst forkynder, at ogsaa den kongelige Familie snart vil indfinde sig. Mængden trykker sig sammen, thi det Øjeblik nærmer sig, efter hvilket Forfængelighed, Uroe og Ærgjærrighed saa længe have sukket. Nu først troe de, at torde overlade sig til deres Indbildningskrafts glimrende Drømme, uden Frygt for at blive bemærket. Der seer man en ung Mand, som ved den selvtilfredse Mine, hvormed han beskuer sig fra øverst til nederst, og ved det nedladende Smiil, hvormed han hilser Bekjendte og Ubekjendte, tydelig viser, at det er første Gang, han har Lejlighed til at vise sig i sin nye Uniforms fulde Glands. Man kunde vædde paa, at det er en til Fændrik avanceret Kadet, eller en Skriver, som er bleven Kopiist, eller en Kancellist, som er bleven ophøiet til Protokollist, der nu, smykket med den store Kancellie-Uniform, ikke er lidet stolt af, ei ved denne Leilighed at staae Fare for, at blive sat i Klasse med dem, som maae lade sig nøie med den lille Uniform. Det er dog kun hos de Unge, at man seer en saadan Stolthed; hos de Ældre og Fornemme finder man i samme Grad mere Blidhed, Popularitet og Høflighed, som deres Uniformer ere mere glimrende, deres Ordensbaand bredere, deres Storkors talrigere, saa at det næsten seer ud, som om de, ved disse elskværdige Egenskaber, vilde bede om Forladelse for deres glimrende Prydelser. — Her seer man en Lykkejæger, med Læberne trukne til Smiil, og krummende sig næsten ved hvert et eneste Ord, at samtale med sin Beskytter; hist en Anden, som i samme Hensigt følger en Excellence, som en Skygge, eller bryder sig Vei igjennem Mængden, for at møde ham, naar han vender sig om; og lykkes denne Maneuvre, hvo kan da male den Glæde, som kundgjør sig i alle den unge Mands Træk?! — Imidlertid tiltager Mængden endnu stedse. Det ene Partie følger det andet, endnu mere glimrende og talrigere end de foregaaende. Damerne straale af egne og laante Juveler. Herrerne glimre i betalte eller paa Credit tagne Uniformer. Man begriber ikke, hvor disse Damer, som komme saa seent, endnu kunne finde Plads, og man skulde næsten sværge paa, at de havde en Anviisning paa Salonen, naar man seer dem drage hen til en Bænk, der ikke synes at kunne rumme flere Personer, end dem, som allerede befinde sig derpaa, men de have allerede brugt den Forsigtighed, at forudskikke nogle af sine Connexioner (naturligviis saadanne, som kunne hæve deres Yndigheder ved Contrastens Virkninger) med tilbørlig Anviisning angaaende Valget af Pladsen, som er beregnet paa at gjøre den største Effect, og hvor man, fremfor alt, ugeneret og utrænget kan stille sine Klæders Rigdom til Skue. Desforuden har man endnu, hvis man ikke hører til den priviligerede Klasse, men kun til "de Stores Slæb," som Digteren Gyllenborg kalder det, en Post ved Døren, hvem man med lydelig Stemme kan spørge om denne Grevindes eller Baronesses Plads, for at imponere den menige Hob, og bringe den til at troe, at man, langt fra at høre

til denne Klasse, som trænger sig ind, i det mindste bør regnes til de Stigendes, hvilken i vore Dage er langt talrigere og mere anseet. Den Cavalier (Ægteherre eller Cicisbeo), som tjener disse Damer til Escorte, træder ind iblandt de øvrige Herrer, og begynder, ligesom de, at lorgnere de forsamlede Skjønne. Nye Coterier ankomme og gruppere sig foran Bænkene. Domestikerne bære Stole frem. Paa mangen stakkels Dames Ansigt yttrer sig allerede Fortrydelse over skuffet Haab, Rædsel for den største Ulykke, som ved slig Leilighed kan indtræffe, nemlig: — ikke at blive bemærket, eller maaskee endog at fordunkles af Andre. Der gjøres Plads for de end senere Ankommende, men en gammel Frøken, som kun har beholdt Hofærmerne tilbage fra sin forrige Storhed, vil ikke klemme sig ind imellem lutter Borgerkoner og Døttre; hun sætter sig paa een af de fremskudte Stole, og giver saaledes ogsaa Tonen an for de øvrige, at danne en Linie der foran, hvilket da rigtignok er et Indbrud paa de tilbagetrængte Cavalierers Terrain, og ligesom nogle af vore moderne Philosopher nu kalde Stæderne det concentrerede Land, og Landet en udvidet Stad, kunde man ogsaa kalde Børssalen de udvidede Bænke, og Bænkene den concentrerede Børssal.

Endelig kommer det længselfuldt ventede Øieblik, da den kongelige Familie, omgiven af sit Følge, træder ind og sætter sig paa sine forbeholdte Pladser. Alle Øine, alle Ønsker finde et Foreningspunkt, dyrebart for deres Hjerte. Hvilken Svensk kunde vel, især ved en saa høitidelig Leilighed, see den kongelige Familie, uden at blive rørt i sit Inderste? — denne høihjertede

Helt, hvem Fædrenelandet skylder sin nuværende Roe, Hæder og Velfærd; — hans Gemalinde, som atter minder os om Ulrike Eleonores Dyder og ømme Velgjørenhed; deres Søn, Nordens Haab, Pantet paa dets Fremtids Lykke, hvis mandigskjønne Træk forene Godhedens med Kraftens og Heltemodets Udtryk; hans unge Gemalinde, Gratiernes Dronning, som forener Fortiden med Fremtiden, Hun, som, stedse dyrebar for det svenske Folk, nu er Gjenstand for dets Tilbedelse. Det synes, som om man ikke kunde see sig mæt paa dette fortryllende Skuespil; den Taushed, som følger de kongelige Personers Indtrædelse, er en Hylding, som deres Hjerter synes at skatte. Deres Ansigter, af hvilke en tryllende Glæde skinner frem, synes at sige til de Omstaaende: "Vi befinde os midt iblandt dem, som vi elske, og af hvilke vi elskes; midt iblandt vore Venner og Børn."

Musiken begynder paany. Det er den interessante Anglaise, der udgjør et saa vigtigt Tidsafsnit i Borgerkonernes og Borgerdøttrenes Liv. Ikke vil jeg paatage mig, at skildre deres Forhaabninger, ikke heller deres ei mindre undskyldelige Prætensioner, thi hvem vilde ikke gjerne kunne rose sig af, paa denne Dag at have dandset med en Person af den ophøiede Familie? Jeg vil indskrænke mig til at henpege paa Utaalmodigheden hos de unge Piger, hvis ustadige Blikke synes at lede efter den iblandt de forsamlede Cavalierer, med hvem de allerede Dagen i Forvejen have lovet, at dandse denne Anglaise, som sætter dem i Stand til, med Triumph at kunne forkynde deres fraværende Bekjendte, at de have havt den Lykke, at staae nærmest ved Hendes Majestæt Dronningen eller Hendes Kon-

gelige Høihed Kronprindsessen, eller at have gjort Kjæde med Hans Kongelige Høihed Kronprindsen; den eneste Kjæde, om hvilken disse unge Piger ville tale med Glæde, saalænge de leve. De ventede Cavalierer indfinde sig: de uniformerede med den ædle Dristighed, som Militaircostumet giver, de, som bære den simple sorte Kjole, med synlig Forlegenhed over at see sig saa pludselig hensatte i Hofcirkelen fra Comtoirs og Bureaus. Damer, som troede sig sikkre paa, at Cavaliererne af deres Bekjendtskab, med Hensyn til dem, vilde lade sig lede af Pligtfølelse, finde dog stundom, at de have gjort Regning uden Vært, og at de saakaldte Pligtdandse have det tilfælles med de Diners og Soupers, fra hvilke de skrive sig, at de letteligen glemmes. Disse Damer vilde endnu været langt mere krænkede ved sine Medsøstres Oiekast, deres nemlig, som deelagtiggjorte i den Fornøjelse at dandse, nu med temmelig Uforskammenhed synes at sige: "O see dog, hvor lykkelige vi ere", dersom de ikke bleve holdte skadesløse for alt andet Savn, ved den Nydelse, at see de Kongelige Personer i Nærheden. — Anglaisen er tilende og Valtsen begynder. Sammenligner man denne Dands blot som Fornøielse, uden Hensyn til de ophøjede Personer, som ved denne Leilighed give den Førstnævnte saa stort et Fortrin, saa kan man vel ikke nægte, at Valtsen har langt mere Interesse, saavel for Tilskuerne, som for de Dandsende selv. Dog er Dandsernes Interesse noget ganske andet end Tilskuernes; de Første nyde Dandsen selv og skaffe ogsaa Andre Fornøjelse; deres Nydelse er renere, thi med de Sidstes blander sig ofte en Smule Overgivenhed, ja endogsaa Ondskab.

(Fortsættes.)

Pastor H. Bjerregaards Bestræbelser for at udbrede Træplantning i de jydske Hedeegne.

Paa Jyllands Heder gives store Strækninger, som ikke kunne bringes under Ploven, fordi Naturen har været derimod. Til saadanne Strækninger høre de bratte Banker, med de af disse indsluttede Fordybninger og smalle Dale, som imidlertid afgive den heldigste Beliggenhed og Jordbund, især for Naaletræer, hvilke ogsaa tilforn have staaet paa disse Steder, hvorom Levningerne i de derværende Tørvemoser endnu vidne.

Overbeviisningen om at dette var den rigtigste Maade til at gjøre disse øde Strækninger frugtbringende, bevægede Velærværdige Hr. H. Bjerregaard, for Tiden Sognepræst for Hjermind, Lee og Hjorthede Menigheder i Middelsom Herred, Viborg Amt, som i henved 30 Aar har opholdt sig i hine Egne, til at anstille Forsøg med at beplante nogle af ovenmeldte Strækninger med Træer. Forsøgene lykkedes, og Hr. Pastoren har siden, uden at tilsidesætte sine Kaldspligter, fortsat med Træplantning, har virket meget til Plantagers Anlæg endog hos flere af Bondestanden, især ved, uden Betaling, at uddele saavel Frugt- som Skovtræer, af hvilke han i forrige Aars Foraar uddeelte 27000 Stykker. Af Naaletræer, som han har plantet, og som nu ere henved 30 Aar gamle, kan nu haves af et Træ ikke blot en jevn Bjelke, men 6-8 Bræder paa 5 Alens Længde og 9 Tommers Brede. Af sin Præstegaards Jorder, der ere af et Areal af 83 Tdr. Land, har Pastor Bjerregaard indtaget 7 Tdr. til Plantage, og agter endvidere dertil at anvende 5 Tønder.

Ved disse hans Bestræbelser, hvortil ogsaa hører, at han i Jyllands Stiftsaviser har indrykket Opfordringer og populaire Anvisninger til Træplantning, har Pastoren vakt megen Sands for Lyngbankernes Beplantning med Naale- især Birketræ.

Det Kongel. danske Landhuusholdningsselskab, som var bleven bekjendt med Pastor Bjerregaards Bestræbelser for med Træer at beplante de jydske Hedeegnes Banker, og som var af den Overbevisning, at der ikke er nogen sikrere Maade, hvorpaa Træplantningen kan fremmes i en Egn, end den af ham iværksatte, i Særdeleshed naar der, som her, kan gives Exempel paa hvad ufortrøden Flid kan udrette, i Forening med Nærværelsen af en kyndig og velvillig Mand, som er tilrede med Raad og Daad, anbefalede Hr. Pastoren f. A. til en allernaadigst Understøttelse for endmere at sættes istand til at udbrede Træplantningen.

Hs. Majestæt bifaldt allernaadigst Indstillingen, og tilstod Pastor Bjerregaard en Understøttelse, mod at han i 2 a 3 Aar uden Betaling udleverede i det Hele 100,000 sunde Naale- og Løvtræer, samt gav Vedkommende Anvisning til deres rigtige Udplantning og Behandling.

Den 17 f. M. behagede det Hs. Majestæt ved Allerhøistsammes Reise igjennem Hjermind, at tage i Øjesyn Pastor Bjerregaards Træ-Planteskole og Plantage.

Jesper Degns Anmærkninger til Liigprækenen over Mesolongi.

(Denne Ligprædiken, som, underskrevet Noctua, var indført i Randers Amtsavis No. 70, blev derfra

optaget i Kjøbenhavns Morgenblad No. 74-75. Disse Anmærkninger ere optagne af Randers Amtsavis No. 82.)

Da jeg er vis paa, at af dem, som have læst denne Præken, er der ikke een, der har forstaaet den: saa har jeg til Publicums Bedste besluttet at forsyne den med nogle oplysende Noter, hvilket jeg tit tilforn har maattet gjøre ved min Pastors Taler.

For det første vil nu ingen uden min Forklaring kunne begribe, hvorlunde hans Velærværdighed fra en erklæret Tyrkeven og Grækerhader med eet er bleven ganske det modsatte. Men det kommer deraf, at han har et politisk Barometer, som han altid retter sig efter; da dette nu for kort siden pludselig steeg fra "ustadigt" til "smukt Veir" for Grækerne, saa har han ogsaa ganske forandret sine Meninger om dette Folk. Han saae, at det ikke længere var forbudet at samle Penge til dem, og — hvad der endnu var mere — at nogle store Potentater nu vilde anerkjende dem: dette gav deres Opstand et ganske andet Udseende; den var ikke længere en Rebellion, men en Krig. Hvorledes Anerkjendelsen kan gjøre saadan Forandring, vil jeg oplyse med et Exempel: Min Naboe Mads Madsens Søn Mads, som blev confirmeret sidste Paaske, havde lagt sig et Lommeuhr til, samt en Meerskums Pibe med Sølvbeslag, og vilde, paa Grund deraf, gaae i Laug med Karlene; men disse viste ham af, og vægrede sig standhaftig ved at anerkjende ham, ligeindtil han byttede Hoved med Peer Peersens Karl (han fik et af Træ for et af Meerskum), Rør med Anders Andersens og Uhr med Lars Larsens, samt spenderede sex Potter Brændeviin. Nu blev han "anerkjendt" og forvandledes eo ipso fra Dreng til Karl.

Dernæst finder jeg det nødvendigt at skride til en Forklaring af Ordet "legitim"; det forekommer rigtignok ikke i Liigtalen, men det underforstaaes; thi uden dette Ord kan ingen enten tale eller skrive Politik. Legitim maa først og fremmest ikke oversættes ved "lovlig"; thi den tyrkiske Regjering f. Ex. kan jo ikke kaldes lovlig, da den ingen Love har, bruger eller holder, og alligevel er den saa legitim, som dertil. Hvad

er saa legitim? det er hverken meer eller mindre end "stærk". Naar Græken kan faae Magt med Tyrken, naar han er stærk nok dertil, saa er han ogsaa legitim nok; men er han for svag og bukker under, saa er han illegitim; det er som Tobak for en Skilling. Med andre Ord: vinder han, saa har han Ret — taber han, saa har han Uret; det er hvad vi Lærde kalde at dømme aposteriorisk (bag fra). Lad os illuminere dette med Exempler! Masaniello var legitim i tre Dage, og det dygtigt; men aldrig saasnart var Aanden af ham, før det ogsaa var ude med Legitimiteten. Cromwell var legitimissimus i 10 Aar; og havde hans Søn været ligesaa dygtig som Faderen, kunde han have blevet lige saa legitim; men det var — hvad Tydsken kalder — en "Schwachkopf", derfor gik baade hans egen og Faderens Lovlighed ad undas. Ingen har dog besiddet Legitimitet i højere Grad, end Napoleon i hans Velmagt; der var ikke een, der tænkte paa at gjøre ham den stridig, uden Engelskmændene, som han ikke kunde komme til; men den frøs ihjel i Rusland, og saa Godnat Parti! See! og forstaae mig nu vel: Tyrken har indtaget Grækenland, ergo ejer han det legitime; men kan nogen rykke det fra ham igjen, saa har han det med den allerstærkeste Ret. Enfin! vi vil tage et tydeligt Exempel, som skal oplyse hele Grækersagen: Ole Mortensen Griis i Skidenpyt — som alle og enhver kjender — trættes med Herregaardsmanden om sin Gaard; han siger den er betalt, Hosbonden siger nei; Forvalteren vil sætte Ole Mortensen Griis fra Gaarden, men Procurator Leiermaal holder paa ham alt hvad han kan; nu kommer det an paa hvem der staaer sig, den har naturligviis Ret. Non aliter. Ole Mortensen Griis er Grækeren, Hosbonden er den tyrkiske Sultan, Forvalteren er Ibrahim og Procuratoren kan være Cochrane; staaer Cochrane sig, saa beholder Ole Mortensen Griis sin Gaard, og det med den største af alle Retter; men kan derimod Forvalteren faae Overmagten, see saa er Græken legitime remotus.

Til Slutning vil jeg prøve Forklaringen af visse dunkle Udtryk i meeromrørte Pastors Prædiken: "Krumstaven" betyder en Nøddekrog, hvormed man trækker de højst hængende

Nødder til sig, og — om ej anderledes kan være — brækker Grenen. "Gravøl" her, pars pro toto, indbefatter ogsaa Brændeviin, Tobak, ja — sensu latissimo — Suppe, Steeg og Kage. Naar Grækerne nu ere caput, saa slaaer man sig en Basseralle af, drikker den Afdødes Skaal, og trøster sig med: "vi skal alle den Vei."

"Barbenede Bedesøstre" (Betschwester) er egentlig en Stikpille til Maren Rytters, der har faaet sit Tilnavn af hendes letfærdige Levnet med Hestfolkene i hendes Ungdom; men som nu hører til de Hellige i Bjergeherred.

"Kræmmersjæl," hermed sigtes til Jacob Kræmmer, der snakker godt for alle, men snyder hvem han kan; havde han ikke forlængesiden solgt sin Salighed, kunde man kjøbe den af ham for 2 Skilling; det er rigtignok en complet Kjeltring.

Med "Paven" mener han egentlig en vis Prælat, der er saa hoffærdig, at han siger "Kjære!" til en Præst, og "Han" til en Degn.

"Jesuiter." Hans Velærværdighed mener, at Phædrus har skrevet sin Fabel om de to Hunde med bestemt Hensyn til vore Tider. Den Hund, som først havde Hundehuset i Besiddelse, betyder Protestanterne; den anden, der kom med sine Hvalpe, lokkede den første ud med søde Ord og smigrende Løfter, men siden satte sig i legitim Besiddelse af Huset, skal være Jesuiterne. Skjøndt Udtydningen ikke er saa feil, synes mig dog, den er noget langt hentet.

"Morere deceret" læs: "decenter."

"Bloddampende Hellas" id est: den dampende Bolle, om hvilken de patriotiske Ynglinge sidde og synge: "Døe for Landet kan vi alle", o. s. v.

"Kannibalens Kanon". Et Drikkeglas paa Herregaarden, i Form af en Kanon, der lades og affyres saalænge til alle Gjæsterne falde under Bordet.

"Riimsmedde" er en Skose til mig, fordi jeg undertiden gjør Vers i Aviserne.

Dette til nødvendig Forklaring; skulde der endnu findes nogle Dunkelheder, ville man behagelig henvende sig til Ovenskrevne.

Indenlandske Efterretninger.

Fra Bibelselskabet i Danmark er udkommet dets ellevte aarlige Beretning. Dette Selskab blev stiftet d. 22 May 1814, og Oprindelsen dertil var følgende: Det Londonske Bibelselskab overdrog i Aaret 1812 en af dets Medlemmer Pastor Henderson, at besørge i Kjøbenhavn et Oplag af Bibelen trykt paa Islandsk, og ligesom det havde foranlediget, at paa mange andre Steder Bibelselskaber vare opstaaede efter dets Mønster, saa overdrog det og ham, at virke til et lignende Selskabs Oprettelse i Kjøbenhavn, til hvis Raadighed det stillede en Sum af 500 Pd. Sterling. En Plan for et dansk Bibelselskab blev udkastet, og Dhrr. Münter, B. Thorlacius, Mynster, Thorkelin, P. E. Müller, J. Møller, Brøndsted, Frost udstædte en Indbydelse om en Sammenkomst d. 22 May 1814, for at raadslaae om Oprettelsen af et saadant dansk Selskab. Selskabet fik under 16 Juli næstefter Kongl. Tilsagn om Beskyttelse, og Stifterne udgave derpaa en Indbydelse om Bidrag. Disse udeblev ikke; mange Hjelpe- eller Filialselskaber ere ogsaa efterhaanden blevne stiftede over det hele Rige. Ved Kongel. Rescr. af 16 May 1818 skjænkedes Selskabet et Pengebidrag af 4000 Rbd. Navneværdie til at fremme dets gavnlige Formaal.

Efter Bibelselskabets Regnskab til 31 Marts 1826 ejede det i Obligationer, efter disses paalydende Summer, 7475 Rbd. Sølv, og 21300 Rbdlr. rede Sølv. Den omtrentlige Sum af Bibler og nye Testamenter, som af Bibelselskaberne vare satte i Omløb i det danske Monarkie var 132000 Exemplarer. Foruden de aarlige Beretninger som det danske Bibelselskab udgiver efterat dets Generalforsamling er afholdt, der plejer at være i May (af hvilke aarlige Beretninger nu elleve haves), udgiver det ogsaa maanedlige Efterretninger.

Længe forinden Ideer om Bibelselskaber opstode eller i det mindste bragtes i Udførelse, havde Lauritz Stistrup, i sin Tid Kjøbmand i Hobro, erhvervet sit Navn hæderligt Minde hos os, ved at skjenke sin Formue til den Bestemmelse, at et vist Antal Bibler aarligen skulde uddeles blandt den fattigere Folkeklasse i Staten. Derom blev oprettet en Fundats af 2 Dec. 1748, med Kongel. Confirmation af 17 Jan. 1749. Den fromme Aand, der udtaler sig i Fundatsens Bestemmelser, er værd at kjende. See Penia 1814 S. 62-78, hvor noget er samlet om dette Legat, og om Biblers Uddeling med mere hidhørende. Stistrups Idee var forud fulgt for endeel af Kammerraad Arnold Bærens, som 1740 skjenkede hver tiendepligtig Bondegaard i de to Sogne Starup og Harup i Haderslev Amt et Exemplar af Christian Fjerdes Huus- og Reisebibel i Qvart, og hvert Huus i samme Sogn et Exemplar af det nye Testament. (Danske Atlas VII. 141.)

Bibelselskabets Generalforsamling blev holdt d. 18 May sidstl. og flere hundrede Medlemmer, saa mange den store Sal kunde rumme, vare tilstede. Hs. Exc. Geheimestatsminister Greve af Schimmelmann præsiderede. Mødet aabnedes med en Tale af Selskabets Medlem Prof. Pastor Brorson, som indeholdt Betragtninger over Guds Ords Kraft til at forædle vor Tid. Dr. Theol. Mynster forelæste den af ham redigerede indenlandske Beretning, og Professor J. Møller en Udsigt over de udenlandske Bibelselskabers Forhold og Virksomhed i afvigte Aar.

Aarhuus, d. 14de Juli. Imorges Kl. 4 havde vi her et meget haardt Uveir med Lyn og Tordenskrald lige over vore Hoveder og et Regnskyl som om det kunde været et Skybrud. I forrige Uge har man ad Viborg og Randerskankanten ligeledes havt nogle frygtelige Uveir. I Grønbek, Finderup, 2c., faldt der store trekantede Iisstykker, der slog adskillige Kreature ihjel. I Vorrup blev en Kone dræbt af Lynilden. Men ved den megen Regn som er falden, er Branden dæmpet som i den skrækkelige Tørke var udbrudt i Fjeld Skov, under Estrups Gods.

Blandede Efterretninger.

Englands anden Handelsstad er Liverpool, der med sine store Udsigter for en Verdenshandel kan indhente London. Den har allerede over 150,000 Mennesker, uhyre Dokker, hvis Benyttelse for de Skibe, som bruge dem, udgjør den betydelige Sum af 120,000 Lstr. aarligen. — Den paa Industrie rige Stad Manchester har 165,000 Indv., voxer ideligen, og skylder sine Bomuldsmanufakturer sin Flor. Der forarbeides i England aarligen 750,000 Baller Bomuld a 250 Pd., og den største Deel heraf faaer i Manchester-Shire sin Forædling. De hværende 4 Millioner Tene drives ved Maskiner med en Kraft der er liig 4000 Hestes. — Birmingham, i Grevskabet Warwick ved Rea, har i Aaret 1688 begyndt sin Blomstring, har nu, i Gammel- og Nystaden, et Antal af 115,000 Indvaanere, som leve ved Metal-Arbeider. Eginstons og Boultons Metalfabrik-Værksteder ligge i Nærheden. Paa Torvet hænger en Vægt, hvor enhver kan uden Betaling lade veje alt hvad han lyster. — I en Afstand af 84 Mile blomstrer Bath ved Ovre-Avon, med 45000 Indv.

(Rivinus.)

Haytis Folketal beløber sig til 950,000, og Stats-Indkomsterne til 37 Mill. Franker. Regjeringen lader ved et engelsk Handels-Selskab Guldbergværket Cibao igjen optage. Forskudene dertil afgiver bemeldte Selskab; den rene Gevinst deles mellem Regjeringen og Entreprenørerne. Et ypperligt Skrift om Øen, der med Flid og Nøiagtighed ogsaa giver dens Historie fra de ældste Tider, fra 6 Dec. 1492, da Colombo landede paa Øen, indtil den sidste kongelige franske Ordonnants i Aaret 1825, er udkommet med Titel: Histoire politique & statistique de l'isle d'Hayti, Sainte-Domingue, écrite sur des documents officiels & des notes communiquées par Sir James Barskett, Agent du gouvernement dans les Antilles, par M. Placide Justin. Paris 1826. 8. rec. i Hall. allg. L. Z. Apr. 1826. 99.

For kort siden døde i Scheffield et Menneske som var Snedker af Haandværk, og som i sin Levetids sidste sexten Aar havde i sit Sovekammer med største Omhue bevaret en Ligkiste i hvilken han ønskede at begraves. Den var udarbeidet til en overordentlig Skjønhed og havde faaet en Glands der langt overgik den, det skjønneste Huusmøbel almindeligen har. Omtrent en Maaned før sin Død var han bleven færdig med en lige Gjemmested for det jordiske Hylster for hans skjønnere Jeg. (Brit. May.)

Kjøbenhavns Børs, den 18 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	174	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	72	72¼ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54¾	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 58.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 22 Juli 1826.

Om Begrebet Borgerfrihed.

"Borgerfrihed, bestemt ved retfærdig Lov,
giver Kjerlighed til Fædreneland,
Mod til dets Værn,
Lyst til Kundskab,
Attraae til Flid,
Haab om Held."

(See Frihedsstøtten ved Kjøbenhavn.)

Skulde det ikke være et saare fortjenstligt Arbeide, om en Mand, som føler Kald dertil, vilde paatage sig, i et for Almuen forstaaeligt Sprog, at udvikle det Begreb, som bør forbindes med Ordet Borgerfrihed? Ordet forekommer saa ofte i Aviser og Skrifter, der læses af Almuen; men man maa befrygte, at Almuen ikkun har et dunkelt Begreb om Ordets Betydning, og det dunkle Begreb kan let, i Forbindelse med andre dunkle Begreber, om Vigtigheden af Orden, m. fl. forlede til strafværdig Uorden. I en saadan populær Afhandling om Borgerfriheden vilde det, uden Tvivl, være passende, at forudskikke en historisk Beretning om Trællenes og de Livegnes Tilstand i ældre og nyere Tider; thi hvo der ikke veed hvad Trældom er, han veed og forstaaer heller ikke hvad Borgerfrihed er, og ligesom Trældommen i alle sine Grader er hadværdig, saa er Friheden elskværdig. For Almuen i vort Fædreneland vilde en saadan Afhandling, om den i indeværende Jubelaar blev meddeelt, være saameget mere kjærkommen, da det er Christendommen, der, efterhaanden som den fandt Indgang i Landene og blev Regenternes virkelige Troe, har formildet Trællenes Kaar, og i Særdeleshed, saavidt Fædrenelandet angaaer, har havt en saa velgjørende Indflydelse paa Lovgivningen, at Almuen her, i Sammenligning med mange andre Landes Almuesfolk, nyder en høi Grad af borgerlig Frihed. Lov og Ret betrygger her Almuemandens Ære, Liv og Gods, lige saavel som Adelsmandens. Vistnok nærer den oplyste Christen, der er Frihedens Ven, fordi han er Menneskeven, endnu mangt et Ønske for den, i egentligst Betydning af Ordet, tjenende Classe, hvortil ogsaa maa henføres Herskabelige Betjente, saasom Forval-

tere, Skovridere, Gartnere o. fl., paa hvis timelige Velfærd Herskabets Luner har en alt for mægtig og derfor ofte farlig Indflydelse. Mon ikke fuldstændige, i et tydeligt Sprog med bestemte og utvetydige Udtryk affattede, og med kongelig Confirmation forsynede Instruxioner, vilde give Herskaberne fornøden Sikkerhed for Opfyldelsen af de Forpligtelser, dette Slags Betjente bør indgaae? Men hvis saa er, var det da ikke en stor Velgjerning, at frie og frelse Betjenterne og deres Familier fra den Ulykke, uden Lov og Dom at miste Levebrød! Ligesaa er der endnu meget at ønske for det Slags Huusbeboere paa Landet, som man paa nogle Steder, ikke saa ganske upassende, kalder Trælle-Huusmænd, det er saadanne Beboere, der hverken have Fæste- eller Forpagtningscontract, men, som Tyende og Leiere, kunne, efter foregaaende Opsigelse, udkastes af Huusleiligheden. Men man tør haabe, at ogsaa disse Spor af Trældom ville vorde aldeles udslættede. Der er aldeles ingen reel Fordeel ved at holde saadanne Tyende, thi de ere farlige Mennesker, og saa meget mere farlige, som de, omendskjøndt de i en vis Henseende ere Trælle, dog ikke ere virkelige Trælle, ja saa meget mere farlige, fordi de have Begreb om, hvor langt heldigere Fæstehuusmandens Stilling er. Men naar saa saadan en Trællesjel, i Følelsen af sin uheldige Stilling, forgriber sig paa sin haardhjertede Herre, og maaske sætter Ild paa Herregaarden, eller slaaer Arme og Been itu paa Inspecteuren — hvad Fordeel er derved? Gaaer det da ikke, som Ordsproget siger: Man sparer paa Skillingen, og lader Daleren gaae. Den liden Vinding der haves ved at holde givte istedetfor ugivte Tjenestekarle, gaaer paa eengang, ved Trællenes Forbrydelse, op i

Røg. Ja! der er Forbandelse, men ingen Velsignelse ved den Vinding, der kjøbes ved Medmenneskets Trældom; thi Trældom er, som endog hedenske Philosopher sagde, en Tilstand imod Naturen — Friheden derimod er en velsignet Tvang, den er den Tvingsel og det Baand, Lands Lov og Ret lægger paa hver Borger, paa det at han ikke ustraffet skal krænke Medborgeres Rettigheder.

13 April 1826.

—. —n.

Assemblée og Bal paa Stockholms Børs, Nytaarsdag.

(Slutning; see forr. No.)

Hvo kan vel bare sig for at smile, naar han seer en liden Cavalier, hvis Ryg er temmelig udstaaende, søge at give sig en Mine, som om han førte sin større Halvdeel, endskjønt denne, uden Møje giver tilkjende, at Tilfældet er omvendt? Hvo vilde ikke smile ad en anden, som, hvilket ogsaa tidt nok forekommer paa Livets Bal, seer sig fortrængt og forekommen af en Lykkeligere, som har den Fordeel fremfor ham, at han bedre forstaaer at bruge sine Arme og Been, holder rigtigere Takt o. s. v.? — Contredandsen (til hvilken man i Almindelighed opstiller sig ligefor de kongelige Personer) opføres især af Hoffets Damer og Cavalierer, ikke af gammel Vane, som nu er bleven til Privilegium, eller fordi den kongelige Familie skulde finde mindre Fornøielse, hvis den ikke ogsaa her havde Leilighed til at beundre Dandsetalentet hos dem, som høre til dens Følge, men blot af den Aarsag, at Anstan-

den fordrer, at man i denne Dandses Stillinger og Tourer fremfor Alt bestræber sig for, slet ikke, eller dog saa lidet som mueligt, at vende Ryggen til de kongelige Personer, og da man veed, at dette er et Talent, hvori man kun ved Hoffet pleier at bringe det vidt, saa frygte de andre Dandsere for at paatage sig dette Bovestykke, og lade sig nøie med at see paa Contredandsen, det vil sige, at beundre den. Contredandsen hørte, fra gammel Tid af, til de Dandse, som ved idelig Afvexling af dens Tourer, havde meest Interesse, men nu har den kun lidet forud for Anglaisen, hvis Eensformighed er gaaen over til den, og giver nu ogsaa, ligesom hiin, kun liden Leilighed til at glimre ved siirlige Pas. Man gjennemløber Salen i Masse og i forskjellige Retninger, og kan prise sig lykkelig, naar man kommer forbi hverandre uden Puf og Stød; — springende danner man Arriergarden, naar man ikke finder Plads i den første Rad.

Nu kommer det Dieblik, da den kongelige Familie forlader sine Pladser, for at gjøre Touren igjennem Salen — dette saa længselfuldt forventede Dieblik, som skal tilfredsstille eller tilintetgjøre saa mange Prætensioner. De høie Hofembedsmænd, Kammerherrerne og Adjutanterne sætte sig i Bevægelse. Hvor skal man begynde, for at give et tydeligt Begreb om den [illegible]relse, som nu foregaaer i Salen?! De, som have Sæde, reise sig op fra sine Bænke eller Stole, og de allerede Staaende begynde at bølge som et oprørt Hav. I den første Rad Damers Ansigter udtale de forskjellige Følelser sig, som nu ere blevne vakte i deres Indre: Koketternes Overbeviisning, at det ikke kan slaae dem feil, at blive bemærkede, og at de sikkert ville blive

tiltalede; de beskedne Fruentimres Forlegenhed ved den blotte Tanke om Muligheden, at denne Udmærkelse kunde blive dem til Deel. De ældre Damer der, som skjule sig bag de yngre, frygte vistnok for, at deres Nei eller Ja ikke skal være tilstrækkeligt, ifald Majestæterne skulde beære dem med et Spørgsmaal, eller de gjøre det ogsaa i den Hensigt, at give sine yngre Clientere Leilighed til at glimre med deres Kyndighed i det franske Sprog. Ha! hvo kan da skildre den Henrykkelse og Begeistring, hvormed de aflægge Beretning til de bagved dem staaende ældre Damer om alt det, som de kongelige Herskaber have sagt til dem, og om det, de have svaret herpaa. Det høie Selskab gaaer videre, og dræber eller føder med hvert Skridt et Haab, udbreder Glæde eller Sorg, frembringer Triumph eller Nederlag. Endog af det smukke Kjøn lægges Angrebsplaner ved denne Leilighed. Der er en gammel Donna fra Landet, hvilken Tilfældet harført til Hovedstaden, netop paa denne mærkværdige Tid, og som fast har besluttet, ikke at forlade Stockholm, førend hun har nydt den Ære, at tale med deres Majestæter paa Børsballet. Allerede løfter hun kjekt den ene Fod op, for at træde frem, og er det ikke en Lykke, at Dronningen tiltaler hende først, ellers vilde hun være kommen Hds. Maj. i Forkjøbet. Ikke mindre listig bærer en anden Dame sig ad, paa en anden Kant af Salonen; hendes Plan synes fuldkommen vel beregnet i Hjemmet, og bliver iværksat med ligesaa megen Skarpsindighed. Hendes elegante Dragt, hendes hurtige Svar, hendes Færdighed i det Franske, Alt synes at sikkre hende det Held, som ogsaa virkelig falder i hendes Lod. En ung Person, i Nærheden af hende, giver ved sin synlige Utaalmodighed tydelig at forstaae, at den

lange Samtale, som hendes kokette Naboerske forstod saa kunstigen at indlede, forekommer hende som et Indgreb i hendes Rettighed; men netop denne Misfornøielse driver den Anden endnu mere til ikke at holde op, og hun fortsætter Samtalen med en saa løbende Tunge, at den endog vilde sætte Capitain Puff (en Sladderhank i et svensk Lystspil) i Forbauselse. Straalende af Glæde over den nydte Triumph, synes hendes stolte Oiekast at spørge de Omstaaende, om det vel er muligt, at hendes Lykke kunde blive ubemærket af Nogen. En Kone tilaars og høit voxen, har sin Plads paa en af de bagerste Bænke, læner sig forover i det Haab, saaledes hastigere at blive deelagtig i Hoffets Vievand, men hun tager feil, og det formodentlig af den Grund, at man var bange for, hun skulde komme udaf Balancen af lutter Glæde.

Men hvorledes bære da Herrerne sig ad? torde vel blive et Spørgsmaal fra de Smukke, hvem disse Linier komme for Oine. Taalmodighed, mine Damer, det er jo i sin Orden, at disse nævnes tilsidst. I det Hele bemærker Jagttageren i denne Deel af Selskabet de samme Phænomener, som i den anden, med den eneste Forskjel af det mere imponerende Udvortes. De samme Cavalierer, som vi tilforn saae følge i Hælene paa Excellencer og Høivelbaarenheder, stræbe nu at blive bemærkede af de kongelige Personer, for at opsnappe et naadigt Hovednik, et Ord, ja vel endogsaa en Samtale, og vee den, som er i Veien, dersom han ikke forstaaer at bruge sine Albuer til rette Tid. Naae de ikke deres Maal paa et Sted, saa prøve de deres Maal paa et andet, og saaledes ere de i en uophørlig Bevægelse, indtil de have opnaaet deres Hensigt, hvor-

efter de synes at blive rolige. Men hvilken en Rolighed! Neppe hilse de deres Bekjendte, saa fordybede ere de i Drømmerier om deres tilkommende Storhed, om Forvandlingen af det smale Broderie paa deres Kjole til et mere glimrende; om Bytningen af deres lille Kors imod et større, eller imod et bredere Baand. Ligesom i Dame-Cirklen, spørge Herrerne hinanden til Høire og Venstre, hvem de ere, som blive tiltalede af de kongelige Personer. Man trænger sig til at komme dem saa nær, som muligt, alene for at høre, hvad de sige, er der end ikke Skygge af Haab om, selv at vække deres Opmærksomhed. Lykkes ikke dette, saa baner man sig Vei igjennem Mængden, for at gjøre Cour til den, som har havt den Lykke, at blive udmærket af de kongelige Personer, for af ham at erfare, hvad der er bleven sagt og svaret, hvorved man naturligviis ikke lader sig mærke med, at man allerede veed det Altsammen paa et Haar. De, som nyde den Ære, oftere at komme i Nærheden af den kongelige Familie, saasom: de høie Stats- og Hofbetjente, samt Militairpersonerne, ere saa fornuftige at indsee, at dette Bal især skal være en Fest for de Classer af Selskabet, som kun ved saadanne Leiligheder kunne deeltage i denne Lykke, derfor ere de ogsaa de eneste, som gjøre en Undtagelse fra den almindelige Bevægelse. De glæde Damerne ved deres Nærværelse i en anden Deel af Salonen, underholde sig med dem, dele de Lykkeliges Glæde, og trøste dem, som uden denne Artighed vilde have forladt Soiréen med Misfornøielse. — Den kongelige Familie, dennes Følge, Storembedsmændene og disses Fruer forlade nu Ballet, og først nu begynder Mængden at udbrede sig almindeligere i alle Dele af Salonen. Aanden

synes at have faaet større Svingskraft ved det luftigere Rum, i hvilket man bevæger sig; Munterheden er smittende, og Følelsen af den Lykke, at have seet den kongelige Familie, at have været Gjenstand for eller Vidne til dens velvillige Opmærksomhed, udbreder sig med Lynets Hurtighed. Samtalerne fordoble sig og blive mere interessante; de Talendes Tone bliver fortroeligere; Cavaliererne begive sig til Damerne, man opsøger sine Bekjendte og meddeler hverandre, hvor lykkelig man føler sig; Manden glæder sig over sin Kones Fornøielse, endog om han ikke har havt den Lykke at blive udmærket ved et Blik eller et Ord af de kongelige Personer, og villig betaler han næste Dag de Regninger, hvormed Hr. Folker og Giron (hiin er den berømteste Modehandler og denne den berømteste Juveleer i Stockholm) ikke ville undlade at indfinde sig. Den Elskede forekommer Elskeren endnu mere elskværdig, dersom hun er bleven bemærket af den englelige Kronprindsesse, og have Dronningen og Kronprindsen talet med hende, eller har Kongen hilset hende, saa kan man være vis paa, at hun ikke lukker et Øie den hele Nat. Den, som foruden det franske ogsaa forstaaer Tydsk, Engelsk og andre fremmede Sprog, har en ypperlig Leilighed til at høre en Mængde Fremmedes Dom om denne, i sit Slags eneste Fest, en Dom, paa hvis Oprigtighed man saa meget mere kan stole, da de ikke troede, at blive forstaaede af deres Naboer. Endnu engang begynder Dandsen, men dennegang kun for at give Tegnet til Opbrud. Nogle Cavalierer lade rigtignok som om de ikke forstode det, og indbyde atter til Dands, og begynder ogsaa virkelig paa den; men er den tilende, saa befinde de sig som oftest alene i Salen. Klokken slaaer Elleve, og Alt iler hjem eller til et eller andet Aftenselskab, hvor de ventes med samme Utaalmodighed, som man i Krigstid venter paa tilbagekommende Spioner. (L. B. d. B. H. N. M.)

Indenlandske Efterretninger.

Viborg, den 15de Juli. Det vedholdende Tordenveir havde vi atter 8de Dag her Fredag Morgen den 14de fra Kl. 1 til 3½. Lynene og Tordenen vare stærke og en Regn paafulgte, der dog noget afkjølede den atter i Dag varme Luft. I Mandags faldt med Torden i Borritz og Gammelstrup Sogne i Fjends Herred trekantede Iisstykker og hvide og blaae runde Hagl af Nødders Størrelse, der nedslog, hvor de faldt, Kornet. Endnu i Gaar hørtes Gøgen og for 8 Dage siden qvækkede Frøerne, der neppe 2 Gange i Foraaret lode sig høre her, da vi ikke have synderlig Kjær nærved Byen. Paa sine Steder har Rugen taget Skade af Solen. Imidlertid kunde vi dog med Guds Hjelp vente, at Bøndernes Spekulationer i Dag paa Torvet, der forlangte 4 Mk. for en Skjeppe Rug, neppe vil gaae i Opfyldelse. — I en saa pengeløs Tid som nuværende, vilde den Uformuende faae en sørgelig Vinter, om det i saa Maade skulde stige. Men, uagtet Straaet er kort, tegner det dog paa Landets Sandmarker ikke til Misvext. Bygget og Græsset er dog oplivet betydelig efter Tordenregnen.

Viborg, den 17de Juli. I Gaar have vi havt en vedholdende og gjennemblødende Regn, som Jorden høilig trængte til. Græsset fremspirer dog atter; det tidlige Byg rækker sig; Havren haver lidt meest; Rugen modnes snart og lader dog til at blive god. Efter Heden og nuværende Regnveir fremspirer nu alt i Haverne; men Jordlopperne fortære alle udplantede Kaal, og selv dem i Plantebederne. Hvad der før St. Hansdag af fine Kaalsorter er plantet, opædes af Luus. Imod de Sidste er det godt, at gnide dem af med en ulden Klud dyppet i stærk grøn Sæbevand.

Blandede Efterretninger.

En Udvandring til Brasilien.

(Efter et for kort Tid siden udkommet Skrift under Titel: Beschreibung meiner Reise von Hamburg nach Brasilien im Juni 1824, nebst Nachrichten über Brasilien bis zum Sommer 1825, und über die Auswanderer dahin. Der Wahrheit gemäß und zur Warnung niedergeschrieben von P. H. Schumacher, vormals Commandant am Bord eines Kolonisten-Transportschiffes. Braunschweig. 1826. 8.)

P. H. Schumacher, der havde faaet Kommando over en Transport Kolonister ombord paa Skibet Georg Frederik, ført af Capitain Rosilius, begav sig den 27 Juni 1824 ombord. Her fandt han fem Officierer, en Læge, 399 Mand (Militære, Haandværkere, Kolonister), 32 Fruentimre, 41 Børn, 20 Mand Skibs-Eqvipage. De fleste havde af Major Schæffer faaet Løfte om at erholde Landstykker, eller at blive ansatte i de brasiliske Fabriker. Andre vare afgivne fra Landarbejdshusene i Güstrow og Rostok, efter Underhandling med Greve Osten-Sacken, som befuldmægtiget for det meklenborg-sverinske Ridderskab. (Sildigere skete nye Transporter.) Med Gensd'armer bleve disse formedelst Lediggang eller Drukkenskab Indspærrede afleverede ombord. Grove Excesser forefaldt ikke. Agterdelen af Skibet var for de givte Familier, de store Rum i Lasten for de unge Mennesker, den forreste Deel for de Syge. Skibet var rigelig forsynet med Provision, og denne af god Beskaffenhed. En tredie Deel af Passagererne maatte være Matroserne til Hjelp, og Reenlighed blev ved en god Disciplin overholdt. Klokken otte om Aftenen maatte alle begive sig til Sengs. Den 30 Juli kunde Skibet først stikke i Søen, og d. 17 Aug. naae Cap finis terræ. Den 31 Aug. paa hin Side Vendekredsen steeg Heden, og Skibet havde nu de første Døde. Nu viste sig Børnekopper. Vinden var ofte ugunstig, men der herskede dog ingen Vindstille. Den 26 Septbr. passerede Skibet Linien; 11 Oct. laae det i Rio-Janeiro's Havn, og der erfarede Mandskabet, at

Capitain Kiesewetter paa det, for kort Tid siden med Passagerer ankomne Skib Germania, havde ladet skyde 8 Oprørere. Kolonisationernes Inspektør Miranda blev roest som en menneskekjerlig Mand, men man beklagede, at hans Virksomheds Kreds var saa trang. Alt det ankomne unge Mandskab blev indrulleret som Militær, og alle de som vare dertil uduelige, bleve førte langt ind i det Indre af Landet, og der gav man dem 8 Schill. Hamb. Cour. daglige Underholdningspenge; men iøvrigt maatte de ganske sørge for sig selv. Qvæg og Agerdyrkningsredskaber havde vel Major Schæfer lovet Kolonisterne; men de erholdt Intet. De kunde derfor ikke behørigen bearbejde Jorden, vare ved Mangel paa Kjøretøj satte uden for Forbindelse med andre Kolonier, og desuden alt for fjernede fra Kysten til at kunne blive af med deres Productions Overskud, og for billige Priser erholde Nødvendigheder. Ligeledes gik det i de øvrige Kolonier. I Ny-Friburg lod Keiseren, medens Forfatteren opholdt sig der, 50 unge Mennesker udtage til Krigstjeneste, saasom han trængte mere til Soldater end til Kolonister. De Militære ere meget utilfredse. Forfatteren erholdt Kommando over en Bataillon, men han vilde ikke i Brasilien tjene med Franske og Italienere, som formedelst politiske og Criminalforseelser vare forjagede af deres Fædreneland, og til at opretholde deres nuværende Existenz understøttede alle haarde Forholdsregler mod det tydske Militær, og desuden bedrog dem ved deres ringe Solds Betaling. Disse tydske Tropper udgjorde fire Batailloner. En Secondlieutenant havde 22 Speciesdaler i Maanedsgage, en Overlieutenant 27, Kapitænen 35. Middagsmad koster Lieutenanten mere end $\frac{1}{3}$ af hans Lønning. Som Gratifikation til Eqvipering erholde Officererne 80 Spec., men den koster dem 100. — Forgjæves besværede Forfatteren sig hos Krigsministeren over den capitulationsstridige Behandling der blev viist de Militære; han blev anseet mistænkelig, heftet, afskediget. Hans Efterfølger, en Italiener, bestjal sine Undergivne, og da de truede med at myrde ham, greb han til Flugten. Med Møje erholdt Forfatteren, der var angivet som mistænkt for at hylde republikanske Grundsætninger,

at blive sendt tilbage til Hamburg i Aaret 1825.

Ingen Nation nyder der saa megen Beskyttelse som den engelske, hvis Konsul har vidst at udvirke, at hans Landsmænd ikke, hvad der skeer med Mennesker af andre Nationer, blive pressede som Matroser i Kejserlig Tjeneste. Ogsaa har den preussiske Konsul megen Agtelse hos Regjeringen. Det er vist, at en fremmed Haandværker, naar han kun kunde være sikker for ej at tages til Militærtjeneste, skulde i Rio befinde sig meget vel. Kejserinden vil gjerne vise sine Landsmænd Bistand; men hun har ingen Indflydelse. Justitien er ganske vilkaarlig, og i Forterne (ikke i Stæderne) ere indspærrede 2000 Fanger. Enhver Beskyldning kan bringe den retskafneste Mand i Fængsel. Indvaanernes Antal er 4 Millioner, og næsten den hele Befolkning lever kun langs Kysterne. I det Indre af Landet fejle Veje og Forbindelser. Regjeringen har ogsaa sendt tydske Tropper til Montevideo. I Hovedstaden Rio ligge ikkun Depots. 6 Batailloner Milits, næsten lutter Portugisere, forsyne Tjenesten. Pernambuc har en Bataillon tydske Jægere til Besætning. I Asplatina ere Indvaanerne for det meste antibrasiliansk stemte, og da de ere af spansk Herkomst, mere stemte for Buenos-Ayres. Denne Republik har flere og mere disciplinerede Tropper, og betaler dem bedre end Brasilien. — Sydbrasiliens ved Havvindene askjølede Klima er sundt. Den største Hede har December, Jan. og Febr. Slaverne blive meget menneskeligt behandlede, og naar de vise Troskab, da blive Negrene anseete som Lemmer af Familien.

Guitarre spilles her af alle. Selv Kejseren spiller det, medens han giver Fremmede Audience. For begge Kjøns Skole-Undervisning er slet sørget. Blandt Udlændinger ere de Franske de der nyde hos de Indfødte mindst Agtelse. — Naar man kjøber i det Smaa er Kaffe i Rio og i Hamborg lige dyrt; Theen er dyrere i Rio. Brasilianernes Hovednæringsmiddel er Maniocroden. Alle Vestindiens tropiske Frugter modnes vel i Rio, men mindre got. Viin modnes

i Brasilien, men Vinavlen kunde ej have Fremgang, da Regjeringen lod de unge Viindyrkere i Nye-Freyburg udtage til Soldater. Portviin er ringe i Priis. Almuen drikker et af Sukker destilleret Brændevin af meget modbydelig Lugt.

Guld udvirkes ved Vaskning, ikke i Bergværker. Papirpenge og Kobber er næsten det eneste man i Rio seer i Omløb; i Nordbrasilien seer man Sølv. Alle engelske Fabrikater faaes til billige Priser.

Den østerrigske Kejser har befalet, at af alle de ved østerrigske Naturforskere i Brasilien samlede Naturalier, som i Wien i brasilianske Samlinger ere opstillede, skulle de nye og sjeldne Gjenstande bekjendtgjøres til almindelig Nytte for Videnskaberne. Begyndelsen bliver gjort med den botaniske Samling, og Dr. Pohl, en af de naturforskende Rejsende, som hørte til den videnskabelige Expedition der fra Østerrige har været udsendt, er udnævnt til Redaktør derfor.

Sachsen hører til de Lande, som ved Kultur, Opfindelser, Beboernes Dristighed rc. udmærke sig. Uagtet dets indskrænkede Areal af kun 280 Qvadratmile, støder man der paa Meget, der virkeligen er højst mærkeligt. Det er et Bjergland af Granit, Sandsteen og Basalt; og har forskjellige høje Bjerge, 40 Floder og smaae Floder, herlige Egne, saasom det sachsiske Sveits, og forskjellige skjønne Puncter i den erzgebirgske og voigtlandske Kreds, 30 Mineralkilder, ypperlig Qvæg- og Biavl, Frugttræe- og Viin-Kultur, udmærket Agerbrug, Overflod paa Bjergproducter, Ædelstene. Dets Befolkning er, naar Nederlandene undtages, stærkere end noget andet Lands. 1,299000 Mennesker i 143 Stæder, og 3270 Flækker og Byer, blandt hvilke Ebersbach i Overlausitz vel er den største, med 700 Huse og 5000 Indvaanere. I Erzgebirge og Overlausits har Riget mange gode Fabriker. Universitetet i Leipzig blev anlagt 1409, Land- og Fyrste-Skolerne i Meissen og

Grimma i det 16de Aarhundrede, og det var i det 17de Aarhundrede, at Leipzig, som Middelpunkt for den tydske Boghandel, fik en nye Mærkelighed. Af Statens Indvaanere er en femte Deel Katholiker. Et af de nyeste og bedste Skrifter, som giver en sammentrængt Oversigt over Staten, og paalidelige Efterretninger er: Vaterlandskunde für Bürgerschulen des Königreichs Sachsen, von Carl August Engelhardt, Kriegskammer- u. Archiv-Secretair 2c., 3te verb. Aufl. Dresden 1825. 8. rec. i Erg. Bl. z. Jen. Litter. Zeit. 1826, No. 25.

Den af de tydske Stater, om hvis Militærforfatning man har de nøjagtigste Underretninger trykte, er uden Tvivl den Würtembergske. Der er nemlig udkommet i Ulm en "Würtembergischer Militäralmanach. Herausgegeben von F. v. Fromm, Oberlieutenant und Brigade-Adjutant. Mit Abbild. 1825. 8. Man læser her om Armeens Organisation, og Styrke, Udskrivning, Besoldning og Forplejning, Disciplinarmidler og Straffe, Enkekasse 2c. 2c. (Jen. allg. Litt. Zeit. Apr. 76.)

En berømt Bønnebog, som har tilhørt Dronning Maria af Medecis, er efter mange Omvandringer endeligen kommen til St. Petersborg. Denne Bog har baade en historisk og konstig Værd. Den indeholder paa 169 fine Pergamentblade Psalmerne, og flere Bønner i det latinske Sprog, er i Oktavformat, og indbunden i rød Fløiel. Skriften er i det mindste 400 Aar gammel. Den indeholder 53 større, med beundringsværdig Kunst udførte, Malerier, som man siger af den berømte Maler Hemelind (1450). Dronningen har formodentlig kjøbt dette kostelige Værk i Bryssel, hvor hun i Aaret 1643 døde. De smaa Forziringer hvormed den er prydet næsten paa hver Side, ere af de mangfoldigste og skjønneste Slags, som man nogensinde har seet af den Art. (Pol. Journ.)

Af de fra Frankrig forjagede Regicider ere nu kun faa tilbage i Live. Blandt dem hører

den berømte Merlin fra Duay, den meest udmærkede blandt franske Retslærde. Efter den franske Regjerings Forlangende maatte han og forlade Nederlandene. Han tog den Beslutning, at søge, med sin Søn, General Merlin, sin Tilflugt i de nordamericanske Fristater, og de begave sig derfor paa Skibet Allice, som gik under Sejl fra Antwerpen til New-York. I en Storm, som efter 8 Dages Vindstille pludseligen opstod, strandede Skibet paa Sandbankerne for Vlissingen, og det var under de største Farer næppe de Rejsende undgik Døden. Merlin kom med sin Søn tilbage til Brüssel. Paa nye gjentoges Paastande om deres Forjagelse fra Nederlandene. Men den ædelmodige Monark gav det skjønne og hjertelige Svar: "Stormen har bragt ham tilbage. Jeg vil ikke være grummere end Stormen; han leve da i vore Loves Beskyttelse". (ibid.)

Kjøbenhavns Børs, den 21 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	173	174 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{3}{4}$	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	$82\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$71\frac{1}{2}$	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$115\frac{1}{2}$	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$54\frac{1}{2}$	$54\frac{3}{4}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 59.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 25 Juli 1826.

Om Nationalbankens Obligationer.

Det maa glæde enhver, som interesserer sig for Danmarks Bank og Pengevæsen, at lægge Mærke til, at Nationalbankens Obligationer have holdt sig i en næsten uforandret Priis under den sidste Handels-Crisis, som saa betydeligt har nedtrykt Prisen paa de offentlige Fonds i Almindelighed. Fædrelands-Vennen bør antage det som et sikkert Beviis paa, at Nationalbanken, hvis Fundation allerede opvakte saa store Forhaabninger, har nu ved en stadig og hensigtsmæssig Bestyrelse grundfæstet i og uden for Landet den gode Mening og faste Tillid, som ere de bedste Støtter for et Lands Bankvæsen. Men medens man bemærker en saadan herskende Credit for een Sort af Bankens Gjeldsforskrivninger, er det paafaldende, at finde den tilsyneladende mindre herskende med Hensyn til en anden; de af Banken udstædte Obligationer for indløste Slesvig-Holstenske Skatkammerbeviser, eller de saakaldte Rigsbank-Obligationer, blive nu for Tiden kun betalte med 90 pCt., imedens de paa samme Rentefod lydende Nationalbank-Obligationer betales over pari. Da det neppe kan feile, at Capitalisten snart vil blive opmærksom paa, og drage sig til Nytte det Misforhold, som saaledes for Øieblikket finder Sted mellem 2 eensartede offentlige Papirer, saa troer Indsenderen det ikke upassende gjennem disse Linier at pege hen paa den Gevinst, som vilde tilflyde Banken ved at benytte Rigsbank-Obligationernes for Tiden lave Priis til at indkjøbe og tilintetgjøre af samme saa stor en Sum, som under pari Priis vilde kunne anskaffes. Da Bankens Bestyrere, som af de sidste Bank-Regnskaber sees, allerede have gjort sig til Princip at anvende Bankens Overskud fortrinsviis til Formindskelsen af dens Obligationsgjeld, saa kan det ikke feile, at den Deel af Gjelden, som med meest Fordeel for Banken lader sig afgjøre, fornemmelig bliver Gjenstand for denne Anvendelse af Overskudet. Indsenderen er imidlertid af den Mening, at de Forholdsregler, som skulle bevirke den paapegede Fordeel for Banken ei taale Opsættelse, da Ihændehaverne af National-Bank-Obligationerne

have det i deres Magt at tilvende sig denne Fordeel ved at sælge disse Obligationer til den nærværende høie Priis, og derimod anskaffe sig Rigsbank-Oblig. til 90 pCt., ligesom det overhovedet ei med Rimelighed lader sig antage, at denne Ulighed i 4 pC. rentebærende Obligationer længe kan vedvare.

†. †.

Til Hr. Professor Kisbye.

Roskilde 1826 d. 10 Juli.

Det er nu sålænge siden jeg hørte noget fra Dem, min gode gamle Ven! at jeg ej kan nægte mig den Fornöjelse, at skrive Dem til igjen. Mine Ungdomsvenner ere nu såre få. Min flittigste Korrespondent, ham jeg aldrig glemmer, den ædle Wolfrath, er, som De véd, forlænge siden hedengangen. For imidlertid at have noget bestemt at skrive om, vil jeg fortælle Dem Historien om min Retskrivning. Jeg finder det så meget mere passende, som jeg allerede ved Begyndelsen af Striden om Retskrivning i en Skrivelse til Prof. Nyerup víste, hvor urimeligt det er at ville göre Skrivebrug og Retskrivning til Synonymer, da just derved det forudsættes som rigtigt, hvad der først skulde bevises. Jeg troede, Ingen, som viste en Smule Logik og hvad circulus in definiendo er, kunde for Alvor påstå, at Retskrivning består i at skrive således som Pluraliteten af vore Skribentere skrive. Jeg fandt det underligt, at Skrivebrugen, der hos forskjellige Skribentere er ofte meget forskjellig og meget anderledes end den var i ældre Tider, skulde anses for uforbederlig og göres til Norm for Retskrivning, da vore Efterkommere naturligvis ligeså lidet ville anse os for ufejlbarlige, som vi have ansét vore Forfædre derfor.

Min Fader lærte mig som Barn at skrive, men naturligvis ikke Retskrivning, såsom jeg blot skrev efter, således som han skrev for. Da jeg var kommen i Latinskolen her i Byen, lærte jeg heller ikke enten Dansk eller Retskrivning. Når jeg imidlertid imellemstunder havde skrevet min Fader til, fik jeg i hans påfølgende Brev Irettesættelse, når Noget i mine var urigtigt skrevet. Jeg erindrer således, at han engang skrev til mig "en Studért bör ikke skrive som en ustudért." Mine Fejl må derfor uden Tvivl mést have været imod Etymologi og Analogi. Min Fader havde alligevel selv ligeså lidet et ortografisk System, som nogen Anden på den Tid. Han rettede derfor heller ikke ved Magtsprog uden at anføre Grunde; men så endog med Fornöjelse, at hans Sønner sagde ham imod, og når nogen af os gav Grund for vor Skrivemåde: så forlangte han ikke, vi skulde skrive som han. Således erindrer jeg, vi vare uenige om allene skulde skrives med et eller to Eller, da det ene El havde Etymologien, de to derimod Udtalen for sig.

I Skolen lærte jeg, som sagt, ingen Retskrivning, dog erindrer jeg, at min Rektor, Prof. Lysholm ved Stildiktering sagde os, hvorledes forekommende fremmede Ord skreves. Også erindrer jeg, min anden Lærer i øverste Klasse, Konrektor (siden Rektor og Justizråd) Sartorph engang lejlighedsvis sagde om Ordet Kunst: "Jeg skriver det med o; ti således lyder det; men man kan og skrive det med u; ti det kommer af at kunne." Denne Yttring af en så fortræffelig Videnskabsmand (han var en stor

Matematiker og Filosof) gav mig Mod til på den ene Side selv at have en Mening, og på den anden Side at være eftergivende mod anderledes Skrivende, der fulgte en anden Regel. Hvilken Forskjel mellem Sartorph og så mange nyere Skolemænd, der udgive deres Retskrivningslærer som ufejlbarlige, som deres Disciple må lære udenad, og tro som et Evangelium, og ikke vige et Stråsbredde fra, uden derfor at blive alvorlig vist til Rette *).

Af en gammel Stilbog under Prof. Lysholm fra 1770 (som hændelsesvis er undgået at blive brugt til Krøller) sêr jeg med Fornøjelse min Retskrivning på den Tid. Allerede da skrev jeg han, den ꝛc. uden d i Enden (tilforn havde jeg ved Forkortning sædvanlig skrevet h d istædenfor hand). Også skrev jeg da bliver uden s, men ofver istæden for over. Det understøttende e brugte jeg meget, f. E. i Attråe, Fortroelighed, stoer osv. Jeg skrev og i for i i Lejr, Sejr m. m. (men siden har jeg mere brugt i i de samme Ord). Jeg skrev og y i fornöyet, Höyagtelse. Jeg skrev derimod og fortiene. Også fordobblede jeg gjerne Vokaler som Tiid, overbeviist ꝛc. Ord af græsk Oprindelse skrev jeg således som de gamle Rommere skreve dem. Da jeg endèl År derefter blev opmærksom på, at de nærværende Rommere skreve f istæden for p h, gjorde jeg ligeledes, uden dog at være konsequent i Henseende

*) Således fik èn af mine Sönner engang en alvorlig Erindring, fordi han, ligesom hans Fader (i Jesu Moral og fl. St.) havde skrevet got uden d. "Véd din ...... ikke, at det kommer af god", sagde den af sin Sprogkundskab opblæste Lærer.

til t h. — Af det Anførte sêr De, jeg, hvad Retskrivning angår, stedse har været republikansk sindet. Uagtet jeg vel i mange År har følt, at Ordenes Lyd var det egentlige, som Skriften skulde tilkjendegive: så var jeg dog så vant til tillige at tage Hensyn til Etymologi og Analogi, at jeg ikke anså den blotte Udtale for tilstrækkelig til fuldkommen Retskrivning, eller til at bygge et System på. Til Forsvar for min egen Skrivemåde beråbte jeg mig snart på en, snart på en anden Regl, og anså ingen for höjeste Grundsætning. Jeg bekymrede mig desårsag heller ikke om de flere i de sidste tredive År udkomne Retskrivningslærer, da jeg ikke ventede at kunne erfare noget, som jeg ikke iforvejen viste. Men da Prof. Molbech i et Angreb på Prof. Rask i Anledning af Bogstavet å erklærede Skrivebrugen for den ene rigtige Grundsætning for Retskrivning, kunde jeg ikke afholde mig fra at opløfte min Stemme derimod. Ti hvad er Skrivebrug, og må den ikke være forskjellig hos forskjellige Skribentere, eftersom disse have henvendt större eller mindre Opmærksomhed på de flere forskjellige og indbyrdes stridende Regler for Retskrivning? Jeg vovede da tvertimod Prof. Molbech at erklære Udtalens Befølgelse for den ene fornødne Grundsætning for Retskrivning. Jeg var så heldig, at vor största Lingvist og Sproggransker, Prof. Rask, erklærede min Anskuelse for rigtig, og strax efter i hans fuldstændige Retskrivningslære beviste det, jeg ikke uden Frygt havde fremsat.

At denne af Prof. Rask anbefalede Skrivemåde er den naturligste, og tillige den letteste både at læse og ved Skriven befølge, er noget så iøjnefaldende, at det er mig ubegribeligt, at

Nogen for Alvor skulde kunne antage det Modsatte. Jeg siger med Flid for Alvor; ti for ikke at tilstå, man har fejlet, eller for Fordels Skyld, når man har en god Forlægger, og ikke skammer sig ved, at den upartiske, tænkende Del af Publikum i Hjertet lêr ad êns Sofisteri og Spidsfindighed, som man og i Recenzioner selv kan give Bifald: så kan man vistnok forsvare enhver nok så latterlig Mening. Men hvorledes er det muligt, at nogen kan miskjende Fordelen af at have et eget Bogstav til at betegne Ålyden? Er det muligt f. E. at sê på Ordet Baal om det skal læses Bål eller som et Tostavelsesord? Og er ikke Bogstavet å lært paa et Öjeblik såvel af Börn, der skulde lære at kjende Bogstaver, som af enhver Læser, der iforvejen kjender a? På samme Måde er det unægteligt lettere og mindre forvirrende at læse Ordene nå, få, dø, bo ꝛc. end naae, faae, døe, boe o. s. v. Fremdeles ønskede jeg gjerne at vide, om det ikke er lettere at læse Skikane, Sjarlotter, Sjongkillier, Ortografi ꝛc. end Chicane, Charlotter, Jonquiller, Orthographie ꝛc.? Jeg mener, at ikke allene den ustuderte Læser (og for ham er jo Skriften egentlig bestemt) lettere kan læse de første end de sidste Ord, men at og de som høre ham læse, ligeledes ville forstå hvad han læser. Og dette synes mig at være det beste Bevis for, at Skriften er hvad den bør være, når ikke blot den, som læser, men og alle som høre den oplæse, strax tydelig kan høre Ordenes virkelige Lyd. Ligesom et Menneskes Tale (Udtalen) går til de Tilstædeværendes Øren og ikke til deres Öjen (de kunne jo og ofte nok i store Forsamlinger høre Taleren uden at sê ham); så bør Skriften, der træder i Talens Sted, ikke allene gå til den

Læsendes Øren, men og til alle deres, som høre ham læse. Vel er det umuligt andet, end at Skriften jo og må komme for den Læsendes Öjne, men den skal alligevel ikke tilkjendegive den Læsende mêr end Tilhørerne. Det er en urimelig Fordring, at Skriften skal tillige betegne Etymologie og Sproganalogi, aldenstund ingen af disse to Ting i mindste Måde forandrer Ordenes Lyd, som komme de Hørende for Øren. Jeg hylder ingen Avtoritet; min Fader anførte mig til at bruge min egen Fornuft, hvad jeg og stædse siden har gjort, skönt jeg derved har pådraget mig mange Fiender i mit Liv. Når jeg derfor her beraaber mig på den store Ihres Ord, som Hr. Petersen har sat til Motto på sin fortræffelige Afhandling: om den danske Retskrivning bør forbedres, så er det ikke for at indskyde mig under en stor Mands Avtoritet, meu fordi det er indlysende rigtigt, at i Skrift bør Intet sês, som Øret ej hører. Vel har jeg og læst Prof. Bochs Retskrivningslære, såvel som hans senere Oplysning og Udvikling deraf i Anledning af fornævnte Hr. Seminariilærer Petersens Skrift. Men ligesom jeg Intet lærte af hans Retskrivningslære, som jeg ikke iforvejen viste, så fandt jeg i det sidste Intet, som på nogen Måde tilfredsstillede mig. I det han ikke er fornöjet med en Höjsgård, Jac. Baden eller Rask, fordyber han sig med Jac. Bøhm i Metafysikens Labyrinter, hvorhen jeg, al anstrængt Opmærksomhed uagtet, knap kan følge ham. "Ikke den dannede Mands rigtige Udtale, men den ved Skrift efter Etymologie og Analogi berigtigede Udtale er efter ham höjeste Grundsætning for Retskrivning. Denne berigtigede Udtale, der vel ikke er enten tydeligere eller anderledes lydende end den rigtige, tilkjendegiver

Ordenes indvortes Væsen (?), der ikke kan høres, men dog tænkes (en Udtale i Ideal). Når jeg således f. E. udtaler Infinitivet at nå, skrevet med blot å, så er min Udtale vel rigtig, men den er dog ikke berigtiget (ɔ: Udtale i Ideal); udtaler jeg derimod at nå, og tænker eller ser mig samme skrevet med e efter å eller to Aer, så er min Udtale berigtiget efter Analogi! Ligeledes når jeg læser Ortografi, så er min Udtale vel rigtig, men berigtiget er Udtalen deraf ikke, med mindre det var skrevet med th og ph istæden for t og f, samt føjet et e til i Enden!" Jeg må tilstå, jeg ej begriber, hvorledes en rigtig Udtale kan berigtiges ved Tænken og blive Udtale i Ideal, der tilkjendegiver Ordets Væsen ved Hjelp af Etymologi og Analogi. Jeg har stedse troet, det var ikke det rigtige, men det urigtige eller mindre rigtige, som kunde berigtiges. — — —

(Slutningen følger.)

Substituten Mads's Berigtigelser til skjæve Udtydninger af Jesper Degns Anmærkninger.

(See Skilderiet No. 57. Optaget af Randers Avis No. 85.)

Da jeg i Gaar havde faaet mine Børn samlede, og ordnet dem ved Tabellerne med de behørige Hjælpere og Bihjælpere, gjorde jeg en lille Sviptour ind til Randers, og hørte der paa 3 forskjellige Steder: "det maa vist være Din Præst, Jesper Degn har stiklet i sine Anmærkninger." Jeg søgte, som det anstaaer en brav Substitut, at redde min Præstes Ære, og forsvarede ham stande pede, saa godt jeg kunde; men vil nu herved ydermere tydeliggjøre hvor urimelige slige Beskyldninger ere, og vise, at min Præst ifølge de nedenunder anglone Criterier slet ikke kan henføres under denne Categorie. Min Præstes Taler ere for det første meget forstaaelige; især har han sin Force i at male Helvede med saa levende og klare Farver, at jeg ingen veed, fra hvis Haand man snarere kunde ønske en Topographie over samme. Himmerig har jeg endnu ikke hørt ham beskrive; men jeg er vis paa, naaar han engang tager denne til Text, vil han gjøre det ligesaa fyndig og bevægelig. — I hans Politik er han saa conseqvent, som Nogen. Han forstaaer ved legitim, at han faaer hans Tiende, Smaarædsel og andre Villigheder over og ikke under, og naar han faaer det illegitim, det er, mindre end han ønsker, giver han Vedkommende en passende Paamindelse i næste Prædiken eller Catechisation; frugte slige indirecte Advarsler ikke, holder han et privatissimum med Delinqventen, hvorved han søger at bringe ham paa den rette Vei, og er dette sidste Middel da uden Nytte, overlader han ham til hans egen Skjæbne, trøstende sig ved: "Gud skal betale enhver efter sine Gjerninger." Det eneste, der kan have foranlediget denne vrange Hentydning paa ham, er maaskee dette, at han har den Vane at sige "kjære" til en Præst, og "han" til en Degn; men da han siger "Du" til enhver Gaardmand, endog til den gamle Sognefogd, saa har jeg aldrig formaliseret mig derover. Det Eneste, jeg i Førstningen tog lidt ilde op, var at han gav mig Irettesættelser, naar jeg i Degnens Forfald rakte ham Tillysseddelen. Jesuit kan han ikke kaldes. Det er kun hans Grundortodoxie, i Sammenligning med Tidernes Frivolitet, der giver ham Udseende deraf, endog iblandt hans Embedsbrødre. Nu troer jeg enhver, efter foranførte Kjendemærker, kan være overbeviist om det ikke kan være ham; men at Jesper Degn maa have en anden Præst til Gjenstand for sin Satire, er klart.

Indenlandske Efterretninger.

De store Fremskridt og den heldige Fremgang den indbyrdes Underviisning har i Danmark, ere aabenbare. Nylig er udkommen: Den

tredie Hovedrapport, sluttet med 31 Dec. 1825, hvori Hr. Divisionsadjutant, Kammerjunker, Major v. Abrahamson, Ridder af fl. Ord. rc., giver Extrakt af den allerunderdanigste Rapport, som til H. M. Kongen om denne Gjenstand er afgivet. (Det var høist ønskeligt, almeengavnligt, at slige Meddelelser bleve almindelige. Det er Tilfældet i Sverrig, i Norge, i flere Lande; hos os for enkelte Gjenstande, nemlig især de der vedkomme det danske Cancellie, meest i Coll. Tidenden.) Den indbyrdes Underviisning var ved Slutningen af tredie Aar (31 Dec. 1825) i fuld Gang i 1143 Skoler i Danmark, og efter indkomne Erklæringer ventes den i Løbet af Aaret 1826 fremdeles indført i 564 Skoler, saa at Summen af de Skoler, som have erklæret sig for den, udgjør 1707. Det er den Kjerlighed vor ophøiede Monark paa saa mange Maader viser denne Underviisningsmaade, hvorved den er fremelsket. Om de Naadesbeviisninger som i Aaret 1825 er viist den, maa vi henvise til bemeldte Skrift.

Odense, den 21de Juli. Her i Egnen er Rughøsten nu i fuld Gang. Man aander atter friere siden Luftens Afkjøling, der er saa betydelig, at Vi have 6 til 8 Graders Varme mindre end før.

Ved det foreenede Skydeselskabs maanedlige Øvelse i Tirsdags, paa dets Lokale ved Søemosegaarden, indtraf den høist sørgelige Tildragelse, at et vakkert ungt Menneske, og Søn af en retskaffen Borger her i Byen, blev skudt derved, at Pistolen, som han holdt ved Piben, gik af, idet han leverede den fra sig paa Skydepladsen. Da Kuglen var gaaet tvært igjennem Halsen og havde truffet Pulsaarerne, var han øieblikkelig død. Høist beklageligt, at denne uventede Ulykke skulde møde i et Selskab, hvor aldrig før er indtruffet mindste Uheld. Hvorledes det pludselige Sorgens Budskab virkede paa de bedrøvede Forældre og Sødskende, er let at forestille sig. Idag er den Afdøde stædet til Jorde med et hæderligt Følge af deeltagende Slægt og Venner.

Aarhuus, den 21de Juli. Sangeren Copello, der siden vi saae ham sidst, har ladet sig høre med stort Bifald i Udlandet, er indtruffen hertil for at give Concert i forestaaende Markedstid. Ogsaa Hr. Kirchheiner, Tenorist ved det kngl. Theater i Khvn., indtræffer hertil i næste Uge.

Viborg, d. 19de Juli. I Gaar Eftermiddags henimod Kl. 3 udbrød Ild i anden Etage af den saakaldte ny Vagt i Enden af Graven. Uagtet det brændte ud af Vinduerne, vare Brandfolkene dog en Time efter Mester over Ilden, der ved den blæsende Kuling af Sydvest let kunde have udbredt sig over den nordre Deel af Byen. De derboende Leiefamilier fik deres Indboe for endeel spoleret.

Hellevad, den 17de Juli. Mandagen den 10de, omtrent Kl. 2 Eftermiddag, brød her over Egnen et temmeligt frygteligt Vejr løs, med Skylregn, Hagl, Torden og Lyn, der paa sine Steder anrettede stor Skade paa Kornafgrøden og Vinduer; især i Hellum Sogn. Haglene faldt saa store som smaae Fugleæg, Nogle sige, som Hønseæg, og tillige store Iisstykker, uden Form eller Figur. Beboerne ere næsten utrøstelige for deres Avl, der for Nogle er næsten ganske ødelagt. — Ogsaa ere Nogles, for ej at sige Manges Vinduer, især i Hellum By og paa Kirken, næsten ganske spolerede.

Blandede Efterretninger.

Landhuusholdningsselskabet (der landwirthschaftliche Verein) i Bayern, har henvendt sin Opmærksomhed paa Silkeavlen, og udnævnt en Deputation i denne Henseende. Statsraad v. Hazzi holdt ved den Leilighed en Tale, i hvilken han gik imøde de Indvendinger: "Bestræbelserne vilde være forgjeves, Silkeavlen vil ej lykkes, den passer ikke efter Klimatet." Efter at, sagde han, Olivier de Serres, som de Franske kalde deres Landskulturs Patriark, havde i Aaret 1600 udgivet et Værk over Agerdyrkningen, hvilket blev saa vel modtaget, at

13 Oplage strax efter hinanden vare nødvendige, blev han af Kong Henrik d. 4de og hans vise Minister Sully, kaldet til Paris, og sat i Virksomhed for Landbruget. Han fik af Kongen Tilladelse at udrydde de vilde Træer af de kongelige Haver, udplantede i sammes Sted 14000 Morbærtræer, og forskrev fra Italien en Mængde Silkeorme-Æg, som rundtom bleve bortskjenkede. Han blev Silkeavlens og Silkemanufakturernes Skaber i Frankrig. Sin Henrik den 4de og sin Olivier skylder saaledes Frankrig, at en af dens Velstands rigeste Kilder blev aabnet. Man regner Frankrigs Vinding ved denne Industriegreen til 40 Millioner Gylden i Middeltal; hvoraf 10 Millioner for den første Production: Silkeavlen, og de 30 Mill. for Fabrikationen. I Bayern vilde man for 30 Aar siden, under Kurfyrste Carl Theodor, ogsaa søge Silkeavlen indført. Nogle kurfyrstelige Direktioner, Morbærplantaster, Silkehuse, Silkefabriker oprettedes paa Statens Bekostning, Landevejene beplantedes med Morbærtræer, og store Summer anvendtes paa denne Gjenstand, som ikke havde Fremgang, fordi man skreg over de kostbare Administrationer, det ringe Udbytte ꝛc. Hvad ville vi da nu? spurgte Taleren. "Benytte Erfaringerne, undgaae Misgrebene. Vi ville, som man fordum gjorde i Grækenland, i Italien, i Frankrig, ligesom frembringe Silkeavlen af Intet. Vort fælleds Valgsprog derved skal være: Ingen Regie, ingen Administration, ingen Betjente, ingen Omkostninger; Silkeavlen skal være populær — en Bisag — en Bifortjeneste for Tyende, Børn, Fattige, gamle Folk. Derhos anbefale vi Damerne, efter Grækenlands, Italiens, Frankrigs Exempel, at lade deres skjønne Hænder, ligesom spøgende sysle i en 6 Ugers Tid med selv, uden ringeste Bekostning, at tilvejebringe et for deres Klædning og Møbler saa vigtig Stof som Silke. Den hele Silkeavl bestaaer blot i, at man i sex Uger i Foraaret giver Silkeormene Morbærblade, og saaledes for en kort Tid gjør sig, hvad ellers hele Aaret igjennem skeer i Henseende til Hunde, Katte, Fugle, en Fornøjelse af at fore Silkeorme, holde dem reenlige, og lade dem indspinde sig, hvortil man overlader dem et lidet Rum i Værelset. Saaledes erholder man Silke-Cocons, Papillons, hvilke igjen lægge Æg, og dermed er den hele Sag sluttet, saasom Cocons allerede er en Handelsvare." Den hele Tale læses med Interesse. Den findes i Harl's Archiv 1 B. 2 H. 284 o. f.

Dampfarten til Indien. Efter et Brev fra Kapitain Johnston varede hans Reise fra Falmouth til Cap 57 Dage. Han brugte Damp 35 Dage, forblev i St. Thomas 3 Dage, og seilede i 19 Dage. Istedetfor inden Vendekredsen at holde sig vestlig, som Seilskibe pleie, holdt han sig meget nær til den afrikanske Kyst og fulgte dens største Krumning østvaerts. St. Thomas, hvor han opholdt sig, ligger under Æqvator og er i omtrent 100 Miles Afstand fra Fastlandet. Maskinen brugte dagligen omtrent 8 Chaldrons Kul. De Kul han havde medtaget fra England varede hele Reisen igjennem, men han beregner at han formedelst Nødvendigheden at omgaaes huusholderisk med dem, tabte 20 Dage, og anholder derfor Skibets Ejer om at skikke 50 Chaldrons til Madera og 50 til St. Helena. Da han endnu ved sin Ankomst til Cap havde Kulbeholdning for 2 Dage, og han som anført i 35 Dage havde brugt Damp, saa er det Faktum vigtig, at et Dampskib, som ved stille Veir seiler 8 Mil i Timen, kan være saaledes bygget, at det har Kul ombord for 37 Dage. Den længste Vei han i en Dag lagde tilbage med Seil, udgjorde 190 Mile, med Damp 169, eller 7 Mile i Timen. Da Strækningen fra Falmouth langs de amerikanske Kyster beløber 7500 Mile, saa maae Skibet i Gjennemsnit dagligen have gjort 131 Mile, men 500 Mile skulde have været sparede, naar man fra Cap Roko kunde have seilet mod Cap. Reisen fra Cap til Calcutta beløber sig til 6,800 Mile, og skulde efter samme Forhold kunne tilbagelægges i 52 Dage. Da altsaa Capitain Johnston vilde forlade Cap den 18de Oct., saa vilde han d. 9 Dec. naae Calcutta, og med Indbegreb af de fem Dage, som han tilbragte paa Cap, fuldende den hele Reise i 114 Dage. Ved Oplage af Kul paa Madera, St. Helene, Cap, Isle de France, og Colombo paa Ceylon, ved hvilke Afstande

Reisen beqvemt lod sig dele, lod Dampkraften sig anvende uafbrudt, og Tiden skulde derved indskrænkes til 84 Dage eller 12 Uger. Dette er omtrent ⅔ af den Tid som Seilskibe bruge, thi en Reise fra England til Calcutta varer almindeligen 17 til 18 Uger. Men i det hele troe vi ikke, at Meget kan vindes ved Dampskibsfart til Indien, naar man vil følge den sædvanlige Cours. (Pol. Journ. Juni.)

Nagler af Christi Kors. Det er en gammel Sædvane at samle og holde i Ære Levninger af mærkværdige Personer, især Helgenes; og dermed drives en ei ringe Misbrug; et ei lidet Bedragerie. Allerede Rasmus af Rotterdam skrev blandt Mere om de saa kaldte Korspartikler eller Splinter (fragmenta ligni crucis), at man havde saa stor en Mængde af dem, at, naar alle disse sammensankedes paa et Sted, skulde de neppe kunne rummes paa et Fragtskib. Ogsaa af Nagler af Christi Kors gives en Mængde. Saaledes traf Anmelderen, paa Reisen igjennem Franken, en i Bamberg, og Ledsagerne fortalte, at paa sidstnævnte blev aarligen en egen "Nagelfest" høitideligholdt. En anden Nagle af Christi Kors gjæmmes i Trier, tilligemed Christi Kjole, som et høist kosteligt Klenodie. Iblandt Foræringer for Adelstan, Angelsaxisk Konge, var Konstantin den Stores Sværd, og i sammes Knap en Nagle af Christi Kors. Hvo der nu er i Besiddelse af samme vides ikke. (Forkortet af Hesperus Juni S. 567.)

I St. Petersburg, det meest tørre Sted i Europa, falder aarligen 12,8 Tomme Regn; i Wien, det meest regnfulde Sted i Europa, 44,8 Tomme; i Philadelphia, det meest tørre Sted i Nordamerika, 30 T.; i Charleston i Sydcarolina 71,4 T. Endnu fugtigere er Vestindien og Sydamerika. Tallet af Regndage er i Europa meget større, hvorimod Regnen i Amerika nedstyrter i større Masser, og skader Sundheden mere. (North-American Review. Boston 1821. No. 32 S. 56.) — I Ostindien faldt i Breykulla i Statholderskabet Bombay, i Regnmaanederne Juni til Oct. 1817, 104 T. — i Aaret 1818: 81,15 T. — i Aaret 1819, 77,34 T. Regn. (Asiat. Journal 1821, Juli S. 60.) Af Hesperus Juni d. A.)

Det i Münster hidtil værende theologiske philosophiske Fakultet, som i Aaret 1825 talte omtrent 400 Studerende, er, efter høie Foranstaltning indsat i et Akademies fulde Værdighed med Navnet: Maximilianea Fredericiana. Statuterne ere vel ei udkomne, men Valget af Rektor og Dekant fandt allerede Sted 24 Nov. f. A. Til Rektor valgtes Domkapitular og Professor Dr. Kistemaker, der ved Virksomhed i lang Række af Aar har gjort sig meget fortjent af Stiftelsen.

Kjøbenhavns Børs, den 25 Juli 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 229		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	169	170 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	52¾ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	116¼	116½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	53½	53¾ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 60.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 29 Juli 1826.

Morten Luther.

"Mod Verden han stod som en Kæmpe saa bold,
"Mod Verden og Djævle tillige;
"Thi Gud var hans Værge og Gud var hans Skjold,
"For hvem skulde Kæmpen da vige?
"For Gud han sig bøied saa ydmyg i Sind,
"Og liden som Barnet i Sal han gik ind,
"Der vorde ham Fjedre i Vinge."

Grundtvig.

Saa er det dig du Jesu Christi Kæmpe!
Som stander hist med Aandens stærke Sværd;
Men dog kan Hjertet ei et Suk neddæmpe:
De Christne jo miskjende vil din Færd?
Er du nu bleven da saa plat forandret
At dine Brødre selv dig kjende ei?
Hvad heller er vort Stade saa forandret,
At vi ei veed den rette Maal og Vei.

Du sønderhug den Mørkets stærke Lænke,
Som overspændte Herrens Naades=Ord:
Du bød den frie Aand selv fri at tænke,
Og lærte Christne søge Herrens Bord.
Du Bogen aabned for det fromme Øie,
Saa vide Christne bygge paa vor Jord,
At de kan trøstig skue mod det Høie
Og søge Herren i hans eget Ord.

"Hans eget Ord!" Ei Menneskenes Tanke,
Det var din store klippefaste Tro:
At hvor end Christen=Brødre maae omvanke,
Han — Herren — skal dog midt iblandt dem boe,
Men gav Fornuften du den Ret at prøve
Gud=Herrens Ord, og forske ud hans Vei:
Og ved sin Kløgt Enfoldigheden døve?
Det sige de — vi svare: nei! o nei!

Thi grandt du vidste, at naar Dæmring falder
Kan Øjet ikke mere skue grandt —
Naar Synden Hjertets Tanker til sig kalder,
Vi ei kan dømme, hvad er evig sandt:
At Syndens Børn vi alle, alle ere,
At reent vor Roes er tabt for Lysets Gud —
Det med Apostlerne du monne lære,
Om Lyset end ei gandske sluktes ud.

Gud Herren saae til faldne Jord i Naade,
Og sendte til den ned sin egen Søn!

At vi skal lade ham og Aanden raade —
Og kun i ham forvente Naade=Løn!
Hvor kan da Støv Guds høie Raad begribe?
Hvor kan vor Jordkløgt tolke Herrens Ord?
Saalidt som Ørnen kan til Solen stige,
Skjøndt Vingen hæver ham fra mørke Jord.

Nei, kun ved Herrens Aand dit fromme Øie,
Kan søge, finde Kraften i Guds Ord;
Og i en salig Stund imod det Høie
Opsvinge sig i Aanden fra vor Jord:
Didhen, hvor Lysets Aand i Kraft omstraaler
Den Korsets Helt i Seiers=Klædebon!
Hvis Glands et jordisk Øie ikke taaler,
Hvis Glimt beruser saligt fromme Aand.

Didhen! Didhen! de fromme Christne stunde!
Hvor Luther gik, den sanddrue Herrens Mand,
Hvor Davids, Kingos Harper udi Lunde
Gjenlyde sødt i Fredens skjønne Land.
O hjelp os Christ! trods Jord og Støvets Trængsel —
O hjelp os Herre i Din Kjerlighed!
Naar Aanden løses af sit Jorde=Fængsel
Vi da maa samles i Din Salighed!!

E. Mülertz.

Den psychologisk mærkværdige Naalepige.

Neppe har nogen Sygdomshistorie vakt saa almindelig Interesse, som Jfr. Rachel Hertz's, af hvis Legeme en Mængde Synaale i en Tid af sex Aar ere udskaarne. Af Hr. Prof. Herholdts, i Aaret 1822 paa Latin udgivne, Afhandling om denne Patientinde, blev i dette Blad i sin Tid meddeelt Udtog. Der blev i Afhandlingen

opgivet 36 for størstedelen berømte og navnkundige Læger, der som Øievidner kunde borge for Sagens Rigtighed, og i den siden forløbne Tid er hun og hendes Sygdoms Gang ligeledes iagttaget af Mange, blandt hvilke ogsaa Fremmede. Ingen af disse har med saa varm Deeltagelse yttret sig derom, som Englænderen W. R. Wilson, i hans nylig udkomne Reise i Danmark (London 1826). 1819, d. 8 Jan., begyndte den mærkværdigste Periode i hendes Sygdomshistorie. Hun leed af de grusomste Smerter i hele Underlivet. Disse vare ledsagede af en vedholdende Feber, heftig Hikken, Blodbrækning og Afgang af sorte, fætide Excrementer. Hun var under disse Lidelser i flere Dage urolig, hvinede næsten uden Ophør. Den 2den Febr. var hun, under tiltagende Afmattelse, bleven saa rolig, at Profess. kunde komme til at undersøge hendes Underliv, og det bemærkedes da, at der havde sammentrukket sig en temmelig stor og haard Knude, paa hvilken nu varme blødgjørende Omslag bleve lagte, og saaledes henlaae hun til den 12 Febr., uden at der viste sig noget Mærke til en begyndende Suppuration i den. — I tvivlsom Uvished om Udfaldet blev dristigen gjort et dybt Snit ind i Knuden, paa dens ømme Punkt, og en sort oxyderet Synaal blev udtrukken. Hendes Tilstand blev efter denne Operation noget livligere. Ingen havde Grund til at formode, at der i hundrede Tal skulde vise sig flere Naale i Fremtiden. Der er i et Tidsrum af 6 Aar bleven i alt udskaaren 389 Naale af Patientindens Legeme. En anden Omstændighed, nemlig hendes yppige Udtømmelser, vare ligesaa paafaldende, uden dog i saa høi Grad at vække Opmærksomhed, som de udskaarne Naale; men det meest forunderlige i

hendes Sygdom var den i hele Aaret 1825 uafbrudte Luftsamling i hendes Urinblære. Hun var Hr. Prof. Herholdt en overordentlig besværlig Patientinde, til mange Plager. Han tillod sig ikke at være 24 Timer fra Staden, deels rørt af Medlidenhed over hendes Jammer, deels ogsaa fordi man stedse snart ventede hendes Død, og han, naar denne indtraf, nødvendigen selv maatte lede Obductionen. I Begyndelsen af dette Aar beskrives hendes Tilstand saaledes: "Siden Oct. 1821 havde Ingen seet hende paa Benene, men hun var af Kraftløshed falden i Besvimelse næsten hver Gang hendes Leje blev pudslet. Omtrent ligesaa længe havde hun ikke kunnet urinere, uden at katheteriseres, og over et heelt Aar var af Urinblæren bleven udtappet mere Luft end Urin. I adskillige Aar havde hun højst sjeldent nydt nogen rolig vedergqvægende Søvn. I over 4 Aar var hendes højre Arm lam. Siden Aug. 1823 havde en abnorm organisk Knude udviklet sig indvendig i den højre Side af hendes Bug. Siden 16 Sept. 1824 havde hun ingen sedes havt, men af og til opkastet Excrementer og Blod. Dagligen blev hun vedvarende piint af hæftige Smerter i Underlivet; — og uagtet alt dette røbede hun tydeligen, at hun endnu ikke var kjed af sit saa højst elendige Liv. — I psychologisk Henseende var hun fremdeles mærkværdig ved den utrolige Lyst og Iver, med hvilken hun, under de største Lidelser, Nat og Dag studerede det latinske Sprog, og gjorde deri saa store Fremskridt, at hun førte Dagbog paa Latin over sin Sygdom, skrev latinske Breve, beskjeftigede sig og ved at gjøre Excerpter af latinske, engelske, tydske Skrifter. "De utallige literære Beviser, siger Hr. Prof. Herholdt, paa Velvilligheb, Talent

og Virksomhed, jeg, til sørgelig Ihukommelse, har fra hendes Haand, bringe mig næsten alle de videnskabelige Gjenstande i Erindring, med hvilke min Aand sysselsatte sig under min sexaarige Tjenestetid paa det Kongel. Frederiks Hospital."

At dette gaadefulde Væsen, hvis Lidelser vare saa aabenbare og utrolige, skulde selv have paaført sig mange af dem, blev der for den ømme Læge, og for de mange oplyste Mænd, der med videnskabeligt, moralsk og philosophisk Blik betragtede hende, ingen Anledning til, under de Tvivl, der vel kunde næres, at antage, førend nogle Omstændigheder i Begyndelsen af dette Aar bragte Lægen til at troe sig, med de flere oplyste Mænd, blændet eller ført bag Lyset. Hvad forhen blev anseet usømmeligt eller unødvendigt, at belure hende, med mere saadant, troede man nu at kunne tillade sig; derved opdagedes, at Patientinden havde i Henseende til Naalene, Luftsamlingen i Urinblæren, Lamheden ꝛc. viist Bedragerie. Hurtigt udbredte sig Rygterne herom. Dette Blad tilbageholdt at yttre Noget derom, fordi man maatte vide, at den Mand, der paa en saa byrdefuld Maade, i saa lang en Række af Aar, havde behandlet den Syge, vist ikke vilde undlade med sin bekjendte Sandhedskjerlighed, Undersøgelsesaand og Nøjagtighed, at meddele paalidelige Oplysninger og fordi man ikke ansaae det sømmeligt, at foregribe ham ved løse Rygters og Bemærkningers Meddelelse. Nu er det forventede Skrift udkommet, under Titel: Udtog af Professl. Herholdts Dagbøger over Rachel Hertz's Sygdomme i Aarene 1807-1826, med tilføjede Bemærkninger. Motto: Mens sana in corpore sano. Det faaes

hæftet i den gyldendalske Boghandling, med og uden Kobbere. En tydsk Udgave, m. Kobb., af Forfatteren selv foranstaltet, er trykt samtidig med den danske, og vil om faa Dage være at faae. Paa bemeldte Skrift grunder sig de forestaaende Optegnelser; men i øvrigt afholder man sig fra Bemærkninger, eller flere Uddrag. Skriftet bør naturligviis læses i Sammenhæng af enhver, der vil kjende Omstændighederne i det Hele.

Til Hr. Professor Kisbye.

(Slutning; se forr. Nr.)

Men for igjen at komme tilbage til Prof. Rasks og Hr. Petersens Skrivemåde, så har den, just for sin lettere Læseligheds Skyld, et afgjort Fortrin for den almindelige. Intet er derfor latterligere, end at beskylde den ny Skrivemåde for at være "så barbarisk og ulæselig, at alle Mennesker må lære om igjen, for at kunne læse den." Just fordi den ny Skrivemåde bruger færre Bogstaver og ingen overflødige til Etymologi og Analogi sigtende Vokaler og Konsonanter har (stumme Vokaler er contradictio in adjecto), der ikke skulle læses; så forekommer den derved al Forvirring og Fejlgreb fra Læserens Side. I Sygdoms eller Öjensvagheds Tilfælde kan derimod et Barn eller en ustuderet Person endog forelæse den, uden at standse snart ved et snart ved et andet Ord, og uden at Vedkommende, som hører, behøver at gætte sig til Ordene eller efterse i Bogen. Når man fremdeles beråber sig på, at den almindelige nu er Brug og ved Overenskomst antaget, så mærker man ikke, at man derved viger bort fra Spørsmålet, som var, hvilken Skrivemåde der var lettest at læse og mindst forvirrende. Er naae da lettere at læse end nå, og mon ikke enhver uoplyst må læse det første som et Tostavelsesord? Jeg mener Skrift bliver Galskrift istæden for Retskrivning, i det samme Öjeblik, den giver os mêr end vi behøve og kunne være tjente med. Ethvert Bogstav, som ikke bidrager til at gjengive os Udtalen, forvirrer Læseren og gör den rigtige Udtale usikrere. Analogi har intet i Skrift at bestille, er og ofte blot grammatisk Grillenfængeri. Prof. Bloch vil, at Infinitiverne skulle alle skrives med e i Enden, fordi jeg læser, skriver og sl. hedde at læse, skrive osv.; men fordi Tidsord, der i Nutiden endes på er, få e i Infin., deraf følger ikke, at Tidsord, der i Nutiden endes på or, år eller ør ligel. skulle endes på e. Jeg mener tvertimod at de, ligesom hine, blot miste Erret i Infin. Således hedder jeg bor i Inf. at bo, får at få, dør, at dø. Vil man sige: de have og i Nutiden e foran r: så gör man dem til Tostavelsesord, som Sprogget ikke antager dem for. Bl. mener ligel., at alle Adjektiver tage i Intetkönnet t til sig; men fordi skön tager t til sig, deraf følger ikke at ond og god skal tage t til sig, ligeså lidet som Adjektiver, der endes på t eller sk. Jeg mener Adjekt. som endes på d i Fælleskönnet, forandre d til t i Intetkönnet. Eller skal vi skrive slet i Intetkönnet med to Teer? Jeg mener ond og god hedder i Intetkönnet ont og got, og bör skrives således. Jeg må ved denne Lejlighed bemærke, at Læserne ialmindelighed oplæse de forekommende Ord ikke saa nöje efter Bogstaverne, de ere skrevne med, som efter deres sædvanlige Udtale. Således læser Bonden And hvor der

står Ånd (den hellig Ånd), og Håns hvor der står Hans, og den mere dannede Læser hèlt nagtet der står he-ælt (ti h, e siger he, og e,l,t-ælt). Jeg mener h, e, l, t kan ligeså vel sige hèlt som hælt og desårsag heller ikke behøvede at udmærkes med en Aksent, da Sammenhængen nok tilkjendegiver hvad det egentlig er. At Prof. Rasks Skrivemåde derfor er overmåde fuldkommen i Sammenligning med den almindelig brugte, kan ingen Billigtænkende nægte, eftersom så mange Fejl og Inkonsekvenzer i den brugelige, falde af sig selv bort ved den ny. Har den ny nogen Ufuldkommenhed, så er det, at den ikke i alle enkelte Tilfælde kan bestemme det egentlige Bogstav, som skulde anvendes, fordi Udtalen endog hos de dannede Mennesker er utydelig. Men denne Ufuldkommenhed, der i lige Grad finder Sted ved den almindelige Skrivemåde, kan ikke lægges den til Last, såsom det ej kan forlanges, man skal skrive andet end hvad man hører sig selv eller andre Dannede udtale. Også må det i slige Tilfælde stå den Skrivende frit for, at vælge de Bogstaver, han selv synes best. Det vilde uden Tvivl være et unaturligt Forlangende, at En skulde skrive en Udtale, som han ikke hører og ikke er hans. Jeg mener endog, at man i Tilfælde, hvor et Oldsprogs Etymologi kunde göre passende Udslag, ikke engang bør fordre strængt Hensyn dertil, såsom det just er en Fuldkommenhed ved den ny Skrivemåde at også Ustuderte kunne skrive den rigtig. Således skriver jeg Hjerte, vente og mange andre Ord med e, skønt de efter Etymologien rigtigere vel skreves med æ; støder jeg end derved Oldgranskerens Öje, saa er jeg vis på, jeg ikke støder hans eller hans Tilhøreres Øren, og jeg véd, min Skrift skal egentlig gå til disse.

Enhver, mener jeg derfor, som ikke er enfoldig nok til at anså den Lærer, han har sin private Skrivebrug at takke, for ufejlbar, må ved nok så liden Sammenligning kunne tage og føle på, den ny Skrivemåde er langt, langt fuldkomnere end den almindelige. Når og den almindelige Skrivemådes Forfægtere, istæden for at vise hvad de burde, nl. at samme er tydelig, uforvirrende og konsekvent, beråbe sig på dens ved Brugen hjemlede Avtoritet: så er det en stiltiende Tilståelse, at den duer intet. Når de fremdeles ikke kunde nægte, den alm. Skrivebrug er forbedret fra det, den i sin Begyndelse var, og må efter Udtalen forandres, så røbe de den latterligste Inkonsekvenz, når de alligevel modsætte sig enhver Forbedring af enkelte Momenter. Det er forunderligt, at Prof. Bloch, der forsvarer Fornuftens Brug i Religionen, og det 18 Århundredes heterodoxe Teologer imod de symboliske Ortodoxe, vil at vi i Ortografien skal tage Fornuften fangen under Troens Lydighed, og hylde den uforstandige Brug og hans Retskrivningslære, og erklærer endog, at han, som Lærer for Ungdommen, anser sig forpligtet til at forsvare den almindelige Skrivemåde, så længe til Pluraliteten af de Skrivende antage den ny, og det ikke fordi Prof. Rask har foreslået den, men fordi den virkelig er rigtig. (!!!)

Er det tilmed den höjeste Grundsætning for Retskrivning, at vi skal følge vor dannede Udtale, så kan vi deraf drage den betydelige Følge, at det er en urimelig Fordring, at alle skulde skrive éns. Når Nordmanden f. E. skriver jerne og måskje og den Danske gerne og måske, så mener jeg, de skrive begge rigtig, fordi de skrive begge således som de tale. Bru-

gen har ingen lovgivende Magt, til at befale den ene at skrive som den anden. Uagtet jeg sér Pluraliteten af vore Skribentere skriver 8 med o, efter det latinske octo, så skriver jeg det dog med å, fordi jeg synes tydelig at kunne høre den Lyd, når Ordet udtales enten af mig eller af andre. Med Fornöjelse sér jeg, at de Svenske og skrive åtta og Islænderne átta. Jeg må ved denne Anledning erindre, at jeg ansér det for blot Spidsfindighed af Prof. Bloch, når han fortæller, at de først Skrivende have i deres Skrift tilkjendegivet Ordenes fra Udtalen forskjellige Væsen (om jeg ellers forstår hans dybe Metafysik). Jeg mener tvertimod, at de først Skrivende have været forlegne med at anvende det latinske Alfabet på deres gotiske Ord, og så har man skrevet Ordet åtte med o, efterdi Romerne intet å kjendte, just således som vi hidindtil have betjent os af ét ø til at betegne to forskjellige Lydde. Af samme Grund har man da og fra Begyndelsen skrevet fremmede Ord, således som de Fremmede skreve dem, fordi man ikke så tydelig kunde høre, hvad Bogstaver de burde skrives med. Fuldkommen Overenstemmelse i vor Skrift vil derfor aldrig kunne opnåes. Den fandt heller ikke Stæd i det latinske Sprogs gyldne Alder. Cicero og Virgilius skreve endog cassus og divissiones istæden for casus og divisiones (Qvintil. J. O I, VII.), som dog ikke fandt Efterfølgelse, således som caussa og jussi for causa og jusi. Romernes Skrift var virkelig forvirrende, fordi de manglede j og v. Således skreve de f. E. iuuo og læste juvo, diui og læste divi.

Lev vel og elsk fremdeles Deres

And. Gamborg.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 25de Juli. Efter et Par Dages Fraværelse i Kjøbstæderne Faaborg og Svendborg, indtraf Hs. Kongel. Høihed, Prinds Christian Frederik, atter i Gaar Aftes omtrent Kl. 7 her til Byen, tilligemed sin høie Gemalinde, Hds. Kongel. Høihed Prindsesse Caroline Amalia. I Forventningen af denne det elskede Fyrstepars forenede Ankomst, havde Byens Indvaanere hidtil udsat den længselfuld attraaede Stund, da ogsaa de kunde bevidne Deres levende Deeltagelse i de flere indtrufne frydefulde Anledninger for Høisamme, saavelsom vort dyrebare Kongehuus og hele Landet. Hvorledes dette udførtes ved Modtagelse af Æres-Eskorter fra Regimentets og Borgermilitairets Side, ved Glædesskud, ved opførte Æresporte og en overordentlig smuk Illumination, som DD. KK. HH. naadigst behagede at tage i Oiesyn ved at kjøre igjennem alle Gader m. m., forbeholder man sig i et følgende Nummer nærmere at omtale.

Viborg, den 24de Juli. Høsten og Rugen er begyndt her og i Omegnen, et sjeldent Tilfælde i Mandsminde. Havren og Bygget er i det Hele heromkring saa kort, at det kun kan blive Rivese. — Rugen kostede i Løverdags 3 Mk. a 3 Mk. 4 Sk. Skjeppen. Af Kgl. Magasinkorn kunne de Fattige nu faae den for 3 Mk. Skjeppen. Med Hundedagene er atter den trykkende Hede med Nordvestvinden begyndt.

Efter en Indberetning af 1ste Juli var Canalens Tilstand ved Agger følgende: Paa den grundeste Bank indenfor det faste Land i Havet 1½ Alen dyb; mellem de to yderste Hager omtrent 300 Alen bred og 4½ dyb; Vesten for Landeveien 7 Alen dyb; hvor Landeveien har været 9½ Alen dyb; imellem de to østreste Hager 7½ dyb og imellem Samme 140 Alen bred; længere ind i Canalen i Fjorden 4½ Alen dyb og over Strømmen omtrent 50 Alen bred. Strømmen løber lige ud, som før er meldt, efter Gjettrup Kirke. Canalens Længde, fra Havstokkene og til den østreste Ende af samme i Fjorden, er 3,500 Alen.

Ved Silkeborgkanten skal Lynilden forleden have antændt en stor Hede, saa at den brændte i flere Dage. I Allingskov ihjelsloges en heel Flok Faar, og i en Bye nær derved blev ligeledes en Kone dræbt af Lynilden.

Blandede Efterretninger.

Philippinsk Literatur. Ogsaa de philippinske Øer have en Literatur. Et Værk skrevet paa Philippinerne, trykt paa Manilla, og handlende om Philippinerne, fortjener vist nok, skjønt skrevet paa spansk, at kaldes philippinsk; ligesom Irwings og Coopers og saa saare mange andre Værker, skjønt skrevne paa godt engelsk, dog høre til nordamerikansk Literatur. En Oberst Don Ildefonso de Arragon har udgivet en geografisk og topografisk Beskrivelse over Øen Luzon, den vigtigste blandt de philippinske Øer. Manilla, Hovedstaden, hæver sig paa en Jordtunge imellem Havet og Floden Passig, der gjennemstrømmer en henrivende skjøn frugtbar Flade. Staden er befæstet. Et stort Antal prægtige Kirker og Klostere give den Glands. Universitetet er under Dominikanernes Opsigt, og ligesaa det saakaldte Collegium St. Johan af Lateran, hvor de fornemste Indiers og Mestizers Sønner opdrages. Tæt ved Staden ligger en stor Tobaksfabrik, i hvilken 2,000 Fruentimre (sigareras) ere sysselsatte med Sigarers Forfærdigelse. Chinesiske Skippere, som daglig ankomme hertil, opslaae Telte paa Bredderne af Floden Passig, og derved ligesom opstaaer en anden meget lustig Stad. Rundt omkring udbrede sig Haver og Enge i den skjønneste Prydelse af et evigt Foraar. Med Orangelunde afvexle rige Plantasjer af Sukkerrør, Marker med Riis og tyrkisk Hvede. Den største Naturmærkværdighed paa Philippinerne er Grotten ved San Matteo. Indgangen danne Marmorklipper i Form af en gothisk Portal. Hvælvingen glimrer af de skjønneste Stalaktiter, og i Baggrunden rasler en Kilde. Det øverste af Bjerget, som omringer Grotten, bærer herlige Skove, gjennemstreifede af talrigt Vildt. Honning, Vox og Røgelse indsamles her. Ogsaa finder man i Bjergene smaa Stykker gedigent Guld. Sukkerrør, Tobak, Cacao, Indigo, Vanille trives godt. Mange Medicinalurter voxe her. I Bjergene omvandre nogle vilde Stammer, kaldte Actas, uden Hjem. Don Aragon holder dem for Luzons Ur-Beboere. De ere sorte, smaa, magre. Paa Høsttiderne komme de ned fra Bjergene, for at tiltuske sig Klædningsstykker og Cigarer imod Vildt, Fisk, Honning. I Nærheden af Rosoboso ere rige Gruber af Jern og Platina. Jern findes og i Provindsen Balocou nær ved Overfladen; ligesaa gedigent Kobber. Floderne føre Guldsand ned. I Bjerghulerne samle Indianerne Fuglereder, som i China henhører til de fineste Lækkerier. — I et andet Værk over Philippinerne, trykt i Manilla 1820, opgives de philippinske og Marianske Øers Befolkning til 2,200,000 Mennesker. (Mere i Lit. Conv. Bl. Juni No. 129.)

Mere endnu end Kämpfer og Thunberg har i sildigere Tider M. Titsingh bidraget til Oplysninger om Japan. Han har med en beundringsværdig Standhaftighed og Flid, understøttet ved en lykkelig Jagttagelsesaand, og et langt Ophold i Landet selv, hvor han i 14 Aar levede som hollandsk Resident i Nangasaki, havde mange Forbindelser, og levede i fortroligt Forhold med de vigtigste Personer, erhvervet litterære Samlinger af alle Slags. Man see Memoires & anecdotes sur la dynastie régnante des Djogouns, souverains de Japon, avec la description des fêtes & ceremonies &c. Ouvrage orné de planch. gravées & coloriés, tiré des originaux Japonois par M. Titsingh, publié avec des notes et eclaircis. par M. Abel Rémusat. Paris 1820, 8., rec. i Gött. gelehrt. Anz., April 1826, No. 57.

Sejlbargjørelse af Over-Ems. For en stor Deel af Tydskland er dette en høist vigtig Sag, fordi derved Handelen for Rhin-Egnene, hele Westphalen o. fl. meget vil befordres. Fra hannoversk Side ere allerede store Summer anvendte herpaa. En Kanal fra Sta-

den Meppen til Staden Linzen, med flere Sluser, bliver snart fuldført, og da vil Søfarten her blive aabnet. Fra preussisk Side maatte endnu en sejlbar Forbindelse af Over-Ems med Lippe bringes istand; hvilket, formedelst Strækningens Højder, men fremfor alt formedelst Mangel paa Vand i den højeste Egn, vilde have store Vanskeligheder; hvorfor det maatte være mere anbefaleligt, at man derfra, hvor Ems begynder at blive sejlbar, anlagde en Kunstvej eller Jernbane til Lippe. Naar saadan Forbindelse blev bragt istand, vilde den tydske Handel fra Rhinen og Westphalen ꝛc. kunne undgaae de nederlandske Toldafgifter og Transitpaalæg, og Tydskland erholde en fuldkommen fri, egen tydsk, Handelsvej ud til Verdenshavet.

(Hesperus. Juni 559.)

Nordsøens Middeldybde er omtrent 31 Favne; den største Dybde synes at være ved de norske Kyster, hvor man ved Sonderinger har fundet Dybden at være 190 Favne. Dybden aftager fra Sønden mod Norden. Sandbankerne indtage en ikke ubetydelig Deel af Nordsøens Strækning. Den hele Flade af Nordsøen beregnes til 153,709 (engelske) Qvadratmile; og deraf har 27,443 Qv. M. (lig omtrent $\frac{1}{5}$ af hele Englands og Skotlands Areal) Sandbanker. Middelhøjden af Sandbankerne er 73 Fod. Man kan derefter beregne Kubik-Indholdet af hine uhyre Sandbanksmasser. En stor Deel af dem bestaae af Kiesel, i Form af Sand, af forskjellig Kaliber, blandet med Koraller og knuste Muskelskaller. En særdeles vigtig Afhandling: On the Bed of the german Ocean, or North-Sea, by Rob. Stevenson læses i Memoirs of the Wernerian Natural history Society, vol. III p. 414 o. f. Dermed følger et Kort, og Profiler over Nordsøens Dybder.

Det ny stiftede Universitet Virginia i de nordamerikanske Fristater (som hvis Stifter forhenværende Præsident Jefferson kan betragtes), er i Charlotteville, i en Afstand af omtrent 200 engelske Mile fra Washington. Det danner en heel ny Stad, bestaaende af de pragtfuldeste Bygninger, i hvilke de skjønneste af Bygningskunstens Værker, som Alderdommen kan fremvise, ere efterlignede. Alle Grene af Videnskaberne, med Undtagelse af Theologien, læres ved dette Universitet. Hver Professors Lønning skal være 1500 Dollars, foruden en fri og beqvem Embedsbolig, og naar de Studerendes Tal stiger, efter den Forventning, man nærer, skal Lønnen fordobles. Nogle Professorer ere allerede udnævnte, blandt hvilke to fra Oxford, en fra Cambridge, en fra Wolwich, tre fra Glasgow og Edinburg. Alt giver Udsigt til at dette Universitet skal naae en skjøn Flor.
(Hall. L. Z. Juni. 145.)

Kjøbenhavns Børs, den 28 Juli 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 230		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	169½	170 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51¾	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81½	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	116	116½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 61.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 1 August 1826.

Kjærlighed
sammenlignet med
et Kirsebærtræ.

O Muse! staae mig bi! jeg aldrig før
Behøv.d saa Din Hjælp som nu, da mig
Det svare Arbeid lægges paa, at vise
Hvorlunde man kan ligne Kjærligheden,
Dens søde Fryd og bittre Smerte med —
Et Kirs'bærtræ. O, uhørt Lignelse!
Saa høit jeg trængte ei til kraftig Bistand
Dengang jeg Oder skrev og Nytaarsønsker;
Thi da jo Smigerens Gudinde mig
Omfavned og begeistred, som man troede.
Ei trænger jeg saa høit, o Muse, til
Din Hjælp, naar jeg den yndige Elises
Usigelige Huldhed vil besynge;
Da kan Du smukt gaae hjem og lægge Dig,
Thi da er hun, den Herlige! min Muse. —
Men nu —! nu maa jeg ydmygt bede om
Din Hjælp, o Mildeste! thi nu jeg til
Dig trænger — hør min Bøn, og staae mig bi!

O Kjærlighed! Du milde, himmelske
Gudinde, som i Menneskenes Bryst
Saa uafvendeligen hersker! Du,
Hvis søde Vælde ingen Dødelig
Har hidtil kunnet, og vist aldrig kan
Imodstaae! Du, som i det Bryst, hvori
Din milde Lue brænder, skaber nye,
Ukjendte Følelser, en Forsmag paa
Den Salighed, som Engle nyde — Dig
Er jeg fordømt at skulle ligne med
Et Kirs'bærtræ! — o. Spot, o Spee, o Vee!
Hvor skal jeg Stakkel, som saa fattig er
I Aanden; søge Lighed mellem Din
Uendelige Høihed, og imellem
Et Kirs'bærtræes uendelige Ringhed!
Imellem den ulignelige Sødhed,
Som Du i Hjerterne indgyder, og
Den Smag, som Kirsebærret gier paa Tungen?

— Dog, som i Nøden fordum Israels Børn
Paakaldte Herren, at han skulde smukt
Dem frelse, nu de var i Trængsel:
Saa kaldte jeg og før paa Musen, at
Hun skulde smukt udfrie mig af den Kvide.

Hvori jeg nu er stædt. Mon hun ei snart
Vil komme? Hart jeg længes nu derefter!
Hvor blier hun af dog, den Seendrægtige!
Hun først vel skal sig pynte, kan jeg tænke. —

Der kommer hun og gier mig Digterkysset.
— Ha! hvad er det, som gjennemfarer mig!
Ha! hvilken Lue gjennemgløder saa
Mit Indre pludselig med Lynets Kraft!
Hvad er det, som saa vældigt stræber ud
Af Brystets stærke Muur og hartad den
Vil sprænge? — Ha! Begeistrings hellige Ild
Det er, som mægtigt gjennemluer mig!
Og Sangens høie Toner er det, som
Udvider saa mit forhen snævre Bryst.

— O! naar et indbildt Kys af digtet Muse
Kan vække hos mig saadan Følelse:
Hvor maa da, o Elise! ei et Kys
Af dine hulde Læber ildne mig
Min hele Sjæl, og luttre den som Guld. —

Dog hvorhen fører Tanken mig? Saa førte
Den fordum Digtekonstens gamle Fader,
Homerus selv, heel ofte vild, saa at,
Naar han Achillis Vrede vilde synge,
Han sang om Anadyomenes Bælte. —
Men led mig, Muse, nu paa rette Vei!

Naar Du en Kirs'bærsteen i Jordens Skjød
Nedlægger, og med Muld den dækker til;
Da spirer den, og skyder jævnt sig op,
Og voxer Dag for Dag, indtil den blier
Et Træ, hvis Grene høit mod Himmelen
Sig majestætisk brede ud, en herlig Vært;
Og dybt i Jorden driver den en stærk
Og varig Rod, som ankrer Træet fast,
Saa Stormen vel kan ryste, men dog ei
Omstyrte det. Saaledes er det og

Naar Kjærlighedens Frø i Hjertets Muld
Nedlægges; strax det spirer, voxer op,
Og vinder Styrke Dag for Dag, og blier
Et Træ, som Stormen ikke fælde kan.

Men om den Jord, hvori Du Stenen gjemte,
Ei har den Næringssaft, som fordres til
At klække Spiren ud; hvad heller Orm
Forgnaver Kjernen, hvori Spiren ligger,
Og andre Uheld støde til, da kan
Ei Træet trives, men gaaer enten ud
Og visner, eller og en Krøbling blier.
Saa er det og, om Hjertet, hvori Spiren
Til Kjærligheden bliver nedlagt, ei
Er godt —: om Sandselighedes Orm har skjult
Sig der, om Egennyttens blinde Muldvarp
Med spidse Tryne roder Jorden op
Omkring det spæde Træ — da kan det ei
Opvoxe høit og blive som det burde,
Og aldrig Spiren blier til Kjærlighed.

Men det er ikke nok at Træet voxer
Og bliver stort; det skal og bære Frugt.
Et Kirs'bærtræ faaer Kirs'bær, troer jeg, men
Om de skal smage kjønne Pigebørns
De kjælne Ganer, saa maa Træet podes,
Det er med andre Ord: det maa forædles.

Saa er det og med Kjærlighedens Træ;
Om det ei podes og forædles, da
Opvoxer det et vildt, ufrugtbart Ukrudt;
Det er (at tale mindre billedligt):
Om Kjærligheden ædles ei og luttres,
Da er den kun en raa og vild Naturdrift,
Som ofte Mennesket til Dyr har gjort.

Thi lader os da pode og forædle,
Og pleje Elskovs Træ, og skære bort
De vilde Skud, at det naar Vaaren kommer

Kan blomstre skjønt, som Livsens Træ i Eden,
Og bære liflig Frugt i Høstens Tid!

— Et Kys paa Pigens røde Mund man før
Har lignet med et Kirs'bær, plukt af Træet;
Men mig, o Hæder! var det forbeholdt,
At have den Fortjeneste af Verden,
At lære Folk: "den Lignelse er gal."
Et Kirsebær er nemlig Træets Frugt —
Et Kys er kun en Blomst paa Elskovs Træ;
Et Kys er altsaa intet Kirsebær! —

Nu, Muse! kan Du gaae, nu har jeg brugt Dig!
Du er jo kun en simpel Glædespige,
Som kysser snart den ene, snart den anden,
Alt eftersom man kalder Dig. Farvel!

Men Du, o Cypria! Du Himliske!
Fortørnes ei paa mig, fordi jeg fræk
Har sammenlignet Dig, Du Høie! med
Et ringe Kirs'bærtræ, o tilgiv mig!
Naar ikkun Du, o hulde Venus! vil
Ei straffe Synderen, og Hævn forlange,
Saa skal fra nu min Luth kun stemmes til
At tone milde, kjælne Elskovssange!

Til Slutning, mine smukke Damer! jeg
Et lille Spørgsmaal sætter næsviist frem:
Om nemlig ikke jeg har nu fortjent,
At plukke mig af Elskovs Kirs'bærtræ
Tre, fire Blomster? — O siig ikke nei!

T. R. M.

Katekétisk Magazin,

første Binds første Hefte p. 71. 72. Odense 1825.

Naar man i en Forfatters Arbeide sporer ikke alene umiskjendelig Lyst, men endog Evne

til at udbrede Kundskaber og at gavne, og man dog derved finder tillige i samme Arbeide Steder, i hvilke utydelige, forvirrede, urigtige Begreber fremsættes i en vigtig Materie, og fremsættes til Underviisning for andre, da tabes for en stor Deel den Glæde, man føler ved at spore Forfatterens Lyst og Evne til at gavne. Dette følte Indsenderen, som saae i en Skole fornævnte Hefte, og ved at aabne det, fandt Pag. 71. 72. følgende. Læreren: naar bruge vi i Almindelighed noget ordentligt? Barnet: naar vi bruge det paa rette Maade. Læreren: naar vi nu anvende dette paa Fornøjelser, hvordan kan vi da udtrykke Hovedregelen for deres Brug, sig mig det. Barnet: vi skulle bruge Fornøjelser paa rette Maade. Læreren: det er Hovedsagen.

I disse Ord læres, at det, at bruge noget ordentligt, er det samme, som at bruge det paa den rette Maade. Orden og Maade ere saa forskjellige fra hinanden, at den ene ikke kan sættes istedetfor den anden, uden at forvirre disse Begreber. Fremdeles læres i disse Ord, at det, at bruge Fornøjelser paa den rette Maade, er Hovedsagen. Indsenderen har Grunde for sig til at tvivle om, at dette er rigtigt.

Da de fleste af vor Tidsalders Mennesker jage saaledes efter Fornøjelser, at mange for at nyde dem, opofre Udkomme, Sundhed, Velfærd og Agtelse af Fornuftige; saa trænger fornemmelig vor Tidsalder til tydelige og rigtige Begreber om, hvorvidt et fornuftigt Menneske saavel bør, som tør, nyde de Fornøjelser, som ere i sig selv tilladelige, og til slige tydelige og rigtige Begreber ville vi maaskee ledes lettest ved at tænke os, hvorfor Skaberen satte os Menne-

ſker her i Verden, og hvorfor han gav os Beqvemhed, Midler og Drivt til at nyde Fornøjelser.

Vi Mennesker sattes af vor Skaber her i Verden sikkerlig for at arbeide, først med at uddanne og øve vor Aands Evner og vort Legems Kræfter, og dernæst med at fuldføre de Arbeider, som vor Stilling i Livet og vore Forbindelser med andre fordre af os. Vilde nogen tænke, at vi sattes her egentlig ikke for at arbeide, men for at vorde lyksalige, saa maatte den, som vilde tænke dette, først give et fuldstændigt og tydeligt Begreb om, hvad Lyksalighed er; af hvilket Begreb da vil uden Modsigelse følge, at et Menneske, som et fornuftigt Væsen, aldrig kan opnaae det, som fortjener at kaldes Lyksalighed, uden at det først søger at uddanne og øve sin Aands Evner og sit Legems Kræfter, og dernæst fuldfører det Arbeide, som dets Stilling i Livet og dets Forbindelser med andre fordre af det; ja, at det kun i den Grad, i hvilken det har fuldført dette dobbelte Arbeide, kan opnaae Lyksalighed. Arbeide maa derfor, som Hensigt med vor Tilværelse her, sættes forud for Lyksalighed.

Efter dette er det let at sige, hvorfor Skaberen gav os Beqvemhed, Midler og Drivt til at nyde Fornøjelser. Legemets Kræfter kunne ikke udholde bestandigt vedvarende Arbeide; de formindskes omsider, vorde trætte, og trængende til Hvile og Vederqvægelse, for, efterat have hvilet og være blevne vederkvægede, at kunne fornye deres Arbeide. Sjelens Evner, altid spændte og i Virksomhed, sløves endelig, og da trænger Sjelen, ligesom Legemet, til Afspænding, Hvile og Opmuntring, for derefter med fornyet Lyst og Kraft, at fortsætte sine Evners Virksomhed. I dette have vi den sande Hensigt, i hvilken vi fik Beqvemhed, Midler og Drivt til at nyde Fornøjelser, paa det Legemets Kræfter maatte ved Nydelsen af Fornøjelser styrkes til fortsat Arbeide, og Sjelens Evner oplives til fornyet Virksomhed. Et deiligt Sted hos Cicero *), siger næsten det samme.

Dersom nu Skaberens Hensigt med at give os Beqvemhed, Midler og Drivt til at nyde Fornøjelser, er, at vi skulle efter fuldført Arbeide og Virksomhed nyde dem, for ved Nydelsen at styrke Legemet og muntre Sindet til at fortsætte vort Arbeide og vor Virksomhed, saa følger heraf, at vi bør nyde Fornøjelse da, naar vi, efterat have arbeidet, føle i Sandhed og ei i vor Indbildning, eller af Forvænnelse, Trang til Vederqvægelse og Opmuntring. Følelsen af slig virkelig Trang tilkjendegiver den rette Tid, paa hvilken Fornøjelser bør nydes; ligesom Hunger, naar Spise; Tørst naar Drikke bør nydes. At nyde Fornøjelser til den rette Tid, det er Orden i Fornøjelsers Nydelse. Den derfor, som nyder Fornøjelser kun efter Arbeide, kun naar han føler i Sandhed Trang til Vederqvægelse og Opmuntring; han nyder Fornøjelser ordentligt; den derimod, som uden at have arbeidet, uden at føle nogen virkelig Trang til Vederqvægelse og Opmuntring, nyder Fornøjelser, han nyder dem uordentligt.

*) Neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum et jocum facti esse videamur; sed ad severitatem potius, et ad quædam studia graviora atqve majora. Ludo autem et joco uti quidem illo licet; sed sicut somno et quietibus ceteris, tum cum gravibus seriisqve rebus satisfecerimus. de offic. l. I. c. 29.

Foruden det, at et fornuftigt Menneske bør, ved at nyde Fornøjelser, see paa, hvor megen Tid hans Arbeide kan, uden Skade, levne ham til Nydelse af Fornøjelser, og hvor stor Bekostning hans huuslige Fornødenheder kunne, uden Savn, tillade ham at anvende paa slige Nydelser; bør han endnu see paa den Maade, eller paa det Maadehold, som han har at iagttage ved Nydelsen selv.

Det menneskelige Legems Natur fordrer, for at vedligeholdes og styrkes, Nydelse; men enhver Nydelse maa være afmaalt eller afpasset efter Legemets naturlige og virkelige Trang til Nydelse, fordi enhver saaledes afmaalt eller afpasset Nydelse gjenopretter den naturlige Ligevægt imellem Kræfterne i alle Dele af Legemet, styrker dette, vedligeholder Sundheden, og gjør ved alt dette, at de Redskaber i Legemet, hvilke Sjelen bruger for at virke med sine Evner, vorde beqvemme til Brug for Sjelen; denne føler da hine Redskabers Beqvemhed, og Følelsen opmuntrer den til Virksomhed. Den Nydelse derimod, som ikke er afmaalt eller afpasset efter Legemets naturlige og virkelige Trang til Nydelse, men overskrider denne Trang, den Nydelse forstyrrer i samme Forhold, i hvilket den overskrider Legemets Trang, den naturlige Ligevægt imellem Kræfterne i alle Dele af Legemet, svækker dette, skader dets Sundhed, og gjør ved alt dette, at de Redskaber i Legemet, hvilke Sjelen bruger for at virke med sine Evner, vorde ubeqvemme til Brug for Sjelen; denne føler da hine Redskabers Ubeqvemhed, og Følelsen gjør den sløv. Dette gjelder uden Modsigelse ikke alene om Nydelsen af Mad og Drikke og Søvn; men endog om Nydelse af Fornøjelser eller Forlystelser. I

dette have vi nu den Maade, paa hvilken enhver Nydelse bør skee; den Nydelse, som ikke overskrider Legemets naturlige og virkelige Trang til Nydelse; men er afmaalt eller afpasset efter samme, den Nydelse er maadelig eller maadeholden; den derimod, som ikke er afmaalt eller afpasset efter Legemets naturlige og virkelige Trang til Nydelse, men overskrider denne Trang, den Nydelse er umaadelig, svækker Legemet og sløvgjør tillige Sjelen, i det den gjør de Redskaber i Legemet, hvilke Sjelen skulde bruge for at virke med sine Evner, ubrugbare.

Af alt dette følger, at Orden i Nydelse af Fornøjelser fastsætter den Tid, paa hvilken man bør nyde dem; men Maade i deres Nydelse fastsætter det Maal, eller hvor meget man tør nyde af dem. Men heraf er det tillige aabenbart, at det, at bruge noget ordentligt, er ei det samme, som: at bruge det paa rette Maade. Endnu er heraf aabenbart, at det, at bruge noget paa rette Maade er ikke Hovedsagen alene; thi til Hovedsagen hører, først Orden, dernæst Maade. Det Udtryk rette Maade, er desuden ikke ganske rigtigt; thi Maade i Nydelse er kun een, ikke flere; da alt det, som overskrider denne ene Maade, er Umaadelighed.

Det er at beklage, at der i ingen Lærebog i nogen Videnskab er saa stor Mangel paa naturlig Orden i Foredraget; i ingen Lærebog i nogen Videnskab saa mange utydelige, forvirrede, urigtige Begreber, som i Lærebøger i Religion og Sædelære. Dette er saa meget mere at beklage, da saavel den, som underviser andre efter slige Bøger, som de, der undervises af ham, vænnes, ved Brugen af slige Bøger, saavel til

Uorden i deres Tankegang, som til Utydelighed og Forvirrelse i deres Begreber, hvorved den, som underviser andre, nødes til at bruge flere Ord, end ellers fornødent var, uden derfor at blive mere fattelig eller forstaaelig.

—6—

Noticer om Dampmaskiner og Dampfartøier.

(Af det norske Blad "Borgervennen.")

Den første Idee af en Dampmaskine*) tilskrives en Marquis Worcester, omtrent 1659. Sagnet fortæller, at denne Mand, medens han sad som Fange i Tower, ved London, fik Ideen herom, ved engang at bemærke, at Laaget af et tæt lukket Kar, hvori der kogtes Vand, sprængtes i Veiret ved den indsluttede Damp. Først imod Slutningen af det 17de Aarhundrede indsaae man Fordelen af at condensere Dampen, og derved pludselig frembringe et lufttomt Rum under Stemplet. Denne sindrige Opfindelse tilskrives en engelsk Officeer, Capt. Savary. I en Bog, kaldet The miners friend, 1699, har han beskrevet Indretningen, efter at han iforveien, 14 Juni s. A., havde forelagt det kongl. Videnskabernes Selskab i London sin Opfindelse. I Aaret 1705 gjorde en anden Englænder, ved Navn Newcomen, vigtige Forbedringer ved Maskinen, der nu fik Navn af den atmosphæriske

*) Nogle Maskiner, som ogsaa dreves ved Damp eller Ild, skulle allerede have været bekjendte før Christi Fødsel; men man veed dog alt for lidet om disse., til at kunne henføre Dampmaskinens egentlige Opfindelse til en saa tidlig Periode.

Maskine. 1717 skete atter store Forbedringer ved Beigthen. Doctor Black, Professor i Chemien, ledede ved sine Betragtninger og Experimenter atter til vigtige Fremskridt 1764. Nu fik den berømte James Watt, der allerede længe havde beskæftiget sig med disse Maskiner, Anledning til at anstille en Mængde nye Forsøg, hvorefter det lykkedes ham, ei alene at forøge Dampens Kraft, men ogsaa at opnaae andre store Fordele i Maskineriet. 1773 traadte han i Forbindelse med den berømte Boulton i Birmingham, og fra disses Fabrik leveredes nu de bedste og fortræffeligst arbeidede Dampmaskiner. Watt havde den dristige Idee at renoncere paa det ved det lufttomme Rum frembragte athmosphæriske Tryk. Han lod Dampen vexelviis trykke paa Stemplets øvre og nedre Flade, saaledes at der stedse var et lufttomt Rum ved een af Fladerne, medens Dampens Expansivkraft virkede paa den anden. Herved vandtes meget i stadig Kraft, Beqvemmelighed og Besparelse af Brændsel. Blandt de talrige, deels foreslaaede, deels virkelig udførte Forbedringer, saavel til Forøgelse i Kraft, Besparelse, samt Farefrihed, ere især de af en Woolf foretagne, særdeles vigtige. Amerikaneren Perkins nye Invention (1823) synes efter al Theorie at bringe Dampmaskinen til en høi Grad af Fuldkommenhed; men har imidlertid endnu næsten alle praktiske Mechanikere imod sig i England.

Dampmaskinens Anvendelse til at bevæge Fartøier tænkte man allerede paa strax efter Maskinens Opfindelse; men først i den senere Tid kom Ideen til Modenhed, og blev istand til at træde ind i det praktiske Liv. Ved at forøge Reisers Hurtighed, Sikkerhed og Billighed kan denne Opfindelse ansees for at frembringe

legemlig samme Virkning, som Kikkerten frembringer optisk, nemlig at formindske Afstanden imellem fjerne Steder. Af de overordentlig hurtige Fremskridt, Opfindelsen allerede strax gjorde, maatte man slutte, at den snart vilde udstrække sine Virkninger til alle civiliserede Nationer. Dette er ogsaa allerede nu nær ved at være Tilfældet.

Fra 1795 af gjordes i England adskillige betydelige Forsøg paa at anvende Dampens Kraft til at bevæge Fartøier; men de mislykkedes alle, mere eller mindre, ikke blot af mechaniske Grunde, men ogsaa, og fornemmelig, fordi Opfindelsen kom i Collision med manges Interesse. Den syntes saaledes, som saa mange andre sindrige Opfindelser, ikke at kunne finde Adgang i det praktiske Liv. Det var Amerika forbeholdet at bane den Veien.

Den 3die October 1807 kan ansees for Dampfartens Fødselsdag; thi da gik den første Dampbaad af Stabelen i New-York i Amerika. Den blev bygget af Amerikaneren Robert Fulton, der ogsaa i England var velbekjendt som udmærket duelig Mechaniker. Først i 1812 fik England sin første Dampbaad, nemlig paa Floden Clyde. Fra nu af udbredte Dampfarten sig med forunderlig Hurtighed i England og Amerika, gik derfra over til Fastlandet, og er som bekjendt, nu i fuld Gang næsten i hele Europa.

Amerika var ligeledes det første, og er, saavidt man veed, endnu det eneste Land, der har anvendt Dampmaskiner paa Krigsskibe. Først nu synes England at ville følge dette Exempel. Allerede i Aaret 1815 havde Amerika en Dampfregat, kaldet Fulton the First og bygget i New-York. Den førte 32 lange 18pundere, var

bombefrie, og havde 5 Fod tykke Sider. Dette Fartøi svarte aldeles til de store Forventninger, man havde gjort sig om samme. Senere i samme Aar gik en anden og større Dampfregat af Stabelen i New-York. I Edingburg Evening Courant, 31 August 1815, beskrives dette Fartøi saaledes: Længden over Dækket 300 Fod, Siderne 13 Fod tykke, skifteviis belagte med Egeplanker og Korketræ. Den førte 44 Kanoner, hvoriblandt 4 100pundere, de øvrige 60pundere og 42pundere. Til at afholde en Fjende fra at entre, er truffet flere sindrige Indretninger. Saaledes kan Fregatten i eet Minut udkaste 100 Gallons kogende Vand. Ved en særdeles Mechanisme udsvinges over Rælingen 300 Sværd, og til samme Tid udskydes fra Siderne med stor Kraft og 4 Gange i hvert Minut, et lige Antal lange Jernpigge. Disse sidstnævnte frygtelige Indretninger er dog vel snarere at ansee som mechaniske Kunststykker, end som solide Forsvarsmidler; men Dampens Anvendelse i Søkrigen synes imidlertid at maatte lede til forbausende Resultater.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 25de Juli. Igaftes, henimod Klokken 8, forkyndte os Kanoners Lyd, at Hs. Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik, med høie Gemalinde, Hds. Kongelige Høihed Prindsesse Caroline Amalie, fra Thorseng over Svendborg nærmede Sig Odense. Indvaanernes levende Glæde i denne Anledning, saavelsom over Hs. Kgl. Høiheds Prinds Frederik Carl Christians Forlovelse med Hds. Kongl. Høihed Prindsesse Wilhelmine Marie, læstes i alle Ansigter.

Saasnart Solen var dalet, saaes, aldeles uopfordret af nogen Autoritet, hele Byen smagfuld illumineret, fra de største til de mindste

Bygninger, hvoriblandt adskillige Transparents udmærkede sig, især det paa Raadhuussalen, hvorpaa et kronet F. og W., omgivet af Haabets Krands, og sammenknyttet ved Kjerligheds Baand, med følgende Underskrivt:

Frederik og Christians Glæde!
Landets Haab.

De øvrige Transparents og Decorationer tillader Rummet ikke at anføre; de vare alle smukke, og vidnede om Hjerternes Følelse. Paa Møllebroen var anbragt en Ærespport og ligesaa i Nærheden af Stadshauptmandens Gaard, hvor Slotsporten øines i Baggrunden.

Borgervæbningen paraderede udenfor Byen og i Gaderne til Slottet. Den borgerlige ridende Garde, og et Detachement af fyenske Regiment Dragoner, samt sammes samtlige Officerer escorterede.

Om Aftenen Kl. 10 behagede det Herskabet, i den mageløse skjønne Sommeraften, i aaben Vogn, at kjøre Byen igjennem for naadigst at tage Illuminationen i Øjesyn, ledsaget af den vrimlende Mængdes Fryderaab.

Den glade, og fuldkommen velordnede, Livlighed paa Gaderne vedvarede langt over Midnat, da Alle kappedes om, at yttre den opmuntrede Stemning, tvende saa høiligen elskede og agtede Medlemmer af Kongehuset vakte ved deres, enhver Odenseer saa høistkjerkomne, Nærværelse!

Ribe, den 28de Juli. Ved Stutteriebesigtelse i Varde, den 10de Juli sidstleden, blev første Præmie, 100 Rbd. rede Sølv, tilkjendt Sognefoged Jes Jepsen af Hodde for en Hingst, og tredie Præmie, 20 Rbd. r. S., blev tilkjendt Ebbe Knudsen af Nordenskou.

En Synderlighed.

Paa et, forresten skjønt lithographeret, Titelblad af en vis, nyligen udgivet, Oversigt af en almeenvigtig Gjenstand, findes — efterat alle Udgiverens Embeder og Hæderstitler med streng diplomatisk Nøiagtighed ere aftrykte — et tredobbelt "&c.", hvis Betydning er Flere end Indsenderen ubegribelig, dersom det skriver sig fra Udgiveren selv; har derimod Lithographen, som formodentligen ingen Videnskabsmand er, paa egen Haand, af Uvidenhed om hvad dette Tegn betyder, hensat dette paa ovenanførte Sted gaadefulde trefoldige &c., som Noget han syntes der klædte smukt; saa bør han, for en anden Gangs Skyld, bedre undervises af Vedkommende.

Fr. Wilh. v. Jæger,
Capitain.

Kjøbenhavns Børs, den 1 August 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 230		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	168	$168\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{3}{4}$	52 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	$81\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	$70\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$116\frac{1}{2}$	117 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{4}$	$103\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$53\frac{3}{4}$	54 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Herved tager jeg mig den Frihed, at anmode de ærede Forfattere, der allerede have lovet, og Andre, som ville beære mig med Bidrag til 2den Aargang af Nytaarsgaven Gefion, om, at disse snarest muligt maatte vorde mig tilstillede.

Elisa Beyer,
Hjørnet af lille Kirkestræde og Høibroplads No. 42.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 62.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 5 August 1826.

Skadelige Følger af Æresposter i smaa Stæder.

Den, som bringer det til at blive Raadmand eller maaskee endog Borgermester i en liden Kjøbstad, har for sin Kreds naaet Ærens høieste Trin; men saare ofte er denne Stiges sidste Tværtræ tillige det første til at ødelægge hans oeconomiske Omstændigheder. Vi behøve ikke at gaae langt, for at finde Grunden til denne Sandhed. Borgermestere og Raadmænd vælges i smaa Stæder i Almindelighed af den arbeidende Borgerklasse. En flittig Skomager eller Skræder kan komme godt ud af det med de faa Udgifter, som hans Stand fordrer, ja han kan maaskee endog lægge noget til Bedste. Hans Huusvæsen blomstrer, han har mere end han behøver, thi han behøver lidet. Inden sine fire Vægge, og om Hverdagene gaaer han slet og ret klædt; om Søndagen tager han sin Brudgomskjole paa. Som en ligefrem Mester anseer han sit Bord tilstrækkelig besat, naar en Suppe og en Kande Øl staaer for ham. Hans Kone og Døttre leve ikke mere glimrende end han, og kjøber Huusfaderen dem en ligesaa rød Kjole, et ligesaa rødt Baand, som Nabosmedens Susanne havde paa i Kirken om Søndagen, saa ere de fornøiede. Nu indtræffer et Dødsfald i Raadet. Fordybede i Tanker skride de høivelvise Herrer over Gaden, forsamle sig paa Raadstuen, og stikke Hovederne sammen, for at udnævne den Lykkelige, som skal være værdig til at udfylde den tomme Stol ved Magistratsbordet. Skræder Jacob bliver Raadmand, Skomager Jobst bliver Borgermester. Den hele By er i Oprør. Rygtet om det fuldbragte Valg løber fra Huus til Huus, og førend Herrerne have forladt Raadstuen, skrige de gamle Kjærlinger til hverandre over Gaden. Musikanterne stemme sine Instrumenter; Jacob og Jobst kaste sine, nemlig Naalen og Spandremmen, bag Ovnen, og see sig allerede i Aanden, istedetfor paa det gjennemstukne Bord eller den trebenede Stoel, paa den høiærværdige Raadsbænk. Valget proclameres; om Aftenen dundrer et tredobbelt Vivat. De første Dage ere altfor overraskende til at den ærlige Mester Raadsherre

eller Borgermester skulde faae Tid til at tænke paa sin Haandtering. For en Stadsmand passer Hverdagskjolen ikke mere; de slidte Skindbuxer og Uldstrømperne stikke ligeledes for stærkt af imod Silkevesten. Garderoben underkastes en Totalreform. Endelig er Hr. Raadmanden færdig; Daglønner Andreas fra Forstaden bestiller sig en ny Trøje hos ham; men naturligviis anseer hans Velædelhed det under sin Værdighed at arbeide mod Betaling for saadan en Fant. Bestillingen afvises; Hr. Raadmandens Konst er kun endnu stundom i Gang for de Herrer Fættre, Oncler og Colleger. Hvor upassende vilde det ikke være, om et Medlem af Raadet, som nu er overlæsset med saa mange Communeforretninger, skulde gjøre en Vest eller et Par Barnestøvler for nogle elendige Skillinger? Han har jo nu sin Gage! Tyve Rigsdaler; min Gud, hvad kan man ikke udrette med dem! — Men nu begynder ogsaa hans Familie at blive fornem. Fru Raadmandinden behøver en Bombasinskaabe, en Silkepelts, en Fjærhat. Datteren, som nu allerede søger sine Friere iblandt Nabopræsterne, kjøber sig en Slæbkjole, et Shawl, en Modest, en Spencer, kort Alt hvad hun engang kan komme til at bruge som Fru Superintendentinde. — Raadmandens Finantser komme i Uorden. Han laaner paa Forskrivelser. Manden har hidtil siddet i god Næring, har været rørig og arbeidsom; han har Credit. Naar han bliver Borgermester faaer han hundrede Daler, dermed lader Alting sig klare. Imidlertid bliver Haandværket oftere lagt paa Hylden; man gjør og modtager Visiter; man lader Huset beklæde og males; man anstiller Slædefarter om Vinteren; man steger og bager, og sætter hvert Aar mere til. Omsider bestiges Borgermesterthrinet; men de hundrede Rigsdaler ville ikke strække til i et halvt Aar. Hr. Borgermesteren døer efter nogen Tid; Creditorerne mælde sig, og Formuen strækker næppe til, for at tilfredsstille dem alle. Havde han vedblevet at være en simpel Haandværksmand, levede han endnu, og sad i god Forfatning. (N. M. 199.)

Skulde forestaaende Stykke fra det Tydske kunne passe sig paa danske Stæder, spørger man, og Svaret bliver et nyt Spørgsmaal. Havde A eller B eller C i selve Hovedstaden, naar han havde vedblevet at være simpel Haandværksmand, istedet for at gaae ind i Capitains eller Majorsposten, ikke levet endnu? været fri for martrende Næringssorg? og tvertimod siddet i god Forfatning, agtet som ærlig og dygtig Mester, gavnlig Statsborger?

Canada.

Blandt de udstrakte Besiddelser, Storbritannien har i Nordamerika, er Canada (the Canadas, forhen la nouvelle France, Nye Frankrig), især af megen Vigtighed, og derfor antages følgende korte Oversigt at være af Interesse. Det ligger mellem 277° 30′ til 212° L. og 41 til 40° N. Br., og er sydligen for største Delen begrændset mod de forenede nordamerikanske Stater ved den lange Række af Søer og Floder, som østligen ender ved S. Lorenz- (Saint Laurent) Flodens Udløb. Grændsen er beskreven i den mellem Storbritannien og de forenede nordamerikanske Stater oprettede Genter-Traktat af 20 Oct. 1818, men paa nogle Steder, hvor den gaaer igjennem Fastlandet, ikke tilstrækkeligen

bestemt, hvilket fordrer et møisommeligt og vanskeligt Arbejde ved Kommissarier, der efter Traktaten gjensidigen udnævntes, men endnu ikke i Maj 1826 vare færdige hermed.

Sejlbarheden af bemældte Vandstrækninger er kun paa to Steder afbrudt, nemlig ved St. Marystrædets Vandfald, som er ved Oversøens østlige Ende, og ved Niagara. Fladerummet udgjør omtrent 35952 Qvadr. Mile (engelsk), saa at det indtager en Strækning, der er mere end tre Gange saa stort som det Østerrigske Kejserdømme. Deraf udgjør Nedre-Canada 6896 Qv. M. og Over-Canada 29056 Qv. M. I de fjærneste Egne have Indianere, saasom Chippewaer, Algonkiner, Mohawker og flere endnu store Strækninger af de herligste Lande i Besiddelse, som Jagtgebeter, men deres Tal aftager ideligen ved den Drukkenskab og de Udsvævelser, hvortil de ere hengivne. De faa Levninger, der ere tilbage af den store Nation af Huroner, ere omvendte til Christendommen. Folketallet af de i Canada levende indianske Stammer beregnede man 1763 til 68000 Mennesker, nu ere de næppe 30000. Hovedmassen af de siden Begyndelsen af 17de Aarhundrede udvandrede Hvide ere deels Franske, deels af brittisk og irlandsk Herkomst. Det hele Folketal beløb sig i Aaret 1824, med Udelukkelse af de Indianske Stammer, til 903195 Mennesker, blandt hvilke 120000 indregistrerede Militser, eller Landeværn. Den Deel af Kanadierne, som ere af fransk Herkomst, og, østen for Utawa, beboe Nedre- eller Gammel-Canada, regjeres, endskjøndt nu brittiske Undersaatter, efter gamle franske dem givne Rettigheder og Privilegier. De udgjøre der Fleertallet af Indvaanerne; det franske Sprog er der det almindelige i deres

Forsamlinger, ved Domstolene rc., og deres Militskommanderes der af Canadiske Officerer paa Fransk. Der udkomme 4 ugentlige Tidender og 2 Maanedsskrifter i det franske Sprog. De franske Kanadier (⅘ af Nedre-Canadas Beboere) vare i Aaret 1824 ialt 622628 Mennesker, blandt hvilke 76000 Militser. De bekjende sig til den romersk-katholske Religion. Deres Gejstligheds Overhoved er Erkebiskoppen af Quebek. Den Canadiske Gejstlighed udmærker sig ved Kundskaber, gode Sæder og Virksomhed. I Quebek og Montreal ere katholske Seminarier. Foruden disse to Stæder er en tredie, kaldet les trois rivieres. De Canadier af brittisk Herkomst, som boe i Nedre-Canada, meest i Stæderne, ere ogsaa underkastede den der gjældende franske Civilret. De have en Biskop af den Anglikanske Kirke, og underordnede Gejstlige, ligesom Seminarier i Quebek og Montreal, til Dannelse af protestantiske Religionslærere for det brittiske Nordamerika. I Quebek er Generalgouvernørens ligesom og Nedre-Canadas Undergouvernørs og Regjerings-Autoriteternes Sæde.

I Ovre- eller Nye-Canada, vesten for Utawa-Flodens Udløb i St. Lorenz-Floden, ere Beboerne, meest af brittisk og irlandsk Herkomst, nedsatte i Strækninger, som især fra 1763 ere opdyrkede, efterat være affjøbte de vilde Nationer. Her bekjende Beboerne sig meest til den protestantiske Kirke; det engelske Sprog er her det almindelige, og de der boende franske Canadier ere her de engelske Love underkastede. Folketallet i Ovre-Canada var 1824 i alt 280567 Mennesker. Regjeringens Sæde, hvor Undergouvernøren boer, er i York, 100 geogr. Mile sydvestligt for Quebek, ved den nordvestlige Bredde af Ontario-Søen; 4000 Indbyggere.

Hoved-Udførsels Artikelen fra Canada er Trælast, især af Eeg og Fyr; ej blot Skibsbygningstømmer til Storbritannien i uhyre Mængde og til billige Priser, men og andre Trævarer, Pibestaver, Aarer, Bugspryd ꝛc. ꝛc.; ogsaa en Mængde Potaske. Den canadiske Peltshandel er ligeledes betydelig.

Canada udgjør et General-Gouvernement, og under den beskikkede Generalgouvernør staae i militært Forhold Undergouvernøren af Nyeskotland, af Nye-Brunsvig, af Prinds Edvards Øen, og de to Under-Gouvernører (Lieutenant-Governors) af Nedre (Lower-) og Øvre- (Upper-) Canada.

Det var først under Henrik 4de de Franske, efter nogle forhen mislykkede Forsøg, fik et fast Punkt i Nordamerika. Den driftige Chauvin grundede nemlig i Aaret 1608, paa den nordlige Bredde af St. Lorenzfloden, 80 geographiske Mile fra dens Udløb i St. Lorenzbugten, paa et velvalgt Sted, Staden Quebek, som Oprindelsespunktet og Middelpunktet for et fransk Nordamerika (la nouvelle France, Nova Francia), et Navn der, med de Franskes Herredømmes Ophør, er bortfalden. Det var især Peltshandelen og Fiskerjet man tilsigtede. Med Vanskeligheder maatte de Franske her stride mod Englændernes Angreb, hvilke ej vilde taale deres Arvefjender saa nær den vigtige Stokfisk-Øe, Newfoundland, og det var ikke førend i Aaret 1661 det lykkedes de Franske at komme i rolig Besiddelse af Canada; ligesom de da og fik Acadia, nu Nyeskotland, og det da saa vigtige Cap-Breton. Colbert opbød alt, for ved Kolonialbesiddelser, Søhandel og Sømagt at sikkre og berige Frankrig. Derfor bleve uhyre

Bekostninger anvendte, for af hine Vildnisser at skabe Agerdyrknings-Kolonier. Derfor bleve Seigneurs, alle af god Adel, skjænkede den hele Kyst henad til Montreal, som Arv og Ejendom, under Betingelse at dyrke Landet. De bleve givne store Understøttelser og Forskudde til Udrustninger og Transporter o. s. v. Der blev tillige sørget for Christendommens Udbredelse, og Kultur blandt de Vilde, ved franske Ordensgeistlige og ved Jesuiter, med ægte apostolisk Midkjærhed. Men tidligere havde Storbritannien anet, at Nordamerika maatte blive en Kampplads, hvor for den brittiske Sømagt og Indflydelse paa Verdenshandelen alt kunde være at vinde eller tabe. Saaledes begyndte en næsten uafbrudt 75aarig Kamp om øde Strækninger, som den europæiske Politik neppe kjendte af Navn. Britterne havde fornemligen concentreret sig paa den hele Østkyst af Nordamerika. Utrechter Freden 1712 havde forskaffet dem Nyskotland og Nyfoundland tilbage, og der bleve stiftede Kolonier, hvilke tidligen følte sig fri, og hvis Borgere altsaa havde et Fædreneland at forsvare. Dette forbittredes af de Franske ved Indbrud, hvortil de vidste at lokke de Vilde, paa de imod det Indre af Landet liggende Plantasier. Man vandt nu Forbindelse med Irokeserne, og gjengjældte Lige mod Lige. Der blev i de vestlige bagerste Lande anlagt brittiske Forter, og da de Franske paa den Tid vare i Besiddelse af Louisiana, saa vilde de forbinde dette ved en Kjæde af Forter med Canada. Med vexelsidig Bortstagelse af disse Forter ved Ohio og flere Steder, begyndte den store Afgjørelseskamp, som Tid efter anden i sine Følger forandrede det hele Amerika, i de Aar 1754 og 1755, endnu førend Krigen i Europa var formelig erklæret. Frank-

rig udviklede en indtil den Tid uhørt Magt, baade til Søes og til Lands; fornemmeligen bleve Landtropperne de Brittiske i Amerika overlegne ved Overmagten, Tapperheden og krigerisk Duelighed. Derfor maatte Fristaternes Milits opbydes, og disse udviste hvad Mandsmod, i Kamp for egne Arner, formaae imod hyret Mandskab, endog af den bedste Slags, især i Ørkener, der ej ere dem bekjendte. Det stærke Louisburg paa Cap Breton, Canadas Bolværk, blev i Juli 1758 taget ved Provinzialernes Bistand, og ved en Marsch, som kun for saadanne Mænd var mulig, faldt ogsaa Canada, efter Sejren ved Quebek d. 13 Sept. 1759, hvilken General Wolfe ved sin Heltedød beseglede, i Britternes Hænder. I Pariser-Freden d. 10 Febr. 1763 maatte det udmattede Frankrig aftræde hele Canada og Cap Breton til Storbritannien, som og fra nu af, ved klog Benyttelse af denne Besiddelse, vidste at vise sig som den største Sømagt. Ved Gouvernør Guy Carleton's menneskekjærlige Forhold blev et heftigt Angreb, som Amerikanske Independenter under Arnold og Montgomery foretog sig, ganske i Marts 1776 afslaaet, da det ikke hos de med største Skaansel behandlede Canadier fandt Understøttelse. Nordamerikas Østkyster vandt Uafhængighed af Storbritannien, men Canada blev det tro hengiven, blev et Tilflugtssted for Loyalisterne, og har siden den Tid været den brittiske Regjerings Yndlingsbarn; en Besiddelse, som det uforbeholdent tillægger en højere Værd end samtlige vestindiske Sukker-Øer, og som det sandsynligen, saalænge det sikrer sammes Beboere de Friheder, Rettigheder og Fordele, de have, ikke vil staae Fare for at tabe. Den Behandling, den brittiske Regjering under den amerikanske Revolution viste mod Canada, yder alle

Colonialmagter en stor vigtig Lære; følge de den? (Forkortet uddraget af den geographiske Skizze over Canada, som i Tidsskriftet Columbus, Juli d. A., er given af Dr. Röding).

Indenlandske Efterretninger.

Svendborg, den 25de Juli. I Fredags henimod Aften ankom hertil Byen Deres Kongl. Høiheder Prinds Christian Frederik og høje Gemalinde, og behagede at aftræde i Hr. Kammerjunker v. Moltkes Gaard i Gjeritzgaden, hvilken af Ejeren var indrømmet Høistsamme under høje Ophold heri Byen. Borgervæbningen paraderede, og formerede Vagten uden for bemældte Gaard. Denne Aften, saavel som i Løverdags og Søndags, var hele Byen illumineret, og paa flere Steder saaes Transparenter med de Høikongelige Personers Navnetræk. Et veløvet Musikcorps musicerede længe om Aftenen udenfor Høistsammes Bolig. Om Løverdagen mønstredes Borgervæbningen og Brandcorpset; de offentlige Bygninger og Embedsmændenes Protokoller m. v. eftersaaes. Om Søndagen bivaanedes Gudstjenesten i St. Nikolai Kirke, og derefter behagede det høje Herskab at spadsere ned paa Skibbroen, hvor alle herværende Skibes Flage vajede, samt Kanoner løsnedes; derfra begav DD. KK. HH. sig ud paa Assistentskirkegaarden. Om Eftermiddagen Kl. 2 omtrent behagede det høje Herskab atter at begive sig til Skibbroen, hvor en Roechalup fra Valdemar Slot paa Thorseng med Hs. Excell. Hr. General Juul laae færdig for at føre Høistsamme til Slottet, hvor Middagstaffel holdtes. To andre Baade førte Sviten, samt et Musikcorps over. Atter blev saluteret fra Skibbroen. Om Aftenen tog DD. KK. HH. over Land fra Slottet til Vindebye, hvor ogsaa var illumineret, og tog over med Færgen til Svendborg Færgested. Igaar Eftermidag forlod DD. KK. HH. Svendborg.

Odense, d. 1 August. Det varede kun 14 Dage, at Odense havde den Glæde at see det el-

skede Fyrstepar, i hvilken Tid Hs. Kongl. Høihed besøgte de her i Fyen værende Kjøbstæder, og i Gaar Morges forlode DD. KK. HH. Odense, for igjen at glæde det skjønne Sorgenfries Omgivende med Hoistderes Nærværelse. Med Smerte saae vi Dem begge forlade os. Gud ledsage Dem! og bringe Dem snart til os igjen!

Maribo, den 28de Juli. I Rødby er i denne Tid saa stor Mangel paa Skillemynt, at en vis Kjøbmand (en af de ikke omskaarne Jøder) skal have fordret og faaet Opgjæld for at verle Rigsbanksedler. Om han har faaet 4 ß. eller mere for at verle en Rigsdaler, vides ikke; men nærmere Efterretning i saa Henseende forventes.

Aalborg. Den 24 Juli stedfandt en ret munter Fest paa Reberbanen herved Byen. Kanoner, Basuner, Hurraraab og Vajen af mange Flage, alt allene foranstaltet af Reebslagersvendene, forkyndte, at en yndet Collega arbeidede paa sit Mesterstykke. Man saae en pyntelig Mand, assisteret af 4 smaae Drenge, at spinde og tvinde et stærkt Toug, hvormed han, uagtet Folkemængden var ham i Veien, blev færdig i et Par Timer. Under Hurraraab forlod han atter Banen. — Den samme unge Mand havde om Morgenen ved Retten givet den Erklæring: at han antog Navnet Gleerup, efter en afdød Reebslagermester, hvis Enke han ægter.

Viborg, den 31te Juli. Hundedagene have atter bragt os en trykkende Varme med Nordvestlig og Sydvest-Vind — Da der ikke falder Dug om Natten, bortvisner det efter Regnen oplivede Græs atter, ligesom og Kornets Vært standses, saa det maa høstes. Høsletten udsatte man i disse Egne længe og det har voldet, at Rugens Kjerne falder af — Vaarkornet er høist maadeligt, uden paa enkelte Stæder — Det seer overalt høist sørgeligt ud for Føde til Mennesker og Kreature paa mange Stæder. Havesagerne forbrænde i en hidtil ukjendt Grad, og af Kaalsorter kan man ingen Frugt vente til Vinterforraad.

Blandede Efterretninger.

(Af Pappes Lesefrüchte, 1826. 1ste B. 3die H.)

Da Lichtwehr var lille, havde han en Lærer, som af alle sine Disciple vilde danne Digtere. Havde han læst et Kapitel eller en Historie i Bibelen med dem, saa maatte hver gjøre et Par Vers derover, og den, som bragte ham de bedste, fik til Belønning et Æble eller anden Frugt. Engang læste han Kains og Abels Historie med dem, og paalagde dem som sædvanlig at gjøre Vers derover. Men ingen behagede den gamle Mand bedre end følgende af den lille Lichtwehr:

Den slemme Kain, som hjelslog den fromme Abel!
Da kom den kjære Gud og slog ham paa hans Snabel.

Godt, min Søn, godt! Af dig vil der engang blive en stor Digter! sagde den gode Gamle, efterat have hørt disse Vers.

Henri Etienne fortæller, at han i sin Ungdom havde kjendt en Dommer, som i Kriminalsager kun havde een Dom: "Hænger ham!" Var nemlig den Anklagede gammel, sagde han: "Hænger ham, det har han over ti Gange i sit Liv ærlig fortjent"; var han derimod ung endnu, saa lød Dommen: "Hænger ham kun, af ham kan der endnu blive en stor Gavtyv."

En anden Pater Abraham a Sancta Clara var Pastor Spörer, der levede i den første Halvdeel af forrige Aarhundrede som Præst i Rechenberg i det frankiske. I en af sine Prædikener har han aflagt sin naive Troesbekjendelse med Hensyn til det smukke Kjøn. Den lyder Ord for Ord saaledes:

"Fruentimmerne elsker jeg af Naturen; ere de smukke, galante, complaisante, honette, net oppudsede som en smuk Hest, da veed jeg heel vel, hvorledes man skal respektere dem: kunne de holde godt Huus, see Manden alt, hvad han

vil, ud af Øjnene, ak, da leer Hjertet i Livet, naar Manden kommer hjem og finder en saadan skjøn elskværdig Engel, som med sine sneehvide Hænder modtager ham, og kysser ham, favner ham, dækker en liden Steg og en Smule Salat op for ham, sætter sig hen til ham og siger: Engel, hvor vil han have Stegen skaaren? og anden deslige honningsukkersød hjerteqvægende Tale. Men naar Een har en boschi, roschi, boschi, en Rumlepotte, et gammelt Rivejern, en Honningbjørn, et Knurrekat, et Maarskind i Huset, som altid brummer, mumm, mumm, mumm, slaaer den ene Dør op og den anden i, farer ud i Gaarden med Ildtangen i Haanden, og atter igjen plumper ned paa Skorstenen, gjør en Rede fuld af Ugler, anretter Spiser af lutter Ruskomsnusk, Supper fra Helvedeshavnen, har et Ansigt som en Eddikeflaske, og mere deslige Djævelstøj, saadan en elsker jeg ikke, lad Djævelen elske hende!"

Samme Prædikant tiltalede engang i en Prædiken de forhærdede Syndere paa følgende Maade:

"Naar du ligger der og strækker alle fire i Vejret og glover som en stukken Buk, naa der vil være et skjønne Hurlumhej, naar Djævelen kommer med det sorte Regıster, stiller dig dine Synder Regiment- og Eskadron-viis for Øjne; naar den græsselige Mand, Døden, tager Sengen i Haanden, gjør dig saa angst og bange, at du maa gaae ud af dit gode Skind; naar Luus og Muus løber for dig, da vil du først ret forstaae, hvad den Gamle har prædiket osv."

I den sidste Fjerdedeel af det 15de Aarhundrede levede i Eppendorf ved Hamburg 2 Søstre, som ernærede sig ved Havedyrkning, og hvis Urtegaarde laae tæt ved hinanden. Især plejede de at plante Kaal, men ikke med lige Lykke; thi medens den enes Kaal stedse bragte et rigt Udbytte og forhjalp sin Ejerinde til en vis Velstand, mislykkedes den andens Planter næsten hvert Aar, saa at denne efterhaanden sank ned i den dybeste Armod. Hvad andet end ondt Hexeri kunde være Aarsagen? Men mod den velhavende Naboeske, som hos mangen Een var mistænkt for saa lumsk og ondskabsfuld Opførsel, kunde man intet Beviis tilvejebringe, og den forarmede maatte gribe til det sidste Middel, nemlig at fordrive Hexeriet. Som et sikkert Middel dertil, raadede man hende, ved den hellige Nadvere at tage Hostien ud af Munden igjen, og under Trylleformularer og Abrakadabrasprog til rette Tid at grave den ned i Kaalhaven — og see! Midlet slog an. Kaalen trivedes trods Naboeskens. Men dette var endnu ikke alt. Efterhaanden glimtede nu et hvidt og skinnende Lys over den Forarmedes Kaalhave og tildrog sig snart de Omboendes Opmærksomhed og Blikke. Ogsaa Gejstligheden erfoer den hemmelighedsfulde Omstændighed, og drog med viede Kerter i Procession ud efter det glimtende Lys, som endelig valgte sig sit Hvilepunkt paa et af de mange Kaalhoveder. Man gravede nu under Bøn og Sang, — og hvad gravede man frem? Kaalstokkens Rod; men hvilken Rod! En Rod, som fuldkommen og livagtig saae ud som et Krucifix, og som nu med stor Højtidelighed blev bragt til Klosteret i Harvestehude, sammesteds foreløbig opbevaret i en Sølvmonstrants, og til visse Tider, det forstaaer sig for kontant Betaling, blev foreviist de Troende. Senere blev Monstrants og Kaalrod bragt til Johannisklosteret i Hamburg, men endelig, paa indstændig Begjering af den kejserlige Gesandt i Hamburg, Baron Ehrenfried von Minkwitz, foræret til Hs. Kejserlige Majestæt Rudolf den Anden. Længe blev Mirakelroden i høj kejserlig Forvaring, og forevistes i det Kejserlige Kunstkammer i Wien. Længere hen i Tiden lod en vis Dr. Sebastian Schmidt denne mærkværdige Væxt stikke i Kobber.

Den ægyptiske Hær i Grækenland.

Efter hvad Hr. Lauvergne fortæller i sine Souvenirs de la Grèce pendant la Campagne de 1825, bestod den saa frygtede ægyptiske Armee ved sin Udskibning i Morea ikke af mere end 10,000 Arabere i den allerelendigste Tilstand. Forfatteren saae to Regimenter exercere under

Kommando af franske Officerer, som havde afsvoret deres Tro. "Jeg tilstaaer, siger han, at den Orden og Præcision, som fandtes i deres Bevægelser og Evolutioner, afpressede mig Taarer; man lod dem marschere forbi os, og Hautboisterne spillede den berømte austerliz'ske Marsch." Ikke saa godt som med Vaabens- og Legemsøvelserne synes det at være lykket de europæiske Exerceermestere med at danne disse Horders Hjerter og Moralitet. Det er Stokken, som giver disse Heltes Mod Vinger, og Forfatteren saae, hvorledes Oberst Seve med egen Haand giennempryglede en Kapitain; thi Officererne nyde det Fortrin, at de kun maae prygles af Beyen eller Obersten. Den moralske Degradation hos disse Arabere gaaer saa vidt, at de ansee det for en besynderlig Gunst at faae Prygl ved en af sin Værdighed udmærket Mand. Uden deres fanatiske Tro paa Læren om Nødvendigheden og Forudbestemmelsen vilde man hos disse Mennesker næppe gjenkjende et Spor af hine gamle Arabere, der engang vare saa høit dannede. Man vedligeholder deres religiøse Fanatisme med stor Omhyggelighed, en Mængde Imaner følge Hæren, omgivne med al deres Værdigheds Glands. Mehmet Ali sørger strængt for Agtelse mod Religionen, endskjønt han selv spiller den Oplyste, som man kan see af hans Samtale med Oberst Seve, da han opfordrede denne til at antage Islamismen. "Det Offer, som jeg fordrer af eder, sagde han, er ikke stort, og var jeg som Mahomedaner hos Kongen af Frankrig, vilde jeg slet ikke betænke mig paa at antage mit nye Fædrelands Religion. Bevar i Hjertet eders Gud, og siig i Morgen til Forstanderen for Bønnerne, at I vil blive Muselmand; hvad Ceremonien angaaer, tilføiede han smilende, saa ville vi afgjøre dette mellem os." — "Saaledes har jeg, sagde Oberst Seve til Forfatteren, antaget tyrkiske Sæder; jeg har som den bedste Tartuffe indfundet mig i Moskeerne; Viin drikker jeg kun med mine Venner, og i mit Harem har jeg tre Koner, af hvilke de to allerede have gjort mig til Fader."

(Pappes Lesefrüchte, 1826, 2 B. 3 H.)

Kjøbenhavns Børs, den 4 August 1826.

		à
Hamburg 2 M.		
a vista 230		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	169	$169\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgield	53	$53\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$81\frac{1}{2}$	82 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	$71\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$116\frac{1}{2}$	117 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54	$54\frac{1}{4}$ L. Sterl.

Til Efterretning for Hr. Captain v. Jæger.

(See Skilderiet No. 61.)

Udgiveren af den Oversigt af en almeennyttig Gjenstand, som Hr. v. Jæger rimeligen mener, er foruden det paa Titelbladet om ham Anførte,

1—2. Medlem af to kongelige Directioner,
3. Viceformand for et, og
4. Æresmedlem af et andet litterairt Selskab,
samt 5. Directeur for Hans Majestæt Kongens Steentrykkerie.

Det synes, som der altsaa var Grund til at sætte flere &c. paa hiin Titel, og har dette Tegn været Hr. v. Jæger ubegribeligt, maa han søge Grunden deri, at han ikke, saaledes som han troede, var vel underrettet, hvilket det vel havde været passende, at han havde søgt at blive, inden at han offenligen fremtraadte med sin Bemærkning.

Kjøbenhavn den 2den August 1826.

N. B. v. Krossing,
Pr. Lt. i det Kongelige Artilleriecorps,
Inspect. ved det Kongl. Steentr.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 63.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 8 August 1826.

Dansk Velkommen
til
Hs. Kgl. Hhd. Prinds Christian.

Kast et Øje over Jorden,
Østen, Vesten, Syden, Norden!
Hvilken Prinds, ja selv Monark
Af et bedre Hjem sig bryster,
Fædrelandsk sig meer forlyster
End Du her i Dannemark?

Kjær Du er os, det er Tingen,
Deri overgaaer Dig Ingen,
Dermed Intet lignes kan:
Alle froe og vel tilmode
Næst vor Frederik den Gode
Elske meest vor Christian.

Naar af Hjertet Du adlyder,
Hvad Natur hver Fader byder;
Føle vi Din Adfærd skjøn:
Selv Din Bortgang Dig tilgive,
Som paa Rejsen vil oplive
Første Skridt for yndet Søn.

Faderlig slig Pligt at fylde,
Dette vi tilsammen hylde:
Derved trives Haab og Mod.
Vist i Tiden Du paaskjønner,
Selv vejleder brave Sønner
Som alt Fader er saa god!

Dig et ømt Velkommen bringes,
Du af danske Chor omringes
Stedse jublende som nu: —
Frem til Modenhed Alt iler,
Doppelt sød vor Sommer smiler:
Først kom Konge, saa kom Du.

Frifort, lige for Sorgenfri,
Ao. 1826.

Med dybest Ærefrygt og
Hengivenhed
af
P. Blicherolsen,
Krd.

Hvorledes en Elefant i et Londonsk Menagerie maa, formedelst mærkelige Spor til Raseri, dræbes.

Dette uhyre Dyr, som i flere Aar havde været en Prydelse for det velbekjendte Menagerie paa Exeter Change i London, er om Eftermiddagen den 1ste Marts d. A. bleven dræbt efter Ejerens, Hr. Cross, Befaling, fordi det havde røbet mærkelige Spor til Raseri. Da man iverksatte dette Drab ved adskillige Lag af Musketild, som, i Forening med det arme Dyrs Dødsbrøl, lød vildt omkring og kunde høres lige ned til Stranden, saa trak denne Larm en saadan Folkemængde sammen, at man fandt det nødvendigt at lukke Tilgangene til Boderne i den underste Deel af Bygningen, saavelsom dem, der føre til de vilde Dyrs Rum. Politipatrouiller bleve opstillede inden- og udenfor Bygningen, for at afholde den paatrængende Mængde, hvoraf mange vare saa begjerlige efter at være Ojevidner til det, som foregik derinde, at de bøde en, ja to Guineer for at erholde Adgang. Ingen fik dog Lov at komme ind, førend Dyret befandt sig i en Tilstand, som ikke kunde foranledige nogen Frygt for Fare. Denne Elephant var af Hankjønnet, og havde allerede været i sytten Aar i Menageriet. Han var bleven fangen meget ung, omtrent 5 Aar gammel, bragt over fra Bombay og kjøbt af Hr. Cross, følgelig opnaaede den en Alder af 22 Aar. Allerede tilforn havde han viist sig meget urolig i Parringstiden, og dette tog til med Aarene. I saadanne Perioder blev han holdt meget knapt med Foder, man anvendte ogsaa medicinske Midler, ja man skal paa eengang have givet ham et heelt Centner af Saltarter. Endskjønt man ogsaa i den senere Tid havde anvendt disse Forsigtighedsregler, viste Dyret sig dog vildere end før, agtede ei alene ikke sine Vogteres Kjæleord, men søgte endog at slaae dem med sin Snabel, naar de vilde nærme sig til ham, han væltede sig urolig paa sit Leje og huggede mægtigen om sig. Den første Marts, henimod Klokken 1 om Middagen, blev den vildere, end den nogensinde havde været, og begyndte at pidske sit Staldrums Spærretræer med sin Snabel. Disse Spærretræer ere satte en Fod fra hinanden, ere tre Fod tykke, af Egetræ, og paa alle Sider stærkt beslaaede med Jern. I lang Tid modstode de de vældige Slag, som han næsten uophørlig anbragte paa dem, men henimod Klokken To havde et af dem løsnet sig fra den massive Tværbjælke, hvori det var infattet, og da Dyret endnu viste sig lige ubændigt, saa blev man bange for, at det kunde bryde ud, i hvilket Tilfælde den Skade, det havde kunnet anrette paa Gods og Liv, vilde have været uberegnelig, fordi de i samme Locale værende Rum for Løver, Tigre og andre vilde Dyr, endskjønt i sig selv meget stærke, dog kun vilde have udgjort et svagt Værn imod hans uimodstaaelige Kraft. Under saadanne Omstændigheder bestemte Hr. Cross sig til at dræbe Dyret, endskjønt det kostede ham i det mindste 1000 Pund Sterling, og dette tænkte han at iverksætte ved at blande Sublimat i et Bundt Hø. Dog kunde man ikke paa denne Maade komme Dyret tillivs, thi næppe havde han belugtet det farlige Foder, før han kastede det tilside, hvorfor man fattede den Beslutning, at lade ham skyde. Til den Ende lod man hente et Par Soldater fra Vagten i Sommerset-House, og adskillige ladte Geværer fra Nabolavet bleve udleverede til nogle af Etablissementets Folk, som

havde Mod nok til at opholde sig i Rummet. Paa denne Maade bleve omtrent 14 Personer bevæbnede; dog ansaae man det overeensstemmende med Klogskab, endnu at snoe stærke Touge om Spærretræerne, imod hvilke Dyret især havde anvendt sin Kraft, inden man begyndte at operere. Da dette var skeet, gik fem Mand frem, indtil omtrent 8 Yards Afstand fra Dyret, og afskøde sine Geværer paa den ømme Deel under Øret, hvorefter de hurtig trak sig tilbage, for at lade paany. Da Dyret følte sig saaret, udstødte det et høit og gjennemtrængende Skrig, gik til den forreste Side af sit Staldrum, og slog med saadant Raserj paa Spærretræerne, at atter et af dem faldt ud. Efterat det saaledes en Stund havde udgydet sin Harme, blev det roligere, hvorefter nye Skytter rykkede frem og bare sig ad ligesom deres Formænd. Saasnart Ilden begyndte igjen, styrtede Dyret atter i største Raseri løs paa sine Barrierer, og skulde have opbrudt Døren, som allerede var falden ud af sin øverste Hængsel, dersom den ikke ved Strikker havde været bevaret saa godt. Efterat det endelig var bleven roligere igjen, skulde det faae det sidste Lag, men endnu havde man ikke lagt Geværerne an, førend Dyret, som i dem saae Aarsagerne til sine Saar, og tillige bemærkede, at de bleve rettede imod sit Legemes ømmeste Steder, rask vendte sig om, trak sig dybere ind i sin Stald, og skjulte Hovedet imellem Skuldrene. Af den Aarsag blev det nødvendigt, ved Spydstik at bringe det i Skudretning, og da dette var skeet, bleve Geværerne atter afskudte imod det. Endskjøndt man nu dennegang tydelig saae, at adskillige Kugler, ligesom før, havde slaaet igjennem dets Nakke, og Blodet flød strømmeviis ud af Saaret, saa viste dog Dyret

ikke noget Spor til Smerte eller Udmattelse, kun holdt det op med sin forrige Rasen imod Spærretræerne, og blev fra nu af i Baggrunden af sin Stald. Paa foranførte Maade blev Ilden uafbrudt fortsat i halvanden Time, og først efter 152 skarpe Skud styrtede Dyret til Jorden, hvor det blev liggende næsten uden Bevægelse, indtil det endelig blev dræbt med en Sabel, som var fæstet til et Gevær, og som man stødte det i Nakken. Blodmassen, som randt af det, var saa stor, at dets Staldrum blev oversvømmet deraf i en temmelig Høide. Da enhver Fare nu var forbi, fik Publikum Tilladelse at komme ind imod den sædvanlige Adgangspriis, og Begivenheden havde, som man kunde vente, vakt en saadan Nysgjerrighed, at Menageriet blev propfuldt af Mennesker, indtil seent ud paa Natten. Dette er den samme Elephant, som omtrent fire Maaneder i Forvejen tilfældigviis dræbte sin Vogter, en Tydsker ved Navn Tetjen, ved at sønderbryde hans Ribbeen, da han vilde vende sig i Stalden. Dette Kæmpedyrs Legeme havde et Omfang af 19 Fod og 14 Tommer, og en Længde af 12 Fod 2 Tommer indtil Halsroden; dens Hale holdt 5 Fod 9½ Tomme; dens Forbeen havde et Omfang af 3 Fod 8 Tommer, Bagbenene et endnu større; Hovedet var i lige Linie 5 Fod langt, og liggende havde Legemet en Høide af 6 Fod 2⅞ Tomme. Over 30 Mennesker, foruden Menageriets Folk, bleve, efterat Elephanten var anatomeret af Doctorerne Brooks og Morgan, brugte til at bortskaffe Indvoldene og andre ildelugtende Dele.

(N. M. 202.)

Australien og de derværende engelske Kolonier.

(Af Pappes Lesefrüchte, 1826. 2det B. 3die H.)

Tykt Mørke, hidtil ikke gjennemtrængt af de Lærdes Undersøgelser, bedækker endnu Alt, hvad der har Hensyn til de første Opdagelser af det store australiske Kontinent, som man hist og her ogsaa giver Navn af Nyholland. Portugiserne havde, om man ellers vil troe de weimarske geografiske Efemerider, allerede i det 16de Aarhundrede kjendt den østlige Deel af denne femte Verdensdeel; men en Bevæggrund, af samme Slags som den, der senere forledte Hollænderne til den strængeste Hemmeligholdelse, formaaede dem til at dølge deres Opdagelser, og berøvede dem tillige den Ære at give det nye Land deres Navn. De frygtede, at andre europæiske Nationer, tilskyndede af den Kolonisationsaand, som i de Tider havde bemægtiget sig alle Folkeslag, skulde anlægge Etablissementer i deres Nærhed, hvilke kunde vorde farlige for deres indiske Besiddelser.

Dog er der Intet, som med Bestemthed kan bevise, at man bør tilskrive Portugiserne Æren for denne Opdagelse. Det er endog meget muligt, at de kun ved deres Forbindelse med de asiatiske Folk have kjendt det australiske Kontinent, og vi læse hos Marco Polo, der, som man veed, i det 13de Aarhundrede berejste det mongoliske Rige og kom lige til China, at Chineserne kjendte to store Øer sydøstlig for China.

Der ligger i Australiens fysiske Konstitution noget saa fremmedartet, og fra alle øvrige Verdensdele saa aldeles forskjelligt, at man i

mange Henseender kunde være tilbøjelig til at antage en ganske egen Skabelse for denne Deel af Jordkloden. Naturen viser os i Nyhollands og Vandiemenlands Dyre- og Planterige saa forbavsende Afvigelser og saa store Undtagelser fra de Regler, den ellers overalt følger, at en Rejsende maatte være meget uskikket, naar han ikke gjorde en rig Høst af interessante og vigtige Jagttagelser i hine Egne, om hvilke vi hidtil kun have meget ufuldkommen Kundskab.

Der begynder Sommeren, naar hos os Vinteren lader sig føle, og omvendt. Der synker Barometret, naar Vejret vil blive smukt, og stiger pludselig før Uvejr. Der er Nordenvinden meget hed, og Søndenvinden meget kold. Der ere de usleste Hytter byggede af Cedertræ (Cedrela toona efter Brown), og Myrtetræ (Myrtaceæ) bliver brugt til Brænde. Der finder man Kanguruen, et Dyr, som man kunde kalde halv Egern og halv Daahjort, som paa sine Forbeen har fem Tæer, og paa sine Bagbeen tre Fuglekløer, og som med et Tryk paa sin Hale springer afsted. Der har Muldvarpen (Ornythorhynchus paradoxus) et Andenæb, og lægger Æg. Der seer man en Fugl (Meliphaga), som isteden for Tunge har en Art Kost (Besen) i Næbbet, og en Fisk, hvis halve Legeme hører til Rajaslægten, og den anden Halvdeel til Squalusslægten. Der har en Art af Pærer (Xylomelum pyriforme) Stilken paa den bredeste Ende, og Kirsebærrene (Exocarpus cupressiformis) have Kjernen ikke, som sædvanlig, indvendig, men udvendig.

Dog, det er ikke vor Hensigt, her at dvæle ved de forunderlige Frembringelser af disse Egne, som aabne Naturforskeren en uoverseelig

Mark for deres Undersøgelser; vi ville indskrænke os til at kaste et raskt Blik paa de nye Forbedringer og den stedse tiltagende Vigtighed af Kolonierne Ny-Sydwales og Vandiemensland. Vi ville tillige omtale de nyere geografiske Opdagelser, som udstrække sig videre og videre, i Særdeleshed i Nyhollands uhyre Indre.

De Statsmænd, som efter Nordamerikas Forliis først fattede den Tanke at anlægge engelske Etablissementer i Australien, vare langt fra at forudsee sammes raske Udvikling. De Personer, som vare bestemte til de Deporteredes Bevogtelse, og de, der frivillig havde besluttet sig til at boe iblandt dem, maatte, ligesom de første Plantere i Nordamerika, i mange Aar kæmpe mod en Mængde fysiske og moralske Hindringer, som de først efter temmelig lang Tids Forløb vare i Stand til at overvinde, hvorhos de uafladelig behøvede Understøttelse af enhver Art fra Moderlandet. Lykkeligviis have de for det Meste overlevet denne Krisis, og Velsignelsen er voxet under deres Hænder. Der gives endog allerede nogle blandt dem, som troe sig stærke nok til ene at kunne skride videre frem, og til at kunne bryde det lette Aag af faderligt Overherredømme, som endnu hviler paa dem; med eet Ord: til at kunne regjere sig efter egne Love og eget Godtbefindende. Men de have ikke noksom overvejet Følgerne af en saadan Beslutning, om den endog kunde bringes til Udførelse. Koloniens Ødelæggelse, al Ejendoms umiddelbare Forstyrrelse vilde være et uudeblivelige Resultat af saadant et Skridt.

Man troe imidlertid ikke, at vi hermed frakjende Kolonisterne i Ny-Sydvales og Vandiemensland Muligheden af i et vist Tidsrum at regjere sig selv, og erklære sig for uafhængige; men naar vi som Basis for vor Mening antage den Kundskab, vi have om Jordbundens Beskaffenhed, saa synes det os meget vanskeligt, at begge disse Øers Befolkning i lang Tid vil kunne tage en til deres Størrelse forholdsmæssig Udvikling. Den største Deel af det hidtil opdagede Land bestaaer nemlig af Klipper, Sandørkener, Moradser og ufrugtbare Landstrøg, som hverken ere tjenlige til Agerdyrkning eller til Græsgang. Man vil næppe paa hele den vestlige og sydlige Kyst af Nyholland kunne finde eet Punkt, som ret egentlig er beboeligt. De tre Fjerdedele af hele dette uhyre Kystland frembyde kun øde Sletter uden Vand og moradsige Dale, som hverken kunne dyrkes eller beboes. Det er meget sandsynligt, at Kolonisterne længere hen i Tiden vilde see sig nødte til at nedsætte sig paa de talrige omliggende Øer, der udmærke sig ved deres store Frugtbarhed og yndige Beliggenhed, strække sig fra Æquator til den 48de Grad sydl. Br., i en Retning fra Nordvest til Sydost, fra den nordligste Spidse af Nyguinea eller Papua til det sydligste Forbjerg af Nyseeland, og omringe de forskjellige Grupper af Nybrittanien, Nyirland, Nygeorgien Salomonsarchipelet, de nye Hebrider, Nykaledonien og Louisiana. De danne et Bælte om de nordlige og østlige Kyster af Nyholland, og den yderste af dem alle er næppe 300 Mile bortfjærnet fra Stranden. (Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Nyborg, den 1ste August. Igaar Formiddags Kl. 11 ankom Hs. K. Høihed Prinds

Christian Frederik af Danmark, Stiftets høie Gouvernør, hertil og tog alle Byens civile Indretninger i naadigst Øjesyn. Hs. K. H. yttrede sin Tilfredshed med Alt og tog om Aftenen til Hr. Kammerh. Juel paa Juelsborg, Kongelig Minister ved det franske Hof. Prindsens høie Gemalinde, Hds. K. Høih. Prindsesse Caroline Amalie, var imidlertid indtruffen dertil fra Odense. De Høikongelige Herskaber forbleve der Natten over til Sorg for Byens Indvaanere, som gjerne vilde have nyttet Leiligheden til at vise Kongehuset og de Høikongel. Personer Deres Hengivenhed. Idag Kl. 10 nøde vi atter den Glæde at see Hs. K. H. med Høie Gemalinde inden vore Volde. De Høikongel. Herskaber fortsatte strax Reisen over Beltet paa Postjagten Mercurius, ledsaget af Hr. Kapitain Garde, og ankom efter en særdeles heldig Overfart til Korsøer Kl. 1 Slet.

Slagelse. Tirsdagen den 1ste August Kl. 3 om Eftermidagen passerede Deres Kongelige Høiheder igjennem Slagelse paa Tilbagereisen til Hovedstaden. De traadte af paa Postgaarden, hvor de modtoge Byens Embedsmænds og Honoratiores Opvartning. Borgermilitairet gjorde Honneurs udenfor Postgaarden.

Fra 24de til 29de Juli sidstleden holdtes ved Sorøe Academie, for første Gang efter dets Gjenoprettelse, Examen artium, hvortil 9 Candidater havde indstillet sig, af hvilke 6 erholdte Characteren Laudabilis, og 3de Haud illaudabilis, samt af Førstnævnte, Eleven Eduard Camill Buntzen af Kjøbenhavn tillige hædredes med encomio publico. Examinationsgjenstandene ved bemeldte Examen vare de samme som ved Kjøbenhavns Universitet, med Undtagelse af Hebraisk, i hvis Sted udførlige Prøver aflagdes i det franske og tydske Sprog. I det engelske Sprog examineredes saavel skriftligt som mundtligt, dog uden Indflydelse paa Hovedcharakterens Bestemmelse. I Kunstøvelsetne aflagdes ingen særlig Prøve.

Randers, den 3 August. Tenoristen Hr. Copello er indtruffen hertil og vil, efter Forlydende, paa Søndag give en Concert i Harmoniens Locale. Hr. Kirchheiners Komme er endnu uvist.

Blandede Efterretninger.

Om den for kort Tid siden afdøde russiske Rigshistoriograph, virkelig Statsraad Nikolaus v. Karamsin, har det i St. Petersburg udkommende Blad "den nordiske Bie" meddeelt en Nekrolog, hvis Indhold er følgende: Denne Ruslands berømte Skribent blev fød d. 1 Dec. (gammel Stil) 1765 i Gouvernementet Simbirsk. Sin Opdragelse erholdt han i Moskau, i Huset hos den ved sammes Universitet ansatte Profess. i Philosophien Johan Schaden, der var mange udmærkede Mænds Opdrager. (Død der 1797.) Efter fuldendt Skoledannelse og Ophold ved Universitetet, tjente han nogle Aar i det kejserlige Gardekorps, og foretog i Aarene 1789 til 1791 en Rejse gjennem de fleste af Europas Lande, hvilken Rejse han, efter sin Hjemkomst, beskrev i en højst behagelig og henrivende Stil i et lidet Verk, hvormed hans Skribentbane begyndte, Breve fra en russisk Rejsende, i 4 Bind. De fandt saa almindeligt Bifald, at de bleve oversatte i næsten alle de nyere europæiske Sprog (i det Tydske af Richter i Moskau). Fra 1792 til 1803 henbragte han i Moskau, og udelukkende beskæftigede sig med Videnskaberne og Skribent-Arbejder. I sidstnævnte Aar erholdt han af Kejser Alexander den højstsmigrende Opfordring, at være det russiske Riges Historiograph. I Aaret 1816 forlod han sit hidtil havte kjære Beboelsessted Moskau, og nedsatte sig ganske i St. Petersburg. I samme Aar havde han det Held, at kunne overrække Kejser Alexander de nu fuldendte 8 første Bind af sin russiske Rigshistorie. Som værdig Erkjendelse af denne Fortjeneste gav Kejseren ham Statsraads Rang, og tillige St. Anneordenen af første Klasse, med hvilken han var den eneste i Riget af denne Rang, som var dekoreret, da Ordensstatuterne først bestemme dens Forlehning til virkelige Statsraader. 1821 udkom 9de, 1823, 10de og 11te Bind af bemeldte Historie.

Med 12te Bind var han i sine sidste Aar beskæftiget, men han fik det ej fuldendt. Det skulde have sluttet den russiske Historie med Czaren Michael Feodorowitsch, Peter den Stores Farfader, og Kejserdømmets nu regjerende Romanowske Dynasties Stamfader. Af dette Karamsinske klassiske Værk ere tydske, franske, italienske Oversættelser udkomne. I Aaret 1824 fik den Afdøde virkelig Statsraads Rang. Karamsin var i nogle Aar sygelig. Kejser Alexander, hans største Velgjørerrs Død virkede særdeles heftigt paa hans Sygeligheds Forfatning. Han fik en tærende Svindsot, som de flere talentfulde Lægers forenede Kunst og Omsorg, og de ham elskende Beslægtedes og Venners omhyggelige Pleje, samt Keiser Nikolaus's stormodige Deltagelse, og hans erkjendtlige Landsmænds varme Bønner for hans Helbredelse, ej formaaede at redde ham fra. En ulægelig Brystbyld gjorde d. 3 Juni Ende paa hans langvarige Lidelser. Han var af Kejseren indrømmet til Bopæl det Tauriske Palais, i Henseende til den milde Landluft der. Allerede laae ogsaa den paa Kejserlig Bekostning udrustede Fregat Helena færdig, for at føre den Forevigede, med sin Familie, til Italiens milde Klima, til Arnos fortryllende Bredder, og endnu to Dage førend hans Død, i rolige, lyse Aandsmomenter, hørte Udførelsen af denne Rejse til hans Yndlingsmaterie i Samtaler. Han havde, som alle udmærkede Lærde, der kun ved deres Aandstalenter og Skribent-Celebritet subsistere, ej nogen egen Formue. Derfor forsødede Kejserens stormodige Gave, Forlehningen af en aarlig Livrente af 50000 Rubler paa alle hans Familiеs Medlemmers Livstid, ham overordentligen hans sidste Levedage, i det ham derved betoges martrende Tanke om deres Forsørgelse. Hans jordiske Levninger blev d. 6 Juni, under Ledsagelse af Residentsens talrige Publikum, og deriblandt mange udmærkede Statsembedsmænd, Diplomater, Lærde, alle Venner og Beslægtede af den Afdøde, høitideligen nedsatte i St. Alexander Newskys Klosters nye Kirkegaard. Dagen forud havde Kejser Alexander selv, i det Tauriske Palais, taget en rørende Afsked med den Afdødes afsjelede Legeme. Blandt Karamsins talrige Skribent-Arbejder bemærkes i Særdeleshed: 1. Aglaja og Aoniderne, 2 særskilte Verker, i fem Bind; en Samling af skjønne Digte, fra hans tidligere Ungdomsepoke. 2. Føromtalte Breve fra en russisk Rejsende. 3. Et Pantheon af udenlandsk Literatur, i tre Bind, hvortil siden kom indenlandske Skribenteres Pantheon. 4. Mine Bagateller; i flere Bind, indeholdende forskjellige Originalfortællinger og mærkværdige Træk af den fædrenelandske Historie. Af samme ere den største Deel ej oversatte paa Tydsk. 5. En Samling af lyriske Digte. 6. Skrifter af forskjelligt Indhold, blandt hvilke en historisk Lovtale over Catharine den anden. Han var i nogle Aar Redaktør af nogle almeenyndede russiske Tidsskrifter, saasom 1792 og 1793 af den moskovske; 1802-3 af den europæiske Merkur. I Tidsløbet 1814-16 syssel satte han sig med Oversættelser af nogle af den franske Literaturs meest yndede Skrifter, saasom Madame de Genlis, Marmontels og flere. Hans vigtigste Verk var hint ovennævnte, den russiske Rigshistorie, der i 22 Aar af hans Liv udgjorde hans Hovedbeskæftigelse, og det er uendeligt at beklage, at dette Nationalminde ej ved ham blev sluttet. Det er ogsaa fra Sprogets Side, som et klassisk Mynster paa reent russisk Sprog, mærkeligt. Karamsin har overhovedet haft en fortrinlig Indflydelse paa sine Landsmænds Smags Dannelse.

(Forkortet fra Allg. Z. 193. Bil.)

I Paris er oprettet et Vaske-Compagni, der for en yderst billig Betaling modtager Lintøj til Vask og Tørring, som i det Hele ikke varer længere end halvanden Time. Behandlingsmaaden har desuden den Fordeel, at den aldeles ikke skader Tøjet og til enhver Aarstid giver det den samme blændende Hvidhed. For ikke at gjøre de sædvanlige Vaskerkoner altfor stort Afbræk, har Compagniet sat Prisen saaledes at disse endnu kunne finde Fordeel ved at lade det dem af deres Kunder anbetroede Tøj vaske i det mechaniske Vaskerie og Strygningen, hvormed Compagniet ikke befatter sig, bliver dem da desuden endnu forbeholden. Efter det gjorte Overslag vil et Skib med 12 Hjul, saaledes som Com-

pagniet behøver det, koste 300,000 Fr.; dermed kan i 16 Timer vaskes og tørres 5,000 Kilogrammer (1 Kilogram er noget over 2 danske Pund) Tøj; daglig vil saaledes kunne fortjenes 1000 Fr., hvoraf det Halve fradrages i Omkostninger og det andet Halve bliver reen Gevinst. Ved anbragte Næt forhindres, at Tøjet blandes mellem hinanden. Selskabets Capital er bestemt til 1 Mill., fordeelt paa 200 Actier, hver paa 5000 Fr.

I Rio-Janeiro udkommer en Hoftidende under Navnet Diario Fluminense, som skal i de elendigste Smigreriers og usleste Kryberiers Basuntone overgaae alle øvrige Blade. Deri roses den gode Modtagelse, som et d. 8 Nov. f. A. dertil ankommet nederlandsk Skib Frederik Henrik, med 360 Udvandrede fra forskjellige tydske Egne, meest Landboere med Koner og Børn, skulde være vederfaret. Imidlertid advarer Tidsskriftet Columbus mod Udvandringer, og grunder sine Advarsler deels paa bemeldte Blads bekjendte Tendenz og Karakteer, deels paa de mange ankomne Udvandredes Skjebne, og paa et Brev fra den med Brasilien saa velbekjendte Bayerske Lærde, Dr. v. Martius.

Tage af Zink-Blik. Da Hollænderne, i Besiddelse af betydelige Zink-Gruber, have allerede i lang Tid anvendt til deres Skibes Forhudning Zinkblik istedetfor Kobber, og derved iagtaget, at Zinkblikket ikke af det ætsende Hav-Vand fortæres saa hurtigt som Kobberblikket, saa vare de Franske, opmuntrede ved disse Iagttagelser, de første, der efterfulgte dem deri, og gik videre i det i Priis to tredie Dele lettere Zinks Anvendelse, saaledes at de, især i Paris, lode i alle Gjestgiver-, Viin- og Ølhuse, i Edikebutikkerne og i Apothekerne alle Skjenkeborde og Anrettelsesplader beklæde med Zinkblik. Ogsaa i London har man efterhaanden paa lige Maade bragt Zinkblik i Brug; og tænkende Hoveder fandt sig snart beføjede til den Slutningsfølge, at Zinkblik, som ikke angribes af hiin sure Flydenhed, maatte

ganske fortrinligen lade sig med Fordeel bruge til Tage. Nogle Forsøg, som allerede for 40 Aar siden anstilledes i denne Hensigt, ydede den beste Forventning, og da intet andet Metal lover i denne Henseende saa paafaldende den dobbelte Fordeel af billig Bekostning og Varighed, og det fremdeles er at paaagte, at Zinkbliks indre Værd forhøier enhver dermed tækket Bygnings Værd, da dette Blik, naar det endeligen engang bliver udueligt, kan sælges til enhver Messingfabrikant og Jernstøber, som en uundværlig Tilsætning til Kobber til Messings Frembringelse, saa har man især i Berlin og St. Petersburg, i de sidste 10 Aar indført Tages Lægning af Zinkblik, og dermed gjort saa store Fremskridt, at Berlin har for denne løbende Sommer behøvet over tredivetusinde Centner Zinkblik. Disse Exempler bør billigen tjene til Efterligning ogsaa i andre Lande.

(Bil. til allg. Zeit. 195.)

Kjøbenhavns Børs, den 8 August 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 233		
Species 234		
Specier solgtes til 14 Rbmk. 1 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	172	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53½	54 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	118	118½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54½	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 64.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 12 August 1826.

(Indsendt.)

Anmærkning i Anledning af det i Kjøbenhavns Skilderie No. 62 anførte Spørgsmaal: "Havde A, B, C, selve i Hovedstaden, naar de havde vedblevet at være simple Haandverksmænd, isteden for at gaae ind i Capitains- eller Majorsposter, ikke levet endnu?"

Under simple Haandverksmænd veed Indsenderen ikke, hvem Spørgeren mener; thi en Mester i et Haandverkslaug er vel ligesaa respectabel en Mand, som en Interessent i et Handelslaug eller i en Handelsforening, om endog hans Fortjeneste sjelden er saa stor, at han kan holde egen Eqvipage. Spørgeren maa vel, naar han nævner Haandverkere, som ere Capitainer og Majorer, mene Officerer ved Borgervæbningen eller Brandcorpset; men at nogen af disse skulde være døde, fordi de allernaadigst vare udnævnte til Capitainer og Majorer, er Indsenderen, som temmelig nøje kjender disse Corpser, ganske ubekjendt. Men at en Major eller Capitain ved et af disse Corpser, som tillige har været Haandverksmester, er ved Uheld kommen saaledes tilbage i sin Næringsvej, at han har været meget at beklage, kan vel være, men dette havde vist og hændet, om han ikke havde været Major eller Capitain, og kan vel og ligesaa godt indtræffe for Kjøbmænd som for Haandverkere. At en Capitain bliver Major, eller en Lieutenant Capitain, vil ikke kunne være Aarsag til at han har nødig at leve paa en mere bekostelig Fod end forhen, da det maa antages, at ikkun velhavende Mænd blive indstillede til disse Embeder, og der ere mange, som staae paa de laveste Trin ved Borgervæbningen, og som leve paa en langt større og bekosteligere Fod end Majorer og Capitainer; men dette kan heller ingen have noget imod, naar de svare Enhver Sit og ikke blive Staten til Byrde.

Indsenderen veed ikke, om det er Spørgeren ubekjendt, at Hs. Majestæt Kongen allernaadigst har forundt Holmens Haandverksmestere Rang i Rangforordningens 8de Klasse No. 3, hvilket vel og kan tjene til Bevis for, at Haandverksmestere ikke regnes til den simpleste Klasse af Borgersamfundet, som det lader til at være

Spørgerens Mening. At ikke alle Haandværkere, ligesaalidet som alle Kjøbmænd eller Handlende uden Undtagelse ere passende Personer til Officerer ved Borgervæbningen eller Brandcorpset, det kan vel ingen Tvivl være underkastet.

Australien og de derværende engelske Kolonier.

(Af Pappes Lesefrüchte, 1826. 2det B. 3die H.)

(Fortsættelse; see forr. No.)

Man vil erindre sig, at de blaae Bjerge for omtrent 10 eller 12 Aar siden, 22 Aar efter de første Kolonisters Ankomst til Ny=Sydwales, bleve betragtede som en uoverstigelig Skillevæg, der spærrede Adgangen til det indre af Landet. Endelig vovede man dog engang at overstige dem, og endskjønt Op= og Nedgangen var temmelig steil og farlig, saa rejste dog Staden Bathurst sig snart paa hin Side af Bjergryggen. De uhyre Engbunde, som disse Bjerge indsluttede, ere nu besaaede med Mejerier og oplivede af det skjønneste Hornqvæg, af Heste og talrige Faarehjorde. To store Floder, hvis Løb ved Oxleys Efterforskninger er blevet bekjendt, gjennemskære denne Slette. Den ene strømmer mod Vestsydvest, og den anden mod Nordvest, indtil de synes at tabe sig i store Søer eller Moradser. Siden har man noget mere nordligt opdaget et skjønt Landstrøg (mellem den 31te og 32te Bredegrad), hvis Jordbund er meget frugtbar, men uden Træer. Det er bedækket med en fiin og fed Græsart, og har faaet Navnet: Liverpool plains.

To andre Overgange over de blaae Bjerge, som ere langt bekvemmere end den, man først

fandt, give de store Sletter om Bathurst og Liverpool en endnu meget højere Værdi. Fra deres østlige og vestlige Endepunkter strømme Floderne Castlereagh, York og Peel, samt nogle mindre betydelige, mod Norden. Naar man faaer Vished om at deres Vande udgyde sig i Brisbanestrømmen, hvis Munding man har fundet i Bugten Moreton, saa turde Dalene ved Liverpool og Avlsgaardene langs med Flodbredderne blive af særdeles stor Vigtighed for Koloniens Rigdom og Fremvæxt.

Brisbanestrømmens Opdagelse skylder man ene og alene Tilfældet. Regjeringens Befuldmægtigede, Bigge, havde anordnet tre nye Kolonianlæg norden for Port=Jackson, nemlig ved Moretonbugten, ved Bowen= og ved Curtishavnen. De Deporterede, som man ikke længer behøvede ved de ældre Etablissementer, og alle de, der vare bekjendte som dovne eller gjenstridige, skulde sendes derhen for at begynde de første Arbeider, fælde og tilhugge Træer o. s. v. Ifølge denne Beslutning gav Sir Thomas Brisbane i September 1823 Landmaaleren Oxley og hans Medhjælper Uniacke den Befaling, nærmere at undersøge Havnene Bowen og Curtis. Han beordrede dem paa samme Tid til at transportere de i Havnen Macquarie beskæftigede Deporterede sammesteds hen. Denne sidste Havn var først to Aar i Forvejen bleven anlagt som en Straffeanstalt; men Jordbundens Frugtbarhed, Himmelegnens Mildhed, og Beliggenheden saa nær Sidney, foranledigede Guvernøren til heller at overlade den til frie Plantere.

Begge Tilforordnede besøgte først dette Etablissement, og fandt det i en blomstrende Tilstand. Det dannede en af lige Gader og et smukt Torv

gjennemskaaren Stad, hvori der ogsaa var en Kaserne for 150 Mand med Officeerboliger rundt om. De øvrige Huse eller Hytter vare smaa men nydelige og omgivne med Haver, hvori ei alene alle mulige Frugttræer, men og Majsen og Sukkerrøret trived s i Overflødighed. De Indfødte syntes at staae paa en meget fortrolig Fod med Soldaterne og at være langt mere udbannede og blide end de i Omegnen af Sidney. Mange af dem ere sex (engelske) Fod høje, deres Ansigtstræk ere udtryksfulde og behagelige, og deres Lemmer ere fuldkommen veldannede. Kolonien ernærer nogle af dem, og de forrette til Ejengjæld Konstabeltjeneste, hvori ingen Europæer er i Stand til at overgaae dem. Saasnart en Deporteret er flygtet til Skovene, sætter dette sorte Politi sig strax i Bevægelse, og bringer ufejlbarlig den Undløbne enten levende eller død tilbage, for at erholde den bestemte Belønning.

Curtishavnen, som de Tilforordnede derpaa besøgte, har et temmelig besværligt Indløb. Landet rundt om bestaaer for størstedelen af stenede Høje og sandede Sletter. Vegetationen er sjælden, og de faa Træer, man hist og her endnu finder, ere kun brugelige til Brænde. De vare nødte til at fjærne sig næsten 14 Mile fra Kysten, for at finde fersk Vand, og en hurtigtstrømmende Flod, som de opdagede, kaldte de Boyne. Paa hin Side af samme strømmede nogle andre med lige saa stor Hurtighed. Jo længere de trængte frem i det Indre, desto mere malerisk fandt de Egnen. Høje omkrandsede af Smaaskove og grønne Sletter frembøde sig for deres Blikke. Desuagtet var Resultatet af deres Rejse, at dette Punkt ikke afgav de for et

Etablissement nødvendige Hjælpemidler, og at alt Arbejde kun vilde være spildt Møje.

Da det allerede var temmelig langt ud paa Aaret, saae de sig nødte til igjen at vende tilbage mod Syden. Undervejs berørte de Moretonbugten, som Cook havde opdaget, og som senere var bleven besøgt af Flinders. De havde næppe kastet Anker før de saae en stor Mængde Indfødte ile til Strandbredden. Blandt dem befandt sig en Person, som syntes at være af stærkere Vært og af mindre mørk Farve end de øvrige. Han begav sig op paa en Høj lige over for Skibet og tilraabte det paa engelsk, at komme nærmere. Da Schaluppen nærmede sig, opløftede de Vilde et Glædesskrig, dandsede og sprang rundt omkring den Hvide, omfavnede ham og løftede ham flere Gange i Vejret. Denne Person, endskjønt forskjellig fra dem i Legemsbygning, syntes dog at være lige saa vild som sine Kamerader og hans ganske nøgne Legeme var fuldkommen hvidt og rødt tatoveret. Man mærkede snart at det var en Englænder; men det arme Menneske var af Glæde saa ganske ude af sig selv, at han den Dag kun meget ufuldstændig formaaede at fortælle sin Historie. Han hed Thomas Pamphlet og havde tilligemed tre Mænd, Richard Parsons, John Finnegan og John Thompson indskibet sig i en stor Baad, for at gaae til Illaware eller de fem Øer, der ligge syden for Sidney, og hente Cedertræ. Men en stærk Storm, der varede i fem Dage, drev dem mod Syden indtil langt nedenfor Vandiemensland; i det mindste troede de saaledes. I denne Tanke vendte de sig igjen mod Nord. De lede ubeskriveligt og havde i 21 Dage ikke den mindste Draabe Vand, saa at Thompson endelig døde af Tørst. Kort derpaa strandede de paa

den Moreton og troede sig endnu stedse syden for Port-Jackson. Omtrent sex Uger før Oxleys og Uniackes Ankomst havde de fattet den Beslutning at gaae til Sidney, i hvilken Hensigt de havde taget en nordlig Retning. Dog havde de ikke tilbagelagt mere end 50 Mile, da Pamphlet ved Hævelse i Fødderne hindredes i at gaae videre. Han vendte derfor igjen tilbage til det Sted, hvorfra de vare gangne ud. Nogle Dage derefter kom ogsaa Finnegan tilbage til ham, fordi han ikke havde kunnet forliges med sin Kammerad Parsons. Denne ankom i Løbet af det følgende Aar til Sidney. Han havde tilbagelagt en Strækning af 500 Mile, stedse mod Norden, indtil han endelig af Hedens bestandige Tiltagende mærkede, at han ikke var paa rette Vej. Han roste de Vilde, til hvilke han paa sin lange Marsch var kommen, overmaade meget; thi de havde overalt forekommende modtaget og plejet ham, hvorfor han ved sin Ankomst ikke alene var fuldkommen frisk, men ogsaa tyk og fed.

Morgenen efter Skibet Mermaids Ankomst til Moretonbugten, indtraf ogsaa Finnegan. Da hans Fortælling var fuldkommen overeensstemmende med hans Kamerads i Henseende til en stor Strøm, som skulde have sin Munding i den sydlige Deel af Bugten, saa besteg Oxley en Hvalfangerbaad for at tage den nøjere i Øjesyn. Vandets matte Farve og den store Mængde Ferskvandsfugle overtydede ham snart om, at han befandt sig paa Floden, og efter nogle Timers Forløb var enhver Tvivl forsvunden, thi Vandet var fuldkommen ferskt.

"Ved Solens Nedgang, saaledes fortæller han, havde vi tilbagelagt omtrent 20 Mile op ad Strømmen. Egnen paa begge Sider var

henrivende skjøn. Flodbredden, snart stejl, snart hævende sig umærkeligt op over Bølgerne, skjenkede os en overordentlig dejlig Udsigt. Jorden var bedækket med meget høje Træer, som syntes at være af de allerforskjelligste Arter, og hvoraf mange endnu ikke vare os bekjendte. Vi bemærkede blandt andre mange herlige Grantræer. De paa Højene voxende Træer syntes at være af en fortræffelig Qvalitet. I ringe Afstand fra Floden saae vi flere Skove af den almindelige Cypres (Callitris australis) af den største Art. Lige til dette Sted er Strømmen sejlbar endog for større Skibe, naar de ikke stikke dybere end 16 Fod. Floden stiger omtrent 5 Fod, altsaa lige saa højt som ved Mundingen."

"Den følgende Dag fortsatte vi vore Undersøgelser paa Floden, og saae til vor store Glæde, at den, endog efterat vi vare komne 30 Mile længer frem, ikke havde aftaget hverken i Brede eller i Dybde, undtagen paa eet eneste Sted, hvor et Klipperev udstrakte sig tvers over Floden i et Rum af omtrent 30 Favne, og hvor den endog ved høje Vande ikke er mere end 12 Fod dyb. Fra dette Punkt af og til Terminationhill er dens Brede næsten bestandig den samme. Egnen viser overalt samme Rigdom og samme Hjælpemidler for Agerdyrkning og Græsgang. Bygningstømret, som findes i Overflødighed, kan anvendes til sædvanligt Brug eller til Udførsel, og Grantræerne kunne afgive ypperlige Skibsmaster; nogle af dem, som vi maalte, havde mere end 30 Tommer i Gjennemsnit og vare indtil der, hvor Grenene begyndte, 50 til 80 Fod høje."

"Landets Natur og endeel for denne Flod ejendommelige Omstændigheder foranledige mig

til at troe, at den ikke har sine Kilder i nogen bjergfuld Egn, men at den er et Afløb af en eller anden Sø i det Indre, hvori sandsynlig flere af de Floder, som jeg paa min Opdagelsesrejse i Aaret 1818 satte over, udgyde sig. Men hvorledes dette end forholder sig, saa er den i ethvert Tilfælde den største Flod i Ny-Sydwales, og den vil engang blive saa meget mere vigtig, som den aabner Forbindelse med Havet og en meget betydelig Landstrækning, hvor Vendekredsenes rigeste Frembringelser let ville kunne trives."

Denne Flods Opdagelse bidrager ikke lidet til at gjendrive de tidligere Paastande, "at der i hele Nyholland ikke gives nogen stor Flod, som udgyder sig i Havet." Men det var desuden urimeligt at troe, at der i en Strækning af 6000 geogr. Mile ikke skulde være en eneste sejlbar Flod at finde. Inden kort Tid har man rimeligviis opdaget endnu flere saavel i de sydlige Dele, som i andre Egne af dette store Kontinent.

Man maa læse Pamphlets Fortælling, for at gjøre sig et Begreb om den deeltagende Opmærksomhed, som Landets Indfødte viste mod de ulykkelige Skibbrudne. Ikke alene optoge de dem i deres Hytter, men de jagede og fiskede ogsaa for dem, og Kvinderne og Børnene opgravede Rødder, for at berede dem Maaltider deraf. De bemalede dem to Gange daglig paa Kroppen og vilde have drevet deres Tjenstagtighed saavidt at skarificere dem, eller gjennembore deres Næseborer, om hine ikke gjentagne Gange havde erklæret, at de helst vilde være fri for denne Prydelse, hvor yndige den end kunde gjøre dem. Denne forekommende og venskabelige Op-

førsel fandtes ikke allene hos de Indfødte ved Moretonbugten, men alle Horder, som de traf paa deres Rejse mod Norden, behandlede dem paa samme Maade. Det lader til, at de Vilde endnu ikke kjende Brugen af kogende Vand, lige saa lidt som Midlerne til at bringe det i denne Tilstand. Pamphlet havde et Kar af Blik hos sig, hvilket han engang fyldte med Vand og satte over Ilden. Saasnart det begyndte at koge, betragtede hele Stammen Karret med stigende Angst, og alle Tilstedeværende begave sig tilsidst med et frygteligt Skrig paa Flugten. Heller ikke senere kunde de ret vænne sig til Synet af kogende Vand.

Uniacke skildrer Indbyggerne ved Moretonbugten som langt overlægne over dem ved Sidney, saavel i fysisk, som i moralsk Henseende. Fruentimmerne især ere i Almindelighed høje og af en meget skjøn Legemsdannelse. Deres Ansigtstræk ere lige saa regelmæssige og lige saa udtryksfulde, som de europæiske Fruentimres. Begge Kjøn gaae aldeles nøgne. De have den Skik at gjennembore Næsen, og bære et Stykke Træ eller en Knokkel deri, saa at Næseborerne ere ganske tilsluttede. Ligesom ved Sidney skære Fruentimmerne de to første Led af den lille Finger paa den venstre Haand; men Mændene udrykke sig ikke, som de i Port-Jackson, en af de øverste Fortænder.

Konernes daglige Beskæftigelse bestaaer i at søge og opgrave Dingowaen eller Brægneroden, som er deres fornemste Næringsmiddel, og i at flette Kurve og Maatter af Rør. Mændene gjøre deres Net til Fiskefangsten, eller til at fange Kanguruen med, af Kurrajongens (Hibiscus heterophyllus) Bark, hvilket Træ sædvanlig

findes i side Egne. De anvende al deres Tid til Jagt og Fiskefangst, hvori de have stor Færdighed. Endskjønt de kun leve for den Dag idag og intet spare til imorgen, fattes det dem dog aldrig paa Levnetsmidler. De forskjellige Horders Hytter ligge altid tre til fire engl. Mile fra hverandre, og saasnart Vildtet eller Fiskene i deres Omegn bliver sjældnere, forlade de Stedet og drage videre. Deres Hytter ere byggede af Pilestammer, oventil fast sammensnørede og bedækkede med Barken af Theetræet (Melaleuca armillaris), saa at Regnen ikke kan trænge igjennem. De ere indvendig ret bekvemme, og indrettede til 10 a 12 Personer.

Mændenes Forhold indbyrdes er meget venskabeligt. De behandle deres Koner godt, og ere deri væsentlig forskjellige fra de andre Vilde, især fra dem i Nærheden af Sidney. Pamphlet forsikrer, at i de syv til aatte Maaneder, som han tilbragte hos dem, slog ingen Mand sin Kone eller mishandlede hende paa anden Maade. Derimod finde hyppige Uenigheder Sted imellem de forskjellige Horder. I saadanne Tilfælde stride Modstanderne i alle deres Paarørendes Nærværelse i et just til denne Hensigt indrettet Rum. Sædvanligviis bliver een af Parterne paa Pletten. Den Besejrede bæres strax bort af Sine; derpaa opløftes paa begge Sider et stort Skrig, man forliger sig igjen, og det Hele endes med muntre Dandse og fælles Jagtpartier.

De Vilde i Omegnen af Botany-Bay ville paa ingen Maade lade sig civilisere. De forsmaae enhver Forbedring af deres elendige Tilstand, fordi de have en ubeskrivelig stor Modbydelighed for alt, endog det letteste Arbejd. De ere i Stand til at udholde de største Besværligheder; men ikke engang Sult formaaer at

udrive dem af deres exempelløse Dorskhed. Uafhængigheden er deres første Fornødenhed, og de Børn, som af europæiske Familier blive antagne og opdragede, løbe tidlig eller silde fra dem, for igjen at vende tilbage til deres vilde Levemaade. Man har bygget bekvemme Hytter for dem, man har givet dem Agre og Sæd; men de have næppe haft Taalmodighed til at oppebie Maishøsten eller vente til de øvrige Urter vare blevne modne. Guvernør Macquarie har ladet anlægge en særegen Skole for de Indfødtes Børn, og overbeviist sig om deres store Nømme. En fjortenaarig Pige, som i tre Aar har besøgt denne Skole, vandt den anden Præmie; men desværre lokke Forældrene dem stedse bort igjen, og bringe dem næsten aldrig tilbage. Disse Børn begribe og efterligne Alt med største Lethed. De ere Koloniens Nyhedskræmmere og Sladdertasker. De kjende alle Indvaanere, tiltale dem fortroligt, og udtale deres How do you do med ret god engelsk Accent og en Lighedsmine, som klæder dem ret godt.

Først for ganske nylig er der anlagt en ny Koloni paa Öen Melville, ved den nordligste Spidse af Nyholland. I kommercielt Henseende er den en Middelpunkt mellem Etablissementerne i Ny-Sydvales og paa Vandiemensland og de indiske og chinesiske Havne. Man kan altsaa forudsætte, at den med Tiden vil blive af største Vigtighed. I Nærheden af den forsamle Malayernes utallige Pros sig hvert Aar til Trepangens Fangst, en Artikel, hvis Konsumtion er uhyre stor i China. Men da Malayerne ere nødte til desangaaende at henvende sig til Hollænderne, og da disse, ikke tilfreds med at lægge uhyre Afgifter paa denne Artikels Indførsel i deres Havne, og desuden søge at vinde store

Fordele ved de Vare, som de give dem til Bytte derfor, saa er det meget sandsynligt, at en saa upolitisk Fremgangsmaade vil have til Følge, at Malayerne drage til Fort Dundas paa Melville-Øen, hvor de ville finde større Lethed i deres Næringsvej.

De nyeste Efterretninger fra Syd-Wales omtale en vigtig Opdagelse. Tvende Rejsende, ved Navn Howel og Hume forlode Sidney i den Hensigt at begive sig til den sydlige Kyst af Strædet ved Baß. Efter at have oversteget adskillige Bjergkjæder, af hvilke nogle vare saa høje, at de endog midt om Sommeren vare bedækkede med Snee, naaede de en Egn, hvoraf Synet henrev dem. Ifølge deres Beskrivelse gives der intet, som staaer i Sammenligning dermed, og i Henseende til Frugtbarhed og Klima kommer den England meget nær. Omendskjønt den paa den østlige Side er omgivet af Bjerge, kan man dog let komme derhen, saavel gjennem en lang Dal, som paa en stor, sejlbar Flod, der har sin Munding i Westernbugten, som ligeledes er fuldkommen sikker. Det kan ikke betvivles, at jo denne Bugt, som befinder sig i Strædet ved Baß, snart vil blive udseet til Anlæggelsen af en ny Koloni.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Hr. Seminariilærer Boye blev ved sin Indsættelse i Søllerød Kirke, den 30te Juli d. A., som Præst for Søllerød Menighed, paa en hjertelig Maade hilset af Hr. Organist og Dannebrogsmand Erslev fra Jægersborg med sine Sønner og sin Datter, samt nogle Seminarister, ved en Sang af Hr. Becker, Lærer ved Opfostringshuset. Af den tilstedeværende talrige Forsamling havde især Musikelskere Aarsag at glæde sig, og Udførelsen saavel af Instrumental- som Vocalmusiken afgav et nyt Beviis for den Sandhed, at der fra Seminarierne bidrages saare meget til Kulturens Fremme hos Almuen.

Odense, den 8de August. Af alle Sommerens varme Dage har ingen her endnu været mere trykkende, end sidste Torsdag den 3 dennes, da Solen især brændte saa frygteligt, at det, saasnart Man traadte udenfor, næsten forekom En, som om der var Ild i næste Bygninger, uagtet det blæste temmelig stærkt. Thermometeren viste midt paa Dagen i Skygge 28 Grader. Siden er Luften mærkelig afkjølet, og i Gaar havdes kun 8 Graders Varme. Nattekulden har alt indfunden sig. I Fredags Morges omtrent Kl. 3½ saaes her ved Odense en Ildkugle paa Firmamentet, omtrent som den, der viste sig den 30 Jan. d. A. og hvorom en Beskrivelse er meddelt i Tidsskrift for Naturvidenskaberne af Hs. H. Hr. Provst Bredsdorff i Vesterskjernige ved Svendborg. Den gik meget lavt fra Øst til Vest, hvor den tabte sig for Øiet bag en Skov. Figuren var noget aflang, fortil rundet, omtrent som en Papirsdrage, med en spids Hale og næsten saa stor som Maanen. Uagtet det allerede var temmelig lys Dag havde Meteoret et klart og flammende Skin. Explosion hørtes iøvrigt ikke. Skulde flere have iagttaget dette Luftsyn, ønskes videre Oplysning meddeelt.

Randers, den 8de August. Skipper Joh. Irgens af Kragerøe, som i disse Dage er indtruffen hertil, har ved Skagen bjerget den Norske Postpaquet fra Fredriksværn og indbragt den til Fredrikshavn. Postskipperen, N. Hegaard, har, overeensstemmende med sin førte Skibsjournal, attesteret af Mandskabet, derom afgivet følgende Forklaring:

'Paa min Overreise fra Norge hertil, med Postkutteren Næls, havde jeg igaar, den 26de Dennes, det Uheld, at Masten, formedelst en overhændig Søe, blev brækket, og gik, tilligemed Sejl og Tougværk, overbord. Først efter 4 Timers Forløb lykkedes det omsider, med me-

gen Møje, tildeels at faae det bjerget igjen; i hvilken Tid flere Fartøier passerede forbi, uden at komme mig til Hjelp. Kl. 10 Formiddag sprang Vinden om til N. N. O., med stiv Kuling og svær Søe. Da vi iforveien befandt os noget vestlig, var det os en sand Umulighed med de faa Seil, vi fik op paa Stumpen af den brækkede Mast, at komme Skagen forover, saa at Postens, Skibets og Mandskabets totale Forliis havde været uundgaaeligt, naar ikke Skipper Johannes Irgens af Kragerøe, førende Dæksbaaden Paquetten, var kommen mig til Hjælp, 3 Mile Vesten for Skagen, og havde taget Fartøjet paa Slæbetoug, hvorved han udsatte sig selv for øjensynlig Livsfare og Besværlighed, da Touget flere Gange sprang. Imidlertid bragte han mig dog, skjønt med yderste Anstrængelse, lykkelig hertil igaar Eftermiddag Kl. $7\frac{1}{2}$, og har jeg saaledes, næst Gud, allene ham at takke for Fartøjets Redning, samt mit og Mandskabs Liv. — Postkutteren Næs, fortøjet i Fredrikshavn, den 27de Juli 1826."

Blandede Efterretninger.

En Pariser Læge har udgivet et lidet Verk, betitlet: "De la Nicotiomatie", eller: De Farer, som Brugen af Tobak kan drage efter sig, saavel for Snusere, som for Røgere og Skraaere. — "Naar der, siger Forfatteren, nuomstunder gives saa mange Slagflod, Krampetilfælde osv., saa hidrøre alle disse Sygdomme ene og alene fra Brugen af Tobak. Tobakken svækker alle Sjæleævner, endog hos de største Genier. Lader os blot tage den berømte Napoleon til Exempel: Hvilken paafaldende Forskjel mellem denne mærkværdige Mands sidste Regjeringsaar og de første?! Dette var især kjendeligt efter hans Tilbagekomst fra Elba!" — Vi see altsaa nu, hvorpaa Verdens Skæbne den Gang beroede, og overhovedet stedse beroer, nemlig paa — en Priis Tobak!! (Gaz. de Fr.)

Kjøbenhavns Børs, den 11 August 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 234		
Species 235		
Specier solgtes til 14 Rbmk. 2 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	174	$174\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	$54\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$83\frac{1}{2}$	84 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$71\frac{1}{2}$	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	$118\frac{1}{2}$	119 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Glædelige Udsigter.

I Adressecomptoirs-Efterretningerne, No. 185, for Onsdagen d. 9 Aug. 1826, findes blandt Falbydelser, i en Opregnelse af nogle Urtekramvare, til Slutning anført: Vaudevilles. Da det nu heraf sees, at disse lette Produkter omsider ere endte der, hvor man og vel maatte formode at de vilde tage deres Vej hen, saa forventes, at et kunstelskende Publikum vil i næste Theater-Saison rigelig blive beværtet dermed, idet Vedkommende ventelig ville, og for en rimeligere Priis, end hidtil, kunde forsyne sig med det brugelige Antal i Urteboderne, hvis Vaudeviller ere i det mindste ej slettere, end de øvrige Leverandeurers og aldeles frie for Gift, Smudsighed og Galde.

En Kunstliebhaber.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 65.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 15 August 1826.

Om Foder Mangel.

Man hører ei sjelden Klager over: at Landmanden ikke er tilbøielig til at modtage Veiledninger, og Aarsagen dertil er: at Landmanden selv troer at kunne veilede sig. Men, naar han føler, at han er i Forlegenhed og Trang, mon han da ei skulde være tilbøjelig, til at imodtage Raad? I det mindste var det værd at prøve det, og netop til den Tid at meddele Landmanden Raad, naar denne føler, at han behøver Hjælp, og at hans sædvanlige Praxis ei er tilstrækkelig, for at overvinde de Vanskeligheder, som et ualmindeligt Veirligt har foraarsaget for ham. Den usædvanlige Tørke i denne Sommer, som i mange Egne varede fra 26de April til midt i Juli Maaned, en Tid af 10 til 11 Uger, har foraarsaget en meget maadelig Høe-Høst, og med Hensyn til Halm, en Høst, som ligeledes er betydeligt under det, som Landmanden pleier at høste, og det kan altsaa forudsees, at med disse sædvanlige eneste Foerings-Midler, det Antal af Kreaturer, som hidtil er bleven vinterfoeret, umuligen kan blive ernæret i den forestaaende Vinter. Hvilken Indflydelse Foder-Mangelen har paa Landvæsenet i Almindelighed er bekjendt nok, og trænger ei til en nærmere Udvikling. Ikke nok at Landmanden om Efteraaret for slette Priser maae sælge sine Kreature, naar de ei skal døe af Sult, og næste Foraar for det 2 og 3 dobbelte ei kan anskaffe de Kreature igjen, som han kan græsse; at han altsaa maa tilsætte Capital paa sit Inventarium, og savne Køernes Melk i næste Vinter, ja maaskee i flere Aar, uden at han igjen kan anskaffe det han mistede; men det værste er, at Landmanden i forestaaende Vinter, naar han ingen Hjælp opdager til Kreaturernes Foring, samler mindre Gjødning, at altsaa hans Marker i flere Aar vil have en ringere Productionskraft, og at hans Kornhøst altsaa i flere Aar vil være mindre, end han kunde haabe, naar han formaaede at tilveiebringe i forestaaende Vinter den fornødne Foering for det sædvanlige Antal Kreaturer. At mange Landmænd føle denne Forlegenhed, og erkjende, hvilke Følger den vil have for dem, tør man antage for vist, og turde alt-

saa vel formode, at en kort og simpel Anviisning til Afbenyttelsen af de Midler, som endnu kunde anvendes for at forebygge Foder-Mangel i forestaaende Vinter vilde blive imodtaget med Begjærlighed, og anvendes af Mange. Vel sandt, hvad der kan skee i Aar, for at fore det sædvanlige Antal Kreature, kan ogsaa skee i andre Aar, for at forøge Besætningen, men dertil mangler Landmanden ofte Capital og Lyst; men at afskaffe de Kreature som han har, og som han hidtil har kunnet holde, det gjør Landmanden høist ugjerne, og lærte derfor maaskee villigen, hvorledes han kunde fodre disse Kreature, naar han paa faa Blade kunde erholde en simpel Anviisning dertil. Man burde derfor benytte den beleilige Tid, og samle de Erfaringer og Underretninger, som derom haves i grundige Skrifter, og saa tydeligt og kort som mueligt, fortælle Landmanden, hvad der endnu lod sig gjøre for at forebygge det Tab, som truer ham i forestaaende Vinter ved Foder-Manglen.

For at opmuntre de Kyndigere til at meddele en saadan grundig Anviisning, tillader jeg mig at berøre foreløbigen nogle af de Puncter, om hvilke Landmanden kunde behøve veiledende Efterretninger:

1. Endnu kunde der saaes Spergel, Boghvede, Rug og Rapsæd, for at benytte disse Ting i dette Efteraar til Foering. Vel vilde det være vanskeligt sidst i October eller i November at tørre Spergelen og Boghveden, for at bevare den om Vinteren paa Høeloftet; men den kunde, saavelsom Rugen og Rapsæden, gives Kreaturerne grønt i den første Tid, naar de bindes ind, og den indavlede Halm og Høe blev altsaa benyttet sildigere og kunde strække længere.

2. Endnu kunde plantes Kaal, saaes Turnips og Høst-Roer. Udfaldet vilde ei være vist, men at en Deel til Foeringen derved kunde vindes, er høist rimeligt.

3. Kartoffel-Toppen, som sædvanligen ei benyttes af vore Landmænd, kunde afslaaes inden den visnede, og benyttes saaledes som Kammerraad Drewsen viser det i de Landoeconomiske Tidender, 1 Bind 3 Hæfte Side 377 og i 5te Binds 2det Hæfte Side 262. Ligeledes kunde alle Blade af Roer og Kaal nedsaltes i Kuler, efter den svenske Maade, som findes beskreven i de nye Landoeconomiske Tidender 3 Bind 1ste Hefte S. 100 og følgende. Det synes rimeligt, at man i dette Efteraar kunde afmeie Rapsæden, som i August Maaned saaes, og kunde nedsalte Rapsædbladene, for at fore dermed i Vinterens Løb. Maaskee kunde man ogsaa paa samme Maade conservere Kartoffeltoppen og Løvet af flere Slags Træer, for at fore om Vinteren dermed, og det var ønskeligt om Kyndige vilde meddele, hvorvidt man derom havde havt Erfaringer i Sverrig og Norge.

4. Faarenes Foering om Vinteren med tørre Blade af flere Slags Træer og Buske er i mange af Tydsklands Bjergegne brugelig. Grenene afhugges i August og September Maaneder paa 2 à 3 Alens Længde, bindes sammen som Neger, og opsættes i Skyggen for at tørres. Naar Bladene ere tørre, kjøres Bundterne, helst i Duggen, thi ellers brækkes Bladene, og oplægges løst korsviis over hinanden, paa et luftigt Sted. Selv Grenene af Naaletræer benyttes dertil, og Faar trives godt derved. At mange Skove uden Tab kunde miste en stor Deel Sidegrene, eller af den unge Opvæxt, Bæ-

veraſp og andet, ſom ſtaaer til Hinder for Skovens Hovedtræer, vil vel enhver Skovkyndig tilſtaae.

5. Til ſparſom Benyttelſe af den høſtede Høe- og Halmfoering hører iſær, at al Halmen ſkjæres til Hakkelſe og fores vaadt. Har man endeel gammel Halm, er det bedſt at blande den lagviis med Høet paa Høeloftet, hvorved den modtager Høets Lugt, og ædes begjærligen af Kreature, iſær naar den med Høet ſkjæres til Hakkelſe.

6. At de vilde Kaſtanier ædes begjerligen af Køerne, hvor de finder dem om Efteraaret, har jeg oftere bemærket. At de kan benyttes for dermed at fore Daadyr, er ligeledes bekjendt; det vilde derfor vel være raadeligt i dette Efteraar at lade ſamle alle vilde Kaſtanier, ſom ofte ubenyttet blive liggende, og dermed at fore Køerne om Vinteren.

7. Endeel Oliekage-Meel føres fra Danmark til England; maaſkee kunde mangen danſk Landmand i Aar dog være tilbøjelig til at bruge dette her i Landet, naar Omgangsmaaden var mere bekjendt.

8. At bruge Kartofler, Kaalrabi, Roer og Brændeviins-Spøel til Foering er alt for bekjendt, end at dette burde gjentages, uden forſaavidt denne Erindring kunde bidrage til at fremme den Overbeviisning, at Tilladelſen til at brænde Brændevin, iſær af Kartofler, ofte kunde være Landmanden af væſentlig Nytte. Derimod benyttes Qvægets Foring med Grøvning og Heſtenes Foering med Brød maaſkee ikke ſaa ofte, ſom dette med Henſyn til Forholdet af Kornpriſerne til Priſen af Halm og Høe burde anbefales. En Beregning, hvori Bekoſtningen af en Koes Underhold med Byg- og Havre-Grøvning blev ſammenlignet med en Koes Underholdning med Høe og Halm, vilde maaſkee tjene mangen Landmand til Veiledning, ligeſom ogſaa under høje Havrepriſer Heſtenes Foering med By brød eller med Grøvning af Ærter og Vikker kunde fortjene at foretrækkes, og Halmen, ſom ellers anvendes til Hakkelſe, kunde derved meget formindſkes eller aldeles ſpares.

9. Skal man afſkaffe en Deel Kreature i dette Efteraar, ſaa kan det ſees forud, at Priſen vil falde mere, jo mere man nærmer ſig Vinteren. Det er derfor rigtigſt, ſaaſnart ſom muleligt, at malke Køerne golde, og at fede dem, ſom ſkal afſkaffes, for at faae Fordeel af de højere Priſer, ſom endnu kan opnaaes. Synker Priſerne, da var det vigtigt for Landmanden at kjende, hvorledes det fede Kjød bedſt kan ſaltes, røges eller tørres, for at ſikkre ſig for et alt for ſtort Tab.

Maatte diſſe Tanker foranledige vore Landmænd til, i Tide at overtænke deres Stilling med Henſyn til deres Foder-Fornødenhed, og formaae vore ſagkyndige landoeconomiſke Skribentere til at give en grundig praktiſk Veiledning, medens Landmanden kan benytte deres Raad.

Førſt i Auguſt 1826.

Den danſke Ordbog.

Iblandt det Kjøbenhavnſke Kongel. Videnſkabernes Selſkabs fortjenſtlige Arbejder er Udgaven af en "Danſk Ordbog". Nogle enkelte Lærde havde forud arbejdet paa en ſaadan. Af en Geheimeraad Moth i Chriſtian 5tes Tid

har man en dansk-latinsk Ordbog, 25 Dele i Folio. Den var paa lidet nær udarbejdet til Trykken. Den har især sin Værd ved Optagelsen af gamle Ord, Talemaader og Ordsprog, hvoraf mange siden ere forsvundne af de dannede Kredse, ja for en stor Deel ogsaa af Almuesproget. Derefter arbejdede Fr. Rostgaard, som døde 1745, paa en dansk Ordbog. Hans Samling gaaer over hele Alfabetet; men han fik ej sidste Haand lagt paa Arbejdet. Rostgaard vilde ved sit Arbejde afhjelpe flere Savn i vor Literatur; derfor forsynede han Ordene med tilsvarende latinske og franske. Dog var det ham meest magtpaaliggende at faae de danske Ord ret fuldstændigen samlede, da Oversættelsen siden altid kunde tilføjes. Han havde fra Efteraaret 1738 antaget Jacob Langebek til Medarbejder. Værket bestod i Aaret 1740, da det blev overgivet til Langebek, af 2388 Ark i 20 Foliobind. Langebek bemærkede snart, at de to Ojemed ej beqvemt lod sig forene, og bevægede letteligen Rostgaard til at opofre det Underordnede (hvilket desuden for en Deel var imidlertid opnaaet ved Grams Nucleus latinitatis), og indskrænke sig til det Fornemste, nemlig at udtømme hele den danske Sprogskat i en Ordbog. Langebek arbejdede nu under Grams Ojne efter forandret Plan; hvortil han fik nogen offentlig Understøttelse, og Værkets Trykning blev lovet at maatte skee paa Kongl. Bekostning. Langebek efterlod sig Bogstaverne A til H inclusive, samt nogle Excerpter til de øvrige Bogstaver. (See Langebeks Levnet ved Dr. Theol. Prof. Jens Møller i Nye danske Magazin. IV B. 5-6.)

Da Langebek døde indgav Videnskabernes Selskab under 21 Marts 1777 en Ansøgning

til Kongen, hvori det androg om kongelig Understøttelse, "at ikke det vigtige Arbejde med en dansk Ordbogs Udgivelse skulde med Langebek reent døe hen." Ved Kongl. Resol. af 2 April s. A. tilstodes en aarlig Sum af 500 Rdlr. til Arbejdet, og under 9 s. M. lovedes, at de første 8 Bogstaver maatte trykkes paa Kongl. Bekostning, og syv private Mænd tegnede sig hver for et Bogstavs Bekostning. Nu blev Ole Strøm, en duelig Lærd, antaget til Hovedmand for Arbejdet. Studenterne Elert og Weinwich til Medarbejdere. Som Mønster for Udarbejdelsen antoges Johnsons engelske Ordbog, dog med nogle Afvigelser, deels ved at udvide den i at optage saadanne provindsielle Ord og Talemaader som formedelst deres Eftertryk, Nethed og Klarhed udmærkede sig, deels ved at indskrænke den, i det Johnson havde optaget alle de Konstord han kunde overkomme, men her ikkun de almindeligste skulde finde Plads, der tilhørte Sproget selv, og som bruges i Metaphorer, samt ikkun de bekjendteste Naturlegemers Navne, og saadanne danske Søemandsord, der uden Tegning kunde forklares. Af fremmede Ord vilde man optage dem, der allerede havde hævdet deres Borgerret, og ikke kunne undværes, men derimod forvistes saadanne selvgjorte Ord der, som "Lidenskab" og "Gjenstand", strede mod Sprogets Analogi. I Orthographien skulde man rette sig efter Langebek, og i Tvivlstilfælde foretrække den som meest nærmer sig den vedtagne Brug, eller har Medhold af Etymologien. Selskabet udvalgte sig af sine egne Medlemmer en Revisionskommission, der bestod af Luxdorph, Carstens, Suhm, J. Erichsen, O. F. Müller, og Jacobi. Vi ville her ikke opholde os ved nøjagtig Optegnelse af de Afverlinger,

som i Revisionskommissionen ere foregaaede, efterhaanden som Pladserne ved Udgang eller Dødsfald besattes med andre fortjente, for Sagen nidkjere, Lærde.

Bogstavet A blev færdig fra Pressen 1781. I det følgende Aar var Udarbejdelsen af B næsten fuldført, da Strøm døde (som Etatsraad og Stiftsskriver i Sjelland, og Forvalter ved Roeskilde Domkirkes Gods), uden at efterlade mere end et kort Udkast til C, og det Halve af D.

Elert, der imidlertid var bleven Universitetsbibliothekar og Professor, blev antaget til at forestaae Arbejdet. Bogstavet B blev trykt 1784; men da Elert havde og fik andre literære Arbejder, gik det saare langsomt med Ordbogen. 1792 skrev F. Thaarup noget om Ordbogen i Minerva, Oct. 1792, S. 37 o. f. og 130 o. f. Derved foranlediges Elert til i Minerva, Febr. 1793 S. 174-189 at give nogle Oplysninger om Arbejdet. Det var først 1793, at C, D, E bleve færdige, som tilligemed A og B udgjør Ordbogens første Deel. Den blev i Lærde Eft. 1794, No. 45, S. 705-711 rec. af W. H. F. Abrahamson, og af Prof. L. Hejberg fik man i Minerva, Febr. 1795. II. S. 137-167 nogle Bemærkninger over samme.

Den anden Deel, indeholdende Bogstaverne F—H, udkom 1802. 608 S. Adskillige Bemærkninger ved Bogstavet F gav afdøde Prof. L. Heiberg i Fortalen til hans Udgave af Sporons eenstydige Ord. Han omtaler Ordbogen som et Arbejde, "der unægteligt er vanskeligere end de som ej har prøvet det, forestille sig."

Aaret 1803 døde Elert uden at efterlade Manuskript til de følgende Bogstaver. Et Aar medgik inden de til Værket hørende Papirer bleve udleverede fra Elerts Bo. Først 1804 kunde Redaktionen igjen begynde. Revisionskommissionen besluttede selv herefter at lede de til Ordbogens Fortsættelse hørende Arbejder, at udnævne blandt sine Medlemmer en Formand, hvortil Etatsraad Viborg († 1822) blev valgt, (og hvorved han i en Række af Aar forblev, indtil Sygelighed standsede hans Virksomhed), og istedetfor en Redaktør med aarlig Gage, at antage Redaktører til de enkelte Bogstaver, hvis Honorar bestemtes i Forhold til Arbejdets Omfang. Endvidere besluttede Kommissionen, at gjøre Værket fuldstændigere, ved at optage alle de naturhistoriske Benævnelser, Sømandsudtryk og Konstord, den kunde samle, og at indhente nøjagtige Efterretninger om provindsielle Ord. I sidstnævnte Henseende bleve Cirkulærer udstædte til Gejstligheden i Danmark og Norge. 1806 d. 9 Nov. blev ved Kongl. Resol. bestemt, at der, istedetfor den hidtil betalte Sum, maatte i 10 Aar betales aarligen 700 Rdl., hvorimod efter den Tid alt videre Bidrag til Ordbogen skulde ophøre. Bogstavet I udkom i Begyndelsen af Aaret 1809 og blev recenseret i L. Efterr. 1810 No. 6, 7, 8 og 10. Bogstavet K var, efter 246 Møder, bragt til Ende i Begyndelsen af Aar 1814, men udkom ikke fra Trykken førend 1820, tilligemed Bogstavet L, hvorpaa Revisionskommissionen havde havt en Aftens Arbejde ugentlig i hele 5 Aar. Med disse Bogstaver I—L var 3die Deel sluttet. Ved samme var den fra først af lagte Plan i det Væsentlige fulgt, men dog vigtige Forbedringer foregaaede, da Grændserne for Ords Optagelse

vare deels meget udvidede, deels nøjere bestemte. Som vigtige Hjelpemidler til Ordbogens Udarbejdelse, foruden hine Forarbejder, og alle trykte Sprog-Arbejder, havde Selskabet besørget Uddrag ej blot af de gamle Love, af de gamle Digtere, af de gamle Lægebøger og andre gamle Skrifter, f. Ex. Jertegns Postille, Jødernes Krønike, Peder Syvs Ordsprog, Kæmpeviserne, Riimkrøniken, Reineke Fos og flere, men og af nyere Skrifter, Love og Anordninger, i Henseende til juridiske Ord, medicinske, Sømandens, Haandværkerens, Bjergmandens, samt Forst- og Jagt-Ord o. s. fr.

Revisionskommissionen gav i Fortalen til tredie Bind en Udsigt over Værkets Historie, og fremsatte de Grundsætninger man havde fulgt, de Hjelpemidler man havde benyttet.

Ved fjerde Deel, indeholdende Bogstaverne M—O, og hvormed Trykningen begyndte 1822 og sluttedes i April d. A., bleve samme Grundsætninger fulgte. M er redigeret af Hr. Prof. Molbech, N og O af Hr. Pastor Nybo. Commissionen har forudskikket en kort Fortale. Den haaber at Ordbogens femte Deel, der skal indeholde Bogstaverne P, Q, R, vil inden Slutningen af Aaret 1828 blive færdig fra Pressen. Med den syvende Deel vil Værket fuldendes.

"At det ikke, siger Commissionen, hurtigere skrider frem, er en naturlig Følge af dets store Omfang. Redaktion og Trykning fordre betydelige Omkostninger, der skulle udredes af hvad til dette Øjemed aarligen af Videnskabernes Selskab er henlagt. Revisionskommissionens Medlemmer, hvilke, foruden deres Embedsforretninger, have andre videnskabelige Beskæftigelser, kunne

ikkun opofre en vis Deel af deres Tid til Ordbogens Fremme". Uheld er ogsaa mødt. Saaledes brændte ved Kjøbenhavns Bombardement alle de ældre Excerpter til Bogstavet P.

Enhver der har gjort sig bekjendt med Værket, dets Udarbejdelseshistorie, og de Vanskeligheder der have forekommet og fremdeles findes, maa erkjende det Fortjenstlige ved samme, paaskjønne de lærde, hædrede, nidkjere Mænds Omsorg for at have bragt tilveje hvad man har faaet, og ønske dem Held til at see Værket fuldendt. Af og til høres Stemmer, der vise, at hiint Fortjenstlige og Vanskelige ved Arbejdet ikke paaskjønnes, ikke kjendes. De Fleste ere i Stand til at opdage (hvad der i et Værk, hvis Udarbejdelse har medtaget en Række af Aar, og er skeet ved Mænd af forskjellige Meninger, ej er vanskeligt), Mangler, Lejlighed til Berigtigelser, Tillæg, Bemærkninger. De hæderlige Kritikere, en Abrahamson, en L. Heiberg og flere, lode ej ved deres Bemærkninger af Sigte, at de Mænd, der besørgede Værket, vel kunne være Arbejdet voxne, om det end ej var fuldkomment, og at de vel maatte skjønnes selv at kunne indsee, hvad der kan tjene til Supplementer, naar Alfabetet er færdigt efter den lagte Plan, der fra Begyndelsen af Bogstavet J er fulgt, og som giver de sidste to Bind mere Fuldstændighed end de foregaaende.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 11 August. Her forevises i disse Dage en for vore Vande usædvanlig Fisk, som er faaet imellem Wichelsøe og Klintebjerg i Odense Fjord. Den henhører til Sværdfiskslægten (Xiphias Gladius) og er fra Halen til

det yderste af Sværdet næsten 5 Alen lang, Sværdet selv en Alen. Den havde forud været anskudt og var næsten død, da Fiskeren opdagede den paa Bunden.

Forleden Dag har et ungt Menneske i Omegnen af Odense, efter et foregaaende Slagsmaal, der skal have begyndt med Styrkeprøver i Spøg, paa en glubsk Maade med en Kniv, givet sin Modstander adskillige farlige Saar, hvoraf den Saarede nu er død. Gjerningsmanden sidder arresteret.

Viborg, den 9 August. Kornet er næsten alt i Huus her. — I Formiddag have vi havt Regn, der dog lader Haab om, at det aldeles bortvisnede Græs kunde oplives til de sultne Kreatures Føde. I et saa overmaade heedt Aar, da alle Frøsorter, endog Gulerødder, vare modne enkeltvis de første Dage i August, er det vigtigt, at saae noget, der kunne erstatte som Qvægfoder. Foruden Spærgel og toradet Byg kan i indhegnede og velrensede Jorder med Fordeel saaes Roer, Rødbeder og Spinat, plantes Kaalrabi og Grønkaal, der til langt ud paa Vinteren give Grønsel. Boghveden, der tegnede saa ypperlig, er og mislykket og har ingen Kjerne. Bedst er det at opfoere den grøn.

Blandede Efterretninger.

Fristaten Bolivia (forhen Over-Peru, Peru alto). De forrige spanske Provindser af Over-Peru, Audiencia Charcas, i det Indre af Sydamerika, fra 11 Gr. til 23 Gr. 30 M. S. Br., 306 til 320 Gr. L., bleve efter Spaniernes Betvingelse i Begyndelsen af Aaret 1825 ved Stormarschallen af Ayacucho, Sucre, erklærede, ved et af Bolivar under 16 May 1825 udstædt Dekret, uafhængige af Peru, og af de forenede Stater af Rio de la Plata, og ifølge 1ste Artikel af samme Dekret blev det dem overladt i en Generalforsamling frit at erklære deres Ønsker, i Henseende til deres Stats Interesser og Regjeringsform. Denne Generalforsamling kom

i Stand i Juli 1825 ved udvalgte Repræsentantere fra de sex Provindser: La Paz, Potosi, Chuquisaca, Oruro, Cochachamba, og Santa Cruz de la Sierra. Den holdtes i Chuquisaca (forhen kaldet la Plata, Hovedstaden i Provindsen Chuquisaca (eller Charcas), hvilken Stad ogsaa blev ophøjet til den nye Fristats Regjerings Sæde. Denne Stad ligger efter en nøjagtig Maaling paa Brue's Kort over Sydamerika, 12 geogr. Mile fra Potosi, Hovedstaden i en anden Overperuansk Provinds, 112 Mile sydøstligt for den nærmeste Søehavn Quilca, hvor Bolivar d. 28 Jan. d. A. vilde indtræffe, 202 Mile i lige Retning fra Lima, og 270 Mile N. V. for Buenosayres. I bemeldte Generalforsamling blev under 6 Aug. 1825 udstædt en Uafhængigheds-Erklæring, undertegnet Jose Mariano Serranno, Præsident, med 47 Repræsentantere. Derpaa fulgte en Tak-Adresse til Befrieren Bolivar, dateret den 11 Aug., i hvilken den souveraine Repræsentation af de forenede Provindser af Over-Peru tillagte Fristaten det Navn: Republiken Bolivar, hvilket Navn den synes at have ført indtil 1ste Jan. 1826. Paa denne Dag har Befrieren, som i de sidste Maaneder af Aaret 1825 havde opholdt sig i denne nye Fristat, tillagt den i sin Afskedsproklamation det lidet forandrede Navn Republiken Bolivia. Bemeldte Proklamation lyder saaledes: Borgere! min helligste Pligt mod Republiken (Peru) paalægger mig den behagelige Nødvendighed at aflægge Folkets Repræsentantere Rede og Rigtighed for min Statsforvaltning. Da Kongressen af Peru vil forsamle sig i Februar Maaned, saa er det min Pligt, at nedlægge den mig af Republiken overdragne Myndighed. Jeg reiser følgelig til Lima. Det er med en dyb Følelse jeg gaaer herfra og forlader Eders Land, dette mit Hjertes Land, som bærer mit Navn. Borgere! Eders Repræsentantere have sat en stor Fortrolighed til mig, og jeg agter det for berømmeligt at erklære, at jeg vil bestræbe mig for, saavidt det staaer i mine Kræfter, at bringe Eders Forhaabninger i Opfyldelse. I skulle blive erklærede for en uafhængig Nation og modtage den liberaleste Constitution, som kan gives. Eders Lovbog vil staae i Samklang med den højeste borgerlige

Forædling. Stormarschallen af Ayacucho bliver i Spidsen for Eders Statsforvaltning og den 25 May skal være den Dag, da Bolivia skal indtage sin Rang blandt Verdens uafhængige Nationer. Givet i Hovedqvarteret Chuquisaca d. 1ste Jan. 1826, og undertegnet Bolivar. (Af Columbus, Juli d. A.)

Alle de Negere i Afrika, som boe ved Havets Kyster eller ved store Floders Bredder, ere meget duelige Svømmere. Mænd, Kvinder, Børn lege i Vandet paa tusinde Maader, og synes at befinde sig saavel deri, som Fiske. Naar man seer unge Negre paa 10 à 12 Aar bade sig i Havet, nyder man et meget behageligt Skuespil. Deres gode Lune, deres Munterhed, de listige Streger, som disse Børn spille hverandre, ere uudtømmelige, og man bliver ikke kjed af at beundre deres Færdighed og den Lethed, hvormed de tumle sig. De dykke under, svømme meget længe under Vandet, og kommer igjen til Syne meget langt fra det Sted, hvor de forsvandt. Derpaa kalde de ad deres Kamerader, dykke atter under og befinde sig inden et Øieblik midt iblandt dem, paa hvem de nylig kaldte. Men Negerne benytte ogsaa denne Færdighed, at holde længe ud under Vandet, til at stjæle. De nærme sig paa denne Maade til Skibe og Fartøjer, som ikke nøje nok bevogtes, liste sig op i dem, stjæle hvad der behager dem, tage det hurtigt med sig, styrte sig i Vandet dermed, og komme først tilsyne igjen paa en fjærn Strandbred; men disse færdige Svømmere gjøre og mangen en Gang Tjenester, som de alene ere i Stand til at udføre. Naar Havet stormer, saa bryde dets Bølger sig med uafladelig Rasen imod Strandbredden. Deres Stød ere saa heftige, at naar de have brudt sig, prelle de tilbage og rejse sig i hvidt Skum over 3 Fod i Vejret. Da kan man ikke nærme sig Strandbredden, endnu mindre komme ud over Brændingen, og dog er det undertiden nødvendigt at sende Efterretninger til Land eller ud i Søen. I et saadant Tilfælde kommer man Brevet i en forseglet Flaske, som man hænger en Neger om Halsen. Han klæder sig nøgen af, og styrter sig fra Strandbredden ned i denne Afgrund af rasende og skummende Bølger, som slaae sammen 30 Fod over hans Hoved. Midt under denne skrækkelige Larm svømmer han afsted; omhyggeligt giver man Agt paa ham; man seer fuld af Uroe efter ham, og det varer over et Kvarteer inden han kommer til Syne igjen. Man frygter, at han har bødet sin Forvovenhed med Livet; endelig har man den Glæde, at see ham svømme en Fjærdingvej fra Stranden og tage sin Vej hen imod det Skib, man har betegnet ham. Her udretter han sit Ærinde, og det varer ikke længe, inden han begiver sig paa Hjemvejen gjennem de samme Bølger, som før. Denne farlige Reise gjøre Negrene for en liden Belønning. Europæiske Reisende have seet, at de ikke have faaet mere end 3 Daler derfor.

Kjøbenhavns Børs, den 15 August 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 234		
Species 236		
Specier solgtes til 14 Rbmk. $2\frac{3}{4}$ a 3 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	173	$173\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$54\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$83\frac{1}{2}$	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	$71\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	119	$119\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 66.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 19 August 1826.

Beskrivelse over den tilkommende Kongebolig ved Christiania.

Slotsbygningen bestaaer af en Hovedbygning af 159 Alens Udstrækning og 38 Alens Brede, samt 4 Fløibygninger, som til begge Ender af Hovedbygningen retvinklig forene sig dermed. Fløienes Længde udgjør 42 Alen, og deres Brede 22 Alen. Ved deres Forening med Hovedbygningen danne de foran hver af Façaderne et fra trende Sider indsluttet, men fortil aabent Gaardsrum eller en Borggaard. Paa Hovedbygningens Midte fremtræder i en Brede af 36 Alen et Parti eller en Risalit 12 Alen, som bærer en jonisk Peristyl med Frontispice. Paa den modsatte Side fremtræder Risaliten 5 Alen tilligemed en 7 Alen bred Altan, som bæres af 6 doriske Søiler af hvid Marmor. Bygningen med alle dens Dele staaer saaledes paa en Flade af 10,350 Qvadratalen.

Foran Hovedfaçaden mod Byen er Stats- eller Parade-Pladsen, som har en svag Helding af 5 Grader. Fra denne kan i Fremtiden en bred Gade anbringes til Byen. Til den modsatte Side kan Parkanlægget udføres, naar det fornødne Terrain dertil bliver erhvervet. Bygningen bestaaer af tvende Heeletager og derunder en Kjelderetage, som blot 2 til 3 Fod sænker sig under Niveau af Borggaarden, og som forøvrigt er opført over Jorden. Over Mellempariet er i en Brede af 5 Fag Vinduer endnu en Etage over Hovedetagen.

Hovedetagen indeholder de til Beboelse for den kongelige Familie anordnede Værelser. Den nederste Etage, som fornemmelig er bestemt til Indlogering af de til Hofstaten hørende Cavallierer, kan, forsaavidt Hovedetagen ikke skulde være tilstrækkelig til Bolig for samtlige Medlemmer af den kongelige Familie, afgive Locale for en eller tvende kongelige Personer. Kjelderetagen er indrettet for Oekonomien og til Bolig for Tjenerpersonalet.

Communicationen mellem Etagerne tilveiebringes ved 5 Trapper, en Hovedtrappe, beliggende midt i hver af Fløiene, foruden særskilte mindre Trapper, som blot sætte enkelte Dele af Bygningen i Forbindelse.

I nederste Etage og Kjelderen staae dernæst samtlige Trapper og den øvrige Deel af Bygningen i indbyrdes Forbindelse ved en Corridor, som strækker sig langs hele Bygningen, og hvortil Værelserne have directe Udgange. I Hovedetagen bortfalder denne Corridor, for at give de kongelige Gemakker og Præsentationsværelserne større Brede.

Kjelderetagens Høide er 4½ Alen i Lyset, nederste Etage 8 Alen og øverste Etage 10 Alen. I nogle af de større Rum er Høiden endnu betydeligere, ligesom Platfonden i nogle af de mindre er noget sænket.

Indkjørselen skeer gjennem Hovedporten i Bygningens Midte ind i Vestibulen, hvorfra den under den dobbelte Trappegang, som paa begge Sider fører op til Etagerne, er i Forbindelse med den paa Bagfaçaden anbragte Port mod Parken. Denne Hovedindkjørsel er for de kongelige Eqvipager. Andre Eqvipager kjøre frem for Indgangen paa en af de fire Fløje, hvoraf der ved Corridoren er Forbindelse med Hovedtrappen.

I den mod Nord beliggende Fløi er Capellet anbragt, og indtager i Høiden nederste og Kjelderetagen. Over Alteret er en Kuppel, som bringer Lysning fra oven.

Hvad Materialet til Bygningens Opførelse betræffer, da er Fundamentet og den nederste Deel af Kjeldermuren antaget at skulle opføres af Graasteen indtil i Niveau med Terrainet. En tæt Kalksteen, som brydes paa Hovedøen ved Christiania, er hidtil med Held bleven anvendt til dette Arbeide. Udvendig beklædes Sokkelen med huggen Granit, ligesom Fritrapperne og Qvaderværket paa Bygningens fremtrædende Dele udføres af dette Material, som, skjønt kostbart at bearbeide, fortjener Fortrinnet for ethvert andet med Hensyn til Varigheden.

Murene til Bygningens Etager opføres af brændte Teglsteen, som det almindeligste og mindst kostbare Material til Bygningens Hovedmasse. Enkelte udmærkede Partier dannes af Marmor, saasom den doriske Søilebygning, som mod Parksiden understøtter Altanen, hvortil den hvide bergenske Marmor fra Korsdalen og Salthellen er foreslaaet at anvendes. I det Indvendige vil Gjellebeks Marmor, hvis Varighed til udvendig Anvendelse er Tvivl underkastet, kunne benyttes, saasom til Hovedtrappen m. m. Til udvendige Gesimser, Balustrader, Chambranler, Frontoner, Consoler og deslige kan ene et Material anvendes, som med Varighed forener Lethed i at lade sig bearbeide, og ikke er kostbart at tilveiebringe; i Almindelighed anvendes i Bygningskonsten Sandsteen til dette Brug. Dette Material bliver ikke alene kostbart, da det ikke er at erholde her tillands af saadan Bonitet, som udfordres, men det kan formedelst sin Porositet ikke bestaae i koldt Klima, uden Oliefarve, hvilket i det Mindste hvert tiende Aar maa gjentages, da Vandpartikterne ellers indtrængte, og naar de om Vinteren fryse, opløse Stenen. Dette Material er derfor ikke foreslaaet til Anvendelse. Blandt alle indenlanske Materialier forene derimod Klæber eller Grydestenen de forlangte Egenskaber meest tilfredsstillende. Trondhjems Domkirke, hvis Ornamenter, forfærdigede af denne Steenart, have vedligeholdt sig uforandrede, hvor de ikke have været udsatte for Stød eller Virkningen af Ildsvaade, bevise tilstrækkeligen Klæberstenens Varighed i Luften. Den brydes paa adskillige Steder i Landet, saasom i Guldbrandsdalen,

i Nærheden af Fredrikshald, paa Gaarden Berger paa Hadeland og flere Steder. Fra dette sidste Sted vilde den med mindst Vanskelighed være at erholde.

Overeensstemmende med Bygningens Charakteer har den meget fladt Tag. Derfor maae Plader anvendes til Tækningsmaterial.

Til Mellempartiet, som deels for sin store Bredes Skyld ikke bør betynges mere end høist nødvendigt, og som har vanskeligere Adkomst til Reparationer, ere valtsede Kobberplader som det varigste og tillige letteste, skjønt kostbareste Tækningsmaterial foreslaaet.

Paa Bygningens øvrige Dele kunne derimod enten valtsede eller støbte Jernplader anvendes. De første ere lettere og noget mindre kostbare, men fordre idelige Reparationer. Støbte Plader ere tykkere, følgelig tungere, men modstaae bedre Oxydation. Da dernæst Balustraden og Tagets Fladhed gjør det nødvendigt, at Sneen skuffes og nedkastes fra Taget, hver Gang en betydelig Mængde er falden, saa ere saadanne støbte Plader, hvoraf flere indenlandske Værker have tilbudet Leverancer, bragte i Forslag som de hensigtsmæssigste og varigste.

Loftsrummet er ikke bestemt til nogen særegen Benyttelse, fordi Tagets Fladhed og Tagrøstets stærke Tømring gjør Rummet for indskrænket.

Under Forudsætning, at engang en egen Vandledning til Slottets Forsyning bliver anlagt fra nærmeste Elv eller større Vandbeholdning, hvis Beliggenhed er tilstrækkelig høi, for derfra at kunne drive Vandet til Slotsbygningens nederste Etage, er paa begge Sider af Corridoren nærmest den store Vestibule anlagt et Rum saavel i Kjelderetagen som i nederste Hovedetage, hvor et Bassin med tilhørende Vandspring stedse skaffer ferskt Vand til det Indre af Bygningen. Fra disse Bassins kan Vandet ved et Trykværk bringes gjennem Kobberrør til den øverste Etage og til Loftsrummene, paa hvilket sidste Sted paa hver af Slottets tvende Sider en Brandsprøite for bestandig kan være hensat, for at kunne benyttes ved paakommende Ildebrandstilfælde.

Australien og de derværende engelske Kolonier.

(Af Pappes Lesefrüchte, 1826. 2det B. 3die H.)

(Slutning; see næstforr. No.)

Uagtet Vandiemenslandets ringe Udstrækning have dog Opdagelserne i de sidste Aar kun været meget ubetydelige. Den Linie, som forbinder begge de store Havne paa Øens nordlige og sydlige Kant, og som dannes af to Floder, der, strømmende i modsat Retning, udgyde sig i hine Havne, er heelt igjennem temmelig godt befolket. Men hele den øvrige Deel af Øen er ubekjendt, med Undtagelse af Macquarie Klippen omtrent midt paa den vestlige Kyst, hvor to Floder, hvis Løb hidtil kun et ubetydeligt Stykke opad er bleven undersøgt, have deres Mundinger. Man kan vente, at saasnart de Kapitaler, der tilhøre begge de store i England stiftede Selskaber til Udbredelse af Handel og Agerdyrkning i de australiske Kolonier, have faaet deres Bestemmelse, vil en talrig Befolkning inden kort Tid opfylde hele Øen.

De Indfødte ere ikke synderlig talrige, og de forstyrre kun meget sjælden Kolonisternes Arbejder, endskjønt de allerede nogle Gange have ytret fjendtlige Hensigter. Desuagtet have ikke faa af dem frivillig begivet sig til Hobart-Town,

hvor man har modtaget dem meget godt og behandlet dem venskabelig. Isølge adskillige Rejsendes Beskrivelse staae de endog nogle Trin nedenfor de Vilde ved Port-Jackson. Deres Haar er uldagtigt, medens de sidstnævntes er glat og stridt. De kjende endnu ikke Brugen af Net og Medekroge, forstaae ikke at bygge sig nogen Kanot, og naar de ville sætte over en Flod eller en Sø, saa betjene de sig i denne Hensigt af Flaader eller Flydebroer, som ere meget slet byggede. Deres Spyd ere af Træ og tilspidsede paa Enden; ved Kastet gribe de dem midt paa; men da de ikke have Womeraen, en Art af Flitsbue, saa kaste de hverken saa langt, eller med saa megen Færdighed, som deres Naboer.

Hvo skulde vel, da Kolonien i Botany-Bay blev stiftet, have vovet at forudsige dens snare Udvikling! Næppe er een Generation forsvunden, og disse Ørkener have forvandlet sig til frugtbare Marker, til Frugthaver og fortryllende Anlæg. Der, hvor vilde Horder flakkede nøgne og forsultne omkring, og næppe fandt det, hvormed de kunde friste deres elendige Tilværelse, seer man nu Stæder, Landsbyer og adspredte Mejerier i ringe Afstand fra hverandre. Allerede tæller Staden Sidney 1200 Huse og 7000 Indbyggere; Agerdyrkningen bliver dreven med stor Iver, og Jorden selv er allerede bleven saa dyr, at man kan sælge hver Acre for 1000 Lstrl. Husene udlejes for 100 til 500 Lstrl. om Aaret. Intet er mere henrivende end denne Australiens Hovedstads høje Beliggenhed; dens prægtige Havn, dens Magasiner, dens Bolverker og de mange Skibe, som lægge sig op til dem, give den Udseendet af en nærsom Søstad i England. Sidney har to Kirker, to Methodist-Kapeller og

eet katholsk Bedehuus. Et offentligt Marked holdes tre Gange ugentlig paa en stor Plads, som danner en Fiirkant, og som er omgiven af Magasiner, hvori de Vare, der ikke blive solgte, opbevares. Den ringe Afgift, man hæver af Salget, beløb sig i 1817 til 130 Lstrl. og 1822 til 595 Lstrl. Paa dette Torv findes i Overflod alle Slags Levnetsmidler, saasom: Korn, Urter, Fuglevildt, Smør, Æg, Frugter o. s. v. Nogle af disse Artikler ere temmelig dyre; 1823 kostede Pundet af Oxe-, Lamme- og Svinekjød 6 til 8 Penny hos Slagteren, en Skjeppe Hvede 4 Shillings 6 Penny, en Skjeppe Havre 2 Sh. 9 Penny, en Skjeppe Byg 3 Shill., en Skjeppe Mais 2 Shill. 6 Penny, en Skjeppe Kartofler 8 Penny o. s. v., og det endskjønt Aaret havde været meget frugtbart.

Man har stiftet en Bank i denne Stad. Allerede tidligere bestod der en anden af Guvernøren Macquarie under Navn af Sparekasse stiftet Anstalt. Der udkomme tre Tidender: Det australiske Magasin, den australiske Journal og den sidneyske Tidende. I Staden bestaaer et filosofisk, et Landhuusholdnings- og et Havedyrknings-Selskab. Børnene af begge Kjøn erholde i endeel Skoler, som holdes paa Koloniens Bekostning, en god moralsk og religiøs Opdragelse. De Fattige blive om Søndagen underviste i Friskoler. Fem af dem bestyres af Methodisterne og modtage henved 400 Elever. Der gives under Opsyn af de forskjellige Kirkers Præster nogle Seminarier, som besøges af velhavende Forældres Børn. Desuden er der ogsaa et Handelsinstitut.

Staden Paramatta, bygget ved Bredderne af den Flod, som løber ud i Jackson-Havnen, har en Folkemængde af 1500 Sjæle, en

Kirke, nogle Kapeller, et Raadhuus, et Vaisenhuus, et Par Hospitaler og en Klædefabrik, hvori 160 deporterede Fruentimmer arbejde. Mange Bygninger ere meget smagfulde, og Værtshusene ere indrettede ganske som i England. To Gange om Aaret holdes et stort Kvægmarked i denne By. Desuden findes her en Civilisations- og Underviisningsskole for de Indfødte.

Ved Hawkesbury-Floden formerer Staden Windsors Befolkning sig daglig og udgjør nu vel omtrent 900 Sjæle. Newcastle ved Coalfloden er endnu betydeligere, og det er meget sandsynligt, at denne paa Steenkul, Ceder- og Rosentræ saa rige Stad inden kort Tid vil blive af stor Vigtighed. Civilisationens og allehaande Forbedringers Fremskridt have været lige saa store paa Vandiemensland, endskjønt de første Etablissementer paa denne Ø bleve anlagte 15 Aar senere end de i Ny-Sydwales, og desuden oven i Kjøbet grundede af gjenstridige Forbrydere, som vare blevne forviste fra Øen Norfolk. Men Klimatets Sundhed, Landets og Flodernes Skjønhed, de prægtige Havne lokkede snart frie Plantere til. Fra 1818 til 1820 har Befolkningen næsten fordoblet sig. Allerede 1817 vare 1060 Kolonister ankomne. Paa samme Tid beløb Antallet af de derværende Forbrydere sig til 3477, hvoraf 3107 Mænd og 370 Kvinder. Den hele Folkemængde bestod altsaa af 6178 Sjæle. I Aaret 1821 steg den til 7185, hvoraf 3246 frie Plantere og 3939 Deporterede. Siden have endnu 500 Familier nedsat sig der, og da tillige Tallet af de derhen forviste Forbrydere har tiltaget, saa kan man nu anslaae Øens Folkemængde til omtrent 12000 Sjæle. 1821 talte man 170,391 Faar og 34,795 Stykker Hornkvæg paa Øen. Udbyttet af Koloniens

Frembringelser blev i samme Aar regnet til 234,975 Lstrl., hvoraf omtrent for 60,000 Lst. var bleven udsørt.

Hobart-Town har 600 Huse og 3500 Indbyggere. Daglig blive nye Huse byggede og Befolkningen tiltager mærkelig. Paa den anden Side af Øen ligger Launceston, som har 250 Huse og 1200 Indbyggere. Denne sidste Stad ligger ved Tamar- og den første ved Derwent-Floden. Begge Floder ere betydelige og have deres Udløb i Bugter, der tillige danne meget gode Havne. Den sidste især er en af de skjønneste paa Jorden. For kort siden er en ny Stad bygget ved Tamar og kaldt Georges-Town. Den har allerede 600 Indbyggere, en Kirke, et Kapel, Skoler og Torvepladse ligesom de øvrige Stæder.

Jordbunden er overalt af saa overordentlig en Frugtbarhed, at man paa nogle Steder kan benytte den i 30 Aar, men paa de fleste i 15 til 20 Aar efter hverandre uden Afbrydelse og uden at Gjødning gjøres fornøden. Det er næsten umuligt at finde et gunstigere Klima, end Australiens. Der har man hverken brændende Hede eller skærende Frost at frygte for. Moserne i det Indre ere for langt borte til at kunne udøve deres skadelige Virkninger, ja man tvivler ikke paa, at de med ringe Møje kunne afledes og udtørres. Feberen og de smitsomme Sygdomme, som saa ofte ødelægge Amerika, ere ganske ubekjendte i Ny-Sydwales. Dyrenes næsten utrolige Formerelse beviser ligeledes, hvor fordeelagtig Jordbund og Himmelegn er for dem.

Noget om den til England komne Nyseelandske Høvding, Tepahé.

Det synes som Forbindelsen imellem Monarkerne i de to Hemissærer herefter skulde blive større end man for nogle Aar siden kunde forudsee. Den Rejse Kongen af Sandwich-Øerne foretog til England gjorde megen Opsigt. Ikke mindre den for 2 til 3 Maaneder siden til Liverpool ankomne Nyseelandske Høvding. Hans Navn er Tepahé, og man kan sige, at han med væbnet Haand har trængt sig ind i Hans britiske Majestæts Stater. Denne selsomme Tildragelse fortælles i Korthed saaledes. Under Sejladsen forbi Sandwichs-Øerne, samt nær ind under Kysterne af samme, observerede Kapitain Roberts, Befalingsmand paa et Skib fra Liverpool, to af Mandskab fuldbesatte Krigsslupper (canots), som styrede mod hans Skib. Ej uden Frygt for deres fjendtlige Stilling befalede han sin Besætning, at være paa Vagt, hvorefter han gav Baadene Tegn til, at de skulde fjærne sig. Nu stod den øverste Befalingsmand frem, kastede sin Kappe, og viste Englænderne, at baade han og hans hele Besætning vare nøgne og ubevæbnede. Da Hr. Roberts overbevistes om Rigtigheden heraf, tillod han Baadene at lægge til. I et Øjeblik halede Anføreren sig op af Relingen, sprang ombord, greb hastigen Kapitainens begge Hænder over Haandledet, og trykkede sin Næse til hans, et Forhold, hvorover Kapitain Roberts i Førstningen studsede noget, men snart overtydedes han om, at det var en blandt de Vilde brugelig Hilsningsmaade. Derpaa holdt Tepahé en Tale til Kapitainen, som ej forstod et eneste Ord deraf, men han tilkjendegav Tepahé, at han strax maatte begive sig bort igjen. Da Seelænderen ikke vilde dette, beordrede Kapitainen 4 Mand af Skibsbesætningen at kaste ham overbord. Tepahé, som mærkede deres Hensigt, lagde sig ned paa Dækket, og tog med begge Hænder saa fast i en Ring, at de 4 Matroser umuligen kunde faae ham ud af Stedet. I denne Stilling foreslog Skibstømmermanden at slaae ham med Øxen for Hovedet, hvilket dog ikke blev tiladt af Kapitainen, som nu befalede, at lade ham i Fred. Nu stod Seelænderen op, gik til Relingen, hvorfra han talede nogle Ord til Folkene paa Baadene, hvilke da begyndte paa det hurtigste at fjærne sig, og saaledes lode deres Anfører i Kapitainens Vold, og Kapitainen havde siden stor Besværlighed med den selvbudne Gjæst. Da denne nu var overbeviist om, at han ikke længere kunde affendes fra Skibet, søgte han ved Tegn at gjøre Hr. Roberts sin Hensigt begribelig, at han nemlig i England vilde aflægge et Besøg hos Kong Georg, og anholde ham om et vist Antal Geværer, samt Ammunition, da han vilde bekrige en af sine Nabofyrster, der, med Vaaben som han havde faaet fra Port Jackson, havde i en Træfning overvundet Tepahé, og taget til Fange samt opædt en af hans Sønner.

Denne Høvdings Udseende er heel besynderligt. Han er fem Fod ti Tommer høj, har brede og stærke Skuldre, hans Legemsbygning vidner om en usædvanlig Styrke, og hans Arme kunne tjene til en Herkules-Statue. Skjønt hans Ansigt er ganske tatueret, ere dog hans Ansigtstræk behagelige og regelrette. Han har svært Haar, og hans udmærket levende Øjne forraade ikke den ringeste Grumhed. Ombord paa Skibet lagde han for Dagen et mildt Sindelag og

megen Lærvillighed, og var strax færdig til at antage europæisk Dragt istedenfor at benytte den Kappe, som hans Folk kastede til ham ombord. Han forstod meget godt at føje sig efter Kaptajnen og Skibets Mandskab, hvis Venskab han til Slutning tilvandt sig, uagtet saadant ikke afholdt ham fra at vise en af Matroserne, at han ej lod sig fornærme ustraffet. At tage en Seelænder paa Hovedet er nemlig en lige saa stor Fornærmelse der, som at give en Europæer et Øresigen. Samme Matros, som vidste dette, nærmede sig en Dag til Tepahé, som spadserede paa Dækket, og lagde, ligesom for Spøg, Haanden paa hans Hoved. Tepahés Øjne gnistrede; i Øjeblikket tog han Matrosen, en meget stærk Karl, i Bæltet og Kraven, løftede ham paa udstrakte Arme i Vejret, rystede ham længe, og derpaa med saadan en Kraft kastede ham mod Dækket paa Skibet, at han i flere Dage maatte ligge under Feltskjærerens Kuur.

Under Rejsen havde Tepahé den Tilfredsstillelse at vise sin Erkjendtlighed mod Kapitain Roberts. Da denne nemlig under en paakommende Storm faldt over Bord, kastede Seelænderen sig i Bølgerne, greb Hr. Roberts, og holdt ham saalænge over Vandet, indtil man fik en Baad udsat, og dem begge reddede.

Kort efter sin Ankomst til Liverpool blev Tepahé, som var i Hr. Roberts Huus, syg, men ved Dr. Traill's Omsorg snart helbredet. Villigen underkastede han sig Lægens Forskrift, at lade sig aarelade, men kunde ved Synet af den med Blod fyldte Skaal, ikke afholde sig fra at tilkjendegive, at dette var en højst velsmagende Drik. Dette uagtet har han lovet, ikke blot for sin egen Part at aflade at æde Menneskekjød, men ogsaa efter sin Hjemkomst at vænne sine Undersaatter af med denne Skik; uagtet man har Grund til at tvivle om Oprigtigheden af hans Løfte, da han ofte roste den høje og fortræffelige Smag af et Menneskelaar-Stykke, hvilket Nyseelands Lækkermunde ansee for stor Lækkerhed. Han ejer allerede en lille Samling af Skydegeværer, og har af forskjellige Personer faaet skjænket 10 Geværer, og flere Par Pistoler. Hans Vaaben foraarsage ham en ubeskrivelig Fornøjelse, og til deres Reengjørelse, Sønderlemmelse, Sammensætning anvender han flere Timer dagligen. I det Hele besidder han megen Behændighed og Dømmekraft, hvilket han lagde for Dagen blandt andet ved følgende Tilfælde: Han ytrede for en Maler, som portraiterede ham, nogen Misfornøjelse over at Tatueringen ikke var fuldkommen nøjagtig; han tog derfor en Blyantspen, og strax uden Spejl hurtigen tegnede indtil de mindste Linier og Punkter af denne Tatuering. Af denne Tegning tog han flere Kopier, af hvilke Forfatteren af denne Artikel ejer et Exemplar, hvilket han, som Beviis paa Tepahés Venskab, af ham erholdt. Denne Seelandske Høvding, hvis Manerer ere ganske artige, veed fuldkomment at rette sig efter vore Skikke. Af Dr. Traill indført i de fornemste Huse i Liverpool, har han ofte været indbuden til Maaltid i samme, og derved stedse iagttaget den største Anstændighed. Paa Doktorens ved Hr. Gladstone hos Lord Bathurst gjorte Ansøgning, har Regjeringen anviist Kapitain Roberts en liden Pension til Tepahés Underholdning; men Sidstnævnte er aldeles utilfreds med, at Kong Georg nægter at modtage hans Besøg, og at forsyne ham med Krigsfornødenheder, uagtet den fyrstelige Gjæst fra saa fjærne Kyster er hidkommet for at gjøre hans brittiske Majestæts Bekjendtskab.

(Af London literary Gazette i Journalen No. 163.)

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 15 August. I Landsbyen Aasum, $\frac{1}{2}$ Miil herfra, har en Tjenestekarl under et Slagsmaal bibragt en anden endeel Knivstik, hvoraf et i Underlivet især skal være farligt. Den Saarede ligger her paa Hospitalets Sygestue under Lægens Behandling, og er ikke, som man urigtig har sagt, død, men skal staae til Redning. Anledningen skal have været, at der er to saakaldte Gildesøt, hvorover opstaaer Partier, der ved Drillerier ægge hverandre til Strid.

I Ribe Avis søger en Præstefamilie, der er bragt i saadan Armod, at Kreditorerne ej alleneste have lagt Beslag paa hele Tienden, men selv paa de til Præstegaarden hørende Englodder, om et hurtigt og i 10 Aar uopsigeligt Laan paa 200 Rdlr. Courant.

Randers, den 12 August. Ved sin Koncert i Onsdag Aftes vandt Hr. Coppello meget Bifald; men faa Penge. Hr. Unzeruds skjønne Fyrværkeri i Torsdags Aftes var bedre besøgt og særdeles begunstiget af Vejret. Kapitain Unzerud vandt fortjent Bifald, og man saae ej ugjerne, om han paa Tilbagerejsen fra Aalborg vilde give nok et Fyrværkeri her.

Thisted, den 8de August. I disse Dage er her i Fjorden fanget en Fisk, en saakaldet Springer, der var $2\frac{1}{2}$ Alen lang. Saaledes begynder Havets finnede Slægt alt mere og mere at amalgamere sig med Limfjordens, hvilket ikke er at undres over, da Kanalen vedbliver at være aaben og lader til at ville blive permanent; ligesom det ogsaa er de ældste og meest erfarne Kystbeboeres Formening, at den aldrig vil lukkes og at det meste af den smalle Landstrimmel, der tildeels adskiller Hav og Fjord, inden saa Aar vil nedbrydes og tilintetgjøres.

De nordlige Vinde og det høje Vand, vi i denne Tid af og til have haft her i Fjorden, gjør, at man forventningsfuld imødeseer næste Indberetning. — I Hanherrederne har en Pige i denne Tid født i Dølgsmaal.

Hr. Prokurator Woetmann til Vilholm i Thisted Amt bekjendtgjør i Aviserne, at han ikke finder det upassende, at gjøre saavel Over= som Underøvrigheden opmærksom paa: at en honet kjørende Person, der siger, at have Hjem i Sjælland, omfarer her i Landet for at indsamle milde Gaver. Ligemeget i hvilken Hensigt, og i hvilket forfinet Udtryk den Omvandrende udtrykker sig, saa er vel et saadant Foretagende absolut stridende imod Fattigreglementerne af 5te Juli 1803.

Kjøbenhavns Børs, den 18 August 1826.

Hamburg 2 M. a vista 234		à
Species 236		
Specier solgtes til 14 Rbmk. $2\frac{3}{4}$ a 3 ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	171	$171\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	54	$54\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	$83\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	119	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 67.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 22 August 1826.

Dampskibsfartens Fremskridt i Storbritannien.

(Af Hr. Bain, Officeer ved den Kgl. Marine og Commandant paa Damp-Paketskibet: Staden Edinburg, i Blackwood's Magazine.)

Uagtet Dampskibsfartskunsten i visse Maader endnu først er i sin Opkomst, saa vil der dog vanskeligen nævnes nogen Kunst, som i saa kort Tid har gjort saa store Fremskridt. Virkeligen er et Aarhundrede endnu ej forløbet siden Hr. Jonathan Hulls, en agtet engelsk Mekaniker, erholdt et Patent paa Dampmaskiner, og gjorde det første Forsøg paa at bringe dem i Anvenvendelse til Skibsfart *). Efter ham have Hertugen af Bridgewater, Greve Stanhope o. fl. saavelsom sildigere Lord Dundas og Hr. Miller af Dalwinston, understøttet ved Ingeniør Symmington, beskæftiget sig med samme Gjenstand, og have i deres Forsøg været mere eller mindre lykkelige. Endeligen vandt Hr. Bell af Helnesbury i Grevskabet Dunbarton, sig den Roes, at have givet sit Fædreneland det første Dampskib, som med fuldkommen Nytte kunde bruges. Allerede 1799 havde Hr. Bell forfærdiget en Model til en til denne Hensigt anvendelig Dampmaskine. Den blev vel, paa Grund af en af Sagkyndige anstillet Undersøgelse, forkastet; men Hr. Bell lod sig ikke ved dette ugunstige Resultat aflede fra at forfølge sin Idee med standhaftig Nidkjærhed, og havde Tankerne blot henvendte paa at overvinde alle Vanskeligheder, som kom ham i Møde fra Mennesker og Forhold. Overbeviist om, at dette ikke skulde lykkes ham i sit Fædreneland, gik han over det atlantiske Hav, og forelagte de forenede nordamerikanske Stater sin Plan. Her fandt han en ret Erkjendelse af sine Fortjenester. Dampskibsfarten blev nu i Amerika indført, og Følgerne her vare saa vigtige, at man i Aaret 1821 allerede talte 300 i fuld Gang værende Dampskibe, og et stort Antal under Bygning paa Værfterne.

*) Hvad her og i det følgende berettes, er ei ganske overeensstemmende med hvad i dette Blad No. 61 blev anført.

Længe forud havde Hr. Bell, i den Tanke, at han, efter de glimrende i Amerika vundne Resultater, vilde og i Europa opnaae lignende, vendt tilbage og paa ny nedsat sig i sit Fædreneland. I Aaret 1811 byggede han, som før nævnt, der et Dampskib af 25 Tonns Drægtighed, og med en Maskine af 4 Hestes Kraft; med samme foretog han sig en Fart paa Clyde, og fuldbragte den med Held fra Helnesbury til Grenock og Glasgow. Skulde man kunne troe, at nu, efterat Dampskibsbygning og dens Anvendelse har gjort saa store Fremskridt i England, og Handelen deraf drager saa afgjorte Fordele, forbliver den Mand, hvis lykkelige Anstrængelser saadant skyldes, uden Belønning i sin Alderdom, og at det kan befrygtes, at han maa døe i Trang?

Storbritannien holder nu 150 Dampskibe af alle Slags i Virksomhed. De holde 30 indtil 500 Tonns Drægtighed, og deres Dampmaskiner ere af 4 indtil 40 Hestes Kraft. Med andre Ord: Storbritannien har et Antal af Dampskibe, hvis Drægtighed i det Hele beløber sig til 16000 Tonns, og hvis bevægende Maskiners collective Kraft er liig 5000 Hestes. Dertil kommer, at denne lille Marines Bygningsomkostninger ej kan ansættes ringere end til en halv Million Pund Sterling.

De fleste af disse Skibe ere fordeelte paa følgende Maade: I Skotland gaae 29 paa Clyde, 10 paa Forth, 4 paa Tay, 1 paa Søen Ness. Ved 20, der som Paketbaade udløbe fra Themsen og afgaae i Havnene: Margate, Remsgate, Southend, Gravesend, Scarburgh, Leith, Calais og Rotterdam, føres over 100,000 Rejsende til disse forskjellige Steder, og blot derved bliver, naar man efter en ringe Maalestok sætter 30 Sh. for hver Person til sammes samtlige Udgifter overhovedet, en Sum af 150000 Pd. Sterling bragt i Omløb. 17 andre Dampskibe bruges i England paa Mersey, 15 paa Tyne, 2 ere i Bevægelse imellem Bristol og Bath; 4 gjennemskære som Brevpost det irlandske Hav imellem Holyhead og Dublin, 2 andre bereise Farvandet imellem Waterford og Millford; 4 afgaae fra Havnen Belfast, og 10 bevæge sig paa de forskjellige Kanaler.

Uagtet den Hurtighed, hvormed Dampskibsfarten saaledes er bleven fuldkommen, var den dog i lang Tid kun indskrænket til vore Floder, og det var først i Aaret 1818 man forsøgte at anvende den paa Havet. Rob-Roy, et Dampskib, som Hr. Denny af Dumbarton byggede efter en ny Plan, til en Drægtighed af 90 Tonns, og med en Maskine af 30 Hestes Kraft, gik, i Løbet af benævnte Aar, af Stabelen, og naaede lykkeligen fra Greenock til Belfast, en Overfart af omtrent 120 Mile.

I det følgende Aar (1819) foretog man sig med Talbot, et større og stærkere Fartøj, at bereise Havet mellem Holyhead og Dublin, og man havde paa samme Fart nogle ikke ubetydelige Storme. Opmuntret ved saadanne Exempler fik Dampskibsfarten fra Dag til Dag en større Udstrækning, fornemlig paa Kysterne af Clyde. Ivanhoe, Belfast, Robert Bruce, Waterloo, Eclipse, Superb, Majestic, Cambrian, bleve efter hinanden der byggede, og alle disse Fartøjer, som vovede sig over Floden, gik til langt bortfjærnede Stæder, saasom til Greenock, Belfast, Liverpool. De have derhos for det meste en betydelig Størrelse, og mere Dampkraft

end de, man hidtil havde seet. I samme Aar byggedes: Staden Edinburg, et Fartøj, der i Størrelse og Pragt langt overgik hine. Derefter vistes Muligheden i at kunne paa et Dampskib gjøre sikrere og hurtigere Rejser til Søes. Stad Edinburg fuldendte Farten fra Leith til London, der udgjør 400 Mile, aldeles heldigt. Tourist, et Damp-Paketskib, kom Brevposten mellem Edinburg og Aberdeen 10 Timer forud, hvilket havde den Følge, at denne Befordringsmaade nu blev almindelig for Breve. I Løbet af det følgende Aar 1820 gik i Liverpool James Watt, St. Patrik og St. George af Stabelen, alle store og prægtige Skibe af samme Slags. Swift af Leith, et Sejlskib, blev paa samme Tid forvandlet til et Dampskib, og forsøgte først Overfarten imellem Brighton og Dieppe. Kort derpaa kom Lord Melville og Talbot i Fart mellem London og Rotterdam. Til samme Tid bleve Dampmaskiner af forskjellig Størrelse anvendte, og især af dem, som man betjente sig af paa Mersey, Tay, Forth, Severne, Humber og nogle Hav-Arme.

Siden Aaret 1820 ere endnu mange andre Dampskibe af forskjellig Størrelse og Kraft byggede og løbne af Stabelen. Havnen Hull i Grevskabet York udklarerer ugentligen to Fartøjer til London. Soho, et ved Skjønheden i sin Bygning, og Elegantsen i sin indre Indretning mærkeligt Fartøj, er bestandig i Bevægelse mellem London og Edinburg. Lord Liverpool og Staden London bleve udrustede for Farten mellem Calais og Boulogne, og vore Havne paa den modsatte Side. Med et Ord: Fordelene af denne Skibsfart ere nu saa almindeligen erkjendte, og Kapitaler tilflyde Foretagender af

denne Art i den Grad, at uden al Tvivl den Tid snart vil være forhaanden, da der ikke i det forenede Kongerige vil være nogen Havn, som jo vil have eet om ikke flere Dampskibe. Endnu maa bemærkes, at Brevpost-Administrationen søger at indføre Dampskibe overalt, hvor det er muligt, og at Marin-Bestyrelsen har dem i flere af vore Havne, for at bugsere Skibe ved deres Ind- og Udløb. Ogsaa er det mærkværdigt, at ved det sidstnævnte Brug af Dampskibe bliver et af de Øjemed, man havde ved det for omtrent 100 Aar siden Jonathan Hull bevilgede Patent nu opnaaet. Man indseer let, af hvilken Vigtighed disse Fartøjer endnu kunne blive for vor Krigs-Marine. Naar det i Krigstider gjælder om, snart at faae en Eskadre eller en Flaade i Søen, vil det være af en uskatteerlig Værd, at kunne, trods den stærkeste Modvind, bugsere den med Dampskibe af Havnen.

Maskinen med lavt Tryk (low pressure) er den eneste, der for nærværende Tid bruges paa de britiske Øer. I Henseende til den Skibsfart, som iverksættes ved Maskinen med højt Tryk (high pressure) er den vel efter Formen den anden temmelig lig, men i Resultaterne højst forskjellig fra samme. I mange Hensyn, især i Henseende til den drivende Kraft, har Høj-Tryks-Maskinen store Fortrin for hiin. Den hele Forskjel imellem begge Maskiner ligger i en eneste Aarsag, at nemlig Fortætnings-Principet anvendes ved den ene, ikke ved den anden. Da Dampen i Maskinen med lavt Tryk er fortættet, saa udøver den et Tryk, der ikkun udgjør omtrent 8 Punds Vægt paa Qvadrat-Tommen af Pompestokken. I Maskinen med højt Tryk derimod er Dampen ikke fortættet, og

da af denne Aarsag dens Styrke idelig vorer, saa bliver den kun indskrænket ved Modstandens Natur, som den maa besejre, og ved den større eller mindre Vidde af Kjedelen, som giver den Næring. Denne sidste Maskine øver sin Virksomhed ofte med en Kraft af 150 Pund paa Qvadrattommen af Pompestokken, og kan efter Fleres Paastand, endog bringes til 1000. Fremdeles har Maskinen med lavt Tryk den dobbelte Ubeqvemmelighed, at dens Indretning indtager meget Rum i et Fartøj, og behøver en stor Qvantitet Brændestof, der ogsaa fordrer stort Rum. Tænke vi os til Exempel et Fartøj af 100 Tons Drægtighed, da vil Maskinen med dens Brændestof indtage et Rum af omtrent 44 Qvadratfod, hvilket har den Følge, at dette Fartøj, for desuden at indtage en vis Qvantitet Vare, og et vist Antal Rejsende, maa nødvendigviis bygges efter en til dets Hensigt i det Hele uforholdsmæssig Maalestok; — at fremdeles Afgift paa Læstedrægtighed og Omkostninger af enhver Art, bliver meget forøget, og endeligen, at man paa trange og farlige Steder har megen Vanskelighed for at regjere det. Naar man derimod betjener sig af en Maskine med højt Tryk, saa har man kun det halve Rum nødvendigt for Brændselet og Maskinen selv. Et Fartøj af 300 Tons gjør i dette Tilfælde lige Tjeneste som et paa 500; man sparer betydeligt saavel af Brændsel som andre Omkostninger, og man opnaaer nye Beqvemmelighed saavel i Fartøjets Vendinger, som større Hurtighed i dets Fart.

Imidlertid bør man dog ej fordølge, at Maskinen med højt Tryk, uagtet alle hine Fordele, som den kan yde vor Skibsfart, dog ikke

uden stor Vanskelighed kan sættes istedenfor den med lavt Tryk. Hensyn paa de ulykkelige Tilfælde, den har afstedkommet, vil uden Tvivl endnu længe lægge Hindringer imod dens almindelige Indførelse. Parlamentet har endog troet, at burde forbyde sammes Brug ved vor Skibsfart, og sandsynligen vil Forbudet ikke snart blive ophævet. Men skulde man ikke haabe, ved nøjere Skildring af denne mægtige og farlige Maskine, og alle de allerede gjorte Erfaringer, som fremdeles kunne udvides, endeligen at kunne bringe det til at give samme lige Sikkerhed som den man nu udelukkende tillægger Maskinen med lavt Tryk? Man tør vel saaledes, uagtet de beklagelsesværdige Tilfælde, der have mødt saavel i de forenede Stater som i Storbritannien, bære Tvivl om hvorvidt et ubetinget Forbud maatte for en Handelsnation som vor, være en klog Forholdsregel? Kunne vi da i Skibsfartskunsten — hvorpaa vor Velstand og selv vor Existents beroer — blive staaende, uden at andre og dristigere Nationer ville ile os forud? Dette synes og virkeligen at blive Tilfældet. De forenede Staters Regjering har uden Betænkning tilstædet Brugen af Maskiner med højt Tryk, ja endog indført den ved Militær-Marinen. Iblandt de 400 Dampskibe, som føre amerikansk Flag, tælles allerede et ikke ringe Antal saadanne, som udgjøre en Deel af Statens Marine, og drives ved Maskinen med højt Tryk. Skulde da vort fredelige Forhold med denne Magt muligen blive forstyrret, og vi blive tvungne til at maale vore Kræfter med dens, vilde Kampen kunne befrygtes ikke at endes til vor Fordeel. Med hvilken Lethed vilde da Fjendens Høj-Tryks-Dampskibe kunne forurolige vore Kyster, ja endog paa de fjærneste Have ødelægge

vor Handel? For dem bleve ingen Frastande vanskelige, for os bleve de Hindringer. Man har smigret sig med, at Brændslen under Amerikanernes Fremskridt heri kunde blive ved foraarsaget større Brug sjældnere, thi deres Skoves Forraad er jo ej uudtømmeligt; men man betænke, at de da ville erstatte det med Steenkul, som de for kort Tid siden have begyndt med Iver at søge hos sig, og som de siden allerede have fundet i uhyre Masser. For at kunne kæmpe mod saadan Fjende maa man besidde lige Vaaben. — Hvorfor skulde da ikke ogsaa vi til Exempel bygge lige Skibe, hvis Sider have afvexlende Lag af Ege- og Korketræ, have 13 Fods Tykkelse, ere forsynede med Bisejl 2c., hvilke man kan inddrage eller udbringe ved samme Maskine, med hvilken man fremdriver Fartøjet? Kort, hvorfor skulle vi ikke ogsaa kunne gjøre alt, hvad der kan være os til Gavn? — Maa man da ikke troe, at den Regjering, der fra Dampskibsfartens første Indførelse i England har opmuntret denne Kunst paa en saa hurtig og nyttig Maade, jo ogsaa paa ny vil skjenke den Opmærksomhed, modificere vor Lovgivning i ovennævnte Punkt, befæste vor Overlægenhed til Søes saa meget muligt, og lade anstille en Række af Forsøg med Maskiner af højt Tryk? Disse skulle sikkert føre til det Resultat, at denne Dampskibsfartsmaade maa efterhaanden blive fuldkomnere, og Tid efter anden endeligen ganske fortrænge den anden.

Fra en anden vigtig Synspunkt fortjener Sagen Opmærksomhed; nemlig den betydelige Besparelse, der vilde være at tilvejebringe. En Damp-Paketbaad, der har en Kraft af 100 Heste, koster i det Hele omtrent 20,000 Pd. St. Brændselsbekostningen, regnet til 1000 Pds. Vægt i Timen, samt Kost og Hyre for de om Bord ansatte Personer, er maanedligen 250 Pd. Sterl. Lastepenge, Havne-Afgift, Lods- og Fyrpenge 2c. udgjør aarlig 200 Pd. St. Assekurantsen maanedligen 100 Pd. St. Reparationer i et Aar omtrent 500 Pd. St. Fremdeles: man regner, at et Dampskib kun varer i 10 Aar, hvorefter det maa erstattes med et andet. Dette gjør altsaa aarligt 2000 Pd. I bemældte Tidsrum er endvidere en Udgift af 1500 Pd. St. nødvendig for Kjedelens Fornyelse. Kort, Udgiften paa en Damp-Paketfart, med en Maskine af lavt Tryk til 100 Hestes Kraft, koster aarligen ej ringere end 12000 Pd. Sterl.

(Britannia, April d. A.)

(Efter Anacreon.)

Giv mig mit Glas
Du hulde Pige,
Tag hos mig Plads,
Du til mig sige;
Thi ved din Side,
Naar jeg kan drikke,
De Timer glide,
Som Oieblikke;
Først ret forglemmer
Jeg Sorg og Harme,
Og Fryd fornemmer
I dine Arme,
Ved tømte Glas.

Giv mig min Luth,
I Nattens Stille,
For Dig min Glut
Jeg da vil spille;

Men Du maae hvile
Hos mig, Du Kjære!
Og kjelent smile
Og venlig være,
Mig Haanden give
Og kjerligt sige:
Jeg Din vil blive
Og aldrig svige,
Du kjelne Glut!

I Held og Nød
Min troe Veninde,
Indtil min Død,
I Dig jeg finde;
Der ømt og kjærligt
Mit Liv forsøder,
Og deler ærligt,
Hvad end der møder;
Vort Liv tilsammen
Skal da hensvinde
I Fryd og Gammen,
Og mig Du finde
Din til min Død.

J. J. Jomtou.

Indsendt.

Madame la Comtesse de Genlis fortæller i 10de Deel af sine Mémoires i en Nouvelle, kaldet Den tonegivende Grav (la tombe harmonieuse) S 149: "at i Haugen til eet af Kongen af Danmarks Lystslotte nogle Miil fra Kjøbenhavn er en Bro, som, naar man ved Enden af den berører med Foden et vist Brædt, frembringer en Tone, der vedvarer, saa længe Foden forbliver paa det Sted, samt at denne beundringsværdige og overordentlige Tone frembringes ved en Mechanik

under Jorden, hvis Opfindelse skyldes en Mand, fuld af Talent og Indbildingskraft, Hr. Pløtz, Kongen af Danmarks første Emailmaler og første Mechanicus, en ypperlig Musicus, der, i Forening med den berømte Viotti, har opfundet en ny Maade at sætte Musikstykker paa Noder paa, langt lettere end den sædvanlige, men hvilken han ei har draget videre Følger af, fordi, om den blev antagen, alle Handlende, der have Musikudsalg, vare paa eengang ødelagte."

Hvor er hiint Lystslot, hiin Hauge, hiin Bro, hiint Brædt, hiin Tone???

En Nysgjerrig.

Indenlandske Efterretninger.

I Viborg Samler læses følgende: Natten til sidste Lørdag blev i Hospitalets Have bortstjaalen af 2de Bede, omtrent 20 Stykker store Frøe-Agurker, hvoraf een var henimod 3 Qvarteer lang. Da jeg maae formode at Tyven har taget dem for Asia-Agurker og, da disse 2 Bede alene vare bestemte til Frøe, tilbyder jeg herved paa Tro og Love "At naar Tyven Natten til i Morgen, Tirsdag den 8de August paa Græsset ved Siden af de 2 Agurkebede lægger de tagne Frøe-Agurker, vil jeg næste Nat lade henlægge paa samme Sted lige saa mange Pund Asia-Agurker til hans Eiendom; thi Vægten er den bedste Maalestok nu, da Agurketiden ifølge Heden kan siges at være forbi" — Tyven skal intet Ondt den Nat vederfares; men, komme Slige, til min som Havedyrker i Aar saare fattige Avl, indestaaer jeg dem ikke for een og anden Art bittre Følelser. — Skulle deslige Frøe-Agurker falbydes, behager man derom at underrette mig. — Endelig maae jeg forsikkre de respective Tyve om: at der, deels ifølge Aarets Natur og deels ifølge min Forsigtighed, ikke herefter i mine Agurkebede vil findes Frø- eller Asia-Agurker, ligesom og Gul-

rødder, Løg og alle Kaalsorter forgjæves, som allerede henvisnede, ville i Haven søges.

Viborg, den 7de August.

A. F. Just.

I samme Blad læses ogsaa: Fra Lissabon skrives under 15de Juli Følgende: "Den 8de d. M. afseilede Galeasen Marie Margrethe, Skipper Jørgensen, hjemmehørende i Aarhuus og bestemt til Hjemstedet med Salt. 10 til 14 Mile fra Land bemærkede Skipperen en Læk, og besluttede derfor at vende tilbage; men inden dette kunde skee, tiltog Lækken saaledes, at Mandskabet maatte forlade Skibet. Det sank strax. Da Saltet var smeltet, hævede Skibet sig igjen, og boxeredes til Land af portugisiske Lodser, men i en saadan ramponeret Tilstand, at Tømmermænd erklærede, at det vilde koste mere at istandsætte, end det var værdt. Da Ingen vilde give noget derfor, har Skipperen opgivet det."

Skagen, den 12te August. En af Limfjordens Vestfarere, som paa sin Hjemreise fra Kjøbenhavn, hvorhen Vestfarerne nu hyppigen vove sig, naar de faae en Mand med sig, som kjender Compasset, har idag anløbet Skagen for at spørge Vej til Hals, samt her landsat sine Passagerer, som reise over Land til Aalborg. Ved at see vort Fyr, som var et for ham aldeles nyt Syn, blev han ganske forskrækket, og troede, at Hals stod i lys Lue. Man kan ikke noksom anbefale andre Vestfarere at følge hans Exempel med at anløbe Skagen paa deres Hjemrejse, da de altid her eller ved Aalbek kunne træffe Fiskere, som for en billig Erkjendtlighed gjerne vise dem den rette Vej. Ogsaa kunne de i saa Fald afbenytte Fyret og rette deres Bestik derefter, da samme, som bekjendt, er netop paa to Graders vestlig Længde fra Brokkensbod. Ved Holmen kan altid faaes Lods, om behøves. Men skulle de nogensinde blive saa stærke Navigatører, at de vove sig ud i Skagerrak, da kunne de ved Afbenyttelse af den nye Kanal ved Agger spare 10 Skilling Sølv af hver Commercelæst, som de nu paa hver Reise maae erlægge i Hals i Kave-, Prikke- og Bropenge, hvilket da ikke er ringe Besparelse.

Blandede Efterretninger.

Sammenlignende Tabel over Længden og Løbet af de vigtigste Floder i Europa.

Flodernes Navne.	Deres Udløb.	Deres Løb.	Længde, engl. Mile.
Donau.	Sorte Hav.	Tydskland, Ungarn, Tyrkiet.	1760.
Dnieper.	Sorte Hav.	Rusland.	1140.
Don.	Asovske Hav.	ligesaa.	1020.
Rhin.	Nordsøen.	Sveits, Tydskland, Frankrig, Holland	810.
Dwina.	Det hvide H.	Rusland.	750.
Dniester.	Sorte Hav.	ligesaa.	710.
Elben.	Nordsøen.	Tydskland.	670.
Weichsel.	Østersøen.	Polen, Tydskland.	640.
Pruth.	Donau.	Rusland, Tyrkiet.	600.
Oder.	Østersøen.	Tydskland.	580.
Tajo.	Atlantiske H.	Spanien, Portugal.	550.
Loire.	ligesaa.	Frankrig.	540.
Guadiana.	ligesaa.	Spanien, Portugal.	500.
Rhone.	Middelhavet.	Sveits, Frankrig.	460.
Seine.	Kanalen.	Frankrig.	425.
Po.	Adriatiske H.	Italien.	410.
Duero.	Atlantiske H.	Spanien, Portugal.	400.
Düna.	Østersøen.	Rusland.	390.
Quadalquivir.	Atlantiske H.	Spanien.	390.
Niemen.	Østersøen.	Rusland, Preussen	380.
Ebro.	Middelhavet.	Spanien.	380.
Glommen.	Nordsøen.	Norge.	350.
Torneaa.	Østersøen	Sverrig.	340.
Garonne.	Atlantiske H.	Frankrig.	320.
Marissa.	Middelhavet.	Tyrkiet.	215.
Wardar.	ligesaa.	ligesaa.	270.
Saverne.	Kanalen.	England.	220.
Themsen.	Nordsøen.	ligesaa.	215.
Schannon.	Atlant. H.	Irland.	200.
Humber og Trent.	Nordsøen.	England.	195.

Schelde.	Nordsøen.	Frankrig, Nederlandene.	170.
Tay.	ligesaa.	Skotland.	120.
Forth	ligesaa.	ligesaa.	115.

(Af det Engelske.)

Det Londonske "Cooperative Society." Allerede de Gamle i nogle Fristater, Jøderne under Moses, de Christne i de første Aarhundreder, Gjendøberne i de sildigere Tider, og tildeels i de nyere Tider de mæhriske Brødre, have sattet, og søgt at udføre den Tanke, ved et paa Fællesskab i Ejendom grundet Selskab, at modarbejde det egoistiske Princip, som efter mange Vises Mening er Grunden til mangfoldige Forbrydelser og Besværligheder, der følge de paa særskilte Interesser grundede borgerlige Selskaber. Plato i sin Republik, Campanella i sin Solstad, Thomas Morus i sin Utopia, og Mobly i sin Phocions Dialoger, have udmalet denne Gjenstand theoretisk og idealsk; men hidtil har man mere spottet over deres Ideer som skjønne Drømme og Grublerier, end prøvet dem. I England derimod, hvor det egoistiske Competitionssystems Fordærvelighed dagligen bliver kjendeligere, hvor, ved den uhyre Sammenhobning af Formue i saa Hænder, sex aattende Dele af Nationen befinder sig i den beklageligste Nød og Afhængighed, maatte Menneskenes Trang bringe paa den Tanke ved en modsat Vej at forebygge det Onde, som henriver Massens Velstand med sig i et ugrundeligt Svælg. Den første, som vovede at udtale denne Tanke, var Owen i Newlanark, men, hvad let forudsaaes, blev hans Plan udleet og bespottet, som en velmenende, exalteret Sværmers. Dog — han satte ikke Ord, men Gjerning mod fjendtlig Spot. Han begyndte for omtrent 25 Aar siden i Newlanark i Skotland et Samfund, stiftet efter Grundsætning af fælles Arbejde og Erhverv, fælles Opdragelse og Understøttelse. Gjerningen virkede mere end alt Forsvar, alle Aftaler. — Hvad Owen havde foretaget i det Smaa gav forskende Statsøkonomers Aand Næring, og Hr. Thomson skyldes Æren at have i

sit Værk over Nationalrigdommen klart sat ud fra hinanden Competitionslærens Sofismer, og Fordelene af gjensidig Understøttelse, Arbejde, og Erhvervs-Fællesskab. Medens Owen i Amerika kjøbte den store Ejendom "Harmonie" til en, i Overeensstemmelse med hans Anskuelser, paa fælles Erhverv grundet Kolonie, blev i Skotland af Lord Hamilton stiftet i Orbington et efterlige Plan grundet Samfund. Men vigtigere end alle disse af Enkelte gjorte Forsøg maa vist nok det i London i Løbet af forrige Aar oprettede "cooperative society" blive; hvorover en Plan er udkommet, som de af vore Læsere, der ønske at kjende nøjere til Sagen, kunne behageligen finde i Britannia, Apr. d. A. Hvad Held Planen har haft, ville vi ikke undlade at meddele, saasnart Underretning derom erholdes.

Kjøbenhavns Børs, den 22 August 1826.

Hamburg 2 M.		à	
a vista 232			
Species 233			
Specier solgtes til 13 Rbmk. 15 a 15½ ß.			
Bank-Disconto 5 pCt.			
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	170	—	Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	—	—	Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	—	Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	—	i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	—	Rbd. r. S.
Dito Dito	117½	118	Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½	Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	—	i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90	i Banco
Asiatiske Actier	—	—	i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	—	L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 68.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 26 August 1826.

Hvad er Lyksalighed?

Det er forunderligt, at uagtet alle Mennesker hige efter at være lykkelige og lyksalige, der dog ere saa Faa, som have et tydeligt Begreb om, hvad Lykke og Lyksalighed er, og dette er saa meget mere forunderligt, da man dog burde troe, at det, som er et Formaal for Alles Higen, maatte forud have været et Formaal for Alles Forsken og Undersøgelse.

Lyksalighed maa bestaae i at eje eller besidde det, som er godt, og i Nydelse af Glæde over det Gode, som man er i Besiddelse af. Men det Gode her i Verden er meget forskjelligt, ligesom ogsaa Glæder ere meget forskjellige.

Det udvortes Gode, som vi kalde Lykkens Gode: Fødsel, Stand, Rigdom, Ære eller Anseelse og Magt; intet af alt dette kan kaldes et ubetinget Gode, men er kun et betinget Gode for den, som ejer det, og denne Betingelse er, om det Menneske som ejer det, forholder sig rigtigt dermed; thi er hans Forhold dermed urigtigt, da bliver det en Aarsag for ham til meget Ondt, men som Aarsag til meget Ondt for den, som eier det, kan det ikke være et Gode for ham. Lykkens Gode er da kun et betinget Gode for os Mennesker.

Det samme er man nødt til at tilstaae om det, som vi kalde Legemets Gode, Sundhed, Skjønhed, Styrke; alt dette Gode er ei heller et ubetinget, men kun et betinget Gode for den, som eier det; da det kommer an paa, hvorledes det Menneske, som eier det, forholder sig dermed, om det skal vorde et Gode eller et Onde for ham. Legemets Gode er da ogsaa kun et betinget Gode for os Mennesker.

See vi dernæst hen til Sjelens eller Sindets Gode, da finde vi her et Gode, som ikke findes ved det, som vi kalde Legemets eller Lykkens Gode; vi finde her det, som er ubetinget Godt for os Mennesker. Cicero siger *): Naturen har lagt Menneskets hele Sind og Forhold under Fornuftens Herredømme. At dette er

*) Tuscul. disput. l. 3. c. 5. p. 120. Lipsiæ 1825.

Sandhed, vil vel ingen, som har Fornuft, nægte. Og Fortidens Vise lærte, at den endelige Hensigt med alt Godt er, at Mennesket skal samstemme med Naturen og leve overeensstemmende med den; dette vil sige, at et Menneske skal i sit hele Liv, sit hele Sind og hele Forhold adlyde Fornuften (menti), som Naturen selv har sat til at være dets Regent. Af dette kan sees, hvad der maa være Sjelens eller Sindets, ikke allene ubetingede Gode, men endog det højeste Gode, som et Menneske kan besidde; thi dersom Naturen har sat Fornuften (mentem) til at beherske Menneskets hele Sind og Forhold; dersom den endelige Hensigt med alt Godt er, at Mennesket maa samstemme med Naturen, og adlyde den Regent, som Naturen selv har beskikket for det, saa maa en Fornuft, som er saaledes uddannet, at den er skarpsynet nok for ikke at lade sig blende af urigtige Begreber, og som med stadig, rolig Fasthed (constantia) veed at tæmme enhver ulmende Sindsbevægelse, og at styre Menneskets hele Forhold, være ikke alene et ubetinget Gode, men endog det højeste Gode, som et Menneske kan eje; thi i Besiddelse af dette Gode er det frit for heftig Begjering og Afskye; frit for foruroligende Haab og Frygt; frit for at gjøre eller at lade noget, som skulde angre det; men at være fri for alt dette, og at føle den Glæde, som er forbunden med slig Frihed, hvilket Gode kan tænkes at være højere eller større?

Som det Gode er forskjelligt, saa ere ogsaa Glæder forskjellige. De bedste Glæder vil jeg kalde Sjeleglæder, fordi Menneskets Sjel nyder disse Glæder da, naar Mennesket

tænker og handler efter en uddannet Fornufts Bud. De ringere Glæder kalder jeg Sandseglæder, fordi de tilføres Sjelen igjennem Sandseredskaberne i Legemet af udvortes Indtryk. De første af disse Glæder kunne med Ret kaldes varige, fordi de kunne fornyes, eller nydes atter, ved hver Erindring om det Gode, som frembragte dem; de sidste fortjene at kaldes korte, fordi de ophøre tilligemed den Nydelse, som gav dem. Disse sidste, nemlig Sandseglæder, ere igjen forskjellige; de, som føles ved en Nydelse, som stemmer med en uddannet Fornufts Bud, ere gavnlige, fordi de virke fordeelagtigt paa Legem og Sind, og efterlade ingen Anger, de derimod som føles ved en Nydelse, som strider mod en uddannet Fornufts Bud, ere skadelige, fordi de virke skadeligt paa Legem og Sind, og efterlade almindelig bitter Anger.

Dersom man efter dette agter paa det Ord Lyksalighed, da er det øjensynligt, at det er sammensat af tvende andre Ord, af Lykke og Salighed, og at følgelig det Ord Lyksalighed udtrykker et sammensat Begreb, som omfatter baade Lykke og Salighed. Før man derfor kan sige, hvad Lyksalighed er, bør man først bestemme, hvad der bør forstaaes ved Lykke, og hvad ved Salighed.

Lykke (Grækernes Eurychia) bør henføres til Legemet; ikke fordi Legemet føler det, som vi kalde Lykke; thi det føler kun Sjelen; men fordi Følelse af Lykke vækkes i Sjelen igjennem Legemets Sandseredskaber, og fordi det, som vi kalde Lykke, indbefatter intet andet Godt, uden alene Legemets og Lykkens betingede Gode. Lykkelig kan den kaldes, som med Beqvemhed og Midler til at nyde Sandseglæder, nyder den

saaledes, som en uddannet Fornuft byder. Ved Beqvemhed til at nyde Sandseglæder, forstaaer jeg Legemets betingede Gode; ved Midler til at nyde dem, Lykkens betingede Gode. Man kan da ikke kalde den lykkelig, som man seer at have Beqvemhed og Midler til at nyde Sandseglæder, med mindre man seer tillige hvordan han nyder dem; thi nyder han dem imod en uddannet Fornufts Bud, da vil slig Nydelse af Glæde tidlig eller sildig have Sorger, Lidelser og Anger til Følge for ham; ved slig Nydelse gjør han da sig selv ulykkelig og elendig; men den, som gjør sig selv ulykkelig og elendig, kan aldrig kaldes lykkelig. Lykke bestaaer da i, at have Beqvemhed og Midler til at nyde Sandseglæder, og at nyde disse Glæder saaledes, som en uddannet Fornuft byder.

Salighed (Grækernes Macaria) bør henføres alene til Sjelen, naar den efter et Liv, som stemte overeens med en uddannet Fornufts Bud, er ved Døden løst fra de Baand, som forenede den med det sandselige Legeme. Salighed maa bestaae i Nydelse af ublandet, varig, fuldkommen Sjeleglæde. Ublandet maa denne Glæde være, fordi Sjelen er da frigjort fra alt det, som er sandseligt; varig og fuldkommen maa denne Glæde tillige være, fordi Sjelen er da kommet til sit rette Hjem, hvor den ikke savner noget.

Lyksalighed (Grækernes Eudaimonia) bør henføres baade til Legem og Sjel; den er ikke evig, men endes i Døden, da Døden er for den Dydige, hvis Liv har været ført efter en uddannet Fornufts Bud, intet andet end en Overgang fra Lyksalighed i dette Liv til Salighed i et andet Liv. Lyksalighed bestaaer i en blandet Nydelse af — deels varige og fuldkomne Sjeleglæder, deels Sandseglæder, som nydes overenstemmende med en uddannet Fornufts Bud. Hine Sjeleglæder ere varige, fordi de kunne fornyes saa ofte Mennesket agter paa det Sindsgode, som det er i Besiddelse af; de ere tillige fuldkomne, fordi i Nydelsen af disse Glæder savner et Menneske intet, attraaer intet andet, fordi det har i denne Nydelse nok.

Dersom Foreſtaaende er, som jeg troer, rigtigt, saa er det Udtryk i vor Psalmebog: evig Lyksalighed, ikke philosophisk rigtigt; thi Lyksalighed indbefatter tillige Nydelse af Sandseglæder, og da Sjelen aflægger i Døden Legemet tilligemed dets Sandseredskaber, kan den ikke nyde Sandseglæder i et andet Liv; derfor kan Lyksalighed ikke kaldes evig. Ydermere! dersom Forestaaende er rigtigt, saa fortjener Eudæimonismen ikke det ublide Omdømme, som er saa ofte yttret, vist nok af Mangel paa tydeligt Begreb om den; i det mindste troer jeg, at dersom den værdige Forfatter af det vigtige Skrivt: Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, havde tænkt noget nøjere over Eudaimonismens sande Væsen, han da ikke havde i bemældte Skrivt p. 357 henkastet et saa ufordeelagtigt Sideblik til den, ei heller sat den i een Klasse med Materialismen. —6—

Almeenaand.

I Staatsbürgerl. Magazin 6te Binds 1ste Hæfte læses en Skrivelse fra Hr. Justitsraad og Professor Hegewisch i Kiel til Tidsskriftets

Udgiver, af hvilken vi troe følgende Uddrag at være ej allene af almindelig Interesse; men vel endog at kunne virke til det ædle Maal, Skrivelsen tilsigter. "Nylig, hedder det, stødte jeg i Bogen: Weimars Jubelfest d. 3 Sept. 1825 (med 8 Kobb.) paa et Bilag, der opgiver den Sum af skjønne Forbedringer og Stiftelser, som i det hele Storhertugdomme, i hver Stad, hver Landsbye blev overlagt at iværksættes som den hensigtsmæssigste Jubelfest. Jeg tilstaaer, at i lang Tid har ingen tydsk Bog gjort saa behageligt Indtryk paa mig, som denne tørre Fortegnelse eller Oversigt. (Her optage vi kun en ringe Deel af samme til Prøve paa det Hele: Residentsstaden Weimar: 1. Indvielsen af den nybyggede Borgerskole. 2. Oprettelse af en Haandværksskole med en aarlig Præmie-Uddeling af 25 Thl. 3. Stiftelse af to Stipendier, hvert paa 100 Thl. for Haandværkssvende. 4. Ligeledes af 50 Thl. aarlig, til Deling for 5 af de dygtigste Lærlinger, og 10 Th. aarlig for hver af de to Mestere, der udmærke sig i at danne Lærlinger. 5. Erhvervelse af en offentlig Bygning, og sammes Istandsættelse til en Vaaning for første Lærer ved Borgerskolen. —) Paa denne Maade vedbliver Listen med Opregnelse af alle i Storhertugdommet Weimar værende Steder. Alle uden Undtagelse vare oplivede af den bedste Aand, den fornuftige og virksomme Fædrenelandskjerligheds og Menneskekjerligheds Aand.

Kan man vel andet end tænke paa Ordene: Gak hen og gjør ligesaa. Men skulle vi bie indtil ogsaa hos os en 50aarig Regent-Jubelfest forefalder, eller skulde ikke allerede længe forud en højst glædelig Epoke for Kongehuset kunne fremkalde en lige Højtideligholdelse, til værdigste Hylding for en landsfaderlig Aand? Jeg overlader til dem, kjere Ven, hvorledes, hvor og naar de maatte finde en eventuel Opfordring i saadan Aand passende, nærmest for vore Landsmænd i Hertugdømmene, saa meget mere, som saadan Herolds-Forretning ikke kan være dem som Udgiver af Staatsbürg. Magazin fremmed.

Sandeligen, der er intet Sted i vort Fædreneland, end ikke det ringeste, hvor jo Forbedringer, vel ofte meget nødvendige og let iværksættelige, vare ønskelige. Naar man farer igjennem en Landsbye, i hvis Midte, istedetfor en venlig Runddeel af Træer, findes en Pyt, og det ofte i Nærheden af Skolehuset, kan man da andet end ønske en Forbedring? o. s. m. Der lod sig skrive en Afhandling, ja en ej liden Afhandling, over de Aarsager, som hindre Commune-Forbedringer hos os. Skye af Offentlighed, Had mod Offentlighed, Forbindelsen af de administrative Embeder med de dømmende, Besættelsen af de meest lukrative administrative Embedsposter i Communerne paa Livstid, maatte vel være Hovedhindringerne. Dog derom ej her et Ord. Ikkun være det Ønske udtalt: Maatte vi snart opleve den Dag, da een Følelse, Følelsen af ægte Fædrenelandskjerlighed, og en for al Egennytte blottet Interesse for det almindelige Beste, maatte gjennemstrømme, opildne, virksomgjøre os alle, og at Alle give sig Haanden paa at ville virke fælles til det store Værk. Det er ikke et Salomons Tempel, og kan ikke være dette. Men Enhver kan dog gjøre Noget, og naar kun hver Bie bringer sit Straae lykkes Kuben. Almeenvellets Tarv være vort Løsen! Ikke blot i Krig, ogsaa i Fred gjelder det Helde

Ord: Fremad! Her er nok af god Villie i Landet, men Dovenskabens Kraft sejrer. Interessen for offentlige Sager har paa en mærkelig Maade aftaget i de sidste tre Aar, saasom Haabet er aftaget. Med faa Undtagelser gaae alles Bestræbelser blot ud paa Husets umiddelbare Nytte. Vi trænge til en epidemisk Constitution, som den der d. 3 Sept. fandt Sted i Weimar, for at Almeenaandens slumrende Spire igjen kan blive levende og udvikle sig i Daad. Maatte vi opleve en Epidemie af gode Værker, som i Weimar! Ikke blot i gode Veje, Skolehuse, Kirkers Forbedring o. s. m. bestaaer Vindingen. Nej, det væsentligste er Almeenaands Oplivelse, Uegennyttigheds Tænkemaade, Fryd ved at det offentlige Beste befordres. Uden Næring døer Legemet, uden Virksomhed udgaaer Aanden. Men naar en og samme Følelse deles af flere Sjæle, bliver den desto inderligere. Den første Funke bliver til Flamme. Mennesket er bestemt for Selskabelighed, Sympathie, Synergie. Som den epidemiske Sygdom plejer med Extensionen at stige i Intensitet, saaledes voxer Statsborgernes fædrenelandske Sindelag eller Hærenes Tapperhed, om end den Enkeltes Bidrag i Begyndelsen kun maatte være en Skjerv, indtil den stegne Følelse, fælles for Tusinder, gjennemtrænger og behersker alle, og driver til et stort Maal, trods alle Farer. Naar vi maatte opleve den Dag, da Alle, da hver Stads, hver Byes Indvaanere, sees oplivede og satte i Virksomhed af Glæde over og Nidkjerhed for Konge og Fædreneland, naar vi maatte opleve en slig Epidemie af gode Gjerninger, lig den i Weimar af 3 Sept., saa skal det hele Folks Moralitet paa længere Tid have Gavn deraf. En saadan skjøn Dag kan ikke anbefales ovenfra ved Authoriteter og

Embedsmænd, men med Sikkerhed kan antages, at de oplyste Overøvrigheder, i vor ophøjede Regents Aand, ikke kjende noget glædeligere og mere behageligt end Forbedringer, begyndte i Statspyramidens bredeste Basis, det er, i alle de enkelte Commüner. Og fra den anden Side lader det sig haabe, at der er Nok tilbage af Levninger af den gamle Frihed i Commune-Forfatninger og Forvaltninger, saa at saadanne Beslutninger kunne fattes i enhver Commune af egen Drift og Magt, af sammes skatteydende Medlemmer, uden at drives eller være underkastet et Veto af besoldede Embedsmænd, og da vare saadanne Beslutninger, som Frugter af uegennyttigt, ægte patriotisk Sindelag, værdige at forherlige en Festdag for den Kongelige Familie og de ved samme forenede Nationer. Kiel i Febr. 1826. Hegewisch.

Denne Skrivelse er særskilt aftrykt af Tidsskriftet, med følgende korte Tillæg: Den ønskede Lejlighed til Fædrenelandskjerligheds Værker paa en saa festlig Dag, der vil forene Alle til een Følelse, og opfordre til Forbedringer, er, om Gud vil, ikke meget fjern. Det er nemlig Danmarks Børns Formæling. Denne Fest fejres rigtigst ikke ved Ord, men ved Daad. O! at den Aand maatte besjele os, som gjorde Storhertugen af Weimars Jubelfest til en almindelig Borgerfest, værdig den landsfaderlige Fyrste. Man tør paastaae, at saadan Fest skulde være velbehagelig for de allerhøjeste Hoveder i den Kongelige Familie, og alle sammes Medlemmer. H.

Enhver fædrenelandskstindet Medborger er vist nok med den ærede Forfatter enig i, at den

forventende Festdag ikke paa skjønnere Maade lod sig fejre, og da det stedse er godt at have nogen Tid til at tænke derover, udkaste Planer og drøvte dem, saaledes at de kunne bestaae med Communernes forskjellige Trang til Forbedringer, og forskjellige Udveje eller Hjelpekilder, saa har man ikke udsat her at bidrage til Ideens almindelige Udbredelse, med det Ønske, at al uædel egennyttig Hensigt maatte blive fremmed for de Planer, der maatte komme til Udførelse, og at al Personlighed maatte udeholdes.

Indenlandske Efterretninger.

Hr. J. B. Daugaard, Adjunct ved Sorøe akademiske Skole, er tilkjendt den af det kongel. Videnskabernes Selskab udsatte Belønning for et Priisskrift over den historiske Opgave: "at levere en fuldstændig og nøiagtig Fortegnelse over alle Klostere i Danmark, fra Christendommens Indførelse i dette Rige." Over det af Hs. høigrevelige Excell. afgangne Statsminister og Ordenskantsler Grev Moltke udsatte og ofte igjentagne overordentlige Priisspørgsmaal: "hvilke Overgangsbjerge der findes i Norge?" var endelig et Priisskrift indkommen, der indeholder vigtige Bidrag til Opgavens Løsning, hvorfor Selskabet har fundet det passende at hædre Forfatteren, Hr. Keilhaug i Christiania, med en Belønning af 200 Rbd. r. S. For det classenske Legat var indkommen et Priisskrift over "Anlæggelsen af Parkefiskerier," hvis Forfatter, Landmaalingsinspecteur Gudme i Kiel, er tilkjendt den derfor udsatte Præmie.

Viborg, den 19 August. I Dag har været en Deel ny Rug til Torvs, som kostede 3 Mk. 4 ß. Skjeppen, Byg 38 a 40 ß. Af Kjød var der Overflødighed og, som Følge af de nøgne Græsmarker og den ringe Avl af Straafoder, solgtes det for 3 a 4 ß. — Uagtet det dog dagsig seer ud til Regn, falder endnu ikke noget, der kan gjennembløde den gloehede Jord. Der faldt i Mandags saameget, som kunde bløde ¼ Tomme; men forresten, da næsten ingen Nat falder Dug, seer man Planterne ynkelig henvisne. — For de paa Kaalsorterne i Aar saa hyppige Luus er der et tilforladeligt Raad, at besprænge dem med stærk grøn Sæbevand.

I Gaar havde mange Læs af Byens Indvaanere den sædvanlige Skovtour til Rindsholm for at plukke de Nødder, som uden Eierens Tilladelse allerede forhen vare afrevne, tildeels umodne. Lignende Ubehagelighed er indtruffen i den af sine smukke Lystanlæg bekjendte Viskum Skov, hvor Kaadhed og Ondskab har ødelagt Anlæggene, saa at Eieren Hr. Justitsraad Juul har ladet Skoven lukke for de Besøgende.

Blandede Efterretninger.

Et mærkeligt Skrift, vedkommende en interessant Epoke i Danmarks Historie, er for kort Tid siden udkommen, hvis fulde Titel vi ville anføre, da den viser best i Korthed hvad det indeholder. Memoire de M. de Falckenskiold, Officier General au service de S. M. le Roi de Danemarck, à l'epoque du ministère & de la catastrophe du comte de Struensée; contenant l'exposé fidele & impartial des causes & des circonstances de cette catastrophe dans laquelle l'auteur a lui-meme eté entrainé, et le recit de sa detention, pendant cinq ans, dans le fort de Munckholm, precedé d'une relation des campagnes de M. de Falckenskiold dans l'armée russe contre les Turcs en 1769 & 1770, et suivi de considerations sur l'etat militaire du Danemarc, avec une notice preliminaire sur la vie de l'auteur de ces memoires, par M. Phil. Secretan, Vice-President de la cour des appellations supremes du Canton de Vaud. Paris 1826. XXII & 447 p. 8. Cf. Øst's Arkiv VI B. 1 H. S. 70 o. f.

Den Londonske Handel behøver i Gjennemsnit omtrent 3300 Skibe. Antallet af Skibene i Tjenesten anslaaes almindeligen til 1100, foruden 3419 Barker og smaae Skibe, som bruges til de større Skibes Indladning eller Udlosning. Fremdeles 2288 Barker og smaa Skibe for den indre Handel, og 3000 Baade til Personers Førsel. Ikke mindre end 8000 Baadsfolk ere sysselsatte ved de smaa Fartøjers Førelse, 4000 Arbejdere ved Skibes Ladning og Losning, og 1200 Toldbetjente ere bestandigen paa Floden i Virksomhed. Dette virksomme Liv er i øvrigt indskrænket til et lidet Rum af lidt over en tydsk Miil, som begynder en god Fjerdingvej ovenfor Londoner-Broen; og er for Udlændinge, især for dem som ej ere vante til Søestæderne, maaskee det meest Tiltrækkende London frembyder. Ikkun maa den, som besøger de Egne hvor Dokkerne findes, være bereed paa at erfare mangt et oprørende Optrin, som derboende Matrospøbels Armod og Forvorpenhed forvolder, og som destoværre er uadskilleligt fra en stor Søehavn. Om Foraaret frembyde de mange Asiater, Malayer, Chineser og Araber, der tjene som Matroser paa den ostindiske Flaade, ved deres egne Ansigtstræk og Dragter en ejendommelig Interesse, og hyppigen give blodige Optrin et endnu interessantere Skue. I hine Egne er man just nu, trods de slette Tider, beskjeftiget med mange nye Bygninger, f. Ex. den Londonske Broe, St. Catharine-Dokken, (for hvilken en Mængde usle Huse og Gader nedlægges), Istandsættelsen af den indfaldne Deel af Toldhuset, og endeligen den store Vej under Themsen. Dette sidste dristige Værk gjør hurtige Fremskridt. Allerede er man færdig med Indfarten fra oven af eller Schakten, og man har begyndt at udhugge under Floden i den horizontale Retning. Den Maade, hvorpaa Schachten blev fuldført er mærkværdig. Man byggede nemlig af Muursteen et tykt og fast Taarn, af den Højde som Schachtens Dybde skulde udgjøre; og da det var færdigt, undergrov man det efterhaanden, og lod det synke i Dybden, som det og naaede, uden at det ringeste ubehagelige Tilfælde mødte ved dette Kjæmpeværk, og uden at en eneste Muursteen rokkedes af sit Sted. Medens dette foregaaer i Hovedstadens østlige Ende, og Lord Holland har bygget en ny Stad i Syd-Enden, ligesom den i Norden for et Par Aar siden fuldendte Regency-Kanal bliver paa alle Sider omgivet med Huse og Gader, og saaledes Landsbyer og Smaastæder stedse komme i mere tæt Tilgrændsen til Kjæmpestaden, har Lord Grosvenor i Vesten, i Egnen af Pimlico, ladet lægge Plan til 3000 nye Huse, af hvilken en stor Deel skal bygges i den større Stiil, og skulle danne nogle meget skjønne Pladser og Gader, hvorved hans Formue, der, som man forsikrer, skal hver Dag indbringe ham et tusinde Pund Sterling, vil end mere stige. Sandeligen, naar man et Par Maaneder, efter at have forladt denne Stad, kommer tilbage, og i en Egn, hvor første Gang man saae den, var et grønt Landskab med muntre Træer, nu seer samme, som ved Tryllerie, bedækket med 500 til 1000 beboede Huse, og i de nye Gaders og Navnes Virvar ej veed hvorhen man skal vende sig, seer ved Husene nye smaa Haveanlæg, veed at i de nye velbrolagte Gader ere underlagte Rør, som forsyne Beboerne med det fornødne Vand og med Lysnings Stof, og at rummelige Kanaler bortføre al Ureenlighed, saa at Reenlighed og Sundhed forenede befordres; man kan da ej andet end beundre Virksomhedens og Flidens Frugter. Trøsteligt er det og at see at midt imellem de mange Privatbygninger og Gjestgiverier ej mangle mange Kirker, Skoler, Hospitaler og andre Veldædigheds Anstalter. (M. Bl. 143, 144.)

Under Titel: Encyklopädisch-philosophisches Lexikon oder Allgem. Handwörterbuch d. philosophischen Wissenschaften, nebst ihrer Literatur und Geschichte. Nach dem heutigen Standpunkte der Wissenschaft bearbeitet und herausgegeb. von W. Tr. Krug", er fra den vigtige Brockhausske Boghandling i Leipzig bebudet et nyt videnskabeligt Værk af almeen Interesse og ved en almindelig bekjendt agtet Lærd udarbejdet. Ældre Værker af denne Art ere forældede og komne ud af Brug, som upassende med Videnskabens

nuværende Standpunkt. Efter Planen skulle følgende Egenskaber gives det nye Værk: 1. Den muligste Fuldstændighed, saa at Læseren ikke forgjeves skulde søge nogen Artikel, der kan henregnes til Philosophien. 2. Den muligste Tydelighed, saa at al mystisk Taageværk, og høitravende, men uforstandigt Ordbram skal undgaaes. 3. Den muligste Korthed, saa at der kun siges saa meget over enhver Gjenstand, som kan være ønskelig for Læsere af almindelig Dannelse. 4. Den muligste Bekvemlighed, saa at Læseren let finder hvad han søger. Værket vil udgjøre 4 Bind, hvert paa 45 til 50 Ark i stor Octav. Første Bog udkommer til Paaske 1827; og da ophører Subskriptionsprisen, som er 2 Thl. eller 3 Gl. 36 Kr. Rh. for hvert Bind. De følgende skulle udkomme hvert Halvaar, eller tidligere.

I en tabellarisk Oversigt over samtlige amerikanske Stater og Kolonier i Begyndelsen af Aaret 1826 (meddelt i Columbus, Juli d. A.) opgives Fristaten Bolivias Flade-Indhold til i alt 15,060 Qvadr. Mile, Folketallet til 1,090,000 Mennesker, af katholsk Religion; Krigsmagten til 10,000 Mand, Finants-Indtægten til 2,023,008 Piastre; Hovedstaden Chuquisaca at have 26,500 Indvaanere.

Hvor godt Franskmændene forstaae sig paa udenlandsk Literærhistorie, kan man see af følgende Meddelelse i "Corsaire": "Den 39te Marts døde i Geidelberg den berømte Wots i sit 75de Aar!" — Hvo skulde herunder kunne gjenkjende den yndede tydske Digter Voß, om der ikke strax efter blev talt om hans Oversættelser og hans Idyl "Luise"?

En Restauratør i Lyon har udhængt et Skilt, hvori man seer en stor Gaffel med Underskrift: "Verdens Scepter."

En skjøn Mahoni-Sekretær, som en Sned-ker havde forfærdiget til Mesterstykke, blev sat paa Lotterie, paa et meget besøgt Kaffehuus. Da Lotteriet var trukket, spurgte en Person, hvem, der havde vundet? Ogsaa en Sekretær, men som ej er et Mesterstykke, fik han til Svar af en Misundelig.

Et Menneske der sjeldent vadskede sig vilde man undskylde. Han har, hed det, en Vandskræk, der har sin Grund i en Karakteer-Blødhed, som afholder ham fra at bringe Vand i Bevægelse. — Samme Persons Broder døde. Det er synderligt, bemærkede Een, at han ej bærer Sørgedragt for den elskede Broder. Seer du da ikke, gav man til Gjensvar, at han bærer sort Linned.

Kjøbenhavns Børs, den 25 August 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 230		
Species 230		
Specier solgtes til		
13 Rbmk. 12½ a 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	169	170 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	53	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	81½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70½	— i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	101	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	116	116½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 69.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 29 August 1826.

Den 30te August 1826.
(Hendes Majestæt Dronningen helliget.)

Tre Snese Aar med Oldings Sølverkrone
Besegle huld i Dag den skjønne Pagt,
Louises Datter! Skjaldens Lovsangs-Tone
Du lytte til, den hylder Hymens Magt,
Den hylder Livet i en frugtbar Høst,
Der skjænker Tusinder velsignet Trøst.

Tre Snese Aar de vandrede tilsammen,
Og deelte kjærligt fælleds Sorg og Nød;
Ej altid Livets Frugt er Fryd og Gammen,
Saa viseligt vor Fader det forbød;
Dog vorder Vejen kort, ej Byrden svar,
Naar Kjærlighed den frem til Maalet bar.

Skjønt vinker Eder — elskelige Gamle!
En venlig Aften efter svundne Dag,
Lyksalige! I Minders Skat kan samle,
Og frede den til Hjertets sidste Slag,
Og skue salige mod Lysets Hjem,
Hvortil I sejerkronte vandre frem.

Det lange Samliv skal ej Døden skille,
Hist vil en Evighed omhegne det,
Den korte Stund, hvor Savnets Taarer trille,
Ved nære Gjensyns Fryd vil vorde let,
O Gud! Du skjærmed' Dem med Faderhaand,
See! De velsigne dette skjønne Baand.

Og en livsalig Frugt sig om det slynger,
Som midt i Blomsterparadiset staaer,
Som Dagene og Tankerne forynger.
Saa datterlig det ømme Hjerte slaaer,
Saa varmt det banker fuld af Kjærlighed,
Og beder Gud: forlænge Eders Fred.

Og han vil høre denne Engels Bønner,
Og lægge Aar til Eders Dages Tal,
For Moderhjertets Fryd be'er hendes Sønner,
O! Hun har Tusinder i Herthas Dal,
Og Døttre trindt omkring den danske Strand,
Som elske mindre ej, end Nordens Mand.

Saa vil med Kjærlighed Gud Eder lønne,
Rigt smykke disse Blomster Eders Vej,
Paa sjunkne Tue staae de evig grønne,

I Livets Storme visne de dog ej;
O! slyng dem om den sølverhvide Lok,
Og smil i Børn og Børne-Børns Flok.

—ll—

Nyerups Besøg i Ulm,
eller Opstaaelsen af Selskabet for Dannevenner ved Donau.

Naar Suhm beregner de gamle Kongers Slægtregistere, saa antager han 30 Aar for hver Menneskealder.

Mit første Brev af 4 Juni 1791 til Nyerup afgik fra Leipzig omtrent d. 20de til Danmark. Den 20 Juni 1821, efter en i fulde 30 Aar uafbrudt Brevverling, efter aandigt Samkvem i en heel Menneskealder, gjorde denne trofaste Ven, denne ærværdige, ædle Dannemand mig ogsaa endnu den Glæde, at kunne omarme ham her ved Donau, og for hvert Aartiende af vort Venskab, at kunne sejre en heel Dag i mit Huus.

Jeg var i Forvejen underrettet derom. Hvor glædede jeg mig dertil. Hvor meget skulde der ikke skee til hans Modtagelse. Men det var en urolig Tid. Ikke engang svare den Ædle kunde jeg, og saaledes beregnede, gjættede, anede jeg kun, naar han kunde komme, og lykkeligviis havde jeg anet rigtigt. Netop i disse Dage var jeg her (i Ulm).

Klokken slog 10 om Aftenen, da ringede det, og en Postkarl bragte mig Sextendedelen af et Oktavblad, hvorpaa med Blyant stod Navnet Nyerup. Nyerup? sagde jeg. Er han der? Hvor? Naar ankommen? — Nu nys.

Uden Forhaling kaldte jeg paa mine, og

alle tilsammen droge vi over til "das goldene Rad." Nyerup havde alt ladet afpakke, og vilde alt med Bestemthed sætte sig fast i dette Vertshuus, men vor fælles Overtalelseskunst sejrede, og til min store Glæde drog Nyerup endnu samme Aften ind i min Bolig. Jeg lod hans Leje berede næst ved hans danske Fædreland, d. e. ved min Samling af Skrifter fra Norden, hvortil han selv og vor fælles Ven og Velynder Suhm engang havde lagt Grunden. Der sov han ved Siden af en Langebeks og Suhms, Snorros og Saxos, Wessels, Ewalds og Holbergs og mange andres aandige Reliqvier, lige til Baggesen og Oehlenschläger; og ved hans Opvaagnelse skuede den lige over for staaende gothiske Domkirke ham i Øjet.

Saa levede vi tre Dage sammen, og lykkelige. Thi vi fandt, saae og elskede hinanden personligt, som vi hele tredive Aar i Forvejen havde elsket hinanden aandigt. Nyerup og jeg med mine udgjorde en lille patriarchalsk Familie.

Men alt den fjerde, eller om man vil regne Ankomstens Aften med, den femte Dag, drev Rejseaanden og Længsel efter Hjemmet ham atter afsted.

Med hjertelig Rørelse skiltes min Familie fra ham. Jeg ledsagede den Ustandselige til Günzburg, men der blev nu ogsaa det sidste Levvel sagt, og den Danske og den Tydske omfavnede hinanden nu og adskiltes, som Sønner af et Broderfolk, rørte og med Taarer, for stedse.

Allerede ved hans Ankomst skulde et lille Selskab af unge Dannevenner modtage ham. Men hvorledes det var muligt, maa jeg fortælle.

(Saavidt den ærværdige Gräter i første Hæfte af: die Druiden an der Donau. Han lover Slutningen i næste Hæfte.)

Seneca Otto v. Falckenskjold.

Han blev fød 15 April 1738 i Slagelse. Hans Fader, Oberst i den danske Armee, bestemte ham til Militærtjenesten, og allerede i sit trettende Aar indtraadte han i et Regiment. Ved en stadig Flid afbødede han hvad den alt for tidlige Ansættelse havde ladet ham mangle i videnskabelig Dannelse. Hans Studier bleve nu Historien, de levende Sprog og de Videnskaber der høre til Krigsstanden, og da han blev ledet mindre af Tvang end af Smag, vedblev han hele sit Liv igjennem at dyrke dem. I Begyndelsen af 7 Aars Krigen gik han i fransk Tjeneste i Elsas-Regimentet, og han blev i Slagene ved Bergen og Clostercamp saaret; paa første Sted fik han kun et let Saar, paa sidstnævnte Sted derimod vare hans Saar af den Beskaffenhed, at han ej kunde gjøre Tjenesten. Efter Fredens Slutning 1762 traadte han tilbage i dansk Tjeneste, og fik et Compagnie i det Delmenhorstiske Infanterieregiment, da i Norge. Efter noget Ophold i sit Fædreneland fik han efter Ansøgning sin Afsked, gjorde nu Reiser i Sverrig, i Tydskland, i England, i Frankrig, dyrkede disse Landes Sprog, og gjorde sig bekjendt med deres Skikke og Indretninger. Efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn blev han Kongen af Danmarks General-Adjutant, og fik Kammerherrenøglen.

Da Krigen udbrød 1768 imellem Rusland og Porten, tog han Tjeneste i den russiske Armee som Oberstlieutenant af Ingeniørerne, og man overdrog ham at optage Kaarterne over Krigsoperationerne. 1769 tjente han i den store Armee under Prinds Gallitzin, og havde sin Deel i Sejren ved og Indtagelsen af Chotzim. I det følgende Aar, brugt i samme Armee, hvis Overbefaling Greve af Romanzow nu havde faaet, udmærkede han sig i Slaget ved Larga, fik St. Georgskorset, for at have været den første, der var trængt ind i Tyrkernes forskandsede Lejr, og blev endog en af de tolv første Riddere af denne nyligt stiftede Orden. Ogsaa udmærkede han sig i Slaget ved Cahoul, og blev udnævnt til virkelig Oberst med Brigadiers Rang og Forretning.

Imidlertid var Struensee kommen til Ministeriet i Danmark, og under hans store Planer for Omdannelsen af den Stat, for hvilken Omsorgen var betroet ham, kaldte han Falkenskjold tilbage til Kjøbenhavn, for at bringe den danske Militæretat paa forbedret Fod. Falkenskjold vilde nødig forlade den russiske Tjeneste, hvor han havde Udsigter til en hurtig Forfremmelse; man lovede ham, at han om kort Tid skulde kunne vende tilbage; men det som bestemte ham til at gaae til Kjøbenhavn, var de Forhandlinger som vare i Gang om Hertugdømmet Holsteen. Efterat have været nogle Maaneder i Kjøbenhavn, gav man ham, i Henseende til disse Forhandlinger, en diplomatisk Sendelse til St. Petersburg, som han saaledes paa ny besøgte.

Efter Tilbagekomsten herfra mærkede han den Storm, der havde begyndt at true Struensee og hans Partie. Han advarede denne Minister om at tage de fornødne Forholdsregler til at undgaae den, men hans Advarsler agtedes ikke. Stormen brød løs i Januar 1772, og Falkenskjold, skjøndt fremmed for næsten alle Struensees Foretagender, saae sig indviklet i hans Fald; han blev paa samme Tid arresteret, kastet i

Fængsel, og dømt uden Procesformer *) til Tabet af Gods, Embeder og Værdigheder, og at være for Livstid paa Munkholm.

Efterat have været fem Aar paa Munkholm, tillod Regjeringen ham at gaae til Languedoc, og tilstod ham en Pension under Vilkaar, at ikke forlade dette Landsflygtighedssted uden Tilladelse fra Kongen af Danmark, og ikke at tage fremmed Tjeneste. 1780 fik han Tilladelse at gaae til Vaud-Landet, hvorhen hans Ven Reverdil kaldte ham, og nu blev Lausanne hans faste Opholdssted. Han havde tidligen brugt den Klogskab, at danne sig en uafhængig Formue, ved at spare hvert Aar endeel af sin Indtægt. Under sin Landsflygtighed fulgte han fremdeles denne Regel. Nogle saadanne Besparelser, som han havde sat i fremmede Banker, og som undgik hans Formues Skibbrud, bidrog fremdeles til at forøge hans Beqvemmeligheder.

1787 fik han af det Petersborgske Hof Indbydelse at gaae tilbage til russisk Tjeneste i Chefs Post mod Tyrkerne. Den danske Regjering, hvis Tilladelse han ansøgte, nægtede ham samme, under Paaskud, selv at behøve hans Tjeneste.

Ved samme Tid tillodes ham at komme tilbage til Danmark, og det syntes som hans Proscription skulde tilbagekaldes.

I Foraaret 1788 begav han sig til Kjøbenhavn; men den Modtagelse han fik, lod ham længes efter igjen at komme til Lausanne. Han fik Tilladelse at rejse tilbage. Imidlertid havde

*) Saaledes i Originalen. Man see Dr. J. Kr. Høsts bekjendte Værk.

han faaet en Deel af sin af Staten fagne Formue tilbage, og satte den paa Livrente i Frankrig.

Da i samme Aar Krig opstod mellem Danmark og Sverrig, blev Falkenskjold igjen kaldet i Tjenesten, i Generalmajors Post; men just da han skulde begive sig paa Rejsen modtog han Underretning om Fredens Slutning, og at han fritoges for Rejsen.

Hans Embedsgrads Indtægter, forbundne med hans private Formue, satte ham istand til at leve paa en behagelig Maade. Han havde kjøbt sig i Lausanne en Gaard med en Have, hvorfra en skjøn Udsigt over Genfersøen og endeel af de Landskaber, som omringe den. Der levede han midt i sine Korter, Planer og Bøger, studerede de Tildragelser, der foregik omkring ham, gjorde Sammenligninger med forløbne Tider, og optegnede de Bemærkninger, som disse Sammenligninger foranledigede.

Den franske Revolution og dens Armeers Fremgang havde han en levende Interesse for, uagtet han i de franske Fonds tabte den største Deel af hvad han fra sine Besparelser og sit Skibbrud havde faaet reddet. Til Rusland havde han Erkjendtlighedsfølelser, men Frankrig var det Land, han bar Forkjerlighed for; der vare hans Ungdomsaar forløbne.

Under sit Ophold paa Munkholm havde han dannet sig en Leveplan; den fraveeg han siden kun lidet.

Studeringer og eensomme Spadseringer medtog den største Deel af hans Dage. Nogle Timer ofrede han til Omgang og Selskabelighedens Pligter.

Hans Stilling, langt fra Hof og Forretninger, havde megen Behagelighed for ham, og

han gjorde den Bemærkning for dem der havde hans Fortrolighed, at uden den prøvede Modgang skulde han ikke have naaet det Vellevnet, han nu nød.

De Mænd med hvem han havde nøje Forbindelser vare Ohrr. Reverdil, Tissot, Gibbon, Gorani. Hans Forhold strakte sig i øvrigt til alle mærkelige Personer saavel i Landet selv, som de Rejsende der kom til Lausanne, og i deres Omgang fandt hans Aand for at kjende Tidens Tildragelser Fyldestgjørelse.

Da Alderens Svagheder begyndte at holde ham hjemme, fandt man om Aftenerne hos ham samlet en Kreds af Personer, ofte af modsatte Partier og Anskuelser. Han forstod der at vedligeholde god Tone ved hans Opmærksomhed for at fjerne udsvævende Ideer, og at bringe Samtalen paa positive Handlinger eller Qvæstioner.

De Anekdoter og Jagttagelser han havde samlet, gjorde hans Underholdning piquant og afverlende. Men sielden, selv i de meest venskabelige Samtaler, hørte man ham tale om sit Livs Tildragelser, om nogen Gjenstand vedkommende Religionen, eller om den Regjering, under hvilken han havde lidt (qui l'avoit persecuté). Han undveeg ogsaa omhyggeligen al Bedømmelse over den Regjering, under hvilken han levede. Han indbød ofte til Middagsbord Venner og Fremmede, ved hvem han haabede at have Oplysninger, vedkommende Tidens Historie. Jøvrigt, uagtet han ej brugte Viin, uden med meget Maadehold og regelviis, elskede han dog denne Slags Glæde og de Behageligheder som et godt Bord giver.

Han havde et stærkt Temperament, og hans Aasyn forkyndte Krigsmanden. Hans Legeme,

af næsten sex Fods Højde, var veldannet, hans mandlige Figur aandede Mod; han havde, selv i Alderdommen, denne friske Farve, som udmærker Nordens Mennesker. Han havde af Naturen et koldt Hoved og en brændende Karakteer. Studering og Forretninger vænnede ham tiligt til Jagttagelse. Modgangen gjorde ham forsigtig og tilbageholden, men intet kunde forstyrre hans Sjels Reenhed.

Han bevarede indtil sit Livs sidste Øjeblikke sin Hukommelse og Aandsfrihed, men i sit Livs sidste to Aar havde han en gigtagtig Rheumatisme, hvortil Stoffet var samlet i Fængslet paa Munkholm. Den tilbagekaldte ham meget levende Mindet om de Forfølgelser han havde udstaaet. Hans Sind blev derved undertiden vredt og ærgerligt, uagtet den Møje han gjorde sig for at undertvinge saadant. Hans Aands Egenskaber bære hans Memoirer Vidnesbyrd om; hans Hjertes Egenskaber gjorde ham kjer for sine Venner. Han døde 30 Sept. 1820, i en Alder af 82 Aar og nogle Maaneder. (Efter det i forrige Nummer ommeldte Skrift af Falkenskjold.)

Indenlandske Efterretninger.

Af en Skrivelse fra det sydøstlige Sjælland, 16 Aug. 1826.

— Jeg lovede Dem nogle Efterretninger i statistiske, økonomiske, og topografiske Hensyn, og jeg begynder med følgende:

A. Stevnsherred betreffende.

Foruden Gjorsløvs og Søeholms Skove, som Pastor Wedel (indenlandsk Reise, 2d. Deel, 1806) ommelder, haves der endvidere: 1, 2. Segnhuus- og Konge-Skoven under Erikstrup;

3. Kirkeskov under Storeheddinge; 4. Juellinge Skov; 5, 6. Maareskov og Fælledskov under Højstrup; 7. den største Deel af Wemmetofte betydelige Dyrehave, næsten overalt begroet med Egetræer; 8. Noget af Hornskoven under Wemmetofte; samt endelig 9. Store-Taarøe Byes Hestehave.

Det kan følgelig ikke befrygtes, at dette Herred — der overalt er udskiftet og specielt udparcelleret for det meste til Arvefæste-Gaard- og Huusmænd, saa at Folketallet ei synderlig mere kan ventes forøget, skulde ved nuværende Skovfredning ej være istand til selv at forsyne Beboerne med Brændsel og Gavntømmer, uden Trang til Naboherrederne fremdeles; helst da Stevnsherred adskillige Steder har Tørvemoser; ja den hele Strækning fra Wemmetofte Strand til Slukefter indeholder Tørveskjær i største Delen af Engbunden langs med Aaløbet mellem Stevns og Faxe Herreder; saa og med den større Aa fra tilstødende Bjeverskov Herred, hvormed nævnte Aaløb forenes. Denne Skjelstrækning, som har omtrent 3½ Miles Længde, forhen sejlbar, egner sig til ved Gravning og Rensning at afgive en Kanal, hvorved Kjøbenhavn, gjennem Kjøge Bugt og Kallebodstrand, kunde tilføres Fornødenheder, under en Blokade med Belejring; thi gjennem Grønsund fik Slesvig og Holsteen, saavelsom Femern, Als, Ærøe, Fyen, Langeland, Laaland, Falster og Møen, tilligemed Smaaøerne deromkring, da fri Adgang, hvilken desuden blev til Nytte for Præstø Amt, hvis Indbyggere ellers med større Bekostning og Tidsspilde maa transportere Varene paa Axelen til Kjøbenhavn, for endeel omkring Kjøge Bugt. Fremdeles maatte saadan Kanal ogsaa vorde velgjørende for de nævnte 3 Herreder eller forrige Tryggevælde Amt, da fra samme, saavelsom fra forrige Wordingborg Amt, den Mængde til Kjøbenhavn gaaende Kirsebær, Stikkelsbær, Æbler, Pærer og Blommer, som i disse Amter produceres, da bedre bevaredes, end ved Kjørselen, naar Alt skal leveres godt og fuldmodent.

B. Ringsted og Bjeverskov Herreder betreffende m. v.

Ligesom den østlige Deel af dette Herred maatte nyde godt af Kanalen mellem samme og Stevnsherred, maatte den vestlige Deel vinde ved Opmudring og Gravning af Kogaa eller Aaløbet fra Harrested Søe til Kjøge Bugt. Nogle faa Gravninger til Aaens Forkortelse ville da lette Kjøbenhavn Tilførselen over Kjøge Bugt og Kallebostrand og befordre Landmandens Gavn. For mange Kjørseler anledige større Hestehold, hvis Gjødning for det meste ej kommer til Nytte. Flere Køer og færre Heste maatte vist forøge Landboens Vel, helst da Frembringelsen af et Mejerie, ved de nuværende laveste Sædepriser giver det rigeste Udbytte. Det urigtige Forhold, at en Bonde holder 8 à 10 Heste og kun 4 à 5 Køer, burde være omvendt, og det er en Skam, at endog de hoveriefrie, tildeels og næsten allevegne uden at opelske forbedrede Racer, bruge saadant urigtigt Forhold af Kreature. Denne Gravning og Oprensning af Aaen fra Harrersted Søe vilde gavne Kjøge Bye, som højligen trænger til Forbedring i Borgernes Kaar. Byen har ikkun faa slette Sandjorder og ejer ingen Fonds. Kirken, Skolevæsenet og Fattigkassen ere blottede for Kapitaler; saa at næsten alle Fornødenheder, efter Omstændighederne meget betydelige, maa ved Paalæg udredes af Beboerne. I kommerciel og økonomisk Henseende maatte Forbindelserne med Suusaaen vorde Holbeks og Sorøes Amters Beboere, saavelsom Kjøge og Kjøbenhavn, endmere gavnlig. Forbindelsen synes let bevirket og ville særdeles bidrage til Brændeveds nemmere Transportering og Nedsættelse i Prisen for Kjøbenhavn, da det indre og bedre opdyrkede Sjælland maatte benytte Gjenvejen, eller saavidt muligt give Slip paa Kjørselen, der idelig maa gjentages med smaa Qvantiteter ad Gangen, til Fordærvelse for Sælger og Kjøber. Ligesom Stevns Herred har de bedste Jorder, saa har og Faxe og Bjeverskov Herreder næsten overalt gode Jorder; og den Deel af Holbeks og Sorøe Amter, som profiterede ved Kanal- eller Aafart paa fornævnte Maade, har ogsaa for det Meste særdeles gode Jorder, ved derpaa følgende forbedret Kultur, til betydelig Frembringelse, hvorved Hovedstaden saavelsom Landet maatte begunstiges.

7.

Man har først i Hempels Avis og derfra i de andre Provinz-Aviser læst følgende, Stutterierne vedkommende: De arabiske Hingster, hvormed det Kongelige Stutterie paa Frederiksborg nylig er beriget, ere kjøbte i Asien mellem Smyrna og Bursa af samme Person, som overbragte de 8 brune Hingster fra Hs. Maj. Kongen til den Tyrkiske Sultan. Keiseren kjørte gjerne med de Danske Heste og yndede dem saa højt, at da een af dem døde efter at have været paa den keiserlige Stald i 10 Dage, bleve begge dens Staldkarle halshuggede. Overbringeren mistede 2 af sine arabiske Heste paa Hidreisen. En udmærket Hingst døde i Wien, hvor den formedelst sin Skjønhed opbevares i Veterinairskolens Museum. Hs. Majestæt Kongen har oversendt Stiftets høje Gouverneur, Hs. Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik, en Arabisk Hingst, der i disse Dage har været at see i Faaborg, hvorfra den skal afgaae til Stutteriet paa Augustenborg.

Aalborg, den 23 August. I Løverdags Eftermiddag havde det borgerlige Jægercorps foranstaltet en Afskedsfest for dets nu fratrædende, af Corpset højst fortjente Chef, Hr. Consul Niels Wigelsen, som ved sin Ankomst modtoges med Musik, Hurraraab og Sang. Herefter overraktes af Corpsets nuværende Chef, Capt. Schytte, Hr. Consulen en af Corpset bekostet smagfuld Pokal med følgende indgravede Læsning:

Det borgerlige Jægercorps i Aalborg
offrer sin fratrædende Chef,
Herr Consul Niels Wigelsen,
dette Minde.
Hvad du tilkom vi gav —
Det varer stedse ved:
Det er vor Agtelse
Det er vor Kjærlighed.
Lev vel!

Ved Foden af Pokalen stod en Jæger af massivt Sølv i fuld Uniform. Af Pokalen drak Hr. Consulen først Kongens Skaal. Siden bleve andre Skaaler udbragte og et muntert Bal, som aabnedes af Stiftsbefalingsmanden og vedvarede til om Morgenen, endte denne Erkjendtlighedsfest.

Aarhuus, den 24 August. En af vore Kjøbenhavnsfarere, Skrp. Jens Nyrup, som gik herfra i Aftes, havde 30 Passagerer, for det meste Fruentimre.

Blandede Efterretninger.

Thomas a Kempis, en af de meest berømte Ascetiker, blev fød 1380 i Kempen eller Kampen, en liden Stad i Erkebispedømmet Cöln. Efter andre Opgivelser var Kampen i Overyssel hans Fødested. Hans Slægtsnavn var Hamerken eller Hammerlein (Malleolus). Hans Forældre vare ringe fattige Folk og bestemte ham tidligen til Kirkens Tjeneste; og saaledes kom han, da han var 12 Aar gammel, til Deventer, en Stad i Overyssel, hvor en berømt gudfrygtig Mand, Dr. Florentinus, Klosterprior, tog sig af ham med Undervisning, Understyttelser og got Exempel, og den for Fromhed modtagelige Yngling ofrede sig saaledes det klosterlige Livs og dets Øvelsers hele Strænghed. Da han var 19 Aar gammel begav han sig til Augustiner Chorherrernes Kloster paa St. Agnes nær ved Staden Zwol, som nyligen var opført og hvor en ældre Broder Johannes a Kempis var Prior. Her blev han (1399) kjerligen modtagen, og efterat han her havde udholdt sem Prøve-Aar, traadte han ind i Brødrenes Orden, der kaldte sig Clerici vitæ communis (Klerkerne af det gudelige Samliv) og holdt ud i denne indtil sin Død i fulde 70 Aar. Han blev en Olding paa 92 Aar. Døde 24 Juli 1471, som bemelte Klosters Superior. Hans mange trykte Skrifter ere alle i det latinske Sprog, og bestaae i Prækener, Formaninger og andre ascetiske Afhandlinger, ogsaa i Sange, og Bønner, og adskilligt der nærmest angaaer Kloster-Livet og Kloster-Disciplinen. Blandt hans Skrifter bleve de om det eensomme Liv, om Tausheden, Rosenhaven (hortulus rosarum), Liliedale, Sjælens Samtaler med sig selv (soliloquis animæ) meest bekjendte, dog intet saa meget som Skriftet om Christi Efterfølgelse (de imitatione Chri-

ki (libri IV.) som blev oversat i alle Sprog, og hvoraf flere end 1000 Udgaver haves. (En stor Mængde Udgaver efterlod Lüxdorff sig, og denne Samling kom til det kongel. Bibliothek.) Luther tillagte dette Skrift høi Værd, og Mænd som Leibnitz og Haller erkjendte dets Godhed. En gammel dansk Oversættelse udgav Jonas Jacobsen Venusinus; hvoraf første Udgave udkom 1559. Sidste 1737. En nye Oversættelse er nylig udkommen under Titel: Thomas a Kempis om Christi Efterfølgelse, fire Bøger. Udgiven paa dansk med en Indledning til Læsning af denne Bog og Forfatterens Levnetsløb af Dr. A. G. Rudelbach. Paa den Wahlske Boghandlings Forlag. (Ulfeldsplads No. 118 for $1\frac{1}{2}$ Rbdlr.)

En Sag i Preussen af højeste Interesse er det preussiske Hypothek-Forsikrings Societet, for hvilket Grundtrækkene ere af de ressorterende Ministerier bifaldte, og som man ikke tvivler om jo vil af Statsministeriet blive indstillet til kongeligt Privilegs Erholdelse. Formaalet, som ved saadant Institut tilsigtes, bestaaer i: at sikre virkeligen gode Hypotheker Værdien og Omsætteligheden i rede Penge, for derved igjen at tilbagegive Omløbet en stor nu lidet virkende Capital. I den Henseende skal ved et Selskab af Aktionærer med 8000 Str. Actier, hver til 500 Thl. tilveiebringes en Fond af fire Millioner. (Vi henvise til Grundtrækkene for saadan Stiftelse i Allg. Zeit. Bil. 226.)

Anecdoter.

(Meddeelt. 7.)

1. En berømt italiensk Dandserinde besluttede sig til i en vis Hovedstad at lade sin Kunst beundre, hvorfor hun bad sin Korrespondent der paa Stedet at leie hende et Logie i Forhold til den Figur, som hun var vant til at gjøre. Da hun ved Ankomsten saaes intet at have med sig uden 2de Opvarterinder, spurgte hendes Ven hende, naar hun da ventede sine Sager? Hun svarede leende: "Naar De Morgen tidlig vil komme til mig og nyde Frokosten, saa skal De, tilligemed Alle, som De finder for godt at medbringe, faae samme at see, og jeg tør i Forvejen forsikkre, at de ere smagfulde og efter nyeste Mode." Af Nysgjerrighed besøgte han hende Morgenen derpaa med et anseeligt Selskab, for hvilket hun, efter fuldendt elegant Frokost, dandsede paa højst fortryllende Maade. "Dette, sagde hun, pegende paa Fødderne — er nu alt mit Eje; hvad jeg ellers endnu havde har Alperne opslugt." Man havde virkelig reent udplyndret hende paa Rejsen, og ej levnet hende mere end Evnen i Dandsekunsten. Hun bedrog sig ei heller; thi hendrs uforlignelige Kunst og det Frosind, hvormed hun bar sin Ulykke i den gamle Philosophs Aand, som roste sig af at have hos sig alt hvad han ejede, hvad ingen kunde fratage ham, tilvejebragde hende mange Venner, hvis Gavmildhed snart gjorde hende det muligt at vise sig i sin forrige Glands.

Kjøbenhavns Børs, den 29 August 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$170\frac{1}{2}$	171 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{1}{2}$	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$80\frac{1}{2}$	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{1}{2}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	115	$115\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 70.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 2 September 1826.

* * *

Det nylig udkomne Skrift: "Udtog af Rachel Hertz's Sygdomme i Aarene 1807-1826", maa have en høi Grad af Interesse for Enhver, der har Følelse for menneskelig Elendighed, og Agtelse for humane Opofrelser, og den hele cultiverede Verden maa være den lærde og høist fortjenstfulde Forfatter Tak skyldig for denne i mange Henseender mærkelige Meddelelse. Det Udbytte for Lægevidenskaben, som Hr. Professorens mangeaarige og meget byrdefulde Bestræbelser føre til, ville alle skjønsomme Læger vide at sætte ret Priis paa, og alle Menneskevenner hædre; men det er at formode, at et saa besynderligt Menneskes, som Rachel Hertz's, Skjebne og Færd, rigtig belyste fra alle Sider, — forsaavidt som det er muligt, — maatte kunne lede til Resultater for Psychologen og Moralisten, der ikke mindre fortjente at paaskjønnes og hædres, og det er ligesaa meget at ønske som at haabe, at Hr. Pastor Rothe i sin Tid velvillig underretter Publicum om de Opdagelser, som han har gjort hos denne i en saa frygtelig Grad legemlig og aandelig Syge. Forinden disse meddeles, bør man nok holde sin Dom tilbage over hendes Brøde. Anmelderen vover saa meget frimodigere at yttre dette, som han intet andet Bekjendtskab har til R. H. end det, han ved Udtoget af Prof. Herholdts Dagbøger har erholdt. Dette synes at vidne om, at hun er et Menneske med de sjeldneste Aandsgaver, og med en til det Underfulde grændsende Kraft til med Resignation at udholde legemlige Smerter. De Fleste vilde vist, i hendes Sted, heller ønsket et usselt Legeme opløst, end at see det underkastet de frygtelige Lidelser, som hun har maattet udstaae, og dog har hun ikke taget i Betænkning, selv at forøge disse, uden at man med Bestemthed kan sige — hvorfor?

Betragter man hendes Forhold kun fra den objective Side, det vil sige, med Hensyn til de givne Facta, saa kan det ikke nægtes, at hun har gjort sig skyldig i et afskyeligt Bedrageri, og fortjener at stemples med Navnet Bedragerske. Men skulde et nærmere Bekjendtskab med hendes subjective Tilstand forvisse om, at maaskee en ubetvungen Lidenskab, — der har

fundet for megen Næring ved, at hendes grueslige og afskyelige Kunstgreb alt for vel lykkedes for hende, — har foranlediget hendes Forhold; da ville de bedre Menneskehjerter, uden derfor at frikjende hende, føle Medlidenhed med hende, som med en moralsk Ulykkelig; dersom derimod hendes Fremgangsmaade hidrører fra en fix Idee, som jo ogsaa er muligt, saa falder Tilregneligheden bort; thi hun er da i en vis Henseende en Afsindig, og det af hende drevne Uvæsen har sin Grund i en Forstandsforvirring. Under alle Omstændigheder fortjener hun det Prædicat, som Professor Herholdt ogsaa menneskekjerlig giver hende: "den Ulykkelige!" og det endogsaa i en langt højere Grad end mangen Slave, der i en Række af Aar bar sine tunge Lænker.

Anmelderen vil ikke skjule, hvad vist alle tænkende Læsere sige sig selv, at, i det det er høist sørgeligt, at Prof. Herholdt for sine ædle og opofrende Bestræbelser skulde lønnes med et saa krænkende Resultat, saa er det dog ogsaa meget paafaldende, at en saa lærd og erfaren Mand, 2de Gange, efter egen Tilstaaelse, paa en lignende Maade er bleven ført bag Lyset. Hvor det Miraculøse i den Grad frembyder sig som hos R. H., der er det vel ikke alene tilladt, men endogsaa Pligt, til det alleryderste at nære Mistro, ellers staaer man jo let Fare for, at tilsidesætte den Ærbødighed, som stedse skyldes Sandheden. Desuden har Hr. Professoren jo, efter hvad han ogsaa lægger for Dagen i sit Skrift, faaet saa mange Vink af andre Lærde, at han burde været mere mistroisk imod sine egne Opdagelser end han har været, inden han skaffede dem en saa udstrakt Offentlighed. Til Oplysning om denne Paastand behøver man alene at lægge Mærke til Prof. Berzelius's Ord S. 66: "Si Mademoiselle R. H. rend une urine comme celleci une fois par jour, sans prendre aucune nourriture animale, c'est un parfait miracle de moine, c. à. d. une veritable imposture." I det anførte Sted af The Globe & Traveller, sigtes ligeledes til det Miraculøse i Tildragelserne, naar det hedder; "had not the history of the case, as we now publish it, emanated from such respectable authority as Dr. Otto (the mention of whose name is sufficient to ensure for it attention and authenticity) we should not have given it a place in our pages"! Men dette er imidlertid ingenlunde her fremsat for at hæve Vildfarelsen; da det forekommer Anm., at Enhvers Agtelse maa forøges for den Mands Characteer, der, under disse Omstændigheder, har viist sig frisindet nok til, selv at publicere de anførte Bemærkninger, og den Billigdømmende vil føle sig tilbøjelig til, ved at agte paa Hr. Professorens sande Fortjeneste, ogsaa i det opgivne Tilfælde, at indskrænke sig til den ydmygende Tilstaaelse, der er anvendelig paa ethvert Menneske uden Undtagelse: errare humanum est!

B. H. Knap.

Nogle Ord om Coursnoteringen paa den kjøbenhavnske Børs.

Det er vitterligt for Enhver, der i de sildigere Aar har besøgt vor Børs, at, naar man de to Coursdage henvender sig til en, eller anden, Vexelmægler, for at kjøbe, eller sælge, Species, eller Banco, man da altid faaer en Slutseddel, der ikke indeholder nogen bestemt øieblikl ig Priis for den kjøbte, eller solgte, Pengesort, men som

stedse paalægger den gjensidige Afgjørelse efter noteret Cours eller den Møntpriis, som ved Slutningen af Børsen, Tirsdag og Fredag, sees skreven paa Coursbredtet. — Der ligger i Gjerningen noget saa Uforklarligt i denne Fremgangsmaade, saavel med Hensyn til selve Coursnoteringen, som til Vexelmæglernes og de respect. Kjøberes og Sælgeres Forhold, at det er ubegribeligt, at denne Gjenstand, der saa hyppigt udgjør Emnet for private Samtaler, endnu ikke offenligen er omtalet, om ikke af anden Grund, saa af den, at see det Skjæve og Feilagtige, som i denne Anledning muligen fremsattes, berigtiget, og ovennævnte Fremgangsmaade gjort anskuelig fra en anden Side, end den, hvorfra den ialmindelighed, maaskee urigtigen, betragtes.

Naar Indsenderen af disse Linier iøvrigt siger: at der ligger noget Uforklarligt i ovenanførte Kjøbs- og Salgs-Afslutninger, saa er det, fordi han troer, at kunne godtgjøre, at Maaden, paa hvilken de nu iværksættes, er urigtig, skadelig ja endog uanordningsmæssig; og, kan han det, saa troer han det heller ikke ubeskedent, at sige, at det er uforklarligt, man paa alle Sider, i saa lang Tid, er gaaet frem, i en saa vigtig Sag, som Coursnoteringen, paa en Maade, der uden Tvivl har saa Meget imod sig.

Det ligger, for det Første, udenfor det almindelige Begreb, man danner sig om Kjøb og Salg, at Prisen paa det Kjøbte og Solgte eventualiter bestemmes af en tredie, Sagen uvedkommende, Person. Den Priis, jeg vil have, eller vil give, for en Vare, maa ordenligviis blot kunne bestemmes af mig selv og ikke af nogen Anden; kan jeg ikke dette, saa gaaer jeg iblinde, er ikke Herre over mine Handlinger og man gjør maaskee endog et lidet Indgreb i

min Eiendomsret. Hvor Sligt derfor finder Sted, der kan man vistnok sige, at Handelen i en vis Grad er bunden, og dette er skadeligt.

Een af de nærmeste Følger, det dernæst har, at sælge og kjøbe Species og Banco, i Løbet af Børstiden, til noteret Cours, som det hedder, er upaatvivleligen den, at, saasom der aldrig nævnes Priser af Mæglerne for de skete Omsætninger, saa er Alt, hvad man kalder Markedspriis, der altid leder og maa lede de Kjøbendes og Sælgendes Handlinger paa et Marked, forsvunden; hvoraf opstaaer, at Formodningen, denne usikre Fører, bemægtiger sig Herredømmet over Enhver, og aarsager, at, naar man troer, de anførte Pengesorter ville søges, da er næsten aldeles Intet (i det Mindste hos Private) at erholdes, fordi Enhver indbilder sig, at sælge til altfor godt Kjøb; troer man derimod, at de ville vorde udbudne, da indtræder en Flauhed (som det hedder i Kunstsproget), der overskrider alle Grændser, og Intet er at sælges. Dette er ogsaa naturligt; thi, da man aldeles ingen Møntpriis har for Øiet, saa kan den, som vil vorde noteret, i første Tilfælde vorde høiere, end man formodede, og i sidste Tilfælde vorde lavere; og, idet nu Forsigtigheden, Klogskaben og Vindesygen hævde sine Rettigheder, drage de skadelige Følger efter sig. Det lader sig heller næppe tænkes, at, naar Priserne, hvortil de ovenanførte Pengesorter solgtes og kjøbtes, ordenligviis nævnedes i Mæglernes Slutsedler, den noterede Cours da vilde være saa aldeles nominel, som den fandtes at være Tirsdagen den 22de d. M. Den noteredes nemlig, efterat have staaet forrige Coursdag 236 pC., den Dag 234 pC. for Species, og, endskjøndt man endnu for faa Dage siden vilde, men ikke

kunde, kjøbe til 237 pC., vilde man den anførte Dag ikke kjøbe til 230 pC., ja endog ikke til meget derunder. Alt Dette er Coursspil, da Danmarks og Handelens Stilling netop var den samme den Dag, da Alle vilde sælge, som hiin Dag, da Intet var at erholdes. Saaledes var nu al Priis forsvunden fra Markedet, hvilket maa være høist fortredeligt for enhver Kjøbmand, og at det kan være ham overordenligen skadeligt, vil blot eet lidet Exempel gjøre indlysende. En Kjøbmand i Provindserne remitterer sin Correspondent i Kbhvn. Sølv, for dermed at dække en Gjæld i Sedler. Sølvet gaaer ind i den herværende Kjøbmands Kasse; men, med Posten seer denne sig nødt til, at melde ham, at hans Gjæld, som han maaskee troede rundeligen afgjort ved det remitterede Sølv, langtfra ikke er dette; thi, skjøndt Coursen vel staaer noteret 234 pC., kan han dog ikke creditere ham til en høiere Cours end 229 pC. Kjøbmanden i Provindserne, der rimeligviis Intet kjender til Coursfluctuationerne her paa Børsen, troer ham maaskee — en Bedrager, ophæver al Forbindelse med ham og skader ham muligen betydeligt. — At alle Coursforandringer skulde være hævede, vilde være et urimeligt Forlangende; ogsaa bidrager Banken, ved en fornuftig Indblanding, til, ofte at hindre Coursen i skadelige Spring; men, selv denne Indblanding fra Bankens Side fremkalder, idet ligeledes den kjøber og sælger til noteret Cours, ingen Markedspriser, og er derfor, som Indsenderen tillader sig at troe, mindre gavnlig, end den kunde være; — kort, naar alle vilkaarlige Priser (isærdeleshed naar de skulle tjene til Grundvold, for at bestemme en officiel) ere forsvundne fra et Marked, saa svarer dette ikke meer til sin Bestemmelse, og saadant er skadeligt.

At her kun omtales de Børsdage, paa hvilke Coursnotering finder Sted, vil saavel kunne sees af det Foregaaende, som være indlysende af sig selv, da Omsætningerne, de andre Børsdage, ingen Indflydelse have paa Coursnoteringen.

Placaten af 2den Mai, 1811 indeholder, for det Tredie, nærmere Bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes ved Coursnoteringen. Ved dette Lovbud paalægges det Vexelmæglerne, at møde, paa Coursnoteringsdagene, for Cours-Committéen, og for samme opgive Summerne, de have kjøbt, eller solgt, og til hvilke Priser. Af disse har Committéen at uddrage Mellemprisen, som skal være den Cours, der noteres. Fulgte Vexelmæglerne nøiagtigen dette Lovbud, da sluttede de naturligviis deres kjøbte og solgte Summer, paa Coursnoteringsdagene, til bestemte Priser og ikke til noteret Cours; thi, dette sidste Udtryk afgiver ingen Beregning, naar de møde i Committéen, for at aflægge Regnskab for det Passerede. Da dette imidlertid dog skeer, saa er det uforklarligt, hvorfra Coursen, som sees noteret, har sin Oprindelse; thi, af Intet kan ikke komme Noget! Hvorledes er dette da at forstaae? Committéen er, paa en viis Maade, undskyldt, saasom den ikke kan beregne, hvor ingen Tal ere at regne med; men, det maa gjentages, hvorfra opstaaer den noterede Cours da? I ethvert Tilfælde er det klart, at ovennævnte Placats Bydende ikke følges, naar Committéen af Vexelmæglerne leveres Notater over det Kjøbte og Solgte, hvilke ikke indeholde bestemte Priser; man har indført en Skik, som afviger fra den, Lovbuddet foreskriver, og dette er uanordningsmæssigt.

Men, naar Alt kommer til Alt, da er det upaatvivleligen de Handlende selv, som lide

meest ved ovenomtalede Indretning ved Coursnoteringen; og dette er ogsaa i sin Orden; thi, dem er det, der anledige den. Det er nemlig indlysende, at den ikke kunde finde Sted, naar den Mand, der havde Banco, eller Species, at kjøbe, eller sælge, vilde aabne Munden, for at bestemme Prisen, han vilde give, eller have. Mægleren nødtes da til, at indføre denne Priis i Slutsedlen, Committéen havde Noget, at notere Cours efter, og Alt var i Orden. Hvorfor skeer dette da ikke? Det er saa meget mindre begribeligt, som alle betydelige Coursforandringer maae være de Handlende skadelige, og som disse letteligen maae kunne indsee, at, naar de altid høre Priserne, hvortil kjøbes og sælges, nævnes, da vil Coursen ogsaa kun sjeldent, under saa rolige Omstændigheder, som de nuværende, kunne gjøre meget voldsomme Spring, af den naturlige Grund, at, naar Overflødighed indtræder, da gives der altid en Deel, der ikke ubetinget behøver og derfor heller ikke vil sælge, naar Prisen ikke er passende for samme, og derved formindskes da strax Overflødigheden. Det Samme gjælder, naar der opstaaer Søgning, og Priserne, hvortil man søger, nævnes; der gives da ligeledes Mange, som ikke ubetinget behøve at kjøbe, eller som ikke fristes til, at speculere, og derved formindskes Søgningen. Et Exempel vil maaskee bedst oplyse Sagen. Naar Coursen staaer noteret 234 pC., og der til denne Cours viser sig Overflødighed paa Sølv, da vil man begynde med, at udbyde til noteret Cours; findes ingen Kjøbere hertil, da vil man udbyde til 33½ pC.; hjælper dette endnu ikke, da til 33, eller 32½ pC.; hertil vil man, ved Hjælp af Mæglernes Bearbeidning, dog altid begynde, at finde Kjøbere, der skulle forsynes; ere

disse nu tilfredsstillede, saa nedsættes Prisen maaskee endnu et halvt Point, og ved Slutningen af Børsen vil der muligen vise sig Kjøbere til denne Cours, 232 pC. Saaledes omtrent gik det for nog e Aar siden, og saaledes vil det gaae den Dag idag; thi, det er en naturlig Følge af, at baade den Kjøbende og den Sælgende bestandigt have Markedsprisen for Øie, hvorefter de kunne rette sig; og aldrig vilde man finde, at, naar Coursen fra forrige Coursdag stod noteret 236 pC., man da Coursdagen efter ikke kunde finde Kjøbere til 229 pC., hvilket nu undertiden er Tilfældet (see ovenfor), fordi baade Sælgere og Kjøbere gaae iblinde.

Da det altsaa maa være de Handlende om at gjøre, at see den gamle Orden, i Henseende til Coursnoteringen, paany indført paa vor Børs, saa ville de sikkert ogsaa selv bidrage Alt, i deres Magt, for at see den tilveiebragt; det Hele vil upaatvivleligen vinde derved, og de ville tillige føle større Frihed og Selvstændighed iblandt sig.

****.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see No. 31.)

Domkirken i Lübeck hører og til dens ældste Bygninger. Da Biskop Gerold havde foranlediget, at det af Keiser Otto den anden i Aaret 948 stiftede Bispedømme i Oldenburg i Holsteen blev forlagt 1163 til Lübeck, erholdt Kapitlet strax en Kirke eller et Bedehuus, som blev opført af Træ; men efter 7 Aar, nemlig 1170, blev i sammes Sted grundlagt af Henrik Löwe den nuværende Kirke. Et Sagn fortæller,

at et prægtigt Halsbaand, som en Hjort bar, har forskaffet Omkostningerne. Carl den Store skal nemlig paa dette Sted have fanget en Hjort, prydet den med saadant Halsbaand, og ladet den løbe. Henrik Löwe nedlagte nu denne Hjort, imellem hvis Takker et dobbelt Kors var udvoxet. Dens kostbare Halsbaand maatte tilvejebringe Omkostningerne til Bygningen, det biskoppelige Stift fik Korset til Vaaben; Kirken har to Vægmalerier paa Kalk, med latinske Indskrifter, som hentyde paa Sagnet, og Afbildningen af en Løve paa Hvelvingen over Choret betegner Henriks Minde. Men denne Bygning strakte sig kun til den vestlige Halvdeel af den nuværende Kirke, nemlig fra Taarnet til Choret. Det øvrige er sildigere tilbygget. Kirken er meget lavere end Mariekirken, men meget længere; Længden 445 Fod, Breden 130 Fod. Den har, ligesom hin, to Taarne og i Midten et lidet Uhrtaarn. Hvert Taarns Højde er 416 Fod, deraf til Pyramidens Begyndelse 226 F. Kirken har mange Kapeller, blandt hvilke er Greverade-Kapellet, som bevarer Kirkens berømteste Kunstmærkværdighed, nemlig en Altertavle med 4 Døre med Figurer. Naar den er aldeles opslaaet, forestiller det Indre Christi Lidelses Historie, i en historisk Følge, i 23 enkelte Grupper. Correkt Tegning, Udtrykket i Minerne, en herlig velvedligeholdt Kolorit, med mere, opvækker Beundring. Hr. Carl v. Rumohr antager (i Morgenblatt 1822, Kunstblatt No. 95) Konstneren at have været Hemmeling, og Konstværket for et af hans meest fuldendte og skjønneste. En detailleret Beskrivelse over det er givet i Lübeckische politische Anzeiger 1818 No. 57-60. — Kirken har flere gode Malerier, har ogsaa en Deel pragtfulde Sarkophager.

Blandt Begravelseskapellerne ere, foruden den Greveradske, at mærke: den fyrstbiskoppelige af Lübeck, den Wedderkopske, og flere, hvorom man kan læse den liden Beskrivelse over Kirken (trykt; Lübeck 1823) som faaes hos Klokkeren ved Kirken. Hin Biskop Gerolds Billede, støbt i Metal, næsten af Legemsstørrelse, haves og ved Kirken. Det er et Mesterstykke i sit Slags.

St. Jacobi Kirken ligger i den nordlige Deel af Staden, ved "Kuhberg", var allerede 1227 i Brug. Dens Bygningsmaade er simpel. Blandt Malerierne mærkes: Frelseren paa Oliebjerget, af Schlüter, Børnenes Henbringelse til Christus, Korsfæstelsen under Formørkelsens Dunkelhed, malet 1818 af Förster.

St. Peters Kirke, en af de ældste i Staden. — Ægidiekirken, den mindste af alle.

Foruden de nævnte fem Hoved-Sognekirker har Staden nogle flere. Den har fra de ældre Tider af havt 4 Klostere, som hver havde sin Kirke, nemlig: St. Johannis, St. Marie-Magdalene (ogsaa kaldet "der Burg"), St. Catharine og St. Anne-Klostere. Den Helligaands Hospital havde og sin Kirke. Af disse Kirker er kun St. Annæ i Brug.

Udenfor Holsteensporten ligge endnu St. Lorentskirken, med en Menighed og reformeert Kirke. Uden for "Mühlenthor" ligger St. Jürgens Kirke, en Filial til Domkirken, og i Staden selv er endnu det katolske Kapel at erindre.

Raadhuset er en ved sin udstrakte Omfang og ved Fortidens Betydning mærkelig Bygning. Her var den Sal, hvor 85 tildeels rige og mægtige Stæders Bundsforvandte raadsloge over fælles Anliggender, og ofte bøde baade Nabo-

magter og fjernere Regjeringer Trods. Det første Raadhuus, sandsynligen opført i Henrik Løves Tid, blev 1358 eller 1360 et Rov for Flammerne, men snart opstod det af sin Aske. Det nuværende bestaaer af en Hovedbygning og to lange Sidebygninger. De høje Mure af Hovedbygningen ud mod Torvet ere mærkelige fornemligen i de øvre Dele ved dristige runde Buer paa den ene, og ved Aabninger paa den anden Halvdeel. Som mærkværdigt i det Indre bemærkes i Forsalen ved Indgangen to Mesterstykker af Metal, nemlig to Lænebænke, støbte 1352, og af over $7\frac{1}{2}$ Skpds. Vægt. I Senatets Forsamlingssal er den høihvelvede Dør i sin gamle Skikkelse af 1573. Salens Vægges Forziringer fra Aar 1754 ved den italienske Kunstner Stefano Torelli, forestiller i ti udmalede Fag Allegorier i italiensk Smag, af Handelen, Taushed, Styrke og Standhaftighed, Forsigtighed, Aarvaagenhed, Flid og Overflod, Retfærdighed og Fred, Religion og Kjerlighed, Frihed, Kunsterne. Børsen i den nedre Del af Hovedbygningen, er rummelig og lys, og blev 1817 givet en ny Maling. Ved og under Børsen ligger den i Aaret 1442 anlagte Stadsvinkjelder, i hvis Hvælvinger var indtil 1812 en stor Rigdom af ældgamle tydske Vine, som man her falholdt paa Stadens Bekostning, og som stedse vedligeholdtes; men ved et Magtsprog befaledes disse kostelige Vines Salg, og nu staae Hvælvingerne næsten tomme.

Blandt private Bygningers Mærkværdigheder nævner Beeken i sin Rejse et kosteligt Product af Træsnitskonsten, bevaret i et Værelse i Huset No. 194 i "Schlüßelbuden". — "Indgangsdørrene til dette Værelse ere indrettede saa kunstigen, at de lade sig uden Hængsler

lukke op til begge Sider, og Værelset selv overrasker ved den uendelig Mængde Gjenstande det indeholder, og som hver, enkelt for sig, er udarbejdet med mageløs Flid. Det er lige til Gulvet inddeelt i mangfoldige Partier, alle stærkt forgyldte, og ikke en Plet bar. Væggene af bruunt Egetræe, ordnede i sex Hovedrader, alle atter med mindre Afdelinger, prunke med de fineste Udskjæringer, tildeels afverlende med Tavler af Alabaster. Maaskee vel højt i Vejret er der anbragt endeel Oliemalerier, de fleste af bibelsk Indhold, og ikke uden Værd. Derpaa kommer en Gesims med mange Afdelinger og fremspringende Hoveder mellem indlagt Arbejde. Under denne er der en Række af elleve Basreliefs i Alabaster, ogsaa med bibelske Forestillinger." "[illegible]r anbragt en altfor rigelig Forgyldning, og ligeledes finder man her en Mængde besynderlige Fostere af Fortidens urene Smag. Saaledes er f. Ex. Stalden i Bethlehem prydet med Søjler; ogsaa lader Pilatus Christus pidske med en forgyldt Svøbe. Det under Basrelieferne løbende Partie viser paa lange smalle Tavler en heel Deel græske og romerske mythologiske Forestillinger. Mellem hver to af disse Tavler findes der næsten ligedanne udskaarne Billeder af Reformatorerne, og adskillige af de Tiders Fyrster og Fyrstinder. Alle Figurerne ere, uagtet meget smaa, ret udtryksfulde, men Forestillingerne have derhos dog mange latterlige og besynderlige Træk. Saaledes er f. Ex. Stammen paa Kundskabens Træe dannet som en Beenrad; Abraham, i Begreb med at ofre Isaak, forsynet dertil med et Sværd, der er saa langt, at det rækker op i Skyerne; ved Bebudelsen sidder Maria paa en Thronseng. Diana staaer med sine Nympher ved en Vand-

post med en Pompestang. Imidlertid er alt dette dog kun smaa Pletter, der ikke forringe Kunstværkets sande Værd. Herforuden ere endnu Mellemrummene mellem Tavlerne fyldte med Cariatyder, ypperligen udarbejdede Figurer af Alabaster, Englehoveder, Vaaben og mangfoldige andre i Træe udskaarne Figurer." — "Det er bekostet forsærdiget af een af Lemmerne af Familien Friedenhagen. Konstneren, der har forfærdiget det, er af Navn ubekjendt; kun har han afbildet sig selv, og betegnet, formodentligen, sit Navn med Bogstaverne F. T. Han skal have arbejdet derpaa fra 1572 til 1583. Skade at Frugten af saa megen Tids Anvendelse muligen engang vil blive et Rov for Luerne." — Et Værelse i et andet Huus, nemlig No. 133 i "der Braunstraße" er ogsaa udsmykket i samme Smag, dog sandsynligviis ikke af denne Kunstner selv, men af hans Svende eller Medhjelpere. Dette vidner om de samme Ideer og den samme Aand som det første; men staaer dog langt tilbage for det i Udførelsen, skjønt ej heller det er uden Værd og Fortjeneste. Det har Aarstallene 1575 og 1577."

Indenlandske Efterretninger.

Af et Brev fra Thye. De fattige Agerbeboere ere Medlidenhed værd i høi Grad. Havfiskeriet var i denne Sommer Intet. Aalefiskeriet i Liimfjorden er falden højst maadeligt ud. Ved den Gang Kanalen har taget, er der ingen rimelig Udsigt til, at der vil være noget Klækkeligt for dem at tjene til Livsophold. Denne Kanal mene erfarne Fiskere aldrig mere vil stoppes. — Ved Gaardhuus-Mølle, hvor

der forhen var saa overflødigt Fiskerie af Aal og Graafisk, fanges nu Intet. (Sørgeligt for slige Landets Egne, at de nu for Fremtiden tabe deres eneste Erhvervskilde!)

Kjøbenhavns Børs, den 1 September 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 228		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 a 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	170½	171 Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgield	52½	53 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	70½	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	115	115½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	55½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Da intet uden sand Fædrenelandskjerlighed kan have givet Anledning til Stykket i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 67, under Titel "Indsendt", hvis Forfatter ikke kan tillade, at en af hans Landsmænd fremtræder som Charletan i Madame la Comtesse de Genlis Mémoires; saa beder jeg Hr. Forfatteren af bemeldte Stykke at uleilige sig til mig, for øjensynlig at overbevise sig om Sandheden af det, som denne Forfatterinde beretter.

H. v. Plötz,
Hof-Mechanicus,
St. Anne Plads No. 60.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 71.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 5 September 1826.

Optegnelser paa en Reise i Sommeren 1825.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Lübeck har talrige Veldædighedsstiftelser, for største Deel fra den katholske Tid. Da ved Reformationen Klosterne tilfaldt Staden, benyttede man dem ikke, som ellers saa mange Steder, til at formere Finantserne, men i en ægte Religiøsitets Aand bestemte dem til Lindring af Trang. En Central-Kommission af fem Raadsherrer og 8 Borgere føre Overopsigten, saavel over disse Stiftelser som over Kirkernes Økonomie. Iblandt bemelte Stiftelser bemærke vi: Jomfrue-Stiftet til St. Johannis, hvis Formaal er at yde anseelige Familiers ugivte Døtre en anstændig og hæderlig Forsørgelse for Livstid. Antallet af dem som nyde Got heraf er 36. Fra 1803 har Staten overtaget Forvaltningen af Stiftelsen og besørger saadant ved to Borgemestere og 4 Forstandere af Borgerstanden. Antallet af Stiftets Byer er 24, hvoraf største Delen indtager Travemünder Vinkelen, andre ligge paa Stadens Grund og nogle i Holsteen og i det Wagriske Oldenburg.

Den Hellig-Aands Hospital er en Forsørgelsesanstalt for Gamle af begge Kjøn. Deres Tal stiger op til 150.

St. Anne Kloster er for ganske forarmede Mennesker af den ringere Folkeklasse. Her er en Forbindelse af et Fattighuus, et Arbejdshuus og en Opfostrings Stiftelse for fattige Børn (200). I de særskilte Lokaler forsørges her 500 Personer.

Et særskilt Waisenhuus opdrager over 150 Børn. Sex Borgere af de højere Stænder, med deres Hustruer, varetage denne Stiftelses Tarv, og det beste Vidnesbyrd om en god Bestyrelse er at mange brave Mænd ere i denne Stiftelse dannede for alle Klasser, og at selv anselige Kjøbmænd skylde den deres første Opdragelse. En Mand der fra denne Stiftelse udgik, nemlig en Borgermester Stender i Libau, erindrede ædelmodigen Stiftelsen i Begyndelsen af dette Aarhundrede, ved et Testament til sammes Udvidelse.

Staden har fremdeles over 25 Forsørgelseshuse, som, under Navn af "Höfe", Gange, Conventer og Kalender, tjene ej blot den simple Folkeklasse, men ogsaa Enker og Døtre af gode Familier, som Tilflugtssteder, naar de behøve Understøttelse.

Det nye Galehuus, opført 1787 imellem Mølle- og Hüxterportene, fortjener ogsaa Benævnelse som udmærket.

Fremdeles har Staden et Assistentshuus, og andre, Understøttelser ydende, Stiftelser.

Et vigtigt patriotisk Selskab blev i Aaret 1789 stiftet til Befordring af almeennyttig Virksomhed i Lübeck. Den for længe siden afdøde Dr. Suhl, en klassisk dannet Mand, der var Præst ved St. Petri Kirke i Staden, var Stifter. Oprindeligen havde det et literarisk selskabeligt Formaal; men efterhaanden har det uddannet sig til mere udbredt velgjørende Indvirkning paa det almindelige Vel. I Aaret 1795 fik det ved et Raadsdekret offentlig Bekræftelse. Medlemmernes aarlige Bidrag er 4 Thl. Iblandt de nyttige Stiftelser det har tilvejebragt er:

1. Redningsanstalt for de i Vandet Forulykkede (1791).

2. Søndagsskole (1795).

3. Fri Tegneskole for Haandværkere (1795). Ved samme ere Curtius, Köppen, Gröger dannede.

4. Industrieskole for evneløse Forældres Døtre, som her fra 10de Aar til Confirmationen gives Undervisning i Haandarbejder.

5. Svømmeskole 1798.

6. En Spiseanstalt for Trængende, organiseret ved Brehmer.

7. Skolelærerseminarium 1807, hvortil en Unævnt skjenkede 10000 Mk., og Enken Fargen 2000 Mark.

8. Navigationsskole 1808. Over 300 unge Søemænd have her lagt Grunden til deres Dannelse.

9. En Spare- og Laanekasse. 1801.

10. En technisk Anstalt stiftet 1820 med det Formaal, at bidrage ved ethvert Middel, som ej fordrer Tvang eller uforholdsmæssig Indtægt, til techniske Syslers Beste, og til Indførelse af nye nyttige.

11. Samling og Bevarelse af Minder og Efterretninger til Lübeks Historie. Denne Anstalt er fra Aar 1821, og i Forbindelse dermed en historisk Præmieopgave.

Selskabet har ved de mange frivillige Gaver, der ere skjenkede dets gavnlige Bestræbelser, været istand til, foruden de anvendte betydelige Summer, at samle en Fond af 50000 Mk., hvorved dets Varighed er sikret.

Selskabet har en Bogsamling, en Modelsamling, en Naturaliesamling. Det holder om Vinteren en Dag ugentligen, om Sommeren en Dag maanedligen, Forsamlinger. I dets Forsamlingssal sees Dr. Walbaum's († 1795) Portrait, en af de af Selskabet fortjente Mænd.

Mere om dette hæderlige Selskab see: Geschichte der Gesellschaft zur Beförderung gemeinnütziger Thätigkeit in Lübeck, seit ihrer Stiftung im Jahre 1789 bis zum Jahr 1824. Lübeck 1825. in Commission bei J. J. v. Roden. 146 S. gr. 8. Anmeldt i Schl. Holst. Lauenb. Prov. Ber. 1825. 4 H. 695-700. Cf. Zietz's kurze Beschr. ıc. 1814. S. 121-9.

Stadsbiblioetheket, som er ved St. Catharine Kirken, staaer aabent Onsdag og Løverdag fra 2—4. Det bestaaer af omtrent 40000 Bind. Til dets Mærkværdigheder høre mange Palæotyper (henimod 1000 Bind), hvorover haves trykte Kataloger. Paa Bibliotheket hænge endeel Portraiter, og to Malerier af Gotfr. Kneller; med Bibliotheket er forbundet et Myntkabinet, skjenket 1788 af Kjøbmand L. H. Müller. Derover haves et trykt Katalog. 1790. 8. Prof. Grautoft, Bibliothekar, er meget beredvillig mod Reisende, der ønske at blive bekjendt med Bibliotheket.

At det patriotiske Selskab ogsaa har en Bogsamling, er ovenfor nævnt.

Udi "Lübeckisches Addreßbuch" 1824, verlegt von G. C. Schmidt, 399 S. 8., fandt jeg en kort Beskrivelse over Byen. Et ældre topographisk Skrivt fortjener Erindring for de mange historiske Optegnelser det har, nemlig:

M. J. J. v. Melle gründliche Nachricht von Lübeck. 3te stark vermehrte und umgearbeitete Ausgabe (von J. H. Schnobel). Lübeck 1787. 546 S. gr. 8. Derved Grundtegning og Prospekt. Den første Udgave er fra 1713. 8.

Kurze Beschreibung der freien Hansestadt Lübeck, mit besondrer Hinsicht auf ihre nützlichen Anstalten. Zunächst für Fremde und Reisende bestimmt. (Von H. Chr. Zietz.) Lübeck 1754. XII u. 246 S. 8. Med en Grundtegning.

Ansichten der freien Hansestadt Lübeck und ihrer Umgebung. Von H. Chr. Zietz. Mit 16 Kupf. Frankfurt a. M. bei Wilmans. 1822. gr. 8. IV u. 536 S. Udtog af dette Skrift med typografisk Skjønhed og med Kobbere, der afbilde enkelte Dele af Lübeck med Omegn, er givet i

Schl. Holst. L. Prov. Berichte 1825. 2tes H. 297 o. f.

Af danske Rejsende har Hofboghandler J. L. Beeken, i første Deel af sin Rejse i Nordtydskland 1825. S. 263-345, korteligen beskreven Lübeck, og givet et Udtog af dens Historie.

Til dens Historie og Trængsler under den Napoleonske Periode ere gode Bidrag i Staatsbürgerl. Magazin, i sammes Chronik.

Om Stadens ældre Historie haves et udførligt Værk: J. R. Becker's, B. R. Licentiat, umständliche Geschichte der Stadt Lübeck. Lüb. 1782-1805. 3 Bde. 4.

Mange Bidrag i Dr. J. C. H. Dreyer's Samml. vermischter Abhandl. zur Erläut. d. Teutschen Rechte u. Altherth., og hans flere Skrifter.

Om Lübeks ældste Historie havde Hr. Justitsraad Dr. Schmidt i Schl. Holst. Prov. Ber. 1817, 6 H. og 1818, 1 H., meddeelt nogle Undersøgelser. Hr. Pastor Scholtz i Cappeln fremsatte i Statsbürgerl. Magaz. V B. 1 H. 1-53 nogle Erindringer, og Justitsr. Dr. Schmidt har gjensvaret i bem. Magaz. VI B. 1 H. 1826.

To af Hr. Profess. Grautoft i Lübeck udgivne Programmer 1822 og 1824 vedkomme og Lübecks ældste Historie.

En af de vigtigste Kilder til at blive bekjendt med en Stat, stor eller liden, er dens Grundlove og Lovsamlinger; og det er en af første Kilder jeg, næst efter topogr. Beskrivelser, søger paa Reiser, naar jeg ønsker at blive bekjendt med Stedets eller Landets Egenheder. I saadanne Lovsamlinger, eller ofte i enkelte trykte Anordninger, bliver man best bekjendt med Organisationen af Stiftelserne og de offentlige Ind-

retninger, og hvilke derefter sees med desto større Nytte.

Blandt Grundlovene for Lübek hører den Stadsret, som i Midten af det 12te Aarhundrede blev udstædt, og som 1586 blev revideret, hvorefter den under Titel: Der Kaiserl. freien und Reichsstadt Lübeck Statuta u. Stadtrecht, udkom i Trykken s. A. 4. — Nyere Udgave 1728. Siden 1739 og oftere. Den reviderede hører endnu til de for de holstenske Stæder, Altona undtagen, gjeldende Love, ligesom og for de slesvigske Stæder Tøndern og Burg paa Fehmern. Om denne mærkelige Stadsret, de forskjellige af de ældre og nyere Udgaver ꝛc. ꝛc. har man Oplysninger i Dr. og Prof. Falch's Handb. d. Schl. Holst. Privatrechts. I B. 1825. S. 121. 384-400. Tillæg XXXIV. cf. Schraders Lehrb. d. Schl. Holst. Landesrechte. I Th. Kiel 1800. S. 150-169. En fuldstændig kritisk Udgave af den lybekske Stadsret kan ventes.

Af Skrifter til Oplysninger om den lybekske Forfatning og Lovene nævne vi: Dav. Mevius Comment. in jus Lubecense. Frcof. 1664. Fol. oftere udgivet, saasom Frankfurt 1744. — Joach. Ludw. Stein, Abhandlung des Lübischen Rechts. Leipz. u. Rostock 1738-1745. 5 Dele 8. — Sammes Einleitung zur Lübeck. Rechtsgelahrtheit. Rostock u. Wismar 1751. 8. — C. G. Gesterding thesaurus juris Lubecensis continens varia interpretum opuscula. Gryph. 1787-1790. 1-2 Tom. 4. — Ejusd. Analecta juris Lubec. ibid. 1800-4. — Collectio dissertationum jus Lub. illustrant. Lips. 1793. 4. — C. N. Carstens Beiträge zur Erläut. des Lübeck. Rechts. Th. 1. Lübeck 1801. Th. 2. 1814. 8. — J. C. H. Dreyer Einleitung zur Kenntniß Lübeckscher Verordn. Lübeck 1769. 4. — H. G.

Bünekau biblioth. juris Lubec. Lüb. 1776. 4. — Chr. N. Carstens accessiones ad bibl. elc. Lub. 1803. 4.

Om den ældre og nyere Lybske Ret og sammes Gyldighed i de slesvig-holsteenske Stæder læses en Afhandling i schl. holst. Anzeigen 1815. S. 1446 o. f. Det er et Udtog af en fra den Glückstadske Overret til Cancelliet afgivet Betretning.

I Schlegel's Encyclopædie (som i mange Henseender trænger til Berigtigelser af Fejl og Manglers Udfyldelse), nævnes S. 441 blot de anførte af Mævius og Stein udgivne Skrifter.

(Ved Griffenfelds Grav.)

Og det er Dit, Du Ædles, Hvilested,
Du som blev fød til Held for Nordens Egne,
Du som gav Dana fordums Herlighed
Og bragte Statens Fjender til at blegne.

Du Folkets Pryd, Du Seklets første Mand,
Du Mand, hvis Statskunst end ej fandt sin Lige,
Du, som blot leved for dit Fødeland,
Du, ved hvis Haand det blev det første Rige.

Hvi her? Hvorfor ei i den Stad,
Hvor Du Din Plan til Danmarks Ære lagte?
Hvor Jordens Førster om Dit Venskab bad,
Og Alt Dig Tegn paa Agt og Hyldest bragte?

Er det fordi Din Glands og Herskermagt
Dig røved blev ved usle Skurkers Rænker?
Fordi Du blev til Retterstedet bragt
Og sukked mange, mange Aar i Lænker.

O nei, thi alt man skatte kan Dit Værd,
Alt seer man Dig som Nordens første Gjæve,
Hvis første Formaal var for al Din Færd,
Dit Norden til det første Land at hæve.

Men her, hvor Du først Fred og Hvile fandt,
Hvor Vennens Haand Dig reiste Hædersminde,
Hvor Datters Taare ved Din Gravhøi randt,
Bør for Dit Støv Du evig Bolig finde.

Fred med Dit Liig, Fred med Din høie Aand,
Fred, evig Fred Du hos Alfader nyde,
Og for at Dana ledtes af Din Haand
Vil fyrig Tak hver ædel Dansk Dig yde.

J. Jørgensen Jomtou.

(Indsendt.)

En Løverdag for fjorten Dage siden om Morgenen, havde man, paa et langt Strøg af Byen, fra Amagerport til Politiekamret, et sørgeligt Syn af en Flok af nogle og tyve usle Mennesker af begge Kjøn, for det meste i beste Arbejdsalder, under Ledsagelse af Gade-Commissairer og Opbringelses-Betjente, hvilke vare optagne som løse, huusvilde Mennesker, deels uden for Amagerport, deels langs med de øde Steder ved Volden paa Christianshavn. Ved Middagstider førtes de fra Politiekamret til Vartou, for at sættes under Fattigvæsenets Forsorg. Man saae nogle af dem falde kraftesløse om; og de opvakte i det hele Menneskevennens Medynk. Jevnligen skee saadanne Opbringelser. De ere til Politieorden i en stor Stad nødvendige; men skulde der ikke kunne gjøres noget til saadanne beklagelige Menneskers

Husvalelse fra Opbringelses Øjeblikket indtil de ere anbragte i de Fattighuse hvor de vorde forsørgede? Hvorledes er Forsorgen for dem? og gjøres der noget til at de kunne gjengives Samfundet i Virksombedens og Erhvervelsens Veje? Den største Deel af disse Mennesker ere vel fødte i Fattigdom og Lediggang, og under de slette Exempler, der gives af Forældre af saadan Klasse og hvis havte Opdragelse var af samme Natur. Sandeligen, en af Fattigforsørgelsens vigtigste Midler til Almeenvellets Tarv maae søges i Opdragelsesanstalter.

Niels Hansen.

(Indsendt.)

Hvorledes kan i et oplyst Land og i en oplyst Tidsalder et Munke-Skrift anprises, som iblandt unægteligen mange gode og fromme Sententser, der dog ligesaa got ja bedre ere givne af nyere kristelige Skribentere, ogsaa indeholder vrange Begreber og falske Lærdomme. Man læser f. Ex. S. 167: "Foragt al timelig Ære. 1. Min Søn! lad det ej gaae dig nær, naar du seer, at Andre hædres og ophøjes, men du selv foragtes og tilsidesættes. Hæv dit Hjerte til Himlen, og da vil Verdens Foragt ej bedrøve dig. 2. Herre! Vi vandre i Blindhed, og enhver Forfængelighed forfører os let. Naar jeg retteligen betragter mig selv, saa har ingen Skabning endnu tilføjet mig nogen Uret, saa at jeg ej med Rette kan klage mod dig; meget mere, da jeg saa ofte og groveligen har syndet mod dig, saa har jeg visseligen fortjent, at alle Skabningerne væbne sig imod mig. Mig tilkommer, efter Retfærdighedens Lov, In-

tet uden Haan og Foragt, men dig Lov, Priis og Ære. Ja, hvis jeg ikke gjør mig fattet paa, gierne at foragtes og forlades af alle Skabninger, og gandske at ansees for Intet, da vil jeg ej kunne erholde den indre Fred og Fasthed, ej aandeligen vorde oplyst, og fuldeligen vorde forenet med dig."

(Indsendt.)

Saa ønskeligt det er, at Mennesket i ethvert Fag, og enhver Stilling i det borgerlige Liv, søger at skaffe sig den muligste Duelighed og Brugbarhed, saa beklageligt er det, naar en smaalig Forfængelighed tager overhaand; thi den dræber saalet det sande Agtværdige i enhver Borgerklasse. Det i Skilderiet No. 64 under "Indsendt" anførte, foranlediger saare naturlig denne Bemærkning, da den honnette Ambition, i Holbergsk Betydning, kjendelig fremlyser af det. Indsenderen kan ikke taale den Benævnelse: "simple Haandverksmænd" og har derfor, uagtet sin egen øiensynlige Simplicitet, vovet paa at skrive offentlig i Anledning af et Spørgsmaal, som skal være anført i Skilderiet No. 62. Han lader til, at troe, at simpel og respectabel ere hinanden modsatte Begreber, og at det første af disse Prædikater udelukker det sidste; ligesom han synes at mene, at naar en Haandverksmand kan stille sig ved Siden af en Interessent i et Handelslaug eller en Handelsforening, saa ophører han at være simpel og vorder respectabel. Fremdeles gjør han opmærksom paa, at Ingen er død af, at være bleven Capitain eller Major ved Borgervæbningen. Heri har han vist bogstavelig Ret; men det er dog muligt, at denne

Ophøjelse kan have bragt en eller anden Haandverksmand til, at forsømme sin Dont, og forandre sin Levemaade, saaledes at han ruinerede sig og sin Familie, og maaskee tilsidst græmmede sig tildøde derover. For øvrigt fortjener at bemærkes, at allerede Ordene: Haandverk og Haandverksmænd bebude noget — simpelt; da de hentyde til, at Hænderne skulle bruges meer end Hovedet, og at altsaa ikke en vis Grad af hvad man kalder Cultur forudsættes. Men i alle Forstandiges Øine er den duelige og retskafne Haandverker, der forstaaer, hvad han bør, og gjør Ret og Skjel imod enhver, særdeles agtværdig; og hans Agtværdighed ved hans Haandtering, kan ikke forøges ved en Majors eller Capitains Characteer eller ved en Plads i Rangforordningen; ligesom det muligt stundom kan være Tilfældet, naar man vil have syet en Kjole eller et Par Støvler, at man da hellere søger den simple — Mester end Capitain Skræderen og Lieutenant Skomageren.

(8.)

Indenlandske Efterretninger.

Fortsættelse af stat., geogr. og økonomiske Efterretninger angaaende det Østsjellandske, saavelsom det Sydlige og Sydøstlige af Øen. (See No. 69.)

Ligesom det nordlige Sjelland er overflødigt forsynet med Skove og Tørvemoser, har og det Øvrige af Øen ingen Mangel paa samme. Det er indlysende, at hele Øens Forraad af begge Dele, ved god Behandling, bør kunne tilveiebringe mere end det Nødvendige for samtlige Beboere, Hovedstadens ibegrebne, naar i Fredstider Steenkulsforbrug til Brænderierne vedvarer. Foruden betydeligt Tørveskjær udenfor Skovene findes i selve disse Tørvegrund paa mangfoldige Steder,

og Skovenes Areal er, det Nordsjællandske ube- regnet, over 60,000 Tønder geom. Maal, den største Deel god Bøgeskov. At især i Skovegnene forbruges mere Brænde, end ved ordentlig Oeko- nomie skee burde, kan vel ikke nægtes, men saa- dant Misbrug lod sig nok afskaffe. Hos de fat- tigste Beboere træffer man næsten dræbende Hede i Stuen, hvormed der begyndes førend Kulden byder, og vedblives efterat Varmen er indtraadt. Mod ødelæggende eller ødslende Forbrug af Brænde paa Skorstenene har man alt længe iv- ret, men desværre ikkun Faa benytte de givne Vink og forbedrede Indretninger paa Ildstederne, saavelsom ved Kakkelovnene. Ved al saadan Overflødighed og Ødselhed er det harmeligt paa Heden eller i skovløse Egne, at finde aldeles Afsavn af al Sands for Plantning af Træsorter. Ja paa hele Strækninger af mange Miles Om- kreds øines neppe andet end en enkelt Hyld eller Piil, uden Frugthaver, levende Gjærder eller Hegn. Hvor skadelig er ikke her Tilsidesættelsen af Lovens 3—13—18, og hvor beklageligt, at ikke Vedkommende have paaseet dette fortræffe- lige Lovbuds Opfyldelse. Er det ikke besynder- ligt, at Landvæsens Commissionerne ved Udskift- ningerne have forsømt Paadrivelsen deraf? Ge- nerationer maa beklage Tabet og hver Skjønner maa herved ihukomme det tydske vigtige Sagn:

"Im engsten Raum pflanz einen Baum
"und pfleg ihn bieder; er giebt Dir's wieder.

Forinden Vornedrettighedens Afskaffelse eller Stavnsbaandets Løsning var det ei saa sært, at den naturlig trevne Bonde ugjerne befattede sig med Plantninger, eller anden Gjerning for Efterkommernes Vel; thi selv fik han det For- nødne fra de da næsten overalt aabne Skove og blev, efter Datids Fæstebreve, desuden tildeelt Skovudviisning, ligesom Tørvemoserne, for det meste, overlodes ham til fri Raadighed og deraf flydende Fordærvelse. Men hvor ynkeligt er det ikke nu, ved forbedret Dyrkningsmaade og efter forbedrede Kaar, at skue samme Ligegyldigheds Aand! Det var at ønske, at en tvungen Be- plantning allerførst foretoges ved Landevejene, ikke med levende Gjerder, som ved Sneefog gjør Veien ufremkommelig, men med høje Træer paa begge Sider i behørig Vide, for ikke at forhin- dre Luften fra Gjennemstrygning til bevarende Tørhed. Veifarende ville frydes og betrygges ved Dag og Nat ved saadan Beplantning, og de Plantende kunne, under behørigt Opsyn, have samme Nytte af Træernes Beskjæring eller Stev- ning, som af slig Plantning i andre Grøftevolde paa deres Lodder. — Undtager man en Forhøjning i det ellers flade Jordsmon af det sydøstl. sydl. og vestlige Sjelland, som befindes næsten heelt igjennem sammes Midte, saa er Jordsmonnet for øvrigt af saa ypperlig Art, at det, ved or- dentlig Drivt, ikke blot er skikket til den for- trinligste Sæd af Hvede m. v., men endog bru- ges med god Fordeel til Rapsæd, som ellers for- hen har været forbeholdt Marskegnene, eller de fedeste Jordarter. Næst Marsken og den lol- landske Bund er vist omnævnte Deel af Sjel- land, altsaa den største Deel af Landet, saa pro- duktiv, at ved lige Beskaffenhed Danmarks andre Provindser med samme ville qvalificere sig til et Rige uden Lige i bedste Kultur. (7)

Viborg, d. 28de August. Uagtet Hunde- dagene ere forbi, have vi endnu en vestindisk He- de, der truer at ødelægge alt Levende af Plante- og Dyreriget. Det tegner hver Dag til Regn; for 8te Dage siden faldt noget her; men da Dug- gen om Natten udebliver, forsvinder Virkningen snart paa Vexterne. — Foruden Kighoste, der i nogen Tid har gjæstet Børn, ere vi dog endnu fri for Sygdomme, slig en usædvanlig Hede kunde vente at medbringe.

Blandede Efterretninger.

De gaeliske Højlande, de skotske Højlan- de og Øerne indeholde 171 Kirkesogne og bestaae af Grevskaberne Argyle, Inverneß, Nairn, Roß, Cromarty, Sutherland, og Caithneß, Orkney, Schetland-Øerne, og de gaeliske Kirkesogne i Moray og Perth. Sammes hele Befolkning udgjør 461,000 Sjele, af hvilke $\frac{3}{4}$, altsaa om- trent 30,000, tale gaelisk. Dette er næsten uden Undtagelse Tilfældet paa de hebridiske

der, og i de vestlige Dele af Argyle, Roß og Sutherland. Det halve af denne hele Befolkning kan ej læse. Paa Hebriderne og i de vestlige Dele af Inverneß og i Roß 70 af 100. I de andre Dele af Inverneß og Roß og nogle flere Egne 40 af 100. I Argyle og Højlandene af Perth 30 af 100. Paa Orkney-Øerne og Schetland (hvor kun tales engelsk) 12 af 100. Den første Bog i det gaeliske Sprog blev trykt 1690. Det var Psalmerne og Troes-Artiklerne. Ved samme Tid trykkedes 3000 Exemplarer af den iriske Bibel, for Højlandene. 1704 stiftedes Selskabet til Christendommens Udbredelse, hvilket i lang Tid gik ud fra den forkeerte Grundsætning, at det gaeliske Sprog maatte udryddes. Endeligen overtydedes man om at det, ved at ville i Skolerne udelukke det Gaeliske, forfejlede sit Maal, og nu underholdt det 134 Skoler, i hvilke læres at læse gaelisk og engelsk, og desuden 76 Industriskoler for Piger. 1769 trykkedes det første Nye Testamente i gaelisk Sprog; 1802 et Oplag af 5000 Exempl. af hele Biblen, 1807 et nyt Oplag paa 20,000 Exempl. 1811 stiftedes det gaeliske Selskab i Edinburg; — kort derpaa de i Glasgow og Inverneß. Man kan regne, at nu ere 30,000 gaeliske Bibler, og 80,000 Nye-Testamenter. Disse, Blairs Prækener, 10 til 12 andre religiøse Smaastykker, og nogle Bind Digte, udgjør den hele gaeliske Literatur. (Forkortet af Britannia. Juli.)

Anecdoter.

(Meddeelt. 7.)

2. Den fallerende Skoflikker.

En Skoflikker fik det Indfald at ligne Naboer og Gjenboer ved Opbud eller Fallering. Desaarsag aabnede han ikke Gadedøren om Morgenen, men lukkede sig inde. Op ad Dagen kom Adskillige og bankede paa, idet de skulde hente de hos ham bestilte Sager; slikkende, dog uden at aabne Døren, tilraabte han dem, at han var fallit. Endelig kom en Tjener, som skulde have sin Herres istandgjorte Støvler, men blev afviist paa lige Maade. Tjeneren, som Svaret syntes ligesaa latterligt, som sjeldent, gjentog Anmodningen om Udlevering oftere, og tilsidst med Trudsel; men Skoflikkeren paastod at være insolvent, ligesom andre ærlige Folk. Dog Tjeneren vedblev desuagtet med haardere Trudsel at paastaae sig udleveret Herrens Støvler. Da nu Skoflikkeren merkede, at han ej kunde vorde ham qvit, aabnede han Døren lidt og sagde: I er en uforskammet Karl, at I med Vold vil tvinge mig til Akkord. Paa det at I dog skal erfare, at jeg er en ærlig Banqverottør, saa betaler jeg Eder 50 pCt. — Efter dette Tilsagn kastede han Tjeneren den ene Støvle i Hovedet, og beholdt den anden i Boden. (7.)

Kjøbenhavns Børs, den 5 September 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 230		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	168	168½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	53¾	53½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82	82½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	71½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	101	— Rbd. r. S.
Dito Dito	116	116½ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 72.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 9 September 1826.

Bryllupsceremoni hos Bønderne i den böhmske Egn Egern; fortalt af en Reisende.

Fra Surbrønden kjørte jeg med en Ven til Brudehuset. Den nylig paa Firmamentet opgaaede Sol forkyndte os en hed Dag; imidlertid nød vi Morgenens behagelige Kjølighed og ankom fornøjede til Byen, hvor den pyntede Ungdom venlig hilsede os. Fra den aabne Stald vrinskede modige Heste, overflødig behængte med røde Baand og Bjelder, som erfores at være bestemte til at føre Brudens hele Medgift til Brudgommens Bopæl. I det aabne Vognskur fandt vi denne, en skjøn smækker Knøs. Han sad blandt alle Venner og Frænder ved et Bord, hvorpaa der stod Ølkruse og laae Bunker af Kager. Han bad os hjertelig velkommen og anmodede os tillige, at gaae videre til Stuen, hvorhen han mod Skik og Brug ei kunde følge os; thi paa Bryllupsdagen tør ingen Brudgom betræde Brudens Bopæl. Han maa vel med alle Slægtninge komme at afhente hende til Kirken, men hverken han eller hans Ledsagere maa komme længer end til Laden eller Vognskuret. Der maa de oppebie Brudens frivillige Møde. Brudgommen iler da, uden at modtage hende, hilse hende, eller tale med hende, med hans Slægtninge forud til Kirken. I vedvarende Afstand, omtrent 50 Skridt, maa Bruden da følge med Frænderne. Disse lade hende gaae ganske allene foran, at det ei skal synes, som om de førte hende; thi kun for at undvige saadan Mistanke er denne virkelig ærværdige Skik endnu i Brug. Hele Verden skal derved overbevises, at Datteren ikke tvinges til at forlade det faderlige Huus; at ikke Brudgommen eller hans Frænder lokke hende derud fra, men at hun utvungen, ganske allene og med fri Villie følger ham til Kirken, hvor hun evig skal forbindes med ham! Beskrivelsen over denne ældgamle Skik behagede mig, da den ventelig er opfunden, for at betrygge mod voldsom Bortførelse. Jeg var nysgjerrig at see, med hvilken Anstand Bruden vilde udføre dette, og ilede derfor med min Ven ind til Stuen. Der traf vi Brudens Fader, nogle Brudejom=

fruer og hendes øvrige Sødskende og Slægt. Vi forskede strax efter Bruden, men erfarede, at hun endnu blev pyntet, men snart vilde komme frem. Førend dette skete maatte vi tage Plads og smage de af Bruden selv tillavede Kager. De vare ikke fortærede, førend Bruden indkom ved Moderens Side. Ogsaa hun var en skjøn, sund Pige, bad os smilende velkommen, men dog ængstlig og sky, da hun i os saae ny og fremmede Vidner til den nære Afsked. Hendes Paaklædning var gammel tydsk. Hun havde en bred Sølvgjord om, en Bønnebog med stærkt Sølvbeslag under Armen, og i Haanden en Rosenkrands, hvorved hang et stort Sølvkrucifix. Alle disse Ting sagde hun selv at være foræret af Brudgommen, hvem hun, som ganske naivt tilføjedes, ei elskede for deres Skyld, men formedelst hans andre gode Egenskaber. Vi havde gjerne talet længere med hende, men Faderen anmodede os trohjertigst, at gaae lidet til Side, paa det at han kunde gjøre sin Pligt. Efter dette Magtsprog herskede i hele Stuen paa engang dyb Stilhed, og Bruden nærmede sig grædende Ovnen, som stod i et Hjørne. Hendes Moder tog med mange Taarer Vievandsfadet fra Væggen og satte det hos hende. En Mand i tydsk Dragt, hvis vigtige Mine jeg før havde opdaget, stillede sig nu i Midten af Stuen og begyndte i Brudgommens Navn en lang Tale til samtlige dydige og ærlige Tilstedeværende. Han krævede i denne Tale Datteren af Fader og Moder, Søsteren fra Broder og Søster, Slægt og Venner m. v. og bad tilsidst Brudens Fader at udvælge hende en Ledsager, til sikker Leide paa alle Veie og Stier, paa Gader og Landeveie ad Kirken. Da han havde endt og synlig ventede Bifaldstegn, paafulgte en Scene, som jeg ikke

kan tænke mig uden at vorde rørt, og som kostede os alle mange Taarer. Faderen gik høitidelig langsom hen til Datteren; i hans Aasyn Alvor og i Dinene Taarer, betragtede han den Grædende nogle Dieblik med Velbehag, men snart gik denne Mine over til Veemod. Han dyppede den skjelvende Haand i Vievandskjedlen, bestrængte Pigen og sank hulkende i hendes Arme! Gud velsigne dig, sagde han endelig, og Gud ledsage dig paa alle dine Veie! Du var altid et kjert Barn, føielig og god, vær det og som Kone for din tilkommende Mand! Hæng fast ved ham i Nød og Modgang, men glem ei ganske din gamle Fader, som altid vil glædes ved din Lykke og paa Dødssengen velsigne dig! Med synlig Vold løsrev han sig nu fra hende, tørrede Dinene og smilede venlig ved Bortfjernelsen; men dette tvungne Smil viste tydelig Lidelsen i Hjertet, som saa ugjerne skiltes ved det gode Barn. Ham fulgte Moderen med samme Ceremonie; hendes Læber skjelvede og hun vilde tale, talede og, men hvert Ord blev afbrudt ved Hulken; jeg kunde ikke forstaae noget deraf, og Vee mig Følesløse, hvis jeg kunde have forstaaet det! Nogle Venner maatte voldsom rive hende ud af Armene paa Barnet, som hun havde baaret under sit Hjerte, ombyggelig opdraget og nu maatte miste. Afskeden kom derefter til Broder og Søster, Slægt og Venner og endelig alt Tyendet. Hver gik med Taarer fra hende, hver beklagede følelsesfuld den gode Piges Afsavn. Da nu tilsidst ogsaa Gaasehyrden havde taget Afsked fra hende, og takket hende for hvert Stykke Brød, hendes Haand havde skaaret ham m. v., begyndte Musik for Stuedøren. Veemodig stemtes man ved at høre Marschen til Opbrud. Bruden havde hidtil bestandig grædt, og hendes

venstre Haand støttede sig paa Ovnens Hjørne, medens den højre tog Afsked, og da hun hørte Kaldet, foer hun forskrækket op; hendes Øine løb med vilde Blik omkring paa Væggene og hvilede ikkun paa Helgenbillederne, som hist og her vare fastsatte derpaa, ligesom vilde hun tage Afsked med dem og fordre Styrke til Skilsmissen! Alle ventede paa Beslutningen; hun saae det, men var for afmægtig til at udføre den. Hendes Fod vaklede, naar hun vilde skride frem, og hun fattede altid Hjørnet igjen, som havde saalænge tjent hende til Støtte. Langt om længe nærmede Faderen sig atter og talte hemmelig nogle Ord til hende, som maa have været styrkende; thi hun oppede sig strax, og gik standhaftig til Døren. Alle fulgte, og neppe havde Bruden forladt denne saasnart, naar ikke Sværmen havde trykket hende ud. Jeg ynkede den stakkels Pige inderlig. Skilt fra Forældre og Venner, og ligesom udstødt af det faderlige Huus, maatte hun nu følge en Mand, som hun vel elskede, men om hvem hun dog ikke vidste, om han vilde være hende Erstatning for Fader og Moder, Søster og Broder m. v. Da hun kom til Huusdøren blev hun staaende, og Gæsterne trak forbi og ordnede sig i Rader. Jeg tog min Plads nærved Bruden, men snart kom Gaardhunden og fortrængte mig, i det han venlig sneg sig til hende og slikkede hendes nedsænkte Haand. Hun følte dennes Kjertegn strax. Og du, raabte hun smerteligt, og tog Haanden i Vejret. Da alle Gjæster havde forladt Huset, lukkede Faderen Døren omhyggelig i Laas. Stedse, sagde han alvorlig til sin Datter, vil denne Dør være tillukket for dig, naar du kommer uden Manden, eller uden Hilsen fra ham, men glædelig aabnes den dig, naar du med ham, eller med hans Minde,

kommer at besøge os! Bruden flyttede sig nu videre, i det Brudgommen med sit Følgeskab trak foran og hun fulgte langsom efter. Den hjertelige Omsorg, hvormed han bestandig saae tilbage efter Bruden, behagede mig; og at han stod stille, naar den Udmattede ikke kunde følge med. Da Kirken var langt borte og Heden var stor op ad Dagen, saa besteg vi vores Kareth. Paa Vejen fortalte min Ven mig endnu andre Mærkeligheder ved saadant Bryllup. Naar Bruden, for meget rørt ved Afskeden fra Forældre og Venner, ei godvillig vil forlade Stuen, og naar Formaninger ei frugte, saa tager man sin Tilflugt til et andet Middel; thi Ovnen, ved hvilken Bruden desaarsag maa staae, hedes nu saa stærkt, at hun nødes til at forlade Stuen. Under Toget bemærkede jeg, at Brudgommen havde store Pelshandsker paa, og Bruden en Pelstrøje. Da det var een af de hedeste Sommerdage, saa undredes jeg meget derover, men belæredes, at det hørte til Bryllupsceremoniellet, da disse Pelse ere Beviis paa begges hidtil ubeskyldte og rene Sæder. Pelsen, sagde en gammel Bonde mig, skjuler og indhyller Kroppen allerbedst, og er da det beste Beviis paa, at Bruden er saa sædelig og skamfuld klædt som muligt. Brudgommens Handsker bære Vidne om, at han ikke har fornærmet Brudens Undseelighed. Da jeg vidste, at de fleste Bønder vare rige og havde gode Heste, saa spurgte jeg, hvorfor de tog saa lang Vei tilfods? Og den Rigeste, blev svaret, har ofte fattige Venner, og det maatte krænke disse, naar de ved Siden af Vognene skulde vandre tilfods. At undgaae dette, og paa slig Glædesfest ei give Leilighed til Bedrøvelse, maa den Rige ligeledes være gaaende. Da vi let kunde komme foran Fodgjæn-

gerne til Kirken, saa kjørte vi langsomt, og øjnede med Fornøjelse den haabefulde Høst, da det vældigen knallede og larmede bag ved. En Bondevogn med 6 raske Heste bespændt, rullede forbi; Karl og Heste vare behængte med røde Baand, og selv ved Pidsken flagrede samme overflødig. Vognen var stærk belæsset, men Hestenes Mod var endnu stærkere. Tre gamle Matroner sadde paa Vognen og smilede glade ned til os. Min Ven sagde mig nu, at Vognen bragte Brudens Udstyr til Boligen for hende i Fremtiden. Naar Bestemmelsesstedet naaes, saa pidskes og anholdes Hestene, saaledes at de springe vilde omkring, og Afsendinge fra Brudgommen træde nu til og spørge om Aarsagen til Allarmen. Der foregives, at Hestene sulte og ville ei gaae længere, ligesom og at Folkene sulte; hvorpaa loves god Forplegning, og at Brudgommen desuden har tiltænkt Kudsken en Amindelse. Hvorpaa han faaer Drikkepenge og kjører rask til Huset, hvor Brudesengen maa være istand forinden Brudens Ankomst efter Vielsen. Kun ærværdige gamle Koner bruges til denne Forretning, da Møer vilde ilde omtales, naar de deri toge Deel. Brudens Udstyr var anseeligt: 1000 Gylden i rede Penge, ny og pene Sager og Overflødighed af Klæder. Da vi naaede Kirken før Bryllupsskaren, saa ventede vi paa samme hos Præsten, som i Forvejen havde bedet os til Bords. Alle Klokker forkyndte endelig Togets Nærhed, og overalt sammenløb Børn paa Gaden, som med Baand spærrede Vejen. En Brudejomfru gik forud og løste Baandene, ved at uddele Kager. Trompeter og Pauker kaldte os nu til Kirken, hvor Præsten sang en Messe, og derpaa ventede Brudeparret til Forbindelse ved Alteret. Bruden skred langsomt frem, og da

hendes Sneglegang syntes at røbe Modbydelighed, sagde min Ven mig, at hun pligtskyldig maatte gaae saaledes, fordi hele Menigheden ellers vilde beskylde hende at have været giftesyg og ilet til Alteret. Da hun endelig knælede hos Brudgommen, trak Føreren omhyggeligt Snipperne af hendes Mantel over Brudgommens Fødder. Bliver den uforrykt liggende, saa spaaer man lykkeligt og enigt Ægteskab. Det skete; men om Spaadommen indtræffer, maa Tiden lære. Under Vielsen paasattes Brud og Brudgom hver en Krands med Flitterguld og Sølv prydet, hendes paaheftet med en Naal, men hans ikke, hvorfor det var latterligt at see ham gaae tilbage fra Alteret; thi han gik yderst stiv, for ej at tabe Krandsen, og saae altid opad efter den, hvorved han blev mere løjerlig; men det var ej at fortænke ham, da fra Holdningen af denne Krands afhænger Beviset for hidtil ulastværdig Opførsel. Taber han Krandsen inden han naaer Stolestadet, saa tager han samtliges Mening med sig, at han ei har fortjent den, og drilles dermed i alle Samqvem. Efter saadan Forklaring behagede mig den Skaansel, hvormed Bruden behandles, da Bebreidelser af denne Art, om end ikkun i Spøg, meget fornærmer Kjønnets Delikatesse, hvorfor Krandsens Paahæftelse befindes vel betænkt, at ikke deres Rygte skal dependere af Lykketræf. Brudeparret drog nu med Skaren ad Brudgommens Bolig i Nærheden af Kirken. Døren fandtes lukket, hvorpaa Brudgommen bankede, og hans Moder med et Glas Vand i Haanden lukkede op. Hvad bringer du mig, Søn? sagde hun, hvortil han gjenmælede: Eder en ny Datter og mig en Huustro; hun vil ære og elske Eder og hjelpe mig at bære Byrden. Moderen kyssede nu Bruden,

sigende: vær mig velkommen og tag dette til Velkomstdrik. Hun rakte hende nu Glasset, som udtømtes og derpaa kastedes over Hovedet, at Skaarene fløi omkring. Vandet, som i eet udtømmes, betyder Brudens Beredvillighed, ogsaa ved slet Kost og Drikke at tage til Takke hos Manden, og Ivrigheden med at kaste Glasset bag over sig, beviser Forsættet, at tilintetgjøre samtlige Forbindelser hidtil og ene at leve for Manden. Da vi kom tilbage fra Præstegaarden blev der taget af Bordene og Dandsen begyndte, hvorved Ungkarlene, naar de kom forbi Musiken, sang Viser, hvortil Melodierne spilledes, som:

Naar Maanen skinner klar og Bladene ruske,
gaaer jeg til min Skat hen, Hjerterne at tuske!

Du taler altid om Affked og at Tiden er omme,
Du vil engang fortrække og aldrig gjenkomme.

Til Dig er jeg kommen, hos Dig var det til Behag;
til Dig jeg meer ei kommer, det er sidste Gang idag!

O Jesus! o Jesus! hvortil skal det nu blive;
jeg gifted mig med hende og kan hende qvit ei blive!

Skjønne Dine, sine Kinder kun for Herrer Naade finder;
Bonden seer især paa Hænder, hvorpaa Fliden man erkjender!

Ved Midnatstid føres Bruden til Sovekamret. Koner og Piger, Mænd og Ungkarle stille sig da

i fire Hobe. Hine med Bruden og disse med Brudgommen i Midten. Musiken begynder og Alle danse saalænge til det lykkes Mændene og Qvinderne, enten med List eller Vold, at udrive Brudgommen og Bruden fra Ungkarlene og Pigerne, som holde paa dem, for at føre dem til Sovekammeret. Ofte vorder Striden alvorlig og da paafølger Haandgemæng. (7)

(Indsendt.)

I nyeste Skilderie af Kjøbenhavn for dette Aar No. 70 findes indført et Stykke under Overskrift: Nogle Ord om Coursnoteringen paa den Kjøbenhavnske Børs. Forfatteren klager blandt andet over, at Placaten af 2 Mai 1811, der bestemmer, hvorledes der skal forholdes ved Coursnoteringen, ikke følges. "Det er klart", siger han, "at ovennævnte Placats Bydende ikke følges, naar Committeen (som noterer Børscoursen) af Vexelmæglerne leveres Notater over det Kjøbte og Solgte, hvilke ikke indeholde bestemte Priser; man har indført en Skik, som afviger fra den, Lovbuddet foreskriver, og dette er uanordningsmæssigt."

Indsenderen af nærværende Linier kan forsikkre, at denne Fremstilling af Committéens Fremgangsmaade — som vist vilde fortjene ovenanførte Benævnelse uanordningsmæssig — er aldeles urigtig, eftersom han veed med Vished, at Committéen hver Børsdag modtager af Mæglerne Opgivelser af de Summer, disse have solgt, samt til hvilke Priser, da den uden dette sidste ei vilde være i Stand til at notere nogen Cours, og det vist nok ellers vilde være uforklarligt, som Forfatte-

ren udtrykker sig, hvorfra Coursen, som sees noteret, havde sin Oprindelse; thi af Intet kan ikke komme Noget.

d. 5 Septbr. 1826.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 5 September. Den Concert, som her i Torsdags Aftes blev givet af den unge Hr. Simonsen fra Svendborg, fortjente og vandt udeelt Bifald. Det glædede derfor dobbelt, ved denne Leilighed at gjøre Bekjendtskab med et for sin Alder udmærket dansk Kunstner-Talent, til hvis Uddannelse Man med samme Føje tør lykønske den duelige Fader, som til hans to ældre Sønners, hvis musicalske Fortjenester ogsaa ere almindelig erkjendte.

Aarhuus, den 5 September. I Løverdags Morges og i Søndags Eftermiddag havde vi atter her et meget stærkt Tordenveir med Lyn paa Lyn, der skal have slaaet ned adskillige Steder her i Omegnen. Luften synes nu at være bleven lidt afkjølet. I Gantrup Bye, Tyrsting Herred, ere 5 Gaarde lagte i Aske ved Ildsvaade, og en Kone ynkeligt forbrændt; i Ormslev Bye, Ring Herred, afbrændte i Søndags Morges 8 Huse, hvorved en Kone blev saa forbrændt at hun døde 9 Timer efter, og 9 Familier bleve huusvilde, kun nogle Faa reddede ubetydeligt af deres Indbo.

I Riber Avis læses følgende: Rold Skov og Kroe. Af Rolds vidtløftige og i gamle Dage, formedelst Røvere, saa yderst farlige Skov, skuer den Reisende, der nu passerer Vejen fra Aalborg til Hobroe, kun en saare liden Deel. De gamle ærværdige Træer, der stode i hundredeviis kneisende mod Himlen, ere for størstedelen borte. Men træffer man endogsaa i den nuværende Roldskov ikke alle Steder Skygge, saa har man dog den Behagelighed, at man kan lædske sin Tørst ved de herlige Væld, der hist og her strømme ud af Skovbakkerne. — Rold Kroe var i forrige Tider, og ikke for mange Aar siden, et meget besøgt Sted. Men siden den nye Landevei blev anlagt, tage nu faa Reisende dertil, hvilket baade er skadeligt og beklageligt for Kroeforpagteren. I Herr Knudstrups smukke lille Have i Roldbye saae Anmelderen et Røn-Træe, hvorom et paa en Stang fæstet Bræt gav følgende Underretning: "Da Kirketaarnet 1800 var under Reparation, blev denne Røn, som var opvoxet i Taarnet, af sal. Jacob Lund nedsat her i Haven." — Neden under stod følgende Vers:

Som dette Træ er planted om
I Havens Muld af Kirkens Gruus,
Saa skal og Hver der vandrer from,
Omflyttes i Guds store Huus.

Blandede Efterretninger.

Et Skrift af en berømt Forfatter er udkommet over et interessant Emne, nemlig: Ueber den sittlichen Einfluß der Romane, ein Versuch von J. H. v. Wessenberg, Costanz, 1826. Efter almindelige Yttringer giver han en summarisk Characteristik af de meest udmærkede Romaner, gode og slette, tydske og andre, og overhovedet de som mest læses og have største Indflydelse.

Oehlenschlägers "Den i Sydhavet", som paa tydsk i dette Aar er udkommet i den Cottaske Boghandling (Stuttgart u. Tübingen), er recenseret i det til Morgenbl. hørende Liter. Bl. No. 56 d. A. som et højstinteressant Skrift, hvori man finder historiske Characteer-Malerier, som hos Walter Scott, didaktiske Digressioner som i Tiecks Noveller, humoristiske som hos Jean Paul, noget Rædsomt som hos Hoffmann, en Rolighed, Klarhed og Blidhed i Fremstillingen som i Göthes Wilhelm Meister eller Novalis's Offterdingen, og sentimentalsk Sværmerie som i Den Felsenburg, der ligger til Grund for det Hele. — En anden Recensent i Bl. z. lit. Unterhalt. viser sig utilfreds med Skriftet. Hans Recens. er bleven oversat i N. Morgenbl.

I München blev den Schlegelske Hamlet givet første Gang d. 25 Juli sidstl. Følgen var over al Forventning skjøn og æerefuld. Forestillingen blev snart given anden Gang, og har fundet en forøget Deeltagelse, og største Bifald. Urban's Forestilling af Hamlet har gjort en hæderlig Epoke i hans Kunstnerliv. Jeg holder mig her, hedder det i et Brev, kun til Resultaterne af hans Rolle, og sammes Virkning, som sandeligen var stor og afgjørende. Et Gravstille herskede hver Gang han viiste sig paa Scenen, men et eenstemmigt højtlydende Bifald fulgte paa enhver af hans Scener, og enkelte udmærkede Monologer. Opmærksomheden varede til Stykkets Slutning Kl. 10½, da en jublende Fremkaldelse sluttede Krandsen af de Hædersbeviisninger, som Hr. Urban begge Aftener nød, hvorved Publicum erkjendte hans Hamlet, som den skjønneste af hans Fremstillinger. (Dr. Ab. Bl. 193.)

En endnu ret vakker, men noget aldrende Dame, som havde Navnet Rosine, fik engang følgende Smiger-Ord: O! at jeg, naadige Frue! havde kjendt dem som Viindrue.

Usædvanligt Forsvar.

Et Fruentimmer, som 3de Gange havde bragt et uægte Barn til Verden, blev indstevnet for Retten, for at dømmes efter Lovene til Bøder at udrede, eller i Mangel af Betaling til korporlig Afstraffelse. Da Retten var samlet, indstillede hun sig og talte saaledes: "Jeg er et ulykkeligt fattigt Menneske og kan derfor ikke lønne en Sagfører; men jeg skal fatte mig saa kort som muligt. Ikke smigrer jeg mig, at den mig efter Lovene tiltænkte Straf vorder frafaldet, men for Bøderne haaber jeg mig forskaanet for dennesinde; thi jeg har allerede 2de Gange maattet udrede samme, for at undgaae den offentlige Beskæmmelse ved korporlig Straf, og jeg drister mig til at sige, at der ogsaa kan gives ubillige Love som kunne afskaffes, ligesom der og gives for strenge Love, som kunne taale Formildelse. Jeg tør paastaae, at den Lov, som fordømmer mig i nærværende Tilfælde, synes for streng. Aldrig har jeg fornærmet nogen. Tillad, om slig Lovgivning ei existerede, hvori bestod da min Forbrydelse? Med Livsfare har jeg bragt Børnene til Verden og opfødt dem med egen Die. Med egne Hænder har jeg fortjent det Fornødne til deres Underholdning siden, og havde kunnet udrette mere endnu, naar ikke Bøderne havde formindsket min Evne. Kan det da være en Misgjerning, at formere Undersaatterne i et Land, hvor der endnu higes efter Folkeformerelse? Aldrig har jeg forledt nogen Mand til Utroskab, eller villet forført nogen ledig Person, og skulde nogen kunne beklage sig over mig, saa maatte det være Kirkebetjentene, som have maattet savne Indkomsterne ved Vielsen. Men er det min Skyld? Mine Herrer tiltroe mig ventelig saa megen sund Fornuft, at jeg foretrækker Ægtestandens Hæderlighed min iværende nedværdigende Tilstand. Jeg har altid forlangt at vorde ægteviet og begjerer det endnu, og jeg skulde visselig have iagttaget en Kones anstændige, gode Forhold, ligesaavel som jeg nu besidder hendes Frugtbarhed. Ingen skal kunne sige, at jeg nogensinde har undslaaet mig for at indtræde i Ægtestanden; meget mere har jeg lovet min Forfører, som under Ægteskabsløfte har bedraget mig, at indtræde i Standen. Jeg var dengang endnu for ung og enfoldig at vogte mig for Bedrageren, som hvergang har ført mig bag Lyset ved falske Forsikkringer. De, mine Herrer, kjende denne Forfører, som for nærværende Tid er en Person, der ellers sidder i deres Midte. Jeg haabede at han ogsaa idag skulde være blandt dem, og stemme dem til Medlidenhed, og havde han gjort det, saa skulde jeg ikke have været istand til at bekjendtgjøre hans Skjændsel. Har jeg da ikke Aarsag at beklage mig over Loven? Min Forfører og Ophavsmand til al min Ulykke sees ophøjet til Magt og Anseelse ved samme Regjering, som kræver mig i Bøder og til Afstraffelse. Man kan bebreide mig, at jeg forsyndede mig mod Religionens Forskrifter, men har jeg syndet mod Herren, saa lade man og Ham allene straffe mig. Naar Love skulle udgives, som maatte forandre Gjerningernes Art, og erklære disse for onde, saa

maatte det være mod dem, som forlede Tyendet og unge uerfarne Piger, blandt hvilke jeg var, og som gjøre dem ulykkelige ved at nøde dem til det fornedrende Levnet, hvori jeg desværre er nedsunken, skjønt jeg hader samme af Hjertensgrund. Saadanne Mennesker er det, som forstyrre den offentlige Rolighed, og hvis onde Gjerninger, mere end mine, fortjene ved Lovene at betvinges." Talen bevirkede, at den Tiltalte eftergaves Straffen og Bøderne, samt at hendes Forfører strax ægtede hende. (7.)

Anecdoter.

(Meddeelt. 7.)

3. De beskjæmmede og uforskammede Kritikere af Fordomme.

Ferguson havde i de yngre Aar lagt sig efter Portrætmalerie og just fuldendt en smuk ung Dames Billede. Hendes talrige Venner toge Deel deri og berømte Stykket; men der var dog ingen blandt disse, som jo med Kjendermine havde bemærket en liden Feil. Naar samme var forbedret vilde Ligheden vorde fuldkommen! Ferguson bad alle disse Kritikere paa en vis Tid til sig og efter hans Anmodning forebragde nu hver især sine Meninger. Han modsagde Ingen, tog Pensel og Palet i Haanden og lod, som om han rettede samtlige bemærkede Fejler; hvorefter han vendte Portrætet om mod Forsamlingen. "Uforbederligt! Fuldkommen truffen! nu mangler intet Træk"! raabte fra alle Sider smigret Egenkjærlighed. — "Og dog" gjenmælede Ferguson: "undersøger engang Pensel og Billed." Begge vare ganske tørre og Kritikerne gik beskæmmede fra ham.

4. Ved Kampement ved Ofen i Ungarn 1774 kom en ubekjendt Tilskuer, hvis mageløse Højde forbausede. Kejseren selv kom hen til ham, og spurgte: hvor mange Fod — Schuhe — han holdt. Manden, som ej kjendte Militær-Sproget, svarede troskyldig: "Et Par Skoe, og et Par Støvler." Nu det er mig kjert, tilføjede Monarken, som gottede sig over Svaret, der har han 3 Dukater til et Par Tøfler og saa, paa det at han kan have den hele Garderobe samlet.

Kjøbenhavns Børs, den 8 September 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 227		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 9 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	71½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	55½ L. Sterl.

I det i Skilderiet No. 70 indrykkede Stykke: "Nogle Ord om Coursnoteringen o. s. v." er indløben den Feil, at der Col. 1100, Lin. 3, staaer:

og dette er skadeligt.

istedetfor:

og dette er urigtigt.

Da det er eet af Hovedpunkterne, omhandlende nemlig: Urigtigheden i Kjøbs- og Salgsafslutningerne, som endes med ovenstaaende feilagtige Udtryk, saa vil enhver opmærksom Læser, ifølge den logiske Orden, der maatte være en Følge af Det, der siges iforveien (Col. 1099, Lin. 21 og 22), sikkert have tænkt sig det rigtige Ord af sig selv; man tager sig imidlertid den Frihed, at gjøre opmærksom derpaa.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 73.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 12 September 1826.

Hvad er Catechisation, og hvorledes synes den best at burde behandles for den voxne Ungdom paa Landet?

Der var en Tid, da man satte en alt for høi Priis paa det katechetiske Fag, da den tilkommende Geistlige ofte betragtede dette, som sin Hovedsag, ansaae Prædiken for en Bisag og troede, at han turde behandle den øvrige Deel af Embedsførelsen med Lunkenhed, naar han kun var en dygtig Skolemand og en duelig Katechet. Jeg frygter for, at man nu er gaaet over til en anden Yderlighed. Mange i vore Dage ansee en Katechisation for en ringe Gjenstand, som ikke fortjener synderlig Opmærksomhed, som noget, der kan læres af sig selv og hvorpaa der ikke bør anvendes megen Fliid — som betragte det homiletiske Fag, som det ene Fornødne hvortil man alene bør opofre sig. Som den første Yderlighed frembringer maadelige Prædikantere, saa vil den sidste formindske Antallet af duelige Katecheter og istedet for den Geistlige bør være Skolelærerens Veileder, saa vil han stundom deri staae tilbage for ham og blive ubekymret om Underviisningens hensigtsmæssige Behandling i Skolerne. Deraf følger, at Præsten stedse bliver Bygningsmester paa slet Grundvold, fordi Forstandens Dannelse i tidlig Alder er tilsidesat. Ethvert Ord, som muligen oplivede Lysten til det katechetiske Fag, bør derfor ikke dølges. Nogle have søgt at raade Bod paa tiltagende Ligegyldighed for denne betydningsfulde Sag, ved at give Katechisationer tillige en Form af et sammenhængende Foredrag eller og at blande saameget deri, at man ofte taler selv mere, end man katechiserer. Det skeer for at vise, at man forstaaer at røre Hjertet ved Underviisningen og at give den en tækkelig Dragt, men gode Følelser, som kunne virke paa Menneskers moralske Dannelse, lade sig ikke opvække uden Ungdommen først er opvakt og veiledet til Eftertanke, og det maae skee ved dens foregaaende Underviisning ved Spørgsmaal og Gjensvar. Paa den Maade maae Begrebets Udvikling foregaae, og det alene fortjener Navn af Katechisation. Naar jeg op-

hører at spørge, saa ophører jeg tillige at katechisere. Griber jeg til det sammenhængende Foredrag eller til Tale over en Gjenstand, førend jeg tilfulde har katechiseret over den, saa røber jeg Ukyndighed og Forlegenhed. Dertil har Kateche en alene Frihed naar han vil forberede Underviisningen eller gjentage, hvad han har udviklet for at styrke Hukommelsen og lægge Sandheden paa Hjertet, ved at vise Vigtigheden af hvad der skal foredrages eller er foredraget, men da katechiserer han ikke. Hvorledes Sagen kan forberedes og Katechisationer anvendes paa ovennævnte Maade, er ikke vanskeligt for den Lærer, som selv er gjennemtrængt af Følelser for Tingens Vigtighed. Men naar man nu vil kaste Skygge paa de tilforn udgivne og af de kyndigste Mænd anbefalede Katechisationer, fordi disse ikke ledsages af den Art af sammenhængende Foredrag, saa viser man, at man har et urigtigt Begreb om Katechisation, som ene befatter sig med Underviisning ved Spørgsmaale og Gjensvar, og ved de sidste tillige fører den Uvidende til rigtig Kundskab. Ved Katechisation befordres Forstandens Oplysning, hvorved vi alle fra Begyndelsen skulle dannes til gode og retskafne Mennesker. Var det en væsentlig Fordring til Katechisation, selv at tale endeel over Religionens Sandheder, saa var den Konst at katechisere snart lært. Dersom theologiske Candidater ville nære et saa urigtigt Begreb om Katechisation, saa blev Følgen, at man aldrig lagde Vind paa at katechisere. For nu at erfare, om disse anvendte Fliid for denne vigtige Deel af deres tilkommende Embedsførelse, var det vist nødvendigt, at Vedkommende nøje undersøgte, om disse, før deres Tiltrædelse til Læreembedet, havde erhvervet sig tilbørlig Kundskab og Øvelse i dette betydelige Fag. Det var maaskee gavnligt, at man lod dem i Uvidenhed om det Pensum af Lærebogen, hvorover der skulle katechiseres, indtil de indstillede sig til Prøve. Dommen maatte da afsiges med Hensyn til Methoden og deres Øvelse, men ikke til Gjenstandens planmæssige eller vidtløftige Udførelse, som ikke lader sig tænke uden foregaaende Forberedelse. Den katechetiske Prøve vilde da meget befordre Katechetikens Studium og dens Praxis. Man gjør jo den Fordring paa en duelig Skolelærer, at han strax skal katechisere over et forelagt Stykke, bør da mindre kræves af en theologisk Candidat, der i Tiden skal være Lærerens Veileder og Forfremmer i det katechetiske Fag; ja burde han ikke tillige indgive en skrivtlig Plan til en Katechisation over et opgivet Emne, førend han fremstiller sig til mundtlig Prøve. Jeg yttrede i det Foregaaende, at det var gavnligt selv at gjentage det Katechiserede og ved kraftfulde Erindringer derover at oplive og anvende Underviisningen, og det kan ikke nægtes, at det gjør Indtryk og bevarer det Udviklede. Det er især vigtigt ved Katechisations Underviisningen, da Religionen nu skal anvendes paa deres Liv. I Skoler vil denne Methodes idelige Anvendelse neppe lade sig tænke, da det vilde optage for megen Tid og standse Ungdommens Fremskridt. Derimod troer jeg, at det meget bør bruges for den voxne Ungdom ved den offentlige Underviisning, som paa Landet finder Sted om Søndagen, især naar man tillige katechiserer over Prædikens Indhold, hvorfra man ofte kan gaae over til den brugte Religionsbog. Jeg nægter ikke, at denne Samtale med de Konfirmerede kan stifte megen Nytte, men jeg b

klager, at den sjelden kan udføres med Lyst og efter Ønske, da en Lærer, efter at have prædiket tvende Gange forud, kun er saare lidet skikket dertil. Da det nu er forordnet, bør man gjøre den saa høitidelig og gavnlig, som det er muligt, ledsage den med en kort Tale eller Bøn for og efter, og medens Underviisningen varer, stundom henvende sig til de Ældre, indstrøe passende Erindringer og gjøre flittig Brug af Psalmer. Og saameget, som jeg ellers afskyer den Raaben i Munden paa hinanden af de Svarende, saa henvender jeg mig dog ikke til nogen Enkelt ved min Kirkekatechisation. Jeg lader dem svare imellem hinanden, bemærker de gode Svar og lader dem gjentage, hvorved alle lære og ingen beskjemmes; thi aldrig glemmer jeg, at jeg har med den voxne Ungdom at gjøre. Ingen haarde Ord bør høres ved den blide Religions Underviisning; ved en hjertelig Omgangsmaade bør man søge at vinde det forsamlede Antal. Naar jeg bemærker, at Forsømmelse begynder at finde Sted, saa erindrer jeg det fra Prædikestolen, stundom og paa Kirkegulvet efter Underviisningens Ophør, men jeg bruger ingen Tvangsmiddel for at drage de Forsømmelige til Underviisningen. Hvo der ikke kommer med Videbegjærlighed og Lyst, kommer vist heller ikke med Nytte. Jeg har stedse hidtil havt den Fornøielse, at de Ældre ikke forlade Kirken, førend denne Katekisation er til Ende. Saavel Indholdet af Underviisningen som Omgangsmaaden, kan unægtelig bidrage meget til at vække Deeltagelse, udbrede Nytte uden for Ungdommens Kreds, og hos den mindre oplyste Almue have en velgjørende Indflydelse; men det er og bliver over de Flestes Kræfter at prædike to Steder og derefter katechisere, naar

ingen af Delene skal behandles, som en Bisag. Og ofte bliver Gudstjenesten for vidtløftig, naar flere Forretninger tillige indtræffe. Da den nu er lovbefalet, saa var det ønskeligt, at der dog blev bestemt en vis Alder, til hvilken de skulle fremtræde. Jeg opvaktes just til at tænke derpaa, da en gammel Pige sagde til mig ved min første Katechisation i Flyng: "maae jeg ikke nu være frie, da jeg er nog t over 40 Aar." Underligt, at denne offentlige Underviisning ikke finder Sted i Kjøbstæderne, siden det dog engang er befalet og den religiøse Dannelses Vedligeholdelse og Forfremmelse dog vel er ligesaa nødvendig der, som her paa Landet. Men kan ikke den Voxne forfremme sig selv i Kundskab, ved Ordets Hørelse og Læsning uden Lærerens Katechisationer; ellers maatte jo alle Geistlige i Kjøbenhavn og Kjøbstæder have arbeidet forgjæves paa Ungdommens Dannelse. Mange have vist erfaret med mig, at en Underviisning, som ikke blot er blevet til Hukommelses men til Forstandens og Hjertets Sag, glemmes aldrig. Blandt Kirkekatechisationer hører og den offentlige Underviisning over Jesu Lidelseshistorie. Den bør kun holdes med den voxne Ungdom. Jeg erfarede ved min Tiltrædelse her, at ingen af dem pleiede tilforn at møde, men allene Konfirmanterne og Skolebørnene. Nu erindrede jeg offentlig, at denne Katechisation var tragdt istedet for Fasteprædiken, og at jeg holdt den ikke uden for de Konfirmerede. Til min Forundring erfarede jeg da, at over 40 blandt de Voxne af begge Kjøn nu indfandt sig, og viste megen Opmærksomhed og Følelse, og svarede over al Forventning paa Spørgsmaale med Hensyn til de holdte Fasteprædikener; selv nogle Gamle vare tilstede. Jeg

brugte ellers den Fremgangsmaade, som jeg har anvendt i mine trykte Katechisationer over Jesu Kristi Lidelseshistorie. Skjøndt nu og disse Samtaler kunne være velgjørende, saa troer jeg dog, det havde været at ønske, at aldrig Fasteprædikener havde været afskaffede paa Landet, ligesaa lidet som Aftensangsprædikener i Kjøbstæderne, saa at disse Byer havde beholdt deres Kapellaner, istedetfor de ordinerede Katecheter, som ere indviede til Præster og prædike næsten aldrig. Man tør vel haabe, at Forandring deri vil finde Sted, siden der gives betydelige Kjøbstæder, f. Ex. Nestved, som endnu ingen ordineret Katechet har erholdt. Præster og Skolelærere have jo hver sine særskilte Pligter, hvorfor da at ønske en Blanding at vedvare, som avler Indbildning, men stifter neppe nogen Nytte. Jeg ønsker gjerne Kjøbstederne sine Aftensangspræster tilbage, thi jeg veed, de savnes paa flere Steder. Man tilgive mig denne fra Materien afvigende Yttring, som jeg er vis paa, har Fleres Bifald.

Hvedstrup, d. 7 September 1826.

P. Holst.

E. Skr. Det der bevægede mig til at fremsætte Ovenstaaende om Katechisation, var en Yttring, jeg læste for kort Tid siden, hvis Mening omtrent var den, at de forhen udgivne Catechisationer ikke havde den forønskede behørige Form. Derved kunde jeg ikke være ligegyldig, da jeg var den første, som vovede at udgive en Catechisation i Modersmaalet, og til at fortsætte dette Arbeide og udgive en Samling paa Hr. Directeur Schultz's Forlag fattede jeg Mod og Lyst ved at modtage en gunstig Bedømmelse i neueste theologische Annalen 1804, hvori det hedder: "Fattelighed og Korthed i Spørgsmaalene, naturlig Fremgang fra det Enkelte til det Almindelige, Undgaaelse af en for kunstlet Analysering og Skelettering af ethvert Ord og Begreb, og en priselig Duelighed i ikke at oversee eller lade ubenyttet noget Væsentligt af de Stykker af Catechismus der skulle afhandles, ere disse Catechisationers Fortrin."

(Indsendt.)

Rees — en Hollænder — har opfundet en meget vigtig Regel for dem som øve sig i Regnekonsten; thi efter denne kunne alle mulige sammensatte Forholde, saavel lige som omvendte, regnes; naar de grunde sig paa geometriske Proportioner.

Anmeld. har ingensinde fundet denne Regel tydeligere fremsat, end i 4de Oplag af N. Søndergaards praktiske Regnekonst S. 120, og har intetsteds savnet den mere end i Hr. Dct. G. F. Ursins fortræffelige Regnebog; thi deri forekommer den ham hverken tydelig nok fremsat for Enfoldige, eller tilstrækkeligt afbenyttet. Alle de Regnearter under Navn af: sammensat Regula Detri, omvendt sammensat Regula Detri, directe Rentes-Regning, omvendt Rentes-Regning m. fl. opsættes og beregnes meget tydeligt efter denne Reesiske Regel, og een Regel er lettere at lære og bedre at huske, end mange Regler.

For dem, som ønske at kjende denne Regel og som ikke eje N. Søndergaards Regnekunst, vil jeg i al Korthed fremsætte den, og oplyse

den med et Par Exempler af Hr. Oct. Ursins Regnebog, taget af den omvendte sammensatte Regula Detri og omvendt Rentes-Regning, No. 4 S. 84 og No. 14 S. 113."

I disse Regnearter ere to Sætninger, een fuldstændig — med 3 eller flere Led — kaldes den bekjendte Sætning, og een hvori fattes et Led, kaldes Spørgesætningen. Den første Opgave er følgende:

Een har vundet $19\frac{7}{27}$ pC. p. A., hvorlænge har han havt 324 Rbd. udestaaende, for at vinde 26 Rbd.?

Dette ordnes saaledes:

1. Den bek. Sætning 100 Kap. $19\frac{7}{27}$ pC. 12 M.
2. Spørgesætningen 324 — 26 — X —

Nu sættes det ubekjendte X paa venstre Side af en vertikal Streg; dernæst overveies ved ethvert af de andre Led i Spørgesætningen, om dets Forhøjelse alene vilde gjøre, at X — det ubekjendte — blev større eller mindre. De Led, hvis Forhøjelse vilde gjøre X større, sættes paa højre Side af Stregen; og de, hvis Forhøjelse vilde gjøre X mindre, paa venstre Side under X. Altsaa efter denne Opgave: Skulde 324 Rbd. give flere Renter end 26 Rbd., saa maatte den staae i længere Tid — X blev større — og 26 sættes paa højre Side. Skulde Kapitalen — 324 — forhøjes, og dog kun give 26 Rbd. i Rente; saa maatte den staae i kortere Tid — X blev mindre - og 324 sættes under X.

X	26
324	
Fac. 5 M.	

Derpaa flyttes den bekjendte Sætning ned, saledes, at de samme Navne komme ligeoverfor paa den anden Side af Stregen. Altsaa Kapital 100 kommer ligeoverfor 324 paa højre Side; Renter $19\frac{7}{27}$ ligefor 26, og 1 Aar — 12 Maaneder — ligefor X. Behandlingsmaaden hører ikke herhen; men nu staae Tallene rigtige, uden nogen Omvending, som altid er vanskelig at skjønne for den mindre Ovede.

Den anden Opgave er: En kjøber 4000 Rbd. Kgl. Obligationer for $67\frac{1}{2}$ pC., sælger dem atter til $76\frac{1}{2}$ pC. efter $1\frac{1}{2}$ Aars Forløb, har imidlertid af hvert 100 Rbd. Oblig. trukken 5 pC. aarlig Rente. Hvormeget har han tjent?

Nu eftertænkes hvad han vandt, som var

a paa Salget 9 Rbd. og

b $1\frac{1}{2}$ A. a 5 pC. $7\frac{1}{2}$ — $16\frac{1}{2}$ Rbd.

Den bek. Sætning $67\frac{1}{2}$ Kap. $16\frac{1}{2}$ Rente $1\frac{1}{2}$ A.

Spørgesætningen 100 — X — 1 —

See ovenfor. Fac. $16\frac{8}{27}$ pC. p. A.

Indenlandske Efterretninger.

I Aalborg er død Professor Rasmus Severin Kisbye. Man læser om ham i Aalb. Avis følgende Nekrolog: Han var fød 1754 i Odense, hvor hans Fader, Magister Hans Kisbye, var Professor i det Ebraiske Sprog og Lector i Theologien ved Gymnasiet; Moderen Helena Ambrosia Brinch. Han deponerede fra Gymnasiet og laae siden paa Ehlersens Collegium. 1777 tog han theologisk Attestats og rejste i samme Aar udenlands, hvor han i tre Aar studerede i Leipzig og Göttingen. 1782 erhvervede han sig Graden som Magister philologiæ, ved en Disputatio de disciplina Arcani in veteri ecclesia, blev i samme Aar Conrector i Bergen, hvilket Embede han forestod over en Snees Aar, og var siden Rector ved Aalborgs Kathedralskole, indtil Alderdoms Skrøbeligheder gjorde det til en Nødvendighed for ham at trække sig tilbage til et filosofisk Otium. Legems Sygdom og Smerter, Mangel paa Synet, en elsket Hu-

strues og to Sønners Død vare Tilskikkelserne i hans sidste Aar, som prøvede Oldingens Resignation, og han bar dem som Filosof og Christen til sin Dødsdag den 1ste September sidstleden. Som Videnskabsmand udmærkede han sig ved en overordentlig Flid, forenet med Selvtænkning, og han besad en udmærket Skat af Kundskaber, ikke blot i, men og udenfor hans egentlige (filologiske) Fag. Om hans Charakteer som Menneske kunde ikkun være een Dom, og han var derfor med rette elsket, agtet og æret af Alle uden Undtagelse, som kjendte ham, og hans Minde vil stedse være dem dyrebart". Hans efterladte Datter skriver: "Nedbøiet staaer jeg ved det kjære Liig, min sidste Støtte her i Livet, og er dybt bevæget ved Forsynets ugrundelige Tilskikkelser, som i mindre end eet Aar bortkaldte fra mig Fader, Moder og begge mine Brødre. Eensom tilbage, uden Forældre og Sødskende, ærer jeg under Taarer tillidsfuld den Alvises Villie".

I Literaturlexikonnet anføres han, og derfra tilføje vi til ovenstaaende Nekrolog: at han 1804 blev Rektor i Aalborg; og 1811 blev han med Titel af Professor entlediget.

Om vor Fabrikflid giver Hr. J. C. Lange i sit lidet Skrift: Grundaarsagerne til Handelens og andre Næringsveies Standsning og Midlerne ꝛc., følgende korte Oversigt: "Det staaer sig med nogle Grene af Kunst- og Haandverksfliden, bedre end man skulde formode, bedre end selv mangen Indfød troer. Til en Priis af 12 à 14 Mk. pr. Al. leverer f. Ex. Modeweg mørkmeleret Klæde saa godt, at jeg har hørt Adskillige vurdere det for 4 Rbd. Hans Machinerie drives ved Hestekraft; desuagtet holder han en betydelig Deel Mennesker i Virksomhed. Han har selv Stampeverk og Farveri, hvilket sætter ham istand til at levere sine Fabricata billigere end de fleste Andre. Han agter at forskaffe sig et Dampverk fra Sverrig, som han vil drive med Tørv, hvilket ei skal komme dyrere end med Steenkul. Ogsaa Hoppe med flere af vore Klædesfabricanter, ligesom i sin Tid afdøde Hjorth, have leveret fortrinlige Klædevare; kun er Afsætningen af de finere Sorter alt for ringe, efterdi de Fleste foretrække udenlanskt Klæde, og kun kjøbe det indenlandske naar det har fremmedt Stempel, om end dets Priis og Qvalitet ere ligesaa gode som Hiints. — Bonfils og flere af vore Bomuldsfabricanter levere saa gode Vare, at de tildeels ere erkjendte for bedre end de fremmede, og have betydelig Afsætning baade inden- og udenlands, især til Petersborg. — Ogsaa andre danske Arbeider agtes som fortrinlige, f. Ex. vore Sølvarbeideres, hvis Former ere langt skjønnere og smagfuldere end de svenske og engelske; ligeledes vore Snedkeres, som under sidste Krig fandt stor Afsætning til Sverrig, ja endog til England; begge disse Arter af Kunstflid ere uden tvivl meget forædlede ved vort Kunstacademies Bestræbelser. Endvidere fortjener en stor Deel af vore Kunstdreiere og Gjørtlere al Opmærksomhed og Opmuntring: men fornemlig vore Blikkenslagere, hvis laquerede Arbeider i faa Aar ere fremskredne til en høi Grad af Fuldkommenhed, og, hvad især Boutiklamper angaaer, endog foretrækkes de udenlandske, fabrikmæssigt forfærdigede, i Hensyn til Brugbarheden, efterdi de sidste ofte ere mangelfulde i den indvortes Indretning, og vanskeligere at behandle end de her forfærdigede. Vare danske Hatte at faae til billigere Priis, vilde de ogsaa i det Hele fortjene Anbefaling for deres Varighed og Former, skjøndt Enkelte let faae Bræk; selv Fodtøi har allerede i endeel Aar vundet forskjønnet Form, og Mangfoldighed i det dertil brugte Material. Alt dette, med Mere, viser noksom, at Dansken ei savner Hoved og Hændighed til Fabrikflid."

Blandede Efterretninger.

Strax ved Bergen paa den nordøstlige Side langs Byfjorden ligger den Strækning der kaldes Sandvigen. Dette Sted, der indesluttes mod Byfjorden af en Mængde Pakhuse, har paa den østlige Side høie, steile, og nøgne Fjelde. Vel findes her adskillige vakre Sma-

partier, og endeel Lystgaarde, men man kan vel næppe i det Hele kalde denne Strækning smuk. Den nærmest Byen liggende Deel af Sandvigen er nu saa stærkt oebygget, at den kan ansees for en Forstad, der meest beboes af Fiskere, Søefarende og Andre af Arbejdsklassen. Af Møllebrug og Reberbaner findes her adskillige. Norden for Sverresborg, og adskilt fra samme ved en lille Dal, hvori Forstaden Skudevigen ligger, findes en imod Fjorden steil Klippe, hvor fordum skal have været en Skandse. Det er om det Sted Holberg beretter, at der paa den nordre Side findes en Hule, som strækker sig langt ind i Bjerget. Det er maaskee denne Hule, som har givet Holberg den første Idee til at lade sin Niels Klim, igjennem en saadan Hule paa det nærliggende Fløjfjeld, nedstige til Underverdenen. En Kommandant, Oberst Cicignon, skal have ladet omnævnte Hule undersøge ved et Menneske forsynet med Lygte. Men da Lyset slukkedes i en Afstand af 18 Favne fra Indgangen, kom Personen forskrækket tilbage, og fortalte om gruelige Syner derinde. I et Fastingsk Manuskript fortælles ogsaa det Fabelagtige om denne Hule, at en Hund, som gik ind i samme, kom efter nogen Tids Forløb tilsyne igjen ved en omtrent ¼ Miil fjern Gaard; men — thi noget underbart maatte være med — uden Haar. Aabningen til denne Hule er saa snæver, at et Menneske kun med Møie kan krybe ind i samme; og større har den aldrig været, thi Mundingen dannes ved faste Klipper. — Saa langt man fra Aabningen kan see ind i den er den horizontal. Ved at undersøge den med lange Stænger, finder man ingen Ende. Den hører, især om man af Sagnet skal tage Anledning til at troe dens lange Udstrækning, til en af de mærkeligste Huler.

I det norske Morgenblad No. 204 læses Noget om militære Forfremmelser, og om Rangspersonernes Rettigheder i Norge. Deri forekommer følgende: "Efter det aabne Brev af 28 Juni 1808, angaaende Dannebrogordenens Udvidelse, skal Medlemmerne af denne Ridderordens 3die og 4de Classe, som Kongens udmærkede Mænd, allevegne udenfor deres Tjenesteforhold ansees og behandles, som de første blandt deres Ligemænd. Deraf følger, at en Statsraad, som er Ridder af Dannebrog, i det Ceremonielle gaaer over andre Statsraader, om de end ere Commandeurer af Sværdordenen eller Nordstjernen, ja endog Seraphimer Riddere. Hvem kan vel betage Ridderne af Dannebrog denne Ret, uden at krænke Kielertractaten, de gjældende Love, og selv Kongen af Danmark. Dannebrogordenens Riddere have derfor lovlige Rettigheder i Norge; de svenske slet ingen; en Seraphimer-Ridder maa under lige Charge vige Plads for en Ridder af Dannebrogordenens fjerde Classe."

Et tyrkisk Cirkulære i Aaret 1770.

Keiser over Opgangen og Nedgangen, Storherrernes Herre, som nedstiger fra den store Prophet Mahomed pp.

Efterdi Tyrkernes Storherre har erkjendt, at den store Gud er fortørnet over hans Magt, Undersaatter og Rige, idet de ere blevne meget plagede og afmatted af Christen-Fienden, som baade til Lands og Vands oftere have overvundet dem og frataget dem meget Land; formodentlig af den Aarsag, at Tyrkerne paa forkeert Maade formeget forlode sig paa deres egen Styrke; saa befales og anordnes, at stille Guds og Prophetens Vrede ved i Nyemaanens 5te, 6te og 7de Maaned, om Fredagen, hver Mand de bestemte Dage skal afholde sig fra Spise og Drikke indtil Stjerneskin. Muftien og andre Kirketjenere skal benævnte Dag gaae frem i Bodklædning, omgjordede med Strikker, Øinene nedslagne, med ukæmmet Skjæg og jammerligt Skrig. De skal paa offentlige Steder og derefter i Moscheerne udraabe Sorgklagen: aabner Naadens Porte. Paa Halvøen Morea skal Prophetens Lade offentlig ombæres, sat paa Sølvgræshopper, røget, og fyldt med de døde Tjeneres og Spahers Been, som i Feldtslagene omkom, paa det at Propheten ved saa stort Tab af Døde maatte lade sig bevæge, at forsone Guds Vrede. Dette skal skee

alle 3 Fredage og benævnte Lade hvergang paa aaben Mark og Gade opstilles, og skal alle Moscheens Borgere og Pilgrime da, tilligemed alle Laug og Haandværkere, da løbe 7 Gange rundt og med grædende Stemme synge Klagesangens Ulykke; ingen Strengeleg, Piber, eller andet deslige skal klinge, meget mere skal alt bestaae i stærk Skrig og Brøl; paa sidste Dag skal og anstilles en almindelig Omgang af 25 Mile. 1. Skal af 600 Personer, som ere iførte Bodsklædninger og omgjordede med Strikke, barfodede og uden Turban, ombæres en Lade fuld af Dødningebeen med sønderbrudte Sabler og Spyd m. v. 2. Følger 300 Muselmænd med blodstænkte Klæder, bestrøet med Aske, slagende deres Lemmer under Graad og Brøl. 3. Kommer 6000 Mennesker, blottede fra Hovedet til Beltestedet, som pidske deres Skuldre og Brystet med Torneriis, at Blodet rinder til Jorden, uden at aftørres. 4. Følger Prophetens Lade, understøttet af 30 Spahis uden Turbaner, som ere omgivne af 30 Bassar med blottede Sabler, der ombringe alle og hver, som vise frækt Øje mod Laden og kaste dem for Hundene til Føde. 5. Skal i hver 5te Deel af Milen nedsables en Jøde og et Æsel, ialt 125 Jøder og 125 Æsler, som blive liggende i deres eget Blod paa Jorden. 6. Gaae 30 Landbassare, uden Purpur, med flette af sort Linned i Jøde- og Æselsblod dyppede Turbaner, som bæres i bagbunden Haand, uden Sabel, men istedet en Hesterumpe, som hænger ned til Jorden og støver op. 7. Følger 300 Janitscharer, uden Vaaben, blot med Stokke, som slæbe hen ad Jorden, og som skrige idelig: Gud min Beskytter og Redder. 8. Rider Visiren med blaa blodig Turban paa en halt Æsel, slaaer Hovedet med et Rør, begræder de mange Ulykker og raaber: Tilgiv Herre min Uskjønsomhed. 9. En Kasse med Guldmynt strøes til de Fattige, men under Spedningsstraf ei opsamles. 10. Slutningen gjør en stor Mængde med 100 Bodmænd i Midten, som med Knive skjære sig i Armene og Brysterne, at Blodet flyder til Jorden m. v.

(7.)

Kjøbenhavns Børs, den 12 September 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 227		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 10½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciesfedler pr. 100 Specier	163	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	102½	103 i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	54¾	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Anecdoter.

(Meddeelt. 7.)

5. Den tyrkiske Munk.

Da en saadan Munk engang havde bestjaalet en Ven, og ham til Taksigelse skulde afhugges Haanden, bad den Bestjaalne Dommeren om Vennens Fritagelse for Straffen, hvilket dog afsloges, og paa Tilspørgende af Dommeren, hvorfor han havde forøvet Tyveriet hos sin Ven? svarede Munken: Herre! der staaer skrevet: "Man skal udtømme Vennens Huus og ikke banke paa Fjendens Dør. Man maa tage hos Vennen, hvad man ej kan overkomme hos Fjenden."

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 74.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 16 September 1826.

I Anledning af en billig Beklagelse i Kjøbenhavns Skilderie 1825, No. 52, i et Brev fra Aalborg over Manglen af de raskere og nemmere Hørredskaber i Jylland.

Billig er Beklagelsen, da Forfatteren ei har havt Leilighed at kjende, hvad der var naaet: thi uden nemmere Hørværke kan i Danmark ei ventes af Hør og dens Forædling det Gavn, som baade Jorbund og Clima og Erfaringer give Ret til at vente. Betreffende bemeldte billige Beklagelse, vil Indsenderen for Læserens Skyld anføre Følgende, af Hr. J. C. Langes lille Bog, Grundaarsagerne til Handelens og andre Næringsveies Standsning, og Midlerne til deres Fremhjelp og muelige Gjenreisning: "I Kjøbenhavns Skilderie 1825, No. 52, beklages i et Brev fra Aalborg, at Ingen i Jylland søger at faae Maschiner, som de haves i England og andre Lande, til at tilberede Hørren, efterat den er rusket, hvori vi egentligen staae tilbage, da Hør og Hamp got kunne trives hos os". „I samme Brev yttres, at vore Landmænd ei længere bør betragte Kornproductionen som deres Næringsvei, men derimod lægge sig mere efter Qvæg- og Faare-Avl, og af alle Kræfter søge at forbedre disses Racer". „Forfatteren burde have tillagt Noget om de, især under nærværende Conjuncturer, saa vigtige Handelsplanter."

Forhaabentligen vil nu Brevets Forfatter have læst i Viborgs ell. Randers Avis følgende Anmeldelse, i sidstafvigte Julimaaned.

Ved Søndermøllen under Asmild Kloster pr. Viborg er anlagt en Hør-Bryde og Skætte-Maskine, som drives med Vand og hvortil vil blive føjet en Hør-Tørrestue og Hæglerie. — Egnens Beboere kan saaledes i dette Efteraar faae deres avlede og røddede Hør der tilberedt, og finde den billigste og redeligste Behandling, naar de behagelig vilde melde sig hos

Zache,
Forpagter af Søndermøllen
pr. Viborg.

Desforuden er i Veile Amt Hr. Farver Dalges's Hørværk ved Hestekraft, Hr. Wulffs

i Nebelmølle ved Vandkraft, Hr. Møllebygger Tines Nielsens ved Vandkraft, nær Greismølle, og Eierens af Skibdrup Mølle, som endnu er allene Skjetteværk. Fremdeles, i Aarhuus Amt, Søren Nielsen Wads i Størring ved Hestekraft, og Niels samt Peder Christensens i Stjær, ligeledes ved Hestekraft.

(Fortsættelsen følger.)

Følelsers Værd og Uværd.

I Anledning af Katholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, P. 533 Lin 26, til P. 534 Lin. 2.

Der siges paa det her anførte Sted i benævnte Skrivt: for at den religieuse Troe kan vækkes til et Liv, som med Virksomhed griber ind i det menneskelige Væsen, maa Følelsens Magt tages til Hjelp. Paa det at de i dette Sted brugte theologiskphilosophiske Udtryk maae vorde almeenfattelige for den, som ikke er Theolog, ei heller Philosoph, bør anmærkes: at religieus Tro er den faste Overbeviisning, som et Menneskes Fornuft faaer ved rigtige og tydelige Kundskaber, fornemmelig i Religionen; et Liv, som med Virksomhed griber ind i det menneskelige Væsen kan ei være andet, end en Styrke, nemlig i Overbeviisningen, som er virksom i et Menneskes hele Sind og Forhold; Følelse er Sindsbevægelse; og Følelsens Magt er mægtig Sindsbevægelse. I hine Ord siges da: for at den faste Overbeviisning, som et Menneskes Fornuft faaer ved rigtige og tydelige Kundskaber, fornemmelig i Religionen, kan faae Styrke til at virke paa et Menneskes hele Sind og Forhold, maa mægtig Sindsbevægelse tages til Hjelp.

Fornuften er af Skaberen sat til at styre det hele Menneske med alle dets Evner og Kræfter; den maae da være skikket til at udrette det, som den er sat til at udrette; og naar den er, fornemmelig ved Religionskundskaber, uddannet saaledes, som den kan og bør uddannes, da behøver den ingen Hjelp til at virke paa, eller at styre et Menneskes hele Sind og Forhold; thi dersom den har faaet en Overbeviisning, som er grundet paa rigtige og tydelige Begreber, og denne Overbeviisning er tillige levende, det er, nærværende i et Menneskes Forestilling; da vil slig Overbeviisning ufeilbarlig bestemme Menneskets Sind og Forhold. Beviser for at dette er Sandhed sees ofte i det daglige Liv; fordi enhver har den faste og levende Overbeviisning, at Ilden brænder, derfor tager ingen fat paa den. Det samme gielder i ethvert Tilfælde, i hvilket et Menneskes Overbeviisning er fast og levende; den driver det, som et fornuftigt Væsen, til at tænke og handle overeensstemmende med den faste og levende Overbeviisning, som det har. Fornuften, hvis den er uddannet, som den kan og bør uddannes, behøver da ikke Hjelp til at styre et Menneskes Sind og Forhold; men om den endog behøver Hjelp dertil, ere Følelser eller Sindsbevægelser allermindst skikkede til at hielpe den.

Om Sandheden af dette sidste vil man let vorde overbeviist, hvis man tænker sig det Forhold, som der er imellem Sielens Tænkeevne og dens Sandseevne; skiønt begge virke giensides paa hinanden, ere de dog i flere Hensigter hinanden modsatte. Tænkeevnen, som er Fornuften, Sielens ypperste Evne, er den styrende og virkende Evne, som tænker, danner Begreber, giør Slutninger og dømmer; den fordrer til alt

dette et roligt Sind. Sandseevnen er en ringere Evne, adlydende og lidende; den modtager Indtryk deels af Tænkeevnen, deels af udvortes Ting igiennem Legemets Sandseredskaber; den sandser og frembringer Følelser eller Sindsbevægelser. Paa denne Maade fordrer Tænkeevnen Roe for at kunne virke; men Sandseevnen frembringer Følelser og Sindsbevægelser, og forstyrre ved disse den Sindsroe, som Tænkeevnen behøver for at kunne virke. At dette er Sandhed maae enhver, som er vant til at tænke, kunne være overbeviist om, og maa have fundet, at til at tænke behøves et roligt Sind, og at Sindsbevægelser forstyrre Tænkning. Dette vidste ogsaa de gamle Pythagoreer, hvilke vare, som Cicero siger, vante til ved Sang og Strengeleeg at kalde Sindet tilbage fra spændt Tænkning til Hvile. Efter dette styrke mægtige Følelser ikke Fornuftens Overbeviisning, men svække den snarere.

Dersom dette er rigtigt, saa maae enhver Fornuftig ikke alene ønske, at alt, hvad som støder Fornuft og Sands, maa være borte fra Kristnes offentlige Gudsdyrkelse; men endog ønske, at alt, hvad som kan pirre Sandserne, og derved adsprede Mennesket og hindre det i at tænke, maa være ude af vore Gudshuse; thi vor Tidsalders saakaldte forfinede Liv, har mere end nok, af det, som kan pirre et Menneskes Sandser; og vore Gudshuse ere dog bestemte til, ikke at føde Sandserne, men til at belære Menneskets Fornuft, og at frembringe religieus Tænkning og et Forhold, som stemmer dermed.

Vilde nogen uagtet dette, dog tillægge religieuse Følelser ved den offentlige Gudsdyrkelse en høi Værd, da maatte det vel være gavnligt at tænke sig følgende: det er Fornuften allene, som tænker; kun ved Tænkning er det, at rigtige og tydelige Begreber faaes, og at fast Overbeviisning, som skal virke paa et Menneskes Sind og Forhold, frembringes. Sandseevnen giver ingen Begreber, den modtager kun Indtryk og frembringer Følelse; det eneste, som den kan, i Hensigt til Begreber, virke, er, den kan ved Følelsen fremkalde i et Menneskes Forestilling de Begreber, som dets Fornuft har allerede erhvervet sig, og dette kan Sandseevnen dog kun udrette hos det Menneske, hvis Fornuft er øvet i at tæmme Følelsen i den Grad, at Sindet beholder under Følelsen den fornødne Roe til at kunne tænke. Efter dette tænke man sig Menneskerne ved den offentlige Gudsdyrkelse. Nogle komme der med rigtige og lyse Begreber, og ere vante til at beherske deres Følelser eller Sindsbevægelser; men den større Deel kommer der med faa, halvrigtige, utydelige Begreber, og kiende ei engang hvad det vil sige, at tæmme sine Følelser; lad dem nu alle ved Gudsdyrkelsen og dens Ceremonier føle Sindet mægtigt bevæget; hvad virker da denne Sindsbevægelse? hos de første kan den virke, at den tilbagekalder i disse Menneskers Forestilling en Deel af de rigtige Religionsbegreber, som deres Fornuft er i Besiddelse af; dog dette kun under den Betingelse, at de tæmme denne deres Følelse saaledes, at Sindet beholder under Følelsen den fornødne Roe til at kunne tænke. Derimod giør den samme Sindsbevægelse de Sidste, fordi det mangler dem paa rigtige og lyse Begreber, næsten tankeløse, og hvis Følelsen er mægtig, som bedøvede; og Følelsen selv forflyver uden nogen Virkning, saasnart Mennesket vender sig til sit Livs Arbeide og Tummel. Mange Beviser kunne anføres for, at dette er Sandhed.

Ydermere, det gaaer paa en vis Maade med Sielens Tænkeevne og dens Sandseevne som det gaaer med Legemets Dele og dets Lemmer; disse tabe i Styrke, naar de ikke øves og bruges; vinde derimod Styrke ved Øvelse og Brug; hvor kunne Sandserne ikke skiærpes ved Øvelse og Brug? Det er Øvelse og Brug, som giør den høire Arm stærkere end den venstre. Som det gaaer i dette Stykke med Legemets Lemmer saa gaaer det ogsaa med Sielens Tænkeevne og dens Sandseevne; øves og bruges den første stadigt, da vorder den altid stærkere og skarpere, og tæmmer lettelig Sandseevnen og de Sindsbevægelser, som den frembringer; men dersom den sidste øves og bruges stadigt, da lader den ikke Tænkeevnen Roe til at tænke; denne taber da i Styrke i det Forhold, i hvilket Sandseevnen vinder. Et sørgeligt Beviis for denne Sandhed see vi hos Menneskerne i Almindelighed, især hos Mennesker i høie Stillinger, som med den bedste Villie ere tillige følsomme; naar en snue Paatrængende forstaaer, enten ved Smiger eller ved forstilt Religieusitet, at vække slige Menneskers enten Ærefølelser eller religieuse Følelser, saa lade disse Mennesker, med den bedste Villie, men tillige følsomme, sig ikke sielden lede af deres Følelser til det, som de med en rolig tænkende Fornuft vilde selv ikke billige.

Hertil kommer endnu: at naar et Menneskes Tænkeevne ikke kan tæmme et Slags Følelse, f. Ex. Letfærds eller Vellystens Følelse, da kan den ei heller tæmme noget andet Slags Følelse; og at følgelig Sandseevnen, istedet for at beherskes af den høiere Evne, vorder selv herskende, og frembringer ved hver given Anledning alle endog de meest forskiellige og afskyelige

Sindsbevægelser. Beviser for denne Sandhed see vi daglig hos enkelte Mennesker; som hos hele Folkeslag. Den, som lader sig beherske af vellystige Følelser, den lader sig ogsaa ved hver given Anledning beherske af Vredes, Hovmods, Herskesyges og Frygts Følelser. Det Folk, som før beherskedes af høi Ærefølelse, af hvor mange ulykfalige sønderslidende Følelser beherskes det nu, og bliver derved et Rov for uvidende, gierrige, herskesyge Munke. Mon ikke ogsaa det største Bigotterie, som kommer Jesuitiske Kunster vel tilpas, findes hos det letfærdigste Folk? En skrækkelig advarende Lære for hver Regent, for hvert Folk: Følelser, naar de ikke beherskes af en tilbørlig uddannet Fornuft, forstyrre ikke alene enkelte Menneskers Sindsroe, men endog Staters Roe. Kun en uddannet, oplyst Fornuft, som styrer Regentens og Folkets hele Sind og Forhold, bevarer og befæster, saavel enkelte Menneskers Sindsroe, som Staters Roe.

Af Foreстaaende maa nødvendig følge:

1. Alle Følelser, som stride mod en, især ved Religion uddannet Fornuft, følgelig ikke beherskes af den, nedværdige Mennesket, og giør dets Liv ulykkeligt, dets Aand usalig.
2. Alle Følelser, som ikke stride imod en tilbørlig uddannet Fornuft, kunne, skiønt de ikke beherskes af den, dog være som Cicero siger*), unyttige; han burde maaskee have lagt til: naar Leilighed til at handle efter Følelsen gives i det Dieblik, da Følelsen har Liv; f. Ex. Soldaten i Slag, og den, som ved at see en anden i Livsfare, henrives af sin Følelse og redder den anden.

*) Utile est, uti motu animi, qui uti ratione non potest. Tuscul. disput. l. 4. c. 25. p. 201.

3. Alle, ogsaa religieuse, Følelser, som stemme overeens med en, især ved Religion, tilbørlig uddannet Fornuft, og tæmmes af denne saaledes, at Sindet beholder den fornødne Roe til at tænke, have nogen Værd; men dog have en rigtig og lys Tænkning, en fast og levende Overbeviisning, og et Sind og Forhold, som stemmer aldeles med slig Overbeviisning, en langt høiere og ypperligere Værd, end alle, endog religieuse. Den, som tvivler om, at dette er Sandhed, han tænke sig Aandsnærværelse i Farer, og tænke sig tillige hvad den er, og hvad den virker paa dem, som høre eller see den. Aandsnærværelse er intet andet, end en saaledes uddannet Fornuft, at den beholder, midt i de største Farer, fuld Tænkekraft, fordi den er mægtig til at beseire enhver Følelse af Frygt. Men hvad føler hver, som hører eller seer slig Aandsnærværelse? han føler upaatvivlelig Beundring og Ærefrygt; Ærefrygt, ikke for det Menneske, som viste slig Aandsnærværelse; men for den høie, mægtige, jeg maatte næsten sige guddommelige Fornuft, som satte Mennesket istand til at beherske Følelsen af Frygt. Men hvad ere da alle Følelser, endog de vi kalde de ædleste, hvad ere alle i Sammenligning med slig en Fornuft, naar den viser sig i sin hele høie Styrke, og aftvinger, endog den Ufornuftige og Lastefulde taus Beundring, stum Ærefrygt? —6—

* * *

Det Lys uagtet, som Indsenderen af det i "Kbhvns. Skilderi", Nr. 72, indrøkkede Stykke har udbredt over Anordningsmæssigheden af

Coursnoteringen, ved at berigtige Det, der i den Anledning fremsattes i ovennævnte Blads 70de Numer, derhen: "at Indsenderen med Vished veed, at Committéen hver Børsdag *) modtager af Mæglerne Opgivelser af de Summer, disse have solgt, samt til hvilke Priser", — kan man dog ikke undlade, at bemærke: at der ligesuldt ikke hersker nogen Klarhed over den Maade, paa hvilken den noterede Cours opstaaer.

Det maa naturligviis indrømmes, at Vexelmæglerne, om Coursdagene, afslutte det af dem Kjøbte og Solgte til noteret Cours, det vil sige, til en Priis, der hverken bestemmes af Sælgerne, eller Kjøberne, og som følgeligen er en Hemmelighed saavel for disse Sagen vedkommende Personer, som for Mæglerne selv. Hvorledes nu denne almindelige, eventuelle Priis pludseligt kan forvandle sig til saa positive Priser hos Mæglerne, idet de træde frem for Committéen, at en officiel Priis kan opstaae af disse, er Noget, som det næppe er let at forklare sig. At Cours-Committéen har Nok for sig, naar Summer og Priser opgives den af alle Vexelmæglerne, uden Undtagelse, er naturligt; da det imidlertid vel ikke kan være den ubekjendt, at Mæglerne paa Coursdagene afslutte deres Kjøb og Salg til noteret Cours, samt at der, for at forvandle denne uvisse Priis til positive Priser, uden de respective Kjøberes og Sælgeres Mellemkomst, hvilken jo ikke finder Sted, maa indflyde et Slags Vilkaarlighed paa en, eller anden, Maade fra Mæglernes Side: saa kunde dette maaskee fortjene at tiltrække sig Committéens Opmærksomhed. Maaskee kunde den da tillige formaae

*) Skulde Indsenderen ikke mene: hver Coursdag?

Mæglerne til, saafremt den ellers maatte finde det gavnligt, at afslutte deres kjøbte og solgte Summer til positive Priser; hvorved det Problematiske i Sagen da ogsaa af sig selv vilde bortfalde.

Den 10de September, 1826.

* * * *

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 12 September. Varmen synes nu at have taget Afsked for i Aar, og Overgangen til den mærkelig afkjølede Luft gjør Forsigtighed, især med den tilvandte tynde Klædedragt, dobbelt nødvendig for dem, som ville bevare deres Helbred. I Søndags Eftermiddag faldt her ved stormende Veir en stærk Regn og Haglslag, hvormed fulgte nogle vældige Tordenslag. — Uagtet dette ublide Veir naaede Kunstløberen S. Wulff sit Bestik med at løbe fra Nørreport til Skibhusene 3 Gange frem og tilbage, og vandt endda 3 Minuter af de bestemte 69.

Aarhuus, den 12 September. Den unge Violinspiller Simonsen fra Svendborg, i Fyens Avis anmeldt som et for sin Alder udmærket dansk Konstner-Talent, er kommen hertil med sin Fader, der skal have ligesaa stor Ære af denne hans yngste Søns Uddannelse, som af hans to ældre Sønners, hvis musicalske Fortjenester ogsaa ere almindelig erkjendte. Desuden har Faderen i sin Tid indlagt sig megen Berømmelse ved sin højst udmærkede Elev Mads Dam, med hvem han ogsaa for en Snees Aar siden gjorde en Kunstreise gjennem Jylland. Bemeldte Hr. Dam er nu kongl. Kammermusikus og Medlem af det kongl. Operakapel i Berlin.

Kornspekulanternes Commissionairer her i Egnen ere i disse Dage i største Virksomhed med Opkjøb af Kornvare, især Havre, som de betale med 21 Mark Tønden. I nogle Uger have vi her i Byen med Nød og Neppe kunnet faae det fornødne Smør, der ligeledes kjøbes op paa Landet for at sendes bort; derfor var ogsaa Prisen her den sidste Løverdag egal med den kjøbenhavnske Torvepriis: 1 Mk. 8 ß. Pundet.

Viborg, den 9de September. Det stærke Tordenveir med hyppige Lyn og paafølgende Skylregn, der om Morgenen den 1ste September rasede i Odense og Randers, var og i Aalborg og Aarhuus. I Svendborg havde man det Kl. 1 om Natten i høi Grad, Lynene gjorde Luften til et Ildhav, Tordenen rullede bestandig en halv Time og medførte en stærk Svovllugt, der endtes med stærk Regn. Men her i Viborg havde vi vel om Natten Synet af Lynglimtene men ingen Torden eller Regn; først i Torsdags den 7de September fik vi efter Blæst om Natten temmelig stærk Regn, der nu daglig siden har vedvaret med svag Torden og Varme. Den brændende Luft og Jord ere derved dog afkjølede, og da Ploven ikke kan komme i Jorden førend en gjennemblødende Regn falder, saa er det saameget mere velgjørende. Torvepriserne i Dag, saa snart efter Høsten, spaae ikke den Fattige og Uformuende (og hvo er ikke det nu?) megen Glæde. Rug betaltes i Dag paa Torvet her, med 4 Rbd. 64 ß. Tønden, Byg med 4 Rbd. Er det, som sædvanligen, at Priserne stige efter 1ste October, da Gud naade Kjøbstæderne og de Fattige! Smør kostede 20 ß. Pdt. For den, der ikke behøver at sukke for det daglige Livs Ophold, er alt Saadant Bagateller; men for Dem, der med knappe Indkomster maae underholde Familie, er en saadan Priis paa Kornet saa tidlig efter Høsten, forfærdende. Vare Professionistens, Sælgendes og enhver Arbeidsklasses Indkomster de samme som før, kunde denne Bekymring ikke gjælde. Men, den mageløse Pengeforlegenhed der er overalt, berettiger til at ønske: At saadanne af Landets Indvaanere, der ikke selv avle Korn, maatte kunne faae det for billige Priser. At Smør og Oste, som Følge af Græsningens Aftagelse, ikke kan faaes uden til overdrevne Priser, er og en Plage for Arbeidsmanden og enhver Huusholder. Til Brødet kan dette tjene som uundværligt. Ved saadanne enorme Bygpriser vil Øllet ikke blive den Fattige til Deel og, naar Melken nu og mangler, sidde de da reent ud paa Vand og Brød. Fiskeriet er og aftaget betydeligt — og, naar de vigtigste Fødemidler savnes, savnes Alt.

I Thisted Avis fortælles, at en stor Fugl af fremmed Udseende havde i nogle Dage taget sit Standqvarteer paa Byens Kirkespiir, og da man, formedelst Afstanden, ikke kunde skjønne hvad Slags Fugl det var, begyndte nogle af Byens bedste Skytter den 2den Dennes at skyde til Maals efter den, og en af dem var saa heldig at nedskyde den, og blive Fuglekonge. Det befandtes da at være en af de saakaldte islanske Edel-Falke, som, forvildet fra sit fjerne Hjem, formodentlig havde valgt Kirkespiret, som det sikkreste Opholdssted imod Menneskenes Forfølgelse.

I samme Blad anprises Vandplanten Aakande (Nymphæa), afmeiet, samlet og tørret, som et ved Erfaring prøvet fortræffeligt Fodermiddel.

Blandede Efterretninger.

Gasbelysning. Efterat det Engelske Continental-Gas-Compagnie havde i Hannover bekjendtgjort, at Gasbelysningen paa Gaderne skulde der begynde den 1ste Septbr., har den fra samme Tid havt Sted. Fremdeles var bekjendtgjort, at de Indvaanere, som ville have Gasbelysning indledet i Værelser, Boutiker o. s. v. kunne erholde samme, da en Gaslampe i et Huus, saaledes at den giver ligesaa klar Belysning som 6 Talglys, vil, for at være tændt fra den Tid om Aftenen, naar det begynder at mørknes, indtil Kl. 10, blive at betale med 15 Thlr. aarlig; men naar Tændingen skal vedvare til Kl. 12 om Natten, med 18 Thlr., og Bekostningen paa Indretningen af Rørene skulde blive beregnet paa det billigste. (A. Z. 212.) Endskjøndt det med Gadernes Belysning den 12te August gjorte foreløbige Forsøg ikke havde været aldeles fyldestgjørende, saa fandt man sig dog den 1ste September i det Hele tilfreds; flere af Hovedgaderne ere nu meget skjønt, ja glimrende oplyste. I Særdeleshed udmærker sig Oplysningen ved H. K. H. Hertugen af Cambridge's Palais, og naar først samtlige ved Contrakten opgivne Lamper blive fordeelte i de forskjellige Stadens Dele, naar

nemlig samtlige "Burners" have erholdt regelmæssigen lige Aabninger, vil denne Belysning være af sand Fordeel for Staden. Man beklager nu for Tiden, at den i Begyndelsen noget knappe Fordeling af Lygterne foraarsager at for Øiet en behagelig Symetrie ei kan finde Sted, ligesom og den nu og da sig udbredende stærke Lugt ei er god. (L. d. B. H. 4392.)

I Kjøbenhavn skulde, som den i Collegialtidenden 1825 No. 40 og 41 indførte Contrakt viser, Gasbelysningen paa Gaderne have begyndt den 1ste August d. A. At det ikke er skeet seer Enhver; hvilke Hindringer have mødt, og naar Contractens Opfyldelse kan ventes, derom vides ikke nogen offentlig Underretning at være givet.

Tobaksdaaser eller Tabatierer til Snustobak har man havt i 17de Aarhundrede. De vare da lige Krudhorn, og havde en huul, almindeligen kugelformig Figur, forbundet med et lidet Rør, af hvilken man rystede Tobakken ud paa Haanden, og derfra opsnusede den. Siden fik man de egentlige Daaser, med et med en Scharniere befæstet Laag. Man gjorde Daaserne af Guld, Sølv, Tin o. s. fr., ogsaa af Stene, saasom Agat, af Glas eller Email, af Horn, af Træe og deslige. En Lakerer Martin af Paris opfandt 1740 den Kunst at forfærdige Daaser af klistret Papir. De skjønne lakerede Daaser af Blik, Tin og Papiermaché har fra sidste Halvdeel af attende Aarhundrede deres Oprindelse, og have deres Historie i Henseende til Skjønhed, Malerier ꝛc. fælles med andre lakerede Varer.

Daaser af Læder, af lige Udseende som af Skildpadde, opfandt Skotlænderen Thomas Clark og hans Søn i Edinburg at forfærdige i Aaret 1756, og han fik et kongl. Patent for sin Opfindelse (*). Da bemeldte Tid var forløben begyndte andre Englændere og Skotter at føre sig den Clarkske Opfindelse til Nytte. Ud-

*) History of Edinburg. p. 595. — Beckmann's Beyträge etc. 1 B. S. 452.

mærket skjønne Læder-Daaser af saadan Art forfærdigede man i Birmingham. Man gav dem undertiden Indtryk af udskaaret Billedværks Udseende; man belagte dem undertiden indvendig med Metal, eller gav dem en udvendig Indfatning deraf. Ogsaa Scharnieren var af Læder. Overhovedet have de en Fasthed, Finhed, Farve, Glands og Gjennnemsigtighed som fortjener Beundring.

Allerede før Clark's Patents Tid var udløbet skal man ogsaa have forfærdiget Læder-Daaser i Bologne *). Siden eftergjorte man dem og temmeligen hældigt i Tydskland. I Frankrig opkom for nogle Aar siden den Kunst, af Affald af Horn og Skildpadde at forfærdige meget smukke Daaser. Man havde nemlig opfundet at kunne blødgjøre Horn- og Skildpaddespaaner ved hede Vanddampe, f. Ex. i en papinsk Potte, derpaa presse dem i allehaande Former, og lade dem hærdes. Om denne Forarbejdningsmaade i Tydskland er optaget og hvor? vides ikke. Gulddaasers Forarbejdelse hører til Bijouteriefabrikanterne, og at der af dem faaes af de skjønneste Mønstre er bekjendt nok. Til de nyere Tiders Daaser høre de med meget fine støbte Jern-Figurer i halv ophøjet Arbejde. (Poppe.)

I Peter-Pauls-Havn, i Gouvernementet Kamschatka, døde den 25de April d. A. Oldingen Iwan Golzow paa hans 123de Fødselsdag. Da han var født under Peter Istes Regjering, saa oplevede han 10 russiske Regenters Thronbestigelse. Trods det raa Clima, hvori han levede, havde han aldrig nydt Brændeviin, eller andre blodhidsende Drikke, og blev indtil sit Livs Ende sund baade paa Legem og Sjel. I sit 23de Aar giftede han sig første Gang, overlevede siden i sin 100-aarige Ægtestand 5

*) I. C. Plachat observations sur le commerce & sur les arts. vol. I. Lyon 1766. p. 122.

kraftfulde Koner, med hvem han blev Fader til 38 sunde Børn, og Bedste- og Oldefader til 138. Faa Dage for sin Død gjorde han en Fodreise af 28 Werster (4 Miil) til en af Sønnerne, hvem han med følgende Ord forkyndte sin Død: "Kjere Søn! Jeg kommer for at bringe dig min sidste Velsignelse. Min Frygt for at den gode Gud holdt mig for uværdig til at bortkalde mig, er nu forsvunden. I afvigte Nat har min Skytspatron befalet mig at holde mig parat, til om faa Dage at vandre med ham ind i de Saliges Rige." Den fromme Olding udaandede faa Dage efter sin Sjel, rolig og blidt under en Bøn til sin Skytspatron.

To Bævere ere nylig fangne i Nærheden af Thorn, i Weichsel, efterat i mange Aar intet Spor af disse Dyr kjendtes i Westpreussen.

Kjøbenhavns Børs, den 15 September 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 228		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	166	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	$52\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$80\frac{1}{2}$	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{3}{4}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	$116\frac{1}{4}$	$116\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$54\frac{1}{2}$	55 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 75.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 19 September 1826.

Den 18de September 1826.

Helliget
Hans Kongelige Høihed Prinds Christian Frederik,
underdanigst
af
P. E. Becker.

Kjølige Efteraarsvind henveirer de guulnede Blade,
Snart i den venlige Lund findes ei Sporet af Liv.
Tiden er hurtig til Fods; thi lader os følge de Glade,
Glæden er flygtig som Faa — og skabes ved Almagtens — "Bliv"
Kan Du blot gribe en Flig af Sløret, som omhyller hende,
Stræb da med hele din Kraft at standse den Flygtendes Fjed,
At dü kan fryde dig ved al hendes Ynde at kjende,
Naar hun i straalende Glands indtager Kummerens Sted. —
Hist, hvor fra Sorgerne fri vor Christjan sin Sommerlyst nyder,
Klynget, Natur, til din Barm — Barnet hos Moderen liig —
Hist, hvor Amalia sig i Lundenes Skyggely fryder
Meer end i fyrstelig Hal, smykket med Glimmeren rig —:
Glædens Gudinde i Dag der du saa smilende finder,
Skjønt under vanlige Tag, mere end nogen Tid glad.

Agerens blændende Guld som Smykke til Fyrsten hun binder,
Fletter Kjærminder deri, blomstret paa Land og i Stad.
Danmarks erkjendtlige Søn! o hør hvad hun venligen synger,
Medens hun svæver i Sky høit over Christians Hjem:
"Her vil jeg bygge og boe, mens Fyrsten ved Fryd jeg forynger,
"Yduns livsalige Frugt skal kalde ny Livsfunker frem!
"Her vil jeg slynge et Baand om Fyrsten og Danrigets Sønner,
"Vævet af Kjærligheds Traad — styrket ved Enigheds Aand,
"Prydet med Hjerternes Trang —: med varme oprigtige Bønner
" "Fyrsten beskjærme du, o Gud!"" — " "Hold over Folket din Haand!""
"Her vil jeg modtage Ham, hiin Yngling, som vandrer saa vide,
"Søgende Kundskab paa Jord, Dana til Hæder og Gavn,
"Medens Hans yndige Brud jeg skjænker Erindringer blide,
"Og ved min Tryllestavs Magt mildner den Elskedes Savn!"
Saadan hun taler i Qvel — og Danen saa sønligen lytter;
Skjønt han har vidst det forlængst, titnok ei lyde det kan.
Jubel et Særkjænde er paa Dagen i Borge og Hytter;
"Christjan af Danmark, vor Ven, leve for Drot og for Land!!!"

Den 18de September 1826.

"Naar Aanden under Verdensbyrden sukker
"Et Fristed finde den paa Danmarks Kyst!
"Og naar de største Jordens Throner bæve,
"Her trygt sig Hjertets Aandethrone hæve!"

Ingemann.

Christian! Konningenavn, som Dannemarks Throne har smykked
Herlig, og daadrig, og stor — i Secler til Folkenes Held!
Rørt hører Danen Din Lyd som kjærlige Minder opvække
I hver en danskfindet Barm som Fødelandet har kjært.
Saadan en Kongeslægt i Rigerne ikke var elsket
Trofast og gjæv og bold — som Skjoldunge=Slægten i Nord:
Ikke ved blodige Haand du Enevælden opretted,
Alt var fra Folket en Skjænk — Et Minde om Dan=Kjerlighed!
Naadig Drotten saae ned og glæded's ved Folkenes Glæder:

Freidig de tyed til Ham, som Fader for elskede Slægt;
Rigdom ei glædede Ham — kun Folke-Lykke Ham fryded,
Enighed, Gudsfrygt og Kraft blomstred om Stammen i Nord.
Derfor er Christians-Dag en Festdag for trofaste Hjerter:
Evigen grønnes Hans Krands som Fromhed og Viisdom bandt!
Rind da du nynnende Bæk, ei brusende Bølger dig følge —
Ikke dog vil Han forsmaae din sagte rislende Lyd:
Kjerligheds Kilden i Nord var altid de Dannemænds Fryd.

C. Mülertz.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

I. Norges Frederiks-Universitet (Universitas regiæ Fredericianæ). *

Det gjør mig ondt, at Du ikke har erholdt Lections-Cataloget og Fundatsen for vort Frederiks-Universitet, og beklage maa jeg, at Du ikke kjender noget til Budstikken 1824. No. 33-34. Min Tid er yderst indskrænket, og Du veed selv, som practisk Læge, hvorlidet man i den Tid, som man kalder otium, er oplagt til at sysselsætte sig med Correspondence.

Kortelig vil jeg her fremsætte Dig det hvad der foreløbigen kan interessere Dig; Du vil til sin Tid nøiagtig blive underrettet om Alt, naar jeg sender Dig saavel ovennævnte Fundats for vort Frederiks Universitet, samt Studereplanen for de medicinske Studerende ved vort Universitet. Af denne Plan, som ogsaa af fornævnte Budstikke, har jeg uddraget det, som Du for Øieblikket ønsker at vide.

Unægteligt er det, at ei Alle og Enhver bør have Adgang til Forelæsningerne; thi den, som ei besidder de almindelige Skolevidenskaber, kan ei vorde duelig Embedsmand, og følgeligen spilder han baade Tid og Penge, i det han beskjeftiger sig med Studeringer; ei at tale om den Uorden, som kan frembringes, naar Lediggjengeren der-

*) For den danske, sit Land og sin Konge hengivne Statsborger har det en særegen Interesse at have Efterretninger fra det af Europas nye opblomstrende Universiteter, i hvis Navn erkjendtligen bæres til den sildigste Efterslægt Mindet om en elsket dansk Regent, blandt hvis ædle Værker til Videnskabernes og Kulturens Bedste det norske Universitets Stiftelse glimrer, som et af de ypperligste. De to første af dets Lærere i de lægevidenskabelige Fag, begyndte deres Bane ved det Kgl. chirurgiske Academie i Kjøbenhavn, de kjende paa det nøieste dets Fordele og Mangler, og deres Anskuelser om deres Videnskabsfags bedste Dyrkning maa derfor ansees værdige den høieste Opmærksomhed. Disse Anskuelser kjendes bedst af de Indretninger som ved deres Universitet ere gjorte gjeldende for deres Videnskabsfag. (Indsend. Z-x.)

ved har et Skjul *), under hvilket han uantastet kan fortsætte sin Haandtering. Præliminær-Examen er derfor her ved Universitetet bestemt for dem, som, uden at være academiske Borgere, ville besøge Forelæsningerne, og underkaste sig juridisk eller medicinsk-chirurgisk Embeds-Examen. Præliminær-Examen for vordende Læger er kun deri forskjellig fra den, som vordende Jurister underkaste sig, at i hiin vorde Candidaterne ogsaa prøvede i det latinske Sprog.

Ved de første Examina, der bleve afholdte for Præliminarister, kunde man ikke iagttage den nødvendige Strenghed, i det mindste hvad de medicinske Studerende angik, og maaskee ogsaa dette var Tilfældet med de juridiske. Der var nemlig ved den medicinske Undervisnings Begyndelse 1814 flere, der af den forrige Regjering vare ansatte som Compagnie- og Bataillons-Chirurger, og som under Krigs-Urolighederne imod deres Ønske vare blevne forhindrede fra at reise til Kjøbenhavn, for ved det chirurgiske Academie at tage Examen. Bataillons-Chirurgerne vare, i Følge deres Ansættelse, forpligtede til, 2de Aar efter Krigen at tage Examen, men, man lægge Mærke til, ved det chirurgiske Academie i Kjøbenhavn, hvor Mangel paa Skolevidenskaber ei hindrer dem fra endog ved Examen

*) Man veed f. Ex. i Danmark at en og anden har, under Paaskud at være Stud. Chir., søgt at tilvende sig Fordele, der ere tilstaaede de Studerende, og at unddrage sig militære Forpligtelser. Indsenderen.

at erholde god, ja endog den bedste Charakteer *). Dem blev ved Budet om Præliminær-Examen paalagt en Betingelse, som egentlig syntes at ligge udenfor deres Forpligtelse. Flere af disse vare under Tjenesten komne til den Alder, mellem 30 og 40 Aar, at de vanskeligen kunde erstatte hvad der manglede dem i Skolevidenskaberne, og dersom man havde villet udvirke en Fritagelse for disse, havde man tillige vanskeligen kunnet undgaae at tilstaae mange Andre en lige Fritagelse, hvilke, omendskjøndt antagne paa samme Vilkaar, dog vare i den Alder, at man med Billighed kunde fordre af dem en større Anstrengelse. Der var altsaa intet andet at gjøre, end med Hensyn til Strenghed at lempe Præliminær-Examen efter disse Individers Stilling. I de senere Aar er derfor denne Examen afholdt med større Strænghed, og er det vel uimodsigeligt, at vedkommende academiske Lærere fortjene Roes, naar de ei ringeagte denne Prøve, men, uden Hensyn til Individet, søge at udbrede Erudition til Enhver, i hvilken Grad de end maatte kunne modtage den. Det medicinske Facultet erkjender den Nytte, som denne Examen har frembragt for det medicinsk-chirurgiske

*) Vel sagde afdøde Kolpin: "Primi optimique charactaris spem nemo sibi facere potest — nisi in humanioribus, quæ dicuntur, studiis aliquis esse cognoscatur. Men at man glemte det, eller tog det alt for lemfældigt med bemeldte "aliquis", er bekjendt nok. See Dagen 1826 No. 50. Mange Beviser ere derfor rede; til Ex. den i efterfølgende Anmærkning optagne Bekjendtgjørelse. Indsenderen.

Studium; der vare 1814 flere unge Mennesker ansatte som Compagniechirurger, der formedelst Ukyndighed i Skolevidenskaberne ingenlunde kunde gjøre nogen Fremgang i dette Fag. Nogle af disse, som besad nogen Drift, have siden den Tid med Held underkastet sig Præliminær-Examen, og ere nu enten examinerede Læger eller Studerende, om hvis Fremgang og vordende Duelighed man har det best grundede Haab. Andre derimod, som hverken havde Lyst eller Flid, ere blevne afskedigede og deres Poster besatte af andre mere haabefulde Ynglinge, hvilke begge Tilfælde uden Præliminær-Examen ei havde fundet Sted. De medicinske Lærere sørge ogsaa for, at Præliminarister under deres Embedsstudium gjøres opmærksomme paa Nødvendigheden af at fremsætte sine Tanker med Orden og Tydelighed *), ligesom de ved Examen erholde en mindre god Caracteer, om de endog ere fuldkommen indviede i de techniske Videnskaber, naar deres Udarbeidelse mangler den rigtige Form med Hensyn til Orden, Grammatik og Retskrivning.

*) I vore Tider er man vel aldeles beføiet til at fordre af Enhver, der vil være berettiget til at practisere, at han ikke bør begaae saadanne Feil, som følgende Bekjendtgjørelse, (der læses i Slagelses Avis d. A. No. 51 o. f.) indeholder:

"Da jeg har bragt i Erfaring, at forskjellige Rygter ere udspredte, saa kan jeg ikke herved undlade, som practicerende Læge at bekjendtgjøre enhver her i Byen, som og paa Landet, der ønsker at behandles af mig, skal jeg paa det nøiagtigste bestræbe mig for den bedste Behandling.

Bindt,
practiserende Læge boende
paa Slagelse Nyetorv."

Den medicinske Embeds-Examen afholdes enten i det latinske Sprog eller Modersmaalet. Til den første, ved hvilken Candidaterne erholde Prædikatet Candidatus medicinæ, stædes kun de Cives academici som have aflagt 2den Examen, nemlig den philosophiske og philologiske Examen. Til den anden medicinske Embedsexamen, som afholdes i Modersmaalet, og hvorved Candidaterne erholde Prædikat af Examinati medicinæ, stædes ogsaa Præliminarister. Examen begynder egentlig med den practiske Prøve i Anatomien, hvilken bestaaer deri, at Candidaten efter en skriftlig Opgave dissecerer visse Dele af det menneskelige Legeme, hvorfor han erholder en af disse Characterer: Roesværdigt, Antageligt, Maadeligt. Da ikke altid haves Cadavera, naar de bestemte Examina afholdes, saa kunne de Studerende aflægge denne Prøve paa hvilken Tid de finde det beqvemt. Naar Candidaten ved at indsende sit Curriculum vitæ, som af de egentlige Candidater skrives paa Latin, men af Examinati paa Norsk, har meldt sig til Examen, da udarbeider han skriftligen paa det latinske eller norske Sprog Besvarelsen af en ham forelagt Opgave, og erholder da Characteren laudabilis, haud illaudabilis, non contemnendus, eller Meget godt, Temmelig godt, Maadeligt. Denne skriftlige Opgave bestaaer i et Emne af Medicina forensis, hvilket man med Rette anseer for det beqvemmeste, eftersom denne er Anvendelsen af alle Medicinens baade fundamentale og practiske Dele. Til den mundtlige Prøve fremstiller der

ſig kun een Candidat ad Gangen, ſom i trende hinanden paafølgende Dage bliver prøvet i følgende Videnſkaber:

1) Naturvidenſkabens hele Syſtem;
2) Chemiens theoretiſke og practiſke Dele;
3) Anatomie og Phyſiologie;
4) Pharmacologie, den pharmaceutiſke og medicinſke;
5) Pathologie, den generelle og ſpecielle;
6) Therapie, den generelle og ſpecielle;
7) Chirurgie, den theoretiſke, practiſke og manuelle;
8) Fødſelsvidenſkaben, den theoretiſke, practiſke og manuelle.
9) Stats-Medicinen.

I enhver af diſſe Videnſkabs-Grene bliver Candidaten examineret i Almindelighed een Time, ſaaledes at enhver Candidat examineres imellem 7 á 8 Timer; dog retter Tiden ſig meget efter Candidatens Færdighed i at ſvare, thi naar Examinator bemærker, at Candidaten altid har Svaret paa rede Haand, og at han kan ſtrax trænge ſig ind i den fremſatte Materie, behøver man ei en heel Time; men derimod, naar Candidaten er ſvag, udſordres der ofte en endnu længere Tid, før at baade Examinator og Cenſores kunne faae et nogenledes tydeligt Begreb om Candidatens Kundſkaber. — Hoved-Charactererne ere ved den Examen, ſom afholdes i det latinſke Sprog: 1) Laudabilis, 2) Haud illaudabilis og 3) Non contemnendus og ved den, ſom afholdes i det norſke Sprog: 1ſte, 2den, og 3die. Den tredie Characteer Non contemnendus tilkjendegiver vel ei den i ſit Fag indviede Candidat; dog bør den vel findes

de Sted og tildeles under viſſe Omſtændigheder. Man tænker ſig et Individ, ſom ei i ſin Ungdom har kunnet fortſætte ſit Studium, men under ſine praktiſke Forretninger, ved Hjælp af et heldigt Talent, har virkelig ſamlet Erfaring, ſaa bør man vel med Henſyn til de fundamentale Kundſkaber, naar han viſer Kundſkaber i de practiſke, ſee igjennem Fingre med ham. Anderledes bør man derimod forholde ſig med den unge Mand, ſom ved Examen viſer ſaa maadelige Kundſkaber at han ei kan udmærkes ſom god Candidat, altſaa blot fortjener Non contemnendum eller den 3die Charakteer; ham raader man, eller paanøder ham, det Raad at ſtudere om igjen. Facultetet ſynes ellers mere at ſee paa de practiſke Dele af Medicinen med Chirurgien end paa de fundamentale, naar det juſt kommer an paa, om Candidaten ſkal ſtaae eller falde; thi man har vel ſeet dem, ſom have viiſt maadelige Kundſkaber i en enkelt Deel af diſſe, der have erholdt god Characteer, men derimod ere Candidater blevne rejicerede, ſom have aflagt Prøve paa gode Kundſkaber i Medicinens fundamentale Grene, naar de have viiſt Uvidenhed i den egentlige practiſke Medicin eller Chirurgie. *) Med Henſyn til Maaden, paa hvilken Hoved-Charactererne bliver beſtemt, da er der ingen almindelig Cenſur; thi man anſeer det med Rette vanſkeligt for en Cenſor, ſom i flere Dage har hørt paa en Candidat, at kunne erholde et ſummariſk Begreb om hans Kundſkaber, og endnu mere vanſkeligt vilde det være, derſom Cenſores havde paa een og ſamme Dag flere Candidater at give Agt paa; heller ikke vil

*) Nødvendigheden af et Clinicum ſynes at være en Følge af denne Fremgangsmaade.

man forundre sig, at man sløves ved i 4, 5, 6 Timer at fæste Opmærksomhed paa samme Gjenstand, og hvad Under da om Censor, der ikke er ganske enig med sig selv, hælder til det mildere Partie, fordi det nu vel engang er saa, at den Feil, man begaaer imod Samfundet, vorder mindre omtalt, end den, man begaaer mod Individet. Til medicinsk Examen voterer man derfor paa de enkelte Dele af Videnskaben, saaledes at naar Candidaten er examineret f. Ex. i Naturhistorie, saa nedskriver Examinator og de 2 Censores *) enhver for sig den Characteer, som de tillægger ham o. s. fr.; naar da Examen er tilende, saa nedskrives de enkelte Characterer, bestemte efter de trende Censorers Vota, og Hoved-Characteren er da et Resultat af disse enkelte, hvorved da iagttages, at Non contemnendus støder fra Laudabilis eller første Charakteer, og da man anseer den skriftlige Udarbeidelse at være af besynderlig Vigtighed, saa tillægges ingen Examinatus chirurgiæ 1ste Charakteer uden at have erholdt Godt for denne; omendskjøndt deri, som ovenfor er anført, finde 2de ringere Charakterer Sted. Det synes dog at være saa aldeles ligefrem, at man strax efterat man har hørt Candidaten i en enkelt Videnskab, og altsaa har i frisk Minde, hvorledes han har gjort Rede for sig, kan, i Særdeleshed i Foreening med Examinator, afgive en sikkrere speciel Dom, end naar man efter mange Timers Forløb skal fælde en general Dom over flere Videnskaber, eller over

*) At der ved de ved det Kjøbenhavnske chirurgiske Academie holdende Examiner ei ere Censorer, kan vel ei andet end ansees at være en Mangel. De ere ei blot ved det medicinske Facultet; men og ved de andre Embeds-Examiner. (Indsenderen.)

flere Grene af Videnskaben, og om der end i en saadan speciel Dom var noget Misligt, saa har den dog, naar den ikke er et Non contemnendus, i og for sig selv ingen afgjørende Indflydelse paa Hovedcharacteren. Ved saaledes at afgive enkelte Vota, har man ogsaa den ikke ringe Fordeel, at ikke alle Censores behøve vedholdende at overvære Examen fra Begyndelsen til Enden, men kunne efter Aftale verle, hvilket ingenlunde kan være Tilfældet, naar Votum skal være summarisk; thi da gjør man med Rette Indsigelse, ligesaavel mod dens Votum, som har været fraværende ½ Time, som imod den, der kun har været nærværende ½ Time.

(Fortsættes i næste No.)

Indenlandske Efterretninger.

Et nyt Tidsskrift er begyndt, under Titel "Thelegraphen", udgivet af Fr. Thaarup, Etatsraad, og J. C. Lange. Iblandt de i første Hæfte optagne Stykker er: Om Beens Udførsel fra Danmark, betragtet fra den mercantile Side; af J. C. Lange. Grosserer Jac. Holm, Ridder af Dannebrog, var hos os den Første, som søgte at drage en for ham selv og for Fædrenelandet gavnlig Fordeel af Beenhandelen. I Provindserne er denne Handel dreven med største Kraft af Kjøbmand Born i Korsøer; hvis Udførsel i de tre Aar 1824, 25 og 26, forsaavidt dette sidste er udrundet, har udgjort 50 Ladninger. Naar man sammenregner hvad disse med flere Kjøbmænd i de andre danske Provindser, samt i Hadersleben og Kiel, forskaffe Landet i Indtægt for Been og Beenfragter, da kan det vel i det mindste beløbe sig aarligen til 150 á 200,000 Rbd. Der vises at Danmarks Kornpriser og Kornhandels-Conjunkturerne foraarsage, at Beengjødningen, eller Benenes Afbenyttelse i Landet selv, ei vil svare Regning; og saaledes er det til Gavn for Landet, at her ikke, som i Sverrig er Tilfældet, er Forbud mod Been-Udførslen, der giver en vigtig Indtægtskilde for Staten.

†

Etatsraad

Conrad Daniel Linde.

Reisen fuldendt, hjemkommen igjen, nær Faderens Dørtrin
rysker lyksalige Søn Støvet af Kjortelens Flig,
træder, var Vei og lang, vel træt, men erfaren og moden,
ind under Frændetag, høiere Pligter bestemt.
Saa er det kun det betyngende Støv, der sænkes i Graven;
Gubbens forædlede Aand fri er i Fædrenehjem.
Langt er der reist, taalt Hede og Kuld, smiilt, grædt og bekjæmpet,
Ilinger døiet og Storm, Stene forvundet og Stød.
Hist, hvor Alfaders Blik oplyser gjensamlende Hjemstavn,
aander evindelig Vaars Varme, livsalig og luun.
Der de Henvandrede boe. Fredspalmen, fremmed herneden,
hvælver et Løvsalsly over Forklaredes Kreds.
Did henkaldt, sølvhaarede Ven! Du betænkte Dig ikke,
lagde Din Vandrestav, saae ei tilbage men frem.
Du, Dankonningens Mand, retsindig befunden og sviglløs,

Fader, tilbedet af Børn, Ven som nu tælles kun Faa,
Du besteeg, af Engelen ført i betryggende Maanlys,
rolig paa eensomme Strøm, Dødens henglidende Baad.
Landet paa Frændekyst, gav, Hvad ei Konning formaaer at
skjænke utrættelig Ven, Kongernes Konge Dig — Fred!

F. Høegh Guldberg.

Kjøbenhavns Børs, den 19 September 1826.

	à	
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	165	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$52\frac{1}{2}$	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	$80\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{3}{4}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. F. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 76

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 23 September 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see forr. No.)

1. Norges Frederiks-Universitet (Universitas regia Fredericiana).

Efter fuldendt Examen bliver Candidaten meddeelt et latinsk Testimonium publicum af Collegium academicum, og en Examinatus et skrevet i Modersmaalet af det medicinske Facultet. Characteren Haud illaudabilis eller 2den Characteer er ikke udelukkende fra hvilketsomhelst Embede, hvilket synes at være grundet paa Kundskab om den Forskjel, der ofte findes at være mellem en Candidats Examens-Characteer og hans Embeds-Duelighed.

Hvad den før nævnte Studieplan for de medicinske Studerende ved det norske Frederiks-Universitet angaaer, saa har Du deraf følgende:

Den, d. 25de Februar 1826 af de fire Professorer i Lægevidenskaben affattede, approberede og paa samme Dag af det academiske Collegium i Virksomhed satte Studieplan for Lægevidenskabens Dyrkere, indeholder følgende Bestemmelser: 1) Enhver Studerende, altsaa ogsaa de, som lægge sig efter Lægevidenskaben, skal vælge sig een af de ved hans Facultet ordentligen ansatte Lærere, under hvis Veiledning han, paa en meget anbefalende Maade, forbliver hele sin Studiumstid. 2) Hvo, der beslutter, at lægge sig efter Lægevidenskaben *), maa allerførst lægge sig efter Naturhistorie og Chemie, som de sande Grundvolde for denne Videnskab. Begge disse Videnskaber høre til det første Halvaar af deres Studium, omendskjøndt Chemiens Dyrkning ogsaa maa vedblive i Lægevidenskabens egentlige Studiumstid. 3) Indsigt i Naturhistorie vil lede den Studerende til Anatomien. Han maa ikke allene gjøre sig bekjendt med den ved at

*) Man lægge her behageligen Mærke til: at ved det norske Universitet er Lægevidenskaben et generalt Ord, som indbefatter Chirurgien, der dyrkes i Forening med de andre medicinske Videnskaber. (Indſ.)

høre Forelæsninger, men ogsaa ved flittigen at anatomere menneskelige og dyriske Legemer, og ved at sammenligne dem. 4) Omendskjøndt Physiologie forudsætter Kundskab i Anatomie og Chemie, saa blive dog disse ved Indledningen til hiin i Korthed gjennemgaaede, og derfor kan Physiologien høres i det første Aar af Studiummet. 5) Hvo som vil danne sig til practiserende Læge, gjør vel i, allerede i det første Aar, under en Lærers Veiledning i Klinik at bivaane Besøgene ved Sygeleiet. Han prøver derved selv sit Kald til Videnskaben, og forskaffer Læreren Leilighed til at prøve ham. 6) Nu kan den Studerende gaae over til den anvendte Lægevidenskabs Grene, til Læren om Lægemidlerne, hvorved Nytten af Naturhistorien og Chemien vil blive indlysende for ham. Fremdeles til den almindelige og særegne Pathologie, hvilken han vil erholde, sammenlignet med Physiologien, og saaledes en Sammenligning mellem Organets sygelige og sunde Tilstand. Dernæst til den almindelige og besynderlige Therapie, Anvendelse af det hidtil lærte. Den deler sig igjen i den indvortes, Lægekunsten, og den udvortes, Saarlægekonsten. Dennes Dele ere, de almindelige, Læren om Operationer og Bandager. Nu kommer endnu Fødselsvidenskaben, derpaa Statslægevidenskaben, og tilsidst den ældre og nyere Literaturhistorie.

Det medicinske Facultet har, fra dets første Virken havt, og har endnu, som første Øiemed at give tilstrækkelig Leilighed til cliniske Underviisninger. Det henvendte naturligviis

sin Opmærksomhed paa Christiania Byes Sygehospital, og blev det derfor allerede i Begyndelsen af 1815 tilskrevet Commissionen for Christianias Fattigvæsen, at det maatte være tilladt Professorerne Sørensen og Thulstrup at overtage Behandlingen af de der indlagte Syge, for derved at udføre den cliniske Underviisning i Medicin og Chirurgie.

Den Studerende, som skal dannes, kan ei iagttage mange Syge paa eengang; som uøvet trættes han snarligen under Iagttagelsen og forvildes letteligen; paa hundrede Syge kan han ei fæste Opmærksomhed; han maa altsaa indskrænke sig til enkelte; lader os antage ti. Skal han nu have den sande Nytte af at besøge Hospitalet, da maa han ved hvert Besøg iagttage de samme Syge og følgeligen høster han ei Nytte af at der ligge hundrede Syge, men af at der ligge ti. Ved store Hospitaler er det ligeledes høist besværligt for den cliniske Lærer, under Syge-Besøget i lige Grad at dele sin Opmærksomhed mellem de Syge og dem, der som Studerende besøge Hospitalet, og man erindrer vel, at for ikke ret længe siden ved et berømt Hospital den Studerende ofte fik enten intet Svar, eller et vrantent Svar, naar han, for at undervises, henvendte sig enten til Overlægen eller til hans Assistenter. Langt anderledes bør man dog vel gaae frem, idetmindste har den cliniske Undervisning her ved Universitetet en langt anden Form, efter hvilken den Studerende undervises i at helbrede Syge og Sygdomsformerne tjene kun til Specimina. Det Fortrinligste af den cliniske Underviis-

ning er unægteligen 1) at undersøge den Syges Helbreds Tilstand (exploratio ægroti), 2) at opsætte Sygehistorien, og 3) deraf at bestemme Sygdommens Form.

For under den cliniske Undervisning rigtigen at øve den Studerende i disse Dele af den practiske Medicin, og derved at indskjærpe ham en bestemt Methode, udfordres ikke mange Syge, men megen Tid og ikke mindre Talent hos Læreren, og tør man tillige paastaae, at enhver af vore ældre Læger, som veed at sætte Priis paa den methodiske Fremgangsmaade ved Sygesengen, erindrer med Hengivenhed og Taknemmelighed sin værdige Lærer Frederik Ludvig Bang, Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Universitet, og i sin Tid Overlæge ved Frederiks Hospital, som ikke mindre ved udmærket practisk Talent end ved Flid og Omhyggelighed under den cliniske Undervisning ledede den Studerende til sand practisk Duelighed. Der medgaaer megen Tid for Læreren i Cliniken, naar han med Omhyggelighed skal øve den unge Læge i at examinere en Syg; under Undersøgelsen indløbe naturligviis mange Feil, som skal rettes, og Læreren maa saaledes anvende stor Opmærksomhed, for af en saadan afbrudt Examination selv at kunne bestemme, hvad der egentligen feiler den Syge *).

*) Man seer, at det ej beroer paa Professorerne, om de ville give clinisk Undervisning eller ikke; det er dem gjort til Pligt.

(Indsend.)

Facultetets Lærere have antaget, ogsaa er det overført i Grundlovene, at den, der har erholdt medicinsk-chirurgisk Embeds-Examen paa Latin, kan ei endnu siges at have aflagt Prøve paa Erudition i sin Videnskab; han har nemlig, som Cives academicus og Candidatus medicinæ, kun Adgang til academiske Værdigheder, og først, naar han har erholdt en eller anden af disse, synes han at have udmærket sig fremfor Præliminaristen, og saaledes at fortjene Opmærksomhed som erudit Mand og værdig til at befordres til saadant Embede og paa saadant Sted, hvor han kan bidrage til Oplysningens Fremme. Ligesom Kongen med Tillid til de Mænd, som prøve Candidaterne, ansætter disse i de Embeder, i hvilke Embedsduelighed er det eneste, der fordres af dem, saaledes ønsker Kongen sikkerligen ogsaa, at Universitetet havde Anledning til ved Hædersprædicater at udmærke dem, som have den Erudition, der er nødvendig for at virke i de højere Embeder.

At Physicaterne efter de endnu gjeldende Love besættes kun med Candidater i Medicinen, synes vel rigtigt, men det synes endnu rigtigere, at Doctores medicinæ skulle, som det hedder i Forordningen af 7 Mai 1788, 5 C. §. 7, altid komme i besynderlig Betragtning til Embeder, hvortil Kundskab og Lærdom udfordres — ikke fordi man anseer en saadan Mand dueligere end en anden, men fordi man tænker sig ham at kunne virke paa det Sted, han opholder sig, ikke blot som embedsduelig men som oplyst Mand.

Der ere vel forskjellige Meninger om de academiske Graders Værd og Nytte. Disse forskjellige Meninger synes at fremstaae deraf, at Nogle, som ikke forudsætte nogen streng Prøve, tænke sig de academiske Grader uddeelte med saadan Skjødesløshed, at de vorde til en intetbetydende Form; Andre derimod, som betragte Disputationsacten alene som Hensigt, indsee ikke Nytten af, at en enkelt Mand engang nu og engang da offentligen fremstiller sig for at forsvare en Afhandling. Hvad det første angaaer, da frygter man ingenlunde for, at et maadeligt Subjekt skulde hos os kunne erholde academisk Grad, dersom det i Universitets Fundatsen bliver fastsat, at Ingen kan erholde Doctorgraden i hvilkensomhelst Videnskab, medmindre han har aflagt en særegen Prøve paa sine philosophiske og philologiske Kundskaber. Hvad det andet angaaer, da bør Disputationsacten ikke blot betragtes som Hensigt, men tillige som et Middel, der ved sin Offentlighed og Høitidelighed opvækker hos de Studerende Flid og literær Ambition, og minder dem om det Værd, Disputeerkunsten virkeligen fortjener, som ingenlunde bør være indskrænket alene til de egentlige Philologer.

Endeligen bør man vel ogsaa anmærke, at her ved Universitetet endnu ei udsættes Priisopgaver til Besvarelse af de Studerende. Ihvorvel man ei kan nægte, at ved Udarbeidelsen af saadanne Opgaver kan finde Misbrug Sted, og at man saaledes ei altid kan bedømme Forfatterens Kundskaber af den med hans Navn indgivne Afhandling, saa give de dog de Studerende i Almindelighed Anledning til at grandske i

Literaturen, og lægge Vind paa, med Orden og Tydelighed at fremsætte sine Tanker.

Du seer endeligen, min gode Ven, og af alt dette, at hos os existerer intet chirurgisk Academie, men et medicinsk-chirurgisk Facultet; her bliver dannet Læger i Ordets egentlige Forstand. Ordet Feldtskjær kjende vi ikke til. Jeg slutter med Cicero: "An tu existimas, dum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur." (Fortsættes en anden Gang.)

(Indsendt.)

Spørgsmaale.

Kan en militair Læge, der befatter sig med civil Praxis, nægte at komme til en Civil-Syg naar han i de civile Lægers Fraværelse bliver kaldet, og Embedsforretninger ei forhindrer ham derfra? og er det saavel en juridisk som moralsk Pligt for ham? samt, hvad fortjener den militaire Læge, der i et sligt Tilfælde nægter sin Hjelp, naar der endogsaa er Fare forhaanden for den Syge?

Hvad der har givet Indsenderen Anledning til ovenstaaende Spørgsmaale, er følgende:

"En Mand i * * *, hvis Kone leed af Nervefeber, lod i Huus-Lægen Hr. Landphysicus Zts Fraværelse paa en Visitats-Reise, da hans Kones Sygdom meget havde tiltaget i Hr. Zts Fraværelse, den sammesteds værende militaire Læge X, en Aften da Sygdommen syntes at have antaget en meget betænkelig Characteer,

kalde; men istedet for strax at komme, spurgte X Buddet som var hos ham, om man ikke havde Z. til Læge, og da Buddet hertil svarede jo, henviste han det til Z., samt, da Buddet gjorde ham opmærksom paa, at Sidste var fraværende og først ventedes hjem om et Par Dage efter, yttrede: "at det ikke kom ham ved — at han ei vilde være Nar — og at det var meget uartigt, at man havde sendt Bud efter ham — at han ikke vilde vide af saadant noget at sige" o.s.v., hvorpaa han i vred Hu smak sin Dør i for Buddet, og lod det gaae hjem med den Beskeed det saaledes havde faaet. Man kan let tænke sig Mandens Bedrøvelse og Harme, da han i sit Hjertes Angest over sin Kones Tilstand og sin Sorg over et Barns Død nogle faa Dage forud — udmattet af Kummer og Vaagen — modtog denne umenneskelige Efterretning og Beskeed fra en Mand, der paa første Vink skulde komme den lidende Menneskehed til Hjelp og husvale den med Raad og Bistand.

Bekjendt med bemeldte militaire Læges Haardhed og Følesløshed, havde omtalte Mand meget nødig tyet til ham, især da han forhen havde været Læge i Huset hos denne, og derfor vel kunde vente sig det Værste af ham; men hans Kones Lidelser, og Frygt for at miste hende og hans 5 smaae Børn deres Moder, kunde intet Øjeblik lade ham noget Hensyn tilbage, og i Haab om at denne haardhjertede Læge dog ved slig Leilighed ei vilde ændse tidligere Forhold eller nære nogen Schalousie imod Z, sendte han Bud til ham og lod ham berette sin Kones slette Tilstand; samt paa det indstændigste bede at komme. Alligevel har Udfaldet viist det Modsatte, og at hiin Mand, i hvor ufordeelagtige Begreber han end havde om Lægen X., dog har tænkt sig ham menneskekjærligere og bedre end han befandt ham at være. Hvad der forøvrigt har bevæget oftmeldte Mand til at skifte Læger ved at antage Hr. Z. istedet for X., hvorover denne var bleven saa opbragt, er let at begribe, naar man blot ene af ovennævnte Begivenhed vil have lært at kjende X's. Carakteer fra en Side, der intet mindre end gjør hans Hjerte og Tænkemaade Ære, og man derimod veed, at Hr. Z. er en følsom blid Mand, der ikke nærer den fjerneste Grad af Interresse, der ei tager Rang og Rigdom i Betragtning, men uden Forskjel er Alles Hjelper, der trøster og lindrer naar og hvor han kaldes, ligemeget Dag eller Nat — og kort, en Mand, som fra alle Sider betragtet, fortjener den høieste Berømmelse — en Mand der, skjøndt nylig ankommen til ***, allerede har erhvervet sig almeen Tillid, Agtelse og Kjerlighed af dens Indvaanere og af Enhver i og uden for hans Physicat, som kjender ham, hvorfor ogsaa næsten al Praxis i *** og Omegn er bleven ham til Deel, — og, Held ham! han har ærlig fortjent det, — Dog, selv disse Hr. Zts fortrinlige Egenskaber er ikke den eneste Aarsag til hiin Forandring af Læger. Manden i *** har havt andre uomstødelige Grunde dertil — og ikke faa andre der paa Stedet have gjort det samme; — men hvad der egentlig gav ham Anledning til at consulere Hr. Z. var et Tilfælde, som et af hans Børn havde, og som X. længe havde cureret paa.

Thi spørges: Kunde og burde X., efter disse Omstændigheder, nægte sin Hjelp i Farens Øieblikke, og kunde og burde han det, om de end aldrig havde existeret?

Ligesaa glædeligt det er at kunne meddele Hr. Doctor Z. det ovenanførte hæderlige Vidnesbyrd, der har sin Grund i den reneste Agtelse og sandeste Overbeviisning, og er fjernet fra al tom Roes og flau Smiger, hvorover en Mand som Z. maa være langt ophøiet, og saa glædeligt det er at see enhver brav Læge arbeide med ufortrøden Flid i sit Kald, lige saa oprørende og sørgelig er den i Erfaring grundede Overbeviisning, at der blandt Lægerne gives Enkelte, skjøndt her til Lands meget faa — der glemme deres Kalds Vigtighed og ikke leve for deres Videnskab, men betragte begge Dele blot som Erhvervsgrene, der kun kan lønnes med Guld.

Skulle den ovennævnte Læge X., ved at læse forestaaende Tildragelse, gjenkjende sig selv, eller muelig finde, at der i det Øvrige maatte være et eller andet, som kan passe sig paa ham, og han offentlig vil fremtræde og nævne sig, da skal Indsenderen det ligeledes, da Sidste stedse er beredt til at bevise hvad han har fortalt, og ikke skyer Publiciteten, hvor han troer det behøves, eller dermed kunde gavne.

Gratis Underviisning i Sang efter Ziffre og Noder.

Elementar-Underviisning i Sang, for 1 Mark maanedlig.

For tre Aar siden begyndte Hr. Bramsen offentlige Syngeøvelser, hvorved de Deeltagende ingen anden Udgivt havde, end: at kjøbe den Bog, hvori man sang. Man bedrager sig, naar man troer, at der er sparet de halve Penge, naar 2 ere om een Bog. Den

Mangel af Tydelighed, hvormed man da seer Tonetegn og Text, gjør Sangen besværlig, Legemets Stilling bliver anstrængende, og Fremgangen for hver Enkelt og for Alle sinkes, fordi de idelig en indløbende Feil, hvilke ellers ikke ville finde Sted, fortredige det hele Selskab.

Han har derfor gjort det til Regel herefter, endogsaa for Sødskende, at hver Syngende har sin egen Bog.

Undertegnede, en Sangdiscipel af Bramsen, har i de sidste to Aar anvendt Forsamlingstimen fra 7 — 8 til at gjennemgaae practisk Elementerne til Musik i Almindelighed og Sang i Særdeleshed, hvorved de i Musiken forekommende Kunstord forklares. I dette sidste Aar har denne Time været bestemt for en ordentlig Elementarskole, hvorved ere brugte:

1) De 12 af mig udarbeidede Tabeller til Sang efter indbyrdes Underviisning.

2) Min først udgivne lille Zifferchoralbog med 14 Morgen- og Aftenvers, koster 8 ß.

3) Hr. Bramsens ny danske Ziffersangbog med 85 flerstemmige Sange, koster 2 Mk. 6 ß.

I Subscriptionsplanen til denne Bog lovedes gratis Anviisning til at bruge den og derved lære at synge efter Ziffre.

De 150 Subscribentere, som jeg forskaffede i 12 af de Skoler, jeg underviser i, bleve da givne fri Adgangsbilletter enten til 1ste og 3die eller til 2den og 4de Torsdag i hver Maaned i indeværende Aar; men da Sommerens Varme tiltog, maatte der oprettes en egen Skole for Disse fra 6 — 7 hveranden Onsdag.

Da der i nogle Maaneder indtreffer en 5te Onsdag eller en 5te Torsdag, og ingen dertil havde Adgangsret, bleve til disse Dage indbudne Fremmede, Skoledirektioner, Skolecommis-

sioner, Skolebestyrere og Lærere med nogle af deres Børn, og uddeelt aparte Billetter til de bedst syngende, hvorved blev gjentaget hvad vi i den foregaaende Tid havde øvet, samt forklaret de Fremmede Planen og Vilkaarene for dem der deeltoge deri.

Ved disse Examina have adskillige Cantorer og lærde Musici, ved at see, at de ældre Elever kunne synge Noder fra Bladet, skjøndt de først nyligen havde faaet liden Nodekundskab og betragtede og benævnede Noderne som Ziffre, faaet den Overbeviisning: "At Ziffre ere en Gjenvei til Noder, for dem, der ville drive Musiken som Kunst; og aldeles tilstrækkelige Syngetegn for Borger- og Almueskoler."

De have henviist deres Elever til vore Skoler for hurtigere at lære at træffe, og Skolebestyrere have opmuntret deres Disciple, skjønt de havde egen Sangunderviisning i deres Skoler, at bede deres Forældre om at tilstaae dem en Sangbog til 2 Mk. 6 ß., hvorved de fik Ret til at besøge den store Sangskole en Time hveranden Uge —— og det har viist sig: "at de af saa liden Øvelse i saa stort Fælledsskab have gjort ualmindelig Fremgang", fordi der fandtes mange Viderekomne, der trak dem med sig, og deres Øre dannedes ved at høre de Bedre synge ene og flerstemmigt.

De der ønskede at komme hver Onsdag have givet 8 ß. om Maaneden, og de senere Tilkomne, der ikke vare Subscribentere, før Bogen kom ud, give 1 Mk. maanedligen for at møde hver Onsdag.

For Børn og Voxne af begge Kjøn, der ønske herefter at benytte denne Sangunderviisning, der begynder med Ziffre, men

gaaer over til Noder, ere Vilkaarene følgende:

I. Til Bruuns Onsdagstimer Kl. 6—7

a) kjøbes Hr. Bramsens danske Ziffersangbog 2 Mk. 6 ß.

b) Bruuns Skolepsalmer 1ste Hæfte 16 Choraler 8 ß.

c) betales maanedligen 1 Mk. forud.

II. Til Bruuns Torsdagstime Kl. 7—8

a) kjøbes Hr. Bramsens danske Ziffersangbog.

b) Bruuns Skolepsalmer 2det Hæfte 19 Choraler 1 Mk.

c) betales maanedligen 1 Mk. forud.

NB. Hvis der i denne Maaneds Løb mælde sig over 50 nye Deeltagere, da begynder jeg til October et eget Elementarcursus for Dem. Dette blev da den 3die Elementarskole, der begyndte for fra, den anden er midt i første Classes Tabeller, og midt i den lille Psalmebog 1ste Hæfte efter ½ Aars Forløb; den første har begyndt paa 2den Classes Tabeller og paa 2det Hæfte Psalmer.

Man mælder sig til disse 2 Syngetimer, ligesom til Hr. Bramsens Sangtime Torsdag Kl. 8—9½ paa store Kjøbmagergade No. 2.

J. V. Bruun.

Indenlandske Efterretninger.

I Aarhuus Avis læses fra Kjøbenhavn følgende: "I Sagen mellem Clausen og Grundtvig indkom i Mandags Indlæg fra den Sidstes Side, hvorpaa tog s Anstand fra den Første."

"Fanden er løs, har det her i nogle Dage heddet. Man fortalte hinanden, at der i Laxegaden i Huset No. 210, hvor Viinhandler Kieler forhen boede, paa første Etage hos Tracteur Taagerup sloges Vinduesruder ind fra Gaar-

den, uden at man kunde opdage hvo der gjorde det eller hvorfra der indkastedes Stene, Tørv, Kartofler, o. s. v., som man spurgte: Hvem er Du? svaredes af en Useet: Den allerstørste Gavtyv i Kjøbenhavn; hvad hedder Du? Den onde Hans; hvor er Du? Gjæt nu! o. s. v. Især det sidste Par Aftener, ogsaa Dage, have betydelige Folkesamlinger i bemeldte Gade og de tilstødende, havt Sted, saa man i Virkeligheden har seet noget lignende af hvad der sees paa Scenen i Hexerie og blind Allarm. Et Antal Politiebetjenter gik frem og tilbage i Gaden. Sagnet lød, at en gammel Dame ved at læse i Cyprianus havde manet Fanden til sig, uden at kunne mane ham bort igjen. Politiet har idag i Adresseavisen bekjendtgjort, at det der har tildraget saa Manges Opmærksomhed, ikke bestaaer i videre, end at en i Huset boende Mand har i Løbet af omtrent 3 Uger faaet adskillige Vinduesruder indslagne fra Gaarden. I Bekjendtgjørelsen fra Politiet hedder det, at ligesom de fornødne Foranstaltninger fra Politiets Side ere trufne til at søge Udøverne af denne private Hævn behørigen straffede, saaledes ventes ogsaa, at denne Meddelelse vil tilstrækkeligen vise, at det Passerede i ingen Henseende fortjener den Opmærksomhed, det hidtil har tildraget sig."

En Industrie, som forhen fandt mere Sted hos os end nu, er Benyttelsen af Lapper og Klude til nye Beklædning. Det kongl. Landhuusholdningsselskab har tilkjendt Dorthe Marie Killendahl i Horslunde i Lolland en Belønning af 10 Rbd. for at have fra Aaret 1813 til nu klædt sin Mand og sine Børn i Tøier, forarbeidede af alle Slags gamle Lapper og Klude, som hendes Børn have opsamlet og hun selv optrævlet, kartet, spundet og vævet.

Den højagtede duelige Rector Berendth ved Herlufsholm († 1804) havde en gammel Syster i Huset. Da hun var død og laae Lig paa en Sal i anden Etage, der egentlig var Sommerværelser, kom Berendth en Aften af Skole, og fandt hele sit Huus i en forunderlig Forvirring, og Uroe, uden at Nogen vilde sige ham hvad der var paa Færde. Da han endelig alvorlig drev paa, han vilde vide, hvad det var, sagde hans blide og forstandige Kone ham, at Folkene paastod, hans salig Søster laae og snakkede oppe paa Salen. "Snakker hun, sagde Berendth, saa vil jeg sandfærdig vide hvad hun siger"; tog derpaa et Lys, gik ovenpaa, og hen til Liget, hvor han rigtig nok hørte en Mumlen; han blev da staaende over det med Lyset, indtil en Spyflue kom surrende ud af den aabne Mund, og var nu Gaaden løst og Gøgleriet tilende. (Af det interessante Skrift: "Erindringer af mit Liv ved Prof. K. L. Rahbek.")

Kjøbenhavns Børs, den 21 September 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 226		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	164	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52	$52\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	$80\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{1}{2}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	— Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	$55\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Trykfeil i forrige No.

S. 1180, 1 Sp., læs: Universitas regia Fredericiana. — S. 1182 i Noten, læs: characteris.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 77.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 26 September 1826.

Mere om Hørredskaber.

(Fortsættelse; see No. 74.)

Tilligemed forbemeldte 7 Hørværker i Jylland, 4 ved Vandkraft, 3 ved Hestekraft, ere i adskillige Egne en god Deel ved Haandkraft, raskere og nemmere, end de sædvanlige Haandredskaber; og efter sagkyndige øvede Mænds Dom, der have selv en god Tid arbeidet med begge Slags, kan de levere Hørren ligesaa vel bearbeidet, som selve de hollandske Bryder og Skjætter. Saaledes ogsaa i endeel af de andre Provindser, Sjelland, Lolland og Holsteen. Saalænge Schrolls Lærlinge endnu ei havde gjort egne tilstrækkelige Erfaringer med disse nemmere Hørværker, blev det af Indſ. anseet uvist, om der maaskee var i deres Indretning og Arbeide nogen saadan Feil eller Ufuldstændighed, at det burde agtes tvilsomt, om dem var at tilkjende det Fortrin, dem syntes at kunne for deres Nemhed og Raskhed tilskrives. Men efterat der af Schrolls udlærte gode Hørberedere, som tildeels i 18 Aar have paa den hollandske Maade arbeidet i Hør, er befunden, ved flere Aars Erfaringer, at der ved Hørværkerne kan leveres ligesaa vel beredet Hør, som ved de hollandske Redskaber, synes ikke mere at være Tvivl om Qvaliteten. Og da Samme sige bestemt, at de, efterat have faaet gode, nemmere og raskere Redskaber, nu agte ikke mere at bruge deres hidtil vante hollandske Redskaber, og dog arbeide immer for deres egen Regning, saa synes de at have befunden, at de ved de nemmere Redskaber heller ikke tabte i Qvantitet. Hvorom dog Indſ. vil søge at komme til fuld Vished, ved anstillede Sammenligninger hos disse samme gode Hørberedere. Thi dette maa især ønskes, at Sammenligninger med tilbørlig vedholdende Opmærksomhed og oprigtig fuldstændig Upartiskhed blive foretagne af gode kyndige øvede upartiske Arbeidere. Et got Redskab i uøvet Haand udretter jo aldrig hvad det kunde ved heldig Brug i veløvet Haand. Hvad Under, at derfor ogsaa Redskaber ere miskjendte for et saa delicat Material som Hør? Enhver Mishandling volder et Minus, baade i Qvantitet og Qvalitet. Mange smaa Minusser volde et stort Minus, baade i Qvantitet og Qvalitet. Hvad Under, at Hørrens stærkt klæbende igroede Bast af den fine Stængel bliver enten slettere eller mindre, end Naturen har afgivet, naar den

paa mange Maader mishandles, saavel ved Mangel af Lugning, naar behøvedes, som ved Feil i Rufkning, Tørring, Brydning, Skjætning og selve Hegling; ligesom naturligviis Misgreb i Valg af Grund og Jordens Behandling tillige formindsker Productet, i Forhold til sammes Beskaffenhed. Overdrevne Fordringer eller Forventninger have ofte voldt for liden Omhu for de Arbeidendes Duelighed, og Redskabet er da givet Skyld for de Arbeidendes Ufuldstændigheder og disses Følger. I Henseende til Hørredskaberne maa derfor ønskes, at de maa, saavidt muligt, stedse komme under Benytning af gode Hørberedere. Disse kan da levere Eieren i Leie eller Forpagtning af Værket en saadan Qvantitet god Hør, som vist nok vil være sex, otte, tidobbelte Renter af det, Værkets Indretning behøver at koste. Maaskee vilde dog Værkets Ejer, for at faae Værket i god Gang, være de første 2 Aar tilfreds med dobbelte Renter af den anvendte Sum paa Indretningen; 3die og paafølgende Aar vil vist nok Hørberederne villig tilstaae efterhaanden mere og mere. Men Omsorg maa især ønskes, for vel kyndige og omhyggelige Arbeidere ved Hørrens hele Behandling, da ellers baade Qvalitet og Qvantitet bliver langt under hvad ved god Behandling kan naaes. Sommesteds have gode Hørberedere, efter Accord om visse Lpd. velskjettet Hør, saaet selv tillagt Frøe, og gjort alt Arbeidet med Undtagelse af Pløining og Harvning, som Grundeieren bestyrede. Exempel vides, at af 2 Tdr. Hørfrøes Udsæd har Hørberederne accorderet og leveret, i Jordleie pr. Tønde, 6 a 7 a 7½ Lpd. Hør, velskjettet; en god Jordleie. Andensteds er ganske saaet til Halvs. Exempel vides paa, at der da er bleven 8 a 9 Lpd. Hør til hver,

og derover, af Tde. Hørsæd. Andre have kjøbt Hørren i Blomster eller Knebelsætning, og lovet iforveien hvad de have anseet passende. Andensteds kjøbes den voxede og tørrede Hør, efter dens Længde og Beskaffenhed, til forskjellige Priser. I Skotland føres den røddede og tørrede Hør til Hørmøllen, sættes i en Stak, dækkes vel med Tag, som Ejeren medbringer og lægger paa. Han faaer sit Nummer paa Stakken, efter Ankomstens Tid. Naar No. 9, 10, 11 gjøres istand, faaer No. 17, 18, 19 Bud at komme til bestemmende Tid med et Menneske eller 2, om han vil, som Haandlangere. Og efter de medgaaende Timers Forløb faaes den brudte og skjettede Hør hjem med. Sommesteds bliver den tillige heglet, før den tages hjem. Heldigt er det til almindelig Indførelse, at ved de fleste Vandmøller kan Hørværket, ligesom i Søndermølle ved Viborg, anbringes paa Loftet, uden ny Bygning, ved Siden af Meelmøllen, og ved Kjerneværkerne kan det ligeledes anbringes paa Loftet, ved Siden fra Kjerningen. Naturligvis bør sørges vel for tætte Skillerumsvægge, og saaledes at anbringe Dørrene, at intet Støv fra Hørværket kan komme til Meelmøllen eller Kjernen. Og dette er ikke vanskeligt, ved godt Paneel, overtrukken med Seildug, og at vende Dørrene til de andre Sider, fra Mølle- eller Kjerneværket. Iøvrigt bemærkes, at Skjetteværket helst anbringes, ikke lige over en Skillerumsvæg, men saaledes tæt til en saadan Væg, at af Loftet kan skjæres bort under Skjetten saa meget, at Skjettestøvet falder uhindret ned derigjennem i en rummelig aflukket Plads som et Skab, hvorudaf samtligt Skjettefald kan til fornødne Tider gjennem Dørre udtages. Deri kan, efter en kyndig Fabrikmesters Bemærkning,

anbringes en bevægelig Rist af Træspoler, hvorpaa Blaarene da kan blive liggende, og Skæverne falde ned igjennem. Ved disse kan, som bekjendt, Hørren tørres, saaledes som uden Tvivl helst maa ønskes, paa den hollandske Maade. Mig har det i det mindste altid syntes, at den Hør, Schrolls gode Elever saaledes tørre og hensætte til langsom Svaling, har ønskeligere Blødhed, Seighed og Fiinhed, end alt hvad jeg har seet tørret paa andre Maader. Jeg tilstaaer derfor, at jeg særdeles vilde glædes ved, dersom ved alle Hørværker man kom vel i Vane med denne Tørringsmaade. Maatte man derhos komme i med god Hegling, vilde det være saare ønskeligt.

I Sept. 1826.

C. N. Krarup.

Religion, Troe og Christendom.

For omtrent et Aar siden udgav Hr. Grundtvig et lille Skrift med Titel: Kirkens Gjenmæle. Dette Skrifts Fremkomst var foranlediget ved en af Hr. Professor Clausen udgivet philosophisk Afhandling om den Christelige Religion, saavel under dens catholske, som reformerte og Lutherske kirkelige Skikkelse. — Hr. Professor Clausen er i dette høist interessante Værk ikke fremstaaet som verdslig Philosoph, men i Ordets egentlige Forstand og ædleste Betydning, som kristelig Philosoph, ikke som den der vil paanøde nogen sin Lære, men som den, der stræber i Fornuftens Spor at bringe Mennesket over den vældige Muur, som Luther opstillede imod Catholicismen, for derved at skue ind i dennes Troes-Bygning, og derpaa, gjennem Historiens mørke

og ubekjendte Veje, saavidt muekigt, at føre det tilbage i Tiden lige til Christus selv. Det maae derfor være enhver rolig og kristelig Borger smerteligt at see en Mand som Grundtvig, som beklædte et geistligt Læreembede, at fremtræde i hiint Gjenmæles Aand, og i den meest lidenskabelige Tone udbasune denne christelige Philosoph som en falsk Lærer, hvis Lærdomme maatte komme fra Djævelen. ꝛc. ꝛc. Ja! det maae endog krænke enhver stille og rolig Tilbeder af Christi skjønne guddommelige Moral, at see den Mand, som har valgt Sædelæren til sit Embede, og forpligtet sig til at lære sine Medmennesker den, overeenstemmende med sand Christendom, paa en saa høist usædelig Maade at angribe Forfatteren af et philosophisk Værk, som kun er skreven for den meest dannede og tænkende Menneskeklasse, i en Brochûre, som løb om blant alle Øltapperes og Vertshuusholderes Gjæster, og derved udviklede et saare forargeligt Gjenmæle blandt den Deel af Borger-Samfundet, som, for det første aldrig havde drømt om at Clausens Bog existeerte førend de fandt den omtalt i Kirkens Gjenmæle; som for det andet aldrig havde tænkt paa at læse den, om de ogsaa virkelig havde vidst at den var til; og som for det tredie ikke havde forstaaet den, om det var faldet dem ind at læse deri. Nu derimod læse de dette høist uanstændige Angreb derpaa, som de troede at kunne forstaae, fordi det var skrevet i et kraftfuldt og reent dansk Sprog, men hvis Hoved-Tendens de desuagtet aldeles ikke fattede, og som blot tjente til at opvække en Mængde forunderlige Begreber, af en paa deres Borgerliv mindre velgjørende Natur, end de Lærdomme, hvorfor Hr. Grundtvig angreb Hr. Professor Clausen.

Omtrent et Aar efter Kirkens Gjenmæle, (altsaa for ganske nylig, fremkommer Hr. Grundtvig med 7 vigtige Spørgsmaale til Dannemarks Lovkyndige, og sandelig, efter den Fortolkning som Hr. Grundtvig har tilføiet disse sine Spørgsmaale, ere de af yderste Vigtighed baade for Kirke og Stat; men man kan her vel med Føje anvende Ordsproget som siger: det gaaer ikke saa haardt til som Præsten prædiker.*)

Religionen er hver Borgers Sag, desaarsag kan Hr. Grundtvig heller ikke forundres over at jeg, som Lægmand, men tillige som Statsborger, troer mig berettiget til at yttre min Mening om hans religieuse Adfærd; og da maa jeg nødvendig foranlediges til at spørge: hvor findes i Kirkens Gjenmæle et eneste Spor til den skjønne Moral, som Christus lærte om Sagtmodighed og Kjærlighed til sin Broder? Hvor finder Hr. Grundtvig et eneste Sted hos Christus, som kunde godtgjøre at Kirkens Gjenmæle var skrevet i en kristelig Aand? Hr. Grundtvig har desuden i dette Gjenmæle fuldkommen overtydet mig om, at dersom Christus kom synlig ned blandt os, og lærte den samme Moral som han lærte blandt Jøderne for 1800 Aar siden, og paa samme Maade som han der udtalte den til Folket, saa vilde Hr. Grundtvig være den første som raabte korsfeste! korsfeste! thi Christus lærte ikke efter de symbolske Bøger, eller efter Protestanternes lovformelige Kirkeritus. Han var ophøiet over enhver Religions kirkelige Indretning. Den renere Dydelære eller religieuse Sædelære har intet med Kirkeritus at gjøre; den fremtræder lige herlig saavel i romersk- som protestantisk-kirkelig Dragt; ligesaa ædel i reformert- som i verdsligphilosophisk-Klædemon; Christus selv lærer dette, naar han siger til Pharisæeren og de Skriftkloge: I gjøre Guds Bud til intet for Eders Skikkes Skyld! paa et andet Sted siger han til Folket: naar I ville bede, da skulle I ikke som Hienskalke gaae i Templerne, eller staae paa Gadehjørnerne og fordreie Ansigtet, men I skulle gaae ind i eders Kammer og bede i Løndom, og Gud Fader skal betale eder aabenbare. Dette er for mig den guddommelige aabenbarede Religion, thi ogsaa for mig har Gud aabenbaret sig, da han gav mig Synet, hvorved jeg kan kjende de synlige Gjenstande i Naturen; da han skjænkede mig Fornuften, hvorved jeg fik Evne til at erkjende det Usynlige, det Aandelige — ja selv Gud. — Hvor Synet taber sig i den legemlige Natur, der kommer Fornuften det til Hjelp, for at føre det over i den aandelige Verden, og hvor Fornuftens tydelige og klare Anskuelse standser i den aandelige Verden, der kommer den religieuse velgjørende Tro og saa at sige fører Fornuften ud over sin egen Grændse ind i den skjønne Fantasies uendelige Rum. Og denne Port, som Hr. Professor Clausen, i sin fortræffelige Bog om Katholicismen og Protestantismen, har villet aabne for den tænkende Kristen, vil Grundtvig med Magt lukke og ligesom fængsle Troens Billede i Dogmatikens Former. I den Form som han selv dannede paa Irenæi Dag den 26de August 1825 (see Kirkens Gjenmæle), vil han støbe hele Christendommens Billede! forglemmende aldeles den uendelige Rigdom i Naturens Former, der endog er saa stor, at alle de Mennesker som have været og som ville komme, have, uagtet deres Een-

*) Disse Spørgsmaale ere foranledigede ved Hr. Etatsraad Ørsteds fortræffelige Afhandling i hans juridiske Arkiv, denne Sag betræffende.

hed i Grundformerne, dog saa megen Afvexling i Individualiteterne, at de i den synlige og legemlige Verden kjendelig adskilte sig fra hverandre, hvor meget mere i den aandige! Og dette Naturens Værk vil Grundtvig forstyrre, ved, som Christen-Lærer, at paanøde enhver Christen-Troende den Form som han dannede den 26de August 1825, uden engang at kunne overbevise sig selv om, at den ville passe til hans eget aandige Jeg indtil den 28de August 1827. Her nødes jeg med Apostelen at spørge: hvorledes forstaaer jeg dette som synes mig underligt? Thi hvad er da Religion? hvad er Troe? og hvad er Christendom?

Med usigelig Glæde har jeg læst mange af Grundtvigs Skrifter, og troer, jeg har ganske følt det Skjønne i forskjællige af hans skjønne Digte, men hans Kirkens Gjenmæle saarede min religieuse Følelse meget, hvorimod jeg fandt Lægedom i Clausens Bog; kun frygter jeg, at mange ere blevne saaledes saarede, at hverken Clausen eller Grundtvig formaae at helbrede dem. De 7 mere mærkelige end vigtige Spørgsmaale, have kaldet disse Tanker frem for Lyset; de kan ansees som et Bidrag til Phantasiens Allehaande

af

Portraitmaler H. Hansen.

Kjøbenhavn d. 21 Sept.
paa St. Mathæi Dag 1826.

Indenlandske Efterretninger.

Vor lærde Dr. Meisling, Rektor for Helsingøers lærde Skole, fra hvis Haand vi forhen har modtaget vakre Oversættelser af Classikere, har nu, som Indbydelsesskrift til den aarlige Examen i bemeldte Skole, udgivet en Oversættelse af Anacreons Digte, med en Indledning, indeholdende: Anacreons Levnet, den anacreontiske Metrik m. m. Skriftet, $7\frac{1}{2}$ Ark stort, faaes hos Hofbogtrykker Seidelin, store Kjøbmagergade No. 65. Ved at modtage et saa stort og godt Indbydelses-Skrift fra denne Skole, glædes man end mere ved at lægge Mærke til, at det er bleven noget Nyt fra dette Sted, saasom vel næsten et halvt Aarhundrede er henrunden, siden den lærde Jacob Baden brugte her den Skik at udgive Skoleprogrammer, som ikke vides siden herfra udstædte. Vi optage i øvrigt et Par af Digtene:

Digteren om sig selv.

Du synger kun om Theben,
Hin kun om Phrygerkampe,
Men jeg, om hvad jeg tabte.
Mig fælded ingen Rytter,
Ej Fodsoldat, ej Snække;
Det var en sælsom Fjende;
Jeg segned for — to Øjne.

Digterens Drøm.

Udi Midnatstundens Slummer
Paa Tapeter, snækkerøde,
Sjæleglad i Hu ved Bacchus,
Syntes jeg at storme voldsomt
Frem i Løb, paa Taaens Spidse
Under venlig Spøg med Piger.
Drenge stod mig nær og spotted,
Fine, som Lyæus selve;
Og med Haan de talte til mig
Om de samme smukke Piger;
Se! da vilde jeg dem kysse;
Men med Søvnen svandt de alle.
Eensom laae jeg nu, jeg Stakkel —
Ønsked kun at sove atter.

Saavidt vides ere endnu ikkun følgende Dampmaskiner i den danske Stat i Drivt:

I. I Kjøbenhavn:
1) en paa Holmen til Smedning.
2) en ved Mynten, hidkommet 1805.
3) en i St. Pedersstrædet, paa Hjørnet af

Volden, til Kornmaling saavelsom til Valkning. Skal først have været paa Skodsborg til en Oliemølles Drivt.

4) en i Nygade No. 89 til Maltmaling, i September d. A. kommet i Drivt; tilhørende Hr. Kammerassessor Momme.

II. Udenfor Hovedstaden kun tre, nemlig:

5) en ved Papirfabrikken ved Roeskilde.

6) en af 6 Hestes Kraft ved Hr Kammerraad Drevsens Papirværk paa Strandmøllen paa Kjøbenhavns Amt.

7) en i Neumünster ved Brødrene Reinckes Klædemanufactur.

Alle disse Dampmaskiner skal være engelske, paa Hr. Kammerassessor Mommes nær, hvilken er forfærdiget paa Hundisburg pr. Magdeburg, af vor Landsmand Mekanikus og Dannebrogsmand O. J. Winstrup.

Vi meddele herved hans Priiskourant paa de Dampmaskiner med Kjedler af smedet Jern, som af ham paa Hundisburg forfærdiges. Prisen er i Preussisk Courant, og Maskinerne blive med Emballage besørget til Magdeburg uden videre Betaling.

Til Hestes Kraft.	Rthlr. Preuss.	Til Hestes Kraft.	Rthlr. Preuss.
1	800.	16	5400.
2	1200.	18	5800.
4	1960.	20	6150.
6	2650.	22	6450.
8	3300.	24	6725.
10	3900.	26	6975.
12	4450.	28	7200.
14	4950.	30	7400.

Ligeledes bliver der forfærdiget: Sprøiter af de nyeste og meget forbedrede Constructioner 400 til 700 Rthlr. — Hydrauliske Olie- og Papirpræsser, ligesom og Pakkepræsser 300 à 800 Rthlr. — Jernbogtrykkerpresser efter de nyeste Forbedringer 400 a 600 Rthlr. — Dampkjedler af smedet Jern til Brændeviinsbrænderier, Dampmaskiner 2c. pr. Centner 24 Rthlr.

Til Historien om Forsøg paa hos os at faae de Fordele vundne for Industrien som Dampmaskiners Brug medføre, hører, at Bevilling skal

haves, og at Entrepriseaanden altsaa møder de Betænkeligheder, Vanskeligheder, Vilkaar, Langsomheder, der saa ofte afskrækker den.

Under 26de Jan. 1798 blev Alexander Young & Comp. i Kjøbenhavn givet Bevilling paa at anlægge en Mølle til Kornvarers Formaling ved Damp, paa Vilkaar, blandt hvilke det om at Entrepreneurerne skulde have et Oplag af 10000 Tdr. Korn eller Meel, synes svært. (Coll. Tid. 1798 S. 62 og Nyrups Kjøbenhavns Beskrivelse S. 488—9.)

I Aarhuus-Avis læses en Bekjendtgjørelse dat. 21de Septbr. fra C. F. Dammé, af Indhold: "Foranlediget ved Fleres Forespørgsel, om min Dampmaskine var færdig, tager jeg mig den Frihed herved at underrette Publicum om, at det hidtil har været mig en Umulighed at fuldføre dette Værk, formedelst indtrufne Forhindringer, hvoraf den vigtigste er, at adskillige af Apparaterne (f. Ex. Dampkjeddelen) som skulde forfærdiges af Andre, endnu ikke ere færdige."

Aarhuus, den 22 September. Det danske Skuespillerselskab under de Hrr. Biegum og Tietchens Direction, som forrige Aar gjorde saa megen Lykke i Fyen, og som virkelig skal være det bedste og største af de rejsende danske Selskaber siden det Wedel-Jarlsbergskes Tid, kan midt i næste Maaned ventes her til Jylland, hvor det vil blive hele næste Vinter og give Forestillinger i de største Byer, formodentlig først i Aarhuus, da det kommer fra Sjelland, hvor det for Tiden spiller paa Slagelse Theater. Vi kunne da vente at faae alle de nyeste Vaudeviller at see og høre, da Selskabet indstuderer alt Nyt som kan interessere. Kong Salomon og Jørgen Hattemager skal det især give meget godt.

Blandt de forbausende Kunststykker som Hr. Rappo, eller: "den tyroler Herkules", udfører paa Sommertheatret, hører denne: Han kaster med Fødderne en af de sværeste Kanonkugler i Veiret, affyrer med den høire udstrakte Arm en

Pistol, kaster denne over i den venstre Haand og fanger i det samme Kanonkuglen paa Fingerspidserne af den høire; hvilket Alt skeer i et og samme Tempo.

Blandede Efterretninger.

Engelsk Boghandel. Ligesom i Leipzig Egnen om Nytorv, saaledes er i London Paternoster-Strædet og nogle tilgrændsende Gader Boghandelens meest levende Punkt. De engelske Maanedsjournaler udkomme alle yderst regelmæssigt paa den sidste Dag i Maaneden, for at deres Bortsendelse til Provindserne og Colonierne kan skee paa een Tid, og tillige omfatte alle Tidsskrifter; en Følge heraf er, at der paa den sidste Dag i Maaneden stedse bliver indpakket over 2000 Baller med mere end 60,000 Journalhæfter i Paternoster-Stræde og sendte til alle Kanter af den cultiverede Jord. I den store londonske Boghandel: Longman, Hurst & Komp., som beskjeftiger mere end 60 Contoirbetjente, ere Contorerne betegnede efter Landene, hvorhen Transporten og Korrespondentsen gaaer. Man finder derfor her Contorer for Ostindien, Vestindien, Nordamerika, Sydamerika, Portugal, Spanien, Frankrig og Nederlandene, Tydskland og Norden, og paa denne Maade er Indgangen til hvert af dem betegnet.

(Merkur, 72.)

Lydighed mod sig selv.

Faderen til den i Aaret 1826 afdøde Hertug af Brunsvig var en stor Elsker af Jagt, og besøgte derfor ofte den paa Vildt rige Harz. Skjøndt nu Jagen om Søndagen, efter en Forordning fra ham selv, var forbudt under en stor Pengestraf, saa troede Lovgiveren dog selv at turde tillade sig den paa en saadan Dag. Dog vilde den gamle Hertug ikke gjerne bryde med sin Præst i Blankenburg, og bivaanede derfor, for ligesom at gjøre sin Forseelse god igjen, paa selvsamme Søndag den offentlige Gudstjeneste. Fyrsten frygtede Præstens smaae Sidehug, som han allerede var vant til, men dennegang tav

Præsten. — Allerede troede Hertugen at have undgaaet alle Critiker, da den hellige Taler tog sin Herres vidløftige Forordning mod de Sabbatvanhelligende, som jage om Søndagen, op af Lommen, og ordret forelæste den *in extenso*. Hertugen tog det ikke ilde op, men sendte Præsten Mulkten. Den Geistlige modtog den og tilbagesendte sin Landsherre en Kvittering med de Ord: at han rigtigen havde erholdt den Mulkt, som Hs. Durchlaucht. var pligtig til at betale for at have jaget om Søndagen.

Som Exempel paa franske Haandværkeres scientifiske Jargon, læser man følgende: Under et Besøg, som Lady Morgan gjorde General Lafayette, var juſt en Arbeidsmand beskjæftiget med at sætte en Lynafleder paa Slotstaget. Generalen gjorde nogle Bemærkninger om den Maade, paa hvilken Aflederne burde opstilles. "Hr. General", svarede Arbeidsmanden med en vigtig Mine, "fra den Tid man i Frankrig har sysselsat sig hermed, have **Botanikerne** ikke brugt at sætte Lynafledere paa nogen anden Maade end denne." En Skræderske af anden Rang, som Lady Morgan lod hente til sig, debuterede for hende med det Spørgsmaal: "Hvorledes Madam forlangte sin Robe **organiseret**?"

Den smukkeste Mand i Verden beviser en Skolemester i Paris sig at være. Han taler som saa: Europa er den smukkeste Verdensdeel, Frankrig det smukkeste Land i Europa, Paris den smukkeste Stad i Frankrig, Universitetet den smukkeste Deel af Paris; Hans Værelser de smukkeste i Universitetet; Han selv det smukkeste Væsen i Værelserne. Ergo: han den smukkeste Person i Verden.

(St. Thomas Avis.)

I Berlin fandt Gadernes Gasbelysning første Gang Sted d. 18 Sept. En stor Mængde Mennesker vare gangne til "Linden" for at fryde sig ved denne kunstige Belysnings blændende Skin. Foretagendet selv hører vel til de største som hidtil er iværksat af nogen Stads-Kommune i Tydskland; dog har vist nok Englænderne givet den første Anledning dertil, og

uden. Oberst Congrewe vandrede Berlinerne endnu i Tusmørket. Gasbelysningen takker man ham for, saameget som man for hans Brandraketter ønsker ham til Bloksbjerget. Gasbelysnings-Compagniet faaer 30,000 Rthl. aarlig fra Gadebelysnings-Fondet; og for samme Sum skulle alle Hovedgader have Gasbelysning, og de Steder hvor ingen Rør kunne henledes, have den sædvanlige Lygtebelysning.

Fra Kronprinzenkoog i Syderditmarsken meldes, at der, som en Følge af den overordentlige Hede, i Foreening med daarligt Drikkevand, da mange Damme ere saa udtørrede, at Vandet maa tilkjøres til Mennesker og Qvæg, hersker en Sygdom, som af nogle Læger i Begyndelsen blev erklæret for cholera morbus, men siden er befundet at være en let Galdesygdom, forbunden med Vexelfeber. Næsten intet Huus er forskaanet for Syge, og i mange ligge 5 eller 6, ja Flere, saa det næsten synes, at Ingen gaaer reent fri. Dog komme de Fleste sig efter Forløb af 8 til 14 Dage, nogle derimod ligge 3 til 4 Uger.

De store Fortjenester, som Hertugen af Richelieu, som bekjendt, har indlagt sig af Staden Odessa, der for 23 Aar siden endnu kun var en ussel Flække, foranledigede Stadens Indvaanere til at rejse ham et Monument. Pladsen blev bifaldt af Kejser Alexander, og allerede i Aaret 1823 aabnedes Subskriptionen. Denne havde saa god Fremgang, at der Aaret 1824 blev taget den Beslutning, at oprette en Bronzestatue paa et Fodstykke af Granit, med 3 Basreliefer og en Indskrift. En russisk Konstner, Martes, paatog sig Udførelsen, for en Betaling af 50,000 Rubler. Den 30 Oct. f. A. blev Statuen og Basrelieferne støbte i Petersborg, og lykkedes fuldkomment. Under Vinterens Løb blev Værket fuldendt, d. 16 Febr. d. A. blev det sendt til Odessa. (Hesperus 168.)

Paa de 7 russiske Universiteter Petersborg, Moskov, Kasan, Wilna, Charkow, Dorpat og

Abo er for nærværende Tid ansatte 220 Professorer, Lærere, Magistre og Lektorer; de Studerendes Antal er næsten 3000. Af disse kan ingen studere paa noget udenlandsk Universitet førend forud at have været ved en indenlandsk Højskole. Nogle Slags, især philosophiske, Forelæsninger ere ganske forbudne; men ogsaa de som ere tilladte staar under en stræng Censur. Studenterne ere næsten paa militærisk Fod organiserede, bære Uniform, og holdes under stræng Opsigt.

Kjøbenhavns Børs, den 26 September 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 226		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	164	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	52½	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	80½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70½	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55½	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Trykfejl.

No. 73. S. 1146, L. 24-25 istf. Kathechisations-Underviisning læs: Konfirmations-Underviisning.

No. 74. S. 1159 L. 14 istf. Næringsvejs læs: Hovednæringsvejes.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 78.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 30 September 1826.

Om den reesiske Regel.

I "Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn" No. 73 har en Ubenævnt omtalt den reesiske Regel, med særdeles Hensyn til Søndergaards og Dr. Ursins Regnebøger, i hvilken første han finder benævnte Regel tydeligere fremsat end hos Dr. Ursin. Men visselig har Dr. Ursin (og det meget rigtigen) havt for Øie, at en saadan Regnebog er bestemt fornemmeligt for Elever, skal kjøbes af dem, og altsaa ikke bør gjøres dyrere end fornøvent. Dens Hovedbestanddele bør altsaa være Exempler og enkelte tydelige Vink for Læreren, under hvis Veiledning Eleverne skulle lære at behandle de forekommende Exempler. Derimod skal den ikke paa Elevens Bekostning være en Lærebog for Læreren; sin Kundskab bør han søge andetsteds. Hertil kunde ikke være taget Hensyn, naar Søndergaard skulde følges, i hvis første Udgave (4de har jeg ikke ved Haanden, men de ville vist ligne hinanden) 7 til 8 Sider ere æbenyttede til Forklaring af reesisk Regel, hvorimod Dr. Ursin indskrænker sig til Brugen af ½ Side.

Men uafhængig af dette, kan Dr. Ursin have havt andre Grunde for sin Korthed saavel i Forklaring, som i de færre angivne Exempler til Øvelse. Det forekommer mig nemligt ikke, at den reesiske Regel fortjener den fortrinlige Opmærksomhed (især i en Lærebog for Børn), der hist indrømmes den. Hovedsagen i at ordne en Opgave til Udregning ligger ikke i at anvende denne eller hiin Regnemaade, men i at indsee Sætningernes Natur og Forhold til hverandre; indseer man dette først tydeligt, saa falder Opsætningen af sig selv, og den beqvemmeste for Eleven er da vist den, der nærmer sig meest til Reguladetriform, fordi denne er bleven ham tidligst bekjendt; — at den forresten fører eet eller andet særegent Navn er en mindre væsentlig Omstændighed. Er Talen nu in specie om den reesiske Regel, saa har flere Aars Erfaring givet mig den Overbeviisning, at det ikke lønner Umagen at anvende megen Tid paa at indprænte Eleverne den; den fattes vanskeligst og glemmes

hurtigst; og hyppigst (for ikke at sige altid) har jeg fundet, at Eleven, naar ham o rlades Valget, undviger Afbenyttelsen af reesisk Regel, og derimod tyer til den ham beqvemmere saakaldte femleds Regel, hvorefter enhver reesisk Regels Opgave ogsaa kan behandles, hvilket Dr. Ursin ogsaa synes at erkjende, i det han idelig i sin Rentes-Regning anvender femleds Reglen, og ikke reesisk Regel. Hvorfor da foretrække det mere Indviklede for det Simplere, naar dette fører til det samme Maal?

Endelig: hvor reesisk (eller hvilkensomhelst anden) Regel anvendes, anseer jeg det fatteligere at bruge den hos Dr. Ursin, end den hos Søndergaard brugte Fremgangsmaade ved at opsætte et Stykke. Hiin ordner nemlig først hele Opsætningen efter den almindelige Regel: Alt Bekjendt til Venstre og alt Spørgende til Høire; og dernæst undersøger han om nogen af Forholdene er indirecte, og omflytter dette eller disse; — hvorimod Søndergaard foretager denne Undersøgelse med det samme han ordner Opgaven. Dette bliver for indviklet for Eleven; een af Delene ad Gangen kan skaffe ham Hovedbrud nok, begge Dele samlede ville aldeles forvilde ham.

---

*　　*　　*

Det er mere end 20 Aar siden, at Miss Radcliff's sidste Roman kom for Lyset; men det engelske Publikums Deeltagelse er snarere forøget end svækket ved Tiden, og endnu stedse har Miss Radcliff i dets Øine den første Plads blandt de engelske Romanskrivere. Med saa mange store og frygtelige Billeder havde hun opfyldt

Fantasien; saa mangen en Romanlæser havde hun først indført i en ny Verden, da hun pludseligen, paa sin Berømmelses Høide, traadte tilbage, og indtil sin Død vedligeholdt sin Taushed. Siden den Tid har Maturin udfoldet hele sit Genies Pragt i sine dristige Modsætninger og moralske Paradoxer; Miss Porter og hendes Søster have opstillet en Række Malerier, fulde af en mildtglinsende og gjennemsigtig Skønhed; Miss Edgeworth har ved sin Aands blomstrende Straaler oplyst alle det menneskelige Livs Stadier, fra Betlerens elendige Hytte indtil de brittiske Stores Saloner; Inchbald har afrevet Undertrykkelsen sin Maske, og har bragt vort Hjerte til at bløde for andre og for os selv; Miss Austin har udviklet hele den qvindelige Jagttagelses Fiinhed og aabenbaret hele det qvindelige Hjertes Ild; og Forfatteren af Waverley har fremført for os gamle Begivenheder, udstyret med al Nærværelsens Friskhed og Livets Mangfoldighed. Af alle de Romaner, som vi har hentydet paa, og som i England have gjort Epoke, ere egentligen kun Waverley-Forfatterens ret bekjendte hos os, men i England vedblive endnu som før Miss Radcliff's bedste Verker at opvække den unge Piges første Forbauselse, at være den gamle Bedstemoders sidste Trøst, at blive gjennembladede, laante, og eftertænkte. Men man kan heller ikke nægte at hun besidder en saa fiin Kundskab om alle Nysgjerrighedens og Frygtens Oscillationer, en saa skarp Dømmekraft angaaende den forholdsmæssige Fordeling af de Pirringsmidlers Grader og Slags hvilke sætte vor Puls i en hurtigere Bevægelse, som ingen Romanskriver og ingen Romanskriverinde foruden hende. Lad hendes Personer ogsaa være kolde og formelle som

man har bebreidet hende; Læseren bliver trukket ind med i Begivenheden, tænker ikke paa Charakteren, men lever og handler overalt.

Det første Miss Radcliff fremtraadte med, var: The Castles of Athlin and Danbayne (1789); en flygtig og temmelig almindelig Skildring. Fra den Tid indtil 1797, da hendes sidste Verk: The Italien, udkom, iagttog vi en fortskridende Udvikling af hendes Talent. Skjøndt The Italien savner den drømmeagtige Sødhed, hvilken vi finde i Mysteries of Udolpho, saa besidder den derimod mere Kraft og en renere Smag; og nu, næsten 30 Aar efter The Italien, udkommer af Miss Radcliff's Efterladenskab en Roman, som er skreven 1802, og som i Kraft og Aand overgaaer alle de tidligere. Den hedder Gaston of Blondeville (London 1826. 4 vol. 8.) Aarsagen, hvorfor den saa sildig træder for Lyset er den, at Miss Radcliff, opdragen i den gamle Skoles Grundsætninger, stedse betragtede Publiciteten som et Onde, og kun skrev naar hun var i Pengeforlegenhed.

Gaston de Blondeville er tegnet med dristigere og sparsommere Træk end hendes tidligere Verker, men frembringer dog den samme Effekt; kun er den simplere, Følelsens Tone strængere. Romanen — efter Foregivende et gammelt Manuskript, som er funden i Kenilworth — indeholder Begivenheder i aatte Dage, Henrich III. tilbragte der. Det Hele dreier sig om et Mord, og udgjør en Række af Billeder, i hvilke hiin Tids raae Aand er skildret med træffende Sandheder, og som forhøier Handlingens Effekt, ligesaameget som Skildringer af Landskaber og Sæder i Walter Scotts Romaner.

Et Anhang indeholder flere Digte, af hvilke St. Albans Abbey, som slutter sig til Walter Scotts Poesier, er det betydeligste. Indledningen indeholder Memoirer, som give Oplysning om de vigtigste Begivenheder i hendes Liv, og for største Delen ere øfte af hendes daglige Liv.

(Efter Britannia III B. II H.)

Indenlandske Efterretninger.

Mere om den østlige, sydlige og vestlige Deel af Sjælland.

(See No. 71.)

Foruden den Bemærkning, at Aaløbet mellem Stevns og Faxe, samt Bieverskov Herreder ikke kan vorde over 3 Mile ved Liniens Retning, er endvidere, disse 3de Herreder betræffende, at erindre: at ligesom de samtlig, dog førstnævnte fortrinligst, udmærke sig ved ypperlige Jorder og Tørvemoser, men de tvende sidstnævnte desuden ved overflødig Ege- og Bøgskov, har ogsaa Stevnsklint, Faxe Kalkbjerg og Bieverskovs Herreds Kalkbjerg ved Hærfølge videre begunstiget disse trende Herreder. Det er bekjendt nok hvor rigt Udbytte de tvende førstanførte aarlig forlene; og hvilken forbausende Revolution paa Jordkloden antydes i det høje Kalkbjerg ved Faxe, da Kalksteens-Massen overalt indeholder Havets Skaldyr. Ikkun de fra Klinten udstyrtede Kridtsteens-Masser, som anvendes til Bygninger, medfører Fugtighed i Værelser, hvori Kulde og Varme bestandig afverle; thi disse Masser paagydes uophørlig Saltvandet; men skæres Stenene ud af selve Klinten, saa faaes Stene uden saadan Lyde, til fordeelagtigst Afbenyttelse, det yderste Lag til Stranden dog undtagen, som i Stormvejr ei kan befries fra det rasende Havs Overstænkning. Ligesaa bruges Kalkstenen med øjensynlig Fordeel til grundmurede Bygningers Opførelse, som 3de store Stald- og Ladebygninger ved Hovedgaarden Tryggevelde under Bregentved Grevskab, for et halvt Aarhundrede siden

opbyggede, bære Vidne om. Senere har man endog prøvet at opføre Vaaningshuse deraf, saasom den 1806 med flere Steder afbrændte Faxe Kroe, der er grundmuret af Kalkstene fra Brudet sammesteds; og det endnu under Bygning værende betydelige Meierie ved Bregentved Hovedgaard; Bygninger, som ere Landets første i alle Henseender; men da dog Kalk- og Kridtsteen, saavelsom brændt Muursteen, lide i Tiden af Luften og Veirligets Paavirken, saa vil nok Jullinge Slot, under atternævnte Grevskab, grundmuret af Kamp-Qvadersteen, vorde den længst udholdende blandt de betydelige Hovedbygninger i meerommeldte 3de Herreder, der ellers i Gjørslev, Vemmetofte, Lystrup, Jomfruensegede, Juellund, Billesborg og Valløe have overvættes stærke Bygninger, deels med hvælvede Kjeldere og Værelser, og deels grundmurede i dybe Grave.

Det er omtrent ½ Seculum siden at forbedret Agerbrug begyndtes ved Grevskabet Bregentved, og forhen bestod det almindelige Jordbrug i hele Sjælland i 3de Markers Inddeling, hvoraf de 2de brugtes til Sæd af Rug, Byg, Havre og Bælgkorn, den ene Mark derimod anvendtes til Græsning. Denne hvert Aar udlagde Græsmark eller Fælled, som den kaldtes, og inden Fælledskabets Ophævelse mellem adskillige paagrændsende store Byer havde Vide af nogle Mile i Omkreds, havde saa ringe Grøde, at de smaae Kreature, særdeles i tørre Sommere, leed Mangel. Gode Racer af Bester og Hornqvæg kunde da ikke haves. Grevskabets 6 Hovedgaarde, hvoraf 2de ere Allodium, med samtlige Bøndergodser, fordeelte i Stevns-, Faxe-, Ringsted- og Bjeverskov Herreder, fik da holsteensk Markindretning, hvoraf andre Godseiere toge Exempel. Ved Bøndergodsernes Udskiftning og Gaardenes Udflytning i dette Øiemeed modsatte sig vel den gamle Slendrian og den uoplyste Bondes Fordomme, men gradatim erholdtes dog bedre Oplysning og med Føie have alle Efterfølgere Begynderen at takke. Det var at ønske, at ligesom ovennævnte Grevskabets 6 Hovedgaarde endnu levere de fortrinligste Sædevarer, saavelsom usædvanlig gode Meieriers Frembringelser, ogsaa slig Forædling maatte vorde almindelig, at Udlandet da mere attraaede sammes Frugter. Hvor let var det ikke endnu det nedtyngede Danmark derved og ved Tarveligheds Lov, at erhverve Handelsballance — det eneste Redningsmiddel. Den uforglemmelige Greve Joachim Gottsche Moltke til Bregentved, der modtog Grevskabet behæftet, og inden 30 Aars Forløb ei allene forlod det gjeldfrit, men overalt i bedste Flor og under største Selvfornægtelse legerede 1 Million til Statens Vel; der, qva Curator ved Vemmetofte og Valløe m. m., lod indføre samme Skovfredning og Forbedring i Agerdyrkning, som ved Grevskabet; der overalt paadrev Tarvelighed antaget og søgte den fordærvelige Luxus forjaget, Ak! — fortjente Danmark at eie ham? maatte han ikke bukke under i reen patriotisk Nidkjerhed? og hvor lidet blev der skjønnet paa hans høie Forstandsevner, Veltalenhed og grundige Studium! — See vi tilbage til disse herlige Markindretninger efter Udskiftningerne og Fælledskabernes Ophævelser; saa beklage vi, at de rettede og nye anlagte Landeveie ikke forud vare afstukne; thi da ville tilgrændsende Jordbrugere have undgaaet Uheld, at erholde stygge forvandskede Lodder, med spidse Kiler og Stumper til Hegns Forøgelse, som alt vansirer meget, og gjøre Lodderne mindre beqvemme. Bønderne i det østlige, sydlige og vestlige Sjelland, hvis opdyrkede Jorder forundte godt Udbytte, særdeles da de fra 1807 til 1814 med natural Leverancer afgjorte Skatter og Afgivter, som aldeles ikke stode i Forhold til Erhvervelserne, have desværre derved tilvendt sig ufornødne Fornøielser, og ere siden ved Udgivternes Forhøielse med Indtægternes Forringelse, saa medtagne, at ikkun de Færreste formaae Skatters og Afgivters Udredning tilfulde; hvorved da Godseierne, som maa tilsvare de Kongelige Skatter og savne Landgilderne m. m. ogsaa for endeel vorde forarmede. Hvor Bonden har taaleligt Hoverie in natura, under god Behandling, som ved ovennævnte Grevskabs 6 Hovedgaarde, er Tilstanden nu den bedste. Det er desuden indlysende, at uden Hovedgaardenes Parcellering, Hoverie in natura ei kan afskaffes med Nytte, da det er alt for bekosteligt og næsten ugjørligt ved saadanne

store Gaarde i Høstens Tid at erholde den fornødne Hjelp betimelig. Men ny Opmaaling, Mageskistning, Bygningernes Opførelse paa de ny Parceller m. v. medfører betydelige Omkostninger og hvo evne nu sammes Bestridelse? Ved alt dette har dog anmeldte Deel af Sjælland, enkelte Steder undtagne, i det Hele nogenlunde godt Udseende, langt over den usle Barhed og Nøgenhed man antræffer hos Eiendomsbønderne i Thune, Smørum, en Deel af Ramsøe, samt det store Leire Herred, hvor der hverken haves Frugthaver eller Plantninger, og hvor alt Hegn mangler, eller dog er et Særsyn.

Ligesom Kroerne paa Landet, som nu for det meste dog afskaffes, forsaavidt deres nødvendige Tilvær ved Landeveiene tillades, have været til Hindring for Bondens Opkomst, ere nok ogsaa de mange smaa Kjøbstæder, af Beløb 12 i denne Part af Sjælland, foruden Kjøge og Roeskilde, hvor mange nær og fjern søge, dem til Skade.

Omgangen med Kreature, særdeles med Hestene, hvis Misbrug overalt i Sjelland er afskyelig, er vel endnu Levning af det gamle Trælsind. —7—

Skuespillerinden Jomfru Elisa Beyer, fra hvis Haand Nytaarsgaven Gefion udkom for Aar 1826, har udstædt en Subskriptionsplan paa en Fortsættelse for 1827. Denne anden Aargang vil, ligesom den første, komme til at indeholde en Samling af poetiske og prosaiske Arbejder af forskjellige Forfattere, og vil blive prydet med Hr. Instructør Frydendals kobberstukne Portrait. 1ste Aargang indeholdt Skuespillerinden Madame Andersens Portrait. Prisen er 1½ Rbdlr. Sedler og Tegn. Subskription modtages i den Gyldendalske Boglade, eller paa Hjørnet af Høibroplads og lille Kirkestræde No. 42 i Stuen.

Odense, den 26de September. Paa det i Fredags afholdte aarlige Egeskovs Marked vare Priserne: for Sæderug 27 Rbmk. Tønden, (Havde, Byg og Havre var der intet af), Boghvedegryn 5 a 6 Mk. Skjeppen, Smør 10 a 12 Rbd. Fjerdingen, Gjæs 3 Mk. Stykket; en god Hest kostede 100 Rbd. Iøvrigt blev Markedet, til stor Skade for alle Sælgende, forstyrret ved en ubehagelig Scene, som nær kunde have kostet en Person Livet, og lader haabe, at vor for sin faderlige Mildhed saa velsignede Regjering tillader det eenstemmige Ønske at yttre sig: at den allernaadigst vilde see det alt mere tiltagende Inqvisitionsvæsen, hvis Nytte dog neppe kan opveie de Indtryk, det efterlader sig ogsaa paa den moralske Tænkemaade, indskrænket. Hvor tungt er det overalt ikke for de Handlende, som i vore næringsløse Tider sætte sig i Bekostning for at tjene Brødet, og indfinde sig med anordnede Passeersedler paa Markederne, atter her at maatte spilde Tiden med at udholde een, i saa mange Menneskers Forsamling krænkende Randsagning, ei at tale om de Uordener og Excesser, som derved foranlediges!

Fra Svendborg skrives under 19de Septbr: at Ugen iforveien var der sammesteds saa stor Omsats med Havre, at i et Par Dage blev Tønden betalt med 22, 24, ja 26 Rbmk.; men at den nu igjen er falden ned til 16.

Den 14de Dennes døde i Fredericia, i en Alder af 110 Aar og 3 Maaneder, Oldingen Abel, af den reformeerte Menighed. Han var født i Berlin 1716; allerede i sin tidlige Ungdom, traadte han i preussisk og siden i russisk Militair-Tjeneste; skal have været med i adskillige Batailler og flere Gange været farligt saaret, hvoraf han endnu havde betydelige Ar. Da han var 32 Aar gammel, kom han i dansk Tjeneste, blev udcommanderet med den danske Flaade, og var adskillige Gange i Vestindien og Middelhavet. I en Alder af 68 Aar, blev han tilfældigen saaret ved Affyringen af en Kanon, saa at han ei længere kunde gjøre Tjeneste. Han fik da sin Afskeed og en liden Pension. Nu først giftede han sig og avlede 4 Børn, hvoraf ikkun de 2 ere ilive. I denne høie Alder fortjente han møisommeligen Ophold til sig og Sine, først som Kalkslager, og siden ved at vogte Kreature,

indtil Kraftløshed ogsaa gjorde dette umuligt for ham. Under disse mange forskjellige Hændelser, skal han altid have været særdeles munter og vel tilfreds. Han kunde, indtil for nogle faa Aar siden, nøiagtigen gjenkalde i sin Erindring mangfoldige af sit Livs Begivenheder. I de senere Aar nød han, foruden Understøttelse af Menigheden, en betydeligen forøget Pension.

Hr. G. Weinschenck, Sognepræst i Skielbye og Gunderslev, har til Vestsjællandske Avis indsendt et Stykke, der indeholder en Anvisning til at finde Vand; deraf uddrage vi følgende: "De tørre Sommere som nu saa ofte indtræffe, og dette Aars langvarige Hede og Tørke, har paa mange Steder frembragt den føleligste Vandmangel, hvilken man sædvanlig søger at afhjelpe ved at rense de gamle Vandinger og Brønde, hvilket vel er til megen Nytte i Fremtiden, men ofte ikke afhjelper Vandmangelen saa hurtigen som man ønsker og behøver. Jeg haaber derfor, at en kort Anvisning til at finde det i Jorden skjulte Vand, vil være velkommen for Mange, især da denne Anvisning er simpel og let at prøve, og tillige grunder sig paa theoretisk og praktisk Erfaring. Næsten overalt paa Jorden kan man finde Vand ved Gravning; men der er overmaade megen Forskjel paa Dybden, hvori Vandet findes. Ofte maae der graves mange Favne dybt, førend man naaer Vandet, ja ofte saa dybt, at det vilde være alt for kostbart og største Daarskab, der at grave efter Vand. Paa andre Steder derimod er Vandet tæt eller nær ved Jordens Overflade og her kan med Fordeel og Lethed graves efter Vand. Er Vandaaren eller Vandsamlingen dybt i Jorden, kan man ikke opdage noget Tegn dertil paa Jordens Overflade, men dersom Vandet er nær ved Jordens Overflade, kan det opdages ved følgende Kjendetegn: a) om Sommeren; 1. naar Græsset i stærk Tørke staaer grønt, uagtet det rundt omkring er bortvisnet. Jo større et Stykke Jord der da bærer grønt og livligt Græs, desto større er Vandsamlingen derunder. Jo grønnere og livligere Græsset er paa enkelte Steder i Tørken, desto nærmere er Vandet ved Jordens

Overflade. 2. Hvor Siv, vild Petersillie eller andre Vexter groe og formeres. 3. Hvor man ved at lægge sig paa Jorden før Solens Opgang med opreist Hoved opdager opstigende Dunster fra et enkelt Sted. 4. Hvor der ingen Dug er, endskjøndt den øvrige Jord rundt omkring er ganske vaad af Dug. 5. Hvor Myg sædvanlig opholde sig i Hobetal og som en Støtte. b) Om Vinteren, 1. Hvor Dampe i stærk Vinter opstige paa en klar Dag, uagtet Jorden er bedækket med Snee. 2. Hvor Sneen først gaaer bort mod Foraaret af et enkelt Sted, endskjøndt det ei ligger høiere end den omliggende Jord. Hvor et eller flere af disse Kjendetegn opdages, der er Vandet nær ved Jordens Overflade, sædvanlig kun 2 a 3 Alen under Jorden; men strax at grave efter Vand er dog at arbeide i Blinde. Derfor bør man paa samme Sted først undersøge med et Jordbor. — Naar man ved Boring træffer Blaaleer, er man sædvanlig nær ved Vand, men dette træffes dog først, naar man kommer i Sand (Flydesand), hvilket sædvanlig findes under Blaaleret. Træffer man ved Boring paa en Steen eller Grut, maae man ophøre der at bore, og enten grave der, eller bore paa et andet Sted nær derved. Naar man saaledes med Jordboret undersøger sin hele Lod paa alle de Steder, hvor man har opdaget Tegn til Vand, saa kan man deriblandt vælge det, som ligger beqvemmest. Da Jordbor er saa overmaade nyttig for enhver Landmand, burde enhver Bye eller i det mindste ethvert Sogn have et Jordbor, hvorved Bekostningen ved dets Anskaffelse blev saameget ringe, især da det siden, naar det ei mere bruges, kan omsmedes til andet Brug. Dersom man ved at bore saa dybt, som Jordboret tillader, endnu ikke finder Vand, og man dog gjerne vil vide, om man der med Fordeel kan vente Vand, saa graver man et Hul i Jorden der hvor man borede, ligesaa dybt, som man kom med Jordboret. Dette Hul graves blot saa stort, at man deri beqvemt kan staae for at bore dybere i Jorden. Saaledes kan man vedblive, indtil man finder Vand, og hvis dette findes saa nær ved Jordens Overflade, at man der med Fordeel kan anlægge en Vanding eller en Brønd, saa graves en saadan der. Er Vandet derimod dybt nede

bør man ved Boring oplede et andet beqvemmere Sted efter foran anførte Kjendetegn.

Blandede Efterretninger.

"Schelling og hans Tilhængere have atter bragt de galeste Forfattere fra forrige Tider paany i høieste Mode. Saaledes saae Jacob Bøhms Skrifter atter Lyset 1806. For de, der ikke kjende hans Foredrag og Meninger, ville Vi blot anføre en lille Prøve: "Ordet Himmel avles i Hjertet, støder paa Læberne; der tilsluttes det, og Stavelsen mel aabner igjen Læberne, og falder midt paa Tungen ud af Munden. Det kaldes Himmel formedelst Adskillelsen, da nemlig Qvinta essentia af den stjernede Himmel, hvor Matrix er mere luende, som i Natursproget egentlig forstaaes, og tillige ligger for Oinene. Thi Ordet Himmel har i Natursproget en anden Forstand. Stavelsen Him farer ud af Hjertet som ud af Faderens Kraft eller ud af Sjælens Essenzser og støder over sig Ternarium sanctum; der fattes den med begge Læber og fører Engelsnavnet under sig, da nemlig Stavelsen mel betyder Englenes Ydmyghed". o. s. v. o. s. v. Ligeledes ere i de seneste Tider Hamanns Skrifter udgivne paany, om hvilke det i det Hele gjælder, hvad Baggesen har sagt om en Deel af samme, som han har læst, "at den synes at være nedskreven efter tusinde destileerte Æggesnapsers udtrykkelige Befaling." Af et i disse Dage udkommet Skrift: Smaa poetiske og philosophiske Forsøg ved Hr. Marius Svane. Forlagt af Forfatteren og faaes hos Hr. Capit. Seidelin, og i den gyldendalske og reitzelske Boghandel for 1 Rbd. Sedler.

Skriftets første Afsnit under Titel: poetiske Forsøg indeholder: Danmarks Herlighed, Menneskets Fortrinlighed, Menneskeslægtens Forædling, Dydens Løn, Livets høieste Goder, Menneskets Udødelighed, Havet, Landmandens Lyksalighed, Skoven. Andet Afsnit indeholder to Afdelinger: Om Nutidens fornuftstridende Orthodoxerie, og om Physiognomikken.

Pater Abraham a Sancta Clara blomstrede mod Slutningen af det 17de Aarhundrede som yndet Prædikant i Wien, hvor han døde 1709. I hans Skrifter, hvoraf nogle have de besynderligste Titler, f. Ex. Hui und Pfui, Gemisch Gemäsch, findes mange sindrige Tanker og spøgefulde Indfald. Dette Blad har forhen optaget enkelte Stykker. Her er atter et, ganske i hans Sprog:

Christus sagde til Apostlerne: Faciam vos piscatores hominum (jeg vil gjøre eder til Mennestefiskere); men ingensteds har jeg læst, at Herren sagde til Nogen af det qvindelige Kjøn: Faciam te piscatricem hominum (jeg vil gjøre dig til en Menneskefiskerinde). Alligevel skeer dette endnu den Dag i Dag, og der findes heel mange Fiskerinder, men som have med lutter raaden Fisk at gjøre, og bringe mange uskyldige Sjæle i deres Net. De fiske med forgyldt Krog og sød Mading, sukkrede Vare, yndige Miner, frække Blikke, indtagende Smiil, indtil endelig en eller anden Stokfisk løber dem i Garnet.

Da Kong Frederik 2den af Preussen første Gang talte med den aandrige Italiener Marquis Lucchesini, der siden erholdt hans hele Fortrolighed, og under hans Eftermand blev ophøjet til Minister, spurgte han ham: "Reise endnu saa mange italienske Marquier omkring, og udspionere hvad der gaaer for sig ved alle Hoffer? Sire, var Svaret, man vil være vis paa at see dem, saalænge tydske Fyrster tænke lavt nok til at smykke med Ordener saadanne Mennesker, som de overdrage at spille en saa foragtelig Rolle. Han sigtede derved til en italiensk Spion, som af den tydske Keiser var tildeelt den gyldne Fließes Orden. Kongen, som saae sig ved Svaret truffet paa Spørsmaalet, saae paa Marqvis'en, behandlede ham fra det Øieblik godt og fik ham kjer. (De Segur, memoires. II. p. 123.)

Paa Celebes, den vigtigste af de moluk kiske Øer, er Abeslægten en stor Plage for Indvaanerne, idet den gjør store Ødelæggelser paa Ris- og Melon-Markerne, og borttager de bedste Frugter af Træhaverne. Den hvide Abe er den

briſtigſte, ondſkabsfuldeſte og farligſte af alle; heldigviis ere ogſaa en Mængde Boasſlanger paa Øerne, da diſſe føre en kraftig Krig med Aberne, og ødelægge mange af dem. Der gives ogſaa en anden Art af ſtore Slanger ſom efterligne Droſſelens Piben, og holde ſig i Skjul under Træernes Løv. Naar nu den nysgjerrige Abe nærmer ſig for at lytte efter, hvad det er for en Fugls Piben den hører, ſtyrter Slangen ſig paa den, ſlynger ſig om dens Liv, medens dens Hale er viklet om en Green, og da fortærer den eller udſuger dens Blod, og ſønderſlider dens Indvolde. Bøffelen findes hyppigen i Skovene. Man forſtaaer dog at fange den ung, at tæmme den og vænne den til Arbeide. Bøffelen er meget kraftigere og ſtærkere end Oxen.

(N. g. Eph.)

Ved Dorpats Univerſitet er den berømte Verdensomſejler Hr. v. Kruſenſtern Kurator. Ved Humanitet, Liberalitet og Ordenskjerlighed udmærker han ſig. Det theologiſke Univerſitet har fem Profeſſorer; det juridiſke kun tre, og her bliver ej læſt over den romerſke Ret, ligeſom ej heller Naturretten. Det mediciniſke Fakultet har 8 Profeſſorer, det philoſophiſke 14, blandt hvilke Morgenſtern, Parrot, Struve og Jäſche ogſaa i Udlandet have berømmelige Navne. Af videnſkabelige Hjelpemidler fejler intet; iſær voxer Bibliotheket og det naturhiſtoriſke Muſeum ideligen betydeligt. Bibliotheket tæller allerede 60,000 Bind.

En uhyre Mængde Græshopper (acridium) har viiſt ſig i Over-Italien. Man har beregnet det Antal, der efter Provinzialdelegationens Opfordringer er ſamlet og afgivet, til over 800 Millioner, foruden at maaſke ligeſaamange ere brændte, druknede og ellers dræbte. Ogſaa i Oſtindien anrette Græshopperne ſtore Ødelæggelſer. (Froriep's Not. 304.)

Man kalder Tiden koſtbar. Dette er baade for meget ſagt, og for lidet. Enhver har den jo for Intet. Men derimod lader den ſig ej faae kjøbt.

Exempler virker.

Et ungt Menneſke, ſom ſyntes at kunne være bleven en god Maler, læſte, under ſit Ophold i Berlin i 7-Aarskrigen, Themiſtokles Levnet ved Plutark. Fortællingen, at hiin, da han fornam, at Miltiades havde vundet et Feltſlag, havde en ſøvnløs Nat, gjorde ham grublende og forledede ham til ſkriftlig at underrette Læreren om: at han følede hos ſig, ligeſom Themiſtokles, at kunne beſtemme ſig til Døden for Fædrelandet. Jeg vorder Soldat, tilføiede han, og forlod Lærerne. Han kom ſiden ſom affkediget Korporal i Invalidehuſet. —7—

Kjøbenhavns Børs, den 29 September 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 226		
Species 229		
Specier ſolgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norſke Speciesſedler pr. 100 Specier	164	— Rbd. Sedl.
Svenſke Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{3}{4}$	$52\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80	$80\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	$70\frac{1}{2}$	71 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	116	— Sedler
4 pC. uopſigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norſk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Aſiatiſke Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danſke Oblig.	55	$55\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobſens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 79.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 3 October 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see No. 76.)

II. Angaaende chirurgisk-medicinske Skoler for de saakaldte Landlæger i Kongeriget Bayern; tildeels uddraget af et Brev fra Hr. Dr. S.... i B......

Hos os har man, som er Dem bekjendt, ifølge Forordningen af 29 Juni 1808, indrettet Skoler for Landlæger. Individuer, som bleve optagne i disse Skoler, kunne vel sættes i samme Klasse med de danske ustuderede Studiosi Chirurgiæ; thi i de første Aar af Institutets Tilværelse forlangte man ikke af dem at de skulle besidde nogen særdeles Skolekundskab; de bleve dimitterede fra dette Institut og snarest muligt forflyttede som practiserende Læger til deres District, og fik Tilladelse til at udøve deres Kunst i alle de Grene, hvori de vare underviste i Institutet. Dog gav ikke deres Diplom dem Adgang til nogen academisk Grad; de vare underordnede de egentlige Districtslæger (Physici) i deres District.

I Kopps Jahrbücher der Staatsarzneikunde, 2ter Jahrgang S. 436—457 findes Studieplanen for de saakaldte Landlæger.

Regjeringen havde ved Indretningen af disse Skoler endnu den landsfaderlige Hensigt, at give den lavere Folkeklasse, især paa Landet, gode, iblandt dem boende, Læger, som de kunde have for lettere Priis og som kunde yde dem Hjelp, efter den Form, som svarede mere til deres Cultur, ogsaa troede man paa denne Maade at standse Fuskerie og Qvaksalverie. Desværre! Erfaringen har nu i et Tidsrum af omtrent 15 Aar lært det Modsatte; saa forhippet man var paa at danne en Mængde af disse raae Elever til Læger, saa meget man troede at burde give Barbeersvende Fortrin endog for dem, som havde nogle Skolevidenskaber, fordi hine skulde besidde mere Haandnemhed, vilde det dog ikke ret lykkes med dem, endskjønt nogle af dem glimrede som

Stjerner af første Størrelse under Examinationen *). Desværre indløb flere og flere Klager

*) Man har ogsaa hos os tillagt Barbeersvendene den Roes: at de ere mere opmærksomme, ikke snakke høit, sidde stille under den chirurgiske Lærers Foredrag. — See Dagen No. 56 7de Marts 1826. Indsenderen nægter ikke at de ere stille og opmærksomme i Collegierne, især naar der nævnes sammensatte græske Ord, at de saa at sige tage Professoren Ordene ud af Munden, og give Professorens særegne Udtryk og Definitioner, naar de blive examinerede, tilbage med en Correcthed, som for Videnskabens studerede Dyrkere ofte var vanskeligt at opnaae. Til alt dette mangler dem ikke det fornødne Otium, da de ikke, som ofte Studenten, maae ernære dem ved at give Informationer flere Timer om Dagen. Næringssorg forbyder dem ikke at anvende 5 a 6 Aar til at høre Collegier, og lære dem udenad, og Enkelte ville høste til Belønning for saadan Flid den 1ste Charakteer, endog med Udmærkelse. Alt dette er Facta. Neppe har Fr. en tydsk Barbeersvend conditioneret nogle Uger hos en Amtsmester, saa veed han allerede at forskaffe sig nogle extra Kunder, som han barberer tidlig om Morgenen i Smug, og snart ogsaa erholder han nogle smaae Galanterie-Sygdomme at curere; thi hvormange betroe sig ikke deres Bartskjærer i disse Anliggender. Under disse Sysler besøger han jevnligen Forelæsninger paa det chirurgiske Academie, som koste ham hverken Louisd'orer eller Dukater, som i Udlandet, men derimod indcasserer han jevnligen Rigsbankdaler og Tegn. Endelig bliver han kjed af at være hos sin Principal, han leier sig et Qvistværelse, barberer, practiserer og hører Collegier, faaer sig vel ogsaa en trofast Manuducteur, kalder sig Studiosus chirurgiæ og Publicum kalder ham som sædvanlig Doktor! Saaledes i al Magelighed, fri for Næringssorg, vandrer han efter 4 til 6 Aars Forløb til Chirons Tempel, tager sammesteds sin Examen og snart derefter optræder han tillidsfuld med sin Characteer i Lommen, manuducerer, og — —.

over at just disse saakaldte Dexterrimi et Ambidextri (haandnæmme og Hænder-næmme) vare tildeels at ansee som en Landeplage. Disse Mennesker bleve, naar de havde sat sig fast i Praxis, arrogante, de forlangte at blive doctormæssigen honorerede, og man havde hyppige Exempler paa, at de skammede sig ved at forrette de saakaldte ringere chirurgiske Operationer, som Aareladning, Iglesætning og Klysterer, endog i vigtige Tilfælde, saa at den stakkels Patient blev sat i den Forlegenhed at maatte tage et andet, ofte uduelig Subject til disse Forretninger, og betale ham derfor.

I faa Lande har man med saa megen faderlig Omsorg og Gavmildhed fremmet Lægevidenskaben, som hos os i Bayern, og naar den vise Regjerings Øiemed ei i alle Henseender er opnaaet, kan man ikke tilskrive den Skylden, men blot Planens Ufuldkommenhed, som jeg hellere ønskede at kalde Umodenhed. Allerede 12 Octbr. 1812 udkom et Rescript, at de Candidater, der ønskede at optages til Undervisning i disse Instituter, skulde:

1. "have opnaaet det 18de Aar og ikke være over 25 Aar.

2. "have en stærk, sund Legemsbygning, være uden legemlige Feil, og medbringe paalidelige Vidnesbyrd om deres Vandel og intellectuelle Evner.

3. "Videre fremlægge Attester fra Gymnasium, at de have nydt fuldstændig Undervisning i Latin, Tydsk, Geographie, Historie, Mathematik, Naturhistorie, Moral, Religion, Logik og Physik. Hertil maatte have medgaaet en Tid af 5 til 6 Aar."

Dette allerhøjeste Rescript var høist velgjørende, og nu kunde man vente, at den saakaldte Landlæge ikke som før vilde forlade sin egentlige Sphære og lade Verden blive i en Uvished om de skulde søge i ham den legitime Promotus *).

*) At der endog hos os gives Examinati chirurgiæ som synes ikke selv at vide til hvilken Classe de henhøre, oplyser følgende Document, som ligger trykt for Indsenderen:

"Ifølge min med Hr. Kammerherre Greve F....... A..... von H....... til H.. indgaaede Forening, tilstaaer jeg undertegnede Licenciatus medicinæ Krigsassessor Schm. at være villig til og herved at forpligte mig, til efterstaaende Forening med enhver Gaardmand af Grevskabet H... eller Omegn, som ved Underskrivt tiltræder de her fremsatte Vilkaar: 1) "Jeg Krigsassessor Schm.... paatager mig at præstere til enhver Gaardmand, som tiltræder denne Accord, til hans Kone, til alle hans Børn og Tjenestetyender enhver Hjelp i Sygdoms Tilfælde, baade som Doctor og Chirurg, hvortil de kunne være trængende, saasnart jeg dertil kaldes, og Befordring sendes for at afhente mig, hvorved det dog forstaaer sig, at Medikamenterne betales særskildt. 2) For denne min Umage betales mig, af enhver Gaardmand som tiltræder denne Accort, aarlig 1 Tønde Byg, uden Hensyn til om jeg i Aarets Løb har havt mange, faa eller ingen Forretninger i hans Gaard. Denne Tønde Byg er jeg berettiget til at kræve leveret in natura i Skjelskjør, Bisserup eller Karebeksminde, fra hvert Aars 1ste October af, men dersom den ikke af mig begjæres leveret inden 1ste Febr., eller efter Tilsigelsen ei rigtig leveres, da skal Gaardmanden være pligtig til at betale samme efter den for sidste Aars Afgrøde satte Kapitelstaxt. 3) I enhver Gaard, hvor denne Contract med mig er indgaaet, giver jeg, saa ofte jeg dertil hentes, al den Hjelp jeg kan yde Konerne som der skulle komme i Barselseng, for en Betaling af 2 Rbd. Sedler, for enhver saadan Forretning. 4) Naar den Betaling som mig, ifølge denne Accort, tilkommer, ikke paa Anfordring, og 14 Dage efter samme paafordres, præsteres, skal Gaardmanden være pligtig til at betale alle af Søgsmaalet flydende Omkostninger.

H.. den 15de Julii 1825.

J. F. Schm.......

Hvad disse stemplede Landdoctorer have skal det den egentlige videnskabelige Læge; om de paa gode eller slette Veie søgte at tilsnige sig Praxis og Indtægter, vil jeg ei undersøge.

Beklage maa man enhver videnskabelig Læge, der under saamange halvaarlig færdiggjorte Practici, maa sukke for sit Udkomme, efterat have fra sin tidligste Ungdom, i en Tid af 10 Aar med betydelig Bekostning, opofret sig til Gymnasial- og Lyceal-Studier, og derefter, ofte blottet for alle Hjelpemidler, har maattet vandre paa sin Videnskabs practiske Mark, for endelig engang at erholde et tarveligt Physicat. Det er høist krænkende efter at alt dette er overstaaet, at see Mennesker træde med samme Rettigheder til Sygesengen *), som dog næsten ei have bidraget noget

*) At true de Ustuderede med, at de ikke faae 1ste Characteer, (See Dagen No. 56, 7de Marts 1826) ifølge en Bekjendtgjørelse fra Akademiet 1817, naar de ikke havde de almin-

i Forhold til hvad andre videnskabelige Læger have bidraget til deres Dannelse; ja endog ofte af Staten erholdt 100 Rdlr., eller flere andre Gratialer. Der maae jo tilsidst opstaae Mangel paa sande videnskabelige Læger, og Lægen af ægte Malm staaer tilbage!

---

delige Skolekundskaber inde og kunne declinere det Latinske Sprog, fører ikke til Maalet. Disse Examinati chirurgiæ have jo med 2den og 3die Characteer Ret til at practicere, og practicere rask væk, saavel i udvortes som indvortes Sygdomme. Enhver af disse Examinati, ihvor de ogsaa komme paa Landet eller i Byerne, faae ved deres første Debut maaske een eller et Par chirurgiske Syge, men derimod strax mange af de saakaldte indvortes eller medicinske at behandle. De kaldes jo strax Doctores. Kan man bebreide den tænkende Mand at han ikke skjænker Examinati chirurgiæ Tillid i Behandling af indvortes Sygdomme, saalænge det Kgl. Chirurgiske Akademie ikke, som ved det Medicinske Facultet allerhøist befalet er, lader dets Elever strængt prøve ved Sygesengen, om de have Kundskab i at kjende og behandle indvortes Sygdomme og Sygdomstilfælde førend de stædes til mundtlig Examen. (Ikke engang blive de prøvede til Examen i udvortes Sygdomme ved Sygesengen). Der er derfor vel ingen Tvivl om, at naar Chirurgen skal behandle indvortes Sygdomme, han jo da ogsaa burde underkaste sig en ligesaa practisk Prøve, som Examinati medicinæ. Hertil kommer, at DHrr. Professorer i Chirurgien, som examinere Candidati chirurgiæ og ikke selv have taget Examen medicum rigorosum ved Faculteтet, prøve ham i Medicinen og give ham Tilladelse til at udøve sine medicinske Indsigter. Førend Akademiets Stiftelse prøvedes Chirurgerne af det Medicinske Facultet og erholdte der, efter aflagt Prøve, (som det hedder i Testimonium) "Licentiam, offentlig at udføre Praxin medicam, i Besyn-

Disse sørgelige Erfaringer forøgedes dagligen. — Fabriken for disse saakaldte Landlæger har nu ogsaa endelig fundet sin Opløsning, og man har allerede for 3 Aar siden oprettet saakaldede chirurgiske Skoler, ene og allene bestemte til Dannelse af en nødvendig

---

"derlighed da vi ere forvissede om, at han "vil stræbe efter stedse mere og mere at forøge sine Indsigter udi de medicinske Videnskaber." etc. — Indsenderen er et sligt Testimonium kommet til Hænde, som er underskrevet af det medicinske Facultets daværende Medlemmer, og deriblandt ogsaa af Callisen, som dengang var Medlem af det medicinske Facultet. Det Chirurgiske Akademie havde altsaa i afdøde Callisen, saalænge han var Medlem og examinerede, et forhenværende Medlem af det medicinske Facultet til Examinator i de Videnskaber, som udkræves hos den egentlige Medicus.

Beklage maae man nu alle Distriktslæger og Physici paa Landet. Disse Embedsmænd ville i Fremtiden neppe have Udsigter til det tørre Brød, naar det bliver almindeligt, at Examinati ved det Chirurgiske Akademie hvoraf der halvaarlig udkomme 12—16 og flere, (mange deraf erholde 2den og 3die Characteer) hvilket allerede er Tilfældet, rundt omkring i Landet sætte sig ned og praktisere f. Ex. for 1 Tde. Byg om Aaret. Neppe ville disse værdige Embedsmænd, som Frank og Reil formene, lade deres Sønner gaae i deres Fodspor, opdrage og lade dem opdrage videnskabelig i deres Fag (hvortil i det mindste hører et ordentlig Udkomme. Hvormangent kjærkommet Individ for Faget har ikke faaet af Faderen, uden at han forsømte sine humaniora, den første Takt for det sande Praktiske, som neppe kan gives ham bedre i et velindrettet Clinicum, og Oven har vel Ret naar han siger:

Hi mihi doctores semper placuere, docenda
Qvi faciunt, plusqvam qvi facienda docent.

Lægehjelpe-Personal paa Landet. Eleverne maa, ligesom før anført, ved deres Indtrædelse have de under No. 1, 2, 3. anførte Requisiter. Her blive de underviste saavel i Medicinen som Chirurgien, og især øvede i alt det egentlige Practiske i begge Videnskaber. Hvad for Frugter dette nye Institut vil bringe, vil Tiden lære. Meget interessant derom vil De finde i Horns Archiv für medizinische Erfahrung im Gebiete des praktischen Medizin, Chirurgie, Geburtshülfe und Staatsarzneikunde. Jahrgang 1825. November. December. Berlin 1825.

Det vil altid blive en Sandhed, at chirurgiske Instituter hvor Mechanismen at handle altid overveier den ordentlige Udvikling af at erkjende og begribe, maae blive Fabriker for Routiniers, som stedse ville blive staaende ved det hvad der møisommeligen er proppet i dem, ville neppe kunne gaae et Skridt videre, men i Tidens Løb mange Skridt tilbage, og paa Landet, som Erfaringen viser, endog gandske rusticeres! — Hvorfor vil man begunstige det Feilfulde og Skadelige, da man har saameget af det Ufuldkomne i vort Fag under Solen?

Ved vort Militair ansættes kun egentlige Medico-Chirurger, hvilket, som vi see af Deres Skrivt: Uebersicht des Medicinalwesens der Dänischen Armee, ikke endnu er Tilfældet ved den Danske Armee, og dog have deres Bataillonschirurger i Armeen, hvoraf vel Adskillige ere meget tilbage i de fornødne Skolevidenskaber, Rang med den hos dem ved Cadet-Academierne videnskabelig dannede Officeer! Jeg meddeler Dem her den Kongelige Bayerske Armeebefaling af 14 Mai 1802, og af den 8 Juni 1805, samt en lignende Befaling for Kongeriget Bayern af 8 Sept. 1808 for Chirurger af 1ste Rang eller Medico-Chirurger.

Kongelig Bayersk Armeebefaling af 14 May 1802.

"Det bliver befalet, at i Fremtiden intet chirurgisk Individ bliver befordret til Regimentschirurg, som ikke efter Landets fastsatte Love, fuldkommen haver fuldendet Gymnasial- og Lyceal-Kursus, har lært den lavere og høiere Chirurgie, og tillige ved et Universitet i sit Fædreneland erhvervet sig alle de Kundskaber, som Staten fordrer af en Læge, saa at følgeligen Læge og Chirurg findes i samme Person."

Kongelig Rescript af 8 Juni 1805.

Der tilstaaes alle Regimentschirurger, som tjene ved Linietropper, en forhøjet Gage med 40 Gylden fra Aarets Begyndelse af, og befales fra nu af tillige:

at intet Individuum maa mere ansættes som Regimentschirurg, naar han ikke, ifølge de nyere allerhøjeste Forordninger, er videnskabelig uddannet baade som Medicus og Chirurg, og saaledes er istand til at fungere hvor hans Nærværelse udkræver det, ogsaa med Hensyn paa at Regimentschirurgerne ifølge deres forhøjede Gage kunne indtræde som Garnisons-Physici paa de Steder, hvor Garnisons-Physicatet kunde være ledigt *).

*) Det var at ønske, at mangen duelig Districts-Chirurg hos os, der i en Række af Aar bedst

Chirurger.

Organisk Edict angaaende Medicinalvæsenet i Kongeriget Bayern af 8 Septbr. 1808.

"I den Overbeviisning, at kun fuldkommen dannede Læger ere i Stand til, ved en egen Forkjerlighed, Duelighed og fortsat technisk Øvelse at opfylde de Fordringer, som man med Rette gjør hos en Chirurg, bliver befalet, at Chirurgien kun i Fremtiden skal udøves af saadanne Individer, som have lært Lægevidenskaben, og det bliver derfor befalet Universiteterne, ikke mere at tildele nogen academisk Grad i Chirurgien, naar samme ikke tillige erholdes i Medicinen, og skal i Fremtiden drages Omsorg for et bestemt Antal af saadanne Subjecter, i Forhold til Folkemængden, og de langt sjeldnere forekommende Sygdomme, som udfordre vigtige og svære Operationer."

"For en hensigtsmæssig Dannelse af de hidtil benævnede Chirurger, hos hvilke den største Deel af Undersaatterne, især paa Landet, i alle Sygdomstilfælde søger Hjelp, er i Forordningen af 29 Juli dette Aar angaaende Indretningen af Skoler for Landlæger truffet nærmere Bestemmelser."

Man maa med den udødelige Frank kun hylde een Mening: "enten maa man lade sig nøje med ufuldstændige Instituter, som frembringe enten sure eller bedske, eller endog giftige Frugter; — eller man maa foretrække dets Tilintetgjørelse for en primair Vedvarenhed — eller naar Staten vil beholde dem, maa disse Instituter forbedres og som secundair Anstalter hensigtsmæssigen indrettes til Fuldendelse. Hvorfor vil man under Benævnelse af chirurgiske Academier, ligesom til Trods optræde isoleret, da vi dog kun have een Lægevidenskab, og Chirurgie og Medicin have kun eet Hovedøiemed; deres grundige Domme ere et og det samme, de kunne ei adskilles fra hinanden*) — hvorfor skal man befordre og vedligeholde det Ufuldkomne? — og hvor der er et Univer-

kjender sit Districts Tarv i alt hvad der angaaer det medicinske Politie, kunde ogsaa ved forefaldende ledigt Physicat i hans District, overtræde som Districts-Physicus. Districtet var vist bedre tjent med en saadan erfaren Mand, naar han tillige var Medicus, end med en ung Candidatus, Licentiatus eller Doctor Medicinæ, som kun kort Tid har fungeret som practisk Læge. Det vilde, med Hensyn herpaa, sikkerligen gavne det Offentlige, naar flere, ved Skolekundskaber forberedede Candidati chirurgiæ vilde tage Examen medicum.

*) Under den bekjendte fameuse Proces imellem de Franske egentlige Læger og Chirurger, sagde engang Ludvig den 15tes 1ste Livchirurg de la Peyronie til hans indsigtsfulde Minister d'Aguesseau: man maa endelig, naadige Herre, man maa opføre en Muur imellem Medicinen og Chirurgien — men erholdt til Svar: og paa hvilken Side, min Herre, skulle vi sætte de Syge? — Havde man dengang paa alle Medicinsk-Chirurgiske Høiskoler opført en forsvarlig Grundmuur om begge Videnskaber, istedetfor at sætte en Muur imellem dem, havde det seet bedre ud, saavel med Medicinen som Chirurgien.

Chirurgus nisi medicus, nullus est, og saaledes vice versa. (Haller.)

(Alle Anmærkninger ere af Indsenderen Ef.)

sitet bør ei tillige være et chirurgiskt Academie, uden at det i alle Henseender kan rivalisere med Universitetet. Nolde skrev allerede 1809 i sin interessante Bog: Die Schulen für Aerzte: "Mein Vorschlag wäre demnach: wo an dem Ort ihrer Existenz, wie z. B. in Wien und Kopenhagen, zugleich eine Universität blühet, da vereinige man sie mit dieser, und man wird durch ihre Verbindung einen großen Zweck erreichen."

(Fortsættes en anden Gang.)

Indenlandske Efterretninger.

To fremmede Virtuoser, om hvem man fra de Steder, hvor de paa deres Konstreise hidtil have været, har de bedste Efterretninger om at de ere hørte med almindeligt Bifald, ville paa næstkommende Onsdag d. 4 Oct. give en Koncert paa det Kgl. Theater; det er nemlig Hr. Otto Kressner, første Fløitenist i det Kgl. Sachsiske Kapel i Dresden, og hans Kone Madame Albina Kressner Bianchi, Sangerinde ved det italienske Operatheater sammesteds. Paa Hr. Kressners første Kunstreise lod han sig høre i Prag, Wien og München; paa denne anden Reise har han givet Koncerter i Warschau og Danzig, og agter herfra at besøge Stokholm og St. Petersborg. Hans Kone, indfødt Italienerinde, der forhen har været ansat ved Barbajas italienske Opera i Wien, er efter sammes Opløsning engageret i Dresden. Hun agter at foredrage en stor Arie af Rossini, samt Bolero af Caraffa, og en Duet af Tancredo, som synges med Hr. Kirchheiner. Billetter til enkelte Pladser og hele Loger faaes i Hotel royal til de sædvanlige Theaterpriser.

I Aarhuus Avis fortælles: I de fjorten Dage Slotskirken, tre Timer daglig, stod aaben for Publicum, uddeeltes 60,000 Indgangsbilletter; Enhver maatte nemlig forsyne sig med

Billet. Paa Søndag 8te Dage menes Gudstjenesten der at skulle begynde. De 2 Klokker til Fruekirke ere under Støbning. Denne Kirke ventes at komme i Brug næste Mai. Fremdeles: at vor lærde og berømte Professor Brøndsted fra Rom, som i denne Tid besøger sit Fædreneland, opholder sig noget i Hovedstaden, hvor han er født, og hvor hans Moder boer.

Blandede Efterretninger.

Trondhjem, den 12te Septbr. — I denne Tid (først i September Maaned) haves paa Gaarden Leerfald paa Leinstranden, 5 Fjerding Vei fra Trondhjem, det vidstnok overordentlig sieldne Særsyn, at et Rønnebærtræe med modne Bær tillige er besat med friske hvide Blomster. Træet blomstrer altsaa andengang i denne Sommer. (T. A.)

Bergen, den 9de Septbr. — Sidstafvigte Søndag, den 3die denne Maaned, festligholdt Bergens Indvaanere Professor og Landskabsmaler Dahls Ankomst her til Staden, ved et Middagsmaaltid paa Lystftedet Nygaard, hvortil Professoren var indbuden og hvori, foruden Stedets Authoriteter, et talrigt Antal Medborgere af alle Classer toge Deel. — Under Musik og Kanonernes Løsning bleve Skaaler udbragte, passende til Festens Anledning. — Professor Dahls Skaal ledsagedes af følgende, af Hr. Overlærer Sagen forfattede Sang:

Velkommen til Dit Fædreland,
Du Bergens Stolthed, Norges Hæder!
Velkommen, Dahl! til Barndoms Glæder,
Til Ungdomsvenner nu som Mand!
Dig finder Norrige, Din Amme,
I sønlig Kjærlighed den Samme,
Men skjønnere Din skjønne Aand,
Ulignelig Din Kunstnerhaand.

Bi hilse Dig taknemmelig,
Europas første Landskabsmaler!

Du tier blye — Din Pensel kaler;
O! lad vort Haandtryk takke Dig!
Stum Læben var, mens Hjertet lued'
Naar Dine Værker vi beskued';
Vi seer Dig selv — ei undres Du,
Vor Læbe mangler Udtryk nu.

Tak for hvad fra Din Aand vi saae!
Du mangt et Laurbærblad har slynget
I gamle Norges Krands — forynget
Har Du vor Moders Lokker graae.
Du Himmelegn ei Hjertet skifted',
Norsk var den Skole, Du Dig stifted',
Norsk var Din Pensel, djærv og stærk —
Som Dovre staaer Dit Kunstnerværk.

Velkommen! ja, velkommen vær
Til Norges underskjønne Dale,
Hvor Everdingen lærte male!
Ak! at Du kunde blive her!
I Schweitzerland — paa Romas Høie —
I Herthas Lund — hvad saae Dit Die
Vel skiønnere end Norges Land?
Ak! at Du her ei blive kan.

Dog, elskte Dahl! Du er jo vor —
Som Landsmænd dele vi din Hæder,
Vort Hjerte følger Dig, og glæder
Sig med Dig, hvor det vel Dig gaaer.
Velkommen i vor Kreds tilbage!
Vort Broderhaandslag Du modtage!
Din Skaal, o Landsmand, stolt og gjæv!
Til Norges Hæder længe lev!

Glæden over at see en saa fortjent og talentfuld Landsmand igjen i hans Fødebye var almindelig, og den samme Aand som udtaler sig i ovenstaaende skjønne Sang, besjelede det hele Selskab.

Anecdoter.

Sir Richard Steele beværtede engang adskillige Personer af første Rang, som meget un-

dredes over den Mængde Betjente, der fandtes til Opvartning, og da Steele adspurgtes, hvorfor han holdt saa mange Betjente? svarede han: "ak! det ere Dagdrivere, som jeg gjerne kunde undvære allesammen", hvorpaa gjensvaredes: jag dem bort; men da Stele krympede sig derved, gjentoges atter: hvorfor ikke? "Herrerne dersvarede han nu — ere alle Rettens Tjenere, som mine Kreditorer have sendt mig paa Halsen. Jage dem bort, tør jeg ikke, hvorfor jeg har givet dem mit Livree, paa det de ikke skal spise Brødet med Synd." Steeles Venner morede sig meget over disse besynderlige Tjenere, og betalte hans Gjeld.

(Meddeelt. 7.)

Kjøbenhavns Børs, den 3 October 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 225		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	162	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$51\frac{1}{4}$	$51\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$78\frac{1}{2}$	79 Rbd. Sedl.
Dito Dito	69	70 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	114	$114\frac{3}{4}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	$103\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 80.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 7 October 1826.

Høstmaneuvrene.

Afsted, afsted vor Konge byder
At drage ud til lystig Kamp,
Vel lyner om os Krudtets Damp;
Men Freden dog vor Arne nyder;
I Busk og Krat, paa Mark og Eng,
Staaer Danske Helteskare rede,
De glade løbe, skyde, svede,
Thi hjemme venter Bord og Seng.

Ei Krigens vilde Torden luer
Af tusind Flammetunger ud,
Skjøndt vældig lyder Skud paa Skud,
Vi Kongen midt i Røgen skuer;
Saa tryg er Fredrik i sit Land,
Du veed at Troskab her har hjemme,
Og ikkun een er Folkets Stemme,
At seire, døe for Dig paa Stand.

Ja Konge ja, Du er vor Fader,
For Dig vi leve vil og døe;
Du Kæmper har paa Land og Søe,
Som heller Viv og Børn forlader,
End svigter naar det gjelder Dig;
Du havde mange mørke Dage:
Men aldrig saae Du Danske svage
Naar Fædreland det gjaldt og Dig!

Du drager ud i Morgenstunden,
Fra Axelstadens trygge Vold,
Med Lyst hver Kriger følger bold,
End falmet er ei Bøgelunden;
Den bringer endnu Jæg'ren Ly,
Og naar for Lyset Mørket dunkler,
De blanke Bajonetter funkler
Foruden Blod mod Axels By.

Saa krige vi paa Sjølunds Sletter;
Mens Laden bugner fuld af Korn,
Gjenlyder Jægerguttens Horn;
Ei Jorden Faldnes Blod bepletter,
Nei, festlig lyder Sværdets Klang,
Kanoner dundre uden Fare,
Det gjelder ingen fjendtlig Skare,
Thi Freden boer i Fredriks Vang.

Og skulde det engang end gjelde,
Da har vi Konge, Krudt og Mænd,

Med Mod i Bryst og Sværd om Lænd,
Vi freidig kan vor Fjende fælde;
Nærm Voldsmand dig kun Danas Kyst,
Du føle skal vor gode Klinge;
Thi Fredriks Mænd du ei kan tvinge,
Vi vove før med dig en Dyst:

Saa staaer det til i Freias Dale,
En Konge har vi, from og god,
Som styrker end i Fred vort Mod
Og aabner sine høie Sale,
For riig som ringe Undersaat;
Drag ud, drag ud med Spil og Faner,
I Veien huld til Freden baner
Og værner trygt om Kongens Slot.

Og naar saa Kampen er til Ende,
Da kan I atter drage hjem,
Og hilse Kone, Møe og Ven,
Naar Lyset de paa Bordet tænde;
Da kan I sige: "Fredegod,
"Vi atter saae i Skov, paa Slette,
"Som Børn vi Troskabs Krands Dig
flette,
"Som Fader Du iblandt os stod!

H. C. K. Sommer.

Hvad er Fædreland? Hvad Fædrelands-Kjerlighed?

Det er mærkeligt, at ligesom Romerne begyndte først ret at tale om Fædreland og Fædrelandskjerlighed, da de truedes af mægtige Medborgeres Overmagt, saaledes begyndte ogsaa Europas Folkeslag først ret at tale om Fædreland og Fædrelandskjerlighed, da fransk

Overmagt truede dem, og siden den Tid ere disse Ord blevne saa gjængse i Tale og Skrivt, at det synes Umagen værd, at gjøre sig rigtige og tydelige Begreber om det, som disse Ord udtrykke, for ved Anledning af slige Begreber at kunne endog bedømme, hvorvidt Mennesker, som føre disse Ord i Mund og i Pen, vise i Gjerningen, at de ogsaa føre dem i Sandhed i Hjertet.

Det maatte maaskee synes underligt, om nogen vilde sige, at ethvert Menneske har et dobbelt Fædreland; men saa underligt dette maatte synes, er det dog en uimodsigelig Sandhed. Den Aand, som beboer et menneskeligt Legem, og som er egentlig det, som kaldes Menneske, har den hele Himmel til Fædreland. At dette er Sandhed, behøver ei at bevises. Det Legem, som en menneskelig Aand beboer, har den hele Jord til Fædreland; dette behøver vel Beviis, men Beviset synes ikke vanskeligt. Europas Folkeslag ere til forskjellige Tider indvandrede fra forskjellige fjerne Lande, have medbragt Begyndelsen til Sprog, Begyndelsen til selskabeligt Liv, til Kunster og Videnskaber, endog Religionen selv er indført fra fjerne Lande. Dersom nu Mennesker, Sprog, selskabeligt Liv, Kunster, Videnskaber, ja Religionen selv, ere indbragte fra forskjellige fjerne Lande, saa er der intet af alt dette, som tilhører oprindelig nogen enkelt Plet paa Jorden; men alt dette tilhører oprindelig den hele Jord. Ydermere, dersom en udmærket uddannet stor Aand viser sig og virker i noget enkelt Land, da bliver slig en Aand, og det, den virker, ikke en Eiendom blot for det Land, i hvilket den viser sig og virker, ei heller blot for den Tid, paa hvilket den virkede, men den

og det den virkede, bliver en Eiendom for alle Lande, for alle Mennesker, for alle Tider. Mon ikke dette beviser, at den hele Jord er det store Fædreland for alle menneskelige Legemer? Dette bevises ogsaa deraf, at Menneskene skabe sig Fornødenheder, som ikke henhøre under deres Himmelegn, og lade komme næsten fra alle fjerne Lande Midler til at afhjelpe disse selvskabte Fornødenheder, men endnu øiensynligere bevises dette med de Udvandringer, som skee, især fra England og Tydskland, til de fjerneste Lande, hvor Menneskene vælge sig Bopæl, virke Gavn for sig og andre, og føle sig selv lykkelige. Dette vilde ikke være saa, dersom ikke den hele Jord var det store Fædreland, fælles for alle Mennesker.

Endnu kalde vi det Land, i hvilket vi paa en Plet Jord fødtes, og saae første Gang Dagens Lys, vort Fædreland. Det er dette snevre Begreb af Fædreland, som har, halv af Egennytte og Herskesyge, halv af Frygt, smeddet den ulyksalige Axe, om hvilken Politiken har i Aartusinder dreiet sig, og som har deels udslettet hele Folkeslag af Nationernes Tal, deels overøst de tilbageblivende med utænkelige Ulykker og Elendigheder. Ikke at tale om, hvad der er skeet før Romernes Tid; men disse, hvad gjorde de? hvormange Folkeslag udslettede de? hvormange herlige Stæder ødelagde de, især Karthago og Korinth? hvo tør nægte, at den Fædrelandskjerlighed, som virkede dette, var skjændig? og de Folkeslag, som de lode blive tilbage, dem underaagede de, dem plyndrede de, og førte utallige Ulykker og Elendigheder over dem. Hvor rystede ikke Franskmændene hele Europa og bragte over det saamange Ulykker og Elendigheder, som endnu svier til Regenterne og Folkene. Ingen tænke at dette var Virkning af Frihedskjerlighed; thi under Napoleons Despotisme vare de vel ikke mere frie end Tykerne ere det; det var deres Fædrelands Ære, som drev dem. Mon det ikke gaaer ligesaadan til med enhver Nation, som overgaaer alle andre enten i Industrie eller Magt, eller i Landstrækning og Folketal? alle andre Nationer maae bøie sig for dem, maae, hvis ikke Frygt holder dem tilbage, tjene til at forøge slige Nationers Fædrelands Rigdom, Magt og Ære.

Men dersom dette ikke kan nægtes at være en sørgelig Sandhed; dersom det tillige ikke kan nægtes, at Menneskenes mindre Fædreland er kun en liden Deel af deres større Fædreland, og at hver Deel af et Heelt maae være underordnet det Hele, da vil det ei heller kunne nægtes, at Menneskernes Forhold til deres mindre Fædreland bør være aldeles underordnet deres Forhold til deres større Fædreland; dette vil sige, at Menneskene bør saaledes afværge deres mindre Fædrelands Skade og fremme dets Gavn, at de ikke fornærme nogen i deres større Fædreland; ja at de endog afværge efter Evne deres større Fædrelands Skade, og fremme dets Gavn. Denne Sandhed erkjendte Kongen af Danmark, da han var iblandt Regentere den Første, som ved en Lov forberedte Negerslaveriets Ophævelse. Tydskland har ligeledes Regentere, som vise ved Velgjerninger, som de uden al egennyttig Hensigt lade tilflyde de saa mishandlede Grækere, at de ogsaa erkjende denne Sandhed. Kun under denne Betingelse er Menneskenes Kjerlighed til deres Fædreland roesværdig og elskelig.

og stemmer overeens saavel med Religion, som med Fornuft.

For dernæst at kunne tænke sig tydeligt hvad Fædrenelandskjerlighed er, maa man først tænke sig ikke alene hvad Kjerlighed er; ikke den Kjerlighed, som er en Virkning af Sandselighed; men den, som er en Virkning af Fornuft; men endog tænke sig de nødvendige Virkninger af slig Kjerlighed. Naar vi Mennesker lære at kjende noget, som er i sit Slags fortrinligt godt, da tiltrækker sligt et fortrinligt Gode sig vor Opmærksomhed, vor Tanke, vort Sind, og, i Forhold til sligt et Godes Ypperlighed, vort hele Væsen, og vi føle Glæde ved denne Tiltrækning. Denne Glæde, som vor Sjel føler, naar et ypperligt Gode tiltrækker sig vor Opmærksomhed, vor Tanke, vort Sind, er det, som vi kalde Kjerlighed, en Virkning af Fornuften. Det er glædeligt at tænke sig, hvorledes Kristendommens Hovedbud stemme saa aldeles overens med Menneskets fornuftige Væsen, fordi Gud, som det allerfuldkomneste Væsen, maa allermeest tiltrække sig Menneskets Opmærksomhed, Tanke, Sind og Væsen, og Menneskets Sjel finde i denne Tiltrækning allerstørste Glæde; derfor er det at Gud skal elskes over Alt. Af samme Aarsag skal hvert Menneske elske hvert andet Menneske, som sig selv, fordi af alt det, som er synligt paa den hele Jord, er der intet, der er saa ypperligt som et fornuftigt Menneske i legemlig Skabning.

Slig Kjerlighed maa nødvendig frembringe hos Mennesket, som et fornuftigt Væsen, Virkninger, men disse Virkninger maae være forskjellige i Forhold til det elskede Formaals Fuldkommenhed eller Ufuldkommenhed. Den, vi elske, paa den tænke vi ofte, med den tale vi gierne, gjøre med Lyst hans Villie, ugjerne

imod hans Villie. Disse ere nødvendige Virkninger af Kjerlighed til Gud, som er, uden al Mangel, det allerfuldkomneste Væsen; det Menneske, hos hvilket denne Kjerlighed findes i Sandhed, tænker ofte paa Gud, taler gierne med ham i Bøn, gjør med Lyst hans Villie, ugjerne handler det imod hans Villie.

Ville vi dernæst see Virkningerne af fornuftig Kjerlighed til et ufuldkomment elsket Formaal, da behøver man blot at agte paa Virkningerne af fornuftig Kjerlighed til sig selv, eller, hvis man maatte være bange for at betragte sig selv saa nøie, da blot agte paa, hvilke Virkninger Kjerlighed til et elsket Barn maae nødvendigviis frembringe hos en fornuftig Fader. Naar slig en Fader seer hos sit Barn det, som er elskeligt; mon han da overseer det, som er Mangel hos Barnet? det gjør han ikke, hvis han er fornuftig, og vil bevare sin Kjerlighed til det, og ønsker at see det lykkeligt. Naar det Elskelige som han seer hos Barnet, glæder ham, mon ikke de Mangler, som han tillige seer hos det samme Barn, formindske hans Glæde og bedrøver ham? paa det derfor al hans Glæde over det, som er godt hos Barnet, maae vorde større hans Bedrøvelse over det, som er Mangel hos det, maa vorde mindre, arbeider han af al Evne paa, at det Gode, som er hos hans Barn, maa altid forøges, det, som er Mangel hos det, altid formindskes. Disse ere de nødvendige Virkninger af fornuftig Kjerlighed til et ufuldkomment elsket Formaal.

Før dette anvendes paa Fædrelandskjerlighed, og paa dens nødvendige Virkninger, bør forud anmærkes, at ved Fædreland bor forstaaes, ikke alene den Jord, som Menneskene beboe, men tillige Menneskene selv, som beboe Jor-

den, de Love efter hvilke de regjeres, den Regent som giver Lovene og lader dem fuldbyrde, fordi den som elsker i Sandhed sit Fædreland, maa nødvendig ogsaa elske dets Mennesker, dets Love, dets Regent. Fremdeles bør forud anmærkes, at alt hvad som er Menneske, endog det ypperste, er ufulkomment og har Mangler, saalænge det beboer den jordiske Hytte Legemet; ligesom alt det, som er Menneskers Værker er ufuldkomment, samt at vort mindre Fædreland er, tilligemed dets Mennesker, underordnet det større, ligesom det mindre Fædrelands Love bør være underordnede det større Fædrelands Love, hvilke Naturen har indskrevet i alle dannede Menneskers Hjerter*), og det mindre Fædrelands Regent underordnet den eneste allerhøieste Regent over det Hele, eller den hele Jord.

Fædrelandskjerlighed er, efter dette, den Glæde, som et Menneskes Sjæl føler, naar det, som er ypperligt i dets Fædreland, tiltrækker sig dets Opmærksomhed, dets Tanke, dets Sind og hele Væsen.

De nødvendige Virkninger af slig Fædrelandskjerlighed ere: At det Menneske, som har den i Hjertet, gjør sig bekjendt, ikke allene med det, som er i dets Fædreland ypperligt, men ogsaa bekjendt med dets Mangler. At dets Sjel glæder sig ved det, som er i dets Fædreland ypperligt, men bedrøves eller sørger over dets Mangler. At det, uden i nogen Maade at fornærme det Forhold, i hvilket det staaer til det større Fædreland, arbeider af al Evne paa at forøge det, som er ypperligt i det mindre Fædreland, og at formindske og afhjelpe dets Mangler.

*) Rom. 2, 15. Hebr. 8, 10.

Men af denne Fædrelandskjerlighed og af dens Virkninger maa nødvendig følge, at den, som elsker i Sandhed sit Fædreland,

1.) adlyder villig sit Fædrelands Love, om det endog maatte synes ham, at de kunne være bedre, og hvis han fornærmes, ikke tager sig selv til Rette, men lader Lovene tildele ham Ret, fordi kun ved Lovenes Overholdelse og Efterlevelse bestaaer og bevares Fædrelandets Held og Lykke.

2.) ikke søger at indtrænge sig i nogen Stilling i Livet, eller i noget Embede, til hvilken eller til hvilket han ikke har enten Duelighed eller Lyst; thi i begge Tilfælde udretter han ikke det Gavn, han paatager sig at udrette; Fædrelandet taber da dette Gavn, og det saaledes tabte Gavn formindsker det Gode, forøger Manglerne i Fædrelandet.

3.) Saalænge han har Evner og Kræfter til at udrette Gavn for sig og Andre, og derved at opholde sig, forlanger han intet andet af Fædrelandet, end Lovenes Beskyttelse i den lovlige Brug af sine øvede Evner og Kræfter, og i Besiddelsen og Nydelsen af det saaledes Erhvervede; samt, hvis han er i Fædrelandets Tjeneste, en Løn, som staaer i Forhold til hans Arbeide og Stilling i det borgerlige Samfund, fordi, dersom enhver vilde forlange andet, eller mere, end dette, da maatte Fædrelandet ødelægges og ei beholde noget tilovers til dem i følgende Post.

4) Først da, naar han er ei istand til at arbeide i sin Stilling eller i sit Embede mere, forlanger han af Fædrelandet kun saameget, som svarer til det Gavn han har udrettet, til den Stilling i hvilken han har staaet, til den Trang han virkelig har, og som udfordres til et nødtørftigt, men dog anstændigt Ophold. Dette

kan Fædrelandet taale, hvis det i foregaaende Post Anførte følges; af dette vil Fædrelandet ogsaa have saavel Ære som Gavn.

Den, hos hvilken disse Stykker findes, har uden Tvivl Fædrelandskjerlighed i Hjertet, skjønt den ikke høres fra hans Læber; ligesom den hos hvilken disse Stykker savnes, har uden Tvivl Hjertet tomt for Fædrelandskjerlighed, skjøndt hans Mund og Pen flyde over af den.

—6—

Indenlandske Efterretninger.

Aarhuus, den 3die October. Det danske Skuespillerselskab under Dhrr. Biegum & Tietchens Direction vil aabne sine Forestillinger paa vort Theater midt i denne Maaned.

Dhr. Olsens og Schavenius's Skuespillerselskab er nu fra Norge arriveret her til Jylland, og har i Søndags Aftes begyndt sine Forestillinger i Horsens.

Mere om den østlige, sydlige og vestlige Deel af Sjælland.

(See No. 78.)

Skjøndt det sydøstlige, sydlige og vestlige Sjælland i dets større Omfang ei synes saa malerisk, som det nordlige af denne Øe, saa haves dog hist ingen Mangel paa skjønne Egne og herlige Udsigter, saavelsom ypperlige Forskjønnelser af den ynderigste Natur. Overalt finder man afvexlende Gjenstande til det frydlystne Øjes Beskuelse og Phantasiens behagelige Sysselsættelse. Saasom den skovrige Egn ved Vemmetofte, med Stedets indbydende Anlæg; Udsigten fra Faxøe Kirketaarn over livlige Omgivelser og over endeel af Østersøen med nærmeste Kyster; Bregentved Haves og omsluttende Skoves Romantiskhed med perspektiviske Alleer, langt borte tilsyne over Bakkerne til Dyrehavsporten, fra samme til Borgens Hovedfasade i Midten, til Søen og Flora høire Side, og venstre Side til den høit i det Fjerne knejsende Obelisk, over Vandspring og Vandfald med kostelige Statuer og Vaser. Peder Oxes ærværdige Gisselfelde, med yndigste Anlæg, Skove, Indsøer og ønskeligste Udsigter; det kostbare Bekkeskov, Bredeshaves og Nysøes skjønne Beliggenhed ved Præstøe og dens skovrige Bugt; Vordingborg-Egnens mangfoldige Skjønheder med dens adskillige ypperlige Udsigter over Grønsund, store Belt og Omgivelser; det yndig ophøjede Gavnøe ved Beltet. Det ærefrygtbydende Herlufsholm med dets deilige Omgivelser og Forbindelse med Nestved ved Skov og Aa; Slottene Saltøe og Holsteinborg, med yndigste Udsigter over Beltet; Gunderslevholms skjønne Beliggenhed ved Susaaen; Tystrupsøens deilige Omgivelser; Borgen Borrebygaard ved Skjelskjør og Beltet; det ophøjede Antvorskov Slot, fra alle Sider i langt Fjerne at skue, med dets vide Udsigt til andre Provindser over Land og Søe; Sorøe med dens store Skove og Indsøer, men især Udsigterne fra Pedersborg og Bjerkede Kirketaarne; Sæbygaard med ypperlig Udsigt over Tisøen og dens Omegn i mange smukke Grupper; Borgen Frydendal ved Bredden af skovkrandset Søe, hvorpaa skovbegroet Øe med dens indbydende Omegn; Dragholms og Eriksholms særdeles yndige Beliggenheder og Udsigter; det pragtfulde Jægerspris med ærebydende Monumenter og romantiske Væsen, saavelsom Selsøes skjønne Beliggenhed ved Roeskildefjorden; Seeværdighederne i Roeskilde Domkirke, tilligemed Udsigterne fra Taarnenes overvættes Højde rundtom, men særdeles over Roeskilde- og Issefjordens deiligste Omegne. Det deiligt bebyggede og især romantisk beliggende Ledraborgs Indtagenheder, uagtet Savnet af dets første Prydelse, Bibliotheket; Svenstrup og Skjoldenæsholms elegante Borge; men frem for alt sidstnævntes overmaade skjønne Omgivelser og Anlæg, Skovbakker, Indsøer og den sjeldne Udsigt over Valsøelille Søen, med dens Omgivelser, skovgroet Øe, med disse 2de Herreders store Skovstrækninger; Udsigten fra Ring-

steds høje Korskirkes Taarnkuppel over en stor Mængde Kirker og Herregaarde, Indsøer, Aaer og Skovgrupper; det nydelig skovindsluttede Giesegaard; Valløe Slots dyrebare Gothiskhed, og Udsigten fra dets høje Taarne over skovrig Omegn, hvor allevegne prydende Bygninger rage frem, ligesom og Skuet af Kjøge, Kjøbenhavn, Bugten og endeel af Østersøen med dens Kyster, som ere nærmest, saavelsom gamle Kjøgegaards og gamle Lellingegaards skjønne Beliggenheder, og endelig Karise Kirkes tilbyggede grevelig Molktiske kostbare og smagfulde Begravelse, hvis indvendige Pragt er af første Rang. Hvilket herligt Skue nydes ikke ogsaa fra Kallundborg Kirkebakke og dens højeste Taarn over Land og Søe! og hvormange andre Skjønheder frembydes herforuden ved adskillige Herresæder og andre Steder, som i Odsherred, hvor Udsigten over store Belt, Kattegat og Issefjord, med mangfoldige skjønne Anskuelser i Fjernet vinder hver Skuelystens Begjerlighed og Agtpaagivenhed til Beundring, Forbauselse, Tilbedelse og Velsignelse. —7—

Vel er det sandt, at man ikke uden Henrykkelse passerer Veien mellem Kjøbenhavn og Helsingøer, enten ad Sundet eller Strandveien, en sød Henrykkelse; men kikker man ind i Landet eller betragter de slettere Jorder og kommer imellem Kulsvier-Racen, saa giver man gjerne Slip paa Omegnens Behageligheder og søger andensteds hen. Udsigten fra Marienborg er saa at sige det Skjønneste man kan tænke sig; men hvor herlig er ikke den fra Møens Klint, med Klintegnens naturlige og forskjønnede Skjønheder. Hvor herlige er ikke ogsaa Beskuelserne til og fra Thorseng i nogle Synspunkter! Fyens Land har med slettere Jorder en almindelig bedre Pleie. — Dets Beboeres større Vindskibelighed spores fra Oldtiden af, da Vornedskabet ikke der, som i Sjælland, undergravede Bondens Selvstændighed og Dristighed — og er det ikke saaledes overalt? Undertrykkelse med al dens Afskyelighed maae jo absolut indprænte Offerne Sletsind og Fordærvelse i alle Maader! Historien mangler ikke at bekræfte det, og dens Synsmaader ere og usvigelige i saa Fald. Kjendelig Forbedring øines dog i det sjællandske, saavelsom andensteds; men den udmærkede Flid og Drift til Forfremmelse, som hine, med flere Oboere, bevare fra Forfædrene, vil i sin fulde Udstrækning ikke trives i Sjelland, allerhelst iblandt Bondestandens Mandkjøn, som næsten allevegne og til alle Tider søger Orkesløshed, eller lege, naar det tjenstpligtede Arbeide ophører, hvorimod Fyenboerne, ligesom Fastlandets Indvaanere, tye til andre nyttige Sysler. Men sjelden overgaaes Bornholmerne heri, som i alle Haandarbeider have saadan Øvelse, at de neppe finde deres Lige. For Reisende, der nøie iagttage, har det altid været paafaldende, at saa stor Forskjel existerer i saalidet et Rige, og iblandt et saalidet Folketal; men undersøges Aarsagen, saa finder man allevegne den større eller mindre Grad af Frihed og Trælbundenhed at drage Skjellinien. Ikkun enkelte Steder har Fyen saa god Jordbund som Sjelland, eller Sædeland, men allevegne sees den bedre Kultur og Driftsmaade hos Fyenboerne, samt allevegne Flid og Vindskibelighed at være Dagens Orden! Give Sjellænderne mere og mere Fjernelse fra Fornedrelsen, med Froesind og Lyst til at efterlignelig Forbedring! —7—

Blandede Efterretninger.

Om Journaler og deres Indflydelse paa Folkenes Ejendommelighed og Dannelse, læser man en Afhandling i Mercure de XIX siecle. Efterat Forfatteren har omtalt de engelske, belgiske, tydske Tidsskrivter, kommer han til Italien. Dette Lands Existenz, hedder det, er ligesom suspenderet; dets Journaler have intet Originalt, Ejendommeligt. I dem gjelder Narrerier for Lethed, Pedanterie for Videnskab. Heldigviis have de dog mange Beskrivelser over Oldsager og minde stundom om Rom og sammes Kolonier. Skulle vi kunne tale om italiensk Literatur? hvortil inspirerer vel Underkastelse under Munke og Stormænd? Til prægtige og tankeløse Hymner, til simple og lave Panegy-

riker. Nogle Skribentere vilde vel endnu kunne glimre, men deres Muse er fordømt til Taushed.

Hvad Spaniens og Portugals Journaler angaaer, saa ere de et Intet; man læser i dem kun fordreiede Udtog af franske Journaler; men aldrig erfarer man hvad der angaaer Madrid eller Lissabon. De indenlandske Efterretninger indskrænke sig til Lister over Hæftelser og Executioner.

Rusland, Danmark, Sverrig have kun faa Journaler, men deres Redaktioner ere i høi Agtelse. De materielle Videnskaber, commercielle Industrie, og Krigskunst ere de vigtigste Gjenstande for deres Indhold.

Ved Gothaabs Forbjerg, paa Sjerra Leona, i Bombay, Calcutta, Ny-Wallis o. s. fr. udkomme forskjellige Handels- og videnskabelige Tidsskrifter i det engelske Sprog; i samme lader man det beroe ved netop at lære de hvide, sorte, brune Indvaanere, at der existerer et Europa, med hvilket de tuske deres Landes Producter.

De sydamerikanske Staters Barndoms Tilstand udmaler sig selv tydeligen i den nye Verdens spanske og portugisiske Journaler. Nogle af Montesquieu eller Rousseau afskrevne Phraser, en Anraabelse af Cicero, Leonidas, Brutus, saadant udgjør Grundstoffet af deres lærde Artikler. Om udenlandsk Literatur kan der endnu ei være Tale.

De forenede nordamerikanske Stater synes allerede at have naaet deres gamle Hoved- og Moderlands Alder. Journalerne fra Washington, Boston, Nye-York, Philadelphia ere indrettede efter Londonsk Mønster; ere i Henseende til Handel og Industrie ligesaa gode; men de ere kun lidet literariske, da de kun have at bedømme gode Compilationer eller videnskabelige Skrifter.

Men — skulde jeg ikke ogsaa tale om de parisiske Journaler? Æsop vilde gjøre den Paastand, at de baade ere de bedste og de sletteste man kan have. Paa een Side Organ for Frihed og stormodigt Sindelag, paa en anden for Ufrihed og den mægtige Egoismes Meninger. Man seer dem forsvare vore Institutioner, og at arbeide løs paa deres Tilintetgjørelse; nogle vide, at værdige Fortjenester, at spotte Latterlighed, andre rose Smaaheder og Intetbetydenheder, og have Lovtaler tilfals. For dem er uden Tvivl Journalismen en Industrie, men nogle gjøre den Ære, andre erhverve den Foragt.

Kjøbenhavns Børs, den 6 October 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 225		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	163	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$50\frac{1}{2}$	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$78\frac{1}{2}$	79 Rbd. Sedl.
Dito Dito	$69\frac{1}{2}$	70 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$114\frac{1}{4}$	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	— i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	55	$55\frac{1}{2}$ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 81.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 10 October 1826.

Efteraarsdagen den 6te October 1826, med et Tilbageblik paa Vaaren.

Naar modne Frugt fra Træet falder,
Og Furen dækker Landmands Haab:
Da hver en Dansk sin Gud paakalder
Og med sit tillidsfulde Raab,
Nedbeder Held fra Himmel-Sæde
For Danmarks Glæde!

Fra Din Himmel-Throne,
Fra Din Evighed:
Lyd i Engletoner
Sang om Kjerlighed.
Lad de Hjerter hulde
Du forened nu,
Stedse ømhedsfulde
Komme Dig ihu!

Bred dem Livets Veie
Med Din milde Haand;
Og giv dem til Eie
Kjerlighedens Aand!
Stedse mod Dit Rige
Hige de saa froe,
Til eengang de stige
Op til Himmelboe.

Du som herligt lønner
Daad og Qvinde-Dyd —
Du som hører Bønner,
Skjænk dem sande Pryd:
Dobbelt Gylden-Smykke:
Hjertets blide Fred!
Og i Sorg, i Lykke
Daners Kjerlighed!

O Farvel vor Glæde:
Danmarks store Haab!
Drag til Blomstersæde,
Hør de Danskes Raab:
Drag mod Sydens Lande
Som vor hulde Ven,
Kom til Danmarks Strande
Lykkelig igjen!

Naar Østhavets Bølge
Bruser for Dit Blik,
Da Din Tanke følge,
Hver en Helt som gik
Over brede Bølge
Tro mod Daneland,
— Pligtens Bud at følge —
Stred og faldt som Mand!

Du mod Kysten stunder,
Bølgen bruser vild:
Her faldt dybe Vunder,
Her faldt Røg og Ild —
Her stod stolt Din Navne
Paa den høie Stavn:
Slóg for Danske Havne,
Vandt sig: Fadernavn!

Gudsfrygt Landets Styrke!
Var hans Konge Ord:
Hvad Han monne virke
Mindes end i Nord:
Hal og Tempel=Bue
Nævne høit hans Navn,
Og hans Blod vi skue
Udi Rosen=Havn!

Hist i Blomstervrimmel
Smiler Sydens Vaar:
Her paa danske Himmel
Troskabs=Stjernen staaer —
Hist i milde Varme
Blomsten aabner sig:
Her de danske Arme
Brede sig mod Dig!

Himlens Engle følge
Dig i hver en Stund!

Over Land og Bølge,
Gjennem Skov og Lund;
Skjærme Dine Veie,
Vogte Søvnens Blund;
Svæve om Dit Leie
Boe i Hjertegrund.

Vend da glad tilbage
Fra Din Blomstervei:
Hvor Du end mon drage
Danmark er der ei.
Hisset Strænge toner
Dig imøde fro:
Her i Bøgens Kroner
Her er Dannetro!

Saa juble de Danske for Skjoldunge=Skud,
Den herlige Stamme ret aldrig døe ud!
Mens Hjerterne banke i Dannemænds Bryst,
Mens Havet end bruser mod Fædrenes Kyst.
Drag freidig i Syden, sank Blomster i Vaar,
Mens nordiske Hjerter imøde Dig slaaer!
Du skuer — Du skjønner i fremmede Land
Til Gavn for Dit Fødeland!!!

E. Mülertz.

Jens Immanuel Baggesen,

den 3die October MDCCCXXVI.

Der stod en gammel Eeg i Danmarks Skove
Og bredte ud sit skyggerige Løv,
Dens Rye gik vidt ud over salten Vove
Og fjernt den lagde sine Frugters Støv,
Dens Krone veied' over mangen Strand
Og glemte aldrig dog sit Fædreland;

Men Stormen ogsaa kan den Stærke fælde,
Den gamle Eeg blev krum i Stormens Vælde.

Nu tier Stormen; thi i Himlens Have,
I Palmelunde ikkun Freden boer;
Cypressen rækkes der til Morgengave
Og venlig om sin Yndlings Fied sig snoer.
I Øiet Taaren staaer, hver Strid er glemt,
Og Musers Elsker kun til Sorg er stemt:
En Sorgens Høitid Alles Hjerter stemmer,
Den danske Bøgelund sin Yndling gjemmer.

Her hjemme var dog altid bedst at være,
I Eraners Ly en Nordboe hviler sødt,
Ja selv i Døden; kun blandt sine Kjære,
Dit Liv har lært, er Leiet dobbelt blødt,
Og favnet af en elsket Viv, en Ven,
Gaaer Veien dobbelt let til Himmelen;
Thi stunded' Du og til Din Middags Kammer,
Hvor Ungdomsminderne imøde flammer.

En Røst fra Himlen siger: Du ei døde,
Du vandred' bort til Brages gyldne Slot,
Hvor Livets ædle Frugter stedse gløde
I Kjerlighed for hver en Sangens Drot.
Omsnoet med Floer, forklarte Baggesen!
Mens taus Camoenen lægger Harpen hen,
Nu sukker høit den danske Sanggudinde:
Taknemlig Fremtid gjemmer tro Dit Minde.

i. a. a.

Jens Immanuel Baggesen.

Denne Digter af glimrende Navn i den danske skjønne Literaturs Historie, ogsaa hædret og talt blandt tydske Digtere, er død den 3die d. M. i Hamburg paa sin Tilbagereise til Fædrenelandet, hvor han, med sin varme Kjærlighed for samme, stundede hen, med det Ønske, at hans Been der maatte lægges til Hvile. Hans Liig bliver ført til Kiel, for at jordes ved Siden af hans første Kone, og hans Ven, Reinhold. Uforglemmeligt lever hans Minde i mange danske Venners Hjerter.

Han var fød den 15de Februar 1764 i Korsøer, hvor hans Fader havde en liden Tjeneste som Kornskriver. Hans Forældre vare saa uformuende, at de ikke kunde holde ham til Studeringer, uagtet han tiligen yttrede usædvanlig Lyst dertil. Han begyndte paa egen Haand at lære Latin, og læste med Graadighed alt hvad han kunde faae fat paa. I sit tolvte Aar maatte han i Skriverdrengstjeneste hos Amtsforvalteren der i Byen; men der kunde han ei holde det længere ud end et Aar, hvorefter han, som skrev en meget smuk Haand, fik, imod at undervise sine Medlærlinger i Skrivning, Adgang til en privat Skole i Byen, hvorfra han siden kom i Aaret 1778 i Slagelses lærde Skole. 1782 blev han fra samme demitteret til Universitetet. Allerede forinden havde man fra hans Muse deilige Smaadigte. Det yndede: "Der var en Tid da jeg var meget lille" skal være fra denne tilige Periode i hans Digterliv. Under trange Kaar og ved Informationer henglede hans første Studenteraar, indtil han, ved mere og mere at udvikle sit Digtergenie, vandt Mæceners Venskab og blev Folkets Digteryndling. I Aarene 1783 og 1784 læste man i de Iversenske, under Navn af Nytaarsgaver udkomne, Poesiesamlinger, og 1785 i den Schultzike Poesiesamling, Digte fra hans Haand. 1785 udkom hans "Komiske Fortællinger", der modtoges med overor-

dentligt stort Bifald. I Aarene 1787 og 1788 havde han, som Yndling og Client af det Schimmelmannske Huus, Leilighed til at gjøre et Par indenlandske Reiser, og var saaledes i Besøg paa Brahetrolleborg i Fyen, paa Knoop i Holsteen, paa Christiansſæde paa Lolland o. s. v. 1789 udgav han "Holger Danske", et Stykke, der affødte nogen Skriverfeide. Snart aabnedes for ham Leilighed for større Reiser, som Tilbøielighed og Nødvendighed gjorde ham saa ønskelige. Han havde fra Barndommen af været sygelig; hans Helbred blev stedse værre; og en Sundhedsreise blev anseet at burde foretages. Hans Durchlauchtighed afdøde Hertug Frederik Christian af Augustenborg gjorde saadan Reise mulig for ham. 1789 den 7de Mai, tiltraadte han denne første udenlandske Reise, der egentlig var bestemt til Pyrmont, men gik videre. Han gjennemreiste saaledes i Efteraaret 1789 de vigtigste Schweitzer-Kantoner, besteeg Alperne, skrev sit første tydske Digt "Alpenlied", forlovede sig i Bern med Sophie Haller, en Sønnedatter af den berømte Haller, tilbragte nogle Maaneder af den følgende Vinter i Paris, vendte derpaa tilbage til Bern, og holdt Bryllup med sin Forlovede. I October 1790 var han med sin Kone kommen tilbage til Kjøbenhavn. Nu modtog man fra hans Haand i Maanedsskriftet Minerva deels Digte, deels Prøver af hans Reisebeskrivelse. Imidlertid fik han Prædikat af Professor. I Aarene 1792 og 93 udkom to Bind af hans Reisebeskrivelse, under Navn af Labyrinthen. I Foraaret 1793 tiltraadte han, meest formedelst sin Kones Sygelighed, sin anden udenlands Reise. Efter sin Tilbagekomst blev han i Juli 1796 Viceprovst paa Regentsen i Kjøbenhavn. Blandt hans digteriske Arbeider fra disse Aaringer hører Hymnen "Skabningens Halleluja." I Efteraaret 1796 var han tilligemed Pram, Nyrup og J. Kr. Høst med at stifte det skandinaviske Literaturselskab. Hans Kones tiltagende Brystsyge gjorde en ny Reise ønskelig for ham. Dette tillodes ham, og han forlod saaledes 1797 atter sit Fædreneland med hende, og paa denne Reise maatte han udtømme den hidtil bittreste Kalk af hans Livs mange Bitterheder. Hans elskelige og inderligst elskede Sophie døde bort fra ham og to Sønner, den ene da omtrent 6, den anden 4 Aar gammel. Efter sin Hjemkomst blev han 1798 Theaterdirekteur, vel mere for at give ham en Virksomhedspost, end at han dertil var skikket; og det varede kun et Aar at han forvaltede samme. I Aaret 1798 udgav han og sin Opera "Erik Eiegod", der vandt større Bifald end Holger Danske.

I Efteraaret 1800 gik han fjerde Gang paa udenlandske Rejser. Han var nu anden Gang gift. Hans Kone var en Genferinde, hvis Fader, navnlig Reybaz, i Begyndelsen af den franske Revolution havde havt en diplomatisk Mission til Paris, hvor Baggesen havde lært at kjende hans yndige Datter. Han tog med sin Familie Boepæl i Paris, hvor han fra Efteraaret 1800 til 1811 opholdt sig. I dette Tidsrum udgav han hvad der har tilvundet ham Hædersplads blandt Germaniens Digtere: Gedichte, 2 Dele, 1803; Parthenais oder die Alpenreisen, 1806; Heideblumen, 1808. Han var efter Ansøgning bleven entlediget under 20 Aug. 1803 i Naade fra sit Provste-Embede, og i Marts 1803 fra sit Embede som Meddirektør for Skuespillene. I Vinteren 1806-1807 gjorde han et Besøg til sit Fædreneland, og begyndte

her en Udgave af sine danske Digte, med Tillæg af før utrykte Stykker, og saaledes udkom nu Eventyrer og komiske Fortællinger, 1ste og 2den Deel 1807=8. — Riimbreve 1807. — Digtervandringer 1ste Deel 1807. — Nye blandede Digte 1807. — Nyeste blandede Digte 1808. I Fortalen til sine Digtervandringer siger han om sin Bane som Menneske og Digter: "Der gives faa menneskelige Forfatninger, fra Overflødighedens til Armodens, fra Hofmandens til Eremitens, fra den i Verden omhvirvlede Rejsendes til den Aar ud og Aar ind i sin Hytte med Kone og Børn levende Bondes, han ikke har fundet sig i, snart i Syden, snart i Norden — der gives faa Videnskabens og Konstens Sphærer, hvori hans Aand ikke har svævet, faa Europas dyrkede Lande og dyrkede Sprog, hvori han ikke har gjort Bekjendtskab med det Kjendeværdigste." — 1811 fik han Professuren i det danske Sprog og Literatur ved det kielske Universitet. I Sommeren 1813 kom han til Kjøbenhavn, hvor han i Tidsrummet til 1819 var Udgiver af Tidsskriftet "Søndagen", "Dansana" — Syngestykket "Trylleharpen" med mere, og havde mange Ubehageligheder, som paadroges ham ved hans Pirrelighed, de ham vederfarede Miskjendelser, Overilelser i Fejder, og Tilsidesættelsen af det ham 30 Aar forud af Wessel givne Raad:

Mod klog, mod taabelig Kritik
Spids aldrig Pen!

Han forlod for sidste Gang Kjøbenhavn, og har siden havt Skjæbnens bitterste Tilskikkelser, Tabet af sin elskede anden Kone, og af en kjer Søn med hende, hvis Dannelse hørte til hans

kjereste Sysler. Baggesens Levnet indtil 1805 har Nyrup givet til Lahdes Samling af fortjente danske Mænds Portraiter, 3die Deel. Dermed følger hans Portrait (som dog ej ligner). Et andet meget lignende Portrait fulgte med Digtevandringernes 1ste Bind 1807, samt med Heideblumen 1808. See i øvrigt Litteratur-Lexiconnet.

Det sidste danske Digt, der vides trykt af den Afdøde er "dansk Fiirkreds-Sang i Bern, paa Dannerkongens Frederik den Sjettes Fødselsdag d. 28 Jan. 1825" (optaget i Dagen s. A. No. 51.) Hans sidste Digt: en Ode til Grækerne, er paa tydsk.

En Rejsende, som saae ham to Dage før hans Død skriver fra Hamburg til en Ven i Kjøbenhavn: "Synet var smerteligt; han var berøvet sit Mæle, og næsten sit Syn; dog kjendte han mig. Hans yngste Søn, Lieutenant Baggesen, havde bragt ham hid fra Dresden, deels til Vogns, deels i en Bærestol. Da Lægerne i Dresden havde opgivet ham, efterat han forgjæves havde forsøgt flere af Tydsklands Bade, besluttede han at ville døe i sit Fædreneland, men kom ej længere end til dets Grændse. Hans herlige Epos "Adam og Eva" trykkes i Leipzig, hans øvrige talrige Manuskripter ere reddede, og i hans Søns Hænder." Fire blandt Hamburgs duelige Læger Dhrr. Ebeling, Chaufepied, Buck, og Dresden, anvendte forenede Bestræbelser paa at bevare Livsgnisten hos ham saa længe muligt. Fra Hamburg skrives "at hans Sygdom var i den venstre Nyre, der ved Sectionen befandtes at have en overordentlig Størrelse. Desuden var i begge de store Hjernehulheder en Vandblære (Hydatide) af en Has-

selnøds Størrelse. Hr. Dr. Fricke, en af de udmærkede Hamborgske Læger, og tillige en af Tydsklands fortrinligste Kirurger, vil i et medicinsk Tidsskrift meddele Noget om dette vigtige Tilfælde.

Under sin Sygdoms Gang beholdt Baggesen en vis Sjælsstyrke. Da man om Aftenen førend hans Død vilde optrække hans Uhr, sagde han: Nej, jeg vil ej, det skal gaae længere end jeg selv.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 6te October. Efterat den sædvanlige Prøve paa Disciplenes Fremgang i Sang var aflagt, og Handlingen indledet af Skolens Rektor, Hr. Prof. Saxtorph, R. af D. med en kort Betragtning over "Tidens bedste Anvendelse i Skoleaarene," foretoges i Tirsdags Translokationen af Kathedralskolens Disciple, hvorefter Antallet ved det nye Skoleaars Begyndelse bliver: i fjerde Klasse 20, i tredie 18, i anden 19 og i første, 6, i Alt 63, deraf tre Ikke-Studerende.

Godserne Nørlund, Torstedlund og Albek ere, ved 3die Auction, den 21de f. M. solgte til Hr. Forpagter Neergaard fra Lolland, for circa 60,000 Rbdlr., med indbefattede Skatterestancer.

Blandede Efterretninger.

Det skjønneste, hidtil bekjendte Exemplar af den første Udgave af Shakespears samtlige Skuespil, London 1623 i Folio, besiddes af Hr. Thomas Grenville i London, og blev 1818 paa en Auktion betalt med 121 Pd. Sterl. og 16 Shll.; en Priis, der vel maa kaldes overordentlig høj for en Bog, der, da den udkom, vel kun kostede 1 Pd. Sterl., og i sit Udvortes ej har

noget udmærket, ligesom den ej har noget ejendommeligt frem for de mange med største Nøjagtighed besørgede, og rigeligen udstyrede nyere Udgaver. Det hører til en Mode i England, at samle de tidligere Udgaver af de enkelte Shakespeare'ske Stykker, som derfor betales til høje Priser. I April 1825 blev ved Auction bortsolgt en udmærket Samling af engelske Skuespil, som William Barnes Rhodes havde samlet. Den gik fra de ældste Tider lige ned til de nyeste, og indeholdt imod 5000 Stykker, blandt hvilke mange af den højeste Sjeldenhed, og nu glemte. Iblandt dem var ogsaa tolv enkelte gamle Udgaver af Shakespeare'ske Stykker, hvilke betaltes med umaadelig høje Priser. Saaledes blev for en gammel Othello betalt 56 Lstl, for et andet Exemplar 42 Lstl.; for Kjøbmanden i Venedig 52 Lstl., da man dog kan kjøbe Boydells glimrende Pragt-Udgave af de samtlige Skuespil for 42 Lstl., og den fuldstændigste, med alle Commentarer udstyrede Udgave koster kun 12 Guineer. Høi Jubeltone hørtes, da i Aaret 1825 det første Udkast til Hamlet af Aaret 1603 fandtes. Opdageren solgte det til Hertugen af Devonshire for 200 Guineer. Det er trykt i London i Octav 1825. (Mere i Eberts Ueberlieferungen 1826, 1 B., 196-200.)

Blandt de fortrinlige Underviisningsmidler over Konsterne, især i Henseende til alt det tekniske, de allehaande Fordele ved samme, Methoden, Øvelsen, maae man regne gode Skrifter fra selve en Mesters Haand. For Landskabsmaleren i Særdeleshed har man et saadant ypperligt Skrift nemlig: Kunst und Leben. Ein Beytrag zur Landschaftsmalerey, von A. Weise, Prof. d. bildenden Künste zu Halle. Halle u. Leipz. 1825. 8. Rec. i Hall. allg. Lit. Zeit. Marts 1826 No. 76. Det var ønskeligt, at man for alle de andre Grene af Konsterne havde lige Veiledninger.

Af en Privatskrivelse fra Bogota af 18de Juni (optaget udtogviis i Monitøren), erfarer man hvorledes et skrækkeligt Jordskjælv der har fundet Sted. "Den forløbne Nat var, hedder det, den skrækkeligste jeg nogensinde har oplevet. Vi sadde ved Kortspil, da Klokken slog et Qvarteer til 12, ved hvilket Dieblik sporedes en Ry-

stelse af et Jordskjælv, der dog ikke var saa stærkt at det gjorde noget overordentligt Indtryk; men vi bleve ved vort Spil. Omtrent 29 Minuter derefter fik vi et af de hæftigste Stød. Murene bleve skrækkeligen rystede, Lysene styrtede overende, Stole og Borde kastedes fra et Hjørne i Værelserne til et andet. Vi kunde næppe holde os staaende, og vi vare saa forskrækkede at det ikke faldt os ind at gaae ud af Huset. Jeg var virkeligen for min Person saa overbeviist om at Huset maatte styrte sammen førend vi alle kom ud, at det vilde være unyttigt at forsøge det, eller bevæge sig. Gibset faldt af Loftet ned paa os i store Stykker, og Faldet af et stort Speil, som vi holdt for Indstyrtningen af endeel af Huset, forøgede vor Angst. Stødet var virkelig skrækkeligt; jeg vil aldrig kunne glemme det. Det varede omtrent 40 Sekunder. Vi gik nu ud paa Gaden, hvor vi fandt en stor Mængde Mennesker liggende paa Knæe, og opsendte de varmeste Bønner mod Himlen. Vi ilede til Hovedpladsen, hvor Regjerings-Palladset staaer. Her vare nogle tusinde Mennesker samlede, og vi saae stedse flere og flere Hobe at støde til. Mænd og Qvinder, ganske som de vare sprungne ud af Sengen, blot at de havde kastet et Dækken over sig; Mødrene i Dødsangst, trykkende deres Børn til deres Bryst, medens Fædrene, Mændene og Brødrene vare sysselsatte med at skaffe dem Taglye; overalt Grupper af Fruentimre, som indbyrdes tilraabte sig hinandens Navne for at tilkjendegive hinanden deres Redning. Fortvivlelsen var almindelig; ingen torde søge deres Huus; og flere tusinde Personer tilbragte Natten paa Hovedtorvet. — Klokken 3. Jeg kommer nu fra en Omvandring i Staden, og jeg har iagttaget Stadens Omfang; flere Huse ere aldeles indstyrtede; mange ere fra det Øverste til Grunden revnede. En af Hovedkirkernes Fløie har fra Grunden af indtil Taarnet Revner. En saa voldsom Jordrystelse har vi ei havt siden 1805; og det er et Under, at kun tre Mennesker ere omkomne. Mange Mennesker som boe her, og som vare i Caracas paa den Tid det store Jordskjælv der indtraf, forsikkrede, at det som vi nu have overstaaet har været langt stærkere, men at Aarsagen hvorfor det ikke har anrettet saa stor Skade er, at Husene i Bogota ere langt bedre byggede. — Den 19de om Middagen. Natten er roligen forbi, og Angesten begynder at forsvinde.

Kolonien af Vanvittige i Gheel: Byen Gheel ved Turnhout i Belgien er mærkelig ved det store Antal af Narre og Vanvittige, som man fra Brüssel, fra Antwerpen og den hele Omegn didskikker. For enhver af disse Individer betaler den Commune, hvorunder det henhører, en Pension af 90 Gylden foruden Beklædning. De blive fordeelte omkring paa Bøndergaardene og nyde her omhyggelig Pleie. Der gives næsten ingen nogenledes velhavende Familie i Gheel, som ikke i det ringeste har et saadant Individ i Pension. Den Friehed som disse Ulykkelige her nyde, den friske Luft, den virksomme og simple Levemaade, bringer dem ofte tilbage til Fornuftens fulde Brug. Som oftest sees af deres Aasyn den legemlige Sundheds Rødme, Roligheds og Tilfredsheds blide Smil. De og deres Værter synes ikkun at udgjøre een Familie. At nogen af dem skulde tillade sig Udsvævelser er i Gheel uden Exempel. Mangen godmodig Vanvittig findes her at have levet mere end tyve Aar i dette Asyl, uden nogensinde at have yttret det Ønske at forlade det.

(Af Blätt. für lit. Unterh. Aug. 26.)

I nye Hygæa, Sept. S. 227 læses noget mere herom: I Begyndelsen skal her have været en stor Anstalt til Optagelse for saadanne Ulykkelige; men efterhaanden ere de fordeelte, som anført, blandt Bønderne. Ved deres Ankomst til Gheel bringes de først hen i et Kapel hvor en Geistlig meddeler dem Religionens Trøstgrunde. — Det vilde være interessant at have nøiere Oplysninger om den hele Kolonie. Gheel ligger ved Nethe-Floden, har omtrent 7000 Indvaanere; en skjøn Kirke, en lærd Skole, Kniplingsmanufacturer, Brændeviinsbrænderier.

Anecdoter.

En Mand havde en meget stor og fed Gedebuk, som nogle Soldater havde faaet Lyst til. De søgte at faae den, men længe

var deres Umage forgjæves. Endelig fik man den bedste Maade at faae fat paa Bukken udstuderet. Til den Ende gik een af dem tidlig om Morgenen til Besidderens Stald, for at erfare hos ham om der var Melk at bekomme, da samme sædvanlig falholdtes? Da ingen Mennesker fandtes i Stalden, greb han Gjedebukken og af en hos sig havende Flaske bestrøg Hovedet, Skjegget og Bagdelen paa den med Brand-Olie, hvorhos han og bestrøg dens pirreligste Dele med spansk Peber. Efter fuldendt Arbeide gik Soldaten hen til Stuehuset, hvor Kammeraten oppebiede ham. Imidlertid virkede den ommeldte Bestrygning saaledes paa Gjedebukken, at den sprang ud af Stalden og ilede ind ad den aabne Stuedør, hoppede omkring paa Borde og Bænke, samt teede sig saaledes, at Familien i Huset blev ganske forskrækket. Alle raabte: "Gjedebukken er gal, reent gal!" Dyret forskaanede ingen, men gik løs paa Store og Smaae. Huusfaderen reddede Børnene, ilede ud, lukkede Gjedebukken inde i Stuen og skreg om Hjelp, hvorpaa da begge Soldater kom frem til deres Plans Udførelse. "Kan I ikke, sagde Eieren, skaffe mig nogen, som vil hjelpe mig af med den gale Gjedebuk?" Først lode de, som de betænkte sig og raadsloge med hinanden, men endelig sagde den ene ganske ligegyldig: aaja! hvorfor ikke, naar vi bekomme 1 Rd., saa ville vi skaffe Dem af med Uhyret. Efter nogen Prutten bleve de enige med Eieren, hvorefter de gik ind i Stuen, og da de saae Gjedebukken, som altid teede sig værre, betingede de sig først Brændeviin og Bindereeb. Derefter paalagdes Eieren at fjerne sig og da de havde grebet og bundet Gjedebukken, raabte de: o! den er usigelig gal, vi faaer at skyde den i en Leergrav. Den betuttede Eier forstørrede Belønningen, for at vorde Dyret qvit i Hast. Soldaterne forføiede sig da glade bort med den, og rensede den ved første Vandstade fra Peberen og Olien; men da de derfor med Rette befrygtede at det maatte rygtes, vilde de ikke sælge den, men slagtede den i Smug og forsynede deres Spisekammer med det store Udbytte, samt gjorde sig tilgode dermed og med den for Uleiligheden erhvervede gode Betaling.

En Mand gik hvert Aar engang til Skriftemaal og da han befrygtede, at han ikke maatte kunne erindre alle sine Synder; saa pleiede han altid iforveien at prygle Konen; thi denne glemte da ikke at bebreide ham alle begangne Forseelser.

Et ungt Menneske smigrede en Pige, som han elskede, formedelst hendes deilige, hvide Hud — "ja", sagde en anden, "den har hun, ikkun Skade, at den smitter."

—7—

Kjøbenhavns Børs, den 10 October 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 227		
Species 230		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 13 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79½	80 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	70½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	115¼	115¾ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	103½ i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer mod 2 Rbd. Sølv ialt Qvartalet, for et Exemplar paa Trykpapir. I Kjøbenhavn er Prisen 2 Rbd. i Sedler. Her i Staden modtages Subskriptionen i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 82.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 14 October 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see No. 79.)

III. Angaaende chirurgisk-medicinske Skoler i Berlin; tildeels uddraget af et Brev fra Hofraad R... i P......

Med Fornøielse har jeg læst den mig af Dem meddeelte Oversættelse i Udtog af Hr. Regimentslæge Müllers Afhandling om Qvaksalveriet, som findes i Dr. Otto's Tidsskrift: Ny Hygæa. Med Forundring seer jeg, at Hr. Regimentslæge Müller anfører, at Mangel paa Harmonie mellem Lægekonstens Dyrkere skulde være en af Hovedgrundene til den danske Almues Mistillid til Lægekunsten, og jeg begriber ei, hvad det vil sige, naar han opkaster det Spørgsmaal: "var det da ei mueligt, at den kunde opnaaes, naar enhver dansk Læge var academisk Borger, og som saadan besad de forønskede humaniora, quæ emolliunt mores nec sinunt esse feros? Naar en saa vigtig Stiftelse, som et chirurgiskt Academie, ikke opelsker academiske Borgere eller dem af dets Elever, som ere i Besiddelse af Humaniora, vil Chirurgien snart i Danmark tabe sin Rang, den vil lidt efter lidt gaae tilbage i Hænderne paa Folk uden Videnskab og Lærdom.

Fjernes først Videnskabernes Dyrkere ved at sætte dem i lige Rang med Bartskjærere (tonsores), vil Stiftelsen snart gaae sin Opløsning imøde, hvilket nylig i en af vore Nabostater allerede har været Tilfældet. Har ikke det Kongelige chirurgiske Academie i Kjøbenhavn engang villet hæve sig til en Stiftelse af høi Rang, som lærd Stiftelse? holdt ei dets Præses Alexander Kölpin ved dets Indvielse en Tale paa Latin *). Gaves ei ved samme Aca-

*) De chirurgiæ recentioris præ veteri præstantia et progressu oratio, ad solemnem academiæ chirurgorum regiæ inaugurationem die 25 Octobris 1787 habita ab Alexandro Kölpin. Hauniæ 1788.

demie af en berømt Humanist Gudenrath, Veiledning i de døde Sprog *), ja, om jeg mindes ret, ansøgte ei Academiet Regjeringen

*) At den nu afdøde ligesaa skarpsindige som sandhedskjere Secretair Gudenrath søgte med varm Iver at fremme Humanitetens Studium ved dette nye Institut, derom vidne ei allene hans Programma inaugurationis academiæ chirurgorum regiæ, af ham skreven i Anledning af Academiets Indvielsesfest, som skete den 25 Oct. 1787; men ogsaa flere videnskabelige Tidsskrifter. Jvfr. Physicalsk, oeconomisk og medico-chirurgisk Bibliothek, 2det Bind o. s. f.

Han var ikke heldig i sine Bestræbelser: ofte beklagede han sig veemodigen derover, og meget lydelig, da een af hans kjereste Elever, Reservechirurg C. S. von Saldern, blev et Rov for Døden paa hans videnskabelige Reise. Kun faa af Academiets Elever ville betræde den velsjevnede Fodstie han viste dem paa Latiums Marker; thi vanskeligt var det for dem at begribe, naar han søgte at indprente dem, at det latinske Sprog ikke maatte læres som en Nødvendighed eller af Tvang; end mindre for at kunne gjøre Opsigt dermed som Opponent, naar en Licent. Med. forsvarede sin Inaugural-Dissertation; men at Studiet af de lærde Sprog sigtede til et høiere Formaal.

Gudenrath døde den 4 Octb. 1825 og med ham en ivrig Veileder og Lærer, ikke for Academiets Elever, thi Humaniora behøves ikke til chirurgisk Examen, men han søgtes af andre Mænd, som havde Sands for det Høie og Ædle, og attraaede under hans Veiledning at læse og beundre Oldtidens klassiske Skrifter, for at efterligne i Tale, Skrift og Levnet den Sjelsstyrke og flere Dyder, hvilke fremstilles som Mynstere i deres Skrifter. Hans egne Ord, uddragne af en af hans Prolusiones, vocans ad exercitia in latine scribendo et disputando &c. den 16de Decbr. 1817. "Iam inde ab anno 1782 in Philologia et Jurisprudentia publice docentis munus capessens et ante id temporis nimirum ab anno 1778 profectum Philosophiæ cultorum præcipue in Metaphysices et Logices studio juvans, domum a Doctoribus et Professoribus, a Philosophiæ, Juris, Medicinæ doctoribus dux et præceptor expetitus, qvadraginta circiter annos docendo bene mereri studui."

Mangen Sæd har han nedlagt — hans Navn burde staae med gyldne Bogstaver i det chirurgiske Academies Annaler. Hans Bestræbelser ville stedse vorde erkjendte, naar hans Disciple føle i Glæde og Ulykke at have hos ham øst af Kilden til det Ubetalelige, hvormed Manden væbner sig i Medgang og Modgang.

— placide quiescas, nosque, domum tuam, ab infirmo desiderio, et muliebribus lamentis, ad contemplatationem virtutum tuarum voces, quas neque lugeri, neque plangi fas est: admiratione te potius, quam temporalibus laudibus, et, si natura suppeditet, æmulatione decoremus.

C. Tacit. J. Agricol. vit. Capit. 46.

om at maatte creere Doctores chirurgiæ? *) Ere alle disse gode Forhaabninger blevne i den Grad til Intet, at Sagkyndige nu i Aaret

*) At Academiet i Aaret 1787 ei allene vilde creere Doctores chirurgiæ, men ogsaa at dets Medlemmer vilde lade sig creere per bullam, derom vidner nedenstaaende ordret aftrykte Copie af originale Documenter, som jeg med flere Papirer modtog af siden afdøde Livchirurg Etatsraad Bodendick, hvis Fortjeneste af Academiet af Indsenderen offentlig, ved Anmeldelse om hans Død, er bleven tolket.

At den brave Olding overleverede disse og flere af hans Papirer, angaaende Academiet, i mine Hænder, og ikke forbød mig at afbenytte dem, giver mig den rolige Overbevis-

1826 finde sig nødtvungne til paa Prænt at yttre slige pia desideria. Man tænkte sig dengang allerede i Tydskland, da man læste Kølpins Oratio og Sudenraths Programma inaugurationis academiæ chirurgorum regiæ, at der ved dette Academie var opstaaet en anden Antonius

---

ning, at kunne lade dem offentliggjøre, naar jeg troede at deraf kunde fremkomme noget Godt for hans saa kjere Barn, det chirurgiske Academie, som han pleiede at kalde det.

At han i de senere Aar ogsaa ønskede Academiets videnskabelige Fremskriden og de Naaere iblandt dets Elever paa Humanitetens Vei, derom vil jeg ogsaa uddrage et Beviis, som jeg besidder, med hans egenhændige Underskrift saaledes lydende: "Sandt! jeg havde kun mit Fædrelands Nytte i Oinene og relativement Chirurgiens Redning ud af sin Forfaldenhed: jeg var deraf saa blindt indtagen, at jeg, som troede at være der paa bedst gavnende Plads, undveeg de Anmodninger til de meer Ære og Behagelighed givende, som nu vilde have befriet mig fra slige Miserabilia. Som jeg efter denne selv egne Stadfæstelse nu maae troe, at tale til bare Lærde, naturlig saa til Linguister, saa har jeg som Dilettant af det Latinske Sprogs Energie af og til betjent mig deraf i det følgende: — — — — — — — — — Akademiet maae nu ansee alt, hvad jeg for det har gjort som intet, ligesom det, hvad jeg agtede endnu at gjøre efter Døden, nu bliver til slet intet. Den p. t. Nydende, og de efter Nydelsen Ventende, gjør formodentlig heller ikke meer? Jeg skal undvige at gjøre flere Utaknemmelige! Nu uddøer da den ærværdige Krügers Aand og Enthusiasmus for Chirurgien, som jeg agtede at oprette en Ærestytte, et Academie ved Hr. Justitsraad Kølpin og mig, og bliver til en fabelagtig Fortælling: Sygdommens Historie forbeholder jeg mig. De bar Calculerende har Belønning nok i de for dem uden al Umag tilberedede Fordele. Æren, at frembringe noget ved egen Kraft, er igjen en gandske anden Ting. Og Illuminatismus finder jo nu efter egen Sigelse alting vel tilberedet for bløde Hænder, saa at jeg ikke alleneste for gammel Kjærligheds Skyld behøver at forbeholde mig Tilsyn med Akademiet efter min egen behagelige Indskydelse. — — — — Hvorfor dvæler Productiones af vore lærde Forhandlinger? Min vel skarpe Recension over det første af Kølpin de Panaritio indgivne, bevidner vel min Upartiskhed fuldkommen nok; men maae for de meer end ligesaa Lærdomsfulde ikke være afskrækkende. Naar disse Forsamlinger komme i en ærværdig Gang, skal jeg føre min stakkels i Baghold liggende Skjerv dertil, og der, hvor den hele lærde Verden bliver som Dommer indbuden, finder først Ordet Sted, hic Rhodus, hic salta; jeg tilføier prætentiv, som et for i Veien gaaende og til Efterfølgelse værdigt Exempel, qui sentit commodum sentiat etiam onus! Bodendick."

I et af de følgende Nummere vil denne hæderlige Oldings Selvbiographie blive meddeelt. Ttz.

De ovennævnte Documenter ere følgende:

Til Kongen.

Deres Kongelige Majestæt har det under 22de Junii 1785 allernaadigst behaget at oprette et chirurgisk Academie, og den i mange Henseender vigtige Nytte, som denne Indretning allerede har stiftet, og som herfra udbreder sig over Chirurgi og Medici, er alt for bekjendt til at en vidtløftig Beskrivelse herom af os nedlægges for Deres Kongelige Majestæts Fødder. Men allernaadigste Konge! der findes endnu ved vor academiske Indretning en vigtig Mangel, som siden opkomne Omstændigheder have opdaget os, nemlig de Studerende ved vort Academie unddrage sig alt for hastig vor Underviisning og Medvirkning, da de meget lettere kunne lade sig promovere til Doktores Medicinæ, end de ved vor Academie kunne have den

Louis *), som vilde, lig en anden Moses, opreise Lægekonstens Slange. Nocet dum repit excelsus, salutaris hominum medicina. Om jeg husker ret kom De førend Deres Afreise herfra i Besiddelse af et høist interessant Skrift: Historisk Forsøg over vort medicinsk-chi-

*) Antonius Louis, som Haller, i sit Bibliotheca chirurgica, kalder ingeniosus et eloquens vir, var den første, som i Aaret 1749 vovede at skrive en Dissertation paa Latin, og offentligen at forsvare den paa Latin i den chirurgiske Skole i Paris. Den hele chirurgiske Verden skreg nu: "Alt er tabt, nu taler man Latin i den hellige Skole", ja man sagde det endog med samme Udtryk til Kongen. Kongen svarede saaledes meget treffende: "Ja, mine Herrer, jeg tilstaaer at det er meget slemt, men endnu værre er det, at de og forstaae Latin sammesteds!"

Lykke at komme i en Post, som hiin ikkun nogenledes kunne være liig i Ære og Anseelse: herpaa have vi i en Tid af næsten ikkun 1 Aar allerede havt 3 til 4 Exempler af Folk, som for største Deel ved chirurgiske Betjeninger have nydt baade Underviisning og Underhold, og som, saasnart de ikkun begyndte nogenledes at blive brugbare, bleve Doctores Medicinæ og derefter naturligviis ikke tænkte paa ved vort Academie videre at perfectionere sig. Den blotte Opmuntring af Doktor-Titel og den derved forventende fortrinlige Anseelse kunde ikkun være den eneste Aarsag til denne Forandring, og desto lettere give Leilighed dertil, da Æren visselig er en vigtig Opmuntring for flittige og duelige Folk; men denne Doctor-Promotion, som den vigtigste Udmærkelse og Belønning for værdige Subjecter, endnu mangler os ved vort Academie.

Vi bede derfor allerunderdanigst at Deres Kongelige Majestæt allernaadigst vilde afhjelpe ogsaa denne Mangel, og allernaadigst sætte Academiet i Stand til, at værdige Subjecter kunne promoveres til Doctores Chirurgiæ, ligesom paa andre Steder er brugeligt, og at disse Doctores Chirurgiæ maatte nyde samme Rang og de samme Fordele, Frieheder og Rettigheder, som Doctores Medicinæ hidtil have havt, endnu have og i Fremtiden kunne faae: — men da ingen Doctor Chirurgiæ findes i Landet, saa bede vi allerunderdanigst:

1) At Deres Kongelige Majestæt til den Ende allernaadigst selv allerhøist vilde udnævne de 3 Professores Chirurgiæ Wilhelm Hennings, Alexander Kölpin og Frederik Christian Winslow til Doctores Chirurgiæ paa samme Maade, som slige allerhøistkongelige Doctor-Promotioner ogsaa ved andre Faculteter i forrige Tider have fundet Sted, og derved allernaadigst fastsætte:

2) at enhver Doctor-Promotion offentligen paa Academiets Auditorium skal foretages ved forsamlet Auditorium og hver Gang i Nærværelse af 2 til 3 Doctores Chirurgiæ.

3) At vel ogsaa fraværende værdige Candidater maae promoveres til Doctores Chirurgiæ, men ikke uden ved Leilighed af slig offentlig Promotion, og skal i saa Fald hele Academiet være ansvarlig for Candidaternes Værdighed og Fortjenester.

4) at disse Promotioner maae skee enten i det latinske eller danske Sprog.

5) at ingen saa kaldet og paa flere Steder allerede afskaffet Inaugural-Dissertation skal have Sted; men at Academiet i Særdeleshed skal see paa om Candidaterne have sande Fortjenester og Duelighed, derhos om de ere i Stand til skriftligen at fremsætte deres Tanker (over hvilken Materie i chirurgisk-medicinske Videnskaber der opgives dem) med den behørige Orden og Grundighed.

6) at det skal staae i Akademiets fuldkomne Frihed at beholde de Gamles ved mange Faculteter endnu brugende Promotions-Ceremonier, eller at afskaffe dem og at lade en solemnel offentlig Denomination og Proklamation være nok.

7) at alle Omkostninger ved enhver Doctor-Promotion (de for Diploma iberegnede) aldrig skal gaae over 50 Rdlr. hvoraf 10 Rdlr. maae regnes for Diploma, Pedellens og andre Betjenteres Opvartning, men de øvrige 40 blot

rurgiske Friederich Wilhelms Institut af Dr. Preuss, Berlin 1819. Her har De en god Kilde at øse af, og desuden er De jo ved

---

skulle anvendes til Akademiets Bibliothek eller andre Akademiets ligesaa fornødne Nødvendigheder, men aldrig til Akademiets Professorum eller Promotorum egen personlige Fordeel.

8) at endskjøndt Promotionen i det danske eller latinske Sprog bliver foretagen, Diplomata dog alligevel altid paa Latin skal udfærdiges og med Academiets større Segl saavelsom med Decanus's og øvrige Professorers Underskrift og Secretarii Paraphe være forsynede, hvorved Deres Kongelige Majestæt endnu allernaadigst tillade at

9) disse Diplomata paa ustemplet Papiir eller Pergament maae skrives, og saaledes maae udstædes.

Denne for Akademiets Flor saa vigtige Sag anbefale vi hermed allerunderdanigst til Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Bønhørelse og Approbation.

Allerunderdanigst

W. Hennings. A. Kølpin. S. Brieghel.
Bodendick. Lüders. Winsløw.

Erklæring fra det medicinske Facultet.

1) Hvor urigtigt det Foregivende er, at Medici behøve ringere Tid til at erhverve sig Indsigt og Grundighed i deres Videnskab, end Chirurgi i deres, viser saavel Tingens Natur som Erfarenhed; da vi have havt mange ypperlige Subjekter, som ved vores Academie i 5, 6 til 10 Aar med stor Flid have studeret, og ere saavel i Fædrenelandet, som hos Fremmede i Agt og Anseelse. De Studerende, som der klages over nylig at have forladt Chirurgien, have i flere Aar hos os freqventeret Collegia, og kunne ingenlunde ansees som Frugter af den chirurgiske Skole: ligesaa lidet som vi have tænkt paa at lokke nogen af deres til os, saalidet have vi formenet nogen af vores at gaae over til Dem og søge Befordring som Chirurger, endskjøndt de virkelig vare Medicinæ studiosi, hvilket Møllers, Fengers (sen.) og andres Exempel viser, som fra

Deres Ophold her bleven fuldkommen underrettet af vor hæderværdige Veteran og Livlæge W. Dersom disse mine meddeelte saa Bidrag

---

Medicinæ ere blevne Chirurgiæ studiosi, og have taget Tjeneste i den Egenskab ved Frederiks Hospital.

2) Hvad ellers Academiets Forlangende angaaer, at creere Doctores Chirurgiæ, da formene vi, at det strider imod Universitetets Rettigheder, som saavel i vores, som i alle andre Lande i den lærde Verden, ved sin Indstiftelse haver faaet, og til den Dag i Dag er ubeskaaret beholdt Eene-Rettighed at creere Doctores i alle 3 Faculteter. Kongerne i Frankrig have vel stiftet en école de chirurgie, og indsat et fornødent Antal Professorer, men ikke til Fornærmelse for Universitetet i Paris tilstaaet den Ret til at creere Doctores, men vel efter offentligen at have forsvaret en trykt latinsk Dissertation, Magistros Chirurgiæ, skjøndt alle membra academiæ chirurgicæ der ere literati, som vel vilde have vogtet sig at begjære, at dets Lærlinge eller Discipler skulde blive Doctores ved mindre Prøve paa grundig Lærdom end Medicorum. Hverken i Holland, England eller Preussen, hvor denne Videnskab meest blomstrer, vide vi Exempler paa saadanne Doctores. Og hvad Wien angaaer, skulde vi strax vise, hvad Beskaffenhed det har med sammes chirurgiske Doctores.

3) Men som det vilde krænke Universitetets Privilegier i Almindelighed, saa vilde det i Særdeleshed undergrave det medicinske Studium, og gjøre sammes Dyrkere gandske modløse. Et godt Levebrød og skikkeligt Udkomme i Tiden, tilligemed Agtelse af sine Medborgere, er det som skal opvække til Flittighed og Stræbsomhed, da Studeringer uden Belønninger ligge udyrkede. Vores Medicinæ Studiosi have allene Physikaterne at vente til Belønning, hvormeget maae ikke Physicorum Fortjeneste forringes ved det, at det chirurgiske Academie har faaet Tilladelse at tilstaae Praxin internam til enhver Chirurgus i Provindserne, som har underkastet sig deres Examen, hvorpaa i intet Land af Europa haves Exempel. Skulde det

kan tjene Dem til Deres videnskabelige Foretagender, skal det glæde mig, og har jeg her for-

teligen optegnet det, som De ønsker at vide om det mig som Institutets Elev stedse kjære Frie-

---

nu have Forlov at skabe Doctores Chirurgiæ med lige Rng og Retttigheder med Medicinæ Doctoribus, endskjøndt de intet Prøveskrivt eller Inaugural-Dissertation aflagde, og ikke engang behøvede at forstaae Latin, saa vide vi ikke hvad der skulde bevæge nogen til, enten at studere Medicinen, eller siden at promovere som Doctor Medicinæ ved Universitetet, da det sidste paa den ene Side holdt op at være et Distinctions-Tegn for en lærd Mand, og paa den anden Side uden Prøveskrivt, ja uden Lærdom for 50 Rdlr. kunde opnaaes ved det chirurgiske Akademie. Ikke at tale om den Fornærmelse derved skedte Medicinæ facultati Hauniensi, som det tilkommer at creere Doctores Chirurgiæ, i Fald samme skulde have Sted, da Chirurgien er en Green af Medicinen, og det blev dog hæderligere at creere lærde Chirurger som have fornøden Indsigt i Medicinen, til Medicinæ end Chirurgiæ Doctores, da Totum altid er større end pars, og det altsaa er mere ærefuldt at føre Titel af det Hele, end af en Deel. Hvortil kommer, at andre Grenz af det medicinske Studium kunne fristes til lige Ærekjærhed, og Hans Majestæt tilstilles Ansøgninger om at promovere in Doctores Botanices, Chemiæ, Anatomiæ etc.

4) Det wienske Exempel, som har givet det chirurgiske Akademie Anledning til denne Tanke, er saa gandske og aldeles forskjelligt, at det meget mere bestyrker end svækker vores Andrag og Klage over det medicinske Fakultets Fornærmelse, i Tilfælde at Akademiæ Chirurgicæ Begjæring blev tilstaaet. Livchirurgus Brambilla har i Wien troet det til Chirurgiens Ære og Opkomst, at den udi Universitetet der med det medicinske Fakultet blev forenet. Han har udvirket, og tilligemed Livmedicus Baron Störck iværksat denne Forening. NB. I Kraft af denne Forbindelse have Chirurgi, som Universitetets Supposita, taget Deel i dets Rettigheder, følgelig ogsaa denne, at de kunne creeres til Chirurgiæ Doctores; men NB. af Facultate medica Wiennensi, efter sammes foregaaende dobbelte Prøvelse. Vores chirurgiske Akademie her, har gaaet den modsatte Vei; det har begjært og opnaaet at være et fra Universitetet og Fakultetet særskilt Institut for sig, og desuagtet søger nu at erhverve Studiosis chirurgiæ de Ærekrandse, som de aldrig skulle kunne vise os Exempler paa at være blevne uddeelte uden ved Facultatibus medicis. Videre har denne Indtrædelse af Chirurgis in facultate medica i Wien foranlediget at Inaugural-Dissertationer ere saavel i Medicinen som Chirurgien der afskaffede og ansatte andre Prøvelsesmaader, som vel bevise at Candidaterne ere beqvemme og erfarne i deres Videnskab, hvorfor fast alle ligeledes ved vore offentlige medicinske Examina iagttages; men bevise ikke at de ere Literati. Dissertationes Inaugurales ere og ingenlunde unyttige; De opholde Livet i det latinske Sprog ved Universiteterne; De have givet Anledning til mange nyttige Opdagelser i Videnskabens Grene; De have allene gjort mangen ung Mands Lykke; De give Beviis paa Lærernes Arbeider ved Facultetet &c. &c. Saalænge desuden vort Universitet følger deri andre Universiteters Exempel, og saalænge Facultas medica maa i Kraft af Fundatsen følge de andre Fakulteters Skik ved Doctor-Promotioner, kunne medicinske Inaugural-Dissertationer ei afskaffes.

Skulle nu Chirurgi-Graden uden Inaugural-Dissertation tilstaaes, have vi viist, §. 3., hvilket Stød det medicinske Studium vilde tilbringes. Vi lade følge til Foreviisning det medicinske Fakultets allerhøieste Instituta i Wien fra 1785, hvorved Rigtigheden af vores Foregivende kan oplyses. Ufeilbar vilde disse latinske Prøveskrifters Tilsidesættelse med Tiden indføre et Barbarie hos os i Medicin og Chirurgi, naar en Ærestitel, som før var for Lærde allene, nu blev tillagt Ulærde, som have drevet deres Ungdom bort med Rasering, og nu uden Fortjeneste i Literaturen bleve Doctores bullati; af alle 6 Forstandere og Lærere for det chirurgiske Academie, er vel neppe een cives academicus, og maaske 2 allene om hvilke kan troes at de besidde saamegen Kundskab i de lærde Sprog

derich Wilhelms Institut. Angaaende Universitetet og Bestemmelsen om den forandrede

---

at de kunne forstaae en latinsk Autor. Og kan man troe, at disse i Tiden ved deres Forfremmelse ville see paa Literatur og Humaniora? Hvad vilde fremmede Universiteter og Lærde dømme om Videnskabernes i Almindelighed og Lægekunstens i Særdeleshed, Tilstand i Danmark, om Nationens Smag, om Videnskabernes Patroner og Talsmænd, naar de hørte at et Akademie, bestaaende for største Deel af ulærde og ustuderede Lemmer, havde Ret til at profitere summos honores in chirurgia til hvem de vilde uden Prøveskrift? Vi troe ikke, at Brambillas's Anseelse og det medicinske Fakultets Eftergivenhed i denne Post i Wien ville beskytte os mod Kritiqver; da alle Skjønnere ville troe, at Universiteterne i Leyden, Edinburg, Göttingen, Halle, Jena, Leipzig ꝛc. ꝛc. gave tryggere Exempel i Literaturen at efterfølge end Bayern og Østerrige.

5) Disse gode Herrer kunne ellers være duelige Mænd og indsigtsfulde Lærere for den chirurgiske Ungdom, omendskjøndt de savne den Slags Lærdom, som udkræves til at bedømme og den Egenskab, som berettiger til at conferere Graden. Academiet i Sorøe bestaaer af lærde og duelige Mænd og haver gjort stor Nytte i Staten, endskjønt det ingen Rettighed haver til at conferere nogen academisk Grad. Maler-Academiet her, og udenlands Militair-Academierne og andre deslige Indretninger, hvor de gives, udbrede Lys og Videnskab og danne de ypperligste Disciple, som langt kunne overgaae i Fortjeneste graduerede Personer, og dog ville vel ingen af dem paastaae at creere Doctores i deres Videnskaber. Havde endelig det chirurgiske Akademie saadanne Elever, som vare Literati og kunde fortjene denne Distinction, kunde det jo henvise dem til Universitetet, for i Facultate medica at promoveres til Medicinæ, eller, om de hellere vilde, til Chirurgiæ Doctores. Finde de det passeligt, at recommendere os værdige Subjekter af deres Skole til Beneficia, hvorfor da ikke og til at modtage Graden?

6) Som vi haabe at have viist, at Begjæringen er i mange Henseender stridende mod Tingens Natur, Landets Ære, Universitetet og Fakultetets Privilegier og Rettigheder, saa see vi og ikke deri mindste Nødvendighed til Chirurgiens Fremme. Studiosi Chirurgiæ have mange flere Tillokkelser til at dyrke sin, end Medicinæ Studiosi deres Videnskab; medens de lære deres Kunst, er for dem ved Regimenterne og Amtschirurgi heri Byen megen Leilighed til at fortjene noget, som Studiosi Medicinæ ikke have. De chirurgiske Betjeninger ved Land- og Søe-Etaten ere større af Indkomster og mere end 3 dobbelte i Tallet mod Physikaterne i Danmark og Norge; og hvad Æren angaaer, have Chirurgerne ved deres Akademies Stiftelse opnaaet alt, hvad de nu søge, eller at Regiments-Chirurger have Rang med Doctores Medicinæ. Havde Physici provinciales denne Rettighed, bleve der mange som aldrig bekymrede sig om Graden, ligesom og nogle faa Examinati uden Graden practicere i Medicinen.

Vores endelige Mening er derfor denne, at dersom Doctores Chirurgiæ skulde tilstædes, maatte: 1) Ingen dertil antages uden Literati som forstode det latinske Sprog og humaniora og vare cives academici. 2) Maatte de dertil legitimere sig ved en trykt Inaugural-Dissertation, skreven og forsvaret i det latinske Sprog, som satte dog nogen Slags Skranker for at aldeles Ukyndige og Ulærde ikke tilsnege sig denne Værdighed. 3) Actus inaugurales maatte ogsaa skee i det latinske Sprog, og 4) naar Universitetets saavelsom Facultetets Rettigheder skulde være ubeskaarede, forrettes ved Universitetet af Facultatis medicæ Decano, som det skeer i Wien selv, saameget mere som de dog under Navn af Chirurgiæ bleve Medicinæ Doctores med alle deres Rettigheder. Derved faldt det tillige bort, at Hans Majestæt per bullam skulde creere de første Chirurgiæ Doctores, hvilket hverken var til Hæder for dem selv eller har tilforn skeet, uden hvor i et Facultet hos os ingen Doctor, som kunde creere, forhen var, og i det Medicinske, hvorunder Chi-

praktiske Embedsexamen (Staats-Examen), vil De udførligen finde i Rust's Magazin der

gesammten Heilkunde, 21ster Band, 1stes Heft, Pag. 141. (Fortsættes i næste No.)

---

rurgien hører, ere nok som efter foregaaende Inaugural-Dissertation kunne forrette samme Actus.

Kjøbenhavn, den 12te Januarii 1787.

Kratzenstein. Rottbøll. M. Saxtorph. H. Callisen. Tode. Bang. Aasheim.

Blandede Efterretninger.

Efter en i London i Aaret 1824 udkommen Fortegnelse over de derværende Bogtrykkerier var sammes Antal ej mindre end 306; og derunder var ej indbegreben de 48 Bogtrykkerier som ene og alene beskjæftigede sig med Dag- og Ugeblade. Bemeldte Liste er trykt i det engelske Værk af Bogtrykker J. Johnson typographia or the printers instructor, including an account of the origin of Printing, a series of antient and modern alphabets and Domesday characters together with an elucidation of every subject connected with the art. London, Longman 1824. 12. to stærke Bind med Træesnits Portraiter, Vignetter, Fac-Simile'r, og Bogtrykkertegn, et Skrift, der fortjener Opmærksomhed, uagtet det ikke paa det bedste er modtaget i Recensioner, saasom i Gentlemans Magazin 1824. B. II. S. 34. o. f. 537. o. f. cf. Fr. A. Ebert's Ueberlieferungen, I B. 1826. S. 47 o. f. Ældre engelske Skrifter ere: Smith's printers grammar. London 1755, og en nyere Udgave 1787. 8.; og C Stover's printers grammar. Lond. 1818. 8.

Da Thomas Pitt, i sin høie Post som Overbefalingsmand i St. Georg i Ostindien, havde fundet Leilighed til at kjøbe den udmærkede Diamant, som siden, under Navnet Regent, blev anbragt i den franske Konges Krone, var den usleben, og kostede ham 48,000 Pagoder eller 20,400 Lstl. Den veiede 410 Karat; dens Slibning, hvormed hengik to Aar, kostede 4500 Lstl. Afgangen eller de afslebne Stykker bleve vurderede til 5000 (efter Andre 8000) Lstl. og der blev til Slibningen brugt for 1400 Lstl. Diamantstøv. Pitt tilbød Kong Ludvig d. 14de den, men Kongen fandt den for kostbar. Hertugen af Orleans, som siden Regent af Frankrig, fandt sig tilbøieligere til Kjøbet, og betalte den med $2\frac{1}{2}$ Millioner Livres. En interessant Efterretning saavel om denne, som om de andre største Diamanter, læses i Eberts Ueberlieferungen I B. 2 H. 11-26. Man læser og i Lommebogen Aurora for 1826 en Efterretning af Consistorialraad Glatz over de bekjendte største Diamanter.

Kjøbenhavns Børs, den 13 October 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 225		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	160	$160\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$50\frac{1}{2}$	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79	$79\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	$70\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
Dito Dito	$114\frac{1}{2}$	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	$103\frac{1}{2}$ i Banco
4 pC. Dito nye	$89\frac{1}{2}$	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	56 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Enhver Bemærkning ved min Latinske Grammatik, som enten paa Prent eller helst ved privat Skrivelse maatte meddeles mig, hvorom jeg herved beder, vil jeg med Taknemlighed modtage og begrunde til videre Afbenyttelse.

N. B. Dorph.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 83.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 17 October 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see forr. No.)

III. Mere angaaende chirurgisk-medicinske Skoler i Berlin; tildeels uddraget af et Brev fra Hofraad R... i P......

Allerede i Aaret 1795 blev vor saakaldte chirurgiske Pépinière i Berlin under Friederich Wilhelm stiftet efter den os uforglemmelige værdige Generalchirurg Görickes Forslag. Man valgte først af det fra Krigen tilbagevendte Personale duelige Subjecter af passende Alder, for at kunne blive fuldkommen dannede som Elever til Medico-Chirurger i dette Institut. De fik her i Institutet fri Bolig og andre Fornødenheder, samt en maanedlig Gage af 7 Rthlr., og der blev omhyggeligen sørget for, at de erholdt grundig Underviisning i det latinske Sprog. Man fandt snart, at et høiere videnskabeligt Liv maatte besjæle sligt et Institut, og i Aaret 1797 var denne Anstalt ei allene udvidet, men den kunde ogsaa allerede tildeels maale sig med enhver anden Stiftelse af samme Tendenz, ved en virksom og levende videnskabelig Fremskriden. I Aaret 1802 blev Grunden lagt til den Organisationsplan, som Tidsomstændigheder og Forhold have givet mange Forbedringer. I Aaret 1804 blev Institutet forflyttet til en pragtfuld og stor Bygning, som Kongen havde den Naade at give Institutet, og den 2 August samme Aar behagede det Hans Majestæt at tillade, at dette Institut maatte kaldes: det Kongelige medicinsk-chirurgiske Friederich Wilhelms-Institut. Hovedøiemedet er:

1) at danne brugbare Medico-Chirurger for den Kongelige Armee;

2) at forøge, og videre at uddanne de allerede i Armeen staaende uexaminerede Militair-Chirurger i Chirurgien og Medicinen, saa at de ogsaa siden, efter overstaaet Prøve, kunne tjene som Læger og Chirurger i Civil-Etaten, naar Mangel herpaa skulde gives.

Ved Institutets første Begyndelse under Navn af Pépinière blev der truffet en Overeens-

komst med Professorerne ved det forrige Collegium Medico-Chirurgicum, at Institutets Elever kunde for et bestemt Honorar mod Indgangskort høre Forelæsninger hos de medicinske Professorer. Dette Collegium Medico-Chirurgicum blev opløst, Universitetet blev stiftet i Berlin, og ved en allerhøist Cabinets-Ordre af 27de Julii 1811 blev af vores Pepiniére og Frederik Wilhelms Institut et virkeligt medicinsk-chirurgisk Militair-Akademie, saaledes at de fleste Professorer ved det medicinske Facultet have Deel i Elevernes medicinske Dannelse og Prøve. Jeg nævner blot her Navnene Hufeland, Rust, Behrens, Gräffe, Hecker, og vi maae tilstaae, at Facultetet med særdeles Velvillighed har rakt os Haanden, ligesom og været beredvillig til at tilstede en eller anden Studerende, som havde fortrinlig Anlæg til at uddanne sig mere i en eller anden Green af Videnskaben, gjentagen Adgang til deres Forelæsninger og Examinatorier.

Eleverne som optages i vort Friederich Wilhelms Institut blive sammesteds underholdte paa Kongelig Bekostning. De have, som anført, frie Bolig, Lys og Varme, og erholde istedet for før 7, nu 8 Rthlr. maanedlig Gage, og desuden nu et maanedligt Tillæg, til deres andre Fornødenheder, af 5 Rthlr. Der kan ogsaa optages Volontairer i Institutet, men disse maae ligeledes underkaste sig samme Love, som de egentlige Elever. Andre kunne ogsaa optages for Betaling i Institutet, naar der i de 4 Studieaar betales for hver henved 1000 Rthlr. De fra Armeen til Institutet permitterede Chirurger besøge Underviisningstimerne frit, og enkelte af dem kunne ogsaa erholde frie Bolig naar

Plads gives. De Elever som underholdes paa Kongelig Bekostning maae forpligte sig til efter deres tilendebragte Studium og overstaaede Examen, at tjene 8 Aar i Armeen, som Compagni- og Eskadronschirurger. Ethvert ungt Menneske som ønsker at indtræde i Institutet, maae:

1) fremlægge Testimonium Paupertatis.

2) være imellem 17 — 19 Aar gammel og ikke mangle fornødne Skolekundskaber, og der tages meget Hensyn paa Individets intellectuelle Evne til at kunne modtage en høiere videnskabelig Dannelse, da der i Institutet bliver givet tilstrækkelig Anledning til ei allene at erherve sig de fornødne Humaniora til Lægevidenskabens Studium, men ogsaa til at vække stedse mere og mere Sands for en human Uddannelse. Man er derfor meget streng i at prøve Ynglingen i de Skolevidenskaber han har bragt med sig fra Gymnasiet, og kun, naar denne Prøve er falden fordeelagtig ud, optages han som Elev af Institutet, naar intet er at udsætte paa hans Sæder og legemlige Uddannelse.

I de tvende første Aar Eleverne tilbringe i Institutet gives dem ved Forelæsning og Repetition sammesteds Leilighed til at uddanne sine Humaniora, ved egne dertil af Hans Majestæt beskikkede Lærere.

Forelæsningerne og Underviisningsgjenstandene ere følgende:

A. Almindelig videnskabelige.

a) Sprog: Tydsk, Latin *), Fransk.

b) Historiske Videnskaber, Historie og Geographie.

*) Af omstaaende Specimina:

c) Rationale Videnskaber:

aa) den rene og anvendte Mathematik.

bb) Logik, Moral, Psychologie, Anthropologi.

B. Videnskaber, som ere nødvendige for Lægen:

1) i det 1ste Halvaar: Physik og Anatomie.

2) i det 2det Halvaar: Botanik, Naturhistorie, Chemie, Encyclopedie af Natur- og de medicinske Videnskaber.

3) i det 3die Halvaar: praktisk Anatomie og Physiologie.

4) i det 4de Halvaar: endnu Physiologie, Chemie, Pharmacie og almindelig Pathologie.

5) i det 5te Halvaar: almindelig Semiotik. Materia Medica, almindelig Chirurgie, Læren om primair-mechaniske Beensygdomme og om Bandager.

℞ Flor Sulph ℥vj
Ol Laurini ℥jj
℥ Rad. ostelog. rot. ℥j
Mercur. prec. rubr ℥ſ
Ax: Unciam Porc
q. s.
Mſ. fiat. ad Ungt
d. S. til udvortes Brug.
R...,

℞ Müxtur Champhoræda
℥viij
d ad Vitr
3 mall des Tages Einen Speise Löffel zu nehmen

℞ Ung Opfthallmicum rub. ℥ſ
d.
K...,

℞ Tart. Emeti gr. jjj
Aq. Cinnamom ℥ſ
Md.
Präckvand poa en gang at tage.
F. M...
Stutios Chirg.

saaledes aftrykte efter Originalen, sees hvor suurt det maae falde de allerede i foregaaende Blade noksom omtalte raae Barbeersvende at exprimere i deres lønlige medicinske Praxis Recepter.

At disse Individer, som før anført, kunne saa frit, ligesom de vare indbudne, strømme herind fra Mecklenborg og andre tydske Egne, kan man ikke fortænke dem i, da de her med langt ringere Udgivter kunne komme til engang at overstaae en heldig Examen. Ingen Dannemand har noget imod at de erholde denne frie Underviisning med Landets egne Børn, det er jo en videnskabelig Gjæstfrihed; tungt er det dog vel, at de ikke allene som Belønning foruden denne Velgjerning tage Brødet af Munden paa Landets egne Børn, men endog kunne erholde Indfødsretten naar de have udholdt Examen ved det chirurgiske Academi med en god eller udmærket Characteer. Lad dem, saaledes her uddannede, reise til fremmede Riger, med de Indsigter, de have erhvervet sig her i Danmark, til Hæder for vores chirurgiske Skole, da nu flere af vore egne, tildeels fortrængte af dem, maae drage til Rusland og ande Steder. Da saamange academiske Borgere nu dyrke Chirurgien, maatte vel følgende Ord af Lovgivningen lægges paa Hjertet: "Billighed selv "vil, at Landets Børn skal nyde Landets Brød, og Fordelene i Staten falde i dens Borgeres "Lod. Alle Tiders Erfaring har og lært, at i et Land, hvor Ungdommens Opdragelse "besørges, mangler aldrig duelige Folk." See Indføds-Retten 1776.

6) i det 6te Halvaar: endnu Materia Medica, speciel Pathologie og Chirurgie, Formularer og Therapie.

7) i det 7de Halvaar: theoretisk og praktisk Fødselsvidenskab, Therapie, Cursus operationum chirurgicorum, Dienlægevidenskab og Medicina forensis.

8) i det 8de Halvaar: Clinicum medicum, Policlinicum, Clinicum chirurgicum & opthalmiatricum.

Dette Institut, som De selv ved Deres Ophold i Berlin har havt Leilighed til at kjende og hvor De har bivaanet vore philologiske Prøver, staaer, som forhen bemærket, i saa heldig Forbindelse med det Kongelige Universitet, at de fleste Professorers Forelæsninger ved Facultetet maae besøges af Eleverne, og disse høiagtede Læreres Testimonia holde vi for høist nødvendige for at overbevises om, at vore chirurgiske Elever have benyttet denne saa fortræffelige Leilighed til at forskaffe sig medicinsk Duelighed, og tungt er det naar man ved et Institut maae gjøre den Bebreidelse, at Mængden af de Studerende sammesteds ikke studerer Videnskaben for dens egen Skyld, men kun for at tage Examen og komme i Embede. Facultetets Lærere maae have Deel med i Examen; det modsatte er, som vi erfare, Tilfældet, ved det Kongelige chirurgiske Akademie i Kjøbenhavn, og da Akademiet ei er besat med egentlige medicinske Lærere, vil Mængden vel være ligegyldig for den egentlige Medicin, hvilket ei kan være Tilfældet ved vor Stiftelse. Vore Elever tør glæde sig ved at kunne med Rette bære det hæderlige Navn Medico = Chirurger, og hvorfor skal Medicinens ægte Søster, Chirurgien, for en stor Deel søges blandt raae udannede Chirurger. Non eruditur qvi non sapiens est in bono.

Ved dette nævnte Forhold med Facultetets Lærere, have vi og den Fordeel, at vore videnskabeligen dannede unge Mænd gjøre Tjeneste i Charitée, omgaaes broderligen med de egentlige Studenter, fordi begge have vandret tilsammen paa Latiums Mark, og enhver clinisk Øvelse bliver dem sammesteds tildeelt.

Vort Bibliothek, over 10,000 Bind, vor Samling af Apparáter, Instrumenter og Maskiner ere saaledes ordnede og opstillede i det fornævnte ny Locale, at de ei allene kunne benyttes af vore Elever, men og af enhver anden Dyrker af vor Videnskab uden for Institutet. Alle medicinsk = chirurgiske Tidsskrifter circulere blandt Lærerne i vort Institut, og deponeres siden i Bibliotheket. (Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

'En ny Vise i Anledning af den glædelige Begivenhed som tildrog sig for 50 Aar siden, da en Bondesøn fra Fyen, ved Navn Rasmus Christensen fra Nyerup, blev Student i Kjøbenhavn, hvor han siden ved Flid i Studeringer, ved Dyd og gode Sæder har tjent sig op til at blive Professor, Provst og Ridder m m., som samme fornøjelige Vise indeholder. Synges efter den velbekjendte Melodie: Ung Adelsteen paa Thinge stod. Trykt i dette Aar", blev den 15 Oct. tilligemed flere lystelige Viser affjungne i en meget talrig Forsamling paa Skydebanen, da en Jubelhøitid for Professor, Universitets=

bibliothekar, Regentsprovst, R. a. D. Rasmus Nyerup blev fejret. Festen begyndte med en Tale af Hædersmandens mangeaarige Ven, Hr. Conferentsraad R. a. D. Schlegel. Ved Prof. Nyrups Tilbagekomst til sit Hjem, fandt han Regentsen illumineret, hans Navns Bogstaver R. N. brændte under Gaardens bekjendte Træe, tilligemed følgende Ord af Cicero: Quid est jucundius senectute stipata studiis juventutis, hvilke Ord af en af Nyerups Jevnaldrende, som ogsaa var nærværende ved Festen, ere saaledes fordanskede: "Hvad er behageligere end en Alderdom omgivet af en studerende Ungdom." De paa Gaarden samlede Studenter, endeel med Fakler i Hænderne, afsang en af Hr. Pastor Visby forfattet Sang. Mange af Jubeloldingens fra Skydebanens Forsamling ham ledsagende Venner blandede sig iblandt de Yngre, og alt aandede de hjerteligste Ønsker for den af Literatur og Fædreneland fortjente Mand, hvem Festen var helliget.

Henved 40 Mandspersoner, som ved Skagens Byes Politieret vare tildømte, hver for sig at bøde i Helligbrøde 3 Lod Sølv, ere frikjendte ved Landsoverretten i Viborg, de 6 for Actors Tiltale og de øvrige for videre Tiltale, dog saa at de udrede Sagens Omkostninger hver med $\frac{1}{12}$ Deel. Ligeledes er Arrestanten Jens Sørensen i Varde Arrest, der var tiltalt for et formeentlig mordisk Overfald, frikjendt for Aktors videre Tiltale. Ved Nørre Herreds Extra-Ret var den Tiltalte tilpligtet, efter lovlig Indstævning at aflægge saadan Eed: "jeg sværger herved at jeg ikke Aftenen den 17de, eller Natten imellem den 17de og 18de Marts 1826 har slaget, overfaldet og mishandlet Jakob Henriksen Basch af Veirup, noget i Vester for hans Huus, og ikke heller veed Noget, om hvem der har begaaet dette Overfald; og endelig at jeg ikke havde mit Gevæhr med paa Jagt den omforklarede Aften." Men trøster han sig ikke til saadan Eed at aflægge, burde han have sit Liv forbrudt, ved at halshugges og begraves paa Retterstedet m. v.

Hr. Schack Køster begynder i Aalborg i Latinskolens Examens Sal sine sædvanlige Forelæsninger. I Indbydelsen siger han: Under Forsæde af en indsigtsfuld Fyrste, og ved Medvirkning af Landets dygtigste Mænd, fortsætter Selskabet for Naturlærens Udbredelse sin Virksomhed, efter den Plan som tidligst blev lagt til Grund. De naturvidenskabelige Forelæsninger, som ere befundne med Held at virke til Udbredelsen af nyttige Kundskaber, er det mig en Ære at være overdraget ogsaa her i Aalborg at holde; de ville omfatte den almindelige Naturlære, saavel dens chemiske, som mechaniske Deel, fremstillet paa en almeenfattelig Maade og tydeliggjort ved Forsøg. Adgangen er aldeles frie, og staaer aaben for Enhver, som med Sands for aandelig Uddannelse, besjæles af Lyst til at benytte de Midler, som Tidsalderen tilbyder dette Maal. — Hensigten med Forelæsningerne er fornemmelig den, at tilfredsstille den ædle Videlyst, som ansporer ethvert tænkende Menneske til at søge Kundskab om Grundene til de Naturbegivenheder, som dagligen foregaae, og om det der betvinger Udfaldene af de Foretagender det beskjæftiger sig med. Uagtet der vel ikke umiddelbar vil blive virket belærende med Hensyn til enkelte af Livets Sysler, er det dog aabenbart, at den som bliver bekjendt med de Love hvorefter Naturkræfterne virke, vil kunne af denne Kundskab, i Forbindelse med tidligere erhvervet Indsigt og Erfaring, gjøre frugtbringende Anvendelse i sin borgerlige Stilling."

Blandede Efterretninger.

Et engelsk Tidsskrift beregner at i den ny Verden bliver talt Engelsk af 11 Mill. 647000; Spansk af 10 Mill. 504000; Indisk af 7 Millioner 593000; Portugisisk af 3 Mill. 740000; Fransk af 1 Mill. 242000 og Hollandsk, Dansk Svensk af 216000 Mennesker. (Eberts Ueberl. 1 B. 2 H. 203.)

En fransk Bibliothekar har gjort den Udregning, at Voltaires samtlige Værker udgjør

35 Millioner 750000 Bogstaver. Den franske Oversættelse af Bibien kun 3 Millioner 566480 Bogstaver og Koranen kun 323016 Bogstaver. Hvor mange Greb maae ikke de Sættere gjøre, der skulle sætte en Luthers, eller en Joh. Jac. Mosers samtlige Skrifter.

Saa lavt Vandet har staaet i Genfer-Søen i Foraaret d. A. har det ej været i Mandsminde. De 4 Dampskibe som fare paa Søen stode paa Grundene uden Brug. Det største af alle Dampskibene i Schweitz, hvilket bygges i Lausanne, skulde være færdig i Juli sidst. Det er til 60 Hestes Kraft, og beregnet at tilbagelægge Farten fra Genf til Lausanne i 4 Timer.

Regnskab for Bombebøssens 28de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te Augusti.) — (See Skilderiet No. 56 for d. A.)

Ved Bombebøssens 26de Aabning, den 4de October 1826, fandtes i samme: rede Sølv 76 Rbd. 20 ß. og S. o. T. 45 Rbd. 91 ß.
hvoraf 2de Femrigsbankdalersedler vare sammenlagte, der altsaa maa være givne af een Person.

	rede Sølv Rbd.	ß.	S. o. T. Rbd.	ß.
Forøvrigt er i dette Qvartal taget til Indtægt: Dhrr. Flagmænd og Officerer af Søe-Etaten, deres Bidrag, hvoriblandt Hr. Admiral Browns med 6 Sølvdalere	229 —	62.		
I Bombebøssen paa Dampskibet Prindsesse Wilhelmine forefandtes	20 —	74.	— — 2 —	82
Hr. Commandeur Sølling indleverede . . . . der ere ham tilstillede fra S......n, i Anledning af et vundet Væddemaal.			— — 5 —	=
Ligeledes indleverede Commandeuren 5 Tirigsbankdalersedler, der ere ham tilstillede fra H			— — 50 —	=
Endvidere indleverede Commandeuren en Skrivelse af 28 Septbr. 1826, uden Underskrivt, til Directionen for Bombebøssen, hvori var indlagt en Kongelig Prisobligation, No. 10147, stor . . . . hvoraf Renterne, efter Skrivelsens Indhold, skulle aarligen d. 22de Marts anvendes til et Maaltid varm Mad med passende Drikkevare til de 8 ældste Matroser i Stiftelsen, til et hæderligt Minde af den kjække og ædle Orlogscapitain C. W. Jessen. Dersom der i Stiftelsen skulde være nogen af Orlogsskibet Prinds Christian Frederiks Besætning fra Aaret 1808, ere disse nærmest berettigede til at deeltage i Maaltidet.	100 —	=		
Med bemeldte Skrivelse fulgte tillige . . . . . der er Renten for første Halvaar 1826.	2 —	=		

Foruden forannævnte Pengesummer har Hr. Conferentsraad Brun, Commandeur af Dannebroge rc., ved Skrivelse af 3die denne Maaned underrettet Directionen om, at 60 Par gode Blaarlærreds Lagener og 60 Hørlærreds Overtræk ligge i Beredskab til Bombebøssens Disposition.

Ialt rede Sølv 428 Rbd. 60 ß. og S. o. T. 103 Rbd. 77 ß.

Bombebøssen eier nu:

1.	Gaarden Nr. 167 paa Hjørnet af Dybensgade og Sqvaldergade, der, efter Kjøbesummen for samme, med Tillæg af den senere indløste Bankheftelse, ansættes til Værdi	rede Sølv	14,000	Rbd.	
2.	Inventarium af Senge, Sengeklæder, Borde m. m., med Tillæg af Hr. Conferentsraad Bruns sidste Gave af 400 Rbd. Værdi	—	2900	—	
3.	Hofraad Meyers Legat, kongelige Obligationer à 4 pC.	Sølv	2500	—	
4.	Hofraad Gersons Legat i Nationalbankobligation à 4 pC.	—	1000	—	
5.	Den af Pastor Walther og Hustru legerede Depositocasse-Obl., à 4 pC.	—	500	—	
6.	Grev W. Moltkes kongelige Obligation, à 4 pC.	—	293	—	39½ ß.
7.	Den af det oeconomiske Velfærds-Selskab skjænkede Capital i kongel. Obligationer, à 4 pC., til Beløb	—	6225	—	=
8.	Capital i en Nationalbankobligation	—	1000	—	=
9.	En af et Selskab af Venner skjænket Kongelig Obligation, stor	—	100	—	=
10.	Af en Ubenævnt skjenket d. 28 Septbr. 1826 en Kgl. Priis-Obligation	—	100	—	=
11.	I Sparekassen	rede Sølv	850	—	=
	Ialt r. S. og Sølv		29,468	Rbd.	39½ ß.

Directionen for Bombebøssen i Kjøbenhavn, d. 8de October 1826.

***

Dette Regnskab, saavelsom det forrige, beviser tilfulde, at Lysten ei slappes, men tiltager, hos vore Medborgere, til at bringe Friboligen for vore Veteran-Sømænds Fremtid til Fuldkommenhed.

Ædlingen Constantin Brun — han har uden Bram, uden endnu engang at have ved et Besøg betragtet sine gode Gjerninger, paa ny overrasket os med at skjænke til Stiftelsens Brug hen i Tiden det anførte store Qvantum Linned.

Med Sø-Etatens Bidrag, som holder fast ved, have vi grundfæstet Stiftelsen, ligesom ved den øvrige frivillige Hjelp fra danske Sømænd der ere i Farten, som bemærkes at tiltage i samme Forhold som de see Virkningerne af Directionens Bestræbelser at fremmes. For kun at anføre eet Exempel, saa fandtes i Bombebøssen ved Aabningen 2 sammenlagde Femrigsbankdalersedler fra en udgaaende Skibscapitain, som er velbekjendt for sin Hengivenhed for Sømandsfriboligen — den røde Bog vidner for Resten om flere lignende, og at Mandskaberne troligen hjelper til. —

I den Bombebøsse, som Hr. Grosserer Hagen godhedsfuld har ladet anbringe i sit Dampskib Prindsesse Wilhelmine, er d. 15 Aug. d. A. af hele Besætningen, ifølge Rhederens Proposition, udaf deres Bøsses Indtægt, afgivet 10 Speecier, som hver for sig laae i en Convolut med Udskrift: "Pr. Wilhelmine d. 15de Aug. 1816." Men mærkeligt er det, at der i et heelt Sommerqvartal, hvori flere Hundrede Reisende, tildeels galante og bemidlede Folk vare Passagerer, ei fandtes mere end 2 Mk. 10 ß. r. S. og 2 Rbd. 82 ß. i Sedler og Tegn, og hvoraf den ene Rbd. allerede blev lagt i Bøssen, da samme blev opsat.

Den 15de Septembr. Det til Fordeel for Bombebøssen vundne Væddemaal af Hr. S., Huuseier i Nyhavn, hvorved var noget saa Originalt, at det sjeldent forekommer, kan fortjene en Plads her. En Bekjendter af S. meente, at det i Kjøbenhavn ei lod sig udføre, midt paa Dagen at kjøre ham i en Trillebør, begge iførte deres sædvanlige Klædedragt, til sit Hjem i Compagniestræde. Hr. S. meente jo — og derpaa blev væddet de 5 Rbd. Hr. S. udførte det samtlig, og Passageren betalte. Vel mødte adskillige Nysgjerrige dem underveis, men det Værste af alt var dog, at Hr. S's. Hænder og Arme leed meget under Transporten, saa at han forlovede at lege Hest tiere.

Den 29de Septbr. De 5 Stkr. 10 Rbd. Sedler blev givet af en af Statens fortjenstfuldeste Mænd, som paalagde mig Taushed.

-Øl er Stiftelsen gratis bleven forsynet med i den hede Sommers Tid, af Hr. Brygger og Dannebrogsmand Jensen med 6 Tdr., halvt Godt- og halvt dagligt Øl, og af N. N. 2 Tdr. Godtøl, saa at hver Mand har kunnet havt sin ½ Pot daglig, hvilket upaatvivlelig maa have hjulpet til at disse gamle Mennesker holdt dem saa friske.

Formelys — 8 Lispd. 4 Pd., som koster os kun 13 ß. pr. Pd. til Vinterbrug, har vi at takke Hr. Landfoged Meier for paa Færøe — ei heller bør forsømmes at anføre, at Hr. Amtmand og Ridder Løbner igjen har foræret 20 Færøiske Trøjer og ligesaamange Par Strømper til Vinterklæder for Mændene.

Hr. Becker, Lærer ved Opfostringshuset, har forfattet og ladet trykke 100 Exemplarer af en skjøn Morgen- og Aftenpsalme for vore Gamle, og tilstillet os dem; de ere blevne modtagne med vedbørlig Paaskjønnende.

Fra St. Croix spørges, at nu da Sukkerhøsten er falden saa velsignet ud, at man regner den paa 23000 Fade, foruden Rum, hvoraf circa det Halve bestemt hertil med 21 Skibe er ankommet, hvis Bemanding af 300 Søfolk fører disse Varer over Havet til Realisation, saa vil Flere uopfordret ei staae tilbage hverken for et St. Thomas, Island, Færøe eller Skagen, men give sine Bidrag til, om disse Sømænd som farer derpaa og skulde blive gamle, at de saa kunde leve. Man faaer nu at see, om der var noget i dette Rygte.

I Løbet af Qvartalet er i Boligen død Niels Hansen Lund, som blev ført ud til sit Hvilested paa Skibskirkegaarden i den simple Ligvogn til 1 Rbd., med det Danske Flag over Kisten og ledsagedes dertil af 12 af sine Kammerater. Præsten Michelsen holdt en Tale over ham.

Stue-Etagen er opsagt og bliver afbenyttet til Spise- og Sygestue, hvorved Boutiqven i Stiftelsen faaer Afsked og bliver tilmuret.

* * *

En værdig Festdag til Minde om vor afdøde Contre-Admiral Carl Wilhelm Jessen, er stiftet af en hæderværdig Medborger, som ved denne Handling har givet første Anledning til en aarlig Høitidelighed for en dansk Søhelt, men hvortil i ældre Tider neppe var saa passende en Leilighed, da endnu ingen Stiftelse existerede for vore gamle Sømænd. Det var mig derfor en Sjeleglæde, den sidste Dag i Qvartalet at modtage den hertil bestemte Gave, som i Regnskabet er nævnt. Jessens Fortjenester som Søhelt vil Annalerne tale om. Hans ædle Hjerte kjendte Enhver. Jeg vil her kun berøre, at denne min Ungdoms og Manddoms Ven var min trofaste Medhjelper i Stiftelsens Begyndelse.

Waterschouts-Contoiret ved Holmens Canal No. 256, d. 8 October 1826.

P. N. Sølling.

Kjøbenhavns Børs, den 17 October 1826.

Hamburg 2 M. a vista 225		à
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	159	159½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50½	51 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	78½	79 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S.
Dito Dito	114¼	114¾ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103	103½ i Banco
4 pC. Dito nye	89½	90 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 84

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 21 October 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see forr. No.)

III. Mere angaaende chirurgisk-medicinske Skoler i Berlin; tildeels uddraget af et Brev fra Hofraad R... i P......

Eleverne ved vort chirurgisk-medicinske militaire Academie blive strengt og upartisk prøvede af Academiets chirurgisk-medicinske Medlemmer, og tillige underkastes de en practisk Prøve i Charitéen. De kan endog efter aflagt Prøve gjøre Rede for deres høiere videnskabelige Uddannelse, ved at skrive en Doctordissertation paa Latin, forsvare den offentlig, og blive creerede til Doctores Medicinæ. Saaledes er for nærværende Tid mange subalterne Læger i Armeen Doctores medicinæ et chirurgiæ legitime promoti. Men hverken en overstaaet Examen rigorosum ved Academiet, eller den nok saa hæderlig erhvervede Doctor-Værdighed giver disse Medico-Chirurger Ret til selvstændig at udøve nogen Slags Praxis hverken i Militair- eller Civil-Etaten. Det er Dem jo bekjendt, at hos os kommer det kun an paa Qualifications-Documenter (ifølge allerhøieste Forordning af 8 Febr. 1818) og ikke paa Doctor-Titel, thi Doctor-Titel er slet ikke en væsentlig Betingelse til privilegium practicandi. De har jo selv været tilstede ved den yderligere practiske Prøve, som alle, saavel Doctores som Candidati medicinæ et chirurgiæ, under Navn af Stats-Prøvelse maae underkaste sig. Hvorledes det skal forholde sig med denne Prøve finder De meget fuldstændigen anført, som før nævnt, i Rust's Magazin für die gesammte Heilkunde, 21ste B. 1stes H.

Skole- og Facultets-Prøver viser Candidatens videnskabelige og theoretiske Kundskaber; men vores Statsprøve er en Prøve, som Staten med Krav paa Undersøgelsen af Dueligheden til practisk Udøvelse i hvilkensomhelst Green af Lægevi-

denskaben foretager*). Samtlige Stats-Prøver blive enten fuldbyrdede af den øverste Prøvecensur, som fører Titelen: "Medicinsk Over-Examinations-Commission" eller af Medicinal-Collegierne i Provindserne, eller af specielle (særegne) Prøve-Commissioner. Naar Candidaten har under Over-Examinations-Commissionen absolveret meget godt det ham paalagte Cursus, erholder han en Attest, hvori Directionen giver ham sin Charakteer: godt, eller fortrinlig godt. Han staaer fra den Tid ikke videre, hvad hans Befordring angaaer, under

*) Hos os er ogsaa allerede gjort et Skridt til en lignende Examen for Physici i Hertugdømmene Schleswig og Holsteen, jvfr. den allerhøieste Forordning (Instruction for det Schleswig-holstenske Sanitets-Collegium den 8de Junii 1804. §. 28). "Enhver Doctor med. eller Cand. med. som attraaer et ledigt Physicat, maae først underkaste sig en streng Physicat-Examen eller Collegium, og naar Sundhedscollegiet saaledes har prøvet og fundet ham duelig, er han først qvalificeret til at søge Embede."

Det var vel ogsaa høiligen at ønske at man ved det chirurgiske Academie ikke lod det beroe ved den sædvanlige Examen, og at ikke enhver Candidatus Chirurgiæ strax efter aflagt Examen stedtes Adgang til Praxis, for paa Lykke og Fromme at prøve paa Rigtigheden af sine erhvervede theoretiske Kundskaber paa hans Medborgeres Helbreds og Livs Bekostning. Academiet har endnu ikke, som anført, været betænkt paa at give de Studerende, ved et velindrettet medicinsk og chirurgisk Clinicum, de saa høist nødvendige praktiske Kundskaber og Færdigheder. Kan man derfor fortænke de

nogen medicinsk Authoritets Indflydelse, men har, naar han vil nedsætte sig som en practisk Læge paa et eller andet Sted, eller attraae et Embede, at henvende sig med denne Attest til det Kongel. Ministerium for de geistlige Undervisnings- og Medicinal-Anliggender. Enhver Medico-Chirurg bliver strengt prøvet i hans practiske Duelighed, og vil jeg her især blot anføre, hvorledes der forholdes med de klinisk-chirurgiske Prøver for promoverede Læger, som tillige ere Chirurger, og for Medico-Chirurger, eller Chirurger af første Classe.

fleste unge Chirurger i, at de blot skynde sig at blive færdige med deres theoretiske Examen, og ikke spilde, som de formene, den Tid de saa høiligen behøve til at færdiggjøres af deres Manuducteurer, ved at tage Deel i de medicinsk-cliniske Øvelser, som de kunne have fri Adgang til paa det Kgl. Frederiks Hospital, thi et egentligt chirurgisk Clinicum gives der ikke.

Der gives desværre Exempler nok paa at unge Examinati Chirurgiæ snart efter tilbagelagt Examen, ei allene rask og selvtillidsfuld have kastet sig ind i Praxis; men endog søgt at erholde Embede, som de, som aldeles uerfarne i det egentlige Practiske, endskjøndt med Character erfaren i Lommen, ikke engang kjende, og rigtig vide at behandle en simpel Koldfeber. — Ikke at tale om at de skille den ubemidlede Syge, ved deres praktiske Uvidenhed, ved mange Penge, da de, raadvilde og uenige med dem selv, idelig forandre Medicin, og skrive nye og tildeels dyre Recepter. Her gjelder J. B. Menckenii Spøgevers om slige Practici.

Si vis sanari de morbo nescio quali,
Accipias herbam, sed qvam vel nescio qualem,
Ponas nescio qvo, sanabere nescio qvando.

Forskjellen imellem den klinisk=chirurgiske Prøve for promoverede og ikke promoverede Chirurger bestaaer blot deri, at der hos de første maa fordres mere theoretisk og høiere videnskabelig Kundskab, end hos de sidste.

D. den klinisk=chirurgiske Prøve.

Denne maa følgende underkaste sig:

a.) promoverede Læger og Saarlæger tillige,

b) blot promoverede Læger,

c) ikke promoverede Medico=Chirurger eller Saarlæger af første Classe.

Enhver, han være Læge eller Chirurg, som skal udholde den klinisk=chirurgiske Prøve, maae, under Veiledning og Opsyn af to hertil udnævnte Medlemmer af Prøve=Commissionen, tage to Syge af den chirurgiske Afdeling i Hospitalet Charité i Behandling; i Commissairernes Nærværelse bestemme Sygdommens ætiologiske Forhold, sammes Diagnosi, Prognose, ligesom og Cuurmethoden, derpaa skriftligen ordne alt dette uden fremmed Hjelp i Form af en Sygdomshistorie, saaledes som det er foreskrevet ved Fuldbyrdelsen af den klinisk=medicinske Prøve, dog i det tydske Sprog, og vedblive med dagligen at føre Sygdomsjournalen til Prøvetiden er til Ende. Ogsaa ved den kliniske Prøve maa Commissarierne søge at overbevise sig om Candidatens Duelighed i at kjende og rigtigen at adskille pathologiske Hævelser, Forhærdelser, Udartninger, Diensygdomme, Forvridninger, Beenbrud, alle Slags Brok og andre chirurgiske Tilfælde, især deleshed ogsaa de forskjellige Slags veneriske Sygdomme, og derfor benytte

enhver Leilighed som tilbyder sig, paa hvilken det ei kan mangle i et saa stort Hospital, for ogsaa at kunne prøve Candidaten i andre Sygdomstilfælde, end de, som ere ham overdragne til speciel Behandling.

De promoverede Læger maae, forsaavidt de blot træde som Læger ind i det practiske Liv, og ikke ville udøve Chirurgie, og derfor ogsaa ei have tilbagelagt den chirurgisktechniske Prøve, eller ikke med Tilfredshed udholdt den, desuagtet dog godtgjøre, at de fuldkommen have Theorien af den chirurgiske Praxis inde. De maae derfor prøves saavel med Hensyn paa den therapeutiske som pathologiske Deel af de chirurgiske Sygdomme, dog med Undtagelse af al operativ Technik. Ogsaa skal deres Prøve ei vare over 8 til 10 Dage.

De promoverede og ikke promoverede Medico=Chirurger maae foruden deres Kundskab i Theorien af den chirurgiske Praxis ogsaa bevise, at de besidde den til Behandling af chirurgiske Sygdomstilfælde nødvendige Behændighed. De maae derfor selv besørge de dem betroede Syge forbundne, selv i Nærværelse af Prøve=Commissarierne forrette alle Operationer, som i deres Prøvetid kunde blive dem overdragne paa en eller anden Syg, og uden Skade for den Syge. Deres Prøvetid maae ei endes førend om 14 Dage, og ved Censurens Uddelelse maa udtrykkeligen bemærkes, hvilke de have bestaaet med Hensyn til Lægevidenskaben og Operationer, og om i sidste Henseende

kan tillægges dem Prædikat af Operateur, eller ikke.

Endnu maa jeg anføre Noget om den praktiske Veiledning, som Alumni eller Stiftelsens egentlige Elever erholde ved Sygesengen i Chariteen. Den gives af Professorer i Medicin, Chirurgie, Dienlægevidenskab og Accouchement. Desforuden maae de efterat have fuldendt deres fire Underviisningsaar, endnu, førend de træde ind i Armeen, forrette et heelt Aar i Chariteen Underlægernes og Chirurgernes Tjeneste, i det de nemlig afverle saaledes med Sygestationerne, at de under Opsigt af de dirigerende og første Læger i denne Sygeanstalt besørge alle Slags Syge, og ogsaa erholde practisk Øvelse i Fødselsvidenskaben. Bestemmelsen med disse Alumni er at ansætte dem som Compagnie- og Esqvadronschirurger, og i Tilfælde af Krig de ældste som Feldthospitalslæger. Ansættelsen skeer efter fuldendt femaarig Studiecursus, og vel er, for stedse at have nogle vel underviste Subjecter i Armeen, truffen den Indretning, at den 1ste Mai og 1ste Novbr., altsaa hvert halve Aar, hvergang de 9 ældste Elever gaae ud af Chariteen, og træde som Compagnie- og Esqvadronschirurger over i Armeen. Deres Plads i Charite faae nu de 9 ældste Elever i Stiftelsen, som have fuldendt det theoretiske Studium o. s. v. Fra at indtræde i Armeen som Compagnie- og Esqvadronschirurg er efter Regelen ingen Elev undtagen, deels for ogsaa at have kyndige Chirurger i den lavere Kathegorie af den militaire lægevidenskabelige Tjeneste, deels for at man kan have Leilighed at lære at kjende den unge Mand paa alle Trin af hans militair-lægevidenskabelige Tjeneste. Efter en længere eller kortere Tjenestetid som Compagnie- eller Esqvadronschirurg, blive de efter

deres Duelighed og Opførsel forfremmede enten til Overlæger ved Læreinstitutet eller til Gardechirurger, hvorfra de da efter Anciennitet avancere til Statslæger og saakaldte Pensionschirurger og efter en mellem begge disse bestemt Række til Regimentslæger. Andre mindre udmærkede Elever blive ogsaa, naar de udholde Statsprøverne hos Prøvekommissionen i Berlin, befordrede til Bataillonschirurger, eller de kunne efterat have fuldendt deres offentlige Tjeneste, (som efter Omstændighederne allene kan forkortes af den dirigerende General-Stabslæge ved Armeen) søge et Embede i Civiletaten. Den halvaarige Forandring i Elevernes Personale, saavelsom Omskiftelse af Overpersonalet, ved at de ældste af Stabslægerne hvergang befordres til Regimentslæger o. s. v. hvorved samme i Gjennemsnit hvert 7de Aar ganske bliver fornyet, opretholder ogsaa i videnskabelig Henseende en stedse levende Virksomhed og Fornyelse af en Stræben og Virken, som lover Stiftelsen meget. Iøvrigt paaligger det Pensionairer og Overlæger, især at benytte det Aar, i hvilket de befinde sig paa dette militair-lægevidenskabelige Trin, til deres høiere Uddannelse og erhverve dem Doctorgraden, ligesom de ogsaa, førend de kunne gjøre Fordring paa videre Befordring, maae paatage dem at aflægge det anatomiske, chirurgiske og cliniske Cursus, og den hele for practiske Læger anordnede offentlige Statsprøve, og som Stationsforesatte paatage sig Lægers, Chirurgers og Accoucheurers Forretning. Særdeles udmærkede og videnskabeligen dannede Subjecter faae, førend de træde ind i deres Virkekreds i Armeen, Understøttelse til fleeraarig videnskabelige Reiser i Udlandet. (See Magaz.

für die gesammte Heilkunde, herausgegeben von J. N. Rust, 4ter Band, 3tes Heft. Berlin 1818. S. 365—382.)

Saaledes staaer det til med vore chirurgisk-medicinske, eller rettere sagt, medicinsk-chirurgiske Læreanstalter *). Ikke

*) Det Kgl. medicinsk-chirurgiske-Wilhelms-Institut festligholdt sin 32te Stiftelsesdag den 10de August d. A. Forsamlingen var meget talrig, og havde den Lykke af Deres Kongelige Høiheder Prinserne Wilhelms og Albrechts, Hans Majestæts Sønners Nærværelse, saavelsom mange høie Embedsmænds og Lærdes. Efter en af Stiftelsens Chef Hr. General-Stabslæge Dr. Wiebel given Oversigt, erfarede man, at fra Institutets Stiftelse (2 Aug. 1795) indtil nærværende Tid ere 1089 Læger herfra udgaaede til den Kongelige Militairtjeneste. Personalets nærværende Tal, foruden det styrende Overpersonale er: 90 Studerende, 3 Volontairer, og 58 attacherede Compagni-Chirurger. Denne fortreffelige Anstalt, over hvilken Disciplins, Ordens og den strengeste Flids Aand stedse har vaaget, viser Aar fra Aar at den vires acqvirit eundo. Den fyldestgjør den nyere Tids stegne Fordringer i høi Grad, ved meget omfattende, ingenlunde blot paa uundværlige Brødstudier beregnede Underviisninger, og det er en erkjendt Erfaring, at de af denne fortreffeligen dannende Stiftelse med solid og grundig Uddannelse udgaaede Læger altid kunne stille sig ved Siden af de bedste paa Universiteterne dannede Læger. Maatte dette Institut stedse, som for nærværende Tid, vorde forestaaet af Mændere, der med lige Agt for Lægevidenskabens og Konstens Tarv, vide at bestyre den i hidtii bestyrende Aand; Hr. Geheimeraad Linck holdt til Festens Slutning en aanderig Tale (Rede zur Feier der 32sten Stiftungstages des Königl. medic. chir. Fr. W. Institut am 10ten Aug. 1826. Berlin 16 S. 8.) i hvilken han i veltalende og levende Skildring udviklede, hvad Naturvidenskaberne ere for Medicinen, og de medicinske Videnskaber for Naturvidenskaben, hvad de kunne være gjensides, og hvad de ikke kunne og skulle være. (Af Rust's og Casper's krit. Repert. XIII B. 2 H. 1826 S. 306—7.)

ville vi smigre os med at vi allerede have opnaaet alt Gode, dog ville vi troe at vi have derved sat en stærk Dæmning for Tidens beklagelsesværdige Aand, blot at studere Videnskaben for at opnaae en hældig Examen, og saaledes komme i et Levebrød, og ere vi overbeviste om, at de saa fortreffelige og høiberømte Mænd, der bestyre vore medicinsk-chirurgiske Læreanstalter, med samme Varme og Iver ville fremme vor Stiftelses sande videnskabelige Liv, saa at de maae gaae mere og mere dets Fuldkommenhed imøde *). Og dette er jo den største Stolt-

*) Den Hædersmand, der i vor chirurgiske Academies Historie bør have uforglemmeligt Minde, oftnævnte Bodendick, havde og intet høiere Ønske end at Academiet stedse maatte gaae Fuldkommenhed mere og mere i Møde. Da nogle biographiske Noticer om ham vist nok ville læses med Interresse, saa meddeler jeg dem herved, for største Deel efter det korte curriculum vitæ skreven med hans egen Haand, der er funden blandt hans efterladte Papirer.

"Min Fader Bodendick, skrev han, var en gudfrygtig og stræng Mand; han practiserede som Chirurg i Byen; og da han havde erhvervet sig en lille Formue i sin tidligere Alder brød han sig ikke stort om Praxis. Han var temmelig bevandret i det latinske Sprog, overhørte mig selv i Grammatiken; jeg maatte nøiagtig analysere, naar han overhørte min Latin i Cornelius Nepos. Jeg maatte nemlig, efter min Faders erhvervede Smag, meget tidlig, og indtil mit 18

hed, den lykkeligste Belønning for vor patriotiske Stifter og Forstander, som

---

Aar dyrke Humaniora. I en god Mening skikkede han mig 1754 til en ved Livkyrasseer-Regimentet staaende Regiments-Chirurg Fecht i Schleswig, hvis Ufselhed, efter 2 Aars Sammenligning med de hos min Fader allerede erhvervede Kundskaber, bestemte ham til at overgive mig til Professor Heuermann's Veiledelse, ledsaget med hans agtbare Slægts Anbefaling, og denne Anmodnings Umage nød jeg i anatomicis 1756 dybtaknemlig.

Regimentschirurg Wynne satte mig 1757 ved den i Kastellet separeert liggende Bataillon af norske Livregiment, som jeg 1758 fulgte til Rensborg. Denne Mand havde været i de engelsk-hannoverske Hospitaler under Pringle, og ham takker jeg for de tidlig bibragte sunde praktiske Begreber.

Til Kjøbenhavn kom jeg 1760 tilbage, og gik 1761 igjen til Holsteen, til en norsk Grenadeer Bataillon, som selvstændig, med Gage og Emolumenter paa Feldtfod, som Regimentschirurg. Efter dets Afskedigelse 1762 studerede jeg i 2 Aar, især som Prosektor under den mig kjære nævnte liberale Professor Heuermann, for at præparere til hans holdende Forelæsninger.

Indtil 1773 vaquerede jeg hos Grevinde Danneschiold-Samsøe. Ved den ædelmodige Conferenceraad v. Bergers og Justitsraad Hennings's Bestræbelser gik jeg, som antagen Livchirurg hos Kronprindsen, til Berlin; efter en Vinters Ophold til Paris, hvor jeg forblev et Aar; siden ½ Aar i London, og retournerede over Holland. De Particularier, den Tid til Conferentsraad von Berger indsendte, passe sig ikke i dette Rum. Den Tid jeg gik paa min udenlandske Reise, tilraadte mig min i Graven høitærede Velynder og Ven Conferentsraad v. Berger, at jeg skulde gjøre mig for mit Fædreland sær-

for alle dem, der have redelig bidraget til Fuldendelsen af dette gode Værk.

---

deles derved nyttig, at studere de Afsindiges Helbredelse, og de for dem passende Anstalter. Jeg har i Berlin o. fl. St. med mere Nytte end i Paris's bicetre og l'hopital general, og i Londons Bedlam, samlet den Rapport jeg aflagde for ham, og hans Svar var: "Sie haben nicht allein überzeugt sondern sogar neue Kenntnisse gegeben."

Siden 1776 er jeg i min Post. 1786 var jeg behjelpelig til det Kgl. chirurgiske Academies Oprettelse. Hvad derved og siden for det Hele og for Enkelte er gjort, maae mine Contemporarii sige, som nok tilligemed mig vil sande qvantula sunt hominum corpuscula! Tak skal være dem, som vil skrive paa mit Gravsted: Her bliver Johan Christian Bodendicks smule Støv igjen fordeelt iblandt de sultende Elementer: Hans Ego er paa Reisen." Foreståaende var skrevet den 13de Septbr. 1809.

Paa et andet Blad Papiir havde han optegnet:

Grabschrift:

Hier vermische ich J. C. Bodendick, in 37 Jahren Leibchirurg bei S. K. M. F. VI. und durch dessen Gnade Etatsrath, meinen geringen Staub mit den Elementen. Mein Ego reiset wohin Gott will.

Meddeleren henholder sig iøvrigt til: Uebersicht des Medicinalwesen d. dänischen Armee. 1826. S. 5.

Den hæderværdige Olding, fød 26de September 1735 i Eckernførde, døde den 20de Mai 1818 i Rensburg, af Alders Svaghed, 82 Aar 8 Maaneder gammel. Blandt hans Livs ædle Nydelser hørte en Samling af herlige Kabinets Malerier, ialt 116 Stykker, nu indlemmet i den Kongelige store Maleriesamling, som faaer Locale paa Christiansborg Slot.

* * *

Justitsraad og Professor Jens Baggesens undertegnede Sønner anmoder herved de af deres salig Faders talrige Venner og Bekjendtere, som ere i Besiddelse af dennes Breve eller af hans utrykte Afhandlinger og Digte, om Meddelelse af disse til Brug ved en Udgave af hans samtlige Værker, og til Afbenyttelse ved en Udarbeidelse af hans Biographie. De haabe at man derved vilde være forvisset om fornøden Diskretion og den beskedne Tilbageholdelse, som Mindet om en elsket Fader, og Agtelse for de venskabelige Forhold hvori denne stod, paaligger dem som en kjær Pligt; og de love enhver, som maatte ønske at beholde den Afdødes dem meddeelte Haandskrift, at sende samme tilbage efter Afbenyttelsen. Tillige undlade de ikke, som deres sal. Faders eneste Arvinger og som de, der allene af ham ere overdragne Udgivelsen af hans samtlige Værker, at erklære enhver efter deres Faders Død uden deres Samtykke trykt Bekjendtgjørelse af dennes efterladte Skrifter eller af enkelte utrykte Digte og Sange for uægte og ulovlige.

Kjøbenhavn, Hotel du Nord, d. 17—30te October 1826.

Carl Baggesen,	August Baggesen,
Præst ved Kathedral-Kirken i Bern.	Premierlieutenant og Adjutant ved det Lauenborgske Jægerkorps i Kiel.

Indenlandske Efterretninger.

I Randers Avis læses følgende: Blandt de flere af vore jydske Kjøbstæder, for hvis Forskjønnelse ved Træeplantning meget gjøres, tør man med Føie nævne Aalborg. Trindtom

denne By mødte Øiet forhen intet skyggende forfriskende Løv, men blot Lyngbanker, Sand- og Leergrave, samt stinkende Aadselkuler. Her opstod Anlægget Frederikskilde, der, om det end maa vige for Marienlyst ved Randers, er dog ret kjønt. Paa de saakaldte Skovbanker udenfor Byen har man senere begyndt et andet Anlæg. Herfra, saavelsom fra det der opførte to Etasier høie Lysthuus, er der den skjønneste Udsigt over Byen, Fjorden m. m. Af dette Anlægs Bestyrere havde Undertegnede, under sit korte Ophold i Aalborg for kort siden, den Fornøielse at gjøre Hr. Assessor Kayerøds personlige Bekjendtskab, der, som varm Ven af Træplantning, gjør Alt for Anlæggets Fremme. Af den skarpe og ringe Jord eller Sand paa disse Banker har man nedkjørt og nedbaaret mange tusinde Læs, og igjen opkjørt og opbaaret ligesaa mange Læs god Jord og Gjødning. Over de aarlige Bidrag i Penge, som Beboerne have tegnet sig for, hænger en Fortegnelse i bemeldte Lysthuus til Eftersyn. Herforuden yde de, der holde Heste og Vogn, aarligen hermed een Dags Arbeide. At Anlægget, der desuden har Ly for Nordvestvinden, efter slige Foranstaltninger og Anstrængelser vil lykkes, derom lades naturligviis ingen Tvivl. Og imedens man saaledes virker for dette Anlæg, har Militæret begyndt et andet paa en anden Kant, i de førberørte for Øine og Næse forhen lige modbydelige Ratmandskuler. Hr. Mørchs Have, som Undertegnede besaae, skal, hvad der maatte synes utroligt, af ham igjennem en Række af Aar være paaført til Opfyldning og Forbedring 180,000, siger hundrede og firsindstyve tusinde Læs Jord og Gjødning. *) Af de Mænd omkring paa denne Kant, hvem Undertegnede havde Leilighed til at lære at kjende, som Venner og Befordrere af Træplantning, nævnes her de Herrer Præsten Schønning i Juulstrup Præstegaard og Hoff i Nive. Hos sidste, der bruger Vereldrift og halv Staldfodring, der har flyttet og opbygt sin Præstegaard af ny,

*) Iforbigaaende være det erindret, at hvad der og blandt Andet maa interesse den Fremmede for Aalborg, er det af 15,000 Bind tildeels kostbare Verker bestaaende Stiftsbibliothek.

fremskridende skjønt Anlæg, hvis Mage nok findes ved saa Præstegaarde. Vist har Træplantning nu ulige flere Venner og Befordrere, end i forrige Tider. Imidlertid tør vi nok endnu stedse ikke rose os stort af vor Interesse for denne vigtige Green af Landøkonomien, saalænge f. Ex. de af det Kongelige Landhuusholdningsselskab for sammes Fremme aarligen udsatte betydelige Understyttelser saa yderst sjeldent ændses og benyttes til Anlæg af Plantasier — saalænge der endnu gives Herre- og Præstegaardshaver, hvori Træerne ryddes tilside, for at give Plads for Ploven, imens man i Marken har fuld saa megen Jord, som man vel kan dyrke — og saalænge der ved saa stor en Mængde af de for 30-40 Aar udflyttede Bøndergaarde ikke findes Noget af hvad der fortjener Navn af Have. *)

H. Bjerregaard.

*) Det Sidste er endog Tilfældet i mange af Sjællands Egne, skjønt Nordvestvindens mindre Barskhed, Jordbundens bedre Beskaffenhed og Nærheden af de Kongelige Planteskoler her mere begunstigede baade Haveanlæg og andre Plantninger. Og hvor næsten nøgen og blottet for Træer er ikke Egnen imellem Roeskilde og Roeskildekroen, saanær Hovedstaden?

Blandede Efterretninger.

Paa en kort Tid er i Tydskland udkommen 3 nygræske Grammatiker, en anonym (Brunsvig 1825); den anden af Professor Münnich i Dresden (Dresden 1826); den tredie af v. Ludemann (Leipzig 1826). Den sidstnævnte er ustridig den bedste, ligesom og dens Forfatter allerede i sine Forord udtaler de rigtige Anskuelser over det nygræske Sprog. Derimod gaaer Münnich ud fra en falsk Synspunkt, naar han betragter det nygræske Sprog som et nyt Sprog.

Det er Gammelgræsk ligere end det forekommer og kan imod hiint kun ansees i det høieste som en Dialekt. Behagelig er iøvrigt den Interesse som i Tydskland er begyndt at vise sig for det Nygræske, naar den kun ei bliver blot flygtig og forbigaaende; Men til en fuldkommen nygræsk Grammatik ere endnu mange Forberedelser nødvendige, og især synes at behøves Kundskab baade om hvorledes Nygræsk tales paa de forskjellige Steder i Grækenland, og om alle de i det Nygræske Sprog trykte Bøger. Især indeholder den lærde Korais's Værker vigtige Vink i Henseende til det Nygræske Sprog. Enhver der vil levere noget Heelt eller noget ret Godt om det Nygræske Sprog bør have læst alle disse Værker. (Bl. f. l. Unterh. Aug. 34.)

Kjøbenhavns Børs, den 20 October 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 225		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$159\frac{1}{4}$	$159\frac{3}{4}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	$50\frac{3}{4}$	$51\frac{1}{4}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$78\frac{3}{4}$	$79\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	$70\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	115	$115\frac{1}{2}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	90	$90\frac{1}{2}$ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$55\frac{1}{2}$	56 L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 85.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 24 October 1826.

Jens Immanuel Baggesen.

Sprungne ere Harpens gyldne Strænge,
Barden slumrer under sorten Jord;
Men hans Harpes Lyd vil tone længe
Iblandt Folket udi Dane = Nord.
Dana eied' mangen Musa = Ven,
Men det eied' kun een Baggesen.

Tidligt Barden qvad i Danelunde
Om sin svundne Barndoms Uskyldstid,
Sangen tonede fra Alles Munde,
Elsket blev han for sit muntre Vid.
Han saa skjønt besang sin Fødestavn:
Dana nævnte stolt sin Sangers Navn.

Mangt et herligt Qvad har Skjalden qvædet,
Sjunget skjønt om Schweitz, det frie Land,
Harpens Toner mangen Ven har glædet,
Skjønt han selv var tit en Sorgens Mand.
Tidens Aand sig ændred' allevegne,
Drev den Danske Skjald til Sydens Egne.

Dog han Fædrehjemmet elsked' saare,
Længtes stedse efter Danevang;
Harpen bæved' tidt ved Øiets Taare,
Naar til Norden hen hans Aand sig svang.
Danas Sletter bar hans Barndoms Vugge,
Frankrigs Dale hørte Skjaldens Sukke.

Mangt et Aar han hen i Franken blunded'
Danaharpen paa sin Væg han hang;
Dog — han mærked' det mod Aften stunded'
Barden qvad sin egen Svanesang.
Sprungne er vel Harpens gyldne Strænge,
Men hans Harpes Lyd gjentoner længe.

Under gamle Danas grønne Høie
Stunded' han at lægge sine Been;
Gjerne vilde han, det danske Øie
Skulde finde der hans Bautasteen;
Men ved Grændsen faldt hans Vandringsstav:
Harpen brast, og Barden — sank i Grav.

Tæt ved Østerhavets blanke Bover
Ligger skjønt den liden Kieler Stad;

Der, blandt Venner, Barden trygt nu sover
Og hans Harpe nu er splittet ad.
Høie, Lave, hver Beundrer, Ven,
Sørge dybt for tabte Baggesen!

Henr. Fr. Martensen.

Bemærkninger, Danmark vedkommende.

Den utaknemmelige Sand- og Lynghedebund, som fra Jyllands nordligste Hornsherred drager vestlig gjennem Vensyssel og fortsættes heelt igjennem det øvrige Jylland, Slesvig, Holsteen og Lauenburg, har til al Lykke allevegne meget vindskibelige Beboere; saa meget mere roesværdigt er det, da Folket ved kummerlig Erhvervelse fornemmer Naboerne paa begge Sider svælge i Overflod og nyde Naturens Fortrinligheder. Ved alt dette have de færreste, ja meget faa, Præster i det Slesvigske, Holsteenske og Lauenburgske mere end een Kirke. Maa man ikke ogsaa tilstaae, at Almuen er bedre oplyst i disse 3 Hertugdømmers ringeste Egne, end i Jyllands bedste? Undersøgelsen herom er for vidtløftig nu, og her paa urette Sted, men øjensynlig kan en Præst ikke, uden særdeles Anstrængelse, nu da Kaldet er forbunden med saa mange verdslige Forretninger, varetage sit Kalds Pligter i 2 a 3 Menigheder eller Kirkesogne, som ofte have mange Miles Omkreds. Mange Kirkesogne i Marskegnene, skjøndt af meget snevre Grændser, have alligevel 2de Præster, og da Menighederne selv vælge dem, maa man i det mindste indrømme, at de sjelden mangle Talegaver. Ere ikke disse Virkninger næsten vidunderlige? Hvad lærer Historien ikke herom? Kan nogen i dette Hensyn gjendrive dens Data?

Hvad de selvvalgte Præster anggae, da haves ingen Kundskab om Valgets Skadelighed paa nogen Maade, thi de fornødne Egenskaber er en absolut Betingelse. Det kan ved denne Leilighed dog ikke forbigaaes, at Kirkeagenden og Synoderne ogsaa bør komme i Betragtning til Uddannelse for Præsteskabet, til større Frihed i Tænkning og Anvendelse, til Fordommes og den konsektariske Usselheds Udryddelse, samt til Selvstændigheds Indvielse. I slige Forsamlinger, som Synoderne, maa man vogte sig for laante Prydelser. En Tildragelse erindres i saadan Anledning: Da det er Skik og Brug, at ved hvert Synodes Foretagelse den yngste Præst maa ved Indtrædelsen i Forsamlingen holde en Tale, saa hændede det for fem à sex Decennier siden, at den Indtrædende havde vovet at benytte sig af en ubekjendt eller ignoreret Forfatter, saa at efter Talen, som sædvanlig, Haandrækning og Bifaldsyttring ikke heller udeblev dennesinde. Dog var der een iblandt de Forsamlede, som ikke tog Deel i fælles at haandrække og yttre Bifald; hvilket Forhold da var paafaldende for de øvrige, hvoraf Nogle spurgte hvi han holdt sig saaledes tilbage mod Sædvane? Om Talen ikke havde fyldestgjort ham? Men Manden, der havde ligesaa god Hukommelse, som han var bevandret i Theologiens Frembringelser, med derhos besiddende ufravigelig Sanddruhed, svarede: "Talen kan være god nok; jeg har intet at udsætte paa den, og kjender den allerede", hvorhos han angav Kilden. Taleren, som ei turde nægte Paaviisningen, undskyldte sig nu, at han for sildig havde været betænkt paa Studering til den holdende Tale. Hvad Paaskud han brugte, mueligt at en anden ogsaa ung Præst, som ei før havde talt i Forsamlingen, troedes at

skulle have fremtraadt denne Gang; eller at han ved anden uforvarendes paakommen Syssselsættelse var bleven hindret i Studering til Talen, og desaarsag har maattet gribe til den røbede Hielp, vides eller erindres nu ikke.

Til ydermere evidenteste Beviis paa de slesvig-holsteenske Marsklandes Frugtbarhed over alle andre Landes, behoves ikkun paaviist, at hine ved deres indre uudtømmelige Fedme ganske og aldeles undvære Gjødningsmidler, skjøndt de desnagtet ingen Hvile behøve.

Denne Jordartens høistypperste Natur bør saameget mere velsignes, som disse Marskegne hverken have Skove eller Tørvemoser til Afbenyttelse for Beboerne, saa at Halm og Gjødske maa bruges til Brændsel, hvor maadeligt og besværligt end saadant Brændsel befindes, og hvor farligt endogsaa, skjøndt Marskbeboerne opføre bare grundmurede og med Steengulve forsynede solide Bygninger. At man enkelte Steder i Haverne kan have lidt Gavntræ, kommer ikke i Betragtning, og Rummet dertil er ogsaa meget indskrænket; thi de Smaahøje, som med megen Umage formes til Boligers Beskyttelse for Fuglighed, og saavidt muligt for Overskyllelser, formaae kun lidet til Opelskning af Træsorter, og uden for samme vil i den side Jordbund Træer ikke trives.

Den Føhr har vel 3de smaae Plantager, paa dens højere beliggende Jordbund, men Træerne have dog ingen betydelig Trivelse der.

Saaledes har Marsklandene, ved over 100 Fold Rapsædshøst og over $33\frac{1}{3}$ Fold af Kornsorterne, dog store Assavn ved Siden af deres

prekære Held og Velstand, hvorhos de tillige maa plages og drages med Usundhed, formedelst slet Vand, altfor fede Fødemidler, og Luftens Ureenhed eller mindre Reenhed.

Marsklandenes gavmilde og veldyrkede Jordbund, uagtet den er den meest folkerige, drager dog i Høstens Tid mangfoldige Arbeidere til sig fra Jylland, de magre Gestegne i det Slesvigholsteenske, samt fra flere Steder. Den overvættes Mængde storkjernede og fuldmodne Sæd afskjeres da med Segler, for ikke ved Meiningens Rystelse at tabe Kjernerne, ligesom den og ved Binding og 3de Negers Sammenbinding, samt varsom Paalæsning vogtes, at ikke det Ædleste skal spildes. Hvor smilende sees ikke Marskegnenes Flor i Vaarens, Sommerens og Høstens bedste Tider! hvor lykkelige have ikke dens frie og overrige Beboere været! 3 a 4 Gange saameget, som det allerbedst dyrkede Gestland formaaer at meddele, bliver Udbyttet overalt. Men hvor bekostelig endog de høje Diger ere for Indvaanerne, maa desværre dog stundom erfares, at de ikke altid evne at udholde den ved stærk Storm indbrydende Flod. Og hvor rædsom er ikke Øernes og Halligbeboernes Skjebne, naar Alt vorder det rasende optaarnede Havs Bytte, som ved Orkanen 4 November 1824. Hvor haarde Prøvelser end Mennesket under Jordskjælv og anden Jordrevolution har at bekjæmpe, kan dog ingen lignes ved Vester- eller egentlig Nordhavets Øboeres ynkelige Forfatning under gjentagne frygtelige Stormvejr. Den største, skjønneste og folkerigeste, Norstrand, forgik i sin Tid vistnok mere rædsomt end Herkulanum og

Pompeji, som med eet opslugedes. Indhyl dig Menneskehed i Sørgeflor!

Er Ryggen af Landet fra Jyllands nordligste Punkt, gjennem Landets 4 Stifter, saavelsom gjennem de 3de Hertugdømme, det magreste Strøg; Marsklandene i det Slesvig-holsteenske det fedeste; saa er derimod den anden eller østlige Side langs med Kattegattet, det lille Belt og Østersøen det skjønneste Strøg, opfyldt med de meest underskjønne Afverlinger.

Den skovrige Kyst, hvor de højeste og rankeste Bøge- og Egetræer paa de højeste Banker og bratteste Steder, tilsyneladende at kneise til Skyerne, udbrede den stolteste Pragt — med Udsigterne til alle Sider, men især over det beseilede Kattegat, lille Belt og Østersøen, til den fyenske Kyst langs med lille Belt, fornemmelig fra det deiligst situerede Hindsgavl og Sønder efter; hvor ubeskriveligt tryllerisk er ikke alt dette. Den Als og Halvøen Sundwit, Angeln og det indre Vragien, hvor fulde af de yndigste Naturscener! Her findes saa stor Rigdom paa de største Skjønheder i Naturen, at Reisende hele Europa rundt, neppe øine deslige. Beliggenheden af adskillige Kjøbstæder udmærke sig og ved paafaldende Skjønheder, som den ved skovbekrandset Indsøe, med Øen, og den fordum pragtfulde Kongeborg og fremtittende Skanderborg By; Veile med sine majestætiske Omgivelser; Apenrade, som med den livligste Havn og dens overskjønne Bredder har lignende Omgivelser; og overalt ere Kjøbstæderne ved Havnene fra Østersøen og de landlige Omgivelser skueværdigst. Flensborgs Havnen, som snoer sig et Par Mile gjennem de nydeligste Skovgrupper, hvor Teglgaarde, Herresæder og Landsbykirker give de Skuelystne det frydfuldeste Fyldest, og som endnu i vor Tidsalder har været beklædt med 6 a 700, Byen selv tilhørende, Skibe, med dens Fabriker og Vindskibelighed allevegne, hvor glandsrig har denne med Millioner forhen forsynede Handelsstad ikke været; hvor velgjørende for Omegnen og indbringende for Staten!

—7—

Indenlandsk Frugtviin.

Den afdøde i vor statistisk-oekonomiske Literatur mærkelige Skribent Etatsraad Pram gjorde i sin Tid en sandsynlig Beregning hvorefter den Qvantitet Viin, som i et almindeligt Aar blev drukket i Danmark og Norge, under Foreningen, ei udgjorde mindre end 30000 Oxehoveder aarligt, og at, naar Indkjøb, Fragt, billig Handelsprovision, og Fasbinderløn medregnes, udkommer for denne ene Artikel et Beløb af 1,152000 Specier. (cf. hans Afhandl. om Tobakken S. 64). Det bliver altsaa et ei uvigtigt Ønske, at man kunde bringe det til, ved indenlandske gode Viin-Surrogater, at spare noget af de betydelige Summer, som udgaae for den ægte Viin. Der var i Aaret 1811 ved det Kongelige Landhusholdningsselskab udsat en Præmie af 500 Rdl. for en Afhandling der veiledede til saadan indenlandsk Viinlavning. Ved samme Tid blev ved Meyers Enke og Søn i Kjøbenhavn lavet Viin af Ribs, ei i gandske ringe Qvantitet, men i et Antal Oxehoveder. Professor Ørsteds Dom om denne Ribsviin læste man i Handelstidenden 1811 No. 40 og 41. "Bestyreren af Madam Meyers Anlæg, hendes

Søn, var i Viinlandene selv bleven fortrolig med det Praktiske i Viingjæringen, og med Vinens Behandling; det manglede ham heller ikke paa Tænksomhed", og man havde saaledes godt Haab om den gjorte Begyndelse. Men siden forlod Meyer Danmark. I samme Handelstidende, 1812, No. 26 og 31, læste man en Anvisning til Ciderlavning af Æbler og Pærer, uddraget af hvad de bedste engelske Skribenter i dette Fag have skrevet.

Sildigere har man i det danske Sprog faaet en Afhandling, som fortjener megen Opmærksomhed, nemlig: "Om de Grundsætninger, hvorefter man kan tillave Viin af Nordens Frugter;" af Professor, Ridder af Dannebroge H. C. Ørsted; indført i Olufsens oekon. Annaler III Bds. 2 H. — Ogsaa særskilt trykt 1817.

I Anledning af denne Afhandling, og under Professorens Opsigt, lod det Classenske Fideicommis paa sin Bekostning anstille adskillige Forsøg, der viste hvilke Vanskeligheder her vare at overvinde. Landhusholdnings-Selskabet blev foranlediget til atter at henvende sin Opmærksomhed paa denne Sag, og overdrog Brændeviinsbrænder Dannebrogsmand C. A. Brøndum, under Professor Ørsteds Veiledning, at forfærdige nogle Oxehoveder Æbleviin. To forskjellige Sorter bleve tillavede, hvilke begge fandtes af Kjendere særdeles vellykkede, den ene fortrinlig baade stærk og velsmagende. Efter Selskabets Ønske udgav Hr. Brøndum en Beskrivelse over den brugte Fremgangsmaade i et lidet Skrift under Titel: Anviisning til at tillave Viin af Æbler, bekjendtgjort fra det Kgl. Landhusholdnings-Selskab. Kjøbenhavn 1822, 16 S. 8., med en Afbildning i Steentryk af de

fornødne Redskaber. Dette lidet Skrift faaes hæftet for 24 ß. i Prindsensgade ved Adelgaden No. 378. Hr. Brøndum har tilbuden at vise Enhver som ønsker det, de anvendte Redskaber, og meddeler al den mundtlige Oplysning han kan; og han lod i et Par følgende Aar bekjendtgjøre hvilke Tider han agtede at lave Viin, for at de, som havde Lyst at see Omgangsmaaden dermed, kunde have Leilighed dertil. Det Kongelige Landhusholdnings-Selskab bekjendtgjorde under 20de October 1823 at "endskjøndt de Præsser som behøves til Frugtens Tilberedning ingenlunde ere kostbare, saa skal dog Mangel af dem paa adskillige Steder have været Aarsag til, at mange Træefrugter ikke ere blevne benyttede paa den fordeelagtige Maade, som af Selskabet er bleven bekjendtgjort. Det har derfor ladet forfærdige til Udlaan fire saadanne Præsser.

Hr. Brøndum anførte i ovennævnte lidet Skrift hvad Tillavningen af et Oxehoved Frugtviin, Redskaberne og Arbeidet ikke at beregne, kunne koste; nemlig: naar en Tønde gode saftige Æbler, maaske Pigeoner, faaes for 2 Rbdlr. og til et Oxehoved Viin fem Tønder forbruges, hvilket er 10 Rbdlr.; desuden til hver Tønde Æbler tages 12 Pund Sukker, a 20 ß. Pundet, som for fem Tønder er $12\frac{1}{2}$ Rbdlr., da vil Materialierne til 240 Potter, som er omtrent et Oxehoveds Indhold, komme paa $22\frac{1}{2}$ Rbdlr., hvilket ikkun udgjør 9 ß. for Potten.

Nylig læste man den Bekjendtgjørelse fra Hr. Brøndum, (Adresse Avisen No. 234) "at af den Æbleviin, som han efter det Kongelige Landhusholdnings-Selskabs Foranstaltning har tillavet, bortsælges nu nogle hundrede Flasker

for at sjene til Prøve, hvorvidt man allerede kan bringe denne nyttige Anvendelse af vort Lands Frugter. Da Hensigten er at Mange kunne faae Prøver, sælges ikkun to Flasker ad Gangen. Prisen er tre Mark for hver, i hvilken Priis Flasken følger med."

Det er at haabe, at de saaledes skeete Foranstaltninger, og det gode Udfald af Prøverne, vil bidrage til denne Industries Udbredelse, ligesom den Viin der sælges, og for hvilken Hr. Brøndum gjerne kunde, efter Hensigten, da den ei sælges som Handelsartikel, men som en Prøve, der ei ønskes kjøbt af andre end dem der have Interesse for Sagens Fremme, have bestemt nogen høiere Priis, finder Bifald som god, velsmagende og stærk.

Adskillige Steder i Tydskland bliver Viins Tilberedelse af Æble- og Pære-Frugter, saavelsom og af Ribs, Stikkelsbær etc., drevet med megen Omhyggelighed, og ikke ubetydelig Mængde virket og drukket. Saaledes i det Würtembergske. Iblandt flere som videnskabeligen og med Anstillelse af Forsøg have udmærket sig, er Hr. Mag. C. F. Kraus, Præst i Zaberfeldt; Oberamtet Brackenheim. Han har meddeelt sine Erfaringer og Forsøg i Aarene 1818-1821 paa at tilberede den muligste bedste Æble-Viin; i Correspondenzblatt des Würtemb. Landwirthsch. Vereins. Juli 1823, S. 54-63.

I samme Selskabs Skrifter, Januari 1822, S. 83—89, læser man en Beskrivelse over en fortrinlig god Æblemöstmølle med Afbilding.

Et Sted i Tydskland hvor Viin i temmelig stor Qvantitet, baade af Ribs og Æbler, vorder tillavet, er paa Hundisburg, tre Mile fra

Magdeburg, hvis udmærket virksomme Eier, der paa mange Maader har vundet sig Hædersplads blandt Tydsklands mærkelige Mænd, Hr. Nathusius, har i flere Aar ladet saadan Viin tillave. Af hans Ribsviin sælges meget i Omegnen; ligesom denne Viin dagligen drikkes ved hans Bord. Af hans Æbleviin haves flere Sorter, der erkjendes ypperlige.

Blandede Efterretninger.

Skindøds Nødsomhed.

1. I Stockholm var Notarius Vilkesson syg og sengeliggende 1772 paa henimod et halvt Aar; men paa eengang bedrede det sig med Sygdommen og efterat den Syge havde nydt Spise og Drikke rev Døden ham strax bort, saavidt skjønnes kunde, da Pulsen stod stille og Kroppen blev iiskold; men da han 4de Dagen derpaa skulde begraves, var til Lykke Liigkisten saa snæver, at man nødtes til trykke de fremstaaende Knæer ned, for at faae Kistelaaget tillukket. Derved kom nu den Skindøde til at hoste, hvorpaa fulgte Opkastelse af Blod og Slim, samt Livets Fornyelse.

Havde Kisten været rummelig nok, var Begravelsen, hvorved den formeentlige Døde venteligved den rystende Nedsænkning var kommet til Live igjen, nok bleven fuldbragt, uden Redning.

---

2. Saaledes gik det og med en Kone paa Den Vight i December 1773. Hun var tilsyneladende bortdød og hun blev liigklædt, men da endelig Ligkisten skulde tillukkes, blev hun knuet og vaagnede op paa nye, samt fortsatte Livet fremdeles. Hvorlet og hvornær var hun ikke bleven levende begravet.

---

3. Med en Kone i Østervik havde det 1777 samme Beskaffenhed. Hun lod til at være død i

en hidsig Feber, men kom ogsaa ved Kistelægningen til Live paa ny og nød længe derefter den bedste Sundhed. Selv opgav hun siden, at hun under Skindøden havde hørt Klokkernes Ringning, lyttet til Børnenes Kiv og Trætte, hendes Efterladenskaber angaaende, med mere, men havde været aldeles uformuende til enten at tale eller gjøre mindste Bevægelser til de Omstaaendes Efterretning, hvormegen Anstrengelse dertil end brugtes.

Hvilken skrækkelig Forfatning!

---

4. En fremmed Reisende blev 1779 funden stiv og kold om Morgenen i Qvarteret i Nærheden af Paris. Man kaldte Sognepræsten hid, som ved Notarius besørgede Registrering, hvorved fandtes 100 Louisdo'r i Behold, dem Præsten anvendte til hæderlige Begravelses-Omkostninger for den formeentlige Døde.

Da Liget skulde bortføres, sporedes atter Liv og den Skindøde reiste sig, fordrede det forødte Gods til Reisens Fortsættelse, samt anlagde Sag mod Præsten til Erstatning. Hvormange grusomme Offere overgives overalt dog til Gravene, uden Betryggelse for den skuffende Skindød! —7—

Anecdoter.

En vis Degn gav sig i en Gjæstestue ved et Glas Øl en stor Anseelse, som en ordentlig Lærer for Folket. Nogle af de tilstedeværende Gjæster fik Samtalen dreiet hen paa en theologisk Gjenstand. Degnen var stedse tilrede med sine Magtsprog. En gammel Foermandskarl havde længe hørt til med megen Opmærksomhed, men endelig oppede han sig bag Bordet og udraabte: Potssappermentl der er dog saadan en Snak med den Geistlighed. Med Tilladelse Hr. Degn, da jeg var i Tjeneste hos Herredsfoged Sandersten i mine yngre Aar — jeg glemmer det aldrig — traf det sig at jeg maatte engang kjøre Præst og Degn, som havde været i Besøg

hos min Husbonde, hjem sammen. Underveis kom de i en farlig Kiv om et vist Bibelsprog. Degnen vilde vide bedre end Præsten. Denne blev vred, sprang af Vognen; og fortalte Degnen, at han maatte huske at han var underordnet, og ikkun en Jagtkleppert hos Sogneherren. Alle loe, og Magtsprogs-Degnen blev taus, og vilde ikke binde an med den Gamle.

Da Hertugen af Montmorency gav sin Broderson — daværende Hertug af Enghien, siden den store Condé — en Pung med 100 Pistoler i klingende Mynt, til smaa Fornøielser, spurgte han, efter nogle Dages Forløb, hvorledes Pengene vare benyttede? Prindsen fremviste da den endnu fulde Pung. Strax tog Hertugen af Montmorency den og kastede den ud af Vinduet; sigende: "Lær heraf, min Søn, at en saa stor Herre ei maae beholde Penge hos sig; men at deraf bør uddeles Foræringer, eller at Anvendelsen maae være til Godgjørenhed."

En Mand, som var meget for Løier, faldt i en svær Sygdom. Hans Kjenner og Frænder besøgte ham da og befandt hans Tilstand saaledes, at de ventede hans Død hvert Øieblik. Et Fruentimmer iblandt de Besøgende spurgte den Døende: "Kjender De mig vel endnu?" "Oja", svarede den Døende, "De er en ...." Fy, gjenmælede hun, "nu er det ikke Tid at spøge mere" — "rigtig", gjentog den Døende, "men at sige Sandhed".

Da Pave Pius den 6te holdt sit Indtog i München og uddeelte Velsignelsen til den forsamlede Mængde fra Vognen, spurgte en Bonde blandt Folket en anden: "hvad dette havde at betyde? "Mig intet — Dig intet" — svarede hiin.

En Virtuos, som opførte et Mesterstykke for en vis Fyrste, og efter Kjenderes Omdømme gjorde det uforligneligt skjønt, fik den Paamin-

delse af Fyrsten, at det gik for gesvindt. Sire! svarede han — det staaer betegnet med allegro assai! — "Men jeg befaler det skal gaae langsomt", gjenmælede nu Fyrsten. Konstneren maatte tie stille, derimod fordrede han Dagen derpaa at maatte afskediges, dog forgjeves; han maatte blive, og spillede da fremdeles intet andet end forslidte Sager.

En vis ung Herre, som traf sin Elskede i et Selskab, hvor han troede øjensynlig at komme efter hendes Utroskab, vilde hevne sig over hende ved Bekjendtgjørelsen af de ham fra hende tilhændekomne Kjerlighedsbreve.

Da han nu var i Færd med at ville oplæse eet af Brevene, sagde Damen, uden at lade sig forvilde: Læs kun væk; jeg vil ikke vorde undseelig over andet end Udskriften paa Brevet. Den fine og drøje Irettesættelse foraarsagede Forstummelse hos Elskeren.

I Bacmeisters russiske Bibliothek, 7 B., 3 og 4 St. Side 302 omtales en russisk Oversættelse af det franske Lystspil: Hindring i Ægteskabet. Recensenten kalder Originalens Ophav Kailschaw, og føjer til: Ingen vil nok deziffrere Navnet; men alle Komedier kunne heller ikke kjendes. Alligevel er den saa tungt at deziffrere franske Författer ingen anden end Hr. de Kailhawa, hvoraf sees, at og i selve Tydskland Konstdommere nedskrive hvad der falder dem ind, uden at tænke derover.

Da ved de la Mottes Sørgespil Ines, den som var tinget til at paabegynde en Udpibning, ved Stykkets Skjønhed blev saa rørt, at han ei kunde tilbageholde Taarer, saa henvendte han sig til Naboen, sigende: pib De for mig; thi jeg kan ikke.

En Betler traf paa en Kjøbmand som bades om Almisse, men denne skyndte sig bort uden at give ham noget. Nu raabte Betleren: han maatte forbarme sig, Trangen drev ellers til et Skridt, som altid havde været ham yderst afskyelig. Kjøbmanden, som nu troede der truedes med en Ulykke, gav nu Penge fra sig og foreholdt Betleren, at han taalmodig maatte bære sin Skjæbne, hvorhos forespurgtes, "hvad da forehavdes, hvis Hjelpen var udebleven?" — Jeg havde da maattet arbeide — svarede Betleren — og for alt Arbeide har jeg stedse havt største Afskye!

—7—

Kjøbenhavns Børs, den 24 October 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 225		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	51	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	78¾	79 Rbd. Sedl.
Dito Dito	70	70½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	90	90½ i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

Rettelser til No. 82.

P. 1316, L. 8 f. n., for: samtlig læs: punctlig

P. 1318, L. 2, tilføjes ved Contre-Admiral Jessens Navn: Gouverneur paa St. Thomas,

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 86.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 28 October 1826.

Menneskets meest paafaldende Fortrin for Dyrene.

(Udtog af et Brev.)

Um Gottes willen, glauben Sie doch nicht, dass es sein Ernst ist!

Frøken Tip i Vaudevillen Sip.

– – – – Endeligen behager De og at spørge mig: hvilket jeg anseer for Menneskets meest paafaldende Fortrin, naar vi sammenligne ham med Dyrene. Værre Opgave kunde, jeg tilstaaer det, De ei letteligen forelægge mig til Besvarelse. Der er saa meget Dyreagtigt ved Mennesket, saa meget Menneskeagtigt ved Dyret; der lever f. Ex. saa mangen hundsk Pengepuger, saa mangen en professorisk Hund, at, naar man benytter sig af vor oplyste Tids største Forret, det vil sige, lader sig ei nøie med nogen nedarvet Sniksnak, ingen Gaade da synes vanskeligere at løse. Dyrene leve i evig Feide med hinanden, en tidt ugrundet, tidt saare blodig Feide, vi ligeledes. De klattre, krybe, springe, med og uden lærd Underviisning, rives, bides, kradses, tirre, vi vist ikke mindre. Vi elske, smigre, sledske, hade, forfølge, dovne, trælle, gnave, vrøvle, røve, rane, de ligerviis. De bræge, grynte, vrinske, brøle, kagle, gale, kurre, pluddre, og vi? vi have Degne, Sangere, Skuespillere, Talere, Digtere, Vægtere, Elskere, Stridsskriftsfabricantere. Mangfoldige, fra Dyrene paa Mennesket overførte Talemaader, dem alle Sprog eie, vise jo og meer end tilstrækkeligt den uendelige Overeensstemmelse, man til hver Tid maa have fundet imellem Dyr og Menneske. Saaledes da, blot i Dansken, følgende Udtryk: "gjøre Hanebeen, sætte sig paa Bagbenene, snerre ad, give Hals, vende Kløerne iveiret, slaae bagop, løbe Hornene af sig, vise Tænder, have Horn i Siden til, gaae for Plougen, værge for sit Rede, prale med laante Fjere, spye Edder og Forgift, give Tøilen, aale sig ind hos, bide paa Krogen, og andre flere. Hvor findes

da, saa spurgte ved disse og lignende Betragtninger jeg allerede tidt mig selv, men vidste ei længe Svar at give, hvor findes, hvori søges rettest det Særegne for Mennesket, det Fortrinlige, det Kjendetegn, der aldeles adskiller ham, Hædersvæsenet, fra Dyrene? Nu spørger De mig om det Samme; jeg kjender Dem, at De kan aldrig nøies med de sædvanlige vidtløftige Udviklinger af en Sags Udvikleligbed; jeg vil derfor vove at nævne Dem det Fortrin paa Menneskets Side, der virkeligen tilhører ham ene og hidindtil var mig det meest paafaldende, i det tillige det tilfredsstillede mig overflødeligen — han spiller L'hombre, Whist og Boston.

Antonius Carry.

La Motte Fouqué.

Denne Tydsklands berømte Digter har med Forkjærlighed studeret det gamle Nordens Gudelære og Heltesagn, hvilke han har benyttet ved forskjellige æsthetiske Fremstillinger. Nogle eddiske Digtninger har han saaledes omarbeidet til adskillige Dramaer, hvoriblandt Sigurd der Schlangentödter er et af de heldigste og meest yndede. De gamle Islænderes Levnet og Tænkemaade har han før skildret i sine: Fahrten Thiodolfs des Isländers, og nu sidst i en romantisk Fortælling i tre Bind, udkomne i Wien med skjønne Kobbere 1826 under Titel: Die Saga von dem Gunnlaugur, genannt Drachenzunge und Rafn dem Skalden, hvortil Stoffet er taget af den ved den Arnæmagnæanske Commission udgivne Saga af Gunnlaugi Ormstúngu ok Skáld = Rafni,

som i sin Tid var fordansket af John Erichsen, samt senere frit oversat af Grundtvig. Sagaens Hovedhandling udgjør ogsaa Gjenstanden for et engelsk Sørgespil, forfattet af Baronet Sir George Stuart Mackenzie i Edinburg. Hin tydske Bearbeidelse er af Forfatteren tilegnet det Islandske literære Selskab i Reikevig og Kjøbenhavn ved et skjønt Digt, hvilket Selskabets herværende Formand saaledes, i Islands Navn, har søgt at besvare:

Thules Gruss
an
Friedrich,
Freyherrn von la Motte Fouqué.

Heil dir hehrer
Held und Weiser,
Forscher der Vorzeit,
Frommer Barde,
Meister = Sänger
Meiner Thaten! —
Dank und Gruss
Dir von Thule!

Aus dem freyen
Franken = Stamme
Spross ein edler
Ast im Süden;
Zwischen süssen
Sonnen = Reben,
Goldnen Aepfeln,
Ewgen Rosen.

Und er ward
Des Waldes Zierde

Doch verfolgt
Von dem Neide;
Bald des Mörders
Beil ihm drohte,
Und dem Haine
Hohe Flamme.

Nicht vernichtet,
Nur versetzt
Nach dem Norden,
Neue Sprossen
Trieb der Stamm
Im teutschen Lande;
Wiedergebohren
Ward die Eiche.

Heil dir edler
Ast des Stammes!
Jetzt zum besten
Baum geworden;
Schönes und gutes
Schauen wir
Dir eingeimpft
Allenthalben.

Baum von Gottes
Geist belebt
Nannten den Mann
Meine Söhne;
Heute sing' ich
So von dir
Motte Fouqué!
Mann der Teuten.

Sonnenerzeugten
Saft der Reben,
Odins Meeth,
Mir du schenktest;

Qvasers Blut
Qvoll in Strömen
Beym Harfenschlag
Vom Schlangentödter.

Und mir glühten
Goldne Früchte,
Deine fromme
Freundes=Gabe,
Bey des Geistes
Göttermahle —
Thjodolfs hohe
Heldenlieder.

Nun die rothen
Rosenkränze
Zieren mich
Aus Südlands Gärten,
Herrliche drey,
Holdes Gewirck
Deines Geistes,
Deiner Hände.

Both ich dir
Den Blumensamen
Nicht umsonst
Seltner Dichter! —
Als der schönen
Schwester=Rosen
Königinn
Kenn' ich Helga.

So sie blühte
Braut des Helden
In der Jugend
Jubelwonne —

Auch die Dörner
Drängten sie,
Sie erblasste,
Scheint doch wieder.

Dichtet auch
Die Drachenzunge,
Regt sich wieder
Rafn der Skalde,
Und sie kämpfen
Als im Leben
Barde! in deinen
Blumenzügen

Sagen der Vorzeit
Sollen klingen
Ewig in meinen
Alpenthälern,
In der Väter
Frühern Sprache —
Jetzt sie Teuts
Töne fassen.

Der Germanen
Gauen horchen,
Mit der Britten
Brudervolke,
Deinem Liede
Lieber Sänger!
Wenn du schlägst
Die Skaldenharfe.

Sey gesegnet
Sohn von Brage!
Gleiche Gattinn
Gab er dir:

Eurem Hause
Heil und Ehre:
Dank und Gruss
Dir von Thule!

Finn Magnusen.

Nogle Ord i Anledning af Stykket i Skilderiets No. 79.

Naar en Replik indgives i en borgerlig Retsstrid, har man den Hensigt, at forsvare sig; betragter den Retfærdighed man haaber at erhverve sig som Hovedsagen, og Dommeren kun som Retfærdighedens Tjener, som et Middel til at opnaae den Ret, som Lovene hjemler. Anderledes synes det mig at være, ved en litterær Stridighed, hvor det ei er saa vigtig, ei engang skal afgjøres, hvilken af Parterne har Ret, men hvor Dommeren er Hovedpersonen, og hvor det kun skeer af Agtelse for denne Dommer, at Sandheden skal oplyses. Naar Fremgangsmaaden indrettes herefter, vil man vist ei, med en beskikket Defensors Nøiagtighed gjennemgaae det af Actoren fremførte Raisonnement; mindre til Beqvemmelighed for Publikummet udkaste, hvad det skal kjende for Ret, — men man vil, med Ærbødighed for de Argusøjne, som saa let erkjende enhver Ufuldkommenhed i det Trykte, kun bringe Sandheden Offeret, ved at fremstille de Omstændigheder, som hidtil ei ere fremførte for Dommeren; vel vidende, at den Retfærdighed man offentligen tildeler sig selv, kun røber større Tillid til den egne, end til Publikummets Dømmekraft. Derfor kun efterstaaende ubetydelige Ord.

Da en her paa Grevskabet afsluttet Akkort er fortalt Bladets Læsere, Side 1243, saa tillader jeg mig den Forklaring, at det deri brugte urigtige Udtryk, hvorefter Hr. Krigsassessor Schmigelow er kaldet Licentiatus medicinæ istedenfor Licentiatus chirurgiæ, er en Feil, som jeg har begaaet, ved at opsætte den imellem mig og ham mundtligen aftalte Akkort, som altsaa ei kan tilregnes Krigsassessoren. Jeg lod den trykke, for at Bønderne paa Grevskabet lettere kunde læse den. Da den ei var bestemt for et større Publikum, var jeg ei omhyggeligen nok for at forebygge den begaaede Feil. Akkorten blev afsluttet for at sikkre den af mig ellers gagerede Læge, efterhaanden, naar den af samtlige Gaardmænd og Huusmænd paa Grevskabet var indgaaet, et Tillæg til det jeg yder ham, af omtrent 300 Tdr. Byg, samt for at foranledige Bønderne, til at bruge en Læge, hvortil de ellers ei ere synderlig tilbøielige.

Holstenborg, d. 26 Oct. 1826.

F. A. Holstein.

Tyrkernes Bedrifter i de østerrigske Stater 1683.

(Efter en Notice fra et gammelt Haandskrift, bekjendtgjort af Gräter i Idunna und Hermode 1816.)

"Tyrkerne bortførte til Fangenskab og Slaverie i dette Aars Feldttog fra Ungarn, Østerrige og de tilgrændsende Lande:

Gamle Mænd	6000
Qvinder	11215
Piger (hvoraf de ældste vare 26 Aar); deriblandt 204 grevelige og adelige Damer . . .	14092
Børn fra 4 til 5 Aar	56093
tilsammen	87400

kristne Mennesker.

Paa den Wienske Side ere afbrændte Stæder, Flekker og Landsbyer	14062
Paa Presburger Siden . . .	871
	14933

(bør vel være 2233.)

Det samme Aar beleirede Tyrkerne Wien med 200,000 Mand fra 14 Juli til 12 Septbr. Om denne Beleiring besidder vor Literatur et høist interessant Skrift af Engelstoft (i historisk Kalender 3die Bind 1817) — hvor den samme og andre Beregninger (til 108,809 Fangne) af andre Kilder ere anførte, men de ødelagte Byers først anførte Tal efter al Sandsynlighed berigtiget (fra en Skriver- eller Trykfeil) til 1462. Her tillægges og meget rigtig: "foruden dem der bleve myrdede." Hertil komme ældre af Engelstoft bemærkede, og af samme Art, fra Aaret 1480 af at regne, som skilte de Østerrigske Stater af med en utrolig Mængde bortrøvede Mennesker. Endvidere kan det læses i sidstnævnte Skrift, at Storvizirен Kara Mustapha, under Beleiringen, lod sine Tatarer uden Forskjel nedsable alle de i Leiren værende kristne Fanger, hvis Antal beløb sig til 30,000!

Naar det nu lykkes Sultan Mahmud efter Ønske med Oprettelsen af det ombødte Nizzam Dschedid og Tyrkiet saa faaer en Mage til Peter I. eller Friedrich II. — hvad kan da ikke skee i Aaret 1883 eller meget tidligere?

Rimator.

Gudhengivenhed.

(Oversat af det Engelske.)

Skjæbnens Pile mede altid til vore Hoveder. Nogle naae os; nogle streife os forbi, og saare vore Naboer. Lader os derfor bevare et roligt Sind, og uden Murren erlægge den Skat, vi skylde Menneskeheden. Vinteren bringer Kul-

de, og vi maae fryse; Sommeren vender tilbage med Hede, og vi maae smægte. Luftens Foranderlighed bringer Uorden i vore Legemer, og vi maae blive syge. Her ere vi udsatte for vilde Dyr, og der for Mennesker, endnu vildere, end Dyrene. Og om vi undgaae de Besværligheder og Farer, som Luft og Jord medføre: saa gives der igjen Ilds og Vand-Nød. Dette Tingenes fastsatte Løb staaer det ei i vor Magt at forandre; men det staaer i vor Magt, naar vi alvorligen ville, at forskaffe os den Sjels Storhed, som egner vise og dydige Kristne, og sætter os istand til at gaae Livets Stød imøde med et kjækt Mod, samt at skikke os i Naturens Orden, hvis Overherre bestyrer sit store Rige ved bestandige Forandringer. Lader os ære hans Styrelse; lader os være overbeviste om, at Alt hvad der hændes, bør hændes, og aldrig være saa taabelige, at ville gaae irette med Naturen. Den bedste Beslutning, vi kunne tage, er at taale, hvad vi ei kunne forandre, og, uden at knurre, gaae frem paa den Vei, som Forsynet har foreskrevet os. Thi det er ikke nok at følge, og den er kun en slet Soldat, som sukker og gaaer med Ulyst mod Fjenden. Vi maae modtage de Befalinger, der gives os, med Mod og Munterhed, og ikke søge at snige os fra den Post, som er os anviist i Tingenes vise Indretning hernede, af hvilken just vore Lidelser udgjøre en nødvendig Deel. Gudhengivenhed er den sande Sjels Høihed; derimod er det et sikkert Kjendemærke paa en feig og forsagt Aand, at ville gjøre Modstand, mestre Forsynets Styrelse, og, istedet for at rette vore egne Feil, da søge at finde Feil hos vor Skaber.

R. A. 126.

Blandede Efterretninger.

Sundhedsassuransen i Paris 1770.

Dens Plan var: at 3000 Aktier, hver til 200 Liv., bekostede Opbyggelsen og Indretningen af et Sygehuus, hvorfor 30,000 Deeltagere i Sygdoms Tilfælde kunde indtegnes til Logis, Medicin, Lægedom og Pleie for billig

Betaling. Overslaget efter Lægernes Beretning, at af 100 Personer overhovedet ikkun 12 om Aaret ere sengeliggende omtrent en Maaned, beregnede derfor for 30,000 Personer 100 Senge. Dividenden af hver Aktie udgjorde 80 Liv. Ingen maatte være under 10 og over 50 Aar ved Indtegningen og Udtegningen. Ulægelige, samt veneriske Syge saavelsom Barselqvinder modtages ikke i Sygehuset; saa at nogen anvendelig Vilkaarlighed vil let kunne vedligeholde Institutets Flor og Udbytte af Aktierne. Med Planen blev og et Lotterie forbunden. Ideen til Projektet var af Institutet Freres de la Charité, som var i god Forfatning og tog bestandig til. —7—

Overordenlige Aandsgaver.

Foruden den bekjendte Chrichton forekommer vel ikkun saa saa store Genier, som den 1747 i Valencia fødte Portugiser, der var saa stor Mathematiker, at den deri excellerende Oberst Ferier, gav Ynglingen Fortrinet. Han var fuldkommen Algebrist og Astronom. Som Lieutenant ved Artilleriet viste han i Ungdommen og fortrinlige Kundskaber i Artillerie- og Ingenieur-Videnskaben, samt meget andet endog undværligt for Mathematici. Tillige foreenede han med disse Kundskaber, Fuldkommenhed i Historien, Sprogene og de skjønne Videnskaber, hvorhos han var en god Digter. Af de levende Sprog havde han, foruden Modersmaalet, italiensk, spansk, fransk og engelsk inde. Han skal og have udtrykt sig renere og sirligere i det Portugisiske, end de bedste Skribentere i Landet paa den Tid. Fortreffelige Oversættelser leverede han af døde, saavelsom af levende Sprogs første Digtere. Han lod sig ei mærke med nogen Opoffrelse for Videnskaberne og var derhos saa undseelig, at han ikke indlod sig i Samtale med Ubekjendte. I de fine Cirkler var han udannet og bekymrede sig ei om Moder eller Afslibning; saa at det unge Menneske syntes enhver Fremmed, som en eenfoldig Usling. Han var gjerne lattermild og røbede i hele Forholdet intet af de skjønne Evner, hvormed Sjelen var prydet.

—7—

Nogle meget vigtige af den engelske Literaturs Værker blive udgivne i meget elegante Aftryk i Heidelberg (hos Engelmann) for en Priis der næppe bliver saa mange Rthl. som de engelske Udgaver koste Pund Sterling. Saaledes udkommer Johnson's Ordbog, efter den bedste Udgave, og formeret med et Glossar over de i Walter Scotts Værker forekommende skotske Udtryk. — En Samling af de bedste britiske historiske Værker er aabnet ved Roscoes Life of Lorenzo de Medici. — Fremdeles et Aftryk af den nylig udkomne "History of England, by Dr. Lingard" ser Bind, som i England gjør stor Sensation, endog fortrækkes for Hume. Ved Samlingen vil man ej see paa Modens Værker, men paa de klassiske Værker paa hvilke den brittiske Literaturs Hæder beroer.

En Undersøgelse over de tydske Kunstakademier, og Forslag til deres Forbedring er nylig meddeelt af Hr. v. Qvandt, i et lidet Skrift, der meget roses. Et Kunstacademies Formaal er: at forkorte den lange Underviisningsbane, men tillige paa en simpel Maade, saa grundig som muligt, give Adgang til Alt hvad der er at lære; dog ikke at indpode en Maneer, en vis Smag. Forfatteren viser at de færreste af de nye tydske Kunstacademier opnaae dette Maal. Skriftets Titel er: Entwurf zu einer Geschichte der Kupferstecherkunst und deren Wechselwirkung mit andern zeichnenden Künsten. Von Joh. Gottl. v. Qvandt. Leipzig 1826. Brockhaus. Rec. i Blätt. für liter. Unterhalt. Sept. 51-52.

Handbuch der theoretischen und praktischen Wasserbaukunst. Erster Band, mit 17 Kupfert. in Querfolio, von Landinspektor A. C. Eudme in Kiel, er paa den berlinske Boghandlers Hr. Aug. Rücker's Forlag udkommet, trykt hos Fr. Brockhaus i Leipzig. Indledningen indeholder Vandbygningskunstens Historie, og en Oversigt over sammes Literatur. Værket selv er inddeelt i ser Afsnit. Det første om de Love, efter hvilke Kræfterne der virke paa faste Legemer, maa virke imod hinanden, naar Ligevægt skal følge. Det andet om Legemers Bevægelser og Kræfters Virkning paa faste Legemer; det tredie om Vandets Egenskaber efter Ligevægtens Love; det fjerde om Vandets Bevægelser i Almindelighed, i Flodsenge, i Vandledninger; om hydrauliske Maalinger, om Vandets Stigen, om Dæmninger og Indbygninger i Floderne. Det femte om Vandledninger, det sjette om Bygningsmaterialiers Egenskaber, og om deres Valg. Det hele Værk vil udgjøre tre Bind, og da Materialierne ere allerede samlede, haaber Forfatteren snart at kunne faae det fuldført. Første Bind koster 3 Thl. 10 Sgr.

Anecdoter. (—7—)

Et Selskab, som forlystede sig paa Landet, traf ved en Spadseretour paa en opløben Bondedreng, som vogtede Faar. En ung og smuk Pige af Selskabet, fik i Sinde at spørge ham: "Om han havde en Kone?" Han svarede nei. "Saameget desbedre", sagde nu Damen, "da jeg ønskede at ægte dig." Og da han til Forslaget rystede med Hovedet, saa forestillede nogen af Selskabet ham: at han saaledes bekom en deilig Hustrue, kom til Byen hvor han boede godt, aad og drak godt m. m., men Drengen loe skjelmsk og udlod sig endelig: "Jeg skytter hende ikke"— Men hvorfor vil du da ikke have hende? hedder det videre — thi "svarede Drengen" naar jeg fik hende, bekom jeg nok mere at vogte end alle mine Faar!"

En Veninde af den bekjendte Skribent Menage havde en liden Datter, som gjerne gjorde alting efter. Engang rostes hun af Moderen derfor hos Menage. "Hun kopierer blandt andet mig selv ganske naturligt, som De strax skal erfare", sagde denne. Barnet blev indkaldet og fik Tilladelse at spille Mama. Der maatte fremkomme adskillige Domestiker, som fik alvorlige Befalinger. Blandt andet sagde hun til een: "kommer Herr Menage, saa siig: jeg er ikke hjemme!"

Da Carl den XII, Konge af Sverrig engang spadserede ved Leipzig, kom en Bonde og gjorde Knæfald, med Beklagelser og Bøn om Retfærdigheds-Beviisning mod en Grenadeer, som havde frastjaalet ham hvad der var bestemt til Middagsmad for hans Huus. Kongen lod den Beskyldte komme frem og sagde til denne: "Er det og sandt, at du har berøvet denne Mand?" hvorhos Kongen gav sig en meget stræng Mine. Min Konge — svarede Grenaderen — "Jeg har ikke gjort ham saa stort Onde som Deres Majestæt har tilføiet hans Herre, De har taget et heelt Kongerige, men jeg har ikkun af Nød og Trang taget et Maaltid Mad". Kongen betalte nu Bonden Skaden og tilgav Grenaderen sin Dristighed, for Indfaldets Skyld, i det han sagde til ham: "erindre dig, at jeg vel har frataget Kong August hans Rige, men jeg har ikke beholdt det, eller noget deraf for mig selv."

I en Prædiken betjente engang en Geistlig sig, for at gjøre Sandheden og Moralen følbarere, ved adskillige Leiligheder af Spørgsmaale. "Min gode Pige" — sagde han blandt andet — "hvad Nytte har du af de skjønne Ting, som Elskeren foresnakker dig? af hans fyrige Kjertegn og alle de store Løfter han har gjort dig?" da han derhos pegede for sig med Fingeren, henimod hvor der sad en smuk Bondepige, som befandt sig i de paaberaabte Forhold, troede hun Spørgsmaalene sigtede til hende. Hun reiste sig derfor, og efterat have nejet anstændigen for Prædikanten, sagde hun med graadfulde Øine: "Ak min Herre, han har med skjønne Løfter indsmigret sig hos mig, og efterat have bedraget mig, har han gjort sig usynlig!"

Dronning Christina af Sverrig viste under Opholdet i Rom megen Sands for de store Mesterværker i Kunst, hvormed denne Stad er opfyldt. Da hun engang beundrede et Marmorbillede af Sandheden, som Ridder Bernini havde forfærdiget; saa tog en hosstaaende Cardinal den Anledning at sige Hende: „Hun elskede Sandheden mere end andre fyrstelige Personer." — „Ikke alle Sandheder ere af Marmor", svarede Hun.

En Gaskonier spurgte: "hvad den mindre Hofsorg betydede?" hvorpaa man svarede ham: De fornemste Cavallerer bære da sorte Klæder med røde Knappe. Gaskonieren klædte sig nu saaledes og blev udleet i Selskaber. Han drog da Raadgiveren til Ansvar, men denne undskyldte sig dermed, at Herrerne virkelig bare de røde Knappe ved de sorte Klæder, men i Ansigterne, og det var meget Brug ved Hofferne.

Kjøbenhavns Børs, den 27 October 1826.

		à	
Hamburg 2 M. a vista 224			
Species 228			
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.			
Bank-Disconto 5 pCt.			
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	159	—	Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50¼	51	Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79	79½	Rbd. Sedl.
Dito Dito	70½	—	i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½	Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115	Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½	Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	104	i Banco
4 pC. Dito nye	90	90½	i Banco
Asiatiske Actier	—	—	i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56½	57	L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 87.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 31 October 1826.

Den 28 October 1826.

"Ehret die Frauen! Sie flechten und weben
"Himlische Rosen ins irdische Leben,
"Flechten der Liebe beglückendes Band."

Schiller.

Mildeste Dronning! vort Dannemarks Smykke!
Aldrig Dit Minde blandt Dannemænd døe —
Reent skal det stande som Dannemarks Lykke,
Jublende hilse Dig Qvinde og Møe.
Edens den herlige frodige Blomme
Sprang af det milde og qvægende Væld:
Over Dig Himlens Velsignelser komme
Fromme de frydes end tit ved Dit Hæld. —
Inderlig slynge en søsterlig Kjæde
Evighedsblomster saa fro om Dit Haar:
Frederik skue sin saligste Glæde,
Rørt Dig omfavne i blideste Kaar!
Elskede Kongeslægt! Dannemarks Glæde,
Dig vies festlig vor jublende Sang.
End mange Aar om Dit Dan-Dronning-Sæde
Roser Dig blomstre i Dannemarks Vang.
Ikke skal Smiger vor Læbe besnære:
Kjerlighed offrer sin skjønsomme Sang;
Kjerlighed krandser de elskede Kjære!
Evig den trives i Dankongens Vang!!!

E. Mülertz.

Om Dandsekunsten.

Frit efter Vieths Encyclopædie der Leibesübungen.)

Dandsekunsten er den fortrinligste af alle Legemsøvelser, skjøndt nogle andre i enkelte Henseender overgaae den. Kommer det an paa at give Legemet Bøielighed og Styrke, ikke alene i Benene, men ogsaa i Armene og hele Kroppen — da er Voltigeren hertil den fornemste Øvelse. Kommer det an paa at indgyde Mennesket Uforsagthed i Farer og Tillid til sine Kræfter, og gjøre ham skikket til Forsvar og Angreb — da er Fegten og andre militære Øvelser de bedste; — men desuagtet bliver Dandsen Dronning blandt Legemsøvelserne. For det første har den en sund legemlig Bevægelse fælleds med alle andre Øvelser.

Dandsen bringer blide og heftige Rystelser tilveie, eftersom man vælger denne eller hin Slags Dands; man har det saaledes i sin Magt at afpasse Bevægelsen efter sine Kræfter og sin Constitution. Den Dandsendes Bevægelser oplives ved Musiken, og dennes Virkning er, som bekjendt, ofte vidunderlig.

Man seer Personer, der gyse ved Tanken om at spadsere en Mils Vei, ja tiltroe sig ikke Kræfter nok til at gaae fra et Huus over Gaden til et andet — — — lad dem komme ind i Dandsesalen — man vil maaskee see dem dandse flere Timer engelske og franske Dandse, hvortil dog behøves betydelig Kraftanstrængelse.

Dandsekunsten kan altsaa nytte til, ogsaa at sætte saadanne Mennesker i Bevægelse, som ellers formedelst Træghed eller indbildt Svagelighed ikke ere at bringe til den fornødne Bevæ-

gelse. Dette gielder især Damer i de høiere Stænder, der ikke have nødvendigt Legemsarbeide, og ved stærkt nærende Spiser og Drikke, af overflødig Kraft blive svage paa Legem og Sjel.

Dandsen sætter hele Legemet i Action. De nedre Lemmers Muskler, især Benenes ogFøddernes, blive meget anstrængte og styrkede. Ved ingen anden Legemsøvelse bliver saa methodisk arbeidet hen paa at give Legemets Stilling Behagelighed, og dets Bevægelser Lethed og Ynde; ved ingen anden bliver Hoved, Krop og Lemmer saa regelmæssigen rettede; — kort ingen anden Legemsøvelse fortjener allerede i sin lavere Betydning Navn af skjøn Kunst, saa meget som Dandsen. Alt tager her Hensyn paa Skjønhed og Ynde. Læreren i denne Kunst ligesom omskaber Elevens Legeme — Jeg taler om saadanne, der virkelig forstaae deres Kunst, og ere Kunstnernavnet værd; men hvoraf ikke findes een blandt 10 af de saakaldte Dandseinformatorer.

Man forestille sig et Barn eller en Yngling saa forkeert i sin Legemsholdning som vel mueligt, krumme Knæ, indad vendte Fodspidser, fremstikkende store, dinglende Arme, høitstaaende Skuldre, hængende Hoved. — — Efter nogle Maaneder viser han sig i Selskaber med lige Krop og en behagelig Stilling, han veed at udføre alle sine Bevægelser med Lethed, og figurerer med Anstand og Bifald i den finere Verdens Kredse. — Og hvorfra denne Forvandling? Dandsekunsten i den Mands Hænder, der vidste at opløse den i sine Elementer, er den Tryllestav, som frembragte den.

Dog vistnok som sagt ere saadanne Mænd

sjeldne. Mange Dandsemestere, der ikke bringe deres fortreffelige Kunst synderlig Ære, begynde Legemets Dannelse, som betroes dem, meget bagvendt. Voldsomme Bøininger, selv Maskinerier, anvendes der, hvor kun vedholdende Øvelse efterhaanden skulde virke, saa at Eleven maa prise sig lykkelig, naar han slipper af denne grusomme Skole med hele Lemmer og uden at vride dem af Leed. Ganske hensigtsstridigt er det, strax at dreie Elevens Fødder fuldkomment udad og indkile dem i Fodpressen. Derved opnaaer man rigtig nok at Fødderne endeligen staae udad; men — det er i Fodroden de ere fordreiede, Knæ og Been kunne ikke følge efter ved denne voldsomme Dreining og staae lige ud, ligesom før, idet Fødderne staae til Siden — et doppelt Vansyn. Er dette ikke at vanzire Naturens Værk istedetfor at forskjønne det. Kan noget være unaturligere og hæsligere end saadan en Stilling. Kan derved, jeg vil ikke sige Ynde, men kun Sikkerhed og Fasthed i Stilling og Gang, finde Sted? Fodens Stilling maa rette sig efter Laarets, thi Knæet kan slet ikke dreie sig, og Vristen kun ganske lidet, derimod er Laarbenets Hoved en Kugle, og har Muskler til at dreie sig udad; disse Muskler maa efterhaanden sættes i Virksomhed, saa vil den forlangte Stilling give sig af sig selv. En anden Maskine til at dreie Laarene udad, Hoftedreieren, fortjener ligesaalidet at bruges. Noverre siger i sine Lettres sur la Danse, LXII. p. 296: det er en Maskine, slet opfunden og slet sammensat, som endog uden at virke tilstrækkeligen, lemlæster dem den bruges til.

Paa den anden Side kan vel ikke nægtes, at saadanne Kunstmidler, anvendte med

yderste Forsigtighed, kunne gjøre god Tjeneste for at forbedre Feil i Ledene, hvilke Musklernes eget Træk ikke kan overvinde; men dette er Lægens Sag, ikke Dandsemesterens, med mindre han har de fornødne anatomiske Kundskaber. Andre Dandsemestere lære deres Elever affecterte Manerer, og alt for zirlige Stillinger, hvilke ere hæsligere end Raahed og Forkeerthed, men heraf lader sig ligesaalidet tage Indvending mod en ædel Kunst, som deraf, at Folk dandse sig Sygdom og Døden til.

Blandt Dandsens Fordele ere disse ikke de uvigtigste, at den befordrer selskabelig Fornøjelse, at det smukke Kjøn med Anstand kunne deeltage deri, hvilket sidste næsten er udelukket fra de andre Legemsøvelser — om med Grund eller halv Grund et andet Sted. Man veed, hvilken uimodstaaelig Tiltrækning et Bal har, især for Ungdommen. Musik, Dands, usædvanlige store og lyse Værelser, mange muntre Mennesker — alt forener sig til et Tryllerie, som aabner Hjertet for alle glade Følelser — selv til en farlig Grad, naar man ikke vaager over sig selv. Pædagogen Basedow siger et Steds: "Menneskeslægten vilde blive betydeligen lykkeligere, naar der ugentlig dandsedes i hver Familie."

—8—

(Indsendt.)

Galilei — fordi han forsvarede det kopernikanske System, som syntes mod den hellige Skrift, var 2den Gang under Inqvisitionens Forfølgelse, sad andengang længe fængslet og løslodes endelig under den Betingelse, at forblive i Florents,

hvor han boede paa Landstedet Arcetri, blev blind og nød Viviani Selskab. Udødelig i Videnskabernes Rige, var han alt berøvet den ædleste Sands, men glædede sig dog ved Vaarens Komme, deels for den atter sig indfindende Nattergals og de Vellyst spredende Blomsters Skyld, deels til livagtig Erindring af nydte Glæder. Engang i sidste Leveaar lod han sig af den taknemmelige Lærling Viviani lede ud i Marken. Han fornam sig for svag til længere Bortfjernelse fra Hjemmet og sagde spøgende, at han befrygtede at bringes over Grændserne af Ledsageren. Denne satte ham ned paa en liden Høi, for at udhviles, og da Galilei her, nærved Blomster og Urter, var indhyllet i Vellugt, ihukom han den hede Længsel efter Frihed, som paakom ham i Rom engang ved Foraarets Nærmelse. Han vilde netop udøse den sidste Draabe Bitterhed, som han øieblikkelig begav det, og straffede sig selv. Kopernikus's Aand maatte forsvares. Viviani, som ei vidste hvortil dette sigtede, bad om Oplysning; men Oldingen, for hvem Aftenen var alt for kjølig og fugtig, vilde først bringes tilbage. "Du veed", begyndte han da efter kort Udhvilelse — "hvor haard min Skjæbne var i Rom, og hvorlænge min Befrielse forsinkedes. Efterat mine Beskytteres kraftige Forsvar og selve Gjenkaldelsen, hvortil jeg nedlod mig, var uden Virkning, kastede jeg mig ned paa Leiet, fuld af harmlige Betragtninger over mit Uheld og fuld af indvortes Utilfredshed med Forsynet. Saalangt din Tanke række — udbrast jeg: hvor ulasteligt dit Levnet! hvor møisommeligt har du, nidkjært i dit Kald, gjennemvandret en falsk Viisdoms Irgang, for at oplede det skjulte Lys! Hvor har du tilsat al din Sjelskraft, for at bryde igjennem til Sandheden, og bekæmpe de foraldede Fordomme, som mægtig traadte dig i Veien! Hvor karrigt mod dig selv har du forsaget det dig lystende Taffel og trakt Bægeret fra dine Læber, for at hærdes i Aandsanstrængelse! Hvor ofte har du og unddraget Søvnen Sløvhedstimerne for at skjenke dem til Viisdommen! Hvorofte og, naar alle omkring dig laae i sorgløs Ro, for at styrke Legemet til nye Vellyster, har du skjælvet af Kulde, for at betragte Firmamentets Under! Har i skytrukne Nætter vaaget ved Lampens matte Skin, for at oplyse Verden og forkynde Guds Herlighed! Elendige! hvad er nu Frugten af dit Arbeide? hvad har du nu for Menneskets Oplysning og Skaberens Forherligelse? At Græmmelse over din tunge Skjæbne fortørrer Safterne i Dinene og de daglig mere hensvinde, disse din Sjels troeste Ledere, at nu snart disse hyppige Taarer, som ei formaaes tilbageholdte, for bestandig udslukke deres usle Lys!" Saaledes talte jeg til mig selv, Viviani, og da kastede jeg et Blik, fuld af Fortvivlelse, paa mine grusomme Forfølgere. Disse Uværdige, som i hemmelighedsrige Formler hylle deres Vanvid og Laster i ærværdigt Klædemon; som, for at nyde alskens Rolighed, hellige sig menneskelig Løgn til gudelig Kjendelse, og skjændig underkue den Vise, der frembærer Sandhedens Fakkel, at ei Lyset skal forstyrre deres blændende Slummer; disse Niddinger, som ikkun ere virksomme til deres Lysters Mættelse og Verdens Fordærvelser; hvilken Latter have de i deres Uselheds Palladser, og hvor nyde de i deres Livs uophørlige Tummel! Hvorledes have de røvet Fortjenesten og Æren de helligste Besiddelser! Hvorledes styrter Folket andægtig for dem ned, skjøndt de berøve det Agernes Grøde, mæske sig med dets Hjorders Fidt og berede sig

Most af dets Druer! Og Ulykkelige! du som levede stedse for Gud og dit Kald og aldrig i din Sjel lod opstaae nogen Lidenskab, uden reneste og ædleste for Sandheden! En bedre Præst for Gud — aabenbarende Underne i Verdenssystemer, i Ormen — maa du endog savne det Eneste, hvorfor du vansmægter, som er forundt Alle — Frihed! Hvilket Øje vogter Menneskets Idræt? Hvilken retfærdig og upartisk Haand uddeler Livets Goder? Den Uværdige river Alt til sig, og den Værdige fraranes Alt! — Jeg fortsatte min Klage til Søvnen paakom, og da forekom det mig, at en ærværdig Olding nærmede sig Leiet og stod beskuende i taus Velbehag, i det mit Øje, fuld af Forundring, hvilede paa hans hvalte Pande og Sølverhaar. — "Galilei"! sagde han endelig, "hvad du nu lider, det er for Sandheden, som jeg lærte dig, og selv den Overtro, som forfølger dig, havde ligeledes fældet mig, om ei Døden havde draget mig ind til den evige Frihed." — "Du er Kopernikus", svarede jeg, og sluttede ham øjeblikkelig ind i mine Arme. O! søde ere de Slægtskaber, Viviani, som Blodet stifter, men langt sødere ere dog Sjelens Slægtskaber. Hvor meget dyrebarere og inderligere, end selve Broderkjerlighedsbaandene, bliver Sandhedsbaandene! Med hvilken salig Forsmag paa udvidet Virkningskreds og forhøjet Sjelekraft og fri Meddelelse af Kundskabsforraad iler man Vennen imøde, som indtræder ved Viisdoms Haand! "See", gjenmælede Oldingen, efter gjentaget Omfavnelse. "jeg har atter modtaget min forrige Omgivelse og vil nu være din Leder; thi hisset, hvor en ufængslet Aand ufortrøden og utrættelig fremvirker — hisset er Vexelfærd allene Hvile; egen Forsken i Guddomsdyb afbrydes ikkun ved Underviisning for de sildigere

fra Jorden Didkomne!" Han førte mig nu ved Haanden til en nedsunken Sky og vi fløi i Himmelens umaalelige Rum. Her saae jeg Maanen med dens Høje og Dale, Plajaderne og Orions Stjernehær; jeg saae nu Solens Pletter og Jupiters Maane; alt hvad jeg herneden før har seet, erfarede jeg nu bedre med uvæbnet Øje og blev henrykt i Fryd over mine Opdagelser, som paa Jorden Menneskevennen over sine Velgjerninger. Hver Time, som her møisommelig var gjennemarbeidet, blev der paa Lyksalighed frugtbar ved Nydelser, som ei kan føles af den, der kundskabsløs gaaer ind i hiin Verden. Derfor vil jeg aldrig standse at forske efter Sandhed, thi hvo som her søger den, vil hisset allevegne iagttage, Glæden blomstrer i hver stadfæstet Indsigt, hver tilintetgjort Tvivl, hver udfoldet Hemmelighed, hver forsvindende Vildelse. — See! jeg føler alt dette i hvert Øjebliks Fryddrukkenhed — men ogsaa kun dette ene, jeg føler det, er levnet mig; thi min overvættes fyldte Sjel tabte hver enkelt Lyksalighed i det Heles Ocean. I det jeg saaledes skuede og forbausedes, og tabte min Tanke i den Størrelse, som ved almægtig Viisdom skabte det altsammen og ligesaa ved evig virksom Kjerlighed opholder det, bragte min Leders Anviisning mig endnu paa højere Begreber: "Ikke dine Sandsers Grændser ere tillige Grændser for Verdens Alt; skjøndt af utænkeligt Fjerne Soelhære skinne herover til dig, lyse endnu mange tusinde andre, ubemærkede af Øiet, i det umaalelige Æther, og enhver Sol, som enhver den omkredsende Sphære, vrimler af følende Væsener og tænkende Sjele; hvor Baner ere muelige, der rulle Verdener, og hvor Væsener kunne være lykkelige, der have de Tilvær. I al Uendeligheds Uudtømmelighed og Umaalelighed lev=

nedes ei et Span, uden at den sparsomme Skaber jo lod blive Liv, eller Stof til Liv, deri, og gjennem denne talløse Mangfoldighed af Verdener hersker indtil Atomet ubrydelig Orden. Evige Love stemme Alt i tryllende Harmonie fra Sol til Sol, fra Himmel til Himmel, fra Jord til Jord. For den udødelige Vise findes her i Evigheds Evighed Anledning til Betragtninger og uudtømmelige Kilder til Saligheder. Skjøndt hvorfor siger jeg dig dette allerede, Galilei? thi disse Saligheder ramme ei den Aand endnu, som her er fængslet til Dorskheds Legeme, med hvilket den nødes at indskrænke sin Higen efter Virksomhed og allerede rives tilbage i Støvet, da den næppe begyndte sin Forædlings Erhvervelse." Den maa ikke kunne fatte dem, disse Saligheder, mælede jeg, efter deres hele guddommelige Fylde, men visselig kjende dem efter deres Natur og Væsen; thi hvilken Glæde forskaffer ikke Viisdom allerede i det jordiske Liv, og hvilken Lyksalighed føler ikke Aanden allerede i disse dødelige Lemmer, naar det gryer ad Dag i dens taagede Syn, og naar den hulde Lysning meer og meer udbreder sig, indtil endelig Erkjendelsens fuldeste Lysglands aabner vidunderlige Skjønheds Egnes hele Omfang for Forskerøiet! Ihukom Du, som selv skuede saa dybt ind i Guds Hellighed og Skabnings Planer, da den første forvovne Tanke paakom dig, og alle Sjelekræfter frodig medvirkede til at bildne og ordne den; ihukom, at nu alt stod i herlig Overeensstemmelse fuldendt, og hvorledes du da glædedrukken overskuede Værket og følede at ligne den Altomfattende ved anspændt Eftertanke! Ja min Leder: allerede herneden er Viisdommen riig paa himmelsk Fryd og var den det ei, hvorledes kunne vi da fra dens Skjød see rolig ned paa Verdens Forfængelighed? Skyen, som bar os, sank nu tilbage ned, og som mig syntes i Nærheden af Rom. Verdens Hovedstad laae for os, men fuld af Foragt udstrakte jeg Haanden mod den og sagde: De maae tænke sig store, de stolte Beboere af disse Palladser, fordi de indhylles af Purpur, og Guld og Sølv paa deres Tafler indeholde hvad Kostbart Europa og Indien byder; men den Vise seer ned paa disse Uslinge, som Ørnen paa Silkeormen; thi de ere fangne paa Sjelen, som ei kan komme ud over Bladet, hvorved de hænge faste, medens den frie Vise fra sin Høide overskuer Verdener, eller paa Betragtningers Vinger svinger sig op til Gud og vandrer blandt Stjernerne! Da jeg saaledes talede, Viviani, blev min Leders Pande skytrukken med høitideligt Alvor; hans Arme sank fra mine Skuldre og hans Øie skjød truende Blik i min Sjels Inderste. "Uværdige! mælede han, har du paa Jorden alt følt Himmelens Glæde og forherliget dit Navn for Nationers Vise? forhøiet din Sjels Evner, at de samtlige i Evighed fremvirke til Sandheds Erkjendelse. Og da nu Gud værdigede dig Forfølgelse, da din Viisdom skulde medføre Fortjenester for dig og dit Hjerte smykke sig med Dyder, som din Aand med Oplysning og Erkjendelse, tabes Indtrykket af det Gode, og din Aand geraader i Oprør mod Gud?" Her vaagnede jeg af min Drøm, og saae mig tilbagekastet i mit øde Fængsel, hvori mit Liv da blev oversvømmet af en Taarestrøm. Gjennem Nattens Mørke opslog jeg nu Øiet, sigende: o! kjerlighedsfulde Gud. Har det Intet, som ved Dig blev til Noget, dadlet dine Veje? Har det af Dig besjelede Støv skrevet paa sin Fortjenestes Regning, hvad Du forbarmende har skjenket det? Har den Uværdige, som Du nærede

ved din Barm, som Du rakte Saligheds Fylde, forglemt din Naade og sit Fortrin? Slaae da Øiet med Blindhed og lad Øret aldrig mere høre Venskabs Stemme. Men graae i Kjæder, med villig Aand, skal Alt bæres, taknemmeligst erindres de nydte Glæder, og Tilkommenheden paaventes i salig Taalmod! Min hele Sjel udøstes i denne Bøn, Viviani! men ikke min Utilfredsheds Kummer — Taknemmeligheds villige Hengivenhed indsendes til den Gud, som skabte mig til saamegen Fryd og Salighed! Thi see, jeg lever endnu her, og end i Dag har min Ven ført mig ud blandt Vaarens Blomster og Høisange!" I det han takkende trykkede Lærlingens Haand førtes den til Munden og kyssedes ærbødigst.

Indenlandske Efterretninger.

Allernaadigst behagede det Hans Majestæt Kongen at befale, at et Middagsmaaltid, paa Hendes Majestæt Dronningens høie Fødselsdag, skulde gives Eleverne i samtlige Underviisnings-Anstalter for Underofficere og Spillemænd, samt i de militaire Casserneskoler.

166 Voxne og 244 Børn deeltoge i denne Fest, som endtes med Yttringer af den varmeste Taknemmelighed mod Hans Majestæts Naade og Omhu for alle hans Undersaatter, og med Bøn om Himlens Velsignelse over Kongehuset.

Hans Majestæt Kongen har igjen havt den Naade, paa Hendes Majestæts, Dronningens Fødselsdag, d. 28 Oct., at lade paa sin Bekostning foranstalte et Middagsmaaltid for Børnene i Søe-Etatens Skoler i Nyeboder. Paa Søeqvæsthuset var anrettet for 311 Drenge, og paa Søe-Etatens Hospital for 218 Drenge og 484 Piger. Et tusende og Tretten Børn toge saaledes Deel i denne Kongelige Velgjerning. Skolecommissionernes Medlemmer, Skolernes Lærere, og adskillige af Etatens og

Børnenes Paarørende vare tilstede. Alt foregik med Orden og Sømmelighed. Det var et skjønt Syn at see et saa stort Antal Børn, alle sunde og velklædte, glade og veltilfredse, og med inderlig Følelse af hvad de skylde Landets Fader, opløste deres velmeente Ønsker til Gud om Velsignelse over vor elskede dyrebare Dronning. Pigerne afsang en af Hr. Pastor Michelsen forfattet Sang.

Den mærkelige Sag, anlagt af Dr. og Prof. Theol. Hr. H. N. Clausen imod forhenværende residerende Capellan ved vor Frelsers Kirke paa Christianshavn, Hr. N. Fr. Sev. Grundtvig, i Anledning af Sidstnævntes Skrift: Kirkens Gjenmæle, er nu ved den Kongl. Lands Over- samt Hof- og Stadsrets Dom af 30 d M. paadømt saaledes, at de i bemelte Skrift imod Prof. Clausen brugte paaankede fornærmelige Udladelser "bør døde og magtesløse at være og ikke komme Citanten til Skade paa nogen Maade, og bør Indstævnte for sit i denne Henseende udviste Forhold at bøde til Kjøbenhavns Fattigvæsens Hovedkasse 100 Rbdl. Sølv. Saa betaler Indstevnte og til det Offentlige Rettens Gebyhr, Skriver-Salarium, og Omkostninger til stemplet Papir, for saavidt disse Udgifter skulde have været erlagte af Citanten, hvis Sagen ikke fra hans Side havde været beneficeret. Endelig betaler han til Citanten som Salarium til dennes Sagfører 25 Rbdl. Sølv."

Af Hr. A. Adner, Klarinettist i det Kongl. svenske Kapel, Eleve af den berømte Crusell, gives med allerhøieste Tilladelse, Onsdagen d. 1 Nov., paa det Kongl. Hoftheater en stor Vokal- og Instrumental-Concert, understøttet af det Kongel. Kapel. Blandt Musik-Nummerne bliver af Hr. Adner udført en Concert for Clarinet, componeret af Crusel; Concertino for Clarinet af Bärmann; en Arie af Titus, componeret af Mozart, med Obligat-Clarinet, udføres af Jomfrue Wulf og Hr. Adner; Jomfrue Pätges deklamerer Lob der Kleinen; en Duet synges af Jomfrue Wulf og Hr. Kirchheiner; Potpourri

for Violin, componeret af A. Romberg, spilles af Hr. Kapelmusikus Koch.

Stadsphysikus Hr. Professor Lund har udstædt under 23 Oct. en Bekjendtgjørelse at det har behaget Hs. Majestæt Kongen under 10 dennes allernaadigst at resolvere, at det kan, naar Chirurg Heinrich Wieting har, under et eller flere af det Kongelige Sundheds-Kollegii Medlemmers Tilsyn, beviist, at hans Middel mod Bendelorme er gavnligt, tillades ham med ovenstaaende Indskrænkning at anvende det.

I Medfør af denne allerhøieste Resolution vil de Recepter, som mod ovennævnte Sygdom udstædes af Chirurg Heinrich Wieting, vorde contrasignerede af det, eller de af Sundheds-Collegiets Medlemmer, som have det befalede Tilsyn med Kuren. Alle andre af ham udstædende Recepter blive, ligesom der bør forholdes med Recepter af andre til Praxis uberettigede Personer, afviste fra Apothekerne, og tilstillede Stadsphysikus, til Behandling efter Anordningerne.

Den eller De, som i ovennævnte Hensigt maatte ønske at forsøge bemeldte Middel, kunne derom henvende sig til Stadsphysikus eller en anden af det Kongelige Sundheds-Collegii Tilforordnede."

Man læser nu i Hr. Hempels Avis No. 156 følgende, dateret Odense d. 26 Oct. fra Hr. Stiftsphysikus Guldbrand: "Da ovenstaaende Bekjendtgjørelse ikkun angaaer Chirurg Wietings praktiske Foretagender i Kjøbenhavn, hvor et nøiagtigt Tilsyn med disse, til Publici Sikkerhed, kan iagttages; men bemeldte Chirurg Wieting for Tiden opholder sig i Odense, hvor han, uagtet gjentagen Opfordring af Undertegnede, hverken har fremlagt det Kongelige Sundheds-Collegii Attest om sit Arcanums Gavnlighed imod Bendelorm, samt videre Uskadelighed for Organismen i Fremtiden, heller ikke paa nogen Maade har dokumenteret sin lovlige licentiam practicandi, seer jeg mig beføiet til, herved saavel at forbyde Chirurg Wieting al Praxis, indtil videre, som og paa det strængeste Medikamenters Udlevering fra samtlige Stiftets Apotheker, efter de af ham udstædende Recepter, indtil der hertil maatte indløbe nærmere Bestemmelse fra det Kongelige Sundheds-Collegium, der i saa Henseende allerede er forespurgt om: hvorledes Tilsynet med Chirurg Wietings Behandling af Bendelorms-Tilfælde skal iværksættes uden for Hovedstaden. I Analogie med det af Stadsphysikus i Kjøbenhavn i denne Anledning indrykkede Avertissement, ville derimod de Patienter her i Odense, der allerede, mig uafvidende, maatte have hengivet sig under Chirurg Wietings Behandling for Bendelorm, behageligen tilmelde mig saadant, da de i saa Tilfælde endnu behøvende Recepter kan vorde contrasignerede af Undertegnede, eller i min Fraværelse af den af de hærværende authoriserede Læger, som dertil maatte blive befuldmægtiget."

Kjøbenhavns Børs, den 31 October 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 224		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	159	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	50½	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79½	80 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114¼	114¾ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	104 i Banco
4 pC. Dito nye	90½	91 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57½	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 88.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 4 November 1826.

Det medicinsk=chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see No. 85.)

IV. Det chirurgisk=medicinske Akademie i Dresden. Tildeels uddraget fra et Brev fra Dr. R.... i L....

Iblandt vore offentlige høiere Læreanstalter fortjener vist vort chirurgisk=medicinske Akademie en fortrinlig Plads. Akademiet blev stiftet ifølge et allerhøieste Rescript af 17de Octbr. 1815; jvfr.: Die Königl. Sächsischen Medizinal=Gesetze von Dr. K. A. Schmalz. Dresden 1819. Det blev høitidelig indviet d. 3die Aug. 1816. Dets Locale er rummeligt og passende indrettet for dets Elever. I en Sidebygning er allene Værelser indrettede til et bestandigt staaende Klinikum for nogle og tyve Syge, samt en Fødselsstiftelse for fattige Fødende og en Jordemoderskole. Akademiet har et rigt Bibliothek af sjeldne medicinske Værker, en udsøgt anatomisk Samling og stor botanisk Have.

Den største Deel af Akademiets Elever ere militaire Læger, som blive permitterede et Aar fra Regimenterne for at høre Forelæsninger ved Akademiet. Moralsk god Opførsel, Iver for Tjenesten *), og vel overstaaet Prøve i de for=

*) Tjenesteiver venter Staten sig af enhver Embedsmand, men de Militaire forstaae under Tjenesten ei allene nøiagtig Udførelse af Kaldsforretningerne; de indbefatte derunder ogsaa streng Iagttagelse af Formerne; og at de saakaldte Civil=Militaire: Regimentslæger og Auditeurer, endskjøndt egentlig ei Militaire, dog ikke kunne fritages for de Former, som forbinde det Civile af deres Stilling med det Militaire, er noksom indlysende.

I ældre Tider saae man meget strengt paa, at disse ogsaa iagttages af fornævnte Embedsmænd. Man erindre, hvad i Aaret 1760 paa Kongens Nytorv tildrog sig med Callisen. De Tider ere vel forbi, da endog den yngste Officeer ansaae sig fornærmet, naar en af de subalterne Læger ei tog Hatten af for ham. Disse Mænds Dannelse i vore militaire Skoler sikkrer enhver af dem uden Tvang den skyldige Agtelse, en gjensidig Agtelse af dannede Mænd letter det for de saakaldte Civil=Militaire

nødne Skolekundskaber, især i Modersmaalet og det latinske Sprog, giver dem Adgang til at blive Pensionair-Chirurger, og de erholde da fri Boepæl m. m. i Institutet. Disse Pensionair-Chirurger maae gaae Professorerne tilhaande med alle videnskabelig-praktiske Foretagender i Institutet og have altsaa særdeles Leilighed til at fremme deres praktiske, som ogsaa videre viden-

---

trykkende Subordinationsaag, imedens den humane Læge ved sine øvrige Bestræbelser for at skaffe den syge Kriger, hans Kone og Børn Helbred og Lindring, erhverver sig sine militaire Foresattes Hengivenhed og Skjønsomhed. Hvor derimod den militaire Læge ei med ufortrøden Flid og Anstrængelse vil opofre den største Deel af sin Tid til at passe den egentlige Tjeneste, d. e. fremfor alt først at besørge sine militaire Syge; men derimod foretrækker den mere beqvemme og indbringende Praxis blandt de mere bemidlede og rigere Borgere, vil han ei kunne beklage sig, naar Chefen eller andre Vedkommende henviser ham til Subordination ɔ: Tjenesten.

Dog alt dette er ikke at befrygte, naar en i videnskabelig Cultur grundet Humanitet hæver Chirurgen til det vedbørlige Standpunkt, og lærer ham at sætte Kaldspligtens Opfyldelse over alt. Men saadan Cultur vindes ei i Uger og Maaneder; den maa, for at tale med Pinel og Prevot, have slaaet dybe Rødder i et Hjerte, for der at frembringe Virkninger, hvorpaa man skal kunne regne ufeilbart — elle n'est pas l'effort d'un moment; il faut qu'elle ait jetté de profondes racines dans un coeur, pour y produire des effets sur lesquels on puisse infailliblement compter.

Στζ.

skabelige Uddannelse, og kunne med Tiden efter vel overstaaet theoretisk-praktisk Prøve, vente Forfremmelse til Regimentschirurger. Andre Elever, som søge dette Institut for at uddanne dem til Medico-Chirurger, kunde ligeledes ikke faae Adgang førend de ere prøvede i Humaniora, derefter blive de inskriberede og faae deres Inskriptionsbeviis imod at betale 6 Rthlr. De af disse Elever, der ønske at perfectionere sig i den praktiske Anatomie, betale 7 Rthlr. Sachsisk Cour. (Udlændinger betale noget mere); derfor have de ei allene Leilighed til at øve dem i den praktiske Anatomie, om Vinteren ved et tilstrækkeligt Forraad af Cadavere, men afbenytte tillige hele Sommeren den saare udmærkede Samling af anatomiske Præparater. Samlingen har De jo seet, og havt Leilighed til, ved Deres Nærværelse her, at lære at kjende vor saa berømte Hofraad Seiler. Hvad han har gjort for Academiets videnskabelige Liv og for at danne Militair-Chirurgerne til virkelige Medico-Chirurger vil stedse blive i taknemmeligt og uforglemmeligt Minde. Hofraad Dr. Seiler foredrager Anatomie, Physiologie og medicina forensis. Hofraad Dr. Kreysig, hæderlig berømt i Ind- og Udlandet, forestaaer vore kliniske Anstalter; desuden dirigeres ogsaa af ham et ambulatorisk Klinikum, da ei allene de militaire, men ogsaa alle borgerlige Syge- og Pleie-Anstalter staae i en polyklinisk Forbindelse med Akademiet. I Mathematik, tydske Stiløvelser, latinsk Sprog og Philosophie ere passende Timer udvalgte til Elevernes videre Uddannelse i disse saa vigtige Forberedelses-Videnskaber, alt efter den Grundsætning, at et fortsat Studium af Humaniora maa ansees som et Otium. Ingen Elev faaer Adgang til kliniske Øvelser, førend de ere prøvede

i alle de Forkundskaber, der maae besiddes for at kunne med Nytte bivaane slige Øvelser. Dog have vi i den senere Tid ikke været for strenge med disse Prøver, naar Eleverne blot have nydt en god humanistisk Dannelse. Vi havde Leilighed til at see her i Aaret 1813, at alle franske subalterne Læger, som bleve sendte os fra Ecole de medicine de Paris, bleve snart meget brugbare, endskjønt de kun i en kort Tid havde hørt Forelæsninger sammesteds; men det var næsten alle Ynglinger af dannede Familier, som medbragte grundige og tilstrækkelige Skolekundskaber, thi uden disse havde det været umueligt i en saa kort Tid hensigtsmæssig at danne dem — non ex quovis ligno fit Mercurius! Her fik vi Leilighed at see, hvorledes den fortjente Larrey søgte praktisk at uddanne disse unge Mænd i de her i Dresden værende mange og store Lazarether. Han kjendte nøiagtig den videnskabelige og techniske Standpunkt, paa hvilken dengang hans subalterne Saarlæger stode. Han holdt under Vaabenstilstanden daglig chirurgiske Forelæsninger for dem, og viste dem ei allene de under Krigen hyppigst forefaldende Operationer paa Cadaveret, men han gjennemgik ogsaa de Dele anatomisk, hvorpaa Operationen skulde foretages. Endvidere udstedte han et Circulaire (circulair au quartier général de Dresde le 14 Juillet 1813 à Messieurs les chirurgiens principaux) til alle Overlæger at formaae deres subalterne Læger til nøiagtig at følge de Regler, som han havde givet dem i Henseende til Forbinding saavel paa samme Valplads, som i Hospitalerne, da tusindfoldige Erfaringer havde lært ham, at den heldige Cuur fortrinlig beroede paa den første Forbinding.

Hvad den franske Generalchirurg Larrey

gjorde i 1813 i Dresden, for praktisk at danne sine subalterne Saarlæger, dette gjorde vor af Staden Leipzig's Borgere saa fortjente Hofraad Claros i Leipzig, men Krigen standsede snart hans hæderlige Bestræbelser, jvfr. Dr. Robbi neuestes Handbuch der Wundarzneykunst. Leipz. 1821. pag. XIII. Vi tør rose os af, at vore Elever i vort chirurgisk-medicinske Institut gives ei allene tilstrækkelig Leilighed til at uddanne dem i vor chirurgiske Klinik og Polyklinik, men have desuden ogsaa den bedste praktiske Veiledning til at danne dem til ligesaa duelige Medici. Erfaringen har desværre lært, at man i mange chirurgiske Skoler saare lettelig forledes af overdreven Iver for det praktisk Anatomiske og Chirurgiske, at ringeagte den egentlige Medicin. Vi holde begge Videnskaber for uadskillelige og ønske med Friderich Hoffmann: quod medici sint eminenter chirurgi. To Hundrede og nogle og Fiirsindstyve Aar før Kristi Fødsel var Medicinen, som C. Celsus siger, adskilt i tre Dele — una quæ victu: altera quæ medicamentis: tertia quæ manu mederetur; og den Tid er længesiden forbi, hvor Medicinens ægte Søster Chirurgien var i den Grad foragtet, at ingen Medicus maatte befatte sig med chirurgiske Operationer, ja hvor man foreskrev følgende Regel: non est medici honorati manibus operari, sed suis ministris officio relicto, medicina et cibo ægrotantibus auxilio esse debet. (Det anstaaer ikke en hædret Læge selv at foretage Operationer, men, overladende sligt til sine Haandtlangere, bør han kun foreskrive sine Patienter Lægedom og Diæt.)

Lægernes Klassification er tegnet af Naturen, fordi den grunder sig paa de forskjellige Anlæg saavelsom Graden af Culturen, af de men-

neskelige Kundskabers Masse. Sid at vor Tidsalder maa blive den gyldne Tid, hvor en lykkelig Forening af Chirurgien og Medicinen kunde finde Sted. Vi ville da, for at gjøre Stoll's Ord til vore egne, finde faa Læger, som kunne anvende hele Timer paa at conversere følsomme Damer, recitere hele Stykker af Comedier og Romaner, føre Ordet og tage Deel i alle udmærkede Circler; men vist yderst faa, som ikke kunne skjelne en Forvridning fra et Beenbrud m. m., m. m., m. m.

(Fortsættes.)

Det romerske Curie og den ottomanniske Port.

Overalt, til alle Tider og iblandt alle Folkeslag er Formørkningssygen en og den samme; imellem de fjendtligste Elementer danner den Enigheds- og Berøringspunkter, som man skulde ansee for umulige.

Hvo skulde have troet, at det romerske Curie og den ottomanniske Port, efterat de i Aarhundreder have bekæmpet, forfulgt og fordømt hinanden, endelig skulde gjøre fælleds Sag og det just i — med lige Vaaben — fjendtligt at behandle Bibelen, denne hellige Grundkilde og urokkelige Grundvold for den hele Christendom? Det blev vort Old forbeholdt, at antegne denne mærkværdige Gjerningssag i Krønikens Aarbøger.

Det er noksom bekjendt, at ikke allene den afdøde Pave Pius den VII. ved flere Lejligheder, men især ved de, til Erkebiskopperne af Gnesen og Mohilow udstedte Brever, erklærede sig ivrig

imod Bibelens Udbredelse; men at ogsaa den nuværende Pave, Leo den XII. ved Circulærskrivelsen af 3die Mai 1824, har fældet Fordømmelsesdommen over Bibelselskaberne. I denne Bulle kalder Hs. Hellighed disse Selskaber "en Pest", ved hvilken, foruden en Syndflod af andre Skrifter, endogsaa "den hellige Skrift selv" udbredes, og "Christi Evangelium bliver forvansket til et Menneskenes eller — Djævelens Evangelium!!"

Men særdeles mærkværdigt er det, at paa samme Tid den pavelige Bulle kom for Lyset — 1824 — paa samme Tid udstedte den Tyrkiske Storsultan ligeledes et Firman imod Bibelens Udbredelse, der kun er forskjelligt fra Bullen ved de langt mildere Udtryk, hvori det er affattet. Det lyder saaledes:

"Vide maa I, hvorlunde det er kommet til min Kundskab, at der i Europa er trykket Bøger, saasom Bibelen, Psalmerne, Evangelium og Apostlernes Breve, henimod 2—3000 Exemplarer af hvert Slags, tilligemed Tractater i det persiske Sprog, og at 2 til 300 Exemplarer af disse Bøger, tilligemed fire eller fem persiske Tractater, ere ankomne til min Hovedstad. —

"Da det nu er min Regentpligt, aldeles at forhindre deslige Sagers Ankomst til mit Rige; saa have I at tilbageskikke disse Bøger til Europa, og, hvis saadanne Bøger i Fremtiden skulle komme til Toldstederne, at foranstalte en streng Undersøgelse; ligesom I ogsaa sende denne Befaling omkring i Hovedstaden, paa det at ingen af disse Bøger skulle blive solgte. Tillige ville I bære Omsorg for, at ingen Musselman anskaffer sig disse Bøger, og, om man skulde finde Exemplarer af dem, at da saadanne vorde bort-

tagne og kastede paa Ilden; men — frem for Alt! lade I ingen af dem Nogensteds i mit Riges Lande vorde solgt eller kjøbt."

Vi afholde os fra al videre Omdømme, og overdrage til Læserne selv at uddrage — ved at sammenligne dette tyrkiske Firman med hiin pavelige Bulle — de sig selv frembydende Resultater.

3. II. 8.

Er der flere Syge eller flere Sygdomme til nu end i ældre Tider?

Forholdet lader sig ikke nøje angive; men for at kunne gjøre en rigtig Sammenligning imellem flere Punkter, som ikke ere Folkefordomme gunstige, fortjener dette Spørgsmaal en nøjere Overvejelse.

Befolkningen har tiltaget, og med den de Syges Antal. Hvo som f. Ex. døde i den spæde Ungdom af Børnekopper, den bliver nu ilive, og om end $\frac{9}{10}$ af disse igjen døe af andre Sygdomme; saa er Formerelsen dog saa betydelig, at vi neppe mere høre den Bebrejdelse af Statsoeconomerne, at Lægerne staae i Forbund med Døden, men vel, at den jennerske Opdagelse lader altformange Mennesker ilive. Børnekoppernes Udryddelse er ogsaa en intensiv Vinding. Med dem have ogsaa deres talrige Eftersygdomme ophørt, som angreb de dannende Kræfter og udsaaede slette Spirer for flere Generationer. Af misforstaaet Vedhængenhed til alt Gammelt, selv til de gamle Børnekopper, har den daarlige Formening udbredt sig, at siden deres Udryddelse, ere andre Børnesygdomme blevne hyppigere, som en Følge af Koppernes tilbagedrevne og i Legemerne skjulte Gift. Disse betænkelige Phænomener reducere sig nu til den Omstændighed, at mange Svagelige, der ellers maatte bukke under for Børnekopperne, nu, formedelst deres svage Constitution, lettere bortrykkes af andre Sygdomme.

Den siphilitiske Sygdom er bleven til en af de lettest helbredelige. Pesten med dens hele Familie, er fortrængt fra det europæiske Indland og hele Norden, ved et forbedret medicinsk Politie. Fødselslægekunsten og Chirurgien har i de sidste halvtredsindstyve Aar gjort overordentlig Fremskridt. Mange nyttige Ting i Nosologiens Enemærker er, ved den populaire Tone i medisinske Skrifter, og ved systematisk Orden, bleven almindeligen bekjendt. Hvad vi nutildags kalde Croup, Kjertler — og som enhver ombyggelig Huusmoder kjender, beskreve de Gamle under tyve Slags Former af ondartede Halsbetændelser, hvis Navne, just af denne Grund, aldrig bleve triviale; derfor forekommer denne Sygdom os, som en ny overhaandtagende Lidelse. Hvad vi forstaae under det ligefremme Navn: Nervesvaghed, og som Lægekyndige behandle som en anden Sygdom, heed i ældre Tider: Maanedssyge, St. Veitsdans, Besættelse, Hexeri, og blev af Munke, Qvaksalvere og Troldqvinder skjulte med et mystisk Slør.

Reactionsloven er udmærket virksom i den menneskelige Organisme; Indvirkninger som oprindelig vare høist fordærvelige, have tabt det meste af deres Magt, i det de ved Reactionen i enhver ny Generation have lidt ny Svækkelse eller — om man vil — Assimilation. Fortrinlig mærkelig er den Jagttagelse: at en Sygdom, ved tilfældig Forplantning fra en Dyreart til en anden, taber i Hæftighed. Af alle

de Hypotheser om Maaden hvorpaa Kokopperne virke beskyttende, stemme de nærmest overeens med Lovene for den dyriske Organisation, som gaae ud fra denne Jagttagelse. Fra Mennesket ere Børnekopperne forplantede paa Koen, og fra denne ere de igjen bragte tilbage til Mennesket; men ved hine store Dyrs ejendommelige kraftige Reaction, ere de forandrede og svækkede saaledes, at de nu fremkomme hos Mennesket som en tilsyneladende ny Sygdom, der dog har meget lignende med Menneskekopper og især det tilfælles, at de hæve al videre Receptivitet for denne Gift. Kokoppesygdommen er saaledes bleven til lette og uskyldige Menneskekopper.

(Fortsættes.)

3. II. 8.

Indenlandske Efterretninger.

Odense, den 1 November. Efterat være bleven forhindret af Regnveiret i Søndags, viste Hr. Roat i Mandags sit Mesterstykke, med at gaae over Flakhaugen paa stram Linie op til Taget paa en af Byens høieste Gaarde i en Høide af over 30 Alen fra Jorden. Det var et sjeldent = interessant Skuespil, at see Kunstneren med Lethed og Sikkerhed dandse i Luften den lange Strækning hele 4 Gange frem og tilbage, den ene Gang endog baglænds, samt midtveis lægge sig paa Knæerne, reise sig igjen rc, hvortil vistnok hører en høi Grad af Dristighed og Aandsnærværelse. Ogsaa Fremmedes Beundring har Hr. Roat tiltrukket sig, og blandt Andre har en fransk Digter besiungen hans Ascension i Genf for 3 Aar siden.

Randers, den 28 October. Hurtigløberen Wulff har nu ogsaa her aflagt Prøve paa sin Færdighed, ved igaar Eftermiddags at tilbagelægge Veien fra den yderste Broe forbi Skandsen til Hr. Kjøbmand Holms Gaard, 8 Gange frem og tilbage (en Længde af henved 2 Miil), i 58 Minuter. Han kom 3 Minuter før til Maalet, end han havde lovet. Wulff er en Mosait, 24 Aar gl., liden og klein af Bygning. — Den 30te October. Hurtigløberen gjorde i Gaar Eftermiddags Touren frem og tilbage fra Østerport til Hr. Meißners Gaard een Gang oftere, end han havde lovet, og kom dog til Maalet 5 Minuter for den bestemte Tid. Han tilbagelagde saaledes henved 9 Fjerdingvei i 68 Minuter.

Blandede Efterretninger.

Afrika.

Montbas, en engelsk Kolonie. Denne Nedsættelse er grundet paa en Øe paa Afrikas Østkyst under 4de Grad sydlige Brede, og 40de Længdegrad fra Greenwich. Den har fjorten engelske Mile i Omkreds, en frugtbar Grund, og dens Afstand fra det afrikanske Fastland er næppe 600 Favne. Den blev af Portugiserne, som først besadde samme, befæstet, men efterat være erobret af Araberne, var det paa det Nærmeste at den var falden Iman af Mascate i Hænderne; men Englænderne forekom dette ved først at besætte den. Dens Havne ere fortrinlige. Elfenbeen og Gummi, som tilføres af en i det Indre Afrika boende Stamme, Whanekas kaldet, udgjør Handelens Hovedgjenstande.

Sierra = Leona = Handelens Viglighed bliver Aar for Aar større. I den sidstforløbne Sommer er et stort Antal af Skibe, i alt af 20,000 Tons Drægtighed, befragtede med Gummi og Bygningstømmer, afseilet fra Sierra=Leona. Efterat Krigen med Assianterne er udbrudt, har de med Guldstøv handlende Kjøbmænd, der forhen kom direkte fra det Indre af Afrika, indslaaet en nye Vei, for at tilføre de Engelske Nedsættelser deres kostbare Vare. De gaae over Sago, Hovedstaden i Bambarra; derfra vende de sig til Timboo, Hovedstaden i Provindsen Sulla, og derfra komme de til Sierra = Leone. Den Handel som paa denne nye Vej finder Sted er allerede meget betydelig.

(Allg. Zeit. A. B. 8.)

Anecdoter. (—7—)

Sinsen, som i Samtale med en Ven om Qvindedyd, talede med Varme om sin elskede Hustrues Hengivenhed og Troskab, advaredes af Vennen om ikke at sætte for megen Tillid dertil; og de bleve enige om at Manden vilde overrumple hende. Han saae hende nu i en Andens Arme. Men takke han sin Gud for den Aandsnærværelse og Fatning Konen besad i saa kritisk Øjeblik. Styr din Opbrusning, sagde hun; lad dog ikke dine Øine i et Forblindelses og i en heftig Lidenskabs Øjeblik staae mere til Troende end din Elisas Ord paa at kun er gandske og allene din. Nu kom det til Forklaring. Den Omarmede var netop en fra en lang Reise hjemkommen kjær Slægtning, der glædede sig over hvad hans kjære Veninde just havde fortalt ham om sin Lykke. I hans yttrede Venskabs Varme havde Manden tilladt sig at troe Elsker-Udtryk.

Gjengjeldelsen. Da en nygift Mand havde foranstaltet en Forsamling, hvori den unge Kone fandt adskillige fremmede Damer; spurgte hun Manden: "hvo disse vare, som hun ei kjendte?" Han gjenmælede: "de vare samtlig hans forrige Kjerester. "Skade" udbrød nu hun, "at jeg ikke vidste det før; thi saa kunde jeg ogsaa have tilsagt alle mine Elskere at møde."

Kapusineren Blasius fortalte i Aaret 1781 paa Prædikestolen i Neustadt følgende: En ung Nonne havde, efter aflagt Løfte, en uovervindelig Drivt at ombytte Klosteret med Friheden i Verden; hvorefter hun forlod Klosteret og levede i rum Tid saaledes, at Kjerlighedens Friheder ej vare hende fremmede. Men da hun baade i Klosteret og udenfor samme havde viist en sjelden Andagt, med Opløftelse til den hellige Guds Moder og til hendes Ære dagligen bedet en Rosenkrands; antog den hellige Moder sig hende, for at unddrage denne sin Pleiedatter Skammen og Straffen, som ledsager Undvigelsen fra Klosteret, saa at den hellige Moder selv i den Undvigtes Skikkelse forsynede hendes Tjeneste i

Klosteret. Endelig kjed af det omslakkende brødefulde Liv, kom hun tilbage, for i Klosteret at føre et bedre Levnet. Moder Maria gav hende da en drøi Formaning, indrømmede hende derpaa Pladsen i Klosteret igjen, hvorefter Synderinden forskaanedes for al Skam og Straf. Herover søgte Blasius at opvække Andagt hos sine Tilhørere, og Tilbedelse af Guds Moderen, med Rosenkrandsens Afbenyttelse, som Moralen af hans Fortælling; hvorefter han falbød Rosenkrandse, som uimodstaaelige Lidenskabers Panaceer hos unge Piger, om de end ikke vare Nonner.

En vis Theaterdigter forelagte Retspræsidenten et nyt Skuespil og spurgte ved Enden af 3die Akt om Præsidentens Mening. Denne svarede, at der var saamegen Forvikling allerede, at han ikke kunde skjønne, hvorledes samme fremdeles var at faae til at stige i 4de og 5te Akt. "Vær ubekymret" sagde nu Digteren — "i 4de Akt forekommer en Proces" og ved Stykkets Opførelse kom det og virkelig til Proces, fordi deri fandtes alt for træffende Personalier indflettede.

Fontenelle havde engang paa sit Landsted adskillige Medlemmer af Akademiet hos sig og deriblandt Physikeren Mairan. Herrerne geraadede naturligviis i Disput, og netop havde Nevtons og des Cartes System opildet dem, da pludselig Fontenelle traadte frem og gjorde dem opmærksom paa det Særsyn i Naturen, at en stor Glaskugle, som i Nærheden var udsat for den stærkeste Solhede, befandtes ovenpaa kold, men underneden varm. "Hvorledes, hvad?" raabte Mairan, og strax befandtes og Fontenelles Udsigende rigtigt. Nu disputeredes ret for Alvor. — "Vil de da vide min Forklaring derpaa," spurgte Fontenelle, da han længe havde gottet sig over Udladelserne. "Meget gjerne" gjenmæledes derpaa. "Jeg har dreiet Kuglen om", sagde Fontenelle leende.

En Atheniensér gjorde den vise Anacharsis engang den Bebreidelse: at han var en Scythe. „Jeg gjør mit Fædreland Ære" — svarede han —„men du vanærer Dit!"

Hvorledes gaaer det med hendes Haandtering? spurgte en fornem Dame, da der blev talt om en Sangerinde, som var meget deilig, men ei aldeles uberygtet! — „Slet nok" svaredes — „thi mange fornemme Damer fuske formeget deri."

Hendrik IV lod sig sætte over i en Færge, hvor Færgemanden, som ei kjendte ham, forledtes til den Udladelse: "At Kongen var god nok, men havde en Maitresse, som forbrugte Meget, hvorfor der skete for svære Paalæg.„ Kongen havde Fornøielse af Mandens Snak og lod ham Dagen derpaa gjentage samme i Gabrielles Oververelse. Denne blev saa rasende derover, at hun paastod Manden hængt. Men Kongen svarede hende: "Det er en fattig Stymper, hvis Elendighed paafører ham onde Luner, herefter skal hans Færge være skattefrie, og jeg er vis paa at han saa daglig vil synge: vive Henrich! vive Gabrielle!"

En vis Pebersvend opholdt sig over Giftermaal i et Selskab og sagde: "man bør vogte sig for Hanreiskab." — "De har Ret" — svarede en nærværende Dame — "Deres Fader tænkte ligesaa og har ei heller været gift.

Rettelser.

I No. 81, P. 1284, L. 22: for: Fødeland!!! læs: Fædreneland!!!
I No. 84, P. 1321, L. 23: for: Collegium læs: Colloquium.

In obitum
Celeberrimi Danorum Poëtæ:
Iani Immanuelis Baggesen.

Extinctus jacet hic redimitus tempora lauro
Vates, dum vixit, plurima dulce canens.
Baggesen, heu! "dixi" dixit. Lugete, Camoenæ!
Lugete et Charites! Vester alumnus abest.
Mille madent oculi, qveis dulcia carmina dixit,
Germani et Galli! concelebrate virum!
O! cives! lacrymis tumulum decorate Poëtæ!
Heu vates, nostras, ingeniosus abest!
Ossa teget natale solum tua. Pace qviescant!
Musis Danorum vive perenne decus!

p. N. Blicher, p. e. a. æ. 79.
(N. A. 126.)

Kjøbenhavns Børs, den 3 November 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 224		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155	155½ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49½	50 Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79½	80 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	71½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114¼	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	104 i Banco
4 pC. Dito nye	90½	91 i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57½	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 89.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 November 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see forr. No.)

V. Den chirurgisk-medicinske Underviisnings-Anstalt i Prag. Tildeels uddraget fra et Brev fra F..... i P...

Nil admirari prope res est una, —
Solaque quae possit facere et servare beatum.
Hor.

Det glæder mig at see hvorledes De endnu med megen Varme i Deres sidste Brev omtaler Maaden hvorledes vor fortjente Primair-Læge ved vort almindelige Sygehuus Dr. J. N. Bischoff leder de kliniske Øvelser for Civil- og Landchirurger i dette Hospital. Vel er det en vanskelig Opgave at indrette denne Underviisning ved Sygesengen efter disse for en stor Deel illiteraire Mænds Fatteevner; men da hos disse Individer, naar de have erholdt fornødne theoretiske Kundskaber, alting dog dreier sig om den egentlige Praxis — anseer man det for en Samvittighedssag naar man vilde forsømme ogsaa den mindste Leilighed til at bibringe dem sunde Begreber og Erfaringer ved Sygesengen, og ikke at give dem saamegen prâctisk Tact som muligt.

Ved denne kliniske Underviisning tager man fremfor alt fortrinligen Hensyn paa de acute og chroniske Sygdomme, som hyppigst og almindeligst forekomme hos Landalmuen. Man søger derhos saameget som muligt at undgaae alle sublime Theorier, Systemer og Hypotheser, og derimod viser man dem til de praktiske Grundsætninger, som i en Række af Aarhundreder have stadfæstet sig, og endnu dagligen som sande Erfarings Grundsætninger findes stadfæstede. Saalænge der endnu ikke ere ansatte egentlige Medico-Chirurger paa alle Steder i vort Kongerige,

eller hist og her have nedsat sig og finde Udkomme, kan denne Læreanstalt for Civil- og Landchirurger endnu ikke ophæves, og da Erfaring har lært, at i Gjennemsnit af 11 Sygdomme i Fredstider (Krigsperioderne maa undtages) 10 høre til de saakaldte Indvortes, saa har vor menneskekierlige Regjering især allernaadigst befalet, at man saameget som muligt bibringer Eleverne grundige praktiske Kundskaber, for ogsaa at kunne behandle indvortes Sygdomme.

Ingen af disse Individer tilstedes Adgang til at høre Forelæsninger, naar de ikke iforveien ere prøvede, hvorvidt de besidde saamange Skolekundskaber, at de med Nytte kan høre theoretiske Underviisninger, som de nyde tilfælles med Studiosi Medicinæ & Chirurgiæ. Saaledes f. Ex. høre de Propædeutiken i det chirurgiske Studium og i den theoretiske Chirurgie, Anatomie, Medicina forensis, Dyrelægevidenskaben; chirurgisk Instrument- og Bandagelære høre de ligeledes fælles med Medicinerne. Chirurgisk Operationslære, chirurgisk-praktisk Underviisning ved Sygesengen, chirurgisk speciel Therapie høre de fælles med Studiosi Medicinæ & Chirurgiæ, eller som man kalder dem: "Kandidaten der Medizin und höhern Chirurgie." *)

Disse Landchirurger, der endnu ere lige saa nødvendige som de egentlige Læger **), staae

*) Jfr. Verzeichniß der ordentlichen und außerordentlichen Vorlesungen, welche an der k. k. Universität zu Prag vom Anfange Novembers 1824 bis letzten August 1825 gegeben werden.

**) Man vil erindre, hvad der ved det Norske Frederiks Universitet, see Skilderiet No. 75 Pag. 1181 er gjort for de unge Mænd, der med Lyst og Iver lægge sig efter Chirurgien, og maaskee ikke har været saa heldige i deres yngre Aar at bringe det saavidt at tage Examen Artium og Philosophicum. Ved en Forening af det chirurgiske Akademie med det medicinske Facultet i Kjøbenhavn, burde det maaskee, for at forsyne Armeen, især i Provindserne, med duelige subalterne Læger, og at give de nu allerede ved Armeen ansatte unge uexaminerede illiteraire Mænd den allerhøist forundte frie Underviisning, være hensigtsmæssigt, om Foredraget ved de forenede Læreanstalter lempedes og ret som populariseredes efter disse Personers almindelige Dannelsesgrad; derimod ville man ved en mere lærd Underviisning bortfjerne dem fra al videre Fremgang i deres Fag. Erfaringen har jo nu i adskillige Aar lært, at Forordningen angaaende de saakaldte Danske Juristers Underviisning og videre Bestemmelse efter Examen har været velgjørende, og vist ikke til Skade, hverken for det juridiske Studium eller for Staten. Subalterne Poster kunde altsaa meget godt besættes med disse ustuderede Medico-Chirurger, og man vil aldrig have Mangel paa dem til Subalterne Poster. Saaledes stod jo alligevel endnu Veien aaben for et eller andet af disse Subjecter, der havde Iver for Faget og dertil ikke manglede Hoved og Flid, til at uddanne og forøge sine Skolekundskaber, at blive Student og forfølge Veien til det høiere medicinsk-chirurgiske Studium, ja endog see sine Bestræbelser kronede med Summi in medicina et chirurgia honores. Man

under Kreds-Physicus og Kreds-Sanitets Øvrigheden, og ere forpligtede til i vigtige Tilfælde at henvende sig til de nærmeste Læger og Physici.

Man har ikke hos os Aarsag til at klage over at disse Landchirurger, som Erfaringen paa andre Steder har lært, ere til Skade for Landmanden. De boe iblandt Landmændene, og enhver duelig, human og beskeden Landchirurg har hidtil endnu meget godt havt sit Udkomme her i Böhmen; da Læger, Doctores og Magistri chirurgiæ ere anviste til at boe i Byerne. Landchirurgen er anviist ved vigtige indvortes og vanskelige chirurgiske Tilfælde at reqvirere deres Raad og Hjelp.

---

vil maaskee indvende, at mangt flittigt Subject med godt Hoved vil ved denne Indskrænkning blive sat tilbage og være tabt for Chirurgien.

Erfaringen lærer det Modsatte, og at Geniet og det gode Hoved baner sig selv Veien ogsaa i Chirurgien og Medicinen, derpaa have vi her i Danmark hæderlige Exempler. Men at enhver raae Barbeersvend kan stige til samme Trin, som den videnskabelige Medico-Chirurg, i Hæder endog mere (thi hvad have Provincial-Medici vel for en Rang?), det er at beklage; og at disse Mænd, endog uden at have kostet synderligt, eller vel endog aldeles intet paa deres chirurgiske Uddannelse, kunde have en aarlig fast Indtægt af nogle hundrede Tønder Byg, naar en Landphysicus kun har et ubetydeligt Fixum, er tungt, og kan vist ikke opmuntre den duelige og flittige Student til at studere Medicin og Chirurgie. Dog disse Betragtninger kunde føre for vidt. Allerede i det 17de Aarhundrede har Michault endog med Satiren drøftet lignende Forhold i Chirurgien og Medicinen. Bogen er ikke uinteressant at læse. Dens Titel er: Le Barbier Medicin, ou les Fleurs d'Hippocrate, dans lequel la Chirurgie a repris la queue du serpent; par J. Michault. Paris. Guignard 1672.

Στγ.

Qvaksalverie har herved, som Erfaring har lært, saaet sit største Banesaar, og Velvillighed og broderlig Samdrægtighed imellem de forskjellige Klasser af Læger, bortfjerner alt Had og Brødnid, hvoraf Følgerne desværre saa tidt blive følelige for den Syge og Lidende. Hi vero, vitam dum brevem dixerunt, brevissimam effecerunt!

De amerikanske Stater.

I. De nordamerikanske forenede Staters Opdagelse skete ved de to Cabottos, som efter Colombo fandt Veien til Amerikas nordlige Kyster; men først efter Forløb af et Aarhundrede forsøgte Britter, Franske, Nederlænder, Svenske partielle Nedsættelser paa disse Kyster; Briterne bleve i den følgende Tid den overvejende Magt, forenede alt hvad de øvrige Kolonier besadde, og droge ind under det brittiske Amerikas Grændser alt det Land som udstrakte sig fra Lorentz-Fjorden til den mexikanske Bugt. Kolonisationens Begyndelse var vel høist ubetydelig, men den idelige Tilstrømmen af Mennesker, som snart ved Moderlandets borgerlige Uroligheder steeg til en Betydelighed, udvidede sig; Indianerne opgave godvilligen eller tvungne deres ustadige Vandringers Pladser ved Oceanet og ved Hovedfloderne og Vanddragene, og trak sig tilbage til Indlandene. Briternes Afkom udbredte sig nu over de forladte Strækninger, hvilke de inddeelte, paa Moderlandets Maade, i Provindser eller Kolonier, disse igjen i Grevskaber, og gave dem en Forfatning liig Moderlandets, grundet paa Menneske- og Samvittig-

heds-Friheder, og begge Dele tildroge dem, som i Europas andre Stater følede sig tvungne. De tretten Mellemkolonier i det brittiske Amerika vare derved saaledes fremvoxne, at de endeligen følede sig myndige; opnaaede ved Fredsslutningen 1783 Uafhængighed, forenede sig i en stor almindelig Union, uddannede deres indre Forfatning, kjøbte 1803 det hele Louisiana, erhvervede, efterat have lykkeligen udstaaet en farlig Krig med Briterne, i Freden til Gent 1815, Landet ved Oregan, og i Forbundet med Spanien 1821 begge Floridaerne, og hævede sig endelig ved viis Benyttelse af deres Statskræfter, ved Handel og Industrie til en saa betydelig Styrke, at man nu kan betragte Nordamerika som Jordens anden Handelsmagt.

De tretten Kolonier, som efter 1777 forbandt sig til Beskyttelse og indbyrdes Forsvar, laae imellem de store canadiske Søer, Mississippi, Oceanet og begge Floridaerne; de vare saa udstrakte, at de vestlige Dele affondrede sig derfra, og Vermont, Kentucki, Tennesi og Ohio optraadte som egne Stater i Unionen. Ved Erhvervelsrn af Louisiana aabnede sig for Statsforbundet det umaalelige Land paa hiin Side Mississippi, og der opstod nu Staterne: Luisiana og Missuri, ligesom og Østen for hiin vældige Flod Alabama og Mississippi affondrede sig fra Georgien, og som egne Stater indtraadte i Unionen. I Nordost blev Districtet Maine, der hidtil havde dannet en integrerende Deel af Massachusetts, tilstædet at indtræde, og i Nordvest blev Tilfældet lige med Districterne Illinois, Indiana og Mischigan, og endelig ere Arkansas, Florida og Oregan ophøjede til Distrikter med proviso-

risk Organisation. De nordvestlige Strækninger og de uhyre Missuri-Landstrækninger ere forbeholdne en tilkommende Kolonisation i Tiden. Nødvendigheden af at besidde en fælleds Centralpunkt, hvor Unionen kunde have Sæde, og de høieste Autoriteter concentrere sig, blev imidlertid stedse mere paatrængende, og saaledes blev i Aaret 1790 et Distrikt, Columbia, i Midten af daværende Union valgt hertil, hvor siden Forbundsstaden Washington fremblomstrer.

Kongressen, som Souveraine i Forbundet, bestaaer af to særskildte Magter, den lovgivende og den fuldbyrdende. Hiin deler sig i to Huse, Senatet og Repræsentanternes Kammer. Senatet bestaaer nu af 50 Medlemmer; da hver Stat (og Staternes Tal er nu 25) har Rettighed at sende tvende. Hvert Medlem maa være 30 Aar gammel, og have i ni Aar være Medlem af den Stat der affender ham. Senatets Præsident er altid, med afgjørende Stemme, naar der er lige Stemmer for en Sag, Unionens Vicepræsident. Repræsentantkamret har en af dets Midte valgt Taler. Til bemeldte Kammer sender hver Stat, for hver 50000 stemmeberettigede Borgere, et Medlem, der maa have 25 Aars Alder og 7 Aar været Borger i den Stat der sender ham. Begge Huse foreene den øverste lovgivende og dømmende Magt; i sammes Hænder ligger Rettighed til at beslutte Krig, indgaae Fred og Forbund, give Anordninger om Handel, Unionspaalæg, Mynt, Postvæsen, føre Opsynet over den bevæbnede Magt, Militien, Søkrigsmagten.

Den fuldbyrdende Magt er anbetroet en Præsident, der med en Konges Værdighed, dog kun med indskrænket Magt, og paa 4 Aar, beklæder denne Post, og derefter træder tilbage

i en Borgers private Stilling. Ikkun en indfødt Borger af Unionen, der i fjorten Aar har været boesat i samme, og har 35 Aars Alder, kan beklæde denne Værdighed, i hvilken en Vicepræsident assisterer. Han er Hovedet for den aktive Land- og Sømagt, som og for den tjenestgjørende Milits; han sammenkalder, og udsætter Kongressen; han har Benaadningsretten, udnævner Gesandter, Ministre, Konsuler, Dommere i høieste Ret, og alle de Civil- og Militaire-Embedsmænd i Unionen, hvis Ansættelse ikke anderledes lovmæssigen er anordnet. Han slutter Forbund, naar ⅔ af Senatorerne deri indvilge. Men han kan sættes i Anklagestilling formedelst Høiforræderie. Hans Remuneration er aarligen 50000 Gylden. Vicepræsidentens 10000. Hans Valg skeer, ligesom og Vicepræsidentens, ved Deputerede fra alle Stater.

Hvilke store Navne ere ikke de hidtil værende Præsidenters, siden den nærværende Constitutions Begyndelse?

Georg Washington; valgt første Gang 4de Marts 1789; anden Gang 4de Marts 1793.

John Adams; valgt 4de Marts 1797.

Thomas Jefferson, valgt 1ste Gang 4de Marts 1801; anden Gang 4de Marts 1805.

James Madison, valgt 1ste Gang 4de Marts 1809; anden Gang 1813.

James Monroe, valgt tre Gange, 4de Marts 1817, 1819 og 1823.

John Qvincy Adams, valgt 4. Marts 1825. (See Columbia Oct. 1826 S. 341.)

Under den nærværende Constitution var den almindelige Regjerings Sæde først i Ny-York; siden i Philadelphia; og endelig i Washington, hvorhen samme i Aaret 1800 blev forlagt; og hvor dens første Sæde begyndte 17de Nov. s. A.

Disse samtlige foreenede nordamerikanske Staters og Distrikters Areal udgjør 113,802 geographiske Qvadratmile. Folketallet 1820 var 10,182,415 Individer, af hvilke 7,881,427 Europæer eller Hvide, 233,877 fri Farvede eller Sorte, 1,539,280 Slaver (de Fleste i de sydlige Stater) 471,135 Indianer, og 53,655 endnu ei naturaliserede Hvide. (Disse Opgivelser ere efter n. geogr. Ephemer. 18 B. 1826. S. 132. o. f. og dertil hørende Tabel.)

Indenlandske Efterretninger.

Nogle af de vigtigste Følgeslutninger af de Thermometer-Jagttagelser man har samlet og gjennemgaaet for Danmark ere:

"1. Kjøbenhavns aarlige Middelvarme er 6° 58′ R.; Middelvarmen for de 4 Aarstider: Vinter ÷ 0,32; Foraar + 5,20; Sommer + 13,86; Efteraar + 7,60. Forskjellen imellem Sommer og Vinter altsaa 14,18.

2. Den varmeste Maaned er Juli + 14° 56, hvorfra dog August kun lidet afviger, + 14,18; den koldeste er Januar — 1,13, hvortil Februar nærmer sig ÷ 0,60; Forskjellen imellem den varmeste og koldeste Maaned er altsaa 15,69.

3. Det højeste man kan formode at et usædvanligt Aars Middeltemperatur vil afvige fra Middeltemperaturen er 1½ R. Middelvarmen i Kjøbenhavn vil derfor ikke kunne ventes noget Aar at overgaae det som er sædvanligt i Paris eller Wien, eller falde under det som er sædvanligt i Stockholm eller Upsala. De sædvanlige Afvigelser fra Medium ere meget mindre end 1½°. For Aarstiderne ere de største Afvigelser 2—2½°.

4. Middeltemperaturforholdene i Præstøe og Apenrade samstemme særdeles vel med de

kjøbenhavnske, baade i Henseende til Middelvarmens Størrelse, dens aarlige Gang og øvrige Forhold. Dog synes det at Sommeren er livt varmere i Kjøbenhavn, Vinteren og Foraaret noget varmere i Apenrade. I et vist Aar, og end mere i en vis Maaned, kan Middelvarmen i Kjøbenhavn og Apenrade stundum være temmeligen forskjellig.

5. Man kan derfor, samt paa Grund af at Danmark kun indeslutter 4—5 Bredegrader, og mangler Bjerge, antage Middelvarmeforholdene i Kjøbenhavn i det Væsentlige som gjeldende for hele Danmark." (Af Prof. Schouw's Skildring af Vejrligets Tilstand i Danmark.)

Om Markederne ved Kjøbstæderne i Fyens Stift udgik under 20 Oct. 1824 et Rescript, som bestemt opgiver hvilke der ere Krammarkeder, og hvilke blot Qvægmarkeder. (Coll. Tid. f. A. No. 49 S. 622-5) Det er tillige bestemt, at ved Qvægmarkederne maae sælges Korn, Fødevare, og alle Slags Levnetsmidler af Landets egne Produkter, men derimod aldeles ingen Kramvare, undtagen af Byens egne Professionister, samt Landmænd, for saavidt disse, ligesom ved Krammarkederne, falholde deres Husflids Frembringelser — og at der ved samtlige Krammarkeder maatte falholdes Heste.

I Anledning af dette Rescr. er i den Hempelske Avis 1826 No. 141 yttret fra Faaborg den Mening at Krammarkederne i Fyen ikke skulde kunne søges af andre end Byens egne Handlende og Professionister. I de følgende No. 145. 146 og 147 er det Urimelige i denne Mening viist.

I et Brev til Avisens Udgiver fra Jørgen Wadt fortæller han hvilke fatale Debatter han har havt om denne Sag. "Forleden var jeg til et Barselgilde, hvor blandt Flere ogsaa Prokurator Leberecht var tilstæde.

Der blev snakket hid og did om de Sager som Aviserne indeholder, og som jeg troer Man kalder polidske. Jeg, som en gammel Borgermand, der i mange Aar har forelæst Aviserne paa mit Værksted, gav ogsaa min Skilling i Lauget med. Alt gik godt — men nu kom vi til fornævnte Sted, (fra Faaborg) og nu blev ogsaa Fanden løs; thi hele Selskabet, naar undtages Brandt, Willing og jeg, paastod, at hele den "forlangte Indrykkelse" var ravsplittergal. Saagar Barberen og Gjordemoderen sagde det samme.

Længe søgde jeg venskabelig at vise dem tilrette, idet jeg blandt andet foreholdt dem, at ingen Mand, der brugte sin Sandsekiste, kunde gaae hen at skrive noget gale Mathias, eller hvad det ellers hedder, paa Tryk, da Enhver derved fik Leilighed til at kjende hans gale Ideer; men strax stod Barberen op og raabte med en overlydt Stemme, liig Niels Klims Martianere;

Blev end Udfaldet slet
Er dog Indfaldet net.

og Prokurator Leberecht, der temmelig drøit havde smagt Mosten, gav sig til at banke med begge Næver i Bordet, og med en rældig Basstemme søgde at overtyde mig om det urigtige i berørte Indrykkelse. — Længere hen under Striden kom Leberecht hen til mig, greb min Haand, klappede mig paa Skuldren, og i en tilsyneladende Angerens Tone sagde til mig! min kjære Wadt! naar han vil indrømme mig Noget, saa vil jeg ogsaa indrømme Ham Noget angaaende denne Sag; thi vi vil ingenlunde være Uvenner. Jeg lovede det, da jeg syntes det var syndigt at føde den Angerens Orm, som jeg troede gnavede ham. Men tænk bare engang Hr. Udgiver, hvad han vilde jeg skulde indrømme! Det var hverken meer eller mindre end, at Indsenderen til Motto passende burde have brugt Inskriptionen paa et gammelt Sæbesyderskilt:

Helpp Gott mit Gnaden
Hier wird og Sepe gesaden;
eller: Skomager bliv ved din Læst.
eller, efter Holbergs Metamorphosis:
Bliv i din Hule kun! Naturen Orme byder
Især blandt alle Dyr paa Jord at holde sig.

Rigtignok vilde Leberecht saa indrømme mig, at det Indsendte var altsammen saare godt; men jeg følte det Bittre i hans Forslag, og hvad jeg ikke før var vred, saa blev jeg det nu. Jeg gjendrev ham med hvad jeg troede vægtige Grunde, men da jeg intet hermed kunde udrette, gav

jeg — der, som Hr. Udgiveren vist selv har seet af min artige Maade at ledsage Kong Salomon ind i mit Huus paa, forstaaer at omgaaes Folk — Leberecht, som jeg fandt at være en ubehøvlet Flegel, en paa Kysen. Det ene Ord og det ene Slag tog nu det andet, Willing, Brandt og jeg gik hjem med braadne Pander og blaae Øine. Med mit blaae Øie stirrer jeg nu paa Papiret, for at opsætte disse Linier, som jeg beder Hr. Udgiveren at indrykke i Deres Avis, til mulig Advarsel for mine Med- og Laugsbrødre, at de ikke, ligesom jeg og mine Venner, skal faae braadne Pander og blaae Øine for at forsvare Sandhedens Sag."

Randers, den 1 November. Fra Thisted skrives Følgende: "Man har her i denne Tid den fortreffeligste Appetit; thi Priserne paa alle Fødemidler ere stegne til det Dobbelte: forrige Aar 3 Rbd. for en Tønde Rug, nu 6 Rbd.; afvigte Aar 4 Mk. for en Skjeppe Gryn, nu 8 Mk.; naar vi hertil lægge, at Told-Inqvisitioner overalt i Husene, i Skabe, Comoder, Spisekamre, Udhuse rc. rc., høre til Dagens Orden, saa leve vi jo ret i et Canaans Land! (R. A.)

Blandede Efterretninger.

En russisk Opdagelsesreise. Efter Forestilling fra Amiralitets Departementerne har Keiseren approberet Bygning og Udrustning af to Skibe, med hvilke det russiske Riges Kyster ved det store Hav skal nøie undersøges, ligesom og en Opdagelsesreise foretages i de sydlige Dele af det store Verdenshav. Til Befalingsmænd over disse Skibe ere udnævnte Kapitain Stanitykowitsch og von Litke. Førstnævnte er overdraget Undersøgelsen af Nordamerikas Nordvestkyst og de aleutiske Øer, den Sidstnævnte derimod hele Asiens Østkyst saavidt det kan lade sig gjøre. For Kapitain Stanitykowitsch's Skib, kaldet Møller, ere de Hrr. Isenbek, Castalky og Michaeloff; og for Capitain Litke's Skib, kaldet Seniavin, ere Dhrr. Baron v. Kottlitz, Posselt, Dr. Mertens valgte som Læger, Naturkyndige og Malere. Begge Skibe skulle anløbe Kjøbenhavn, England, de kanariske Øer og Rio de Janeiro. Efter et kort Ophold paa det sidste Sted skulle de omseile Kap Horn, og besøge Selskabs-Øerne, fornemmelig Otaheiti, og derefter styre nordlig til Sandviks Øerne. Derefter begive de sig til Sitka, den russiske-nordamerikanske Kolonie, hvor de udlosse en Deel af deres Ladning. Her skulle de skille sig fra hinanden. Kapitain Litke skal, efter et kort Ophold i Unalascka, begive sig umiddelbart til Beringsstrædet, hvor hans hydrographiske Operationer skulle begynde. Kamschatkas Kyster skulle optages i Juli og August, til sidstnævnte Tid skal Seniavin være ankommen til St. Peter og St. Paul. Vinteren imellem 1827 og 28 skal fornemlig være opoffrede Caroline-Øerne. I Sommeren 1828 skal Havet ved Otschock undersøges. Vinteren 1828 og 1829 skulle Skibene tilbringe i den sydlige Halvdeel af Syd-Oceanet; derefter passere Salomons Øerne og det hele Archipelagus, og vende tilbage over det gode Haabs Forbjerg til Europa. (L. B. d. B. H.)

Den bekjendte franske Geograph Pacho har gjort meget interessante Opdagelser i Cyrenaicum. Forsynet med en Anbefalings Skrivelse fra Paschaen i Tripolis forlod Hr. Pacho Alexandrien i Nov. 1824. Marmarica frembød ei meget vigtigt for ham, men han fik i Derna en af Paschaen udbedet Tilladelse, at maatte bereise den Deel af hans Distrikt, som laae derimellem til Cyrene. Det er en Strækning af 19 Mile, bedækket med Ruiner af Stæder og Byer. Imellem de talrige Spor af Fordumstidens Vaaninger ere fire Steder især mærkelige: 1. Natreu ved Søekysten, nu næsten gandske under Vand. 2. Ameludeh, hvor store Bassins ere udhugne i Klippen. 3. Tereth, hvis Dal er fuld af Sarkophager, og 4. Ghernes, 4 Timers Vei fra Cyrene; hvor der ere Bade. I Zaouani, østligt for den forrige Hovedstad, seer man fire Grave af riig og smagfuld Architektur. — Den 8 Jan. 1825 ankom Hr Pacho til Cyrene. Det er ikke muligt at beskrive de mange Slags Følelser en konstelskende Europæer maae faae ved Skuet af

denne fordum vigtige Hovedstad. Der hvor en Aristip og Carneades vandrede, voxer nu Hvede og Byg. Den græske Meisels herligste Produkter lide nu sørgeligen af den arabiske Plov, og den raa Nomade betragter skjønne Statuer og rige Capitæler ej anderledes end som store Steen, der ligge i Veien for hans Markers Dyrkning, og som han sønderslaaer. Af alle de kostelige Minder det berømte Cyrene havde Overflod paa ere kun tilbage et Theater, en Stadium, et Amphiteater, Spor af et Par Templer, nogle Bade, og forskjellige Levninger, hvis Carakteer ej kan udfindes. Seuleskafter, Capitæler, Statuer, de fleste med Draperie, og uden Hoveder, ligge strøede rundt omkring, og halv afstødte. Men ere Paladserne og Beboerne med alle deres Konstens og Civilisationens Ejendomme forsvundne af Cyrene, saa bærer dog endnu sammes store Nekropolis mærkelige Vidnesbyrd om dens forrige Glands og store Befolkning. Aatte til ni Rækker af Gravhuler gaae terrasseformigen op af Bjerget, hvor det afrikanske Grækenlands Hovedstad laae. Disse af Grave og Sarkophager omgivne Hvelvinger ere rige paa baade Forziringer og Indskrifter. — Nogle af Gravhvælvingerne indeholde Malerier, der ved Kostyme og Scener ere interessante, og vidne om sindrige Ideer. Hr. Pacho undersøgte fremdeles Ptolomais, Teuchira, Bergazi, der er bygged paa Ruinerne af det gamle Berenice o. fl. Steder, hvis Ruiner og Indskrifter vare ogsaa mærkelige.

(Mere i L. Bl. d. B. H. 128.)

Det franske Theater har lidt et overordentligt Tab ved Talma's Død, og de franske Blade ere fulde af biographiske Skizzer over ham. Han var fød i Paris 1760, og debuterede 15de November 1787 i Mahomed i Seides Rolle. Hans Død beklages meest af Ulykkelige, for hvem hans Huus og Pung stedse var aaben; thi han var god og følsom. Saasnart han havde forladt Scenen, hvor man i ham saae den Skræk-indgydende Helt, den frygteligste Monark, Manden der var fortrolig med Mord, Forgiftelse og Udaad, var han et gandske andet Væsen; da var han som et Barn, et gandske herligt Barn. De Timer han havde tilovers fra Uovvelsen af sin Kunst deelte han mellem Studium og sine Roller, og Reiser til sit prægtige Landsæde i Brunoy, der var Samlingsplads for Frankrigs Hovedstads berømteste Skuespillere og dramatiske Skribentere, samt for et lidet Antal af Venner, som Talma der gjerne saae, og hvor han med udmærket Finhed og uendelig Grazie var en kjer Vært

(Mere i L. Bl. d. B. H. 129.)

Kjøbenhavns Børs, den 7 November 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 224		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155½	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79	79½ Rbd. Sedl.
Dito Dito	71	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114	114¾ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	91	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57¾	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 90.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 11 November 1826.

Brev til Adolph angaaende Christiansfeldts Opdragelsesanstalt for unge Piger.

Du ønsker, kjæreste Ven! Efterretning om den Opdragelsesanstalt for unge Piger, til hvilken jeg for 2 Aar siden betroede en lille Pleiedatter, der dengang ikke var mere end 7 Aar gammel. Jeg opfylder med desto mere Tilfredshed dette Dit Ønske, da jeg nu atter nylig og med største Agtpaagivenhed har gjennemseet og undersøgt dette herlige Opdragelsesinstitut, og tillige nøjagtig overvejet alt hvad der kunde interessere, saavel mig, der har et Barn i Pleie hos disse agtværdige Mennesker, som Dig, der attraaer at betroe dem Din egen Datter. For altsaa kortelig at give Dig et Begreb om det, som jeg nys har været Øienvidne til, vil denne min Skrivelse næsten tage Form af en Dagbog, thi da jeg den 12 August sidstleden ankom til Christiansfeld, traf det sig, at Dagen derpaa d. 13de var det Stiftelsens Fest, som aarlig bliver høitideligholdt der paa Stedet. Meer end 600 Fremmede fra alle Steder i Omegnen vare komne til Christiansfeldt for at bivaane denne Høitidelighed, der virkelig havde noget Egent, ved den Andagt og Rolighed hvormed de Tilstedeværende forsamlede sig i Kirken. Denne kaldes, som Du veed, Bedehuset, og Børnene, saavel af det mandlige som qvindlige Institut, sang Hymner, der afvexlede med Chor og med Menighedens Sange. Alt dette foregik med den største Orden; thi Orden i alle Henseender synes at være dette yndige Sted eiendommelig, og dette Hovedtræk af disse agtværdige Menneskers Charakteer forplanter sig paa Ungdommen, og bliver hos den til en Vane; i Pige-Instituttet hersker derfor og den største Orden og Regelmæssighed saavel i Børnenes Læremethode, som i deres Forlystelser og øvrige Livets Sysler; men tillige med den hersker ikke mindre blandt disse unge Piger en indbyrdes Tilfredshed og en gjensidig Kjerlighed. De skue intet uden gode Exempler af Eendragt og Mildhed. Med denne sidste blive de behandlede af deres, for det meste unge, og paa Stedet selv opdragne, Lærerinder. En anstændig Frihed hersker, og de unge Pigers Forlystelser bestaae meest i Nydelse af Naturens Yn-

digheder, i Spadseregange, og Lege under fri Himmel. Lærerinderne opmuntre dem til allehaande skyldfri Forlystelser, og ikke sjeldent deeltage de i disse med en Blidhed og Munterhed, som forøger Børnenes Glæde; men over al Beskrivelse er den Kjerlighed, som de indbyrdes bære for hinanden, og hvis Lige jeg aldrig har seet; thi de nyde ingen Fornøjelse, naar de ikke kan dele den med deres smaa Veninder. Tvist og Uenighed ere aldeles ubekjendte blandt disse Pigebørn, og skjøndt en Blanding af allehaande Nationer, thi endog fra det fjerne Vestindien, fra Norge, Sverrig og Tydskland sendes Børn til dette Opdragelses-Institut; saa ere de dog alle enige, og elske hinanden hjerteligt. Netop da jeg var i Christiansfeldt fordrede amerikanske Forældre en ung Pige tilbage, der fra sin spæde Barndom af havde været i Institutet, og jeg var Vidne til den almindelige Bedrøvelse som hendes Bortreise foraarsagede, og hvad hende selv angik, saa, uagtet hun i Hamborg skulde forenes med tre elskede Sødskende, var hun dog utrøstelig, og man maatte foranstalte Følgeskab til en vis Frastand, af een af Lærerinderne, samt nogle af hendes intime Veninder, for at lindre hendes Smerte. Denne indbyrdes Enighed og Kjerlighed er eet af Hovedtrækkene i disse Børns Charakteer, den aabner Hjertet for alle gode og ædle Følelser. Hvad Læremethoden angaaer, saa er den ypperlig; thi uafbrudt er Lærerindernes Omhu, uden nogensinde at trætte Børnene, og med Fornøjelse og Velvillie gaae disse til deres fælles Arbeider i de dertil bestemte Timer. Børnenes Haandskrivt er ualmindelig skjøn, og da de have deres Skrivetimer i Forening, og efter de samme trykte Forskrifter, saa er Følgen deraf, at de alle skrive en lige saa lig, som dejlig Haandskrivt. Det samme gjelder om Haandarbejder, der ikke saa meget bestaae i elegante Broderier, som i huuslig-nyttig Syening, i hvilken de nyde den fuldkomneste Undervisning. Historie, Geographie og Regning læres dem iligemaade til Fuldkommenhed, samt alt hvad der hører til Bibelhistorien og den christelige Lære, uden i mindste Maade at blande denne Undervisning med de af Broder- og Søsterskabet antagne Grundsætninger. Hvad Musiken, og især den instrumentale angaaer, er Undervisningen mageløs, eftersom de Børn, hvis Forældre ønske det, deri undervises af en Lærerinde, hvis Methode er ganske fortrinlig; thi, hvad sjeldent findes, hun lærer Børnene at dyrke Musiken med lige saa megen Smag som Følelse, og min lille Plejedatter, som er begavet med Lyst og Genie for Tonekunsten, havde, blot efter et halvt Aars Undervisning, gjort herlige Fremskridt, og indtog mig ved den Reenhed og Følelse, med hvilken hun paa Piano udførte alt hvad hun spillede, som efter Lærerindens Grundsætning aldrig overstiger Barnets Kræfter. Hvad Renlighed og Orden angaaer, da vænnes Børnene fortrinligen til samme. Deres Spisning, og Undervisningstimer ere ligesaa bestemte som Tiden til at staae op af Sengen og at lægge sig. For at bibringe dem Smag for Huslighed skiftes de til hver Dag at hente Maden og sætte den paa Bordet, hvilket de gjøre med største Velvillie og Fornøjelse. Ved Anstalten findes en smuk rummelig Have, hvor de i deres Fritimer have Tilladelse til at løbe om og at lege, og hvor ethvert af Børnene have et Blomsterbeed med allehaande Planter, som de dyrke efter egen Smag og Lyst til disse Naturfrembringelser. En eller flere af Lærerinderne ere altid tilstede, og aldrig opstaaer

mindste Trist imellem disse Børn, blandt hvilke der hersker ikke allene Enighed, men ogsaa den fuldkomneste Lighed, da enhver af dem kaldes ved Døbenavn og aldrig ved Familienavnet, saa at de intet Begreb have om Fortrin i Stand eller Rang. Tre guulfarvede Piger fra St. Thomas deelte de andre Børns indbyrdes Kjerlighed og deeltog i den uden mindste Forskjel; selv min lille Plejedatter kom ofte til mig, for at bede mig indstændig at holde ligesaa meget af disse, som af de andre, bringende mig sædvanligen en af dem til Besøg. Hvad Tegning angaaer, saa undervises deri af Lærerinderne selv, og mange af Børnene gjøre usædvanlige Fremskridt i denne Kunst. En almindelig Munterhed hersker i og udenfor Institutet, og de saakaldte Søstre, langtfra at være alvorlige, barske, eller med Hovedet nedhængende, som man i Almindelighed beskylder dem for, ere i Christiansfeldt muntre og oprømte, blandende sig gjerne i Børnenes Lege. De udmærke sig blot ved den særegne Dragt, som ved sin Simplicitet og Reenlighed vænne Børnene til at dæmpe den hos unge Piger som oftest medfødte Forfængelighed, og skjøndt de bære hvad for Klædninger deres Forældre eller Institutet foranstalter, saa sørger man dog for, at der hersker en vis Simplicitet, som ikke lader nogen af dem bemærke Forskjellen blandt de rigere og de mindre rige. Hvad Omkostningerne angaaer, saa ere de meget mindre end de i Hovedstadens Instituter; de ere, kjereste Adolph, meget ubetydelige i Forhold til saavel hvad Ungdommens Lærdom som deres Pleje betræffer. Jeg kan bevidne, at Alt i Alt beregnet, overstige de ikke 100 Specier. Den derværende Inspecteur, som bestyrer alt der paa Stedet, hvad saavel Instituterne som Menigheden angaaer, den vakkre Hr. Sønnichsen, sørger saavel for Sparsommelighed, som for Børnenes Lærdom og Moralitet. Hans eget Exempel paa Dyd og Retskaffenhed saavelsom Sparsommelighed i hans agtværdige og interessante Familiekreds, opmuntrer til at udøve gode, dydige og ædle Handlinger; hvo af Forældrene, som har den Lykke at have ham til Ven, og hans Hjerte er besynderlig aabent for Venskab, kan med Tryghed betroe ham deres Børns Opdragelse; thi han og hans Familie bærer den største Forkjerlighed for Børn, og søger ved alle Leiligheder at gjøre sig den Tillid, som man beviser dem, fortjent.

Der har Du nu, min kjæreste Ven, en kort Beskrivelse over mine Jagttagelser paa det yndige Christiansfeldt, hvis Omegn er særdeles fortryllende, og hvor man, med største Tilfredshed skal kunne tilbringe en Deel af den skjønne Aarstid, da et smukt, reenligt og elegant Værtshuus findes der paa Stedet, hvori man nyder alle Livets Beqvemmeligheder, især da en stor med fortræffelige Kobberstykker og Malerier prydet Sal, tjener til Forening for ankomne Reisende, og afbenyttes besynderlig af dem der have deres Børn i Pleie ved Institutet. Spadseregangene og den nærliggende Skov kaldet Christine-Ro, ere fortryllende, og tjene til Forlystelse saavel for Fremmede, som for de unge Piger af Læreanstalten, der ofte, især om Søndagen, føres did af deres tro og muntre Lærerinder. Mit Brev er bleven langt, og vilde være bleven det endnu mere, dersom jeg havde forsøgt at gjøre Dig en udførlig Beskrivelse af det skjønne Christiansfeld, og den Virksomhed som hersker blandt dets vindskibelige Beboere; men jeg har sagt Dig nok, for at be-

stemme Dig, og med Sandhed tør jeg forsikkre Dig, at Du ingensinde vil fortryde om Du tog den Beslutning, at betroe Din nysselige lille Adolphines Opdragelse til den herlige Læreanstalt i Christiansfeldt, hvis Formaal er aldeles uegennyttig, og blot bestemt til at danne nyttige og oplyste Borgerinder til Menneskesamfundet. Jeg agter at lade min Plejedatter nyde denne fortræffelige Opdragelse endog længe efter hendes Confirmation, da de fleste Forældre af Frygt for at deres Børn skulle indsuge denne Sekts Grundsætninger, kalde for tidlig og næsten endnu uopdragne, deres Døttre hjem. Jeg har den Overbevisning, at ingen af denne Sekts Medlemmer ere Propagandister. Selve strider det imod deres uegennyttige Grundsætninger, thi Frihed i deres Vandel, Ærefrygt for Lovene, et virksomt Liv og den nøjagtigste Opfyldelse af deres Pligter mod sig selv og Andre, ere Hovedtræk i disse Menneskers Charakteer. Lev vel, kjæreste Adolph, og dersom Du ønsker flere Oplysninger angaaende denne Opdragelsesanstalt, saa henvend Dig frit til Din tro og hengivne Ungdomsven

Kjøbenhavn, d. 28 October 1826.

H. S.

En Haandbillet fra Frederik den Eneste.

En velordnet og veldisciplineret Armee er den Skjerm, bag hvilken de øvrige Borgerklasser roligen kunne drive deres fredelige Sysler; men for stedse at have en saadan Armee er idelig Øvelse og streng Observants af de militaire Pligter uundgaaelig nødvendig. Fra de Overstbefalende begynder altid en Armees Forfald; thi mærke de Underordnede at deres Foresatte vise

Ligegyldighed for eller Forsømmelse i Tjenesten, saa virker det epidemisk paa det hele Krigslegeme, og den bedste Armees Desorganisation er for Døren.

At den krigerske Aand, som besjælede Preusserne under Syvaarskrigen, allerede to Decennier derefter begyndte at vige fra dem, beviser følgende Haandbillet fra Frederik den Eneste, som han i Aaret 1783, efter den schlesiske Revue, skrev til General Tauentzien, og som dengang stod i offentlige Blade:

"Min kjere General von Tauentzien!

"Allerede ved min Nærværelse i Schlesien sagde jeg Eder, hvad jeg her skriftligt vil gjentage, at min Armee i Schlesien endnu aldrig har været saa slet, som nu. Dersom jeg gjorde Skomagere og Skrædere til Generaler, kunde Regimenterne ikke være slettere. Det Tadderske Regiment ligner ikke den ubetydeligste Landbataillon i den preussiske Armee. Rotkirch og Schwartz due heller ikke meget; Zaremba er i saadan Uorden, at jeg, naar dette Aars Høstmaneuvre er forbi, vil sende en Officier af mit Regiment hen for at bringe det igjen i Orden. I von Erlachs Regiment ere Karlene ved Smuglerie saa forvænte, at de ikke ligne Soldater. Keller seer ud som en Flok tøjlesløse Bønder. Hager har en elendig Commandeur og eders eget Regiment er meget middelmaadigt. Kun med Greven af Anhalt, Wendessen og Markgreve Heinrich kan jeg være tilfreds. See! saaledes ere Regimenterne en Detail. Nu vil jeg beskrive Manoeuvren. Schwartz begik den utilgivelige Fejl ved Neisse, ikke tilstrækkelig at besætte Højderne paa venstre Fløj; havde det været i Felten, var Bataillonen bleven tabt. Ved Breslau marscherte

Erlach, istedetfor at dække Armeen ved at besætte Bakkerne, med sin hele Division ind i Defileen, saa at, dersom det havde været Alvor, det fjendtlige Cavallerie havde nedhugget Infanteriet og Træfningen været tabt. Jeg er ikke til Sinds at tabe Feltslag ved mine Generalers Søvnagtighed (Lacheté); desaarsag befaler jeg, at I til næste Aar, om jeg lever, samler Armeen imellem Breslau og Olau, og fire Dage tilforn, førend jeg indtræffer i Lejren, manoeuvrerer med de uvidende Generaler, og derhos viser dem hvad der er deres Pligt. Regimentet von Arnim og Garnisonsregimentet von Köniz er det fjendtlige Parti, og Hvo, som da ikke gjør sin Skyldighed, over ham lader jeg sætte en Krigsret; thi jeg vilde fortænke enhver Puissance, om den vilde beholde saadanne Folk i sin Tjeneste, som saalidet bekymre dem om deres Metier; følgelig kan man ikke fortænke mig. Erlach sidder endnu fire Uger i Arrest.

"Denne min Villie og Mening have I at bekjendtgjøre i Eders hele Inspection. Jeg er Eders affectionerte Konge

Potsdam, d. 7 Sept. 1784.

Friederich."

—3. II. 8.—

Om Pengevæsen.

De Bemærkninger man finder i Edinburger Review (Febr. 1826.) om engelsk Bankvæsen og om at suplere Pengebeløbet*), have ledet Indsen-

deren af dette til derefter at følge og fremsætte, hvorledes han i egen jævne borgerlige Virksomhed, og under sin Erfaring, har troet at kunne og burde tænke sig vort Pengevæsens Vilkaar og dets Forhold til det Almindelige. Ingen Gjenstand er i det praktiske Livs Sysler dog vel mere interessant, end netop denne, og besynderlig nok er den, der efter Tingenes Gang nu er som et nationalt Anliggende overgivet til Folket, og selv til friere Behandling end nogetsomhelst andet, dog endnu mindst Gjenstand for almindelig Eftergrandskning og populair Behandling. I Tingenes Gang og Tidernes Følge paatrænge sig imidlertid efterhaanden saadanne Undersøgelser som af sig selv, og deres Tid er vel ogsaa der, naar Gjenstanden dertil practisk udfolder sit Væsen for Menig-Mands Øje. Selv omfattende Kundskabs-Aand og den allerede længe forud i Sagen dybtindskuende Indsigt forsmaaer da ikke at see hvorledes de Ting af hiint blive omfattede, om end Blikket er indskrænket og Fremstillingen mangelfuld.

Ingen kan nogenlunde fordomsfrie have agtet paa Tingenes Gang og tænkt sig hvad Handelsfærdet er og har været for Folkelivets Udvikling og derved seet dettes Bevægelse i de sildigere Tider, uden at dvæle med al Tankens

---

*) Et Udtog er givet i Vestsjellandske Avis d. A. No. 76 og 77; i hvilket dog følgende Fejl iblandt flere ere indløbne: Side 1198 læs: Liighed i Værdien istedetfor Liighed-Værdien; — 1199 læs: Bekostningen i dets Frembringelse istf.: Bekostningen. Frembringelse; — s. S.: men beroer for: maa beroe; — 1201: Papiret: Træk paa Banken som udstæder istf. Papiret. — Træk paa Banken som udstæder; — Anmk. læs: er Udtrykket istf. i Udtrykket; — fremdeles mangler Ordene: i flere Henseender; — 1202 læs: byggede for begynde.

Opmærksomhed ved disse Pengevæsenets Virken og Forbindelser. — Penge, hvori al Handel vel sluttes, er dog kun for at lette samme, og er kun et Middel for det indirecte Bytte, for Forskjellens Bestemmelse og Afligning i al Omfærd; medens al Handel egentlig beroer paa Tuskning af Vare imod Vare; og Guldet og Sølvet selv, efter de særdeles Egenskaber, er en Vare af høj Værdie, — kun et Repræsentativ for al Værdie, for Erhverv og Formue; hertil maae man endnu have erfaret, at jo mere levende Omsætningerne og Omfærdet var hos Folkene selv, jo mere udbredt, jo fuldkomnere og friere al Samqvem og Forbindelse var imellem Folkene paa Jorden, destomindre blev Midlet i sig selv fornødent og vigtigt; og det er saaledes som Middel absolut uundværligt. Det blev det endnu mindre, jo virksommere Tiltroens og Creditforholdets Indflydelse i Bankindretninger og Vexelvæsenet var.

Saaledes saae man endelig som nødvendig Følge i Udviklingen Papiret i Credit-Forholdet ved Tuskhandlen at optræde tilligemed de ædle Metaller, ei som Vare selv, men som blot Middel: som Penge, som Repræsentativ — ej for Sølv og Guld, — men for Erhverv og Formue. Men Menneskenes Begjærlighed og Sands, bunden til Guld og Sølv, stemplede ikke destomindre Papiirpengene nærmest som Middel til at skaffe sig hine; derfor Papirpengene i de mangfoldigste Rænkespil blot fremstilledes som Repræsentativer for Sølv og Guld. Og dog har nu, gjennem Tidernes Følge, Papirpengesystemet, foragtet, hadet og jo visinok til Manges Ulykke og Nød ofte mislykket og misbrugt, unægteligen godtgjort sig som det fuld-

komnere, det uindskrænkede, ej blot til Enkeltes Besiddelse oprindelig bundne, ej blot subsidiairt, et andet repræsenterende, men selvstændigt Middel, som kunde endog giøre Sølv og Guld aldeles overflødigt i Handel og Omfært. Trods det imod Samme opløftede Fordømmelses-Skrig og den saare almindelige Tanke, at her er ingen Velfærd at vente førend her er ingen Seddelpenge, har det dog for Enhver, der tænkende fulgte dets Gang, allerede viist sig som skikket til paa en overordentlig Maade at kunne suplere Pengemidlet i de indre Omsætninger, og til ved Guldets og Sølvets Omsætninger i de ydre Forhold, at tjene alle Nationers Interesse og indbyrdes udviklede Forbindelser; medens det fremkaldte og udvidede Flid og Vindskibelighed og Handels Omfærd, og skabte Formue og Velstand i saadant Maal og selv der, hvorhen Guldet og Sølvet, som Middel dertil, aldrig vilde have naaet. Saaledes har det allerede for Nationerne godtgjort sig som Middel for Enhver især, til i ejendommelige selvstændige Charakterer at fremskynde og med sin Bistand at kunne følge Flid, Vindskibelighed, Handel og Livsnydelse i den gavnlige Udviklings hele umaadelige Omfang. Her er da for Tank n endelig den siore sværeste Hindring for Nationernes frie Samfærd ryddet tilside; den saalænge fastholdte Nationernes indbyrdes fælleds Trang til det ene indbyrdes fælleds Middel, som ej kan oprindelig være i Enhvers Besiddelse. Her er i Nationernes Retsind og retvise Færd det su.dgyldige, alle Fordringer tilfredsstillende, Repræsentativ for ustandset stigende Erhverv og Formue. Forudsat, at Nationerne hver især ville, hvad de dog i Individerne skal føle at de maa, hvad de dog endelig med Guld-

og Sølvpenge ogsaa maatte; ville ikke nyde fra Andre mere end de kunne yde til Andre, enhver efter den i Livs Vilkaaret beskikkede Deel, da har Enhver især i sit eget Papirpengevæsen nu Midlet til uberegnelig Fremskridt i Flid, Vindskibelighed, glad Livsnydelse og sand Velfærd; De skulle nu ikke skaffe sig Midlet dertil i Sølv og Guld fra Andre; de skulle ikke holde fast ved disse som eneste Repræsentativ for stigende Erhverv og Formue; og behøve derfor ikke, til Trods for egen Attraae, i livlige Omfærd med Andre, ved Monopoler, Handels-Tvang, høj Told og Forbud, at arbeide imod Strømmen, og skabe Hæld tilintetgjørende Forviklinger alt større og større; istedetfor, til friere og friere Udvikling for det selskabelige Menneske-Livs højeste Maal, at lade Landenes indre Omfærd og Handel udvikle sig i egen naturlig ejendommelig Kraft og at lade de udvortes Handels Forbindelser med Kraften fremstaae og voxe. Saaledes Handel, Flid og Vindskibelighed og Pengevæsen virkende i Eet — ingen Tvang i indre eller ydre Forhold — Midlet er tilstrækkeligt til Alle. — Handelen kan ej drage det fra Agerbruget, ej dette fra hiint, ej den ene Virksomhed fra den anden. Unægtelig er det vel, at de ædle Metallers og Myntmassens Løb beroer paa Forholdet i Handelens Omsætninger, men Credit- og Seddelvæsenet har igjen faaet denne saa afgjørende Indflydelse paa Handels- og Formue-Forholdene at deri ere fremstaaede ganske nye Vilkaar.

(Fortsættes)

Indenlandske Efterretninger.

I Institutet for Metalarbejdere er som bekjendt hvert andet Aar Udstilling af Elevernes Arbejder, dog dermed forenet andre, meest danske, gode og skjønne Metalarbejder. Denne Udstilling forefalder i Aar, og blev begyndt sidste Torsdag den 9de. Den vedvarer til Torsdagen den 23de, om Middagen fra 12 til 2. De, som ville see denne Udstilling, og ikke have Adgangskort, betale ved Indgangen 16 ß. til Institutets Fond.

Hr. Forligelsescommissair, Bogtrykker Hempel, hvis høie, indre Sands for Sandheden og Evigheden synes at skærpes desto mere, jo nærmere han er sit virksomme Livs Ende, har i den lahnske Stiftelse den 10de Decbr. f. A., holdt en ligesaa kraftig som skjøn og for Tidernes Tarv passende Tale, hvoraf et Brudstykke, som Prøve, vist ikke vil være dette Blads Læsere uvelkommen:

"Vende Vi vort Blik til en anden Tidsalderens langt farligere Brøst, efterdi den forplanter sig som en Smitsot mellem Sjælene, da bliver det endnu mere vor Pligt, at opsøge Midlerne til at hemme dens Udbredelse. — Ikke havde Man, for to Decennier, ahnet Uhyrets saa hastige Gjenkomst i en ny og — som det synes — rædsommere Skikkelse. — Smerteligt er det tilvisse at skue, hvorledes Uforstand og blind Iver foregive sig, af Algodheds Fader kaldet til at stifte Splid imellem hans Børn, og ved Sofisterier eller vilkaarlige Fordreielser at vanskabe Jesu klare himmelske Lære, hvorledes en blussende Indbildning anspændes, for at ombytte Religion med Spidsfindigheder og daarlige Fabler, og ophøie Bogstaven over Aanden, og skabe Strid imellem Guds Sprog i Fornuften og i Skriften. — Opstyltede paa de Mænds Skuldre, hvis Ynsen og Virken var ofret det guddommelige Kald: at knuse Fordommenes Hydra, adsprede Vankundighedens Mørke og frem-

kalde Lys og Held for Slægten, spotte de selvkloge Drømmere grumt deres Aske, og udskrige hver, der vover mindste Modsigelse fra deres Synsmaade, for Daarer og Gudsfornægtere. — Idet de erklære Andre for seende Blinde, prale de, med al paatagen Ydmyghed, af eget skarpe Syn, og tilstæde ved deres eensidige Anskuelse ingen rolig Undersøgelse, tvertimod Skriften, som byder "at prøve Alt," og selv forklare de Troen ved "en fast Overbeviisning om det Usynlige, det "Overjordiske," der følgelig ene kan grundes paa vor Fatte- og Dømmekraft, Guddommens ypperste Gave, hvorved den paatrykte Os sit Billede. — Ja! de vilde, hvis det stod til dem, formørke Solen, at Natten med dens skumle Gjenfærd atter maatte ruge over Jorden, at vi atter maatte vorde Trældommens Børn, og Troen, Haabet og Kjærligheden forjages af Verden."

(R. A. 132.)

Viborg, den 4 November. I Grensteen By, en Milsvei fra Randers, indtraf d. 24de f. M. den Ulykke, at et vanvittigt Menneske havde faaet fat paa et tilladet Jagtgevær, som han afskjød i sit Hjemsted paa Husets Folk i det de sadde tilbords, og hvorved en Dreng blev dræbt og en Karl let saaret.

Anecdoter. (—7—)

Invalidechefen i den bekjendte galante Frues Krigsetat.

Den yngere Grislev, som udgav Beskrivelser over de europæiske Armeer, spurgtes i et Selskab, hvori en gammel Oberst fandt for godt at ville gjøre sig lystig over ham, om han ei snart vilde beskrive Frue Venus? "hun er allerede ført i Pennen,, svarede den unge Lærde — "men det har hidtil allene manglet mig paa en fortjent og udtjent Invalidechef ved hendes Armee." Obersten gned sig i Panden og spurgte ikke videre, da han følte sig truffen; og alle i Selskabet saae leende paa ham.

Man spurgte Diogen: hvor han vilde begraves efter Døden? "midt paa Marken", svarede han. "Hvad! vil du tjene Dyr og Rovfugle til Føde?" hed det da. "Man maae lægge min Stav hos mig, til at forjage dem med" sagde han nu. — "Men saa har Du jo ingen Følelse længere" — "ja saa kan det jo og være det samme" blev da Svaret.

Kjøbenhavns Børs, den 10 November 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 224		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155½	156 Rbd. Sedl
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	79½	80 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	92	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	57½	58 L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 91.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 14 November 1826.

Om Pengevæsen.

(Fortsættelse; see forr. No.)

I Tuskhandelens første Periode, selv med de ædle Metaller i Byttet, har Handelen imellem Folkeslagerne bevæget sig som en tung ubeqvem Maskine, indtil den rullede lettere hen over de myntede Penge. — Men med befæstet Tiltroe og Vexelvæsenets Virkninger fik Legemet Liv og Vinger, og svang sig over Land og Hav al Jordkloden rundt. — Glimrende var Fuglen at see til med sine brogede Fjedre, og Guldstøvet faldt fra dens Vinger, hvorhen den villigen kom. De vilde alle plukke dens gyldne Fjedre; hvad enten der sørgedes for dens Næring og Lye eller ikke. Hvor den ej blev, der skulde den dog atter fanges og sættes i Buur. Mange bleve ogsaa Burene, men alle for smaae og for svage; og de unyttige, uædle dog dyrekjøbte Fjedre fløj for Vejret, da Fuglen var borte.

Fangedes den ogsaa i Buur, hvor Flid og Vindskibelighed lokkede og man formaaede at gjøre Buret stærkt nok og stort, saa at Fuglen deri kunde trives (thi voxe vil den, det er dens Natur; trives den ej, da svinder den hen og smutter da bort ud af Buret før man agter det) og voxte den ogsaa vel til i Buret, da bliver den netop Buret for stor, maa enten atter hensmægte eller sættes i Frihed. Kun i det Fri bliver den fuldvoxen; og hvor den da finder Troe og Love, som Næring i Haanden, som Stempel paa Omfærdets Middel, der vil den, ej længere i Mistillid og Bedrag betynget med uluttrede Guldvægter, snart skifte den ægte guldgyldne Fjedreham til Livets Prydelse, og svinge sig som Aand hen over Alt. Langt frem paa denne Udviklings Vej har man her Erfaringen for sig. Gjennem mangehaande Forviklingers Følger lever man nu maaske efter en unaturlig fremskyndet Udvidelse i en Tidspunkt af ligesaa unaturlige Indskrænkninger. Som i det Enkelte saa i det Almindelige. Man har seet velsunderede Etablissementer, som ved en ubetimelig fremskyndet Udvidelse med Tiderne ere geraadede i Forlegenheds Forhold, at ville reise sig ved en ligesaa unaturlig Indskrænkning, at ville ved Besparelse i en liden Virke-

kreds, gjenvinde hvad i en større er tabt. Saaledes leder den ene Vildfarelse til den anden, og man gjorde netop derved det relative Tab til positivt uopretteligt; Saaledes fast i al Pengevæsenets Færd og Anliggender over hele Europa. — Man kunde følge disse Forhold i Erfaringens Vilkaar paa mangfoldige Maader. Hvad saaledes Papirspengevæsenet angaaer kunde man fornemmelig mærke sig tvende skarpe Modsætninger. Man har seet, at et Folk som vil forbruge mere af egne og Andres Frembringelser end det selv kan tilveiebringe og erhverve, kan ikke altid beholde ligemeget af ædle Metaller, da disse efterhaanden maatte suplere Forskjellen i Omsætningerne med andre Lande, men har dets Land eller Folk suppleret Pengemidlet med et Seddelvæsen, da kunde det derved og ved det øvrige Credit-Forholdets Forbindelser, mere end nogensinde forhen afsee de ædle Metaller; og kunde, endskjøndt det havde udgivet sin sidste Skilling og Intet ejede, men var endog kommet i en bundløs Gjeld, dog ved Seddelmassens bestandige Forøgelse vedligeholde Priisforholdet i den indre Omsætning og derved dennes Liv, hvorpaa det da er at hele den saaledes spændte Existence beroer, med dens unægtelige og altid voxende Onder, der, hvis de ej behørigen modarbeides, vistnok ende med Tilintetgjørelse i Fordærvelsens Afgrund. Og dog — stormede ikke et saadant Folk under Forviklingernes Vildfarelser og Møje, hen i vild, sandsesløs utøilet Letsind og Yppighed; men agtes i Forviklingerne dets Velfærds Sag og Fremtidens Kald og Krav, da kunde Besparelse og Anstrængelse i den udvidede Kreds med Flid og Vindskibelighed bringe det ud over alt Misforhold i dets udviklede Vilkaars hele Vidtløftighed. Men har man seet Seddelvæsenet ved de alle Omstændigheder altid tilsvarende Bestemmelser virke saaledes med Nytte under de anførte mislige, hvormeget mere saae man det med Held at kunne benyttes, naar Folket havde andre Forhold paa sin Side; naar Seddelmassen rækker Haand til den indre livlige Omfærd i Handel og Vindskibelighed, holder Skridt med dennes Krav og bringer, i Tarvelighed eller Flids Anstrængelse, eller helst begges Forening, Handels-Forholdets Udbytte med Sølv og Guld, eller med Fordelen i Handelens Vexelomsætninger tilbage, altid i indbyrdes stigende Forbindelse. Ogsaa her var en Seddelmassens Forøgelse bleven nødvendig, og en Standsning eller Tilbageholdelse kunde ikke have havt andet end de skadeligste Følger, men saadan Forøgelse blev ikke nødvendig som et Hjelpemiddel for et svækket Legemes sløvede Nervesystem — for en i Uorden kommen Konstitution — derimod nødvendig som et sundt og kraftigt Legemes Trang til dets fuldkomne og ligesaa kraftige Udvikling.

Disse tvende Papirpengevæsenets Modsætninger ere saaledes nu tilstrækkelig gotgjorte i Erfaringen; men saaledes ogsaa for den dannede udviklede Menneskeslægt, som i Papiret, den sandere Fremstilling af Pengevæsen, end som hidtil kun i det blændende Guld og Sølv: ej som et Gode i sig selv, værdigt Menneskets Digten og Tragten, men som et Middel, værdigt dets altomfattende Aands og Evners Stræben og Virken, og ydermere, skjøndt ogsaa her Godt og Ondt ligge hinanden saa frygtelig nær, skjønt istand til at tjene og fremme alt Ondt i gruelig Maal og Maade, dog ligesaa skikket, og end mere til at tjene og fremploje alle christelige Dyder i

Sandheds Vilkaar, og at lære i Nationernes lange Skole disses Nødvendighed for det Heles højeste Udvikling. Tarvelighed og Maadehold, Flid og Forfarenhed, Kunst og Vindskibelighed, Anstrængelse og Udholdenhed, Tro og Love, lige absolut fornødne for under alle Omstændigheder at nyde, for under alle Tilfælde tilfulde at benytte, til alle Tider at fastholde og bevare et saadant Middels Natur, for dermed endelig at kunne, i den alene derved mulige frie Handel og Omfærd mellem Nationerne, uden andres Fornærmelse, uden idelig Grunden og Anlæg paa Rov fra Andre, tilegne sig Frugterne af egen Opofrelse i Selvfornægtelse og Maadehold, af egen Anstrængelse i Flid og Konstøvelse, med den glade Nydelse i Troe og Loves og Retsinds Tryghed og tilfredsstillende Selvfølelse; taknemmelig mod den evige Viisdom og Kjærlighed, der saaledes i ethvert Jordlivets Vilkaar endelig mere og mere leder Mennesket til dets højeste Maal.

Det er saaledes maaskee først nu fra dette Punct i Menneskeslægtens udvidede Huusholdning at man skulde bedømme Seddel- og Papirpengevæsenets Værd, om man end hidtil kun i det Enkelte meest har kunnet betragte og efterspore samme i dets ikke glædelige Virkninger. Det er derhos practisk Christendom at bringe Livets store Gjenstande, der virke paa Vee og Vel for Tid og Evighed, frem til Sandheds Lys, og kun deri kan det lykkes, hvad endnu er Resten af Dagværket værdt. Skulle da vel hiin Gjenstand, der saaledes omfatter Godt og Ondt som den — være det mindre egnet? Ingen Nation, som er i Culturens Samfund og Samfærd med andre, staaer stille

imellem de anførte tvende Modsætninger. Der findes kun udenfor, ej imellem disse, noget fast Punct; man hælder enten til den ene eller den anden Side. Paa denne Bjergskrænt er ingen Stillestaaen, hvo som standser hælder alt til Fald; man maa opad eller falde, og da er Faldet som Sneelavinens Fald i Dalen, hvor da selv det stille fordringsløse Liv dermed uigjenkaldelig begraves. Ved saadan Synsmaade maatte vel Undersøgelse og Eftergrandskning af Pengevæsenets Natur og Vilkaar vinde en højere og ædlere Interesse og Værd ogsaa for den, der ikke gjør Penge-Erhvervet til Maalet for sin Digten og Tragten i Livet. Man maatte da synes, at her staae saadanne Undersøgelser paa den ypperste Standpunct; herfra udføres Tanken til Alt hvad i Verdenslivet efter højere Begreb tjener Slægternes Tarv; herfra griber den Menneskevennens kjerlige Hjerte; herfra gaaer den Haand i Haand med Troe og god Lærdom til Menneskenes sande Vel; finder endelig herfra Vejen til at gjøre Menneskene Venner af det forfængelige Mammon, saaledes som det anstaaer Christne at være det; — klart staaer det herfra i Sandheds Lys for christne Slægter, at det var Troe og Love, som endelig skulde forene og befæste de dannede Folkeslægters venlige Samqvem og Færd i sildigste Tiders Udvikling. Ogsaa her har Ordet af Sandhed talt, og hvo som vilde agte det i Sandhed kunde forstaae det: altid endnu betegner det sig klarere og klarere i Tidens Løb, og vore Dages store Tegn nægte det ikke. Hvad har, som det kaldtes, det dalende Europa at sætte imod det opgaaende Amerika, om dette vilde optræde mod Europa som dettes Folkefærd optraadte selv indbyrdes imod hinanden? hvad

andet end — Tarvelighed og Maadehold, Flid, Konst og Vindskibelighed imod dets Jordbunds uhyre, fristende Overflod, der som saadan da villig tilbyder sig selv — Troe og Love i Tillidens Vilkaar: Aandlivets Magt mod Muldets Vælde: imod dets minerige Afgrundes Sølv og Guld — i hine de venlige Baand, som skal omslynge al Verdens Slægter med Folkelivets christelige Udvikling; i disse de af Ondt selv endnu fastholdte, selv onde, Gjengjeldelsens Lænker.

Betragter man efter de forudsendte Bemærkninger om Pengevæsen i Almindelighed vor egen Stilling og vort Pengevæsens Vilkaar, da vil man snart kunne overbevise sig om at vi have gjennemgaaet en farlig Crisis, hvis skadelige Følger vi aldrig kunne udslette uden rigtig at opfatte det Hele og pleje de nye Vilkaar med Retsind og National-Kraft.

Følger man nu først Sammenligningen med England, da seer man, at dansk Courant-Banksedlerne i sin Tid circulerede i almindelig Handel og Vandel æqvivalent med den paalydende Mynt, og saalænge dette var Tilfældet vedblev ogsaa Myntcirculationen ved Siden af Sedlerne. Det nominelle Cours-Forhold traf egentlig kun Handels Vexelomsætninger, som derfor ogsaa til Landets særdeles Tarv en Tid lang fandt Sted endog under alpari efter Myntfoden; indtil det udvidede, tildeels i fremmede og blandede Vilkaar betingede Handels-Forhold, foruden Bankseddelmassens Forøgelse, gav Tingene en modsat Retning. Det er derfor ingenlunde tilfyldest godtgjort, hvilke Forhold det egentlig var, der oprindelig meest bidrog til dansk Courant-Banksedlens Nedfald i Værdien. Der var endog upaatvivlelig en Tidspunct, hvor en passende Forøgelse af Seddelmassen, skulde, efter Omsætningernes Krav, have været af særdeles megen Nytte for Rigets Handel, Industrie og Pengeomfærd. Den havde tjent langt anderledes til Seddelværdiens stadige Vedligeholdelse end den ofte 10 pCt. pro Anno og i uhældig Cours og andre Tilfælde langt mere skyldende private Credit hos Fremmede med dets ufunderede Vexelvæsen: Rytteriets fordærvelige Vexelroulance, der skjult og svarligen, som alle skjulte Sygdomme, tjente til paa flere Veje at udtømme Handelens og Pengevæsenets Marv. Denne skjulte Kræft, som maaskee bedst skal kunne forklare os nu Misforholdet i vort Coursvæsen under de meest glimrende Handels-Forhold, hvorfra man endog siden har villet gjort det indlysende, at vort nærværende Pengevæsen aldrig i dets Forbedring kunde bestaae, naar ikke hiin Tids kunde bestaae.

Med Nedfaldet i Seddelværdien veeg ogsaa Mynt virkelig mere og mere ud af Circulationen, saaledes til Formindskelse af det almindelige Betalingsmiddels Beløb, derved forhøiet Myntværdie mod Seddelværd og saaledes stedse i Progression mod Svækkelse af Tiltroe til Seddelvæsenet og forøget uundgaaelig Trang til fremmed Credit med al dennes Uhæld. Saaledes var vistnok en Seddelmassens Forøgelse bleven uundgaaelig nødvendig, om endog ikke dertil havde sluttet sig den Nødvendighed, at maatte til denne Forøgelse søge Udveie til Statens Udgivters Udredelse. Det er nu klart, at dette Forhold kræver mere end den almindelige eensidige Bedømmelse, og at den unægtelig var en Lettelse for Folket, kjendes bedst naar man

sammenlignede Hertugdømmenes Vilkaar med de øvrige danske Provindsers under Krigen, indtil Seddelsystemet udbredte sig overalt, og selve de danske Provindsers Vilkaar indbyrdes dengang, og siden da et andet Forhold valgtes og de kun nominal høje Priser endelig traadte ned med den højst betingede Seddelmasse og den Coursbundne Seddel til den virkelig lave, længe ubemærket lave, Standpunct. Det var ikke destomindre aldeles overeensstemmende med Tingenes Gang, at ved saadan Seddelmassens Forøgelse, eller rettere ved denne under saadanne Vilkaar, maatte de ædle Metaller aldeles bortsvinde, og endelig ved flere Sammenstød en uundgaaelig Sedlernes Reduction indtræde. *) Som denne i England indtraadte med de private Bankers Rystelse og den standsede Seddel-Udstedelse, saaledes fandt den her, ved den Bank vi havde, Sted ved et kongeligt Lovbud 1813.

Vi fik derved et aldeles nyt Seddelsystem, der gjorde Ende paa Vildfarelserne, som næsten Ingen havde undgaaet, og satte Skranker for den fast af Alle betraadte Vej til grændseløs Ødelæggelse, vel med Forskrækkelse; men som indskrænket til et bestemt Omfang i Udstædelsen, grundet og sikkret i National-Besiddelsen, garanteret af Konge og Folket som Rigsbank, dog vilde have lønnet den fuldkomneste Tillid og Medvirken. Krigens sidste Tider og Udfald, med Tænkemaadens Retning, maatte imidlertid bringe det gandske anderledes. Det er saare tungt at tænke over en Tidspunct, der omfatter saadanne nationale Uhæld og griber saa forfærdelig

*) Ligesom under saadanne Forhold for et Mynt-Pengevæsen en Mynt-Reduction havde været uundgaaelig.

ind i Manges timelige Vee og Vel. — Naar man derved maa beklage, at Folket maatte i Frygt og Tvivl og bange Tanker oversee dets eget største Tarv i Nøden, kan man dog ogsaa trøste sig ved, at netop derfor ogsaa Egennytten i al sin rovgjerrige Gridskhed dog ikke fik Dinene høit nok op, for da, medens det endnu havde været dens Tid, at see og tilregne sig alle de rene og store Fordele som det nye Pengevæsen for Fremtiden tilbød; men kun den skidne Dieblks Gevinst i Kamp med Almeen-Vel; dette der ei kjendte end mindre mægtede at hævde sig selv. Anderledes end det Riget overgivne Pengevæsens Plan virkelig havde betegnet, og mere indgribende maatte under de saaledes fremkaldte Storme Almeen-Vellet derfor paaagtes i tvungent Cours-Forhold og senere Foranstaltninger, der umuligen kunde bringes i Harmoni med alle hinanden modstræbende Forhold. — Med Prisernes Nedfald, der begyndte med 1814, indtraadte i England videre med 1815 og 16 en Reduction i Seddelmassen, hvis Følger i indre Vexelvirkning gandske lignede den pludselige Coursforbedring her, og Skildringerne deraf ere i Sammenligningen ingenlunde for stærke.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Ved Kongel. Resolution af 15 Aug. 1763 paalagdes Rentekammeret, ei allene at afhænde de Kongel. Domæner i Danmark, Godser, Kirker og Tiender m. v., Kjøbenhavns, Frederiksborgs og Kronborgs Amters Indhold undtagen, men og de Kongel. Godser m. v. i Hertugdømmene; dog hvor uheldig Afhændelsen her i Landet var, eller især i det vordingborgske Rytterdistrikt, er uforglemmeligt. Det er in confesso

at vedkommende Kjøbere have bekommet Godser saaledes, at hvert Træ i de medfulgte Skove kostede omtrent 1 ß. og alt det øvrige tillig med erholdtes gratis. I nærværende Sekel derimod, da det ulykkelige Danmark har været givet til Priis for Rov og Plyndringer, maa Kongen nu for Restancer af Skatter og Afgivter modtage svært behæftede Godser i de danske Provindser, som ere Staten til aarlig Tilsættelse. O! stakkels Danmark. Fra 1765 til 1787 incl. afhændedes i Hertugdømmene Slesvig og Holsten 60 Kongel. Hoved- og Lade- eller Mejeriegaarde, hvorved Skovene, saavidt, efter Beliggenhed og mulig Arrondering, var passeligt og skee kunde, bleve reserverede og aflukkede til største Fryd og Nytte for os og Efterslægten; derhos ere de Kgl. Indkomster ved Afhændelsen formerede saaledes, at ved henimod 100 flere Familiers Bosættelse til Skatteydelse, vel over 100,000 Rd. sl. holst. Kourant aarlig ere vundne for Staten ved denne Afhændelse. Beschreibung der bereits vollführten Niederlegungen Königlicher Domainengüter in den Herzogthümern Schleswig und Holstein, womit zugleich die Aufhebung der Leibeigenschaft, wo sie Statt gefunden hat, verbunden gewesen ist; af Kamphøvner 1787, veileder til saadant Resultat. Hvor uskatteerligt er ikke desuden det fæle Livegenskabs eller Slaveriets Ophævelse. Thi hvad er en Livegen andet end en Slave? Ligesaa trælbunden som Slaven, er han undergivet den skammeligste vilkaarlige Behandling, som ikke rammer Slaven under lovlig Opsyn. Er den personlige Frihed det højeste Gode, og er det sandt, at dette højeste Gode allene kan mistes ved frivillig Afstaaelse eller ved Forstyrrelsen af Andres naturlige Frihed, saa bliver Ejendomsretten over den menneskelige Frihed, eller Livegenskab, ikkun Hjernespind og barbarisk Anmasselse, som er mod Naturloven, og følgelig ei bør nyde Beskyttelse ved borgerlig Lovgivning. Saavel ved denne Frigivelse, som ved Stavnsbaandets Løsning i Danmark 1788, og senere Negernes Løsning fra Slavebaandet i Kolonierne, har den ædle Dannerkonge da stiftet sig det varigste og meest velsignede Minde i Historien, ligesom og den holsteenske Storadel derved nødes til at renuncere paa den formeentlige, vistnok usurverede, Ret eller Uret over Medmennesker; en saakaldet Rettighed, som er den største Skam at existere blandt civiliserede Nationer, ligesom den største Uretfærdighed. —7—

Vel er Cirklens Qvadratur ikke funden endnu — skjøndt man har seet Indbildskhed og Egoisme tilegne sig Opfindelsen, saavel deraf, som af Perpetuum mobile — men det er dog aabenbart, at omfanger Cirklen end det meest mulige, saa bliver den dog i Geometrien ved Udskiftningsvæsenet tilsidesættelig, og Qvadrering, saavidt muligt, for alle Vedkommende der at attraae. Man kan da neppe troe sine egne Øine, naar man, paa Steder hvor Mageskiftning let havde bidraget til dette nødvendige Øiemeeds Erholdelse, seer Lodder i lange og smalle Strimler og andre for Markindretningen meget ubeqvemme Figurer, og naar da tilligemed undres over Eieres eller Lodseieres, saavelsom Landindspecteurers Forblindelse — thi anden Aarsag, om end existerede, kan ikke paavises — og Landvæsens-Kommissionerne kan man nok ikke fortænke, hvor tydelig end Jorderne, til stor Vansiir og Skade, ligge for Dagen. Ja man seer Vedkommende saaledes slagne med Blindhed, at Bønderjorder ere blevne liggende mellem Hovedgaardsjorder, uagtet begge have modtaget Indretning efter Udskiftning under een og den samme Eier; og at en Hovedgaard — Grunden til Bygningerne, Haven og nogle faa Qvadratalen til Stakhaver, eller fornødent Rum til Foder og Korn i Straaet, som ei kan huses, undtagen — har faaet Jorder fraliggende i en Figur af ringe Bredde men over en halv Miils Længde og i tilspidset Form mod Gaarden og alligevel ikkun af faa hundrede Tønder Lands Indhold. Ubekjendte Dæmoner monne herske hist og her, og overalt seer man Mangel paa Drift til Mageskiftning, som ikke har manglet offentlig Anvisning, men dog maa være forsmaaet, enten ved Fordommes og Vanens uovervindelige Magt, eller ved Ligegyldighed og Kortsyn — Uædelhed kan ikke her omtales. Ved Hovedgaarde ere saadanne Misbrug saameget mere beklagelige, som deres udkaarede fortrinlige Bonitet derved ned-

sættes i Værdien til ubeskriveligt Tab for Staten og Individerne. Hvor vanskeligt det er med Udskiftnings Tilendebringelse mellem forskjellige Lodseiere haves Exempel paa ved Farøe, samt de med denne Bye endnu i Fælledsskab værende Byer, da det nu kan være henved 45 Aar siden der paabegyndtes Forslag til Fælledsskabets Ophævelse, hvis Udførelse bestandig er bleven standset formedelst Lodseiernes fælleds Interesse ved Kalkbrudet. Men naar Grunden omkring Kalkbjerget overalt undersøges og man er underrettet om Kalkmassens Omfang, hvad kan der saa længere forhindre Udskiftning, hvis Sinkelse saalænge har været Jordbrugerne til uopretteligt Tab. Ligesaaledes som Oplysning kan lade sig forene med enten Overtroe eller Vantroe, saaledes kan og godt Agerbrug forenes med enten Fælledsskab, eller den forædlede Driftsmaade.

—7—

Ligesom Ødelæggelsens Vederstyggelighed afskyeligst viser sig i den væmmelige Forgyldnings og Forsølvnings, saavelsom al anden skjændig Fordelses Pragt, hvorved Landets Handelsballance undermineres, saaledes forvolder og almindeligt Hang til udenlandske Fødemidler, men især til Liqveurer og Vine, som meget vel kunne undværes, naar Forædling af indenlandske og naturaliserede Frugter anvendes behørig — ja man kan til yderste Lighed og hvorved Kjendere skuffes, producere de meest afholdte — den fordærvelige Underbalance.

Men vi have desværre for mange Exempler paa, at det er kun Røsten i Ørkenen, som opponerer sig derimod, hvilken Ulykke den indenlandske Sølvcours tillige giver Haandrækning. Næsten skulle man troe, at Uvidenhed og Fordomme, hvis Gudinde med tyk Taage omhyller og med søvndyssende Septer behersker de usle Dødelige, havde den forhadte sløvgjørende Enevoldsmagt her. I et Land, hvor Oplysning befordres, og hvor ingen Poper, ingen Munke udbrede Sløret, hvor en viis og god Konge for meer end Aarhundred siden ved fortræffelige Skolebygninger og Lærdoms Befordring overalt, søgte Vankundighed forjaget — skjøndt ikke til hvert

Sogn, som man har seet debiteret, gratis er uddeelt Exemplarer af flora danica — hvor privat Nidkjærhed og Velvillighed har gjort Vidunder, existerer alligevel ingen Higen til reelle Kundskabers Erhvervelse i Almindelighed. Man behøver kun at indfinde sig ved Bogauctioner, for at overbevises om Rigtigheden af denne Beskyldning; thi man vil altid erfare: at den usleste Lecture, Romaner, Røverhistorier og sligt, betales der stundom langt over Indkjøbs- eller Boglade-Priis, men videnskabelige Værker gjelde næsten slet intet. Literaturens Solskin udbredes forgjæves over saadan elendig Smag og havde end den velsignede Sanderumgaards Eier, den nuværende danske Mæcen, Millioner at udøse til Videnskabernes Flor! Denne Hydra modstaaer alt og haaner i alle Stænder den ædle Videlyst. Armod i de fortrinlige og nyttige Kundskaber vedklæber da; saa at og til Omtænkning og Almeenaands Fremmelse — hvorved Selvstændighed, Nøisomhed, Patriotiskhed og alle borgerlige Dyder lyksaliggjør Folket — ingen formaaer at gjøre gjeldende Stemmen: "Carthago est delenda!„

—7—

Blandede Efterretninger.

Ved en betydelig Fabrik "Lysholms Minde" kaldet, beliggende ¼ Miil fra Tronhjem, er mange forskjellige Værksteder, som gjør den til et chemisk Laboratorium en gros. Her haves, med Undtagelse af Smelteovn til Metallernes Smeltning, alle nødvendige Apparater for at kunne i det Store forædle alle Slags Produkter der ere eller i Fremtiden maatte vorde opdagede. De Fabrikater, som i de sidste Aar fornemmeligen ere ved denne Fabrik leverede, ere:

1. Alle Sorter grøn og hvid Sæbe. Grønsæbe-Værkets Sæbekjelder rummer 100 Tønder, og de til denne Vares Produktion udfordrende Indretninger staae i Forhold dertil.

2. Forskjellige Sorter Farver, hvoriblandt den saa kaldte Tronhjems Carmosinfarve, der af Egenskab og Bonitet er lig Engelændernes Persis. Det nærværende Anlæg producerer aarlig

heraf omtrent 3000 Pund; men Driften kan letteligen udvides til mere end det Dobbelte.

3. Calcineret Potaske. Af denne Vare tillade de havende Indretninger en aarlig Produktion af flere 100,000 Pund naar kun den raa Potaske i saadan Mængde maatte kunne erholdes.

4. Rafineret Bordsalt i Topper. Ogsaa de til denne Produktion fornødne Indretningers Størrelse tillade en aarlig Produktion af i det mindste 10,000 Tønder.

Over denne Fabrik enten i det Hele eller de forskjellige Værksteder, bliver en Auktion d. 15 Jan. 1827. (See mere i Norske Rigstid d. A. No. 87.)

En af de Gjerningssager der give Begreb om de umaadelige Midler England besidder, er følgende, som vi efter Dupin anføre: Enhver er mere eller mindre bekjendt med de ægyptiske Pyramider, hine uhyre Masser, som man har regnet blandt Oldtidens Undere. Den største af dem bedækker mere end elleve engelske Acres, og stiger til en Høide af 700 Fod. Dens Indhold udgjør 4 Mill. Cubikmetrer, dens Vægt 10,400,000 Tons, hvilke bragte til en Høide af 11 Metres fra Steenbruders Bund til Jordens Overflade, og 49 Metres til sammes Høide over Basis udgjør saa meget som 624,000,000 Tons hævede til en Metres Høide. De Dampmaskiner som 1820 vare i Drift i England havde i alt 320,000 Hestes Kraft og kunde hæve 862,000,000 Tons til en Høide af en Metre i 24 Timer. Deraf følger, at Englands bemelte Dampmaskiner kunde i mindre end 18 Timer bringe de Materia'ier, af hvilke den store Pyramide er bygt, til den Høide samme har. Efter Herodot arbejdede 100,000 Dagleiere i 20 Aar derpaa. Efter Diodor end flere. Vist er det, at det var Alt hvad en af de mægtigste Monarker i hiin fjerne Oldtid kunde mægte. Følgeligen forholder sig de britiske Dampmaskiners mekaniske Krafts Sum til den

ægyptiske Monark Cheop's Kraft, omvendt som den Tid de behøvede, for at bringe et og samme Værk istand, altsaa som 20 Aar til 18 Timer; og Kraften er altsaa 10,000 Gange saa stor.

I Aaret 1820 var Dampmaskinernes Kraft som anført lig 320,000 Hestes, eller omtrent 2,240,000 Menneskers Efter de mange nye Anvendelser og Forbedringer tør man anslaae den til 3 Millioner. (Br.)

Kjøbenhavns Børs, den 14 November 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 224		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank=Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155½	156 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49¼ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58½	59 L. Sterl.

Anecdoter. (—7—)

Demonax svarede en Spotter, der spurgte ham: "hvormeget Røg man bekom, naar man forbrændte 100 Pund Træe?„ — "Vei Asken, og hvad som mangler i Vægten er Røg„ svarede den skarpsindige Demonax.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 92.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 18 November 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see No. 89.)

VI. Det Keiserlig-Kongelige medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie i Wien.

Tildeels uddraget af et Brev fra X. i W....

Kongen fordrer af sine Chirurger, at de ogsaa skulle udøve Medicinen, og behandle indvortes Sygdomme. Bør man da dadle en Mand, fordi han er og vil være det, han skal? — fordi han bær Navnet af det, som han forestiller, og af det, som udgjør den største Deel af hans Beskjæstigelse?

Heinrich Callisen
i hans Forsvarsskrift "til mine Medborgere" ɔc, 1785. Pag. 7.

Det paa nye aabnede medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie i Wien. *)

I nogle Aar havde Underviisningen ved det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie efter allerhøiest Befaling aldeles ophørt, og Akademiets stolte Bygninger stode med alle deres videnskabelige Skatte lukkede. Længe havde man allerede tvivlet om dette Instituts frugtbringende Vedvarenhed, da man i de lange Krigsperioder ikke kunde strengt forlange den videnskabelige Dannelse af Eleverne, hvilket dog er saa saare nødvendigt for den militaire Medico-Chirurg. Vanskeligt var det altsaa at bibringe mange af disse, Institutets Fremdannelse anbetroede, lærebegjerlige Ynglinge, Begreb om den stille videnskabelige Bestræbelse, der sikkrer den militaire Medico-Chirurg sin egentlige Værd. Vel kommer det i Feldten ikke ene og allene an paa Lærdom; men hvad kan vel bedre i afgjørende Dieblikke give Militairlægen Sjælsstyrke og den Lidende Hjelp, end Frugterne af de Muser, som han redeligen har dyrket i sin Barndom og Ungdom (adolescentiæ et juventutis almæ nutrices atque omnis humanitatis præceptrices, siger Cicero). Jeg har havt altfor mange Kjendsgjerninger og Er-

faringer til ikke at haabe, at en slig Dannelsesanstalt vist ikke for bestandig vilde blive ophævet, og at vor inderlig elskede Monark vilde med sin sædvanlige Kjerlighed for alt Godt og Nyttigt, igjen skjænke dette Institut en fornyet virksom Tilværelse, og dette Haab blev opfyldt ved en allerhøist Resolution af 27de October 1822. — Det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie fik en Form, der passede til Videnskabernes Fremskridt og den store Stifters menneskekjerlige Bestemmelse.

Maatte man i Krigsperioden prise sig lykkelig ved for det første at besidde en Læreanstalt, som gav Armeen, om ikke lærde, dog nogenledes praktisk duelige Mænd; thi til Akademiet sluttede sig 3 velindrettede Kliniker: en medicinsk, en chirurgisk og en obstetricisk, saa vil man nu kunde haabe snart at see fremtræde fra denne nye aabnede Skole, Mænd, som kunde tilfredsstille enhver Fordring af Konsten og den lidende Menneskehed. Og da denne nye tilbagegivne Læreanstalt vil blive besjælet af de reneste Bestræbelser for al videnskabelig Cultur, vil man ogsaa vist med Tiden see en behagelig Væddekamp imellem vort høitagtede Universitet og vor Stiftelse, uden at man i det ringeste har at befrygte Spændinger imellem Mænd af Hoved og Hjerte. Begge Høiskolers Lærere ville vist være lige strenge i Candidaternes Prøve og ikke, ved en utidig Medlidenhed, blive uretfærdige i deres Censur: en uberegnelig Ulykke, thi Erfaring lærer, at Candidaterne stedse tye til den mindre strenge Examination.

Vor Monark har altsaa landsfaderligst og naaderigst beskyttet Akademiets Grundpiller fra den allerede for længe siden begyndte Rystelse og Sammenstyrtning, og det er vel værd at skrive med gyldne Bogstaver hans Allerhøieste Resolution saaledes lydende:

"Jeg vil at det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie skal fremdeles vedblive som et adskilt selvstændigt Læreinstitut, hvor der nu i Fremtiden skal gives den fuldstændige Underviisning i Medicin og Chirurgie, ligesom det skeer ved mine andre Universiteter i mine Stater. Akademiet har saaledes Ret til at meddele Doctorværdigheden til de Elever, som ere dannede efter den nye Studieplan ved Akademiet og ved den rigoureuse Examen sammesteds ere fundne fuldkommen duelige. Jeg bevilger fremdeles, at de saaledes ved Akademiet dannede og derefter graduerede Doctores maae, ved Udøvelsen af deres frie Praxis, have samme Rettigheder, som andre Doctores medicinæ et chirurgiæ ved vore andre Universiteter besidde."

Det vil maaskee være interessant at erfare nogle af de, af Aktstykker uddragne, vigtigste Grunde, der have bestemt vor Monark til at bifalde den nye Organisation af det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie, især som et særskilt og selvstændigt Læreinstitut. (Fortsættes.)

Anmærkning *). Det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie i Wien blev stiftet af Keiser Joseph den 2den, og høi-

tidelig indviet af Akademiets Directeur Ridder von Brambilla 1785. Ene og allene Keiserens dybtgrandskende menneskekjerlige Aand var Aarsag i at denne medicinsk-chirurgiske Militair-Stiftelse blev grundet og med Keiserlig Gavmildhed, endog Pragt, iværksat.

I Aaret 1778 under Krigen med Preussen vare alle Feldthospitaler i den hele østerrigske Armee yderst slet forsynede saavel med Læger som Chirurger, og hele Sundhedspolitiet saa slet bestyret, at endog enkelte Generaler skulle have havt den frimodige Yttring for Keiseren, at det vilde være bedre at overlade de Syge og Saarede til deres Skjebne. Keiseren fordrede ufortøvet en nøiagtig og frimodig Indberetning om alle Mangler og Savn, der maatte findes, hvad Medicinalvæsenet angik, ved deres respective Regimenter og Corps.

En af Generalerne skildrede ei allene med sandfærdige Farver denne slette og beklagelsesværdige Tilstand, men vovede ogsaa at foreslaae Keiseren, at der ufortøvet maatte blive indrettet en Skole, hvori der kunde dannes militaire Læger. Strax bleve de dueligste Lærere i Medicin og Chirurgie beordrede at sammentræde og begynde Underviisningen i et, i en af Wiens Forstæder anviist, Locale: Gumpendorf, som allerede af Keiserinde Maria Theresia havde været indrettet til en Skole for Militair-Læger.

Paa samme Tid blev den store pragtfulde Bygning, det nuværende Josephs-Akademie, begyndt. Bygningen blev i kort Tid fuldendt, og dens indvendige Lokale blev prydet af denne udødelige Monark, ei allene med et stort og sjeldent Bibliothek, men han skjænkede ogsaa Akademiet den noksom berømte anatomiske Samling af Voxpræparater, forfærdigede af Fontana og Mascagni i Florenz.

I Aaret 1786 befalede Keiseren, at den fuldstændige Underviisning skulde begynde under Benævnelsen: medicinsk-chirurgisk Josephs-Akademie, hvis Hovedøiemed skulde være ei allene at befordre al Videnskabelighed i Medicinen og Chirurgien i Almindelighed, men i Særdeleshed være bestemt til at danne duelige Militair-Læger. Akademiets Archiv, som jeg saae i den skjønneste Orden ved Siden af Bibliotheket, hvor Keiserens Büste staaer opstillet med en Inscription: Josephus secundus, hic primus, indeholder mange og hæderlige skriftlige Beviser paa Høiagtelse, som lærde og berømte Mænd fra Udlandet have tilstillet samme.

Johan Peter Frank var af den Formening, som han tydelig tilkjendegav, at Akademiets Grundstøtter aldrig vilde kunne rystes, naar det var hvad det skulde være som lærd Stiftelse for Videnskaben og Staten, imedens den redelig opfyldte hvad den som Skole og Lære-Anstalt skulde opfylde. Akademiet har saaledes virket i nogle og 40 Aar. At Stiftelsen i dens sidste Perioder maatte aldeles ophøre at virke, var at beklage, og man maatte trøste sig med, at dog adskillige for Videnskaben og Staten duelige Mænd vare udgangne derfra. Akademiets nærværende første Direkteur Hofraad Johan Nep. Isfordink's mærkelige Ord i hans Tale ved Høitideligheden den 6te Novbr. 1824, da Akademiet efter allerhøjeste Befaling atter blev aabnet som selvstændig Læreanstalt, ville bedst kunne oplyse hvilken Hovedaarsag der forvoldte dets Lukning.

"Wir scheuen uns jedoch nicht, hier öffentlich zu bekennen, daß in der letzten Zeit die Auswahl excellirender Köpfe für die Schule mehr beschränkt war. Wenn auch in wenige Einzelne der Geist höherer Weihe, den die Akademie so gern allen Schülern verliehen hätte, nicht überging; wenn nicht Alle gleich gediegen, gleich erkräftiget dieß Institut verließen, so frage ich: welcher Schule ist es noch je gelungen, gleichen Segen auf Alle zu verbreiten?"

Mange unge Mænd med videnskabelig

Uddannelse og Hoved have i de senere Aar hos os valgt Chirurgie til deres Brødstudium. Mangel paa duelige Elever kunde altsaa ikke blive nogen Grund til at vort chirurgiske Akademie skulde have samme Skjebne som det Østerrigske, nemlig at blive lukket for en Tid og saaledes standset i dets Virksomhed, forudsat at man fortrinligen vilde opelske disse.

Af slige Mænd kunde Akademiet med Tiden see fremspire duelige Lærere. Jeg siger med Tiden, men da efter Akademiets vedblevne underlige Skik de yngste Reserve-chirurger endnu stedse ere tildeelte de vanskelige Forretninger ved Akademiet og de Forelæsninger som udfordre udbredt Kundskab og grundig Lærdom (see physicalsk, oekonomisk og medico-chirurg. Biblioth. 1794. Pag. 363.) vil man finde deri noget ubegribeligt og næsten komme i den Fristelse, naar man ikke bliver nærmere overbeviist om det Modsatte, at ansee disse af Neo-Examinati holdte Forelæsninger for Sidegrene af den indbyrdes Underviisning, der, saa velgjørende og almeengavnlig den er for Almueskolerne, dog aldrig paa fjerneste Maade kan komme i Betragtning i en videnskabelig Læreanstalt. Gruner dømmer allerede i Aaret 1786 i hans Almanach für Aerzte und Nichtärzte meget ufordeelagtigt om denne Uskik ved det Kongelige Chirurgiske Akademie i Kjøbenhavn. Her ere hans egne Ord: jevnfr. Aaret 1787. Pag. 38-39.

"Man denkt sich das Erziehungsgeschäft so leicht, und irret gar sehr. Was ich selbst nicht habe, kann ich andern nicht mittheilen, und habe ich verworrene Begriffe, so wird der Vortrag gewiß erbärmlich seyn. Hier ist der deutliche und faßliche Unterricht höchst nöthig. Das bloße Wiederkäuen des Callisen giebt keine chirurgische Weisheit, und die kahle Wiederholung der Callisenschen Erklärung einen schlechten Begriff von der tiefen

Gelehrsamkeit. Noch sonderbarer ist es, wenn dem schwachen Lehrer vorgeschrieben wird, (thi svag kan man vel kalde en Lærer, der i en offentlig Attest forklarer at "en nervøs Svindel (vertigo nervosa) fremkommer af Nervesvaghed") was und wie er lehren soll; wenn er in Fächer versetzt wird, wo er ganz Fremdling ist, und er statt der Chirurgie, die er versteht, die unbekante Pharmarodynamik, Botanik u.s.w. lehren muß; wenn er seinen beßern Kentnißen nicht trauen darf, um den Oberaufseher nicht zu beleidigen. Dann giebt es unterthänige Nachbeter genug, aber desto weniger Denker. Dann gewinnet die Chirurgie nicht viel vom Lehrer und Zögling."

Infelix qui pauca sapit, spernitque doceri.

Στ.

Et Par Ord om Dueller i Militairstanden.

Man maa ikke troe, at det var den franske Soldats Politik, som gjorde ham uovervindelig under Revolutionen og Napoleon. Nei! Det var hans Begjærlighed efter, at erhverve sig en, endog nok saa ringe, Deel af den offentlige Berømmelse, hans Frygt for at ansees for feig, og en vis Anskuelse af sit eget Værd som Soldat. Denne Stemning, som Franskmændene ligesom indsuge med Modersmelken, og som alle Regjerings-Forandringernes Contorsioner og Corruptioner ikke formaaede at tilintetgjøre, var Grundvolden til de franske Seire. Den, ved Nødvendigheden fremavlede, ny Krigskonst, hvis Grundsætning er, at udvikle den størst mulige Kraft, og forhøie denne Kraft ved en Hurtighed i Bevægelserne, som deres mindre livlige Fjender ikke forstode at afparere; Libertinage, Rovsyge og terroristisk Frygt, virkede vistnok med, men — Æren gjorde det meste.

Hvorfra stammer den store Receptivitet for denne Følelse af Æren hos dette Folk? Jeg spørger: hos Folket, ikke hos Adelen; thi denne kjender den ogsaa i andre Lande, og har havt den fra Riddertiderne af — men hvorfra have Franskmændene den, som Nation betragtet? ville vi undersøge det, og tør man sige det høit? Af den blandt Folket udbredte Duelaand. I Frankrige duellere Alle. Det er overhovedet en egen Sag med denne Duelleren. Fornuften er, ved første Diekast, færdig at fordømme den, som barbarisk, raa og lovstridig; men man kan dog ikke nægte, at den gjør Omgangen sædeligere og finere, og saaledes forædler Gemytterne. Den lærer at sætte mere Værd paa sig selv, og danner derved en vis Stolthed, der er uundværlig hos Soldaten; den gjør bekjendt med Tanken om Farer og Død, og det Menneske, som i tyve Aar har maattet holde sig bereed til, naar det blev fordret, at stille sig blot for en Pistol eller Klinge, træder sikkert dristigere frem paa Kamppladsen, end det vilde være Tilfældet, om hans Mod i tyve Aar roligen havde slumret. Afgjør Duellen ofte Sagen uretfærdigt; saa har den dog den Følge, at ikke saa let kaade Fornærmelser finde Sted iblandt dem, som hylde denne Afgjørelsesmaade. Istedetfor at avle Fiendskaber, danner den i Almindelighed meget mere Venskab, Kammeratskab, esprit de corps — Soldatens ønskværdigste Egenskab. Det er derfor ustridigt en viis Maxime hos Regjeringerne, at connivere med Dueller, der — trods enkelte Ulemper — har saa moralske Følger. Hvad kan man ogsaa, med Virkning, anvende herimod? Skærpede Anordninger udrette, som Erfaring lærer, intet. Man straffer derved den Behjertede og — Poltronen bliver understøttet.

—3—11—8.—

Marie Stuart ligesaa brødefrie, som skjøn og ulykkelig.

I et i England i Aaret 1823 udkommet Værk: "the Life of Mary, Qveen of Scots; by George Chalmers", bliver Marias Uskyldighed i alle de Forbrydelser, man har paabyrdet hende, tydeligen lagt for Dagen. Disse Forbrydelser lade sig reducere til trende Puncter: Darnleys — hendes Gemals — Mord, Giftermaalet med hans Morder, og hendes Forsøg paa, fra sit Fængsel, at undergrave Elisabeths Trone. — Forfatteren godtgjør: at hun er uskyldig i dem alle tre; allerede Biskoppen af York beviste — til sin Tid — at hun ingen Deel havde i Darnleys Mord. Whitaker, Tybler og Goodael viste i nyere Tider, at Brevene fra hende til Bothwell vare opdigtede. Men — hun giftede sig med denne Morder, og blot derfor hviler Mistanken om den skammeligste Letsindighed paa hende! — Ogsaa her optræder Chalmers som hendes seierrige Forsvarer. Hun blev tvungen til Ægteskabet med ham, af hendes eget Statsraad, og hvori just de spillede en Hovedrolle, som havde sammensvoret sig med Bothwell til Darnleys Mord, og havde lovet Bothwell Marie til Løn for hans Andeel heri. At fralægge hende den tredie Beskyldning, kunde mindst falde en saa værdig Kæmper vanskeligt. Hvo gav Elisabeth Ret til at kaste den, af Rebeller fordrevne, til hende flygtende, Dronning i Fængsel? Hvo kunde betage Maria den Ret, at befrie sig af dette Fængsel paa enhver Maade? Og hvo har beviist, at hun vilde gjøre det paa hendes Tyranindes Trones og Livs Bekostning?

Forfatteren har, med utrolig Flid, samlet alle mulige Papirer og Documenter, daværende

Parlamentsakter og samtidige Krøniker, baade for og imod Maria, excerperet dem og forsynet ethvert, til Beviis trængende, Sted, med Excerpter. Maria var virkeligen et Offer for Catholicismens og Protestantismens Kamp paa hiin Øe. Den første maatte bukke under, og hun — dens Støtte — ligeoverfor en livlig Modstanderske, faldt med den som en Martyrinde.

Det vilde glæde Os, om denne korte Fremstilling, foruden den Interesse den maa have for dem, som ikke kjende Chalmers Værk, kunde bidrage til, at Schillers Mesterværk: "Maria Stuart," hvis det oftere skulde blive opført paa vor Skueplads, vilde blive nydt med mere Deeltagelse, end da Heltindens Characteer endnu var tvetydig.

—3—II—8.—

Ministersentents.

Carl Jais, forhen Præst til vor Frue Kirke i München, og nu Præst til Eutingen ved Pfortsheim, fortæller i sin Bog: "Noch etwas über das bekannte Gutachten der Theologischen Facultet zu Landshut, 1820": "Da jeg kom til Premierministeren, von Montgelas, og han indlod sig med mig — Theologen og Præsten til den første Kirke — i en Religionsstrid, hvori han vilde bevise, at den catholske Religion var den sande, fordi den protestantiske kun var 300 Aar gammel, og fordi alle catholske Skikke skreve sig i det ringeste fra det 4de Aarhundrede; saa kom Samtalen paa Cölibatet. "Besynderligt! Meget besynderligt,, — sagde Excellencen, "at de Geistlige ville gifte dem i en Periode,

da enhver fornuftig Mand søger at gjøre sig fri for Ægtestandens Aag!"

—3.II.8.—

Indenlandske Efterretninger.

Hr. Skræddermester Guidi er, som vi erfare, bleven udnævnt til Ridder af Hans Hellighed Pavens gyldne Milits, saavelsom til den dermed forbundne Værdighed af Palzgreve (equestris auratæ militiæ et comes Palatinus).

Aarhuus, den 11 November. Det herværende danske Skuespillerselskabs Forestillinger, især dets Lystspil, vinde overordentligt Bifald, og tre af sammes fortrinligste Skuespillere, dHrr. Bigum, Voß og Müller junior, have allerede nydt den Udmærkelse at blive fremkaldte. Igaar Aftes saae vi Heibergs anden Vaudeville: Den 28de Januar. Man siger, at Selskabet indstuderer i denne Tid en splinterny Vaudeville, som hedder: Jubelfesten, eller: Fikst du Pæren Zacharias, hvis Handling foregaaer i en af Jyllands Kjøbstæder, og skal være overordentlig vittig.

Aalborg, den 12 November. I forrige Uge er hertil fra Vensyssel overført og ved Vesteraa landet 2040 Gæs. Naar hertil lægges, hvad der fra Himmerland er indført igjennem Østerport og Vesterport, samt de forhen opkjøbte og nu slagtede Gæs, kan let skjønnes, at her ingen Mangel var paa Gaasesteg Mortensaften. En slagtet Gaas kjøbtes ved Færgebroen for 1 til 2 Mark.

Blandede Efterretninger.

De barmhjertige Søstre i Port-au-Prince. Som bekjendt har denne Hovedhavn paa Øen Haiti ingenlunde noget sundt Klima. Omgivet

af moradsige Egne ligger Staden meget dybt, og udsat for de hede Landvinde, saa at der ikke sielden hersker smittende Febre, ja endog den gule, saavelsom sort Brækning. I mange andre Havne savne de Europæere, der blive syge, al Pleie; Hospitalerne ere der sande Dødshuller, og selv for Penge er Hjelp og Pleie ej erholdelig. I Port-au-Prince derimod har fra November 1825 været egne Gardes Malades, (Sygevogtere), som i de offentlige Blade anbefale sig for de Hrr. Kapitainer og Kjøbmænd. En saadan Anmeldelse, indført paa fransk og engelsk i Feuille du Commerce, petites affiches & annonces de Port-au-Prince, af 26de Februari 1826, „Haitis Uafhængigheds 23de Aar (ej glemt at anmærkes paa Titlen), lyder saaledes: Damerne Desirée Manègre, Joseph Popote Kanons Enke, Millienne, Fillette Gireau, Heloise Leger, Guichards Enke og Bonne Goupil, Sygeopvartersker (Gardes Malades, Nurses) have den Ære at bekjendtgjøre for de Hrr. Kjøbmænd og Skibskapitainer paa denne Stads Rhed, at de have indrettet beqvemme, sunde, for Syges Optagelse egne Værelser. De have bestemt deres Priis saaledes: daglig tre Pjastre (Gourds) a 2 Gylden for Skibskapitainer og Officerer, 2 Piastre 50 Centimer for en Matros; Lægebesøg, Sygespise, Medicamenter og Opvartning iberegnet. De der beære disse Damer med deres Tillid staaer derhos Valget af Lægen frit. Deres Addresse er: Mes demoiselles — etc. — Til Slutning anføres: Mademoiselle Popote Kanon taler Engelsk, Tydsk og Spansk. Demoiselle Heloise Leger og Guichards Enke tale Engelsk.

Efter flere paalidelige Vidnesbyrd gives der i Port-au-Prince ej noget bedre Tilflugtssted end disse Huse tilbyde hos de benævnte Demoiselles og Enker, hvilke alle ere om ikke ganske sorte, saa dog meget brunlige; og for ethvert Sygdomstilfælde, visse Mala ej undtagne, er det sikkreste at betroe sig dem; thi de vide, liig Middelalderens Riddersfruer, fortræffeligt og langt bedre at hjelpe, end de Stadens elendige Medikaster, der lade sig kalde Messieurs les Docteurs. Dertil kommer, at Pleje, Opvartning, Kost, Betjening m. m. hos disse Sygevartersker er saa fortræffelig, at man ingensteds i Port-au-Prince finder det bedre, selv for Sunde. Prisen er forholdsmæssig meget billig, da Medicamenter ellers i Stadens to maadelige Apotheker, ere uhyre dyre. Dog hine Damers Husmidler virke bedre end alt hvad Apothekerne levere. Næsten alle de Fremmede der blive syge i Port-au-Prince, og ei anbetroe sig til hine Gardes Malades blive Dødens Offere, medens bemeldte Sygevogtersker derimod redde en stor Deel af dem der tye til dem. Honneur aux Gardes malades à Port-au-Prince.

(Af Columbus, Nov.)

En engelsk Brig, Monark, som var taget, fordi den havde forsøgt at bryde Buenos-Ayres-Blokaden, er lykkeligen undsluppet og ankommet til Liverpool. Efterat den af Priisretten i Montevideo var bleven prisdømt, skikkede man ombord paa den en Priiscapitain og 25 Mand, blandt hvilke 7 Soldater, for at den saaledes skulde bringes til Rio-Janeiro. Den engelske Capitain Hr. Mondell, Skibskokken, og en tredie Englænder lode man blive ombord paa Briggen. Hr. Mondell havde, førend Afreisen, vidst at faae nogle Vaaben skjulte under sin Seng. Omtrent 200 engelske Mile fra Rio lykkedes det de tre Englændere ved Overraskelse at bemægtige sig den brasiliske Capitain og Vagten paa Dækket. De øvrige Brasilier, som vare nede i Skibet, bleve derefter enkelte opkaldte, og af Capitain Mondell grebne og overgivne de to andre Englændere. Disse sammenbandt deres Arme, og bandt dem paa Fordækket. Efterat dette var passeret udsatte man den lille Schaluppe, og nedlod de fangne Brasilier i samme. Paa den sidste af dem løste man Hænderne; og Capitain Mondell tilkastede ham en Kniv og et Compas; og nu bleve fulde Sejl satte til. To Brasilier, blandt hvilke en Officeer, vare frivilligen blevne ombord paa Briggen Monark, og saaledes med samme komne til England. (Columbus. Nov.)

I det polytechniske Selskab for Kongeriget Bayern blev i Mødet d. 16 Aug. d. A. af den

Kongl. botaniske Haves Overgartner Hr. Seitz meddelt en interessant Beretning, hvorefter det var lykkedes ham ved megen Omsorg at naturalisere en endnu sielden i Europa levende Indsekt-Art, den for Farve-Tilberedelse saa vigtige Cochenille, i Drivhuus i den kongl. botaniske Have. Ved omhyggelig Pleie og ved fortsat Studium over dette lidet Dyrs Levemaade var det lykkedes ham ikke allene at bevare nogle ham fra den storhertugelige Have i Weimar tilkomne Exemplarer; men endog at see sine Bestræbelser belønnede, ved at dette Insekt havde hidtil talrigt formeret sig. Dette hældige Forsøg er saa meget mærkeligere, da selv Forplantningen af dette Insekt fra dets Fædreneland Mexiko til de øvrige Dele af Amerika kun efter mange overvundne Vanskeligheder er bleven mulig. Endnu den Dag i Dag finder man den tamme eller Mesteck-Cochenillen kun i deres Plantager eller Haver i Amerika, der befatte sig med denne Avl. Selskabets Centralforvaltnings Commission, som med hæderlig Omtale bekjendtgjorde disse Hr. Overgartner Seitz's Bestræbelser indbyder tillige Naturkyndige til at tage de allerede temmeligen talrige levende Cochenille-Insekter i Diesyn i Havens Drivhuus. (Af Kunst- u. Gewerbe-Blatt. 1826 No. 34, i hvilket Blad man og læser om de forhen gjorte Forsøg paa Cochenille-Insektens Forplantning til Europa; Linne's Glæde ved 1750 at modtage af Rolander, da denne hjemkom fra Surinam, en Cactus cochenellifer med levende Cocheniller og hans Sorg over at de uddøde 2c. I bemelte Blade, Aargangen 1824 No. 52, læses og en Afhandling om Historien af Cochenillens Opdagelse, dens Indførelse i Handelen til Europa m. m.

Anecdoter. (—7—)

En Lærer bankede Eleverne for en liden Forseelse, saaledes, at han blev træt af at fortsætte Behandlingen længere, hvorpaa han holdt inde og spurgte: "har Du nu nok?" "Ak ja!" svarede Eleven — "Naturen er tilfreds med mindre."

En spansk Konge pleiede hver Dag at spille l'Hombre med Overhofmesterinden og Skriftefaderen, hvorved Etiketten var saaledes: Kongen sad i en Lenestol, Overhofmesterinden paa et Tabouret og Skriftefaderen knælede paa en Pude paa Gulvet.

Kjøbenhavns Børs, den 17 November 1826.

Hamburg 2 M.	à	
a vista 226		
Species 231		
Specier solgtes til		
13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler		
pr. 100 Specier	153	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler		
pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	$49\frac{1}{2}$ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{2}$	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	$73\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer		
(af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	$115\frac{1}{2}$	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl.		
Renter pr. 6 Januar	90	$90\frac{1}{2}$ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan		
ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$59\frac{1}{4}$	$59\frac{1}{2}$ L. Sterl.

Information i det italienske Sprog tilbydes af en indfødt Italiener, som besidder Øvelse i at undervise og taler det danske, tydske og franske Sprog. Hvo som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive Navn og Bopæl i en forseglet Billet, mærket Italien, hvilken bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin paa Gammeltorv No. 89.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Treogtyvende Aargang. No. 93.
Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 21 November 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium i forskjellige Stater.

Oplyst i en Række af Breve.

(Fortsættelse; see forr No.)

VI. Det Keiserlig-Kongelige medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie i Wien. Tildeels uddraget af et Brev fra X. i W....

Wenn der Saame des Guten unfruchtbar bleibt, so muß man ihn so oft wieder streuen, bis er gedeiht.

Martin Luther.

Følgende ere de vigtigste Grunde (tildeels allerede fremsatte i Aaret 1799, af J. P. Frank) der bestemte en ny Organisation af det medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie.

Af Resultaterne af de indløbne Priisskrifter om en forbedret ny Organisation af Josephs-Akademiet, fandt man, at en stor Mængde Feil og Mangler vare opdagede ved dette Akademie og det militaire Sanitetsvæsen, saa at endog den offentlige Stemme derover var bleven lydelig. Hensigten med Akademiet, som en Læreanstalt for at danne Saarlæger og Læger forenede i een Person, var ikke bleven opnaaet.

Man havde glemt den Sandhed, at Medicin og Chirurgie er kun een Videnskab, og hvo som ikke tilstrækkelig er oplært i den ene, er heller ikke duelig i den anden. Der gives kun een Natur og kun een Lægekonst, og begge Videnskaber tilsammentagne overstige ikke een Mands Kræfter.

Man havde troet, at en Chirurg, naar han var en god Chirurg, var tillige Medicus, uden dog at have erholdt den fornødne Underviisning ved samme Institut i Medicin*) — og hvor let er det dog

*) Desværre synes denne falske Anskuelse ogsaa at have hos os hørt til Dagens Orden. Callisen har allerede i foranførte Skrift bestridt den. Imedens han, Pag. 10, viser at Cru-

ikke at forene Forberedelsen samt Underviisningen i Medicinen med Chirurgien.

Det er alligevel, naar de ere dannede til duelige Medico-Chirurger, ingen Hindring, at nogle Subjecter af egen Drivt og Overbeviisning isærdeleshed udøve Chirurgie og andre igjen kun allene Medicin. I store Byer vil enhver i sit Fag blive i Særdeleshed søgt og finde sit Udkomme.

---

dition og Humanitet er nødvendig for den unge Saarlæge, og at det var gavnligt for Videnskaben naar Lærerne i Chirurgien tillige vare Doctorer i Lægekonsten, beklager han, at yderst faa ere Chirurger som bære Navnet; at de have hørt chirurgiske Forelæsninger og havt nogen Øvelse i at behandle indvortes Sygdomme, er ikke nok — De ere ikke Chirurger, de ville ikke være Læger, ikke være det de virkeligen ere, ikke bære Navn af den Forretning, de dagligen udøve. Tiden burde dog nu være kommen hvor den unge Medicus med ligesaamegen Iver søgte at forskaffe sig grundige Kundskaber og Færdigheder i Chirurgien, som Chirurger grundige Kundskaber i den theoretiske og praktiske Medicin, og det staaer kun daarlig til med den Syge, som skal underkastes en chirurgisk Behandling eller Operation, naar Chirurgen ikke tillige er grundig indvortes Læge. En Operateur kan have forskaffet sig mekaniske Færdigheder, men den egentlige Medicin lærer ham, hvorledes han i lige Tilfælde, efter den Syges Individualitet, efter dens forskjellige Receptionsevne for Incitamentet, skal anvende eller modificere Paavirkning. Ligesaa beklageligt er det, naar en Chirurg mangler en eller anden vigtig Forberedelses-Videnskab f. Ex. Physik. Mange af Physikens Grene ville lede ham bedre til at modificere dens mekaniske Indvirkning paa den dyriske Organismus. Den almindelige Talemaade: han er en god Chiturg, vil altsaa i

Fremdeles havde man ikke taget Hensyn paa den vigtige Sandhed, at maadelige og slette Hoveder due hverken til at studere Chirurgie eller Medicin, og da Militair-Akademiets Hensigt er at optage ubemidlede talentfulde Ynglinger, kommer denne Sandhed saameget mere i Betragtning, maaskee mere end Akademiets ældre Statut, nemlig at de sammesteds fortrinlig skulle vænnes til Esprit de corps og den Tact, som giver dem en Routine i den egentlige Militairtjeneste.

Endelig fandt man, at Bekostningen til 3 nye Professorer ved denne nye Forandring ikke var for stor; at i en stor Hovedstad, som Wien, en dobbelt medicinsk-chirurgisk Læreanstalt ikke var overflødig, og at, naar Chirurgen fik samme Dannelse som Medicus, vilde den saa ubehagelige Spænding imellem Lægerne og Saarlægerne aldeles ophøre *).

Grunden ikke sige meget." Et andet Sted fortjener det maaskee nøyere med Exempler at stadfæstes, at adskillige puri puti Chirurgi ei heller ere saa aldeles heldige i Diagnosis af chirurgiske Tilfælde, og hvor skulde Mængden af dem lære rigtig at anskue, da der ikke af Akademiets Professorer gives Veiledning i en egentlig chirurgisk Klinik, hvilken sandelig ikke kan meddeles hverken i Forelæsninger eller af unge Mænd nylig i de medicinske Videnskaber examinerede af chirurgiske Professorer.

"Video quod arriseris, sed tamen ita res se habet."

Cic. de natur. Deor. I, 79.

*) At denne Spænding som Hrr. Regimentschirurg Møller mener i sin lærerige Afhandling: "Betragtninger over hvorvidt Qvaksalveriet kan skade (jvfr. Ny Hy-

Saaledes hæver nu Josephina atter sit ærværdige Hoved, omgivet med en ny Glands, af den ædleste Monark begavet ei allene med en Rigdom af alle Midler til Uddannelse, men ogsaa med samme Rettigheder, som tilkomme alle andre Elever af hvert indenlandsk Facultet. Akademiet har nu i dette Aar allerede gjort Begyndelse med at optage det fornødne Antal Elever i Institutets Locale, samt at virke som offentlig medicinsk-chirurgisk Læreanstalt.

---

gæa. Februar 1826. Pag. 126.) kan fremme Qvaksalveriet, lærer noksom Erfaringen hos os. Naar en i den egentlige Medicin ueerfaren Chirurg har længe nok doctoreret paa en eller anden chronisk Patient, saa kommer endelig en saakaldet Wunder- eller Ormedoctor — thi Doctor kaldes de jo alle — og nedstemmer heldigen, ofte ved en vældig Purgantz, den sygelige Erethismus, frembragt ved idelig at give Kampferdraaber Liquor C. C. succinat. Kampfermixturer Elixir. parigoric. Londinens. og andre Incitantia. Sjelden kalder en slig Chirurg en duelig Medicus til Consultation, det maae altid være en Chirurg, og som oftest er det en saadan, der ikke bedre er indviet i den egentlige Medicin end han, som skal kaldes, og hvor ofte kunde man ikke her sande Bibelsproget: Monne en Blind kunne lede en Blind? Ville de ikke begge falde i Graven? Lucas. Kap. 6. V. 39.

Paa en Consultation, hvor der ere forsamlede Flere, kunde vel passende anvendes Martial's Skjemtevers:

Languebam; sed tu comitatus protinus ad me
Venisti, centum Simmache, discipulis.
Centum me tetigere manus aquilone gelatæ;
Non habui febrem, Simmache, nunc habeo.

Στρ.

Til førstnævnte Diemed er der under 26 Febr. 1826 efter allerhøieste Befaling af det akademiske Collegium udstedt følgende Bekjendtgjørelse:

Bekjendtgjørelse angaaende Antagelsen af Elever ved det k. k. medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie.

Ifølge Høie Krigsraads Skrivelse af 10 Januar 1826 har Hs. Majestæt ved allerhøieste Beslutning af 22 Nov. f. A. behaget at bevilge Optagelsen af saadanne Individer af Civilstanden til det 5aarige Studiecursus ved det k. k. medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie, som ere istand til at ernære sig selv.

De Studerende, som ville gjøre Brug af denne allerhøieste Naade, blive ifølge denne allerhøieste Beslutning herved indbudne til at ansøge skriftlig eller mundtlig om at antages til det 5aarige Studiecursus, hvilket hvert Aar begynder med Novbr. hos den k. k. Overfeldtlæge og Directeur for det k. k. medicinsk-chirurgiske Josephs-Akademie Hr. Hofraad Isfordink, dog i det seneste til Slutningen af hvert Aars Juni.

De allerhøist tilstaaede Fordele for disse Elever ved det k. k. Josephs-Akademie ere følgende:

1.) 5 Aars Underviisning i Medicin og Chirurgie ganske uden Betaling.

2.) Ansættelse som k. k. Feldtlæger i Armeen med Løfte om i Fremtiden at rykke op i de ledig blivende Regiments- og Stabslæge-Pladser, naar de Studerende have erhvervet sig Doctorværdigheden i Medicin og Chirurgie.

3.) Lige Ret med de ved det k. k. Arvelandes Universitet graduerede Doctores i Medicin og Chirurgie, med Hensyn til Udøvelsen af medicinsk og chirurgisk Praxis.

Betingelserne ved Antagelsen til dette Studiecursus ere:

a.) Den Ansøgende maa være en Indfødt, og med legale Vidnesbyrd godtgjøre sit ved en indenlandsk Læreanstalt offentlige, forskriftsmæssige og fuldstændigen absolveerte philosophiske Studium, og i enhver Gjenstand af dette Studium være af første Klasse.

b.) De maa være af en sund Legemsconstitution og ei være beladte med noget physisk Bræk, hvilket hindrer dem i Iver for Videnskab og Konst, og i Udøvelsen af deres Kaldspligter i Tjenesten.

c.) De maa ei være over 25 Aar gamle, og maae derfor med legale Døbeattester bevise deres Fødselsaar, ogsaa medbringe troværdige Vidnesbyrd angaaende deres sædelige Opførsel indtil nærværende Tid.

d.) De maa forpligte sig ved en skriftlig Révers, efter endt Lærecursus at forblive fulde 8 Aar i den k. k. Feldtlæge-Tjeneste, uden Haab om nogen Afskedigelse.

Wien, d. 26de Februar 1826.

v. Zimmermann,
k. k. Raad, og bestandig Secretair
ved det k. k. medicinsk-chirurgiske
Josephs-Akademie.

Den theoretiske Underviisning i alle Dele saavel af Medicinen som Chirurgien absolveres fuldstændigen i det bestemte Lærecursus.

En trykt Catalog udkommer derfor ved sædvanlig Tid ligesom ved vore Høiskoler.

Det medicinsk-chirurgiske Klinikum ved Akademiet vil vist opnaae det tilsigtede Øiemed.

1.) Localet er tilstrækkelig rummeligt, saa at saavel de Syge, som de Elever, der tilstedes Adgang til klinisk Veiledning og Øvelser, mangle ikke den tilstrækkelige Plads.

2.) Er der sørget for at der indlægges stedse det fornødne Antal Syge af enhver Alder og ethvert Kjøn.

3.) Og stedse med et uindskrænket Udvalg af de forskjelligste, saavel acute som chroniske, Sygdomme.

4.) Har man den moralske Vished, at den foreskrevne Cuurmethode, Diæt, Pleie o. s. v. nøiagtig bliver fulgt.

5.) Ligeledes har man sørget for, at de i samme Klinikum helbredte Patienter kunne iagttages en rum Tid saavel Reconvalescerende, som aldeles Reconvalescentere.

6.) Er der et passende og med alt Fornødent velindrettet Locale til at kunne foretage pathologiske Obduktioner, Undersøgelse af pathologiske Gjenstande og Opbevarelse af samme.

Eleverne have altsaa her Leilighed til at uddanne dem til duelige Medico Chirurger*)

---

*) Hvad afdøde F. L. Bang virkede ved at lede saavel Læger som Chirurger ved Sygesengen i det ham saa kjære Frederiks Hospital har vor høifortjente Dr. Med. Rahlff meget sandt og træffende anført i sin: Laudatio memoriam beati F. L. Bangii commendans

og findes der efter fuldendt Lærecursus, nogle iblandt dem med særdeles Anlæg til at kunne blive heldige Operateurer, er det ogsaa allernaadigst bevilget at træde ind som Elev i den chirurgisk-praktiske til Fuldkommenhed-Uddannelses Skole. Denne saa fortræffelige Leilighed have vi ene og allene at takke vor menneskekjerlige Monarks Naade. Han har selv overbeviist sig om Nødvendigheden af duelige Operateurer, især i Feldten, og meddeler jeg her den af Keiseren under 9de Februar 1807, Wiener Universitetet allerhøist tilstillede Haandskrivelse, saaledes lydende:

"Jeg har fundet mig bevæget til, at lade nogle unge Chirurger, som ingen Formue have, men som ere flittige og opføre sig vel, danne til gode Operateurer, under den herværende Professor Kern's private Underviisning, og bevilger enhver naadigst ex camerali, som Directeuren for det medicinske Studium, Hofraad Stifft, udvælger og tilmelder Cancelliet, saa længe Underviisningen varer, et aarligt Bidrag af 300 Gylden til deres Underholdning i de sædvanlige Qvartals-Terminer imod gyldig Qvittering af Professor Kern, un-

etc. Hafniæ 1822. pag. 37. Illud idem Nosocomium, quod Defunctum ut perfugium omnium ægrotantium aperuisse jam diximus, sub ejus moderamine ac ductu schola evasit, in qua major pars medicorum, qui suæ artis exercitio patriam nunc valde juvant, hujus ducis ac moderatoris disciplina, præceptis ac monitis fingebatur. Quæres Nosocomio non minori laudi fuit, quam iis, quos Noster ad medici partes idoneos fecit, emolumento.

der den Betingelse, at de forpligte sig til, for den af Staten erholdte Dannelse, i Fremtiden at forblive i mine Arvestater, og der udøve deres Konst."

"Cancelliet vil meddele Hofkammeret denne min Beslutning, for at den kan blive efterlevet."

I dette Institut bliver altid 6 Elever optagne, som Studidirecteuren udvælger af de Disciple, som i to Aar har bivaanet den offentlige Underviisning i Chirurgien, og i denne Tid især udmærket sig ved Talent, Flid og Fremgang. De erholde deres Dannelse ved privat Underviisning, som varer i to Aar, af Professor i den praktiske Chirurgie, Kern, og gjøre i det andet Aar enhver chirurgisk Operation paa de Syge, offentlig i alle Disciplernes og mange af Chirurgiens Venners Nærværelse. Enhver Discipel erholder, saalænge Underviisningen varer, aarlig 300 Gylden, og har efter fuldendt Dannelse, naar Leilighed gives, fremfor andre Krav paa offentlig Ansættelse. *)

(Sluttes næste Gang.)

*) Det er jo naturligt at den Medicus eller Medico-Chirurg, som tillige har erhvervet sig en udmærket Færdighed i at foretage chirurgiske Operationer, kan ogsaa komme fortrinlig i Betragtning ved Besættelsen af høiere Poster; men man maae ynkes over at høre naar indbildske Chirurger ikke undsee sig ved at paastaae, at den Chirurg som har taget Examen Medicum og gjort videre Fremskridt i den egentlige Medicin, ikke mere bør ansees som virkelig Chirurg, og excluderes til velfortjent Straf fra ethvert chirurgiskt Embede. Straffen er vel haard dicteret af disse gode Herrer, thi de bedste, største og beqvemmeste Embeder falde jo i den Danske Chi-

Indenlandske Efterretninger.

En interessant Nekrolog over vor tabte Digter Jens Baggesen læses i Literaturtid. No. 45 og 46. Digterens Sønner har i den Anledning i den Iversenske Avis No. 164 paa deres Tilbagereise ladet indrykke en fra Odense under 12 d. M. dateret Anke over at der ei hos dem var søgt Oplysninger. Fra en anden Haand læses og en temmeligen udførlig i det Hele velskreven Nekrolog over ham (hvori dog nogle Fejl ere indløbne) i Bilagene No. 312, 313 og 314 til Allgem. Zeitung. Af Digtet "Adam und Ewa", som udkommer til Nytaar i Göschen's Forlag i Leipzig, ere Prøver for nylig givne i det i Dresden udkommende Tidsskrift: "Abendzeitung."

---

rurgs Lod. Ved velbemeldte medicinsk-chirurgiske Josephs-Academie kan vel neppe ogsaa hos den yngste Chirurg opstaa den fjerneste Tanke om en slig Grundlov til Befordring i et saakaldet chirurgisk Embede.

En af Akademiets hæderlig, saavel ved Skrifter som Directeur ved den chirurgisk-medicinske Klinik, bekjendte Lærere, Hr. C. B. Zang, med. et chirurg. Doct., har ofte berørt denne vigtige Gjenstand i hans Forelæsninger. I hans Værk: Darstellung blutiger heilkünstlerischer Operationen. Ister Th., Wien 1817. Pag. 12. udtrykker han sig, efter at have anført alt, hvad der grundigen kan anføres, for at den praktiske opererende Chirurg ogsaa bør være grundig Medicus, saaledes:

"Man mag hieraus entnehmen können, daß ein Operateur, der kein Artz ist, ein Ding sey, für das die Sprache einer cultivirten Nation kaum eine Benennung haben dürfte, und dem jede Regierung das Handwerk legen sollte.,,

Men denne Sandhed vil næppe smage.

La verité pure á presque toujours le malheur ou de n'être pas entendue, ou de ne se pas faire gouter.

Prevôt.

Et herligt Digt helliget Baggesens Minde har man fra Frue Brun, fød Münter. Deraf tillader man sig Slutningens Optagelse:

So lange Daniens Sprache lieblich tönet
Im Minnelied und leicht gewobnen Scherz,
So lang Sein "Heilig" durch die Himmel tönet,
Lebt Baggesen in seines Volkes Herz!
Drum brecht Zipressen, brecht des Lorbeers Aeste,
Wall't zu der Stadt, in der sein Herz ihm brach;
Führt heim des hohen Dichters heil'ge Reste,
Hall't Klagetöne, hall't dem Zuge nach!
Zieht ihm entgegen holde Jungfrau'n-Chöre
Die feiernd oft im süßen Lied er sang,
Dem Sohn der Unschuldgrazie zur Ehre,
Ertöne sanft der süssen Stimmen Klang!
Dann ruhe still, benetzt von unsern Zähren,
Du, unsers hehren Sängers heil'ger Staub!
Nicht Frühtingskränze soll dein Grab entbehren,
Nicht das geweihte immergrüne Laub!

Aalborg, den 15 November. "Ligesom man forleden saae det sjeldne Særsyn, at en Ladning Havre indførtes til Randers fra Kragerø, hvilket unægteligen er et mærkeligt Exempel paa den bagvendte Gang, som Handelen tager i vore Dage, saaledes finder man nu den ikke mindre paafaldende Efterretning i Udbyhøilisten, at der den 9de Dennes er fra Randersfjord afseilet en Skipper, Hendrik Jørgensen, af Hornbek, med saltede Sild til Aalborg. — Maa man da ikke ved at see slige Tegn og underlige Gjerninger troe, at Verdens sidste Dage ere nær?"

Aalborg, den 16 November. I Tirsdags løb Hurtigløberen Wulff for en talrig Samling af Tilskuere Exerceerpladsen sine ti Gange rundt i den belovede Tid og derpaa den ellevte Gang extra. Igaar afreiste han fra Aalborg.

Viborg, den 15 November. Hurtigløberen Hr. Philip viste i Gaar sin Færdighed. — Uagtet en gjennemtrængende Østenvind løb han dog to Mile i 68 Minutter.

(Meddeelt.)

I en fransk Journal (Biographies des Contemporins par Mons. de Jouy) findes følgende Efterretninger om en dansk Mand der nyligen døde paa hans Gods ved Avignon, som Taknemmelighed mod den Afdøde ønsker at forplante paa dansk Grund.

Baron Theodor v. Adler, Orlogscapitain og kongelig dansk Kammerherre, var af Danmarks ældste Familier. Hans svage Helbred havde nødt ham, i en ung Alder at forlade Tjenesten, hvorefter han sysselsatte sig med at forbedre Bøndernes Kaar paa hans Gods, hvilke kun havde været trælbundne Hoverie-Bønder, som de fleste Bønder endnu ere i de nordlige Lande, men som af ham fik Arvefæsteskjøder. Han skrev ogsaa et i Danmark høitagtet Værk over Agerdyrkningen, for hvilket Kongen benaadede ham med en Guldmedaille.

Da hans svage Helbred havde bestemt ham til at boesætte sig i et varmere Land, reiste han til Frankrig, og efter nogle Maaneders Ophold i Paris, bestemte han sig for Provence. Næsten 80 Aar gammel gik denne Viismand over til et bedre Hjem, paa et Gods som han havde kjøbt sig 2 Mile fra Avignon. I de 25 Aar han var boesat i Departementet de Waucluse meddeelte han idelig Veiledninger i Agerdyrkningen til hans Naboer, og fremstillede et lysende Exempel af Selvfornægtelse og Dyd til alle hans Medborgere. De Fattiges Trang lindrede han saameget han formaaede, hvorfor hans Minde stedse vil blive alle Menneskevenner kjært.

Blandede Efterretninger.

I det Norske Morgenblad (No. 297) læses en Afhandling om Vigtigheden af en Unions-Ret. "Man seer i alle Unioner, undtagen den norsk-svenske, nemlig: i den Nordamerikanske, i det Tydske Forbund, i det Schweitzerske Edsforbund o. s. v., at

de have oprettet eller anvendt retlige Udveie til de nationale eller unionelle Stridigheders Afgjørelse. Selv i det gamle tydske Rige, som ellers vanskelig kan opstilles som et efterlignelsesværdigt Mønster for en Stats-Union, gaves der dog to retlige Institutioner, nemlig: Kammerretten i Wetzlar og den keiserlige Hofret, som begge vare indrettede i det priselige Diemed, at formindske indvortes Krige mellem det tydske Riges egne Medlemmer. En Sag der synes at qvalificere sig til retlig Afgjørelse for en Unions Ret er den Erstatning som tilkommer en Deel norske Indvaanere for den Skade som blev foranlediget af de svenske Troppers Ophold i Norge, fornemlig efter 14 Aug. 1814. En anden uafgjort Retsqvæstion imellem Norge og Sverrig, er nemlig: om Norge eller Sverrig tilkommer at eie og besidde de Planer og Korter, som, efter Kieler-Tractatens 21de Art., skulde udleveres af Danmark. — Da Norge allene har maattet bære Byrden af Kieler-Tractaten, uagtet begge Riger havde omtrent lige udvortes Fordele deraf, saa synes det blot af den Grund, at Norge og ikke Sverrig er den retmæssige Eier af hine Korter og Planer m. v. Imidlertid er det dog, saavidt vi veed, bestemt ved en Kongl. Resolution af 15 Mai 1816, at de skulle forblive i Stokholm."

For de mange Elskere af Drejerkunsten kan Anmeldelsen være behagelig om et udkommet got Skrift i Faget: Die Drehkunst in ihrem ganzen Umfange. Nach dem Französischen frey bearbeitet und mit vielen Zusätzen vermehrt von Dr. Theod. Thon. Ilmenau bei Voigt 1825. VIII u. 308 S. 8. Mit 95 Abbildd. Et fransk Skrift af Desormeaux, som i franske Literaturblade har været meget fordeelagtigt bedømt, er lagt til Grund i det tydske Skrift, der dog i det Hele mere maa ansees for en nye Bearbejdelse end for Oversættelse. Jen. allg Lit. Zeit. 1826. Egbl. 67.

Anecdoter. (—7—)

Erkebiskop af Canterbury blev ved en stor Hof-Fest ved det londonske Hof en overordentlig korpulent Dame vaer, hvis Figur paafaldt ham; og som han ønskede at vide hvo var. Han spurgte en ung Mand, der stod hos ham, og som ogsaa var ham fremmed, hvo den tykke Soe var? Denne tykke Soe, svarede den unge Mand, med en skarp Tone, er den svenske Ministers Gemalinde; og Moder til den Griis, som nu har den Ære at give deres Herlighed denne ønskede Oplysning.

En Neger, som traf en grædende Bonde ved hans Herres Lyststed paa Landet, erfoer, at 2de Mennesker havde plyndret Bonden og frataget ham baade Klæder og Penge. Negeren var ikke seen med at kaste sine Klæder og opløbe Røverne, dem han med skrækkelig Stemme bød, at give det Røvede tilbage, hvis de vilde undgaae at slæbes øjeblikkelig til Helvede! De bestyrtede Røvere, som troede at have den lede Satan for sig, bade skjelvende at maatte være i Fred, tømmede Lommerne, kastede de stjaalne Klæder hastigst bort og ilede afsted.

Utrolig er den Overtroe eller Dumhed, som en Geistlig, endog en protestantisk Geistlig, i det Schwabiske i Vinteren 1781 viste. Han lod i Skumringen ved en Dreng afskjære et Stykke af Taarnets Klokkereb og kaste ind i hans Gaard oven over Porten, paa det at samme kunde vorde henbragt paa dette Sted i Stilhed og der findes siden uformodentligt; dette Stykke Kirkereeb maatte hans Koe nedsluge for at blive drægtig. I Foraaret 1782, besørgede han sig atter ved saadan Dreng et lige Stykke Reeb af Kirkens Klokke, som hans 19-aarige Kone maatte bruge, som Middel mod Ufrugtbarhed, fordi hun ikke i de første 9 Maaneder havde gjort ham til Fader. O! sancta simplicitas!

Catharine af Medicis gjorde det Løfte: at naar et vist Forsæt maatte lykkes hende; saa vilde hun sende en Pilgrim tilfods ad Jerusalem til, som ved hvert tredie Trin fremad skulde gaae et Trin tilbage igjen. Der fandtes ogsaa en Mand, som havde Kræfter nok til Reisens Foretagelse tilfods, og Taalmodighed tilligemed at udholde den paa foreskrevne Maade, hvorfor han ved Hjemkomsten erholdt betydelige Pengebetalinger, Foræringer og Adelsbrev.

Kjøbenhavns Børs, den 21 November 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 226		
Species 231		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 14 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	154	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49¼	49½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	73	73½ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	115½	116 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	58½	59 L. Sterl.

Information i det italienske Sprog tilbydes af en indfødt Italiener, som besidder Øvelse i at undervise og taler det danske, tydske og franske Sprog. Hvo som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive Navn og Bopæl i en forseglet Billet, mærket Italien, hvilken bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin paa Gammeltorv No. 89.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 94.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 25 November 1826.

Det medicinsk-chirurgiske Studium.

(Slutning; see forr. No.)

Heitern Sinn und reine Zwecke,
Und man kommt wohl eine Strecke.
Göthe.

I en Række af Breve har jeg nu meddeelt Efterretning om det medicinsk-chirurgiske Studiums nærværende Tilstand i adskillige fremmede Stater, og har tillige ved given Leilighed peget paa hvad der i saa Henseende hos os kunde siges at være mindre fuldkomment. Bevidstheden om min rene Hensigt: den at bidrage min Skjærv til Videnskabens Fremme og Fædrelandets Tarv, har væbnet mig med Frimodighed. Da jeg ikke blot har brugt en idealsk Maalestok ved vore formeentlige Mangler og Savn, men, foruden trykte og skrevne Kilder, tillige selv som Øienvidne har indsamlet Erfaringer, saa vil jeg med Rolighed kunne høre det, om Nogen skulde benævne mine Synsmaader og Ønsker: Kabinetsspekulationer, eller hvad andet.

Den Videnskabsmand, som ikke stræber at holde Skridt med sin Tid, og bringe sit Fag paa et høiere Trin, kan maaskee med al udmærket Klogskab iagttage egen Fordeel; sin Kaldspligt imod Menneskeheden opfylder han dog neppe. Hvad og hvormeget jeg ved mine Yttringer skal virke, kan jeg naturligviis ikke forudsee. Det er mig nok, at have udstrøet Sæden, hvilken jeg overlader til den gode Genius at give Væxt. Engang modner vel Frugten. Gutta cavat lapidem non vi, sed sæpe cadendo. — For at man imidlertid kan see, at Endeel af hvad jeg har berørt, ikke er nyt, men allerede for 18 Aar siden, af selve det medicinske Facultets daværende høilærde Medlemmer, er bleven fremført for vedkommende Authoritet, vil jeg af et historisk Aktstykke, en, under 8de Novbr. 1808, i velbemeldte Facultet udfærdiget Betænkning, uddrage de vigtigste Steder. Skulde jeg dertil finde mig anlediget, vil jeg maaskee i sin Tid meddele Mere, og atter og nok engang Mere.

Almindeligt Hospital, d. 25 Novbr. 1826.

Johan Christian Wilhelm Wendt.

Følgende ere de vigtigste Paragrapher af det Kgl. medicinske Facultets Betænkning, dateret 8de November 1808.

"A. Antallet af de Studerende i ethvert Fag maa nødvendigt staae i et bestemt Forhold til Antallet af de Embeder, hvortil de have lovlig Adgang. Der gives nu i samtlige de Danske Stater kun omtrent 30 medicinske Embeder, og der indtræffer som Følger heraf aarlig efter Middeltal kun een, høist to Vacancer. Sættes da, at hver Candidat behøver 5 Aar til sin Uddannelse ved Facultetet, saa lader sig beregne, at naar der bestandig er ved Universitetet 8 medicinske Studerende, hvilket efter det Chirurgiske Akademies Oprettelse har været Middeltallet, og endnu er det i dette Dieblik, saa vil dette Antal være tilstrækkeligt til at forsyne de medicinske Embeder, hvilket og bevises af Erfarenhed, da adskillige brave unge Læger efter fuldendt Studium, formedelst Mangel paa fast Employ, have været nødte til at sætte sig ned paa et eller andet Sted i Provindserne, for derved at søge uvist Brød ved privat Praxis.

B. Førend det Chirurgiske Akademie blev stiftet maatte efter Forordningen af 1774 de chirurgiske Studerende udholde tentamen medicum ved Facultetet, inden de turde ansættes som Regimentschirurger o: d. sl. eller bleve berettigede til medicinsk Praxis. Dette bevægede dengang Mængden til ogsaa at besøge de medicinske Forelæsninger. Ved denne ældre Indretning havde altsaa Facultetets Lærere en mere udstrakt Virkekreds og Indflydelse paa langt flere unge Mænds Dannelse end i den sildigere Tid, hvor Lærernes Stilling ved Facultetet sandelig ikke er opmuntrende.

C. Siden Akademiet blev oprettet, aftog kjendeligen de Studerendes Iver for at dyrke det medicinske Studium under Veiledning af Facultetets Lærere. Vel beholdt Professor Tode endnu sine 200 Rbdlr. i aarligt Gratiale for at holde medicinske Collegia for Chirurger, men kun faa eller den bedre Deel af dem indfandt sig efter denne Periode paa hans Auditorium. Saalig Professor Saxtorphs Forelæsninger over Fødselsvidenskaben havde ligeledes i hans sidste Leveaar langt færre Tilhørere end forhen; og under Tidens Løb formindskedes efterhaanden Antallet af de Chirurger, som toge Deel i eller endog kun bivaanede klinisk-medicinske Øvelser paa det Kongelige Frederiks Hospital.

Alt dette var Følgen af, at tentamen medicum blev afskaffet, og at Facultetet ikke længere havde Deel i at bestemme de chirurgiske Studerendes medicinske Duelighed. Mængden studerer desværre ikke Videnskaben for dens egen Skyld, men kun for at tage Examen og komme i Embede.

D. Det er saaledes Examen ved det Chirurgiske Akademie, hvori Facultetet ingen Deel har, der bestemmer om den chirurgiske Ungdom skal finde det Umagen værd, at høre vore Forelæsninger eller ikke. Enhver Forandring i Personalet, der afholder denne Examen, vil derfor blive kjendelig for Facultetets Lærere, og vil kunne bemærkes af den høie Direction, ved at betragte det Foranderlige i Listerne over vore Tilhørere. Siden Etatsraad Callisen ophørte at examinere ved det chirurgiske Akademie, er det efter samme Lister paafaldende, hvor ligegyldig Mængden har været for den Underviisning vi have tilbudet den, især i Physiologie, Pathologie og den egentlige Medicin.

E. Det Chirurgiske Akademie forlanger vel af dets Candidater, at de skulde indsende Attester over de Forelæsninger, de have hørt ved Facultetet, men der holdes neppe strengt nok over denne Indretning, ved at see nøie paa Indholdet af vore Attester. Sammenlignes Antallet af de mange Chirurger, som aarligen examineres, med Antallet af de chirurgiske Tilhørere, som findes paa vore Lister, saa vil det let bemærkes, at der ere mange iblandt dem, som hverken have besøgt vore Forelæsninger, eller bivaanet de clinisk-medicinske Øvelser paa det Kongelige Frederiks Hospital. Ei heller have alle Attester som Facultetets Lærere have udstedet været anbefalende; men Akademiet har alligevel anseet dem for tilstrækkelige og admitteret Candidaterne. De chirurgiske Studerende vise sig derfor sædvanligen kun nogle faa Gange paa vore Collegia, ikke saa meget for at tage Deel i Underviisningen, som for at tegne deres Navne paa Tilhører-Listerne, og for siden muligen at kunne faae en Attest.

Af disse Puncter vil den høie Direction overbevises om, at Facultetets Lærere ingen Deel have i den tiltagende Ligegyldighed for visse af Lægevidenskabens uundværlige Grene, og at de, saalænge de nærværende Indretninger bestaae, ikke heller see sig istand til at bortfjerne "Hindringerne for deres egen Virksomhed, som akademiske Lærere."

Det medicinske Facultet er efter de nuværende Indretninger, i Sammenligning med de øvrige Faculteter og det Chirurgiske Akademie, en i Virkekreds høist indskrænket Foranstaltning. Da der kun haves 30 medicinske og derimod over 200 civile og militaire chirurgiske Embeder, saa vil den comparative Udsigt til Befordring have den uundgaaelige Virkning, at Antallet af chirurgiske og medicinske Candidater stedse vil forholde sig som 200 til 30, eller at i det mindste nogle og halvtredssindstyve ville vælge Chirurgien, naar 8 vælge Medicinen til deres videnskabelige Bane.

Jo vissere dette er, desto vigtigere bliver den af den høie Direction iagttagede Ligegyldighed iblandt Chirurgiens unge Dyrkere. Chirurgi ere nemlig efter Fundatsen for det Kongelige Chirurgiske Akademie, ligesaavel som Medici, berettigede til uindskrænket Praxis i Medicin og Chirurgie; og den største Deel af den practiske Læges Beskjæftigelser (han kalde sig Medicus eller Chirurgus) ere desuden, endog i Krigstider, efter erfarne Feldtlægers Vidnesbyrd, for det meste medicinske.

Lections-Catalogerne fra det chirurgiske Academie for de henrundne 24 Aar ere næsten uniforme. De vise, at der ved denne Underviisningsanstalt kun læses udførligen over visse af Lægekonstens Grene, og at følgeligen de øvrige ikke foredrages som egne Doctriner, men kun naar andre afhandles, leilighedsviis og uden systematisk Sammenhæng. Saaledes kan Læreren umulig afhandle Physiologia generalis, Pathologia generalis og Therapia generalis, hvilke Grene af Lægevidenskaben, dog saa fortrinligen udmærke den videnskabelige Læge, og skulle ligesom afgive Fundamentet for alle hans practiske, saavel medicinske som chirurgiske, Idrætter. Fremdeles sees af samme Lections-Cataloger *), at

*) Den Lektions-Katalog, som nu ventes, vil sikkert blive underkastet en stræng Kritik, baade en foregaaende af dem der udstæde den, især i Henseende

Fødselsvidenskaben stedse ved Academiet er bleven doceret af unge Mænd, som almindeligen ikke selv have havt Øvelse i denne Green af Videnskaben, og som dertil efter nogen Tid igjen afløstes af andre, som da først skulde indarbeide sig i denne Underviisningsgreen. Det kan vel ikke nægtes, at en saadan Underviisning maa være mindre frugtbringende, end naar Indretningen paalagde de Studerende at lade sig, saavel i det Theoretiske som i det Praktiske, veilede af den beskikkede Lærer i Fødselsvidenskaben og første Fødselshjelper ved Stiftelsen. Fødselsvidenskaben er en alt for vigtig Deel af Lægekonsten, til at den ved et Underviisnings-Institut ikke skulde have sin egen Lærer.

Efter Fundatsen for det chirurgiske Akademie skulle Lærerne ved denne Underviisnings-Anstalt, ved indtræffende Vacancer, succedere hverandre efter en bestemt Orden; Reservechirurgen avancere til Adjunct, denne til Professor og første Chirurg ved Frederiks Hospital, siden til Hofchirurg og til General-Directeur. Ikke at tale om, at herved synes den Inconvenients at være, at naar f. Ex. den yngste Professors ham udmærkende Hovedfag var Anatomie, saa vilde han derfor ikke saa lige være den iblandt sine Colleger dueligste til den praktiske Post i Hospitalet og klinisk Veileder for Ungdommen, endskjønt dette hidtil har været Tilfældet — saa synes dog denne befalede Indretning i det mindste umueligen at være til Fremme for det medicinske Studium iblandt Chirurgerne. Naar Lærerens

---

til de unge Mænd der betroes at docere i vigtige Fag, der fordre at Docenten er vel hjemme i samme, og siden, naar det lærde Publicum faaer den.

Embedsbane er saa bestemt og saa uniform for alle, uden Hensigt til enkelt Mands Yndlings-Videnskab, saa er intet naturligere, end at Alles Studia i Fremtiden ville faae een Retning, meest afpasset efter de Embeder, de skulde beklæde, og at derfor ikke Medicinen, med omtalte dens vigtige Grene, men især Anatomie og Chirurgie, ville dyrkes fortrinligen ved Akademiet, saaledes som det ogsaa hidindtil iblandt dets Elever virkelig har været Tilfældet. — Alligevel berettiger Examen ved Akademiet til medicinsk saavelsom chirurgisk Praxis.

Endnu fra Oldtiden, da Menneskene i Kundskabernes Barndom ikkun kjendte alting i afrevne Stykker, men ikke kjendte de Baand, som forene Videnskabens Grene eller disses Stilling i vore Kundskabers System efter deres indbyrdes Forhold og de Forkundskaber, de fordre, nedledes efter Historiens Vidnesbyrd den Adskillelse, som Vane, Fordomme og paa disse grundet Partiaand igjennem uvidende og barbariske Tider har vedligeholdt, indtil endelig den liberalere Tænkemaade, som nu fører Studium medicum og chirurgicum langt mere Haand i Haand ad samme Bane, har heldigen begyndt at nedrive et saa skadeligt Skillerum, men dog er den ikke fuldkommen ophørte Adskillelse imellem Medici og Chirurgi stor nok til at hindre de Studerende fra indbyrdes Æmulation, og det kan vel ei undgaaes, at ogsaa den Omstændighed, at den ustudeerte Klasse af Læger udelukkende henføres til Chirurgerne, maae lade de Studeerte af disse føle en vis Mangel paa Opmuntring, ja vel en Grad af Hindring paa Veien til ægte videnskabeligt Studium. Det vil vel ogsaa stedse være uundgaaeligt, at de, som egentlig kalde sig Me-

dici, troe sig mindre forbundne til at studere med Alvor Chirurgien, som de dog i Fremtiden her i Byen kun vanskelig, og i Provindserne aldeles ikke, kunde undvære praktisk Kundskab i; omvendt ville Chirurgerne troe sig mindre nødte til et grundigt medicinsk Studium, da dog ingensteds, end ei her i Byen, en Mand kan leve af Chirurgien allene, men de saakaldte Chirurgers fleste Forretninger ere medicinske. De fleste Patienter ere medicinske, og de fleste Læger ere Chirurger; men enhver Læge burde være baade Medicus og Chirurgus; men de hidtil bestaaende Anstalter synes ikke at opmuntre og veilede hertil.

Det har allerede behaget Hs. Majestæt ved et Sundheds-Collegii Oprettelse, at forene nogenlunde den almindelige Omsorg og Bestyrelse af Embedsaffairerne i begge Fag; men dette første saare gavnlige Skridt vil neppe naae sin fulde Frugt, førend ogsaa Examina og derfor ogsaa Læreanstalterne og Adgang til Embederne blive fælles for begge, saa at endog Titlen Medicus og Chirurgus for Fremtiden reent ophørte, uden for saavidt som en enkelt Mand ogsaa hidindtil er kaldet per excellentiam, f. Ex. en Anatom, en Physiolog o. s. v., hvorved man jo ingenlunde har antaget ham for at høre til nogen særegen Art af Læger, men blot at udmærke sig i det Fag, man kaldte ham efter — og det almindelige Navn Læge blev brugt til alle, som gjorde Profession af at helbrede, saavel udvortes som indvortes Sygdomme. En saadan Forening er ogsaa aldeles grundet i Videnskabens Natur: det vil findes ved at sammenligne de bedste Haandbøger i Chirurgie og i Medicin, at de have mangfoldige Kapitler tilfælles, og begge grunde sig aldeles paa de samme Forvidenskaber. Naar alle Læger, som ansættes i Embederne, saaledes henhørte til samme Art (kun forskjellige i Graden, men ei i Arten af Kundskaber) vilde Navnet Læge faae sin rette Betydning, betegne hver den, som forstod at helbrede Sygdomme, uden Hensyn til om disse vare medicinske eller chirurgiske, da vilde derved tillige Enighed og Partieaands Forandring til gavnlig og hæderlig Æmulation, Simplicitet, upaaanket og unødvendig Subordination, Sammenhæng og Hurtighed i Forretningerne opnaaes. Regjeringen vilde ei, ved at skjænke et eller andet af Landets Stæder eller Districter en lægekyndig Embedsmand, staae i Tvivl om han skulde vælges blandt Medici eller Chirurger. De Syge stode ei Fare for at henvende sig til den Urette, og f. Ex. nogle Mile borte paa Landet at søge en blot Medicus, naar deres Sygdom, dem selv uafvidende, e. gr. indklemt Brok, udfordrede en Operation, som ei kunde opsættes. Alle Embeder vilde staae aabne for enhver videnskabelig Læge, naar han gjorde sig duelig dertil, og den dueligere unge Mand vilde ei ugjerne lade sig hensætte i et af de ofte smaae Embeder, som nu kaldes Districts-Chirurgicater, Bataillons-Chirurgicater o. s. v., naar han kunde haabe ved fortsat Flid at opnaae hvad man hidtil har kaldet: Physicater, Regiments-Chirurgicater o. s. v. I Krigstider vilde alle Læger kunde bruges ved Armeerne, og f. Ex. Physici ved Landeværnet. Ved en saadan Forening ophørte de Indvendinger, man synes at kunde frembringe imod den hidtilværende Indretning, at i een By underviser eet Corpus i Medicin og Chirurgie og et andet i Chirurgie og Medicin, og begge give deres Candidater Rettighed til at udøve begge Videnskaber, og

dog ere der to Slags Embeder, og til hvert af disse have kun een Skoles Discipler Adgang, endskjønt alle disse Embeder fordre eens Kundskaber og paalægge eens Pligter.

Den Foreening af det medicinske og chirurgiske Studium, Examen o. s. v., som saaledes Facultetet har bestræbt sig for at vise Nødvendigheden af, kan man tænke sig nøiere eller mindre nøie:

1.) Blot saaledes at alt i øvrigt blev ved det Gamle, kun at det paalagdes de Studerende, at lade sig examinere saavel ved Facultetet som ved Akademiet. Vel vilde paa denne Maade snart den Tid komme, at alle Læger vare Læger, og havde aldeles intet distinctivt som Medici og Chirurgi, og saaledes med Tiden de Indretninger bortfalde, som allene grundede sig paa denne Distinction, og derfor nu synes at udfordre Forandring. Men derved vandtes ei at de tvende Instituter fik fælleds Læreplan, saa at de arbeide hinanden i Haanden; Examen kunde heller ikke saaledes afpasses, at det jo vilde være ubehageligt, endog maaskee ei gandske anstændigt, saavel for det Collegium, som havde examineret først, som for det der havde examineret sidst, om dette i sin Dom over en Candidats Duelighed afveeg fra hiint. Noget af denne Vanskelighed kunde maaske mødes ved blot at lade Candidaterne examineres i Medicin, Pathologie o. d. sl. strictere medicinske Videnskabs-Fag ved Facultetet, men i Chirurgie ved Akademiet; men herved blev dog især Vanskeligheden aldeles ikke hævet i Henseende til Hjelpevidenskaberne, Anatomie, Physiologie o. d. sl.

2.) Langt fuldkomnere, ja endog in abstracto betragtet fuldkomnest, synes alle Inconvenientser at hæves, naar Foreningen strax foretoges, ved den fuldkomneste Sammensmæltning af begge hidtil forskjellige Instituter, saa at Akademiets Lærere indlemmedes i Facultetet og Akademiets Indkomster henlagdes til samme; tvende Examina oprettedes, en høiere og en lavere, efter ovenfor anførte Grundsætninger, som altsaa ikke gjorde Forskjel imellem Lægerne efter Graden, men blot efter Arten af deres Kundskaber o. s. v. Ogsaa troer Facultetet at have godtgjort ikke blot Gavnligheden, men ogsaa Muligheden af en saadan Forholdsregel. Men Facultetet nægter imidlertid ikke, at herved vilde møde adskillige Vanskeligheder, saasom angaaende Professorernes indbyrdes Orden i det saaledes foreenede Facultet, og deres Adgang til ledigblevne Lønninger o. d. sl.

Derfor troer Facultetet:

3.) At en i Hovedsagen fuldkommen, men i Bisagen ufuldkommen Foreening turde fortjene Fortrinet, saaledes nemlig, at saavel Forelæsningerne ordnedes efter fælleds halvaarligen gjentaget Overlæg, paa saadan Maade, at een Plan fulgtes, og Lærerne arbeidede i saadant Sammenhæng, som om de fuldkommen henhørte til eet Institut; fremdeles at vel en høiere og en lavere Examen afholdtes, men begge saavel af Facultetets som af Akademiets Lærere o. s. fr.; men at dog indtil videre, i Henseende til den øvrige Embeds-Stilling, begge Instituters Lærere beholdt deres hidtil havte Plads, Emolumenter og Udsigter for Fremtiden. Ved denne Indretning synes Vanskelighederne mindre nu for Tiden end ved den under No. 2 omtalte, og dog turde derved omtrent de samme Fordele opnaaes. De Studerende vilde da snart ansee sig

som henhørende til eet Studium, og kun være afdeelte efter de forskjellige Grader af deres Forkundskaber, Lærdom og Duelighed, der kunde lade dem adspirere til den høiere og lavere Examen. De ville uden Hensyn til denne Forskjel, ligesom i ældre Tider, besøge saavel Facultetets som Akademiets Lærere, da de vidste at de skulde examineres af dem alle. Enhver Lærer og Examinator fik da igjen Leilighed til at virke paa Mængden og kunde ved passende Strenghed i Examen vaage over, at den Green af Videnskaben, han docerede, blev holden i Agt. Det medicinske og chirurgiske Studium vilde saaledes faae nyt Liv. Alle Candidater fik da ogsaa efter deres ved fælleds Examen udviste Duelighed Adgang til alle Embeder, efter den Grad af Examen de havde taget. Facultetet og Akademiet vilde uformærkt smelte sammen til en enkelt Anstalt.

Angaaende dem, som, forinden den nye Indretning fik taget sin Begyndelse, vare ved et enkelt af Institutterne examineerte, da maatte de vel beholde uforandret Adgang til de Embeder, som de efter de nu bestaaende Foranstaltninger havde Udsigt til at opnaae; men vilde de have Adgang til alle Embeder uden Forskjel, maatte de underkaste sig den foreenede Examen, eller lade sig examinere af det Institut, som de hidtil ikke vare examinerede af, paa hvilken dobbelte Examen vi allerede have nogle Exempler, samt for at opnaae visse Embeder, hvortil saadant udfordres, tage Doctor-Graden.

Hvad angaaer at det chirurgiske Akademies Lærere hidtil ikke have denne Grad, og dette efter den foreslagne Indretning maaskee maatte synes passeligt eller nødvendigt, da kunde Facultetet, som Beviis paa sin Agtelse, tilstille de

Ældre blandt samme, med den høie Directions Samtykke, Diplomet, og det kunde af Regjeringen paalægges de Yngere at disputere pro gradu.

Dersom disse vore Anmærkninger og Forslag maatte finde Directionens høie Bifald, andrage vi underdanigst og ærbødigst paa, at det maatte behage samme, at foranstalte en Sammentrædelse af det Kongl. Chirurgiske Akademies Professorer med Facultetet, for at overlægge samtligen og foreslaae den nærmere Detail."

Trykfejl i No. 93.

S. 1467. L. 12 af Noten læs: paregoricum istedetfor: parigoricum

---

(Indsendt.)

Vinterforing i Norge.

I Anledning af et i Skilderiet fremsat Ønske om Underretning angaaende Vinterforing i Norge, meddeles af en Kjender deraf følgende: Da Norge ethvert Aar har liden Høe- og Korn-Avling, næsten aldrig Overflødighed, men meget ofte Mangel, især paa Høe og Halm til Kreaturenes Vinterføde, saa skeer om Sommeren Indsamling af Løv, Græs og Halm, af alt Slags, fjern og nær. Naar Løvet er fuld og udvoxen, hugger og skjærer man med Segel, Øxe, eller Kniv, som man best kan, smaa Grene og unge Skud af Løvtræerne, binder det i Neg, tørrer det i Luften, og forvarer det til Vinteren; man hugger store Grene og Træer ned, bringer dem hjem og piller Løvet af; ligeledes klatrer man op i Træerne, og piller Løvet af

med blotte Fingre eller Kniv, som man bedst kan, samler Løvet, tørrer samme paa Stedet eller bringer det hjem, og der tørrer det enten i Luften eller paa Loftet, efter Leiligheden og Mængden. Denne Maade er den fornuftigste, da derved ikke ødelægges saa megen Skov, som at hugge baade Grenen og Stammen ned. Alt dette skeer for og efter Høesletten, ligesom Løv og Græs er udvoxet til, og ligesom der er meer eller mindre Hast, eller som man har Folk og Mængde af Skov til; ligeledes samles smaat og stort Græs i Fjeld, Skov og Mark, af Planter, paa hvilke jeg ikke kan opgive bekjendte Navne, og som tildeels ikke findes her. Om Høsten, naar Bladene falde af Træerne, rager, fejer og samler man sammen alt det affaldne Løv man kan, som tildeels er tørret, og deels tørres i Luften og paa Lofter, hvorsomhelst man kan, og derefter lægges op i Dynger til Vinterens Komme. Naar Kreaturene ei længer kan søge deres Føde i Skov eller Mark, men maa fødes i Stald, da gives Smaakreature, Geder og Faar, om Morgenen en Kjærv (Neg) Løv, to og to tilsammen, da de almindeligen staae saaledes bundne, og det store Fæ Hø, tildeels Hø og Halm sammen, alt efter Høets og Halmens Qvantitet og Qvaliteten af det Avlede, desuden gives Malkekøerne imellem Morgen og Middag en Bøtte fuld af Hø, Løv eller Avner allene, eller blandet, hvilket overgydes med varmt Vand og har staaet et Par Timers Tid for at trække og afkjøles; er det Hø allene, da sies Vandet af og gives enhver Ko noget deraf at drikke og derefter Høet i Bøtten, som er af 1 a $1\frac{1}{2}$ Spands Størrelse; til Middag for alle Kreaturene Hø, og ved større Mangel paa Hø nødes man at give Hø og Halm sammen; om Eftermiddagen for enhver Malkeko atter en Bøtte Høe, eller blandet Løv og Avner, og til Aften alle Kreature Høe. Den der har mange Malkekør og ikke kan overkomme at varme saameget Vand til den meldte Bøtte Mad, bruger en stor Kasse eller Kar hvorudi Høe ꝛc. bliver ubblødt og siden uddeelt. Man hugger ogsaa om Vinteren Grene og Stammer ned, af Rønne, Esp og Hæg, skraver Barken deraf og giver Kreaturerne et Maaltid deraf daglig; de afskavede Grene og Stammer af Rønnetræet, kaager man i Vand og giver Kalve at drikke, hvoraf de trives godt og bliver fede, men man maae ikke give Kalvene saameget de lyster at drikke, thi da kunne de drikke sig ihjel deraf; thi dette Vand er ligesaa stærk, som velsmagende og føderiig. Man giver ogsaa Heste lidt deraf paa Hakkelse, istedetfor Bærme. Ellers fødes Heste med Høe, Hakkelse, hvorpaa undertiden lidt Havre eller Meel af Korn, ja ogsaa af Fyrrebark-Meel. Man kan og give Heste og Køer Hakkelse af Ærtehalm, men ikke meget, thi de faae Durchløb deraf. Denne anførte Foring kunde ogsaa tildeels anvendes her, især af det om Høsten af Træerne faldende Løv. For dette Aar er det vel sildigt, men ikke gandske for sildigt til dog at samle Noget, og det vilde være en Erhversgreen for arbeidsløse Folk, ligesom vist ingen gandske vilde nægte Adgang til Steder hvor affaldent Løv kunde samles, især i de knappe Foderaar. Man føder og feder ogsaa Kreature meget godt med Kaalrabi. Ved Søkanten somme Steder fores Kreaturene meget med Blad-Tarre og Tang, som og med Fiskehoveder og Saadant, alt i Bøtter og overgydet og udblødt i varmt Vand; ikke at tale om at ogsaa Køer kan vænnes til at æde Hestemøg, men Tillavningen er Indsenderen ikke synderlig bekjendt.

Hermed $\frac{1}{2}$ Ark Tillæg.

Tillæg til Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, No. 94.

Løverdagen den 25 November 1826.

Den 22de November.

Fred og Glæde over Dagen hvile!
Roser slynge sig i Mindets Krands,
Eviggrønt og Huldskabs Blomster smile
Dig imøde, blidt i Yndets Glands!
Riig paa Glæder Dine Dage glide;
I Dit Hjerte throne varig Fred!
Kummer aldrig nærme sig Din Side,
Fryd og Sundhed følge Dine Fjed!
Ene den hvis Sjel af Godhed flammer
Rolig nyde kan hver Dag, hver Tid.
Dig, o Ædle! jeg min Tak fremstammer:
I Din Veldaad lyser Hjertets Iid.
Nordens og Alverdens store Fader
Altid skytte Dig af Kjerlighed!
Naadens gode Gud Dig ej forlader!
Dig omsvæver Himlens blide Fred!

***

Den danske Stats Folketal.

Den første almindelige Folketælling blev her foretaget i Aaret 1769. En anden, som dog var indskrænket til det egentlige Danmark, skeete i Aaret 1787. Den tredie og sidste blev udført i Danmark den 1ste Februar 1801; og i Hertugdømmene Slesvig og Holsteen i Aaret 1803.

	Personer.
Naar man til Danmarks Folketal, saaledes som samme befandtes 1801, nemlig	926,110
lægger Overskuddet af de i Aarene 1801-1823 (efter Thaarups Statistiks Tabeller) flere Fødte end Døde . .	215,656
og for 1824 Overskuddet, (efter Collegialtid.)	14,756
—1825— antages et lige Overskud	14,756
bliver Beløbet ved Begyndelsen af Aaret 1826 . .	1,171,278

Naar man herfra afdrager Kjøbenhavns Folketal (som 1ste November 1825 var 108,600) bliver igjen omtrent 1,062,678 Mennesker, som er i Gjennemsnit for hver af 683 Qvadratmile som Rigets Areal udgjør, 1556 Mennesker.

I Hertugdømmene Slesvig og Holsteen var i

Aaret 1803 Folketallet	Slesvig.	Holsteen.
Ialt	278,343.	325,743.
Naar man tillægger Overskuddet af de i Aarene 1803 til 1823 (ifølge Ths. Tab.) flere Fødte end Døde . .	39,017.	64,633.
samt for 1824 (efter Pr. Ber. 1825. I. H. S. 80.)	3,016.	5,463.
— — 1825. (efter Pr. B. 1826. I. H. S. 111.)	2,859.	5,681.
saa var Beløbet ved Begyndelsen af Aaret 1826	323,225.	401,520.

	Slesvig.	Holsteen.
som paa hver geographisk Qvadratmiil i Gjennemsnit er	1,970.	2,616.

For Hertugdømmet Lauenburg kan man ikke antage meget over 35,000 Mennesker, eller for en Qvadratmiil i Gjennemsnit omtrent 1,590.

Altsaa i det Hele:

for Danmark	1,171,278.
— Hertugdømmene Schleswig .	323,225.
og Holsteen	401,520.
— Hertugdømmet Lauenburg .	35,000.
I alt	1,931,023.

Dertil kommer:

Island (1800 geogr. Qv. M.)	50,000.
De 17 beboede Færøer	5,200.
Grønland	5,000.
De tre vestindiske Øer, St. Croix, St. Thomas og St. Jan . .	46,600.

Indenlandske Efterretninger.

Kornpriserne have havt en pludselig Stigning, og dette har foraarsaget hos mange af Stadens Indvaanere en ængstelig Tanke om, at der kunde være Mangel at befrygte, eller saa høje Priser, at de bleve trykkende, og at det derfor var ønskeligt, at Foranstaltninger bleve trufne til at forebygge saadanne befrygtede Onder. Er der Grund til meget ængstlige Udsigter? Næppe. Den overordentligen tørre Sommer har vel paa mange Steder havt den Følge, at Høsten har været maadelig; men i det Hele var det kun Vaarkornet der slog fejl. Vintersæden har, nogle Egne undtagen, givet det samme i Skjeppen som i et almindeligt Aar, og det er langt fra, at indeværende Aar kan kaldes et slet Aar, end sige et Uaar, om end det Overskud, der kan blive til Udførsel, maatte blive meget betydeligen mindre end det i nogle Aar i Rad nu, efter de bekjendtgjorte Udførselslister, har været.

Hvad Kjøbenhavns Forsyning i Særdeleshed angaaer, da er der jo nogle faste Regler med Hensyn paa Kornmangels Forebyggelse. Adskillige næringsdrivende Borgere ere paalagte at skulle aarligen have fra November Maaneds Udgang indtil 1 May, Forraader af visse Fødevarer, Korn ꝛc. og Beløbet af disse Forraader hos Bagere, Bryggere, Brændevinsmænd, Spækhøkere ꝛc. er ikke ubetydeligt. Man har og seet, at Magistraten er betænkt paa et overordentligt Oplag, for at der ikke skal være Anledning til Frygt.

For nogle Aar tilbage blev det aarlige Forbrug af Kornvarer for Kjøbenhavn beregnet at være efter Middeltal:

Hvede til Meel . . .	40000	Tdr.
Rug til Meel	80000	—
Byg til Malt	64150	—
Byg til Gryn . . .	39000	—
Erter	15530	—
Havre	61500	—

(See Thaarups Journal for Khavnere. 4 H.)

Dette kan vel antages endnu at være den omtrentlige Kornfornødenhed for Hovedstaden, og det er dog, for en Søe- og Handelsstad i et Kornland, og hvor Kornhandelen ej er bunden ved skadelige Tvangslove, ej tænkeligt, at de idelige Tilførsler ikke skulde kunne afværge al Fare for at hine Qvantiteter ikke skulle vorde tilførte, ja meget Mere; og at de med Tilførslerne tillige tilladte Udførsler jo under den frie Handels naturlige Gang ikke vil overskride Stedets Søgning og eget Forbrug.

For nærværende Tid lønner Udførsler sig end ikke; thi mærkeligt er det nemlig, at Priserne paa de største Handelspladser, saasom i Østersøen: Danzig, Königsberg, Liebau, Riga, og uden for Østersøen, i London, Amsterdam, Christiania, Stokholm, ere lavere end i Kjøbenhavn, saaledes som Priserne stode i samtlige benævnte Stæder d. 14 d. M. Man læste jo og i dette Blad No. 93, hvorledes et dansk Kornskib har tilbageført fra Norge sin Ladning Kornvarer, fordi de ej der kunde finde Afsætning til den forlangte Priis.

Bemeldte Omstændighed, at Priserne i hine Havne ere lavere end her, har sin Grund i at

Høsten, og som Følge deraf Kornets Udtærskning, skeer tidligere i hine Egne, hvorfra Østersøens Kornhandelspladser forsynes, og saaledes staae de Qvantiteter der for Dieblikket hos os ere rede at komme til Torvs, ikke i Forhold til, men ere mindre, end den Søgningen fordrer. Prisernes Reisning er en naturlig Følge deraf, men ligesaa naturlig bliver igjen deres Dalen, efterhaanden som Udtærskningen bliver almindelig, som de Torvene søgende Sælgeres Tal og Forraaders Mængde voxe, og det første og nødvendigste Forbrug er fyldestgjort. "I mange Aar, hedder det i et Stykke herom i Dagen No. 281, have de yderst lave Kornpriser gjort saavel den egentlige Agerdyrkers Kaar, som Enhver der havde sin Hoved-Indtægt af Kornproduction, særdeles trykkende. Dette Aars Høst og høiere Priser aabne nu for en Deel af dem en liden Udsigt til en øieblikkelig Fordeel, men et Forbud mod eller et Paalæg paa Udførsel vilde atter gandske berøve dem denne Udsigt, og derfor kan ingen tænksom Mand med Glæde see en saadan Foranstaltning imøde." Nei sandeligen kan ei nogen Læmpning eller Forandring i det for vort Fædrenelands frie Kornhandel gjeldende System være ønskelig.

Ved den i denne Uge endte Udstilling i Instituttet for Metalarbeider har man hørt Ytringer og Anmærkninger, som foranledige følgende Oplysninger:

Institutet er en Underviisningsanstalt, hvor man ikke maa søge færdigt Metal-Arbeide, men Diemedet er kun, at Eleverne her have Adgang til at undervises i det, som kan tjene til at forskjønne Metalarbeide, saasom: Dreining, Gravering, Drivning, Siselering og Tegning.

Udvidelse af Institutet kan ikke finde Sted, uden i det Forhold, som de aarlige Bidrag til de løbende Udgifter voxe; thi for alle ubestemte Bidrag, saavelsom Renterne af Institutets Capital, er det en antaget Regel, at de lægges indtil videre til Fondet, saa at samme aarlig kan stige, og Indretningen derved alt mere og mere vinde frem til Fasthed. Til de løbende

Udgivter har Institutet omtrent 400 Rbd. aarlig at disponere over, og dets rentebærende Fond i kongelige Obligationer, vil ved dette Regnskabsaars Ende blive 10,000 Rbd. Sølv. Til førstkommende 11te Marts er det 20 Aar siden Institutet blev stiftet.

I Vintermaanederne, fra October Maaneds Begyndelse til April Maaneds Udgang, om Aftenen fra 8 til 10, kunne 60 Elever nyde Underviisning, nemlig 16 hver Aften, og det saaledes: at Nogle nyde een, Andre to og Andre igjen tre Afteners Underviisning ugentlig, alt efter Omstændighederne. Det Aar, i hvilket Udstilling falder i Institutet, begynder Underviisningen 4 a 6 Uger sildigere. Hver Søndag gives 3 Timers Underviisning i Tegning.

Ingen kan nægte, at det jo var ønskeligt, om Institutets Locale i Udstillingstiden var større og lysere, og om der var flere færdige og skjønne Arbeider udsatte, hvorved Interessen kunde være større; men da det til dets egentlige Bestemmelse er baade stort og lyst nok, saasom Underviisningen skeer ved Lys om Aftenen, saa vil nok for det første ingen anden Leilighed være nødvendig; skulde Institutet derimod være saa heldigt, at flere Velyndere, ved aarlige Bidrag, satte det i Stand til Udvidelse, vil der og sikkert blive tænkt paa et rummeligere Locale. Publici Yndest og veldædige Bidrag skylder det, at det allerede er fra et Intet voxet frem til et i sit Fag gavnligt Institut og til at have som ovennævnt erholdt en Capital, hvorved dets Varighed og videre Fremvæxt er grundet. Det tør fremdeles haabe sig anbefalet til Yndest og om Varetægt.

Aarhuus, d. 21de Novbr. Den saakaldte Tyroler-Herkules, Hr. Rappo, har i nogle Aftener viist sine Konster her, til almindelig Beundring. Skjøndt hans Legemsbygning har mere af en Apoll end af en Herkules, viser han dog med Kølle og Kugler en sand herkulisk Legemsstyrke. Naar man ikke selv har seet det, skulde man ikke troe det var mueligt, at han kaster en 40 Pund vægtig Jern-Kanonkugle op mod Loftet med sine Fødder (han skal kunne

kaste den 40 Alen iveiret) og opfanger den med Hoved, Skuldre, Arme, Bryst og Fingerspidsen af den omvendte Haand; at han kaster med 3 Kanonkugler paa eengang for og bag sig, lader dem løbe rundt om Livet paa sig, fra den ene Fingerspidse til den anden, uden i mindste Maade at røre ved dem; saa og den Styrke, hvormed han svinger den tunge Kølle, ja endogsaa, i det han holder denne med udstrakt Arm, lægger den svære Kanonkugle ovenpaa, sætter endnu paa Kuglen et Glas Viin, og ballancerer dermed paa sin Næse. Med smaae forgyldte Kugler danner han Pyramider og Figurer i Luften, hvoriblandt en Regnbue, ved at kaste Kuglerne, saavel foran som bagved, med saa utrolig en Hurtighed at de ei kan tælles; ligeledes med Knive, saa det seer ud som en Ildregn. Hans Spil med tre Stokke, efter Musiken, holder han selv for et af sine sværeste Stykker. I Morgen reiser denne Konstner, som man aldrig har seet Magen til hertillands, herfra til Randers og Aalborg. I Søndags og Mandags var Skuespilhuset propfuldt. Begge disse Aftener gav han sine Forestillinger i Foreening med det herværende Skuespiller-Selskab. I Aften giver han den sidste.

Blandede Efterretninger.

Hr. Charles Hawkes Todd, en af de meest udmærkede Saarlæger, ei blot i Irland, men i hele Europa, døde d. 19de Marts d. A. i sin fuldeste Mandskraft, da man endnu havde Udsigter til længe at have Gavn af hans Virksomhed og Lægekunst. (Der læses talrige gode Bidrag fra ham i Dublin Hosp. Reports; see Gerson's og Julius Magaz. IV B.) Denne værdige Mand, hvis Levemaade var overeensstemmende med hans skjønne Valgsprog: (faire sans dire) efterlod sig en haabefuld og elskværdig Familie, bestaaende af en Enke, ni Sønner og sex Døttre, af hvilke den Ældste er 21 Aar gammel. Ved dette beklagelige Dødsfald dannede sig strax i Dublin en Commission af Læger og Chirurger, blandt hvilke de velbekjendte Navne Renny, Cheyne, Crampton, Colles, Carmichael og Beatty, hvilke aabnede en Subskription til de trængende Efterladtes Bedste. Vicekongen stillede sig i Spidsen med 100 Pund Strl.; derefter 11, meest Læger, hver med ligesaameget; 2 endog med 250 Pd. St. I fjorten Dage var underskrevet 4291 Pd. St. 10 Shl., hvorefter Sir Astley Cooper aabnede med 100 Pund Sterling en lige Underskrift i London. Et saadant Exempel er skjønt. I Tydskland kjendes kun et lignende Exempel, nemlig i Hamborg, hvor for et Par Aar siden en Supskription skeete til Bedste for en afdød meget agtet Læges sygelige Enke og tre Børn; hvilken udgjorde 25,000 Mark Bco.

Kjøbenhavns Børs, den 24 November 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 224		
Species 229.		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 a 12½ ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	153½	154 Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	73½	74 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59¼	59½ L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 95.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 28 November 1826.

Om Pengevæsen.

(Fortsættelse; see No. 91.)

Vi have siden den Tid i det Folket som National-Sag aldeles overgivne Pengevæsen havt et i dets Forbedring fast og stadigt Seddel-Cours-Forhold, men ogsaa dermed en bestandig Dalen i Eiendommenes og Producternes Pris, langt under det naturlige Standpunct, langt under Coursforbedringens Forhold. Det nødvendig betingede Seddelmassens Omfang har ikke kunnet, ikke været betænkt at skulle rette sig efter Omsætningernes Krav. Beløbet var det samme under en Cours af 6 a 800 pCt. og tvungen Cours af 375 pC., som under Alparidet samme efter som før Udløbet af den Indult, der bandt de fleste Summer i Omsætningen. Nødvendigheden bød, at Omsætningens Krav ved alle Værdiers og Prisers Nedtrykkelse til Tusindes og atter Tusindes Ulykke og Nød, men og til den absolut nødvendige Hjelp i saare Meget, maatte rette sig efter det betingede Seddelmassens Omfang og dens endog bestemte Formindskelse. En Afligning, en Overeensstemmelse maatte saaledes efterhaanden bringes tilveje imellem Omsætningernes Krav og Middel, saaledes at denne endelig, befæstet i sig selv, kunde afgive igjen det frie Prisernes, Omsætningens og Erhvervets Regulativ: dette Maalet for alle de store Opofrelser — dette deres Løn og Opreisning! Saalænge nu hiint Forhold i Omsætningernes Krav og Middel i sit indbyrdes Baand, uden anden Indflydelse, fandt Sted, stod det og fast i den omtalte Pengeværdets Forbedring; men da saadanne Omfærdets Vilkaar, der ikke lade sig indtvinge under Pengemidlets Forhold, indtraadte ved Stødet, ogsaa hertil, af den store Hovedpengerevolution, ved de ogsaa her feilslagne Speculationers Krav paa Mynt og Æqvivalent, med alle de mindre Krav derpaa, ved den for Øjeblikket aldeles forsvundne indbyrdes og fremmede Credit; da veeg Pengevæsenets Fasthed i nominel Værdie for Vilkaar, der vare det i og for sig selv aldeles uvedkommende, og det Hele maatte bære, hvad kun skulde falde det Enkelte til Last. Fra at være i en gradviis fast Frem-

skriden kommet Alpari *) nær paa nogle faa Point, nedsattes med den aldeles tilfældige pludseligen fremkomne Cours af over 230 pC. Folkets Formue, dets Erhverv og Pengemiddel indtil 5/6 Deel, Betalingsmidlets Omfang i samme Maade formindsket under alle Modsætninger i Handels og Omfærdets andre Forhold; og vort Pengevæsen var saaledes atter, trods dets indvortes uforandrede Værd, underkastet nederdrægtig Egennyttes Vold paa Fordærvelsens Vej. Et ligesaa aldeles tilfældigt Forhold, som dertil gjemmer i sig selv de modsat mislige Vilkaar, har vel standset Gangen, men Retningen, den hvorpaa i Seddelvæsenet næsten Alt beroer, var umiskjendelig. Enhver paa hvilkensomhelst Maade fremkaldt Coursforværring adderer sig selv i Formindskelsen af Betalingsmidlets Omfang i det Hele. Speculationen var derfor destoværre altfor sikker paa den dalende Cours, naar i Omsætningernes Krav Betalingsmidlets Omfang formindskes, og ikke den dertil svarende Forøgelse kunde tilvejebringes. Det Hele, uden det Paagjeldendes Æqvivalent, maatte i Seddelværdiens Forringelse bære hvad ellers det Enkelte alene uundgaaelig maatte have tilvejebragt eller tilsvaret, og hvad havde bleven, som det burde blive, det Almindelige aldeles uvedkommende.

Og saaledes lærte man af Erfaringen endnu om vort Pengevæsens sidste Crisis, at det, trods de ved Konge, Folk og Stat gjorte Opofrelser vundne Fordele og grundede ypperlige Egenskaber, ikke destomindre har i Forholdet af Omsætningens Krav og Middel været underkastet tilfældige Omstændigheders, selv Vexelroulancens Indflydelse. Med dette Nødvendigheds Vilkaar ledes man imidlertid ogsaa til bedre at paaagte og kjende det Underfundighedens Rænkespil, som det stedse var Regjeringens ivrigste Bestræbelse at standse, og som dog endnu stedse fræk leger med Medborgeres Vee og Vel; men som man maatte troe det snart blev hver Mands Sag, som derfor dog har Sands og Tanke, med Mod og Sandhed i Alvor at møde, saa at, hvor Øvrighed styrer, der Folket selv saaledes handler til Almeenvellets Sikkerhed og Fremme.

Man kan endnu i den sidste Vending følge vort Pengevæsen et Skridt længer, for saavidt muligt af Erfaringen at oversee denne Sag, førend man gjør sig videre Tanker for det Nærværende og Fremtiden, saaledes som det vel maa gjøres nødig for Enhver, der som Borger i Samfundet vil gjøre sig Rede for hvad der ikke blot er det Heles Sag, eller blot hans egen, men er hans Sag i det Heles og det Heles i hans. Ved den sidste Forandring til Coursens Forbedring virkede umiskjendelig de indtraadte Conjuncturer i Kornhandelen. Efterretningen om Indførsels Tilladelse i England hævede Coursen samme Postdag 7 Point, og den har holdt sig i Forbedringen siden. Vel staaer a vista-Bankopapiret nu lavere end Species, og dette kunde lede til særdeles Efterforsken i Coursforholdets Vilkaar, og den Indflydelse som dette kan faae, og den som det ikke bør kunne faae paa det Al-

*) Dette al Velfærdssag absolut vigtige Punkt, der ingenlunde kan tilstede den Tanke, at det skulde være ligegyldigt hvad enten vor Cours er 300 eller 200 pC., naar den kun stedse er omtrent den samme; man maatte da aldrig have tænkt sig hvad blot et Coursforhold af 199½ pCt. vilde betyde i al Landets Omfærd.

mindelige. Det er maaskee kun slet Papir som falbydes. Dog om Banco kan sælges betinget i Slutseddel efter noteret Cours, saa at man rigtignok skulde synes man ikke kunde vide hvad der blev at notere efter, saa skal man jo ikke heller kunne sige om det bedre Papir har noteret Cours paa det slette, eller det slettere paa det bedre. Dette leder rigtig nok i en Uvished, som er besynderlig nok, men som dog nøjere maatte kjendes i dens Grund, for ej at lede til vrang Bedømmelse. Man venter maaskee for Tiden mere Papir end Mynt til Indgang ved Kornhandelen. Lad saa være *)! Det forandrede Kornhandelens Forhold har bestemt Coursforbedringen, og sammenlignende dette med hvad man har læst bemærket om Englands Kornhandel, behøvede man vel at betragte denne Forbedrings Vilkaar noget nøjere, for ogsaa at tænke sig tilsulde hvad en modsat Conjunktur kunde medføre og udfordre. Hvad der er sagt om Englands Kornhandels Forhold til Pengesystemet, det kunde man vel forfølge videre for vort Seddelvæsen.

Da 1 Tde. Byg kostede 2 Rbd. Sedler var det fordi paa den Tid dette var det Forhold, hvori den som en Deel af den hele for Penge falbudne Masse stod til Pengeforraadet i Omfærdet. Da mindre Qvantitet Byg falbødes, og en større derimod forlangtes, fremstod i det Hele en Formindskelse i Betalingsmidlets Omfang mod de højere Prisers Krav; men derimod ogsaa Midlet i sig selv til at modstaae de stigende Priser, saafremt ikke en Beta-

*) Eller har indenrigsk Handel Deel i dette Forhold?

lingsmidlets Forøgelse tilsvarede disses forøgede Krav i Omfærdet. Kornpriserne bære saaledes i Betalingsmidlets Indskrænkning en Nedtrykkelse af den forhøjede Priis, tilmed at de ej kunne stige højere end efter Concurrencen med andre Kornlande.

Saalænge en Specie ikke af Alle udgives for 2 Rbd. Sedler, som almindelig antaget Betalingsmiddel og Æqvivalent, da koster den ligesom en Tde. Byg efter det Forhold den som en Deel af den hele for Penge falbudne Masse har til Penges Forraad i Omfærdet. Falbydes nu færre Specier, eller flere behøves, da fremkommer ogsaa her Betalingsmidlets Formindskelse. Derved forhøjes imidlertid igjen ogsaa Speciens Værdie, som Deel af det almindelige Betalingsmiddel, og giver den saaledes Midlet i sig selv til ydermere at bevirke dens egen forhøjede nominelle Værd, naar ikke Betalingsmidlets Forøgelse i det Hele tilsvarer det forhøjede Krav i Omsætningen.

Men behøves der nu mere Byg, saa det fra Fremmede eller fra Stæder, hvor vor Seddel ej er almindelig gjængse, maa hentes eller hiddrages, da behøves og flere Specier for at anskaffe det, og den forhøjede Værdie af Specier, som Deel af det ved forhøjede Kornpriser i dets Omfang formindskede Pengemiddel, stiger bestandig mere og mere ogsaa ved sig selv. Istedetfor at denne Betalingsmidlets Formindskelse skulde hæve igjen Pengeværdet i det Hele, og at dermed de forhøjede Kornpriser skulde nedtrykkes, stige disse da frit med Konkurrencen, og Seddelvæsenet maa, uden Grund, i Forringelse af dets virkelige Værdieforhold, alene bære, i Forringelsen af dets Nominalværdie, hele Tryk-

ket af det ved Handelskonjunkturerne forandrede Omsætningens Forhold af Krav og Middel, saasom ikke en tilbørlig Betalingsmidlets Forøgelse kan regulere saadant. Landbankerne i England have udstædt Sedler i Forhold til Kornprisernes Stigen; og dette er blevet meget dadlet; men havde vel mindre fortjent Dadel, dersom ingen Seddel-Udstædelse havde fundet Sted, uden at der tillige var sørget for det Offentliges Sikkerhed og ingen Seddel-Udgivelse uden tilsvarende Eqvivalent i Omsætningen. Har England havt Behov for mere fremmed Korn og til høiere Priser; og har i Omsætning derfor udstædt saa mange flere Sedler, da bærer Seddelværdien ikke alene Forringelsen efter dens mod Kornpriserne nødvendige Forøgelse; men alle andre Værdier have paa samme Tid ved denne maattet bære det saaledes behørig fordeelte Tryk af Kornværdets Forhøielse. — Naar Seddel-Udstædelsen kunde saaledes i Kornafgrødernes Forskjellighed det ene Aar imod det andet følge enhver naturlig Stræben mod høiere Priser, da bevarede den, ved at ophæve en unaturlig Prisernes Nedtrykkelse, i Handelen Forraadene fra de overflødige Aar til de Manglende; og en trykkende farlig Priis-Forøgelse modarbeidedes ad den naturligste Vei, saa at Priserne hverken sank under eller steeg over deres naturlige Standpunct. Forraadene bleve ikke i Overflødigheden bortødslede og Productionen ikke ved Mangel paa Afsætning forringet i den blot efter temporair Indflydelse misledte eller forfeilede Retning af Oekonomien; og Forraadene med den vedligeholdte Production var til Rede ved Misvext og andre Conjuncturer. Man kunde heraf tilfulde indsee Vigtigheden af Pengevæsenets behørige Regulativ for Omsætningens afvexlende Forhold i Krav og Middel, og uden denne vil Kornhandel, saalidt som nogen anden Varehandel, trives til sin fulde Gavn og Gode. — Penge og Handel; Handel og Penge afhænge af hinanden paa den meest ømme og indviklede Maade, der ingenlunde lader sig foreene med en vaklende eller forringet Pengeværdie. Kornhandelen udfordrer dertil denne Fasthed i sine Vilkaar, som ikke er nogen anden Varehandel i den Omfang saaledes nødvendig egen. De Handelsforetagender Kornhandelen giver Anledning til efter Dieblikkets Forhold ere næsten altid mislige, efter Tidens Længde under ordnede Forhold derimod sikkre. Det var altid et stort Vidne imod et Lands aktive Kornhandels Vilkaar, naar ved Postefterretning om Prisernes særdeles Stigen andensteds, Kornhandlernes Udsendte maatte fare Landet rundt, for at opkjøbe og betinge hvad overkommes kunde. Dette er som ovenanført kun Dieblikkets Spekulationer, ikke den reelle rigtigere Kornhandels Kalkulationer for længere Tid, og saadanne føre mere end paa een Maade mislige Vilkaar i sit Følge. Man veed at vi have havt endeel gode og frugtbare Aar, dog vare de seneste det ikke. Opkjøb af Forraadene og Oplag i Handelen havde hørt til ordnet Kornhandels Gang og Kalkulation for længere Tid; og disse i ordnet Vilkaar bevarede Oplag havde nu ydet Landet overordentlige Fordele. Men hvor ere nu Forraadene af vore frugtbare Marker, som endog trykkede med deres Velsignelse? hvad er bleven af deres Rigdom, for hvilken man dog nu havde kunnet lære at være taknemmelig, dersom man havde kunnet bevare, og nu benytte hvad

nu svarligen savnes? Naar saaledes forskjellige Forhold afholde Handelsmanden fra Opkjøb til Oplag i Handelen under meget frugtbare, endog efter det forbedrede Agerbrugs Productions Forhold under almindelig frugtbare Aar, da vil, som man nu af Erfaringen har seet, til stort Tab for det Hele, Forraadene bortødsles indtil ogsaa Productions Forøgelsen høist misligen afledes til andre Sider, men og netop som Floden, der efter temporaire Hensigter afledes i sine Kilder til smaae Strømme, for Solheden og Veirliget fortørres og svarligen skal savnes naar den til andre Tider skulde opfylde sin egentlige Bestemmelse og gjøre Nytte. Hvor ere nu Forraadene? og hvo høster nu Frugterne af de Oplag som dermed ere gjorte? Og dog hvo kunde, hvo vilde, hvo turde som Kornhandler have andet end Dieblikkets Speculationer i Tanker der, hvor Penge manglede, og Cours = Forbedringen kunde opsluge al Priis-Forhøjelsens Fordele, saa at Papiret i Pulten uden videre Umage som Bankseddel kunde vinde det samme, saa at den, der solgte paa Tid, at levere det Korn han ikke havde i Oplag, da var den klogeste Kalkulateur for Tidens Længde. Hvad Under da at Forraadene, forsaavidt de ikke tildeels tabtes, tildeels forringedes ved Misgreb og Afveie i Landhuusholdningen, da ere gaaede for Spotpriis til Fremmede endog med Tab i Fragt, Expenser, ja Commissions og Forskuds Provision &c. &c.; og hvad Under at man nu ikke, uden i Forbindelse med svære mislige Vilkaar, kan drage nogen Fordeel af de forandrede Conjuncturer, hvorover dog Mængden i dette Dieblik allerede ængstes.

Dette var da endnu et Erfarings Blik paa vort Pengevæsens inderlige Forbindelse med

Kornhandelen og begge disses særdeles indbyrdes Forhold i Landets Velfærds=Sag. Dog ogsaa her maatte man holde fast ved det Nødvendigheds Vilkaar som Erfaringen har godtgjort; og hvorunder ogsaa dette Forhold maatte henregnes som uundgaaeligt, for endelig at see Danmarks Pengevæsen nærme sig dets fuldkomne Udvikling. Derfor var da ogsaa Forraadenes Tab og tildeels Productionens Forringelse i den egentlige Kornavl ad samme Vei, medens den dog endnu ved det stille fremskridende Avlsbrug ad en anden forøgedes, — selv den nærværende Conjuncturs Mislighed, — Alt, at ansee som uundgaaeligt Onde i samme Forbindelse.

Her standser Erfarings=Blikket med Aaret 1826. Dets Udgang gjemmer Lærdom paa Lærdom for Pengesag, Handel og Landbovæsen. — Taus har man kunnet sidde hen at see paa Tidens Udvikling under bydende uundgaaelige Nødvendigheds Vilkaar. Det er brudt i Udviklingens Følge, og gid at her maatte være Maalet for de tunge Erfaringens Lærdomme, som var det danske Folks oekonomiske Vilkaars Udvikling nødvendig. Maatte man endelig herfra kunne forene alle Hovedpuncter i Eet, og hæve al unødvendig og skjult, høistskadelig Modvirkning i de indbyrdes Forhold. Maatte endelig Danmarks Landbrug, Handel og Penge: Handel, Penge og Landbrug: Penge, Landbrug og Handel i ærlig retviis Borgeraandens Tanke og Færd forene sig som eet System til Almeen=Vel og Fremtids Held i Sandheds Vilkaar. O! at vort kjære Fædreland maatte snart nyde dette Hæld!

(Fortsættes.)

Spørgsmaal.

(Indsendt.)

Er Udførsels-Told paa Korn og andre raae Landsproducter en Skat paa Landmændene, som kunde ansees rigtig fordeelt saaledes:

a) Til Fordeel for Statskassen af det Qvantum der udføres til Fremmede.

b) Til Fordeel for Kjøbstæds Indvaanere og Andre, der ikke leve af Agerbrug eller have Indkomster efter Capitels-Taxt, af det Qvantum disse fortære eller bearbeide. Dette synes at grunde sig paa den Forudsætning, at i et Land som Danmark, maae Udførsels-Priserne ansees for at være Varenes sande Værdie, og at følgelig, naar Udførsels-Told existerer, Kjøbstæds-Indvaanerne kjøbe deres Forraad af Bonden til saameget lavere Priis som Tolden udgjør, og altsaa derved nyde denne Deel af Skatten.

Det vilde være ikke mindre nyttigt end interessant, at see denne vigtige statsoeconomiske Qvæstion behandlet af oplyste sagkyndige Mænd.

Indenlandske Efterretninger.

Den nylig afdøde Geheimeraadinde von Numsen har et Sted i vor Historie. Hun var en Søster af Kong Christian den Syvendes Yndling Grev Holck, ægtede Overkammerjunker Geheimeraad v. d. Lühe og blev Overhofmesterinde hos Dronning Caroline Mathilde; men fik Afsked 1770, (see J. Kr. Høsts Struensees Ministerium.) Efter von der Lühes Død giftede hun sig med Overkammerjunker Geheimeraad Numsen, som hun ogsaa overlevede. Hun efterlader sig Navn af en forstandig og agtværdige Dame.

Skibet Frau Anna Margrethe af Flensborg, Skipper M. Hochreuter, bestemt til Hull med Byg, er den 9 October sjunken i Nordsøen. Mandskabet reddede sig i Baaden, blev følgende Dag taget ombord paa en hollandsk Brig, og siden af en Lodskutter sat i Land til Yarmouth. Den 28 October tørnede Galeasen Flora, bestemt fra Gothland med Kalk og Bræder til Hjemstædet Rostok, under Indseilingen til Christiansøes Havn imod Klipperne, og blev derved saa læk, at Vandet, uagtet der pumpedes af al Kraft, steeg op og antændte Kalken. For at frelse Fæstningen blev der hugget Hul i Skibet og dette sænket. Galeasen Stadt Wismar, bestemt fra Leith til Hjemstedet Wismar, er den 7 strandet østen for Skiverenden, 3 Mile Vesten for Høien. Mandskabet, 7 Mand, er tilligemed dets Tøi og endeel af Takkelagen bjerget; men Skibet staaer ikke til Redning.

Odense, den 24 November. Natten imellem den 10 og 11 dennes, Kl. 12 eller 1, opkom Ildsvaade i Arvefæster Lars Larsens Gaard i Østerskjerninge. Manden med Familie og Tjenestefolk laae i deres tryggeste Søvn. Ved Ildens Knagen vaagnede Manden. Han iler op, seer begge Udhuuslængderne i Lue og Stuehuset paa den østre Ende antændt. Intet Øieblik var tilbage for den ulykkelige Familie, hvis den endnu skulde reddes. Ganske nøgen maatte han med Kone og tre Børn, hvoraf det Ældste ikkun er 5 Aar, samt hans 2 Tjenestefolk forlade Gaarden. Ikkun een Dyne blev frelst, ellers fortærede Luerne paa mindre end 2 Timer Alt.

3 Heste, 12 Faar og 5 Gjæs, som tilhørte ovennævnte Arvefæster, og 2 Faar som tilhørte Tjenestefolkene, indebrændte.

Fra Politikammeret i Viborg er den 11 November udgivet følgende Placat: "For at de Fattige og Uformuende af Byens Indvaanere, der ei anderledes end skjeppeviis kunne evne at kjøbe Brødrug, ikke skulle savne det fornødne Rug til Brød, bliver herved, indtil anderledes bestemmes, anordnet: at ingen af Byens Indvaanere maa paa Torvet kjøbe mere end en Tøn-

de Rug førend Kl. 11 Formiddag, og at ingen Udenbyes maa kjøbe Rug paa Torvet førend 12 Middag."

At see hvorledes vor Konges Fader-Omhu udbreder sig selv til Rigets fjernere Dele, og hvorledes denne overalt med hjerteligste Taknemlighed paaskjønnes, kan ikke andet end glæde enhver velsindet Dansk; vi meddele derfor efterfølgende 2de Sange, som vi ere overbeviste om, ville interessere alle dette Blads Læsere, ogsaa formedelst det fjerne Sted, hvorfra de ere komne; de ere nemlig forfattede til Hendes Majestæt Dronningens Fødselsdag den 28de October d. A., da man ogsaa i Thorshavn paa Færøerne, i den der ved Kongens Omhu oprettede, og i Fjor paa samme Dag indviede Skole, feirede denne Dannerfolkets Festdag. Tale, som ogsaa i samme Anledning blev holdt, er ikke endnu kommen os i Hænde, maaskee ere vi saa lykkelige en anden Gang at kunne meddele den.

For Talen.

Mell. Allene Gud i Himmelen ꝛc.

Du Kjærlighedens store Gud!
Med festligt Sind vi sjunge
I glade Lovsang bryde ud,
De Gamle med os Unge;
Dig priser Himmel, Hav, og Jord,
Dig priser høje Himmelchor,
Og Skolens Barne-Sjele

De Barne-Sjele elsker Du,
Dit Rige dem forjætter.
Thi kom du os saa mild ihu,
Og Himlens Vei os letter;
Du elsker os, thi vore Fjed,
Til Kundskab, Dyd og Salighed
Du dagligen veileder.

Høilovede i Evighed
Af Gamle og af Unge!
Vi bede din Alkjerlighed
Med fromme Barne-Tunge
Vedbliv o! Fader, lys os frem,
At vi, som smaae og store, hjem
I Himmerig kan komme! —

Efter Talen.

Mell. Algode Gud jeg takker dig.

Med rørte Hjerter staae vi her
Og op til dig, vor Fader kjær,
Med barnligt Blik vi skue;
Vi love dig, vi sjunge dig,
Vi sende Tak saa inderlig
Op mod din Himmelbue.

O du som hører fromme Røst
Fra Barnets takopfyldte Bryst
Hør! hvad vi bad alt længe!
Velsign o Fader! hver en Sjel,
Som fjern og nær betænker vel,
Hvortil vi Smaae mon trænge.

Sign ham især, o store Gud!
Hvis eiegode vise Bud
Om Danmarks Rige freder;
Han over dybe brede Søe
Seer ogsaa mildt til Færøes Øe
Han her og Fader hedder!

Som Fader og til os han saae
Og at vi nu i Skole gaae,
Det ham næst dig vi skylde,
Giv Herre da vi alle maae
Vor Konges Naade skjønne paa,
Som gode Børn ham hylde.

En Bøn endnu algode Gud
I Dag fra Hjertet bryder ud
Paa alle Danske Læber,
Den stiger op fra Land og Søe,
Fra Fjeld og Dal paa denne Øe,
Og mod din Himmel stræber.

Løn Himlens Gud! Marias Dyd,
Til alle Danskes høie Fryd
Hun kaldes Fredriks Mage,
Hun straale mildt om Kongens Stol
Som Danmarks lyse skjønne Sol
Og sildig fra os drage!!!

C. P. Gad,
Sognepræst til Sydstrøms
blandt Færøerne.

Blandede Efterretninger.

Paa den ikke korte Liste af europæiske Reisende i Afrika, der faldt som Offere for deres kjekke Foretagender til Geographiens og Videnskabernes Beste har Johan Baptist Belzoni en udmærket Plads. I Mod, Udholdenhed, Talent og Begeistring for Maalets Opnaaelse stod han ei tilbage for nogen af sine Formænd; og ved overordentlig Legemskraft overgik han dem. Han var fød i Padua, nedstammede fra en romersk Familie. Den største Deel af sin Ungdom levede han i Rom, og der var Maalet for hans Stræben en Munkekappe. De italienske Krigsuroligheder i Aaret 1800, og den uventede Indmarsch af en fransk Armee i Rom, gav hans Bestemmelse en anden Retning. Han blev nu for sin hele Levetid en Vandringsmand, og berømt i Reisernes og Opdagelsernes Historie. Han var en meget ung og skjøn Mand, hans Væxt var udmærket høj, ikke mindre end 6 Fod og 7 Tommer, derhos havde han en forholdsmæssig Styrke, og en frie og ædel Anstand. Ikke længe efter sin Ankomst til England indlod han sig i Ægteskab, og kom snart i Pengeforlegenheder; men med det Mod og den Kjerlighed til Uafhængighed, som han viiste sit hele Liv igjennem, vidste han at udfinde Midler til Udkomme, og at vinde offentlig Agtelse. Ved hydrauliske Forestillinger paa de folkerigeste Stæders Theatre tilvandt han sig Bifald og Indtægter; men da den sindrigeste Mekanisme ikke tilstrækkeligen fyldestgjør et Publicums Skuelyst, saa gav han som Intermezzo Prøver paa sin beundringsværdige Styrke. 1812 gik han til Lissabon, hvor Direktøren af Theatret San-Carlos gav ham Hovedrollen i Dramaet "Simson", og hvor Prøverne paa Kraft og Smidighed tilvandt ham overordentligt Bifald. Siden spillede han "Simson" i Madrid for den kongl. Familie, gik derpaa til Maltha, stiftede Bekjendtskab med Ismael Gibraltar, den ægyptiske Vicekonges Agent; og blev af ham indbuden til Cairo. I May 1815 indskibede han sig med sin Kone, og James Courtain, en fra Irland medtagen Dreng, til Egypten, og efter en hældig Fart af tre Uger ankom de til Alexandrien. Hans Reiser i Egypten og Arabien vare forbundne med Farer og Møjsommeligheder, men lønnede med herlige Opdagelser og Samlinger. I Sept. 1819 indskibede han sig tilbage til Europa. Hans Kone havde ledsaget ham paa møisommelige Vandringer, og sjelden fjernet sig fra ham. Nu besøgte de hans Familie, som han i 20 Aar ei havde seet.

(Fortsættes.)

Kjøbenhavns Børs, den 28 November 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 223		
Species 229		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 12 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49¼ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	74½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	114½	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90	90½ Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	60	60½ L. Sterl.

Information i det italienske Sprog tilbydes af en indfødt Italiener, som besidder Øvelse i at undervise og taler det danske, tydske og franske Sprog. Hvo som maatte ønske hans Veiledning, ville behage at opgive Navn og Bopæl i en forseglet Billet, mærket Italien, hvilken bedes aflagt hos Hr. Conditor Pedrin paa Gammeltorv No. 89.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 96.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 2 December 1826.

Om Pengevæsen.

(Slutning; see forr. No.)

Man maatte af de fremsatte Bemærkninger og Erfaringer, dog uden en eneste derfra hentet gyldig Grund til Svækkelse af vort Pengevæsens erkjendte Værd, antage, at det endnu ved den befæstede Tiltro savner de Egenskaber, som ere absolut nødvendige til Fasthed i det nominelle Coursforhold. Men saae man nøje nok til, da maatte man og erkjende, at til saadan Fasthed er der virkelig lagt Grund, og med Sagen selv er det overgivet til Folket at hævde den: dette vel først og fremmest i reen og uforbeholden yttret Tanke og Tro dertil. Man skulde vel ej heller for sin Konge, for sig selv og Fædrelandet kunne være andet bekjendt. Naar man ærligen har spurgt sig selv, hvorom man skulde tvivle? naar man har seet Tvivleren ret skarpt i Øjet, da maa man have lært Tvivlenes Art at kjende. Flere indsigtsfulde Mænd have ogsaa, senere end da endnu særdeles Opmuntringer og Fordele lokkede En og Anden til at indfrie deres Bankhæftelser, beviist, at de kjendte og bedømte dette Nationalanliggende, som det vel af Alle burde kjendes og bedømmes, og som det af Enhver kan benyttes, til egen og Efterkommeres lovlige og store Fordele i Fremtiden. At indfrie de 6 pCt. pro Anno rentebærende Hæftelser til Banken med private Laan til 4 pCt. i samme Prioriteter efter de lovbekræftede Obligationer, er dog en saare simpel Operation og Regning, og med Renteforskjellen 2 pCt. p. A. har i 30 Aar: Fader for Søn betalt Hæftelsens Beløb. Man udføre blot den Tanke, med dog nogen Idee om Kapitalers Virksomhed i Tidens Længde, uden al Overdrivelse ganske simpelt hen videre, og dømme om hvad Nationalbanken kan vorde for dens Actie-Ejere istedetfor dens imaginaire Actiehavere og Debitorer. Man nævne derfor ikke Tvivl til Statens Foranstaltninger i dette vigtige Folkeanliggende. Manglerne have tydelig nok viist sig i andre Forhold. De ere vistnok dertil saa vigtige, at var det afgjort, de kunde ikke i vort Seddelvæsens øvrige Vilkaar afhjelpes til den uskadelige Grad, da maatte vi heller, end i al

Formue- og Erhverv-Sag at kastes frem og tilbage med et Seddelvæsen, som vi ej kunne regulere til vort Vel og Kreditens Befæstelse, nedtræde strax til den Fattigdom og Pengemangel, som maatte, i Kontinuation af Seddel-Inddragelsen, følge med et blot i ædle Metaller bestaaende Pengevæsen. At man imidlertid indtil nu har ved vort Seddelvæsen maattet savne den Egenskab at kunne regulere Forholdet af Omsætningernes Krav og Middel, saaledes at, som ved Sølvets og Guldets frie Løb, Priis- og Værdieforandringerne behørigen fordeles, og ej falde paa Pengeværdien alene; dette er dog sikkerlig intet uafhjelpeligt Savn. Snarere er her et Savn af hvad nu Bank- og Pengevæsen kan fordre af Folket, naar det er opmærksomt paa dets eget Tarv. Man har lagt Mærke til hvad der i England ansees som nødvendigt til Bankvæsenets Fuldkommenhed, og af fortrinlig Nytte ved at suplere Pengemidlet i det indre Omfærds Liv og Udvikling: Sikkerhed for Opfyldelsen af Landbankernes Forbindtligheder, og dog deres frie Virksomhed til Udbredelse af Penge, naar disse og hvor disse kunne bruges, og Æqvivalent gjengjeldes eller tilsvares. Efter det Forudgaaende skulde man vel ikke mene, at Saadant var stridende mod vort Bank- og Pengevæsens Natur. Bankens Fundation talte om Landets Filialbanker, og bestemte i sin Tid Udstædelse af Sedler, indforderlige i den paalydende Mynt. Glemmer man nu ikke, at i Danmark er Banken og Folket, og Folket og Banken Eet; og bliver denne Forening endelig sand og virkelig, da skulde man vel ikke heller troe, at man var langt fra Maalet. Det var ikke altid et glædeligt Arbejde, men det lønnede dog Umagen

at betragte vort Bank- og Seddelvæsen under Stormene siden 1813, at see hvad det er blevet under de blot udholdte Byrder, og hvad det nu herefter maae vorde, naar man kun ikke, og stedse alene udmattende sig selv, henslæber Byrden til Andres Eje og Fremmedes endelige Bytte; men bærer den mandigen selv i altid netop derved voxende Kraft hen til sit Maal, for der at modtage selv dens Værd, til Gjemme og frugtbringende Arv for sig og Efterslægten.

Hvad der saaledes i Udviklingen af Danmarks Landvæsenssystem, senere i dets nye organiserede Pengevæsen, og endelig i det saaledes derfra udrindende heldløvende frie Handels-System, nu efter flere Aars Erfaring ligger for Öjet, tør man vel, trods Tidens Møje og Vilkaar, med Glæde opfatte, og har man end ved at agte alvorlig paa Gangen i det Hele, stødt an mod Ord om det Enkelte — det saaer at være — de redelige Tanker ville altid forstaae hinanden.

Vel er det sandt, at Erfaringen har lært, at der gives Forhold, under hvilke et Folks Pengevæsen ikke kan bestaae, aldrig under nogen somhelst Foranstaltning. Enhver særdeles Opofrelse, enhver saadan særdeles Anstrængelse modvirkes, opsluges som et Intet og er forgjæves. Folket maa tidligere eller sildigere, mere eller mindre paafaldende, forarmes og afkræftes, synke dybere og dybere i Fattigdom og Gjeld, saalænge den endnu kan gjøres; Alt, hvad enten saa dets Pengevæsen er det Ene eller det Andet, skjøndt da vistnok helst det som mindst bedaarer.

Da have Tvivlerne Ret. Vil Folket, under saadanne Forhold, da ej som Individet, sætte

Tæring efter Næring; vil det ikke forsage hvad det ikke kan tilvejebringe eller betale; vil det, saalænge dog endnu den borgede Skilling vil gaae fra Haand til Haand, ikke i Tarvelighed og Maadehold, i Flid og Vindskibelighed (helst disse vigtige borgerlige Dyder udøvede af Alle efter Vilkaar og Kald, alle Høje og Lave forenede), tilvejebringe sig Fordelen eller Ligevægten i Handelsforholdet, og saaledes ikke i redelig Stræben sætte Seddelvæsenets Troe og Love imod Myntvæsenets Guld og Sølv; men gjør sig endog skyldig i aabenbar Bedrag, da maatte det neppe af Regjering eller dets første Mænd fordre Opreisning af hvad det selv nedbryder, og hvad saaledes uoprejselig maa falde. Kunne Tvivlerne nu bevise, at det er saaledes hos os, og at man fejler, naar man, (efter med Erfaringsblikket at have ledet sig frem i disse Ting), troer at kunne hæve det til en glædeligere Oversigt — da kunne de vel, som sagt, faae Ret, men Ret mod Folket, ej mod Pengevæsenet, — og man kan, indtil Beviset er ført, følge hiint Blik.

Det er vistnok rigtigt at store Summer maa aarligen drage fra Landet. Statsgjeldens Renter og Afdrag til Fremmede skal aarligen udredes. Den private Credit hos Fremmede er endnu stedse et svart og trykkende aarligt Nationaltab. Stædernes Luxus, de højere Stænders, ned til den saakaldte dannede Middelstands Luxus, (hvis Dannelse destoværre ofte kun deri bestaaer) den er stor og kræver svære Summer. Alt skal dækkes i Liquidation af vore Producters og andre Omsætningers Værd og Fordele, eller med rede Valuta til Fremmede. Dog bringer jo Stædernes Handel og dens ved selve

Luxus stigende Vindskibelighed sine Fordele fra Fremmede. Fragter, Provision og Expenser liqviderer i Regningen. Strøm-, Transit-Told og andre Afgifter og Fordele ved fremmed Handel koste vel Sedler at hæve til Embedsmænds Lønning, men giver rede Valuta i Regning eller Kasse fra Fremmede. Endelig er det lille gode Danmarks halve Folkemængde dets Bondestand: Gaardbrugere og Huusfolk, og med dem Haandværkere, Daglejere og Tyende, udgjør vistnok de to Trediedele. Hvad er, mod Summen af hvad disse til Fremmedes Forbrug nu aarlig tilvejebringe, deres Deel i fremmed Luxus og Forbrug fra Fremmede? — uanseet en liden smittet Hob af disse ⅔ Dele, hvis Overdaad heri dog endnu langt overvejes af det Maadehold, som og findes i Folkets tredie Deel. Den findes der ej blot blandt Lave, men selv de Højeste give det udmærkede Exempel: et Gode, hvorom Smiger tier, men Hjertets Tak hæver sig til Gud — som være Ære og Priis! — til Godt i Vente.

Som nu Erfaringen, ved at betragte det danske Folk i dets Handelsforhold til andre Nationer, henførtes til dets Vilkaar som et tarveligt Bondefolk; henføres man og i al videre Betænkning til nu at agte Kornhandelen i Handelssystemet som Bonden i Landvæsenssystemet, og atter saaledes Kornavlen i Landhuusholdningen, saa at intetsteds Opmærksomheden og Kræfterne henledes fra Hovedsagen til Palliativer og Biting, dog at disse derfor ikke agtes ringe, men derimod stedse med fuld Skjønsomhed erkjendes.

Det var paa dette Spor man af Erfaringen

ledtes til at betragte Forholdene af Landbrug, Handel og Penge i det Hele, og altsaa uden at sætte det enten øverst eller nederst, maatte man her begynde med nøjere at betragte vort Landvæsenssystem; endskjøndt jo mere der tænktes over disse Forhold i Almindelighed, desto mere indsaaes, at det Ene ikke kan bedømmes uden det Andet, og man ledes til at begynde med Alle, hver for sig, for at kunne ende med deres fuldkomne Forening, og at fremstille sig det Hele i denne inderlige Samvirken, er Betingelsen for Almeenvel.

—n—

Tvende Breve fra de Dødes Rige, af Johan Heinrich Voß, angaaende Jens Immanuel Baggesen og Frithiofs Saga.

I.

Baggesen leer, efter sin Vane, af fuld Hals over al den Ære, som hans Fædreland beviser ham efter hans Død. "Kiøbenhavn", siger han *), "tæller ligesaa mange Poeter, som Studenter, — hvis ikke flere", og alle disse Poeter kappes om at besynge ham. Den store Digter, fædrelandske Digteres Coryphæus, og andre høitravende Titler skiænkes den Livløse med rund Haand der, hvor man ikke levnede den Levende Ære for en Skilling **). Han lurer

*) i Dansana S. 246.

**) Dette er sagt, med Undtagelse af den i Literaturtidenden optagne Nekrolog, som er en Lovtale over Professor Oehlenschlaeger, og en Bagtale over den lærdeste, vittigste og klangfuldeste Digter, som Danmark nogensinde har eiet.

C. F. Jacobi,
den Baggesenske Camenes jordiske Vurderingsmand.

kun paa, at man endog skal lade ham opgrave, og føre til Danmark, og bære til Jorde paa Nationens Skuldre, forat en Anden kan sætte under hans Billede det samme, som Luxdorff satte under Gerners:

Ut patriæ luctum Gerneri in funere Pallas
Vidit, ait, similem, si quis, sic dilige vivum.

"Elsk som levende den, der ham engang maatte ligne!"
Pallas udbrød, da hun saae Danmark begræde sin Gerner.

Men det hedder i et af de Liigvers, der ere satte over Baggesen:

O du sein Volk! Sein letztes langes Sehnen,
war in der Muttererde Schooß zu ruhn!

Dette stemmer ikke ganske overeens med hans egen Fortælling, efter hvilken han i Foraaret havde foresat sig, fra Dresden med en bekiendt Landskabsmaler at gaae lige til Norge, for der at lægge sine Been, da han, af meget begribelige Aarsager, ikke kunde overtale sig til at reise hiem. Men hans tiltagende Svaghed nødte ham til at begive sit Forsæt.

II.

Jeg hyldede Sandheden fra de tidlige Aar af, da min Aand opfindende og skabende begyndte at udvikle sig, indtil mit Øie, lukkende sig for Jorden, aabnede sig, for at skue den i et endnu renere Lys.

Den græsk-tænkende Romers Ord humanitas, Menneskelighed, mener ikke abstraheret Sprogkundskab, men i Tale og Sang udtalt Viisdom og høiere Tænkemaade, som opløfter Menneskets Aand over dyrisk Velstand til det Guddommelige.

Allerede opvaagner i mange Skoler den Aand. Et glædeligt Forbud paa, at, efter den mystiske Vinternats dorske ruende Qvalmtaage, det oplivende Foraar igien frembryder med den ædlere, alsignende Menneskeheds Frugtknopper. Til denne Aands Opvækkelse har jeg — det tør jeg med redelig Selvfølelse sige — medvirket, og medvirket, som Faa. En ædlere, alsignende Menneskehed skal fremkomme og trives paa Jorden; i Ungdommens Hierter skal Sæden dertil udstrøes, i dem skal den pleies. Dertil forberedede jeg mig tidlig, allerede da jeg, femten Aar gammel, forbandt nogle af mine Meddisciple med mig til et Selskab, hvis Hensigt var Selvtænken og Arbeiden og Dannelse ved Muserne. For saadan Virksomhed — thi aldrig vil en Lærer, som ikke selv har tænkt, opdrage tænkende Disciple — forlod jeg i Göttingen Jabrødrenes betraadte Sti, og indslog i Kunst og Videnskab den egne Vei, og styrkede og opmuntrede mig ved et Forbund med Ligesindede, hvis Valgsprog var: "Hvem den hellige Genius blev anbetroet, ham luttre Sandhed af evig Kraft, at skue, hvad Godt er og Skiønt, hvad der fra Støvets Fordom og Lyst hæver til Ætheren! Fuld af stille Ærefrygt ahne han Guddommeligheden som boer i Mennesker, mærkende den visere Oldtids høie Flugt (Frihedens Vinge hævede den i Veiret) i Tale og Sang og Bedrift. Ved Harmonier da tæmme han Fædrelandets Tilvært, en Orpheus, Fromheds og Ordens Lærer, ubøielig mod Anseelse, frank, en Foragter af Misundelse, og hovisk." For saadan Virksomhed øvede jeg mig paa Homer, og lærte, hvorledes Menneskeligheden udvikler sig, hvorledes den ved Harmonier tæmmer, og saaledes bliver Ordens og Fromheds Lærerinde; jeg følte Homer, og fattede

den Tanke, at lade Grækeren engang tale i mit eget Sprog. Saaledes dannet, begyndte jeg mit Læreembede, ikke gjørende til Begyndelse, hvad der skal være Ende. Jeg smigrede ikke Phantasien, for at lokke Ungdommen til mig; jeg lod den, efter Digterens Ord, føle, at Guderne, som for Dyden, saa og for det Skiønne, have sat Møie og Sveed.

De høieste Mynstre for det Skiønne findes i Oldtiden. Mit Kald det var, at aabne Ungdommens Sands for denne, at opvarme og begeistre den for samme. Jeg giorde det, ikke derved, at jeg, udgaaende fra en sildigere Tids Meninger, efter disse maalte den tidligeres Eenfoldighed og Sandhed, for en grumset og hykkelsk Phantasie, som for en Domstol, trak den ægtes og renes Skabninger, og lod det Levende, Virkelige forsvinde for et Uvirkeligt, Dødt, for Allegorie og Symbolik; men derved, at jeg fulgte Naturen paa dens Vei, som denne i Grækernes Folk saa klar lader sig paavise, at jeg gotgiorde, hvorledes Menneskeligheden saa tidlig viste sig i det, og ved den medfødte Sands for Skiønhed, udviklede sig i en Homer, hvorledes den ædle Vært udskød i mangfoldige Grene, og paa enhver eiendommelige Frugter modnedes, hvorledes en mild Viisdom, udgaaende fra det Menneskelige, efterhaanden opløftede dette til det Guddommelige. De der have læst mit Skrift: over Guddom og Siælens Vedvarenhed efter oldgræsk Forestilling, ere blevne vaer, hvilken mild, siæleopløftende, virkelig menneskelig, ja endog christelig Aand her vaier, hvorimod nyere Symbolikers phantastiske Drømme, i Begyndelsen vel glimrende og ved broget Gøgleri bestikkende Indbildningskraften, nu allerede ned-

funkne til det Latterlige, snart aabenbare sig i deres Nøgenhed, i deres Foragtelighed *). Jeg har, som min Lessing, mit hele Liv igjennem, endog da endnu de Bedre ved hiint Gøgleri skuffedes, mandigen kæmpet imod Barbari, Fanatismus, imod Tidens Svaghed, som skyer Lyset; jeg har opbudt alle mine Kræfter for at adsprede den Taage, der søgte at trænge sig om Sandhedens Sol og at fordunkle det hellige Lys *). Hvor skulde jeg da kunne finde Smag i Frithiofs Saga, som Baggesen har bragt med sig! Det er jo ikke andet end et gammelt Eventyr, pinet i rimede Linier af forskjellig Længde, besat med Lignelser til Zirat, og med cosmogoniske, physiske og ethiske Tydninger til Opbyggelse. Jeg finder intet deri af den Sandhed, jeg hyldede paa Jorden, og her skuer i det reneste Lys; intet af den Viisdom og høiere Tænkemaade, som opløfter Menneskets Aand over dyrisk Velstand til det Guddommelige. Jeg seer en selvraadig Phantasies vantrevne Foster, hvori kun lidet er levende, virkeligt, og dette lidet forsvinder for et Uvirkeligt, Dødt, for Allegorie og Symbolik. Er det muligt, at Symbolikernes qvindagtige Drømme have faaet Indpas i det mandige Norden? at, som Baggesen fortæller mig, den nordiske Mythologie forklares physicalsk à la Kreuzer? Da beklager jeg Norden. Thi Symboliken er det Godes og Skiønnes Grav. Fly den, o Nordbo! og, døv imod Klogskaben, som byder at rette sig efter Tiderne, lyd Viisdommen, som, efter Cicero, er alle skiønne Kunsters Moder. —VIII—

*) Han mener den slette Bog, Symboliken.

**) Efter Neues Archiv für Philologie und Pädagogik 1ster Jahrg. 1stes und 2tes Heft S. 127-132.

Indenlandske Efterretninger.

Viborg, d. 25 November. "Veiret er nu, efter Frostens Ophør, meget mildt og den Riimtaage, der falder af og til om Natten, hindrer dog ikke, at man endnu seer enkelte Blomster — Den Fattige, der ikke har forsynet sig med Ildebrændsel, der ellers her i Hede-Egnene er godt Kjøb, og som ikke kan forsørge sig med Rug og Kartofler til de nu gængse Priser, er ilde faren. Spind- og Haandarbeide betales ikke i Forhold til andre Ting og man lader nødig mere forarbeide, end højnødvendigt — Ifølge af det maadelige Kornvextaar, er Melken meget vanskelig at faae, og Øllet stiger og, med Hensyn til de høie Bygpriser — Da det endnu kun er i Begyndelsen af Vintren, hvoraf der næsten er halvsjette Maaned tilbage, saa maae den Fattige enten fortvivle eller og stole paa, at Goddædige saavel af den ypperste, som den formuende Stand ville sikkre dem i det mindste de allerførste Levnetsmidler for taalelig Priis — Dersom den Fattige havde Penge, kunde der nu kjøbes Kjød for usædvanlig got Kjøb, nedsaltes og røges. Ligeledes har der i mangfoldige Aar ikke været saa rigt et Fiskerie i Liimfjorden af Helt som i Aar — Der komme daglig her paa Torvet flere Læs, og Stykket sælges for 3 a $3\frac{1}{2}$ ß. (Hvo som vil ønske at lære Omgangsmaaden med deres Tilberedning som røgede eller spegede, finder det i A. F. Justs Naturhistorie). Kan man end ikke faae Gjedhelt eller Hannerne, kan man end røge Rognheltene (Hunnerne) der ere meget større end hine, og da bruge dem kogte til Kartofler eller og uden disse — Sildene ere derimod sjeldnere i Aar og koste fra 3 til 4 Mk. Olen her — Der har i Aalborg i en Uge i November været overført 2040 Gjæs fra Vendsyssel dertil — Flere kom fra Øst og Vestkanten. Derfor kjøbtes og slagtede Gjæs for 1 til 2 Mark — Saaledes er det og gaaet her i Viborg. Gaasehandlerne og Gaaseopføderne have i Aar ikke vundet andet end Fjerene, og neppe det."

I Nærheden af Fræer By i Viborg Stift, Aalborg Amt, er den 18de November fundet en qvalt Mand, hvis Halstørklæde var ved Hjelp

af en Træpind tilsnøret, hvilket havde forvoldt hans Død. Den Døde var iført blaa Klædes Trøie med hvide Metalknapper, blaa korte Beenklæder, rød- og grønstribet Fiinslets Undertrøie, Dreils Vest af samme Farve, hvide Uldstrømper, en rød og hvid Bomulds-Nathue, Hat og Støvler, Hørgarns Skjorte med paasyet J. L. S. Den Døde har lyst Haar, rødladent Skjæg, har efter Anseende været mellem 40 til 50 Aar, og af Middelstatur. Hans Paaklædning vidner om, at han har været en velhavende Mand.

Den Skipper, som forleden anmældtes i Udbyhøjlisten at være afsejlet fra Randersfjorden med saltede Sild til Aalborg, hvilket for Enhver, der ikke kjender nøjere til Sammenhængen, lyder gandske som en Paradox, var kommen til Randers fra Aalborg med ferske Sild, for at udsælge, men da han beholdt en Slump af en 50 til 60 Ol usolgte, saltede (eller snarere dryssede) han disse, og sejlede tilbage til Aalborg efter ny Ladning.

Uden spartansk Strænghed og uden at søge Lære- og Leveregler fra Oldtiden, synes den sunde Fornuft at lede til Ønsket om Indskrænkning i Overdaadighed, især i Klædedragten. Mange Taarer og megen Elendighed skulde undgaaes, naar Klædedragten ikke næsten overalt ødelagde Familierne; og Statens Handelsbalance skulde være bedre, naar ei de Varer der fordres, for at tilfredsstille hiin Klædepragt, eller de raa Stoffer, som dertil ere fornødne, maatte søges fra Udlander. I det sidste halvt Aarhundrede har man nu seet de Danske, hvad Klædedragt angaaer, at skride fra den største Ulighed til den største Lighed; ja var der med denne udvortes Lighed tillige søgt og erhvervet den ædlere Lighed i Kultur og Videnskabelighed, da skulde vel Afvigelse fra Tarvelighedens strænge Fordringer være undskyldelig. — Men skulde ikke en anordnet Nationaldragt nu være at ønske? Var ikke i det mindste en Embedsdragts Indførelse overalt paa Landet nyttig? Nu ere blandt Civile, hvad Landet og de mindre Kjøbstæder angaaer, blot Amtmændene, Politimesterne, Branddirecteurerne de, der ved Embeds- og Kaldsdragt ere kjendelige. Naar al anden Embeds- og Kaldsdragt, saasom Amtsforvalteres, Prokuratorers, Godseieres, Forvalteres o. s. fl. blev af en enkelt bestemt Farve, f. Ex. graae med forskjellige Kraver, Opslag og Distinctionstegn, blev derved den størst mulige Tarvelighed befordret. Man har forhen kjendt Almuens Forkjærlighed for egen Klædedragt, og saaledes har, i Hovedstadens Provinds selv, næsten hvert Amts Beboere gjort sig kjendelige ved egen Dragt eller Snit og ved egen Farve. De nordlige Amter ved rødbruun; det forrige Tryggevelde Amt ved blaae; det forrige Vordingborg Amt graae, Møens Amt hvid, Ringsted Amt grøn o. s. fl. Tilligemed saadan Mandkjønnets Forskjellighed udmærkede Qvindekjønnet sig ogsaa, saaledes at Skov- og Hedebo-Dragterne vare forskjellige, og ved andre Særkjender. Den almindelige graae Dragt, hvorved Afgrøden af Landets egen Faareavl, den sorte og hvide Uld, blandes, uden at falme, til Farvens Besparing, — Farvning er for alting det dyreste ved hjemmegjort Tøi — var den sparsommeligste og bedste, da hverken Støv eller Smudsk paa samme gjør sig kjendelig, eller i det mindste findes alle andre Couleurer mere udsatte for Kjendelighed af Pletter, Støv og Smudsk. Hvo vilde skamme sig derved!

—7—

Blandede Efterretninger.

(Slutningen om Belzoni.)

Han skjenkede sin Fædrenestad Padua af sin Samling to Granitstatuer, med Løvehoveder, og de bleve opstillede i Palazza della Justizia. Staden, stolt af sin Medborgers udmærkede Fortjeneste, lod slaae en Hædersmedaille for ham, hvoraf et Exemplar i Guld med en ærefuld Skrivelse blev ham tilskikket. Ved sin Ankomst til England ordnede han sine Haandskrifter, og 1820 udgav han sin bekjendte Beretning om sine Opdagelser i Egypten og Nubien. I Begyndelsen af Aaret 1821 aabnede han i London en

Udstilling, ligesaa sjelden som mærkværdig. Hans Foretagelsesaand stundede efter nye Værker; og han fattede den kjekke Beslutning at trænge ind i det Indre af Afrika. I Slutningen af Aaret 1822 reiste han i den Hensigt til Gibraltar; derfra til det Marokkanske, maatte efter mange Vanskeligheder opgive sin Plans Udførelse herfra; gik nu til Cap-Coast-Castle, som han forlod i Oct. 1823 for at gaae til Kongeriget Benin. Den 23 Nov. forlod han i en Baad Bobee, i Selskab med en engelsk Kjøbmand Houtson, for at fortsætte Rejsen, men under samme blev han syg, og allerede den 3 Dec. havde Døden berøvet Videnskaberne denne udmærkede Mand. Den 4 Dec. blev han begravet under Skyggen af en høj Platan. Houtson, hans Reiseven, bad ved Graven en Bøn, Baadsfolkene paa hin Baad gave tre Gange Geværsalve, og de engelske Skibe paa Kysten besvarede samme med Kanontorden. Over Graven blev lagt en Tavle med en engelsk Indskrift af følgende Indhold: "Her hvile Benene af Giambaptista Belzoni, Esq., der paa en Reise til Tomboctu d. 26 Nov. 1823, blev angreben af en Dyssenterie, og d. 3 Dec. døde i Gato. Den Gentleman, som forsynede den kjekke Rejsendes Grav med denne Indskrift, haaber, at enhver Europæer, som maatte besøge disse Egne, vil drage Omsorg for at Gravhøjen holdes reen, og at Indhegningen, om fornødent, sættes istand." (Af Zeitgenossen. N. Reihe No. XX. 1826.)

Damerne i Buenos Ayres have foræret den tappre Admiral Brown et af dem selv forarbejdet Flag, hvilket han i sin Taksigelse har erklæret, ikke skal blive strøgen, førend Masten følger med!

Anecdoter. (—7—)

En Postkareth, som 1771 i Vinteren, om Aftenen, paa Veien fra London til York blev anfaldet af to Stratenrøvere, frelstes med Passagererne fra Overfaldet ved den Resolution af en af de Medreisende, som var Trompeter, at han stak Instrumentet ud af Vinduet og blæsede Røvernes Heste af al Magt i Ørene, hvorover disse Heste bleve skye, løbe løbske og kastede Røverne af.

Racine tog la Fontaine med sig i Kirken engang; men da Tiden blev denne lang, tog han en Bibel og læste deri. Da han nu traf paa Jødernes Bøn i Baruchs 3die Kapitel, betoges han gandske af Forundring og raabte: Racine! hvo var den Baruch? Det er et stort Genie! — Vel i 8 Dage paafølgende, spurgte han alle Bekjendte: har De læst Baruch? sandelig, det et stort Genie! — Fabeldigteren kunde ikke glemme denne behagelige Overraskelse. — Men hvorledes forstaaer man slig Uvidenhed hos en Lærd?

Kjøbenhavns Børs, den 1 December 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 223		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	155	— Rbd. Sedl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$74\frac{1}{2}$	75 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	114	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 97.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 5 December 1826.

Er Mennesket et frit eller et ufrit Væsen?

For at kunne, paa en afgjørende Maade, besvare ovenmeldte Spørgsmaal, er det nødvendigt at forbinde et bestemt Begreb med Udtrykket "Frihed." Naar man nu antager, og det med Rette, at Frihedens Væsen er noget Ubegribeligt, saa lader den sig, i sig selv, ligesaalidet bevise, som modbevise, thi man veed da i Grunden intet om samme. Da imidlertid det Frie er det Modsatte af det Ufrie, hvilket, ved sin Tilblivelsesmaade, er begribeligt, saa følger heraf, at Alt, hvis Tilblivelse ei er tænkelig, og derfor ubegribelig, maa ansees som Frit. Forsaavidt altsaa, at Talen kun angaaer Grændser imellem det Frie og Ufrie, kan der ingen Uvished finde Sted.

Friheden kan inddeles i den subjective og objective, eller i den Frihed, som udspringer fra Personen, og den, som udspringer fra Gjenstandene. Man kan nemlig tænke sig baade en Frihed (Raadighed) til at gjøre noget Vist, og en Frihed (Raaderum) for visse Ting.

Den subjective Frihed er grundet i den objective, thi man maa først være fri for Noget, forinden man kan have Frihed til Noget.

Da Gud, som Skaber af Alt, er Oprindelsen til Alt, saa maa Gud nødvendigviis være fri for Alt, og kun af den Grund kan Frihed til Alt være tænkelig hos Gud. At Guds Frihed er ubegribelig, følger af, at Guds Væsen er ubegribeligt; men, ligesom Tanken om Gud ikke af denne Grund kan forkastes, saa kan Tanken om Friheden ei heller af samme Grund forkastes.

Alt det Skabte kan derimod ikke være fri for Gud, thi det maa ei allene følge den Indretning, som Gud har givet Verden, altsaa og adlyde Gud; men den samme Kraft, som frembragde Verden, maa nødvendigen ogsaa udfordres til at holde den vedlige, fordi ingen anden kan sættes isteden, og fordi Kraftens Virkning ikke kan ophæve selve Kraften, som Aarsag, men

tvertimod udfordrer denne, saalænge den skal kunne være til, og derfor ophører al Virkning med Aarsagen. Gud vilde desuden ellers, dersom det Skabte var fuldkomment, blive overflødig, hvilket var at tilintetgjøre sit eget Værd, og, i modsat Fald, nødes til at flikke paa sit Værk, hvilket strider mod Begrebet om Gud. Det Skabte er saaledes uadskilleligt fra Skaberen. Efterdi Skaberens Kraft er udtrykt i den hele Skabelse, hvis samtlige Dele derfor kun kunne ansees som eet eneste Heelt, saa er det uundgaaeligt, at Alt i Verden er afhængigt af, altsaa ikke fri for, hinanden; thi kun ved denne almindelige indbyrdes Afhængighed kan Alt være afhængigt af eet fælleds Formaal, hvilket det fælleds Udspring kræver, og som kun ved en fælleds Samvirken kan opnaaes; hvorimod det Enes Uafhængighed af det Andet maatte forudsætte ingen Sammenhæng eller Berørelse imellem det Skabte, og derved betinge en Adskillelse i Guds Kraft, føigeligen ogsaa i Guds Væsen, hvis Udelelighed gjør saadant utænkeligt. Men, naar Verden hverken kan være fri for Gud, eller, som en Følge heraf, dens enkelte Dele for hinanden, saa er det indlysende, at Intet i Verden kan have Frihed til Noget, thi den aldeles Mangel af objective Forhold maa ophæve al subjectiv Frihed.

I Følge det Anførte kan Mennesket, som hørende til Verden, altsaa ikke være noget frit Væsen. Enten man holder sig til Friheden i Almindelighed, eller man indskrænker sig til, hvad man kalder moralsk og fornuftig Frihed, saa bliver Tingen den samme. Det Moralske og Fornuftige maa, ligesom alt Andet, have sin Oprindelse fra Gud, og begges Tilblivelse ligner derfor alt Andets.

Den samme Sammenhæng og Afhængighed maa da ogsaa gjelde her. Iøvrigt er Aanden ikke blot noget Usynligt og Ufatteligt, men man kan endog med Føie sige, noget Ubevidst, thi Aandens Yttringer give ingen Kundskab om selve Aanden; de vise kun, hvad den virker, ikke hvorledes den virker. At søge Friheden hos Aanden, er altsaa det samme, som at ville finde Lys i Mørket.

Gaaer man nu over til Undersøgelsen af Menneskets Ufrihed, saa viser denne sig i fuld Klarhed, hvorved Umuligheden af Menneskets Frihed tillige godtgjøres. Menneskets hele Stræben er en Virkning af de Indtrykke, som den indre Bevægelse, deels i sig selv og deels ved Indvirkning uden fra, foraarsager; og, naar hine Indtrykke enten udeblive eller forandres, saa udebliver eller forandres ogsaa den menneskelige Stræben. Enten Mennesket er glad eller bedrøvet, hidsigt eller roligt, dydigt eller lastefuldt, saa er det Gangen i den indre Bevægelse, som bevirker Sindsstemningen, Tænkemaaden og Handlemaaden. Derfor kan det ene Menneske, ved Indvirkning paa det andet, lede samme i alle muelige Retninger; snart styrte og snart opreise det. Ligesom Mennesket maa følge den oprindelige indre Bevægelse, saa maa det ogsaa følge den, ved Indvirkningen forandrede, Gang i samme, fordi Mennesket ingen anden Kraft har, end den, som ved Bevægelsen erholdes, og det er derfor lige saa umuligt for Mennesket at tilbageholde det Indtryk, hvorfra den overhaandtagende Lyst (Attraa) til Tyveri opstaaer, som at modstaae det Indtryk, hvorved en beherskende Tilbøielighed til Horerie fremkommer, eller at kunne undgaae de modsatte Indtryk af Sommerens Hede og Vinterens Kulde.

At Menneskets Stræben ofte er dunkel, ja, uden Bevidsthed, beviser tilfulde, at Mennesket ikke bevirker, men kun følger Livets Strøm (Bevægelsens Medfør) og sammes mere eller mindre tydelige Indtrykke. Paa samme Maade, som Mennesket ledes hen til Noget, ledes det ogsaa fra Noget, i det en modsat Indvirkning frembringer en modsat Stræben. Følgeligen kan der ligesaalidet være noget Fortjenstligt i at afholde sig fra Lasten, som i at lade være at skrige. Kun naar man ei fornemmer Smerten i en vis Grad, undgaaer man at skrige, og kun naar det Lastefuldes tiltrækkende Indtryk maa vige for Dydens, undgaaer man Lasten.

Iøvrigt finder man, at Forskjelligheden ved de Omstændigheder, under hvilke Mennesket befinder sig, medfører Forskjellighed i dets Ufrihed, men at Forandringen af Omstændighederne ikke ophæver Ufriheden; thi naar Mennesket ikke ledes af det Ene, saa ledes det af det Andet. Derfor kan intet Menneske handle eens under modsatte Omstændigheder, men nødes til at handle eens under lige Omstændigheder. Mennesket er altid glad, naar det Behagelige, og bedrøvet, naar det Ubehagelige omgiver samme, men aldrig bedrøvet i første, eller glad i sidste Tilfælde. Den, der stjeler i Dag, vil ogsaa stjele i Morgen, naar han vedbliver at være i samme Tilstand; men, forandres hans Tilstand, vil det ogsaa blive umuligt for ham at stjele.

Man kan saaledes ligesaalidet tænke og handle, som spise, uden Aarsag, nemlig uden et saadant Indtryk, som kun kan forenes med visse Omstændigheder. Hvad enten denne Aarsag findes nær eller fjern; hvad enten den virker umiddelbar eller middelbar, gjør intet til Sagen: den bliver, i sit Væsen stedse uforanderlig, d. e. lidende eller drivende.

Endskjøndt det Foregaaende maatte synes tilstrækkeligt til at afgjøre det fremsatte Spørgsmaal, saa kan en Prøvelse af de Indvendinger, som man gjør mod Menneskets Ufrihed, og til Forsvar for dets Frihed, om just ikke tjene til en videre Bestyrkelse af Forfatterens Anskuelse, dog virke til at bortrydde de Vanskeligheder, som Mange finde ved Antagelsen af Menneskets Ufrihed.

Blandt alle de ommeldte Indvendinger er vist nok ingen daarligere end den, at Andre (Historien) vidne mod Menneskets Ufrihed. Intet er mere uværdigt for et Menneske, og mindre passende for et frit Menneske, end at underkaste sig sine Medmenneskers Dom over sit eget Væsen. Ligesom Træet kjendes paa sine Frugter, og Mesteren paa sit Værk, saaledes maa ogsaa Mennesket kjende sig selv af sin egen Virken. De, der ere uskikkede til en saadan Selvtænkning, røbe noksom, ved deres Hoveders Indskrænkethed, deres virkelige Ufrihed. Andre vige tilbage for Tanken om Ufriheden, som for et Spøgelse, og vidne derved om Mangel paa Frihed, med hvilken de derimod maatte kunne byde Ufriheden Trods.

Ogsaa anfører man en indre Stemme, og visse Følelser eller Fornemmelser, som skulle tale imod Menneskets Ufrihed. Men da man her vandrer i Taaget, saa kan man ikke vente nogen Klarhed i denne Anskuelse. Man overseer den sande Sammenhæng eller den Maade, hvorpaa den indre Stemme saavelsom Følelserne eller Fornemmelserne faae deres Tilværelse, og man forglemmer saaledes, at de ere Virknin-

ger, men ikke Aarsager, ja, at de aldeles ikke staae i nogen uadskillelig Forbindelse med de Tanker og Handlinger, som de angaae, men fremstaae af forskjellige, og disse uvedkommende, Aarsager, og derfor saa ofte udeblive ved de samme Tanker og Handlinger. De kunne foraarsage en Uroe eller Frygt, hvorved Mennesket afholdes fra, og ledes hen til, Noget, og en Fortrydelse, hvorved det bestyrkes i en modsat Stræben; men de kunne ikke vise, at Mennesket kunde have handlet anderledes, end det har handlet. De nære blot Ønsket om at have handlet anderledes, fordi den udøvede Handling ikke stemmer med den senere Anskuelse. Endeligen søger man ogsaa at godtgjøre Menneskets Frihed med det, som man behager at kalde Ondt, endskjøndt man i Grunden ikke veed, hvad der er Godt, fordi man ikke veed, hvad der bør skee. Hvad man ikke selv synes om, det bilder man sig ind, at ogsaa Gud ikke skal synes om; og, hvor den menneskelige Belæren ikke kan virke, der tager man til Takke med det som skeer! Men om der endog var nok saameget virkeligt Ondt i Verden, saa beviste saadant kun, at det kunde bestaae med, ja, var uadskilleligt fra, Guds Væsen, og ingenlunde Menneskets Frihed i saa Henseende. Man maatte da først godtgjøre, at det Ondes Tilblivelse eller Fremtræden i Menneske-Livet var ubegribelig, eller, at det ikke, saaledes som det Gode, havde sine Aarsager, og at disse mindre hist end her vare den indre Bevægelses Indtrykke. De Uerfarne adspørge de Erfarne, ligesom de Blinde de Seende. Da vil Sandhedens Lys forjage det Gaadefulde, og fremvise det Naturlige i Udøvelsen, baade af det Onde og det Gode!

Meget kjert skulde det være Forfatteren, om skarpsindige Tænkere vilde beære det opkastede Spørgsmaals Besvarelse med en grundig Drøftelse, før, ved virkelige Beviser, det vil sige, saadanne, som ikke blot findes i Hovedet, men ogsaa der, hvor de egentlig høre hen, nemlig i eller hos de Gjenstande, hvilke de angaae, enten at bekræfte eller benægte sammes Rigtighed. Hvorvidt den ommeldte Besvarelse vil kunne udholde enhver Prøve, derpaa vil det beroe, om et henliggende færdigt Manuskript, hvori Forfatteren udførligen har bearbeidet, hvad der har Berørelse med nærværende Spørgsmaal, skal see Lyset eller ikke.

H. P. Lund,
Krigsassessor.

Holbergs gode Raad om Kirkefred.

(I Viborg-Samler 15de Novbr. sidst siges, hvad enhver Tænkende vistnok bejajer, at Holbergs 43de Epistel synes at være et Ord i sin Tid, da man kunde fristes til at sværge paa at det maatte være skrevet i Aar): "Saasom min Herre haver givet mig Frihed til at raadføre mig med ham udi visse, især moralske Materier, saa kan jeg ved denne Leilighed ikke forbigaae at give Underretning om en Samtale, som jeg for kort Tid siden haver havt udi et Selskab. Der blev talet om tvende Personer A og B saaledes, nemlig: at der paa den førstes Levnet var intet Ondt at sige; men at han ikke var rigtig i sin Troe; og havde man mærket, at han havde adskillige heterodoxe Meninger. Den anden lastedes vel af en slet og uordentlig Opførsel, men rosedes derimod deraf, at han

var gandske fast udi sin Troe. Saasom jeg mærkede, at de fleste udi Selskabet af denne Beskrivelse fattede mildere Tanker om den sidste, kunde jeg ikke bare mig for at tilkjendegive mine Tanker herom, sigende: At det gjorde mig ondt, at B førte saa slet et Levnet, men end mere, efterdi jeg hørte, at han derhos er saa stærk i sin Troe. Alle udi Selskabet studsede ved denne min Erklæring, og spurgde, om jeg ynkede en Mand, efterdi han var rigtig i sin Troe. Jeg svarede dertil, at jeg ynkede ham ikke for hans Troes Rigtighed, men holdt for, at eftersom hans Levnet ingen Overeensstemmelse havde med hans Lærdom, saa tjenede hans stærke og faste Troe til intet, uden at gjøre ham mere skyldig end en anden, som ikke troer, og dog øver Dyder: Jeg sagde, at det var i den Henseende, at jeg havde bedre Tanker om A end om B. Man spurgte mig da, om jeg dømte værre om den, der haver den rette Mening om Guds hellige Ord, og som dyrker GUD i Sandhed, end om den der haver falsk Lærdom og vakler i Religionen. Jeg svarede, at en Kjetter eller Svagtroende yder Gud en Dyrkelse saa fuldkommen, som han mener sig at være forbunden til. En Rettroende derimod, som tilligemed fører et slet Levnet, beviser Gud slet ingen Dyrkelse; den første tvivler, om han er skyldig til at betale saameget, som af ham fordres, og dog betaler en Deel af Gjelden; den anden tilstaaer den hele Krav, som han er i Stand til at betale, men betaler slet intet. Den første derimod er ligesom een, der siger: Jeg vilde gjerne betale, vidste jeg ikkun om Gjelden er rigtig, og hvorudi den bestaaer. Den sidste derimod siger: Jeg er Gud og hver Mand skyldig; men jeg agter ikke at stille nogen af mine Creditorer tilfreds. Een af Selskabet blev heed om Hovedet, og sagde, at det nu omstunder bliver en Mode at agere Kjetter-Advokat. Jeg svarede dertil, at et er at agere Kjetteres Advokat, et andet er at dømme lidt mildere om dem, der imod deres Villie vildfare, end visse hidsige Mennesker, der confundere Nidkjerhed med Hovmod. Han menede, at ingen kunde vildfare mod sin Villie, men at al falsk Lærdom reisede sig enten af Stivhed, Hovmod eller Efterladenhed. Jeg svarede, at saadan Mening strider imod al Erfarenhed, item mod den sunde Fornuft, saasom det ikke er rimeligt, at nogen vildfarer allene for at vildfare, men heller af Uvidenhed; saasom Vildfarelse er ikke compatible med Kundskab om Vildfarelse. Hvis noget skal regnes til frivillige Vildfarelser, saa er det heller hos mange af dem, som udi ethvert Land kaldes Ret-Troende, hvilke forlade sig paa Landets Troe, og ikke ville umage sig at efterforske, om den er vel eller ilde grundet. Een derimod, som med Bekymring efterleder Sandhed, og derover kommer ud af den rette Vei, den kan retteligen siges imod sin Villie at vildfare, efterdi Vildfarelsen flyder af hans gode Forsæt ikke at vildfare; og naar saa er, gjøre de sig en slet Idee om Gud, som holder for, at han fordømmer saadanne Vildfarende. Man maae heller troe, at de, som saadanne haarde Domme fælde, staae meest Fare for at dømmes. Det er allene de, som føre et ondt Levnet, som man med Sikkerhed kan fælde en haard Dom over, allerhelst om de have en stærk Troe; thi hos saadanne ere forsetlige Vildfarelser, som ikke kan undskyldes. Jeg agtede videre at fortsætte denne min Tale, men det syntes som faa udi Selskabet funde Behag derudi; thi

man holdt for, at Orthodoxien udsletter alle Synder, eller i det ringeste formilder de samme; da den tvertimod gjør Brøden større, saasom den, der veed sin Herres Villie, og gjør dog derimod, er dobbel Straf værd. Det var at ønske, at Mennesker vilde dømme lidt mere kjerligt om hinanden, og eftertænke, at Vildfarelser som ikke ere frivillige, og derhos ikke geleidede af onde Gjerninger, ei kan fordømme. Saadant kunde foraarsage, at Splid og Uenighed vilde ophøre imellem Christne Secter, helst dem, som ikke differere fra hinanden udi Troens fundamentale Artikler, og at man fornemmeligen vilde ansee dem som Kjettere, der ikke leve efter deres Troe. Vi maae ansee det hele menneskelige Kjøn, som et stort og almindeligt Societet, hvis samtlige Lemmer efter Naturens Lov forbindes til at leve udi kjerlig Foreening med hinanden, saa at derfor al Afskye og Separation er syndig, uden i Henseende til dem, der arbeide paa Societetets Fordærvelse, det er Misdædere og modtvillige Syndere. Man maae her rette sig efter de Love, som i Agt tages paa Kjøbmands Børser, der vrimler af allehaande Slags Folk af differente Meninger, men som dog er udi Forbindelse tilsammen; saa at ingen holdes for Kjettere eller saadanne, som man bør separere sig fra uden Banqverotterere og Bedragere. Denne Samtale haver jeg ikke kunnet efterlade at meddele min Herre. Jeg forbliver 2c.

Indenlandske Efterretninger.

(Meddeelt.)

Frydeligt er det, naar man i disse blot paa oversatte Romaner, Prækener og Vaudeviller frugtbare og velhavende, men paa vigtige og

nyttige Værker magre og trængselsfulde Tider, kan fæste Øiet paa enkelte Producter af sidstmeldte Art; og dobbelt mærkeligt bliver saadant, hvor Forfatteren, der alt har tilbagelagt sit ni og firsindstyve Aar (altsaa heri er Ligemand til den i Hr. Generalkrigskommissair Neergaards ypperlige, indsigtsfulde, i alle Henseender velskrevne Afhandling om Menneskets Alder, omtalte Blumenbach) skriver med Manddommens Kraft og nøie Sagkyndighed.

Saaledes er nyligen fremtraadt: Kongsberg Sølvbergværk i Norge, dets Opdagelse i Aaret 1625 og dets Udvidelse indtil Værkets Jubelaar 1725, historisk og statistisk beskrevet af M. Thr. Brünnich, forhen Overberghauptmand i det Søndenfjeldske Norge, og Directeur for Sølvværket og Modums Blaafarveværk, Medlem af det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab og andre udenlandske Selskaber. Kjøbenhavn 1826. Trykt hos Peter Thr. Brünnich. 8vo. 304 S.

Den hæderværdige Hr. F. har med Værket ladet medfølge en Fortegnelse paa de af ham i mange Aar samlede skrevne Bergværks-Annaler, (ei blot Norge vedkommende) med dertil hørende Situations- og Grube-Korter, hvilke af ham ere skjænkede til Bibliotheket ved Kjøbenhavns Universitet.

Samlingen udgjør omtrent 130 Bind i Folioformat, 30 Bind i Qvartformat og ligesaamange i Octav, tilligemed 2 Bind i Royalfolio, der indholder 62 geographiske- og Grube-Korter, og 4 andre løse og store Korter, foruden en Deel Bind der berører den ærede Forfatter selv og hans Embeder. Det er en i sit Slags interessant Samling, og en af de udmærkede Gaver til Universitets-Bibliotheket.

Til pia desideria hører a) at det S. 304 omtalte Værk: Brünnichs Biographie og hans Reiser ved fremmede Bergværker indtil Udgang af 1769, maatte snart vorde publici juris, thi hvo vilde ikke begjærligen deeltage i de Erfaringer en Mand med sin udmærkede Iagttagelsesaand har havt? og b) at Forsynet vilde end unde ham saa lang Levetid, at han kunde fuldbringe Resten indtil Værkets Nedlæggelse, der fandt Sted i Aaret 1805.

Det vilde være upassende, og ei heller formedelst det indskrænkede Rum lade sig udføre, her at fremsætte nogen fuldstændig Bedømmelse af det Hele. Anmelderen afskriver derfor blot et Brudstykke af S. 48.

"Man har historisk Vished om, at den første Finder af Sølvet, som opdagedes i Berget, var en Bondesøn, Jacob Christophersen Groswed af Sandswerd, der ved Omvankning i Sætermarkerne paa Fjeldet prøvede med sin Hammer det nøgne Berg, for, om han ikke ogsaa ligesom de i Omegnen arbeidende Bergfolk, kunde opspore noget Metal eller Erts, da det lykkedes ham at træffe paa et Sted, hvor en, maaskee til Dagen aaben, Kløft indeholdt en Gang, i hvilken anstod et Metal, hvoraf han huggede nogle Stykker. Disse bragte han derpaa til Faderen, som af en i Egnen boende Metalstøber erfarede, at det fundne Metal var Sølv. Begjærligheden hos Metalarbeiderne, at faae mere af dette ædle Metal, gjorde at Bonden og hans Nabo, Gaardmand Arne Worp, begyndte at drive Handel dermed, saa at det røbedes, og Øvrigheden lod Bønderne forhøre, og Stedet undersøge og bevogte, samt underretede derom Statholderen, som omstændeligen indberettede denne Opdagelse og dens vigtige Udseende til Kongen, samt derhos sendte nogle Prøvestuffer, som viste deres Rigdom paa Sølv. Herpaa skrev Kongen fra Nyborg den 2den December 1623, og lod Statholderen tilstille, til offentlig Bekjendtgjørelse, et Manifest imod det paa Sølvet forøvede Tyverie og den dermed drevne Handel; dernæst befalede han Statholderen at gjøre de fornødne Anstalter til et Bergværks Anlæg.

Side 302 vises, at i fiint Sølv har Værkets Udbringende tiltaget efter en summarisk Beregning for de første 100 Aar, og at Beløbet i det Hele i bemeldte Tidsrum har været 701,312 Mark fiint Sølv.

Slutteligen bemærkes, at Værket er smukt udstyret med skjønne Typer, og har efterstaaende Motto.

Turius est forsan veterum monumenta referre,
Nostra, ut scire juvat, sic memenisse nocet.

Tyc. Brahe.

I Randers Avis læses følgende: Da Rygtet udbredtes om en Slange, der skulde være seet i Mølledammen ved Møllen i Resendal, paatog sig en tænkende og troeværdig Mand H.....p af Nabolauget, i samme Gjødvad Sogn, at undersøge den Sag, og Resultatet blev: at ikke det mindste Tegn fandtes til, at en Slange kunde have Tilhold i Lyngbakkerne ved Møllen. Møllefolkene havde vel nogle Gange om Natten seet et levende Dyr at bevæge sig paa Mølledammens Overflade; men vidste ikke, hvad det var. Det Sandsynligste befandtes da at være: at det var en Odder, som var kommen derop fra Gudenaae ved Resenbroe, et Par hundrede Skridt dernedenfor. Indsenderen veed ellers med Vished, at der gives Slanger — skjøndt ganske faa — her i Jylland. For 11 Aar siden saae Skytten, Michel Jensen Dreier, som lever endnu, boende i Randlev, en Slange i Skoven ved Gersdorphslund, en halv Fjerdingvei fra Strandbredden. Han skjød den, og hang den op i en Green der i Skoven. Den var omtrent 3 Alen lang, af en Arms Tykkelse, og havde et temmeligt stort Hoved, der lignede et Andehoved med Neb. Den hæderlige Olding Skovrider Sandberg i Løvskal, som lever endnu, saae for en Deel Aar siden en meget stor Slange i en Eng ved Skjerngaard. Da han nærmede sig til den, snoede den sig ud i den der forbi løbende Aae.

Blandede Efterretninger.

Englænderen Kapitain Head's Reise til Sølvværket San Pedro Nolasco i Anderne.

Heads Reise igjennem Pampas og imellem Anderne er nylig udkommen i London hos J. Murray. Det engelske Tidsskrift Literary Gazette af 16 Oct. siger om samme, at man galloperer saa fornøieligt igjennem Skriftets Blade, som Forfatteren, der synes at være en af de meest udholdende Galoprytteere, ja hvis Lige næppe Arabien, Tartariet eller selv Sydamerika har, galloperede over Pampas, og uden Frygt for Strømmene, eller Biscacheros, eller Hulingerne og Afgrundene, eller andre Reise-Forfald og Farer af alle Slags, kom saa snart til sit Maal, som om

han slet ikke havde været paa Reise. Skriftet giver de meest levende Skildringer over Naturskjønheder, Sæder og Skikke; og i det en Almelder vil uddrage, hvad der kan være tilstrækkeligt til at gotgjøre Skriftets Værd, er Fristelsen stør at plyndre det ligesaa ubarmhjertigt, som de vilde Indianer plyndre Guachos. Heads Reise-Selskab, med hvilket han foer igjennem et saa fremmed, og fra deres Fædreland saa forskjelligt Land, var det meest besynderlige, han kunde komme i Forbindelse med. Han havde flere Cornvalliske Bergfolk med sig, hvilke havde tilbragt næsten deres hele Levetid i trange Schachter og Gange under Jorden, og disse Mennesker gallopperede nu det hurtigste mueligt, det vil sige i det mindste 100 engelske Mile dagligt, i det klareste Dagslys, over uoverselige Sletter, rundt om Horder af vilde Heste og indfødte Vilde. De engelske Bjergfolk vidste vel hvad en Slette er; men saadanne Sletter, som Pampas, kunde de sikkerligen ej før have noget Begreb om. Imidlertid udholdt de samtlige i beste Lune alle de med den lange Rejse forbundne Strabadser, Undværelser, Farer. Om Bergværkerne selv, giver Capitain Head, der just gjorde denne Rejse, for at undersøge de betydeligste i La Plata, ingen udførlige Efterretninger, der ikke heller lod sig vente af en Mand, som konfidentielle Hensyn maatte afholde fra at aabenbare Noget, hvorved de i slige Spekulationer anlagte Formuer kunde skades; men af hans almindelige Bemærkninger fremlyser nok, for at afskrække fra Forsøg paa med brittiske Hænder eller britisk Kapital at bearbejde hint Lands Gruber.

"Jeg besøgte Guldgruben El Bronce de Petorca, fortæller Forfatteren, under Ledsagelse af en meget indsigtsfuld chilesisk Bergmand, som just paa den Tid, da det store Jordskjelv d. 19 Nov. 1822 ødelagte næsten hele Valparaiso, var, med flere af sine Kamerader, i en af Gruberne af dette 100 Favne dybe Guldbergværk. Han fortalte mig, hvorledes flere af hans Kamerader havde her mistet Livet, og hvorledes deres Stilling havde været den skrækkeligste man kunde tænke sig. Bjerget havde bævet saaledes, at det næppe havde været muelig at stige op af samme; store Strækninger af Gangene vare faldne ind, og hvert Øjeblik vare de i Frygt for at blive knuste af indstyrtende Bergvægge, eller at blive saaledes begravede og indsluttede, at ingen menneskelig Magt skulde kunne frelse dem, om de end levede. Han tilføiede, at da han havde naaet Grubens Aabning, var Scenen kun lidet bedre. Atmosphæren var saa mørk, at han ikke kunde see Haand for sine Øine; store Bergmasser fra det Udhæng paa Bjerget, hvor han stod, vare rullede ned, og det var hans Lykke, at han ikke var kommet frem i det Rullingen skete, da de vare fremskudte lige til Stedet, hvor han var, og han skulde ikke have undgaaet dem. — I næsten alle de Gruber, som vi besøgte i Chili, saae vi de grueligste Virkninger af dette Jordskjælv, og man blev greben af Gysen, ved at bemærke hvorledes Bjerget var rystet. (Slutn. følger.)

Kjøbenhavns Børs, den 5 December 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 222		
Species 226		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 9 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	152	$152\frac{1}{2}$ Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{4}$	$82\frac{3}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	74	$74\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	113	114 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$60\frac{1}{4}$	$60\frac{1}{2}$ L. Sterl.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 98.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 9 December 1826.

Den med Ulykker svangre Dag.

Et saare sørgeligt, hidtil utrykt originalt Sørgespil, dog uden Blodsudgydelse.

Personerne i første Act: Hr. Springom, og Parat, hans Tjener, samt Lisette, Kammerpige hos Frøken Caroline, med hvem den ærede Læser nærmere skal gjøre Bekjendtskab. Tiden: en Vinter Morgen. Stedet et Værelse hos Springom.

1ste Act. 1ste Scene.

Springom.

Hvor herligt rødt er ikke Solens Skin!
En yndig Vinterdag bebudes os;
Som jævne Stuegulv er Veien jo
Belagt med Snee, der tindrer som Krystal;
Og ej et Vindstød aander barske Kulde. —
Ja denne Dag vil vorde rig paa Glæder,
Den ene flux blîr afløst af den anden.

Alt seer jeg mig i Kanen frem at ile;
Alt seer jeg Caroline Bifald smile,
Naar Hesten jeg lâr dygtigt trave ud.
Et kjerligt Tryk hun mig i Haanden giver,
Thi Kanefart vor hele Sjel opliver,
Ja, stundom kan den skaffe os en Brud.

2den Scene. Springom og Parat.

Blev Hesten skoet? Er den striglet glat?
Og skinner Plettet som det blanke Sølv?
Kort: melder Du at Alting færdigt er.

Parat.

Ja Alt er færdigt, strenge Herre, men — —

Springom.

Fordømte Skurk! som veed, jeg lider ej
Du nogensinde kommer med Dit Men.

Parat.

O denne Gang har jeg dog skjellig Grund,
At sige hvad mit Hjerte tynger. — Da
I Nat jeg laae og kasted' mig i Sengen,
Thi trygge Søvn mig ikke vilde gjæste,
(Maaskee fordi jeg drak for megen Punsch
I Aftes da jeg var paa Dandsebod,
Maaskee fordi — —)

Springom.

Maaskee fordi Du est

Hvad stedse Du har været, ret en Vrøvler.
Fat Dig i Korthed!

Parat.

Siden Herren saa
Det have vil, da viid, at naar man svæver
Imellem Søvn og Døsighed, saa lister
Sig paa os mang en snurrig, rædsom Drøm.
(Maaskee at sligt sig skriver fra de Dunster,
Som en fordærvet Mave — — —)

Springom.

Nej! Du frister
Nu alt for meget min Taalmodighed!

Parat.

Mig syntes da at see en Skye saa mørk,
At Skræk betog min hele Tjener-Sjæl,
Kun enkelt Lyn oplyste Horizonten,
Og her jeg skuede Gestalter, som
Udspyede den rene Ild; jeg troer
Det Drager var, og deres lange Kløer
Mig vilde fange — —

Springom.

Hvad Du var, Du bliver
Saalænge Du er til; en Dumrian;
Thi anden Titel jeg Dig ikke giver
Hvad gaaer mig Dine gale Drømme an?

Parat.

Tal Herre dog ej saa! Hør bare nu
Hvad der mig hændtes, da ved Daggry jeg
I Stalden kom. De veed, at Hector er
Det frommeste af alle Byens Bæster.
Som tamme Lam det lar sig tumle med; — —
Men neppe jeg til Striglen tager, før
Den vrinsker og slaaer ud med begge Fødder,
Og mens jeg troer, ved Klappen den at tæmme,
Den mere bandsat blir og sprænger ud
Det tykke Bredt udi vort stærke Spiltov,

Ret som den vilde ligne Mennesker,
Der ikke altid taale at vi er'
Mod dem for milde og for gode, naar
Det sig med Deres Pande ret ej staaer.

Springom.

Og hvad betyder nu al denne Sludder?
At Du har dynget Krybben saa med Havre,
At Hesten har den hele Nat saa ædt,
At den er bleven kaad og overmæt.

Parat.

Ja! rigtigt nok har jeg ej Havren sparet;
Jeg vidste hvad i Dag der forestaaer
Det stakkels Kræ; at Herren farer frem,
Som bare Satan, da De troer, ved Hestens
Iilfærdighed at høste Lov og Roes. — —
Men end en Ting for Hovedet mig staaer.

Springom.

Det er?

Parat.

Lisette (Herren veed jo nok,
En Kammerpige aabenhjertig er,
Naar man kan snige sig i hendes Gunst))
Og hun — —

Springom.

Og hun?

Parat.

For mig har aabenbaret,
(Det hændtes just en Aften, da jeg sagde,
At hendes Frøkens Demants Øiekast,
Udsendte Straaler, ved hvis Skin hvert Hjerte
Hensmelte maa i salig Følelse,
At ogsaa mig hun havde reent bedaaret — —))

Springom.

For Satan skaan mig for det lange Omsvøb,
Og kom nu frem med Aabenbaringen.

Parak.
Først maa jeg melde Herren at jeg fik
Et Oresigen for min Næsvished.

Springom.
Der har Du Et endnu —

Parak.
Hun sagde da
At Frøkenen et Hjerte havde og,
Der ikke var af Staal, men blødt som Vox,
Og at man Trykket kunde see, som fleer
End Herren havde gjort paa dette Hjerte,
Og at en vis Hr. Lapsenborg og driver
I Smug sit Spil med dette fromme Hjerte.

Springom.
Og Du?

Parak.
Jeg brast i Graad ved denne Tale,
Thi Herren veed, De er mit andet Jeg,
Og harmefuld jeg blev ved Tanken om,
Hvad denne Dame Deres Pung har kostet,
Og skulde De nu lønnes med Utroskab?

Springom.
Nu nok om det — —

3die Scene.
(De Forrige og Lisette.)

Lisette.
En flittig Hilsen jeg
Fra Frøkenen Dem bringer, gode Herre!
Til Kanefarten alt beredt hun staaer,
Ved Tanken om dens Glæder Hjertet hopper,
Paa Hesten venter hun at finde Topper,
Og at hun Bjørneskind ved Foden faaer.

Springom.
Hun altsaa færdig er og venter mig?

Lisette.
Ja hun er saa pyntet, saa stiv og saa stram;

Paa Hovedet glimrer den skjønneste Kam,
Og Kjolen den slutter om Livet saa tæt,
At man med to Fingre kan spænde om det.
Og Fjæren paa Hatten slaaer Krøllen saa skjøn,
Ja vidner om Mandens tilkommende Løn. —
Og nu den Pels, som hun iført sig har!
O den er kostbar, den er dyrebar,
Med Hermelin kantet og foret med Taft — —

Springom (til Parak).
Bring mig nu strax min Pidsk og polske Hue
Og mine klirrende forgyldte Sporer,
Jeg vil afsted; — og under mit Fravær
Du glemme ikke Dine Erinder,
Og at jeg til i Aften Klokken syv
Faaer Dandseskoene; thi ellers jeg
Blev plat ulykkelig, og da jo let
Du turde see Din Ahnelse opfyldt.

(de gaae.)

Anden Act.

(Et Værelse hos en Restaurateur. Nogle drikke Punsch, Andre nedsluge varme Posteyer, Nogle blade i Aviser og Modejournaler.)

Springom. Caroline. Værten. Lapsenborg.

Springom.
Ved alt vor Uheld var det dog en Lykke
At her paa dette Sted vi strandede.

Lapsenb. (til Caroline.)
Hvorledes er det fat, min Naadige?
De er saa bleg, som Sneen paa vort Torv,
Er en Malheur Dem arriveret?

Caroline.
Ja!
Springom (just ei vor Byes bedste Kudsk)
Indbød mig til en Kanefart, og jeg,
Som gjerne lider denne raske Kjørsel,

Tog villigen imod et venligt Tilbud.
Men neppe vi til Sæde kommen var,
Før Hesten den slog ud og stædig blev,
End mere vild blev Bæstet ved mit Skrig.
Kort: Kanen gik itu, og jeg mig fandt
I Sneen ligge.

Værten.

De har dog vel ikke
Dem stødt paa noget farligt kritisk Sted?
Thi hvis De Smerter har i noget Lem,
Jeg Kampfer-Draaber anbefaler Dem.
Og dem jeg gode har og skal dem hente
Hvis De et Øjeblik paa mig vil vente.

Caroline.

Nej! da jeg veed I Chokolade sælger
Jeg denne Drik langt hellere mig vælger.

(Lapsenborg springer hen til Bordet for at ordinere Chokolade; Caroline kaster sig paa en Divan og tager fat paa en Modejournal.)

Caroline.

Charmant! Det skal dog ingen nægte mig,
En bedre Syerske end den, Lisette
Mig skaffet har, man ikke finde kan.
Men det er da ej heller noget Under:
For Hoffets Damer hun og syer jo. —
Hvor har dog ej min Pels et herligt Snit!
Det samme just, som her Journalen viser.
Og dog er denne Syerske en Pige
Af ringe Herkomst; Faderen jo flikker
Paa gamle Sko; men hun har lært at stikke
Solhatte op, og Bobinet at trække
Og ret guddommeligt hun Peltse former,
Og hun kan synge, og paa Cithar spille!

(Lapsenborg vil betale Chokoladen; Springom springer til, kaster Pengene paa Disken; men da han vil tage Koppen for at bringe den til Caroline, vælter han Chokoladen paa hendes Pelts.)

Caroline.

Min Himmel og min Pels, hvad skete her!
O dette Tab er uopretteligt.
O Ubehændighed, der ej har Mage,
O jeg er trøstesløs, højt at beklage!

Lapsenb.

Vist nok De Aarsag har at sukke, græde,
En Steen til Medynk maatte sig bevæge;
Dog Tiden læger selv det dybe Saar,
Og hvis af Dem Tilladelse jeg faaer; — —
Hvis De fra Vennens Haand modtage vil

Springom (faldende ham i Talen).

En Pels maaskee — — Nej sligt jeg taaler ej,
De mig fornærmet har, — og Hevn jeg fordrer,
Bestem selv Tid og Sted.

(til Carol.) Hvad siger De? —

Caroline.

Jeg siger at min Pels bedærvet blev.

Lapsenb.

Horribelt! at for slig en Bagatel
En Adelsmand udgyde skal sit Blod.

Springom.

Hvi vil I blande Jer i mine Sager?
Paa Eders Enemærker satte jeg
Jo aldrig Fod og skal den aldrig sætte,
Men at I Caroline byde tør
En Pels, den Pligt mig byder selv at give,
Dumdristigt er, og selv paa hendes Dyd
Et saadant Tilbud sætter fæle Plet;
Og den aftvættes maa, og derfor fordrer
Jeg Eder ud — —

Lapsenb.

Ja jeg skal møde Jer
I Kjøkkenkurven, Klokken Fire Slet;
Men da min salig Fader plat forsømte
At lade mig i Stik og Hug oplære,

Og da jeg af Naturen er heel ræd
For Skud, saa kunde vi vel baxes?

Caroline.

Er denne Maade til at brydes paa
Ej for gemeen?

Lapsenb.

O nej min Naadige!
Man læser ofte jo fra Engelland
At selve Lorder skille deres Trætte
Ved Baxen; og en Lord er ingen Kramsfugl.
Lig en Athlet man Armene svinger,
Modparten man et Puf slux bringer
Snart i det Tynde af Siden, og snart
Giver man ham mod Jorden en Fart.
Aandeløs puster den Arme, thi han
Neppe paa Knæerne reise sig kan.

Springom.

Mig ligegyldigt naar kuns Prygl I faaer.

(De gaae.)

(Fortsættes; og bedes Læserne at undskylde at Acterne ere usædvanlig korte, hvortil Aarsagen er at Forfatteren, der ofte har kjedet sig ved lange Acter, nødigen vil bringe andre i samme Tilfælde.)

Indenlandske Efterretninger.

Viborg, den 2 December. Det herværende Skuespillerselskab af Hhr. Olsen og Scavenius, have i 14 Dage givet Forestillinger her, og agte at forlade os, efterat have spillet paa Søndag. De gave i Aftes Heibergs Vaudeville: "den 28de Januar" og det af fransk oversatte Stykke: "den glade Bonde." Uden at fornærme Nogen af dette med Konstflid spillende Personale, kunde man dog ikke andet, end finde Hr. Werligh som Birkedommer og Kofardiekapitain, Hr. Scavenius som Aagerkarl og Hr. Olsen som sjællandsk Bondekarl og fransk Bonde, saare heldigen at udføre deres Roller.

Blandede Efterretninger.

Capitain Heads Reise, og Besøg i et sydamerikansk Bergværk.

(Slutning; see forrige No.)

"Veien til Sølvværket San Pedro Nolasco er yderst vanskelig og farlig, saa at endog Muulæslerne, eller de sikkreste Skabninger paa steile Veie, her ofte finde deres Død ved at styrte ned i de rivende Strømme. Som vi nærmede os Gruben, fortæller Forfatteren, blev Dalen trangere, og da vi kom længer frem, vare Træer og Buske mindre og forknyttede, rundt omkring os vare Anderne bedækkede med Snee. Bjergstien var, i Ordets egentlige Forstand, kun nogle Tommer bred og bedækket med saa løse Stene, at en Deel af dem hvert Dieblik ruller bort under Muuleslernes Been og med tiltagende Hurtighed ned i den brusende Strøm. Da jeg havde redet næsten den hele Dag, vilde jeg gjerne stige af engang, men Muuleslerne ville aldrig anføre et Tog uden Rytter, desuden er Bjergstien ogsaa saa smal, at man ikke kunde faae Plads til at fæste sin Fod, og ved Afstigningens Bevægelse kunde Dyret tabe Ligevægten og tilligemed sin Rytter styrte ned i Strømmen, som i uhyre Dybde bruser ved Foden af Bjerget. Paa nogle faa Steder var Stien reent bortskyllet, og Muuleslerne maatte søge at hjelpe sig, saa godt det vilde gaae, men Maaden, hvorpaa disse taalmodige Dyr tage Fodfæste, er gandske overordentlig, og for at kjende deres Værd maae man see dem paa Cordillerne. Efterat vi havde passeret to eller tre meget rivende Strømme, som fra Bjergene over os styrte sig ned i Floderne under os, kom vi til en anden, hvor Passagen forekom os endnu langt vanskeligere end igjennem hine, saameget Bryderie end de havde gjort os; vi havde kun Valget, at bestaae dette Vovestykke, eller at vende tilbage til Sant Jago. Først dreve vi nu et elendigt Muulesel ind i Strømmen, men neppe havde det sine Fødder i Vandet, saa drev det afsted, og inden det havde svømmet 20 Yards, gik Kassen, som var fæstet paa dets Ryg, i Stykker, og dens Indhold foer ned i Afgrun=

den. Nu bleve vi siddende paa vore Dyr og rede ind i Strømmen, efterat vi først havde bundet en Lasso (Slynge) om Livet. Paa nogle Steder var Vandet saa dybt, at det gik Muuleslerne til Halsen, hvorfor vi kun med den største Anstrængelse kom igjennem. Disse stakkels Skabninger ere altid i største Angest, naar de skulle passere disse Strømme, og efterat man har bragt dem frem, ved idelig at spore dem, vægre de sig ofte midt i Vandet for at gaae videre. Er Vandet meget dybt, saa binde Arrieroerne sig altid en Lasso omkring Livet, men jeg kunde aldrig finde nogen Sikkerhed i dette Middel, thi dersom Strømmen formaaede at slaae en Trækasse i Stykker, saa kunde det vel gaae et Menneskes Hjerneskal ligesaa ilde; saaledes glædede jeg mig da stedse, naar Overgangen var lykkelig forceret, og da man i London havde forsikkret vort Liv til en høi Priis, faldt det mig ofte ind, at et Blik paa os, paa Bjergstien og Strømmene nok kunde fremskynde Assurandeurernes Puls, drive Blodet til deres Hoved, og foraarsage en Klingen for Ørene, meget forskjellig fra en rolig Beregnings Symptomer. Snart efter at vi havde passeret denne Strøm, vendte vi os imod Syd og begyndte at klavre op ad Bjerget San Pedro Nolasco, det steileste vi havde fundet paa alle vore Expeditioner i Anderne. I hele fem Timer holdte vi os fast ved vore Muuleslers Øren eller Hals, og paa nogle Steder var Veien saa brat, at det i en temmelig lang Tid var aldeles umuligt at gjøre Holdt. Vi kom snart over Grændserne af Vegetationen. Stien gik i Siksak, og styrtede Muuleslerne over os, skulde de ufeilbarlig have revet os med sig i Faldet. Under Klavringen spurgte vi hvert Dieblik Arrieroen, om Punctet over vore Hoveder var Toppen; men vare vi komne til det, saa fandt vi at vi endnu maatte stige høiere. Paa begge Sider kom vi nu forbi smaae Trækors, som betegnede Steder, hvor Folk, der havde arbeidet i Bjergene, vare overfaldne af en Storm og omkomne. Da vi omsider havde naaet Toppen, befandt vi os ganske tæt ved Sølvschachten San Pedro Nolasco. Foran os saae vi en liden Eremit-Hytte, og vi bleve tiltalede af to eller tre usle Bjergfolk, hvis blege Træk og udtærede Lemmer syntes at staae i Forbindelse med den Scene, der omgav dem. Udsigten fra den Høide, paa hvilken vi stode, var pragtfuld, ja majestætisk, men alligevel saa frygtelig, at man uvilkaarlig overfaldtes af en Gysen. Endskjøndt det var midt om Sommeren, forsikkrede dog Bjergværks-Agenten os, at Sneen paa det Sted vi stode, var 20 til 120 Fod dyb, men af Vinden sammendreven i de meest uregelmæssige Former, imedens den nøgne sorte Klippe skinnede frem paa nogle Steder. Nedenunder var Sletten og Floden Maypo, som optog mange skattepligtige Strømme, der fremstillede sig for vore Øine ligesom Sølvtraade, der trak sig hen over de forskjellige Afgrunde. Ligesom Fuglen i Luften kunde vi overskue Andernes store Kjæde, og saae under os en Række af Bjergknapper i ubeskrivelige Skikkelser og Former, alle bedækkede med evig Snee. Den hele Scene omkring os var blottet for enhver Vegetation og et Billede paa Ødet, men i en saa ophøiet Stiil, at den derved virkelig blev ærværdig, og Bevidstheden om, at denne uhyre Sneemasse, tilsyneladende saa død, er skabt til Menneskenes Nytte, Beqvemmelighed, Lykke, ja Overflod, og at Dalene forsynes med Vand af dens uudtømmelige Kilde — lod os føle, at der i Skabningen ikke gives en Plet, som Mennesket skulde kalde usel, endskjøndt mange af Naturen ikke ere bestemte hans Ophold. Af en af Bjergknapperne opsteeg en stor Røgskye; det var den store Vulkan San Francesco, og Sølvgrubegangen foran os syntes at løbe ud i Kraterens Middelpunct. Er det saaledes beskaffent midt om Sommeren, tænkte jeg, hvor sørgelig maae da ikke Opholdet være om Vinteren, og da jeg yttrede mig desangaaende for vor Fører og Bjergfolkene, viste de i Førstningen stiltiende paa Korsene, som i Grupper af 2, 3 eller 4 vare synlige i alle Retninger; derpaa sagde de, at endskjøndt Bjergværket var utilgjængeligt i hele syv Maaneder om Vinteren, pleiede Bjergfolkene dog at opholde sig der hele Aaret igjennem. De fortalte videre, at saa skjærende end Kulden er, lide dog Bjergfolkene endnu mere af de frygtelige Temporales eller Sneestorme, som overfalde dem saa pludselig, at allerede

mange, som kun have fjernet sig halvandet hundrede Yards fra Hytten, ere blevne et Offer derfor. Med disse Mindesmærker for Dine, rystede det mig dybt, naar jeg betænkte, hvad de Ulykkelige maae have følt, naar de, famlende efter deres Lye, forgjæves ventede Enden paa den Storm, hvis Magt de ikke formaaede at modstaae. Hvad bringer dog ikke Vindesygen Mennesket til at taale!

(L. B. d. BH. 121. o. N. M.)

Den sidste Leipzigske Messe har leveret et større Antal af Bøger end nogen forhen. Antallet af færdige hos tydske Forlæggere udkomne Skrifter udgjør 2125. Forlags-Boghandlingers Tal er 338. I det Hele er 222 ny Oplag af ældre Værker, blandt hvilke Bogatzky's gyldne Skatkiste er 23de Gang oplagt, Wilmsens "deutscher Kinderfreund" 86de Gang. Kataloget har 239 Værker i fremmed Sprog, deriblandt 160 latinske og 37 græske; fremdeles 156 Oversættelser af fremmede Sprog; blandt hvilke 54 af det franske, 65 af det Engelske. Der er ikke mindre end 6 Udgaver af Walter Scotts samtlige Værker, og iblandt dem en i det engelske Sprog. Efter Indholdet henhøre de 2125 Skrifter under følgende Fag: 327 theol., 21 philosph., 167 historiske, 116 politiske og juridiske, 150 pædagogiske, 50 grammatikalske, 39 matemat., 208 techniske, 88 naturvidenskabelige, 159 medicinske, 44 geographiske, 11 episke, 58 lyriske, 38 dramatiske, 27 musikalske Værker; fremdeles 186 Romaner og Fortællinger, 87 gamle Classiker, 69 Landkort. De øvrige Værker ere af blandet Indhold.

Warschau, Kongeriget Polens Hovedstad, har 8 offentlige Pladser, 214 Gader, 3132 Vaaningshuse, blandt hvilke 1402 af Steen og 1730 af Træe, 112 Paladser, 61 offentlige Bygninger, 5818 Fabrik- og Værksteder. Folkemængden 1825 var 126430 Mennesker, blandt hvilke 15306 Adelige, 83083 Borgerlige, 28041 Jøder. I Henseende til Troesbekjendelse talte

man i øvrigt 92132 Katholikker, 469 Græker, 5170 Lutheraner, 593 Reformerede, 23 Sekterer, Jøder som ovenanført, og 2 Moslemimer.

I det engelske Tidsskrift Sheffield Iris fortælles en mærkværdig Ligbegjengelse saaledes: En fattig Mand i Sheffield, som havde to Børn, mistede ved Døden det ene. Nu var han ikke istand til at betale Begravelses-Omkostningerne i Staden, eller leje en Vogn til at kjøre det døde Barn til næste Kirkegaard paa Landet. Han gik da med sin Kone tilfods, bar det levende Barn paa Ryggen, og hans Kone bar i en liden Kiste Liget paa Hovedet. Det faldt ikke Vedkommende i Sheffield ind at skaane den fattige Familie den tunge Vej ved at give Barnet fri Begravelse. (Britannia.)

Paa de gamle skjønne Tapeter i et Slot, Huset Rohan i Anjou tilhørende, hvor Judith hugger Hovedet af Holofernes, sees hun i sit Oratorio derefter at takke Gud ved Foden af et Krusifix og foran Billedet af den hellige Gudsmoder — Chronologien til Ære. —7—

En Sprogbemærkning.

"Hvillingefiskens Navn kommer rigtig nok af dens Hvidhed, og derfor skrive vel ogsaa nogle Hvidling; men det er saa tvunget for dansk Udtale. Man skriver derfor en Billing, isteden for en Bidling, skjøndt Enhver ret got veed, at Ordet kommer af en Bid. Nogle have i den samme Tid forvandlet det mangehundredaarige Jylland til Jydland; en haard Kost for Tungen! Dog det danske Sprog er bleven hjemsøgt med mange saadanne Pedanterier i det sidste Aarti."
(Af Prof. Odin Wolffs Journ. Dec. 1826. S. 254)

De Fædre i Norden saa stærke, saa froe,
Ei lugted af Brændevins Bærme,
Tobak de ei smøgte. I tarvelig Boe
Ei Kaffe- og Thee-Søstres Sværme

Bortgøglede Tid,
Og qvalte det Bid,
Som skabt var at tolke de Fædres Jd.

Men vældig i Styrke og mandig i Barm
Stod Daniens Søn paa sin Gunge,
Af Mjød kun og Øl blev hans Pande da varm.
Blandt Skinker og Kruse at runge
Var Gildernes Færd.
Ved Siden hang Sværd,
Og hver Mand var Drotten saa bold og saa værd.

Nu gøgle de Drenge ved Punsch og ved Viin,
Som Skyggen blandt Gravene svæve,
Indhyllet i Silke og fremmede Liin,
Ved Kaffe- og Theebordet gjeve.
De Qvinders Attraae
Er Morskab at faae
Og Krønikens Genius modløs maa staae.

O Daniens Gubber, i Fædrenes Spor
Der voxede Kjæmper som Ege;
I boe end i Landet, I boe end i Nor,
Hvi ere I Rør kun saa væge?
Lad Sydboen boe
For os kun i Roe,
Med Frugter, som, ej til vor Baade, der groe.

Ei Kjæmper I vorde, før Daniens Frugt
Blandt Frugterne best Eder smager,
Og Skinkens og Miødens og Fest-Øllets Lugt
Fra Glas og fra Kopper Jer drager.
Tobakken skal med,
Den Nyboe, afsted:
De Jetter ved Codan af saadant ei veed.

I W...... der lever en Præstemands Viv
Hun brygger som hiin Olds Matroner.
Ved Øl og ved Skinke gjenføder hun Liv;
Jeg mener det danske. — I Koner
Paa Sletterne her,
Jeg Eder især
Vil raade at ligne den Præstemoer der!

Kjøbenhavns Børs, den 8 December 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 223		
Species 226		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 9 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	82½	83 Rbd. Sedl.
Dito Dito	74½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	100½ Rbd. r. S
Dito Dito	113	113¾ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90½	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	60	60½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Rettelser til No. 97.

P. 1537, 27 Lin., læs: Frihed istf.: Forhold
— 1540, 2 — læs: ledende istf.: lidende

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 99.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 12 December 1826.

Om Mennesket.

I Tillæget til den Vest-Sjellandske Avis, No. 76, den 23de September 1826, findes en saare interessant Afhandling, i psychologisk Henseende, om Rachel Hertz.

Uvis om Andre have yttret sig desangaaende, tillader Indsenderen af Nærværende sig at fremstille sine Anskuelser af enkelte Puncter i ovenmeldte Afhandling. — I Meget afviger vel hiin fra denne; dog findes der mange Berørelser imellem begge.

Da Forfatteren har for sig en sjelden selvtænkende Geistlig, der, langt fra at hælde til Nutidens, af sin Grav opvaagnende, Munkevæsen, eller dens tomme Gjenlyd af ukjendt Stemme, finder sin Glæde og Trøst i at grandske over Skaberens Værk, stedse følende sig bestyrket i den Overbeviisning, at, hvor Menneskets Øie end vender sig hen, seer det kun Storhed og Viisdom, den uudtømmelige Kilde til Livets Fryd, og til Forjagelse af dette Misfornøielsens og Fortærelsens Præg hos menneskefjendske Væsener; saa tager han slet ikke i Betænkning aabent at sige sine Meninger, hvilke ikke maae betragtes som en Belæren, men som Vink til videre Grandskning og nærmere Afgjørelse.

Det er almindeligen erkjendt blandt alle Grandskere, ikke blot Lærde, at Mennesket bestaaer af tvende, aldeles forskjellige, Dele: en Sjel og et Legeme. Men, ligesom den største Deel af Menneskene, i Grunden, intet Begreb har om hiin Forskjellighed, saa er det ogsaa vist, at intet Menneske i Verden veed noget om Sjelen; og heraf maa da følge, at man ei heller veed noget om Forbindelsen imellem Legemet og Aanden eller den aandige Natur. Vistnok er den menneskelige Virken meget forskjellig, men følger man de Traade, som knytte det Ene til det Andet, saa kan man kun øine det Materielle (Legemlige), og taber sig omsider, ikke i nogen Udgang i Menneskets Bygning, hvor alt gaaer i Kreds, ved indbyrdes Paavirken, frem og tilbage, men i Sammenhængens Ufattelighed. Det Aandelige kan saaledes ikke blive Gjenstand for Betragtninger.

Mennesket er i Henseende til Kundskaben om sit eget Væsen, ikke mere indskrænket, end med Hensyn til alt andet, thi den, i det Indre nedlagte, Kraft er stedse skjult for alle Dødelige.

Det er ogsaa nok, at man veed, at der udfordres visse Dele i Menneskets Bygning, for at opnaae visse Ting, fordi disse Ting aldrig ere opnaaede uden hine Deele. At Sjelen maa have et Opholdssted, er nødvendigt, men, som et usynligt og ufatteligt Noget, lader det sig ikke bevise, hvor den opholder sig, enten i et enkelt Organ, eller i det hele Legeme. Imidlertid er det vist, at den ei kan undvære enkelte Dele af Legemet, hvilke altsaa maae ansees for væsentlige Dele.

Naar man alligevel skjelner imellem Sjelens og Legemets Virkninger, saa er det blot fordi Virkningerne vise sig paa en saa yderst forskjellig Maade, ikke fordi, at man indseer, at visse Virkninger hidrøre fra Sjelen. Ligesom Legemet intet kan virke uden Sjelen, saa kan denne ei heller virke noget uden hiint. Det er altsaa en inderlig Forbindelse imellem Begge, hvorpaa al menneskelig Virken beroer.

Sjelen selv har ingen bekjendt eiendommelig eller selvstændig Kraft. Ved dens Forbindelse med Nerverne og de øvrige Dele af Legemet modtager den kun Fornemmelsen af de Indtryk, som det hele Legeme underkastes; og dens Virken er derfor afhængig af Legemets Beskaffenhed, enten af Naturen (oprindeligviis) eller ved Indvirkning paa samme. Da nu alle Indtryk skee igjennem legemlige Dele, saa er Oprindelsen til dem altid eens i sit Væsen, hvor forskjellige deres Yttringer end ere; og derfor ere ogsaa alle Fornemmelser legemlige eller

sandselige. Det er saaledes uden Grund, at skjelne imellem aandelige og sandselige Fornemmelser, hvilket nødvendigen maatte udfordre en Fornemmelse hos Sjelen eller Aanden af sig selv, ikke med Hensyn til Legemet, fordi en Indvirkning paa Aanden af Legemet, som sandseligt, kun kunde efterlade, sig selv liig, et sandseligt Indtryk; og en aandelig Fornemmelse kunde følgeligen kun finde Sted ved Aandens Virken paa sig selv: Noget, som vel lader sig sige, men ikke forestille, dersom Sjelen skal være nogen Eenhed. Saavel det blide Smiil, som den haanlige Latter; saavel Kjerlighed som Had; saavel den rolige Nydelse, som den uordentlige Lyst: Alt er lige meget en Virkning af Legemets Tilstand, efter de forskjellige Indvirkninger, som det underkastes. Legemets Bevægelse hidrører ikke blot fra Hjertet, hvis Tilstand tvertimod beroer paa det øvrige Legemes Tilstand, hvorpaa det igjen virker, fordi alle Legemets Dele, ved deres Indflydelse paa hinanden, afhænge af hinanden. Maven har nok saamegen Indflydelse paa Hjernen, som Hjertet, idet den virker paa Hjertets Slag, og dernæst, ofte umiddelbar, paa Hovedet.

Opposition eller Kamp, imellem Sjel og Legeme, er derfor utænkelig. Den Modstand, som nu og da finder Sted hos Mennesket, fremkommer kun ved nye Indvirkninger, hvorved Gangen i Bevægelsen forandres, og modsatte Indtryk erholdes. Paa disse sidste Indtryk beroer det altsaa, hvorvidt det Ene eller Andet skal seire eller erholde Overhaand. Men intet Indtryk udspringer fra Menneskets Bevidsthed, som kun er en Viden om den fremtraadte Virkning, fordi enhver Fornemmelse hidrører

fra ubekjendte Aarsager. Ligesaalidet som Mennesket ved sin Bevidsthed giver sig Appetit, ligesaalidet skaffer det ved den sig selv en god eller slet Tanke. Alt er kun en Virkning af et ukjendt Nerve- og Muskel-Spil, hvis Udbrud man har betegnet med Udtrykke, hvorom man, i Almindelighed, ikke længer synes at have noget rigtigt Begreb.

Tænkningen er, for Mennesket, ingen virkende, men en lidende Handling i det Indre, og egentligen en vedvarende Bevidsthed om Bevægelsens Retninger; og, fordi Bevægelsen er uafhængig af Mennesket, saa maae Tankerne ogsaa være det. Naar derfor en Dommer siger til en Morder, hvorledes kunde De tænke paa at myrde, saa kan Morderen sige til Dommeren, hvorledes kan De gjøre et saadant Spørgsmaal. Begge ville blive hinanden Svaret skyldig, thi saavel Tanken som Spørgsmaalet vare kun Indfald, det er, for Mennesket, en Hændelse.

Som det gaaer det med Tanken, saa gaaer det og med Handlingen, der ingenlunde følger af, men vel med Tanken; thi man handler ikke saaledes, blot fordi man tænker saaledes, men fordi den Indvirkning, som fremledte Tanken, frembringer, ved sin Vedvarenhed og Foreening med andre Indvirkninger, et saadant legemligt Udbrud, som man kalder Handling. Ligesom man veed, at man tænker, saaledes kan man ogsaa, dog ikke altid, vide at man handler, thi en Handling behøver ikke at være bevidst; men en saadan Viden kan hverken fremme eller standse Handlingen, fordi dens Tilblivelse ikke er afhængig af Menneskets Viden, men af en Aarsag udenfor og før den. Til at fremme Handlingen udfordres derimod, at den Indvirkning, hvorfra Handlingen udspringer, erholder en vis Næring, og til at standse Handlingen, at en ny, og fra den forrige afvigende, Indvirkning erholdes. Ofte kan det Ubetydeligste have en afgjørende Indflydelse. Saaledes kunde en Bremses Stik, paa en Hærførers Næse og midt under Slagets Ordning, forstyrre den vigtigste Plan, ved at forjage en heldig Tanke, og, paa den anden Side, lede til et uoverlagt og farligt Skridt, ved den vakte Forbittrelse, som ikke tillader et roligt Hensyn. Og et saadant Stik, Tryk eller Stød, om ikke af en Bremse og paa en Næse eller det Ydre, saa dog af en anden Gjenstand og i det Indre, er det, som leder Mennesket hele Livet igjennem. Naar altsaa en Huusmoder irettesætter sin Tjenestepige, fordi hun slaaer en Kop itu, saa er der følgeligen ingen gyldig Grund til saadant. Huusmoderen selv vil indsee det, naar hun Dagen derpaa slaaer et Fad itu, og det vil Enhver, som med Rolighed og Nytte griber i sin egen Barm, det vil sige, finder hos sig en Mindelse af noget Lignende. At hiin Irettesættelse finder Sted, kan derfor ene tilskrives den Vrede, som man føler ved Tabet o. s. v., og Ens Uvidenhed om, hvorledes en vis Handling kan finde Sted. Hvad der gjelder om den ene Handling, gjelder om alle; og det er derfor indlysende, hvilken skadelig Indflydelse Uvidenhed (Mangel paa Erfarenhed) maa have paa Lovgivningen i Almindelighed, og Straffelovgivningen i Særdeleshed.

Hukommelsen er, i Henseende til Tænkningen, hvorunder den hører, det samme som Mindelse, i Henseende til den grovere Følelse. Den er egentligen en gjentagen Fornemmelse af foregaaende Indtrykke, i det en lig-

nende Bevægelse af de Legemsdele, paa hvilke Indtrykkene have præget sig, finder Sted. Et saadant Præg kan baade forøges, formindskes og udslettes, ja, ofte ikke spores i mange Aar.

Værkstedet for al Tænkning, følgeligen og for Hukommelsen, er i Hovedet.

Indbildningskraften er, i Virkeligheden, ingen Kraft, men en Modtagelighed for utallige Indtryk, hvis Sammenmængning, i en større eller mindre Grad, udgjør Indbildningen. Den er altsaa passiv eller lidende; og den Maade, hvorpaa Indtrykkene opfattes og samles, beroer paa den forskjellige Indvirkning. Efterdi al Indbildning er en Forrykkelse af det Virkelige, saa er det kun en fordærvet eller udartet Smag (et Slags Vanvid), som foretrækker hiin for dette. Ofte gaaer det Indbildte over til Handling, og da seer man det Latterlige i den menneskelige Kløgt, saasom naar Dyr lemlæstes, for at forskjønne disse Skabninger, som udgik fra Skaberens Viisdom. Kun Skade, at man ei kan bringe Oxens Horn paa Mandens Pande, og saaledes overføre i det Virkelige, hvad man nu allene i Indbildningen kan tænke sig! Den Evne, at kunne vedligeholde Indbildningskraften, er en Styrke i Legemets Dele, hvilke ikke bukke under for Indbildningens Tilbagevirken, og kunne udholde Modtagelsen og Sammenmængningen af Indtrykkenes Mangfoldighed. — Den faste Characteer er Styrken af de modtagne Indtrykke.

Ingenlunde er det Sjælen, hos hvilken Hukommelsen og Indbildningskraften bevares; thi saalænge Mennesket lever, har det Sjel, men derfor ikke enten hiin eller denne, hvilket man erfarer baade hos spæde Børn og udlevede Mennesker, i det hos de første Hukommelsen, og hos de sidste denne tilligemed Indbildningskraften, aldeles mangle. Man kan derfor ikke med Rette sige, at Sjelen har Hukommelse og Indbildningskraft, med mindre den skulde kunne være rigere end den selv veed af. Begge Dele kunne vel ikke erholdes uden Sjelen, fordi alle Indtryk allene kunne modtages ved den, men at de erholdes og hvorledes de erholdes, saadant beroer paa Legemets Tilstand, og de Indvirkninger, som skee paa det.

Den Kamp, som spores, med Hensyn til Hukommelsen og Indbildningskraften, gaaer egentligen ud fra forandrede Bevægelser af Legemets Dele, hvorigjennem alle Indtrykke erholdes, ikke fra noget Bevidst hos Sjelen, thi Sjelen leder kun Legemet derhen, hvortil dets Trang fører. At iøvrigt enhver Kamp, eller rettere Afvexling, fordi Alt styres af Skaberen, findes eller mærkes i Menneskets Inderste, kommer deraf, at den udfordrer en særdeles Bevidsthed.

Tilbøieligheder ere Legemets forskjellige Hældninger eller Retninger (Bøininger til Noget) efter de forskjellige Bevægelsers forskjellige Indtrykke. Da de udspringe af Legemet, saa kunne de ikke tilhøre Sjelen, og de bære derfor ogsaa alle Legemets Kjendemærker. — Sjæle-Organet (Sjælens Opholdssted) maa, som en Deel af Legemet, være legemligt og ikke aandeligt, thi, at det er Sjælens Værksted, gjør det ingenlunde til aandeligt, hvortil udfordres, hvad Aanden udelukkende maa besidde. Det er altsaa ikke som et aandeligt, men som et legemligt Redskab, at Tilbøielighederne kunne tillægges Sjæle-Organet. De ere kun en Nødvendig-

hed for Legemet, som ikke kan udholde den eensformige Tilstand, men kræver snart en forandret Stilling, og snart en Affondring af enkelte Dele, som blive besværlige: ofte ere de en Vigen fra eller Hendragen til Noget, ved udvendige Frastødelser og Tiltrækninger. Allene, forsaavidt Fornemmelsen af dem angaaer, hvorved Sjælens Virksomhed vedligeholdes, blive de ogsaa en Nødvendighed for den. De komme kun, men staae ikke, i Forbindelse med den aandige Natur. Kampen, som finder Sted ved Tilbøielighederne, hidrører ikke fra Sjælen, men fra modstridende Fornemmelser af særskilte Legemsdeles Tilstand. Mennesket kjæmper ikke mod sine Tilbøieligheder, men disse kjæmpe mod hinanden, idet forskjellige Indtrykke afløse hinanden; kun, naar de stridige Indtrykke ophøre, siger man, man har vundet Seier, fordi Seieren er opstaaet hos, ikke erhvervet ved, En. Sjælen har derfor intet Herredømme over Tilbøielighederne, hvilke derimod kunne blive uordentlige ved enhver Bevægelse i Legemet, saavel inden- som udenfra; de gaae, som de komme, af sig selv, naar nemlig den Bevægelse, hvorfra de hidrøre, forandres. Da Sjælen ingen Magt har over Legemet, saa kan den heller ingen have over sit Organ, som en Deel af Legemet; naar altsaa Organet, som Samlingspladsen eller Sædet for Tilbøielighederne, er roligt, saa er det ingen Følge af Sjælen, men af Legemet.

At staae under Fornuftens Herredømme, er, i Grunden, at være underlagt saadanne Indtrykke fra Legemet, hvis Virkninger ansees rigtige eller fornuftige, thi Fornuften selv er ikke noget Selvstændigt, ikke noget Styrende, men en vis Overvægt, som nu og da leder Mennesket. Enhver Stræben hos Mennesket er en Tilbøielighed eller Bøielighed henimod, til Noget, og Fornuften kan derfor ikke ophæve Tilbøielighederne.

At beskjæftige Sjælen, er egentligen at foraarsage Indtrykke, hvorved Bevægelsens Gang forandres, og Tankerne ledes hen paa andre Gjenstande; og, naar da derved de gode Indtrykke faae Overhaand, saa siges Fornuften at have Magten. Sjæle-Organet kan ikke komme i Roe derved, men visse Indvirkninger paa det kunne ophøre.

Mistanke opstaaer ikke blot ved Ens egen Ureenhed, men ogsaa ved den mangesidige Verdenskundskab, som lærer det Urigtige i at troe blindt hen, ved at vise, at man ikke med Rette kan fordre en almindelig Opfyldelse af det, hvortil der mangler almindelige Kræfter. At den retskafne Mand ingen Mistanke nærer, hidrører derfor fra en skadelig Uvidenhed om den Verden, hvori han lever.

Da al Bevægelse er afhængig af Legemets Beskaffenhed, saa følger heraf, at naar den formindskes eller ophører, som bevidst betragtet, saasom: ved Søvnen, saa er det en vis Udygtighed i Legemet, der foraarsager saadant, og altsaa ingen Handling af Sjælen, hvis hele Virksomhed her i Livet er bunden til Legemets Tilstand. Mennesket veed jo slet ikke, hvad det er at sove, fordi den Virken, som kræver Bevidsthed (Sjælens Virken), ikke finder Sted under Søvnen, der, i Virkeligheden, er en kort Død, og for Legemet det samme, som Hvile for Jorden. Den Bevægelse, som foregaaer under Søvnen, adskiller sig kun deri fra den i vaagen Tilstand, at den er ubevidst; at det er den allernødvendigste til Livets Vedligeholdelse,

og at den i Tiden ikke kan udbrede sine Virkninger over de finere Dele. Hidrørte derimod denne Bevægelse, saavelsom den bevirkede Søvn, fra Sjælen, saa maatte begge Dele være bevidste, forsom Sjælen ellers er noget Selvstændigt. Men, hvo har ikke erfaret, at et Been, en Finger o. s. v., har sovet, og at Sjælens Virksomhed, endskjøndt indskrænket ved Følelsens Savn i disse Dele, ligefuldt har været tilstede. Kan nu en deelviis Soven finde Sted hos Legemet, saa er en almindelig ogsaa mulig. Derimod er det aldeles utænkeligt, at Sjælen vil sove, thi, hvorved skulde den blive søvnig? Den har jo ingen materielle Dele, som kunne slappes. Og hvorledes tale om, at den, i vaagen Tilstand, svæver eet Sted, og, i søvnig Tilstand, begiver sig hen til et andet Sted? Man bør desuden stedse holde sig til det Bevidste, og ikke forestille sig Sjælen eller Aanden som en Fremmed, man selv iagttager.

Ligesom Sjælen ikke frembragde, men kun blev forenet med Legemet, saaledes kan den ei heller enten ødelægge eller ophjælpe det. Drømme ere derfor øieblikkelige Indtrædelser, i en større eller mindre Grad, af Legemets Dygtigheds Tilstand, hvorved Sjælen kan opfatte, mere eller mindre tydeligen, Fornemmelsen igjennem Legemet. Legemet virker saaledes, i Grunden, ikke paa Sjælen, men dets enkelte Dele spille kun for den. Kun fordi, at ikke alle Legemets Dele ere i den fornødne Virksomhed, udebliver den Tydelighed (Bevidsthed), som findes i vaagen Tilstand. Mennesket er her i samme Tilstand, som Dyrene, navnligen Hunde o. s. v. Legemets Virken er følgeligen ufuldkommen i Drømme, og fuldkommen i vaagen Tilstand. Den Virksomhed, som kaldes

Sjælens, er, i Grunden, Legemets, nemlig de finere Deles, thi Sjælen besidder, som forommeldt, ingen anden bevidst Kraft, end den nødvendige til at udføre, hvad Fornemmelserne lede til.

Da Sjæle-Organet er en Deel af Legemet, saa kan hiint ikke forlade dette, ved den endelige Opløsning eller Sjælens Adskillelse fra Legemet. Tilbøielighederne, som udspringe fra Legemet, kunne følgeligen ei heller ledsage Sjælen, hvilket ogsaa vilde bevirke en Fortsættelse af det gamle, og ikke en Tilblivelse af et nyt Liv for Sjælens fremtidige Virken.

H. P. Lund.

De amerikanske Stater.

(Fortsættelse; see No. 89.)

II. De mexikanske forbundne Stater.

Den første Kolonie, som Spanierne, efter Kolombo's Opdagelse af den nye Verden stiftede paa Fastlandet var Mexiko. Under Anførsel af den mærkværdige Cortez styrtedes 1521 Aztekernes Rige, og en af de meest blomstrende og frugtbareste Provindser blev vunden for den kastiliske Krones Diadem. Efter Hovedstadens Erobring bragtes ogsaa de øvrige Provindsers tilveie, og den hele Udstrækning østligt fra Halvøen Yukatan mod Vest til California-Bugten blev forenet i et Vicekongerige, som blev givet Navnet Nyespanien. Blandt alle den spanske Krones forrige Besiddelser paa hiin Side Havet blev samme den vigtigste, og meest indbringende. Dette Land, som imod Nord støder til Nordamerikas tyndt befolkede udstrakte Indre, mod Øst til den vide mexikanske Bugt, mod S. O. til Guatemala Provindserne; i S. og V. til Austral-Oceanet bedækker et Areal af næsten 63084 Qv. Mile. Det udgjør en Bjergflade af An-

desbjergstrækningerne, der først fra Guatemala af, i en tæt Masse skyder sig ind mellem begge Oceanerne; men siden, hvor Landet vinder i Brede, udgrener sig mod det Nordamerikanske. Denne Bjergflade er saa eensformig, og Afhældningen saa ringe, at den endnu næsten 100 Mile nordlig for Hovedstaden, i Nye-Biscaya, har en Høide af 5100 til 8100 Fod over Oceanets Speil. En saadan betydelig Høide, som den kultiverede Deel af Bjergfladen beholder, giver sammes Clima, trods den brændende Sol, hvis Straaler næsten falde lodrette, en saa mild Temperatur, at alle europæiske Planter trives paa disse tierras templades, da derimod paa Kyststrækningerne ved Bugten og Oceanerne, paa tierras calientes Tropefrugterne udvikle sig i den største Yppighed, ligesom igjen en tredie Natur, Alpe-Naturen, Alpeklimaet hersker paa de høieste Strækninger, tierras frias, af hiin Høi-Plan. (Høi-Plateau). Derved forbinder Mexico paa sit udstrakte Areal saavel den europæiske som amerikanske Floras Rigdomme, ligesom det og har vidst at tilegne sig de europæiske nyttige Huusdyr til der at trives; og hertil kommer at samme Bjerges Skjød har en saadan Overflod paa Guld og Sølv, at den Masse som dens Myntsteder har givet Europa i Tidsløbet fra 1690 til 1822 udgjør ei mindre end 1,580,260,776 Dollars eller dobbelt saamange Gylden, og i Guld fra 1733 til 1822 i alt 60,233,008 Dollars. 1804 blev det meste Sølv myntet, nemlig 26,130,971 Dollars og 1809 det meste Guld, nemlig 1,464,818 Dollars, men fra denne Tid er Mynt-Productet bestandig aftaget, og Krigen har skadet Bergværksdriften betydeligt. I de nyere Tider har mexikansk Bergværksdrift været en af Hovedgjenstandene for den brittiske Spekulationsaand, og et lidet Skrivt om samme, som har gjort megen Opsigt, og giver interessante Oplysninger, maae derfor her erindres nemlig: The actual state of the Mexical mines, and the reasonable expectations of the share holders of the Anglo-Mexicen mine association, being the substance of a letter addressed to the directors of that company, with a supplement and an appendix, by Sir Will. Adams. London 1825. 8. IV. og 87 pag. Rec. i N. geogr. Ephem. XIX. 1826. S. 314—16.

Dertil kommer Udførsler af de til den vestindiske Handel hørende Varer, Sukker, Kaffe, Indigo, Piment; fremdeles af Cochenille og Vanille, som ere Landet egne, af Sassaparille, Jalappe, Meel, Viktualier, Farvevare, alt af aarligt Beløb for omtrent 5 Millioner Dollars, foruden Guldet og Sølvet.

Man tænke sig hvor vigtig en Guldgrube Mexico var for Spanien; og hvilke Tab Cadix og flere Stæder har lidt ved Afbrydelsen af Handelsforbindelsen med samme.

Da Mexiko i vore Tider rev sig løs fra det spanske Herredømme, gav det sig først en monarkisk Regjeringsform, og overdrog en af sine Feltherrer, Augustin Iturbide, det nye Riges kejserlige Krone, men da han, der var en af Støvet fremtraadt Kreoler, ikke forstod at holde sig paa Tronen, blev han, ved en anden almindelig Opstand, tvungen til at vige samme, og en sammentraadt Nationalforsamling forenede i Aaret 1823 de samtlige mexikanske Stater i en konføderativ Stat, der gav sig en Forfatning lig de nordamerikanske Staters.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

Den berømte Astronom, Oldingen Johan El. Bode, er død i Berlin d. 23 f. M. Hans Fader holdt i Hamborg en Læreanstalt for Handelsbetjente. Yndlingens tidlige Lyst til Astronomie blev først bemærket af Dr. Reimarus, der var kaldet som Læge til hans Fader, og nu anbefalede ham til den lærde Büsch. 1768 udgav Bode første Gang sin "Anviisning til Kundskab om Stjernehimmelen", hvoraf det niende Oplag udkom i Aaret 1823. Venus's Gang forbi Solen den 3 Juni 1769 blev af ham observeret, og han var den første i Tydskland, som (I August 1781) fandt den af Herschel opdagede Planet Uranus. I Stjernebilledet Frederiks-Ære satte han Frederik den Store et uforgjængeligt Mindesmærke. Den 3 Juli 18[illegible] feirede Oldingen sit 50-aarige Embedsjubilæum, i hvilken Anledning han, blandt flere Udmærkel-

ser, af Keiser Alexander modtog St. Anna-Ordenens 2den Klasse. I Slutningen af Aaret 1824 nødsagede Alderens Svaghed ham til at fratræde sit Embede som praktisk Astronom og Direktor for Observatoriet. Han døde af en Lungebetændelse og opnaaede samme Alder som sine Forældre, hvilke Begge ogsaa døde i deres 80de Aar. Bode var tre Gange givt og efterlader sig 2 Sønner, 2 Døttre og 9 Børnebørn. Hans Eftermand, Hr. Direktor Enke, er ligesom han ogsaa født i Hamborg. Bode var født den 19 Jan. 1747. I Aaret 1772 kaldtes han til Berlin som Astronom, hvor han i en Række af 52 Aar til 1824 Aars Udgang tillige var Direktor over Observatoriet. Hans talrige Skrifters Opregnelse i Hitzig's gelehrt. Berlin optager 5 fulde Sider. Blandt dem nævne vi her "Astronom. Ephemeriden, hvoraf fra 1774 ere udkomne 54 Bind; og hans Stjernekaarter, indeholdende 17240 Stjerner. Blandt de mange lærde Selskaber der hædrede ham og sig, ved at have ham imellem sine Medlemmer, er vort kjøbenhavnske Videnskabernes Selskab.

En politisk Tidende fra München indeholder under 21 Nov. følgende: Det hertil fra Landshut forflyttede Universitet begynder at slaae Rødder, og vinder ved det betydelige Antal af Studerende, som allerede har ladet sig indskrive, et muntert Udseende. De unge Mænd, tilfredse med den Nydelse, som ydes dem i Benyttelsen af de rige Hjelpekilder, der her ere rede for dem til højere Uddannelse, iagttage et stille og anstændigt Forhold, som erhverver dem Publikums Agtelse, og Tilfredshed fra Regjeringens Side, hvis besynderlige Forsorg for dem fremlyser overalt. Saaledes er og den Foranstaltning truffen, at de Studerende skulle være forsynede med Politiekaart, ligesom de Fremmede erholde, hvorved paa den ene Side ikke andre unge Folk skulle udgive sig for Studenter, som ikke ere det, og sammes muelige Excesser vorde lagte de Studerende til Last, og paa den anden Side de Studerende til enhver Tid kunne strax gjøre fuld Rede for deres Stand, og deres Person, og saaledes ikke have at befrygte i enkelte Tilfælde at behandles som ubekjendte Personer. Lokaløvrighederne ere og fra Statsministeriet for det Indre gjorte særdeles opmærksomme paa, at der i Henseende til de Studerende ingen indskrænkende Politieforanstaltninger skulde træffes, som ikke ogsaa fandt lige Anvendelse paa Residensstadens øvrige Indvaanere, paa Grund af bestaaende Love og Regler, saa at overhovedet med alle til Universitetet Henhørende, og i alt hvad ej vedkommer Disciplinarpunkter, eller der i saadant Hensyn henhører til det academiske Senat, forholdes efter de almindelige Love og Anordninger.

(A. Z. 329.)

Kjøbenhavns Børs, den 12 December 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 223		
Species 226		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 9 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	$82\frac{1}{4}$	$82\frac{3}{4}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	74	$74\frac{1}{2}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	113	$113\frac{3}{4}$ Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$59\frac{1}{2}$	60 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. I. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 100.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 16 December 1826.

Den med Ulykker svangre Dag.

Et saare sørgeligt, hidtil utrykt originalt Sørgespil, dog uden Blodsudgydelse.

3die Act.

*) Personerne: Hr. Staabi, Farbroder til Springom; Mette, Huusjomfrue hos Staabi; Madam Cela, Galanterihandlerske; Parat; Lapsenborg. Stedet: et stort Værelse hos Staabi, hvor et Bord til 3de Couverts findes dækket; og siden en Boutik.

1ste Scene.

Parat.

Det skader ei — lidt Revselse er god,
At sige, naar i rette Tid den kommer,
Ja! det var ret en Baxen ud af Velten! —
Som tvende Hanekyllinger de stode
Med blottet Liv og stirrende i tre
Minutter paa hinanden; Nu begyndte
Skjærmydselen og det gik Puf paa Puf
Og atter Puf, indtil min Herre sagde:
Jeg troer, min Sjel, Mastdarmen er læderet
For Seierherre jeg erklærer Eder
Og Lapsenborg med gravitetisk Mine
Brød ud i disse Ord, jeg troer de lød
Som saa: You are satisfyet Sir?
Men siden sagde Herren mig: det Hele
Hos ham var blot Spilfægteri, en Finte,
Thi alt for kjer han sine Lemmer har,
Helst han i Aften skal paa Ballet svinge
Sin Caroline. — See! der kommer han.

2den Scene.

Springom og Parat.

Springom.

Au! Au! jeg en Skavank dog faaet har,
Det smerter lidet i min venstre Side;
Men har Du hentet, hvad Chirurgen bød?

Parat.

Nu! Herren mener Sæbe-Spiritus?

---

*) Den ærede Læser bedes at undskylde at Forfatteren kommer drattende frem med Personerne, men da Stykket er en piece à tiroir, og bliver maaskee i fire, maaskee i sytten Acter, saa veed han ei endnu hvormange Handlende han lader træde frem.

Springom.
Ja vist! dog her jeg seer et dækket Bord
Og fyldte Flasker. Denne Medicin
Mig yder mere Kraft og mere Styrke,
End Retterne, Chirurger ordinere.
(Parat gaaer.)

3die Scene.

Staabi, Mette, Springom.

Tjenerne bringe Maden. Man sætter sig til Bords.

Staabi (til Springom).
Du sidder jo, som havde Du for Retten
Tabt din Proces; Du veed jeg lider ej
Suurmulen; Drik engang, da glider Talen
Langt bedre end naar Struben den er tør. —
Ja blandt de mange mange gode Gaver
Os Gud har skjænket, Druen Prisen haver.
Den hæver Byrder, den gjør Sindet let
Og derfor bør man ogsaa drikke tæt.
(De drikke og sammenstøde Glassene).
Saa skal det være! Nu min Brodersøn
Igjen jeg kjender. Ofte blev jeg traurig
Naar jeg betænker, at med al den Velstand
Mig Himlen har forlenet, jeg omsider
Dog skal fraflytte den, naar Døden dundrer
Paa Porten, og det under svare Smerter;
Men hvad gjør saa Staabi? — En Taar
Jeg tager mig og Grillen flux forgaaer. —
Har Du i Byen ingen Nyhed hørt?

Springom.
Nej, jeg har næsten hele Dagen sat
Paa mit Studerekammer; De jo veed
Det mod Examen lakker.

Mette. (sagte.)
(Han kan lyve
Som bedste Hest kan løbe.)

Staabi.
Man har sagt
Der gives skal et Bal paa Skydebanen.

Springom.
Ja det er sandt, og jeg har tegnet mig.

Staabi.
Det maae jeg lide, thi det duer ei
At unge Mennesker saa ideligen
Studerer; over deres Bøger ruge.

Springom.
Men kjære Oncle, heel uventet har
Boghandler Brandt mig sendt en Regning paa
De Bøger jeg hos ham har ordineret,
Og da endnu i Dag Betaling kræves
Og jeg per Cassa ingen Penge har,
Saa bedes De, paa mine Maanedspenge
Mig Forskud give.

Staabi.
O heel gjerne, gjerne;
Hør Mette, Du til Pengeskrinet har
Jo Nøglen; Du med Summen ham forstrække.

Mette.
Jeg med den bedste Villie, ei nu
Kan hjelpe ham, thi Nøglen er forlagt,
Og Smeden, som jeg haver ladet kalde
Ei før i Morgen komme kan.

Springom.
O vee!

Staabi.
Vær ej utrøstelig! Kom med mig ind
I Kabinettet, jeg Dig laane skal
En Guldmedaille, den jeg i sin Tid
Mig tilforhandlede af Jøden Moses.
Men Du dit Æresord mig give maa
At jeg det laante Gods tilbage faaer,
Thi det er sjeldent, og mig saare kjert. —

Naar Brandt seer dette Pant, da tier han
Og ønsker ingen videre Klarering.
(de gaae.)

4de Scene.

Mette.

Ja Pyt med Nøglen! den er i min Lomme,
Komst Du mir so, ich komme dir auch so!
Den Skurk han veed, blandt alle Jordens Glæder
Er Dands min første; og han skal dog aldrig
Mig byde følge sig paa noget Bal.
Nei Caroline, hun er Mad for Mons,
For hende kan han kjæle, smigre, sledske,
Hu! — — —

5te Scene.

(En Boutik hos Madam Cela.)

Springom. Madam Celá, siden Lapsenborg.

Madam Celá.

En Pels befaler De?

Springom.

Netop Madam.

Mad. Celá.

See her er een af allerførste Skuffe
Og Prisen er bestemt Halvhundred Daler.

Springom.

Dem giver jeg, men da for Dieblikket
Jeg ingen rede Penge har, saa sættes — —

Mad. Celá.

Maaskee Jer Æresord i Pant, nei Tak!
Jeg lader mig ei nøie blot med Snak.

Springom.

Credit forlanges ei, som Underpant,
Det jeg i Morgen løse skal, jeg giver
Dem en Medaille, der er mere værd
End tvende Pelse.

(Hun modtager Medaillen.

Mad. Celá.

Himmel kan jeg troe
Mit eget Øie? — Just det samme Stykke
Som mig frastjaalet blev; Siig deres Hjemmel.
(hun putter Medaillen i Lommen.)

Springom.

Kan jeg da ikke Pelsen faae, saa giv
Medaillen i det mindste mig tilbage.

Mad. Celá.

Det primer nok for Herren; Seer I ei
Mit Navn paa Randen udgraveret er? —
At Tingen er min Eiendom jeg kan
Ved lovlige og gode Vidnesbyrd
Bevise; — (til Lapsenborg, der har staaet i en Krog og hørt Samtalen.)
Hvad befaler Herren der?

Lapsenborg.

Jeg ønsker Pelsen; Her er rede Penge,
Thi med Medailler jeg ei Handel driver.
(Han gaaer, og Mad. Celá leverer Pelsen til en Tjener.)

Sjette Scene.

Springom.

Hm! bli'r jeg ikke gal, da bli'r det Ingen!
Alt fra i Morges har foreenet sig
Til min Ruin, Parat, den lede Spaamand
Saae Drager, og jeg Dragens Klo og seer
I den fordømte Lapsenborg, den Nidding
Nu i Forkjøbet kommer mig med Pelsen,
Sig sniger ind i Carolines Gunst
— Thi Pigerne see mildt til slige Gaver. —
Og jeg — og jeg — er bristefærdig; siig
Hvorledes reddes jeg i denne Nød?
En Martyr segner jeg for haarde Skjæbnes
Stød.

En lille Historie.

I det nittende Aarhundrede spørger en Professor i Philosophien en Landsbypræst, om han troer Daabens Nødvendighed til Salighed saaledes, at et Barn, som døde bort, uden at blive døbt, ei skulde blive saligt. (Alias: En Philosoph spørger, om det dog ikke monne skulde være mueligt, at Socrates, Aristides og Cicero kunne blive salige, skjøndt de ikke høre til en positiv Religion, og skjøndt de følgeligen ikke ere betegnede med den symboliske Handling, hvorved Medlemmerne optages i denne Religion.) — Endvidere spørger Professoren i Philosophien Landsbypræsten, om han troer, at man maa antage Helvedstraffens Evighed. (Alias: Philosophen spørger Christi Discipel, om han troer, at det svage Menneske kan forsee sig saaledes, at det algode Forsyn ikke i alle Evigheders Evigheder skulde kunne tilgive ham, og at der ere Synder, som ikke kunne forsones, om end Synderen har brændt i Helvedes Svovlpøl i nitusinde, nihundrede og nioghalvfemsindstyve Aar.) — Om disse to vigtige Ting spørger Professoren i Philosophien Landsbypræsten, og opfordrer ham til at spørge andre christelige Præster derom, og vil, at Alle skulle spørge sig selv og Andre derom, at man dog endelig kan komme paa det Rene om disse vigtige Spørgsmaal.

Hertil svarer Præsten:

Ad 1.) At det dog vel just ikke turde være ganske umueligt, at et Menneske skulde kunne blive saligt, uden at være betegnet med Vand af Døbefonden; men

Ad 2.) At en troende Christen maa antage,

at der ere Synder, som hverken kunne tilgives i dette Liv eller i det tilkommende.

Læseren: Men, for Himlens Skyld, hvo er da den Philosoph og hvo er den Præst?

Fortælleren: Philosophen er Christian Frederik Sibbern, Professor i Philosophien ved Kjøbenhavns Universitet, og Præsten er Tryde i Glumsøe.

Hjemmel for denne Fortælling findes i nyt theologisk Bibliothek, 10de Bind, Side 232-256; og Indsenderen er

En, hvis Navn Redactionen veed.

Indenlandske Efterretninger.

I Ribe Stiftsavis No. 100, af 12te December læses følgende: Anlediget af en Opfordring under Indsendt i Aarhuus Stiftstidende No. 165 d. A. saa lydende: "Da man i denne Maaned venter endeel Rekruter her til Regimentet fra Marsk-Egnene, hvor der siges, at grassere megen Sygdom, saa var det vel ikke afveien, at bruge al mulig Forsigtighed ved deres Komme; Rygterne sige, at den farlige Sygdom, som grasserer langs med Kysterne, skal være kommen til Ribekanten, hvorom man ønsker dette Steds Avis vilde give sikker Underretning." seer Udgiveren sig istand til at give følgende Oplysning, der venskabeligst er ham givet af Stiftsphysicus Randrup, den omtalte Sygdom angaaende: Sidst i September Maaned d. A. hjemkom til Brede Sogn, Ribe Amt, 4 Personer, der som Tærskere havde søgt Arbeide paa Pelworm; hvilket Sted de dog snart maatte forlade, fordi, efter deres Sigende, næsten intet Menneske var frisk paa bemeldte Øe, og medbragte Sygdommen Cholera morbus, hvor-

af den ene strax efter Hjemkomsten inden Lægens Ankomst døde; de øvrige 3de bleve, skjønt langsomt, helbredede og Sygdommen, der nu fuldkommen er standset, udbreder sig ikke videre eller til flere Personer, saa at den nu aldeles ikke har Sted paa Vestkysten her i Amtet.

Vi tilføie hvad i Bremer-Tidenden under 22de November skrives: Det hamborgske Senat har ønsket at erholde nærmere Oplysninger om den i nogle hollandske Egne ødelæggende Epidemies Karakteer og Væsen, for derefter at gribe passende Forholdsregler, ifald det vedblivende Onde i sin skrækkelige Gestalt skulle udbrede sig til andre af Nordsøens Kystlande. Det har derfor overdraget Dr. Fricke, Medlem af Sundhedsraadet, og første Saarlæge ved det almindelige Sygehuus, at undersøge og iagttage paa Stederne selv Sygdommens Karakteer, Væsen, Gang ꝛc; hvorefter han i Selskab med Dr. Behre er reist didhen. — Den parisiske Læge Dr. Bailly, bekjendt, som en af de Læger der i Aaret 1821 af sin Regjering var overdraget at reise til Barcellona, medens den gule Féber der herskede, var ogsaa nu overdraget at begive sig til Grønningen for at iagttage Sygdommen der.

Er Landvæsenet og Forstvæsenet endnu i Barndommen hos os, saa har vi desværre og Beviser nok paa, hvorledes Fiskeriets Forsømmelse har skadet det ørige havomflydte og med fiskerige Indsøer forsynede Danmark. Et Land, som mangler Bjergværker, Fabriker og andre almindelige Kilder til Erhvervelse, og som i Henseende til Beliggenhed, Jordbund og Klima egner sig til Landvæsenets, Forstvæsenets og Fiskeriets ypperligste Kultur, maae i nærværende Tidspunkt, da saavel de fleste europæiske, som andre Verdensdeles enkelte Staters Svingkraft bebuder Væddestrid og Kappelyst at vorde fornødne, naar ikke ynkelig Afmagt og Lethargi skal paafølge — frem for alt søges bragt til største Fuldkommenhed. I Land- og Forstvæsenet, saavelsom Fiskeriets Drift have Tydskland, Holland og England, uagtet al anden for handlende Stater i Bevægelse sættende Drivefjær, meget Fortrin. Og hvad har vel mere, end Overlegenhed i Fiskeriets Udstrækning, været Velstands Kilde, samt dannet fornødne Mængde Søfolk til Havbeherskelses Erholdelse og Vedligeholdelse for Storbritanien? Denne overvættes Overlegenhed og Storhed, som har sat det hele uvarsomme Europa i Forbauselse, og hvilken uhyre Overmagt derved nu for sildig oplyser alle om forsømt Interesse, har jo i et Tidsrum af 6 Aar, ved Handelsaandens Havesyge, Selvhed og sørgelige Egennytte, paaført det uskyldige Danmark de store Uhæld hvorunder det lider. Men har da et Rige, hvis Regentscepter fordum har været udstrakt fra Volga til Rhinen, behersket England selv og Norden, ikke ved ovenanførte Hjelpekilder, foreenede med al Tarvelighed og Afskye for den altfortærende Luxus, endog tilstrækkelig Spændekraft endnu! Skal da den prekære uundgaaelige Fornedrelse og Slappelse bevirke Bedøvelsens vedvarende Lamhed i Følelsen! Kan ikke Selvtillid, Stræbsomhed og Energi hæve Folket og fremtrylle Underværker! Have ikke de danske Søhelte stedse bevaret en Navnkundighed, langt over Britternes, ikkun ved overlegen Magt og skammelig Misbrug, ubunden Tøilesløshed og Folkeretten krænkende, meest vanærende Erobringssyge! Ja danske Søhelte staae glorrige i Historiens evig sandfærdige Mindesmærker, ophøiede over alle andre Nationers! —7—

Yndse og haandhæve vi Merkurii heldspredende Indflydelse; have vi med Flid og Vindskibelighed erhvervet og ved Forædling hævdet Ceres's og Pomona's velsignede Gaver; forsaget Albions undværlige Bram og al anden fordærvelig, Ligevægten forstyrrende, Sundhed og Styrke forødende Udlændiskhed; benytte vi tilligemed vore ypperlige Skoves, Tørvemosers og Havets samt Indsøers mangfoldige Udbytte til allehaande øvrige Exporter, under den giftige Overdaadigheds Forjagelse, saa kunne vi med Rette lykønske Slægtsfølgen. De danske Øer og Halvøen have ikke forrige Sommer lidt saa-

meget som andre store Landstrækninger og især Høilandet har lidt, ved Hede og Tørhed. Veldyrkede og jevne Jorder, som ved Skysamling af Vandenes Uddunstning undertiden forsynedes med liden Fugtighed, have produceret ypperligt Korn, og havde her i Riget været almindelig Misvext, saa maatte vi jo, efter Indberetning fra de pligtige Authoriteter, kunne have forvisset os om Regjeringens Omsorg og Foranstaltninger. Men skjulte Forraad, og naar ikkun de Fattige, som ere nødtvungne, skille sig ved Sæden, men andre vente bestandig paa højere Priser, forinden de ville aabne deres Magasiner, maa ufeilbarlig, da de Fattiges Høst er den ringeste, bevirke temporair Mangel paa meget naturlig, skjøndt ikke patriotisk Maade. Ved alskens skadelige Spekuleringer kjøbes og sælges da, til Affavn for de virkelig Trængende, Qvantiteter af Kornvare, men fornemmelig Erter, hvis Priis man over al Maade forhøjer, hvad Sælgeren ikke kan levere og Kjøberen ikke kan betale; thi hiin ejer sædvanlig ingenting, og denne har aldeles intet at udrede Betalingen med. Men Kjøbslutninger gaae ligefuldt fra Haand i Haand, uden Leverants og uden Betaling eller Kaution for nogen af Delene; saa at tilsidst endeel af disse Pseudo-Kjøbmænd faae den fortjente Løn. Imidlertid skriger Armoden, og for Tyve, Røvere, samt alt Skumpelskud aabnes Adgang til deres skjændige Haandterings Fremgang. Maatte dog de større Forbrydelser af Mord og Brandstiftelser forfærres her! Utroligt og rædsomt i højeste Grad er det, hvad man nylig har erfaret, at i en civiliseret Stat har existeret et Uhyre, som, forinden han dømtes og henrettedes, i 30 Aar havde begaaet 256 Indbrud og Tyverier, foruden andre fæle Misgjerninger, kulpøse Mord og Mordbrands Iværksættelser. Hvorledes kan saadant skee, naar det underordnede Politievæsen er som det bør være. —7—

Blandede Efterretninger.

Om Staden Schleswig kan, som om mange Stæder, siges, at hvo der har seet den for nogle

Aar siden, kjender den næppe igjen, saameget er den bleven forskjønnet. Ubetydelige smaae Huse ere fortrængte af skjønnere, paa Skibsbroen; i Gammelbyen er en behagelig Kastannie-Allee anlagt, og Biskopsgaarden er indrettet til et prægtigt Skolehuus for to af den gamle Stads Skoler. Michaeliskirkegaard er jevnet, udvidet, og ved Beplantning med Alleer omdannet til en behagelig Spadsereplads. Fra samme er en bred, skjøn, med mange Bænke forsynet Linde-Allee indtil "die Schützenkoppel auf dem Hirtenberge" anlagt, hvilken da ender med en Sneglegangs Høide, hvorfra en overordentlig skjøn Udsigt nydes, og hvor et smagfuldt Have-Anlæg findes. Det blev i forrige Aars Høst og indeværende Aars Foraar fuldført. Slotsdammene ere beplantede, Veien til "Annettenhöhe", Baron v. Brockdorffs Landsæde, er opfyldt, og vil sandsynligen ogsaa blive besat med Træer. Paa Jordbærbjerget paa Frideriksberg beundrer man Justitsraad Jochims ligesaa smagfulde som almeennyttige Frugttræeplanteskole, hvorfra mange tusinde Planter allerede ere bortskjænkede i Schleswig og Omegn. Naar Frideriksberg Kirkes Taarn, hvis Bygning man nu forehaver, bliver færdig, vil den give et skjønt Skue, og Begravelsesstedet derved yde et blidere Blik. Langs Møllebækken ved Oer er anlagt en liden behagelig Spadseregang, og gandske fortrinlig er Haddebye-Skoven forskjønnet, i hvis nye Plantninger Nattergalen høres. Bag ved Bustorf har Pastor Augustiny, omkring det høieste, vistnok ufrugtbareste Punct, plantet og udsaaet forskjellige Buske, Træverter og Frøe, og man haaber at Anlæggene vil trives. Herlig er Udsigten herfra over Landet, der overhovedet er riig paa Udsigter. En endnu videre Udsigt har man paa den høieste Spidse af det gamle Dannevirke, hvor den ovenfor priiste Justitsraad Jochim har ved Jubelfesten oprettet en med Træer omcirklet, omtrent tolv Fod høi Pyramide. Paa den ene Side er under et Kors Oprettelsestiden angivet, med Henviisning paa hvad der for tusinde Aar siden fandt Sted; paa den anden Side læses følgende Indskrift:

Harald
schützte damals das Land

durch diesen Wall,
durch Wehr und Waffen;
Friederich
schütz es jetzt durch Treue
Güte und Liebe.

(Af den i Leipzig udkommende "Allg. Moden-Zeitung." October dette Aar No. 81., understrevet B.)

Den ypperlige engelske Skribent Oliver Goldsmith, hvis Traveller, Landsbypræst af Wakefield, Englands Historie, forskjellige dramatiske Stykker og Mere, erhvervede ham det hæderligste Minde, var ei frie for æreløse Pasquillanters nidfulde Anfald, og slige Uslingers Maade at gribe til Personligheder. Goldsmith brugte engang det for retfærdig og billig Harme undskyldelige Straffemiddel: Spanskrøret paa Niddingens Ryg. Iøvrigt ønskede han for Almeenvellets Skyld, at Bagtalere og Pasqvillantere ei maatte i Pressefriheden finde Ly; eller ved deres Haandtering finde Levebrød. For Goldsmith blev reist et Gravminde i Westminster-Abbedi i den saakaldte Digtervinkel, imellem Gay's og Hertugen af Argyles Minder. Det blev udført i Marmor af Billedhuggeren Nolleken. Det bestaaer i et i det Store udført meget lignende Billede af Goldsmith, Forziringer, der havde Hentydning paa Videnskaberne, og derunder en hvid Marmortavle med følgende latinske Indskrift af Samuel Johnsen:

Oliveri Goldsmith
Poetæ, Physici, Historici,
Qvi nullum fere scribendi genus non tetigit,
Nullum qvod tetigit, non ornavit,
sive risus essent movendi, sive lacrymæ,
Affectuum potens & lenis dominator
ingenio sublimis, vividus, versatilis
Oratione grandis, nitidus, venustus
Hoc monumentum memoria coluit
Sodalium amor,
Amicorum fides,
Lectorum veneratio.
Natus Hibernia Forniæ Lonfordiensis,
in loco cui nomen Pallas, Nov. XXIX.
MDCCXXXI.
Eblanæ literis institutus
obiit Londini April IV. MDCCLXXIV.

Fra Hr. de Pradt's Haand er et nyt Værk udkommet, nemlig over Grækenland. (L'Europe par rapport à la Grece & à reformation de la Turquie; med Motto: Le genre humain est en marche & rien ne le fera retrograder.) Man drage, siger han, Religionen ind med i sine Anskuelser over den græske Sag; men det være som en Hjelpe-Opfordring. Man sige: Naar Grækenland undergaaer, saa gaaer og Kristendommen i Orienten under. Velan! Man redde Grækenland, og med det er Kristendommen der ogsaa reddet. Men man sige ikke: Lad os yde Grækenland Bistand for at redde Kristendommen. Her bliver Grækenland Hovedsagen; Kristendommen det Accessoriske. Man interesserer sig, maae interessere sig for Efterkommerne af vore Lærere i Videnskaberne, ogsaa uden Hensyn til deres Kultus, eller til om de ere af den latinske Ritus, og Afhængige af Rom. Om Grækenland end var hedensk, skulde det dog levende tale til vore Hjerter; dets Mod; dets Ulykker skulde bevæge vort Inderste; allerede det, at de ere Mennesker skulde opfordre os til at virke, at de nyde den Rettighed de have at leve, at deeltage i Skabningens Velgjerninger, at civiliseres. Hr. de Pradt har forhen viist sig som en god Prophet, da han længe forud forkyndte Amerikas Revolution, og Koloniernes Emancipation; og hans Prophetier over de Følger Spaniens og Tyrkiets nærværende Stillinger maa have, fortjene Opmærksomhed. Han er langt fra at være enig med den østerrigske Jagttager om Sultan Mahmuds Reformer, og om hans disciplinerede Tropper. Denne blodige Reform maa kun saa meget snarere befordre det ottomanske Riges Fald. (L. B.)

Hr. Aparicio, en Discipel af den afdøde David, har allerede længe arbeidet paa et Malerie, som Staden Madrid har bestilt hos ham, og som bliver et sandt Mesterværk. Det forestiller "Kong Ferdinand VIIdes Befrielse ved Hertugen af Angouleme", indeholder 70 Portraiter og over 130 Figurer. Kunstneren har til sin Forestilling valgt det Øieblik, da den Kgl Familie og Rigets Magnater stege iland ved Porto S. Maria, og modtoges af Hertugen af Angou-

leme, hvis Haand Kongen rørt trykker til sit Bryst. Alle Figurerne skulle ligne ganske overordentligt. Om 4 til 5 Maaneder kan det Hele være fuldendt.

En Orang-Outang blev af Hr. Forestier i Batavia sendt til Hr. Karl Tatcher i Boston, paa Skibet Octavia, Capitain Blanchard. Den døde den 1ste Juni d. A., den første Dag efter sin Ankomst til Stedet. Ombord paa Skibet havde den sit eget Huus, og man var forsynet med Riis og Fiederdyr til dens Ophold paa Reisen. Capitain Blanchard saae den første Gang i Batavia ved en Frokost hos Hr. Forestier. Den kom gandske sagte frem i Værelset, og gav ham et fortroligt Slag paa Skulderen. Han saae sig om, og undrede sig over hvorledes denne lille hæslige haarede Neger, som han troede stod bag ved ham, kunde tillade sig saadanne Friheder. Georg, saa heed den, satte sig med tilbords, og efterat den havde nydt Kaffe o. s. v. gik den igjen bort. Ombord paa Skibet holdt den sit Huus meget reenligt, vaskede det flittigt med Vand, og et Klæde som den lod give sig. Ogsaa holdt den sig selv renlig, og vaskede dagligen sit Ansigt og sine Hænder. Den var venlig og lydig, og meget for at lege; men derved var den ofte noget grov, saa at Kapitain Blanchard maatte straffe den. Da lagde den sig ned og græd bitterligt som et Barn, som det gjør ondt at have gjort noget Urigtigt. Den aad alt hvad man gav den; dens sædvanlige Ret var Grød. Thee, Kaffe og Frugter holdt den af; den plejede ogsaa gjerne at komme til Bordet for at faae Vin at drikke.

(M. Bl.)

Da Bonn i Aaret 1703 blev erobret, sagde en Spøgefugl, at denne Indtagelse var mere beundringsværdig end Jericho's. Her, sagde han, indstyrtede Murene i syv Dage ved en Mængde Basuners Lyd. Bonn derimod indtog man paa tre Dage ved et Kohorn. (General Kohorn.)

En riig Kjøbmand vilde paa en ny Phaeton have et Vaaben malet, og det blev Nassau-Oraniens. Med hvad Ret? spurgte man ham. Min Familie, svarede han ganske aabenhjertigt, har endnu ei noget Vaaben. Jeg har derfor faaet en Vaabenbog fat; og det jeg valgte er det skjønneste jeg fandt.

Kalif Abdoulraham tilstaaer i sine Skrifter at han, skjøndt riig, æret, med uindskrænket Magt, misundt, dog neppe i en halvhundredaarig Regjeringstid oplevede fjorten Dage, i hvilke en sand Glæde blev hans Lod.

Den der af Navnet Napoleon fik fremkunstlet et ὁ παν ἑλων (Alt-Indtageren) bør tilføre παν ὀλεων (Alt-Taberen.)

Kjøbenhavns Børs, den 15 December 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 222		
Species 225		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 8 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	$152\frac{1}{2}$	153 Rbd. Sbl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	$83\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl.
Dito Dito	75	$75\frac{1}{4}$ i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100	$100\frac{1}{2}$ Rbd. r. S
Dito Dito	$112\frac{1}{2}$	113 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	$59\frac{1}{2}$	60 L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 101.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 19 December 1826.

Frihed og Ufrihed, sammenholdede mod hinanden, i Henseende til deres moralske Følger.

Da Frihed hos Mennesket, som et afhængigt Væsen, er umuelig, saa maa det ogsaa være umueligt at tale om Følger af dets Frihed; thi, hvad der ei lader sig tænke, kan der ei heller tales om. Imidlertid er det nødvendigt at berøre Det, som man kalder Frihed hos Mennesket, for, ved at vise, at det ingen Frihed er, tillige at godtgjøre, at den virkelige Ufrihed, som bevidst, ingen andre Følger kan have end de, som den indbildte Frihed har.

Den Frihed, som man tillægger Mennesket, skal, efter hvad der siges, findes hos Villien, og, som Beviis derfor, anfører man, at Mennesket kan, hvad det vil, og kunde, hvad det ikke vilde, dersom det havde villet. Fremdeles heddet det, at Villien er ubegribelig, fordi den er fri.

Undersøger man nu, hvad Villien er, saa befindes det, at den, i Virkeligheden, er et Intet, ikke noget Selvstændigt, end ikke noget Væsen, men kun et blot Udtryk, for dermed at betegne noget Andet. Den udtrykker allene en vis Stræben (Bevægelse) hos Mennesket, nemlig en bevidst Stræben.

Efterdi det kun er en tilfældig Omstændighed, og ingen uafbrudt Nødvendighed, ved den menneskelige Stræben, at den er bevidst, saa følger heraf, at Villien, som en Bevidsthed om en saadan Stræben, faaer sin Tilværelse ved en vis Omstændighed, og denne maa da kunne forklare dens Tilblivelse, som altsaa ikke kan kaldes ubegribelig. At Villien ikke til enhver Tid kan begribes, kommer af en Indskrænkning i Menneskets Fatte-Evne, hvorved det ei paa engang og under alle Forholde kan opfatte dets hele Tilstand, altsaa af en virkelig Ufrhed. — Ligesom man, af den daglige Erfaring, lærer, at forskjellige Aarsager have forskjellige Virkninger, saaledes bevirke ogsaa forskjellige Omstændigheder en forskjellig Villie, i det de, ved deres Indvirkninger, forandre Bevægelsens Gang, og saaledes foraarsage en forskjellig Stræben; og, naar derfor visse Om-

stændigheder ei ere forhaanden, saa kan følgeligen den dertil svarende Villie ikke finde Sted. Men, naar Villien er afhængig af Omstændighederne, saa er den ufri. — Det er ogsaa en aabenbar Usandhed, at Mennesket kan, hvad det vil, og det saavel i moralsk som i physisk Henseende, naar man, ved at kunne, forstaaer en Evne til at opnaae eller udføre noget; thi ofte vil man fatte, hvad man ei kan fatte, og gjøre, hvad man ei kan gjøre. Hvad derfor den Punct angaaer, at Mennesket "kunde, hvad det ikke vilde, dersom det havde villet," da er ei allene det Urigtige heri, med Hensyn til Evnen at kunne, klart af det Anførte; men, langt fra at denne Paastand, om den end var grundet, kunde tjene som Beviis paa Friheden til at ville, er den derimod intetsigende. Menneskets Villie, som en vis Stræben, kan kun være, hvad den er, fordi en anden Stræben medfører en anden Villie, og altsaa kunde Mennesket ikke ville, hvad det ei vilde, saalidet som man kunde være glad, da man var bedrøvet. Omstændighederne maatte da have været forandrede, hvorved Mennesket kun vilde, hvad det vilde, fordi det var umuligt for det, at ville noget andet, end hvad Omstændighederne medførte. At Mennesket vil, hvad det vil, er følgeligen en virkelig Tvang, da det maa og skal ville, hvad det vil, saalænge det ei kan byde over Verdens Gang, hvoraf dets egen er et uadskilleligt Led, som en ubetydelig Deel af det store Hele! Vel synes det forinden noget foretages, som om al Villen var afhængig af Mennesket; men, da man til ingen Tid vil Andet, end det, hvorom der tilfældigviis opstaaer en Tanke, og hvortil man ligesaa tilfældigen erholder eller gives Lyst (Attraae), saa er det klart, at det var umuligt at ville, hvad man fik Modbydelighed (Afsky) for, og end mere, hvad man ikke tænkte paa! Hvorledes kan man nu sige, at det endog er utænkeligt, at Villien selv ikke skulde være fri? Enten maa man forbinde et besynderligt Begreb med Udtrykket Frihed, eller ogsaa er Antagelsen uden Grund. Thi, under en bestandig Styrelse, den i den uafhængige Bevægelse liggende Kraft, at kunne være fri, er en saa haandgribelig Umulighed, at ethvert Beviis for sammes Sandhed er overflødigt.

Da alle Følger rette sig efter den virkelige Tilstand, saa kan det naturligviis være aldeles ligegyldigt, enten Mennesket tillægges Frihed eller Ufrihed, fordi den blotte Antagelse, af den ene eller den anden, kun er en Anskuelse af Tilstanden, som derved ligefuldt vedbliver at være, hvad den er. Men, fra et andet Synspunct, bliver Spørgsmaalet om Menneskets Frihed eller Ufrihed, som to aabenbare Modsætninger, til det allervigtigste i Verden, paa hvis fuldkomne Afgjørelse ligesaavel hele Staters, som de enkelte Statslemmers Vel beroer. Og det er nemlig det Synspunct, hvorfra Mennesket, under al sin Stræben, gaaer ud: det Bevægende, som leder Mennesket til at ville (gjøre) Noget.

Antages det nu, at Mennesket er et frit Væsen, saa følger heraf, at Mennesket maa tilskrive sig selv alle moralske Følger, fordi de da allene kunne beroe paa det. Al udvortes Paavirken, saasom: Trudsel, legemlig Tvang, o. s. v., kan ikke her komme i Betragtning; thi, om man end kunde bringe det menneskelige Legeme, ligesom ethvert andet Legeme, i enhver

Retning, saa var det dog umuligt at tvinge Menneskets Aand, eller at tvinge Mennesket til at ville Noget. Indrømmer man derimod — og det gjør man — Indvirkningen af udvortes Magt (Kraft), saa tilstaaer man derved, at Legemer kunne undertvinge Aanden, hvorved dennes Frihed maa ophøre; og, hvad man da vedgaaer, i Henseende til det Udvortes og Bekjendte, det maa man ogsaa antage i Henseende til det Indvortes og Ubekjendte, deels formedelst Aarsagernes Lighed i Hovedsagen, og deels fordi, at man ingen Stemme kan have om, hvad man ikke seer, og derfor ikke kjender, hvorimod den Handlende, som den eneste Seende, er den Eneste, hvis Udsagn kan komme i Betragtning, og bør komme i Betragtning, indtil man beviser Umuligheden af dets Sandhed, hvilket Beviis imidlertid ikke hentes fra Uvidenheden! — Vel er der et gammelt Ordsprog, som siger: den ene Ravn hugger ikke Øiet ud paa den anden; men, der ligger mere Sandhed og mere Viisdom i dette Ordsprog, end Mængdens Fatte-Evne tillader at indsee. Thi, hvorfor hugger den ene Ravn ikke Øiet ud paa den anden? Af hvad anden Grund end den saare rigtige, at gjensidig Kundskab om deres Svagheder byder at bære over med hinanden.

Forestillingen om, at alle moralske Følger maae tilskrives Mennesket, kan vistnok anspore Menneskene til Driftighed; men, da det er bekjendt, at Følgerne ligesaavel kunne være sørgelige, som glædelige; saa er det nødvendigt, at man ikke, over de sidste, taber Hensynet til de første. — Hvad de glædelige Følger angaaer, da veed man kun alt for vel, hvorlet Mennesket henrives af Glædens Ruus, og hvad

Indflydelse de have paa hans moralske Væsen. Letsindighed, Stolthed, samt Ringeagt og Kulde mod mindre Lykkelige: see det er Glædens almindelige Frugter, hvoraf saa utallige menneskelige Plager udspringe. Ved at lære Mennesket, at det er et frit Væsen, gyder man kun Olie i Ilden, og gjør derved Sagen endnu værre. Glædens Tilstand er en sand Tankeløshed, thi Mennesket farer da med Lethed hen over Alt, og, fordi det aldrig standses af Noget, tænker det aldrig over Noget. — I Henseende til de sørgelige Følger, hvilken Forandring sporer man ikke her! Hvilken Ydmyghed og Deeltagelse udspringer ikke af dem! Den Modstand, som Mennesket har fundet, har vakt Eftertanken. Men, virker Tanken om Friheden i Glædens Dage, saa virker den ikke mindre i Sorgens. Saa berusende, som det er, at være lykkelig ved sig selv, saa fortvivlet er det, at være ulykkelig ved sig selv. Hvorfra hente Trøst og Beroligelse; hvorledes vente Deeltagelse og vennehuld Hjelpsomhed; hvad skal kunne røre (bevæge) den Frie (den Ubevægelige) den Steenhaarde???!!! Hvor langt lykkeligere det virkelige Fæe, som i Skaberens alvise Styrelse finder den kjærlige Omsorg, hvortil det trænger, end den indbildte Frie, der, idet han, paa den ene Side, drives hen ad Livets Bane som en Tankeløs, paa den anden Side sukker under alle Trællens Elendigheder, og kun i Fortvivlelsen finder Redning! — Det er saaledes indlysende, at Forestillingen om Friheden undergraver alle Dyder, thi det er umueligt at være dydig, saalænge Grundvolden for al Dyd, Kjærligheden, der er aldeles uforenelig med Friheden, som ikke tillader at bevæges af Noget, savnes og maa savnes. En

stor Daarskab er det derfor, naar man siger, at den sande Frihed, som Evne betragtet, bestaaer i Dyden, thi det er kun ved at bevæges, at den bevidste Dyd finder Sted, ligesom al Dyd overhoved er Bevægelsens Medfør, hvorved man vel bliver fri for Lasten, men ikke som en Følge af Ens Frihed.

Betragter man alle offentlige og private Foranstaltninger, saa finder man, at Menneskets Frihed ingensteds, Straffelovgivningerne og Religionerne allene undtagne, erkjendes. Al Virken, med Hensyn til Mennesket, grunder sig derpaa, at det kan modtage Indtrykke og ledes saaledes, som man ønsker det. Til den Ende søger man at anvende de passende Midler. — De kjærlige Forældre værne med Omhed om deres Børn; de rette sig efter Børnenes forskjellige Natur, og behandle dem snart paa een og snart paa en anden Maade, men først og fremmest søge de at fjerne Alt, hvad der kan virke skadeligen paa Børnene, ved at lede deres Natur i farlige Retninger: de forhindre Omgang med Mennesker af usædelig Opførsel; de tillade ikke, at Børnene see forargerlige Ting, og selv stræbe de at bibringe dem levende Forestillinger om alle Dyder og Lasternes sørgelige Følger. — Regjeringerne sørge for Skoler i Landet, hvor moralske Begreber kunne meddeles Børnene, og disse veiledes til det Godes Udøvelse. De forbyde det Lastefulde, for ei at smitte Menneskets, især det bøielige unge, Gemyt. Ogsaa al Religionsunderviisning og al Gudsdyrkelse sigter til at bevæge Mennesket til Dyden, i det saadanne Forestillinger anvendes, som Menneske-Kundskab har erkjendt at være kraftig virkende. — Saavel Staten, som den enkelte Borger, slutter fra Aarsag til Virkning, og, ligesom man søger at

fremme hiin for at bevirke denne, saaledes søger man at hæve den første, naar man vil undgaae den sidste. Vil man anvende Mennesker til et bestemt Diemeed, saa opsøger man saadanne, der have beviist at besidde de Egenskaber, som Diemedet fordrer, og man drager fremdeles Omsorg for, at Diemedet vorder opfyldt, i det man leder Alt til det attraaede Maal. — Hvor tydeligen erkjendes ikke, i den anførte offentlige og private Virken, Menneskets Ufrihed, nemlig at være underkastet Indvirkninger af de Berørelser, hvori de komme. — Med Hensyn til Straffe-Lovgivningerne, da handle Staterne, i Almindelighed, aabenbar imod sine, i den øvrige Lovgivning erkjendte, Principer (Regler), ja, imod, hvad selve den christelige Religion byder, og Folket udtrykkeligen læres: "at tilgive sine Fjender, og gjøre vel imod dem, som hade os." Thi, langt fra at tilgive Lovenes Overtrædere, og kjerligen at lede dem, søges der ofte med en inderlig Glæde Alt, hvad Uvidenhed behager at dadle, for at gjøre Straffen saa stor og Dommen saa smaaligen sammensat, som muligt. Istedetfor at opsøge Forbrydelsernes sande Aarsager, som saa ofte allene hidrøre fra en uduelig Statsstyrelse, erkjendes de aldeles ikke her; og, istedet for at udrydde hine Aarsager, lader man dem, med en sand tyrkisk Ligegyldighed (den menneskelige Friheds Kjendetegn), styrte det ene Menneske efter det andet i Afgrunden! Kun en daarlig Besmykkelse er det, at kalde, i dette Stykke, Friheden en Gaade, thi det er egentligen den criminelle Anskuelse, som er gaadefuld, fordi den, som meningsløs, aldrig kan opløses i Meninger! — En ligesaa paafaldende Antagelse finder Sted i den saakaldte lutherske Religion, som lærer, at Mennesket ingen Frihed

hat til det Gode, men vel til det Onde: en Frihed (Kraft) til at ville, hvad Gud, som et alfuldkomment Væsen, ikke vilde, og hvortil Skaberen derfor ei heller havde nedlagt nogen Kraft i Skabelsen!? Men Sammenhængen med denne Frihed veed Ingen, thi ligesom Friheden hist, ved Uvidenhed og Uduelighed, er bleven til en Gaade, saa er den her, ved Sværmerie og Bedragerie, bleven til et Mysterium (Hemmelighed): saa var det hos Egypterne og de danske Hedninger, saa er det hos Catholikerne og, forsaavidt man ved Renselsen ikke har faaet udfeiet al den gamle Suurdei, endnu hos Lutheranerne. Naar man nu taler om det, som man ikke veed (kjender), fordi det er hemmeligt for den, som taler, saa taler man jo hen i Taaget. En saadan Frihed er imidlertid aldeles stridende mod den christelige Religions Aand, i Følge hvilken man ikke maa dømme Nogen, men derimod skal elske den Onde (den, som skader os). Det er ogsaa vist, at Ingen er fuldkommen (fri); at Alle trænge til Overbærelse (ere ufrie), og at det kun er ved Kjerlighed, at den tabte Medborger kan gjenvindes og forsones med den øvrige Verden. Men, ligesom Kjerlighed er til ingen Nytte mod den Frie, der, i det høieste, kun kan tænke, men aldrig føle (bevæges), saa er der, fra Deeltagelsens Side, heller ingen Grund til at øve den mod den Frie; thi kunde han virkeligen være lykkelig, og ikke vilde være det, saa kan hans Ulykke ingen Byrde være for ham, fordi han da ved sin Frihed (Kraft), der ikke kan ophæve sig selv, maa kunne forandre sin Tilstand, naar han vil, og kunne ville det til enhver Tid. I det man, ved at erkjende i Religionen den ommeldte Frihed, arbeider lige imod, hvad Christus har lært, saa handler man tillige imod, hvad Gud selv alletider og allevegne i sit Værk (Verden) lærer, sin uendelige Kjærlighed mod alle Skabninger, og dog skulde Menneskets Villie være som Guds Villie, der er Fuldkommenheden selv!

At Ufriheden, som ganske modsat Friheden, maa, ved de Forestillinger, som forbindes med den, have modsatte Følger, forstaaer sig selv. Begrebet om Ufrihed fører derfor med sig, at man, i det man erkjender, at Alt skeer ved den af Gud udbredte ubekjendte Kraft, tillægger Gud Æren for Alt, hvoraf maa følge, at Mennesket er fuldt af Ydmyghed, der igjen føder Taknemmelighed mod Gud for Alt, hvad man nyder. Enten Mennesket beskuer en høitidelig Naturbegivenhed, eller det bemærker hos sig en fremkommen skjøn og heldbringende Tanke; enten det skuer gode Frugter af Andres, eller af sin egen Virken: saa føler det Glæde derover. Ligesom det ikke er stolt af sin egen Idræt, saa kryber det ikke for, eller forguder Andres. I begge Tilfælde beundrer det Skaberens Storhed, som saa vidunderligen virker gjennem Alt. Oplever det sørgelige Begivenheder; møder det haard Medfart af sine Medmennesker: da standser det ikke ved det Nærværende, men skuer op mod Den, som er Altings Skaber (Frembringer); da forbittres det ikke, thi det erkjender, at, for at elskes af Gud (nyde en rolig indre Tilfredshed), maa det elske Gud (have en dydig Tænkemaade), og at det kun elsker Gud, i det det elsker Alt, som er fra Gud. Vel kan Sorgen smerte, men Tanken om, at Alt er fra Gud, formilder Lidelserne, thi Guds Viisdom skues da i det paalagte Kors. — Forestillingen om Ufriheden medfører saaledes det sande christelige Sind (Christii Sind). At

fremme og bevare dette Sind, dertil fører Læren om Ufriheden, thi den viser, at man stedse bør holde sig til Aarsagerne, og lede disse ved de Midler, som ved Erfaring ere befundne rigtige, men, for øvrigt, at finde sig med Taalmod i de Virkninger, som man enten ikke kan eller ikke vil afhjelpe, og ingenlunde at henskyde som Feil paa Andre, hvad der, redeligen talt, hviler paa En selv, det være sig som Stat eller enkelt Borger. Kun ved at udrydde Aarsagerne til Lasten, og at lede den Lastefulde paa Dydens Vei, elsker man rigtigen Dyden og hader Lasten!!

Erkjendende Aarsagernes Nødvendighed for at kunne opnaae et Formaal, er det umueligt, at enten Menneskets Virksomhed skulde slappes, eller en Ligegyldighed for alle Følger skulde opstaae hos det, ved at følge Ufriheds-Læren. — Den samme Grund til Virksomhed giver baade Friheds- og Ufriheds-Læren, nemlig at nyde Noget; men, i første Tilfælde er den et Værk af en uædel Følelse, en stolt Lyst til at skue sig selv, og i sidste af en ædel Følelse, en ydmyg Lyst til at skue Guds Storhed udvikles ved sin Virken. — I Henseende til Ligegyldigheden, da vil Frygten for Følgerne virke lige stærkt i begge Tilfælde, thi, at Mennesket er ufri, ophæver dem ingenlunde. Den, der vil begaae et Selvmord, finder hverken nogen Opfordring eller Fraraaden, enten i den ene eller i den anden Lære; thi Ingen ombringer sig af philosophiske Grunde, men fordi han overvældes enten af Kummer, eller af en vis Ulyst til Livet. Dette gjælder om alle Handlinger, hvilke ikke beroe paa den forskjellige Tankegang, men paa den forskjellige Trang, som Bevægelsen foraarsager, saa at det aldeles ikke nytter, at man i Tiden ynder en Lære, naar Udviklingen af Menneskets Anlæg ikke er overeensstemmende dermed, hvorimod man, i en vis udviklet Tilstand, vilde følge en vis Lære, enten man forud havde erkjendt dens Rigtighed eller ikke. — Naar det derfor er nødvendigt at bibringe Mennesket en vis Forestilling, saa er det følgeligen ikke mindre nødvendigt at lede Mennesket i en saadan indre Tilstand, at hiin Forestilling ei allene ingen Modstand finder, men endog erholder Næring, ved Menneskets naturlige Tilbøielighed (Hældning) til den samme Retning, hvortil Forestillingen sigter. At dette Hensyn oversees i det daglige Liv, har til Følge, at saa utallige Mennesker anvendes ved Konsten til Eet, men føres af Naturen til et Andet, saa at de vorde uskikkede til den Stilling, hvori de sættes.

H. P. Lund.

Indenlandske Efterretninger.

I Aarhuusavisen (No. 168) læses: (Indsendt af en Reisende): "Hvor usynlige ere Herrens Veie! Hvor mangfoldige og forskjellige de Tilskikkelser hans urandsagelige Viisdom paafører de ædleste af de til Jordlivet bestemte Skabninger! Følgende Tildragelse giver Anledning til slige Betragtninger: Tvende fattige Fiskere fra Holms Land, beseilede en Dag i forrige Maaned Ringkjøbing Fjord. Under en heftig Kuling fra O. N. O. med Kast fra Landet, vare de, ved uforsigtigen at lade Skjødene staae fast, istedet for at fire og hale efter Omstændighederne, saa uheldige, ved en Kastevind at kuldseile. Ikke uden Grund ahnede og ventede de den samme Skjæbne som tvende retsindige Embedsmænd fra Ringkjøbing forrige Aar maatte friste. Vel vare de saa heldige at klemme dem fast ved den kuldseilede Baad, men hvad Ud-

sigt var der for dem til at undgaae at vorde Dødens visse Bytte? De vare langt fra Landet, og selv om de havde været gode Svømmere, var hertil ingen Redning for de Ulykkelige at øine, da Vinden bar fra og Bølgerne gik høit; Aftenen stundede til og Mørket var nær forhaanden. Ikkun een eneste Baad havde de, før Ulykken ramte dem, kunnet opdage, og den var over en halv Miil borte. Og hvorlænge kunde de vel, gjennemvaade, udholde en kold Vinteraften at trodse de høit bølgende Vover? Dog, den Almægtige havde besluttet, at de endnu ikke skulde ende deres jordiske Vandring. — Paa hiin Baad befandt sig Strandtoldbetjent Bang fra Nyemindegab. Han havde bemærket Fiskerens Baad i det Fjerne. Da den pludselig forsvandt for hans Øine, dreiede han — ahnende en Ulykkeligs Nød — øieblikkelig af sin Cours. Med Uforsagthed arbeidede den brave Bang sig af alle Kræfter op imod de Forulykkede. Ved Hjelp af tvende Folk, han havde hos sig, lykkedes det ham, under yderste Anstrængelse, omsider, endnu i Tide at naae de Kuldseilede. Han fik nu de to af Skræk og Kulde betagne Fiskere i sin Baad, og satte dem i Land, hvor de i et nærliggende Huus erholdt den fornødne Pleie. Endog Fiskernes Baad lykkedes det Bang at bjerge. Efter fuldbragt ædel Daad fortsatte Bang sin Reise, og de reddede Fiskere med deres Koner og Børn nedbede taknemmelig Herrens Velsignelse over deres Velgjører og Frelser."

Høist beklageligt erfares, at det skjønne Frederikslyst, Forlystelsesstedet ved det Apenrader Søbad, staaer Fare for, at skulle nedbrydes, fra det Sted, hvor det med saamegen Smag er opført til Pryd for Byen og den hele paradisiske Omegn, og gav fremmede Reisende et høit og frydefuldt Begreb hvad Byen selv maatte indeholde. — Som her siges skulle denne smagfulde Bygnings Ruiner anvendes til at opføre andre offentlige Bygninger i Byen, altsaa uden Minde om hvad den engang var! Det synes dog muligt: at en duelig Restaurateur i samme kunde finde rigelig Levebrød, da Apenrade ellers intet Forlystelsessted eier udenfor Byen — ogsaa i alt Fald saamange formuende Indvaanere og Omboere, som ved Subscription kunne sammenbringe en liden Fond, der kunde afholde de aarlige Reparationer og Renter af Kapitalen, der er sat deri, indtil Stedet kunde vedligeholde sig selv ved den Næring en saa skjøn Egn maatte kunne tilveiebringe; men det maatte ogsaa være en Restaurateur, der havde lært hvad Opvartning er i alle Dele i den mageløse Auberge paa Christiansfeld, hvor Alt er indbydende og forekommende, som ingen forlader uden det Ønske at komme snart igjen.

Følgende Koncert-Plakat afgiver en Prøve paa det Puristerie, Mange søge at faae indført, ved at nationalisere alle fremmede Ord, der engang have faaet et Slags Borgerret i Sproget:

Den 17 i Faaremaaned [1])
vil Hr. N. N., første Høigiger [2]) og kongelig sachsisk Kammertoner [3])
have den Ære at give
en stor Stemme- og Værktøi-Alklang [4])
i det nye kongel. Hof- og Folkeskuehuus. [5])

Første Afdeling.

Aabningsværk [6]) af Beethoven. Sangstykke [7]) af Pær, sjungen af Jomfrulille [8]) N. Sammenstrid [9]) for Blæsetræ [10]) sammenføiet [11]) af Cramer, af Hr. N.

Tosangstykke [12]) med tilforbunden Høigige [13]) af Hr. N., foredraget af Minjomfrulille [14]) N., Minkone [15]) X og Hr. Y.

Hulstykke [16]) af Rossini, sjungen af Minkone Abendmann.

Anden Afdeling.

Alklang [17]) for Sagtestærk [18]) af Moschelles, foredraget af Jomfrulille N.

Klartræe-Sammenstrid [19]) af Cramer, foredraget af Hr. F.

Sangstykke af Aiblinger med Dands [20]), sungen af Minkone Abendmann.

Indbildningskraft [21]) paa Høigige, foredraget af Hr. Y.

Slutningsaabningsværk af Vogler, af Syngværket [22]) Bæver [23]) og Pollux. Den tonende Høiaandsforsamlings [24]) Styrelse [25]).

1) April. 2) Violonist. 3) Kammermusikus. 4) Vocal- og Instrumental-Concert. 5) Nationaltheater. 6) Ouverture. 7) Arie. 8) Demoiselle. 9) Concertino. 10) Fløite. 11) componeret. 12) Duet 13) Violin-Obligat. 14 Mademoiselle. 15) Madame. 16) Cavatine. 17) Concert. 18) Pianoforte. 19) Clarinet-Concert. 20) Chor. 21) Phantasie. 22) Opera. 23) Castor. 24) Musikalsk Akademie. 25) Direktion.

Blandede Efterretninger.

Af en tabellarisk Efterretning om Folkemængden i det østerrigske Monarkie i Aaret 1825 meddeelt af Hr. Pastor Cannabich, og med Anmærkninger af Hr. Hassel (i N. allg. geogr. Eph. XX. B. 5. H.) uddrage vi nogle Noticer: Den hele Keiserstats Areal 12,147,66 geogr. Qvadratmile. Folkemængden 1825 ialt 31,625,054 Mennesker. Indvaanere paa en Qvadratmiil overhovedet 2602.

Folkemængden i Wien 257242 Mennesker
— Triest 43603
— Prag 107325
— Presburg 29248
— Mailand 129037
— Venedig 107628
— Verona 49555

Af Hr. Hassels Bemærkninger optage vi at under Wiens Befolkning, blot er regnet den indre, der hjemmehørende; men ikke Garnisonen og de fremmede, og at Wiens Befolkning i det Hele sikkert udgjør 280000 Mennesker.

For nylig (No. 99) nævntes en berømt Astronoms Bodes Død i sit 80de Aar. En anden ogsaa berømt Astronom Pater Joseph Piazzi Generaldirector for Observatorierne i Neapel og Palermo, Medlem af mange af Europas vigtigste Videnskabers Selskaber, døde d. 22de Juli d. A., 6 Dage efter sin 80de Fødselsdag. Han var fød d. 16de Juli 1746. I Aaret 1780 blev han Professor i den høiere Mathematik i Palermo, og blev ved at vinde Vicekongen Fyrste Caramanico's Bifald, Anlægger af Observatoriet i Palermo. 1801 den 1ste Januari opdagede han Planeten Ceres. Kongen af Neapel vilde lade, ham til Ære, præge en Guldmedaille; men han udbad, at Bekostningen derpaa heller maatte anvendes til Anskaffelse af Instrumenter for Observatoriet. Man tæller over 25 trykte Værker fra ham. Deriblandt en ypperlig Fortegnelse over Stjernerne, af hvilken det første Bind (6748 Stjerner), blev kronet af Institutet i Paris; det andet udkom 1814 (7646 Stjerner. (Forkortet af Hall. allg. Lit. Zeit.)

Kjøbenhavns Børs, den 19 December 1826.

		à
Hamburg 2 M. a vista 223		
Species 226		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 9ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedler pr. 100 Specier	—	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	83	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	74½	— i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	114	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90½	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	104 i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	59	59½ L. Sterl.

Onsdagen d. 20 Decbr. om Aftenen Kl. 7 bliver, til Indtægt for Garnisons Kirke, en stor Orgel-, Instrumental- og Vokal-Concert der givet. Indholden er i Adres-Avisen og Dagen indført.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 102.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 23 December 1826.

Den med Ulykker svangre Dag.

Et saare sørgeligt, hidtil utrykt originalt Sørgespil, dog uden Blodsudgydelse.

4de Act. *)

Personerne: Staabi, Boghandler Brandt; Springom; Parat; en Skomagerdreng.
Stedet: deels hos Staabi, deels hos Springom.

1ste Scene.

Staabi.

Hm! Hm! det snurrigt er, hvis det saaledes
Forholder sig, som Mette mig har sagt:
"Springom ei Regning faaet har paa Bøger,
Han havde andet Brug for Pengene,
Og (hvidsked' hun) ei til saa ædelt Brug
Anvendes de." — Hvor fik hun vide det?
Dog jo, hun er et Fruentimmer og
Nysgjerrighed er jo et Hovedtræk
Hos Kjønnet, og hun kjender Peer og Poul
Og snu hun er, som alle unge Qvinder. —
Men hvor mon min Medaille stikker da?
Jeg efter Brandt har sendt; saa faaer jeg vel
At vide om den i hans Værge er.
Frem Tingen skal! (et Sted den være maae)
Om end Krabaten skal med røde Kinder staae.
(Seer ud af Vinduet efter Brandt.)
See der i Gaden seer jeg ham at komme
Med Lygten i sin Haand; Nu skal det smelde.
Dog jeg mig moderere vil, om end
Han laante Pengene til andet Brug,
End til at kjøbe Bøger; — Herre Gud!
Jeg ei forglemme bør, der var en Tid
Da ogsaa jeg var ung, og havde Blod
Der kaagede naar yndig Pige stod
For mig og, smilende, sig bad at række
Min Haand; O Tanken Glæde kan opvække!
Nei alt for streng jeg ikke være vil,
Om her end skjuler sig lidt Elskovs Spil. *)

*) Forfatteren bruger gjerne captatio benevolentiæ, og melder desaarsag foreløbigen, til Trøst for Læserne, at denne Act bliver den sidste.

*) Denne Monolog blev vel lang, men Forf. trøster sig ved, at mange af hans Medbrø-

2den Scene.

Staabi og Brandt.

Undskyld Hr. Brandt, at jeg saa sildigt ud
Paa Aftenen dem bad at komme til mig.

Brandt.

Jeg med Fornøjelse Der' Ordre lystrer. —
Maaskee De ønsker nogle af de Værker,
Som jeg fra Tydskland nyligen har faaet
Og som i Dag stod i Adresavisen.
O her er nye Ting af Walter Scott,
Af Clauren, Laun og slige høje Sjele
Der have Grebet paa, hvorledes man
Sit Publikum fornøje skal og kan.

Staabi.

Nej, gode Mand, ej derom Sagen gjelder,
Et Spørgsmaal jeg Dem blot at gjøre har;
— Men De mig ikke maa om Grunden fritte —
Siig har De sendt min Brodersøn en Regning?

Brandt.

En Regning? Nej! han Intet skylder mig.

Staabi.

Nu har jeg den Besked, som jeg behøver.
Men siden jeg nu engang Dem har gjort
Uleilighed, saa beder jeg Dem sende
Mig nogle muntre danske Skuespil.

Brandt.

Paa den Artikel er jeg fattig; thi
Gulddaasen, Holberg har De sagtens læst;
Men hvis Dem trykte Sørgespil behager,
Hvor Mord- und Todtschlag vanker paa hvert Blad,

dre bruge end længere i deres gruelige Sørgespil, og her findes dog det Gode, at Skuespilleren ikke behøver at memorere den, thi neppe antages mit Product til Opførelse, og dette er ogsaa Forf. Ønske, thi herved sikkres han for at høre Pibelyd.

Med hele Sække jeg da kan opvarte!
Thi hver Mand vil i dette Fag forsøge
Sin Lykke; selv en Søn jeg har, han duer
Just ei til noget Stort, er halvstuderet,
Hans Fremtids Vel mig tit aarsaget har
Bekymring; ej jeg vidste, hvilken Bane
Han skulde træde; da en Juleaften
Min snilde Huustroe fik det gode Indfald
At lade ham til Melpomene sværge,
Og under hendes Fane skriver han
Nu paa en fæl Tragoedie, der vist
Vil gjøre Lykke.

Staabi.

Tak min kjere Mand,
Han Værket i sin Tid mig sende kan. —

3die Scene.

Springom og Parat.

Parat.

Ja noget Galt her vistnok er paafærde,
Da Brandt er kaldet; Herren mig kan tro
Den kjære Mette har af Skolen sladdret;
Jeg veed desuden hun er hovedstødt
Fordi til Bal De aldrig hende fører.

Springom.

Men hvad er nu for mig at gjøre? — O
Forbandet være Dine Ahnelser.

Parat.

Hvis Herren vil, jeg gjerne hjelper til
At spinde op en Løgn, som for Exempel — —

Springom.

Nej Fy, Parat! min Oncle er for god,
For ædel, at jeg for ham skulde lyve. —
Med rene Sandhed vil jeg komme frem.

Parat.

Men om han nu — — —

Springom.

Hold Mund befaler jeg.

4de Scene.

Staabi (som har listet sig ind under Springoms sidste Replik) og Springom.

Staabi.

Jeg kommer, lille Ven, mit Laan at hente,
Jeg veed Du længer ej behøver det,
Da Nøglen fundet er, og Mette Dig
Kontanter givet har; — Medaillen hid!
Men hvad betyder disse røde Kinder?
Du skjælver, — svarer ej — —

Springom.

Min bedste Oncle
Jeg som en Synder her for Dennem staaer;
Medaillen jeg Dem ei levere kan —

Staabi.

Hvorledes!

Springom.

Og Usandhed sagde jeg:
Jeg Frøken Caroline havde lovet
En Kanefart; vi væltede og maatte
Til en Konditor tye; her ved et Uheld
Paa hendes Pels jeg væltede en Kop
Med Chokolade fyldt; hun harmefuld
Bebrejded' mig min Plumphed, og jeg loved'
En anden Pels i Dag at bringe hende,
Og da mig Penge manglede — —

Staabi.

Spring over
Hvad jeg alt veed, siig: hvor Medaillen er.

Springom.

Da til Madam Celá jeg kom, for der
En Pels at kjøbe, og til Underpant
Guldstykket vilde sætte, skreg hun højt
At det var hendes Ejendom, og stjaalet
Fra hende; viste mig sit Navn paa Randen
Og fordrede min Hjemmel, og i Lommen
Hun puttede Medaillen, og tomhændet
Jeg gik.

Staabi.

Jo det er nogle smukke Løjer,
Og mig Du vilde bilde ind, at Du
Den hele Formiddag var paa Dit Kammer,
At Du — — dog Nej jeg vil ej ærgre mig
Og her gjentage alle Dine Løgne,
Med flere skal Du ej opvarte mig.

Springom.

O kjere Oncle, hvis De denne Gang

Staabi.

Og atter næste Dag tilgive vilde,
Da var det got; er det ej Meningen? —
(Betænker sig)
Ja hør Springom, hvis Du vil love mig
Ei oftere at gjøre slige Streger,
Og i Dit hele Liv at hylde Sandhed,
Da denne Sag i Glemmebogen slaaes.
Din Haand!

Springom. (rækkende ham sin Haand.)

Det lover jeg og sværger høit —

Staabi.

Behold kun Dine Eder for Dig selv.
(han gaaer.)

5te Scene.

Springom (seer paa Uhret)

See Klokken alt er syv og endnu jeg
Til Ballet ikke paaklædt er. — Parat!

6te Scene.

Springom. Parat. En Skoemagerdreng.

Springom.

Du Esel! som saalænge paa dig lader
Mig vente, hvis fortjente Løn du fik,
Da du tracteret blev med Orefigen.

Drengen.

Jeg Skoene for tre Minutter siden
Af Mester først modtog, nu kan De selv

Jo Regning gjøre om jeg mig har skyndet,
Jo jeg forsikrer Herren, uden Standsning
Jeg løb herhid, skjønt mange Kammerader
Med Huyen og med Piben, Hurraraab
Ledsage maatte tvende Kisselinker
Til Børnehuset, men jeg vidste, at
Mit Ærinde var af stor Vigtighed,
Og derfor jeg mig ej til Skaren føjed?
Og derfor Intet er af mig forsømt.

(Springom, som prøver Skoene, finder at de ere over en Tomme for korte; Han prøver dem atter og finder dem aldeles ubrugelige; harmfuld kaster han dem i Hovedet paa Drengen, som græder og vil løbe ud af Døren.)

Springom.

Nej holdt Din Slyngel! Hvad er det for Gods
Din Mester sender. Tog han ikke Maal?
Og har han ikke ofte for mig syet?
Og stedse passede hans Arbejd mig;
Spring strax tilbage, bring mig andre Sko.

Drengen.

Hvert Par vi havde, er til Ballet solgt.

Springom.

Parat, Parat her staaer jeg i en Maade!
For mig er intet, intet Valg tilbage:
I dette Øjeblik alt Caroline
Staaer færdig; venter mig, og Vognen holder
For Døren. Du i ben Dig sætte, kjør
Til hende hen, siig, jeg har ingen Sko,
Nej siig dog heller, jeg er bleven syg,
Kort siig hvad bedst Dig synes; Got Du veed
Som oftest at belægge dine Ord.

(Han gaaer)

Og nu Din Esel jeg skal lære tale
Hvad der er Sandhed

(han holder Drengen i Brystet)

Har en Anden ej
Bortsnappet mine Sko?

Drengen.

Au! Au! min Mester
Mig Halsen brækked', hvis jeg sagde Andet.

Spingom.

Herud med Sproget.

Drengen.

Au! De qvæler mig —
Ja! hvis De lover mig det ej at sige
Igjen, da kom en Herre til Boutikken
Som var i største Trang for Dandsesko,
Han loved' Mester skaffe gode Kunder
Og det i Snesetal, hvis Sko han fik;
Og da nu Deres var som til ham syed'
Saa tog han dem, betalte strax, og gik.

Springom.

Og kjender Du ej denne vakkre Herre?

Drengen.

Mig syntes vores Moer saa sagte mumled'
O Lapsenborg er dog en herlig Mand.

Spingom (sparker Drengen ud af Døren.)

Fordømt!

7de Scene.

Springom.

Jeg raser; jeg fortvivlet er! En Gysen
Igjennemfarer hvert et Ledemod.
Min Moder mig til Verden fødte, for
At alle Lidelser jeg friste skulde.
Saaledes blev jeg og tilmode, da
Jeg hele Dagen havde glædet mig
At Trylleføiten skulde gives, See!
Theater=Budet kom og meldte mig:
At Jomfrue Z. med Hæshed var beladt,
Og at man Stykket ikke kunde give. —
Saaledes Uskyld ofte lide maa,
Og anden Trøst jeg heller ej kan faa!

8de Scene.
Springom og Parat.
Springom.

— — Og Caroline?

Parat.

Hun blev rasende.
Hun skreg, som om en Dolk man vilde stikke
I hendes Bryst, hun Qvalme fik, og Hikke
Og efter Hikken en Besvimelse.

Springom.

O! stakkels Pige! det var Sorgens Udbrud!

Parat.

Det troer jeg ej; thi før hun daanede
Hun stampede med Foden barsk paa Gulvet
Og sagde: Nu paa Lapsenborg jeg stoler,
Naar alle svigte, han dog svigter ej.

Springom.

Jeg skal da Kalkens bittre Drik udtømme!
Hvad gjør jeg nu, som sig bedst monne sømme?
Maaskee jeg og besvime bør? dog Nej
Til Dynens bløde Duun nu tyer jeg
Og der jeg Dagens Rædsler glemme vil,
Thi hele Dagen Fanden drev sit Spil.

(Dækket falder, og bag Scenen høres en stærk Snorken.)

Ende paa Sørgespillet.

Prisernes pludselige Stigen.

(Thaer; Mögl. Annaler. 18 B. 2 St.)

Hvor afgjort det endogsaa, ved at nedskrive vor forrige Qvartals Beretning, allerede da var, at Vintersæds Afgrøden kun havde middelmaadigt Udfald, men at ydermere i Vaarsæden var, med et Afslag af over det Halve, fuldkommen Misvæxt over hele det nordlige Europa, saa troede vi dog ikke, at i Priserne vilde indtræde en saa

hurtig Stigen. Vi have havt mange Aar, hvor Afslaget i Høsten var ligesaa iøjenfaldende, naar man saae sig Noget omkring; men den forholdsmæssige Prisernes Stigen paafulgte dog først efter St. Mortensdag, naar Landmanden efter gjort Overslag indskrænkede sit Salg. Ved den nærværende Tids Conjuncturer maatte man befrygte, at Pengekniben skulde drive ham strax til Salg ved enhver Prisernes liden Stigen. Kornhandelen var ogsaa kommet saaledes ud af Agt, og dermed den Indbildning bleven saa indgroet, at de forrige Afgrøders henliggende Forraad var tilstrækkeligt for et halvt Aar *), saa det var neppe sandsynligt, at man i Stæderne vilde tænke paa Indkjøb af betydelige Forraad **) førend virkelig Mangel af Tilførsel paa Markedet indtraadte. Man var altfor meget vant til at det daglige Behov kom mere end rigelig til Torvs. Dette var imidlertid ikke Tilfældet; Troen om en virkelig Misvæxt udbredte sig hastig, og de i Indbildningen henliggende Forraad vare i Øjeblikket forsvundne. Hertil bidrog vel ikke lidet Efterretningen om den nu virkelig, mod en meget nedsat Afgift, aabnede Indførsel af Rug, Havre og Bælgsæd i England. Dette kaldte Bagere, Bryggere, Brændeviinsmænd, Møllere, og nogle Speculantere frem til at krydse om i Landet, og at søge ihast at gjøre Indkjøb og at slutte Contracter med Landmanden, som de endnu troede mindre underrettet om de forandrede Forhold. Men netop derved blev det ham bekjendt, hvorledes Sagerne stode, og han holdt tilbage med Salg og med overilet at føre til Torvs. Saaledes gik ogsaa

*) Hvad troede man ikke her?
**) Vel knap nok de befalede.

Priserne tidligere og hurtigere i Vejret end jeg kan erindre mig det nogensinde umiddelbar efter Høsten. Indkjøbet for Handel paa hin Side Oceanet var ellers ganske ubetydelig, fordi Speculanterne, sluttende blot i Analogie med de senere Tilfælde, troede Englands Marked snart overfyldt, saa meget mere, da Priserne — sandsynligvis fremkonstlede — der igjen faldt, og det altsaa ikke ved de her stegne Priser kunde ventes, gode Foretagender vare at gjøre. Priserne faldt derfor ogsaa noget mod Enden af September, men hævede sig snart igjen og ville sandsynligviis vedblive dermed.

Allerede nu have Stemmer opløftet sig, som ville have Udførselen forbuden. Der bliver, sige de, udført saa meget til England, at her opstaaer Mangel, og der er saadan Overflødighed, at Kornvarene da maa vende tilbage til os. Disse Stemmer komme, som det synes, fra den samme Side, fra hvilken man, for ikke længe siden, fordrede Indførselsforbud imod fremmede Kornvare, fordi vor Production var for stor til nogensinde at consumeres: og som de tidligere fordrede et Forbud imod Brændevinsbrænding af Kartofler, for at mere Korn kunne vorde forbrugt; saaledes ville de vel nu fordre det, for at vi kunne beholde Noget tilovers til Føde.

Gud være lovet, at Statsviisdoms-Mændenes Oversigt ikke laaner Øre til denne Reguleringssyge. Den Velgjerning, som dette Aar bringer Grundejendom og Landbrugsbedrivt, bestaaer deri, ene og aleneste, at det igjen oplivet Speculation i Kornhandel, i det mindste til Indkjøb af Forraad, da det tilintetgjør Indbildningen om Productionens uudtømmelige Overflødighed. Men det ringeste Indgreb

i Handelsfrihed og Bedrivt berøver os igjen denne Velgjerning. — — —

Den hos os saa ualmindelig tidlig fremdrevne Prisernes Stigen har den store Nytte, at den, hvad haardt behøvedes, gjorde Ende paa den Bortødslen af Kornvare i Landhusholdningen, hvortil man allerede var bleven saa vant.

At dette Aar skulde være et lykkeligt Aar for Agerbrugerne — som Mange mene — er i Almindelighed destoværre ikke Tilfældet. Priserne maa stige meget højt *), naar Høstens Udfald skal vorde dækket, og Agerbrugets rene Indtægt skulde komme til at staae blot saaledes som med de lave Priser i Aarene 1823 og 24. Om Enkelte er her ikke Tale.

For Fremtidens Følge var imidlertid et saadant Mangels-Aar, som dette vil vorde, nødvendigt, fordi ellers kunne Indbildningen om Productionens Overflødighed og Producenternes derpaa grundede totale Tab af Værd ikke hæves, og fordi vi nu saa meget desto sikkrere kunne gjøre Regning paa at England — Centralpunctet for al Handel — ikke længer vil være spærret for Kornhandelen.

Behøvede ogsaa vi et saadant Aar for at agte behørigen vor Kornavl i Landhusholdningen og vore Kornvare i Handelen; for at gjøre Ende paa den Tanke og Tale vi havde, i omvendt Retning, om hine Emner, for der, hvor

---

*) Hvor høit? naar Afgrøden ikke dækker Naturalpræstationen og Bedrivts Behovet — selve Prisernes enorme Høide er Mængdens Vanheld, der her skal føleligen gjøre den Lære indlysende, at reeviis Hjelp før er den sande Hjelp, imod Hjelp bagefter.

Gjenstanden allerede er, og af sig selv end mere vorder Almeen-Sag, at fremkalde igjen Interesse og levende virksom Interesse; medens vi der, hvor Gjenstanden, trods umiskjendelige Værd, efter Omstændighederne kun endnu er og kan være Enkeltes Evne, Fordeel og Lyst, forgjæves stræbte efter at fremkalde den henslumrende Almeen-Interesse og efter et sandt Formaal. Vi skulle maaskee igjen efter dette agte det fuldvigtigt at betænke og bevirke Alt, hvad i et fremskridende, aldrig i Hovedsagen temporiserende Landbrug kan bidrages til at fremme Kornavlens altid rigere og fuldkomnere Production; og saaledes, istedetfor at tilsidesætte denne, og at tænke paa endog at fordre dennes Indskrænkning; nu at prøve og omhandle Alt hvad der i Kornhandelen vedkommer Kornvarenes gavnlige Anvendelse og Afsætning, om ogsaa dette maa fremtræde med særdeles Krav til det Almindelige. Landbruget har længe søgt billig Vederlag i Varenes Afsætning; men forgjæves; og nu fordrer det Almindelige forgjæves af Landbruget Brød for en passende billig Priis. Der er Krav for Krav, og det viser nu gjensidigen paa den rigtige Vei.

—n—.

Indenlandske Efterretninger.

I Randers Avis læses følgende: Ved Sønder-Aalum, nordlig for Agger Kirke, er atter nedfalden 16 Alen af Aalum Bjerg. Canalens Tilstand den 6te December var følgende: Paa den grundeste Banke, ude ved Havstokken, $1\frac{3}{4}$ Alen dyb; imellem de tre yderste Hager, 540 Alen bred og 6 Alen dyb; Vesten for hvor Landevejen har været før 7 Alen dyb; hvor Landeveien var senere, 8 Alen dyb; og Østen for

Landeveien $8\frac{1}{2}$ Alen dyb; imellem de to østerste Hager, $7\frac{1}{2}$ Alen dyb og 160 Alen bred. Breden over Strømmen er den samme som forhen er meldt (omtrent 50 Alen).

En Bonde, der havde været inde paa Amtstuen i Thisted, for at hente Douceurpenge, er det gaaet ret uheldigt. I sin Glæde over, paa engang, at see sig saa riig, havde han drukket sig en lille Ruus, og paa Hjemveien taget sig en lille Luur; men da han vaagnede op igjen, var baade Penge og Ruus forsvundne.

Blandede Efterretninger.

Kjøbmand G. Sperling i Memel har opfundet og construeret en Redningsdrage, som fra et nær ved en Kyst strandet Skib kan udsendes, for at bringe en ved denne befæstet Line til Land, og derved have en Forbindelse med samme. Det Kongl. danske Admiralitets- og Kommissariats-Kollegium overdrog Søe-Etatens Konstruktions- og Reglerings-Kommission at undersøge og bedømme denne Redningsdrage, og den har fundet, at der er Grund til at anbefale dens Anvendelse i passende Tilfælde. Saadan en Drage med Tilbehør er til Eftersyn i Skippernes Laugshus. Den er ogsaa beskreven og med en Afbildning oplyst i sidstudkomne Nummer af Handels- og Industrie-Tidenden (No. 101).

Dette benævnte Tidsskrifts snart tilendebragte Aargang har indeholdt mange Afhandlinger, som ikke allene kunne have, men tildeels allerede have havt Indflydelse paa vore Næringsveje, saaledes nævne vi flere vigtige Forbedringer ved Bryggerierne. En i No. 82 med Afbildning ledsaget Beskrivelse af et londonsk Porterbryggerie, turde muligen gavne mere end blot at meddele et anskueligt Begreb om disse uhyre Værksteder. Ligesom Handels- og Industri-Tidenden har været første Aarsag til at den saa vigtige Gjenstand, Meelmøllers Forbedring, har i de senere Aar tiltrukket sig Opmærksomhed; saaledes have de Hrr. Udgivere ogsaa i nærvæ-

rende Aargang fortsat med at bidrage til Øjemedets Opnaaelse, ved at meddele Beskrivelse og Afbildninger af flere engelske og amerikanske Indretninger ved Meelmøllerne, som her ere ukjendte. Lysestøberierne trænge til Forbedring, ogsaa disse ville finde flere saadanne angivne; det samme er Tilfældet med Sukkerraffinaderierne m. fl. Som en Gjenstand, der griber ind i Borgernes daglige Liv, og er af Vigtighed for enhver, er Boligernes Opvarmen og Ventilering. Hvorledes dette kan skee, er ved flere Exempler oplyst, deriblandt ved den af Instrumentmager Marschal her i Staden indrettede Ovn til at varme med en varm Luftstrøm. En Afbildning af den i flere Aar paa Frederiksværk brugte lignende Maade til at tørre Krudtet, maa hos enhver hæve Frygten for Fare ved denne Indretning. Ildens sparsommelige og hensigtsmæssigere Anvendelse er flere Gange i Tidsskriftet behandlet, og er lovet at skulle vedblive at være Gjenstanden for Udgivernes særdeles Opmærksomhed. I Forbindelse hermed staaer Røgens Forbrændelse, ikke allene til Besparing for Vedkommende, men til større Behagelighed for Omboende. Kjærkomment for Mange maa være en simpel og praktisk nyttig erkjendt Indretning til at undgaae Røg i Værelser.

Universitetet i Göttingen tæller i indeværende Halvaar 1460 Studerende; aatte flere end i Sommerhalvaaret. Deraf ere indenlandske 760, og Udlændinger 700. Efter Fakulteterne vare 352 Theologer, 652 Jurister, 284 Medicinere og 172 Studerende til det filosofiske Fakultet hørende Videnskaber. Af fyrstelige Personer vare nu i Göttingen en Prinds af Würtemberg og en Prinds af Solms.

(H. A. C. N. 199.)

Efter en i Hall. Lit. Zeit. for S[illegible] d. A. No. 217 givet tabellarisk Liste over [illegible]derende ved Halles Universitet havde 22 Danske været der; blandt hvilke de 21 som Theologer, den ene som Mediciner. Vist nok har det været Studerende [illegible]ertugdømmerne. Antallet af samtlige [illegible]erende ved bemeldte Universitet var 1170, deriblandt 840 fra den preussiske Stat og 330 fra andre Lande.

Ved det Berlinske Universitet var Antallet af de Studerende i det forløbne Sommer-Halvaar i alt 1602. Antallet af de Immatrikelerede i dette Aar 855. Promoverede en Doctor og to Licentiater i Theol., en Dr. Juris, 125 Doct. Medic., 15 Doct. Phil., og 1 Magist. (Mere i Allg. Z. 306.)

Kjøbenhavns Børs, den 22 December 1826.

Hamburg 2 M.		à
a vista 225		
Species 228		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 11 ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciesfedler pr. 100 Specier	155	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	—	— Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	81	— Rbd. Sedl.
Dito Dito	$71\frac{1}{2}$	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	$100\frac{1}{2}$	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	$114\frac{3}{4}$	115 Sedler
4 pC. uopsigel. Rigs[illegible]ol. Renter pr. 6 Januar	$90\frac{1}{2}$	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	$103\frac{1}{2}$	104 i Banco
4 pC. Dito nye	—	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	—	— L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie, Østergade No. 60.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 103.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 26 December 1826.

Julefesten.

"Ære være Gud i det Høie!"

Vor Gud han er saa fast en Borg!
Saa sang de Fædre kjære —
De kasted tryg paa Ham al Sorg,
Gav Ham alleene Ære:
  Gid vi i Fædres Troe
  Med Haab, med Sjæleroe —
  Maae ret af Hjertens Grund,
  Høit sjunge allenstund:
Vor Gud alleene Ære!

Fra Himlen høit det Budskab lød,
Til Frommes Trøst og Glæde:
"I Dag er Dig en Frelser fød
I Davids Stad tilstede!"
  O Røst af Englemund
  I Naadens rige Stund —
  Halleluja! vor Gud
  Har sendt os Englebud
De Troende til Glæde!

O saligt Bud! o salig Du
Som hører Englestemme!
Som kommer glad det Ord ihu
Gud vil ei Sine glemme!
  Hans Ord opfyldes maae
  — I Hal, i ringe Vraae —
  Det lyder høit til Dig,
  Paa Naadens Fylde rig —
Og Hjertet Fryd bereder.

See Krybbens Barn paa ringe Straae —
Dog Himlens høie Herre!
Af fattig Moder fød i Vraae,
Han vil vor Byrde bære!
  Dit Ord Alverden naaer:
  "Forjættelsen bestaaer!
  "Hvo haab[illegible]r fast paa mig,
  "Han vorde fattig, riig —
"Han skal min Naade skue!"

[illegible]otes Frelser til os kom,
Vil os et Sted berede —
Fra Herrens høie Helligdom,
Guds Velbehag nedbede!

"Livsalig Trøstens Bud,
Gaaer over Verden ud:
Til alle Slægters Fred,
— Om Herrens Miskundhed —
Fra Hav til Hav gienlyde!"

Den gode Hyrde kom til Jord,
Han kalder sine Kjære:
Nu levende her Ordet gaaer
Sid det her stedse være.
O dvæl end ved vor Kyst,
Det Troende til Trøst!
Dit Tempel du opslaae
I fromme Hjerters Vraae:
At vi hos Dig maae være!

Den stærke Kongesøn i Løn
Kom nu fra Himlens Rige:
Ja, Jesus Christ Guds egen Søn,
Ned til os vilde stige;
Thi sjunger Priis og Lov,
Fra Fjeld, fra Dal, fra Skov;
Udbreder høit Hans Navn,
Og iler til Hans Favn
Han Herren til Guds Ære!

See! Konger knæle for ham ned
Som Liv og Død mon raade!
For ham som skjænker Trætte Fred —
Som bringer os Guds Naade!
For Livets rige Væld
Han — Gud Immanuel!
For Guds og Davids Søn,
For Himmelbarnet skjøn
Hvert Knæe for Ham sig bøie!!

E. Mülertz.

Indenlandske Efterretninger.

Sidstkomne Post bragte Efterretning om to mærkelige Mænds Død, hvilke i den danske Literaturs Historie have begge som Digtere leveret skjønne Arbejder; nemlig:

1. Kammerherre Adolph Wilhelm Schack von Staffelt. Han var født den 31 Marts 1770 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var Major. Opdroges paa Landkadetakademiet, og blev Lieutenant. Forlod Militairtjenesten og rejste 1791 til Göttingen, hvor han studerede i halvtredie Aar. Tiltraadte 1795 en Reise igjennem Tydskland, Italien, Schweitz, Frankrig og Holland. Kom tilbage 1800. Blev 1801 Assessor i Økonomie- og Kommerce-Kollegiet; 1807 opvartende Kammerjunker hos H. M. Dronningen. 1810 Amtmand i Cismar Amt, og 1813 Amtmand i Gottorff Amt. 1810 blev han Kammerherre. 1814 Overdirektor i Staden Schlesvig. 1824 Ridder af Dannebrog. Han døde 16 Dec. efter faa Dages Sygeleje. Adskillige Digte af ham ere adspredte omkring i Minerva, Samleren, Poulsens Nytaarsgaver, Nordia, Ej blot til Lyst, og andre periodiske Skrifter. — Digte. 1ste Bind. Khvn. 1803. Nye Digte. Kiel 1808. Liter. Tid. 1808 No. 24 og 25. (Lit. Lex.)

2. Malte Conrad Bruun. Han var født 1775 i Thye, hvor hans Fader Justitsraad Adolph Christ. Bruun var Proprietair. Han blev 1790 Student, og lagde sig ved Universitetet efter Theologie og de skjønne Videnskaber. I Tidsskrifterne Minerva, Samleren, Iris og Hebe, Tilskueren, Nordia o. fl., leverede han en Mængde deels poetiske, deels prosaiske Bidrag, og udgav ogsaa adskillige Smaaskrifter; men ved sin Frihedsaand tildrog han sig een fiskalsk Aktion efter en anden, indtil han i Aaret 1800 ved Højesteretsdom af 19 Dec. blev Landsforviist. Fra den Tid af var han boesat i Paris, og erhvervede sig et høit hædret Navn, som Skribent især i det geografiske Fag. Han nævnes og som Medarbeider ved Tidsskriftet: Journal d. debats. Han døde af et apoplektisk Tilfælde.

(See Lit. Lex.)

Af et Brev fra Rudkjøbing d. 16 Dec. — Sygdommen i Sønderherred har desværre bortrevet Mange; Vi forvisse os om at den ved kraftig Foranstaltning vil standses. — Om den nye Havn her til Byen skal du snart faae Underretning, som vil interessere dig. Det er et Arbejde, som er ligesaa fortjenstfuldt for Vedkommende, der har sørget for at det kom istand, som det er gavnligt og behageligt for den Handlende og Søefarende. Det er virkelig en stor Vinding for Byen og et frydeligt Skue. —

Latinsk Nytaars-, Fødselsdags-, Markeds-, eller Examens-Gave til en studerende Ven. Med denne Titel paa Omslaget er i disse Dage hidkommet fra et af de jydske Officiner, Hr. Sør. Elmenhoffs i Randers, en Nytaarsgave af et ikke ganske almindeligt Slags: "Latinsk Primitiv-Lexikon, Sprogets Nøgle, aabnende medstuderende Begyndere lettere og hurtigere Adgang til grundig Bekjendtskab med Sproget. Leveret af C. N. Krarup, Sognepræst for Vivild og Veilby, Ridder, Consistorialassessor. VI og 40 S. 12. Skriftet faaes i den Gyldendalske Boghandling (Klareboderne No. 8) simpelt hæftet for 2 Mk. 4 ß. Tegn. Varigere i Bomuldslærredshæfte 2 Mk. 8 ß. Gjennemskudt med Skrivpapir, da den attraaede Planering i denne Aarstid falder vanskeligere 2 Mk. 12 ß. Hr. Forfatteren har et lige græsk Primitiv-Lexikon færdig til Trykken. "I Tydskland, siges i Fortalen, har man allerede, i det mindste siden 1820 i adskillige lærde Skoler begyndt igjen at indføre et saadant latinsk Primitiv-Lexikon, til kjendelig Afhjelpning tillige af den alt for almindelige, beklagelige Glose-Fattigdom hos en Mængde blandt den kjære studerende Ungdom, til Savn saavel for udvidet Læsning, som for de tillige vigtige Stileøvelser." Et sligt Lexikon (Handbüchlein) udgivet af Fr. Wiggert, Lærer ved Domgymnasiet i Magdeburg, udkom 1ste Gang 1820. Tredie Oplag allerede 1825. Dette danske ønskes lige Lykke.

Havde den sidstafvigte Sommers langvarige Tørhed og Hede sine Ubehageligheder, saa har derimod den Engstede og Kummerfulde, som intet føler uden Smerte, virkelig eller indbildt, erholdt lindrende, styrkende Fortrøstning, ved det paafulgte mageløse, skjønne Efteraarsveirligt, hvis overvættes Rigdom paa Velsignelse foraarsagede Vinterens Forglemmelse, samt har forflyttet os som hen i en herlig tropisk Jordegn. Skjebnens Bog er os ikke aabnet, og vi kaste forgjæves Blikket i Fremtiden, men Landmandens Haab er bleven oplivet igjen, og det maa være Landets Efterslægt forbeholdet ved Kulturens yderligere Udbredelse at opnaae høieste Flor. Men denne maa og forberedes ved alle mulige Hjelpemidler og Opmuntringer, naar den ei skal vorde Drømmeskikkelse for Fædrelandsvennen, som saa gjerne ønsker at de forrige Misgrebs slette Følger kunde afbødes, Feil rettes, Misgrebene for Fremtiden undgaaes. Til Kulturens Fuldendelse synes blandt andet en nøiagtigere Arrondering saavel af enkelte Jordlodder, som af samlede Besiddelsers udstrakte Bestanddele, nødvendig. Hvor fortrædeligt er det ikke da at see Strøgodsers Jordbrugere have ved Udskiftningerne bekommet deres Lodder udlagde indenfor Kredsen af samlede Besiddelsers Omfang og derimod disses Jordbrugere forflyttede udenfor samme. Hvor beklageligt er det ikke, da hverken bedre Jorders Erholdelse, eller nogen anden antagelig Grund kan have været noget undskyldeligt Motiv for vedkommende Forvaltere, der have været betroet Godsernes Udskiftnings Væsen. Offentlige Stiftelser og deres Jorddyrkere have saaledes maattet lide, hvor Overopsynet, i Tillid til Forvaltningens Retskaffenhed, ei har paaseet dennes, ventelig ved uædle Motiver forvanskede Besiddelser, uden Regres, eller Fyldestgjørelses Tilveiebringelse paa nogen anden Maade, end Mageskiftning paany, som vanskelig iværksættes.

—7—

De høie Priser paa Kornvarene, særdeles paa Byg og Ærter, saavelsom paa Rug og Havre, alt over Hvedeprisen f. A. have Landmændene i Nærheden af Hovedstaden bedst benyttet; hvortil da og den brugelige Dyrkningsmaade har været dem meget behjelpelig; thi Hvedesæd bruges ikke der, og da der i Almindelig-

hed ikke heller bruges Brakgrøfter, saa lægges meest Vind paa Vaarsæden, som er bleven saa overordentlig dyrt betalt, helst for de i Nærheden værende, der daglig underrettes om Torvepriserne. Driftsmaaden er ellers elendig nok, og de fortrinlige Jorder som Kjøbenhavns Amts søndre District, tilligemed tilstødende Roeskilde Amts Jordbrugere besidde, maatte ved bedre Driftsmaade lønne Dyrkerne meget bedre end nu. Man seer derfor og i vaade Sommere disse jevne skjønne Jorder saa vanddrukne, at Sæden svømmer i Vandet; men derimod har den forrige tørre Sommer, med flere foregaaende Somre som ogsaa vare sparsomme med Fugtighed, fravundet dem overvættes stort Udbytte, som rigtigt anvendt vilde gjøre disse heldige Landmænds Kaar misundelsesværdige. Men desværre Vellevnet og især den fordømmelige Maade, at tylde sig med Kaffe, Thee, Liqveurer, Punsch og Viin, tilligemed Overdaadigheden i Klædedragten, da man seer de fineste Harehaars Hatte, saavelsom de fineste udenlandske Klædesorter m. v. bruges til Mandfolkenes Dragter; ligesom Kjønnet behængt med et halvt Qvarteers brede, meest kostbare, brillante Silkebaand fra Hoved til Foden, bærer de fineste Klædesfrakker — meest udenlandske, hvilken afskyelig forødende Mode da ogsaa findes udbredt overalt i Landet og Riget — opsluger alt og levner os intet andet end Fordærvelse. Handelsballancen kan paa saadan Maade umulig faaes eller gjenvindes. Her hjelper vist ingen kristelig Ascetiskhed, ingen Mystiskhed, ingen Philosophi; Religion og Moral behøve lang Forberedelse, Forestillinger formaae intet. Forbud maatte dog vel kunne bevirke Maadehold og Mange maatte dog for Anstændigheds Skyld ikke byde Lovene Trods. Men i det hele kan vel ingen fuldkommen Opfyldelse ventes, med mindre den exekutive Magt anderledes fuldbyrdedes end i saa Henseende har været Tilfældet forhen. Maatte man ikke ønske al skammelig Overdaadighed given offentlig til Priis. Beskæmmelsen, især af den kaade Ungdom, vilde nok vorde det rigtigste Motiv til Forbedring; thi saadan Forfølgningsmaade kan man være vis paa blev virksom og ustandselig. —7—

Blandede Efterretninger.

En af de mange religiøse Processioner, som i Quito bruges er besynderlig. I den lille By Guapulo, omtrent en halv Miil fra Staden, er et Jomfrue-Maria-Billede, som de tro-stærke Indvaanere i Quito tilskrive, at de forbleve beskjermede for de Jordskjelvs ødelæggende Virkninger, af hvilke Riobamba og Tacunga bleve ødelagte; derfor blev den Beslutning taget, at man vilde to Gange aarligen holde en Fest i Hovedstadens Kathedralkirke, Billedet til Ære. Det madridske Hof blev tillige ansøgt om, at Processionens Høitidelighed maatte forhøies ved at det samtlige der værende Militære maatte deeltage i samme. Den kongl. Naade lod det ikke beroe ved at bevilge den underdanige Ansøgning, men gik end videre. Hans katolske Majestæt gav nemlig Guapulo-Jomfruen formeligen det Embede, at være General-Kapitain over de spanske Tropper, med Rettighed til alle til denne Charge hørende Privilegier, og Lønning for de ti Dage dens Ophold er i Quito. Naar derfor dette Billede til Festens Høitidelighed bæres til Hovedstaden i Procession, af nogle af de fornemste Indvaanere, forud for hvilke en Deel af Domkapitlet gaaer, saavelsom Magistraten, da staaer det hele Militære i Parade i Gaderne, og under Trommens Rørelse præsenterer Gevær. Billedet selv, som jo da er i Tjenesten, bærer en General-Kapitains Statsuniform, med Chargens Broderie; det har paa Hovedet en stor med Guldtresser og rød Fjederbusk ziret Hat, og med Kommandostav i Haanden; Ogsaa Jesusbarnets Billede deeltager i denne Ære. En guldtresset Hat, en liden Guldsabel, og en liden rød Kappe smykke den liden Heros, og i saadan Pynt bæres det til Kathedralkirken; men her iklædes det de sædvanlige Klæder, ligesom og Mariabilledet, som dog beholder Kommandostaven i Haanden, saalænge til det har forladt Staden. (Af Stevensons Reiser.)

Næste Løverdag udkommer $1\frac{1}{2}$ Ark, saa at det manglende $\frac{1}{2}$ Ark derved erstattes.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Treogtyvende Aargang. No. 104.

Udgivet og redigeret af Fr. Thaarup, Etatsraad.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 30 December 1826.

Forsvar for den Dinterske Skolelærerbibel, i Anledning af den saakaldte "christelig-djerve" (rettere: hierarchisk-herrnhutiske Erklæring fra Bibelselskabet i Dresden, imod samme, i det af Hr. Doct. Rudelbach udgivne Theologiske Maanedskrift for November 1826.

Dette Forsvar bestaaer i en Skrivelse fra en Præst i Kongeriget Sachsen til en hans Ordensbroder i Storhertugdommet Weimar. Den er aftrykt i Generalsuperintendent Röhrs kritische Predigerbibliothek, VII Band, S. 737—45, og leveres her noget forkortet.

Vort gode Sachsen giver da nu et opbyggeligt Efterspil til det uopbyggelige Spectakelstykke, som opførtes af Modstanderne af den altonaiske Bibel, og hvormed dog tilsidst aldeles Intet udrettedes! Jeg erindrer mig endnu meget godt, hvor højlig Du afskyede Angrebene paa hiin Bibel, og det frygtelige Skrig, man istemmede mod den, som om den var en Fiendskab mod Gud og hans Salvede. Men nu, denne Stemme fra mit eget Land — er den ikke i Grunden og i Sagen selv Noget meget ligt, ihvorvel, til al Lykke, Formen er mindre raa og anstødelig? Ophavsmændene til Besværingerne imod Dinters Bibel gaae de ikke ud paa Antagelse af en Normalexegesis? Men er det ikke i Grunden gal Mands Snak? Ville de ikke, lige imod Protestantismens Aand, binde Aanderne? Har Dinter nogensteds fortolket sin Forfatter urigtig; godt, saa rejser Jer alle imod ham, I Commentatorer og Lexicographer over det Ny Testamente, og viser ham djervt tilrette, det maa han finde sig i. Men troer ikke, at I gjør en Heltegjerning, naar I anklage ham for at afvige fra Luthers Oversættelse og fjerne sig fra de symbolske Bøger! Finde I, at det forholder sig saaledes med ham; nu vel, hvad er det da Andet end naturlige Virkninger af en Omstændighed, hvori den stakkels Dinter er ganske uskyldig, nemlig af den Omstændighed, at han kom til Verden, og fik fat paa Bibelen 300 Aar senere end Luther, og at det Tidsrum ganske na-

turlig har tilvejebragt det som Luther selv forudsaae, haabede, og ønskte: at man bedre skulde kunne forstaae, forklare og oversætte Bibelen, end som han var istand til? Skal da en Nutidens Bibelglossator altid først spørge: har Luther og hans Samtidige og Formula Concordiæ fortolket paa samme Maade som jeg; og finder han, at det ikke forholder sig saa, skal han saa, imod sit bedre Vidende, lade som om han i et Sted fandt Noget som ikke er deri? Levede Reinhard endnu, var han naturligvis Medlem, ja maaskee Præsident af det Sachsiske Hovedbibelselskab, da, vil jeg vædde paa, en slig Advarsel imod Dinters Bibel aldrig var udkommen. Thi saa ivrig en Protestant og saa enthusiastisk en Beundrer af Luther, denne store Mand end var, for infallibel ansaae han dog hverken ham eller de symbolske Bøger. Han vilde i Selskabets Conferents have medtaget det 3die Bind af sit Moralsystem, deraf forelæst S. 707 og 718, og enten standhastig afvist en saadan Advarsel imod Dinters Bibel, eller meldt sig ud af Bibelselskabet *). —

*) Til Prøve paa Reinhards Tænkemaade i denne Sag anføres af hans Reformationsprædiken af Aar 1790 følgende Sted: "Hvad Dom vilde Luther fælde over Eder, I blinde Zeloter! som troe at ære ham, naar I sværge paa hans Ord, naar I blive staaende der hvor han maatte blive staaende, naar I ansee Det, som han udfandt, for at være et uovergaaeligt Indbegreb af al christelig Visdom, naar I udskrige deres Bestræbelser, som vil videre frem? Vilde han ikke skamme sig ved Eder; vilde han ikke, med hele Kraften af sin brændende Iver, vise, at han ikke havde sønderbrudt det gamle Slaveries Lænker, for at paalægge sine Brødre nye; og at den som hylder nogen hvilkensomhelst menneskelig Anseelse, ikke fortjener at bære Navn af en Protestant."

Og hvilke ere nu de Lærdomme, som man paastaaer at Dinter har bortexegeseret af Bibelen? Christendommens Fundamentallærdomme kan det for det første ikke være; thi i saa Fald havde jo Reinhard, idetmindste ved sin Taushed gjort sig skyldig i samme Brøde. Hvor har han nogensinde i sine Prædikener ex professo afhandlet Læren om Treenigheden, og Jesu Guddom, om Christi Legems og Blods Nærværelse i Alterens Sacramente, eller om Arvesynden? Hvor har han nogensteds i nogen af sine Reformationsprædikener paastaaet, at den der om disse Dogmata tænkte uluthersk, derfor hørte op at være en luthersk Protestant? Ej heller finder man, at der i det Dresdenske Bibelselskabs theologiske Medlemmers egne Skrifter lægges saadan Vægt paa disse disputable Læresætninger, som om de selv troede, at med samme maatte den evangeliske Kirke staae og falde. Præsten Hr. Stephan gjør her en Undtagelse; thi hans Bifald har vistnok hint smukke Stykke Arbejde, som man, for en Feil Skyld, kan sammenligne med den smagløse Tale, han holdt ved forrige Aars Bibelhøjtidelighed i Dresden.

Jeg for min Del holder mig til Reinhards Motto: Non me cuiqvam mancipavi, nullius nomen fero; multum magnorum virorum judicio, aliqvid et meo vindico. — Rigtig nok er det Hedningen Seneca's Ord; — men Reinhard har dog ikke taget i Betænkning at bruge dem til Motto, og det paa Titelen af en christelig Moral; nu, saa maa det vel og være mig tilladt, at nære denne Tanke i min christelige Studerestue og paa Prædikestolen.

Du veed, jeg er ikke oplagt til at være Forfatter; nu gjør det mig ondt. Besad jeg i

den litteraire Verden nogen Credit, saa vilde jeg nu bruge den, for at hjelpe til at besvære og fordrive den Obscurant-Dæmon, som man nu ogsaa vil lade rumstere i mit kjære Sachsen! Du gode Gud! kommer det Allermindste af det meget Locale, Temporaire, Orientalske, Individuelle, som dog virkelig staaer i Bibelen, kommer det bort, naar man hænger et Klæde derfor, saa Folk ikke see det? Og om nu ogsaa den nærværende Generation lader sig af dette Klæde føre bag Lyset; den følgende vil vistnok mærke Uraad, river det bort, og staaer da igjen paa den Punkt, hvor Forfædrene vare for 30 Aar siden; og ved disse 50 Aar har I skilt Verden, I symbolske Exegeter! —

Saavidt den sachsiske Præst. Hvo der haver Oren at høre med, han høre!

Huldas Fødsel.*)

Uagtet Gorm den grumme havde udryddet de saakaldte Næskonger, saa vare der dog endnu Nogle tilbage, som vel i Grunden ikke kunde ansees for andet end et slags Herremænd,

*) For kort Tid siden er udgaaet en Subscriptionsplan paa en original Roman: "Thyras Datter Hulda, eller Londons Beleiring af de Danske i Begyndelsen af det II Aarhundrede," kaldet, af Elisabeth Hansen. Indsenderen heraf, som har havt Leilighed til at gjennemskue Emnet til denne Roman, der er taget af det vigtigste Tidspunct i den danske Historie, og med Fornøielse har læst samme, har udbedet sig Forfatterindens Tilladelse, at lade som Prøve af samme, Iste Kapitel indrykke i et af Hovedstadens Blade, og oversender det saaledes til Skilderiet.

men som aligevel stode i stort Ry i Danmark for deres Tapperhed, og i Almindelighed vare de ogsaa Fribyttere, som bragte store Rigdomme ind i Landet. — Ravnrolf var Een af disse. Han boede paa Ravnsby Slot paa Øen Lolland, hvor endnu den Dag idag Ruinerne tydelig sees. Hele Egnen deromkring er romantisk skjøn, afvexlende med Høie og Dale, omgivet af Skove og begrændset af Havet. Fra Strandbredden seer man Sjælland og Falster tilligemed endeel Smaaøer, som Havet vugger sine mørke krusede Bølger imod.

Ravnrolf lod tilberede et Gjæstebud for sin Ven Daggert, som han havde lovet sin Datter Thyra tilægte, da hun endnu var kun syv Aar gammel, men baade hun og hendes Moder vare uvidende om dette Løfte. Over Bordet agtede han at overraske dem begge med denne store Nyhed, thi Thyra fyldte paa denne Dag sit sextende Aar. Derfor bleve alle Værelser paa Slottet prydede med Blomster, Ravnrolfs Vaaben polerede, og flere Faner, hvori Danmarks store Heltebedrifter vare indvirkede, bleve opstillede udenfor Slotsporten.

Thyras Terne, Elna, pyntede hende til Dagens Høitid, og da hun var paaklædt, gik hun med langsomme Skridt ind i sit Værelse og kastede sig skjødesløs paa en Stol. Da greb hun Elnas Haand og trykte den til sit bankende Hjerte, saae ud over Havet med et længselsfuldt Blik, men svarede ikke et Ord paa alle de Spørgsmaale, som hendes troe Terne gjorde hende. Kun af et ømt Suk, et sagte: "o Gud!" kunde Elna slutte sig til Thyras hemmelige Kummer. I det samme Øiebik hørtes Basuners skingrende Klang ledsaget af Hurraraab. Efter de Tiders Skik forkyndte Slig: en stor Herres Ankomst.

"See dog" — sagde Elna og pegede ud over Havet, hvor sex lange Snækker gyngede med de røde Seil. Forgyldte Orne saaes paa Toppen af Masterne, og kosteligt Billedhuggerarbeide paa Forstavnen. Dette vakte Thyras Opmærksomhed. "O — raabte hun — det er ikke Daggert, min Faders Ven, som kommer, men det er kongelige Krigsskibe." Hun blev urolig, stod op og tilsvøbte sig omhyggelig i sit røde Stoffes Klædebon, som med dybe Folder fremstillede hende — liig den hellige Magdalene. Hendes lange gule Haar bølgede i naturlige Lokker ned over hendes Hofter. Dets Fylde var saa stort, at det kunde skjule hendes skjønne Arme og Hænder. Hun stirrede ud over Havet, satte sig atter ned ved Vinduet og saae med Forundring paa, hvorledes de skjønne Skibe glede hen over Søen og ankrede tæt ved Skovene. — Det var en af de skjønneste Sommerdage — paa Himlen var ikke en Skye, og Solen kastede sine Straaler paa Havet med saadan Glands, at det gav Gjenskin paa de hvide glinsende Stene omkring Strandbredden. Mens Thyra sad saaledes fordybet i sig selv, styrtede to Tjenere ind, som ude af sig selv af Glæde, og raabte, at det var Prinds Knud som ankrede nede ved Skoven. De fortalte end mere, at han nylig var kommen tilbage fra England, og havde for to Aar siden vunden en stor Seir udi Østersøen over Jomsborgerne. Thyra brød Taušheden — hvad hun havde hørt, tolkede hendes Følelser — "O Elna! eiegode Elna! — udbrød hun, efterat de øvrige Terner igjen vare borte, vær mig tro, saa vil jeg lægge en Hemmelighed i dine Hænder og betroe mig til din Redelighed! Gak og udforsk om en Adelsmand ved Navn Gabrich er i Prindsens Følge." "Tro,

udbrød Elna, idet hun trykte et Kys paa Thyras Haand — ja, evig tro — det lover jeg dig ved Odin!" "Nei, Elna! ikke ved Odin — sværg ved din Kjærlighed til din Søn, ved din døde Mands Aske, ved den høieste og eneste Gud, at du vil være tro og taus!" "Og behøves da denne Eed for din Ternes Troskab" — gjentog Elna med en øm Taare i Diet, og gik, for at hente sit Barn, som Thyra satte paa sit Skjød og overøste med Kjærtegn, idet hede Taarer rullede dobbelt stærkt ned over hendes Kinder. Elna satte sig for hendes Fødder paa en Skammel, og saae forventningsfuld op til Thyra. "Tilgiv min Frygt for at blive røbet — bad Thyra, og knugede Barnet op til sit Hjerte — og hør min Hemmelighed! O Elna! og naar du da har erfaret alt, saa gak hen og opsøg min Ven, som er i Prindsens Følge." Elna nikkede venligt og hvidskede: ja — og Thyra fortalte saaledes: "Du husker nok Elna — det var i Høsten forgangen Sommer, da jeg var hos en Veninde paa Møen. Da havde Kong Svend ogsaa nylig vundet et Slag mod Jomsborgerne, og tilintetgjort deres Afgud i Hovedstaden Julin paa Rygen. Ofte ankrede han der ved Havbredden tilligemed sin Søn Knud og sit øvrige Følge, og vandrede omkring i Dalene mellem de majestætiske Kridtbjerge. Rygtet havde skildret Knud, som den smukkeste Herre i Landet. Min Veninde og jeg gik dagligt ud for at møde ham, men istedet for ham, gjorde vi Bekjendtskab med een af hans Hofmænd. Min Veninde var saa overgiven, at hun udgav os begge for Terner hos Ravnrolfs Datter, og at det især var hos mig Rygtet om den smukke Prinds Knud, havde opvakt saamegen Deeltagelse. Han takkede mig paa Prindsens

Vegne. Hans Opførsel var galant, og hans Maade at indtage paa meget behagelig. Han indsaae alt for snart, at jeg for hans Skyld ikke tænkte mere paa Prindsen. O Elna! vi skilles altid ad for at samles; vore Oine mødtes — vore Hjerter talede og forstode hinanden. Vi mødtes ofte — ja, alt for ofte! dog, hvad siger jeg! — nei ikke for ofte! — O, at saadanne Oieblikke — saadanne lykkelige Timer vare evige! Men de fly bort, som en glad Morgendrøm. For første Gang talede jeg da allene med en ung Mand — med en Engel i en Ynglings Skikkelse. Han fortryllede alle mine Sandser — mine Oien hang ved hans Læber, naar han talede, og ethvert Ord gav Gjenlyd i mit Hjerte, som om han talede af min Sjel. Nei aldrig forhen hørte jeg paa engang en saa melodisk og dog saa mandig Stemme. End hvilte hans besjelede Blikke paa mig med saa talende Udtryk, at jeg opløftede mine Oine og forraadte ham mit Hjertes Følelser. Jeg tilbad ham som en Guddom, og mit Hjerte var hans, før han bad derom. O, Elna! Hør og bevar min Tilstaaelse og Svaghed! Jeg sank til hans Bryst med navnløs Fryd — Jeg fornægtede Odins Lære, og de Timer vi vare i hinandens Selskab, fløi for mig som lette Skyer forbi Middagssolen. Hans Hjerte var det Tempel, hvori jeg ærede og tilbad Guddommen. Den fjerneste Tanke, om han engang skulde reise og forlade mig, lod mig gyse tilbage med Forfærdelse over mig selv. Men Pligt og Fædreland kaldte ham. Jeg saae det Skib, hvorpaa den skjønne Helt fjernede sig langt bort fra Møens hvide Klinter. Jeg bad og knælede ned i de Fodspor, hvor han bød mig det sidste Farvel — min Stemme fløi efter ham igjennem Luften med de

ømmeste Navne. Veemodig steeg jeg ombord paa een af min Faders Snækker; og — Elna — fra hiin Tid var jeg den ulykkelige Thyra. Nu veed du alt — opsøg ham, og min Tak skal være uendelig!" — — Da fløi Døren op, og Prinds Knud med hele sit Følge traadte ind. Han blev ligesaa overrasket ved at see Thyra, som hun ved at see ham. I dette Oieblik var det klart for hende, at hendes elskede Gabrich*) var Prinds Knud selv.

Ravnrolf forestillede Prindsen sin Gemalinde, Lisla, og Datter, og da Daggert imidlertid ogsaa var kommen, hilsede han sin Ven med trofast Haandslag, mens han endnu holdt paa den sittrende Thyras Haand. Prinds Knud tog hende tilside og gjorde hende ømme Bebreidelser, fordi hun havde skjult sin Stand for ham, men hun svarede, at han nu desmere var overbeviist om, at det ikke var Navnet Prinds, men ham selv, hun elskede. Daggert nærmede sig, og lignede hende ved Vaaren. Gjæsterne toge omsider Sæde til Maaltidet, og Prindsen tog Thyra med tilbords. Han fandt, at Daggert havde Ret — hun var skjøn, som Vaarens Dronning, og deres Sjele svævede alt sammen i de høiere Regioner.

Det var Skik i de Tider, at Digtere — de saakaldte Skjalde — besang deres Forfædres eller Fædrelandets Historie i Vers. Hvad de saaledes sang, bar vel ikke Præg af vor Nutids Digterkunst, men ved disse historiske Hentydninger, bleve store Begivenheder og udødelige Heltes Bedrifter opbevarede for Efterverdenen, da de paa den Tid kjendte kun lidet til Skri-

*) Kong Knuds Døbenavn.

verkunsten, men slet intet til Bogtrykkerkunsten. Disse Skjalde vare enten Konger selv, eller de største Mænd i Landet. Hvad disse Helte sang om Krigs- og Statskunst, var et Exempel for andre Stænder. Munken sang om Religionen; Sømanden om de vilde Storme; Elskeren om sin Kjærlighed; den unge Møe om sine Forhaabninger, og den ømme Kone om sine huuslige Pligter og for at behage sin Mand.

Ved Bordet blev Daggert anmodet om at sjunge. Han var villig dertil, og bad om et Emne, som han til Danmarks Ære kunde besjunge. Da sagde Prinds Knud til ham: "besyng de udødelige Jyder Hingest og Horses Bedrifter, de Anglers og Saxers Høvdinger, da de for 600 Aar siden droge i Leding mod de Picter og Skotter!" Da sang Daggert:

Og det var Britaniens Konning
— Vortigerus var det forsand —
da monne de Picter og Skotter
vel gjæste hans Rige og Land.

Og var det Hr. Hingest og Horse
— De Brødre af Asatro —
uddroge med Angler og Saxer
over Havet til Brittebo.

Da flyed' de Picter og Skotter
til Bjerge og Klipper hen:
"Herre Christ os dog bevare
for alle de Cimbriæ-Mænd!"

Og agtede Hingest — den Herre —
at tage Vortigeri-Land;
Derfore saa monne han kalde
derover baade Qvinde og Mand.

Der kom baade Mænd og Qvinder
af Angler i Tusindflok —
og monne de Britter befinde,
at der kom flere end nok.

Og det var Hingesti Dotter
— Skjøn Rogne saa fager og fin —
Hun skjænked' i gyldne Bæger
for Konning baade Mjød og Vin.

Og saa blev skjøn Rogne hans Dronning
— da finge de Angler stort Mod —
men derpaa saa monne det flyde
med Strømme af Britteblod.

Og baade Hr. Hingest og Horse
vel stode udi høien Rye
— thi Britter og Picter og Skotter,
de monne for dennem flye. —

"Herre Christ os frie for de Angler!"
— saa bad baade Qvinde og Mand —
Derfore saa kaldte de Angler
Britanien Angelland. —

Selskabet stod op for at drikke Daggerts Skaal, men beskeden afslog han denne Ære og udtømte sit Bæger paa Prinds Knuds og hans Gemalinde Alfvines *) Velgaaende. "Det er Grevens Datter af Northampton — vedblev han — som, da jeg forlod Engelland, gav mig dette Sværd. Thyra faldt bevidstløs i Prindsens Arme, og blev derpaa af sine Terner baaret ind paa sit Værelse. Gjæsterne stode op — hele Gjæstebudet var forstyrret. Elna sad ved Thyras Leie og græd — "Gode Elna — bad hun — forlad mig en kort Tid og lad mig være allene! Mit Hjerte blev knust midt i Glædens høieste Rus," sukkede hun og skjulte sit Ansigt med begge Hænder.

Daggert var noget urolig og spurgte sin Ven, om hun nogentid før havde seet Prinds Knud, men Ravnrolf, som ikke kjendte til det

*) Kong Knuds første Gemalinde.

Foregaaende, forsikrede nei. "Og du" — vedblev Daggert — bliver dit Løfte tro og giver mig hende til Hustrue?" "Imorgen — svarede Ravnrolf — leder du hende til Altret som din Brud."

Imidlertid gik Prindsen og hans Følge i Haven. Samtalen var om den skjønne Thyra, men tusinde Planer krydsede sig i Knuds Sjel, som var opfyldt med bange Ahnelser — Ahnelser, han Ingen torde meddele.

Næste Midnat gik Elna ind til Thyra, men hvor forskrækket blev hun ikke, da hun fandt hende død i Sengen med et nyfødt Pigebarn ved Brystet. Hun greb Barnet og fløi med Forfærdelsens Udtryk til Thyras Moder, men hendes Forfærdelse blev her forøget i høi Grad, da Lisla udbrød: "Dette Offer vilde Guderne for at redde vort Navn, vor Hæder og Ære. Gak Elna og dræb Barnet, og lad Ingen uden Nattens Mørke være Vidne til vor Skjændsel!"

Da ilede den skjælvende Elna bort med Barnet, uden at vide hvorhen. Ligesom ledet af en usynlig Haand vandrede hun igjennem de lange mørke Slotsgange indtil hun endelig kom til en Udgang som førte til Haven. Det var en skjøn klar Sommernat. Nattergalen sang i Skoven om Kjerlighed. Maanen og Stjernerne smilede medlidende ned paa det lille Barn som blidt slumrende, indhyllet i Elnas Kaabe, hvilte i hendes kjærlige Arme. Nede i Dalen saae hun en ung Kjæmpe, som sad paa en gammel omstyrtet Egestamme, stirrede ned for sig og ragede i Sandet med sit Sverd. Hun syntes at kjende den blanke Hjelm og den røde Fjerbusk, som flagrede i Vinden. — Det var Prinds Knud. Han blev hende vaer, stod op og kjendte Thyras Terne. Hun knælede for Prindsen og viste ham

den slumrende Engel. "Det er Thyras Barn" sagde hun. Knud blev bestyrtet; thi han vidste den forførte Qvindes Skjæbne. Loven bød en Saadan som var fribaaren at uddrikke Giftbægeret, for ved denne Død at redde Familiens Ære. Men Elna begyndte igjen: "O Prinds! Thyra døde af Kjerlighed." Knud tog hende ved Armen og reiste hende, trykte et faderligt Kys sagte paa Barnets varme Kinder. Derpaa hængte han en Guldkjæde om dets Hals og sagde til Elna! "Vær taus, saa skal jeg belønne dig rigeligen, og jeg skal faderligen sørge for Barnets Opdragelse. Gak saa hen til een af de Munke, som forretter Bøn hveranden Time i Dalen. Lad ham døbe det og kalde hende Hulda!"

Indenlandske Efterretninger.

Viborg. I Slutningen af Decbr. har Veiret været taaget, uden Frost og uden synderlig Regn. Paa Tamperdagen den 20de Decbr. var Vinden Sydost og siden Sydvest uden Nedfald, men med tyk Luft; Natten til den 22de har det frosset, som og paafølgende Dag med klart Veir og Nordvest. — Sildefiskeriet har nu begyndt ved Sallingsund og her have derfra været ferske Sild, dog ikke saa store som de fra Ribe, for 36 ß. Oelen. Det i Aar saa usædvanlig rige Heltfiskerie i Liimfjorden fra Hjarbek og til Salling, har dog endnu ikke ophørt; men Helten som nylig solgtes for 5 ß. Parret, kostede i Torsdags 10 ß. Parret, uagtet de nu ere magre. Aborrene fiskes og endnu, de begynde endog at lege, eller ere rognsatte, der er usædvanlig tidligt. — I disse Dage har det vilde Pebertræe (Daphne mezereum) blomstret her; det pleier ellers almindelig at skee om Foraaret. — Uagtet det er saa nær mod Juul, har man dog daglig i Værelserne meget næsviise og besværlige Fluer. — Fra Mariager vare i

Torsdags Muslinger paa Torvet, der ere de første i Vinter og pleie at bebude Vinter. — Priserne paa Korn- og Fødevahre vare i Dag, Jule-Løverdag: Rug Tdn. 6 Rbd. 64 ß., Byg Tdn. 6 Rbd., Havre 4 Rbd. 32 ß., Kartofler 2 Rbd. 16 a 32 ß., Oxekjød Lispd. 3 a 4 Mk. fersk Flesk Lspd. 1 Rbd. 64 ß., røget Ditto 2 Rbd. 32 ß., Smør Pdt. 12 a 14 ß., Ost Lpdt. 1 Rbd. 64 ß., Æg Snesen 18 ß., Boghvedegryn Skpn. 1 Rbd. 16 ß., Byggryn Ditto 1 Rbd. 32 ß., Sigtemeel Ditto 1 Rbd. 32 ß., Talg Pdt. 14 ß., ferske Sild Oelen 3 Mk 4 ß., Helt Parret 10 a 12 ß.

Af et Brev fra Aarhuus af 21de Decbr. Vi have nu baade i Gaar og i Dag seet Roat gaae frem og tilbage fra det store Torv over Raadhuset og ind af et Hul paa Kirketaarnet. Ligesaa kunstig som det er, ligesaa rædsomt er det at see; da han var paa det høieste, stod han stille, hældede sig til Siden som om han vilde falde, gik derpaa baglænds videre. Ogsaa med tilbundne Oine og en Sæk over Hovedet som blev bunden om Livet gik han samme Vei, hvorpaa han oppe i Taarnet tømte en Flaske Champagne med nogle gode Venner og derpaa spadserede ned uden Sæk og tilbundne Oine.

Blandede Efterretninger.

Det er ikke mange Aartiender siden den saa betydelige Deel af Jordkloden, som de nyere Geographer have tillagt Navnet Polynesien, endnu var os ubekjendt. Førend Cooks Opdagelser havde man kun ringe Kundskab om de talrige i hine fjerne Have omstrøet liggende Oegrupper, uagtet mange af dem vel kunne forhen have været besøgte af europæiske Søfarende. Polynesien strækker sig fra Sandwichs-Oerne i den nordlige Hemisphære indtil Nyseeland i den modsatte, og fra Amerikas Kyster indtil Venskabs-Oerne. Det omfatter Archivelagus af Selskabs-Oerne, Marquesas og forskjellige andre, der hverken regnes til Asien eller Amerika. Linien fra N. til S. udgjør omtrent 5000, fra O. til V. omtrent 4000 (engelske) Mile. I det man har af denne hele Samling benævnt en særskildt Verdens-Deel, har man ei blot seet paa Beliggenheden og andre reen-geographiske Hensyn, men især paa disse Landes fysiske Beskaffenhed, Grundens Producter, Clima, og fornemligst paa den høist paafaldende Analogi, der viser sig overalt i deres Beboeres samtlige karakteristiske Træk, Skikke og Sæder, Religion, Regjeringsform og Sprog, kort i ingen anden Verdensdeel, under en saa adspredt Befolkning, og af et saa stort Omfang findes saa sikkre Tegn paa en fælleds Nedstamning.

Sandwichs-Oerne er en Gruppe af ti Oer, af hvilke de aatte ere beboede. Af deres Flade-Indhold, ansat til 5050 Qvadrat-Mile, kommer $\frac{4}{5}$ paa Oen Hauuaii (ogsaa kaldet Owhyhee), saaledes at den er fire Gange saa stor som alle de øvrige. Indvaanernes Antal opgives forskjelligt af de Reisende. Cook ansatte samme for hele O-Gruppen til 400,000, men efter senere Underretninger fra Amerikanske Missionairer, som nu i nogle Aar har opholdt sig paa Oen, kan det hele Beløb ei ansættes høiere end 130,000, af hvilke de to tredie Dele paa hiin største Oe. Sandwichs-Oerne ere hyppigere end nogen anden af Polynesiens Oegrupper besøgt, deels formedelst den Overflødighed samme har paa Sandel-Træet; deels fordi Beliggenheden giver en beqvem Station, eller et behageligt Forfrisknings-Sted for de Skibe, som gaae imellem Asien og Amerika. Englænderne og Nordamerikanerne have, for Handelens Skyld, ansat Agenter der, og den bestandige Forbindelse de Indfødte har faaet med civiliserede Nationer, har allerede bevirket betydelige Forandringer i deres Sæder og Skikke. Ny Nødvendigheder har og givet Industrien nyt Sving; men det som frem for alt maa virke, er en ædel og lutret Religion, som kan opklare de moralske Begreber, og give dem det hellige Præg, der maa forudgaae en virkelig Civilisering.

Fra Aaret 1820 er en nye Periode at regne i Oernes Civilisations Historie; nemlig fra en nordamerikansk Missions Ankomst. Den

ndskibede sig den 13de October 1809. Den bestod af syv gifte Mænd, nemlig: to Geistlige, DHrr. Bingham og Twiston, en Oekonom Hr. Chamberlain, en Læge Hr. Holman, to Skolelærere Dhrr. Ruggles og Witney, (af hvilke sidstnævnte tillige var Mekanikus), og en Bogtrykker Hr. Louis. De havde med sig som Tolke tre unge Mennesker fra Sandvichs-Oerne, hvilke vare opdragne i de forenede Stater. I April 1820 landede de lykkeligen i Haouaii, og bleve af daværende Konge gunstigen modtagne. Deres første Omsorg var at etablere sig i forskjellige Egne af Oen, og at de med Nidkjærhed og Standhaftighed har arbeidet paa Oboernes moralske, intellectuelle og religiøse Dannelse derom vidnes i de stiftede Skoler og 6 Kirker, ved det anlagte Bogtrykkerie, og i regelmæssig og høitidelig Gudstjenestes Udøvelse, som skeer i Oernes oprindelige Sprog, og endeligen i at et stort Antal af Oboerne have lært at læse og skrive, og tilegne sig en omhyggelig Opdragelses Frugter. En Konge der kort førend Missionens Ankomst var død, var et af de overordentlige Mennesker, som ved Karakterens Energi og Talenter svinge sig over den almindelige Menneskehob, og erhverve sig Hædersplads i Nationernes Historie. Denne Regent Tamchamcha (af Andre kaldet Tamaahmaah) havde, efterat have svunget seierrige Vaaben, saavidt han kunde udstrække dem, siden i en Række af Aar ført et uindskrænket Herredømme, men til sit Folks Bedste, med Klogskab, og anseet som et høiere Væsen. Hans Søn Riho-Riho — der med sin Kone døde i London i Aaret 1823 — havde taget Herredømmet efter Faderen, og begyndte strax med en Hovedrevolution; nemlig med Afguderiets Forstyrrelse. Det kunde ikke gaae af aldeles roligt eller uden Modstand, da en stor Deel af Folket vilde forsvare deres Fædres Guder, men efter nogle blodige Kampe fik Regentens Parti Overhaand, og det varede ikke længe førend man uden Voldsomhed, og med Eftergivenhed mod dem der vilde vedhænge deres Fædres religiøse Skikke, fik Gemytterne stemte for den gode Sag. Den afdøde Konges efterladte Gemalinde, og ligeledes den første Minister Karaimoku, vare den hengivne, hvilket meget bidrog til dens hurtige Fremgang. Saaledes var Stillingen, da den nordamerikanske Mission ankom. Den fandt mere og mere Gunst og Tiltroe, og efter omtrent et Aar fik den en god Hjelp i den engelske Missionair Hr. Ellis, som i Begyndelsen af 1822 ankom hertil, efterat have forud i sex Aar opholdt sig paa Selskabs-Oerne. Denne værdige Geistlige forstod fuldkomment Idiomet af Taiti, som afviger kun ubetydeligt fra det af Haouaii. I ham fik Missionen en herlig Hjelper ved Forfattelsen af en Ordbog og en Grammatik i Oernes Sprog, ligesom og af Elementarbøger, indrettede efter de Indfødtes Evner. I April 1823 erholdt Missionen en Tilvext, hvorved den sattes i Stand til mere at udstrække sin Virksomhed. Nu blev Oen gjennemreist og undersøgt; og paa et Besøg hos en af de vigtigste Overhoveder eller Gouverneurer, Kuakini paa Vestkysten, vandtes ogsaa denne Mands Yndest. Man har faaet interessante Beretninger over disse Reiser, og over Missionens Fremskridt. See en i North-Americain Rewiew udgivet Beretning, oversat i Bran's Miscell. Nov. 1826. S. 210-264. Hr. Ellis har udgivet sin Reiseberetning. See Bran's ethnogr. Archiv. Dec. 1826. Den store Oe har et vulkanisk Bjerg, Mouna-Roa, anslaaet at være 16 til 18000 Fod høi. Den er og mærkværdig af at Cook her, under en Tumult som imellem hans Folk og de Indfødte reiste sig, i Anledning af en fra ham stjaalet Baad, blev dræbt. Man skilte Kjødet af Liget fra Benene, som indviedes til en religieus Kultus. Missionairernes Beretning har interessante Oplysninger om Omstændighederne ved denne Tildragelse, og hvoraf sees, at der ikke, som man hidtil har troet, er øvet nogen Slags Kannibalisme, men at, da et ulykkeligt Tilfælde foraarsagede Cooks Død, saadant blev beklaget, og at det, der da skete med Liget, var en efter Landets Sæder udført Sorgs- og Hæders-Bevisning. — Foruden ovenanførte Sted i Brans Misceller see end videre: Transactions of the missionary Society. Avril 1826. Asiat. Journ. Mai 1826. Bullet. de scienc. geogr. par M. de Ferusac, Juillet 288-291.

Et af de store Skridt der er gjort til Civilisationens Udbredelse paa de mange omstrøede

Oegrupper i Sydhavet ere de ved Missionairerne udførte omhyggelige Forskninger over Beboernes Sprog, og Udarbejdelser af Sproglærer og Ordbøger. Det polynesiske Sprog, der ikke, som hidtil har været antaget, er et Idiom af det malayiske Sprog, indeholder overhovedet, efter Resultaterne af Missionærers tyveaarige Forskninger, fem Dialekter, nemlig den paa Haouaii (Sandwichs-Oernes), den paa Taiti (samtlige Selskabs-Oers Dialekt), den paa Marquesas-Oerne, den paa Nyseland; og endeligen Tougatabouan, som er den paa Venskabs-Oerne brugelige. De andre mindre Oers Sprog nærmer sig mere eller mindre en af hine fem Dialekter; og samtlige høre til et eneste Sprog. Missionærerne paa Haouaii have allerede i samme Oes Dialekt i deres Trykkerie udgivet Elementarbøger, og ere beskjeftigede med det ny Testamentes Oversættelse. (Noget om disse Sprog i Brans Miscell. Nov. 252 o. f.)

Om Caserners Fordele eller Skadelighed er i de norske Blade en Undersøgelse. I Morgenbladet (No. 343) læses nemlig følgende Forsvar for samme: "Vil man have ordentlige Soldater, saa maa man bygge dem Caserner. Der gives neppe noget Land i Europa, som nu har flere Caserner end England, og man har nyligen i det Engelske Parlament erkjendt Nytten af denne Indretning for Hærens Orden, Sundhed og Moralitet. Det er blot en Demagogs Sophisterie, som paastaaer, at man i en constitutionel Stat ei maa skille Soldaten fra Borgeren; naar Soldaten havde Adgang til og Omgang med de bedre Borgere, saa var det vist urigtigt at assondre ham; men da det ei er Tilfældet, især i Christiania, saa er det baade Menneske-, Borger- og Militair-Pligt at assondre ham fra Nationens Janhagel, og fra Ol- og Brændeviins-Kippernes Selskab, Conversation og Forførelser. Derved hemmes ei allene Liderlighed, men endog Forbrydelser. Det er ei i Olkipperne, hvor der indpræntes Soldaten Fædrenelands-Kjærlighed, Borgersind, Moralitet og Æresfølelse; men disse Dyder kan indpræntes ham i Casernerne, naar Officererne ere, hvad de bør at være."

Derimod er i Patrouillen No. 17 og 18 nogle Bemærkninger herved. "Caserner, siges der, ere en Indretning af tyrkisk Oprindelse, forbedret og forfinet af Ludvig den Fjortende, som skaffede Europa staaende Hære, og alle de deraf flydende Ulykker for Menneskeslægten i flere Generationer." Derefter anføres hvad Dupin siger, imod Caserner, i sin Reise i Storbrittanien: og hvad Schubert har i sin Reise i Sverrig. Stokholms Garnison er caserneret, men man har bemærket, at foruden de slemme Virkninger af Casernelivet i moralsk Henseende, har Dødelighed tiltaget siden Caserneringens Indførelse. "Muligt, siger Patrouillen, at alt dette, som er udtalt af almindelig agtede Mænd i Europa, ogsaa kaldes af Morgenbladets Indsender "en Demagogs Sophisterier." Om Bekostningen paa et Caserneprojects Udførelse hedder det: "Hvad betyder nogle tusinde Daler mere for et stort Rige som Norge? "Janhagelet" og de "sophistiske Demagoger" ere altid gode nok til at betale Gildet."

Vi give denne simple historiske Beretning om Menings Striden angaaende Caserners Nytte eller Skade, uden dennesinde at indlade os paa Undersøgelsen af en interessant Qvæstion, der ikke af Morgenbladets Indsender burde have været saa løseligen, og i fornærmende Tone mod anderledes Menende, affærdiget.

Opfindelsen af et nyt Stof til Dameklæder og Slør, vævet af Kaalorme, er saa besynderlig, at de Efterretninger man har læst derom ere forekomne Mange fabelagtige, saaledes at de næsten have antaget dem for et Slags Narrerie. Efterstaaende Beretning hæver dog enhver Tvivl om, at denne Sag er paalidelig og alvorligen meent: "I Sessionen den 29 October 1826 har Hr. Lenormand i Videnskabs-Academiet i Paris forelæst en Afhandling om "et nyt af Kaalorme forfærdiget Stof." Hr. Hebenstreit i München er det lykkedes, at erholde dette Stof derved, at

han, med utrættelig Taalmodighed, har lært at lede visse Kaalormes Arbeide til et bestemt Rum. Disse Kaalorme ere, efter denne opfindsomme Officeers Beretning, Larverne af en under Navnet Finea punctata eller Finea padilla bekjendt Sommersugl. Deres Instinct driver dem nemlig til at forfærdige en Væv eller et Slags Telt over sig af den yderste Fiinhed og dog tillige af en tilstrækkelig Fasthed, som er uigjennemtrængelig for Luften og let at afløse fra de Legemer, paa hvilke den befæstes. Opfinderen har benyttet dette for at lade disse Insecter arbeide over en Model af Papir, som ophænges under Loftet, og som han nøiagtig giver de Former og Dimensioner, han vil have. Saaledes har han efter Behag, iblandt andre Gjenstande, faaet Shawls af en Alen i Fiirkant, to Alen lange og en Alen brede Shawls, en Luftballon af fire Fods Høide og to Fod i horizontal Gjennemsnit, samt en fuldstændig Dameklædning med Ærmer uden Søm. Vil man give Væven en regelmæssig Form, saa er det ofte nødvendigt, at opføre Grændselinier, over hvilke Ormene ikke kunne gaae. Hertil er det nok, at bestryge alle de Steder, hvor man ikke vil at Ormene skulle arbeide, med Olie; thi da disse Insecter have en naturlig Afskye for denne Substants, saa krybe de aldrig over de Steder, som ere bestrøgne med Olie, ja de berøre dem ikke engang; saaledes er det lykkedes Hr. Hebenstreit, at lade Kaalormene forfærdige Tøi, som ligner det der virkes efter Regler. Det er let at begribe, at Antallet af de Orme, man benytter, maa staae i Forhold til Udstrækningen og Størrelsen af den Væv man vil have; men een eller i det høieste to Orme ere tilstrækkelige til at forfærdige en Qvadrattomme Væv, saa at deres Antal ikke bliver saa betydeligt, som man i Begyndelsen kunne fristes til at troe. Hr. Lenormand forklarede ogsaa omstændelig det af disse Orme tilvirkede Tøis Eiendommelighed og Natur. Endskjøndt dette Stof er tilstrækkelig fast, har det dog en Finhed, som overgaaer det fineste og letteste Gaze. Lenormand forelagde Academiets Medlemmer en Prøve af denne Væv. Det vilde være vanskeligt at gjøre sig et Begreb om dette Tøis Lethed, uden at have seet det. — Hr. Paret, Professor i Chemie ved Academiet i Stockholm, der har tilsendt Hr. Lenormand denne Prøve, har selv seet Ormene spinde og giver høist interessante Details om denne Gjenstand. Denne Ballon, hvorom vi ovenfor have talet, og som var fire Fod høi og holdt tredive Tommer i Gjennemsnit, veier ikke fulde fem Gran, og er alligevel gandske lufttæt. Haandens Varme er tilstrækkelig til at blæse den fuldkommen op i et Dieblik, og Luen af een eneste Svovlstikke, som holdes i nogle Secunder under Ballonen, var nok for at lade den stige til en betydelig Høide, hvorfra den først kom ned efter en halv Times Forløb. Et Shawl af en Alen i Qvadrat hævede sig, efterat det var bleven vel udbredt, ved Hjælp af et ubetydeligt Pust, op i Luften, og lignede nu en let Dunstsky, som adlyder den ringeste af Luftens Bevægelser. Hr. Hebenstreit tilbød sig at forære Hr. Paret dette Shawl, dersom han kunde bringe det dertil, at det faldt ned paa hans Hoved; men dette var ham umuligt, thi saasnart Shawlet kom ned og nærmede sig hans Legeme, saa foraarsagede den Varme, som udviklede sig heraf, en tilstrækkelig Bevægelse i Luften, saa at Shawlet ilsomt hævede sig igjen og følgelig tog en anden Retning. Hr. Hebenstreit har, som vi allerede have fortalt, ladet Kaalormene forfærdige en heel Dameklædning uden en eneste Søm, og denne Klædning har han overrakt Hds. Maj. Dronningen af Bayern, som adskillige Gange har baaret den ved store Ceremonier over en Underklædning eller lagt ovenpaa et andet Stof. Man begriber, at Hr. Hebenstreit ikke har kunnet naae det Maal, han havde foresat sig, uden ved den overordentligste Taalmodighed og en lang Række af Erfaringer. De Tøier, han lader sine Kaalorme fabrikere, ere blot dannede af de Traade, hvormed Kaalormen indspinder sig ved Forpupningen. Denne høist eiendommelige Fabrikation har ikke den ringeste Analogie med Silketøiets, thi paa dette ere Traadene vævede igjennem hverandre, hvorimod de, som udgjøre denne nye Væv, ere lagte ovenpaa hverandre og foreenede med hverandre i det Dieblik, de udgaae af Ormen, som saaledes ligefrem selv danner sin Væv. Alligevel kan Hr. Hebenstreit give dette Tøi den Grad af Fasthed og Styrke, som han ønsker, ved at lade Ormen spinde

flere Gange over den samme Flade. Dette Arbeide maae iøvrigt hverken vare saalænge eller være saa vanskeligt at erholde, som man skulde tænke, efterdi Hr. Paret havde i München seet et saadant Shawl af en Alen i Qvadrat, som kun havde kostet den ringe Sum af 8 Francs. Valbirktræets Orm (fusain), som er almindeligere i Frankrig, spinder ligesaa uafbrudt, som den af prunus padus, hvoraf Hr. Hebenstreit betjener sig. Ligesom denne, væver den et Slags Telt over sig, og ved at følge den af Hr. Lenormand angivne Fremgangsmaade kunne man ogsaa betjene sig af dens Arbeide, men han tilstaaer selv, at hertil hørte en anden Jagttager, hvis Taalmodighed var ligesaa stor som Hr. Hebenstreits. (L. B. d. B. H. og N. M.)

Fra München skrives følgende: Ved en Violin-Concert som Hr. Fereol Mazas nylig gav paa det Kongl. Theater saaes Madame Angelika Catalani i en af Logerne af første Rang. Hun ydede vore store Sangerinder Mad. Vespermann og Demois. Sigl rigeligt Bifald. Den just her værende Digter Hr. Michel Beer førte hende tilvogns. Jeg stod i Nærheden og hørte, at Madame Catalani talede portugisisk, og Hr. Beer svarede hende paa spansk.

Den 11te November gav Mad. Catalani her en stor Concert naturligviis for fuldt Huus. Tryllerinden viiste sig klædt i hvidt Atlas, paa Hovedet et Diadem, om Livet et Livbaand; begge straalende af udsøgte Brillanter.

A. Z. 288. 9.

I det østerrigske Monarki har den K. K. Raad Hr. v. Lewenau megen Fortjeneste af Indførelsen af det kinesiske Bjerg-Riis; han havde sendt Frøkorn af samme til Hr. Clemens Rosa, Godseier i Brescia, og denne har med megen Nidkjerhed drevet Dyrkningen af samme, og med saadant Held, at han i Løbet af dette Aar har kunnet sende, foruden andre betydelige Forsendelser, syv Centner Frøkorn af denne Frugt til Aegypten. D. B. 344.

Efterat Skilderiet d. A. No. 81 havde givet en kort Oversigt over vor tabte Baggesens Levnetsløb, blev samme i Oversættelse, noget forkortet, meddeelt tydske Læsere i Lit. Blätter d. Börsenhalle No. 126, men med nogle Urigtigheder. Nu er denne tydske Meddelelse oversat i Norske Morgenblad No. 350, hvor saaledes fortælles: at Baggesens Fader var "Toldskriver", og at man i Aarene 1783 og 1784 læste Digte fra hans Haand i den "Feverske" (Iversenske) Poesiesamling.

Kjøbenhavns Børs, den 29 December 1826.

Hamburg 2 M. a vista 224		à
Species 227		
Specier solgtes til 13 Rbmk. 10ß.		
Bank-Disconto 5 pCt.		
Norske Speciessedier pr. 100 Specier	155	— Rbd. Sdl.
Svenske Sedler pr. Rdlr. Rigsgjeld	49	49½ Rbß. Tegn
4 pC. Kgl. Oblig. (u. R.)	80½	81 Rbd. Sedl.
Dito Dito	71½	72 i Banco
Nationalbank Obligationer (af Laanet 4 Febr. 1820)	100½	101 Rbd. r. S.
Dito Dito	114½	— Sedler
4 pC. uopsigel. Rigsbkobl. Renter pr. 6 Januar	90½	91 Rbd. r. S.
6 pC. norsk Laan ved Hambro & Søn	103½	— i Banco
4 pC. Dito nye	93	— i Banco
Asiatiske Actier	—	— i Sedler
3 pC. nye danske Oblig.	56	56½ L. Sterl.

1 L. Sterl. beregnet til 14 Bmk.

Kjøbenhavn. Forlagt af S. Soldin. Trykt i L. J. Jacobsens Bogtrykkerie. Østergade No. 60.